

EMO'U ITUKÓ'OVITI

Inámati Ihíkauvoti Omínovike Jesus

O Novo Testamento na língua Terena do Brasil

Emo'u Itukó'oviti

Inámati Ihíkauvoti Omínovike Jesus

O Novo Testamento na língua Terena do Brasil
[ter]

Texto: © 1994-2011, Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org

Primeira Edição,
© 1994, Liga Bíblica do Brasil

Segunda Edição,
© 2011, Liga Bíblica do Brasil

Edição para a Web
© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Visite para mais recursos das Escrituras em Terena.
www.ScriptureEarth.org/ter

Iháhiko Koyuhópeti yara Novo Testamento

<i>livro</i>	<i>abreviação página</i>
Yútoe Máteu koyúhoti koeku Jesus	Máteu.....(Mt) 1
Yútoe Márku koyúhoti koeku Jesus.....	Márku(Mk) 75
Yútoe Lúka koyúhoti koeku Jesus.....	Lúka(Lk) 120
Yútoe Xuâum koyúhoti koeku Jesus	Xuâum.....(Xu)..... 196
Yútoe Lúka koeku ítuke ne ápostuluhiko, enepone páhoe Jesus	Átu(Át) 248
Yútoe Poûlu páhoe xapa kutípoti Jesus íhae Róma	Rómanu.....(Rm) ... 313
Inúxoti yutóxinoa Poûlu ne kutípoti Jesus íhae Koríntu	1 Koríntiu.....(1 Ko).. 345
Pí'ape yutóxinoa Poûlu ne kutípoti Jesus íhae Koríntu	2 Koríntiu.....(2 Ko).. 374
Yútoe Poûlu páhoe xapa kutípoti Jesus íhae Ngálásea Ngálata.....	(Ngâ)... 394
Yútoe Poûlu páhoe xapa kutípoti Jesus íhae Éfezu.....	Éfeziu(Éf)..... 406
Yútoe Poûlu páhoe xapa kutípoti Jesus íhae Filípu	Filípensi(Fp)..... 417
Yútoe Poûlu páhoe xapa kutípoti Jesus íhae Kolósu....	Kolósensi...(Kol).... 425
Inúxoti yutóxinoa Poûlu ne kutípoti Jesus íhae Tesálonika	1 Tesalonísensi...(1 Ts) .. 433
Pí'ape yutóxinoa Poûlu ne kutípoti Jesus íhae Tesálonika	2 Tesalonísensi...(2 Ts) .. 440
Inúxoti yutóxinoa Poûlu ne Timóti.....	1 Timóti(1 Tm). 444
Pí'ape yutóxinoa Poûlu ne Timóti.....	2 Timóti(2 Tm). 453
Yútoe Poûlu páhoe xoko Títu	Títu(Tít) 459
Yútoe Poûlu páhoe xoko Filémom	Filémom....(Fm).... 463
Yutoéti yonoti xapa jûdeuhiko hokópotine Jesus	Êbereu.....(Êb)..... 465
Yútoe Teâku.....	Teâku(Tk)..... 489
Inúxoti koyuhópeti páhoe Pêturu	1 Pêturu(1 Pê).. 497
Pí'ape koyuhópeti páhoe Pêturu	2 Pêturu(2 Pê).. 506
Inúxoti karta yútoe Xuâum, páhoe	1 Xuâum.....(1 Xu) . 512
Pí'ape karta yútoe Xuâum	2 Xuâum.....(2 Xu) . 520
Mopó'ape karta yútoe Xuâum	3 Xuâum.....(3 Xu) . 522
Yútoe Njûda	Njûda(Njû) ... 524
Yútoe Xuâum koyuhoâti koêku ne koekútihiho ya káxehiko keno'ókoti	Apokalípisi(Ap) 527
Kóuhapu'ikovoku kíxone ne emo'úti	Vocabulário..... 562
Exókoviti Vínixoponeaku Koêkuti Emo'úti Vâha Yarâ'a	Índice de Assuntos 571
Leia o Novo Testamento	575
Mapas	580

EXÓKOVITI KOÊKU NE EMO'U ITUKÓ'OVITI

P'fa iháxakoku ne Bîbilea. Ápe ne iháxoneti Velho Testamento, ina apémaka ne Novo Testamento. Enepone Velho Testamento, Antigo Testamento koéha-maka. Tirintai nove koe koyuhópeti ovâti. Kene ya Novo Testamento, vinti seti koe koyuhópetiya. Anêko sesentai sei koeti koyuhópeti yane Bîbilea. Kene ne emo'úti Testamento koêti, yokómoma koêku xoko Kouhupu'ikovoku kíxone ne emo'útihiho ya hunókokuke ra koyuhópeti maka yéxane koêku.

Enepone Velho Testamento, hane koyúho koeku tûri ra mêum, yoko turi xanéhiko, koánemaka turi pahunévoti yara kúveu mêum. Koyúhoamaka koêku ne jûdeuhiko, ukeâti tûri ya kaxénake Âbraum tukú koeti koaturu séntu koeti xoénae tumúneke símea Jesus yara kúveu mêum.

Ya Novo Testamento, koeku yúhoikea úti, “hara koe yutoéti emó'uke Itukó'oviti” koêti, kuteâti koêku xoko Máteu 4.4, koati Velho Testamento kíxo, vo'oku ávoyea ne Novo Testamento yanekóyoke.

Kouxeti fhaxeokono râ'a: (). Yoko “colchetes” koe kixoku yutóxeovo ya purútuyeke. Yokómoma xoko Átu 20.4, enepona (tukú koeti Ázea) koêti. Komomâ úti ne Bîbilea Atualizada, anêko (até à Ásia) koêti. Itúkinovo ke kúveuke kouxeti óvo, kixo'êkoti ákoyea koati iyúseyea koêku ne emo'úti ovâti, itúkeovoxo koati koêkune inâ yutoxóvo Bîbilea, áko'o itúkeovo íphihone neko inúxotihiko yutoxópati ne emo'u Itukó'oviti veyokóno kópeana yaneko mekúke. Itea ako axú'ina emo'úti ákoti iyusêa kuteâti nê'e.

Koati xâne yara kúveu mêum ikó'itukexo Itukó'oviti yutóxea ne emó'u, itea enepona yútoehiko, aínovo ukeâti isóneuke Itukó'oviti kuteâti koeku xoko 2 Timóti 3.16. Kúveu sesenta koeti xoénae ike pihópine Jesus vanúkeke, usóne yutóxeovo neko koyuhópetihiko ovâti ne Novo Testamento.

Inâ yutoxókono ne Novo Testamento, emo'u ngerêku veínokono, vo'oku énomone itukóvo koati emó'u ne xâne yuhoíkopati ne yutoéti. Koeku itópo-nea emo'u Itukó'oviti ne po'ínuhiko xâne ákoti okoyúho emo'u ngerêku, yane sá'iri'okopokononemaka ya emó'ukehiko. Ako tópi kó'iyevovoku xâne yara kúveu mêum yutoxópinokonoati ne emo'u Itukó'oviti ya emó'uke, motovâti éxea Jesus Kristu. Kó'oyene yutoxopovonemaka ya emó'uke têrenoe.

Ovâti ra Novo Testamento

“Evangelho” fhaxeokono póhutihiko ne koaturu koeti inúxoti koyuhópeti ya Novo Testamento. Enepohikora'a, hane koyúho koêku ne Jesus yaneko simôa ra kúveu mêum. Yoko enepona evangelho koêti, “Inámati Ihíkavoti Omínovike Jesus” koêti. Enepona koaturu koeti Evangelho, anêko áha éxo-keovea póhutihiko, ákoinoke koati kutí'yeokoko ne xêti ovâti upánini aínovoyea koyúhoti koeku Jesus.

Enepona koaturu koeti Evangelho, oko'ikené kíxoá Átu. Kene hane yutoxóvo ya Átu koêku ne ítuke Itukó'oviti pihopóne Jesus vanúkeke, koane koêku inâ turixóvo ápeyea ho'uxínovati ne ítuke, koánemaka inâ turixóvo ápeyea égerejahiko.

Ikene Átu, anêko po'i nove koeti koyuhópeti, yútoe apostulu Poûlu, páhoe xapa seti koeti êgereja ho'úxinovoku ítuke Itukó'oviti. Harâhiko îha ne koyuhópeti yútoe: Rômanu, koane Inúxoti yoko Pí'ape Koríntiu, Ngâlata, Éfeziu, Filípensi, Kolósensi, koane Inúxoti yoko Pí'ape Tesalonísensi.

Ina apémaka po'íhiko yútoe Poûlu ákoti itukapu yonoti xapa êgereja, itea xoko ínikone pahúkoa. Harâ'a: Inúxoti yoko Pí'ape Timóti, Títu yoko Filémom.

Ikénepoke nekôyohiko, ápe po'i koyuhópeti ákoti exoâti yutoxoâti. Énomone ne Êbereu.

Ina apémaka koyuhópeti, yútoe po'ínuhiko xâne ákoti itukapu yútoe Poûlu. Anêko yútoe Teâku. Yoko Teâku koéhapomaka ne koyúhope. Kúteanemaka Pêturu, pí'a koyuhópeti yútoe. Ina keno'óko mopo'âti yútoe apostulu Xuâum. Énomone ne Inúxoti, Pí'ape yoko Mopó'ape yútoe. Ikénepoke nekôyohiko ina apê yútoe Njûda.

Ina apê ne koyuhópeti koati hunókokuke ne Novo Testamento. Apokalípisi íhaxeokono, koyúhoti koêkumo koekútihiko ya kâxehiko keno'ókoti. Yútoe-maka Xuâum nê'e.

Xoko póhutihiko koyuhópeti yara Novo Testamento emó'uke xâne, anêko emo'úti inuxínoati, kaha'aínoviti véxea yutoxoâti koane yutóxinovoke póhutihiko ne koyuhópeti.

Itea kutí'inoke yutoxóvoti râ'a, koati kaha'aînopiti kitípinoe Jesus itúkeovaxo ne Mésiya, enepone páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne, enepone koati kaná'uti Xe'exa Itukó'oviti. Epó'oxo vo'oku kitípi, ike'íparaxokonotimo inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku xoko Itukó'oviti.

Xuâum 20.31

YÚTOE MÁTEU

koyúhoti koeku Jesus

Xapákuke neko íhikau Jesus, ápe hóyeno koéhati Máteu. Lévi itukóvomaka po'i íhaxeokonoke. Enepora inúxoti koyuhópeti yara Novo Testamento, Máteu yutoxôa. Yoko koperáxinoti nâti itúkovo neko Máteu tumúneke hokópea Jesus. Hane yutóxino ne Máteu jûdeuhiko, exókoati itúkeovo koati Mésiya ne Jesus, eneponeko kíxone yutoéti ya Velho Testamento símeamo, enepone páhoemaka Itukó'oviti yara kúveu mêum. Koati aha Máteu kouhapi'ikea yútoeke itúkeovo natina jûdeu ne Jesus, enepone kúxone jûdeuhiko símeamo.

Xoko turi yútoe Máteu, anêko iháhiko neko oxúnoekene Jesus koukeô-voti xoko Âbraum turi jûdeuhiko. Xapákuke neko iha oxúnoekene Jesus, anêkomaka iha Ndávi, koati teyonéti natina jûdeuhiko mekúke. Éxokovea Máteu motókeyea itúkeovo natina jûdeuhiko ne Jesus. Koane vo'oku itúkeovo kúxone jûdeuhiko símeamo ne Jesus natíxea kuteâti natíxea ne Ndávi mekúke, énomone íhaxinokono “ámoripono Ndávi” ne Jesus. Yokómomapihi koeku “Ámoripono Ndávi” kixonéti hunókoku ra Novo Testamento xoko kouhápu'ikinoveati koêku.

Oxúnoekenehiko Jesus

Lk 3.23-38

1 ¹ Enepora yutoéti, koati koyuhó'inoviti iháhiko ne oxúnoekene Jesus Kristu, ámoripono Ndávi, ámoriponoikomaka Âbraum.

² Eneponeko Âbraum, há'ane neko Izáki.

Kene Izáki, Njáko itukoa há'a.

Kene Njáko, Njúda yoko po'ínuhiko itukoa há'a.

³ Kene Njúda, Pêre yoko Nzêra itukoa há'a.

Táma koéha êno neko pí'âti xe'exa Njúda.

Kene Pêre, Êzorom itukoa há'a.

Yoko Âraum koéha xé'a neko Êzorom.

⁴ Kene Âraum, Aminâdabi itukoa há'a.

Kene Aminâdabi, Nâso itukoa há'a.

Kene Nâso, Sâumom itukoa há'a.

⁵ Kene Sâumom, Mbôa itukoa há'a.

Yoko Râbe koéha êno ne Mbôa.

Kene Mbôa, Ôbedi itukoa há'a.

Yoko Rúti koéha êno ne Ôbedi.

Kene Ôbedi, Njêse itukoa há'a.

⁶Eneponoko Njése, énomone itúko há'a neko Ndávi, nâti mekúke.
Yoko ápe xe'éxa neko Ndávi xoko sêno, viúvana hóyeno koéhati Ûriya.
Salúmaum koéha neko xe'a.

⁷Kene Salúmaum, Robôaum itukoa há'a.

Kene Robôaum, Âmbiya itukoa há'a.

Kene Âmbiya, Âza itukoa há'a.

⁸Kene Âza, Njozáfa itukoa há'a.

Kene Njozáfa, Njôraum itukoa há'a.

Kene Njôraum, Ûziya itukoa há'a.

⁹Kene Ûziya, Njótaum itukoa há'a.

Kene Njótaum, Áka itukoa há'a.

Kene Áka, Ezékiya itukoa há'a.

¹⁰Kene Ezékiya, Manáse itukoa há'a.

Kene Manáse, Âmum itukoa há'a.

Kene Âmum, Njôziya itukoa há'a.

¹¹Kene Njôziya, Njekóniya yoko po'ínuhiko itukoa há'a ya kaxénake
íteokonoku ne viyénoxapa júdeu xapa isukókoti yaneko
omopókonehiko itúkeovo kaúti ya Mbabílonea.

¹²Eneponoko Njekóniya, ápe xe'a koéhati Salatíye ike omópinecono
viyénoxapa ya Mbabílonea.

Kene Salatíye, Nzorobâbe itukoa há'a.

¹³Kene Nzorobâbe, Ambiúdi itukoa há'a.

Kene Ambiúdi, Eliyáki itukoa há'a.

Kene Eliyáki, Âzo itukoa há'a.

¹⁴Kene Âzo, Sadóki itukoa há'a.

Kene Sadóki, Âkim itukoa há'a.

Kene Âkim, Eliúdi itukoa há'a.

¹⁵Kene Eliúdi, Eleâza itukoa há'a.

Kene Eleâza, Mátam itukoa há'a.

Kene Mátam, Njáko itukoa há'a.

¹⁶Kene Njáko, Yúse, ima Mâriya, itukoa há'a.

Yoko Mâriya, énomone itúko êno ne Jesus. Yoko Jesus, énomone ne
iháxonetimaka Mésiya, páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne.

¹⁷Enepone oxúnoekene Jesus yutoxóvoti íha yarâ'a, kátoze kôe ukeâti
kaxena Âbraum tukú koeti kaxena Ndávi. Kene ukeâti kaxena Ndávi tukú
koeti omópeokonoku viyénoxapa ya Mbabílonea, kátoze koépomaka íha ne
oxúnoekene yutoxóvoti yarâ'a. Kene ukeâti kaxena omópeokonoku viyéno-
xapa ya Mbabílonea tukú koeti ápepe Mésiya, kátoze koépomaka íha.

Koeku inâ ipuhíko Jesus

Lk 2.1-7

¹⁸Hara kôe kixoku koêku inâ ipuhíko ne Jesus Kristu yara kúveu mêm.
Enepone Mâriya, eno Jesus, hoenáxonotine itúkeovo yenomo Yúse. Ité
koeku ávoya ava xoko Yúse koane ávoya akápinea, íhaikó koéne neko
Mâriya ya xunákoke Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. ¹⁹Yoko enepone Yúse,
imamo Mâriya, koati itípakovoti hóyeno, epó'oxo koati ponóvoti kixoku itú-
keovo. Exoâne Yúse íhaíkea ne Mâriya, ápene isónেকে kotóhineopea mani

kóyenoyea. Itea ako akáha'a ómea yuhoíkovokutike, puvâti váherexea yuhó-'inokono ne Mâriya. ²⁰ Koeku ixómoyea itúkinoá isóneu Yûse, símoa ánju, ovoxé Itukó'oviti ukeâti vanúke. Hopúneke vekínoa. Hara kíxoá:

—Yusé, iti ámoripono Ndávi, hako pivôa kéyenoyi ne Mâriya, vo'oku enepone íhaikea, koati Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti porexôa kó'iyeaneye. ²¹ Apêtimo xe'éxa, hóyenomo kalivôno. Jesus íheximo, vo'oku koíteovomo xanéna ya pahúnevo —kíxoane ánju neko Yûse.

²² Kó'inokeneye uhá koêti yanekôyo, vo'oku simóvotine kaxéna neko yuho Itukó'oviti ya yuhóke porófeta, enepone koyúhoti emo'u Itukó'oviti mekúke. Énomone neko emo'úti koêti: ²³ “Apêtimo árunoe íhaíkoti ákoti hóyeno yuhó-'ixoati. Koxe'éxatimo hóyeno kalivôno. Emanûe íhaxeekonomo” koêti. (Yoko enepone Emanûe koêti, anéye Itukó'oviti xapákuke úti koêti.)

²⁴ Iyukóvone neko Yûse, itúkoa neko emo'uinôa ánju. Ako kuríkapa Mâriya, yane kâsatuxonehiko. ²⁵ Itea kóyeane ávoyea yúha'ixa imókone ipuhíko neko kalivôno. Yoko Jesus íhaxea Yûse ne kalivôno.

Oposíkoa hána'iti ko'éxoneti ne kalivôno, natínamo jûdeu

2 ¹ Enepo ipuhíkone Jesus yara kúveu mêum, Mbélem ipúhiko, pitivóko ya Njúdeya. Yaneko káxehiko, kaxénake itúkeovo náti ne Êrodi, apé koéne hóyenhiko simôti ya Njeruzálem ukeâti úkeaku ihâroti. Enepohikone hóyeno, koati hána'iti ko'éxoneti íhíkaxovoti koeku hékerekhiko. ² Simoné'eya, hara koe épemoke xanéhiko:

—Na óvo ne hóyeno kalivôno ínati ipuhíko, enepone natínamo jûdeuhiko? Kenó'okinoke úti, vo'oku koeku vóvea vóvokuke ya úkeaku ihâroti, noixoâti úti ne hékere hoénaxovepe. Vihayú'ikoponoati simínôke úti —koe yúho.

³ Kamoáne Êrodi neko koekúti, yupihovó koene itúkinoá isóneu. Uhá kôe xanéhiko ya Njeruzálem itúkinoamaka isóneu. ⁴ Yane ho'úxoanehiko Êrodi ne uhá koeti tutíhiko inuxínôti jûdeu hó'eke yóko'o ne íhíkaxotihiko ya hó'eke, ina epemó'ikoahiko koeku yuho porófeta mekúke ipúhikokumo ne Mésiya, enepone páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne. ⁵ Ina yumopâhiko:

—Mbélem ya Njúdeya, enemo ipúhiko. Vo'oku hara kôe ne yútoe porófeta koyúhoti emo'u Itukó'oviti mekúke:

⁶ “Enepone Mbélem ya poké'ixa Njúdeya, ako apáya'i itea haina ákoti itúkokonoke ya xapákuke ne koati hána'itinôe pitivóko ya Njúdeya, vo'oku émonomono íhonea ne pahúkoti, enepone inuxínôatimo ne njanéna íhae Izaráê” kôe.

Miquéias 5.2

⁷ Yane he'onó kíxoane Êrodi íhâxikea neko hóyenhiko ukeâti úkeaku ihâroti, epemó'ikoati itukóvotiye káxe koane kohé ipúhikeaku neko hékere noíxonehiko. ⁸ Ina pahukoâhiko ya Mbélem. Hara kíxoá:

—Píhe, kókoyuse íxea yépemo'iki koêku ne kalivôno. Enepomo inixépanane, yéta'akapanumo motovâtimaka mbíheaya inzáyú'ikoponea —kíxoane.

⁹ Úkeane pího neko hóyenhiko ixikó'okoanehiko náti. Ya xenékuke, ápeponemaka ne hékere, enepone noíxonehiko koeku óvea óvokuke ya úkeaku ihâroti inuxó kó'iyea tumúnekehiko tukú koeti símo xoko yónoku. Simoné'e xoko óvoku ne kalivôno, xe'ó koéne neko hékere koati oúkeke. ¹⁰ Noixópanemaka hóyenhiko neko hékere, yupihovó koéne úhepeyeahiko isóneu koane éno elókeko okóvo. ¹¹ Ina urúkovahiko neko ovokúti, yane noíxoane

ne kalivôno yoko Mâriya, êno. Ipuyuké kó'iyeanehiko nonékuke ne kalivôno ihayú'ikoati, koane míhe'okeahiko neko íhaku iparáti omínoakehiko ina porexôa neko omínoake, ôro, yoko kohépiti xêru êno úheti ihópune koéhati mîra, yoko po'ínu xêru koéhati ísensu.

¹²Ina kouhápu'ikinoa Itukó'oviti neko hóyenohiko ya hopúneke ákoyeane vekapa xoko Êrodi. Ênomone vekópinohiko po'íke xêne koeku aúkopeovo poké'exake.

Ikóho'ixoa Yûse ne Mâriya yoko Jesus ya Ejítu

¹³Enepo pihópone neko hóyenohiko noixóponoti Jesus, yane símoane ánju ne Yûse ya hopúneke. Hara kíxoá:

—Keúsakapu, yáma ne kalivôno yoko êno. Íkeha'ixa ya Ejítu. Yávaheixanemo tukú koeti endá'akapapimaka motó'iyeanemo yaúkopivo, vo'oku opó-si'ixoane Êrodi ra kalivôno kaha'âti koépekea —kíxoane.

¹⁴Yane kóusokovone Yûse, úkeane pího ya yóti ikóho'ixoa ne kalivôno yoko êno ya Ejítu. ¹⁵Ôvoheixoane ya Ejítu tukú koeti ivokóvone Êrodi. Kó'inokeneye maka kausakapune neko yuho Vúnae ya xoko porófeta koyúhoti emo'u Itukó'oviti mekúke, enepone koêti: “Koeku ukópea Ejítu, undíne ihaxíkopa neko nje'éxa” koêti.

Koepékexokono neko inámatiko kalivôno

¹⁶Exoâne Êrodi ítúkeovo aupú'ikoatine hóyenohiko ukeâti úkeaku ihâroti, yupihovó koene ímaikeovo. Yane pahúkoane koépekexekono neko uhá koeti inámatiko kalivôno ya Mbélem pi'âtine xoénaena poké'eke, koánemaka xapa ko'óvokutihiko oveâti xêrerekuke. Itúkinovoke kalivôno pi'âtine xoénaena poké'eke vo'oku yûho neko hóyenohiko ukeâti úkeaku ihâroti kuteâti yé'akeneye xoénae ike ipúhikine neko hékere. ¹⁷Yane kóusokovone neko kúxoti yútoe porófeta Njerémiya, enepone koêti:

¹⁸“Ya Râma, ápe kámone xanéhiko, êno hónoti iyókexoti kotíveti koeku yaíkea. Manírapo Rákeu iyôti vo'oku xe'éxaxapa. Yoko ako itoâti iyúni'ikea vo'oku heú koe ívohikeovo xe'éxaxapa” koêti. *a Njerémiya 31.15*

Ukopêa Ejítu ne Yûse

¹⁹Ivokóvone neko Êrodi, apé kó'ino Yûse ya hopúneke ne ánjuna Vúnae. Yoko Ejítuke ovó'iko ne Yûse. Hara kíxoá ánju:

²⁰—Keúsakapapune, yamápanemaka ne kalivôno yoko êno, yaúkapapune ya poké'exa Izaráe, vo'oku ívókovonehiko neko kaha'âti koépekea ne kalivôno —kíxoane.

²¹Yane omópane Yûse ne kalivôno yoko êno. Poké'exa Izaráe yonópohiko.

²²Itea eyekóxoane Yûse ítúkeovo Arkílau, xé'a Êrodi, ahe'ókopo haíkene natíxea ya Njúdeya, píkoane yonópeaya. Yane éxokoa Itukó'oviti ne Yûse yonópokumo ya hopúneke. Ênomone pihópino Ngálíleyake ²³xoko pitivóko koéhati Nazâre. Kó'inokeneye, koati tokopóvoti neko kúxoti yuho porófeta mekúke, enepone koêti: “Íháxeokonotimo íhae Nazâre” koêti.

a 2.18 Enepone Rákeu kíxone porófeta, ênomone neko yeno Njáko, oxú'ikene ne júdeuhiko. Kene yara yútoe Máteu, koati kixo'êkoti uhá koeti senóhiko júdeu ya Mbélem koepékokonoti xe'éxa.

Koeku yuho Xuaum Mbátita xapa xanéhiko

Mk 1.1-8; Lk 3.1-18; Xu 1.19-28

3 ¹Yaneko mekúke, pího Xuaum Mbátita ya Njúdeya yaneko mêm ákoti apêti, koyúhoti emo'u Itukó'oviti xapa xâne kamokénoponoati. ²Hara kôe: —Ikétivexanoé iséneuke ne pehúnevo koane kiríkapa, vo'oku yé'exovone kaxena natíxea ne íhae Vanúke xapa xâne —kíxoane.

³Yoko Xuaum Mbátita kíxo ne porofeta Izâiya mekúke yaneko kó'iyeku: “Énomonemo ne kohonókoti emó'u ya mêm ákoti apêti xapa xâne kamokénoponoati. Haramo koe yúho: ‘Míhe'akinanoé oxéne ne Vúnae itúkea ítuke xepákukenoé. Kéyusea kixeku itíkivo nonékuke’ ” kôe.

Izâiya 40.3

⁴Yoko evo'i kámelu ítúko ípovo neko Xuâum. Vakamóto ítúko hô'e. Kene vohóho yoko ho'o mópo íhae mêm ítúko nîka. ⁵Enephikoneko íhae pítivokona Njeruzálem, yoko uhá koeti íhae Njúdeya, koane uhá koeti íhae xe'ókuke ne huvêo iháxoneti Njôrdaum, pihóhiko kamokénoponoti Xuâum. ⁶Enephikone xâne koyuhópoti pahúnevo, áhikoahiko Xuâum yane huvêo.

⁷Noixoâne Xuâum símeahikomaka êno farízeu yoko sadúseu, enepohikone payásoti ya hó'êke júdeu, hara kíxovokoxoa:

—Ítínoé ámoripono xâne kutí koeti koati ipúhokovoti koéxoe, ikítixatinoe ítívoatimo ne ipíhponopemo Itukó'oviti pohúneti vo'oku yáhikivo njokóyoke? Ako kalíhuina! ⁸Konókoti itíkinoé únati motovâti iyúseyea ítíktivonoe ikotívexoati isóneuke ne pahúnevo koane kirikópati. ⁹“Úti ámoripono Ábraum” hákonoe koe iséneupínovo, pe'okoâti ítíkivo aha Itukó'oviti vo'ókuke. Vo'oku eneponi itukápu énomone kahá'a ne Itukó'oviti, mani pahukoâti ítúkopeovo ámoripono Ábraum ra ítátanehiko mopô.

¹⁰—Kuteâti koêku ne povôti usó koyêtime tetúkea tikótíhiko ukeâti poêheveke, enepohikone uhá koeti ákoti parêxa únati há'i, ina kurikókono yúkuke, énomonemakamo kíxoaneyé Itukó'oviti ne xâne váhere kixoku ítúkeovo.

¹¹Kaná'uti ánjikeopinoé ya úne, yéxokovope ikétivexi iséneuke ne pehúnevo koane kirikópati, itea ya ingyénepoke, harakénemo koati hána'iti teyonéti ya undíke. Muhíkova anjí'okeova koane omínoam perékatana, ako omóndokea. Énomonemo ahíko xâne, haínati ya úne itea ya xunákoke Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, enepone kutí koetimo xunako yúku kasása'ikea. ¹²Kutí koetímo xâne omó'ixoti kasása'ikope ya vo'ókuke, kuteâti ápa. Kuteâti kixókonoku tiríku kasasá'ikokono, énomonemo kixóneye xâne nê'e. Kuteâti kixókonoku ha'i tiríku ipíhokono íhakuke, énomonemo kixóneye xâne únati kixoku ítúkeovo. Kene ne xâne kutí koeti tuti tiríku ákoti aunáti, oro'ókoatinemo yúkuke xoko ákotinemo ípukeovoku —kíxovokoxoane Xuaum Mbátita.

Koeku ahíko Jesus ne Xuaum Mbátita

Mk 1.9-11; Lk 3.21-22; Xu 1.31-34

¹³Yaneko káxehiko, ipúhikea Ngalíleya ne Jesus. Hara yóno huveóke, enepone Njôrdaum, motovâti áhikeovo xoko Xuaum Mbátita. ¹⁴Ina kixôa Xuâum:

—Mani íti motokêa áhikeonu itea itukovó koe ûndi yépemo áhikeopi —kíxoane.

¹⁵Ina yumopâ Jesus:

—Ako yuvâti vo'oku koeku kó'iyeaneye, koati kousókoati ûti ne uhá koeti inixone Itukó'oviti itúkeovo ponóvoti —kíxoane.

Yane kúteanemaka isóneu Xuaum Mbátita, áhikoane. ¹⁶Ehá'axo ipúhikopea úne ne Jesus yaneko ahíkovo, mihe'ó kó'inoane vanúke koane noíxea Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti evesékoti xokóyoke kutí koeti kurúte. ¹⁷Énomone yanê'e, apé koene emo'úti inu'ixoti vanúkeke kámone. Hara kôe:

—Eneporâ'a, énomone Nje'éxa koati ákoti omotóva ongóvo, porexónuti hána'iti elókeko ongóvo —kôe.

Hixopâ Ndeâpu íkoroeka ne Jesus

Mk 1.12-13; Lk 4.1-13; Êb 2.18; 4.15

4 ¹Énomone yaneko ike áhikinevo ne Jesus, ómane Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ya mêm ákoti apêti, hixopâti Ndeâpu íkoroeka pahunévotike. ²Itopónone koarenta koeti káxe koane koarenta koeti yóti ákoyea níka ne Jesus, yane épekoane hímakati. ³Yanê'e, pihínoane Ndeâpu, enepone íkoro-kenati xâne pahunévotike. Hara kíxoá:

—Enepo itikápuxo Xe'exa Itukó'oviti, pehúkaikopo sá'iri'okopeovo pâum ra itátanehiko mopôí —kíxoane.

⁴Ina kixôa Jesus:

—Hara koe yutoéti emó'uke Itukó'oviti: “Haina póhutine nikokónoti koxunáko xâne, itea kóxunakomaka ne uhá koeti emó'uinovi Itukó'oviti” kôe —kíxoane Jesus.

⁵Úkeane óma Ndeâpu ya Njeruzálem, enepone iháxoneti Sasá'iti Pitivóko. Hara iyónoa xoko koati vanúke'exeaku yane hána'iti imokóvokuti, enepone témpulu ⁶ina kixôa:

—Enepo itikápuxo Xe'exa Itukó'oviti, kepúhakapu poké'eke yukîti ra vanúke, vo'oku hara kôe ne yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti:

“Pahukoâtimo Itukó'oviti ne ánjuhiko, enepone ovóxe íhae vanúke

kóyonoyeopi. Énomonemo namukópopi ya vó'u maka hákone

okó'okoa mopôí ne hívi” kôe —kíxoane Ndeâpu. *Sáramu 91.11-12*

⁷Itea hara kíxoá Jesus:

—Ako kalíhuina, vo'oku haramaka kôe ya po'íke yutoéti emó'uke Itukó'oviti: “Hako yoposí'okovo Yúnae Itukó'oviti” kôe —kíxoane.

⁸Ina omopómaka Jesus ne Ndeâpu oúke êno hána'iti mopôí, exókoati uhá koeti pahúkoku payásotihiko yara kúveu mêm, koáne ne êno úhe'ene ⁹ina kixôa:

—Mborexópeatimo uhá koêti ra koekúti neíxone kó'oyene enepo ipiyífxexa nonénguke kutí kixénuti Itukó'oviti —kíxoane.

¹⁰Ina kixôa Jesus:

—Yahíkuxipunu Satanaé, vo'oku hara kôe emó'uke Itukó'oviti: “Ópoe-hane Yúnae Itukó'oviti ipíyikexino. Poéhane motovâ kíxeokononeye” kôe —kíxoane.

¹¹Noixoâne Ndeâpu ákoyea íta, yane ahíkuxopeovane. Yane ápehiko ánju, enepone ovóxe Itukó'oviti ukeâti vanúke simohíkoati ne Jesus kaxunákopo-noati.

Inâ turíxo ítuke ne Jesus ya Ngalíleya

Mk 1.14-15; Lk 4.14-15

¹² Exoâne Jesus iká'akeovone ne Xuaum Mbátita, aúkopovo ya Ngalíleya. ¹³ Pohu vekó koepo Nazâre yonópoti Kafanâum. Hane óvo ne pitivóko xe'ókuke Mar-na Ngalíleya xoko po'i iháxakoku poké'exa Ngalíleya iháxoneti Nzebûlom yoko Nafitáli. ¹⁴ Énomone yaneko pihópeaku Jesus ya Ngalíleya, kou-sokoa ne yútoe porofeta Izâiya mekúke koyuhó'iyeani koêku, enepone koêti:

¹⁵ “Enepone poké'e íhauti Nzebûlom yoko Nafitáli ovoti íyeuke Hána'iti Mar poixô'oke huvêo koéhati Njôrdaum, énomone ne Ngalíleya iháxoneti óvoku ne xanéhiko ákoti itukapu júdeu. ¹⁶ Eneponihikone xanéhikoya ovóheixoti hahákutike, noíxone êno hána'iti uhapú'iti. Epó'oxo enepohikone ovâti neko poké'e, óvohikoku xâne hoenâxovotine yonópea ipihóponovokutike, kouhapu'ikoane êno hána'iti uhapú'iti” kôe. *Izâiya 9.1-2*

¹⁷ Énomone yanekôyo, turíxovone ne Jesus koyúhoyea ne emo'u Itukó'oviti. Hara koe yúho xapa xâne:

—Ikétivexa iséneuke ne pehúnevo koane kiríkapa, vo'oku kaxénane natíxea ne íhae Vanúke xapa xâne —kôe.

Itaíkoa Jesus hókea ne koaturu koeti númikuxokenati

Mk 1.16-20; Lk 5.1-11

¹⁸ Koeku yónea ne Jesus xe'ókuke Mar-na Ngalíleya, tokononé koéne pi'âti kopo'ínukokoti, Símaum iháxoneti Péturu, yoko Ándere ixómoti kuríko númikuxope vo'oku ítúkeovo ítúkovokenehiko. ¹⁹ Ina kixoáhiko Jesus:

—Hekánunoe. Hainá'ikomo hôe yíxovonoe itea indukópopitinenemo ihí-kaxoti xâne hókeonu —kíxoanehiko.

²⁰ Énomone yaneko ókoku ôra, kurí kíxoane neko númikuxope, pihónehiko ikéneke Jesus.

²¹ Yane kali tumúneke, tokononé koéne po'i pi'âti kopo'ínukokoti ixómoti koyú-seopo númikuxope kúveuke vatékene. Énomone ne Teáku yoko Xuâum, xe'ahiko Nzebêdeu. Yoko ápemaka há'a yane vatékenake. Yane itaikoane Jesus neko pi'âti hókeamaka. ²² Kurí kixónehiko há'a koane vatékene, pihónehiko ikéneke Jesus.

Ihíkaxo ne Jesus koane koitóvo êno xâne

Lk 6.17-19

²³ Uhá kíxoá Jesus yónea neko poké'exa Ngalíleya koane íhikaxea emo'u Itukó'oviti ya sinâgoga, enepone íhikaxovoku hó'e júdeuhiko, koane koyú-hoyeamaka ne inámati íhíkavoti koyúhoti kixoku natíxea Itukó'oviti xapa xâne. Koítovamaka Jesus uhá koeti koêkuti kó'iyevoku aríne neko xanéhiko.

²⁴ Eyekóxokonone koeku ítuke ne Jesus ya uhá koeti poké'exa Sírea, omó-konone uhá koêti ne ka'aríneti xokóyoke. Yoko ako tôpi kó'iyevoku arinêti yuvâtihiho. Ápe xâne úroevo ndémoniu. Ápemaka ákoti aunáti tûti pepokehí koêti, koane isayú'ixovoti ákoti ehevâkapu múyo. Koítovahiko Jesus uhá koêti. ²⁵ Koati ênoti xâne íhae Ngalíleya hokó'ixoati, koane íhae iháxoneti Yehí Koeti Pitivóko, koánemaka íhae Njeruzálem, yoko íhae Njúdeya, koáne-maka íhae poixô'oke huvêo, enepone Njôrdaum.

Koeku xâne koati únati koêku nonékuke Vúnae

Lk 6.20-23

5 ¹Noixoâne Jesus neko êno xâne, pihóne ouke kali mopô. Ivatákone, ina ahi'ókova íhikauhiko. ²Énomone yanê'e, turíxoane Jesus íhikaxeahiko. Hara kíxovokoxoa:

³—Koati únati koêku ne xâne inixópovoti itúkeovo hána'iti ikonóko'ixovoti nonékuke ne Íhae Vanúke, vo'oku yonópotimo natíxokuke nê'e.

⁴—Koati únati koêku ne xâne hokónuti, iyôti koeku kó'oyene, vo'oku kou-hépekopinoatimo Itukó'oviti isóneu.

⁵—Koati únati koêku ne xâne ákoti kapayásakapu, vo'oku ítukenemo ra poké'e ika'ínamakapakanane.

⁶—Koati únati koêku ne xâne kutí koeti épeu úne yoko épeu hímakati koeku yupíheovo kahá'ayea itúkea ponóvoti nonékuke Itukó'oviti, vo'oku kou-sókinoatimo Itukó'oviti ne áha.

⁷—Koati únati koêku ne xâne seánati, vo'oku koseánakonotimakamo.

⁸—Koati únati koêku ne xâne póhutine ponóvoti koekúti opósi'ixo itúkea, vo'oku iníxotimo Itukó'oviti.

⁹—Koati únati koêku ne xâne oposí'ixoti íkasaxea omíxone po'ínuhiko xâne, vo'oku iháxeokonotimo xe'exa Itukó'oviti.

¹⁰—Koati únati koêku ne xâne ikoítaponokonoti kotíveti vo'oku únati ítuke, vo'oku yonópotimo natíxokuke Íhae Vanúke.

¹¹—Koati únati kékunoe enepo apê ihakópiti, koane vaheréxoti ítukeinopi, koane apémaka ákoti tôpi kixoku yúho itúkoheyae kêku vo'oku itíkivo hokó-nuti. ¹²Yupihovó ákoenoe elókeko yokóvo ixekánaneye, vo'oku koati hána-'itimo némoepo vanúkeke. Yoko énomonemaka kixókononeye váherexea ítukeinokono neko porófetahiko koyúhoti emo'u Itukó'oviti nóvo, enepohiko-neko iníxoti ya utíke.

Íhokoa Jesus yúki ne íhikauhiko

Mk 9.50; Lk 14.34-35

¹³—Kuteâti koeku itúkeovo únati kixoku kouíhekea xánena ne yúki, énomonemaka kénenoeye xapa xâne kírivokoovo yara kúveu mêum. Itea enepo auké'e taú'iko ne yúki, ákonemo oxéne aúkopinokono taú'iko, yane ákonemo itúkovo, poéhane kuríkeokono koane kapásikexekono xoko kuríkokonoku. Yokóhiyanavo mará'ínamo yakútea ne yúki ákotine taú'iko.

¹⁴—Kuteâti koeku yúku kouhápu'ikopeti, énomonemaka kénenoeye xapa xâne yara kúveu mêum. Epó'oxo kuteâti koeku pitivóko ovoti oukeke kali mopô ákoti itoâti hé'onea, énomonemaka kénenoeye. ¹⁵Ako ihúxoti kouhápu'ikope xovo'ú kixoâti, itea enepo ihúxokono, koati xoko ókoku yúku ixíkokono motovâti kouhápu'ikea uhá koeti ovâti ne kúveu ovokúti. ¹⁶Énomonemaka ákoeneye únati kixeku itíkivo maka naíxane xanéhiko ne únati ítike, epó'oxo maka iháyu'íkanehiko Itukó'oviti, enepone Yá'a íhae vanúke.

¹⁷—Hákonoe ikitíxa nzimínoti ungé'exoponea ra Ponóvoti Kixovókuti ya yútoe Muíse, koánemaka ne yútoe porófeta koyúhoti emo'u Itukó'oviti mekúke. Haina nzimínoti ungé'exoponea, itea nzimínoti indúkea uhá koêti ne yutoxóvotiya. ¹⁸Koati emo'úti ra yunzó'ínopinoe: Koêkumo ávoyea aúke'e

ra vanúke koáne ra poké'e, ákomo ápahuina koekúti veyopóvoti yane Ponó-votike Kixovókuti yútoe Muíse. Muhíkova póhuti kali létara itukovo póhuti kali telépu'i, ákomo veyápapu ya koeku ávoyea kaúsakapu uhá koeti yuto-xóvotiya. ¹⁹Enepone xâne ákoti itukâ ne páhoenokono itúkea yane yutoéti, yusíkoti itúkeovo ínixone ákoyea koati itúkovo, ina íhíkaxamaka po'i xâne ákoyea itúka, koati énomonemo okopô koati íkenétike ivávakopekono ya natíxokuke Íhae Vanúke. Itea enepone xâne itukoâti uhá koéti neko yutoéti koane íhíkaxotimaka po'i xâne itúkea, énomonemo itukóvo koati teyonétiya. ²⁰Koati ngxípítinoe: Enepone kixeku itíkivo, konókoti yupíheovo anú'ukea ponóvoko kixoku itúkeovo ne éskiriba yoko farízeu, enepohikone inuxínoti xanéhiko hó'eke. Hákoti koen'éye, ákomo kalíhuina yenópi natíxokuke Íhae Vanúke —kíxovokoxoane Jesus.

Nókone xâne itúkea apê púvone, áko'o itukovo apê puvâti

Rm 12.19; Éf 4.26; 1 Tm 2.8; Tk 1.19; 1 Xu 2.1,11

²¹Ina kixovókoxopamaka Jesus:

—Kémoanenoe koêku neko páhoenokono voxúnoekene itúkea, enepone “Hako kepéko” koéti, koánemaka ne koéti: “Enepone koepékoti, omokóno-timo yuhóikovokutike maka ipíhapanakanane” koéti. ²²Itea hara ngxípínoe: Uhá koeti imaíkinovoti po'i xâne, omokónotimakamo yuhóikovokutike maka ipíhapanakanane. Kene ne vaheréxinoti yuhó'ino po'ínu, omokónotimo xoko koati payásoti yuhóikovokuti maka ipíhapanakanane. Kene ne koyúhoti itú-keovo ákoti isóneu ne po'ínu, naíxapu nê'e mará'ínamo iyánapakana ipihó-ponovokutike xapa yúku. ²³Itukovo yomoti iké'iparaxoke Itukó'oviti, ipíheati átake ina puyakápanapu yokóvo ápeyea pe'ínu vaheréxinopiti isóneu, ²⁴kurí íxeavo ne yómone xoko áta, pihéne yího'ixoponi ne pe'ínu inúxotike motovâti unátipinokokonoe iséneu, ínamo yaukápanu peréxi Itukó'oviti ne íperaxike.

²⁵—Enepone xâne apêti évotikopike, omópiti yuhóikovokutike, yapásika kíxeaku unátipinoa iséneu ya xenékuke tumúneke sími yuhóikovokutike. Hákoti koen'éye, itukapu simetíne yuhóikovokutike, konokoâtimo yéni nonékuke ne pahúkotiya. Yane pahukópítimo kiríkikono xoko pulísea, ínamo kirikákana ika'ákovokutike. ²⁶Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe: Ákomo ipíhi-kapa koeku ávoyea peréxapa uhá koéti ne yoréveu —kíxovokoxoane Jesus, exókoatihiko kónokea épemea Itukó'oviti kotúyopinoa pahúnevo tumúneke seópea nonékuke.

Koêku ne xâne kapíneti ákoti itukapu koati yêno

Mt 18.8; Mk 9.43

²⁷Ina kixovókoxopamaka Jesus:

—Kémoanenoe neko yuhôti koéti: “Hákonoe kepiné'iyi múxone ne po'i xâne” koéti. ²⁸Itea hara ngxípínoe: Itukovo apêti hóyeno komómoti sêno xaneâti íyo-keova, koeku kó'íyeane ye isóneu, koati pahukóvotine voókuke ne váhere oveâti isóneuke. ²⁹Enepo itukapu yúke, enepone koâti mbiú koeti ínixepe vaherexino ne ítike, yusikóneni meréki koane kiríki ákotike malíka motovâti ákoyea váhe-rexa ítike. Mani unatíne ákoyea poixo'o yúke yenópi vanúke yaneko usokó kó'íyea yúke itea yenópoti ipihóponovokutike. ³⁰Koane itukapu veô'u, enepone koati íhi-novoke vaherexino ítike, yusikóneni titúki koane kiríki ákotike malíka motovâti

ákoyea váherexea ítike. Mani unatíne ákoyea poixo'o veô'u yenópi vanúke yaneke usokó kó'iyea veô'u itea yenópoti ipihóponovokutike —kíxovokoxoane Jesus, exó-koatihiko kónokea ákoyea íyuhixapapu sayá'ikopeova ne váhere ítuke.

Koeku kuríkoti yêno

Mt 19.9; Mk 10.11-12; Lk 16.18

³¹ Ina kixovókokopaikomaka Jesus:

—Hara koemáka po'i yutoéti: “Enepone kuríkoti yêno, paréxapa koyuhó-peti kotuyôpeati íha ítúkeovo ko'ímati” ko'é'epepo. ³² Itea hara ngxópinoe: Koêkuti kuríkoti yêno ákoti itukapu vo'oku aupú'ikoati yêno yuhó'ixoti po'i hóyeno, koati vahe'exoti ítuke nê'e, epó'oxo koatímakamo kutí'inoke pahu-kóvoti ne yêno oko'ímapo. Koánemaka ne koyenópati ne sêno, kutí koetíma-kamo ixómoti aupú'ikea inúxoti íma ne sêno koeku kóyenopea.

Veínoake xâne ikána'uxea yúho

Tk 5.12

³³ —Koáne kémoanenoe koêku neko páhoenokono ne voxúnoekene ítúkea, enepone koêti: “Hako simikíkixo koeku ítúkeovo iháke Itukó'oviti keyúhoyi, ítíkoti koati yuhôti. Konókotimaka kéveseki koêkuti yiúho kuteâti. Koati keno-koâti ítíki ne yiúho keyúhone iháke Itukó'oviti” koêti. ³⁴ Itea hara ngxópinoe: Hako itukóvo ya iháke koêkuti ihâe keyúhoyi. Muhíkova ya iháke “vanúke” ako yúsíka, vo'oku koati ivátakoku Itukó'oviti natíxea nê'e. ³⁵ Muhíkovamaka ya iháke “poké'e” ákomaka yúsíka, vo'oku kutí kôe ómomikoaku Itukó'oviti ne hêve. Muhíkovamaka ya iháke “Njeruzálem” ákomaka yúsíka vo'oku ítúkeovo pítivokona Nâti koati payásoti ya uhá koêti. ³⁶ Muhíkovamaka ya iháke “tiúti” ákomaka yúsíka, vo'oku enepone póhuti kali híyeu tiúti, ako ítea kehópu'iki, áko'o itukovo keha'âti keháha'ikopi, ákomaka ítea ítíki. ³⁷ Péhuxaikopo ne yiúho. Itukovo “Êm” kêti, énomone yákoe koáne ítíka ákoti ike'ítukexa po'i ihâe ikéna'uxi. Itukovo “Áko'o” kêti, énomone yákoe, koane ítíka ákoti po'i ihâe vínoake keha'âti ikéna'uxi. Yoko áva po'i vínoake keyúhoyi, koati ukeâti xoko Satánae nê'e.

Ako omótova ítúkoponea ésa'i ne váhere ítukeinokono

Lk 6.27-30

³⁸ Ina kixovókokopamaka Jesus:

—Kémoanenoe neko emo'úti koêti: “Itukovo apêti okó'okoti uke po'i xâne, kono-koâtimaka óko'okeokono úke. Kúteanemaka koêku áva kehókoti oe po'i xâne, konokoâtimaka kehókeokono ôe” kôe. ³⁹ Itea hara ngxópinoe: Hako ítikópono yésa'i enepo áva vahe'exoti ítukeinopi. Itukovo apêti ipusóhovofoxopiti, síkeane-maka ipúsokea poixô'oke. ⁴⁰ Koáne enepo áva mani iyonópiti yuhó'íkovokutike koyúhoti kónokea peréxi ripíno, síkeane omópeamaka keápana. ⁴¹ Koáne áva pahukópiti keínoinoa ínone ovâti póhuti kílomituru, yamína ya pi'âti kílomituru. ⁴² Koáne áva epemópiti ítikevo, peréxa. Áva kaháati váxeopi ítikevo, ívexamaka.

Muhíkova xâne puvo'óviti, konókoti ákoyea omótova vokóvo

Lk 6.32-36; 23.34; Át 7.60; Rm 12.14

⁴³ —Kémoanenoe neko emo'úti “Hako motovâ yokóvo ne íníkene koane pívamaka ne puvópiti” koêti. ⁴⁴ Itea hara ngxópinoe: Hako motovâ yokóvo

ne puvópiti. Itíkina orásaum ne vaheréxoti ítukeinopi. ⁴⁵ Yane ítínenoemo ítukóvo koati kaná'uti xe'éxaxapa Itukó'oviti ya vanúke. Vo'oku poréxoá Yá'a íhae vanúke uhápu'iyéa ne káxe xapa xâne ákoti aunáti, koánemaka xapa únati xâne. Kúteanemaka kíxoaku poréxea úko ne xâne ponóvoti ítuke, koánemaka ne ákoti aunáti ítuke. ⁴⁶ Itukapu póhutine xâne ákoti omotóvopi okóvo ako omótovo yokóvo, namo kíxoaye ápeyea némoepo xoko Itukó'oviti? Muhíkova ne koperáxinotihiko nâti, enepone yómoti ánu'ukea kóperau, ákomaka kamáxatika ne ákoti omotóva okóvo. ⁴⁷ Itukapu póhutine íníkene ítíkino únati, koati kutipasí keâti ne ákotihiko êxa Itukó'oviti, vo'oku énomone kixóhiko ítúkeovo. ⁴⁸ Hukínóvoti ngíxeopinoe: Itíkapunoe ponóvoti kixoku ítúkeovo kuteâti koêku Itukó'oviti, enepone Yá'a íhae vanúke.

6 ¹ Ina kixovókoxopamaka Jesus:

—Yokóhiyanavonoe, hako yoposíko noíxeokono ne únati ítike keha'âti iháy'úikeopi po'ínuhiko xâne, vo'oku enepo akoéneye ne ítike, ákomo némoepo xoko Itukó'oviti, enepone Yá'a íhae vanúke.

Koêku ne poréxoti huvó'oxeake ne xâne apêti konokínovati

²—Enepo áva peréxoake ne xâne apêti nókone, hako kutí koe pehúkoti inuxínopiti oxoti torombéta keha'âti noíxeokono ne ítike, kuteâti kixoku ítúkeovo ne xâne ikútixapovoti koati sasá'iti ya po'ínuhiko. Vo'oku enepo apê pôreu ya íhikaxovoku hó'e koáne ya none ovokúti, énomone kixínoakeneye kaha'âtihiho ápeyea iháy'ú'ikoati. Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe: Vo'oku íkomumuxeovone xâne, usóne námoepo nê'e. Yane ákonemo námoepo xoko Itukó'oviti. ³ Itea enepo áva hivó'oe, hako kalihú'ina yopósiki ápeyea po'i exoâti, muhíkova ne íníkene koati ákoti omotóva yokóvo ⁴ maka hákone exókono. Yane apêtimo némoepo xoko Itukó'oviti, enepone Yá'a íhae vanúke iníxoti koekúti ákoti po'i noixoâti.

Nókone kó'iyéa ne xâne ítúko orásaum

Lk 11.2-4

⁵—Enepo itikánoe orásaum, hako kitêa ne xâne ikútixapovoti koati sasá'iti ya po'ínuhiko. Vo'oku enepo ítúko orásaum, áhatihiko xe'ó kó'iyéa ya íhikaxovoku hó'e koánemaka ya none ovokúti vékoheixoku xâne, kahá'ati noíxeokono. Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe: Vo'oku íkomumuxeovone xâne, usóne námoepo nê'e. Yane ákonemo námoepo xoko Itukó'oviti. ⁶ Kene íti, enepo ítíka orásaum, urukú yákoepo kúveu yóvoku. Exexó íxea ne péhapetea. Yépema ne Yá'a íhae vanúke, enepone ákoti inixoâti, yane iko'íparaxopeatimo nê'e. Koáhati iníxoti koekúti ákoti po'i noixoâti.

⁷—Koáne enepo ítíka orásaum, hako kitêa ne xâne ákoti êxa Itukó'oviti yómoti káyuixea yúho enepo ítúko orásaum. Koati ikútíxatihiko yumopókonotimo vo'oku ixómoyea káyuihoa ne yúho. ⁸ Hako ikítipasikova ne xâne kuteâti nê'e, vo'oku exo nékone ne Itukó'oviti, enepone Yá'a íhae vanúke. Tumúneke yépemi, éxoane ne nékone. ⁹ Itea hara yákoé enepo ítíka orásaum:

“Íti Ha'a úti íhae vanúke, émbemo téyeamo sasá'iti íhe ne uhá koeti xâne. ¹⁰ Émbemopi ukóponeamo ne netíxi yâye xapákuke úti, uti xâne. Itúkapu yâha kousókovo yara poké'e kuteâti koeku kóusokeovo ya vanúkeke. ¹¹ Peréxavi nika úti itukovo káxe. ¹² Ketúyapa pahúnevo

ûti koêkumaka kóseaneyea ûti ne po'ínuhiko xâne vaheréxinoviti ítuke, kutí kixoâti uti ákoti pahukápu. ¹³Hako sike'évi víkorokeovo pahunévotike itea peréxavi víteova ne váhere kixovókuti, (vo'oku poéhane îti itukóvo hána'iti nâti ya uhá koêti. Poéhane îti apê xunáko ouêke uhá koêti. Poéhanemaka îti itukóvo hána'iti ihayú'iuti ya uhá koêti, ákotinemo hunókoku. Itúkapu énomoneoxo koéneye)" yákoé itíka orásaum —kíxovokoxoane Jesus.

¹⁴—Vo'oku enepo kutí ixêa ákoti váherexeaku ítukeinopi ne po'ínu xâne, kúteanemakamo kixópiku Itukó'oviti. ¹⁵Itea enepo hákoti kixeáneye (ne váhere ítukeinopi po'i xâne), ákomakamo katúyapa váhere ítike ne Itukó'oviti, enepone Yá'a fhae vanúke.

Nókone kó'iyea ne xâne enepo jejuá kôe

¹⁶Ina kixovókoxopamaka Jesus:

—Enepo jejuá yakôe, hako isone'ekovoo keyê kuteâti kóyeku ne xanéhiko ikútixapovoti sasá'iti ya po'ínuhiko, kahá'atimaka éxokeovo po'ínuhiko xâne ítúkeovo jejuá koêti. Ivévaka ra yunzó'inopinoe: Vo'oku íkomumuxeovone xâne, usóne námoepo nê'e. Yane ákonemo námoepo xoko Itukó'oviti. ¹⁷Kene îti, enepo jejuá yakôe, hako kixevóneye, itea kímánduxapu ina kevaríkapu koane kipénaneapu, ¹⁸maka hákone exôa po'ínuhiko xâne ítúkeovo jejuá kêti, itea ítúkapune póhutine Itukó'oviti exôa, enepone Yá'a fhae vanúke iníxoti koekúti ákoti po'i noixoâti. Yane apêtimo némoepo xokóyoke.

Koêku ne kaná'uti vírikuxea, uti xâne

Lk 12.33-34; 2 Tm 4.8; Êb 10.34; 1 Pê 1.4; Ap 7.15-17; 21.1; 22.1

¹⁹—Hako yoposí'ixo kirí'uxi apeínopiti yara pok'é'e ya ákoyeaku oríkoa kálíhunoe hó'openo níkoheyea, koáne ya ápeyeaku iko'íhomuyoxoati, koánemaka xoko ápeyeaku urukú koeti oméxoponea. ²⁰Itea ítúkapu vanúkeke ítixe apeínopiti xoko ákoyeaku aúke'e, koáne xoko ákoyeakunemo kálíhunoe hó'openo níkoheati, koáne xoko ákoyeaku iko'íhomuyoxoati ítukovo koesáyu'ixoati, koáne xoko ákoyeakunemo urukú koeti oméxoponea. ²¹Vo'oku koêkuti yunákoaku ne apeínopiti, ítukapu vanúkeke áko'o ítukapu poké'eke, énomoneoxo yónoheixo iséneu —kíxovokoxoane Jesus.

Ominó'oviti uhapú'iti yoko hahákuti

Lk 11.34-36

²²—Kuteâti koeku yúku kouhápu'ikopeti, énomone koéneye ne uke xâne koxé'uke. Enepo aunáti ne yúke, uhapú'itikemo yóvoheixo. ²³Kene ítukapu ákoti aunáti ne yúke, hahákutikemo yóvoheixo. Kúteanemaka koêku ne kouhápu'ikoti isóneu xâne. Enepo ítukapu hahakú kixópiti ne mani kouhápu'ikopiti, yupihovó koetíneoxomo ítúkeovo hahákutike yóvoheixo.

Konókoti ítúkeovo Itukó'oviti yoko ítuke yuíxovo ûti

Lk 16.13; 12.22-31; Fp 4.6; Êb 13.15; 1 Pê 5.7

²⁴Ina kixovókoxopamaka Jesus:

—Ako xâne motovâti pi'á kíxea pátarauxa. Vo'oku koêkumo ákoyea omótova okóvo ne po'ínu, yane ákomo ítúkoake ne po'ínu, áko'o enepo ítukapu

yuíxovoxo ítukexeake ne po'ínu, yane ákomo ítúkoake ne po'ínu. Koane enepo yixápu kirí'uxi apeínopiti, ákomo yoxéne yíxivo ítuke Itukó'oviti.

²⁵—Énomone ngxínopinoe ákoyea ixomo ipúpakina yokóvo ne kixékumo kêku itukovo káxe, ukínopikumo nîke yoko yêka, koane nókone kexé'u kixékumo iké'ipovoxopivo. Vo'oku enepone kéyeku itukovo káxe, haina pohúneti níki. Koane haina pohúneti iké'ipovoxopivo yápeino. ²⁶Ivévakapihi koêku ne hó'openohiko ôti. Ako nâ. Koane ako ítixeaku ha'i nóne. Ákomaka unákoku nîka, koane ákomaka óvoku ítixoku êno nikokónoti, itea kóyeane poréxea Itukó'oviti nîka, enepone Yá'a íhae vanúke. Hainá'ikopo ítínoe yupihóvo ítópone none nonékuke Itukó'oviti yane hó'openohiko? ²⁷Ako ápahuina ya xepákukene itotimo kóukoponea kaxena ivókovo, yusíkoti yupíheovo kóxunakeovo kahá'ayea kóukoponea.

²⁸—Ná'ikopo koeti yupíhinovo yónea iséneu ne kixékumo iké'ipovoxopivo? Ivévakapihi koeku payá'yea ne koati uhé'ekoti híu ítunoêvoti ya mêum, enepone humanévoti. Ako okó'ítuke, koane ákomaka ixúxuka kuteâti koeku xâne. ²⁹Itea koati ngxópitinoe: Muhíkova neko uhá koeti úhe'ene Salúmaum, enepone hána'iti nâti iríku mekúke, ako itápana úhe'ene híu ne ítunoêvotihiko íhae mêum. ³⁰Katarákoapo Itukó'oviti ne ítunoêvoti íhae mêum mapini póhutine kóoyene ápeyea, ihârotike oro'ókokonotinemo yúkuke, ínapomo hako katarákopi ítínoe xâne ôriti kúveova. ³¹Hákoikopo pipokéxo iséneu ixómoyea yépemo'ixopovo ukínopikumo ne nîke yoko yêka koane ípevo. ³²Enepora uhá koeti koekúti, koati xâne ákoti êxa Itukó'oviti yonóheixoa isóneu. Yoko éxoa Itukó'oviti, enepone Yá'a íhae vanúke, kénokinove uhá koêti ra koekútihiho. ³³Hane ítíka yónoheixoku iséneu inúxotike, ítuke Itukó'oviti koánemaka péni kixeku ítíkivo kuteâti ahá'inopi. Yané'e, kousókinopeatinoemo Itukó'oviti ne uhá koeti po'ínuhiko nékone. ³⁴Hako pipokéxo iséneu vo'oku nékonemo ihârotike, vo'oku apépotimakamo po'i yónoku iséneu ihârotike. Ópoeane yónoku iséneu ne nékone ya póhutihiko káxe. Hácone kirí'úxoa pipókexinoa iséneu ne nékone ya keno'ókoti káxe —kíxovokoxoane Jesus.

Ako yusíka vitúkeovo xâne húketi isóneuno po'ínuhiko xâne

Lk 6.37-38, 41-42; Rm 2.1; 14.1; 1 Ko 4.5; Tk 4.11

7 ¹Ina kixovókoxopaihomaka Jesus:

—Hákonoe ítikóvo xâne húketi isóneuno po'ínuhiko xâne inixeâti ákoyea aúmati enepo hákoti yexôa koêku, mará'ínamakamo íxekanane. ²Vo'oku kuteâti kixeaku iséneunoa ne po'ínuhiko xâne, énomonemakamo kixékononeye. Kuteâtimaka ítikeinoa ne po'ínuhiko xâne, énomonemakamo koéneye ítikeinokono.

³—Na koeti yíxinova kemómoyi ne kutí koeti kalíhuti koekúti yonoti ukeku pe'ínu, koeku ákoyea ínixepa ne kutí koeti koati hána'iti ítátane tikóti yonoti yukékuke? ⁴Na kíxoaye yéxoki po'i xâne pahúnevo koeku ákoyea ínixepa ne pehúnevo? Mani kutí keti xâne ákoti eapâ ne hána'iti ítátane tikóti yoneâti ukéku, itea kóyeane kíxea ne po'ínu: “Veyámbinapeavo ne kali koekúti yonoti yukékuke” kixoâti. ⁵Ítínoe ikútixapovoti koati sasá'iti ya po'ínuhiko, viyápa inúxotike ne kutí koeti hána'iti ítátane tikóti yonoti yukékuke, maka sásasa ákoyepone ínixi. Ínamo omotóva viyópi ne kutí koeti kali koekúti yoneâti ukékuke ne pe'ínu.

⁶—Hako kutí kê xâne poréxoti tamúku koati únati yoko sasá'iti koekúti. Hákomaka kutí kê xâne kuríkotí uhé'ekoti iyoyónevoti yupihóvati hepíko xapa kûre, mará'inamo ákanukexa, yane koímaiti okópeopi koane óko'okeopi.

Konókoti kutípea úti yumópeovimo Itukó'oviti vitúko orásaum

Lk 11.9-13

⁷—Yépema Itukó'oviti ne yâha vo'oku porexópeatimo. Kéxuna'ixapu yopósiki vo'oku itepónoatimo. Hako imaxovó kixêa yépemo'ixi, kuteâti koeku ixómoti ipusóko pahapéti ehane míhe'okinokonoa. ⁸Vo'oku uhá koeti epémoti, poré-xokonoa ne épemone. Koáne ne koxuná'ixovoti opósikea ne nókone, itóponoa. Koáne ne kutí kixóvoti ipusókoti pahapéti, mihe'ókinokonoatimo. ⁹Itínoe apéti xe'éxa, maní'ikopomea perexoâti mopô ne xi'íxa epemápi pâum? ¹⁰Manímea koéxe peréxoa epemápi hê? ¹¹Muhíkinova itínoe mapini váhere xâne pahukóvoti nonékuke Itukó'oviti, itea peréxoa únati koekúti ne xi'íxa. Ínapoxo ne Ha'a úti íhae vanúke, koatimo únati koekúti poréxoa ne xâne epemoâti.

¹²—Kuteâti koeku yâha kíxeopineye ne po'íhiko xâne, énomonemaka íxea-neye, vo'oku énomone itukóvo ne koati kaná'uti kixó'ekone ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, koánemaka ne íhikauvi yútoe porófetahiko koyúhote emo'u Itukó'oviti mekúke.

Pí'ati kó'iyevoku xêne

Lk 13.24; Fp 3.19-20

¹³Ina kixovókokoxopamaka Jesus:

—Hara víka xoko pahapéti iyonópoti xâne xoko Itukó'oviti, enepone kutí koeti kalíkuti. Vo'oku enepone pahapéti koáne ne xêne yonópoti ipihóponovokutike, koati vákuti nê'e, koane êno xâne vekoâti. ¹⁴Itea enepone xêne yonópoti xoko Itukó'oviti, ako ávaku koánemaka ne páhapetea, yoko ako axú'ina xâne itoâti vékea.

Xâne ákoti itukapu koati kaná'uti páhoe Itukó'oviti koyúhoyea emó'u

Lk 6.43-44; Xu 15.4; Tk 3.11; 1 Xu 4.4

¹⁵—Yokóhiyanavoa ne xâne ákoti okoyúhoa ne kaná'uti emo'u Itukó'oviti, vo'oku upánini kutí'iyea éxoko su'ûso simopínoe, koatíhiko kutí koeti koyuvórixovoti yovíre ákoti iyuhixa hopéno'iu enepo isukôa. ¹⁶Ya kixoku itúkeovo, énomonemo yéxi itukóvotiye kuteâti yéxi koêku ne xuve tikóti vo'oku há'i. Ápeikopo xâne veyoti úva xuvékuke topekóxe? itukovo veyoti figu ka'ávetike nonéti xapa úhiti? ¹⁷Vo'oku uhá koeti únati xuve tikóti, únatimaka ne há'i pôreu. Kene ne váhere xuve tikóti, váheremaka ne há'i pôreu. ¹⁸Ako yúsika poréxea váhere há'i ne koati únati xuve tikóti. Ákomaka parexa únati há'i ne váhere xuve tikóti. ¹⁹Uhá koeti xuve tikóti ákoti parêxa únati há'i, tetúkokono ina kurikókono yúkuke. ²⁰Kúteanemaka koeku nekôyohiko, vo'oku enepone há'i pôreu, énomonemakamo yéxi itukóvotiye neko xâne.

Yuhu Jesus koêku ne urúkopovoti natíxokuke Itukó'oviti vanúkeke

Lk 6.46; 13.25-27; 2 Ko 11.13; 13.5; 2 Pê 2.1; 1 Xu 2.3; 5.12

²¹—Hainamo uhá koeti xâne “Unaém, Unaém” kixónuti úrukopeovomo natíxokuke Íhae Vanúke. Poéhanemo neko itúkoti ahá'inoa Nzá'a íhae

vanúke. ²²Yaneko káxe, enómo xâne kixónuti: “Unaém, Unaém, koyúhopepo uti yemó'u xapa xâne vitúkoti péhoenovi. Ihékemaka veínoa úti kópuhikopea úti ne ndémoniu urúkovoti xoko xâne. Ihékemaka veínoa úti vitúkea êno iyupánevoti” kixónutimo. ²³Yane ínamo injâ: “Hainánoe iti ovónje. Yahíku-xipunu itínoe itúkoti váhere” ngxoâtimo.

Pi'âti kó'iyevoku poéheve pétí

Lk 6.47-49

²⁴Ina kixovókokoxopamaka Jesus:

—Uhá koeti xâne kamokénoati ra emó'um koane itukoâti, hane koéneye ko'isóneuti hóyeno itúkoti pêno xoko poké'e mopoíxoti. ²⁵Keno'óko êno úko, koiníkone huvêo ina kayakákoka êno xúnati ihunóvoti neko ovokúti, itea ako íkarakapu vo'oku itúkeovo xoko poké'e mopoíxoti ixíkokono.

²⁶—Kene uhá koeti kamoâti ra emó'um ákoti itukâ, hane koéneye xâne ákoti isóneu itúkoti pêno xoko poké'e hariríxoti. ²⁷Keno'óko êno úko, koiní-kone huvêo ina kayakákoka êno xúnati ihunóvoti neko ovokúti, yane íkorokovone. Heu-heú kôe itáhineyea —kíxovokoxoane Jesus.

Úkeakune xokóyoke ne hána'iti exóneti íhikaxone Jesus

Mk 1.22

²⁸Uke'éxone koyúhoyea ne Jesus, enepohikoneko êno xâne kamokénoati, yupíhova iháyu'ikea ne íhíkavoti íhikaxone, ²⁹vo'oku koati iyúseoti itúkeovo úkeakune xokóyoke ne hána'iti exóneti íhikaxone ne Jesus, kene haina kuteâti ne éskiribahiko, enepone íhíkaxoti yútoe Muíse.

Koitóva Jesus neko yúvone lépara

Mk 1.40-45; Lk 5.12-16

8 ¹Evesékopeane Jesus oúke neko kali mopô, yupihovó koe êno xâne hokopâti. ²Yane apé koéne hóyeno ahi'ókovoti Jesus. Enepone hóyeno, yúvone koati váhere arinétí iháxoneti lépara. Ipuýké koéne nonékuke Jesus koane kíxea:

—Unaém, enepo yakahá'a, motóva kesása'ikopinu yara arínem —kíxoane.

³Ina sipo'ókoa Jesus koane kíxea:

—Ngahá'a, sesá'ipine ra yaríne —kíxoane.

Ehá'axo koyúhoa Jesus, má koépone neko aríne, unátipone. ⁴Ina kixôa Jesus:

—Hako yetó'oko koêkuti xâne ra índukeinopi, itea yéxakapanapa ne sase-dóti, enepone inuxínoti xâne hó'êke. Yamína iké'iparaxoke Itukó'oviti kuteâti koeku páhoenovi yútoe Muíse, yéxokovope itúkeovo yunatípotine —kíxoane.

Koitóva Jesus neko ahínoe tuti húndaru íhae Róma

Lk 7.1-10

⁵Simoáne Jesus ne Kafanâum, ápe ikoseânaxovati, hóyeno ákoti itukapu júdeu, tuti póhuti séndu húndaru íhae Róma. ⁶Hara kíxo:

—Unaém, anêko anzínoe ka'aríneti óvonguke. Ákone ita ehévokeovo mûyo. Koati yupihóvotine koítóponeovo kotíveti vo'ókuke ne aríne.

⁷Ina kixôa Jesus:

—Mbihotímo yóvokuke, ngoítóvatimo —kíxoane.

⁸Itea hara kíxoá tuti húndaru:

—Unaém, ako yomótokea yúrukivo óvonguke. Puhu pahú íxea unátipea ne anzínoe, yane itóvotinemo. ⁹Vo'oku undímaka hóyeno konókoti itúkea páhoenonu payásoti ya undíke. Koane ápe húndaru konókoti itúkea mbáhoenoa. Poéhane kónoko “Píhe” ngíxea, yane pihotíne. Kene po'ínu, “Kiná'aka” ngixôa, kenó'oko. Koane anzínoe, “Hara ítíka” ngixôa, itúkoa ne mbáhoenoa itúkea —koéne.

¹⁰Kamoáne Jesus neko emó'uinoa tuti húndaru, yupíhova iháyu'ikea, ina kixôa neko xanéhiko hokoâti:

—Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe: Ako noínjeaku xâne koati kuvovónuti kuteâti râ'a, muhíkova xapákuke íhae Izarâe —koéne.

¹¹Ina koe'íkomaka:

—Koati ngixópitinoe: Enómo xâne ukeâti po'íkehiko poké'e ya xoko úkeaku ihâroti koáne ya xoko kíyo'i káxe ivatákoPONOTIMO ya xe'o mêsa ya ayuúti xapákuke evo Ábraum, Izáki yoko Njáko ya natíxokuke Íhae Vanúke. ¹²Itea enepohikone íhae Izarâe, enepone mani koati noivókoeti yonópea, kurikóko-notimo xapa êno hahákuti, óvoku iyókexoti yoko ngarutútukexoti ôe vo'oku tiveko koêku —kíxovokoxoane Jesus.

¹³Ina kixôa Jesus neko tuti húndaru:

—Pihépane yóvokuke. Vo'oku kívivonu, énomone ákoeneye kuteâti yâha —kíxoane.

Énomone yaneko ókoku káxe, unátipone ahínoe neko tuti húndaru.

Koitóva Jesus ne imose Pêturu

Mk 1.29-31; Lk 4.38-39

¹⁴Simoné'e ne Jesus óvokuke Pêturu, inu'í kíxeane imóse ípeke, yupihóvoti otuko mûyo. ¹⁵Yane namú kíxeane vô'u Jesus. Uké'epone neko otuko mûyo, ina exepúkopo neko sêno, yane kátarakopone Jesus.

Êno po'ínuhiko ka'arínети koítovone Jesus

Mk 1.32-34; Lk 4.40-41

¹⁶Yaneko kíyo'i káxe, omókonone xoko Jesus neko êno xâne ûroevo ndémoniu. Yane puhu pahú kixópa Jesus neko ndémoniuhiko, ipúhikoponehiko, yoko koítovamaka uhá koêti neko xâne ka'arínети. ¹⁷Kó'inokeneye motovâti kousokeovo neko yuhu Itukó'oviti, yútoeke porofeta Izâiya mekúke, enepone koêti:

“Koati énomone veyopínovi varíne, koane oúkeke yonópo uhá koêti ne veópone” koêti. *Izâiya 53.4*

Koeku apê kahá'ati hókea Jesus

Lk 9.57-62

¹⁸Noixoâne Jesus yupíheovo êno xâne hokó'ixoati, pahúkoane neko íhikauhiko usó kíxoixea vatéke tarú'uxope poixô'oke neko Mar-na Ngalíleya. ¹⁹Yane ápene éskiriba, enepone íhíkaxoati ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, ahi'ókovoti Jesus. Hara kíxoá:

—Ihikaxotí, nzokópitimo koêkuti yénoku.

²⁰Ina kixôa Jesus:

—Enepone úkoe, ápe úhorona, koáne ne hó'openohiko ôti, ápe môko. Kene ûndi, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne, ako óvongu yonómboku ómomingea yara kúveu mêum —kíxoane.

²¹Ínamaka apê po'i hokoti Jesus kixoâti:

—Unaém, sikénuvo engóxeakomo nzá'a inúxotike enepo ivakápune, ínamo nzakâpi.

²²Itea hara kíxoa Jesus:

—Kiná'akane ingéneke. Síkeane ne kutí koeti ivokóvotinehiko ákoti yuixápu ítuke Itukó'oviti ekóxoapeamo ne ivokóvoti —kíxoane.

Ixikôa Jesus neko xúnati ihunóvoti

Mk 4.35-41; Lk 8.22-25

²³Yane úsa'ixovane Jesus ne vatéke koane íhikauhiko ikéneke. ²⁴Koeku píhea, apé koéne êno xúnati ihunóvoti. Koati xúnati ovóxokeyo ne úne enó'inoke úne urúkovati ne vatéke. Yoko imókoti ne Jesus. ²⁵Ina ahi'ókova íhikauhiko koyúkoati. Hara kíxoa:

—Unaém, yokótixovi mará'ínamo vívahikapu.

²⁶Ina kixovókoaxa Jesus:

—Na koeti itíkinovonoe íreti? Koati itínoe xâne ôriti kúveovonu —kíxovokoaxoane.

Ina exepúko ne Jesus pahukôa ókea ne ihunóvoti koane kóyunukeovo ne úne. Yane huvemoo koépone ikéne. ²⁷Yupihovó koe píkeahiko neko íhikau. Hara kixókoko:

—Kutimea itukóvoye ra hóyeno? Muhíkinova úne yoko ihunóvoti ítúkea yûho —kixókokonehiko.

Koitóva Jesus neko pi'âti hóyeno úroevo ndémoniu ya Ngádara

Mk 5.1-20; Lk 8.26-39

²⁸Simoné'e ne Jesus poixô'oke neko Mar-na Ngálíleya xoko poké'e koéhati Ngádara, apé koéne pi'âti hóyeno okotúmonexoati ukeâti pe'áxatike, ainóvoti úroevo ndémoniu. Yoko hi'imé koéne xâne pikoâti vékea xe'ókuke neko óvoheixoku, vo'oku ítúkeovo koati kóimaitine neko hóyeno. ²⁹Yane kóhonokone emó'u neko pi'âti. Hara kôe:

—Jesus, Xe'exa Itukó'oviti, na koeti yího'ixopoinovi? Simínetine ipíheponivi tumúneke símea kaxéna? —kíxoanehiko.

³⁰Yoko ápe êno kûre ixómotihiko níko xêrerekuke neko óvoheixoku. ³¹Ina kixopómaka Jesus neko ndémoniuhiko:

—Enepo itukapu pehukópoviti, hane pehúkapavi xapákuke ne êno kûre —koénehiko.

³²—Pihépanenoe kopoya —kíxoane Jesus.

Ipuhíkopeanehiko, ponokó koépone xapákuke neko êno kûre. Yane heú koéne éhahikeovo neko kûre koane íkorono'ekeovohiko úneke ukeâti oúke ne mopô. Heú koéne yúpuririhikeovo.

³³Kene enepohikone koyonoâti neko kûrehiko, kohó'ikene. Simoné'e piti-vókoke, koyúhoahiko uhá koêti neko koekúti koánemaka koépoku neko pi'âti hóyeno úroevo ndémoniu. ³⁴Yane pihónehiko ne ko'óvokuti noíxoponea

Jesus. Simohíko xokóyoke, koyúhoinoahiko kaha'ainoa ipúhikopea yane poké'exe.

Koitóva Jesus ne isayú'ixovoti ákoti ehevákapu mûyo ya Kafanáum

Mk 2.1-12; Lk 5.17-26

9 ¹Ina urúkopovamaka Jesus ne vatéke yanekóyoke. Taru'úxoane neko úne, yane pihópone ya pitivóko éxokexeaku. ²Énomone yanê'e, apé koénehiko xâne ominoâti hóyeno isayú'ixovoti ákoti ehevákapu mûyo. Ixané kíxoahiko pouke. Noixoâne Jesus itúkeovohiko koati kuvovâti, ina kixôa neko isayú'ixovoti:

—Nje'exá, aúhepepone iséneu, itúyopone pehúnevo.

³Yoko ápe ihíkaxoti yútoe Muíse, enepone éskiribahiko xapákuke. Ina kôe isóneunoahiko: “Enepora hóyeno, koati itúkovi Itukó'oviti” koénehiko isóneu.

⁴Yane exó kíxeane Jesus isóneuhiko, ina kixoáhiko:

—Na koeti váherexino iséneunonu? ⁵Kuti itukóvoxo ákoti hé'onoke'e ngíxea ra isayú'ixovoti: “Itúyopone pehúnevo?” áko'o “Yexépukapa, yenápa” ngíxea.

⁶Itea kó'oyene, enjókopitinoe ápeyea njunáko yâye yara poké'e ngotúyopea pahunévoti, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne —koéne.

Ina kixôa Jesus ne isayú'ixovoti:

—Yexépukapa, viyápa ne peúke, pihépane yóvokuke —kíxoane.

⁷Yane xépu koépone neko isayú'ixovoti, pihópone óvokuke. ⁸Enepohikoneko ênoti xâne noixoâti, yupíhova iyúpaxeova ne koekúti koane iháyu'ikeahiko Itukó'oviti vo'oku poréxea xunakóti ne xâne yara poké'e kíxeaneye ne ítuke, ikutíxatihiko xanehí koêti ne Jesus.

Inâ ihaxíkoa Jesus ne Máteu

Mk 2.13-14; Lk 5.27-28

⁹Úkeane ukopóno ne Jesus, yane noíxone hóyeno koéhati Máteu, vaata koyêti xoko kóperaxoku vo'oku itúkeovo kóperáxinoti nâti. Ina kixôa Jesus:

—Kiná'aka ingéneke.

Yane xepú koéne ne Máteu, pihóne hókea Jesus.

Íníkoa Jesus ne xanéhiko pahukóvoti

Mk 2.15-17; Lk 5.29-32

¹⁰Ikénepoke, ixómoti níko ne Jesus yoko íhikauhiko óvokuke Máteu, simóne êno po'ínuhiko kóperáxinoti nâti, enepone yómoti ánu'ukea kóperau, koánemaka xâne pahukóvoti kaha'íneti Jesus níkeahiko xe'ókuke mêsa. ¹¹Noixoâne farízeu, enepohikone yuixóvoti hókea yútoe Muíse, hara kixo íhikauhiko Jesus:

—Na koeti ínikinoa ihíkaxopiti ne kóperáxinotihiko nâti koáne ne xâne pahukóvoti? —koénehiko.

¹²Kamoáne Jesus épemo'ikeokono ne íhikauhiko, hara koéne:

—Enepohikone xâne ákoti yuvâti, ako okónoko ipixáxoati. Poéhane ka'aríneti konokôa. ¹³Itea pihénoe, yapásika yéxi kixó'ekone ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti, enepone koêti: “Hane ngahá'a itíkivo seánati, kene haina ngahá'ati iké'iparaxinu hó'openo képeu” koêti. Vo'oku haina nzimínoti xâne ponóvoti

kixoku itúkeovo, itea hane nzimíno, xâne pahukóvoti (maka ikátivexane isó-neuke ne pahúnevo koane kuríko pea) —kíxovokoxoane Jesus.

Koyuhôa Jesus nókone kó'iyea ne xâne enepo jejuá kôe

Mk 2.18-22; Lk 5.33-39

¹⁴Yane pihóne xoko Jesus ne íhikauhiko Xuaum Mbátita. Hara kíxoahiko: —Na kó'inoaye iséneu ne jejuá kó'iyea xâne? Vo'oku úti, uti íhikau Xuâum, kóyekune jejuá kó'iyea úti koánemaka ne farízeuhiko, itea ako jejuá ákoe ne íhikeuhiko.

¹⁵Ina kixôa Jesus:

—Yusíkoikopo ikáxu'iyea okóvo ne húpiu kasátuxoti koêkuiko ápeyea ne koyénoti híyeuke? Ako kalíhuina. Itea simóvotimo káxe veyópeokonokumo ne koyénoti xapákuke. Yane ínamo jejuá akôe —kíxovokoxoane Jesus, kixopóvoti yane éxetina.

¹⁶Ina koe'íkomaka Jesus:

—Ako veyoti inámati ipovóti itukoâti ihápa'akope xoko yékoteno ipovóti, vo'oku mani koukóponoati ívarereoku ne yékoteno ipovóti —kíxovokoxoane, íhókoati inámati ipovóti ne íhíkavoti íhikaxone ákoti akutêa ne kúxoti hó'e xâne.

¹⁷Ina koe'íkomaka:

—Ákomaka yusíka unákeovo inámati víyum ya yékoteno íhaku itukéti ya vakamóto, mará'namo ívarerea ne yékoteno íhaku enepo ihiyáka ne inámati víyum. Yane mani evókovoti ne víyum koánemaka ne íhaku. Itea konókoti ímeokono inámatike íhaku ne inámati víyum. Yane ákomo évakapu ne íhaku koáne ne ovâti —kíxovokoxoane, itúkoti po'i íhokoake ne íhíkavoti íhikaxone.

Koitóvo sêno yoko seno kalivôno ne Jesus

Mk 5.21-43; Lk 8.40-56

¹⁸Ixómoiko koyúho ne Jesus, símoane hóyeno teyonéti ya hó'eke jûdeu. Ipuýuké koéne nonékuke Jesus koane kíxea:

—Ínati ivokóvo kali inzíne. Yaxénapanu óvonguke. Puhu ipihó íxepana veô'u xokóyoke, iyukópovotimo —kíxoane.

¹⁹Yane exépuko ne Jesus, úkeane pího ikéneke koánemaka íhikauhiko. ²⁰Yane apé koene sêno nduse koetine xoénae ká'arine. Akó'ti áka evésekea aríne. Akéneke Jesus véko sipóheoponeati heve ípovo, ²¹vo'oku hara koeti isóneu: “Enepomo puhu nzipáheyea ípovo, indóvotimo” koeti isóneu. ²²Yane na'akené koéne ne Jesus. Noixoâne neko sêno, hara kíxo:

—Nje'exá, aúhepepone iséneu. Itévone vo'oku kívivonu —kíxoane.

Énomone yanê'e unátipone neko sêno.

²³Úkeane ukopóno ne Jesus óvokuke neko hóyeno inuxínoti xanéhiko ya hó'eke. Simoné'eya, noixoane neko êno xâne oxoti étakati ikotívexoati isó-neuke ne ivokóvoti, koane ákoyea tópi kixóvoku íyokexeahiko. ²⁴Ina kixovó-koxoa Jesus:

—Yahíkuxapunoe vo'oku haina ivokóvoti râ'a, puhu imókoti —kíxovokoxoane.

Yane koémoke'eanehiko neko yuho Jesus. ²⁵Ipuhíhikopone neko êno xâne, yane úrukovone Jesus, ina namukêa vô'u neko seno kalivôno, yane

exépukopone. ²⁶ Koati ákoti malíka yónoku eyékoxeokono neko koekúti yaneko poké'e.

Koitóvo pi'āti komítiti ne Jesus

²⁷ Ipuhíkopeane evo Jesus neko pitivóko, ápe pi'āti komítiti hokoâti koane kóhonokea emó'u kíxea:

—Iti ámoripono Ndávi, yokóseanavi —kíxoanehiko.

²⁸ Urúkovone ovokútike ne Jesus, ahí'okovane ne pi'āti komítiti, ina kixoa'hiko Jesus:

—Kitípoaxo motó'ieova ngoíteovopinoe?

—Êm Unaém, ngutípopi —kíxoanehiko.

²⁹ Ina ipiho vó'u ukékuke neko komítiti xaneâti kíxea:

—Vo'oku kívivonu, énomone ákoeneye kuteâti yâha —kíxoane.

³⁰ Yane ínixoponehiko. Yoko í'ixiko'o kíxoixoa Jesus. Hara kíxoá:

—Hako kalihú'ina yéto'oki koêkuti xâne —kíxoane.

³¹ Itea koeku pihópeahiko, inamá'axone koyuhópa ne koekúti. Koati ákoti malíka yónoku itóhineyea ne eyekoúti ya uhá koêti neko poké'e.

Koitóva Jesus ne ímokerexone ndémoniu

³² Pihopónehiko neko pi'āti, omókono xoko Jesus hóyeno mókere úroevo ndémoniu.

³³ Yane kópuhikopa Jesus neko ndémoniu, ina koyuhópa neko hóyeno. Ene-pohikoneko êno xâne noixoâti, yupíhova iyúpaxeova neko koekúti koane kó'iyehiko:

—Ako noíxeaku úti kuteâti yara poké'exa úti, uti íhae Izaráe —koéhiko.

³⁴ Itea poé'ainoa isóneu farizeuhiko. Hara koéhiko vo'ókuke:

—Enepora hóyeno, hane porexôa xunakóti kópuhikopea ndémoniu tûti ne uhá koeti ndémoniu —koéhiko.

Hána'iti kóseanayea Jesus ne xanéhiko

³⁵ Yónoa Jesus xapa uhá koêti neko pitivóko yoko ipuxóvokutihiko, ihí-kaxoti íhikaxovokuke hó'e jûdeuhiko, koyuhó'inoati ne inámati íhíkavoti koeku natíxea Itukó'oviti xapa xâne koane koitóvotimaka xâne ka'arínети, koêkuti kó'ieovoku aríne koane eóponehiko. ³⁶ Noixoâne Jesus neko êno xâne, yupihovó koéne kóseanayea, vo'oku koati kotíveti koêkuhiko, koane mómitihiko kuteâti koeku su'úso pihohí koêti ákoti koyonoâti. ³⁷ Ina kixovó-koxoa Jesus ne íhikau:

—Koati hána'iti ra itukéti, kuteâti kavâne ainóvoti itóvotine ha'i nonéti ovâti, itea ako axú'inahiko ra ko'itúkeati. ³⁸ Yépemanoekopo Itukó'oviti, Únae ra itukéti, pahúkea po'ínuhiko ko'itúkeati.

Noivókofo íhikauhiko ne Jesus

Mk 3.13-19; Lk 6.12-16

10 ¹ Ina ihaxíkoa Jesus ne nduse koeti íhikau, porexoâti xunakóti kópuhikopea ndémoniuhiko urúkovoti xoko xâne koane koíteovomaka ka'arínети koêkuti kó'ieovoku aríne yoko eópone neko xanéhiko. ² Yoko ká'aye koéhahiko neko nduse koeti ápostulu páhoe Jesus koyúhoyea emó'u

xapa xâne: Enepone inúxoti, Símaum koéha. Pêturu yonópo íha; ina apê Ándere, po'ínu Pêturu; ina keno'óko Teâku yoko Xuâum, xé'ahiko Nzebêdeu; ³koane Filípi; Mbatulúmeu; Túme; yoko Máteu, enepone koperáxinoti nâti; koane Teâku, xé'a Áfeu; koane Tádeu; ⁴yoko Simaum Nzelóti; yoko Njuda Iskarióti, eneponeko itúkoheovoti koeku hókea Jesus koane kurikoâti xoko xanéhiko puvâti.

Ítukevohiko ne nduse koeti íhikau Jesus

Mk 6.7-13; Lk 9.1-6

⁵Enepohikoneko nduse koêti, énomone pahúko ne Jesus xapa xâne. Hara kixovokoxoa inâ pahukôa:

—Hákonoe yéno xapákuke xâne ákoti itukapu jûdeu. Hákomaka píhe píti-vokonake íhaehiko Samáriya. ⁶Itea hane yapásika xanena úti, uti íhae Izarâe, enepohikone kutí koeti moyónitihiko su'úso ákoti koyonoâti. ⁷Pihénenoe, yokóyuhopoinoa itúkeovo kaxénane natíxea ne íhae Vanúke xapa xâne. ⁸Keítapanoe ne ka'aríneta koane kéxepukapanoe ne xâne ivokóvoti. Keítapamaka ne xâne yúvone lépara, koane képuhikapamaka ne ndémoniu urúkuvoti xoko xâne. Kuteâti ngxópiku ákoti ngaperáxapi, émononemaka íxeaneye itíki ne itukéti ákoti keperáxa xâne. ⁹Hákonoe yómo tiúketi piúsunake, enepone ôro, péhu yoko níki. ¹⁰Hákonoemaka yómo íhaku ípevo koeku yéni, koane hako yómo yesá'ikovope koane pírkatana. Muhíkova piló'ina hako yomâ, vo'oku koati motokeâti kousokinokono nókone ne xâne ko'ítuketi.

¹¹—Itukovo apêti pitivóko, áko'o ipuxóvokuti símeku, yapásika xâne usó koyêti poréxeopi yóki óvokuke. Énomone yávaheixa xokóyoke tukú koeti ipíhikopiku ne pitivóko. ¹²Koeku yúrukivoa ne ovokúti símeku, yépemina unako koêku ukeâti xoko Itukó'oviti ne ko'óvokuti. ¹³Enepone xâne ovâti ne ovokúti, itukapu usó koyêti poréxeopi yóki óvokuke, kousókinokonoa-timo kuteâti yépeminoake xoko Itukó'oviti. Kene enepo hákoti koen'é'eye, hákoti unâti kixópiku, youkekemo yonópo ne yépeminoake xoko Itukó'oviti. ¹⁴Koêkuti ákoti akahá'api, ákotimaka akahá'a kámokenoyea yiúho, enepo ipihíkapi óvoku itukovo pítiwokona, ikétatahevexapapu. Kiríkapa ne ipú'ine poké'e hívikuke, yexókoati ákoyeane omótokea íkameokono emo'u Itukó'oviti. ¹⁵Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe: Simapúne kaxena ipíhaponope Itukó'oviti, muhíkova ne koati váhere xâne mekúke íhae Sódoma yoko íhae Ngómora, ákomo itápana tiveko ipíhaponeneake Itukó'oviti ne xanéhiko íhae neko piti-vóko ákoti akahá'apinoe.

Koyuhôa Jesus ápeyemo tiú'iti koekúti simoâti ne xanéhiko hokoâti

Mt 24.9; Mk 13.9-13; Lk 21.12-17; 1 Pê 4.12

¹⁶Ina kixovóxoxopamaka Jesus neko íhikauhiko:

—Koeku mbahúkeopinoe, kutí koe mbahúkoti su'úso ya xapa yovíre. Itíkapu-noekopo usokó koyêti kuteâti koeku koéxoe, koane itíkapumaka ákoti vaheréxa ítuke kuteâti koeku kurúte. ¹⁷Yokóhiyanavonoe, vo'oku apêtimo xâne iyonópitinoe yuhóikovokutike koane yehepóke'exopitinoemo xoko íhikaxovoku hó'e xanena úti. ¹⁸Vo'oku itíkivonoe hokónuti, yomokónotinoemo yíhoikikono nonékuke ngovenâdo yoko nonékuke nâti. Itea kixínekonokenemoye motovâti keyúhoyi nonékukehiko, koánemaka nonékuke ne ákoti itukapu viyéno jûdeu koêku

ra kitípone. ¹⁹Enepo yamakánanenoe nonékukehiko, hako pipokéxinoa iséneu ne kixékumo yimópi, vo'oku yaneko káxe, yexókokonotimo yimópíke. ²⁰Vo'oku hainamo ukeâti iséneuke ne yimópope, itea koati ukeâti xoko Itukó'oviti, enepone Yá'a íhae vanúke koeku itúkeovo Sasá'iti Omíxone koyuhô xikóyoke.

²¹—Apêtimo xâne kuríkoti koati po'ínu xoko payásotihiko, motovâti koépekeokono. Kúteanemakamo kíxoaku hóyeno ne xé'a. Apêtimakamo okópoti koati há'a yoko êno, kuri'ókoatimaka xâne koepékoatimo. ²²Yupihóvatimo púveopi uhá koeti xâne vo'oku itíkivonoe hokónuti. Itea enepone koxuná'ixovoti ingéneke ákoti aukápapu ikéne tukú koeti hunókokuke, énomonemo pihopô vanúkeke xoko Itukó'oviti. ²³Enepo pivakána, hako'óne keyunúkoko yane pitivóko yóvoheixoku, yokóho'i po'íke pitivóko. Koati emo'úti ra yunzó'ino-pinoe: Ákomo yuké'exa yénoheyi ra uhá koeti pítivokona Izarâe tumúneke aúngopove yara kúveu mêm, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne.

²⁴—Enepone ihíkaxovoti, haina énomone payasô ya pátaraua. ²⁵Itea enepone ihíkaxovoti, motóva kúxea kutipasí kó'iyea ihíkaxoati. Kúteanemaka koêku ne ahinoêti, motóva kúxea kutipasí kó'iyea pátaraua. Itukovo mbuvokónoti, undi yúnae, koeku ínzaxeokono Mbezêbu, enepone tuti uhá koeti ndémoniu, ínapoxomo itínoe ovónje.

Nókone téyeya úti

Lk 12.2-7

²⁶Ina kixovóko xopamaka Jesus:

—Hákonoe píke xâne. Ako kixovókuti pikonéti éxeokono kó'oyene ákotimo exákana. Kúteanemakamo ne he'onó koêti kó'oyene, kóyeenemo urápu'ípea. ²⁷Enepo yunzó'ino-pinoe vainóvone, akô'o po'ínu xâne, yokóyuhoanenoemo xapa xanéhiko. Koáne ne ínzikaxeopike vainóvone, kéhanakanemo keyúhopi motovâti éxea uhá koeti xâne. ²⁸Hákonoe píke xâne motovâti koépekeopi, vo'oku poéhane kexé'u ító, itea ako xunáko iyónopeopi ipihóponovokutike. Hane tíya Itukó'oviti, enepone apêti xunáko koépekea xâne koane iyónopea ipihóponovokutike. ²⁹Hainá'ikopo kali póhuti pe'u tiúketi, ákoti axu'ína ovâti ko'ésa'i ne pí'âti kálíhunoe hó'openo ôti kavanékono? Itea ako ápahuina ivokóvoti xapáku-kehiko ákoti exá Itukó'oviti, enepone Yá'a íhae vanúke. ³⁰Kene itínoe, muhíkova yé'akeye ne híyeu tiúti, heú kíxoá éxea Itukó'oviti. ³¹Hákoikopo píke, vo'oku ití-nenoe yupihóvo itóponone nonékuke Itukó'oviti yane ênoti hó'openo ôti.

Koeku teinôa xâne koyúhoyea hókea Jesus koáne akô'o teinâ

Lk 12.8-9; 2 Tm 1.8

³²—Uhá koeti koyúhoti nonékuke xanéhiko itúkeovo hokónuti, kúteanemakamo ngíxoaku ngoyúhoyea itúkeovo hokónuti nonékuke Nzá'a íhae vanúke. ³³Itea enepone koyúhoti nonékuke xanéhiko ákoyea itúkapu hokónuti, ngoyuhópatimakamo nonékuke Nzá'a íhae vanúke ákoyea itúkapu hokónuti.

Tiú'itihiko koekúti simo'óviti

Lk 12.51-53; 14.26-27

³⁴—Hákonoe ikitíxa nzimínoti omínoam úhepeyeya isóneunokoko ne xâne yara kúveu mêm. Haina énomone nzimíno, itea koati apêtimo okopókoti

vo'ónguke. ³⁵Enepora nzímea, énomone kutí'ino apêtimo hóyeno poe'aínoti isóneu há'a. Énomonemaka kutí'ino apêtimo sêno poe'aínoti isóneu êno. Kúteanemakamo koêku ne sêno yoko imóse. ³⁶Yane koati iyénoxapa kúveuke ne óvoku puvopâmo ne xâne hokónuti.

³⁷—Enepone xâne yupihóvoti ákoyea omótovo okovo há'a yoko êno ya undíke, ako omótokea ítúkeovo hokónuti. Koánemaka ne xâne yupihóvoti ákoyea omótova okóvo ne xé'a ítukovo ihíne ya undíke, ákomaka omótokea ítúkeovo hokónuti. ³⁸Enepone ákoti usó akóye koítóponeovo kotíveti ingéneke kuteâti koeku xâne koinópoti kurúhuna iyonókonone xoko kurúhuxo-konokumo, ákomaka omótokea hókeonu. ³⁹Koêkuti xâne yuixóvoti kouíhepekeovo óvea yara kúveu mêum, énomonemo evókóa ne koati kaná'uti apéyeati ákoti hunókoku xoko Itukó'oviti. Itea enepone usó koyêti évokea úhepeko kóyeku yara kúveu mêum vo'ónguke, énomonemo itopóno inamápoti apéyeati ákotinemo hunókoku xoko Itukó'oviti.

Apêtimo námoepo xoko Itukó'oviti ne xâne koxuná'ixovoti ikéneke

Mt 25.34; Mk 9.41; Xu 13.20; 3 Xu 5

⁴⁰Ina kixovókoxopamaka Jesus:

—Koêkuti xâne únati kixópiku simêa óvokuke, undímaka kixóneye. Epó'oxo koêkuti kixónutineye, hanemaka kixóneye Itukó'oviti, enepone pahukónuti yara kúveu mêum. ⁴¹Koêkuti xâne ákoti kamaxátika porófeta, enepone koyúhoti emo'u Itukó'oviti, koane teyoâti vo'oku ítúkeovo ovoxe Itukó'oviti, apêtimo námoepo nê'e xoko Itukó'oviti kuteâti ne námoepomo porófeta. Koane koêkutimaka ákoti kamaxátika xâne ponóvoti kixoku ítúkeovo, koane teyoâti vo'oku ponóvoko ítuke, apêtimo námoepo xoko Itukó'oviti kuteâti námoepo ne ponóvoti kixoku ítúkeovo huvó'oe. ⁴²Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe: Koêkuti xâne apêti póneake ne koati ákoti apayáso xapákuke ne hokónuti, teyoâti vo'oku ítúkeovo ínzikau, yusíkoti ítúkeovo kali póhuti enovópeti puhí koeti kásati úne poréxoa, ákomo kalíhuina évokea námoepo xoko Itukó'oviti vo'ókuke —kíxovokoxoane Jesus.

Ápe páhoe Xuaum Mbátita xoko Jesus

Lk 7.18-35

11 ¹Uke'éxoane Jesus koyúhoinoa nókonehiko ítúkea ne nduse koeti íhikau páhoe koyúhoyea emó'u, ina pího po'íkehiko pitivóko yaneko poké'e íhíkaxoti koane koyúhoti emo'u Itukó'oviti.

²Yoko ika'ákovokutike ovóne ne Xuaum Mbátita. Kamoné'e koeku ítuke Jesus Kristu, yane pahúkone íhikauhiko épemo'ikoponea Jesus. ³Hara kixóponoa:

—Énomone íti ne kuxonéti símeamo? áko'o kónokoako kúxeako uti po'ínu.

⁴Ina kixôa Jesus:

—Yáúkapapu xoko Xuâum. Yéta'akapa koêku ra kémone koáne ra neíxone. Hara íxepamo: ⁵“Ínixopone ne komítiti. Yonópone ne mohéveu. Unátipone-hikomaka ne yúvone koati váhere arinéti, enepone lépara. Kamópone ne mókere. Iyúkopovone ne ivokóvoti, koane koyúhovone xapa xâne ákoti apeínoati ne inámati íhíkauvoti ítuke Itukó'oviti. ⁶Koati únati koêku ne xâne ákoti opoé'ainonu isóneu” íxepamo —kíxoane Jesus.

⁷Pihopóne neko ihikauhiko Xuâum, turíxovone Jesus koyúhoinoa xanéhiko koêku ne Xuâum. Hara kíxovokoxoa:

—Enepo pihenôe neíxoponi Xuâum ya mêum ákoti apêti, kutí'ikopo kixónoe neíxi? Xâne muyá'iti kuteâti koeku hí'e kayákae ihunóvoti? Ako kalí-huina. ⁸Kutí'ikopoya ne neíxopono? Hóyeno yupihóvoti úhe'ekea ípovo? Ako kalíhuina kó'iyeaneyea ko'ípovoyea nê'e. Vo'oku poéhane óvokuke nâti óvo xâne kuteâti nê'e. ⁹Kutí'ikopoya ne neíxopono? Porófeta koyúhoti emo'u Itukó'oviti? Êm, koati porófeta nê'e, koane koati ngixópitinoe yupíheovo anú'ukea itúkeovo teyonéti ya po'ínuhiko porófeta. ¹⁰Vo'oku enepone neíxoponone, hara koe yuho Itukó'oviti emó'uke vo'ókuke:

“Mbahukoâtimo timúneke ne koyuhó'inonuti emó'um maka míhe'akinapine yoxéne itíki índukexeopike xapákuke xâne” kôe.

Malaquías 3.1

¹¹Ina kixovókoxoakomaka Jesus neko xâne:

—Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe: Xapákuke xâne yara kúveu mêum, ako teyonéti ya Xuaum Mbátita. Itea upánini itúkeovo koati hána'iti teyonéti ne Xuâum yâye yara kúveu mêum, koati yupihóvotimo anú'ukea itúkeovo teyonéti ya Xuâum ne xanéhiko ya natíxokuke Íhae Vanúke, muhíkova ne ákoti apayáso xapákuke. ¹²Ukeátine ya kaxénake Xuaum Mbátita tukú koeti kó'oyene, enepone inámati ihíkavoti koyúhoti koeku natíxea ne Íhae Vanúke xapa xâne, koati xúnati yúmo'ixeova xanéhiko éxea koêku. Yoko enepohikone koxuná'ixovoti éxea koêku, énomone itopónoa. ¹³Vo'oku ukeátine mekúke tukú koeti kaxénake Xuâum, ápe yútoeke porófetahiko koane Ponóvotike Kixovókuti yútoe Muíse koyúhoti koêku ne natíxea Itukó'oviti xapa xâne. ¹⁴Epó'oxo yakahá'anoé kitípi yútoe ne porófetahiko, kitipoâtimo itúkeovo Xuâum itukóva ne Íliya, enepone koyúhone porófetahiko símeamo. ¹⁵Koêkuti kamoâti ra yúnzo, ivávaka.

¹⁶—Kutimea motóvo ínzokea ra xanéhiko apêti yara káxehiko kó'oyene? Hara ínzokoa kalivónohiko vataká koyêti ya none ovokúti ákoti ínixone unáko apê po'ínuhiko kalivóno kaha'âti ikómohixea. Yane hara kixókonohiko: ¹⁷“Voxone oxokénati móhikena elóketi okóvo, itea ákonoe yakáha'a kemóhiyi. Vimókovonemaka akene imokó'ikoti ivokóvoti, itea ákomaka yakáha'a” kixókonone.

¹⁸Ina kixovókoxopamaka Jesus:

—Énomonemaka kénenoeyea vo'oku simóne Xuaum Mbátita yuixóvoti jejuá kó'iyea yoko ákoyea énapu víyum, itea ako ínixeanoe unáko, epó'oxo “úroevo ndémoniu nê'e” kíxeanoe. ¹⁹Ina nzímo xepákukenoé iníngoti xâne, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne, itea ákomaka ínixeanoe unáko. Hara kôe iséneunonu: “Koati nípati yoko énovokenati víyum ne hóyeno, koane yómoti aínavokoxeovo koperáxinoti nâti yoko po'ínuhiko xâne pahukóvoti” kixénunoe. Itea enepone koati kaná'uti exóneti, kóyeaneo iyúseyea kó'iyeaneyea vo'oku kixoku itúkeovo ne xanéhiko hokoâti —kíxovokoxoane Jesus.

Koeku pitivóko óvohikoku xâne ákoti akutipo Jesus

Lk 10.13-15

²⁰Yane turíxovone Jesus koyúhoyea motókeyea ipíhoponeokono ne ko'ó-vokuti yane pitivókohiko vékoku itúkea êno iyupánevoti, vo'oku ákoyeahiko

ikátivexa isóneuke ne pahúnevo koane kuríkoepa. Hara koe yuho Jesus vo'ókuke:

²¹—Koati kotívetimo kêku, itínoe íhae Korâzim, keánemaka itínoe íhae Mbetâsaida, vo'oku enepone itukapu ya pítivokona ákoti êxa Itukó'oviti, enepone Tíru yoko Sídóm, indúkoahiko ne iyupánevoti índuke xepákuke, mani mékutine kuríkopo váherevoko ne xanéhikoya. Mani ko'ipóvotinehiko ko'ixéhiti xáku koáne mani purapú'ikovotinehiko pôu, éxokovopehiko yupíheovo ikótivexa isóneuke ne êno pahúnevohiko. ²²Koati enjókopeatinoe koêkumo: Simapúne kaxena ipíhponope ne Itukó'oviti, koati iyuhí kixokónotimo tiveko ipíhpononeokono ne íhae Tíru yoko íhae Sídóm ya ítíke. ²³Kene itínoe íhae Kafanâum, itínoe po'okoâti yupíheovomo kahána'ikeokono ya po'ínuhiko xâne, kirikókonotinoemo ipihóponovokutike. Vo'oku enepone itukapu ya xapákukehiko ne koati váhere xâne íhae Sódoma indúkoa ne iyupánevoti kuteâti índuke xepákukenoe, mani kutipónutinehiko. Epó'oxo ákoni uké'xa Itukó'oviti, itea mani anéyetiko tukú koeti kó'oyene. ²⁴Koati enjókopeatinoe koêkumo: Simapúne kaxena ipíhponope ne Itukó'oviti, iyuhii kixokónotimo tiveko ipíhpononeokono ne íhae Sódoma ya ítíke —kíxovokoxoane Jesus neko xâne.

Kouhépekopkonotimo isóneu yoko omíxone ne xâne hokoti Jesus

Lk 10.21-22

²⁵Énomone yaneko ókoku ôra hara kixo Itukó'oviti ne Jesus:

—Aínapo yáko Pai, iti Únae vanúke koane poké'e, vo'oku ákoyea itúkapu hána'itínoe ko'éxoneti yoko hána'itínoe íhíkaxovoti yara kúveu mêm yéxokoa ra koekúti, itea itúkeovo xâne inixóneti ákotihiko itóponone keúhappú'ikinoa ra koekúti. ²⁶Koati énomone kíxea ne ítíke Pai, vo'oku ínixi unáko kó'iyeaneye —kíxoane.

²⁷Ina koe'íkomaka ne Jesus:

—Uhá koeti koekúti, kurí'okoponoane Nzá'a. Ako exónuti, undi Xe'exa Itukó'oviti, ákoti itukapu Nzá'a. Poéhane exónu. Koane ákomaka exoâti ne Nzá'a ákoti itukapu ûndi, undi Xe'éxa, yoko koêkuti xâne ánja énjokea.

²⁸—Yahí'akapununoe, itínoe kutí koeti xâne koínoti êno ínati koekúti, itínoe yupihóvotine momí'iyea, yoko undínemo kayapáhikopinopea. ²⁹Ítíka ne índukexeopike, enepone kutí koeti íngoinoxeopike, vo'oku ngaha'ínepitimoya. Íhikexapu njokóyoke ngxoku indúkeovo, vo'oku undi itúpa'íkoti, koane ako ngapáyasakapu, ínamo mbarexápinoe hána'iti ómomikea iséneu. ³⁰Vo'oku enepone kutí koeti íngoinoxeopike, haina kutí koeti êno ínati koekúti motovâti hí'inxaxokono, itea koati yáyapahi koyêti —kíxovokoxoane Jesus neko xâne.

Jesus exêa koêku ne sâputu, káxe koati sasá'itino júdeuhiko

Mk 2.23-28; Lk 6.1-5

12 ¹Yaneko káxehiko, vekónehiko kali xêne vekoti kavâne ne evo Jesus ya xapa itóvope ha'i nonéti. Yoko sâputu nekôyo, káxe sasá'itino júdeuhiko. Epékexoatine hímakati ne íhíkauhiko. Yane turíxovone marékeahiko ha'i tíríku koane níkea. ²Noixoâne farízeuhiko, hara kixo Jesus:

—Yokómoma itúkovoake ne fhikeuhiko. Koati itúkoti koekúti ákoti parexáavea Ponóvoti Kixovókuti hó'e úti vitúkea ya sâputu.

³Ina yumopâhiko Jesus:

—Ákoikopo yíhoikikunoe ya emó'uke Itukó'oviti koeku ítuke ne Ndávi mekúke yaneke epékoa hímakati koánemaka ha'ínehiko? ⁴Vo'oku yaneke urúkova Ndávi neko óvoku Itukó'oviti, níkoa neko pâum ikó'iparaxokonoke Itukó'oviti, ítúkoti koekúti ákoti parexâ yútoe Muíse ítúkea. Kúteanemaka koêku ne ha'ínehiko, mani ákoti omotóva níkea neko pâum. Poéhane sasedóti, enepohikone inuxínoti xanéhiko hó'eke motovâ níkea. ⁵Ákoikopomaka yíhoikiku Ponóvotike Kixovókuti yútoe Muíse koêku ne sasedótihiko? Koati ko'ítuketi hána'itike imokóvokuti ya sâputu, upánini ákoyea paréxakana xanéhiko ko'ítukeyea ya sâputu, itea ako pahúkapuhiko koeku ko'ítukeyea. ⁶Koati ngxópitinoe kó'oyene: Anéyene koati teyonéti yane hána'iti imokóvokuti, enepora yuhó'ixopitinoe. ⁷Eneponi yexâ koati kixó'ekone ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti, enepone koêti: “Ítíkivo seánati, ene ngahá'a, kene haina iké'iparaxinu oró'oeti hó'openo” koêti, ákoni váherexinanoe iséneu ne ákoti pahúnevo. ⁸Vo'oku undíne exêa koêku ne sâputu, undi íhae vanúke ikútipa-sikoponovoti xâne —kíxovokoxoane Jesus.

Koitóva Jesus ne hóyeno timovó'uti

Mk 3.1-6; Lk 6.6-11

⁹Úkeane ukopóno ne Jesus. Ina urúkova ne íhikaxovoku hó'e xanéhiko. ¹⁰Yoko ápe hóyenoya timovó'uti. Enepohikone xâne opos'íxoatine éveki-noaku yuhóhiko ítúkeovo pahukóvoti ne Jesus, hara kíxoahiko:

—Yane Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, motóvaikopo koíteovokono ne ka'aríneta ya sâputu?

¹¹Ina kixovókoxxoa Jesus:

—Ínani áva xepákukeno apêti su'úsona ikoróno'ekovoti uhoróku ya sâputu. Ákonikopomea ituka xunáko veyópea? ¹²Yoko yupihóvone ápeyea ítóponone ne xâne ya su'úso. Motóvaikopo vitúkea únati koekúti ya sâputu.

¹³Ina kixôa neko hóyeno:

—Kepáya'akapa ne veô'u.

Koáne, ítúkoa ne yuhó'inoa Jesus. Yane unátipone. Kutipasí koépokokone ne vô'u.

¹⁴Yane ipúhihikopone ne farízeuhiko, koane ixómoyeahiko opos'íxo kixókumo koépekea Jesus.

Ahíkuxopovo ne Jesus

¹⁵Exoâne Jesus isóneunoa ne puvâtihiho, ákone ávaheixa xapákuke. Koati êno xâne pihôti ikéneke Jesus. Yane koítova Jesus uhá koêti ne ka'aríneta xapákuke. ¹⁶Itea ixíko'okoa ákoyea okóyuhohiko xapákuke xâne neko ítukeinoa. ¹⁷Kó'inokeneye, koati simóvotine kaxéna neko yuho Itukó'oviti xokóyoke ne porofeta Izâiya mekúke, enepone koêti:

¹⁸“Anéye ra ovónje noívangoe, ákoti omotóva ongóvo, ominónuti hána'iti elókeko ongóvo. Mborexoâtimo ovo'ó kó'iyee ne Sasá'iti Omínjone, koane koyuhoâtimo xapa xâne ákoti itukapu jûdeu ne Ponóvoti Kixovókuti íhae njokóyoke. ¹⁹Ákomo ítúkapu yumópokenati nê'e, koane ákomo vaúka xapa xâne, koane ákomo ítúkapu hónoti koyúhoyea ya none ovokúti. ²⁰Koseánatimakamo ne xâne ákotine

xunáko, enepohikone kutí koeti kalísoti ókono hí'e ekehókotine. Koane koseánatimakamo ne xâne kutí koeti páviu enepo kaha'áne ípukeovo. Ákomo kutí íxa ipukoâti. Énomonemo koe ítuke imókonemo uke'éxapa uhá koêti ne vaherévokoti itukápumo ainóvoti ponóvoti kixovókuti apê. ²¹Yoko énomonemo itúko kúxoixone ne uhá koeti xâne, koêkuti óvohikoku yara kúveu mêm" koe yútoe Izâiya. *Izâiya 42.1-4*

Koyuhókono ítúkeovo íhakoe Mbezêbu ne Jesus

Mk 3.20-30; Lk 11.14-23

²²Yane omókonone xoko Jesus hóyeno mókere komítiti, ûroevo ndémoniu. Koítova Jesus. Yane koyúhopone koane ínixopone neko mókere komítiti.

²³Iyúpaxova heú koeti xâne noixoâti koane kó'iyeahiko:

—Eneporâ'a, hainá'ikopomea ne Ámoripono Ndávi kixonéti, enepone páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne kúxone ûti? —koéhiko.

²⁴Itea enepohikone farízeu, kameáne yuhóhiko, poé'ainoa isóneu koane kó'iyeahiko:

—Ako po'i xunakóti veínoake kópuhikopea ndémoniuhiko ra hóyeno ákoti itukapu xunako Mbezêbu, enepone pahúkoti uhá koeti ndémoniu —koénehiko.

²⁵Yoko exó kíxea Jesus ne isóneuhiko. Yane hara kíxovokoxoa:

—Uhá koeti natixókuti óvoku xâne ixómoti okopókoko, itohíneotimo xané-hikoya, ákonemo ovâti. Kúteanemakamo koêku ne pitivóko yoko ko'óvokuti-hiko ovoti póhutike ovokúti, itukovo ixómoti okopókoko, uke'épotinemo ítúkeovo póhutine óvohikoku. ²⁶Eneponi itukapu Satánae kopúhikopo po'íhiko ndémoniu ovóxehiko, mani koati okopópovoti. Yane mani uké'etine xunáko. ²⁷Koáne, eneponi itukapu xunáko Mbezêbu ngópuhikopea ndémoniuhiko kuteâti iséneunonunoe, ná'ikopo kó'inoaye iséneu ne he'ínehiko ya hé'eke kopúhikopotimaka ndémoniu? Ako kalíhuina kó'inoaneye yihó'inoa kuteâti ra yihó'inonu. Koati énomonehikomo kouhápu'iko ítúkeovo pahukóvoti ne iséneunonu. ²⁸Koeku ítúkeovo ya xunáko Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ngópuhikopea ndémoniuhiko, koati iyúseoti símeovone kaxena natíxea Itukó'oviti xepákuke.

²⁹—Maní'ikopo motovâti ápeyea urúkeovoti óvokuke xúnati hóyeno omópea ítúkeovo ákoti íka'áka ínúxotike? Konókoti íka'akea ínúxotike, ínamo itá omópea ítúkeovo —kíxovokoxoane Jesus, ihókoati xúnati hóyeno ne Satánae, koane kixopóvoti ítúkeovo xunané'e ya Satánae.

³⁰Ina koe'íkomaka:

—Enepona xâne ákoti huva'áxanu, koati okopónuti. Koane enepone ákoti itukapu nza'íne índukeke, itopó kíxo ukóponea ne itukéti índuke. ³¹Hukinóvoti ngíxeopinoe: Heú koeti kó'iyeeovoku váhere ítuke ne xâne, motóva kotúyoepo, muhíkova ne koemóke'eti Itukó'oviti, itea enepone koyúhoti ítúkeovo ítuke Satánae ne ítuke Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, ákonemo ítúyopeaku ne pahúnevo. ³²Enepona vaheréxoti emó'uiononu, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne, apêtikomo oxéne ítúyoepa pahúnevo. Itea enepone koyúhoti ítúkeovo ukeâti xoko Satánae ne ítuke Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, ákonemo ítúyopeaku ne pahúnevo kó'oyene yara koeku óvea yara kúveu mêm, koánemakamo ikénepoke —kíxovokoxoane Jesus neko xâne.

Kixoku itúkeovo éxeokono ne xâne*Lk 6.43-45*

³³ Ina koe'íkomaka ne Jesus, itukínootihiko íhokoake ne áha íhikaxea:

—Enepone únati xuve tikóti, únatimaka ne há'i pôreu. Kene ne váhere xuve tikóti, váheremaka ne há'i. Vo'oku hane éxeokono ne xuve tikóti, há'i pôreu.

³⁴ Itínoe ámoripono xâne kutí koeti koáti ipúhokovoti koéxoe, na kíxeaye keyúhoyi únati koekúti? Vo'oku hane koyúho ne xâne, oveâti isóneuke.

³⁵ Enepone únati xâne, áinovo únatinoe koyúho ukeâti ne únatinoe koekúti unakóvoti isóneuke. Kene ne váhere xâne, áinovo ákoti aunáti koyúho ukeâti ne váhere koekúti unakóvoti isóneuke.

³⁶ —Koati ngxópitinoe kó'oyene: Uhá koeti emo'úti koyuhohí kíxone xâne, konokoátimo yumópea Itukó'oviti vo'ókuke yaneko káxe yuhaíkapane Itukó'oviti ne xanéhiko vo'oku kixoku itúkeovo. ³⁷ Vo'oku hanemo exôa kixékono-kumo, kixeku keyúhoyi, itukapu pehukópokonotimo ipihóponovokutike, áko'o itukapu iyenópokonotimo xapa kasása'iupe Itukó'oviti —kíxovokoxoane Jesus.

Hoénaxeokonoke Njóna*Mk 8.11-12; Lk 11.29-32*

³⁸ Yane hara kixo Jesus ne evo éskiriba yoko farízeu, enepohikone xâne teyonéti hó'eke jûdeu:

—Íhikaxotí, kahá'ati noíxea uti itíki iyupánevoti, hoénaxovope ápeyea xunako Itukó'oviti xikóyoke.

³⁹ Ina yumopâhiko Jesus:

—Koati ákoti aunáti ra xanéhiko yara káxehiko símokune úti. Koati áko-timaka kuvâpu Itukó'oviti, épemoikomaka noíxea iyupánevoti índukeino, hoénaxovope itúkeovo xoko Itukó'oviti úkea njunáko. Itea ákomo ápahuina iyupánevoti noíxonemo, ákoti itukapu kuteâti koeku kixókonoku porofeta Njóna mekúke. ⁴⁰ Kuteâti mopó'ayea káxe yoko yóti óvoheixea okóvoike hána-'iti hôe neko Njóna, kúteanemakamo mopó'ayea káxe koane yóti ómbonea opékuke poké'e, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne. ⁴¹ Epó'oxo simapúne kaxena yúhoikopeakumo Itukó'oviti ne xanéhiko, hanekóxonomo ne xâne íhae Nínivi xapákuke ne xanéhiko apêti kó'oyene. Exepúkotimo neko íhaehiko Nínivi, exókoatimo pahúnevo ne xanéhiko apêti kó'oyene. Vo'oku ikótivexoa isóneuke váherevoko neko íhae Nínivi koane kuríkopea kamoné'e yuho Njóna koyúhota emo'u Itukó'oviti mekúke. Yoko anéyene koati payásoti ya Njóna, enepora yuhó'ixopitinoe itea ako itúkokonoke yúho. ⁴² Koánemaka neko seno nâti mekúke íhae poké'e koéhata Sâba, hanekóxonomo xapákuke ne xanéhiko apêti kó'oyene, yaneko káxe yuhaíkapa Itukó'oviti ne xanéhiko. Exepúkotimo neko sêno exókoatimo pahúnevo ne xanéhiko apêti kó'oyene, vo'oku yupíheovo ákoyea malíka úkeaku neko sêno kámokenoponea ne êno hána'iti kó'exoneyea Salúmaum. Yoko anéyene kó'oyene koati payásoti ya Salúmaum, enepora yuhó'ixopitinoe, itea ako itúkokonoke yúho —kíxovokoxoane Jesus.

Koêku ne ndémoniu aukópova ne xâne ipúhikopeaku*Lk 11.24-26*

⁴³ Ina kixovókokopamaka Jesus neko xâne:

—Enepo ipuhíkopea xâne úroevo ne ndémoniu, píhoheo ya mêum ákoti apêti oposíkoti ókoku itea ako ínixapana. ⁴⁴Énomone kó'ino: “Aungópovotiko xoko imbúhíkopeakumeku” kôe. Yane aúkopovane, yoko inú'íkopane ákoyea ovâti, koane sásasa koyépotine, yoko êno úhe'ene vo'oku ákoyea inú'epoya. ⁴⁵Ina itaíkopono po'i seti koeti ndémoniu itúkoti xanépone. Yoko aínovo koati váhere yane inúxoti. Ina urúhikopova neko hóyeno. Yane yupihovó koépone váherexea koépoku ne hóyeno yane inúxoti koêku. Yoko énomonemo koéneye xokóyoke ra váherehiko xâne apêti yara káxehiko símokune úti váherexeamo koépoku hunókokuke yane inúxotike —kíxovokoxoane Jesus.

Simôa iyénoxapa ne Jesus xoko óvoheixoku

Mk 3.31-35; Lk 8.19-21; Êb 2.11

⁴⁶Koêkuiko koyúhoyea ne Jesus xapákuke neko xâne, simó koene eno Jesus yoko ámeno kaha'âti yúho'ixoponea. Yoko meúkeke óvoheixohiko. ⁴⁷Ina apê kixopónoati ne Jesus:

—Anêko mémaina yoko yámeno meúkeke kahá'ati yúho'ixeopi.

⁴⁸Yane hara koe Jesus:

—Enepone ênom yoko mbo'ínuhiko, harâ'ahiko —koéne.

⁴⁹Ina so'ixôa ne íhikauhiko, koáne kíxea:

—Enepoíkorâ'a, énomonemaka indúko ênom yoko mbo'ínuhiko. ⁵⁰Vo'oku koêkuti xâne itúkoti ahá'inoa Nzá'a íhae vanúke, énomonemaka indúko koati mbo'ínu, mongéxa, yoko ênom —koéne.

Éxetina Jesus apêti íhokoake koeku nôti

Mk 4.1-9; Lk 8.4-8

13 ¹Koati énomone yaneko káxe, ipúhikea óvoku ne Jesus ivatákoponoti xe'ókuke Mar-na Ngalfíleya. ²Yane ho'uxo-ho'uxó koéne êno xâne xokóyoke. Vo'ókuke neko êno xâne, úrukovo kúveuke vatéke ne Jesus ina ivatáko. Kene neko xanéhiko, óvane xe'ókuke úne xe'ókó koyêti. ³Êno íhíkauvoti íhikaxone Jesus ya xêti apêti íhokoake ne áha íhikaxea. Hara kíxovokoxoa:

—Ápe hóyeno nopónoti ake nonéti. ⁴Koeku kásahikea, ápe irihíkivoti xe'ókuke xêne. Yane kenó'okone hó'openo ôti níkopâti neko ake nonéti. ⁵Kene po'ínuhiko, xapákuke mopôí írihíkovo xoko ákoyeaku axú'ina móte. Koati ákotihiko oríko íhonopea vo'oku ákoyea axú'ina móte xoko írihikovoku. ⁶Itea ako oríkoa oróokea káxe vo'oku ákoyea yónoku poéheve. Yane movohí koéne. ⁷Koane ápemaka irihíkivoti xapa tôpe. Yane inuxó koéne payákeyea ne xuve tôpe. Yane ákone oxéne payákeyea ne nonéti vo'oku huruvokó kó'iyea tôpe. ⁸Ina ápemaka irihíkivoti únatike poké'e. Énomone porexô há'i. Ápe porexópoti póhuti séndu há'i ya póhuti áke úkeaku. Ina ápemaka porexópoti sesenta koêti yoko tirinta koêti ya póhuti úkeaku. ⁹Koêkuti kamoâti ra yûnzô, ivávaka —koéne ne Jesus.

Koyúhoinoake Jesus ne xêti apêti kixó'ekone

Mt 13.34-35; Mk 4.10-12; Lk 8.9-10

¹⁰Ina ahi'ókovocho Jesus ne íhikauhiko koane kíxea:

—Na koeti itúkinovo exetínati vínoa íhikexi ne xanéhiko?

¹¹ Ina kixovókoxoa Jesus:

—Vo'oku enepone koekúti kixoku natíxea ne Íhae Vanúke xapa xâne ákoti po'i exeâti koêku, itínoe porexókono éxea. Kene po'ínuhiko xâne, ako paré-xakana éxea koêku. ¹² Vo'oku enepone apêti námoe yara yunzóke, kuri'úxo-votineoxomo námoe koane yupihovó koetíneoxomo. Kene ne ákoti axu'ína námoeya, muhíkova ne íkutixane apêti xokóyoke, evókoatimo. ¹³ Énomone itúkinovo exetínati apêti íhokovoke veínoam ínzikaxea ne xanéhiko. Vo'oku upánini noíxoahiko, itea kutí koe ákoti inixâ. Koane upánini kámoa, itea kutí koe ákoti kamâ, koane ákomaka éxina isóneu koêku. ¹⁴ Koáhati simóvotine kaxéna neko yuho Izâiya koyúhoti emo'u Itukó'oviti mekúke, enepone koêti:

“Kemoâtinoemo, itea ákomo kalíhuina yéxinoanoé iséneu ne kémone.

Neixoâtinoemo, itea ákomo kalíhuina iyúseinopi koêku ne neíxone.

¹⁵ Vo'oku títiú koyeyea omíxone ra xanéhiko, exexó kixóhiko kênô

koane úke. Yane ako ínixone koane kámone. Ákomaka éxina

isóneu koêku. Yane ákomaka aúkapapu njokóyoke, koane ákomaka

ngaítapahiko —koe Itukó'oviti.”

Izâiya 6.9-10

¹⁶ Ina koe'íkomaka ne Jesus:

—Koati únatinoe kêku vo'oku ápe itópoinopike neíxi koane ápe itópoinopike kémokenoyi. ¹⁷ Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe: Éno porófeta koyúhoti emo'u Itukó'oviti mekúke, yoko enómaka po'ínuhiko xâne koati ponóvoti kixoku itúkeovo mekúke yumó'ixovati noíxea kuteâti ne neíxonenoe kó'oyene, itea ako naíxa. Koane enómaka yúmo'ixeova kámea kuteâti ra kémonenoe kó'oyene, itea ako káma —kíxovokoxoane.

Kouhápu'íkopa Jesus koêku ne éxetina

Mk 4.13-20; Lk 8.11-15

¹⁸ —Yakámokenoanoé kixó'ekone ra énjetina apêti íhokovoke koêku ne hóyeno nôti. ¹⁹ Uhá koeti xâne kamoâti ne emo'u Itukó'oviti koyúhoti kixoku koeku natíxea ne Itukó'oviti xapa xâne, koeku ákoyea éxina isóneu, yane kenó'okone Satánae veyopeâti isóneuke ne kámone. Énomone kuteâti ne ake nonéti irihíkovoti xe'ókuke xêne. ²⁰ Kene ne ake nonéti irihíkovoti xapákuke mopôdi xoko ákoyeaku axú'ina móte, énomone kuteâti ne xâne namukoâti ne emo'u Itukó'oviti inâ kamôa, xaneâtimaka hána'iti elókeko okóvo, ²¹ itea vo'oku kutí kó'iyea nonéti ákoti poéheve, ako áxu'ikene hókea. Enepo simôa kotíveti koekúti itukovo apêti ikoítopenoati kotíveti vo'oku kutípea emo'u Itukó'oviti, yane itavókeatine. ²² Kene enepone ake nonéti irihíkovoti xapa xuve tópe, énomone kuteâti ne xâne kamoâti ne emo'u Itukó'oviti itea pepoké kixoti isóneu vo'oku nókone yara kúveu mêm, koane iyókovotimaka enó'iyea apeínoati. Énomone ákoino ukápana ítukeye Itukó'oviti, koane ákomaka únati ítukeye Itukó'oviti. ²³ Itea enepone ake nonéti irihíkovoti únatike poké'e, énomone kuteâti ne xâne kamoâti ne emo'u Itukó'oviti, epó'oxo koati exínoati isóneu. Yane koâti apêti únati ítukeye Itukó'oviti kuteâti koêku ne ake nonéti porexópoti póhuti séndu há'i ya póhuti áke úkeaku itukovo sesenta koêti, áko'o itukovo tirinta koêti ya póhuti úkeaku.

Ihíkavoti ihókovoti koeku úhiti kutí koeti tiríku

²⁴ Ina koyuhó'inoamaka Jesus po'i xêti apêti íhokovoke. Hara kíxoahiko:

—Enepone kixoku natíxea ne Íhae Vanúke xapa xâne, hane koéneye hóyeno nôti koati únati ake nonéti isáneke. ²⁵Itea ya yóti koeku imókeahiko xâne, símo anáne neko hóyeno ina nopóno váhere úhiti koati ákoti pahuíxa tiríku xapákuke ne nóne tiríku. Yane pihópeane. ²⁶Ihonópone neko nonétihiko, koane kaha'ínemaka, xané kíxoanemaka ne váhere úhiti. ²⁷Ina pihinôa ahí-noehiko neko únae kavâne. Hara kíxo: “Unaém, aínovopepo únatinoe ake nonéti nêo iséneke. Námea koeti ápeino ne váhere úhiti xapákuke?”

²⁸—“Vanáne nopónoa” kíxoane únae ne kavâne.

—Ina kixoá'ikomaka ahínoehiko: “Kehá'a mârekexopea úti ne úhiti?”

²⁹—Ina yumopâ únae ne kavâne: “Ávavone mará'ínamo ixané íxea tiríku ímarekea ne úhiti enepomo merekânôe kó'oyene. ³⁰Síkeavone ne tiríku payá-keyea, koáne ne úhiti xapákuke tukú koeti ítixovope ne há'i. Yane ínamo injâ ne ítixotihiko: Ítixepa inúxotike ne úhiti, ínamo ikenúkuxa motovâti orópu-kuxeovo yúkuke. Itea yunákapanoe ne tiríku xoko unákovoku íhae inzáne' ngixoâtihi komo” koéne.

Éxetina Jesus koeku ukóponea ne ake nonéti koéhati mostarda

Mk 4.30-32; Lk 13.18-19

³¹Ina apémaka po'i yuhó'ínoa Jesus ya exetínati apêti íhokoake. Hara kíxovokoxoa:

—Enepone natíxea Íhae Vanúke xapa xâne, hane koéneye ukóponea áke ne mostarda, enepo nôa xâne isáneke. ³²Yoko kaná'uteoxo itúkeovo koati kalíhuti ya uhá koeti ake nonéti, itea enepo ihonópone, anu'ú kíxoahiko ne po'ínu nonéti ya kavâne. Kutí koe xuve tikóti kutí'ínôke motovâti hó'openo ôti itúkea môko káva'oke.

Éxetina Jesus koêku ne kohiyákopeti pâum

Lk 13.20-21

³³Ina koyuhó'ínoamaka Jesus po'i xêti apêti íhokoake. Hara kíxovokoxoa:

—Enepone ukóponea ne natíxea Íhae Vanúke xapa xâne, hane koéneye kohiyákopeti pâum veínoake sêno ánahíxea mopo'âti ihíxopeti tiríku. Ehane heú kíxo kohíyakea ne tiríku —koéne.

Íhikaxínôke ne Jesus ya xêti apêti íhokovoke

Mk 4.33-34

³⁴Uhá koêti ra ihíkavuvoti íhikau Jesus, aínovo exetínati apêti íhokoake veínoa íhikaxea ne êno xâne hokoâti. Ako íhikaxa ákoti itukapu ya exetínati apêti íhokoake. ³⁵Kó'inokeneye, hane simovónê kaxéna yútoe porófeta mekúke, enepone koêti:

“Aínovomo exetínati apêti ínzokoake ngoyúho. Ngouhápu'ikoatinemo ne koekútihiko ákoti po'i exoâti, ukeátine inâ apê ra mêm” kôe. *Sâramu 78.2*

Kixó'ekone ne xêti koêku ne úhiti kutí koeti tiríku

³⁶Yane íkopova Jesus neko êno xâne koane pihópea óvokuke. Ina ahí'ókova íhikauhiko. Hara kíxo:

—Keúhupu'ikapinavea kixó'ekone ne yéxetinameku koêku ne úhiti híyeuke nonétihiko.

³⁷Ina kixovókoxoa Jesus:

—Enepone noâti ne únati ake nonéti, ûndi kixó'eko, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne. ³⁸Kene ne kavâne óvoku ne nonétihiko, hane kixó'eko kúveu ra mêum. Kene ne únatinoe ake nonéti, áinovone xâne yonópoti natíxokuke Itukó'oviti. Kene ne úhiti ákoti pahuíxa tiríku, hane kixó'eko xâne váhere kixoku itúkeovo itúkoti ahá'inoa Satánae. ³⁹Kene noâti ne úhiti, enepone anáne neko únane kavâne, énomone ne Ndeâpu. Kene ítixopovepe ne ha'i nonéti, hane kixó'eko, simapúne hunókoku ra kúveu mêum. Kene ne ahi-noêti itixópati ne ha'i nonéti, énomone ne ánuhiko íhae vanúke ovóxehiko Itukó'oviti. ⁴⁰Kuteâti kixókonoku ikánukuxopeokono neko úhiti yoko kurí-keokono yúkuke, énomonemakamo koéneye hunókokuke ra mêum. ⁴¹Vo'oku mbahúkotimo ovónjehiko, enepohikone ánuju, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne, yane veyopátihikomo ne uhá koeti xâne yómoti kátavokea po'ínuhiko váhereke, yóko'o ne xâne váhere kixoku itúkeovo, haxakeâti ya xapákuke ne xâne iyónombonemo nandíxokuke. ⁴²Yane kurihíkoatimo yúkuke ipihóponovokutike, óvokumo íyokexea xâne koánemo ngarútutukexea ôe vo'oku tiveko koêku. ⁴³Yóko'o ne xâne ponóvoti kixoku itúkeovo, kutí koetimo uhápu'ine káxe seapánehiko vanúkeke xoko natíxoku Há'a íhae vanúke. Koêkuti kamoâti ra yúnzo, ivávaka —kíxovokoxoane Jesus.

Ihíkavoti ihókovoti koeku êno kohépiti koekúti inixópononeti

⁴⁴—Enepo inâ iyukínova isóneu xâne éxea itúkeovo koekúti yupihóvoti unáko ne itúkopeovo xanena Íhae Vanúke koane yonópea natíxokuke, hane koéneye kuteâti koêku tokononé kôa xâne ne koati únati koane kohépiti koekúti ya mêum opékuke poké'e ákoti exoâti ápeyeaya. Koati yupihóvoti koeti elókeyea okóvo koeku tokónoneyeova. Yane imôpanemaka xoko ínixoponeaku koeku píheako kaváneponea uhá koeti ítukevo, itúkoti vanéxopea-kemo ne poké'e óvoku neko koekúti koati únati ya uhá koêti.

Ihíkavoti ihókovoti koeku êno uhé'ekoti pêrula

⁴⁵Ina kixovókoxopamaka Jesus:

—Enepone itúkopeovo xanena Íhae Vanúke ne xâne koane yonópea natíxokuke enepo inâ exôa unáko, hanemaka koéneye, kuteâti koeku xâne yómoti vanéxea koane kaváneyea êno uhé'ekoti uhá'iti mopôí iháxoneti pêrula, ixómoti oposí'ixo koati únatinoe. ⁴⁶Tokonóneova póhuti iyoyónevoti kuteâti, koati yupihóvoti unáko, kaváneane ne uhá koeti apeínoati ina vanexópa neko pêrula.

Ihíkavoti ihókovoti koeku hána'iti namukópeti hôe

⁴⁷—Enepone natíxea Íhae Vanúke xapa xâne, hanemaka koéneye enepo kurikókono úneke ne hána'iti namukópeti hôe. Yane ako tôpi kó'iyevoku hôe námoe. ⁴⁸Puhi-puhí kôa hôe, ina mikukópa numíkuxotihiko xe'ókuke úne. Yane vatá kó'inoane koane nóvokoxopea ne únatinoe koane ipíhea xoko íhaxuxoake. Kene ne ákotihiko aunáti, kúrihikoa. ⁴⁹Énomonemakamo koéneye ya hunókokuke ra mêum. Keno'ókotimo ne ánuhiko ukeâti vanúke, enepone ovoxe Itukó'oviti veyohíkopatimo koane haxakoâtimo ne váherehiko xâne ya xapákuke ne ponóvoti kixoku itúkeovo. ⁵⁰Ínamo kurihíka koatíke kótuti

yúku ipihóponovokutike, óvokumo íyokexea xâne koánemo ngarútutukexea ðe vo'oku tiveko koêku.

⁵¹ Ina kixovókoxopamaka Jesus neko íhikauhiko:

—Yéxinoanoé iséneu uhá koeti kixó'ekone ra yûnzô?

—Êm, véxoa —kíxoanehiko.

⁵² Yane ina koe'íkomaka ne Jesus:

—Ênomone ngxínopinoe: Uhá koeti éxoti íhikaxea yútoe Muíse, exeâti-maka koêku ne inámati íhikauvoti koyúhoti koeku natíxea ne íhae Vanúke xapa xâne, inamá'axo kuri'úxovo éxone íhikaxea. Hane koéneye ha'a kalivôno, únae ovokúti ênoti koekúti íhakuke kaúnae, enepone inámati ípihoneya koánemaka ne kúxoti kaúnae, aínovo véyone apê nókone xe'éxaxapa —kíxovokoxoane Jesus.

Jesus ya Nazâre

Mk 6.1-6; Lk 4.16-30

⁵³ Uke'éxoane Jesus koyúhoyeahiko ra xêti apêti íhokovoke, yane pihópone. ⁵⁴ Seopóne pítivokonake, íhikaxomaka xanéhiko ya íhikaxovoku hó'e. Koati yupihóvati iyúpaxeova xanéhiko ne íhíkavoti íhikaxone Jesus. Hara koéhiko:

—Namea úkea ne exóneti éxone rá'a koánemaka ne xunakóti veínoake itúkea ne ítuke? ⁵⁵ Hainá'íkopo ne xé'a karapínteru nê'e? Hainá'íkopomaka ne koéhati Mâriya ko'éno? Kene po'ínuhiko, hainá'íkopo Teâku, Yûse, Símaum yoko Njûda? ⁵⁶ Hainá'íkopomaka ovoti xapákuke úti ne uhá koeti mokéxahiko? Na kixoâtiye éxea ne exóneti éxone? —koéhiko.

⁵⁷ Yane yupihovó koene po'eainoa isóneu xanéhiko. Itea hara kíxovokoxoa Jesus:

—Koati teyonéti ne xâne koyúhoti emo'u Itukó'oviti. Poéhane poké'exake yoko óvokuke, ako teyoâti —kíxovokoxoane.

⁵⁸ Yoko vo'oku ákoyea akútipoa xanéhiko, ako axú'ina iyupánevoti ítuke ne Jesus xapákuke.

Kixoku ivókeovo neko Xuauum Mbátita

Mk 6.14-29; Lk 9.7-9

14 ¹ Yaneko káxehiko, eyékoxxa Êrodi, enepone nâti, ákoyea malíka yónoku íháyu'ikeokono ne iha Jesus vo'ókuke neko ítuke. ² Ina kixôa Êrodi ne ko'itúkeinoatihiko:

—Koatímea Xuauum Mbátita ne exepúkopone ukópea xapa ivokóvoti. Ênomone ápeino xunáko ítúkea ne iyupánevoti ítuke —koéne.

³ Yoko kó'inokeneye isóneu vo'oku itúkeovo ênomone pahukôa ne namukóponoati yoko ikavó'uxoponoati ne Xuâum yanekôyoke. Ínamaka kurikókono ika'ákovokutike. Yoko hara yuvâ, koati koyenópati Êrodi ne énomea koéhati Erôdiya, yeno Filípi, enepone po'ínu Êrodi. ⁴ Yoko kali êno sayá'ikeaku Xuâum vo'ókuke. Hara kíxo: “Yane Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, ako omótova kéyenopí yeno pe'ínu” koéne.

⁵ Kene Êrodi, mani kahá'ati koépekea Xuâum itea ako kaépeka vo'oku píkea ímaikea xanéhiko. Koati inixoâti heú koeti xâne itúkeovo porófeta koyúhoti emo'u Itukó'oviti ne Xuâum. ⁶ Simovóne kaxena ipúhikoje Êrodi, ituko

hána'iti ayuúti. Yane híyokexone ihíne ne Erôdiya nonékuke uhá koêti neko hupíúti yane ayuúti. Yupihovó koene ínixeá Êrodi úhe'ekea. ⁷Hukínóvoti kíxeá neko ihínexaka yusíkea itúkea épemone xokóyoke, vo'oku poréxeamo koêkuti âha épemone xokóyoke. Yoko koyúhoinoa nâti itúkeovo koati yuhôti neko yúho ákotinemo aukápapu ikéne.

⁸Ina kixôa ihínexaka:

—Peréxanuikopo yâyeke tuti Xuauum Mbátita utókuke kó'oyene —kíxoane.

Yoko enepone yúho, koati kuteâti páhoenoa êno épemea. ⁹Yane ikáxu'ine okóvo neko nâti kamoáne épemone ne ihínexaka. Mani kaha'âti ákoyeani itúkina neko épemone, itea vo'oku itúkeovo koati yuhôti neko yuhó'inoa, epó'oxo vo'ókuke neko xanéhiko xe'o mēsa húpiu, ene pahúkino poréxeokonoa ihínexaka ne épemone. ¹⁰Yane pahúkone tetunôponoti Xuâum ika'ákovokutike. ¹¹Ina ominókonoa árunoe ne tuti Xuâum utókuke. Yane kuríkoponoane árunoe xoko êno. ¹²Ina pího íhikauhiko Xuâum veyóponea mûyo, ina ekoxóponoa. Ikénepoke, pihónehiko éto'okoponea Jesus.

Kohiyákoa Jesus níka neko êno xâne

Mk 6.30-44; Lk 9.10-17; Xu 6.1-14

¹³Eyekóxoane Jesus neko koekúti, ipúhikopeane neko óvoheixoku koáne-maka íhikauhiko. Hane yonópo mēum ákoyeaku xâne. Vatéke ivú'ixopo. Itea exeâne êno xâne neko yonópoku, ipúhikeane ne pitivóko úkohikeaku hokotíhiko Jesus. Pok'éé vékohiko, huse'ó kixoâti ne xe'o úne. ¹⁴Evesékeane Jesus ne vatéke, noixoâne neko êno xâne, yupihovó koene kóseanayea koane kóteovamaka ne ka'aríneti xapákuke.

¹⁵Kiyoné'e káxe, ahí'okovone Jesus ne íhikauhiko. Hara kíxoá:

—Ako apêti yara vóvoheixoku, epó'oxo kiyóne káxe. Mani únati pehuká pihópea ra êno xâne motovâti vanéxoapeahiko kali níka ya ipuxónokutihiko vekópoku.

¹⁶Itea hara kíxoahiko Jesus:

—Ako okónoko pihópeahiko râ'a. Itínenoe parexâ níka —kíxoane.

¹⁷Ina yumopâ íhikauhiko:

—Itea enepora nikokónoti apêti yâyeke xoko úti, poéhane kali singu koeti pâum yoko pi'âti hôe, koékune.

¹⁸Ina kixoáhiko Jesus:

—Námane yâkeneye.

¹⁹Yane pahúkoane Jesus neko êno xâne ivátakea xapa ngaráma. Ina veyôa neko singu koeti pâum yóko'o neko pi'âti hôe, ina komômo vanúke ikoró'ixovoti xoko Itukó'oviti vo'ókuke ne nikokónoti. Yane ina hono'ékexoa ne pâum koane poréxeá ne íhikauhiko pôrekexeamaka neko xanéhiko. ²⁰Uhá koéhiko níkea koane imátaxeovohiko. Ina itixópa íhikauhiko Jesus neko itátane nikokónoti haxâti, kopúhikopoikomaka nduse koeti sésta. ²¹Yoko kalíhanini itóponea singu koeti mili hóyeno neko nikôtihiko ákoty kayumákexapu senóhiko yoko kalivôno.

Koeku Jesus yóno inúkuke úne

Mk 6.45-52; Xu 6.15-21

²²Koati ikénepoke nê'e, pahúkoa Jesus neko íhikauhiko ivú'ixopea vatékena koane inúxopinoa, yonotíhiko poixô'oke ne Mar-na Ngálíleya koêkuiko

pahúkea Jesus pihópea neko êno xâne. ²³Pihopónehiko, ina pîho ne Jesus oúke neko kali mopôî itukóponoti orásum pohúxovoti.

Yaneko yotixóne, ôvoheixoakone póhuxeovo. ²⁴Yoko ákone malika kukúke úne ne vatéke ivú'e ne íhikauhiko. Ákonemaka íyuhixapu ovóxoekoovo neko úne koane amátitikopea ikéneke, ne vatéke vo'oku yupihovó koetíne xunáko ne ihunóvoti.

²⁵Kaha'áne yúponiyea, ina pihinoâhiko Jesus yonó koeti inúkuke úne. ²⁶Noixónehiko yonôti inúkuke úne ne íhikau, hána'iti kónoko'iyeahiko. Koati yupihovó koeti píkeahiko, ina yaíko koane kó'iyeahiko:

—Harakéne ipíkoti —koénehiko.

²⁷Itea yanê'e, hara kíxovokoxoa Jesus:

—Aúhepepone iséneu. Undíneye, hákonoe píke.

²⁸Ina kixôa Pêturu:

—Unaém, enepo itukápuxo íti, pehúkanumaka yóneam inúkuke úne, mbihôti xikóyoke —koéne.

²⁹—Yókoneikopo —kíxoane Jesus.

Ina evesékea vatéke ne Pêturu, yane yonónemaka inúkuke úne itôkopovoti Jesus. ³⁰Itea koeku yónea koane komómoyea neko êno xúnati ihunóvoti. Yane turíxovone píkea koane yúpuririkeovo. Ina koe vaúkea:

—Yokótixonu Unaém —koéne.

³¹Ehá'axo vaúko ne Pêturu, namú kixópeane vô'u Jesus, ina kixôa:

—Hoyenó, imáko itúkinovo kalíhuti ne kívivonu! Na koeti ákoino áti'u ne iséneu kívivonu? —kíxoane.

³²Yane úrukopovone Jesus yoko Pêturu kúveuke vatéke, koane má koépone neko xúnati ihunóvoti. ³³Yane koati ihayú'íkoti Jesus ne íhikauhiko koane kó'iyeahiko:

—Koati kaná'uti itíkivo Xe'exa Itukó'oviti —kíxoanehiko.

Jesus ya Njenezâre

Mk 6.53-56

³⁴Taru'úxoane neko mar, simónehiko ya poké'exa Njenezâre. ³⁵Yoko exó kixópono Jesus ne xanéhiko. Énomone kutí'inoko pahúkutihiko eyékoxoponoati uhá koêti ne ko'óvokutiya koáne yane ipuxóvokutihiko xêrerekuke. Yane omókono xoko Jesus ne uhá koeti xâne ka'aríneti. ³⁶Enepohikone omâti, épemohiko Jesus yusíkea pohu sipohí kíxea ka'arínetihiko ne heve ípovo. Yoko uhá koêti neko sipóheati, unátipohiko.

Koyuhôa Jesus koêku ne hó'e júdeuhiko

Mk 7.1-13

15 ¹Yane ápe farízeu yoko éskiriba ukeâti ya Njeruzálem pihôti xoko Jesus. Hara kixóponoahiko:

²—Na koeti ákoino háka íhikeuhiko ne ihíkavoti hó'e voxúnoekene? Vo'oku enepo nikohíko, ako kipáva'uxapu kuteâti kixoku kipóvo'uxeovo úti, kuteâti páhoenovi hó'e úti.

³Ina yumopâ Jesus:

—Kene itínoe, ná'ikopo koeti itúkinovo kixoku itúkeovo yoxúnoekene héko ya koêkuni héki páhoenopi Itukó'oviti itíki? ⁴Vo'oku hara koe páhoe

Itukó'oviti nókone xâne itúkea: “Tiyánoe yá'a koane yêno” kôe. Ina koe'íko-maka: “Konókoti koépekeokono ne vahehéxini yuhó'ino há'a, áko'o itukovo êno” koémaka. ⁵Itea koati ihíkexotinoe xanéhiko yusíkea kíxea ne há'a yoko êno itúkeovo poréxoke Itukó'oviti ne tiúketi mani huvó'oxeake ne há'a yoko êno. ⁶Yane kuteâti kixeku fhíkexi, koati ákotihiko teyâ ne há'a yoko êno ya koeku ákoyea kátaraka. Yanê'e, ákone itíkoake ne emo'u Itukó'oviti vo'ókuke ne kixoku itúkeovo yoxúnoekene fhíkexone. ⁷Itínoe ikútixapovoti sasá'iti ya po'ínuhiko xâne, koati tokopóvoti neko yuho porofeta Izâiya mekúke ve'óku-kenoe, enepone koêti:

⁸ “Enepora xanéhiko, pohu koyuhó kixo téyeonu itea ya isóneuke, ako malíkanuhiko. ⁹Koati hokohí kixónuti, ihíkaxotihiko ihíkavoti ainóvoti isoneú kixone xâne” kôe —kíxovokoxoane Jesus. *Izâiya 29.13*

Úkeaku vahehévokoti

Mk 7.14-23

¹⁰Ina ihaxíkoa Jesus neko êno xâne. Hara kíxovokoxoa:
—Yakámokenonu maka yéxinanoene iséneu ra yúnzo: ¹¹Haina koekúti urúkovoti pahákuke xâne ikopítí'ikoa, itea enepone ipuhíkeati pahákuke hainápo, énomone ikopítí'ikoa —kíxovokoxoane.

¹²Ina ahí'ókovo Jesus ne fhíkauhiko. Hara kíxoa:

—Yéxoa yupíheovo ikótivexea farízeuhiko ne yihómeku?

¹³Ina yumopâhiko Jesus itukínoatihiko fhixoake:

—Uhá koeti nonéti ákoti itukapu none Nzá'a íhae vanúke, marekékoxono-timo. ¹⁴Hako itíkoake nekôyohiko vo'oku koati ainóvotihiko xâne komítiti, hiríkotimaka po'i komítiti. Yoko enepo hiríko komítiti ne po'i komítiti, heú koetimo ne pi'âti íkorono'ekeovo uhorókuke.

¹⁵Ina kixôa Péturu:

—Keúhapu'ikinavea kixó'ekone íhekoake ne yihómeku.

¹⁶Ina kixovókoxoamaka Jesus:

—Ákonoekopomaka yéxa kixó'ekone? ¹⁷Ákoikopo yéxanoe koêku ne uhá koeti urúkovoti pahákuke xâne? Koati yonoti xoko íhaku níka ina ipuhíkopo-maka. ¹⁸Itea enepone ipuhíkeati pahákuke, koati isóneuke úkea. Yoko koati énomone ikopítí'ikoa ne xâne. ¹⁹Vo'oku koati isóneuke xâne úkea ne váherehiko áha itúkea, kuteâti kahá'ayea koépekea yoko aúpu'ikea yêno áko'o itukovo íma, kapíneta ákoti itukapu koati múxone. Koati isóneukemaka úkea kahá'ayea koye-nohí kó'iyea, koane ko'imahí kó'iyea, yoko oméxea, koane itúkoheyea koeku po'ínuhiko xâne, yoko íhéki po'i xâne. ²⁰Koati énomone ikopítí'iko xâne, kene haina koekúti kuteâti ákoyea kipáva'uxapu enepo níko —kíxovokoxoane Jesus.

Sêno ukeâti po'i poké'e

Mk 7.24-30

²¹Yane ipúhikopeane Jesus neko óvoheixoku. Hane yóno ya poké'e xe'ókuke ne pitivókohiko koéhati Tíru yoko Sídom. ²²Yoko ápe seno kanánaya, ko'óvokuti yaneko poké'e óvoko xanéhiko ákoti itukapu júdeu. Enepone sêno, pihóne vá'uixea ikéneke Jesus. Hara koe yúho vaúkea:

—Unaém, iti ámoripono Ndávi, yokóseanau. Ápe inzíne yupihóvotine ákoyea aúmati vo'oku ndémoniu urúkovati —kíxoane.

²³ Itea ako yumápa Jesus. Ina ahi'ókovo Jesus ne íhikauhiko koane kíxea:
—Mani únati pehukâ pihópea ne sêno hokó'ixoviti, vo'oku vímaxovane vá'uixea vikéneke —kíxoanehiko.

²⁴ Ina kixôa Jesus neko sêno:
—Ako po'i mbahúkinokonoke ákoti itukapu nzuvó'oxoponea xanéhiko íhae Izarâe, enepone kutí koeti su'ûso moyóniti —kíxoane.

²⁵ Yane ipuyuké koéponone ne sêno poké'eke nonékuke Jesus koane kíxea:
—Hivá'axanu Unaém.

²⁶ Ina kixôa Jesus ne sêno:
—Ako yusíka véyeokono itátane pâum nika xe'éxaxapa ne koati ko'óvokuti, ina parexákana ne kálíhunoe tamúku —kíxoane.

²⁷ Yane ina yumopâ sêno:
—Kaná'uteoxo Unaém, itea enepone kálíhunoe tamúku, níkoamaka ne íhone nikokónoti irikóvoti opékuke mesana únae.

²⁸ Ina kixôa Jesus:
—Senó, koati hána'iti ne kívivonu. Ákoeneye kuteâti koèku ne yâha —kíxoane.

Énomone yanê'e, unátipone ihíne neko sêno.

Koitóvo êno ka'arínети ne Jesus

²⁹ Ipuhíkopeane evo Jesus neko óvoheixoku, aúkopovo xe'ókuke ne Mar-na Ngalfíleya. Pihónehiko oukeke kali mopô, ina ivatáko ne Jesus. ³⁰ Énomone yanê'e, koati ênoti xâne pihinoâti, ominoâti xâne mohéveu koane xâne isayú-'ixovoti poixo'o mûyo, koane komítiti yoko mókere, koane ênotimaka po'ínuhiko ka'arínети. Ípihokononehiko poké'eke nonékuke Jesus koane koíteovahiko Jesus. ³¹ Yane yupíhova iyúpaxeova xanéhiko noixópanehiko ne mókere koyúhopea koáne ne isayú'ixovoti poixo'o mûyo unátipea, koáne ne mohéveu yonópea yóko'omaka ne komítiti ínixopeane. Yane êno iháyu'ikeahiko Itukó-'oviti, enepone kutípone íhae Izarâe, vo'ókuke.

Pí'ape kohíyako nika êno xâne ne Jesus

Mk 8.1-10

³² Ina ihaxíkoa Jesus ne íhikauhiko. Hara kíxovokoxoa:
—Ngóseanane ra xanéhiko vo'oku ákone nikokónoti níkáhiko. Yoko mopó-'apene káxe óvoheixohiko njokóyoke kó'oyene. Ako angáha'a pahú ngxíopea pihópeahiko ákoti níka, mará'inamo íkarakahiko hímakati xenékuke —koéne.

³³ Ina kixôa íhikauhiko:
—Ná'ikopomo vínixoponea pâum yara mêum ákoti apêti motovâti imátaxeovo ra êno xâne?

³⁴ Ina kixovókokoxa Jesus:
—Ná'ikopo yé'aye pâum apêti xepákuke?
—Seti kôe, yoko kali ye'á koeti kálíhunoe hôe —koénehiko.

³⁵ Yane pahúkoane Jesus neko xâne ivátahikea poké'eke. ³⁶ Ina veyôa ne seti koeti pâum yóko'o ne hôe, ina ikoró'ixovo xoko Itukó'oviti. Yane honó'ekexoane, ina porekéxoa ne íhikauhiko pahukoâti pôrekexeamaka neko xanéhiko. ³⁷ Uhá koe níkea koane imátaxeovohiko. Ina itixópa íhikauhiko Jesus itátane neko

nikokónoti haxâti, kopúhikopoikomaka seti koeti sésta. ³⁸Yoko koaturu koe mili hóyeno neko nikóti ákoti kayumákexapu senóhiko yoko kalivôno.

³⁹Yane pahúkoane Jesus pihópea neko êno xâne. Ina urúkopova ne vatéke yonópoti íyeu pitivóko koéhati Magádam.

Epêmo Jesus ne farízeuhiko itúkea iyupánevoti ukeâti vanúke

Mt 12.39; Mk 8.11-13; Lk 12.54-56

16 ¹Yane pihóhiko xoko Jesus ne farízeu yoko sadúseu oposí'okopono-voti Jesus, epemoâtihiho itúkea iyupánevoti, hoénaxovo pe itúkeovo xoko Itukó'oviti úkea xunáko. ²Ina kixovóko xoa Jesus:

—Itukovo ínati hâramo vanúke ya íyeu kíyo'i káxe, hara kénœ: “Únatimo káxe ihâroti vo'oku ina hâramo vanúke” kénœ. ³Koane itukovo ya yuponii koêti, “Kevotímo úko, vo'oku ina hahá'i hâramoyea” kénœ. Kemomónœ vanúke, yéxoá kéveamo, áko'o áko'oyeamo úko yaneko káxe, itea ákonœ yéxa koêku ne koekútihiho exókoveati koêku ra káxehiko símokune úti. ⁴Koati ákotinehiho aunáti ra xâne yara káxehiko símokune úti kó'oyene. Ákone yuíxapuhiko itúkea ahá'inoa Itukó'oviti, épemoikomaka noíxea iyupánevoti índukeinoa. Itea ákomo ápahuina iyupánevoti noíxonehiho ákoti itukapu kuteâti koêku xoko Njóna mekúke —kíxovokoxoane Jesus.

Yane pihópeane.

Íhokokono kohiyákopeti pâum ne kixoku itúkeovo ne farízeuhiko

Mk 8.14-21

⁵Yane tarú'uxoane Jesus yoko íhikauhiho poixó'oke ne mar. Yoko inótovone okovo ómea pâum ne íhikauhiho. ⁶Ina kixovóko xoa Jesus:

—Neíxapunœ, yokóhiyanavoa ne kutí koeti kohiyákopeti pâum ánahixope evo farízeu yoko sadúseu —koéne.

⁷Yane turíxovone yúho'ixeokoko ne íhikau vo'ókuke. Hara kixókoko:

—Koatímea vo'oku ákoyea vama pâum kó'inoneye yuhó'inovi —kixókoko-nehiho.

⁸Yoko exó kíxea Jesus ne isóneuhiko. Énomone kíxovokoxinoa:

—Na koeti ixómoinonœ yího'ixokoko vo'oku ákoyea pâum yómonenœ? itínoe hóyeno ákoti koâti kúveovonu. ⁹Ávonœ yéxina iséneu? Inótovanenœmea yokóvo ne singu koeti pâum koimátaxoti singu koeti mili hóyeno, koánemaka neko yé'akeye sésta kepúhiupo yane haxâtihiho? ¹⁰Ákonemaka puyákanapanœ yokóvo neko seti koeti pâum, níngaxeake neko koaturu koeti mili hóyeno koane yé'akeye sésta kepúhiupo itixépoanœ neko haxâti? ¹¹Ákonœ yéxa ákoyea itúkapu koati pâum ne ngxó? Itea hara ngxópinoe: Yokóhiyanavoa ne kutí koeti kohiyákopeti pâum itúke evo farízeu yoko sadúseu —kíxovokoxoane Jesus.

¹²Yane ínati exoâhiho íhikau Jesus ákoyea itúkapu koati kohiyákopeti pâum kónoko kóhiyanayeova, itea itúkeovo ihíkauvoti, íhikau evo farízeu yoko sadúseu kixínoa Jesus, enepone ákoti oríko ukóponea xapa xâne.

Koyuhôa Pêturu itúkeovo páhoe Itukó'oviti koíteovovi ne Jesus

Mk 8.27-30; Lk 9.18-21

¹³Ya koeku píhea ne evo Jesus ya íyeu pitivóko koéhati Sezâreya óvoku natíxea Filípi, hara kixo íhikauhiho:

—Kutimea íkutixanu ra xanéhiko, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne?

¹⁴Ina kixôa íhikauhiko:

—Ápe koyuhoâti itíkivo Xuaum Mbátita iyukópovotine. Kene po'ínuhiko, koyúhoa itíkivo Íliya iyukópovotine. Kene po'ínuhiko, koyúhoa itíkivo Nje-rémiya, áko'o po'ímea porófeta koyúhoti emo'u Itukó'oviti mekúke iyukópovotine —kíxoanehiko.

¹⁵—Kene itínoe, kuti keyúho indúkeova?

¹⁶Ina kixôa Simaum Pêturu:

—Iti Mésiya, enepone páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne. Iti Xe'exa koati kaná-'uti Itukó'oviti —kíxoane.

¹⁷Ina kixôa Jesus:

—Koâti únati kéku Simaúm, iti xé'a Xuâum, vo'oku haina xâne yara poké'e kouhápu'ikinopea itea koati Nzá'a íhae vanúke kouhápu'ikinopea. ¹⁸Haramaka ngxópi: Iti Pêturu. Yoko enepora yíuhómeku vo'ónguke, kutí koe mopôï poéheve péti, poéhevemakamo kutípone ne uhá koeti xâne hokónutimo ya nandíxoku injíkonemo yara poké'e. Yoko ákomo itoâti uké'exea muhíkova Satánae yoko uhá koeti ovóxe. ¹⁹Mborexópitimo keyúhoyi ne íhíkavoti ínzi-kaxeopikeno, enepone kutí koeti xáve poréxoti xâne úrukeovo natíxokuke íhae Vanúke. Koêkuti yexéxone yáye yara poké'e, kúteanemakamo koêku ya vanúke. Koane koêkuti míhi'oe yáye yara poké'e, kúteanemakamo koêku ya vanúkeke.

²⁰Ina ixikó'oko íhikauhiko ákoyea koyúhoinoake itúkeovoxo Mésiya, páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne.

Koyuhôa Jesus ivókeovomo yoko ukópeamo xapa ivokóvoti

Mk 8.31–9.1; Lk 9.22–27

²¹Ukeátine neko káxe, turíxoane Jesus Kristu kouhápu'ikinoia ne íhikauhiko kixókonokumo tumúneke. Hara kíxovokoxoa:

—Ngónoko yóneam ya Njeruzálem koane íngoitoponeekonomo kotíveti vo'oku ákoyea tópi váhere ítukeinonumo tutíhiko viyéno jûdeu, koánemaka ne payásotihiko sasedóti inuxínoti xanena úti hó'eke, yóko'o ne íhíkaxoti yútoe Muíse, enepohikone éskiriba. Koepékonutihikomo itea ya mopó'apeke káxe ikéne, enjepúkopotinemo ungópea xapa ivokóvoti —kíxovokoxoane.

²²Yane ahikú kixone Jesus ne Pêturu, ina kixôa ákoyea yusíka kó'ieaneyeye kuteâti koêku ne yúho. Hara kíxo:

—Ákomo síka Itukó'oviti kó'ieaneyeye. Ákomo kalíhuina kíkikononeyeye Unaém.

²³Ina inonéxinovo Pêturu ne Jesus xaneâti kíxea:

—Yahíkuxipunu Satanaé. Iti kutí koeti pú'iti mopôï onjéneke mani ikorókonuti, vo'oku haina ukeâti xoko Itukó'oviti ne iséneu, itea koati kixoku ko'íso-neuyea xâne yara kúveu mêum.

²⁴Ina kixôa Jesus ne íhikauhiko:

—Enepeone kahá'ati hókeonu, ako yusíka yuíxeovo kouhepekea kóyeku yara kúveu mêum. Konókoti hókeonu ya usó koyêti inonéxinovo tiú'iti koekúti kuteâti koeku xâne koinópoti kurúhuna iyonókonone xoko kurúhuxokonoku. Yane kená'akane ingéneke. ²⁵Vo'oku enepone xâne yuixóvoti kouhepekea

kóyeku yara kúveu mêum, evókoatimo ne mani unako koépoku xoko Itukó'oviti. Itea enepone xâne usó koyêti évokea úhepeko kóyeku yara kúveu mêum vo'ónguke, énomonemo unatí koépoku xoko Itukó'oviti. ²⁶Kutí'ikopo itópoino xâne ápeinoa uhá koeti únatinoe koekúti yara kúveu mêum itea evókoti mani unako koépoku xoko Itukó'oviti? Ápeikopomea koekúti yara kúveu mêum motovâti ko'ésa'iyea mani unako koépoku xoko Itukó'oviti? ²⁷Yoko aungópovotimo yara kúveu mêum, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne, epó'oxo yaneko káxe, iyúseotimo indúkeovo êno hána'iti ihayú'iuti kuteâti koeku Itukó'oviti Nzá'a. Xané ngixópotinemo ovónje, ánjuhiko íhae vanúke. Yane ínamo ongoyúho námoepo póhutihiko xâne. Yoko kixoku itúkeovo póhutihiko xâne exoâmo ne námoepo. ²⁸Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe: Anéye xâne xepákukenoé ávotimo ivakápu koeku ávoyea naíxanu indúkeovo hána'iti ihayú'iuti nandixáne, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne —kíxovokoxoane Jesus.

Ipokóvo koeku Jesus nonékuke evo Péturu

Mk 9.2-13; Lk 9.28-36

17 ¹Sei koe káxe ikénepoke, xánea Jesus ne Péturu yóko'o neko pi'âti kopó'inukokoti, Teâku yoko Xuâum oúke koati hána'iti mopô. Yoko ainóvotinehiko, ákoti po'ínuhiko xâne xapákuke. ²Ina ipokóvo koêku ne Jesus nonékukehiko. Ú'uhapu'i-ú'uhapu'i koéne ne nône. Kutí koéne uhá'iko káxe. Kúteanemaka koêku ne ípovo, hóhopu-hóhopu kóyene kuteâti koeku xúnati uhapú'iti.

³Yane apé kó'inoanehiko Muíse yoko Íliya, enepohikoneko koyúhoti emo'u Itukó'oviti mekúke, yuhó'ixoti Jesus. ⁴Ina kíxo Jesus ne Péturu:

—Unaém, koati únati vápeyea yáyeke. Enepo yakahá'a, indúkotimo mopó'âti kálihunoe péti hú koeti yáyeke. Poéhamo íti, poéhamo íti, koane poéhamo íti —kíxoane.

⁵Ixómoiko koyúho ne Péturu, apé koene kapási êno ú'uha koyêti rama'úxoatihiko, inú'ixoku emo'úti koêti:

—Énomone Nje'éxa rá'a, ákoti omotóva ongóvo, porexónuti hána'iti elókeko ongóvo. Yakámokenoyinoe yúho —koéne.

⁶Kamoáne íhikauhiko neko emo'úti, yupihovó koéneo píkea. Xovokuké koéne íkorohikeovo poké'êke. ⁷Ina ahi'ókovahiko Jesus ipíhoa vô'u xokóyokehiko koane kíxea:

—Yexépukapa. Hákonoe píke —kíxoane.

⁸Ina noiméxohiko, áko'oponehiko neko po'i noíxone. Poéhapoane Jesus noíxo. ⁹Koeku ukópeahiko oúke neko hána'iti mopô, hara koe ixíko'okoa-kehiko Jesus:

—Hákovonoe yetó'oko po'i xâne koêku ra neíxone kó'oyene imókonemo enjepúkapané ungópea xapa ivokóvoti, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne —kíxoanehiko.

¹⁰Ina kixôa íhikauhiko:

—Ná'ikopo koeti koyúhoinoa éskiriba, enepohikone íhíkaxoti yútoe Muíse, kónokea itúkeovo Íliya ne inuxómo símo?

¹¹Ina yumopâ Jesus:

—Kaná'uteoxo símeane Íliya inúxotike kóyuseyea uhá koêti. ¹²Itea koati ngixópitinoe símeane ne Íliya, itea ako éxa xanéhiko itúkeova, koane

itúkinoahiko uhá koêti neko váhere áha itúkinoá. Énomonemakamo kixónuneyehiko íkoitoponeonu kotíveti, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne —kíxovokoxoane Jesus.

¹³Yane éxoanehiko íhikau Jesus itúkeovo Xuaum Mbátita kíxo yane yuhó'inoahiko.

Koitóvo homoêhou úroevo ndémoniu ne Jesus

Mk 9.14-29; Lk 9.37-43

¹⁴Yane koeku káyukopeovo evo Jesus xapákuke neko êno xâne, apé koene hóyeno ahi'ókovati ne Jesus. Yane ipuyuké kó'ieane nonékuke koane kíxea:

¹⁵—Unaém, yokóseana nje'éxa. Akó'oti aunáti tûti, pepokehí koêti. Koati yupihóvotíne koítóponeovo kotíveti vo'ókuke. Enóne íkoroukeyeovo yúku áko'o itukovo íkoróno'ekovoti úneke. ¹⁶Ómanem xoko íhikeuhiko itea ako íta koíteova.

¹⁷Ina kôe ne Jesus:

—Imáko itúkinovo tiú'iti kutípea koane váhere ra xanéhiko yara káxe-hiko kó'oyene. Ná'íkopomeamo hunóko óvonzeíxea xepákukeno? Ná'íkopo-meamo nzunóko índeá ákoyeane yakútiponu? Yáma yâkeneye ne homoêhou —kíxoane.

¹⁸Yane pahúkoane Jesus ne ndémoniu ipúhikopea xokóyoke. Koáne, ipúhikopeane. Énomone yaneko ókoku ôra, unátipone ne homoêhou.

¹⁹Ikénepoke, ina ahi'ókovo Jesus ne íhikauhiko koeku ákoyea po'ínuhiko xâne xapákuke koane kíxeahiko:

—Na koeti ákoino víta kópuhikopea úti ne ndémoniu?

²⁰Ina kixovókoaxa Jesus:

—Vo'oku yupihovó kó'iea kalíhuyea ne kívivonu. Koati emo'úti ra yun-zó'inopinoe: Enepone kívivonu, muhíkovani akutêa itóvoku kalíhuko ake nonéti, enepone mostarda, mani motovâti pehúki ahíkuxeovo xoko óvoku ne koati hána'iti mopôí pihópea po'íke. Koáne, mani ipokóvoti. Eneponi akoé-neye kívivonu, ákoni ápahuina koekúti ákoti keusákinakana. ²¹(Itea enepora kó'ieovoku ndémoniu, ako kopúhikopati ákoti itukapu ya orásum koáne ya jejuá kó'iea) —kíxovokoxoane.

Koyuhópamaka Jesus ivókeovomo yoko iyúkopeovomo

Mk 9.30-32; Lk 9.43-45

²²Yanekóyoke koeku ho'úxeovohiko ya Ngalíleya, hara kíxovokoxoa Jesus ne íhikauhiko:

—Yé'exovone ngurí'okeokonokumo xunako xanéhiko, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne. ²³Yane ínamo kaepékanuhiko, itea mopó'apeke káxe ikénepo, enjepúkopotinemo ungópea xapa ivokóvoti —kíxovokoxoane.

Yane yupihovó koénehiko ikáxu'ieya okóvo ne íhikauhiko.

Koyúho koeku ímpostu ne Jesus

²⁴Simoné'e ne Jesus yoko íhikauhiko ya pítivokona Kafanáum, simino Pêturu ne koperáxotihiko tiúketi, nókone júdeu poréxea, iko'ítukeuti ya témpulu, enepone hána'iti imokóvokuti. Hara kixóhiko Pêturu:

—Enepone íhíxaxopitinoe, ako parexa tiúketi iko'ítukeuti ya témpulu?

25 —Êm, poréxo —kíxoane Pêturu.

Ehá'axo úrukovo ne Pêturu óvokuke, tumuné koéne koyúhoinoa Jesus koêku, âvoti yuho Pêturu etó'okoati. Hara kíxo Jesus:

—Simaúm, na kó'inoaye iséneu? Enepohikone nâti yara poké'e, enepo kope-ráxohiko, kuti konokôa poréxea, xanéna? áko'o íhae po'i poké'e ákoti itukapu xanéna.

26 Ina kixôa Pêturu:

—Hane konokôa poréxea íhae po'i poké'e.

Yane hara kíxo Jesus:

—Iyúseoneikopo ákoyea okónoko poréxea ne koati ko'óvokutihiko íhae ne poké'e. 27 Itea mará'ainamo ópoe'ainovi isóneu ne koperáxotihiko, píhe xe'ókuke úne ya mar ínamo kiríka nímikuna. Enepone inúxoti hôe itéponemo, míhi'akímo pâho. Yane inixéponotimo póhuti pe'u tiúketi pahákuke ne hôe, ínamo píhe peréxopoinonu nóngone mboréxea koánemaka nékone peréxopi —kíxoane.

Kixoku itúkeovo ne ínixone Itukó'oviti itúkeovo koati payásoti

Mk 9.33-37; Lk 9.46-48; Fp 2.3; 1 Pê 3.4; 5.5

18 1 Énomone yaneko ókoku ôra, ahí'okovo Jesus ne íhikauhiko. Hara kixóhiko Jesus.

—Kuti itukóvo koâti payásoti ya xapákuke xâne natíxoku ne íhae Vanúke?

2 Ina ihaxíko kalivôno ne Jesus imôa nonékukehiko 3 ina kôe:

—Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe: Enepomo hákoti ipokóvo ne kixeku itíkivo, koane hákoti ikítipasikovo kálíhunoe kalivôno, ákomo kalíhuina yúrukopivo natíxokuke íhae Vanúke. 4 Itea enepone ákoti kapayásakapu kuteâti koêku ra kalivôno, énomone itukóvovo koâti payásoti xapákuke xâne natíxoku ne íhae Vanúke. 5 Koêkuti ivavákoati kuteâti ra kalivôno njokóyoke koane itukínóati únati, undímaka kixóneye —kíxovokoxoane.

Koímaiti pôreu ne váhere kixovókuti

Mk 9.42-48; Lk 17.1-2

6 Ina koe'íkomaka:

—Koêkuti xâne vaheréxoti ítuke itávokinoko hókeonu ne póhuti xapákuke ra kálíhunoe kutipónuti, yusikóneni iká'akeokono êno pú'iti mopôí anúkuke tumúneke koésayu'íxea isoneu po'i xâne, ínani kuriná'ekakana upénoyeaku úne xoko mar, maka hákone koesáyu'íxea isóneu. 7 Kotíveti koêku ra xanéhiko yara kúveu mêm vo'ókuke ne koekúti kopoé'akeati isóneu itopâti kutípeonu. Koati kóyekutinemo ápeyea koekúti kuteâti, itea koâti kotívetimo koêku ne xâne kixotíneye po'ínu.

8 —Énomone ngxínopinoe: Enepo itukapu veô'u áko'o hívi váherexino ítike, yusikóneni titúki koane kiríki ákotike malíka, motovâti ákoyea váherexa ítike. Mani unatíne ákoyea poixo'o veô'u, áko'o poixo'o hívi yenópi vanúke yaneko usokó kó'íyea veô'u, áko'o hívi itea kirikópokonoti ipihóponovokutike xapa yúku ákotinemo ípukeovoku. 9 Kúteanemaka koêku itukapu yúke váherexino ítike. Yusikóneni meréki koane kiríki ákotike malíka, motovâti ákoyea váherexa ítike. Mani unatíne yenópi vanúke ákoti poixo'o yúke, yaneko usokó kó'íyea yúke itea kirikópokonoti ipihóponovokutike xapa yúku ákotinemo

ípukeovoku —kíxovokoxoane Jesus, exókoatihiko kónokea ákoyea íyuhixapapu sayá'íkopeova ne váhere ítuke.

Ihíkauvoti ihókovoti koeku moyóniti su'úso

Lk 15.3-7

¹⁰Ina kixovókokopaikomaka Jesus:

—Muhíkova póhuti xapákuke ne kálíhunoe kutipónuti, hako ikitíxa ákoti ítúkovo, vo'oku koati ngixópitinoe ítúkeovo xoko Nzá'a íhae vanúke óvoheixo ne ánuhiko koyonoâti ne kálíhunoe kutipónutihiko. (¹¹Vo'oku hane nzimíno ngoíteova ne xâne pahukóvoti, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne.)

¹²—Na kó'inoaye iséneu? Itukovo apêti hóyeno póhuti séndu su'úsona, ínani omoyóni póhutiya, ákonikopomea kurí íxahiko oúke kali mopô'i ne noventai nove koêti koeku opósikoponea neko póhuti moyóniti? ¹³Koati ngixópitinoe: Inixápanane, yupihóvotimo elókeko okóvo vo'ókuke ne póhuti kovú'e yane po'ínuhiko noventai nove koeti ákoti omoyóni. ¹⁴Énomonemaka koéneye ne Yá'a íhae vanúke ákoyea akáha'a évokeovo póhuti yara kálíhunoe kutipónuti —kíxovokoxoane Jesus.

Nókone vitúkea apê váhere ítukeinovike ne po'ínu ûti

Lk 17.3; Ngá 6.1; 2 Ts 3.13-15

¹⁵Ina koe'íkomaka:

—Enepo vahéréxa ítukeinopi ne po'ínu xâne, pihínea yéxokoponi pahú-nevo pi'eátinenoe ákoti po'í xâne xikóyokenoe. Enepo akamókenopi, itepoâtimo keúnatikopi isóneu. ¹⁶Itea enepo hákoti kahá'a kámokenoyeopi, yusi-kóne yaúkinova xeneti póhuti, áko'o ítukovo pi'âti xâne motovâti iyúseyeexo ne koekúti koeku pi'áyea, áko'o mopó'áyea noixoâti, motovâtimaka koyúho-pea koêku. ¹⁷Yane enepo hákoti kahá'a kámokenoyea xené'inoake, yáma ne koekúti nonékuke po'ínuhiko xâne ya imokóvokutike. Yane ítukovo kóyekutine ákoyea akáha'a kámokenoyea isóneunoa xanéhiko imokóvokutike, kutí íxepane xâne ákoti êxa Itukó'oviti, koane kutí íxepanemaka kuteâti koperáxinoti nâti, enepone ákoti oponóvo ítuke.

Xunakóti poréxoake Jesus ne fhikauhiko

Mt 16.19; Xu 20.23

¹⁸—Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe: Uhá koeti koêkuti seyá'iumo yara poké'e, kúteanemakamo koeku vanúkeke. Koánemaka ne síkenemo yáyeke yara poké'e, kúteanemakamo koeku vanúkeke.

¹⁹—Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe: Itukovo apêti yáye yara poké'e pi'âti xâne xepákuke kutikokó koinoâti isóneu ne áha épemea ya orásaum, kousókinoatimo Nzá'a íhae vanúke. ²⁰Koeku ápeyea pi'âti áko'o mopo'âti xâne ho'uxínovoti ítúkea orásaum ya inzáke, anêngomakamo xapákukehiko —kíxovokoxoane Jesus.

Nókone vitúkea vahéréxo ítukeinoví ne po'ínu ûti

Mt 6.14; Lk 17.4; Êf 4.32; Kol 3.13

²¹Yane ina ahi'ókovo Jesus ne Péturu. Hara kíxoa:

—Unaém, enepo vahehéxa ítukeinonu ne mbo'ínu, namo yé'aye ixómoyea ngóseanapoa, kutí ngxipâti ákoti vahehéxinanu ítuke? Seti koetímeamo?

²²Ina kixôa Jesus:

—Ako yusíka ítúkeovo pohu seti koêti késeanapoa, itea hara ngxópí setenta koetimo seti. ²³Vo'oku enepone natíxea ne íhae Vanúke xapa xâne, hane koéneye náti komomópoti yé'akeye orévexoake ahínoehiko. ²⁴Turixoâne ne ítuke, omínokonone po'i ahínoe koâti yupihóvoti orévexoake ovâti ênoti mili tiûketi. ²⁵Yoko koati ákoti tiûketina mani poréxopeake neko oréveu. Yane pahúkoane pátaraua kaváneyeokono neko ahínoe, koane yêno, xe'é-xaxapa yoko uhá koeti apeínoati, motovâti isúkopeovo neko oréveu. ²⁶Yane ipuyuké koéne neko ahinoêti nonékuke pátaraua. Hara koéne: “Yokóseanau, kali kuxoo íxenuvo, vo'oku kóyeane mo boréxopeopea uhá koêti ne orévenjopike” kíxoane.

²⁷—Yane yupihovó koéne kóseanayea pátaraua neko ahínoe. Yane pahúkoane pihópea koane ákoyeane káperaxapa neko orévexoake. ²⁸Pihopóne neko ahinoêti, tokononé koene ha'íne ko'ítukeyea orevéxoati kali póhuti séndu pe'u tiûketi. Yane kóperaxoane. Namú kíxeane ánu kotitínoati. “Peréxapana ne yorévexonuke” kíxoane.

²⁹—Yane ipuyuké kó'iyane neko ha'íne nonékuke. Hara kíxo: “Yokóseanau, kali kuxoo íxenuvo, vo'oku kóyeane mo boréxopea ne orévenjopike” kíxoane.

³⁰—Itea ako kali kaha'á íxa. Yane kuríkoponoane ika'ákovokutike tukú koeti isúkopea neko orévexoake. ³¹Enepohikone po'i ahinoêti ha'íne ko'ítukeyea, noixoâne neko koekúti, yupíhova ikótivexea isóneuke. Úkeane pihohíko éto'okoponea ne pátaraua. Uhá kíxo koyúhoinoa ne koekúti. ³²Ina ihaxíkoa pátaraua neko ahínoe. Hara kíxo: “Koati iti váhere ahinoêti! Koseaná ngxópípepo. Ako ngáperaxapapea neko yorévexonuke vo'oku yépeminu ngóseanayeopi. ³³Mani konokoâtimaka késeanayi ne he'íne orevéxopiti kuteâtimaka ngxópiku ngóseanayeopi” kíxoane.

³⁴—Yane yupihovó koene ímaikinova pátaraua, ina pahukôa iká'akeovo koane kurí'okeokono, ikoítoponoati kotíveti tukú koetímo parexápa neko orévexoake —koéne ne Jesus

³⁵Ina koe'íkomaka:

—Énomonemakamo kixópinenoeye ne Nzá'a íhae vanúke enepomo yunaká iséneuke ne váhere ítukeinopi pe'ínu hákotimo keseánapoa —kíxovokoxoane.

Koeku kuríkoti yêno

Mt 5.31; Mk 10.1-12; Lk 16.18; 1 Ko 7.10

19 ¹Uke'êxone koyúhoyea ne Jesus, ipúhikopeane Ngalíleya yonópoti Njúdeya poixô'oke húveona Njôrdaum. ²Koati ênoti xâne hokó'ixoati koane koíteova Jesus ne ka'arínethihiko xapákuke.

³Ápemaka farízeuhiko, enepone yuixóvoti hókea yútoe Muíse pihinoâti oposí'okoponovati. Ina epemó'ikohiko Jesus kaha'aínoati pahúkeovo ya yumópope. Hara kíxoahiko:

—Motóva kuríkea yêno ne hóyeno ya uhá koêti koêkuti évotikoake?

⁴Ina yumopâ Jesus:

—Ákoikopo yíhoikiku emó'uke Itukó'oviti koyuhoâti koêku inâ itukôa Itukó'oviti ne xâne ítúkeamaka hóyeno yoko sêno? ⁵Ina koemáka: “Énomone

kuríkinó há'a yoko êno ne koyénóti motovâti komúxoneyea yêno. Yane koati póhutipone ne pi'âti" kôe. ⁶Ákone ap'á, koati póhutipone. Koeku koyúhoyea Itukó'oviti poéhapeane ne pi'âti, ako yusíka ápeyêa xâne haxakópati —kíxo-vokoxoane Jesus.

⁷Yane ina kixôa farízeuhiko:

—Ná'ikopo koeti ápeino yútoe Muíse koyúhoti yusíkea kuríkea yêno ne hóyeno, koane poréxêa koyuhópeti kotuyôpeati îha itúkeovo koyenókoti?

⁸Yane hara kíxoá Jesus:

—Poréxinopeakenoe Muíse kiríki yîno vo'oku tiú'ikonoe yomíxone. Itea yaneko inúxotike inâ apê ra mêum, ako yusíka kuríkeokoko. ⁹Hara ngxópinoe vo'ókuke: Enepone kuríkoti yêno ina okoyénopomaka, ákoti itukapu vo'oku itúkeovo aupú'ikoati yêno yuhó'ixoti po'i hóyeno, ya xoko Itukó'oviti, koati pahukóvoti nê'e, koane koati aupú'ikoti inúxoti yêno. (Koánemaka ne koyenópati ne kûrene îma, ya xoko Itukó'oviti, kutí kôe aupú'ikeati inúxoti îma ne sêno.)

¹⁰Ina kíxo Jesus ne íhikauhiko:

—Koeku kó'iyeaneye, yusikóneikopo ákoyêa okóyenokoko ne xâne.

¹¹Yane hara kíxovokoxoa Jesus:

—Haina hi'imé koeti xâne itoti ákoyêa okóyeno. Poéhane itôa ne xâne poréxone Itukó'oviti kó'iyeaneye. ¹²Ápe hóyeno ákoti okoyéno vo'oku omeátinekeneye inâ ipuhíko ápeyêa isáyunevo ákoinoke omótova kóyenoyêa. Ápemaka hóyeno kapáxovoti. Kene po'ínu, kaha'âne ákoyêa okóyeno motovâti yuíxeovo kóukoponea natíxêa Íhae Vanúke xapa xâne. Koêkuti eopâti isónêuke ítea kó'iyeaneye, ene itukâ kuteâti ra yûnzo —kíxovokoxoane Jesus.

Epemínoa Jesus ne kalivónohiko unako koeku xoko Itukó'oviti

Mk 10.13-16; Lk 18.15-17

¹³Yane ápe xâne omotíhiko kalivôno xoko Jesus motovâti ípiheá vô'u tutí-kuke, itea sayá'íkôa íhikauhiko Jesus. ¹⁴Ina kôe ne Jesus:

—Síkeane kenó'okea ne kálíhunoe kalivôno njokóyoke. Hako seya'íkôa, vo'oku kuteâti koeku usó kóyeyêa kenó'okinonu râ'a, énomonemaka kónoko kó'iyeaneye ne xâne yonópoti natíxokuke Íhae Vanúke —kíxovokoxoane.

¹⁵Yane ípihoane ne vô'u tutíkukehiko. Úkeane pihôpo.

Inámatiko hóyeno iríku

Mt 13.22; Mk 10.17-31; Lk 18.18-30; 1 Tm 6.6-10; Tk 5.1

¹⁶Yane apé koéne xâne ahi'ókoponovoti Jesus. Hara kíxoá:

—Íhikaxotí, kuti itukóvo únati koekúti nóngone indúkea motovâti ómbea xoko Itukó'oviti ákotinemo hunókoku?

¹⁷Ina kixôa Jesus:

—Ákoikopo yéxa itukóvotiye ne koati únati? Enepone koâti únateoxo, poéhaxo, ako po'ínu. Yakaha'a ákoyêa hunókoku yópi xokóyoke, itíka ne páhoenopi Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse nêkone itíki —kíxoane Jesus.

¹⁸—Kuti itukóvoye xapákuke neko yutoéti? —koéne neko hóyeno.

Yane hara kíxoá Jesus:

—Enepone koêti: “Hako kepéko. Hako yaupú'iko po'i xâne kepiné'yiti yêno. Hako yomêxo. Hákomaka itikóheo koeku po'i xâne. ¹⁹Tiya yá'a yoko yêno.

Koane hákomaka motovâ yokóvo ne po'ínuhiko xâne. Kuteâti kixépovoku ákoyea kemáxatikapapu, énomonemaka íxeaneye ákoyea omótova yokóvo ne po'ínuhiko xâne" koêti —kíxoane Jesus.

²⁰ Ina kôe neko hóyeno:

—Heú ngíxoá indúkea nê'e. Kutí'ikopo ngónokoiko?

²¹ Ina kixôa Jesus:

—Enepo yakaha'a itíkivo koati ponóvoti ákoti ovópiku, yakávaneponoa uhá koêti ne apeínopiti, ina perekéxa xâne ákoti apeínoati ne ésa'i. Yane apêtimo apeínopiti vanúkeke, ina kina'áka ingéneke hékinu —kíxoane.

²² Kamoáne hóyeno ne emó'uinoá Jesus, yupihovó koe isón'ekeovo koeku pihópea kama'âti ne êno apeínoati. ²³ Ina kixovókoxoa Jesus ne íhikauhiko:

—Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe: Koati tiú'itimo yonópea natíxokuke Íhae Vanúke ne xâne ênoti apeínoati. ²⁴ Koati ngxópitinoe: Ako'óneni oríko vékea kámelu xoko kalí íhnone tópe uhe'ókopeti yane yonópea natíxokuke Itukó'oviti vanúkeke ne xâne iríku —kíxovokoxoane Jesus.

²⁵ Kameáne íhikauhiko Jesus neko yúho, yupihovó koéneoxo iyúpaxeovahiko, ina koehíko:

—Yane kuteâti koeku yiúho, kutí'ikopomo motovâ ítúkeovo koítovone Itukó'oviti koane yonópea xokóyoke? —kíxoanehiko.

²⁶ Pono-ponó kixínoane úke Jesus ina kixovókoxoa:

—Enepone ínixone xâne ítúkeovo yupihóvoti tiú'íko, ako átiu'i xoko Itukó'oviti.

²⁷ Ina kixôa Pêturu:

—Kurí kíxoá úti ne uhá koeti koekúti koeku hókeopi úti. Namo koéneye úti?

²⁸ Ina yumopâ Jesus:

—Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe: Itínoe hokónuti, yaneko káxe ainámapone uhá koeti koekúti, ivandákapane xoko ivándakoku nandíxea koeku indúkeovo hána'iti ihayú'iuti, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne, keha'ínenutimakamo ivétaki xoko nduse koeti ivatákokuti kuteâti ivándakoku nandíxea, motovâti yíhoikopi ne nduse koeti iháxakexoku xanena Izaráe, neixoti unátiyea, áko'o ákoyea aúmati ne ítuke. ²⁹ Koane enepone uhá koeti xâne ákoti okotíxo ítukevo vo'ónguke, kuteâti óvoku, po'ínuhiko, há'a, êno, (yêno), xe'éxaxapa, áko'o itukovo poké'exa, yupihovó koetimo námoepo yane koekúti ákoti okotíxoá, yoko ko'ipâratimakamo ópea xoko Itukó'oviti ákotinemo hunókoku. ³⁰ Itea enómo xâne teyonéti koeku kó'oyene okópotimo íkénéti. Kene ne ákoti apayáso ovoti íkénéti koeku kó'oyene, énomonemo itukóvoxo koati teyonéti —kíxovokoxoane Jesus.

Ihíkavoti ihókovoti koêku ko'ítuketihiko xapa úva

20 ¹ Ina kôe ne Jesus:

—Enepone natíxea ne Íhae Vanúke xapa xâne, hane koéneye hóyeno ítúkoti kavâne ipuhíkeati óvoku ya mâturukata oposíkoponoti ko'ítúkeinoati kátarakinoa ne nóne úva. ² Kousókone emó'uinoá ne ahinoêtihiko ítúkeovomo póhuti pe'u tiúketi poréxea ya káxe, yane pahúkoanehiko ko'ítukepoinoa xapa nóne úva. ³ Ya nove ôra ya yupóniti, pihóponemaka neko hóyeno opósikoponea po'i ko'ítúkeinoati. Yane noíxone po'ínuhiko xâne

parásake ákoti itúkovokeye. ⁴Ina kixóáhiko: “Pihénoemaka xapa nónem úva, yokó'itukepoinonu ínamo mbarexápapinoe yé'akeye ésa'i ne ke'ítukeyi” kixovokoxoane.

—Úkeane pihohíko. ⁵Ye'ékotine itumúkoti, koáne ya mopo'âti ôra, pihóponemaka neko hóyeno opósikoponea po'i xâne. Yane pahúkopomaka po'i ko'itúkepoinoati. Yoko kúteapoanemaka yuhó'inoa ne po'ínuhiko ahinoêti. ⁶Ya kuteâti síngu ôra ya kiyakáxe, pihóponemaka neko hóyeno opósikoponea po'i ko'itúkeinoati. Yane noíxoponemaka po'ínuhiko xâne ákoti itúkovokeye. Hara kixovokoxo: “Na koeti herú kixíneno káxe yóvoheixi yâyeke ákoti yokó'ítuke?”

⁷—Ina yumopâhiko: “Vo'oku akó'oti pahukó'oviti.”

—Ina kixovókoxopamaka únae úva: “Pihé'ikoponoemaka, yokó'itukepoinonu xapa nónem úva” kixovokoxoane.

⁸—Yaneko kiyoné'e káxe, pahúkoane únae úva ne exeâti koêku ne ítuke. Hara kixoa: “Ihéxihika uhá koêti ne ko'ítuketi. Peréxapa námoepo. Hane ínixa peréxopi koati okoti ikenéti turíxeovo ko'ítukeyea, ínamo perexápa ne ínuxoti turíxovo ko'ítukeyea” kixoane.

⁹—Enepohikoneko ahinoêti turixeôvoti ko'ítukeyea síngu ôra ya kiyakáxe, poéha pe'u tiúketi námoepo póhutihiko. ¹⁰Itea enepohikoneko ínuxoti ko'ítuke, ikútixa xu'ínánemo námoepo yane po'ínuhiko ahinoêti. Itea poéhamaka pe'u tiúketi námoepo póhutihiko. ¹¹Namukópanehiko ne tiúketi, turíxovonehiko kapáhakinovo pátarauxa. ¹²Hara koéhiko: “Enepohikora turixeôvoti koati ikenéti ko'ítukeyea, pohu poéha ôra ko'ítukehiko. Na koeti kutipasí kixínea námoepo úti, uti koiatóponovoti kotíveti xapa kótuti káxe?” kixoanehiko.

¹³—Ina kixôa únae úva ne póhuti ya xapákuke ne ahínoe: “Iningoné, ako váherexa índukeinopi. Ákoikopo usó yákoye ítúkeovo póhuti pe'u tiúketi nemúko enepo inâ yuhó'ixinokoko úti koêku? ¹⁴Kó'oyene nemúka ne tiúketi yêho. Pihépane vo'oku ngahá'a íngutipasikea némoepo ne námoepo okoti ikenéti ko'ítuke. ¹⁵Ákoikopo omótova índúkea kuteâti anjá'inoa ngíxeaneye ne índukevo? áko'o inixeâtímea váherexea índúkeovo koati únati xâne” kixoane neko hóyeno.

¹⁶Ina kôe ne Jesus:

—Énomonemo koéneye inuxó koépeamo ne xâne ovoti ikenétike koêku kó'oyene. Kene ne ínuxotihiko koêku kó'oyene, ikenétike ópomo. (Vo'oku êno xâne iháxiuti, itea ákomo axú'ina ne koati noivókoetihiko) —koéne.

Koyuhópamaka Jesus ivókeovomo koane exépukopeamo

Mk 10.32-34; Lk 18.31-34

¹⁷Pihoné'e ne evo Jesus ya Njeruzálem, koêku yóneahiko, ahikú kixoa Jesus neko nduse koeti íhikau yane po'ínuhiko xâne. Hara kixovokoxoa:

¹⁸—Kó'oyene, Njeruzálem vonóne. Nguri'ókonoatinemo ne tutíhiko sasedóti inuxínoti viyénoxapa hó'êke, koáne ne éskiriba, enepohikone ihíkaxoti yútoe Muíse. Koati ngxókonokunemo, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne ínamo pahukáhiko ngoépekeokono, ¹⁹ínamakamo kurikánuhiko xoko ákoti itukapu viyénoxapa jûdeu éxoti koêku poké'exa úti. Yane koemóke'enu-tihikomo koane yehepóke'exonutihikomakamo, ínamo kuruhúxanuhiko, itea

mopó'apeke káxe enjepúkopotimo ungópea xapa ivokóvoti —kíxovokoxoane Jesus.

Épemone eno Teâu yoko Xuâum

Mk 10.35-45

²⁰Ina pihîno Jesus ne yeno Nzebêdeu. Xe'éxaxapa xané'inoa. Yane ipuyuké koéne neko sêno nonékuke Jesus koane épemea itúkinao âha.

²¹—Kuti kehá'a? —kíxoane Jesus.

Ina yumopâ ne sêno:

—Mani ngaha'âti peréxi ra pi'âti njé'a itúkeovo teyonéti koane ivátakea xîri-rikuke, póhuti yéxopeke kene po'ínu lepékuke ya netíxokuke.

²²Ina kixôa Jesus:

—Ákonoe koati yéxi koêku ne yépemonuke. Itêâtinoekopomo víki ne êno kotíveti koekúti véngokuikomo? —kíxoane.

—Êm, vitoâtimo —koénehiko.

²³Ina kixoáhikomaka Jesus:

—Vikoâtinoexomo ne tiú'iti véngokuikomo, itea enepone ivétaki énjopeke yoko lombékuke xoko nandíxoku, hainamo ûndi noivókoxxa ivatákoatimoya, vo'oku Nzá'a kousókinao ivatákoatimo —kíxoane.

²⁴Kamoánehiko po'i yéhi koeti fhikau Jesus, ímaikinovahiko neko pi'âti kopo'ínukokoti.

²⁵Ina ihaxíhikoa Jesus ne fhikau ahí'okeovaxo. Hara kíxovokoxoa:

—Yéxoanene itúkeovo payásotihiko pahukô xapa xâne. Koatine nâti-hiko exêa koêku. ²⁶Itea xepákukenoe, ako ákoeneye, pó'iti koêku. Koêkuti kahá'ati itúkeovo payásoti xepákukenoe, konókoti usó kóyeyea itúkeovo yovóxene. ²⁷Koane koêkuti kahá'ati itúkeovo koati teyonéti ya uhá koêti xepákukenoe, konókoti itúkeovo ovoxéti híyeuke itínoe ²⁸kuteâtimaka ngoêku, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne. Vo'oku hainámaka nzimínoti enó'iyea ovónje kouhépekoti ngóyeku, itea nzimínoti indúkeovo ovoxéti yoko ivóngeoovo motovâti enó'iyea xâne ngoítovone —kíxovoko-xoane Jesus.

Koitóvo pi'âti komítiti ne Jesus

Mk 10.46-52; Lk 18.35-43

²⁹Ipuhíkeane pitivóko koéhati Njeríko ne evo Jesus, koati ênoti xâne hokó'ixoati. ³⁰Yoko ápe pi'âti komítiti vataká koyêti xe'ókuke xêne. Kamoáne itúkeovo Jesus vekôa neko xêne, vaúkoanehiko. Hara koe yuhó-hiko vaúkea:

—Unaém, ámoripono Ndávi, yokóseanavi.

³¹Yane sayá'ikoa xanéhiko pahukoâti kóyunuhikeovo, itea inamá'axohiko kohonóko emó'u vaúkea:

—Unaém, ámoripono Ndávi, yokóseanavi —kóyehiko.

³²Yane xe'ó kó'inoane Jesus, ina ihaxíkoa koane kíxeahiko:

—Kuti kehá'ano indúkinopea?

³³—Unaém, kahá'ati uti vínixopea —koénehiko.

³⁴Kóseanane Jesus, ina ipíhoa vô'u ukékuke. Ênomone yaneke ókoku ôra, ínixoponehiko koane hokópeahiko Jesus.

Ihayú'ikokono Jesus urúkovo ya Njeruzálem

Mk 11.1-11; Lk 19.28-40; Xu 12.12-19

21 ¹Ye'éxoane evo Jesus ne Njeruzálem, simoáne ne ipuxóvokuti koéhati mbetefáje xêrerekuke kali mopôï koéhati Olívera, yane pahúkone pi'áti íhikau ne Jesus inuxó kó'iyea tumúneke. Hara kíxoanehiko:

²—Pihénenoe yane kali ipuxóvokuti timúneke. Ehá'axomo símea, inixé-ponotinoemo seno njuméntu ika'ó koyêti yoko xe'éxa. Kíxeanoemo, ínamo yamapâ yâkeneye. ³Enepomo áva epemó'ikopiti itíkoake, haramo íxea: “Konokoâtiko Vúnae râ'a” íxeamo. Yane sikópitinoemo yomópi yâkeneye — kíxoane.

⁴Yoko kó'inokeneye, hane simovóne kaxéna yuho porófeta mekúke, enepone koêti:

⁵“Hara íxeahiko ne íhae Njeruzálem: Yokómoma rakene netínanoe ivu'íxoti njuméntu. Ako kapáyasakapu nê'e. Koati xe'éxaiko njuméntu ivu'íxo” koêti. *Zacarias 9.9*

⁶Yane pihóne neko pi'áti íhikau Jesus, itúkoane neko páhoenokono. ⁷Ina omopâ ne seno njuméntu yoko xe'éxa. Ipíhoanehiko kápana oukeke, ina ivu'íxo Jesus. ⁸Yoko xapákuke neko êno xâne, ako yumáxapu ikapákinoati kápana xenékuke. Ina apémaka tetúkoti tuti exáte ipíhoati xenékuke kouh'ékinoati vékoku. ⁹Eneponeko êno xâne tumúneke koane ikéneke, áinovo kohonókoti yúho kóyeyea:

—Koati hána'iti ihayú'iuti rakene ámoripono Ndávi. Viháyu'ika páhoenovi Vúnae Itukó'oviti. Koati hána'iti ihayú'iuti ne Itukó'oviti yâkonoye vanúkeke —koéhiko.

¹⁰Simon'é Njeruzálem ne Jesus, iyúpaxova uhá koeti xanéhiko yane piti-vóko koane kíxeahiko:

—Kutímeaya rakéne?

¹¹Ina kôe yúho vaúkexea neko êno xâne hokoti Jesus:

—Eneporâ'a, énomone ne porófeta íhae Nazâre ya Ngálíleya —koéhiko.

Kopúhikopa Jesus ne kavánetihiko ya hána'iti imokóvokuti

Mk 11.15-19; Lk 19.45-48; Xu 2.13-22

¹²Urúkovane Jesus ne témpulu, enepone hána'iti imokóvokuti, xoko kíndana, kópuihikopo xâne kaváneti yoko vanéxotiya, koane kasá'irikexea mesána neko koperáxoti xanéhiko esa'íkoti tiúketi, koánemaka ivátakokuhiko neko kaváneti kurúte. ¹³Ina kôe ne Jesus:

—Hara kôe emó'uke Itukó'oviti: “Enepora imokóvokuti óvongu, iháxeok-notimo óvoku itúkoti orásaum” kôe. Itea itíkoanenoe óvoku ómevotihiko — kíxovokoxoane Jesus.

¹⁴Yane ina pihíno Jesus ne xâne komítiti yoko mohéveu yane hána'iti imokóvokuti koane kóiteovahiko Jesus. ¹⁵Itea enepohikone tuti sasedóti inuxí-noti xâne hó'ke koánemaka ne éskiribahiko ihíkaxoti yútoe Muíse, ímai-kovo noixoâne ítuke ne Jesus ákoti kuteâti, yóko'o ne kalivónohiko vaúkexoti koane kó'iyeahiko:

—Koati hána'iti ihayú'iuti ra ámoripono Ndávi —kóyehiko.

Ina kíxo Jesus ne tutíyehiko:

¹⁶—Ako kéma koêku yûho ne kalivónohiko?

Ina kixôa Jesus:

—Ngámoane. Âvonoekopomea yíhoikiku emó'uke Itukó'oviti râ'a? “Iti Itu-kó'oviti, enepone kálíhunoe kalivôno koánemaka ne ovotí'iko takikútike, peréxoá kaná'uyeaxo iháyu'ikeopi” ákoikopo ákoe? —kíxovokoxoane Jesus.

¹⁷Yane pihópeanehiko Jesus. Ipuhíkopeane ne pítivokona Njeruzálem, pihó-pone ya Mbétanea imókopoku.

Koêku xuve fígu ákoti há'i

Mk 11.12-14, 20-24

¹⁸Yuponii kôe, káyukopovomaka ne Jesus ya Njeruzálem. Yoko epékoatine hímakati. ¹⁹Ina noíxo xuve fígu xe'ókuke xêne, itea pihoné'eya, ako ápahuina há'i noíxone. Poéhane êno tûti apê. Ina kôe:

—Ukeátine kó'oyene, hunókokunemo kahá'ieya râ'a —koéne.

Yane movo'ó koéne neko xuve fígu. ²⁰Noixoâne fhikauhiko Jesus, yupihovó koe iyúpaxeova, koane kó'ieya:

—Imáko ákoino oríko movó'oyea ne xuve fígu.

²¹Ina kixovókoxxoa Jesus:

—Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe: Enepo itukapu koati kaná'uti kívivonu, hákotimaka muyâ'i iséneu yane kívivonu, itikoâtimo kuteâti ngíxoaku ra xuve fígu. Haina póhutine itea muhíkovaní puhúka ra koati hána'iti mopôí áhiku-xeova ne ókoku koane kuríno'ekopeova ne mar, mani ipokóvoti. ²²Yoko uhá koeti koêkuti yépemone ya orásaum, enepo yakutípoaxo yimópikonomo, iti-kínokonoatimo.

Epemó'ikokono Jesus úkeaku xunáko

Mk 11.27-33; Lk 20.1-8

²³Simoné'e ne Jesus yane hána'iti imokóvokuti, ixómoti ihíkaxo. Yane yakukú kíxoane tutíhiko sasedóti, enepone inuxínoti jûdeuhiko hó'êke, yoko po'ínuhiko teyonéti xapákuke tuti jûdeu. Hara kixóhiko Jesus:

—Na úkea ne xunakóti itíkike ra koekútihiko? Kuti porexópi kíxineye ne ítike?

²⁴Ina yumopâ Jesus:

—Anéyemaka émbemopikenoe. Enepomo íte yimópinoe, ínamo enjáka-pea porexónoati indúkea ra koekútihiko índuke. ²⁵Kuti porexôa ne Xuauum Mbátita áhikea? Íhae Vanúke? áko'o xâne yara poké'e.

Yane ina kixokókohiko:

—Enepomo vokoyúhoa itúkeovo Íhae Vanúke pahukôa, “Ná'ikopo koeti ákoino yakútipoanoe ne Xuâum?” kixo'óvitimo. ²⁶Itea enepomo vokoyúhoa itúkeovo xâne yara poké'e pahukôa, pikómaka uti kixó'ovikumo xanéhiko, vo'oku heú koe xâne ínixeá itúkeovo páhoe Itukó'oviti koyúhoyea emó'u ne Xuâum —kixókokonehiko.

²⁷Énomone kixínohiko Jesus:

—Ako véxa.

Ina kixovókopamaka Jesus:

—Ákoikopomaka ongóyuhoinopeanoé porexónoati indúkea ra koekútihiko índuke —kíxovokoxoane.

Exetínati apêti íhokovoke koeku hóyeno pi'âti xé'a

²⁸Ina koe'íkomaka ne Jesus:

—Na kó'inoaye iséneu râ'a? Ápe hóyeno pi'âti xé'a. Koêku pihínoa ne xuvé'eti, hara kíxo: “Nje'exá, yokó'itukepono xapa nónem úva.”^b

²⁹—Ina kixôa xé'a: “Ako angáha'a mbíhe’a” kíxoane.

—Itea itúkopinoá isóneu, yane pihóne xoko pahúkokonoku.

³⁰—Ínamaka pího neko hóyeno xoko po'i xé'a. Kúteanemaka yuhó'inoa. Ina yumopâ xé'a: “Êm, mbihotímo” kíxoane.

—Itea ako píha.

³¹—Yara pi'âti, kúti itukôa ne páhoenoa há'a?

Ina yumopâhiko:

—Xuvé'eti.

Ina kixovókoaxa Jesus:

—Koati emo'úti ra yunz'ínopinoe: Enepohikone koperáxinoti nâti ánu'u-kenati kóperau, yóko'ohiko ne mohíti sêno, énomonemo yonopô natíxokuke Itukó'oviti vanúkeke ya itíke. ³²Vo'oku énomone simíno Xuaum Mbátita éxo-keopinoe ponóvoti xêne yonópoti xoko Itukó'oviti, itea ákonoe kali yakúti-poa. Kene ne koperáxinoti nâti yóko'o ne mohíti sêno, kutípoahiko. Upánini neíxoano ne koekúti, itea kóyeane ákoyea ikétivexano iséneuke ne váhere kixeku itíkivo koane kirífkopi, koane ákomaka yakútipoano —kíxovoko-xoane.

Ihíkavuti íhókovoti váhere xâne katarákinoati nóne ne únae kavâne

Mk 12.1-12; Lk 20.9-19

³³Ina koe'íkomaka ne Jesus:

—Ívévakanoe ra po'i exetínati apêti ínzokoake: Ápe hóyeno itúkoti kavâne nôti êno xuve úva. Itúkinoá ípi neko nóne. Ina itúko tángi kótikovoku ho'o úva itúko víyum. Ínamaka koexépuko óvoku koyonínoati ne nóne, éyevoti vanúkeke motovâti ákoyea malíka ínixoku ne koyonoâti. Yane kurí'okoane ne katarákinoati ne nóne motovâti haxákoapea avan'éêho. Yane pihóne po'i poké'e. ³⁴Simovóne kaxena veyóvope ha'i nonéti, pahúkone ahínoehiko ne únae kavâne xokóyoke ne katarákinoati ne nóne motovâti veyópoinoa námoepo. ³⁵Itea eneponeko katarákinoati nóne, namú kíxoane neko pahoé-tihiko. Yane yehépoke'exoa póhuti. Kene po'ínu, koépekoa. Kene po'ínu, hepókoa ya mopô koepékoatimaka. ³⁶Yane koxú'ínakoane únae kavâne ne páhoepomaka, itea enepone katarákinoati nóne, kúteanemaka kíxoaku neko ínuxotihiko pahoéti. ³⁷Koati ikenétike, pahúkoa únae kavâne ne xé'a xapákuke, vo'oku hara koêti isóneu: “Teyoâtihihikomo ra nje'exa” koeti isóneu. ³⁸Itea noixeânehiko xé'a, hara kixókokonehiko ne katarákinoati nóne: “Ene-porâ'a, koati ítukenemo ra poké'e ivakápune há'a. Hingá, kaépeka úti maka vitúkapeane ne mani ítuke íkuinoake há'a ivakápu” kixókokonehiko.

b 21.28-31 Ako akútikoko koêku ra éxetina Jesus ya po'íkehiko Bíbilea. Ya Bíblia Atualizada, koati xuvé'eti xé'a neko hóyeno ako píhâ. Kene ya Bíblia Corrigida, Bíblia na Linguagem de Hoje, yoko Bíblia de Jerusalém, nihi'iti xé'a ako píhâ. Hane hóko ne emo'u xâne kixoku koêku ya Corrigida.

³⁹—Yane namú kíxoanehiko koane kópuhikoepa yaneke kavâne, ina koe-pékoamaka.

⁴⁰Ina kixovókoxoa Jesus:

—Enepo kayukápapu ne únae nonéti, namo kíxoaneyeye ne katarákinoati nóne?

⁴¹Ina yumopâhiko:

—Koati kotívetimo kíxoaku kaepéka neko váherehiko xâne, ínamo kuri'á-kapa po'ínuhiko xâne motovâti kátarakinoa ne nóne, xâne porexópatimo ne námoeпо simapúne kaxena veyóvope —kíxoanehiko.

⁴²Ina kixovókoxopamaka Jesus:

—Ákoikoponoe yíhoikiku ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti, enepone koéti?

“Eneпone mopôi noívokoxine itúkoti péti, ainovó kôe itukóvo

koati turíxeovoku uhá koéti kuteâti koeku koati inúxoti mopô

turíxeokonoke péti. Koati Vúnae Itukó'oviti kixoáneye. Yoko

vínixoa itúkeovo koati êno ihayú'iuti koekúti ne ítuke” koéti ne

yutoéti —kíxovokoxoane Jesus ihókopovati ne mopôi noívokoxineti.

Sáramu 118.22-23

⁴³Ina kixovókoxopamaka Jesus neko xâne:

—Ênomone ngxínopinoe: Mani itínoe ne xanena Itukó'oviti yonópoti natí-xokuke. Itea ákonenoemo yenápa. Porexókonotimo po'ínuhiko xâne yonó-peaya, xâne kouhápu'ikoti ya kixoku itúkeovo ápeyea há'i pôreupo Itukó'oviti kuteâti kúxone. ⁴⁴Enepora mopôi ngxínopike, uhá koeti xâne ikoró'uxovati, kutí koetímo póte enepo itatáko. Kene ne xâne irípu'ikovo, ákonemo ipíxa. Kutí koetímo póte muvake-muvaké koetímo —kíxovokoxoane.

⁴⁵Eneпone tutíhiko sasedóti inuxínoti jûdeuhiko hó'êke yóko'o ne farízeu-hiko, kamoáne neko exetínati apêti íhokovo, exó kíxoanehiko itúkeovo énomonehiko kíxo Jesus. ⁴⁶Yane opósi'ixinoanehiko kixoku iká'akea ne Jesus, itea koati pikoti xanéhiko vo'oku aínovo inixoâti itúkeovo páhoe Itukó'oviti koyúhoyea emó'u ne Jesus.

Exetínati apêti íhokovo koeku áyui nâti kasátuxo xé'a

Lk 14.15-24

22 ¹Aúkopovo ne Jesus koyúhoyea exetínati apêti íhokovo. Hara kôe: ²—Eneпone natíxea Íhae Vanúke xapa xâne, hane koéneye nâti itúkoti hána'iti ayuúti kasátuxo xé'a. ³Ápe ahínoehiko ne nâti páhoe iháxihi-koponea ne húpiuhiko oránake ne ayuúti. Itea ákohiko he'énka ne húpiuhiko. ⁴Yane pahúkone po'íhiko ahínoe neko nâti koane kíxea: “Hara íxepana ne nzúpiuhiko: ‘Ngoúsokoane uhá koéti ne níkokónoti nókone áyui. Ngoépe-kone vúti koane kínati xe'exa váka. Usóne uhá koéti. Kiná'akanenoe ayuúti ke índukeino nje'éxa kasátuxotine' íxeahikomo” kíxoane.

⁵—Itea eneponeko hupíútiuhiko, ako itúkeake yúho ne hupixoâti. Pihóne óyonokuke ne po'ínu. Kene po'ínu, po'i itúkovo yuúxovo. ⁶Kene po'ínuhiko, namúkoa ne ahinoétihiko hupixóponoati, íkoitoponoa kotíveti ina koepékoa-hikomaka. ⁷Yane yupihovó koe ímaikeovo neko nâti. Pahuko húndaruna koé-pekeхoponea uhá koéti neko xâne koepékexeati ahínoe koane oró'okeamaka pítivokonahiko. ⁸Ina kíxo po'i ahínoehiko: “Usóne uhá koeti nókone ra áyui, itea ako omótokea hupíxeokonono nekôyohiko. ⁹Pihínoekopo ya none ovokúti

xoko koati vékoku xanéhiko. Hipíxapanamo ne uhá koeti koêkuti xâne tekópone” kíxoanehiko.

¹⁰—Ina pihohíko ne ahinoêti ya none ovokúti. Ho'úxoá uhá koêti ne xâne tokópone, xâne únati koánemaka váhere pahukoâti píhea ayuúti. Yane puhí-puhí kôe neko ovokúti ya êno hupíúti. ¹¹Ina urúkovo neko nâti xapákuke ne húpíuhiko noíxoponea ne xâne ovoti xe'o mêsa. Ya xapákuke neko êno xâne, ápe hóyeno noíxone ákoti oko'ípovo kuteâti nókone ko'ípovoyea yonoti xapa áyui koyénoti. ¹²Ina kixôa nâti: “Iningoné, na kíxoaye yûrukivo yâye ákoti yoko'ípova ne nêkone ke'ípovoyi xapa áyui kasâtuxoti?”

—Yane yunu-yunú kixóvone neko hóyeno. ¹³Ina kixôa nâti ne ahínoehiko: “Iké'akinoe hêve râ'a koane v'o'u ina kirikâ xapa êno hahákuti, óvokumo iyókexoti yoko ngarutútukexoti ôe vo'oku êno tiveko koêku” kíxoane.

¹⁴Ina koe'íkomaka ne Jesus:

—Êno xâne iháxiuti, itea ako axú'ina ne koati noivókoetihiko —koéne.

Epemó'íkokono Jesus koeku isóneunoa ne kóperau nâti

Mk 12.13-17; Lk 20.20-26

¹⁵Ipuhíkopeane farízeuhiko xapákuke ne xanéhiko, ho'úxovonehiko opo-síkoti kixoku iyupaxó kíxea Jesus épemo'íkea, kaha'aínoati pahúkeovo ya kixoku yumópea. ¹⁶Yane pahúkoane farízeu ne íhikauhiko koánemaka xanena Êrodi xoko Jesus. Hara kixóponoahiko:

—Ihikaxotí, véxoá itíkivo koati ponóvoti koane yíxivoa ne kaná'uti kixovókuti ihíkexoati ne páhoenovi Itukó'oviti. Ako yokómomoyi payásoko ne xâne vo'oku kutíkokone uhá koeti xâne xikóyoke. ¹⁷Ná'íkopo kó'inoaye isé-neunoa ra koekúti? Yimápavi yarâ'a: Pahúkovi Ponóvoti Kixovókuti hó'e úti poréxea úti ne kóperaxovike Sêza, enepone nâti ya Róma exoti koeku úti? áko'o ákoyea —kíxoanehiko.

¹⁸Itea exó kíxea Jesus ne váhere isóneuhiko. Yane hara kíxovokoxoa:

—Na koeti yopósi'okinovonunoe kehá'atinoe mbahúkeovo ya yumómbope? Koati itínoe itúkoheovoti! ¹⁹Yéxakana ne tiúketi kóperau nâti.

Yane omínoanehiko póhuti pe'u tiúketi. ²⁰Ina kôe ne Jesus:

—Kutí'íkopo itukoa nône yoko íha ovâ ra tiúketi?

Ina yumopâhiko:

²¹—Sêza.

Ina kixovókoaxopamaka Jesus:

—Enepone ítuke nâti, peréxapa. Koáhati ítukene. Kúteanemaka koêku xoko Itukó'oviti, koêkuti páhoenopi, konokoâtímaka itíki —kíxovokoxoane.

²²Kamoánehiko neko yuhu Jesus, yupíhova iyúpaxeova unáko ne yumópope. Yane kurí kíxoane épemo'íkea koane pihópeahiko.

Epemó'íkokono Jesus exépukopeaxomo ne ivokóvoti

Mk 12.18-27; Lk 20.27-40

²³Koati énomone yaneko káxe, ahí'okovo Jesus ne sadúseuhiko, enepone koyúhuti ákoyeamo exépukapa ne ivokóvoti. Hara kixóhiko Jesus:

²⁴—Ihikaxotí, hara kôe yútoe Muíse: “Enepo ivakápu hóyeno ákoti apáhuina xe'éxainoa ne yêno, konokoâti itúkeovo po'ínu ne ivokóvoti koyenópea yêno ne po'ínukene maka avané'e xe'éxainoamaka, kutí ákoepone xe'éxa ne

ivokóvotine” koe yútoe Muíse. ²⁵Yoko ya xapákuke úti, ápe nóvo seti koeti hóyeno kopo'ínukokoti. Kóyenone neko xuvé'eti. Ivokóvone, ako ápahuina xe'éxa. Kurí kíxoane neko yêno xoko atípo. ²⁶Kúteanemaka koêku ne po'ínu, ivókovone ákotimaka xe'éxainoa ne sêno. Ina keno'óko ne mopó'ape, kúteanemaka koêku. Yane ehane uhá koe ívohikeovo neko seti koêti. ²⁷Ivokóvone uhá koêti neko kopo'ínukokoti, yane ivókovomaka ne sêno. ²⁸Yane kuteâti koêku, eneponi akaná'u exépuhikopea ne ivokóvoti, kutí'ikoponi itukópaxo koati yêno ne sêno xapákukehiko ne seti koeti hóyeno kopo'ínukokoti? vo'oku heú koéhiko kóyenoyea ne sêno —kíxoanehiko.

²⁹Ina yumopâhiko Jesus:

—Koati pahukóvotinoe iséneunoa ra koekúti, vo'oku ákoyea yéxa koêku ne yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti koánemaka ne xunako Itukó'oviti. ³⁰Vo'oku enepomo exepúhikapane ne ivokóvoti, ákonemo koyénoti koane ko'ímati. Kutí koépotinehikomo ánju íhae vanúke, ovóxehiko Itukó'oviti. ³¹Yoko enepone exépuhikopeamo ne ivokóvoti, ákoikopo yíhoikiku ya emó'uke Itukó'oviti koêku? Énomone neko koêti: ³²“Undi Itukó'oviti kuvóvone Ábraum, kuvónonemaka Izáki yoko Njáko” koêti. Yanê'e, hainá'ikopo kuvóvone ivokóvotine ne Itukó'oviti, ínapo “Ábraum-kene” akôe, itea koati kuvóvone xâne iyukóvoti —kíxovokoxoane Jesus.

³³Kamoáne xanéhiko neko yuho Jesus, yupíhova iháyu'ikea ne ihíkavvoti ihikaxone.

Koati nokonéti itúkeokono yane uhá koeti páhoenovi Itukó'oviti

Mk 12.28-34; Lk 10.25-28; 1 Xu 5.3; Ap 2.4

³⁴Yane ho'úxovonehiko ne farízeu, enepohikone yuixóvoti hókea yútoe Muíse exoânehiko ákoyea íta sadúseuhiko kóteyokea ne Jesus. ³⁵Yoko ápe póhuti farízeuya ihíkaxoti Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse opos'ókovoti Jesus, kaha'aínoati pahúkeovo ya yumópope. Hara kíxoá:

³⁶—Ihikaxotí, kuti itukóvovo koâti nókone xâne itúkea yane uhá koeti páhoenovi Itukó'oviti Ponóvotike Kixovókuti yútoe Muíse?

³⁷Ina yumopâ Jesus:

—“Heru'ó íxea yomíxone koane iséneu ákoyea omótova yokóvo ne Itukó'oviti Yúnae.” ³⁸Énomone itukóvovo koati hána'iti nokonéti ya uhá koêti páhoenokono xâne itúkea. ³⁹Kene ne pí'ape, po'ínúmaka kuteâti, harâ'amaka: “Hako motovâ yokóvo ne po'ínuhiko xâne. Kuteâti kixépovoku ákoyea kemá-xatikapapu, énomonemaka íxeaneye ne po'ínuhiko xâne.” ⁴⁰Vo'oku enepora pi'âtihiko páhoenokono xâne itúkea, koeku ikána'uxea xâne ya xokóyoke, koatímaka itukoâti uhá koêti ne po'ínuhiko páhoenokono itúkea yútoeke Muíse koánemaka yútoeke porófetahiko —kíxovokoxoane Jesus.

Epemó'ikoa Jesus ne xanéhiko koêku ne Mésiya

Mk 12.35-37; Lk 20.41-44

⁴¹Koeku ho'uxo-ho'uxó kó'inoa farízeuhiko, hara kíxovokoxoa Jesus:

⁴²—Na kó'eye iséneunoano ne Mésiya, páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne? Kuti itukoa ámoripono? —kíxovokoxoane.

—Ámoripono Ndávi —koénehiko.

⁴³Ina kixovókoxopamaka Jesus:

—Ná'ikopo koeti “Unaém” kixínoa Ndávi, koyúhoti ya xunákoke Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti? Vo'oku hara koé'epepo: ⁴⁴“Hara kixoa Itukó'oviti ne Únaem: 'Ívétakapa énjopeke xoko ivátakoku koati ngapáyasokone imókonemo ipuyúkexa nenékuke ne uhá koeti koèkuti okopópiti’ ” kôe. ⁴⁵Koati “Unaém” kixoâti Ndávi. Ápeikopo oxéne itúkeovo ámoripono Ndávi ne Mésiya? —kíxo-vokoxoane Jesus.

⁴⁶Yoko ako ápahuina xâne itoâti yumópea, epó'oxo ukeátine neko káxe, ákone mapikóvati épemo'ikea ne Jesus.

Koyuhôa Jesus váherexea kixoku itúkeovo ne evo éskiriba

Mk 12.38-39; Lk 11.43-46; 20.45-46

23 ¹Ina kixovókoxoa Jesus neko íhikauhiko koáne neko êno xâne hokoâti: ²—Enepohikone éskiriba yoko farízeu, koati ahukoâti íhikaxea ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse. ³Ítikaikopo koane héka ne uhá koeti íhikaxepike, itea hákonoe íhemákova ne kixoku itúkeovo, vo'oku upánini íhikaxo, itea ako kalíhuina itúkea kuteâti ne íhikaxone. ⁴Kutí koe ika'ákoti êno ínati inonéti ikoínoxoti po'ínuhiko xâne (ákoti itâ xâne koínoyea), itea ako kalíhuina yónea isóneu koínoyea póhuti kali koekúti yane íkoinoxoke po'ínuhiko. ⁵Enepohikone farízeu yoko éskiriba, itúkinoake uhá koêti ne ítukehiko, hane kaha'a éxokeovo po'ínuhiko xâne. Énomone kapáya'ikinoa ne íhaku yutoéti ukeâti emó'uke Itukó'oviti, iká'ae hiko ya inúkuke itukovo takíkuke, kaha'âti noíxeokono. Émononemaka kapáya'ikinoa ne iyóyonevo hevékuke ípovo, kaha'âti ápeyea koyuhoâti itúkeovo teyonéti. ⁶Koáne ya xapa ayuúti yoko ya íhikaxovokuke hó'e, yómotíhikomaka ivátakea xoko ivatákokuti ya nonekú-tike xoko ivátakoku koati payásotihiko. ⁷Enepo yuhoíkokono, koeku vékea ya none ovokúti, ahá'axomaka éxeokono itúkeovo teyonéti. Koati áhatimaka “íhikaxotí” kíxeokono. ⁸Kene itínoe, ako yusíka “íhikaxotí” kíxikono, vo'oku poéhaxo ne koati kaná'uti íhikaxopitinoe, kene aínovonoe iti kopo'ínukokoti. ⁹Poéhaxo ne Yá'a, enepone Itukó'oviti íhae vanúke. Hákoikopo kepayásoko po'ínuhiko xâne yara poké'e, kutí kixeâti Itukó'oviti, enepone Yá'a íhae vanúke. ¹⁰Epó'oxo ákomaka yusíka “ínuxínoviti” kíxeopi po'i xâne, vo'oku poéhane Mésiya, enepone páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne itukóva. ¹¹Itea hanemo itukóvo koati payásoti xepákukeno, enepone usó koyêti itúkeovo ovoxe po'ínuhiko. ¹²Enepone kapayásokopovoti, koteyókokonotimo. Kene ne ákoti kapayásakapapu, émononemo kahaná'ikokono —kíxovokoxoane Jesus.

Saya'íkokono ne ikútixapovoti koati sasá'iti ya po'ínuhiko xâne

Mk 12.40; Lk 11.39-42,52; 20.47

¹³—Koati kotívetimo kêku itínoe éskiriba yoko farízeu, íkítixapovoti koati sasá'iti ya po'ínuhiko xâne, vo'oku kutí koe yexexíti páhapetea natíxoku Íhae Vanúke. Ákonoe yúrukapa koane itopó kíxeamaka ne po'ínuhiko xâne kaha'âti úrukeova.

(¹⁴—Koati kotívetimo kêku itínoe éskiriba yoko farízeu, íkítixapovoti koati sasá'iti ya po'ínuhiko xâne, itea ínípono kíxeaku ne senóhiko ivokóvoti íma, kutí koe hí'ixíti óvoku. Yane vo'oku ké'umoki itíki orásau, kutí koe itínoe koati ponóvoti. Itea énomone kutí'ino yupihóvotimo tivéko ipíheponikonoke ya po'ínuhiko xâne.)

¹⁵—Koati kotívetimo kêku itínoe éskiriba yoko farízeu, ikítixapovoti koati sasá'iti ya po'ínuhiko xâne. Ako malíka yénoku íhikexoponi póhuti koxe'u xâne, keha'aínoati hókea ne hékone. Muhíkova terú'uxi úne ya mar, koane píhi po'íke poké'e, usó kéyeno. Yoko apê yehónoe, inamá'axo yupihóvo évo-keovo ya itíke koane motókea yonópea ipihóponovokutike vo'oku hokópea kixeku itíkivo.

¹⁶—Koati kotívetimo kêku itínoe kutí koeti xâne komítiti inuxínoti po'ínuhiko xâne, vo'oku hara kénoue: “Haina koati yuhôti itukovo ya iháke hána'iti imokóvokuti, enepone témpulu, koyúhoyea ne xâne. Ako koêku enepo hákotimo kousókokono ne yuhôti kuteâti. Poéhane itukápu ya iháke ôro ovâti ne témpulu hainápo, konókoti itúkeokono ne yuhôti” kénoue. ¹⁷Itínoe ákoti isóneu koane kutí koeti komítiti, pó'itinopikopo sasá'iko ôro yane sasá'iko témpulu, keyúhoinoake ákoyea koêku enepo hákotimo kousókokono ne yuhôti koyuhóvoti ya iháke témpulu? Ako kalíhuina kó'ieaneyey. Koati vo'ókuke ne témpulu itúkinovo sasá'iti nonékuke Itukó'oviti ne ôro ovâti. ¹⁸Haramaka kénoue: “Haina koati yuhôti itukovo ya iháke áta, enepone imókonoku íparaxokonoke Itukó'oviti témpuluke, koyúhoyea ne xâne. Ako koêku enepo hákotimo kousókokono ne yuhôti kuteâti. Poéhane itukápu ya iháke íparaxokonoke Itukó'oviti ovâti neko áta hainápo, konókoti itúkeokono ne yuhôti” kénoemaka. ¹⁹Itínoe kutí koeti komítiti, pó'itinopikopo sasá'iko ne áta yane íparaxokonoke Itukó'oviti ovâti, keyúhoinoake ákoyea koêku enepo hákoti kousókokono yuhôti koyuhóvoti ya iháke áta? Ako kalíhuina kó'ieaneyey. Koati vo'ókuke ne áta itúkinovo sasá'iti nonékuke Itukó'oviti ne íparaxokonoke ovâti. ²⁰Énomone ngxínopinoe: Enepone koyuhoâti ya iháke áta, koatine áta yoko uhá koeti ovâti ne áta koyúhoyea ya iháke. ²¹Koáne enepone koyuhoâti ya iháke hána'iti imokóvokuti, koatine sasá'iti péti yoko Itukó'oviti, enepone Únae, koyúhoyea ya iháke. ²²Koáne enepone koyuhoâti ya iháke vanúke, koatine iháke ivátakoku Itukó'oviti natíxea koyúhoyea yoko iháke-maka Itukó'oviti, enepone ivatákoati.

²³—Koati kotívetimo kêku itínoe éskiriba yoko farízeu, ikítixapovoti koati sasá'iti ya po'ínuhiko xâne. Kaná'uti ápeyey íperaxoke Itukó'oviti, hexakínoati póhuti yane uhá koeti yehí koeti ítikeyo peréxo ndízimu. Muhíkinova ne kálíhunoe neóne xe'ókuke yóvoku kuteâti otélam yoko ereva ndúse koane kómiyum, peréxomaka ndízimu ya koêkuti yé'akeyeyêho. Itea enepone koâti nékone itíki yane Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, enepone itíki ponóvoti, koane itíkivo seánati, yoko kívivo Itukó'oviti, ákonoe itíka. Yoko énomone itukóvoxo koati nékone itíki ákotimaka kurí ixêa itíki ne po'ínuhiko koekúti. ²⁴Itínoe kutí koeti komítiti inuxínoti po'ínuhiko xâne. Kutí kénoemaka xâne yuixóvoti veyópea kálíhunoe hikê irinó'ekeovati ekáke ya koeku ákoyea itíkoake ne koâti hána'iti koekúti kuteâti itóvoku kámelu irinó'ekovati. Huirí kíxea nê'e, ako itíkoake.

²⁵—Koati kotívetimo kêku itínoe éskiriba yoko farízeu, ikítixapovoti koati sasá'iti ya po'ínuhiko xâne. Koati kutí ketínoe xâne kókoyuse kixóixoti kipó'ikea enovópeti yoko úto meúkeke, itea kúveuke koati ênoti ihómuyo. Énomone kénenoyey koeku itúkeovo ainóvoti váhere koekúti ovâ ne iséneu yoko kehá'ayi yaúpu'iki po'ínuhiko xâne, kutí kixévoti xâne hu'uxeâti ítukeyo moto-vâti kirí'uxi apeínopiti. ²⁶Itínoe farízeu, koati kutí ketínoe komítiti. Kuteâti

koeku kónokea sasá'ieya kúveuke ne enovópeti kipo'íkokono, énomonemaka koéneye kónokea sasá'ipea iséneu inúxotike motovâti sasá'ieamaka heú koeti kixeku itíkivo.

²⁷—Koati kotívetimo kêku itínoe éskiriba yoko farízeu, ikítixapovoti koati sasá'iti ya po'ínuhiko xâne, vo'oku kutí kénoue katátumbana ivokóvoti hóhopu koyêti homóxeovo, uhéekoti xoko noixoâti, itea ya opékuke áinovo ope ivokóvoti ovâ yoko imuyúkoti. ²⁸Énomonemaka kénenoeye noixópi po'ínuhiko xâne, kutí kénoue ponóvoti, itea enepone iséneu, áinovo semekénovo'iti yoko ákoti tôpi kó'ieovoku vahérévokoti ovâ —kíxovokoxoane Jesus.

Kotíveti kixókonokumo ne ikítixapovoti koati sasá'iti ya po'ínuhiko

Lk 11.47-51

²⁹—Koati kotívetimo kêku itínoe éskiriba yoko farízeu, ikítixapovoti koati sasá'iti ya po'ínuhiko xâne, vo'oku kéxepuko katátumbana porófetahiko koyúhoti emo'u Itukó'oviti mekúke, koane keúhe'ekinoa katátumbana neko xâne ponóvoti kixoku itúkeovo ivokóvotine. ³⁰Ina kenôe: “Eneponi itukapu kaxena voxúnoekene vápeyea, ákoni vaxéna nekôyohiko koepéko porófetahiko mekúke” kénoue. ³¹Yane yíúho, koati keyuhópovoti itíkivo ámoripono koepékoati ne koyúhotihiko emo'u Itukó'oviti mekúke. ³²Koeku kó'ieaneye, keúkapanaikopo ne váhere itukéti tûriu ne yoxúnoekene. ³³Itínoe kutí koeti koéxoe! Itínoemaka ámoripono xâne kutí koeti koâti ipúhokovoti koéxoe! Ákonemo yoxéne ítivoa ne ipíhponope Itukó'oviti. ³⁴Yane apêtimo porófeta koyúhoti emo'u Itukó'oviti mbáhoe xepákukenoe, koane hóyeno ko'éxoneti yoko ihíkaxoti emo'u Itukó'oviti, itea apêtimo képeu xapákuke. Kene po'ínuhiko, kiruhúxoatimo. Kene po'ínuhiko, yihipóke'exoatimo he'úxinovokuke hé'e koane hekó'ixoatinoemo ya koêkuti pitivóko óvohikoku váherexea ítikeinoa. ³⁵Itea kó'inokenemoye, motovâti itúkeovo yóúkekenoe yóno itina uhá koêti neko xâne ponóvoti kixoku itúkeovo, koépeuhiko yoxúnoekene ukeâti kaxénake koépekeokonoku Âmbeu, enepone ponóvoti kixoku itúkeovo, tukú koeti kaxénake koépekeokonoku Nzakâriya, xé'a Mbarákiya, képeunoe ukeâti ne hána'iti imokóvokuti yonoti xoko áta yane kíndanake hána'iti imokóvokuti. ³⁶Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe: Vo'ókukehiko ra koekúti, oúkekemo ra xanéhiko apêti kó'oyene yonómo uhá koêti ra koekúti —kíxovokoxoane Jesus.

Iyô Jesus vo'oku fhae Njeruzálem

Lk 13.34-35

³⁷Ina koe'íkomaka ne Jesus:

—Imáko ké'yivoku itínoe fhae Njeruzálem. Áinovonoe iti xâne yómoti koépekea porófeta koyúhoti emo'u Itukó'oviti. Áinovonoemaka iti koépekenati ovoxe Itukó'oviti páhoe xepákukenoe, hipokoâti ya mopô. Kuteâti kíxoaku tapî'i ho'úxea ne xe'éxaxapa opékuke kêvi, ene ngahá'amaka ngíxeopineye, itea ákonoe yakáha'a. ³⁸Yara kuteâti kêkunoe, ákonemo ovâti ra yóvoku, kurí kixokónotimo. ³⁹Koati ngxópitinoe: Ukeátine kó'oyene, ákonenoemo neixapanu tukú koeti yaneko káxe ké'yikumo: “Viháyu'ika rakene keno'ókoti páhoenovi Vúnae Itukó'oviti” yakoénoe —koéne ne Jesus.

Koyuhôa Jesus uké'exeokonomo ne hána'iti imokóvokuti

Mk 13.1-2; Lk 21.5-6

24 ¹Ipuhíkopeane Jesus ne témpulu, enepone hána'iti imokóvokuti, koeku pihópea, ahí'okovone Jesus ne íhikauhiko, ina so'ixínoahiko uhá koêti ne koexépoeti ítuke ne hána'iti imokóvokuti koáne oveâti xe'ókuke ipixoâti.

²Ina kixovókoxxoa Jesus:

—Neíxoanenoe koeku uhá koeti râ'a? Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe: Ákomo ápahuina mopôî pâredena ákoti katahínekexakana. Heu-heú koetimo kotóhinekexekono —kíxovokoxoane.

Turi kotíveti koekúti

Mk 13.3-13; Lk 21.7-19; 1 Pê 1.6-7; 2.19; 3.14; 4.12

³Yoko hane ivátaheixo ne Jesus oukeke neko kali mopôî iháxoneti Olívera. Yane ahí'okovahiko íhikau. Koati ainóvotinehiko ákoti po'i xâne xapákuke. Ina kixohíko Jesus:

—Yokóyuhoinovea ápepemo ra koekúti kixínevikemeku, yoko itukóvoti-moye koekúti hoénaxovope ne kaxena itíkopivokumo nâti, yoko uké'eyeaku-makamo ra kúveu mêum —koénehiko.

⁴Ina kixovókoxxoa Jesus:

—Yokóhiyanavonoe maka hákone aupú'ikopiti. ⁵Vo'oku enómo xâne simôti xepákuke iko'ítukexoti ínza. “Undi Mésiya, páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne” koetímo. Epó'oxo enómo xâne ítone áupu'ikea. ⁶Koane yeyekóxotimo ápeyeane ákoti tôpi óvoku isukókoti, koane kemotímakamo po'ínuhiko eyekoúti ápeyea kahá'ati isúkeokoko, itea hákonoemo kenóko'i. Konókoti kó'iyeanemoye, itea haina hunókokumo ra mêum nê'e. ⁷Vo'oku inúxotike apétimo fhae po'i poké'e isukóponoti xanéhiko fhae po'i poké'e. Koane apêtihikamakamo nâti isukókoti. Enómakamo hímakati yara kúveu mêum, koane ákomo tôpi óvoku iyuyôti poké'e. ⁸Enepora koekúti hiko, koati turí'ikonemo hána'iti tiveko koekúti.

⁹—Ikeítotonokonotinoemo kotíveti, koane apétimo koépeuti xepákukeno, epó'oxo yupihóvatimo púveopinoe ne xanéhiko ya uhá koeti koêkuti poké'e óvohikoku yara kúveu mêum vo'oku itíkivo hokónuti. ¹⁰Yaneko káxehiko, enómo kuríkotí hókeonu, koane enómo xâne itukóheovoti, kuríkotíhikomo po'ínuhiko hokónuti xoko xanéhiko puvâti. Enómakamo puvokókoti. ¹¹Enómo xâne koyúhoti ítúkeovo páhoe Itukó'oviti koyúhoyea emó'u itea ákomo aká-na'uhiko, koane enómo xâne ítone áupu'ikea. ¹²Epó'oxo vo'oku yupíheovomo ukóponea ne vaherévokoti, yupihovó koetímo xâne hokónuti isomókoti ákoyea omótovokoko okóvo. ¹³Itea enepone koxuná'ixovoti ingéneke ákoti aukápapu ikéne tukú koeti hunókokuke, énomonemo pihopó vanúkeke xoko Itukó'oviti. ¹⁴Yoko koyuhóvotimo ya uhá koeti kúveu mêum ra inámati ihí-kauvoti koyúhoti koeku natíxea ne Itukó'oviti xapa xâne, motovâti kámea xanéhiko ya uhá koeti koêkuti poké'e óvohikoku yara kúveu mêum. Yane simóvotinemo hunókoku ra mêum —kíxovokoxoane Jesus.

Simapúne ne hána'iti tiveko koekúti

Mk 13.14-23; Lk 21.20-24

¹⁵Ina koe'íkomaka ne Jesus:

—Enepo neixânenoe ne êno váhere koekúti yane óvoku koati sasá'iti kixovókuti, koesáyu'ixoati koane kotohínekexopati, kuteâti koeku yuhóke porofeta Ndaníye koyúhoti emo'u Itukó'oviti mekúke, hara ngôe vo'ókuke: (Yoko koêkuti yuhóikoati râ'a, apásika éxea koeku kixó'ekone.) ¹⁶ Enepohikone xâne ovotíya Njúdeya, okóho'inehiko xapa kali mopô. ¹⁷ Kene koêkuti xâne ovoti ómomikokuke oúke pêno, hákone urúkopovo kúveu óvoku veyóponea koêkuti apefnoati, itea aká'ikaneye okóho'i. ¹⁸ Kúteanemaka koêku ne ovóheixoti ya mêum, hákone aukópovo veyóponea po'i ípovo óvokuke. ¹⁹ Hanemo kixovóhiko yaneko káxe, sêno iháikoti yoko ohíkotiko xe'éxa. ²⁰ Yépemai-koponoe Itukó'oviti ákoyeamo itúkapu ya xapa kásati, áko'o ya sâputu ápeyeamo ra koekútihiho, ²¹ vo'oku yaneko káxehiko, koati yupihóvatimo tivéko ne koekútihiho ákoti ápeyeaku kuteâti inâ turixóvo ra kúveu mêum tukú koeti kó'oyene, ep'óxo ákonemo ápeyeaku kuteâti tivéko ra koekúti. ²² Yoko eneponi kaxu'ikenexakana neko káxehiko, ákoni iteóvati. Itea vo'ókukehiko ne noívakoe Itukó'oviti, enepohikone koati xanéna, énomonemo ákoino káxu'ikenexakana.

²³ —Yane enepomo áva kixópitinoe: “Harâ'a ne Mésiya, enepone páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne”, áko'o “Anêko yâko” ixekána, hákonoemo kitipôa. ²⁴ Vo'oku enómo xâne koyúhoti itúkeovo Mésiya, itea ákomo akána'u. Yoko enómakamo mahi porófeta koyúhoti emo'u Itukó'oviti, itea áinovomo ákoti akaná'u. Itúkotihihikomo êno hána'itinoe iyupánevoti yoko koekútihiho ákoti noíxeokonoku. Muhíkovamo ne koati noívakoe Itukó'oviti, enepohikone koati xanéna, mani koímaitimo íteokono vo'ókuke. ²⁵ Neíxapuikopo, vo'oku endó'okopitinoene tumúneke símeovomo neko káxe.

²⁶ —Énomone ngxínopinoe: Áva kixópitinoe: “Harakóxono ne Mésiya ya mêum ákoti apêti” ixâpi, hákonoe pihinêa. Koáne, “Harakóno he'onóvoti kúveuke ovokúti” áva kixópiti, hákonoemo kitipôa. ²⁷ Vo'oku kuteâti koeku ipixéneneoti uhá kíxea kóuhapu'ikea vanúke ukeâti úkeaku ihâroti tukú koêti ya xoko onómekovoku káxe, énomonemo koéneye iyúseye ne ngáyukopovope, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne —kíxovokoxoane Jesus.

²⁸ Ina itukínoamaka íhokoake ne kíxone. Hara kôe:

—Koêkutimo óvoku ne ivokóvoti, énomonemakamo ho'úxovo varutútu-hiko —kíxovokoxoane.^c

Koêkumo kayukápu Jesus

Mk 13.24-27; Lk 21.25-28; 2 Ts 1.7; 2 Pê 3.10; Ap 1.7; 19.11

²⁹ Ina koe'íkomaka ne Jesus:

—Koati ikénepokemo ne kotíveti koekútihiho ngxínopikenoe yaneko káxehiko, ákonemo parexa uhápu'ine ne káxe, hahakú koetínemo. Koánemaka ne kohê, ákonemo aúhupu'i. Irihíkovotimo ne hékere. Koáne ne po'ínuhiko koekúti apêti ya vanúkeke, itohínekexotimakamo. ³⁰ Yane apé koetínemo vanúkeke hoénaxovope nzeópope, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti

c 24.28 Enepone kixó'ekone yuhu Jesus vo'oku varutútu, ako tópi isóneunoo ihíxaxovatihiko ra Bíbilea. Hara póhuti isoneúti vo'ókuke: Kuteâti koeku ho'úxinovohiko ivokóvoti ne varutútu, ákoti apasíka etó'okoati, énomonemakamo koéneye úti, uti kutípoti Jesus enepo aukápu Vúnae. Vexoátimo ákotimo apasíka etó'okoviti.

xâne. Iyókexotimo uhá koeti xâne yara kúveu mêum, koane noixóponutinemo ngena'ákapa xapákuke kapási ya vanúke. Xané ngxópotinemo njunáko koane êno únje'ene koeku indúkeovo hána'iti ihayú'iuti. ³¹Yane ínamo mbahuhíka ovónje, enepohikone ánju íhae vanúke óxea êno hónoti emo'u torombéta. Yane ho'uxópatihikomo ánju ne noívangoe, enepohikone koati njanéna koê-kutimo óvohikoku yara uhá koeti kúveu mêum, omopâtihihikomo vanúkeke —kíxovokoxoane Jesus.

Ihíkavoti ihókovoti koeku xuve fígu

Mk 13.28-31; Lk 21.29-33

³²Ina koe'íkomaka ne Jesus:

—Ivévakaikopo koêku ra xuve fígu koáne ne ihíkavoti ínzokoake. Enepo inamápone ne káva'o koane tûti, yéxoaneno yé'exoeovone kaxena kevó-pope úko. ³³Kúteanemaka koêku enepo neixânenoe uhá koêti ra koekúti ngxínopikemeku, yexoâtinemo yé'exoeovone kaxéna. ³⁴Koati emo'úti ra yun-zó'inopinoe: Enepone xanéhiko apêtimo yaneko káxehiko, ákomo ivákapu koeku ávoyea kausakapu uhá koêti ra koekúti ngxínopikenoe ápeyeamo. ³⁵Uké'etimo ra vanúke koánemaka ra poké'e, itea enepora emó'um, ákomo uké'eyeaku.

Kaxéna yoko orána ápepemo ne kíxone Jesus

Mk 13.32-37; Lk 12.35-40; 1 Ts 5.2; 2 Pê 3.3

³⁶—Enepone kaxéna yoko orána ápepemo ne koekútihihiko, ako exoâti itukóvotimoye, muhíkova ne ánju, enepohikone ovoxe Itukó'oviti íhae vanúke, muhíkovamaka úndi, undi Xe'exa Itukó'oviti. Poéhane Nz'a'a exôa. ³⁷Yoko kuteâti koeku yaneko kaxénake Nôe, énomonemakamo koéneye enepo simapúne kaxena aúngopovope, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne. ³⁸Vo'oku yaneko mekúke tumúneke ápepe neko êno koiníkti, poéhane níkea, énoyeovo koane kâsatuxea yuíxovo neko xanéhiko tukú koeti yaneko káxe urúkovane Nôe neko hána'iti vatéke. ³⁹Ákohiko iyúkinapa isóneu xanéhiko neko koekúti imókone apê neko koiníkti. Yane heú kíxoane koupa'ixeahiko. Énomonemakamo koéneye ne ngáyukopovope yara kúveu mêum, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne. ⁴⁰Yaneko káxe, apêtimo pi'âti xâne ya mêum. Poéhamo veyopókonoti, kene po'ínu, iríkovokunemo. ⁴¹Koane apêtimo pi'âti sêno kaha'ínekokoti itútukea. Poéhamo veyopókonoti, kene po'ínu iríkovokunemo. ⁴²Usokó yákoyenoe, itíkapu iyukóvoti isóneu vo'oku ako yéxanoe kaxena nzeópope, undi Yúnae. ⁴³Itíkinanoe iséneu râ'a: Eneponi exâ hóyeno únae ovokúti símeamo oméxoti koane ókoku símope, mani kuxó kixóixoati. Ákoni síka úrukeova ne óvoku. ⁴⁴Énomonemaka kónokino usó kéyeyi, vo'oku ya koati ákoyeakumo kixápanu, énomonemo ngáyukopeovo, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne.

Éxetina Jesus koeku únati yoko váhere ahinoêti

Lk 12.41-48

⁴⁵Ina kixovókopamaka Jesus:

—Itíkina iséneu koêku ne ahinoêti koati yuixóvoti ítukexeokonoke koane ponóvoti isóneu ítukeke, enepone ípihinoake pátarauxa éxea koêku ne

po'ínuhiko ahínoe motovâti kóunakinoa nókone koatíke kaxénaxeokonoke. ⁴⁶Koati únati koêku ne ahinoêti kuteâti, enepone inú'epo pátarauxa kíxea-neye ko'ítukeyea aukápapu. ⁴⁷Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe: Kuri'ó kixoâ-timo pátarauxa kóyoninoa uhá koeti apeínoati. ⁴⁸Itea enepo itukápu váhere ne ahinoêti, epó'oxo akoémaka isóneu: “Yupíhovane xu'íkeneyea ne mbáta-rauxa” akôe, ⁴⁹ina turixápu yehépoke'exea ne po'ínuhiko ahinoêti ha'íne, koane yuixápu níkea, énoyeovo yoko kohíhiyea, naíxapu nêe. ⁵⁰Vo'oku seopó koetimo pátarauxa ya káxe koati ákoyeaku kuxápa, koáne ya ôra ákoyeaku-maka éxa káyukopeovokumo. ⁵¹Yane koati kotívetimo kíxoaku pátarauxa ipi-hápana. Iyonópatimo xoko iyónopaku ne xâne ákoti aunáti kixoku itúkeovo ikútixapovoti sasá'iti ya po'ínuhiko. Koáne enómo iyókexoti koane ngarútutu-kexea ôe vo'oku hána'iti tiveko koêku ya xoko iyónopokonokuhiko.

Ihíkauvoti apêti íhokovoke koêku ne yehí koeti ârunoe

25 ¹Ina kixovókokopamaka Jesus:

—Enepone natíxea Íhae Vanúke xapa xâne, hane koéneye yehí koeti ârunoe, ainóvoti omoti íhaku yukúna kóuhapu'íkope okotúmonexo-ponoti koyénotimo. ²Ápe singu koeti xapákukehiko ákoti isóneu. Kene ne po'i singu koêti, aínovo ko'isóneuti. ³Enephikone ákoti isóneu, omo íhaku yukúna, itea ako amína po'i hō'o ne yukúna. ⁴Kene ne ko'isóneutihiko, ápe po'i hō'o ne yukúna ómone xané kixoâti ne íhaku yukúna. ⁵Koeku ko'ókoriyea seópea ne kúxoixopone, uhékene ixépa koane imókeahiko.

⁶—Ya kuku yóti, apé koene emo'u vaúkoti: “Harakénepo ne kuxopóneti. Yakátumanexapanoe” koe yûho.

⁷—Yane heú koene íyuhikeovo neko ârunoe, ina ihúxoá ne yukúna. ⁸Enepone ârunoehiko ákoti isóneu, ákone áhupa irúmene yukúna. Ina kixohíko ârunoe ko'isóneutihiko: “Peréxavi kalihú koeti ho'o yikúna, vo'oku kahá'ane ípukeovo ra yukuna úti” koénehiko.

⁹—Ina yumopâ ârunoehiko ko'isóneuti: “Ako yusíka, mará'inamo heú vákoe kónokinovovi. Pihé'evonoe xoko kavaneâti, venéxapana” kíxoanehiko.

¹⁰—Koáne, pihónehiko vanéxoponea. Itea koeku píheahiko, seópone ne koyénoti kúxoixoponehiko. Yane enepohikone usokó koyêti, xané kixópane-hiko ne koyénoti úsa'ixopeovo xoko áyui kasátuxoti. Yane exéxopovone ne pahapêti.

¹¹—Kali xu'ikénene, aúkopovohiko neko ârunoe ákoti isóneu. Ina vaukóhiko: “Unaém, Unaém, míhe'akinavea ra pahapêti” koénehiko.

¹²—Ina yumopâ inu'íxinoati kúveuke ovokúti:

—“Koati ngxópitinoe ákoyea énjapi.”

¹³Ina kixovókokoxa Jesus:

—Usokó yákoyenoe, itíkapu iyukóvoti isóneu vo'oku ako yéxa itukóvoti-moye kaxéna koane orána ne aúngopovope —koéne.

Ihíkauvoti apêti íhokovoke koeku mopo'âti ahinoêti

Lk 19.11-27

¹⁴Ina koepómaka ne Jesus:

—Enepone natíxea Itukó'oviti xapa xâne, hanemaka koéneye hóyeno yonoti po'íke poké'e. Tumúneke píhea, iháxihiko ahínoe porexoâti kóyoninoa

apeínoati óvokuke. ¹⁵Ina poréxo po'i ahínoe, singu koeti pe'u tiúketi. Yoko póhutihiko pè'u, êno ovâti. Kene ne po'ínu ahínoe, pí'a pè'u námoe. Kene po'ínu, poéha pè'u. Hara exôa poréxokonoke póhutihiko ahínoe kuteâti kixoku ahúkoko ya itukétike. Yane pihóne neko pátarauxa. ¹⁶Eneponeko ahinoêti namúkoti singu koeti pe'u tiúketi, ehá'axo namúkoa, pihóne oposí-koati kíxoaku kohíyakea neko tiúketi. Yane ápene ehópo po'i singu koeti pè'u. ¹⁷Kúteanemaka koêku neko namúkoti pi'âti pè'u, ítoamaka po'i pi'âti pè'u ehópo. ¹⁸Itea eneponeko namúkoti póhuti pè'u, pihóne kehókoponea uhôro iyónoaku hé'onea neko tiúketina pátarauxa.

¹⁹—Xu'ikénene, ina kayukópovo pátarauxa epemópatihiko kíxoaku neko tiúketi. ²⁰Ina ahi'ókovo pátarauxa neko namúkoti singu koeti pe'u tiúketi. Yane poréxopane po'i singu koeti pè'u tiúketi êho, koane kíxea: “Unaém, singu koé'epo pe'u tiúketi peréxonuke. Kó'oyene anéyepo po'i singu koeti pè'u enjó'inopi” kíxoane.

²¹—Ina kixôa pátarauxa: “Mbiú koe ítike. Iti koati únati ahinoêti yuixóvoti ítuke. Koeku kó'ieaneyey ítike yane kali mboréxopike, kó'oyene mborexópitinemo yéxi koeku koati xu'ínatiya. Yókopone, kaha'iné íxepanu ya elókeyea ongóvo” kíxoane.

²²—Yane ina ahi'ókovo neko ahinoêti namúkoti pi'âti pe'u tiúketi. Hara kôe: “Unaém, p'ápepo pe'u tiúketi peréxonuke. Kó'oyene anéyepo po'i pi'âti pè'u enjó'inopi” kíxoane.

²³—Ina kixôa pátarauxa: “Mbiú koe ítike. Iti koati únati ahinoêti yuixóvoti ítuke. Koeku kó'ieaneyey ítike yane kali mboréxopike, mborexópitinemo yéxi koeku koati xu'ínatiya. Yókopone, kaha'iné íxepanu ya elókeyea ongóvo” kíxoane.

²⁴—Koati hunókokuke, simóne ne namúkoti póhuti pe'u tiúketi. Hara koéne: “Unaém, enjoâti itífkivo hóyeno ákoti omotóva ikómohixeokono. Iti xâne itíxoti upánini ákoyea neóne. Ápemaka yêho upánini ákoyea nêa. ²⁵Koati mbikoâti ingó'itukexea ne tîketina, ene njé'oninoa ne pénenu. Harâ-'apo kó'oyene” kíxoane.

²⁶—Ina kixôa pátarauxa: “Koati iti váhere ahinoêti ákoti yuixápu ítuke. Yéxoanini indúkeovo xâne itíxoti xoko ákoyeaku nóne, koane ápeyey ênjo xoko ákoyeaku ngurika ake nónem. ²⁷Mani konokoâti ípihi bánkuke ne ndiúketina moto-vâti ikó'itukexeokono. Yane koeku nzeópea kó'oyene mani ihíyákotine” kíxoane.

²⁸—Ina kixôa únae tiúketi ne po'ínuhiko ahínoe: “Viyápinoe tiúketina nêe. Hane peréxapa apêti yehí koeti pè'u. ²⁹Vo'oku uhá koeti xâne xu'ínati êho, kuri'úxinokonoatimo. Yanêe, yupihovó koetíneoxomo êho. Itea enepone ákoti axu'ína êho, muhíkova ne kali apêti xokóyoke veyopeókonoatimo. ³⁰Kene ne ahínoe ákoti yuixápu ítuke, kiríkanoe xapa êno hahákuti, óvokumo iyókexoti yoko ngarutútukexoti ôe vo'oku êno tiveko koêku” kíxoane pátarauxa —kôe éxetina Jesus.

Yonópokumo póhutihiko xâne hunókokuke ra mêum

Ap 20.11-12

³¹Ina koe'íkomaka ne Jesus:

—Enepomo aungápapune, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne, exákanane indúkeovo koati hána'iti ihayú'iuti nâti, anjenápanemaka uhá koeti

ánju íhae vanúke, enepohikone ovoxe Itukó'oviti, ínamo ivandákapa xoko ivándakoku nandíxea koeku indúkeovo hána'iti nâti. ³²Yane ho'uxóvotimo uhá koeti xâne nonénguke ukeâti póhutihiko poké'e, koêkuti óvohikoku yara kúveu mêmum. Ínamo nzaxakéxapa ne xanéhiko kuteâti kíxoaku koyónoti su'ûso háxakexopea ne su'ûso yoko váxikita. ³³Haramo injíkopahiko ne njanéna, enepohikone ínzokoke su'ûso, énjopeke xoko óvokumo ne ngahána'iu. Kene ne ínzokoke váxikitahiko, lombékukemo injíkopahiko. ³⁴Yane ínamo injâ ne ovotíhiko énjopeke yaneko exákanane indúkeovo koati hána'iti nâti: "Kiná'akapa, itínoe itúkinokemo únati ne Nzá'a. Yúrukapapa ra natíxoku Itukó'oviti kouñaenopine ukeâti inâ apê ra kúveu mêmum. ³⁵Vo'oku yaneko épekeonuku hímakati, peréxonunoe nînga. Epékonu úne, peréxonunoemaka úne. Koeku úngea po'i poké'e, peréxonu óngea yóvokuke. ³⁶Akô'o ímbovo, peréxonunoemaka ímbovo. Nga'aríne, kêtarakonunoe. Óvom ika'ákovokutike, neíxopononu" ngixoâtihikomo.

³⁷—Yane ínamo ixânu ne ponóvoti kixoku itúkeovo: "Unaém, ná'aye noíxeopi úti épekeopi hímakati ina porexópi uti nikokónoti? Ná'ayemaka poréxeopi uti úne epékopi? ³⁸Ná'aye poréxeopimaka uti yóki vóvokuke yukêa po'i poké'e? Ná'aye noíxeopi úti ákoyeaku ípevo, ina porexópi uti ípevo? ³⁹Ná'ayemaka noíxeopi úti ké'arineyi yoko iké'akivo ina noixóponopi úti?"

⁴⁰—Ínamo injâ yaneko exákanane indúkeovo koati hána'iti nâti: "Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe: Heú koeti apê ítekiinoa ra kálihunoe hokónuti, enepone kutí ngíxone mbo'ínuhiko, koati undímaka kixéneye."

⁴¹—Ínamakamo injâ ne ovoti lombékuke: "Yahíxuxipununoe, itínoe imbíhohononemo. Yenápanoe ipihóponovokutike xapa yúku ákotinemo ípukevoku kóusokinokonoake ne Ndeâpu yoko uhá koeti ndémoniuhiko ovóxe.

⁴²Vo'oku yaneko épekeonuku hímakati, ákonoe peréxanu nînga. Epékonu úne, ákonoeemaka peréxanu úne. ⁴³Koeku úngea po'i poké'e, ákonoe peréxanu óngea yóvokuke. Akô'o ímbovo, ákonoe peréxanu ímbovo. Nga'aríne koane óvom ika'ákovokutike, ákonoe neíxapananu" ngixoâtimo.

⁴⁴—Ínamo ixanúhiko: "Unaém, ná'aye noíxeopi úti épekeopi hímakati, áko'o epékopi úne? Ná'ayemaka noíxeopi úti yukíti po'i poké'e, itukovo ákoti ípevo, áko'o itukovo ke'aríneta itukovo ike'ákovoti, ákoti katarákapi úti?"

⁴⁵—Yane ínamo injáhiko: "Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe: Heú koeti akô'o kataráka ne koati kálihunoe hokónuti, koati undínemaka kixéneye" ngixoâtihikomo.

⁴⁶—Yane yonópotihikomo ipihóponovokutike nekôyo ákotinemo hunókoku. Kene ne ponóvoti kixoku itúkeovo, ákonemo hunókoku ópea xoko Itukó'oviti —kíxovokoxoane Jesus.

Oposíkokonone kixoku koépekeokono ne Jesus

Mk 14.1-2; Lk 22.1-2; Xu 11.45-53

26 ¹Uke'éxoane Jesus íhikaxea uhá koêti ra íhíkavoti íhikaxone, hara kíxovokoxo íhikauhiko:

²—Yéxoanoé pí'ayeane káxe ávoti simóvotinemo kaxena kóyuipe úti, enepone Páskoá. Yane nguri'ókokonotinemo xanéhiko kuruhúxonutimo, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne —kíxovokoxoane.

³Yoko enepohikone tuti sasedóti inuxínoti júdeu hó'eke, koáne ne po'ínuhiko teyonéti xapákuke tuti júdeu, ho'úxovonehiko yane óvoku koati payásoti

ya uhá koeti sasedóti koéhati Kaífa. ⁴Yane opósikonehiko isóneu kixókumo omé kíxeahiko Jesus iká'akea koane koépekea. ⁵Hara koéhiko:

—Itea ako yusíka ítúkeovo xapa ayuítí mará'inamo ímaikexapu ra xané-hiko —koénehiko.

Jesus ya Mbétanea

Mk 14.3-9; Xu 12.1-8

⁶Yoko Mbétanea óvoheixo ne Jesus óvokuke Símaum, eneponeko unatí-peati koati váhere arinéti iháxoneti lépara. ⁷Yane ahí'okovane sêno omoti íhaku xêru, itukéti ya hopú'iti mopôí iháxoneti alabásturu. Yoko puhí kôa êno kohépiti xêru iháxoneti báusamu. Ina ovopú'iko Jesus yane xêru koeku vatá kóyeyea xe'ókuke mêsa. ⁸Noixoâne íhikauhiko Jesus, êno poé'ainoahiko isóneu neko sêno. Hara koéhiko:

—Na koeti évokinovo ra êno kohépiti xêru? ⁹Mani êno tiúketi ovâti aka-vánevo, ínani parekékakana xanéhiko ákoti apeínoati ne ésa'i —koénehiko.

¹⁰Yoko kámeane Jesus neko yúho. Yane hara kíxovokoxoa:

—Na koeti ikétivexinoano koéku ra sêno? Koati únati koekúti ítukeinonu. ¹¹Vo'oku kóyekunemo xepákukeno ne xâne ákoti apeínoati. Kene ûndi, ákomo ángoyeneyea xepákukeno. ¹²Koeku óvo'okeonoa ra xêru, koati inú-xinonoatine ne kixókonokumo mûyom engaxápune. ¹³Koati emo'úti ra yun-zó'inopinoe: Ya uhá koeti kúveu mêmum, koêkutimo koyúhovoku ra inámati íhíkavoti ínzikaxone, koyuhókonotimakamo ítukeinonu ra sêno, puyákoponeovakemo okóvo xâne ra sêno —kíxovokoxoane.

Opósíkoane Njûda kíxoakumo kuríkea ne Jesus xoko puvâti

Mk 14.10-11; Lk 22.3-6

¹⁴Yanê'e, ápe póhuti yane nduse koeti íhikau Jesus, enepone koéhati Njuda Iskarióti, pihôti yúho'ixoponea neko tutíhiko sasedóti inuxínoti jûdeu hó'eke. Hara kôe yuhópoinoa:

¹⁵—Namo yé'aye peréxonuke nguri'ákapeano ne Jesus? —kíxovoko-xoane.

Yane poréxoanehiko tirinta koeti pe'u tiúketi péhu. ¹⁶Ukeátine neko káxe, opósi'ixoane Njûda kíxoaku kuríkea Jesus xokóyokehiko.

Pahukôa Jesus kóyuseyeovo níkokuhikomo xapa ayuítí

Mk 14.12-16; Lk 22.7-13

¹⁷Yaneko inúxoti káxe xapa áyui jûdeu hó'eke, níkeakuhiko pâum ákoti kohiyákoati, ahí'okovo Jesus ne íhikauhiko koane kíxea:

—Na kehá'a kóyuseoponea úti ne vóvokumo níkea úti xapa ayuítí? —kíxoanehiko.

¹⁸Ina yumopâ Jesus:

—Píhe pitivókoke xoko xâne ngxínopike. Hara íxepana: “Pahukó'oviti yâyeke ne Ihíkaxoti. Hara koe páhoenovi koyúhopoinopea úti: ‘Simóvone oránam. Yóvokukemo óvom níngea xapa ayuítí, ûndi yoko ínzikauhiko' íxeamo” —kíxovokoxoane Jesus.

¹⁹Koane ítúkoahiko ne páhoenoa Jesus. Yane kóusokoanehiko neko níkámo xapa áyui Páskoá.

Exókoa Jesus itukóvotiye ne kurikoâtimo xoko xanéhiko puvâti

Mk 14.17-21; Lk 22.21-23; Xu 13.21-30

²⁰ Hahaméne yane kôyoke, ivátakone ne Jesus xe'o mêsa, koáne neko nduse koeti íhikau xánena. ²¹ Koeku níkeahiko, hara kíxovokoxoa Jesus:

—Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe: Anéye póhuti xepákukenoe itúkoheo-voti koeku hókeonu, yoko kurikónutimo xoko xanéhiko puvónuti —kíxovokoxoane.

²² Yane yupihovó koénehiko ikáxu'iyea okóvo koane turíxeovonehiko pohú pohu kó'iyea kíxea Jesus:

—Unaém, undíperameamo?

²³ Ina kixovókoaxoa Jesus:

—Enepone xané kixónuti yendémekea utókuke, énomone itúkoheovoti koeku hókeonu nê'e, kurikónutimo xoko xanéhiko puvónuti. ²⁴ Koati kaná'uti ngoépekeokonomo kuteâti koeku yutóxeovo ya emó'uke Itukó'oviti vo'ónguke, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne, itea koati kotívetimo koêku ne kurikónutimo xoko xanéhiko puvónuti. Yusikóneni ákoyea ipúhika yara kúveu mêum —koéne.

²⁵ Yane ina kôe ne Njûda, enepone kurikoâtimo xoko xanéhiko puvâti:

—Íhikaxotí, undíperameamo?

Ina yumopâ Jesus:

—Enepone yépemonuke, kaúhapu'ikoa itúkeovomo îti —kíxoane.

Níko ne evo Jesus xapa áyui Páskoa

Mk 14.22-26; Lk 22.15-20; 1 Ko 11.23-25

²⁶ Koeku níkeahiko, veyo pâum ne Jesus, ina ikoró'ixovo xoko Itukó'oviti. Yane honó'ekexoa ne pâum, ina porekéxoamaka íhikau koane kíxovokoxea:

—Víyano, níkeano. Enepora pâum, mûyom kixó'eko —kíxovokoxoane.

²⁷ Yane ina namukôa Jesus ne enovópeti koane íkoro'ixeovo xoko Itukó'oviti. Yane pôrekexoane íhikau koane kíxovokoxea:

—Yénapa, heú ketínoe. ²⁸ Vo'oku enepora víyum, hane kixó'eko indína ovo-kínovotimo êno xâne, ésa'i (inámati) kixovókuti ítukeino xâne ne Itukó'oviti motovâti itúyopea pahúnevo. ²⁹ Koati ngxópitinoe: Ukeátine ra káxe kó'oyene ákoyeanemo énoyeovangu hô'o ra ha'i úva tukú koetímo neko káxe angahá-'inepopinenoe vénoyeovomaka inámati ho'o úva ya natíxoku Nz'áa vanúkeke —kíxovokoxoane.

³⁰ Ina imokóvohiko akenéti. Ikénepoke, ina pihohíko ouke kali mopôí ihá-xoneti Olívera.

Koyuhó'inoa Jesus koêkumo ne Simaum Pêturu

Mk 14.27-31; Lk 22.31-34; Xu 13.36-38

³¹ Ina kixovókoaxoamaka Jesus ne íhikau:

—Enepoyara yóti, hána'itimo poé'ayeanoe iséneunonu, koane uhá ketí-noemo kiríkinu kuteâti koeku yuho Itukó'oviti emó'uke, enepone koêti:

“Ngoepékoatimo ne koyónoti su'ûso, yane uhá koetimo itóhineheyee ne óyonone” kôe —kíxovokoxoane Jesus ihókovati ne koyónoti su'ûso.

Zacarias 13.7

³²Ina kixovókoxopakomaka:

—Itea enjepúkapanne ungópea xapa ivokóvoti, inuxó ngoépotimo timúne-kenoe ya Ngálíleya.

³³Yane ina kixôa Pêtururu:

—Yusíkotimo poé'ayea isóneunopi ne uhá koeti po'ínuhiko xâne koane kurí-keopihiko, itea ûndi, ákomo kalíhuina nguríkea nzókeopi.

³⁴Ina kixôa Jesus ne Pêtururu:

—Koati emo'úti ra yunzó'inopi: Kó'oyene yara yóti tumúnekemo éneyea tap'i, mopo'átinemo keyuho ákoyea yéxanu —kíxoane.

³⁵Ina kixopâmaka Pêtururu:

—Ákomo kalíhuina ngoyúhoyea ákoyea énjapi, muhíkova okonókovo xané ngíxeopi képekikono —kíxoane.

Kúteanemaka yúho ne po'ínuhiko íhikau Jesus.

Koeku Jesus koiótóponovo kotíveti ya Njetisémani

Mk 14.32-42; Lk 22.39-46

³⁶Úkeane pího ne Jesus yoko íhikauhiko ya xoko omómikokuti iháxoneti Njetisémani. Simoánehiko, hara kíxovokoxoa Jesus ne íhikau:

—Ivétakavonoe yáye koeku indúkoponeako orásaum yáko tumúneke —kíxovokoxoane.

³⁷Ina ómo Pêturu yóko'o neko pi'âti xé'a Nzebêdeu. Yane turíxovone iká-xu'iyea okóvo ne Jesus yoko yupíheovo kotíveyea isóneu. ³⁸Hara kíxoahiko Jesus:

—Yupihovó koéne êno hána'iko ra ikáxu'ine ongóvo, kutí koe tiveko pevóti. Yavánenoe ye njokóyoke. Hákonoe iméko koeku kehá'ineyinu —koéne.

³⁹Kali ahikú koéne ne Jesus, yane ipúyukexo xaneâti ísu'okea nône poké-'eke epémoti Itukó'oviti. Hara koe yúho:

—Pai, yáhikuxapinana ra êno hána'iti tiveko ngoêkumo enepo yakahá'a. Itea haináya anjáke itea itúkapu yahá'inonu kousókovo ya njokóyoke —koéne.

⁴⁰Yane ina kayukópovo xoko íhikauhiko. Inu'í kixópane imókeahiko. Ina kíxo Pêtururu:

—Ákonoe ite ákoyea iméka koeku kehá'ineyinu ya kúveu póhuti kali ôra?

⁴¹Hákonoe iméko, koane itíkanoe orásaum maka hákone ikerókovo enepo simâpi tiú'iti koekúti hixépikonoke. Vo'oku ya iséneuke, usó kéyeno, itea ya oránake mani kénokiku kétii'ikivoxo, ú'uso koyéneoxo muyá'iyea iséneunoe —kíxoanehiko Jesus.

⁴²Ina kayukópovamaka itúkoponea orásaum. Hara koépomaka yúho:

—Pai, enepora êno tiveko ngoêkumo, itúkapu konokoâti ákoyea ahíku-xeapunu, ongonókoa véngeako, itúkapuikopo yahá'inonu kousókovo ya njokóyoke —koéne.

⁴³Yane káyukopovonemaka xoko íhikauhiko. Inu'í kixópanemaka ímohi-kea. Koáhati yupihóvoti uheko ixépahiko. ⁴⁴Ina kayukópovomaka itúkoponea orásaum. Yoko mopó'apene ituko orásaum. Kuteâti koeku yúho inúxotike, énomoponemaka koéneye.

⁴⁵Ina kayukópovomaka xoko íhikauhiko. Hara kíxoahiko:

—Yanéyeikonoe iméki koane yómomiki? Simóvone ne ôra, nguri-ókokonotinemo xanéhiko váhere kixoku itúkeovo, undi íhae vanúke

ikútipasikoponovoti xâne. ⁴⁶Yexépukanoe, hinga! Ken'ókone ne itúkohevoti ingéneke, enepone kurikónutimo xoko xanéhiko puvónuti —kíxoanehiko.

Ika'ákokonone Jesus

Mk 14.43-50; Lk 22.47-53; Xu 18.3-12

⁴⁷Ixómoiko koyũho ne Jesus, simóne Njũda, póhuti yane nduse koeti fhikau. Yoko koati opoikovoti xánena omotíhiko hána'itinoe pirítai yoko pulô'i isukópeti. Aínovo páhoe tutíhiko sasedóti inuxínoti jũdeu hó'eke koane po'ínuhiko teyonéti xapákuke tuti jũdeu. ⁴⁸Yoko enepone hóyeno kuríkoti Jesus xoko xanéhiko puvâti, ápe emó'uino ne xánena tumúneke píheahiko. Hara kíxo: “Enepepe hóyeno nziúnoneumo, énomonemo nê'e. Iké'akanenemo” kíxoanehiko. ⁴⁹Ehá'axo símo ne Njũda, ahí'okovone Jesus koane yúhoikea:

—Únati Ihikaxotí —kíxoane, koane siunoné kíxeane. ⁵⁰Itea hara kíxo Jesus:

—Iningoné, enepone simíneke, ípiheane kó'oyene, hákone ike'ókorixoa —kíxoane.

Ina ahí'ókovo Jesus ne xanéhiko, yane namúkoanehiko, ina ika'ákoa. ⁵¹Itea apé koene póhuti yane xáneheixone Jesus hekoti hána'iti pirítai. Maturukenó kixone ahínoe koati payásoti ya uhá koeti sasedóti inuxínoti jũdeu hó'eke. ⁵²Ina kixôa Jesus:

—Yunákapa ne hána'iti piríteuna. Vo'oku uhá koeti xâne ikoítukexoti hána'iti pirítai isúkea, pirítaumakamo veyópinokono koépekeokono. ⁵³Ikítixati mani ákoti pahukínanu Nzá'a ákoti yumaxápu ovóxe, enepone ánju íhae vanúke kotíxoponeonu yara ókoku ôra eneponi embemâ? ⁵⁴Itea eneponi akoéneye, ákoni kaúsakapu ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti koyúhuti kónokea ngíxeokononeye —kíxoane.

⁵⁵Yane hara kixovokoxoa Jesus neko êno xâne:

—Undí'ikopo koati koyuvôrixovoti ísukenati omó kixínekenoe hána'iti pirítai yoko pulô'i isukópeti nemúkoponinunoe? Uhá koeti káxe, koati óvonzexokunepepo xepákukene ye hána'itike imokóvokuti inzíkaxoti, yoko ákonoe iké'akanu. ⁵⁶Itea kó'inokeneye uhá koéti ra koekútihiko, koati simóvotine kuteâti ne yútoehiko porófeta nóvo ya emó'uke Itukó'oviti —kíxovoxoane.

Yane kurí kixone Jesus ne fhikauhiko, kohó'ikene.

Omokóno Jesus nonékuke koati payásoti yúhoikovoku jũdeuhiko

Mk 14.53-65; Lk 22.54-55,63-71; Xu 18.12-14,19-24

⁵⁷Yane enepohikone ika'ákoti Jesus, omópane hiko óvokuke Kaífa, enepone koati payásoti ya uhá koeti sasedóti inuxínoti jũdeu hó'eke. Yoko ho'úxovonemakaya ne éskiriba, enepohikone ihíkaxoti yútoe Muíse, koánemaka ne po'ínuhiko teyonéti xapákuke tuti jũdeu. ⁵⁸Kene Péturu, ákone malíka kixoku hókea Jesus. Tukú kíxo kándanake óvoku koati payásoti ya uhá koeti sasedóti. Yane úrukovone, ina ivatáko xapákuke neko ahinoétihiko kaha'âti noíxea kixókonokumo ne Jesus. ⁵⁹Yóko'o neko tutíhiko sasedóti inuxínoti jũdeu hó'eke, koane uhá koéti neko pahúkoti hiko xoko koati payásoti yúhoikovoku jũdeuhiko, opósiko xâne usó koyéti itúkoheyeamo koeku Jesus motovâti koyúhoyea motókeyea koépekeokono. ⁶⁰Itea ako ínixahiko kuteâti ne

áha upánini enó'iyea koyúhoti nonekútike yane yuhoíkovokuti, itukóheyeati koêku. Ehane ápe pi'áti hóyeno koêti:

⁶¹—Hara koe yúho ra hóyeno: “Motóva ngotóhineyea ra sasá'iti óvoku Itukó-'oviti koane ngoéxepukopeamaka ya kúveu mopo'áti káxe” kôe —koénehiko.

⁶²Yane exépuko ne koati payásoti ya uhá koeti sasedóti inuxínoti jûdeuhiko hó'eke. Hara kixo Jesus:

—Ákomo se'íkapa yúho ra xanéhiko koyúhoti ápeyea váhere ítike?

⁶³Itea yunu-yunú koéne ne Jesus. Ina koepómaka ne koati payásoti ya uhá koeti sasedóti:

—Ya iháke koati kaná'uti Itukó'oviti mbahúkopi yimópinu. Iti Mésiya, páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne, enepone Xe'exa Itukó'oviti?

⁶⁴Ina kixôa Jesus:

—Koati yépemonuke kouhápu'ikoa indúkeova. Yoko koati ngxópitinoe: Keno'ókoti káxe neixóponutimo, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne vatá ngoyépotimo éxopeke Itukó'oviti, enepone apêti xunáko pahúkea uhá koêti. Neixónutimo ungapeâne vanúke koeku evénzekopea xapa kapásihiko —kíxoane.

⁶⁵Énomone yanê'e, kávarerekexopone ípovo muyókuke ne koati payásoti ya uhá koeti sasedóti inuxínoti jûdeu hó'eke, éxokovope yupíheovo ímaikinova neko yuho Jesus, ina kôe:

—Koati itúkuvoti Itukó'oviti rá'a. Ákone vokónoko po'i koyuhó'inoveati pahúnevo. Kéminene yúho. Koati itúkuvoti Itukó'oviti. ⁶⁶Ná'ikopo kó'inoayene iséneu kó'oyene?

Ina yumopâ po'ínuhiko tuti jûdeu:

—Konókotí koépekeokono —koénehiko.

⁶⁷Yane ápenehiko apurúnoneati. Kene po'ínuhiko ipúsokoa. Ina apémaka po'ínuhiko isukoâti koeku kó'iyeahiko:

⁶⁸—Mah'ípepo iti koati Mésiya, enepone páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne. Íhexaikopo itukóvotiye ra isukópiti —kíxoanehiko.

Koyuhôa Pêturú ákoyea exa Jesus

Mk 14.66-72; Lk 22.56-62; Xu 18.15-18,25-27

⁶⁹Yoko vaata kóye Pêturú meúkeke kíndanake ne ovokúti. Yane apé koéne seno ahinoêti ahi'ókovati. Hara kíxoane:

—Koati itímaka xáneheixone ne Jesus, enepone íhae Ngalíleya.

⁷⁰Itea hara kíxoá Pêturú nonékuke uhá koêti neko xâne:

—Ako énja ne kíxene —koéne.

⁷¹Ina pihôpo xoko vekokúti xe'ókuke pahapêti. Yane apé koéponemaka po'í seno ahinoêti noixoâti. Ina kixôa neko po'ínuhiko xanéya:

—Enepora hóyeno, xáneheixonemaka Jesus, enepone íhae Nazâre —koéne.

⁷²Yane ina koepómaka ne Pêturú:

—Ako énja ne hóyeno kíxene —koéne.

Yoko ihákemaka Itukó'oviti koyúhoyea itúkeovo koati kaná'uti ne yúho ákoyea éxa. ⁷³Avo áxu'íkene, ina ahi'ókovohikomaka Pêturú ne xanéhiko yane óvoheixoku. Hara kíxoahiko:

—Koati kaná'uti itíkivo po'ínúmaka xáneheixone ne hóyeno vo'oku f'iyuse kóyeyea ya kixeku keyúhoyi —kíxoanehiko.

⁷⁴Yane ina ikaná'uxoaxo Pêтуру koyúhoyea ákoyea éxa. Hara koépomaka: —Ako énja ne kixenenoe. Ngayumákapunemo, ipihápananu Itukó'oviti enepo nzemekékexinapinoe —koéne.

Ehá'axo koyúhoa Pêтуру nê'e, éneone tapí'i. ⁷⁵Yane puyákoponovane okóvo neko yuhó'inoa Jesus, enepone koêti: “Tumúneke éneyea tapí'i, mopo'âtinemo keyuho ákoyea yéxanu” koêti.

Ina ipuhíkopea Pêтуру neko óvoheixoku. Koati iyôti koeku yupfheovo kotíveyea isóneu.

Omokónone Jesus xoko Pilátu

Mk 15.1; Lk 23.1-2; Xu 18.28-32

27 ¹Yuponíne, ho'úxovone uhá koêti neko tutíhiko sasedóti inuxínoti jûdeu hó'êke, koáne ne po'ínuhiko teyonéti xapákuke tuti jûdeu, opo-síkinoati isóneu kixókumo koépekea Jesus. ²Yane iká'akonehiko Jesus koane ómea xoko Pilátu, enepone ngovenâdo, kurikoâtihiko xokóyoke.

Koepékopovo Njûda

Át 1.16-19

³Yóko'o ne Njûda, enepone kuríkoti Jesus xoko xanéhiko puvâti, noixoâne kousokeanehiko isóneu koépekeamo Jesus, yupihovó koene ikótivexea isó-neuke ne ítuke. Úkeane aukópovo xoko tutíhiko sasedóti yoko po'ínuhiko teyonéti xapákuke tuti jûdeu. Yane kuríkopa neko tirinta koeti pe'u tiûketi, péhu xokóyokehiko koane kixovokoxea:

⁴—Koati hána'iti mbahúnevo, vo'oku ako váhere ítuke ne hóyeno ngurí'okopikeno.

Ina kixoáhiko:

—Keyumákapune. Yoúkekemo yóno ne koekúti —kixoanehiko.

⁵Ina kurihíkopa Njûda ne tiûketi kúveuke neko hána'iti imokóvokuti. Yane ipúhikopeanehiko ina kotitínoponovo.

⁶Yane veyópane tutíhiko sasedóti neko tiûketi koane kó'ieyahiko:

—Ako yusíka vípihea ra tiûketi xoko unákovoku tiûketi íparaxeokonoke Itukó'oviti, pôreu xanéhiko, vo'oku ítúkeovo ésa'i óvokeovo íti —koénehiko.

⁷Kousókonehiko isóneunoa, ina vanêxo itátane poké'e yane tiûketi xoko véyokuhiko móte ne ipôti, itukópatihiko ekóxopoku ivokóvotihiko ákoti itukapu íhae ne poké'exa. ⁸Énomone kutí'ino iháxeekonoti “Poké'exa Íti” neko itátane poké'e tukú koeti kó'oyene. ⁹Énomone yanê'e, kousokovone neko kúxoti yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti, yútoe porofeta Njerémiya, enepone koêti: “Eneponeko tirinta koeti pe'u péhu, ésa'ixeake po'ínuhiko íhae Izarâe neko hóyeno, ¹⁰énomone veínoa vanéxeahiko itátane poké'e xoko véyokuhiko móte ne ipôti, kuteâti páhoenonu Vúnae kó'ieyaneye” koêti.

Epemó'ikoa Pilátu ne Jesus

Mk 15.2-5; Lk 23.3-5; Xu 18.33-38

¹¹Yoko xe'ó kóyene ne Jesus nonékuke Pilátu, enepone ngovenâdo. Ina kixôa Pilátu:

—Ití'oxo natina jûdeuhiko?

Ina yumopâ Jesus:

—Enepone yépemonuke, kaúhapu'ikoa indúkeova —kíxoane.

¹² Yane koyúhoa tutíhiko sasedóti inuxínoti jûdeu hó'eke ápeyea váhere ítuke ne Jesus. Kúteanemaka yúho ne po'ínuhiko teyonéti xapákuke tuti jûdeu, itea ako yumápa Jesus. ¹³ Ina kixôa Pilátu:

—Ako kéma ra êno yihó'inokono?

¹⁴ Itea yunu-yunú koéne ne Jesus. Ako ápahuina yumópeake. Koati hána'iti iyúpaxeova Pilátu.

Pahukókono Jesus kurúhuxeokono

Mk 15.6-15; Lk 23.13-25; Xu 18.39–19.16

¹⁵ Yóko'o yaneke káxehiko, kaxena áyui jûdeuhiko, kóyekune kuríko-pea póhuti iká'aeti ne Pilátu, koêkuti épemone xanéhiko kuríkopeokono. ¹⁶ Yaneke káxehiko, ápe iká'aeti koéhati Mbarâba, éxone heú koeti xâne vo'oku váhere ítuke. ¹⁷ Koeku ho'uxoké kóyeyea neko xanéhiko, hara kíxovokoxoane Pilátu:

—Kuti kehá'a nguríkopinopeano, Mbarâba? áko'o Jesus, enepone iháxoneti páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne, enepone Mésiya kixoneti —kíxovokoxoanehiko.

¹⁸ Yoko éxoá Pilátu ímaikinovo Jesus ne tuti jûdeu vo'oku íyokeovahiko xunáko kutí'inoke kurikoátihiko xokóyoke. ¹⁹ Koeku óvoheixea Pilátu yuhóikovokutike, apé koene ominoáti yuho yêno. Hara koe yuho páhoenoa:

—Néxipa ne yâha kíxi ra hóyeno ponóvoti kixoku itúkeovo, vo'oku yara yóti, ngoítaponovo kotíveti ya njopúneke vo'ókuke ra hóyeno —kôe.

²⁰ Itea enepohikoneko tuti sasedóti yóko'o neko po'ínuhiko teyonéti xapákuke tuti jûdeu, ítokuxo okóvo xanéhiko épemea itúkeovo Mbarâba kurikópokono koeku koépekeokonono ne Jesus. ²¹ Ina kixovókokoxopamaka Pilátu neko xâne:

—Kuti kehá'a nguríkopea yara pi'âti?

Ina yumopâhiko:

—Hane kiríkapinavi Mbarâba.

²² Ina koepómaka ne Pilátu:

—Kene ra Jesus iháxoneti Mésiya, na ínjaye?

—Kirúhuxa —koénehiko uhá koêti neko xâne.

²³ —Kutí'ikopo itúko pahúnevo ra hóyeno? —kíxovokoxopanemaka Pilátu. Itea inamá'axo koxunáko vaúkexea neko xanéhiko kónokea kurúhuxeokono ne Jesus.

²⁴ Noixoâne Pilátu ákoyeanemo íta ípokea isóneuhiko koane yupíheovo ukóponea omoxohí kó'iyea yoko ímaikexeovo neko xanéhiko, yane pahúkone veyóponeokono úne. Ina kipovó'uxovo nonékuke neko xanéhiko koane kó'iyea:

—Hainamo oúngeke yóno itína ra hóyeno (ponóvoti kixoku itúkeovo). Ití-nenoemo exâ koêku enepo yakahá'a képeki —kíxovokoxoane Pilátu.

²⁵ Yane hara koéne uhá koêti neko xanéhiko:

—Kayumákapunemo itúkeovo vouúkeke yóno itína yoko ouúkeke xe'éxaxapa úti —koénehiko.

²⁶ Yane kuríkopinoanehiko Pilátu neko Mbarâba. Ina pahúko yehépoke'e-xeokono Jesus yane kurí'okoanehikomaka kurúhuxoponea.

Koemóke'ea húndaruhiko ne Jesus

Mk 15.16-20; Xu 19.2-3

²⁷Énomone yanê'e, enepohikone húndaruna Pilátu, omopo Jesus óvokuke Pilátu, enepone óvokumaka natíxea. Yane heú kíxoane ho'úxea ne po'ínuhiko húndaru xoko Jesus. Yakuku-yakukú kíxoanehiko. ²⁸Yane veyónehiko ípovo Jesus, ina iko'ípovoxoahiko harará'iti ípovóti kuteâti ípovo nâti hamá koêti, ²⁹ínamaka itukínoahiko kôroa. Yoko ainóvoti ka'áveti káva'o tikóti veínoa úhekexea, ina ipíhea tutíkuke koane itúkinoahikomaka puló'ina, ómo'ixone éxopeke vô'u kuteâti koeku ómo'ixone nâti, hoénaxovope itúkeovo pahúkoti. Yane ina ipuyúkexinoahiko húndaru koemóke'eati koane kó'iyehiko:

—Iháyu'ikakana ra natina jûdeuhiko —koénehiko koémoke'eyea.

³⁰Ínamaka apurú'okoahiko koane ipúsopu'ikeahiko yane puló'i ómo'ixone. ³¹Uke'éxoanehiko komóhiyea, ina veyopeâhiko ne harará'iti hamá koeti ípovoxeakemekuhiko, ina itukópinoamaka ne koati ípovo. Úkeane omáhiko kurúhuxoponea.

Kurúhúxokonone Jesus

Mk 15.21-32; Lk 23.26-43; Xu 19.17-27

³²Koeku píheahiko kurúhuxoponea Jesus, tokononé koénehiko hóyeno koéhati Símaum, íhae pitivóko koéhati Síreni. Énomone íkoinoxohiko kurúhuna Jesus. ³³Yane simónehiko ya xoko iháxoneti Ngoúgota. Yoko “óvoku opepú'iti” koêti ne Ngoúgota koêti. ³⁴Ina porexóhiko Jesus víyum apêti ánahi kosuvá'ikoati, iyuhii kixoti ohonéti. Itea hixopâne Jesus, ako akáha'a. Ákomaka énapa. ³⁵Yane kurúhuxoanehiko. Ínamaka haxakéxokokoahiko ne ípovo Jesus. Yoko kuríkohiko inúxotike komomâti itukóvotiye ítukemo póhutihiko kó'iyevoku ípovo Jesus. ³⁶Yane vaataka kóyenehiko ne húndaru koyonoâti ne kurúhuxone. ³⁷Ápemaka yutoéti tutíkuke ne kurúhu ípihonehiko, koyuhoâti kurúhuxinokonoke. Hara kôe neko yutoéti: “Jesus rã'a, natina jûdeuhiko” kôe. ³⁸Yoko ápemaka pí'âti ómevoti, ha'ine Jesus kurúhuxeokono. Poéha éxopeke, poéhamaka lopékuke.

³⁹Ápemaka xâne hunoneâti, koemóke'eti Jesus koane kayakákinoati tûti. Hara koéhiko:

⁴⁰—Mahi ketohíneatimo ne sasá'iti óvoku Itukó'oviti koane mahi kexépukopatimakamo ya kúveu mopo'âti káxe, kéftapapuikopo itikápuvo koati Xe'exa Itukó'oviti, koane yevésekapí ne kurúhu —kíxoanehiko.

⁴¹Kúteanemaka kíxoaku tutíhiko sasedóti koémoke'eyea, koánemaka ne éskiriba, enepohikone ihíkaxoti yútoe Muíse, koánemaka ne po'ínuhiko teyónéti xapákuke tuti jûdeu. Hara koéhiko:

⁴²—Eneporã'a, koítovoepo po'ínuhiko xâne itea kó'oyene ákone xunáko koítopeovovo. Hainá'ikopo natina Izarãe? Evésekapeakopo ne kurúhu, ínamo vakutípoa. ⁴³Hainá'ikopo koati kuvóvoti Itukó'oviti rã'a? Naíxavo ûti kahá'ayea koíteova Itukó'oviti kó'oyene, vo'oku koyúhoepo itúkeovo Xe'exa Itukó'oviti —koénehiko.

⁴⁴Koánemaka neko ómevoti ha'ine Jesus kurúhuxeokono, koémoke'ea-maka.

Koeku Jesus ivokóvone*Mk 15.33-41; Lk 23.44-49; Xu 19.28-30*

⁴⁵Ukeâti itumúkoti káxe tukú koeti mopo'âti ôra ya kiyakáxe, hahamó kê uhá koeti kúveu mêm. ⁴⁶Ya kuteâti mopo'âtímea ôra ya kíyo'i káxe, koati kohonókoti emó'u ne Jesus. Hara koe yûho:

—“Eli, Eli, lema sabakitáni?” koéne. Yoko “Unaém, Unaém, na koeti kurí kixínenu?” koêti neko yûho.

⁴⁷—Îliya iháxiko nê'e —koéhiko ne po'ínuhiko xâne kamoâti.

⁴⁸Ina ehakóvo póhuti xapákuke neko xâne veyopónoti esponja kalaká'iko-poinoati xoko viyum-hí koêti, ina ipíhoa kirípuhike étakati ipíhoati pahákuke Jesus iyúkoati. ⁴⁹Itea ápe po'ínuhiko xapákuke neko xâne koêti:

—Hákokoxovo. Vokómomavo koíteovaxomo Îliya —koéhiko.

⁵⁰Ina apépomaka koati êno hónoti emó'u ne Jesus. Yane ihunokoane ne omíxone kuri'ókopati xoko Itukó'oviti. Yane ivókovone.

⁵¹Yoko énomone yaneko ókoku ôra, ívarereo neko êno kopópoti váhere haxakoâti kúveu neko hána'iti imokóvokuti. Koati kukúkeke ívarereo ukeâti vanúkeke yonoti poké'eke. Iyúyomaka ne poké'e epó'oxo ítaukexomaka ne mopô. ⁵²Koane imíhe'okopohikomaka ne ekóxovoku kasása'iuo Itukó'oviti ivokóvotine, yoko enómaka exepúhikopotiya. ⁵³Ike exépukopine ne Jesus ukópea xapa ivokóvoti, exépuhikopomaka neko ivokóvoti ukopeâti xoko ekó-xovoku, koane úsá'ixovahiko ne Njeruzálem, enepone iháxoneti Sasá'iti Piti-vóko, koane êno xâne noixópatihiko.

⁵⁴Eneponeko tuti húndaru yóko'o neko po'ínuhiko húndaru, ha'íne kóyono-yea Jesus xoko kurúhuxovoku, noixoânehiko iyúyoyea ne poké'e koane ápeyea uhá koêti neko po'ínuhiko koekúti, yupihovó koénehiko píkea. Hara koéhiko: —Koati kaná'uteoxo itúkeovo Xe'exa Itukó'oviti ra hóyeno —koéhiko.

⁵⁵Yoko enómaka senóhikoya ákoti malíka okínoaku ixómoyea komóma. Afíno-vonehiko neko xáneheixone Jesus ukeâti Ngálíleyake ixómotihiko katarákoa ya nókoneke. ⁵⁶Xapákuke neko senóhiko, ápe Mariya Mandálana; koane po'ímaka Mâriya, enepone êno ne kopo'ínukokoti Teáku yoko Yúse; yoko yêno Nzebêdeu.

Koeku Jesus ekoxókonone*Mk 15.42-47; Lk 23.50-56; Xu 19.38-42*

⁵⁷Kiyoné'e káxe, símo hóyeno iríku koéhati Yúse íhae pitivóko koéhati Ari-máteya. Enepone hóyeno, íhikaumaka Jesus. ⁵⁸Eneponê'e, pího xoko Pilátu epemóponoati yusíkea veyópea muyo Jesus kuruhúke. Yane pahúkoane Pilátu poréxopeokonooa ne muyo Jesus. ⁵⁹Veyopâne Yúse, ina aupíxoá ya koati sasá'iti kalísoti ipovóti líyum, ⁶⁰ina ipíhoponoa kúveuke neko uhôro kehoéti mopóike ávoti ekoxóvati, ínamaka kohokôroroko êno pú'iti mopô exéxeake ne uhôro. Yane pihópone. ⁶¹Yoko ápe ne Mariya Mandálana koáne ne po'inu koéhatimaka Mâriya vataká koyêtihiho nonékuke ne ekóxovoku Jesus.

Húndaruhiko koyonoâti ne ekóxovoku Jesus

⁶²Poéhapoane káxe ikéne, énomone yaneko sâputu, ho'úxovonehiko ne tutíhiko sasedóti inuxínoti jûdeu hó'eke yóko'o ne farízeuhiko. Ina pihohíko xoko Pilátu. Hara kixóponoahiko:

⁶³—Puyákoponova vokóvo emó'u neko semékenovo'iti avó'o ivakápu. Hara koé'epepo: "Mopó'amo káxe ike engóxinevo, enjepúkopotinemo" kôe.
⁶⁴Poéhane pehúki kókoyuse kíxeokono kóyonoyeokono ne ekóxovoku tukú koêti neko mopó'ape káxe, mará'inamo améxapanea fhikauhiko mûyo, okóyu-hoinoamo xanéhiko itúkeovo exepúkopotine. Yane mani yupihovó koeti váherexea hunókokuke yane inúxoti semékenovo'i —kíxoanehiko.

⁶⁵Ina kixoáhiko Pilátu:

—Anéye ra húndaruhiko. Pihénenoe. Koêkuti yâha motovâti títiu kóyeyea kóyonoyeokono, itínenoe exâ kíxoaku —kíxoanehiko.

⁶⁶Úkeane pihohíko. Ixíkoahikoya koyonoâti neko ekóxovoku Jesus. Ípihi-noamaka hoénaxope xoko êxe ne ekóxovoku motovâti iyúseyea áva yuhó'i-xoati. Yane ôvoheixoanehiko ne húndaru koyonoâti.

Koeku Jesus exepúkopone ukópea xapa ivokóvoti

Mk 16.1-10; Lk 24.1-12; Xu 20.1-10

28 ¹Evesékone ne sâputu, yuponii koeti lûmingu, pího Mariya Mandâlena koánemaka ne po'i koéhati Mâriya, noixóponoati ne ekóxokonoku Jesus. ²Yoko apé koéne xúnati iyuyôti poké'e vo'oku símeane ánju ukeâti vanúke, ovoxé Vúnae veyopâti neko mopô, exéxeokonoke ne ekóxokonoku Jesus, ina ivatáko oukeke. ³Kutí koe uhápu'ine ipixéneneoti neko ánju. Hóhopu kóye ípovo kuteâti koeku hopú'iko imatákoti. ⁴Yupihovó koene píkea ne koyónotihiko, koane ínayea honóno'okohiko. Kutí koénehiko ivokóvotine. ⁵Yane ina kixôa ánju ne senóhiko:

—Hákonoe píke. Énjoa itúkeovo Jesus yopósikopono, eneponeko kuruhú-xoneti. ⁶Áko'one yáyeke nê'e. Exépukopone kuteâti yuhó'inopi yanekôyoke. Yókonenoe, yokómomoponoapihi ra ekóxokonoku. ⁷Yéhakapunoe, yéta'akapana fhikauhiko exépukopeane Únae ukópea xapa ivokóvoti koane inuxó koépea tumúnekehiko ya Ngálíleya. Yâkonoye, noixópatihikomo. Koati kaná'uti ra yunzó'inopinoe —kíxoanehiko ánju.

⁸Úkeane pihopóhiko ehákopeovo ukópea xoko ekóxokonoku Jesus. Koati konóko'itihiko xaneâti êno hána'iti elókeko okóvo koeku ehákeovo éto'okoponea ne fhikauhiko Jesus. ⁹Yane apé kó'inoane Jesus tumúneke.

—Aúhepeponoe iséneu —kíxoanehiko.

Yane ahí'okovane senóhiko. Ipuyuké kó'inoanemaka koane opóno'ekea hêve ihayú'ikoati.

¹⁰Ina kixoáhiko Jesus:

—Hákonoe píke, itea íxepana ne ínzikauhiko, enepone kutí ngíxone mbo'í-nuhiko, píheamo ya Ngálíleya. Énomonemo noixopeonuhiko —kíxoanehiko.

Namúko tiúketi ésa'i semékekexea ne húndaruhiko

¹¹Koeku píheako ne senóhiko, ápe xapákuke neko koyónoti ekóxokonoku Jesus aukópovoti pitivókeke éto'okoponea ne tutíhiko sasedóti uhá koêti neko koekúti. ¹²Ina ho'uxóvohiko neko sasedóti koánemaka ne po'ínuhiko teyonéti xapákuke tuti jûdeu. Yane poréxoahiko êno tiúketi ne húndaruhiko koyónoti ekóxovoku Jesus koane kíxeahiko:

¹³—Yokóyuhoanoemo itúkeovo fhikauhiko omexóponea mûyo ya yóti koeku imékinoe. ¹⁴Enepomo eyekáxa ngovenâdo ne koekúti, kotixópitimo

ûti nonékuke. Síkeanemo, vexoâtimo kíxoaku ûti. Yane ákonoemo yuvópiti —kíxoanehiko.

¹⁵Yane namúkoane koyónotihiko neko tiúketi. Úkeane pihohíko itukoâti kuteâti ne íhikaxokonoke koyúhoyea. Énomone koéneye itóhineyeya xapa jûdeu oméxoponeokono ne muyo Jesus. Yoko anéyeiko tukú koeti kó'oyene.

Exókopova Jesus neko íhikauhiko

Mk 16.14-18; Lk 24.36-49; Xu 20.19-23; Át 1.6-8

¹⁶Úkeane pihohíko ya Ngalíleya neko unze koeti íhikau Jesus xokóyoke neko kali mopôí kixínoake Jesus. ¹⁷Noixónehiko Jesus, ipuyuké kó'inoane iháyu'ikea, itea ápe xapákukehiko ákoti koâti kutípea itúkeovo Jesus. ¹⁸Ina ahi'ókovahiko Jesus. Hara kíxovokoxoa:

—Mboréxokonoane ne uhá koeti xunakóti ya vanúke koáne ya pok'é.
¹⁹Pihénenoekopo xapa uhá koeti xâne, koêkuti pok'é óvohikoku yara kúveu mêum. Íhikexahiko hókeonu koane yáhikamaka ya iháke Itukó'oviti Nzá'a, koáne ya inzáke, undi Xe'éxa, yoko ya iháke Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti.
²⁰Íhikexamaka itúkea uhá koeti mbáhoenopinoe itíki. Yoko anéyemom xikóyokenoe uhá koeti káxe tukú koeti hunókokukemo ra mêum —kíxovokoxoane Jesus.

Hunókokune.

YÚTOE MÁRKU

koyúhoti koeku Jesus

Xuaum Márku koéha yutoxoâti ra koyuhópeti. Koati kutípoti Jesus nekôyo, itea áko'o xapákuke neko nduse koeti noívokoe Jesus itúkea íhikau. Ya Átu 12.15 vínixoponea itúkeovo xáneheixone ápostulu Poûlu ne Xuaum Márku.

Enepone po'ínuhiko yutóxoti koeku Jesus kuteâti Máteu, Lúka yoko Xuâum, koati ênoti yútoe koêku ne ihíkavoti íhikaxovike Jesus koane yûho. Kene ya yútoe Márku, haina ihíkavoti, itea itukéti kouéu Jesus koyúhoinovi, so'ixí-noveati itúkeovo ovoxéti ne Jesus kuteâti koeku noíxea úti ya Márku 10.45.

Hane turíxea yútoe ne Márku hoyenóxone Jesus yaneko ahíkoane Xuaum Mbátita inâ turixóvo ne Jesus ko'ítukeya ítuke Itukó'oviti.

Kene Máteu, kixoku koêku inâ ipuhíko ne Jesus yara kúveu mêum ene turíxea ne yútoe.

Kene Lúka, xoko ipúhikope Xuaum Mbátita, enepone inuxínoti Jesus símo yara kúveu mêum turíxeovo ne yútoe.

Kene ne Xuâum, tumúneke ápeyea ra mêum turíxea ne yútoe, exókoveati ápeyea ne Xe'exa Itukó'oviti xoko Há'a tumúneke ápeyea ra mêum, koane ítú-keovomaka évekoakune Itukó'oviti itúkea uhá koêti inâ pahukôa ápeyea ne uhá koeti koekúti.

Yuho Xuaum Mbátita

Mt 3.1-12; Lk 3.1-18; Xu 1.19-28

1 ¹Hara kôe kixoku koêku inâ turixôa Jesus Kristu, enepone Xe'exa Itu-
kó'oviti koyúhoyea ra inámati ihíkavoti omínovike. ²Koati kuteâti
koeku yuho Itukó'oviti yútoeke Izâiya. Hara kôe: “Mbahukoâtimo timúneke
ne koyuhó'inonutimo emó'um maka míhe'akinapine yoxéne itíki índuke-
xeopikemo xapákuke xâne. ³Énomonemo ne kohonókoti emó'u ya mêum
ákoti apêti xapa xâne kamokénoponoati. Haramo koe yûho: ‘Míhi'akinanoe
oxéne ne Vúnae itúkea ítuke xepákukenoe. Kéyusea kixeku itíkivo nonékuke’
koetímó” koe yútoe Izâiya.

⁴Yoko énomone koéneye yaneko simoné'e ne Xuaum Mbátita yaneko mêum
ákoti apêti koyuhó'inoati ne xanéhiko nókone itúkea motovâti áhikexeovo
xokóyoke. Koyúhoinoa kónokeahiko ikótivexea isóneuke ne pahúnevo koane
kuríkoapea motovâti kotúyopinoa Itukó'oviti.

⁵Heú kôe neko íhae Njúdeya koánemaka íhae Njeruzálem píhea kamoké-
nononoti Xuâum. Yane áhikexoa Xuâum ya huvêo, enepone Njôrdaum, enepo
koyuhópohiko pahúnevo. ⁶Yoko evo'i kámelu ítúko ípovo neko Xuâum.

Vakamóto itúko hô'e. Vohóho yoko ho'o mópo íhae mêum itúko nîka. ⁷Hara koe yúho xapa xâne:

—Ya ingénepoke, harakénemo koati hána'iti teyonéti ya undíke. Muhíkova anj'okeova ngúxeinoa imo perékatana, ako omóndokea. ⁸Kaná'uti ánjikeo-pinoe ya úne, itea eneporakéne, ahíkotimo xanéhiko ya xunákoke Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti kene haínati ya úne —kôe.

Koeku ahíko Jesus ne Xuaum Mbátita

Mt 3.13-17; Lk 3.21-22; Xu 1.32

⁹Énomone yaneko káxehiko, kenó'okone Jesus ukeâti Nazâre, pitivóko ya Ngalíleya. Yane áhikoane Xuaum Mbátita ya húveona Njórdaum. ¹⁰Ehá'axo ipúhikopea úneke ne Jesus, noíxone imíhe'okea vanúke koane evésekea xokóyoke ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti kutí koeti kurúte. ¹¹Yane apé koene emo'úti inu'ixoti vanúkeke koêti:

—Iti Nje'éxa koati ákoti omotóva ongóvo, perexónuti hána'iti elókeko ongóvo —koêti.

Hixopâ Satánae íkorokea ne Jesus

Mt 4.1-11; Lk 4.1-13; Êb 2.18; 4.15

¹²Ikénepoke ne koekúti, iyónoa Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ne Jesus ya mêum ákoti apêti. ¹³Koarenta koe káxe óva koane hixópea Satánae íkorokea pahuné-votike. Yoko poéhane ipúhokovotihiko hó'openo apé yaneko óvoheixoku. Itea káxunakopo Jesus ne ánjuhiko, enepone ovoxe Itukó'oviti ukeâti vanúke.

Inâ turíxo ítuke ne Jesus ya Ngalíleya

Mt 4.12-22; Lk 4.14-15; 5.1-11

¹⁴Ika'ákovone Xuaum Mbátita, ina aukópovo ne Jesus ya Ngalíleya koane koyúhoyea ne inámati ihíkavoti omínokoe xâne. ¹⁵Ká'aye koe yúho:

—Simóvone kaxena natíxea Itukó'oviti xapa xâne. Koati kaxénane turíxeo-vomo. Ikétivexa iséneuke ne pehúnevo koane kiríkapa. Yakútipoamaka ra inámati ihíkavoti ínzikaxopikeno —koéne.

¹⁶Koeku yónea ne Jesus xe'ókuke ne Mar-na Ngalíleya, tokononé koene pi'âti kopo'ínukokoti, Símaum yoko Ándere ixómoti kuríko núnikuxope, koáhati itúkovenekenhiko. ¹⁷Ina kixôa Jesus:

—Hekánunoe! Hainá'ikomo hôe yíxovonoe, itea indukópopitinenemo ihíkaxoti xâne hókeonu —kíxoanehiko.

¹⁸Ehá'axo uké'exo koyúhoyea ne Jesus, kurí kixónehiko núnikuxope neko pi'âti, pihónehiko ikéneke Jesus.

¹⁹Ya kali tumúneke, tokononé koéponemaka po'i pi'âti kopo'ínukokoti, Teâku yoko Xuâum, xé'ahiko Nzebêdeu. Vatékenake óvoheixo ixómoti koyú-seopo núnikuxope. ²⁰Ítaikoane Jesus neko pi'âti hókea. Yane kurí kixónehiko há'a koane ahínoe vatékenake. Pihónehiko ikéneke Jesus.

Koitóva Jesus ne hóyeno úroevo ndémoniu

Lk 4.31-37

²¹Úkeane pího pitivóko koéhati Kafanâum ne Jesus yoko íhikauhiko. Yaneko sâputu, pihónehiko ya sinâgoga, enepone íhikaxovoku hó'e júdeuhiko,

ina ihíkaxo ne Jesus. ²²Enepohikoneko xâne kamokénoati, yupihovó koéhiko iháyu'ikea kixoku fhikaxea, vo'oku koati iyúseoti itúkeovo úkeakune xokóyoke ne hána'iti exóneti fhikaxone, kene haina kuteâti ne éskiribahiko, enepone ihíkaxoti yútoe Muíse. ²³Énomone yanê'e, apé koéne hóyeno úroevo ndémoniu kohonókoti emó'u yaneko fhikaxovoku hó'e jûdeuhiko. Hara kôe:

²⁴—Jesus, íhae Nazâre, na koeti yího'ixopoinovi? Simínetine yuké'exoponivi? Énjoa itíkivoa ne sasá'iti páhoe Itukó'oviti —koéne.

²⁵Ina saya'íkoa Jesus neko ndémoniu. Hara kíxo:

—Hákone keyûho. Ipíhikapi ra hóyeno! —kíxoane.

²⁶Ina vaûko ne ndémoniu. Koati xúnati koyúyu'okea ne hóyeno óvoheixoku, yane ipúhikopeane. ²⁷Yupíhova iyúpaxeova uhá koeti xâne noixoâti koane kíxeokoko:

—Kutimea kixó'eko? Koatímea inámati ihíkauvoti fhikaxo. Koati apêti hána'iti xunáko pahúkea ipúhikopea ndémoniu urúkovoti xoko xâne. Koáne koati ipuhíkopotí ne ndémoniu enepo pahukópa ipúhikopea —kixókokone.

²⁸Énomonemaka ákoino oríko ákoyea malíka yónoku iha Jesus iháyu'ikeo-kono ya uhá koeti Ngalfíleya vo'ókuke neko ítuke.

Koitóva Jesus ne imose Pêturu

Mt 8.14-15; Lk 4.38-39

²⁹Ipuhíkopeanehiko sinâgoga, enepone fhikaxovoku hó'e jûdeuhiko, xané-poane Jesus ne Símaum yoko Ándere. Ponokó koépeane óvokuke. Ápemaka Teâku koane Xuâum po'i xanépone. ³⁰Yoko kótuti mûyo ne imose Pêturu. Ípeke óvoheixo. Ehá'axo símo Jesus, koyúhoinokonoa yuvâti ne imose Pêturu. ³¹Ina pího Jesus xokóyoke, namú kíxeane vo'u. Yane uké'epone neko otuko mûyo, exépukopone, yane kátarakopo evo Jesus.

Po'ínuhiko koítovone Jesus

Mt 8.16-17; Lk 4.40-41

³²Kahá'atine onómekeovo káxe yanekôyo, omókononehiko xoko Jesus heú koêti neko ka'arínети, koánehikomaka ne xâne úroevo ndémoniu. ³³Ho'uxo-ho'uxó koénehiko heú koêti neko xâne íhaenehiko neko pitivóko páhapeteake óvoheixoku Jesus. ³⁴Koati ênoti ka'arínети koítovone Jesus. Yoko ako tôpi kó'iyevovoku arínehiko. Kópuhikopamaka Jesus ne ndémoniu xoko xâne úroevo. Ákomaka síka Jesus ne ndémoniuhiko koyúhoyea vo'oku éxeahiko itukóvotiye ne Jesus.

Kali ahíkuxovo Jesus itúko orásaum

Lk 4.42-44

³⁵Yanekôyoke hahá'itiko, exépukone ne Jesus ina pího ákoyeakuke apêti. Óvane itúko orásaum. ³⁶Kene Símaum Pêturu yoko ha'ínehiko, ako tôpi yónoku opos'íxopotihiko Jesus. ³⁷Inixóponoane, ina etó'okoa enó'iyea xâne oposíkoati. ³⁸Yane hara kíxovokoxoa Jesus:

—Hingá, piháne úti po'íke ipuxóvokuti ákoti ahikâ ra vóvoheixoku maka ongóyuhoinoanemaka emo'u Itukó'oviti. Koáhati énomone nzimíno —koéne.

³⁹Yane úkeane ukopóno ya uhá koeti ípuxovoku xâne ya Ngalfíleya koyuhoâti ya fhikaxovokuke hó'e jûdeuhiko ne inámati ihíkauvoti fhikaxone, koánemaka kópuhikopea ndémoniu xoko xâne úroevo.

Koitóva Jesus neko yúvone lépara*Mt 8.1-4; Lk 5.12-16*

⁴⁰ Ina ahi'ókovo Jesus ne hóyeno yúvone koati váhere arinétí iháxoneti lépara. Ipuyuké koéne nonékuke Jesus koane kíxea:

—Yakahá'a, motóva keítivonu yara arínem —kíxoane.

⁴¹ Noixoâne Jesus, yupíhova kóseanayea ina sipo'ókoa koane kíxea:

—Ngahá'a, itévone —kíxoane.

⁴² Ehá'axo koyúhoa Jesus, má koépone neko aríne, unátipone.

⁴³ Ina pahukôa pihópea koane í'ixiko'o kíxoixea:

⁴⁴ —Hako keyuhó'inoa koêkuti xâne ra índukeinopi, itea ponó yákoé yéxo-koponivoa ne sasedóti inuxínoti xâne hó'eke. Yamína iké'iparaxoke Itukó'oviti kuteâti páhoenovi yútoe Muíse, yéxokovope itúkeovo yunatípotine —kíxoane.

⁴⁵ Itea koeku pihópea neko hóyeno koane koyúhoepa ne kixókonoku xapa xâne. Koati yupihóvoti kotóhineyeva neko koekúti. Énomone ákoino omótova símea ne Jesus ya koêkuti pitivóko mani yónoku, vo'oku mani yupíheovo éno xâne ho'uxínovati. Hukínóvoti itúkeovo mêm ákoti apêti óvoheixo itea kóyeane ákoyea yumáxapu xâne pihinoâti ukeâti pitivóko yoko ipuxóvokuti-hiko ákoti ahikâ.

Koitóva Jesus ne isayú'ixovoti ákoti ehevákapu mûyo ya Kafanâum*Mt 9.1-8; Lk 5.17-26*

2 ¹ Kali ye'á koe káxe ikénepo, ina aukópovo ne Jesus ya Kafanâum. Ákomaka oríko eyékoxeokono seópeane óvokuke. ² Yupihovó koépone-maka éno xâne simoâti. Simóya meúkeke xe'ókuke páhapetea neko óvoku, ákone okokútiya vo'ókuke neko éno xâne, koane koyúhoinoa Jesus emo'u Itukó'oviti. ³ Ápehikomaka xâne ominoâti hóyeno isayú'ixovoti ákoti ehevákapu mûyo. Yoko koaturu kôe neko hóyeno koinoâti. ⁴ Ako omótova ahí'okoponeovohiko Jesus vo'ókuke neko éno xâne. Yane kohínokoahiko ne ramápu'i pėti koati oukeke ne ókoheixoku Jesus. Énomone évekoahiko neko isayú'ixovoti, ixané kixínoa pouke. ⁵ Noixoâne Jesus itúkeovohiko koati kuvovâti, ina kixôa neko isayú'ixovoti:

—Nje'exá, itúyoponehiko pehúnevo —kíxoane.

⁶ Yoko ápe éskiribahiko, enepone ihífaxoti yútoe Muíse vataká koyêtiya. Hara koe isóneunoa kamôa: ⁷ “Na koeti kó'inoneye yuhó'inoa ne hóyeno? Koati itúkóvoti Itukó'oviti vo'oku ako kotuyópoti pahunévoti ákoti itukapu Itukó'oviti, poéhane motovâ kíxeaneye xâne” koene isóneuhiko.

⁸ Exó kíxeane Jesus isóneuhiko ina kixovókoxxa:

—Na koeti kó'inoneye iséneu? ⁹ Kuti itukóvovo ákoti hé'onoke'e ngíxea ra isayú'ixovoti: “Itúyopone pehúnevo?” áko'o “Yexépukapa, viyapa peúke, yenápa” ngíxea. ¹⁰ Itea kó'oyene enjókopitinoe ápeyeva njunáko yâye yara poké'e ngotúyopea pahunévoti, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne.

Ina kixôa Jesus ne isayú'ixovoti ákoti ehevákapu mûyo:

¹¹ —Mbahúkopi yexépukopi, viyápa ne peúke, pihépane yóvokuke —kíxoane.

¹² Yane xépu koépone neko hóyeno ákoti ehevákapu mûyo. Omoo kixópone pouke nonékuke neko uhá koeti xâne. Úkeane pihôpo. Éno xâne iyupáxovati koane iháyu'ikea Itukó'oviti vo'ókuke. Hara koéhiko:

—Ako noíxeaku úti kuteâti —koéhiko.

Inâ ihaxíkoa Jesus ne Lévi

Mt 9.9-13; Lk 5.27-32

¹³Yane aúkopovonemaka ne Jesus xe'ókuke ne Mar-na Ngalíleya, koane êno xâne pihinoâti. Íhikaxoamaka Jesus uhá koêti neko xâne. ¹⁴Koeku yónea ne Jesus, noíxone Lévi, xe'a Áfeu, enepone koperáxinoti nâti, vaata koyêti xoko kóperaxoku, ina kixôa Jesus:

—Kiná'aka ingéneke —kíxoane.

Yane xepú koéne ne Lévi, pihóne hókea Jesus. ¹⁵Ikénepoke, ixómoti níko ne Jesus yoko íhikauhiko óvokuke Lévi. Yoko êno po'ínuhiko koperáxinoti nâti kaha'íneati, enepone yómoti ánu'ukea kóperau, koane enómaka po'ínuhiko xâne pahukóvoti. Koáhati ênoti xâne kuteâti nekôyohiko hokó'ixoti Jesus. ¹⁶Enephikone éskiriba hokoâti ne isóneu farízeu, noixónehiko Jesus ínikea neko xanéhiko pahukóvoti koáne ne koperáxinotihiko nâti, hara kíxo íhikauhiko Jesus:

—Na koeti ínikinoa íhíkaxopiti ne váhere xâne, enepone koperáxinoti nâti koáne ne po'ínuhiko xâne pahukóvoti?

¹⁷Kameáne Jesus neko yûho, hara kíxovokoxoa:

—Enephikone ákoti yuvâti, ako okónoko ipixáxoati. Poéhane ka'aríneti konokôa. Haina nzimínoti xâne ponóvoti kixoku itúkeovo, itea nzimínoti xâne pahukóvoti —kíxovokoxoane.

Koyuhôa Jesus nókone kó'iyea ne xâne enepo jejuá kôe

Mt 9.14-17; Lk 5.33-39

¹⁸Po'íke káxe jejuá kôe ne íhikauhiko Xuaum Mbátita, yuixóvoti ikóseana-xeovo Itukó'oviti. Kúteanemaka kixoku itúkeovo farízeuhiko, enepone yuixóvoti hókea yútoe Muíse. Yane ápe xâne kixopónoti Jesus:

—Jejuá kôe ne íhikauhiko Xuaum Mbátita koáne ne íhikau farízeu. Kene ne íhikeuhiko, na koeti ákoino jejuá ákoe?

¹⁹Ina yumopâ Jesus:

—Yusíkoikopo jejuá kó'iyea ne hupíúti áyuike kasátuxoti koêkuiko ápeyea ne koyénoti xapákuke? Ako kalíhuina kó'iyeaneye. ²⁰Itea simóvotimo káxe veyópeokonokumo ne koyénoti xapákuke. Yane ínamo jejuá akôe yaneko káxe —kíxovokoxoane Jesus kixopóvoti yane éxetina.

²¹Ina kixovókopamaka Jesus:

—Ako veyoti inámati ipovóti itukoâti ihápa'akope yékoteno ipovóti, vo'oku mani kóukóponoati ívarereoku ne yékoteno ipovóti —kíxovokoxoanemaka, ihókoati inámati ipovóti ne íhíkavoti íhikaxone ákoti akutêa ne kúxoti hó'e xâne.

²²Ina koe'íkomaka:

—Ákomaka yusíka unákeovo inámati víyum ya yékoteno íhaku, itukéti ya vakamóto, mará'namo ívarerea ne yékoteno íhaku enepo ihiyáka ne inámati víyum. Yane mani evókovoti ne víyum koánemaka ne íhaku. Itea konókoti ímeokono inámatike íhaku ne inámati víyum. Yane ako évakapu ne íhaku koáne ne ovâti —kíxovokoxoane, itúkoti po'i íhokoake ne íhíkavoti íhikaxone.

Jesus exêa koêku ne sâputu, káxe koati sasá'itino jûdeuhiko

Mt 12.1-8; Lk 6.1-5

²³ Vekoâti evo Jesus ne kali xêne vekoti kavâne ya xapa itóvope ha'i nonéti. Yoko sâputu nekôyo, káxe sasá'itino jûdeuhiko. Koeku vékeahiko koane véyea ne ha'i nonéti. ²⁴ Ina kixoáhiko farízeu ne Jesus:

—Yokómoma kixóvoku ne íhikeu itúkoti ákoti parexá'avea hó'e úti vitúkea ya sâputu.

²⁵ Ina yumopâ Jesus:

—Ákoikopo yíhoikiku ya emó'uke Itukó'oviti koeku ítuke ne Ndávi yaneke epékoa hímakati mekúke yoko ha'ínehiko akô'o véyeakuhiko níka? ²⁶ Úrukova Ndávi neko óvoku Itukó'oviti ya kaxénake Abiáta, enepone koati payásoti ya uhá koeti sasedóti inuxínoti xâne hó'eke yanekôyo, ina níkôa neko pâum ikó'iparaxokonoke Itukó'oviti, upánini ako paréxa yútoe Muíse níkeokono. Poéhane sasedótihiko motovâ níkea. Yoko poréxoamaka Ndávi ne ha'ínehiko.

²⁷ Ina koe'íkomaka Jesus:

—Itúkinoake Itukó'oviti ne sâputu, haina itúkoti téyone xâne, itea kaha'aí-noati ne xâne unako koeku motovâti ómomikea. ²⁸ Koeku kó'ieaneyey, koati úndi exêa koêku ne sâputu, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne.

Koitóva Jesus ne hóyeno timovó'uti

Mt 12.9-14; Lk 6.6-11

3 ¹ Ina urúkopovamaka Jesus ne sinâgoga, enepone íhikaxovoku hó'e jûdeuhiko. Yoko ápe hóyenoya timovó'uti. ² Ápehikomaka ixómoti ivokó-'oko Jesus koíteovamo neko hóyeno, vo'oku ítúkeovo sâputu yanekôyo. Koati opos'íxoatihiko évekinoaku yuhóhiko ítúkeovo pahukóvoti ne Jesus enepo kaitápa ya sâputu. ³ Yane hara kíxoá Jesus ne hóyeno timovó'uti:

—Yókone yâkeneye —kíxoane.

⁴ Ina kixovókoxopamaka Jesus neko xanéhiko:

—Kutí'ikopo pahúkinovi Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse vitúkea ya sâputu? vitúkea únati? áko'o vitúkea váhere, koíteovo uti ka'aríneti? áko'o sikó kíxea úti ivókeovo —kíxovokoxoane.

Itea ako ápahuina yumopâti. ⁵ Ina komomókexoa Jesus xaneâti ímaikinova, koane kotíveyea isóneuke vo'oku tiú'íkohiko omíxone. Ina kixôa neko hóyeno:

—Kepáya'akapa ne veô'u —kíxoane.

Koane kapáya'akopane, yane unátipone. ⁶ Úkeane pihohíko neko farízeu xoko xanénahiko Êrodi, enepone náti. Ho'úxovohiko opósikea kixókumo koé-pekea Jesus.

Koitóva Jesus ne po'ínuhiko ka'aríneti

⁷ Úkeane pihôpo ne Jesus yoko íhikauhiko xe'ókuke neko Mar-na Ngálí-leya. Kali êno xâne íhae Ngálíleya hokopâti. Koane ápemaka íhae Njúdeya, ⁸ koane íhae Njeruzálem, yoko íhae Idúmeya noixóponoati, koánemaka íhae poixó'oke húveona Njórdaum, yoko íhaehikomaka pok'é'e xe'o pítivokona Tíru yoko Sídom. Koati ênoti xâne pihinoâti, vo'oku eyékoxeahiko koêku ne hána-'iti iyupánevoti ítuke. ⁹ Ina kixôa Jesus ne íhikauhiko kónokea usó kíxoixi-noa kali vatéke okonókovo, puvâti Jesus yupíheovo hitití kíxeokono vo'ókuke

neko êno xâne hokó'ixoati. ¹⁰Koáhati yupihóvoti êno xâne koítovone Jesus, amátitikinokokoke uhá koêti neko êno ka'aríneti kaha'âti sipókoponea. ¹¹Koánehikomaka ne xanéhiko îroevo ndémoniu, noíxo Jesus, ipúyukexeamaka nonékuke koane kóhonokea emó'u kó'iyeahiko:

—Koati iti Xe'exa Itukó'oviti —koéhiko.

¹²Itea koati íixiko'o kixoíxoati Jesus ákoyea okóyuhua xapa xâne itúkeovo Xe'exa Itukó'oviti.

Noivókoxo íhikauhiko ne Jesus

Mt 10.1-4; Lk 6.12-16

¹³Ina pího ne Jesus oukeke kali mopôî koane iháxihikoa neko koati áha itúkea íhikau. Yane pihónehiko ne iháxiu xokóyoke. ¹⁴Ndusé kôe neko hóyeno, noívokoe xáneheixea koane itúkeovo páhoe xapa xâne koyúhoponea emó'u. ¹⁵Yane pôrekexoanemaka xunakóti kópuhikopea ndémoniu xoko xâne îroevo. ¹⁶Harâ'ahiko íha neko nduse koeti noívokoe: Símaum, enepone íhaxonemaka Pêturú; ¹⁷koáne ne kopo'ínukokoti, Teâku yoko Xuâum, xé'a Nzebêdeu. Enepora pi'âti kopo'ínukokoti, Mboáneje íhaxea Jesus. Yoko “húketi ímaineво kuteâti koeku húkeko puxâra” koêti ne Mboáneje koêti. ¹⁸Ina keno'ókomaka: Ándere; Filípi; Mbatulúmeu; Máteu; Túme; Teâku, enepone xé'a Áfeu; Tádeu; koánemaka Simaum Nzelóti; ¹⁹yoko Njuda Iskarióti, enepone itúkoheovoti koeku hókea Jesus kurikoâtimaka xoko xanéhiko puvâti.

Koyuhókono itúkeovo íhakoe Mbezêbu ne Jesus

Mt 12.22-32; Lk 11.14-23; 12.10

²⁰Ina pihôpo ne Jesus óvokuke, itea kóyeane ho'úxopeovomaka êno xâne xokóyoke. Muhíkova níkea, ákone omótova vo'ókuke neko êno xâne xokóyoke. ²¹Eyekóxoane iyénoxapa Jesus kó'iyeaneye, yane pihínoanehiko kaha'âti omópea, vo'oku koyúhoyeokono itúkeovo pepokéxovotine. ²²Yoko ápemaka éskiribahiko, enepone íhíkaxoti yútoe Muíse ukeâti Njeruzálem. Hara koémaka vo'ókuke:

—Eneporâ'a, koati urúkovatine Mbezêbu, enepone pahúkoti uhá koeti ndémoniu. Énomone porexôa xunáko kópuhikopea ndémoniu urúkovoti xoko xâne —koénehiko.

²³Yane ina ihaxíkua Jesus ne xanéhiko ahí'okeovaxo, yane itúkinoa xêti apêti íhokoake ne áha íhíkaxea. Hara kíxovokoxoa:

—Yusíkoikopo itúkeovo Satánae kopúhikopovo xoko xâne îroevo?

²⁴Itukovo apêti natixókuti óvoku xâne ixómoti okopókoko, uké'etinemo.

²⁵Koane itukóvomaka apêti ko'óvokuti ya póhutike ovokúti ixómoti okopókoko, uké'etinemo itúkeovo póhutine óvohikoku. ²⁶Eneponimaka itukapu Satánae okopópovo, koáne eneponi akapákakamaka ne ovóxehiko, mani uke'éxopokokotihiko. ²⁷Maní'ikopo motovâti ápeyea urúkeovati óvokuke koati xúnati hóyeno, koane omópea ítukeyo ákoti ika'áka inúxotike? Konokoâti iká'akea inúxotike, ínamo itâ omópea uhá koeti apeínoati óvokuke —kíxovokoxoane Jesus, íhókoati xúnati hóyeno ne Satánae, koane íhókopovoti itúkeovo xunané'e ya Satánae.

²⁸Ina kixovóxopamaka Jesus:

—Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe: Motóva itúyopea ne heú koeti kó'iyevoku váhere ítuke ne xanéhiko yara kúveu mêm, muhíkovamo ne koémoke'eyeahiko Itukó'oviti. ²⁹Itea enepone koyúhoti ítúkeovo ítuke Satánae ne ítuke Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, ákonemo ítúyopeaku ne pahúnevo. Apê pahunévoti kuteâti, xané kixopâtimo xâne ivakápune —kíxovokoxoane.

³⁰Kó'inokeneye yúho ne Jesus vo'oku koyúhoyeokono ítúkeovo úroevo ndémoniu.

Simôa iyénoxapa ne Jesus xoko óvoheixoko

Mt 12.46-50; Lk 8.19-21; Êb 2.11

³¹Énomone yanê'e, símoane êno ne Jesus yoko ámeno. Meúkeke óvoheixohiko. Yane ápe páhoe ihaxíkoponoti Jesus. ³²Yoko koati êno xâne vataká koyêti yakuku-yakukú kixoti Jesus. Ina kixokóno ne Jesus:

—Anêko mémaina yoko pe'ínuhiko meúkeke oposíkoponopiti.

³³Ina kôe ne Jesus:

—Enepone ênom yoko mbo'ínuhiko, harâ'ahiko —koéne.

³⁴Yane ina komomâ Jesus ne êno xâne ivatáhikoti yakuku-yakukú kixoâti, ina kôe:

—Enepohikorâ'a, énomonemaka indúko ênom yoko mbo'ínuhiko. ³⁵Vo'oku koêkuti xâne ítúkoti ahá'inoa Itukó'oviti, énomonemaka indúko koati mbo'ínu, mongéxa yoko ênom —koéne ne Jesus.

Éxetina Jesus apêti íhokoake koeku xâne nôti

Mt 13.1-9; Lk 8.4-8

4 ¹Káyukopovomaka Jesus íhikaxea xe'ókuke Mar-na Ngalfleya. Yupi-hovó koéne êno xâne pihinoâti. Vo'ókuke neko êno xâne, úrukovo kúveuke vatéke ne Jesus ina ivatáko. Koane kali ahíkuxovo yâti ke oévoke úne. Kene ne xanéhiko, ôvane yane poké'e xe'ókuke úne. ²Yane êno ihíkauvoti íhikaxone Jesus ya xêti apêti íhokoake ne áha íhikaxea. Hara kíxovokoxoa:

³—Yakámokenonoe. Ápe hóyeno nopónoti ake nonéti. ⁴Koeku kásahikea, ápe irihíkovoti xe'ókuke xêne. Yane kenó'okone hó'openo ôti nikohíkopati. ⁵Kene po'ínuhiko, írihíkovo xapákuke mopôti xoko ákoyeaku axú'ina móte. Koati ákotihiko oríko íhonopea, vo'oku ákoyea axú'ina móte xoko íríkovoku. ⁶Itea ákomaka oríkoa oró'okea káxe vo'oku ákoyea yónoku poéheve. Yane movohí koéne.

⁷—Koane ápemaka irihíkovoti xapa tôpe. Yane inuxó koéne payákeyea ne xuve tôpe. Ákone oxéne payákeyea ne nonéti, vo'oku huruvokó kó'iyea tôpe. Yane ako há'i pôreupo vo'ókuke.

⁸—Ina ápemaka irihíkovoti únati ke poké'e. Koati únati íhonopea nê'e. Payakéne, yupihovó koe êno há'i pôreupo. Ápe porexópoti tirinta koeti há'i ya póhuti áke úkeaku. Ina ápemaka porexópoti sesenta koêti yoko póhuti séndu ya póhuti úkeaku —koéne íhikaxea.

⁹Ina koe'íkomaka:

—Koêkuti kamoâti ra yûnzo, ivávaka —kíxovokoxoane.

Kouhápu'ikopa Jesus koêku ne éxetina

Mt 13.10-23; Lk 8.9-15

¹⁰ Pihopónéhiko neko êno xâne, ápe po'ínuhiko xâne irikóvoti anavókoxo-povati neko nduse koeti íhikau Jesus. Yane épemo'ikopohiko Jesus koêku ne éxetinameku apêti íhokovoke. ¹¹ Ina kixovókoxoa Jesus:

—Koati itínoe porexókono éxea koêku ne natíxea Itukó'oviti xapa xâne ákoti po'i exoâti koêku neko koekútihiho. Itea xapákuke ra xâne ákoti itukapu xanéna, konókoti itúkeovo exetínati apêti íhokovoke veínoam ínzikaxeahiko.

¹² Yane upánini noíxoahiko, itea kutí koe ákoti inixâ. Koane upánini kámoa, itea ákomo éxina isóneu koêku. Yane ákomo aukapapu njokóyoke, koane ákomo ngatúyapea pahúnevo —kíxovokoxoane.

¹³ Yane hara koé'ikomaka:

—Enepo hákotinoe yexôa kixó'ekone ra énjetina kó'oyene, ná'ikopomo kíxeaye yéxi ra po'ínuhiko?

¹⁴ —Enepone hóyeno nôti, kixo'êkoti xâne koyúhoti emo'u Itukó'oviti.

¹⁵ Yoko enepone ake nonéti irihíkovoti xe'ókuke xêne, kixo'êkoti xâne kamo-kénoati ne emo'u Itukó'oviti, ina keno'óko Satánae veyopeâti isóneuke ne kámone. ¹⁶ Kúteanemaka koêku ne irihíkovoti xapákuke mopôï xoko áko-yeaku axú'ina móte. Énomone ne xâne ákoti ika'ákarixapu namúkea ne emo'u Itukó'oviti koeku kámea, xaneâtimaka hána'iti elókeko okóvo ¹⁷ itea ako áxu'ikene, itávokeane. Koati kutí koeti nonéti ákoti poéheve, vo'oku enepo simôa kotíveti koekúti, itukovo apêti ikoítoponoati kotíveti vo'oku kutípea ne emo'u Itukó'oviti, yane itavókeatine. ¹⁸ Kene ne po'ínuhiko ake nonéti irihíkovoti xapa tôpe, énomone kuteâti ne xâne kamoâti ne emo'u Itukó'oviti, ¹⁹ itea pepoké kixoti isóneu vo'oku nókone yara kúveu mêum, koane iyókovoti enó'iyea apeínoati, koane iyókovoti po'ínuhiko koekúti, yane ákone ukápana ítukeye Itukó'oviti, koane ákomaka únati ítukeye Itukó'oviti. ²⁰ Kene ne irihíkovoti únatike poké'e, énomone kuteâti ne xâne kamoâti ne emo'u Itukó'oviti koane namukoâti. Yane koati apêti únati ítukeye Itukó'oviti, kuteâti koêku ne ake nonéti porexópoti tirinta koeti há'i ya póhuti úkeaku áke, itukovo sesenta koêti, áko'o itukovo póhuti séndu ya póhuti úkeaku.

Éxetina Jesus ihókovoti koeku uhapú'iti yúku

Mt 5.14; Lk 8.16-18

²¹ Hara kíxovokoxoamaka Jesus:

—Néfxonenoekopomea ihúxoti yúku xovopu'í kixoâti itukovo imoâti opékuke ípe? Ako kalíhuina, itea koati ihúxinokonoti ímeokono xoko koati ókoku ne yúku motovâti kouhapu'ikea. ²² Koêkuti koekúti he'onóvoti, kóyea-nemo kouhapu'ikeokono. Koêkuti he'onóvoti kó'oyene, exókonotimo káxehiko keno'ókoti. ²³ Koêkuti kamoâti ra yúnzo, ivávaka.

²⁴ Ina koe'ikomaka:

—Ítíkina iséneu ne yúnzo kémone, vo'oku kuteâti kixeku itíkivo, énomone kixékononeye, epó'oxo kuri'úxovotimo aukópinovopiti. ²⁵ Enepone apêti námoe yara yúnzo, kuri'úxovotineoxomo námoe. Kene ne ákoti koati iváva-kea, muhíkova ne kali éxoneya, uke'épotinemo —kíxovokoxoane.

Éxetina Jesus ihókovoti koeku ake nonéti

²⁶Ina kixovókoxopamaka Jesus:

—Hara koéneye natíxea ne Itukó'oviti xapa xâne, kuteâti koeku hóyeno nôti ake nonéti ya isáneke. ²⁷Itukovo yóti, imókoti ne hóyeno. Yúponiyeane, exepúkotine. Koatine kóye. Yoko anéko íhonopea koane payákeyea ne nóne itea ako éxa neko hóyeno kixoku koeku íhonea koane payá'íyea. ²⁸Koati pohúxovoti íhonopea ne ake nonéti. Inúxotike íhonopo, ina keno'óko há'i. Yane ínamaka itôvo ne há'i. ²⁹Itovóne, tetukóvotine vo'oku símeovone kaxena veyóvope. Kúteanemakamo koêku ne natíxea Itukó'oviti xapa xâne.

Éxetina Jesus koeku ukóponea ne ake nonéti koéhati mostarda

Mt 13.31-32; Lk 13.18-19

³⁰Ina kixovókoxopaikomaka Jesus:

—Kutimea koéneye natíxea ne Itukó'oviti xapa xâne koeku ukóponea? Kutimea itukóvo exetínati motovâti ínzokea? ³¹Hara koéneye ake nonéti íháxoneti mostarda. Enepo nokóno, koati kalíhuti ya uhá koeti ake nonéti yara kúveu mêm, ³²itea ike nó'íyeokono koane íhonopea, paya'íne, anu'ú kíxoahiko ne po'ínuhiko nonéti ya kavâne, koane kali hána'itinoe káva'o kut'inoke motovâti ímea môko ne ôti hó'openo xapa káva'o opékuke epêvokopetina tûti —kíxovokoxoane.

Koyúhoinoake Jesus ne xêti apêti kixó'ekone

Mt 13.34-35

³³Koati ênoti po'ínuhiko exetínati kuteâti râ'a, veínoake Jesus íhokea ne íhíkavuti íhikaxone. Kuteâti ítone éxea xanéhiko kamokénoati, ene íhikaxo. ³⁴Poéhane exetínati apêti íhokovoke veínoa íhikaxea. Itea xapákuke neko nduse koeti íhikau, kouhupu'ikopinoa kixó'ekone ne éxetina enepo ainópo-vonehiko.

Ixikôa Jesus neko xúnati ihunóvoti

Mt 8.23-27; Lk 8.22-25

³⁵Yaneko kiyoné'e káxe, hara kíxovokoxoa Jesus ne íhikau:

—Pihá'avo úti poixô'oke ra mar —koéne.

³⁶Ina ikopóvahiko íhikau Jesus neko êno xâne, yane omó kixónehiko Jesus yane vatéke ívataheixoku íhikaxea ákotine evesékapea ne vatéke. Yoko ápemaka po'ínuhiko xâne po'íkehiko vatéke hokoâti. ³⁷Yane kenó'okone êno xúnati ihunóvoti koane ovóxoeko ne úne, koane úrukeovamaka êno úne ne vatékene kut'inoke mani yupurírihikovoti. ³⁸Yoko imókoti ne Jesus terékuke neko vatéke ayátoko. Ina koyúkoa íhikauhiko koane kíxea:

—Íhikaxotí, ako yónoku iséneu? Inípono kahá'ayeane yúpuririkeovo úti —kíxoanehiko.

³⁹Iyukóvone ne Jesus, pahúkoa ókea ne ihunóvoti. Hara koéne:

—Akáne ra ihunóvoti. Hácone ovoxókovo ra úne —koéne.

Yane okóne ne ihunóvoti, huvemoo koépone ikéne. ⁴⁰Ina kixovókoxoa Jesus ne íhikau:

—Na koeti itíkinovoneo íreti? Na koeti ákoino kivápunu? —koéne.

⁴¹Yoko yupihovó koe píkeahiko ina kixokóko:

—Kutimea itukóvoye ra hóyeno? Muhíkinova úne yoko ihunóvoti itúkea yúho.

Koitóva Jesus neko hóyeno úroevo ndémoniu

Mt 8.28-33; Lk 8.26-34

5 ¹Taru'úxoane evo Jesus ne Mar-na Ngálíleya, símoane ne poké'exa xanéhiko koéhati njerâzenu. ²Ehá'axo evésekea vatéke ne Jesus, okótu-monexoa hóyeno ukeâti pe'áxatike. Yoko úroevo ndémoniu nê'e. ³Koati óvo-heixokune neko hóyeno yane pe'áxatike. Akó'otine ika'ákopeti itoâti enepo ika'ákokono, muhíkova itukovo korénde iká'akeokono. ⁴Yoko enóne ikáheve-xeokono koane ikávo'uxeokono ya koati tiú'iti korénde, itea kóyeane kétoke-xea ne iká'akeokonoke. Ákone itoâti neko hóyeno. ⁵Káxe, yóti véyo vá'uixea ya pe'áxatike, koane xapa kali mopô, koánemaka óko'okopeovo ya mopô. ⁶Noixóne Jesus, ehákinovane. Yoko avo malíka Jesus. Tokopâne hóyeno, ipuyuké kó'ieane nonékuke. ⁷Ina kohonóko emó'u kó'ieya:

—Jesus, iti Xe'exa Itukó'oviti, iti xe'exa Koati Payásoti ya uhá koêti, na koeti yího'ixopoinonu? Émbemopi ya iháke Itukó'oviti ákoyea ipíhepananu —kíxoane.

⁸Yoko kó'inokeneye yúho, hara kixoátimeku Jesus:

—Iti ndemoniú, ipíhikapi ra hóyeno.

⁹Ina kixopá'ikomaka Jesus:

—Kuti kéha?

—Ákoti Yumaxápu ngoéha vo'oku ákoyea yumáxapu úti —koéne yumópope.

¹⁰Yane koâti ikoseânaxovoti Jesus ne ndémoniuhiko, epemoâti ákoyea kápuhikapa yaneko poké'e óvoheixoku. ¹¹Yoko ápe ênoti kûre ixómotihiko níko oukeke neko kali mopô xêrerekuke ne óvoheixokuhiko. ¹²Yane hara kixo Jesus neko ndémoniuhiko.

—Koati vepemópiti pehúkopivi xapákuke ne kûrehiko, maka vitúkapane vóvoheixoku —koénehiko.

¹³Yane síkoane Jesus kuteâti épemoake. Ipuhíkopeane neko hóyeno, ponokó koépone xapákuke neko êno kûre. Yoko koati ákoti yumaxápu neko kûre kuteátimea pi'âti míli. Yane heú koéne éhahikeovo, koane íkorono'e-keovo úneke ukeâti ouke mopô. Heú koéne yúpuririhikeovo.

Kahá'ainoa íhae Njêraza pihópea ne Jesus

Mt 8.34; Lk 8.35-39

¹⁴Enepone koyonoâtihihi neko êno kûre, kohó'ikene koane koyúhopea koêku ne koekúti yane pitivóko, koane xapákuke neko ko'óvokuti yane mêum vekópoku. Yane noíxoponoa xanéhiko neko koekúti. ¹⁵Simoné'ehiko xoko Jesus, noíxoanehiko neko hóyeno ipúhikopeakumeku ndémoniu vatá koyé-potíne, ko'ipóvopotíne, koane unatípotíne isóneu. Yane pikóne ne xanéhiko. ¹⁶Enephikoneko noixoâti ne koekúti, koyúhopa ne noíxone koêku ne hóyeno koane koêku ne êno kûre. ¹⁷Yane koyúhoinoa xanéhiko ne Jesus kahá'ainoa ipúhikopea poké'exake. ¹⁸Itea enepone hóyeno ipúhikopeaku neko ndémoniuhiko, noixóne Jesus úrukopeovo vatékenake, épemova xanépea. ¹⁹Itea ako akáha'apoa Jesus. Puhu hara kíxo:

—Pihépavo yóvokuke xapa iyínoxapa. Yokóyuhopinoá uhá koêti ne kixó-piku Itukó'oviti, koane koêku ne hána'iti seánakopi —kíxoane.

²⁰ Yane pihópone neko hóyeno. Koyúhopa uhá koeti koêku ne ítukeinoá Jesus yane úkeaku iháxoneti Yehí Koeti Pitivóko, koáne iyúpaxeova heú koeti xâne kamoâti.

Épemone hóyeno koéhati Njaíru

Mt 9.18-19; Lk 8.40-42

²¹ Yane ivú'ixopomaka vatéke ne Jesus taru'úxopati neko mar. Seopóne poixô'oke, êno xâne pihinoâti. ²² Yane apé koéne hóyeno simôti xoko Jesus koéhati Njaíru. Enepone hóyeno, teyonéti xapa po'íhiko teyonéti íhikaxovokuke hó'e jûdeuhiko. Ina ipuyúkexo nonékuke Jesus. ²³ Yoko koati koyó'iti ne hóyeno koeku kíxea:

—Kahá'atine ivókeovo inzíne. Yaxénapanu, ípihepainana veô'u tutíkkuke maka aúnatipone. Yane ákomo ivákapu —kíxoane.

²⁴ Yane xanépoane Jesus ne Njaíru. Koati ênoti xâne ikéneke koane inú-meokokohiko.

Koitóva Jesus ne ka'arínети sêno

Mt 9.20-22; Lk 8.43-48

²⁵ Yoko ápe sêno nduse koetíne xoénae ká'arine. Akó'oti áka evésekea aríne. ²⁶ Yoko enóne ixómoyea koítaponovo kotíveti xoko ipixáxoati. Uke'éxotíne-maka apeínoati vo'ókuke itea akó'oti koitóvati. Tumúne yóno yupíheovo koéku. ²⁷ Eyekóxoane sêno ítuke ne Jesus, pihóne xapákuke neko êno xâne ikéneke Jesus. Koati akéneke Jesus véko sipóheoponeati ípovo. ²⁸ Vo'oku hara koeti isóneu ne sêno: “Enepomo pohu nzipáheyeya ípovo, indóvotimo” koêti. ²⁹ Ehá'axo sípoheyeya, etétukone aríne. Eópova ya muyókuke ítúkeovo koati iteôvatine ne aríne. ³⁰ Ehá'axo sípoheokono ípovo ne Jesus, eópamaka ipúhi-kea xunáko xokóyoke. Yane ná'akene koéne xaneâti noíheyeya xapákuke neko êno xâne, ina kôe:

—Kuti sipohêa ra ímbovo?

³¹ Ina yumopá fhikauhiko:

—Ákoikopo neíxa ra êno xâne isú'okovopiti koane inúmeopi yépemovikoma sipo'ókopiti? —kíxoane.

³² Itea kóyeane noíheyeya Jesus híyeuke neko êno xâne kahaâti éxea neko sipóheyeati ípovo. ³³ Yoko koati yupihóvoti honónokea mûyo neko sêno vo'ókuke neko yuho Jesus, koane hána'iti píkea eopâti ya xokóyoke unátipeane. Yane ina ipuyúkexo nonékuke Jesus, koyuhó'inoati uhá koêti neko koêku.

³⁴ Ina kixôa Jesus:

—Nje'exá, ítévone vo'oku kívivonu. Pihépáne, aúhepepone iséneu, ítivoane ne yaríne —kíxoane.

Koéxepukopa Jesus ne ivokóvotíne ihíne Njaíru

Mt 9.23-26; Lk 8.49-56

³⁵ Koeku yúho'ixeako Jesus neko sêno, simó koene xâne ukeâti óvokuke Njaíru, enepone inuxínoti itukéti íhikaxovokuke hó'e jûdeuhiko. Hara kixó-ponoa:

—Ivókovone ihine íti. Hácone perexôa itukéti ne íhíkaxoti —kíxoane.

³⁶ Itea ako itúkoake Jesus neko emo'úti. Hara kixo Njaíru:

—Hako píke. Puhu yakútiponu —kíxoane.

³⁷ Yane ako akáha'a Jesus ápeyea po'i pihôti ikéneke. Poéhane Pêturu yóko'o ne pi'âti kopo'ínukokoti Teâku yoko Xuâum, ene xâne. ³⁸ Simoné'e óvokuke Njaíru, noíxoane Jesus ákoyea tôpi kixóvoku yaíkexea koane íyokexea neko xanéhikoya. ³⁹ Yane úrukovo ne Jesus koane kó'ieya:

—Na koeti ákoino tôpi kixévoku koane ínayea íyeokexonoe? Haina ivokóvoti ra kalivôno, puhu imókoti —koéne.

⁴⁰ Yane koémoke'eyeahiko neko yûho. Ina pahukôa Jesus ipúhikopea uhá koêti ne po'ínuhiko xâne. Poéhane há'a yoko êno ne kalivôno yóko'omaka neko mopo'âti íhikau xâne xoko imókoku ne kalivôno. ⁴¹ Ina namukêa Jesus vô'u ne kalivôno koane kíxea ya emo'uke:

—“Talítá kumi.” (Yoko “Tenó, mbahúkopi yexépukopi” koêti ne emo'úti.)

⁴² Ehá'axo koyúhoa Jesus, exépukopone ne seno kalivôno koane yonópone. Yoko nduse koetíne xoénaena. Koati êno hána'iti iyúpaxeova heú koeti xâne.

⁴³ Yane koati í'ixiko'o kixoíxoati Jesus neko xâne ákoyea okóyuhua neko koekúti.

Ínamaka pahukôa Jesus poréxopeakono nîka neko seno kalivôno.

Koyúho ne Jesus Nazâreke

Mt 13.53-58; Lk 4.16-30

6 ¹ Ipuhíkopeane Jesus neko pitivóko, pihópone Nazâre, pítivokonake. Xanépoamaka neko íhikauhiko. ² Simovóne sâputu, turíxovone íhikaxea ne Jesus ya íhikaxovoku hó'e jûdeuhiko. Êno xâne kamokénoati koane iyúpaxeovahiko. Hara koéhiko vo'ókuke:

—Námea úkea ne íhíkauvoti íhikaxone koáne ne exóneti éxone? Námaka kixoâtiye éxea itúkea ne iyupánevoti ítuke? ³ Hainá'íkopo ne karapínteru, enepone xé'a Mâriya râ'a? Hainá'íkopo po'ínu Teâku, Yûse, Njûda yoko Símaum? Koáne ne mokéxahiko, hainá'ikopomaka yâye xapákuke úti óvo? —koéhiko.

Koane yupíheovohiko poé'ainoa isóneu. ⁴ Ina kixovókoxxoa Jesus:

—Koati teyonéti ne xâne koyúhoti emo'u Itukó'oviti. Poéhane poké'exake, ya xapákuke iyénoxapa yoko óvokuke ako teyoâti —kíxovokoxoane.

⁵ Yoko ako omótova itúkea iyupánevoti ne Jesus ya xapákuke vo'oku isó-neunoahiko, ákoti itukapu kóteovo ákoti axu'ína ka'aríneta enepo ipího vô'u tutíkuke. ⁶ Iyúpaxova Jesus tiú'iko omíxone neko xanéhiko vo'oku ákoyea akútípoa. Itea kóyeane ukópone ne Jesus po'íke kálihunoé pitivóko xêrene-kuke Nazâre íhikaxea po'ínuhiko xâne.

Ítukevohiko ne nduse koeti íhikau Jesus

Mt 10.5-15; Lk 9.1-6

⁷ Yane iháxihikoa Jesus neko nduse koeti íhikau, ina pahukôa xapa xâne pi'á pi'a koêti. Poréxoahikomaka xunakóti kópuhikopea ndémoniu xoko xâne úroevo. ⁸ Yoko ako síka Jesus ápeyeahiko ómone koeku píhea. Poéhane puló'ina ómo. Kene kuteâti imóvo, íhaku ípovo, koánemaka itúketi, ako síka ómea. ⁹ Pahúkoamaka itúkea perékatana itea ako síka ómea esá'ikovo.

¹⁰ Ina kixovókoxxoa Jesus:

—Enepo áva ko'ovokuti porexópiti yóki óvokuke, yâvaneya imókonemo ipihíkapi ne pitivóko. ¹¹Itea enepo áva símeku ákoti akahá'api, ákotimaka akahá'a kámokenoyeopi, ipihíkapihiko, ikétatahevxapapu kirikópoti ipú'ine poké'e ukeâti xoko piríkatana, yexókoatihiko ákoyeane omótokea íkameo-kono emo'u Itukó'oviti —kíxovokoxoane.

¹²Úkeane pihohíko ne íhikau Jesus koyúhoponea xapa xâne kónokea ikó-tivexea isóneuke ne pahúnevo koane kuríkopea. ¹³Kópuhikopomaka ndémo-niu urúkovoti xoko xâne. Enómaka ka'aríneta ipihinoke óliu tutíkuke koane koíteovahiko.

Kixoku ivókeovo neko Xuauum Mbátita

Mt 14.1-12; Lk 9.7-9

¹⁴Yane eyékoxoane Êrodi, enepone nâti, koeku ítuke ne Jesus vo'oku ákoyeane malíka yónoku ne eyekoúti vo'ókuke. Yoko hara koeti yúho po'ínuhiko xâne vo'ókuke:

—Exépukopone ne Xuauum Mbátita ukópea xapa ivokóvoti. Énomone ápeino xunáko nê'e ítúkea ne iyupánevoti ítuke —koénehiko.

¹⁵Kene po'ínuhiko, haramaka kôe:

—Koati porófeta íliya nê'e, iyukópovotine.

Ina keno'óko po'ínuhiko koêti:

—Koati porófeta nê'e kuteâti koêku neko koyúhotihiko emo'u Itukó'oviti mekúke —koénehiko.

¹⁶Itea kamoáne Êrodi, hara kôe:

—Koati Xuauum Mbátita ne exépukopone ukópea xapa ivokóvoti, enepone mbáhoe tetúnoyeovo —koéne.

¹⁷Kó'inokeneye isóneu, koati énomone pahukôa namukóponoati ne Xuâum yanekôyoke koane kurikoâti ika'ákovokutike, vo'oku saya'íkoati Xuâum yaneko hu'ûxo yeno Filípi, énomea Êrodi iháxoneti Erôdiya. Yoko koati kopo-ínukokoti ne Êrodi yoko Filípi. ¹⁸Vo'oku hara kíxoa Xuâum yanekôyoke: “Yane Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, ako omótova kéyenopi yeno pe'ínu” kixoâti.

¹⁹Koati yupihóvoti ítúkeovo puvone Erôdiya ne Xuauum Mbátita vo'ókuke, koane kahá'ayea Erôdiya koépekea itea akó'oti itâ. ²⁰Vo'oku koati teyoâti Êrodi ne Xuâum. Éxoa ítúkeovo koati ponóvoti hóyeno koane sasá'iti, ákoinoke síka koépekeokono. Epó'oxo enepo kamokénoa Êrodi koyúho ne Xuâum, ako exa mani áha ítúkea itea usó kóye kámokenoyea.

²¹Po'íke káxe ínixoa Erôdiya unátiyeaku ítúkea ne yúmo'ixovone. Koati iko-yuúxoti ipúhikope ne Êrodi, kutí'inoke ítúkoti éno níkokónoti. Énomonemaka hupíxinoa ne payásotihiko hóyeno pahúkoti natíxokuke, yoko tuti húndaru-hiko, yoko po'ínuhiko tutíye ya Ngálíleya. ²²Yane úrukovone ihíne ne Erôdiya hiyokéxoti nonékukehiko. Yupihovó koe ínixea úhe'ekea Êrodi yóko'ohiko neko húpiu. Yane hara kíxoa nâti ne ihínexaka:

—Yépemanu koêkuti yâha kó'oyene vo'oku mborexópeatimo —kíxoane. ²³Koyúhoamaka iháke Itukó'oviti exókoati ítúkeovo koati kaná'uti ne yúho. Hara kíxoa:

—Muhíkovamo itapána meyá koeti apeínonuti yara nandíxoku, kóyeanelo mboréxeopea ne yépemonuke —kíxoane.

²⁴Úkeane pího ne árunoe xoko êno. Hara kixóponoa:

—Kutimea émbemapana?

Ina kixôa êno:

—Yépema tuti Xuaum Mbátita —kíxoane.

²⁵Ênomone yaneko ókoku ôra, kayú koépone éhakopeovo xokóyoke ne nâti há'axaka, ina kixôa:

—Ngaha'âti ne tuti Xuaum Mbátita kó'oyenene utókuke —kíxoane.

²⁶Yupihovó koéne ikáxu'iyea okóvo ne nâti. Itea vo'oku koyúhoyeane poré-xeamo koêkuti épemone, ihákeikomaka Itukó'oviti koyúhoyea, yoko vo'óku-kehikomaka ne húpiu kamoâti, ene ákoino akáha'a káyukopea neko yúho.

²⁷Yane ako iká'akarixapu, pahúkone koepékoati ne Xuâum. Pahúkoanemaka ómeokono xoko ihínexaka ne tuti Xuâum. Úkeane pího ne húndaru ika'á-kovokutike. Yane tetúnoane, ²⁸ina omopêa tûti utókuke, ina porexóponoa neko árunoe. Yane kuríkoponoane xoko êno. ²⁹Ehá'axo eyékoxxa íhikauhiko Xuâum, pihóne veyóponea ne mûyo ina ekoxóponoahiko.

Kohiyákoa Jesus nika neko êno xâne

Mt 14.13-21; Lk 9.10-17; Xu 6.1-14

³⁰Yaneko kayukópovohiko xoko Jesus neko páhoe koyúhoyea emó'u xapa xâne, heú kixópahiko koyúhopinoa koêku neko ítuke koánemaka kíxoaku íhikaxea. ³¹Ina kixôa Jesus:

—Yókonenoe, vámamikapanavo xoko ákoyeaku xâne —kíxoane.

Yoko koati yupihóvati êno xâne xokóyoke. Koeku pihópea po'ínuhiko, koane símea po'ínuhiko. Koatine kóye. Muhíkova níkea ne evo Jesus, ako omótova vo'ókuke neko êno xâne.

³²Yane ivú'ixone vatéke ne evo Jesus yonoti xoko ákoyeaku xâne. Yoko aínovonehiko koeku píhea. ³³Itea êno xâne noiké'exopati pihoné'ehiko. Exó kíxoahiko ítúkeovo evo Jesus. Hukinóvoti éhahikeovohiko huse'ó kixoâti xê'o neko mar, ukeâti uhá koêti neko pitivókohiko. Yane inuxó koéne símohikea tumúneke símea evo Jesus. ³⁴Evesékeane vatéke ne Jesus, noíxoane neko êno xâne. Yane yupihovó koéne kóseanayea, vo'oku kutí kó'iyehiko su'úso ákoti koyonoâti. Yane turíxovone íhikaxea. Ako tûpi íhikaxoake.

³⁵Kiyoné'e káxe, ahí'okovone Jesus ne íhikauhiko. Hara kíxo:

—Ako apêti yara vóvoheixoku epó'oxo kiyóne káxe. ³⁶Mani únati pehuká-pavo pihópea ra xanéhiko motovâti vanéxopea kali níka yátikeneye, koêkuti vekópoku xapa ko'óvokuti koane xapa kali ipuxóvokuti —kíxoane.

³⁷Itea hara kixovokoxoa Jesus:

—Itínenoe parexâ níka.

Ina kixôa íhikauhiko:

—Mani konókoti uti êno tiúketi, ovâti pi'âti séndu káxe ko'ítuke xâne, ínani omótova vanéxinoa uti pâum níkaxeake úti.

³⁸Ina kixovókoxopamaka Jesus:

—Ná'ikopo yé'aye pâum yâyeke? Neíxapana —kíxoane.

Exoânehiko yé'akeye, ina etó'okopo Jesus ápeyea singu koeti pâum yoko pi'âti hôe. ³⁹Yane pahúkoane Jesus ho'uxó ho'uxo kó'iyea ivátahikea ne xanéhiko xapa uhé'ekoti kálihunoe ngaráma. ⁴⁰Yane heú koéne ivátahikea ho'uxó ho'uxo koêti. Êno ho'úxovoku póhuti séndu, koane enómaka ho'úxovoku

sinkoenta koêti. ⁴¹Ina veyôa Jesus neko singu koeti pâum yôko'o ne pi'âti hôe, ina komômo vanúke ikoró'ixinovoti Itukó'oviti vo'ókuke ne nikokónoti. Yane ina hono'ékexoa ne pâum koane pôrekexea ne íhikauhiko. Koane íhikauhiko, pôrekexoamaka ne xanéhiko. Yane ínamaka hono'ékexoa Jesus ne pi'âti hôe xapákuke heú koeti xâne. ⁴²Uhá koéhiko níkea koane imátaxeovohiko. ⁴³Ina itixópa íhikauhiko Jesus neko itátanehiko pâum yoko hôe haxâti, kopúhikopoikomaka nduse koeti sésta. ⁴⁴Yoko singu koe mili hóyeno nikoâti neko pâum.

Koeku Jesus yóno inúkuke úne

Mt 14.22-33; Xu 6.15-21

⁴⁵Koati ikénepoke nekôyo, pahúkopa Jesus ne íhikauhiko ivú'ixopea vatéke, koane inúxopinoa yonópotihiko Mbetâsaida poixô'oke neko mar, koêkuiko pahúkopea Jesus pihópea neko êno xâne. ⁴⁶Pihopónehiko, ina pího ne Jesus oúke neko kali mopôí itukóponoti orásaum. ⁴⁷Yaneko yotixóne, kukúkeke mar óvoheixoiko ne vatéke ivú'e neko íhikauhiko. Kene Jesus, óvaikone póhuxeovo xoko óvoheixoku. ⁴⁸Noixoâne Jesus ne íhikauhiko kóxuna'ixeovo ívirikea vatékena, koane ákoyea píha tumúne vo'oku ihunóvoti, pihínoane. Yoko mâturukatane. Yonó koéne inúkuke úne ne Jesus kaha'âti anú'ukeahiko. ⁴⁹Noixoâne íhikauhiko neko yonoti inúkuke úne, íkutixanehiko ipíkoti. Yane yaífxonehiko. ⁵⁰Koati konóko'iti noixoânehiko. Itea hara kíxovokoxoa Jesus: —Aúhepeponenoe iséneu, undíneye, hákonoe píke —kíxovokoxoane.

⁵¹Ina evesé'uxopa Jesus kúveuke ne vatékena, yane xanepoâtinehiko. Má koépone neko xúnati ihunóvoti. Yupíhova iyúpaxeova íhikauhiko. ⁵²Koáhati akó'otihiko imihé'akina isóneu ne po'i iyupánevoti ítuke Jesus kohiyákoa neko singu koeti pâum, vo'oku títiu kóyeyeahiko omíxone.

Jesus ya Njenezâre

Mt 14.34-36

⁵³Taru'úxoane neko mar, enepo simoné'ehiko poké'exa Njenezâre, iká'a-koane ne vatéke xe'ókuke ne úne. ⁵⁴Koeku evésekeahiko, exó kixópononehiko Jesus ne xanéhiko. ⁵⁵Yane éhahikovo ya heú koeti ipuxóvokutihiko yaneko poké'e veyopónoati ne ka'arínети, ixané kixoâti pouke ómeahiko xoko Jesus, koêkuti eyékoxeakuhiko óvea ne Jesus. ⁵⁶Koane koêkuti vékoku ne Jesus ya kálíhunoe ipuxóvokuti, koáne ya pitivókohiko, yoko xapa ko'óvokuti ya mêum, omínokono ka'arínети ya none ovokúti, koane épemeokono Jesus yusíkea pohu sipohí kíxeokono heve ípovo. Yoko heú koeti sipóheati, unátipo.

Koyúhoa Jesus koêku ne hó'e jûdeuhiko

Mt 15.1-9

7 ¹Ápe farízeu yoko éskiriba, enepohikone teyonéti hó'eke jûdeu ukeâti Njeruzálem pihóti xoko Jesus. ²Yoko noíxoanehiko ápeyea íhikau Jesus nikóti ákoti haka kíxoku kipóvo'uxeovo po'ínuhiko jûdeu, kuteâti íhikaxoake hó'e.

³Vo'oku enepohikone farízeu yoko uhá koeti po'ínuhiko jûdeu, koati yuixóvoti íhikaxoake oxúnoekene, ákoinokehiko níka ákotike kókoyuse íxa kipóvo'uxeovo inúxotike. ⁴Koánemaka enepo ukopêa mérkaduke, ákomaka níka

ákotike itukâ ne nókone itúkea hó'êke motovâti kasása'ikopeovo. Êno po'ínuhiko koekúti kuteâti kókoyuse kíxea kipó'íkea énovope koane kóhokope êka yoko ihakúti ítuke haváva, [muhíkova ipéna].

⁵Yane hara épemo'iko Jesus ne evo farízeu yoko éskiriba:

—Na koeti ákoino itúka íhikeuhiko ne íhíkavoti kúreinovike voxúnoe-kene? Vo'oku níkó koéhiko ákoti hakâ ne kixoku kipóvo'uxeovo úti ya hó'e úti.

⁶Ina yumopâ Jesus:

—Koati tokopóvoti neko yuho porofeta Izâiya mekúke ve'ókukenoe, itínoe ikútixapovoti sasá'iti ya po'ínuhiko xâne. Énomone neko yutoéti koéti:

“Enepora xanéhiko, pohu koyuhó kíxoa téyeonu, itea ako malíkanu isóneuhiko. ⁷Koati hokohí kixónuti, íhíkaxotihiko íhíkavoti ainóvoti isoneú kíxone xâne” kôe. *Izâiya 29.13*

⁸Ako itíkoake ne páhoenopi Itukó'oviti. Ainová koe kixoku itúkeovo xâne yara kúveu mêm hekónoe —kíxoane.

⁹Ina kixovókoxopamaka Jesus neko evo farízeu yoko éskiriba:

—Koati yahúkotinoe ya kiríki ne íhíkavoti ukeâti xoko Itukó'oviti motovâti hekópi isoneú kixíneake ne íhíkavoti. ¹⁰Vo'oku hara koéti yútoe Muíse, nókone xâne itúkea: “Tiyánoe yá'a yoko yêno” kôe. Ina koe'íkomaka: “Konó-koti koépekeokono ne vaheréxoti yuhó'ino há'a itukovo êno” koémaka. ¹¹Itea hara koe íhikexinoe: Enepone tiúketi mani huvó'oxope há'a itukovo êno, motóva xâne koyúhoino há'a yoko êno itúkeovo Korôbaum, tiúketi poréxoke Itukó'oviti. ¹²Yane ákoneikopo okónokoa kátarakea há'a, áko'o itukovo êno. ¹³Yane ákonemaka itúkokonoke ne emo'u Itukó'oviti vo'oku isoneú kixíneake ne íhíkavoti, enepone íhikexoke xanéhiko. Enómaka po'ínuhiko koekúti ítíkenoe kuteâti —kíxovokoxoane Jesus.

Úkeaku vaherévokoti

Mt 15.10-20

¹⁴Ina íhaxíhikopamaka Jesus neko êno xâne. Hara kíxovokoxoa:

—Yakámokenonu uhá ketínoe maka yéxanenoé iséneunoa ra yúnzo: ¹⁵Ako ápahuina koekúti urúkovoti xoko xâne motovâti ikópiti'íkea, itea enepone koekúti ipuhíkeati xokóyoke hainápo, énomone ikopítí'ikoa. ¹⁶[Koékuti kamoâti ra yúnzo, ivávaka] —kíxovokoxoane.

¹⁷Píhopeâne Jesus ne xanéhiko, úrukopovo ovokútike. Yane épemo'ikoane íhikauhiko koeku íhokoake ne yuhómeku. ¹⁸Ina kixovókoxoa Jesus:

—Ákonoekopomaka yéxa kixó'ekone? Ákoikopo yéxanoé ákoyea ápahuina koekúti urúkovoti xoko xâne motovâti ikópiti'íkea? ¹⁹Vo'oku ako úrukapu isóneuke, itea okóvoike yónea ina ípuhíkopomaka —kíxovokoxoane.

Ya kuteâti koéku neko yuho Jesus, iyúseo isóneunoa ne uhá koeti kó'iyeo-voku níkokónoti motó'iyeo va níkeokono. ²⁰Ina kixovókoxopaikomaka:

—Itea enepone ukeâti xoko xâne hainápo, énomoneoxo ikopítí'ikoa. ²¹Vo'oku isóneuke xâne úkea ne váherehiko áha itúkea, kuteâti ikópiti'í-kopeovo ya kapinehí kíxea xâne ákoti itukapu koati múxone yoko oméxea koane koépekea. Kúteanemaka ne aúpu'íkea yêno áko'o itukovo íma, kapí-neti ákoti itukapu koati múxone. ²²Ina keno'ókomaka ne ixómoyea ipúpa-kinoa isóneu kahá'ayea írikuxea, koane kahá'ayea váherexea ítukeino po'i xâne, koane semékekexea. Kúteanemaka koéku ne ákoyea sayá'íkapeapa

ne váhere úhepune mûyo vo'oku kahá'ayea sêno, koánemaka ne poé'aino isóneu po'ínuhiko xâne vo'oku íyokeova ítukevo, yoko ikópiti'ikea íha po'ínuhiko xâne, koane kapáyasokopeovo, yoko po'ínuhiko kixoku koésayu'ixea ítúkeovo, kuteâti kixoku ítúkeovo xâne ákoti isóneu. ²³Heú koêti ra váhere ítukeôvoti, aínovo ukeâti isóneuke xâne, yoko énomoneoxo ikopítí'ikoa — kíxovokoxoane.

Sêno ukeâti po'i poké'e

Mt 15.21-28

²⁴Ipuhíkopeane Jesus neko óvoheixoku, pihóne ya poké'e xe'ókuke ne pitivókohiko koéhati Tîru [yoko Sídóm]. Simoáne, ápe ovokútiya úrukovoku. Ako akáha'a ápeyeya exoâti símea, itea ako oxéne ákoyea éxakana. ²⁵Yoko ápe sêno apêti ihíne úroevo ndémoniu. Eyekóxoane sêno símeane Jesus, pihóne xokóyoke. Yane ipuyuké kó'iyean nonékuke. ²⁶Yoko haina jûdeu ne sêno, koati seno sirufinísea. ²⁷Ina epêmo Jesus kópuhikopinoa ndémoniu urúkeovati ihíne. Itea hara kíxoa Jesus:

—Konókoti imátaxeovo inúxotike xe'éxaxapa ne koati ko'óvokuti. Vo'oku ako yusíka véyeokono itátane pâum, nika xe'éxaxapa ne koati ko'óvokuti, ina parexákana ne kálahunoe tamúku.

²⁸Ina yumopâ neko sêno:

—Kaná'uteoxo Unaém. Itea enepone kálahunoe tamúku opékuke mêsa, níkoamaka ne íhone nika kalivónohiko.

²⁹Ina kixopâmaka Jesus:

—Vo'ókuke ra yiúho, ipúhíkopeane ndémoniu ne ihine îti. Motóvane pihépi yóvokuke —kíxoane.

³⁰Yane pihópone neko sêno. Seopóne óvokuke, inú'ikopane ne ihíne tunukúxovoti ípeke. Yoko ipúhíkopeane ndémoniu.

Unatípo neko hóyeno mókere ákotimaka panâpu koyúhoyea

³¹Yane ipúhíkopeane Jesus ne xe'o Tîru. Vekó koépo ya Sídóm. Tarú-'uxopamaka ne poké'e iháxoneti Yehí Koeti Pitivóko koeku yonópea ya Mar-na Ngalfíleya. ³²Yane ápe xâne omotíhiko hóyeno mókere ákotimaka panâpu koyúhoyea xoko Jesus. Épemohiko Jesus ípihea vô'u tutíkuke ne hóyeno. ³³Yane ahikú kíxoa Jesus xoko ákoyeaku koati xâne, ina ipího vô'u kenókuke neko hóyeno. Yane kaláka'ikomaka vô'u ya hô'o ina ipího nenékuke ne hóyeno, ³⁴ínamaka komômo vanúke xaneâti ínayea ómixekovo koane “Efáta” kíxea. (Yoko “imíhe'akapane” koêti neko emo'úti.)

³⁵Énomone yanê'e, kamópone neko hóyeno. Ákone itopeâti nêne. Ponópovone koyúhoyea.

³⁶Ina ixikó'okoa Jesus ne xanéhiko ákoyea okóyuhua ne koekúti. Itea koeku f'ixiko'o kíxoixea ákoyea okóyuhuahiko, inamá'axone koyuhôhiko. ³⁷Enepohikone xâne eyekóxoati, yupíhova iyúpaxeova koane kó'iyeahiko:

—Imáko yupíhinovo unako ítuke! Ituko kamópea mókere, koane ítoa ponópea koyúhopea ne ákoti okoyúho —koénehiko.

Pí'ape kohíyako nika êno xâne ne Jesus

Mt 15.32-39

8 ¹Yaneko káxehiko ho'úxopinovomaka Jesus ne êne xâne. Yoko ako niko-kónoti nikáhiko. Yane ina ihaxíhikoa Jesus ne fhikau, hara kíxovoko-xoa:

²—Ngóseanane ra xanéhiko vo'oku ákone nikáhiko. Yoko mopó'apene káxe óvoheixohiko njokóyoke kó'oyene. ³Enepo mbahukápahiko pihópea óvokuke ákoti nka, ikoróhikoatimo hímakati xenékuke. Yoko anéye xapákuke koati ákoti malika úkeaku.

⁴Ina kixôa fhikauhiko:

—Ná'ikopomo vínixoponea nikokónoti motovâti koímataxeahiko yara mêm ákoti apêti?

⁵Ina kixovókokoxopamaka Jesus:

—Ná'ikopo yé'aye pâum apêti yáyeke?

—Seti kôe —kíxoane fhikauhiko.

⁶Yane pahúkoane Jesus ivátahikea poké'eke ne xanéhiko, ina veyôa ne seti koeti pâum, ina ikoró'ixovo xoko Itukó'oviti.

Yane honó'ekexoane, ina porekêxoa ne fhikauhiko. Koane fhikauhiko, pôre-kexoamaka neko xâne. ⁷Ápemaka kali ye'á koeti kálahunoe hê. Yane íkoro-'ixinovomaka Jesus xoko Itukó'oviti ina pahukôa neko fhikauhiko pôreke-xea ne xanéhiko. ⁸Heú kôe neko xanéhiko níkea koane imátaxeovohiko. Ina itixópa fhikauhiko Jesus neko itátanehiko nikokónoti haxâti, kopúhikopoiko-maka seti koeti sésta. ⁹Yoko itóponomea koaturu koeti mili hóyeno yanekóyo. Yane ina pahukópa Jesus pihópea neko xanéhiko.

¹⁰Kene Jesus yoko fhikauhiko, ivu'ixopo vatêke yonópoti poké'e koéhati Ndaumanúta.

Epêmo Jesus iyupánevoti ukeâti vanúke ne farizeuhiko

Mt 12.39; 16.1-4

¹¹Ápehiko farízeu, enepone teyonéti hó'eke júdeu, yuhó'ixoponoti Jesus, opos'ókovati. Koati kaha'aínoatihiko pahúkeovo ya yumópope, épeminoake itúkea iyupánevoti hoénaxovope itúkeovo xoko Itukó'oviti úkea ne xunáko.

¹²Yupíhova ikótivexea Jesus isóneuke, xaneâti ínayeá ómixekovo ina kôe:

—Na koeti épemino kahá'ayeá noíxea iyupánevoti ra xanéhiko apêti yara káxehiko símokune úti kó'oyene? Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe: Ákomo ápahuina iyupánevoti noíxone índukeinoa —koéne.

¹³Yane kurí kíxoanehiko Jesus. Ivú'ixopo vatêke, pihópoti poixô'oke neko mar.

Ihokoa Jesus kohiyákopeti ne kixoku itúkeovo farízeu yoko Êrodi

Mt 16.5-12

¹⁴Yoko notú koene okóvo ómea po'i pâum ne fhikauhiko Jesus. Puhu poéha koxe'u pâum vatêkenake, koékune, ako po'ínu. ¹⁵Ina ihíkaxoa Jesus ne fhikau, hara kíxovokoxoa:

—Neíxapunoe, yokóhiyanavao ne kutí koeti kohiyákopeti pâum, ánahixope farízeuhiko yoko Êrodi —kíxovokoxoane.

¹⁶Yane turíxovone yúho'ixeokoko ne íhikau Jesus vo'ókuke ne yúho. Hara kixókoko:

—Koatímea vo'oku ákoyea pâum vómone kó'inoneye yúho —kixókokohiko.

¹⁷Yoko exó kíxea Jesus koêku ne isóneuhiko. Hukínóvoti kixovokoxea:

—Na koeti ixómoino yího'ixokoko vo'oku ákoyea pâum yómonenoe? Ávonoe yéxina iséneu? Koane ávomaka yéxanoe koêku ne yûnzó? Imáko tiú'ino isé-neunoe! ¹⁸Ápe yúke itea ako koati ínixi. Ápemaka kíno itea ako koati kémi. Ákonenoe puyákanapa yokóvo ¹⁹yé'akeye sésta puhí koeti itátane haxa nikokónoti ítxeponenoe, enepo nzono'ékexoa neko singu koeti pâum xapa singu koeti mili xâne?

Ina kixoáhiko:

—Nduse kôe.

²⁰Ina kixovókokoxopamaka Jesus:

—Kúteanemaka koêku nzono'ékexoa neko seti koeti pâum xapákuke neko koaturu koeti mili xâne, námaka yé'aye sésta kepúhiupo yane itátane haxa nikokónoti?

Ina yumopâhiko:

—Seti kôe

²¹Ina kixovókokoxopamaka Jesus:

—Kóyeaneanea ávoyea yéxinanoe iséneu? —koéne.

Koitóva Jesus ne komítiti íhae Mbetâsaida

²²Yane simónehiko ya Mbetâsaida, kali ipuxóvokuti. Ina apê xâne omoti hóyeno komítiti xoko Jesus, epemoâtihiko ípihea vô'u tutífkuke neko komítiti.

²³Yane namú kíxeane Jesus vô'u ne hóyeno hirikôa meúkeke yane ipuxóvokuti, ina ípiho h'ô ukékuke ne hóyeno koane ípiheamaka vô'u tutífkuke. Yane hara kíxoa:

—Ápe koêkuti ínixene?

²⁴Ina komomâ hóyeno koane turíxeovone ínixopea. Hara kôe:

—Íninjo xanéhiko yonôti, itea kutí kó'inonu xuve tikóti —kíxoane.

²⁵Ina ípihopamaka Jesus ne vô'u ukékuke neko hóyeno. Yane turíxovone unátipea ínixopea. Koati unatípotine, koane ínixopea uhá koêti. ²⁶Ina pahukôa Jesus ponó koépea óvokuke ákoti vekapâ ne ipuxóvokuti.

Koyuhôa Pêturu itúkeovo páhoe Itukó'oviti koíteovovi ne Jesus

Mt 16.13-20; Lk 9.18-21

²⁷Yane pihóne Jesus yoko íhikauhiko xapa kálihunoe ipuxóvokuti ovoti xe'o Sezâreya, enepone pitivóko óvoku Filípi pahúkea. Ya xenékuke, hara kíxovokoxoa Jesus ne íhikauhiko:

—Kutimea íkutixanu ra xanéhiko?

²⁸Ina yumopâ íhikauhiko:

—Ápe koyúhoti itíkivo Xuaum Mbátita iyukópovone. Kene po'ínuhiko, koyúhoa itíkivo Íliya iyukópovone. Kane po'ínuhiko koyúhoa itíkivo porófeta koyúhoti emo'u Itukó'oviti mekúke iyukópovone —kíxoane. ²⁹—Kene itínoe, kuti keyúho indúkeova?

Ina kixôa Pêturu:

—Iti Mésiya, enepone páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne —kíxoane.

³⁰Ina ixikó'okoahiko Jesus ákoyea xâne koyúhoinoake nê'e.

Koyuhôa Jesus ivókeovomo yoko ukópeamo xapa ivokóvoti

Mt 16.21-23; Lk 9.22

³¹Ina turixóvo íhikaxea Jesus ne íhikauhiko. Hara kíxovokoxoa:

—Konókotimo yupíheovo ngoítóponeovo kotíveti, undi íhae vanúke ikúti-pasikoponovoti xâne. Ákomo akútiponu ne tutíhiko viyéno jûdeu, koánemaka ne payásotihiko sasedóti inuxínoti xanena úti hó'eke, yóko'o ne íhíkaxotihiko yútoe Muíse, enepohikone éskiriba. Koepékonutihikomo itea ya mopó'apeke káxe ikéne, enjepúkopotinemo ungópea xapa ivokóvoti —kíxovokoxoane.

³²Koati kouhápu'ikinoati Jesus kixókonokumo. Yane ahikú kíxoane Pêturu, ina kixôa ákoyea yusíka kó'iyeaneye kuteâti koêku ne yúho. ³³Ina inonéxi-nova Jesus ne íhikauhiko koane sayá'ikea Pêturu. Hara kíxoa:

—Yahíkuhipunu Satanaé! Vo'oku haina ukeâti xoko Itukó'oviti ne iséneu, itea koati kuteâti kixoku ko'ísoneuyea xâne yara kúveu mêum —kíxoane.

Nókone kó'iyea ne hokoti Jesus

Mt 16.24-28; Lk 9.23-27

³⁴Yane ítaikoane Jesus neko êno xâne koánemaka ne íhikauhiko ahí'okeo-vaxo ina kixovókoaxo:

—Enepone kahá'ati hókeonu, ako yusíka yuíxeovo kouíhepekea kóyeku yara kúveu mêum. Konókoti hókeonu ya usó koyêti ínónexinovo tiú'iti koekúti, kuteâti koeku xâne koinópoti kurúhuna iyonókonone xoko kurúhuxokonoku. Yane kená'akane ingéneke. ³⁵Vo'oku enepone xâne yuíxóvoti kouíhepekea kóyeku yara kúveu mêum, evókoatimo ne mani unako koépoku xoko Itukó'oviti. Itea enepone xâne usó koyêti évokea úhepeko kóyeku yara kúveu mêum vo'ónguke epó'oxo vo'ókuke ne inámati íhíkavvoti yúnzo, énomonemo unatí koépoku xoko Itukó'oviti.

³⁶Kutí'ikopo itópoino xâne usó kó'iyea apeínoati yara kúveu mêum itea evókoti mani unako koépoku xoko Itukó'oviti? ³⁷Ápeikopomea koekúti yara kúveu mêum motovâti ko'ésa'iyea mani unako koépoku xoko Itukó'oviti? ³⁸Yoko koêkuti teinónuti koane teinoâti ra emó'um nonékuke xâne kûri-vokoevo ákoti opoéha isóneu ikéneke Itukó'oviti, enepohikone vaheréxotimaka kióxku itúkeovo, simóvotimo káxe ndeínoakumo, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne. Koati énomonemakamo ngíxoaneyehiko yaneko káxe ngayukápapu enepo naixápakananemaka indúkeovo hána'iti íhayú-'iuti kuteâti koeku Itukó'oviti Nzá'a, koêkumaka xanépeonuhiko sasá'iti ánju, enepone ovóxehiko Itukó'oviti ukeâti vanúke —kíxovokoxoane.

9 ¹Ina kixovókoaxopaiikomaka Jesus:

—Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe: Anéye xepákukenoe ávotimo ivakápu koeku ávoyea naixa xunácomo natíxea Itukó'oviti xapa xâne.

Ipokóvo koeku Jesus nonékuke evo Pêturu

Mt 17.1-8; Lk 9.28-36

²Sei koe káxe ikénepo, xánae Jesus ne Pêturu, Teáku yoko Xuâum oúke koati hána'iti mopô. Aínovonehiko, ako po'i xâne kapákuke, ina ipokóvo koêku ne Jesus nonékukehiko. ³Enepone ípovo Jesus ú'uhahi kóyene koane

hóhopu-hóhopu kóyene. Ako kipóheoti yara kúveu mêum iotâti kohópu-ikea ne kipóhiu kuteâti hopú'iyea neko ípovo. ⁴Yane apé kó'inoane Íliya yoko Muíse, enepohikone koyúhoti emo'u Itukó'oviti mekúke yuhó'ixotihiko Jesus.

⁵Ina kôe ne Pêturu:

—Íhikaxotí, koati únati vápeyea yâye. Poéhane vitúkinopinoe hú koêti mopo'âti kálíhunoe péti. Poéhamo ítike, koane poéhamo ítuke Muíse koane poéhamo ítuke Íliya.

⁶Itea mayane koyuhohí koêti ne Pêturu. Akó'oti koati éxea mani yúho vo'oku yupíheovohiko píkea. ⁷Yane apé koene kapási rama'úxoatihiko koane emo'úti inu'íxoati xapákuke ne kapási. Hara kôe:

—Énomone Nje'éxa râ'a ákoti omotóva ongóvo. Yakámokenoyinoe yúho —koéne.

⁸Ina noiméxo ne íhikau Jesus xêrerekuke itea áko'oponehiko ne po'i noíxo-nemeku. Poéhapoane Jesus noíxo.

Yuhu Jesus koeku Íliya

Mt 17:9-13

⁹Koeku ukópea oukeke ne hána'iti mopô, hara kíxoa Jesus ixíko'okeahiko ne íhikauhiko:

—Hákoxovo keyuhoânoe ne neíxone njokóyoke, imókonemo simapúne káxe enjépukopeakumo ungópea xapa ivokóvoti, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne —kíxoanehiko.

¹⁰Koáne, itúkoahiko neko yuhó'inoa Jesus. Ako okóyuhoahiko, itea yúho-'ixopokoko kaha'âti éxea kixó'ekone ne yuhu Jesus, enepone “enjépukopea-kumo ungópea xapa ivokóvoti” koêti. ¹¹Ina kixohíko Jesus neko íhikau:

—Ná'íkopo koeti koyúhoinoa íhíkaxoti yútoe Muíse, enepohikone éskiriba, kónokea itúkeovo Íliya inuxómo símea?

¹²Ina yumopâ Jesus:

—Kaná'uteoxo símea ne Íliya inúxotike kóyuseyea uhá koêti. Itea na kó'inoaye iséneu ne emo'u Itukó'oviti koyúhoinoake kónokea enó'iyemo koítoponeovo kotíveti ne íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne koane yupíheovomo púveovokono? ¹³Koati ngixópitinoe símeane ne Íliya, epó'oxo itúkoa xanéhiko uhá koêti ne âha kíxea kuteâtimaka koeku yutóxeovo emó'uke Itukó'oviti mekúke —kíxovokoxoane Jesus.^a

Koitóva Jesus ne homoêhou úroevo ndémoniu

Mt 17:14-21; Lk 9:37-43

¹⁴Ya koeku káyukopeovohiko evo Jesus xapákuke neko po'ínuhiko íhikau, noíxonehiko koâti ákoti yumaxápu xâne yakuku-yakukú kixeâti ne íhikauhiko ixómoti yumopókoko, koánemaka ne éskiribahiko, enepone íhíkaxoti yútoe Muíse. ¹⁵Noíxóne Jesus neko êno xâne, iyúpaxovohiko ina ehahíkinova yúhoikoponea. ¹⁶Yane hara kíxoa Jesus ne éskiribahiko:

—Na koeti ixómoino yimópokokonoe? —kíxoane.

¹⁷Yane apé koéne kixoti Jesus xapákuke neko êno xâne:

a 9.13 Enepone “Íliya” koêti, yokómoma xoko Máteu 17:11-13 xoko koyúhovoku itúkeovo Xuaum Mbátita kixó'eko ne Íliya koêti.

—Ihikaxotí, omândi ne nje'éxa xikóyoke. Ako okóyuhu vo'oku urúkovati ndémoniu. ¹⁸ Koêkuti óvoku enepo komohêa ndémoniu, íkorokoa poké'eke. Yane puvahíxotine pâho koane ínayea ngarútutukexo ôe koane muyá'iyea koxé'u. Êmbemoane ne íhikeuhiko kópuhikopea itea ako íta.

¹⁹ Ina kôe ne Jesus:

—Imáko itúkinovo tiú'iti kutípea ra xanéhiko yara káxehiko kó'oyene! Ná'ikopomeamo nzunóko óvonzexia xepákukenoe? Ná'ikopomeamo nzuhóko índea ákoyeane yakútiponu? Yámane yâkeneye ne homoêhou —kíxoane.

²⁰ Ina omâhiko xoko Jesus. Ehá'axo noixo Jesus neko homoêhou, ako íyuhixa ndémoniu koyúyu'okea. Yane íkorokovone neko homoêhou poké'eke koane kohókororokexoevo poké'eke koane puváhixea pâho. ²¹ Ina kixôa Jesus há'a ne homoêhou:

—Na yé'aneye xoénae koéneye ra xi'íxa?

Ina yumopâ neko hóyeno:

—Ukeátine kalihâ'iko. ²² Enóne kûriukeyea yúku koane kûrino'ekea úne kaha'âti koépekea. Itea enepo itêa kéítivoa, yokóseanavi, hivá'axavi —kíxoane.

²³ Ina kixôa Jesus:

—Yépemonuikomaka índea ngoíteova? Enepone xâne kuvovónuti, uhauhá kôe kóúsokinokonoa —kíxoane.

²⁴ Yane kóhonokone emó'u ne ha'a homoêhou. Hara kíxoa:

—Nguvónopi, itea kirí'uxinanu ngúveovopeoxo —kíxoane.

²⁵ Noixoâne Jesus éhahikeovo ne xanéhiko xokóyoke, sayá'ikoa ne ndémoniu. Hara kíxoa:

—Iti ndémoniu mokeréxoti xâne konaé ákoti ikayúhaxa, mbahúkopi ipíhi-kopi ra homoêhou, koane hákone keyukópínova —kíxoane.

²⁶ Ina vaúko ne ndémoniu xaneâti koati xúnati koyúyu'okea ne homoêhou koeku ipúhikopea. Yane kutí koéne ivokóvotine ne homoêhou ipuhíkopeane ne ndémoniu. Énomone enó'ino xâne “ívókovone nè'e” kixôâti. ²⁷ Itea namú kíxane vô'u Jesus huvo'óxoá exépukopea. Yane exépukopone ne homoêhou.

²⁸ Ikénepoke, enepo urúkopovone ovokútike ne evo Jesus, yoko ainóvotine-hiko, hara kíxoa íhikauhiko:

—Námea koeti ákoino víta kópuhikopea úti ne ndémoniu?

²⁹ Ina yumopâ Jesus:

—Enepora kó'iyevoku ndémoniu, ako kopúhikopati ákoti itukapu ya orásaum [yoko jejuá kó'iyea] —kíxovokoxoane.

Koyuhópamaka Jesus ivókeovomo yoko exépukopeamo

Mt 17.22-23; Lk 9.43-45

³⁰ Ina ukopóno ne evo Jesus. Ngálíleyake vekópo, itea akó'oti akahá'a Jesus éxeokono óvoheixoku ³¹ vo'oku kahá'ayea íhikaxeako íhikauhiko. Yane hara kíxovokoxoane:

—Nguri'ókokonotinemo xunako xanéhiko, undi íhae vanúke ikútipasiko-ponovoti xâne, yane ínamo kaepékanuhiko, itea mopó'apeke káxe ikénepo, enjepúkopotinemo ungópea xapa ivokóvoti —kíxovokoxoane.

³² Itea ako éxina isóneu íhikauhiko Jesus neko yúhu koane píkoahiko épe-'ikea.

Kixoku itúkeovo ne ínixone Itukó'oviti itúkeovo koati payásoti

Mt 18.1-5; Lk 9.46-48

³³ Ina seopâmake evo Jesus ne pítivokona Kafanâum. Koeku seópea óvokuke ina kixovókoxxa Jesus ne íhikauhiko:

—Na koeti yimópinokokonoe xenékuke?

³⁴ Itea ako yumápahiko, yunukú koénehiko vo'oku kahá'ayea éxea itukó-votiye ne koati payásoti xapákuke yumópinokokoke xenékuke. ³⁵ Yane ivátakone Jesus koane iháxihikea ne nduse koeti íhikau ahí'okeovaxo, ina kixovókoxxa:

—Enepone kahá'ati itúkeovo koati payásoti ya uhá koêti, konókoti ikálihu-xopeovo yoko itúkeovo ovoxe uhá koêti —kíxovokoxoane.

³⁶ Yane ina hiriko kalivôno ne Jesus nonékukehiko koáne nú'uxea koeku kó'iyea:

³⁷ —Itukovo apêti kalivôno kuteâti ra kalivôno yâye njokóyoke, koêkuti itukínoati únati vo'ónguke, undímaka kixóneye. Yoko koêkuti ikxónutineye, haina ûndi kixóneye itea enepone Pahukónuti yara kúevu mêum kixóneye —kíxovokoxoane.

Ako omótova ápeyea xâne púvone úti

Lk 9.49-50

³⁸ Ina kixôa Xuâum:

—Íhikaxotí, ápe hóyeno noíxone úti kopúhikopotí ndémoniu ya ihéke, itea sayá'ikoa úti vo'oku ákoyea itúkapu xáneheixone úti.

³⁹ Ina kixôa Jesus:

—Hákonoeni seya'ikoa, vo'oku ako xâne itúkoti iyupánevoti ya inzáke koyúhotimo ákoyea aúnanandi ikénepoke. ⁴⁰ Enepone xâne ákoti akapá'avi, koati huvo'óxoviti nê'e. ⁴¹ Koati emo'úti ra yunzó'inopinoo: Enepone xâne porexópitinoe enovópeti puhí koeti úne ya inzáke vo'oku itíkivo hokónuti, ákomo kalíhuina évokea námoepo xoko Itukó'oviti vo'ókuke —kíxovokoxoane Jesus.

Koímaiti pôreu ne váhere kixovókuti

Mt 18.6-9; Lk 17.1-2

⁴² Ina kixovókoxxopamaka Jesus:

—Enepo áva xâne vahehéxoti ítuke, itávokinoke hókeonu ne póhuti xapákuke ra kálihunoe kutipónuti, yusikóneni iká'akeokono êno pú'iti mopôí anúkuke tumúneke koésayu'ixea isóneu po'i xâne, ínani kuriná'ekakana úneke ya mar maka hákone koesáyu'ixea isóneu. ⁴³ Enepo itukapu veô'u váherexino ítike, yusikóneni titúki motovâti ákoyea váherexa ítike. Mani unatíne ákoyea poixo'o veô'u yenópi vanúke, yaneke usokó kó'iyea veô'u itea yenópoti ipihóponovokutike xapa yúku ákotinemo ípukevoku, [⁴⁴ óvokumaka kanêti ixómoti níko muyôti yoko yúku ákotinemo ípukevoku.] ⁴⁵ Koáne, enepo itukapu hívi váherexino ítike yusikóneni titúki motovâti ákoyea váherexa ítike. Unatíne ákoyea poixo'o hívi yenópi vanúke yaneke usokó kó'iyea hívi itea kirikópokonoti ipihóponovokutike, [⁴⁶ óvoku kanêti ixómoti níko muyôti yoko yúku ákotinemo ípukevoku.] ⁴⁷ Enepomaka itukapu yúke váherexino

ítike, yusikóneni meréki, motovâti ákoyea váherexa ítike. Unatíne yenópi natíxokuke Itukó'oviti ya vanúke ákoti poixo'o yúke, yaneke usokó kó'iyea yúke itea kirikópokonoti ipihóponovokutike, ⁴⁸ óvoku kanêti ixómoti níko muyôti yoko yúku ákotinemo ípukeovoku —kíxovokoane Jesus exókoatihiko kónokea ákoyea íyuhixapapu sayá'ikopeovahiko ne váhere ítuke.

⁴⁹ Ina kixovókoxopaikomaka Jesus:

—Vo'oku uhá ketínoe, konókoti víki tiú'ítike koekúti kuteâti koeku tiveko yúku, maka ítíkapune kuteâti únati ánahi níkokónoti kuteâti koeku yúki. ⁵⁰ Koati únati koekúti ne yúki itea enepo auk'é'e taú'iko, ákone oxéne aúko-pinokono taú'iko. Hane yákoeneye kuteâti koeku koâti únati yúki kouhékoti xánena, koane aúhepeinokokomaka iséneu ákoti yakapákaka —kíxovoko-xoane Jesus.

Koeku kuríkoti yêno

Mt 19.1-12; Lk 16.18

10 ¹ Úkeane pího ne Jesus ya Njúdeya poixô'oke húveona Njôrdaum. Ho'úxopinovamaka êne xâne. Yane íhikaxoanemaka Jesus kuteâti kixoku ítúkeovo ho'uxínova êno xâne. ² Ina ahi'ókovomaka Jesus ne farízeu-hiko, enepone yuixóvoti hókea yútoe Muíse, koane épemo'ikeahiko, kaha'aí-noati pahúkeovo ya yumópope. Hara kíxoahiko:

—Motóva kuríkea yêno ne hóyeno?

³ Ina yumopâ Jesus:

—Ná'ikopo kó'eye páhoe Muíse ítúkeokono ya yútoeke?

⁴ Ina yumopâhiko:

—Poréxo Muíse ápeyea koyuhópeti kotuyôpoti íha ítúkeovo koyenókoko-tihiko motovâti kuríkea yêno ne hóyeno —kíxoanehiko.

⁵ Ina kixovókoxopamaka Jesus:

—Yutóxinoake Muíse nê'e vo'oku tiú'ikonoe yomíxone. ⁶ Itea inâ apê ra mêum, ítúkoa Itukó'oviti ne pi'âti, hóyeno yoko sêno. ⁷ Ênomone kuríkino há'a yoko êno ne koyénoti [motovâti komúxoneyea yêno]. ⁸ Yane koati póhupotine ne pi'âti. Ákonemo apí'a. Koati póhupotine. ⁹ Koeku koyúhoyea Itukó'oviti poéhapeane ne pi'âti, ako yusíka ápeyea xâne haxakópati —kíxovokoxoane Jesus.

¹⁰ Koeku seópeahiko óvokuke, épemo'ikopo Jesus ne íhikauhiko koêku ne yuhómeku. ¹¹ Ina kixovókoxoa Jesus:

—Enepepe kuríkoti yêno ina okoyénopomaka po'i sêno, ya xoko Itukó'oviti koati aupú'ikoati ne inúxoti yêno. ¹² Kúteanemaka xoko sêno kuríkoti íma, enepo oko'ímapo po'i hóyeno, ya xoko Itukó'oviti koati aupú'ikoati ne inúxoti íma —kíxovokoxoane Jesus.

Epemínoa Jesus ne kalivónohiko unako koêku xoko Itukó'oviti

Mt 19.13-15; Lk 18.15-17

¹³ Yane ápe xâne omotíhiko kalivóno xoko Jesus motovâti ípihea vô'u tutí-kuke, itea sayá'ikoa íhikauhiko Jesus. ¹⁴ Noixoâne Jesus, yupíhova ákoyea aúhepe isóneunoa. Hara kíxovokoxo íhikau:

—Síkeane kenó'okea ne kálíhunoe kalivóno njokóyoke. Hako seya'íkoa, vo'oku kuteâti koeku usó kóyeyea kenó'okinonu râ'a, énomonemaka kónoko

kó'iyeaneye ne xâne yonópoti natíxokuke Itukó'oviti. ¹⁵ Koati emo'úti ra yun-zó'inopinoe: Enepone ákoti akahá'a íkutipasikeovo kalivôno ya usó kóyeyea kenó'okinonu, ákomo kalíhuina yonópea natíxokuke Itukó'oviti vanúkeke — kíxovokoxoane.

¹⁶ Ina namukoâhiko Jesus neko kalivónohiko, koane ípihea vô'u tutí'kuke epemínoati unako koêku xoko Itukó'oviti.

Inámatiko hóyeno iríku

Mt 19.16-30; Lk 18.18-30; 1 Tm 6.6-10; Tk 5.1

¹⁷ Koeku ukóponea ne evo Jesus apé koene hóyeno ehakínovati. Ipu'yuké koéne nonékuke Jesus ina kixôa:

—Ihikaxotí, iti koati únati. Kutimea ngónoko indúkea motovâti ómbea xoko Itukó'oviti ákotinemo hunókoku?

¹⁸ Ina kixôa Jesus:

—Yéxoakopomea kixó'ekone yí'hu keyuhónumeku indúkeovo únati? Vo'oku ako po'i únati ákoti itukapu Itukó'oviti. ¹⁹ Yéxo ne páhoenokono xâne itúkea yútoe'ke Muíse, enepone koêti: “Hako kepéko. Hako yaupú'iko po'i xâne kepi-né'iyiti yêno. Hako yomêxo. Hákomaka itikó'heo koeku po'i xâne. Hako simi-kíkixino po'i xâne, yoko tiya yá'a koane yêno” koêti —kíxoane Jesus.

²⁰ Ina kôe ne hóyeno:

—Ihikaxotí, heú ngíxo indúkea nê'e ukeátine ngalivónoxoiko —koéne.

²¹ Yane pono-ponó kixínoane úke Jesus xaneâti ákoyea omótovoa okóvo, ina kixôa:

—Poéhaiko koekúti nêkone itíki. Yakávaneponoa uhá koêti ne apeínopiti, ina perekéxa xâne ákoti apeínoati ne ésa'i. Yane apêtimo apeínopiti vanúkeke, ina kina'áka ingéneke hékinu —kíxoane.

²² Itea ako aúhepea isóneunoa neko yuhó'inokono. Yupihovó kôe isóne'e-keovo koeku pihópea kama'âti neko êno apeínoati.

²³ Ina komomâhiko Jesus ne íhikauhiko koane kíxovokoxea:

—Imáko itúkinovo tiú'iti yonópea natíxokuke Itukó'oviti vanúkeke ne xâne iríku —kíxovokoxoane

²⁴ Iyúpaxeova íhikauhiko neko yúho. Yane káyukopinoamaka Jesus kíxovokoxea:

—Itínoe kutí ngíxone nje'éxaxapa, koati tiú'itimo yonópea natíxokuke Itukó'oviti vanúkeke ne xâne [kuvóvoti ênoti apeínoati]. ²⁵ Ako'óneni oríko vékea kámelu xoko kali íhínone tópe uhe'ókopeti, yane yonópea natíxokuke Itukó'oviti vanúkeke ne xâne iríku —kíxovokoxoane.

²⁶ Yupihovó koéneoxo iyúpaxeova íhikauhiko ne yuho Jesus koane kíxeo-koko:

—Kutí'ikopomeamo motovâ itúkeovo koítovone Itukó'oviti koane yonópea xokóyoke? —kixókokone.

²⁷ Yane pono-ponó kixínoane úke Jesus koane kíxovokoxea:

—Enepone ínixone xâne itúkeovo yupihóvoti tiú'iko, ako átiu'i xoko Itukó'oviti, vo'oku ako ápahuina koekúti ákoti itâ itúkea ne Itukó'oviti.

²⁸ Ina kixôa Pêteru:

—Kurí kíxoá úti ne uhá koeti koekúti koeku hókeopi úti.

²⁹ Ina yumopâ Jesus:

—Koati emo'úti ra yunz'ínopinoe: Ako ápahuina xâne ákoti okotíxo ítukevo vo'ónguke koane vo'ókuke ra inámati ihíkauvoti ínzikaxone ákotimo námoepo vo'ókuke. Enepone ákoti okotíxo óvoku, po'ínuhiko, êno, há'a, xe'é-xaxapa, áko'o itukovo poké'exa, ³⁰yupihóvatimo kuri'uxeovo yara koeku kó'oyene kuteâti ne koekúti ákoti okotíxo vo'ónguke. Ênomone kuteâti óvoku, po'ínuhiko, êno, xe'éxaxapa, koane poké'exa. Poéhapoamo sêndu anú'ukeamo námoepo yane póhutihiko koekúti ákoti okotíxo, koane apêtima-kamo kotíveti koekúti vékoku. Yoko káxehiko keno'ókoti, yonópotimo xoko Itukó'oviti ákotinemo hunókoku. ³¹Itea enómo xâne teyonéti koeku kó'oyene, okópotimo ikenétike. Kene ne ákoti apayáso ovoti ikenétike kó'oyene, ênomonemo itukóvoxo koati teyonéti —kíxovokoxoane Jesus.

Koyuhópamaka Jesus ivókeovomo koane exépukopeamo

Mt 20.17-19; Lk 18.31-34

³²Koeku yóneahiko Njeruzálem, inuxó kêne ne Jesus tumúneke ne íhikauhiko. Koati iyupáxovati íhikauhiko. Kene ne po'ínuhiko xâne hokotímaka Jesus, pikóhiko. Ina ahikúxo Jesus ne íhikauhiko yane po'ínuhiko xâne. Yane turíxovone kaúhupu'ikinoa ne kixókonokumo. Hara kíxovokoxoa:

³³—Kó'oyene Njeruzálem vonóne, yoko nguri'ókokonoatinemo ne tutíhiko sasedóti inuxínoti viyénoxapa hó'eke, koáne ne éskiriba, enepohikone ihíkaxoti yútoe Muíse. Koati ngxókonokunemo, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne, ínamo pahukáhiko ngoépekeokono, ínamakamo kuri'ákanu xâne ákotihiko itukapu viyénoxapa júdeu éxoti koeku poké'exa úti. ³⁴Yane koemóke'enutihikomo, apurú'okonutihikomo, koane yehepóke'exonutihikomakamo, ínamo kaepékanu itea mopó'apeke káxe, enjepúkopotimo ungópea xapa ivokóvoti —kíxovokoxoane Jesus.

Épemone Teâku yoko Xuâum

Mt 20.20-28

³⁵Yane ahí'okovone Jesus ne Teâku yoko Xuâum, enepone xé'ahiko Nzebê-deu. Hara kixóhiko Jesus:

—Íhikaxotí, mani kaha'âti úti peréxivi ne vépemopike kó'oyene.

³⁶Ina kixôa Jesus:

—Kuti kehá'a indúkinopi?

³⁷Ina yumopâhiko:

—Enepomo itikápapune hána'iti ihayú'iuti nâti xoko netíxoku, peréxavimo vivátakea xíririkuke payásoyea úti, póhuti yéxoapeke, koane po'ínu lepékuke.

³⁸Ina kixôa Jesus:

—Ákonoe yéxa koêku ne yépemonuke. Iteâtikopomo víki ne êno kotíveti koekúti véngokuikomo? Iteâtikopomakamo ne êno kotíveti koekúti enepo yána youéke kuteâti ngxókonokumo?

³⁹—Êm, vitoâtimo —koénehiko.

Yane hara kíxo Jesus:

—Vikoâteoxomo kuteâti ne véngokumo, koane youékekemakamo yóno ne êno kotíveti koekúti kuteâti ngxókonokumo. ⁴⁰Itea enepone ivétaki énjopeke yoko lombékuke, haina ûndi noivókokoxa ivatákoatimo, itea hanemo ivátakopa xâne, kóusokinovokene —kíxoane Jesus.

⁴¹ Yane ímaikinovo Teâku yoko Xuâum neko po'ínuhiko yehí koeti íhikau Jesus kameánehiko ne épemone. ⁴² Ina ihaxíhikoa Jesus ne íhikauhiko ahí'o-keovaxo. Hara kíxovokoxoa:

—Yéxoanenoé itúkeovo xâne inixókonoti itúkeovo payásoti pahukô xapa xâne. Koati natínahiko exêa koêku. ⁴³ Itea xepákukenoé, ako ákoeneye, koati pó'iti koêku. Koêkuti kahá'ati itúkeovo payásoti xepákuke, konókoti usó kóyeyea itúkeovo yovóxenoe. ⁴⁴ Koane koêkuti kahá'ati itúkeovo koati teyo-néti ya uhá koeti xepákuke, konókoti itúkeovo ovóxe ne uhá koeti po'ínuhiko. ⁴⁵ Vo'oku hainámaka nzmínoti enó'iyea ovónje kouhépekoti ngóyeku, itea nzmínoti indúkeovo ovoxéti yoko ivóngeovo motovâti enó'iyea xâne ngoí-tovone, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne —kíxovokoxoane Jesus.

Koitóva Jesus ne komítiti íhae Njeríko

Mt 20.29-34; Lk 18.35-43

⁴⁶ Ina pího ne Jesus yoko íhikauhiko ya pitivóko koéhati Njeríko. Ipuhíko-peanehiko ne pitivóko, koánemaka êno xâne hokó'ixoati, ápe komítiti koéhati Mbatímeu, xé'a Tímeu, vatá koyêti xe'ókuke xêne ixómoti epêmo. ⁴⁷ Kamoáne nê'e itúkeovo Jesus íhae Nazâre hunonêa, turíxovone vaúkea. Hara koe yúho vaúkea:

—Jesus, ámoripono Ndávi, yokóseananu! —koéne.

⁴⁸ Êno xâne saya'íkoati, pahukoâti kóyunukeovo, itea inamá'axone kohonóko emó'u kó'iyea:

—Iti ámoripono Ndávi, yokóseananu! —kóyene.

⁴⁹ Yane xe'ó kó'inoane Jesus, ina pahukôa iháxikeovo.

Ina pího ihaxíkoponoati neko komítiti. Hara kixóponoa:

—Aúhepepone iséneu. Yexépuka vo'oku iháxikopine —kíxoane.

⁵⁰ Yane xépu koéne neko komítiti, koane kurí kíxea kápana koeku píhea xoko Jesus. ⁵¹ Ina kixôa Jesus:

—Kuti kehá'a indúkinopea?

—Íhikaxotí, ngahá'ati ínínjopea.

⁵² Ina kixôa Jesus:

—Motóvane pihépi. Itévone vo'oku kívivonu —kíxoane.

Énomone yaneko ôra, ínioxopone, yane pihóne ikéneke Jesus.

Ihayú'ikokono Jesus urúkovovo ya Njeruzálem

Mt 21.1-11; Lk 19.28-40; Xu 12.12-19

11 ¹ Ye'éxoane evo Jesus ne Njeruzálem, koáne ne ipuxóvokuti koéhati Mbetefâje yoko Mbétanea xêrerekuke kali mopôí iháxoneti Olívera, pahúkoane Jesus ne pí'ati íhikau inúxea tumúneke ² koane kíxeahiko:

—Pihénenoé yane kali ipuxóvokuti timúneke. Ehá'axomo símeaya, inixé-ponotinoemo xe'exa njuméntu ika'ó koyêti, ávoti ivú'ixeokonoku. Yane kíxeanoemo ne iká'ó, ínamo yamapâ yákeneye. ³ Enepomo áva xâne epemó'ikopiti itíkoake, haramo íxea: “Konokoâtiko Vúnae râ'a, itea kó'oyenemo pahukópi-nopeatimo” íxeamo —kíxoane Jesus.

⁴ Úkeane pihohíko. Yane ínioxoponoane ne xe'exa njuméntu ika'ó koyêti xêrerekuke pahapéti nonékuke ovokúti. Yane kúxeoponoane. ⁵ Yoko xapá-kuke ne xâne noixoâti, ápe kixoâtihiko:

—Kuti itíkoano ne xe'exa juméntu kíxeinoake?

⁶Ina yumopâhiko kuteâti páhoenoa Jesus koyúhoyea. Yane síkoanehiko omópea. ⁷Omopânehiko neko xe'exa njuméntu, ina ramaké'exoa ya kápana, yane ivú'ixoane Jesus. ⁸Êno xâne ikapákinoati kápana xenékuke, koane enómaka ipíhinoati tuti exáte oxéneke, tétoehiko ya mêmum, kouhé'ekinoati vékoku. ⁹Eneponeko êno xâne tumúneke koane ikéneke, aínovo kohonókoti yúho vaúkexea:

—Koati hána'iti ihayú'iuti rakéne. Viháyu'ika ra páhoenovi Vúnae Itukó'oviti. ¹⁰Koati hána'iti seánakovi Itukó'oviti rakéne, enepone natixínovitimo kuteâtímaka natíxea voxú'ikene Ndávi. Koati hána'iti ihayú'iuti ne Itukó'oviti yákonoye vanúkeke —kóyehiko.

¹¹Simoáne Jesus ne Njeruzálem, pihóne ya témpulu, enepone hána'iti imokóvokuti. Uhá kíxoa Jesus komómoyea, yane káyukopovo ya Mbétanea koánemaka íhikauhiko ikéneke vo'oku hahámeyeaneyanekóyo.

Koeku xuve fígu ákoti há'i

Mt 21.18-19

¹²Yaneko po'i káxe ipuhíkopeahiko Mbétanea épekoa hímakati ne Jesus. ¹³Avo malíka, noíxone xuve fígu ênoti túti. Ina pihoyâ noíxoponea ápeyea há'i. Simoáne, ako ápahuina há'i noíxone. Poéhane êno túti apê, vo'oku ávoti simápu kaxena kahá'ipe. ¹⁴Ina kôe ne Jesus:

—Ukeátine kó'oyene, ákonemo véyeokonoku há'i râ'a —koéne.

Yoko kámea íhikauhiko neko yúho.

Kopúhikopa Jesus ne kavánetihiko ya hána'iti imokóvokuti

Mt 21.12-17; Lk 19.45-48; Xu 2.13-22

¹⁵Yane pihónehiko ne evo Jesus ya Njeruzálem. Yâkoxonoye, úrukova Jesus ne témpulu xoko kíndana, yane kópuhihikopo xanéhiko kaváneti yoko vanéxotiya. Ina kasa'irikea mesána neko koperáxoti xanéhiko esa'íkoti tiúketi koánemaka ivátakokuhiko neko kaváneti kurúte. ¹⁶Yane ákonemaka síka Jesus ne xanéhiko apêti ínone vekó kíxea kíndana ne hána'iti imokóvokuti. ¹⁷Ínamaka íhíkaxoahiko Jesus. Hara kíxovokoxoa:

—Koati apêti yutoéti emó'uke Itukó'oviti koéti: “Enepora imokóvokuti óvongu, iháxeokonotimo óvoku itúkea orásaum ne uhá koeti xâne, koékuti óvohikoku yara kúveu mêmum” kôe, itea itíkoanenoe óvoku ómevotihiko —kíxovokoxoane.

¹⁸Yoko kámeane yúho ne tutíhiko sasedóti inuxínoti júdeu hó'eke koáne-maka ne éskiribahiko, enepone íhíkaxoti yútoe Muíse. Yane opósikonehiko kixoku koépekea Jesus, itea píkoahiko vo'oku heú kó'iyea xâne íháyu'ikea ne íhíkavoti íhíkaxone Jesus.

¹⁹Hahaméne, ipúhikopeane Jesus yoko íhikauhiko ne pitivóko.

Íhikaxeovike xuve fígu

Mt 21.20-22; Xu 14.13; Tk 1.6

²⁰Yuponíne koeku vekópea evo Jesus neko xêne, noíxoanehiko movó'oyeane ne xuve fígu. ²¹Yane puyákoponova okóvo Péturu ne yuho Jesus vo'ókuke, ina kôe:

—Ihikaxotí, enepone xuve figu keyúhone ákoyeanemo akáha'i, movó'one.

²² Ina kixovókoxxa Jesus:

—Konókoti kívivo Itukó'oviti. ²³ Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe: Enepo áva pahukoáti ra koati hána'iti mopôí áhikuxeova ne ókoku koane kuríno-'ekoxxeova ne mar, koeku itúkeovo koati kaná'uti kutípea kó'iyeanemoye kuteáti yúho, ákoti amuyá'i isóneu kutípea, itukínokonoatimo. ²⁴ Hukínóvoti ngíxxeopinoe: Uhá koeti koêkuti yépemone ya orásaum, konókoti kitípi ití-kinokonoamo, yane itikínokonoatimo. ²⁵ Enepo itikánoe orásaum, itukovo apêti xâne poé'ainoke iseneú, hákonoe yunakôa iséneuke ne koekúti, itea kutí íxxepane ákoti kixópiku, maka katúyapinapeane Ha'a úti íhae vanúke ne pehúnevo. ²⁶ Itea enepomo yunakánoe iséneuke, hákoti kutí kixêa ákoti kixópiku, ákomakamo katúyapinapea Ha'a úti íhae vanúke ne pehúnevo — kíxxovokoxoane.

Epemó'ikokono Jesus úkeaku xunáko

Mt 21.23-27; Lk 20.1-8

²⁷ Úkeane kayukópovo ya Njeruzálem ne evo Jesus. Koeku vékea hána'itike imokónokuti ne Jesus, pihínoa tutíhiko sasedóti inuxínoti júdeuhiko hó'ee, yóko'omaka ne éskiriba, enepohikone ihíkaxoti yútoe Muíse, koánemaka po'í-nuhiko teyonéti xapákuke tutíhiko júdeu. ²⁸ Hara kixóhiko Jesus:

—Na úkea ne xunakóti itíkike ra koekútihiko? Kuti porexópi kíxxineye ne itike?

²⁹ Ina kixovókoxxa Jesus:

—Anéyemaka émbemopikeno. Yimápanu, yane enjókoxxeatinemo porexó-noati indúkea ra koekútihiko induke. Hara émbemopinoe: ³⁰ Kuti porexôa ne Xuuum Mbátita áhikea? Íhae Vanúke? áko'o xâne yara poké'e. Yimápanunoe.

³¹ Ina kixokókohiko:

—Enepomo vokoyúhoa itúkeovo Íhae Vanúke pahukôa, “Ná'ikopo koeti ákoino yakútipoano ne Xuuum?” kixo'óvitimo. ³² Kene enepomo vokoyúhoa itúkeovo xâne yara poké'e pahukôa, ákomaka aúnatiya —koénehiko.

Koati pikotíhiko kíxxoakumo xanéhiko vo'oku heú koe xâne ínixe itúkeovo koati páhoe Itukó'oviti koyúhoyea emó'u ne Xuuum. ³³ Énomone kixínohiko Jesus:

—Ako véxa.

Ina kixovókoxxopamaka Jesus:

—Ákoikopomaka ongóyuhoinopeano porexónoati indúkea ra koekútihiko induke —kíxxovokoxoane.

Ihíkauvoti ihókovoti váhere xâne katarákinoati nóne ne únáe kavâne

Mt 21.33-46; Lk 20.9-19

12 ¹ Yane turíxxovone Jesus koyúhoinoahiko íhokoake ne áha íhikaxea. Hara kôe:

—Ápe hóyeno nóti êno xuve úva. Itúkinoá ípi neko nóne ina itúko tángi, kótikovoku ho'o úva itúko víyumu, ínamaka koexépuko óvoku koyonó'inoati ne nóne, éyevoti vanúkuke motovâti ákoyea malíka ínixoku. Yane kurí'okoane katarákinoati ne nóne motovâti haxákoxxe avané'e êho. Yane pihóne po'í poké'e. ² Simovóne kaxena veyóvope ha'i nonéti, pahúkone ahínoe xokóyoke

ne katarákinoati ne nóne motovâti veyópoinoa námoepo ukeâti ne nóne úva. ³Itea enepohikoneko katarákinoati nóne, namú kíxoane neko pahoéti. Yane yehépoke'exoane, ina pahukópa káyukopeovo ákoti omópone. ⁴Yane káyuko pahúkea po'i ahínoe neko únae kavâne, itea ákoneoxo téya katarákinoatihiko nóne, koane óko'okea túti koane komóhiyea. ⁵Pahúkopoikomaka po'i ahínoe ne únae kavâne, itea koépekoahiko katarákinoati nóne. Enómaka po'i ahínoe páhoenoa, itea yehépoke'exoahiko katarákinoati nóne, kene po'ínuhiko, koépekoahiko. ⁶Yane ápe póhutiko xâne ávoti pahukínahiko. Énomone ne koati xe'éxa ákoti omotóva okóvo. Koati ikenétike ixíkoa pahúkea vo'oku hara koeti isóneu: “Teyoâtihihikomo ra nje'éxa” koéti isóneu. ⁷Itea hara kixókokohiko ne katarákinoati nóne: “Eneporâ'a, koati ítukenemo ra poké'e ivakápune há'a. Hingá, kaépeka úti maka vitúkapeane ne mani ítuke, íkuinoake há'a ivakápu” kixókokonehiko.

⁸—Yane namú kíxoanehiko ina koepékoa. Yane kuríkeane múyo meúkeke yane kavâne —koéne éxetina.

⁹Ina kixovókoxopamaka Jesus neko kamokénoatihiko:

—Ná'ikopomo kíxoane ye únae nonéti neko katarákinoatihiko ne nóne? Pihinoâtimo, ínamo kaepékexa, yane porexópotimo po'ínuhiko xâne katarákinoa ne nóne. ¹⁰Ákoikopo yíhoikikunoe ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti? Énomone ne koéti:

“Enepone mopôï noívokoxine ítúkoti pétí, ainovó kôe ítukóvo koati turíxeovoku uhá koeti kuteâti koeku koati inúxoti mopôï turíxeokonoke pétí. ¹¹Koati Vúnae Itukó'oviti kixoáneye. Yoko vínixoa ítúkeovo koati êno ihayú'iuti koekúti ne ítuke” koéti —kíxovokoxoane Jesus ihókopovati ne mopôï noivókokineti.

Sâramu 118.22-23

¹²Yane opósi'ixoanehiko tuti jûdeu kixókumo iká'akea Jesus, itea koati pikoti xanéhiko. Yoko exó kíxoanehiko neko tutíye ítúkeovo énomonehiko kíxo Jesus yane exetínati. Yane ákone po'i épemo'ikoke Jesus, píhohikopone.

Epemó'ikokono Jesus koeku isóneunoa ne kóperau nâti

Mt 22.15-22; Lk 20.20-26

¹³Yane ápe páhoe tuti jûdeu xoko Jesus. Enepohikone páhoe, áinovó farízeuhiko yoko xanénahiko Êrodi, eneponeko nâti. Yoko kahá'atihiko iyupaxó kíxea épemo'ikea Jesus, kaha'aínoati pahúkeovo ya yumópope. ¹⁴Simoné'e-hiko xoko Jesus, hara kixóponoa:

—Ihikaxotí, véxoa ítíkovo koati ponóvoti vo'oku ako neívakaxa xâne, itea kutíkokone uhá koeti xâne xikóyoke. Ako yokómomoyi payásoko, itea koati yixóvati ne kaná'uti kixovókuti koane íhikexi ne páhoenovi Itukó'oviti. Ná'ikopo kó'inoaye iséneu ne kóperaxovike Sêza, enepone payásoti nâti ya Róma éxoti koeku úti? Pahúkovi Ponóvoti Kixovókuti hó'e úti poréxea úti? áko'o ákomea okónokoa poréxeokono —kíxoanehiko.

¹⁵Itea exó kíxea Jesus isóneuhiko ítúkeovo ítúkohevoti. Yane hara kíxovokoxoa:

—Na koeti yopósi'okinovonunoe, keha'aínonuti mbahúkeovo ya yumómbope? Yamínanunoe póhuti pe'u tiúketi, ngaha'âti ngomómoyea —kíxovokoxoane.

¹⁶Yane omínoanehiko ne tiúketi. Ina kixovókokoxopa Jesus:

—Kutí'íkopo itukôa nône yoko íha ovâ ra tiúketike?

Ina yumopâhiko:

—Sêza.

¹⁷Ina kixovókokoxopaikomaka Jesus:

—Enepone ítuke nâti, peréxapa. Koáhati ítukene. Kúteanemaka koêku xoko Itukó'oviti, koêkuti páhoenopi konokoâtimaka itíki —kíxovokoxoane.

Yane yupíhova iyúpaxeovahiko unáko ne yumópope Jesus.

Epemó'ikokono Jesus exépukopeaxomo ne ivokóvoti

Mt 22.23-33; Lk 20.27-40

¹⁸Yane ahí'okovomaka Jesus ne sadúseuhiko, enepone koyúhoti ákoyeamo exépuhikapa ne ivokóvoti. Hara kíxoahiko:

¹⁹—Ihikaxotí, ya yútoe Muíse kûreinovi, hara kôe: “Enepo ivakápu hóyeno ákoti apáhuina xe'éxaino yêno, konokoâti ítúkeovo po'ínu ne ivokóvoti koye-nópea yêno ne po'ínuikeke, maka avané'e xe'éxainoa, kutí ákoeppone xe'éxa ne ivokóvotine” koe yútoe. ²⁰Yoko ápe nóvo seti koeti hóyeno kopo'ínukokoti. Kóyenone neko xuvé'eti. Ivokóvone, ako ápahuina xe'éxa. ²¹Enepone sêno ivokóvoti íma, hane koyenópa atípo neko imá'ikene. Ivokóvone nê'e, ákomaka xe'éxainoa neko sêno. Kúteanemaka koêku ne mopó'ape, ivókovone ákoti-maka xe'éxainoa neko sêno. ²²Eneponeko seti koeti hóyeno kopo'ínukokoti, heú koéhiko kóyenoyea neko sêno, itea ako ápahuina ikoxé'exaxoati xapá-kuke. Heú koen'é ívohikeovo, ina ivokóvomaka ne sêno. ²³Eneponi akaná'u exépuhikopea ne ivokóvoti, kutí'ikoponi itukópaxo koati yêno ne sêno xapá-kukehiko exepúhikapa nekôyo? vo'oku heú kó'iyeahiko kóyenoyea ne sêno —kíxoanehiko.

²⁴Ina yumopâhiko Jesus:

—Pahúkinovoke iséneunoa ra koekúti, vo'oku ákoyea yéxa koêku ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti koánemaka ne xunako Itukó'oviti. ²⁵Vo'oku enepo exepúhikapane ne ivokóvoti, ákonemo koyénoti koane ko'ímati. Kutí koépotinehi-komo ánju íhae vanúke, ovóxehiko Itukó'oviti. ²⁶Ákoikopo yíhoikiku yútoeke Muíse koêku ne exépuhikopeamo ne ivokóvoti? Énomone yane koyúhoyeaku koêku ne kali xuve tikóti ixómoti iruméko ákoti ara'ákapu, xoko yuhó'inoa Itukó'oviti ne Muíse, enepone koêti: “Undi Itukó'oviti, kuvóvone Ábraum, kuvónonemaka Izáki yoko Njáko” koêti. ²⁷Yane hainá'ikopo kuvóvone ivokóvotine ne Itukó'oviti, ínapo “Ábraum-kene” akôe, itea koati kuvóvone xâne iyukóvoti. Koati hána'iti pahúkeovo iséneunoa —kíxovokoxoane Jesus.

Koâti nokonéti ítúkeokono yane uhá koeti páhoenovi Itukó'oviti

Mt 22.34-40; Lk 10.25-28; 1 Xu 5.3; Ap 2.4

²⁸Yoko ápe éskiribaya, enepone ihíkaxoti yútoe Muíse ixómoti kamokénoyea kixoku yúho'ixeokoko. Noixoâne unako yumópope ne Jesus, hara épemoa:

—Kuti itukóvovo koati nókone xâne ítúkea yane uhá koeti páhoenovi Itukó'oviti?

²⁹Ina yumopâ Jesus:

—Enepone koâti nokonéti ya uhá koêti, énomone ne koêti: “Itínoe íhae Izarâe, yakámokeno. Poéhane Vúnae Itukó'oviti itukóvo ne koati

kaná'uti Itukó'oviti. ³⁰ Heru'ó íxea yomíxone koane iséneu koane xináko ákoyea omótova yokóvo ne Itukó'oviti Yúnae" koêti. ³¹ Kene ne p'ápe, harâ'amaka: "Hako motovâ yokóvo ne po'ínuhiko xâne. Kuteâti kixépovoku ákoyea kemáxatikapapu, énomonemaka íxeaneye ne po'ínuhiko xâne" kôe. Ákone po'ínu páhoenoa Itukó'oviti ne xâne itúkea hána'iti nokonéti itúkeokono yara pi'âti.

³² Ina kixoá'ikomaka éskiriba ne Jesus:

—Ihikaxotí, koati únati yimópope, epó'oxo koati kaná'uti poéhayea ne Itukó'oviti. Ako po'ínu kuteâti, poéhane. ³³ Koane koati kaná'uti kónokea heru'ó kíxea uti vomíxone ákoyea omótova vokóvo, koane heru'ó kíxea uti visóneu koane xunako úti, epó'oxo kaná'utimaka kónokea ákoyea omótova vokóvo ne po'ínuhiko xâne, kuteâti kixoku ákoyea kamáxatikapapu úti. Énomoneoxo konokóvo yaneko vikó'iparaxea Itukó'oviti kuteâti hó'openohiko átake yoko po'ínuhiko vomínoake kuteâti —kíxoane.

³⁴ Noixeâne Jesus unáko ne yumópope, hara kíxoa:

—Ákone ahíkapu itíkopivokumo xanena Itukó'oviti —kíxoane.
Yane ákone mapikóvati épemo'ikea Jesus.

Epemó'ikoa Jesus ne xanéhiko koêku ne Mésiya

Mt 22.41-46; Lk 20.41-44

³⁵ Koeku íhikaxea Jesus ya témpulu, hara koe épemo'ikoke xanéhiko:

—Na kó'inoaye iséneu ne éskiribahiko, íhikaxinoke itúkeovo ámoripono Ndávi ne Mésiya, enepone páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne? ³⁶ Vo'oku koati teyonéti voxú'ikene Ndávi koyuhó'íyeya koêku mekúke ya xunákoke Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti xoko kó'iyekú: "Hara kíxoa Itukó'oviti ne Únaem: 'Ívé-takapa énjopeke xoko ivátakoku koati ngapáyasokone imókonemo ipuyúkexa nenékuke ne uhá koeti koêkuti okopópiti' " kôe. ³⁷ Koati "Unaém" kixoâti Ndávi. Ápeikopo oxéne itúkeovo ámoripono Ndávi ne Mésiya? —kíxovoko-xoane Jesus.

Yoko koati úhepetinoa xanéhiko kámokenoyea.

Koyuhôa Jesus váherexea kixoku itúkeovo ne éskiribahiko

Mt 23.1-36; Lk 20.45-47

³⁸ Ina koemáka ne Jesus koeku íhikaxea:

—Yokóhiyanavao ne éskiribahiko, enepone íhikaxoti yútoe Muíse, yómoti hamá kíxea ípovo kahá'ati ínixekono itúkeovo teyonéti. Koane enepo yuhó'ikono koeku vékea ya none ovokúti, ahá'axomaka. ³⁹ Koáne ya íhikaxovoku hó'e yoko ya xapa ayuúti, yómotimaka ivátakea xoko ivátákokuti ya none-kúti ke xoko ivátakoku koati payásotihiko. ⁴⁰ Itea inípono kixoku senóhiko ivokóvoti íma, kutí koe hu'uxeâti óvoku. Yane vo'oku kó'umokeahiko itúkea orásaum, kutí koéhiko koati ponóvoti. Itea yupihóvotimo tiveko ipíhoponeo-konoke ya po'ínuhiko xâne vo'oku kixoku itúkeovo —kíxovokoxoane.

Koeku tiúketi pôreu sêno ákoti apeínoati

Lk 21.1-4

⁴¹ Koeku vatá kóyeyea ne Jesus yane hána'iti imokóvokuti, inonexó kóyenoa ne kuríkokonoku tiúketi poreúti. Yoko ixómoti komomâ Jesus ne xanéhiko

koeku kuríkea tiúketinaya. Êno xâne iríku kuríkoti ênoti tiúketiya. ⁴²Ina keno'óko sêno ivokóvoti îma, ákotimaka apeínoati, kurikóponoti kali pi'âti pe'u tiúketi ákoti axu'ína ovâti. ⁴³Ina ihaxíhiko íhikau ne Jesus. Hara kíxo-vokoxoa:

—Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe: Enepora sêno ivokóvoti îma, ákotimaka apeínoati, énomone xu'inâ pôreu yara uhá koeti po'ínuhiko poréxoti. ⁴⁴Vo'oku enepone po'ínuhiko poréxoti, xoko haxa tiúketina véyo enepo porêxo. Kene ra sêno, heú kíxoá poréxea ne kali apeínoati, enepone mani kuvóvoneiko ya nókoneke —kíxovokoxoane.

Koyuhôa Jesus uk'é'exeekonomo ne hána'iti imokóvokuti

Mt 24.1-2; Lk 21.5-6

13 ¹Ipuhíkopeane Jesus ne témpulu, ápe íhikau kixoâti:

—Íhikaxotí, yokómoma êno úhe'ene ra hána'iti péti koane oveâti xe'ókuke ipixoâti, koane itóvokuhiko ra mópoina pâredena.

²Ina kixôa Jesus:

—Neíxoá koeku uhá koêti ra hána'itinoe koexépoetihiko ítuke ra péti koane oveâti xe'ókuke ipixoâti? Ákomo ápahuina mópoina pâredena ákoti katahíne-kexakana. Heu-heú koetimo kotóhinekexeokono —kíxoane.

Turi kotíveti koekúti

Mt 24.3-14; Lk 21.7-19; 1 Pê 1.6-7; 2.19; 3.14; 4.12

³Koeku ivátaheixea ne Jesus oúke kali mopôî iháxoneti Olívera, inonexó koépinoá neko hána'iti imokóvokuti. Yane ápe épemo'ikoake evo Péturu, Xuâum, Teâku yoko Ândere. Yoko ainóvotinehiko, ako po'i xâne xokóyoke. Hara kixóhiko Jesus:

⁴—Yokóyuhoinovea ápepemo ra koekúti hiko kixínevikemeku, yoko itukó-votimoye hoénaxovo pe enepo kausákapune ra uhá koeti koekúti hiko kíxene.

⁵Yane turíxoane Jesus koyúhoyea koêkumo. Hara kôe:

—Yokóhiyanavonoe, maka hákone aupú'ikopiti. ⁶Vo'oku enómo xâne simôti xepákukenoe iko'ítukexoti ínza. “Undi páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne” koetímó. Koane enómo ítone aúpu'íkea. ⁷Enepo yeyekáxanoé ápeyeane ákoti tôpi óvoku isukókoti koane kemané'emaka po'ínuhiko eyekoúti ápeyea kahá'ati isúkeokoko, hákonoemo kenóko'i, vo'oku konókoti kó'iyeanemoye itea yanê'e, ávomo simápu hunókoku ra mêum. ⁸Vo'oku inúxotike apétimo íhae po'i poké'e isukóponoti xanéhiko íhae po'i poké'e. Koane apétihikoma-kamo nâti isukókoti. Ákomakamo tôpi óvoku iyuyôti poké'e koáne hímakati. Enepora koekúti hiko, koati turí'ikonemo hána'iti tiveko koekúti.

⁹—Itea usó yákoyenoe vo'oku yomokónotinoemo yuhó'íkovokutike, koane nonékuke pahúkoti hiko ya íhikaxovoku hó'e xanéhiko. Yihipóke'exokonotinoemo, epó'oxo yomokónotinoemo nonékuke ngoenâdohiko, koane nonékuke nâti yepemó'ikokonotimo vo'óngu. Kixínekononenemoye motovâti keyúhoyi emó'um nonékukehiko. ¹⁰Itea inúxotike, enepora inámati íhíkavoti ómonem, konokoátimo koyúhoyeovo xapa xanéhiko ya uhá koeti poké'e, koékuti óvohikoku yara kúveu mêum. ¹¹Enepo yamakánanoene, koane kirkákanane xoko pahúkoti hiko, hákomo pipokéxinoá iséneu ne kixékumo yíúho yimópíke, itea koékuti éxokopíke Itukó'oviti keyúhoyi yaneko ôra,

énomonemo yokóyuhu vo'oku hainamo ukeâti xikóyoke ne yiuhómo, itea Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ne ikoyúhoxopimo. ¹² Apêtimakamo xâne kurí-koti koati po'ínuhiko xoko payásotihiko xâne motovâti koépekeahiko. Kútea-nemakamo kíxoaku há'a ne xé'a. Apêtimakamo isukópoti koati há'a yoko êno. Koati koepékopatimo. ¹³ Yupihóvatimo púveopi uhá koeti xâne vo'oku itíkivonoe hokónuti. Itea enepone koxuná'ixovoti ingéneke ákoti aukápapu ikéne tukú koeti hunókokuke, énomonemo pihopô vanúkeke xoko Itukó'oviti —kíxovokoxoane.

Simapúne ne hána'iti tiveko koekúti

Mt 24.15-28; Lk 21.20-24; 2 Ts 2.3

¹⁴Ina koe'íkomaka Jesus:

—Enepo neixánenoe ne êno váhere koekúti xoko ákoyeaku omótova óvea koesáyu'ixoati koane kotohínekexopati ne koati sasá'iti kixovókuti, hara ngôe vo'ókuke: (Yoko koêkuti yuhókoati râ'a, apásika éxea koêku kixó'e-kone.) Enepohikone xâne ovotíya Njúdeya, okóho'inehiko xapa hána'itinoe mopô. ¹⁵ Kene koêkuti xâne ovoti ómomikokuke oúke pêno, hákone urúko-povo kúveu óvoku veyóponea koêkuti apeínoati itea aká'ikaneye okóho'iyea. ¹⁶ Kúteanemaka koêku ne ovóheixoti ya mêum, hákone aukópovo veyóponea po'i ípovo óvokuke. ¹⁷ Hanemo kixovóhiko yaneko káxe, senóhiko ihaíkotí yoko ohíkotíko xé'éxa. ¹⁸ Yépemaikoponoe Itukó'oviti ákoyeamo itúkapu ya xapa kásati ápeyeamo ra koekútihiko. ¹⁹ Vo'oku yaneko káxehiko, koati yupihóvatimo tivéko ne koekútihiko ákoti ápeyeaku ukeâti inâ itukôa Itukó'oviti ra kúveu mêum tukú koeti kó'oyene, epó'oxo ákonemo ápeyeaku kuteâti tivéko ra koekúti. ²⁰ Yoko eneponi kaxu'íkenexa Itukó'oviti neko káxehiko, ákoni iteóvati. Itea vo'ókukehiko ne noívkoe Itukó'oviti, enepohikone iháxiu itúkeovo xé'éxapone, ákomo káxu'íkenexa Itukó'oviti neko káxehiko.

²¹—Yane enepomo áva kixópitinoe: “Harâ'a ne Mésiya, páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne” ixekána, áko'o “Anêko yâko” ixekána, hákonoemo kitipôa, ²² vo'oku enómo koyúhoti itúkeovo Mésiya, páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne, itea ákomo akána'u. Yoko enómakamo mahi porófeta koyúhoti emo'u Itukó'oviti, itea afnovomo ákoti akaná'u. Itúkotihikomo iyupánevoti yoko koekútihiko ákoti noíxeokonoku kuteâti. Muhíkovamo ne koati noívkoe Itukó'oviti, enepohikone koati xanéna, kalíhanimo íteekonohiko vo'ókuke. ²³ Yokóhiyanavoi koponoe, vo'oku heú ngíxoane ngoyúhoinopeano tumúneke símeovo neko káxe —kíxovokoxoane.

Koêkumo kayukápapu Jesus

Mt 24.29-31; Lk 21.25-28; 1 Ts 4.15; 2 Ts 1.7; 2 Pê 3.10; Ap 1.7; 19.11

²⁴Ina koe'íkomaka Jesus:

—Yaneko káxehiko ikénepokemo ne kotíveti koekúti ngxínopikeno, ákonemo parexa uhápu'ine ne káxe, hahakú koetínemo. Koánemaka ne kohê, ákonemo aúhpu'i. ²⁵ Irihíkovotimakamo ne hékere. Koánemaka ne po'ínuhiko apêti ya vanúkeke, itohínekexotimo. ²⁶ Yane noixóponutinemo xanéhiko ngena'ákapa xapákuke kapási, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne. Xané ngxópotinemo êno hána'iti njunáko koane únje'ene koeku indúkeovo hána'iti ihayú'iuti. ²⁷ Yane ínamo mbahuhíka ovónje, enepohikone ánju íhae

vanúke ho'úxoepa ne noívangoe, enepohikone koati njanéna, koêkutimo óvo-hikoku yara uhá koeti kúveu mëum —koéne.

Ihíkavoti ihókovoti koeku xuve fígu

Mt 24.32-35; Lk 21.29-33

²⁸Ina koe'íkomaka ne Jesus:

—Ivévakaikopo koêku ra xuve fígu koáne ne ihíkavoti ínzokoake. Enepo inamápone ne káva'o koane tûti, yéxoanenoe yé'exopeovone kaxena kevópope úko. ²⁹Kúteanemaka koêku enepo neixânenoe ra koekútihiho ngxínopike-meku, yexoâtinoemo yé'exeovone kaxéna. ³⁰Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe: Enepone xanéhiko apétimo yaneko káxehiko, ákomo ivákapu koeku ávoveya káusakapu uhá koêti ra koekúti ngxínopike ápeyeamo. ³¹Uké'etimo ra pok'é'e koánemaka ra vanúke, itea enepora emó'um, ákomo uké'eyeaku.

Kaxéna yoko orána ápepemo ne kíxone Jesus

Mt 24.36-44; 1 Ts 5.2; 2 Pê 3.3

³²—Enepone kaxéna yoko orána ápepemo ne koekútihiho, ako exoâti itukóvotimoye, muhíkova ne ánju íhae vanúke, enepohikone ovoxe Itukó'oviti, muhíkovamaka ûndi, undi Xe'exa Itukó'oviti. Poéhane Nzá'a exôa. ³³Usokó yákoyeponoe. Itíkapumaka iyukóvoti isóneu, (koane itíkamaka orásaum) vo'oku ákoyea yéxanoe ápepemo. ³⁴Hara koéneye, kuteâti koeku hóyeno yonoti po'i pok'é'e. Tumúneke ipúhikea óvoku, poréxoá ne ahínoe éxea koêku ne ítukevo, koane itúkinoa hó'exeake ne póhutihiko ahínoe. Ínamaka pahukôa ne koyónoti pahapéti ixómoyea noímexopa. ³⁵Hukínóvoti ngíxeopinoe: Usokó yákoyeponoe. Itíkapumaka iyukóvoti isóneu, vo'oku ako yéxa itukóvotimoye káxe nzeópope, undi kuteâti únae ovokúti seópotine, ítúkeovomo ya kiyakáxe, áko'o ya kuku yóti, áko'o ítúkeovomo ené'ixapune tapí'i, áko'o ítúkeovomo yuponii koêti nzeópeamo. ³⁶Énomone yákoeneye maka enepo seopó angôe, hákone inu'íngopopi kuteâti koeku xâne imókoti. ³⁷Enepora yunzó'inopinoe, kúteanemaka yunzó'ino uhá koeti xâne: Hako kutí kê imokoo koyêti, itea itíkapu iyukóvoti isóneu —kíxovokoxoane Jesus.

Oposíkokonone kixoku koépekeokono ne Jesus

Mt 26.1-5; Lk 22.1-2; Xu 11.45-53

14 ¹Yoko pí'aiko káxe ávoti ya kaxena áyui júdeu hó'eke iháxoneti Páskoá, níkeakuhikomaka pâum ákoti kohiyákoati. Yoko enepohikone tuti sasedóti inuxínoti júdeu hó'eke, yóko'omaka ne éskiribahiko ihíkaxoti yútoe Muíse, ixómotine oposí'ixo kixoku omé kíxea Jesus iká'akea koane koépekea. ²Hara kixókokonehiko:

—Itea ako yusíka ítúkeovo xapa ayuíti mará'inamo ímaikexapu xanéhiko —kixókokone.

Jesus ya Mbétanea

Mt 26.6-13; Xu 12.1-8

³Yoko Mbétanea óvoheixo ne Jesus óvokuke Símaum, eneponeko unatípeati koati váhere arinéti iháxoneti lépara. Koeku ixómoyea nîko ne Jesus, simóne sêno omoti íhaku xêru itukéti ya hopú'iti mopôí iháxoneti alabásturu. Yoko

enepone ómone, puhí koa xêru iháxoneti nârdû, ákoti ánahi, yupihóvotimaka hepíko. Katatákoane sêno neko íhaku xêru, ina ovopú'iko Jesus. ⁴Xapákuke neko xanéhikoya, ápe poe'aínoati isóneu. Hara kixókoko:

—Na koeti évokinoa ne êno kohépiti xêru? ⁵Yusikóneni kaváneyeovo, ínani parekékakana xanéhiko ákoti apeínoati ne ésa'i, vo'oku mani anu'úkoti námoe xâne ko'ítuketi ovâti yehí koeti kohê neko ésa'i —kixókokone.

⁶Ina kôe ne Jesus:

—Síkeane ra sêno. Na koeti ikétivexinoano koêku? Koati únati koekúti ítukeinonu, ⁷vo'oku kóyekunemo xepákukeno ne xâne ákoti apeínoati, yoko koêkuti kehá'ayiku hivó'oxinoe, motóva. Kene úndi, ákomo ángoyeneye xepákukeno. ⁸Enepora sêno, koati itukínonuti kali itóponone itúkea. Kixínonukeneye ra sêno, koati inúxinonoatine ne kixókonokumo mûyom engaxápune. ⁹Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe: Ya uhá koeti kúveu mêm, koêkutimo koyúhovoku ra inámati íhíkavvoti ínzikaxone, koyuhókonotimakamo ítukeinonu ra sêno, puyákoponeovakemo okóvo xâne ra sêno —kíxovokoxoane.

Oposíkoane Njûda kixoakumo kuríkea ne Jesus xoko puvâti

Mt 26.14-16; Lk 22.3-6

¹⁰Yoko enepone Njûda Iskarióti, póhuti yane nduse koeti íhikau Jesus, pihóne yúho'ixoponea neko tutíhiko sasedóti inuxínoti jûdeu hó'êke, kahá'ati kuríkea Jesus xokóyokehiko. ¹¹Yupihovó koéne elókeyea okóvo neko tutíhiko jûdeu kamoánehiko neko yuhó'inoa Njûda, koane koyúhoinoanehiko poréxeamo tiúkoti. Yane kúxoixoane Njûda unátiyeaku káxe motovâti kuríkea Jesus xokóyokehiko.

Pahukôa Jesus kóyuseyeovo níkokuhikomo xapa ayuúti

Mt 26.17-19; Lk 22.7-14

¹²Koati inúxoti káxe xapa áyui jûdeu yanekóyoke yaneko níkeakuhiko pâum ákoti kohiyákoati, kaxena isúkeakuhikomaka kali xe'exa su'ûso, ikó'i-paraxoke Itukó'oviti ya Páskoa. Yaneko káxe, hara kixo Jesus ne íhikauhiko:

—Na kehá'a vónea kóyuseoponea úti ne vóvokumo níkea úti xapa ayuúti? —kíxoanehiko.

¹³Yane ina pahukôa Jesus ne pi'âti íhikau. Hara kíxoa:

—Pihe pitivóko. Tekópotimo hóyeno koinoti póte puhí koati úne. ¹⁴Heká-pamo, ínamo ixêa ne únae ovokúti xoko úrukopovoku: “Na óvo ne kúveu ovokúti óvongumo níngea xapa áyui Páskoa, úndi yoko ínzikauhiko? kixópi íhíkaxoti” íxeamo. ¹⁵Yane exókopitinoemo koati hána'iti kúveu ovokúti vanú-keke apêti mêsa yoko pánguhiko. Usó koyêtine uhá koetíya. Énomonemo keúsakinavi nikamo utfya —kíxoanehiko.

¹⁶Úkeane pího neko pi'âti íhikau Jesus ya pitivóko. Yoko uhá koêti neko yuhó'inoa Jesus, aínovo tokopóvoti. Yane kóusokoanehiko neko níkamo xapa áyui Páskoa.

Exókôa Jesus itukóvotiye ne kurikoâtimo xapa xanéhiko puvâti

Mt 26.20-25; Lk 22.21-23; Xu 13.21-30

¹⁷Hahaméne, ina pího Jesus koáne ne nduse koeti íhikau. ¹⁸Koeku óvea xe'ókuke mêsa níkotíhiko, hara kíxovokoxoa Jesus neko íhikau:

—Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe: Anéye póhuti xepákukenoe iníkonuti itúkoheovoti koeku hókeonu, enepone kurikónutimo xoko xanéhiko puvónuti —kíxovokoxoane.

¹⁹Yane ikáxu'inehiko okóvo ne íhikau kameáne yúho. Yane pohú pohu koénehiko kíxea Jesus:

—Undíperameamo? —koénehiko

²⁰Ina kixovókoxxoa Jesus:

—Koati anéyeti xepákuke, itínoe nduse koeti ínzikau. Énomonemo ne xané kixónuti yendémekea pâum utókuke. ²¹Koati kaná'uti ngoépekeekonomo kuteâti koeku yutóxeovo ya emó'uke Itukó'oviti vo'ónguke, undi íhae vanúke ikútípasi-koponovoti xâne, itea koati kotívetimo koêku ne kurikónutimo xoko xanéhiko puvónuti. Yusikóneni ákoyea ipúhika yara kúveu mêum —kíxovokoxoane.

Níko ne evo Jesus xapa áyui Páskoá

Mt 26.26-30; Lk 22.15-20; 1 Ko 11.23-25

²²Koeku níkeahiko, veyo pâum ne Jesus, ina ikoró'ixovo xoko Itukó'oviti. Yane honó'ekexoane ne pâum, ina porekéxoamaka íhikau koane kíxovokoxea: —Víyano. Enepora pâum, mûyom kixó'eko.

²³Yane ina namukôa ne enovópeti koane íkoro'ixeovo xoko Itukó'oviti. Yane pôrekexoamaka íhikau. Heú koéhiko énoyeova. ²⁴Ina kixovókoxxopamaka:

—Enepora víyum, hane kixó'eko indína ovokínovotimo êno xâne, ésa'i (inámati) kixovókuti ítukeino xâne ne Itukó'oviti. ²⁵Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe: Ákonemo énoyeovangu hô'o ra ha'i úva tukú koetímo yaneko káxe enambápunemaka inámati ho'o úva natíxokuke Itukó'oviti vanúkeke —kíxovokoxoane.

²⁶Ina imokóvohiko akenéti. Ikénepoke, pihónehiko oúke kali mopôí iháxoneti Olívera.

Koyuhó'inoa Jesus koêkumo ne Simaum Pêturu

Mt 26.31-35; Lk 22.31-34; Xu 13.36-38

²⁷Ina kixovókoxxoamaka Jesus ne íhikau:

—Hána'itimo poé'ayeane iséneunonu, koane uhá ketínoemo kiríkinu, kuteâti koêku ne yuho Itukó'oviti emó'uke, enepone koêti:

“Ngoeépkoatimo ne koyónoti su'úso, yane uhá koetímo itóhineheyea ne óyonone” koêti —kíxovokoxoane Jesus, ihókovati ne koyónoti su'úso.

Zacarias 13.7

²⁸Ina kixovókoxxopamaka:

—Itea enjepúkapané ungópea xapa ivokóvoti, inuxó ngoépotimo timúneke ya Ngalfíleya.

²⁹Yane ina kixôa Pêturu:

—Yusíkotimo poé'ayeá isóneunopi ne uhá koeti po'ínuhiko xâne koane kuríkeopihiko, itea ûndi, ákomo kalíhuina nguríkea nzókeopi.

³⁰Ina kixôa Jesus ne Pêturu:

—Koati emo'úti ra yunzó'inopi: Kó'oyene yara yóti tumúnekemo pí'ayeá éneo tapí'i, mopo'átinemo keyuho ákoyea yéxanu —kíxoane.

³¹Itea inamá'axo koyuhôa Pêturu itúkeovo koâti kaná'uti ákoyeamo kuríka. Hara kôe:

—Ákomo kalíhuina ngoyúhoyea ákoyea énjapi, muhíkova okonókovo xané ngíxeopi képekikono —kíxoane.

Kúteanemaka koeku yúho ne po'ínuhiko fhikau Jesus.

Koeku Jesus koitóponovo kotíveti ya Njetisémani

Mt 26.36-46; Lk 22.39-46

³²Yane pihóne evo Jesus ya xoko omómikokuti iháxoneti Njetisémani. Simoánehiko, ina kixovókoxo fhikau:

—Ivétakavonoe yáyeke koeku indúkoponea orásaum —kíxoane.

³³Poéhane Pêturu, Teáku yoko Xuâum ómo. Yane turíxovone yupíheovo ikáxu'iyea okóvo ne Jesus koane éopeamaka hána'iti tiveko isóneu. ³⁴Ina kixohíko xánena:

—Yupihovó koéne êno hána'iti ikáxu'iyea ongóvo, kutí koe tiveko pevóti. Yavánenoe, hákonoe imêko —koéne.

³⁵Kali ahikú koéne ne Jesus, yane ipúyukexo xaneâti ísu'okea nône poké'eke epêmo Itukó'oviti áhikuxopinoa ne êno tiveko koêkumo enepo akahá'a.

³⁶Hara koe yúho:

—Pai, ako tiú'iti koekúti ya xikóyoke. Yáhikuxapinana ra êno hána'iti tiveko ngoêkumo, itea haináya anjáke, itea itúkapu yahá'inonu kousókovo ya njokóyoke —koéne.

³⁷Ina kayukópovomaka xokóyoke neko mopo'âti. Inu'í kixópane imókeahiko. Ina kíxo Pêturu:

—Imékoti Simaúm? Ako ite ákoyea iméka ya kúveu póhuti kali ôra?

³⁸Hákonoe imêko, koane itika orásaum maka hákone ikerókovo enepo simâpi tiú'iti koekúti hixépikonoke. Vo'oku ya iséneuke, usó kéyenoe, itea ya oránake mani kénokiku kétíu'ikivoxo, ú'uso koyéneoxo muyá'iyea iséneu —kíxoanehiko Jesus.

³⁹Yane káyukopovonemaka itúkoponea orásaum. Kuteâti koeku yúho inú-xotike, énomone koéponemakaye yúho. ⁴⁰Yane káyukopovonemaka xoko íhi-kauhiko. Inu'í kixópanemaka ímohikea. Koáhati yupihóvatinehiko êno uheko ixépa. Yane ákonehiko exa kixoku yúho.

⁴¹Ina kayukópinovahikomaka Jesus. Yoko mopó'apene káyukopinova. Hara kíxoahiko:

—Yanéyeikonoe iméki koane yómomiki? Yápenenoe iméki! Simóvone ne ôra, nguri'ókokonoatinemo ne xanéhiko váhere kixoku itúkeovo, undi íhae vanúke ikútípasikoponovoti xâne. ⁴²Yexépukano! Hingá, ken'ókone ne itúkoheovoti ingéneke, enepone kurikónutimo xoko xanéhiko puvónuti —kíxoane.

Ika'ákokonone Jesus

Mt 26.47-56; Lk 22.47-53; Xu 18.3-12

⁴³Ixómoiko koyúho ne Jesus, simóne Njûda, póhuti yane nduse koeti fhikau. Yoko koati ênoti xánena omotíhiko hána'itinoe pirítai yoko pulô'i, isukópeti. Ánovo páhoe tutíhiko sasedóti inuxínoti jûdeu hó'eke, koane éskiribahiko íhíkaxoti yútoe Muíse, yoko po'ínuhiko payásoti xapa tuti jûdeu.

⁴⁴Yoko enepone itúkoheovoti ikéneke Jesus, enepone kuríkoti Jesus xoko xanéhiko puvâti, ápe emó'uinoa ne xánenahiko tumúneke píheahiko. Hara

kíxoa: “Enepone hóyeno nziúnoneumo, énomonemo nê'e. Iké'akanenemo. Usó íxeixane ahúkoti koyonoâti koeku omópea” koéne.

⁴⁵ Ehá'axo símo ne Njûda, ahí'okovone Jesus. “Íhikaxotí” kíxoane. Yane siunoné kixone Jesus yúhoikea. ⁴⁶ Yane namúkonehiko Jesus, ínamaka ika'á-koa. ⁴⁷ Yane apé koene póhuti ya xapákuke íhikau Jesus hekoti hána'iti pirí-tauna. Maturukenó kixone ahínoe koati payásoti ya uhá koeti sasedóti inuxí-notihiko jûdeu hó'êke. ⁴⁸ Ina kixôa Jesus neko xanéhiko:

—Undí'íkopo koati koyuvôrixovoti ísukenati omó kixínekenoe hána'iti pirítai yoko pulô'i, isukópeti nemúkoponinunoe? ⁴⁹ Uhá koeti káxe, koati óvonzeixokunepepo xepákukeneoe ya hána'itike imokóvokuti inzíkaxoti, yoko ákonoe iké'akanu. Itea kó'inokeneye, koati konokoâti kóusokeovo kuteâti ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti mekúke —kíxovokoxoane.

⁵⁰ Yane kurí kixone Jesus ne íhikauhiko, kohó'ikene.

⁵¹ Yoko ápe homoêhou hokoâti ne Jesus. Poéhane lénso aú'okovo, ako po'inu ípovo. Apé koéne namukoâti kaha'âti iká'akea. ⁵² Yane kurí kíxoane neko aú'o, mahupí koéne kohó'iyea.

Omokóno Jesus nonékuke koati payásoti yúhoikovoku jûdeuhiko

Mt 26.57-68; Lk 22.54-55,63-71; Xu 18.13-14,19-24

⁵³ Ina omohíko Jesus xokóyoke ne koati payásoti ya uhá koeti sasedóti inuxínoti jûdeu hó'êke. Yane ho'úxovone uhá koéti ne tutíhiko sasedóti yoko po'í-nuhiko pahúkoti xapákuke tuti jûdeu, koánemaka ne éskiribahiko, enepone íhíkaxoti yútoe Muíse. ⁵⁴ Kene Péturu, ákone malíka kixoku hókea Jesus. Tukú kíxoa kíndanake óvoku koati payásoti ya uhá koeti sasedóti. Vatá kóyene xapákuke ahinoétihiko xe'ókuke yúku, onokóvoti. ⁵⁵ Enepohikone tuti sasedóti koane uhá koéti neko pahúkoti hiko xoko koati payásoti yúhoikovoku jûdeu, opósikohiko xâne koyúhoti ápeyea pahúnevo ne Jesus, motovâti koyú-hoyea tutíhiko motókeyea koépekeokono ne Jesus, itea ako ínixahiko kuteâti ne áha. ⁵⁶ Koati êno itukóheyeati koêku ne Jesus, itea iyúseo ákoyea akána'u vo'oku ákoyea akútikoko ne yúho.

⁵⁷ Ina exepúhiko po'ínu itukóheotimaka koeku Jesus. Hara kôe yuhóhiko:

⁵⁸ —Kámoa ûti ra hóyeno kó'iyea: “Ngotohúneatimo ra sasá'iti óvoku Itukó-'oviti, koéxepoe xâne, ínamakamo ngaexépukapa pô'i ya kúveu mopo'âti káxe ákoti itukapu xâne koexépukapa” kôe —koénehiko.

⁵⁹ Itea muhíkova nekôyohiko, ako akútikoko yúho.

⁶⁰ Ina exepúko nonékuke xanéhiko ne koati payásoti ya uhá koeti sasedóti inuxínoti jûdeu hó'êke, ina kíxo Jesus:

—Ákomo se'íkupa yúho ra xanéhiko koyúhoti ápeyea váhere ítike?

⁶¹ Itea yunu-yunú koéne ne Jesus. Ako ápahuina emó'u. Yane ina kayukópa-maka koati payásoti sasedóti épemo'ikea Jesus. Hara kíxoa:

—Énomone íti ne Mésiya, páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne? Koatí'íkopo iti Xe'éxa ne êno hána'iti ihayú'uti Itukó'oviti?

⁶² Ina kixôa Jesus:

—Ûndi. Epó'oxo neixónutimo, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne, vatá ngoyépotimo éxopeke Itukó'oviti, enepone apêti xunáko pahúkea uhá koéti. Neixónutimo ungapeâne vanúke koeku evénzekopea xapa kapásihiko —kíxoane.

⁶³Énomone yanê'e kávarerekexopone ípovo muyókuke ne koati payásoti ya uhá koeti sasedóti, éxokovope yupíheovo ímaiheovo vo'oku yuho Jesus, ina kôe:

—Ákone vokónoko po'i koyuhó'inoveati pahúnevo rà'a. ⁶⁴Kéminenoe yúho. Koati itúkovi Itukó'oviti. Na kó'inoaye iséneunoe kó'oyene? —kíxovoko-xoane.

Heú koéhiko neko tuti jûdeu ínixea kónokea koépekeokono ne Jesus.

⁶⁵Yane ápenehiko apurú'okoti Jesus, koane ikanóneati koeku isúkeahiko xaneâti kíxeahiko:

—Mahí'ipepo iti koati porófeta, íhexaikopo itukóvotiye ra isukópiti —kíxoanehiko.

Koánemaka neko koyónotihiko, isúkoamaka.

Koyuhôa Pêturu ákoyea exa Jesus

Mt 26.69-75; Lk 22.56-62; Xu 18.15-18,25-27

⁶⁶Yoko ako alú'aka Pêturu kúveuke ne ovokúti vanúkeke xoko iyónokonoku Jesus. Ôvoheixoane kíndanake ne ovokúti. Yane ina pihinôa sêno, ahínoe neko koati payásoti ya uhá koeti sasedóti inuxínoti jûdeu hó'eke. ⁶⁷Noixoâne sêno ne Pêturu ixómoti onokóvo, pono-ponó kixínoane úke ina kixôa:

—Koati itímaka xáneheixone ne Jesus íhae Nazâre.

⁶⁸Itea hara kíxoá Pêturu:

—Ako énja ne kíxene. Koati ákoti enjâ ne yiúho —kíxoane.

Ina ipuhíkopea Pêturu ne óvoheixoku. Hara yonópo xoko vekokúti xe'o pahapéti. Énomone yanê'e, éneone tapí'i. ⁶⁹Noixópomaka Pêturu neko sêno, hara koépomaka yúho nonékuke neko xanéhikoya:

—Enepora hóyeno, po'ínunemaka íhikau nê'e —koéne.

⁷⁰Itea káyukopomaka koyúhoyea Pêturu ákoyea éxa. Avo áxu'ikene ina kixopómaka Pêturu neko xanéhikoya:

—Koati kaná'uti itíkivo po'i xáneheixone ne hóyeno, vo'oku itímaka íhae Ngálíleya —kíxoane.

⁷¹Itea ikána'uxoane Pêturu koyúhoyea ákoyea éxa. Hara kixópamaka:

—Ako énja ne hóyeno kíxenenoe. Ngayumákapunemo ipihápananu Itukó'oviti enepo nzemekékexinapinoe —koéne.

⁷²Ehá'axo koyúhoa Pêturu nê'e, éneoponemaka ne tapí'i. Yoko pí'apene éneo. Yane puyákoponovane okóvo Pêturu neko yuhó'inoa Jesus, enepone koêti: “Tumúneke pí'ayea éneo tapí'i, mopo'átinemo keyuho ákoyea yéxanu” koêti.

Itukópino vo isóneu ne Pêturu, ákone íta ne êno tiveko isóneu, yane íyone.

Omokónone Jesus xoko Pilátu

Mt 27.1-14; Lk 23.1-5; Xu 18.28-38

15 ¹Yuponíne, ho'úxovone neko tutíhiko sasedóti inuxínoti jûdeu hó'eke, koáne ne po'ínuhiko payásoti xapa tutíhiko jûdeu, koánemaka ne éskiribahiko íhíkaxoti yútoe Muíse, yoko uhá koeti ha'ínehiko yane koati payásoti yúhoikovoku jûdeu. Yane iká'akonehiko Jesus, ina omáhiko xoko Pilátu, kurikoâtihiko xokóyoke. ²Ina kixôa Pilátu ne Jesus:

—Ití'oxo natina jûdeu?

Ina yumopâ Jesus:

—Enepone yêpemonuke, kouhupu'ikoa indúkeova —kíxoane.

³Yane koyúhoane tutíhiko sasedóti inuxínoti jûdeu hó'eke enó'ieya ítuke Jesus ákoti aunáti. ⁴Ina kixopâmaka Pilátu ne Jesus:

—Ako yíúho? Ako kéma yuhóhiko ra koyúhoti enó'ieya váhere ítike?

⁵Itea yunu-yunú koéne ne Jesus, ako yumápa, kutí'inoke yupihóvati iyú-paxeova Pilátu.

Pahukókono Jesus kurúhuxeokono

Mt 27.15-26; Lk 23.13-25; Xu 18.39-19.16

⁶Ya kaxénake neko áyui jûdeuhiko, kóyekune kuríkopea póhuti iká'aeti ne Pilátu, koêkuti épemone xanéhiko kuríkopeokono. ⁷Yoko ápe hóyeno koêhati Mbarâba híyeuke neko ika'áhikovoti yanekôyo, vo'oku ápeyea koépeu yaneko koturíhiko xâne okopóhiko nâti yanekôyoke. ⁸Ina pího neko êno xâne xoko Pilátu epemóponoati kuríkopea póhuti iká'aeti kuteâti kixoku ítúkeovo ya kaxena ayuúti. ⁹Ina kixovókoxxoa Pilátu:

—Kehá'anoé nguríkopea ra netína, itínoé jûdeu? —kíxovokoxoane.

¹⁰Yoko éxoá Pilátu ítúkeovo imaíkinovoti Jesus ne tutíhiko sasedóti vo'oku iyókeovati xunáko, kutí'inoke kuríkoâti xokóyoke. ¹¹Yoko enepone tutíhiko sasedóti, ítokuxea okóvo neko xanéhiko kahá'ayea ítúkeovo Mbarâba épemohiko kuríkopeokono. ¹²Ina kixovókoxxopamaka Pilátu neko xanéhiko:

—Kene ra iháxoneti netína, itínoé jûdeu, namo ínjoye?

¹³—Kirúhuxa! —koénehiko yúho vaúkexea.

¹⁴Ina kixovókoxxopamaka Pilátu:

—Kutí'ikopo ítúko pahúnevo rá'a? —koéne.

Itea inamá'axone koxunáko yúho vaúkexea kónokea kurúhuxeokono ne Jesus.

¹⁵Vo'oku kahá'ayea iyúni'ikea xanéhiko ne Pilátu, kuríkopinoanehiko ne Mbarâba, ina pahúko yehépoke'exeokono Jesus. Yane kurí'okoanemaka neko xanéhiko kurúhuxoponea.

Koemóke'ea húndaruhiko ne Jesus

Mt 27.27-31; Xu 19.2-3

¹⁶Ina ómo Jesus ne húndaruhiko kúveuke neko óvoku Pilátu, enepone óvokumaka natíxea. Yane heú kíxoane ho'úxea ne po'ínuhiko húndaru ¹⁷ina itukínohiko Jesus harará'iti ipovóti hamá koeti poké'eke, kuteâti ípovo nâti, ínamaka itukínoahiko kôroa, itea ainóvoti ka'aveti káva'o tikóti veínoa úhekexea, ina ipíheahiko tutífkuke ¹⁸itúkovotihiko teyoâti. Yane hara koéhiko:

—Iháyu'ikakana ra natina jûdeuhiko! —koénehiko koémoke'eyea,

¹⁹koane ipúsopu'ikeahiko ya pulô'i, koane ápuru'okeahiko, ina ipuyú-kexeahikomaka nonékuke ítúkovotihiko ihayú'ikoati. ²⁰Uke'éxoanehiko komóhiyeyea, ina veyopeâhiko ne harará'iti ípovoxeakemeku, ina itukópinoamaka ne koati ípovo. Úkeane omáhiko meúkeke kurúhuxoponea.

Kuruhúxokonone Jesus

Mt 27.32-44; Lk 23.26-43; Xu 19.17-27

²¹Yoko ápe hóyeno koéhati Símaum íhae Síreni ukopeâti mêum, vekopâtimaka neko xêne. Yoko ha'a Alíxandere yoko Rúfu neko hóyeno. Énomone íkoinoxohiko kurúhuna Jesus.

²²Yane ísimonehiko Jesus ya xoko iháxoneti Ngoûgota. Yoko “Óvoku Ope-pú'iti” koêti ne Ngoûgota. ²³Ina porexóhiko Jesus víyum apêti ánahi iháxoneti mîra, enepone iyuhii kixoti ohonéti, itea ako énapa Jesus. ²⁴Yane kurúhuxoanehiko, ínamaka haxakéxokokoahiko ne ípovo Jesus. Yoko kuríkohiko inúxotike komomâti itukóvotimoye ípovo Jesus námoe póhutihiko. ²⁵Yoko nóvene ôra kuruhúxoahiko. ²⁶Tutíkuke kurúhuna Jesus ápe yutoéti koyu-hoâti kurúhuxinokonoke. Hara kôe neko yutoéti: “Natina jûdeuhiko râ'a” kôe.

²⁷Ápemaka pi'âti ômevoti, ha'íne Jesus kurúhuxeokono, poéha éxopeke, poéhamaka lopékuke. (²⁸Yane koati tokopóvoti neko kúxoti yutoéti emó'uke Itukó'oviti, eneponeko koêti: “Kutí kixókono váhere xâne ákoti aunáti ítuke” koêti.)

²⁹Enephikoneko xâne hunoneâti, koémoke'e Jesus koane kayákakinoa tûti. Hara koéhiko:

—Mahi ketohíneatimo ne hána'iti imokóvokuti koane mahi kexépukopatimakamo ya kúveu mopo'âti káxe! ³⁰Keítapapuikopo, koane yevésekapí ne kurúhu —kíxoanehiko.

³¹Kúteanemaka kíxoaku tutíhiko sasedóti koémoke'eyea, koánemaka ne éskiribahiko, enepone ihíkaxoti yútoe Muíse. Hara kixókokohiko:

—Eneporâ'a, koítovopepo po'íhiko xâne itea ákone xunáko koítopeovo.

³²Mahi koati Mésiya, páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne, natínamaka Izarê! Evésekeapeakopo ne kurúhu motovâti noíxea úti, ínamo vakutípoa —koénehiko.

Koánemaka neko ha'íne kurúhuxeokono, koémoke'e amaka.

Koeku Jesus ivokóvone

Mt 27.45-56; Lk 23.44-49; Xu 19.28-30

³³Itumúkone káxe, hahámone uhá koeti kúveu mêum tukú koeti mopo'âti ôra ya kiyakáxe. ³⁴Itopónone mopo'âti ôra, koati kohonókoti emó'u ne Jesus. Hara koe hónoti yúho vaúkea ya emó'uke:

—Eloí, Eloí, lama sabakitáni? —koéne.

Yoko hara koêti neko yúho: “Unaém, Unaém, na koeti kurí kixínenu?” koêti. ³⁵Xapákuke neko xánéhiko kamoâti, ápe koêti:

—Yokómomapihi koêku, Íliya iháxiko —koéhiko.

³⁶Ina apê póhuti xapákuke neko xâne ehakóvoti, kalaká'ikoponoti esponja xoko víyum-hí koêti, ina ipíhoa kirípuhike étakati ipíhoati pahákuke Jesus, iyúkoati. Ina kôe:

—Vokómomavo veyópeaxomo Íliya —koéne.

³⁷Ina apépomaka koati êno hónoti emo'u Jesus. Yane íhunokoane ne omíxone, ivókovone.

³⁸Yoko énomone yaneko ókoku ôra, ívarereo neko êno kopópoti váhere haxakoâti kúveu neko hána'iti imokóvokuti. Koati kukúkeke ívarereo ukeâti vanúkeke yonoti poké'eke.

³⁹Enepone tuti húndaru xe'ó koyêti nonékuke kurúhuna Jesus, noixoâne kixoku ivókeovo ne Jesus, hara kôe:

—Koati kaná'uteoxo itúkeovo Xe'exa Itukó'oviti ra hóyeno —koéne.

⁴⁰Ápemaka senóhikoya ákoti malíka okínoaku ixómoyea komóma. Xapá-kuke neko senóhiko, ápe Mariya Mandálana; yoko po'ímaka koéhati Mâriya, enepone eno Yúse yoko Teâku. Yoko énomone ne Teâku nihí'iti yane po'i koéhati Teâku. Ina apémaka Salúme.

⁴¹Enephikora sêno, áinovo xanéheixoti Jesus ovo'íko ya Ngálíleya koane huvo'óxoatine ya nókone. Enómaka po'ínuhiko sêno xaneâti ne Jesus koeku yónea Njeruzálem.

Koeku Jesus ekoxókonone

Mt 27.57-61; Lk 23.50-56; Xu 19.38-42

⁴²Kiyoné'e káxe, koeku itúkeovo kóyuseovopene júdeuhiko vo'oku áyui, koáne ye'ékotinemaka úrukeovo ne sâputu, ⁴³ápe hóyeno koéhati Yúse íhae Arimáteya, hóyeno koati teyonéti ya xapákuke tutíyehiko koatíke payásoti yúhoikovoku júdeu. Yoko koati kuxoíxoati nê'e símeovo ne kaxena natíxea Itukó'oviti xapa xâne. Yane kóxunakovo píhea xoko Pilátu, epemóponoati yúsíkea veyópea muyo Jesus kuruhúke. ⁴⁴Iyúpaxova Pilátu neko eyékou ivó-keovone Jesus, ina ihaxíkoa neko tuti húndaru epemó'ikoati itúkeovo koati kaná'uti ivókeovone. ⁴⁵Exoâne xoko tuti húndaru kaná'uyea ivókeovone ne Jesus, yane síkoane neko Yúse veyópea muyo Jesus. ⁴⁶Úkeane pího veyó-ponea kuruhúke. Ina aupíxoá ya kalísoti ipovóti vaneu, enepone iháxoneti líyum, iyonoâti xoko uhôro kehoéti mopoíke. Yane ínamaka kohokôroroko mopôí exéxeake ne uhôro. ⁴⁷Yoko noíke'eheixoa Mariya Mandálana iyónoko-noku neko muyo Jesus, koánemaka Mâriya, eno Yúse.

Koeku Jesus exepúkopone ukópea xapa ivokóvoti

Mt 28.1-8; Lk 24.1-12; Xu 20.1-10

16 ¹Evesékone sâputu, pihóne Mariya Mandálana; yóko'omaka ne po'i koéhati Mâriya, enepone eno Teâku; koánemaka po'i sêno iháxoneti Salúme vanéxoponea kohépiti xêru óvo'okopemo Jesus. ²Koati yuponii koéti lûmingu ínati ipuhíko káxe, pihónehiko xoko ekóxokonoku Jesus. ³Ina kixo-kókokohiko:

—Kutimo veyinó'ovea ne mopôí exexoâti ne uhôro? —kixókokohiko.

⁴Simoánehiko, noíxoane ahíkuxeokonone neko mopôí. Yoko koati yupihó-vati pu'íko. ⁵Urúkovanehiko neko ekóxokonoku Jesus, tokononé koene kutí koeti homoêhou hóhopu koyêti ípovo, vatá koyêti ya éxopeke. Yupihovó koéne kónoko'iyeahiko ne sêno xaneâti hána'iti píkea. ⁶Ina kôe neko yuhó'ixoati:

—Hákonoe kenóko'i. Koati Jesus íhae Nazâre yopósikopononoe, eneponeko kuruhúxonoti, itea exépukopone nê'e, áko'one yâyeke. Yokómomapihi ra ekóxokonoku. ⁷Kó'oyene yéta'akapana ne íhikauhiko yoko Péturu inuxó koé-peamo ne Jesus timúnekenoe ya Ngálíleya. Yâkonoye neixópatinoemo kuteâti koeku yuhó'inopi yanekôyo —kíxoanehiko.

⁸Yane ipúhikopeane senóhiko neko ekóxokonoku Jesus. Koati ehakópovoti-hiko pihópea vo'oku yupíheovo píkea koane koyó'íkeyea. Ako éto'oepo koêku neko noíxone vo'oku píkeahiko.

Exókopovo Mariya Mandâlena ne Jesus

Mt 28.9-10; Xu 20.11-18

⁹Koati yuponii koêti ya lûmingu, exépukopo ne Jesus ukópea xapa ivo-kóvoti. Mariya Mandâlena itukóvo inúxoti éxokopovoke inâ exepúkopo. Énomone neko Mâriya koítovone Jesus, enepone kopúhikopeaku seti koeti ndémoniu. ¹⁰Yane pihóne Mâriya éto'okoponeahiko neko ha'íneheixone Jesus ixómoti isoné'ekovo koane íyoyea. ¹¹Itea ako akútipoahiko kameáne yúho exépukopeane koane noíxoepa.

Exókopovo Jesus ne íhikauhiko

Mt 28.16-20; Lk 24.13-49; Xu 20.19-23; Át 1.6-8

¹²Ikénepoke, kópoe'akopovo ne Jesus, koane éxokopovo po'i pi'âti kutipoâti yonotíhiko ya mêum. ¹³Yane pihóne neko pi'âti éto'okoponea neko po'ínuhiko íhikau Jesus, itea ákomaka akútíponohiko yúho.

¹⁴Ikénepoke ina exókopovamaka Jesus neko unze koeti íhikau koeku ixó-moyea níkóhiko xe'ókuke mēsa. Sayá'ikoa Jesus vo'oku ákoyea akútipoahiko koane vo'oku tiú'iyea omíxone yaneke ákoyeakuhiko akútípoa yúho neko noi-xópati exepúkopone. ¹⁵Ina kixovókoxoamaka Jesus:

—Pihénoe yara uhá koeti kúveu mêum. Yokóyuhoinoa uhá koeti xâne ra inámati íhikauvoti omínombike. ¹⁶Uhá koeti xâne kutipoâti, koane ahíkovoti ya inzáke, énomonemo pihopô vanúkeke xoko Itukó'oviti. Itea enepone xâne ákoti akutípoa, yonópotimo ipihóponovokutike. ¹⁷Enepone kutipoâti, harâ'a ra iyupánevoti ítukemo, hoénaxovope njunáko xokóyoke. Ya inzáke, kopúhikopotimo ndémoniu urúkovoti xoko xâne, koane koyúhotimo inámatihiko yuhôti ákoti itukapu yúho. ¹⁸Motovâtimo namúkea koéxo koane énoyeovo ekâti koépekoti, kuteâti vénenu, itea ákomo yuvâti. Koane ipíhahiko vô'u tutíkuke ka'arínети, itóvotihikomo —kíxovokoxoane Jesus.

Pihopóne Jesus vanúkeke

Lk 24.50-53; Át 1.9-11

¹⁹Uke'éxoane Vúnae Jesus yúho'ixea neko íhikauhiko, pihópone vanúkeke. Ivátakopone éxopeke Itukó'oviti xoko ivátakoku kapáyasokone Itukó'oviti. ²⁰Yane pihónehiko neko íhikau koyúhoponea koeku Jesus ya uhá koeti yóno-kuhiko. Yoko huvó'oxoamaka Vúnae, kouhápu'ikeati kaná'uko ne yúho yane iyupánevoti poréxoake ítúkea.

Hunókokune.

YÚTOE LÚKA

koyúhoti koeku Jesus

Lúka koéha yutoxoâti ra koyuhópeti. Énomonemaka yutoxôa ne koyúhope Átu. Xoko Kolósensi 4.4 vínixea itúkeovo ndútu neko Lúka. Enepone po'ínuhiko yutóxoti koeku Jesus, enepone Máteu, Márku yoko Xuâum, áinovo jûdeu. Poéhane Lúka ako itukápu jûdeu xapákuke. Teófilu koéha ne hóyeno pahúkinoake Lúka ne yútoe. Hainámaka jûdeu nê'e.

Yane yútoe, koyúhoa Lúka koêku ne Jesus ukeâti inâ apê yara kúveu mêum tukú koeti pihopóne vanúkeke. Kene ya Átu, yutóxoá ítone itúkea neko ápostulunahiko Jesus vo'ókuke ne xunako Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti xokóyokehiko, ike pihópine Jesus ya vanúkeke.

Enepone Máteu yoko Lúka, áinovo yutoxínoveati íha ne oxúnoekene Jesus xoko turi yútoe. Yane yútoe Máteu, hane koúkeovo xoko Yûse, há'axeovoke Jesus yonópoti tukú koeti xoko Âbraum, koati turi jûdeu, exókoveati yanê'e motókeyea itúkeovo natina jûdeu ne Jesus. Ene itúkinovo tukú koeti xoko Âbraum ne íha oxúnoekene Jesus ya yútoe Máteu. Kene Lúka, xoko iyénoxapa Mâriya, enepone eno Jesus koúkea éxokovea íha oxúnoekene Jesus tukú koeti xoko Âdaum, enepone inúxoti xâne yara kúveu mêum. Itúkinovo xoko Âdaum koúkea Lúka ne yútoe, koati exókoviti itúkeovo uhá koeti xâne yara kúveu mêum simíno ne Jesus koíteova, kene haina pohúneta jûdeuhiko. Énomonemaka so'ixóvoxo, íhaxopinovake Jesus ne íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne.

So'ixinoveamaka Lúka yara yútoe kóseanayea Jesus ne xâne ka'aríneta, koane xâne kixeóvovoti ákoti itúkokonoke, koane xâne ákoti apeínoati, koanemaka xâne puvonéti kuteâti neko koperáxinotihiko nâti, yoko xâne íhae Samâriya, koane xâne pahukóvoti, yoko senóhiko.

1 ¹Enóne xâne itúkoti xunáko kókoyuse kíxea yutóxea koêku ra koe-kútihiho kousókovotine xapákuke úti yaneko káxehiko pihotíne. ²Enepone yútoehiko, hane koyúhoinovi, noíxone ne xanéhiko noixoâti ra koekútihiho ukeâti inâ turixóvo, enepohikone koyuhoâtimaka ra emo'u Vúnae. ³Ngoánemaka, íninjoa unáko yundóxinopea ra koekúti Teofilú, iti hána'iti teyonéti xapákuke úti. Yoko enóne ngóxuna'ixeovo ombósikea uha-uhá ngíxea énjea koêku ra koekútihiho ukeátine inâ turixóvo, koane kókoyuse ngíxoá yundóxinopea ukeâti túri tukú koeti hunókoku, ⁴maka yéxaneoxo itúkeovo koati kaná'uti ne ihíkauvoti íhi-kexokonoke.

Koêku Nzakâriya yoko Izâbe

⁵Yaneko kâxehiko itukóvoiko nâti ne Êrodi ya poké'exe Njúdeya, ápe hóyeno koéhati Nzakâriya. Enepone hóyeno, sasedóti inuxínoti jûdeu hó'eke itukóvoye. Yoko ápe iháxakokuhiko ne sasedóti, vo'oku ahe'ó ahe'o kíxeokoko ítukeke. Enepone iháxakoku Nzakâriya, xoko ítuke Âmbiya óvo. Izâbe koéha yêno neko Nzakâriya. Yoko iyénoxapamaka sasedóti neko yêno. ⁶Koati ponóvoti kixoku itúkeovohiko nonékuke Itukó'oviti neko pi'âti. Koati itukoâtihiho heú koêti ne yutoxóvoti Ponóvotike Kixovókuti yútoe Muíse, koane heú koêti ne páhoenovi Itukó'oviti vitúkea, ⁷itea ako ápahuina xe'éxa. Akó'oti okoxé'exe neko Izâbe. Yoko koati yekotíxotinehikomaka neko pi'âti.

Inâ koyuhóvo ipúhikeamo Xuaum Mbátita

⁸Po'íke kâxe, ixómoti ko'ítúke sasá'iti ítuke Itukó'oviti ne Nzakâriya, vo'oku símeovone kaxena ko'ítuokepe. Yoko kuríkohiko ne sasedóti inúxotike, ⁹kuteâti kíxoakuhiko itúkea motovâti éxea itukóvotiye xapákuke urúkova-timo ne sasá'iti iháxakoku kúveu ne hána'iti imokóvokuti, enepone témpulu, itúkoponea ne itukétiya. Yoko xoko Nzakâriya íríkovo ne kúrehiko kutí'inoke urúkovati oró'okoponea ne ísensu kixonéti, ikó'iparaxoke Itukó'oviti, enepone êno úheti ihópune oró'okokono. ¹⁰Kene ne xanéhiko, ôvane meúkeke itúko-tihiko orásaum koêku oró'okea ísensu ne Nzakâriya. ¹¹Yane apé kó'inoane ánju, ovoxe Itukó'oviti ukeâti vanúke. Xe'ó kó'ieane éxopeke oró'okovoku ikó'iparaxokonoke Itukó'oviti. ¹²Noixoâne Nzakâriya, kónoko'i. Yupihovó koe píkea. ¹³Yane hara kíxoá ánju:

—Hako píke Nzakariyá, vo'oku kámoane Itukó'oviti ne yorásauna. Apêtimo xi'íxa, hóyeno kalivôno, xoko yíno Izâbe. Xuâum íheximo. ¹⁴Hána'itimo elókeko yokóvo, koane hána'itimo úhepeko iséneu vo'ókuke. Enómakamo xâne elokeâti okóvo ipuhíkane. ¹⁵Koati hána'itimo teyonéti ítukeke Vúnae. Ákomo énapu víyum koane koêkuti kó'ieovoku ekâti, epó'oxo ukeátinemo okóvoike êno, xúnatimo ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti xokóyoke. ¹⁶Koane enómo xâne xapákuke íhae Izarâe ponopóvoti hókea Itukó'oviti, Únae, vo'ókuke nê'e. ¹⁷Énomonemo inuxíno Vúnae, koane xúnatimo ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti xokóyoke kuteâti koêku xoko Íliya, eneponeko koyúhoti emo'u Itukó'oviti mekúke. Énomone kutí'ino mo ponopóvoti kixoku hókea Itukó'oviti ne xanéhiko kó'oyene, kuteâti koêku póneovo hókea oxúnoekene mekúke. Énomonemakamo kutí'ino koyúseopotí kixoku itúkeovo ne xâne ákotihiko itukâ ne páhoenovi Itukó'oviti vitúkea, koane hokopátimo ne xêne hókone xanéhiko ponóvoti isóneu. Yanê'e, usó koyêtimo ne xanéhiko kutípea emo'u Vúnae simané'e xapákuke —kíxoane ánju.

¹⁸Ina kixôa Nzakâriya:

—Namo ngíxoaye énjea itúkeovo kaná'uti? Vo'oku yéngotixone, koane yupí-hovonemaka hóvenoxea ne múnjone —koéne.

¹⁹Ina kixôa ánju:

—Undi Ngabiríye, undi ovóheixoti xoko Itukó'oviti ngxó'ixeati koêkuti kovóxenuku. Énomone pahukónu yúnzo'ixoponeopi koane ngoyúhopoinopea ra únati eyekoúti. ²⁰Itea vo'oku ákoyea yakútípoa ra yúnzo, ukeátine kó'oyene, ákonemo ite keyúhoyi. Ákonemo ipúhika yemó'u tukú koetímo

yaneko káxe kausákapune ra koekúti ngixínopike. Yoko kousókovotimo simapúne koati kaxéna —kíxoane ánju neko Nzakâriya.

²¹Yoko kohíxopovane xanéhiko ne Nzakâriya koane iyúpaxeovahiko yupíheovo xu'ikeneyea kúveuke ne sasá'iti óvoku Itukó'oviti. ²²Ipuhíko-pone, ákone ita koyúhoyea. Yane exó kíxoane xanéhiko ápeyeanoíxone ukeâti xoko Itukó'oviti kúveuke neko sasá'iti iháxakoku témpulu. Vó'u veí-noane Nzakâriya éxokea ne xanéhiko áha koyúhoyea koêku ákoyea ita koyúhoyea.

²³Evesékone kaxéna ne Nzakâriya itúkea ítuke nonékuke Itukó'oviti, pihó-pone óvokuke. ²⁴Ehane íhaiko ne Izâbe, yêno. Kúveu singu koeti kohê, óvo-heixoane Izâbe óvokuke, ákone ipúhika. Hara kôe:

²⁵—Koati hána'iti seánakonú Vúnae. Kó'oyene, ákonemo noixó ínjakana —koéne.

Koêku etó'okoa ánju ne Mâriya itúkeovomo eno Jesus

²⁶Sei koen'é kóhea ne Izâbe íhaikea, pahúkopamaka Itukó'oviti ne ovóxe íhae vanúke, enepone Ngabiríye. Pahúkoa ya pitivóko koéhati Nazâre ya pok'éxa Ngálíleya. ²⁷Xoko inámatiko árunoe ávoti oko'íma pahúkokono. Yoko hoénaxoane hóyeno koéhati Yúse itúkeovomo yêno neko árunoe. Enepone Yúse, koati ámoripono Ndávi, enepone hána'iti nâti mekúke. Mâriya koéha neko árunoe yenómo. ²⁸Urúkovane ánju neko ovokúti xoko óvoheixoku ne Mâriya, hara kíxoa:

—Aéloke yokóvo. Koati únati kêku. Anéye ne Vúnae xikóyoke —kíxoane.

²⁹Itea koyó'i ne Mâriya kameáne yúho. Akó'oti exína isóneu kixínoakeneye ánju emó'uinoa. Yane opósikoane ya isóneuke kixó'ekone neko yúho. ³⁰Ina kixôa ánju:

—Hako píke Mariyá. Koati únati isóneunopi Itukó'oviti. ³¹Ihefíkotimo, koane kexe'éxatimo hóyeno kalivôno. Jesus íheximo. ³²Koati hána'itimo teyo-néti nê'e. Iháxeokonotimo Xe'éxa ne koati Payásoti ya uhá koêti. Porexoâtimo Vúnae Itukó'oviti itúkeovo koati hána'iti nâti kuteâti koêku Ndávi, enepone oxú'ikene. ³³Ákomo hunókoku itúkeovo natina amósenopono Njáko. Koati ákotimo hunókoku natíxea —kíxoane ánju ne Mâriya.

³⁴Ina kixôa Mâriya:

—Namo kixó'oye ngoêku? Undí'iko árunoe, avo yúho'ixeonuku hóyeno —kíxoane.

³⁵Ina kixôa ánju:

—Evesékotimo ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti xikóyoke. Koati xúnatimo xikóyoke xunáko ne Vúnae, enepone koati Payásoti ya uhá koêti. Énomonemo porexópi kexe'exayi, kutí'inokemo iháxokonoti Xe'exa Itukó'oviti ne sasá'iti kalivôno ipuhíkotimo. ³⁶Kene enepone iyíno, Izâbe, apêtimakamo xe'éxa koêku hóvenoxeane, hóyeno kalivôno. Sei koene kóhea yoko koyúhokono ákoyea okóxe'exa. ³⁷Kó'inokeneye, vo'oku ako koekúti ákoti itá itúkea ne Itukó'oviti yane uhá koeti yúho itúkeamo —kíxoane.

³⁸Ina kixôa Mâriya:

—Usó ngóye, koêkuti isóneunonu Itukó'oviti. Kaúsakapunemo njokóyoke kuteâti ra yihó'inonu —kíxoane.

Yane pihópeane neko ánju.

Xo'opêpoinoa Mâriya ne Izâbe

³⁹Yaneko kâxehiko, kousookovo ne Mâriya. Éhakovo píhea ya pitivóko ovoti xapa mopô poké'exake Njúdeya. ⁴⁰Simoné'eya, úrukovone óvokuke Nzakâriya koane yúhoikea Izâbe. ⁴¹Ehá'axo kâmoa Izâbe ne emo'u Mâriya yuhoíkoane, ehéovokovo ne kalivôno okóvoike Izâbe. Koati xúnati ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti xoko Izâbe ⁴²ina kohonóko emó'u koyúhoyea. Hara kôe:

—Koati yupihóvoti unako kêku ya uhá koeti po'ínuhiko sêno. Koánemakamo ne xi'íxa, koati únatimo koêku ya uhá koeti po'ínuhiko kalivôno. ⁴³Ako omóndokea síminu, iti eno Únaem. ⁴⁴Vo'oku ehá'axo ngámoa ne yemó'u yihoíkonumeku, ehéovokovo ne kalivôno ongóvoike, yupihóvoti elókeyea okóvo. ⁴⁵Koati únati kêku, iti kutipoâti ne yuhó'inopi Vúnae vo'oku kousókovotinememo ne yuhó'inopi —kíxoane Izâbe.

Akene Mâriya

⁴⁶Ina kôe ne Mâriya:

—Koati yupihóvoti ngahána'ikea ra Itukó'oviti, Únaem. ⁴⁷Koâti hána'iti elókeko ongóvo vo'oku Itukó'oviti, enepone Koitóvonuti, ⁴⁸vo'oku puyákeovonu okóvo, undi kixeóvonvoti ovóxe. Ukeátine kó'oyene, inixoâtinemo uhá koeti xâne itúkeovo koati únati ngoêku, ⁴⁹vo'oku koati hána'iti itukeinonu Itukó'oviti, enepone Xúnati ya uhá koêti. Koati sasá'iti ne íha. ⁵⁰Ako hunókoku seánakoa ne uhá koeti teyoâti. Enepone seánako, anêkomaka oúkeke xe'éxaxapa yoko ámoripono xâne kutipoâti. ⁵¹Koútata'ixoa Itukó'oviti ne hána'iti xunáko. Íkorokoa ne inixópovoti itúkeovo payásoti, ixané kixópa ne âha itúkea. ⁵²Íkorokoamaka ne payásotihiko yane itúkeovo hána'iti pahúkoti. Hane kapáyasokopo xâne ákoti xunáko koane ákoti apayáso. ⁵³Poréxopamaka êno únatinoe koekúti ne xâne kutí koeti épeu hímakati. Kene ne írku, veyópea apeínoati. ⁵⁴Huvó'oxovi, uti íhae Izarâe, uti ovóxe, kuteâtimaka yuhó'ino voxúnoekene itúkeamo ya seánakovike. ⁵⁵Énomone neko yuhôti ákotinememo uké'eyeaku, yuhó'ino Ábraum koánemaka ne uhá koeti ámoripono. Énomone itúko ne Itukó'oviti kuteâti yuhó'ino voxúnoekene mekúke —koéne ne Mâriya.

⁵⁶Yoko mopó'a kohê ovóponoa Mâriya xoko Izâbe. Yane pihópone óvokuke.

Koêku Xuauum Mbátita inâ ipuhíko

⁵⁷Simovóne kaxena ipúhikope xe'éxa ne Izâbe, hóyeno kalivôno koxé'exa. ⁵⁸Enepone múxonehiko evo Izâbe oveâti xêrerekue óvoku, koánemaka ne iyénoxapa, eyékoxoane koêku ne hána'iti seánakoa Vúnae, koane huvó'oxoponeahiko ya hána'iti elókeko okóvo. ⁵⁹Oitú koen'é kaxéna ne kalivôno, sirkunsidá kíxoanehiko. Yoko kahá'ane xanéhiko íhaxopea iha há'a, ⁶⁰itea hara kíxoahiko êno ne kalivôno:

—Ákomo kalíhuina koéhapea iha há'a râ'a. Xuauum koéhamo —kíxoane.

⁶¹Ina kixokóno:

—Itea ako ápahuina iyíno koehâti ne ihâe —kixókonone.

⁶²Ina epemó'ikeahiko há'a ahá'inoa koéhayea ne kalivôno. Vô'u veínoahiko épemo'ikea. ⁶³Yane épemone kali tâpoa ne Nzakâriya, yutóxoku. Hara koe yútoe: “Xuauum koéha râ'a” koéne. Yoko heú koe xâne iyúpaxeova neko

koekúti. ⁶⁴Ehá'axo yutóxo Nzakâriya, koyúhopone, ákone itopeâti nêne. Koyúhopone koane iháyu'ikopea Itukó'oviti. ⁶⁵Yupihovó koéhiko píkea heú koêti neko xâne ko'óvokutihiko xêrerekuke óvoku. Koane tumúne yóno itóhi-neyea neko koekúti xapákuke ne ko'óvokuti ovâti neko poké'e xapa mopôu ya Njúdeya. ⁶⁶Êno itúkino isóneu uhá koeti xâne kamoâti, koane kó'iyeahiko: —Kutímeamo itúkovo ra kalivôno apayá'inane? —koéhiko.

Yoko koati apêti xunako Vúnae xokóyoke ne kalivôno.

Ihayú'iko Itukó'oviti ne Nzakâriya

⁶⁷Enepone Nzakâriya, há'a ne kalivôno, koati xúnati Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti xokóyoke. Yane turíxovone koyúhoyea koekúti ávoti simâpu kaxéna. Hara kôe:

⁶⁸—Viháyu'ika ne Vúnae Itukó'oviti, kuvóvone íhae Izaráe, vo'oku simóne huvó'oxoponeovi, uti xanéna, koane veyópeovi ya vóvoheixea opékuke xunako vanáne. ⁶⁹Pahúkinovine koati xúnati Koitóvoviti ukeâti xapa amó-senopono Ndávi, enepone ovoxe Itukó'oviti mekúke, ⁷⁰kuteâtimaka neko koati yuhôti, yuho Itukó'oviti mekúke pahúkeamo, enepo evékinovea xoko sasá'itihiko ovóxe koyuhópinoati emó'u xapa xâne. ⁷¹Kó'inokeneye motovâti koíteovovi ya vanánehiko, yoko ya xunáko ne uhá koeti puvo'óviti. ⁷²Koati koseánati ne voxúnoekene, koane puyákoponovamaka okóvo kousokea neko sasá'iti yuhó'inoa mekúke. ⁷³Ênomone neko koati yuhôti, yuhó'ino voxú'ikene Ábraum ⁷⁴víteovamo ne vanáne, koane hókeamo uti Itukó'oviti ákoti píkone úti, ⁷⁵koêkumaka sasá'iyea yoko póneovo kixoku vitúkeovo nonékuke ya uhá koeti kaxena úti yara kúveu mêum. ⁷⁶Kene íti kalivonó, ihéxikonotimo páhoe Itukó'oviti, enepone koati Payásoti ya uhá koêti, koyúhoínoa emó'u. Vo'oku itínemo inuxínoa ne Vúnae, mihi'ókinoatimo oxéne itúkea ítuke xapákuke xâne. ⁷⁷Yexókoatimo ne xanena úti koíteovamo Itukó'oviti koane kotúyopinoa pahúnevo, ⁷⁸vo'oku koati yupihóvoti itúkeovo seánati ne Itukó'oviti. Ênomone kutí'inoke isíminovitinemo hána'iti kouhápu'ikovití íhae vanúke, ⁷⁹maka kaúhupu'ikanemo ne ovoti hahákutike, enepohíkone kutí koeti ákau pevóti hoe-náxovotine yonópeamo ipihóponovokutike, koane évekavinemaka xoko xêne óvoku unako koeku úti ya ikéneke Itukó'oviti —koéne Nzakâriya.

⁸⁰Yoko tumúne yóno payá'iyea neko kalivôno koane ukóponea éxea Itukó'oviti. Ehane óvoheixo mêum ákoti apêti tukú koeti simovóne kaxena éxokeovo xanéhiko íhae Izaráe.

Koêku inâ ipuhíko Jesus

Mt 1.18-25

2 ¹Yaneko káxehiko, ápe yúho neko koati payásoti nâti, enepone Seza Augústu, koyúhoti kónokea yutóxoponea íha ne uhá koeti xâne natí-xokuke, motovâti kayúmakexeokono yé'akeye xâne apêti yaneko uhá koeti poké'e óvoku natíxea. ²Yaneko inúxoti yutóxopono íha ne xanéhiko, Síreniu itukóvo ngoenâdo ya poké'exa Sírea. ³Uhá koêti neko xanéhiko, kónoko yutóxoponea íha xoko pitivóko koati úkeaku oxúnoekene.

⁴Yane pihónemaka Yúse ukeâti Nazâre, pitivóko ya poké'exa Ngálí-leya. Hane yóno Mbélem, pitivóko ya Njúdeya, enepone pítivokona Ndávi, nâti mekúke. Yonínoake Yúse vo'oku itúkeovo ámoripono Ndávi. ⁵Pího

yutóxoponea íha koánemaka iha Mâriya, yêno. Yoko ihaíkotine ne Mâriya. ⁶Koêku óveahiko ya Mbélem, simóvone kaxena koxé'exayea. ⁷Hóyeno kalivôno koxé'exa, koati inúxoti xe'éxa. Ina aupíxo ya ipovóti, yane tunukú kíxoane kúveuke kúxu, vo'oku itúkeovo xoko níkaxokonoku hó'openo okóhiko. Akó'oti iníxa imókoku xoko ókoku yonôti vo'ókuke neko êno xâne yonôti yanekôyoke.

⁸Yaneko mêm xé'ókuke neko pitivóko, ápe koyónotihiko su'ûso herú kixoti yóti kóyonoyea su'ûsona. ⁹Yaneko yóti, apé kó'inoanehiko ánju íhae vanúke, ovoxe Itukó'oviti. Koati êno uhé'ekoti uhapú'iti íhae xoko Itukó'oviti kouhápu-'icoatihiko neko koyónoti su'ûso. Êno píkeahiko vo'ókuke. ¹⁰Ina kixôa ánju:

—Hákonoe píke. Nzimínopike omínombinoe koati únati eyekoúti kutí'inoke apétimo êno hána'iti elókeko okóvo ne uhá koeti xâne. ¹¹Kó'oyene ya pítivo-konake Ndávi ipúhikinopinene ne Koítovoti. Énomone ne Mésiya, Yúnae. ¹²Hanemo yéxi: Tokononé ketínoemo aupí koyêti ipovóti, tunukú koyêti kúveuke kúxu —kíxoanehiko ánju.

¹³Yane apé koéne xokóyoke neko ánju ákoti yumaxápu po'ínuhiko ánju íhae vanúke ihayú'ikoti Itukó'oviti. Hara koéhiko:

¹⁴—Íháyu'ikakana ne Itukó'oviti yâkonoye vanúkeke. Kene yâye yara poké'e, itúkapu kásati omixóneti yoko úhepeti isoneúti apé xapákuke xâne kahá'ainoakehiko Itukó'oviti únati —koénehiko.

¹⁵Úkeane pihopóhiko neko ánju vanúkeke. Ina kixokóko ne koyónotihiko su'ûso:

—Hingá, píha úti ya Mbélem. Naíxapanavo úti ne koekúti yuhó'inovi Yúnae. ¹⁶Yane ehakovó koénehiko píhea. Ehane ínixopono Mâriya yoko Yûse, koánemaka ne kalivôno tunukú koyêti kúxuke. ¹⁷Yane ina turixóvo koyúho-pea kuteâti koêku yuhó'inoahiko ánju vo'ókuke ne kalivôno. ¹⁸Uhá koeti eyekóxoati neko koekúti, iyúpaxeova yúho neko koyónoti su'ûso. ¹⁹Kene Mâriya, uha-uhá kíxoana unákea isóneuke neko emo'úti, koane êno itúkinoana isóneu. ²⁰Ina pihôpo neko koyónotihiko su'ûso, ihayú'ikoti Itukó'oviti koane imokó'i-koati vo'oku uhá koêti neko noíxone yoko kámone. Yoko koati tokopóvoti uhá koêti neko yuhó'inoana ánju.

Itukínokono íha ne Jesus

²¹Itopónone oitu koeti káxe ike ipúhikine ne kalivôno, simóvone kaxena sirkunsidá kíxeokono. Yane itúkinokonomaka íha. Jesus íhaxeokono kuteâti íhaxeake ánju yanekôyoke tumúneke íhaikea Mâriya.

Omokóno Jesus hána'itike imokóvokuti ya Njeruzálem

²²Yoko yanekôyoke, itóponone yé'akeye káxe nókone kúxea ne Mâriya yoko Yûse motovâti kasása'ikopeovo nonékuke Itukó'oviti ike ipúhikine xe'éxa, kuteâti páhoenoa yútoe Muíse itúkea. Yane ómahiko ne xe'éxa ya Njeruzálem, kuri'ókopati Yúnae ²³kuteâti koêku nókone itúkea vo'ókuke ne yutoéti ya Ponóvoti Kixovókuti emó'uke Yúnae, enepone koêti: “Uhá koeti xuvé'eti xe'exa xâne, konókoti kurí'okopeokono Yúnae” koêti. ²⁴Énomone pihínohiko ómea ikó'iparaxoke Itukó'oviti, kuteâti koêku páhoenoa Ponóvoti Kixovókuti emó'uke Itukó'oviti, enepone koyúhoti kónokea ómea pi'âti kiríu, áko'o itukovo pi'âti kálíhunoe xe'exa kurúte.

Akene Simêum

²⁵Yoko ápe hóyeno ya Njeruzálem koéhati Simêum. Koati ponóvoti neko hóyeno yoko teyotímaka Itukó'oviti, koane kuxoíxotimaka símea ne koitóvoti xâne íhae Izaráe. Koati apêtimaka xunako Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti xokóyoke. ²⁶Yoko éxokoane Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ávoveamo ivákapu koêku ávovea naíxa ne Mésiya, enepone páhoe Vúnae Itukó'oviti koíteovo xâne. ²⁷Énomone yanekóyo, éxokoa Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ne Simêum kónokea píhea yane hána'iti imokóvokuti. Koane pihóneya. Yoko koati yónokumaka ne há'a yoko eno Jesus omâti ne xe'éxa, itukóponoati kuteâti neko páhoenao Ponóvoti Kixovókuti ya emó'uke Itukó'oviti. ²⁸Yaneko simoánehiko há'a yoko eno Jesus, simónemaka ne Simêum, ina namukôa neko kalivôno. Koeku nú'uxea, koane iháyu'ikea Itukó'oviti. Hara kôe:

²⁹—Kó'oyene Unaém, úhepetinemó inzóneu ivóngeoovo vo'oku yéxokonoane ra kixínenuke yanekóyo. ³⁰Vo'oku noínjoane ya ungéku ra péhoe yara kúveu mêmum koíteovo xâne. ³¹Keúsokoane ne koekúti nonékuke uhá koeti xâne. ³²Enepora kalivôno, kouhápu'ikinotimo po'ínuhiko xâne ákoti itukapu jûdeu, kutí'inokemo imihé'okoti isóneu. Kene úti, uti xenéna, enómo ihayú'ikoviti vo'ókuke —koéne neko Simêum.

³³Enepone há'a yoko êno ne Jesus, yupíhova iyúpaxeova neko yuhu Simêum vo'ókuke ne xe'éxa. ³⁴Ina epemínoahiko Simêum unako koêku xoko Itukó'oviti. Yane hara kixómaka Mâriya, êno ne kalivôno:

—Enepora kalivôno, koati pahoéti xapákuke úti íkoroake koane koéxepukopea ênoti xâne ya Izaráe. Koati hoénaxovopemaka ko'ítukeyane Itukó'oviti xapákuke úti, itea enómo xâne okopâti. ³⁵Yoko enómo hána'iti tiveko iséneu vo'ókuke. Kutí koetimo tiveko tetúkine heú'iti pirítai yomíxoneke. Yoko enómo xâne kouhápu'ikeokonoti oveâti isóneuke vo'ókuke ra kalivôno —kíxoane Simêum.

Ikoró'ixinovomaka Itukó'oviti ne Ána

³⁶Yoko ápemaka sêno koéhati Ána koyúhoti koekúti éxokoake Itukó'oviti ávoti simápu kaxéna. Eneponeko sêno, ihine hóyeno koéhati Fanûe, ámoriponomaka Áze, po'ínu iháxakoku xanena Izaráe. Hóvenoene neko sêno. Puhu seti koe xoénae ko'íma, yane ivókovone íma. ³⁷Enepora sêno ivokóvoti íma, oitentai koaturu koéne xoénaena. Yoko kóyekune ya témpuluke. Yóti, káxe véyo ixómoyea ituko orásaum koane jejuá kó'iyea, yuixóvoti ikóseanaxeovo Itukó'oviti. ³⁸Énomone yaneko ókoku ôra omokónone Jesus hána'itike imokóvokuti, simómaka ne Ána ikoró'ixoponovoti xoko Itukó'oviti, koane koyúhoyeamaka koêku ne kalivôno xoko uhá koeti xâne kuxoíxoati ne páhoe Itukó'oviti koíteovo xanéhiko ya Njeruzálem.

Pího Jesus ya Nazâre

³⁹Itukoâne evo Yûse yoko Mâriya uhá koéti ne nókone itúkea yane yutoéti Ponóvotike Kixovókuti emó'uke Vúnae, ina aukópovo Ngalfleyake yonópoti Nazâre, enepone pítivokona.

⁴⁰Yoko tumúne yóno payá'iyea ne kalivôno koane xuná'iyea mûyo, koane itúkeovomaka ko'isóneuti. Yoko koati êno itípanevo vo'oku seánako Itukó'oviti oukeke.

Pího Jesus ya hána'iti imokóvokuti ya Njeruzálem

⁴¹ Heú koeti xoénae píhea há'a yoko êno ne Jesus ya Njeruzálem xapa áyui júdeu hó'eke iháxoneti Páskoa. ⁴² Itopónone nduse koeti xoénaena ne Jesus, xáneane há'a yoko êno ya Njeruzálem xapa ayuúti, kuteâti itúkeovo kixóvo-kuhiko yónea. ⁴³ Uke'éne ne ayuúti, pihóponehiko óvokuke, itea óvane Jesus ya Njeruzálem ákoti exá há'a yoko êno. ⁴⁴ Ikútixatihiko apépoti xapákuke xanépone koeku pihópeahiko. Poehâne káxe yóneahiko, ina oposíkoa há'a yoko êno xapákuke ne iyénoxapa yoko éxonehiko. ⁴⁵ Ako'óne inixápana, aúko-povo ya Njeruzálem oposíkoponoati. ⁴⁶ Mopó'apeke káxe ikéne, ina inixóponoa hána'itike imokóvokuti, vatá koyêti xapákuke ne ihákaxoti xanéhiko hó'eke. Ixomo kamokénoahiko Jesus koane épemo'ikeahiko. ⁴⁷ Heú koêti neko xanéhiko kamokénoati, yupíhova iyúpaxeova kó'exoneyea ne Jesus koane itúkeovo koati tokopóvoti ne yumópope. ⁴⁸ Iyúpaxovamaka há'a yoko êno noixoâne. Hara kíxoa êno:

—Nje'exá, na koeti kixínevineye? Yupíhovane koyó'iyea úti, úndi yoko yá'a koeku ixómoyea vopósi'ixopopi.

⁴⁹ Ina kixôa Jesus:

—Na koeti pipókexino iséneu yopósi'ixopinonu? Ákoikopo yéxa itúkeovo óvokuke Nzá'a óvonzeixo? —kíxoane.

⁵⁰ Itea ako éxina isóneu há'a yoko êno neko yumópeake.

⁵¹ Yane xanépoanehiko Jesus ya Nazâre. Koati kutípoti há'a yoko êno, koêkuti yuhó'inoa. Enepone eno Jesus, heú kíxoa unákea isóneuke neko koekútihiko.

⁵² Yoko tumúne yóno kurí'uxeovo éxone Jesus koane payá'iyea yoko enó'iyea itípanevo nonékuke Itukó'oviti koane xapa xanéhiko.

Inâ turixôa Xuaum Mbátita ne ítuke

Mt 3.1-12; Mk 1.1-8; Xu 1.19-28

3 ¹ Yanekóyoke, itóponone kinze koeti xoénae natíxea ne Tiberiu Sêza, enepone koati payásoti nâti ya Róma. Kene Ponsiu Pilátu itukóvo ngo-venâdo ya Njúdeya. Kene ya Ngalíleya, Êrodi pahukóya. Kene ya Itúreya yoko Tarakoníti, Filípi, po'ínu Êrodi pahukô. Kene ya Ambíleni, Lísanea itukóvo pahúkotiya. ² Kene Ána yoko Kaífa itukóvo koati payásoti sasedóti inuxínoti júdeu hó'eke yanekóyoke. Koati énomone yaneko káxehiko, ápe yuhó'inoa Itukó'oviti ne Xuaum Mbátita, xé'a Nzakâriya, koeku óvoheixea ya mêum ákoti apêti. ³ Yane heú kíxoa Xuâum yónea ne pok'é xe'ókuke ne huvêo, enepone Njórdaum, koyuhó'inoati ne xanéhiko kónokea ikótivexea isóneuke ne pahú-nevo koánemaka kuríkopea, motovâti kotúyopea Itukó'oviti ne pahúnevo, ina yusíka áhikeovo xokóyoke. ⁴ Énomone kuteâtimaka koeku yutóxeovo emó'uke Itukó'oviti yútoeke porofeta Izâiya mekúke, xoko kó'iyeku:

“Énomonemo ne kohonókoti emó'u ya mêum ákoti apêti xapa xâne kamokénoponoati. Haramo koe yúho: ‘Míhi'akinanoe oxéne ne Vúnae itúkea ítuke xepákukenoe. Kéyuseapa ne kixeku itíkivo nonékuke’ koêti. ⁵ Hanemo koéneye kuteâti koeku xêne kounákopokono enepo pura'úxopokono ne uhoróxotiya. Koati kuteâtimaka koêku ikútipu'ikopokono ne vanuké'exoti koane ponopókono ne xêne ínati

ikáyukexo, enepo pura'úxokono koane ikútipu'ikopokonomaka ne uhoróxotiya. ⁶Yoko noixoâtimo uhá koeti xâne kíxoaku Itukó'oviti koíteovo xâne” kôe yútoe Izâiya. *Izâiya 40.3-5*

Koeku yuho Xuaum Mbátita

⁷Hara kíxovokoxoa Xuâum neko êno xâne pihinoâtihiho, enepohikone epe-moponoati áhikea:

—Itínoe ámoripono xâne kutí koeti koâti ipúhokovoti koéxoe, ikítixati ití-voatimo ne ipíhohonopemo Itukó'oviti pohúneti vo'oku yáhihivo njokóyoke? Ako kalíhuina. ⁸Konókoti itíkinoe únati motovâti iyúseyea itíkivonoe ikotíve-xoati isóneuke ne pahúnevo koane kurikópatimaka. “Úti ámoripono Ábraum,” hákonoe koe iséneupinovo, pe'okoâti itíkivo aha Itukó'oviti vo'ókuke. Vo'oku eneponi itukápu énomone kahá'a ne Itukó'oviti, mani pahukoâti itúkopeovo ámoripono Ábraum ra itátanehiko mopô. ⁹Kuteâti koêku ne povôti usó koyê-tine tetúkea tikótihiho ukeâti poéheveke, enepohikone uhá koeti ákoti parêxa únati há'i, ina kurikókono yúkuke, énomonemakamo kíxoaneye Itukó'oviti ne uhá koeti xâne váhere kixoku itúkeovo —kíxovokoxoane.

¹⁰Ina kixôa xanéhiko ne Xuâum:

—Kutí'ikopo kónoko vitúkea?

¹¹Ina yumopá Xuâum:

—Koêkuti apêti pi'âti kápana, parêxa póhuti ne xâne ákoti ítuke. Kúteane-maka koêku ne apêti níka, paréxamaka xâne épeu hímakati —koéne.

¹²Ápemaka koperáxinotihiko náti simôti xoko Xuâum, enepohikone yómoti ánu'ukea kóperau. Hara kixóponoamaka:

—Ihikaxotí, kuti kónoko vitúkea?

¹³Ina kixoáhiho Xuâum:

—Ópoeane ye'akeye péhoenokono képeraxi, ene képeraxa. Hácone yanú-'ukoa —kíxoanehiko.

¹⁴Ápemaka húndaruhiko kixoâti:

—Kene úti, kuti kónoko vitúkea?

Ina yumopâmaka Xuâum:

—Hako vaheréxo ítekiinoa ne xanéhiko. Hákomaka itikóheyi koêku ne koêkuti xâne. Aúhepeinoamaka iséneu ne ye'akeye tiúketi némoenoe —kíxoanehiko.

Koyuhôa Xuaum Mbátita itúkeovo koitóvoviti ne Jesus

Mt 3.11-12; Mk 1.7-8; Xu 1.19-28

¹⁵Yoko enepohikoneko xâne, koati ainóvoti kuxóxoatine símea ne páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne. Ká'aye koéhiko isóneuno Xuâum: “Énomonemea ne Mésiya, páhoe Itukó'oviti koíteovovi? áko'o pó'itimea” koe isóneunoahiko.

¹⁶Ina kixoáhiho Xuâum:

—Kaná'uti ánjiikeopinoe ya úne iháke Itukó'oviti, itea keno'ókotinemo koati hána'iti teyonéti ya undíke. Muhíkova anj'okeova ngúxeinoa imo perékatana, ako omóndokea. Énomonemo ahíko xanéhiko haínati ya úne itea ya xunákoke Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. Yoko kutí koetimo otuko yúku ne xunáko kasása-'ikea. ¹⁷Hanemo koéneye, xâne omó'ixoti kasasá'ikopeti kuteâti ápa vo'ókuke. Kuteâti kixókonoku nonéti, enepone tiríku kasasá'ikovo, énomonemakamo

kixóneye xanéhiko nê'e. Kuteâtímaka koeku ípihopeokono há'i íhakuke, éno-monemakamo kixóneye xâne únati kixoku itúkeovo nê'e. Kene ne xâne ákoti aunáti, enepohikone kutí koeti ike kasása'ikine tiríku, kurikoâtimo yúkuke ákotinemo ípukeovoku —kíxovokoxoane Xuâum.

¹⁸Énomone koéneye yuho Xuaum Mbátita. Koane ákomaka tôpi po'ínuhiko enékope xanéhiko koêku koyúhoinoa ne inámati ihíkavoti íhae xoko Itukó'oviti. ¹⁹Ina saya'íkoamaka Xuâum ne Êrodi, enepone hána'iti pahúkoti ya Ngálíeya, vo'oku kóyenopea yeno koati po'ínu, sêno koéhati Erôdiya. Haina póhutine, itea vo'ókumaka po'ínuhiko váhere ítuke. ²⁰Yane inamá'axo kuri'ú-xovo váhere ítuke ne Êrodi vo'oku kuríkeane Xuâum ika'ákovokutike.

Koeku ahíko Jesus ne Xuaum Mbátita

Mt 3.13-17; Mk 1.9-11

²¹Uke'éxoane Xuâum áhikea uhá koêti neko xâne, ina ahíkomaka Jesus. Koeku itúkea orásaum ne Jesus, mihe'ó koéne ne vanúke ²²koane evésekea ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti xokóyoke kutí koeti kurûte. Yane apé koéne emo'úti inu'íxoti vanúkeke koêti:

—Iti Nje'éxa koati ákoti omotóva ongóvo, porexónuti hána'iti elókeko ongóvo —koéne.

Oxúnoekenehiko Jesus

Mt 1.1-17

²³Enepone Jesus, itopónone kuteâti tirinta koetine xoénaena, ina turixôa itúkea ne ítukexeake Itukó'oviti. Yoko ya isóneunoake xanéhiko, koati xé'a Yúse nê'e. Harâ'ahiko iha oxúnoekene.

Enepone ôxu, Éli koéha. ²⁴Kene Éli, xé'a Matâti.

Enepone Matâti, xé'a Lévi.

Kene Lévi, xé'a Meúki.

Kene Meúki, xé'a Njanâi.

Kene Njanâi, xé'a Yúse.

²⁵Enepone Yúse, xé'a Matátiya.

Kene Matátiya, Ámu itukôa xé'a.

Kene Ámu, Nâum itukôa xé'a.

Kene Nâum, Ézli itukôa xé'a.

Kene Ézli, Nâgai itukôa xé'a.

²⁶Kene Nâgai, Mâte itukôa xé'a.

Kene Mâte, Matátiya itukôa xé'a.

Kene Matátiya, Semêi itukôa xé'a.

Enepone Semêi, Yúse itukôa xé'a.

Kene ne Yúse, Njôda itukôa xé'a.

²⁷Kene Njôda, Njoánam itukôa xé'a.

Kene Njoánam, Rêza itukôa xé'a.

Kene Rêza, Nzorobâbe itukôa xé'a.

Kene Nzorobâbe, Salatíye itukôa xé'a.

Kene Salatíye, Nêri itukôa xé'a.

²⁸Kene Nêri, Meúki itukôa xé'a.

Kene Meúki, Âdi itukôa xé'a.

Kene Âdi, Kôzam itukôa xé'a.
 Kene Kôzam, Eumâdam itukôa xé'a.
 Kene Eumâdam, Êr itukôa xé'a.
²⁹ Kene Êr, Njozûe itukôa xé'a.
 Kene Njozûe, Eliêze itukôa xé'a.
 Kene Eliêze, Njôrim itukôa xé'a.
 Kene Njôrim, Matâti itukôa xé'a.
 Kene Matâti, Lévi itukôa xé'a.
³⁰ Kene Lévi, Simêum, xé'a Njúda, itukôa xé'a.
 Kene Njúda, Yûse, xé'a Njónam itukôa xé'a.
 Kene Njónam, Eliyáki itukôa xé'a.
³¹ Kene Eliyáki, Melêa itukôa xé'a.
 Kene Melêa, Mêna itukôa xé'a.
 Kene Mêna, Matâta, xé'a Nátam, itukôa xé'a.
 Kene Nátam, Ndávi, xé'a Njése itukôa xé'a.
³² Kene Njése, Ôbedi, xé'a Mbôa, itukôa xé'a.
 Kene Mbôa, Sála itukôa xé'a.
 Kene Sála, Nâsom itukôa xé'a.
³³ Enepone Nâsom, Aminâdabi itukôa xé'a.
 Kene Aminâdabi, Ândimi, xé'a Ârni, itukôa xé'a.
 Enepone Ârni, Êzorom, xé'a Pêre, itukôa xé'a.
 Kene Pêre, Njúda itukôa xé'a.
³⁴ Kene Njúda, Njáko, xé'a Izáki, itukôa xé'a.
 Kene Izáki, Âbraum, xé'a Têra, itukôa xé'a.
 Kene Têra, Náko itukôa xé'a.
³⁵ Kene Náko, Serûki, xé'a Rágau, itukôa xé'a.
 Kene Rágau, Faléki, xé'a Êbe, itukôa xé'a.
 Kene Êbe, Sála itukôa xé'a.
³⁶ Kene Sála, Káinam, xé'a Arafáxadi itukôa xé'a.
 Kene Arafáxadi, Sem, xé'a Nôe, itukôa xé'a.
 Kene Nôe, Laméki itukôa xé'a.
³⁷ Kene Laméki, Metuzálem, xé'a Enóki, itukôa xé'a.
 Kene Enóki, Njaréti, xé'a Maléleu, itukôa xé'a.
 Kene Maléleu, Káinam itukôa xé'a.
³⁸ Enepone Káinam, Ênu itukôa xé'a.
 Kene Ênu, Séti itukôa xé'a.
 Kene Séti, Âdaum itukôa xé'a.
 Kene Âdaum, Itukó'oviti itukôa xé'a.

Hixopâ Ndeâpu íkorokea ne Jesus pahunévotike

Mt 4.1-11; Mk 1.12-13

4 ¹Yupihovó koéne êno xunako Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti xoko Jesus ukopeâne húveona Njôrdaum. Yane ómane Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ya mêum ákoti apêti. ²Koarenta koe káxe óva koane hixópea Ndeâpu íkoro-kea pahunévotike. Ákomaka nîka ne Jesus koeku óvoheixeaya. Ikénepoke koarenta koeti káxe ákoyea nîka, yane épekoane hímakati. ³Yane hara kíxoa Ndeâpu:

—Enepo itikápuxo koati kaná'uti Xe'exa Itukó'oviti, pehúka sá'iri'okopeovo pâum ra mopôi.

⁴Ina yumopâ Jesus:

—Hara kôe ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti: “Haina póhutine nikokónoti koxunáko xâne” kôe.

⁵Ínamaka ómo Jesus ne Ndeâpu vanúke'exeakuke ne mopôi. Yane hú kixoane éxokea uhá koeti pahúkoku payásotihiko yara kúveu mêm. ⁶Ina kixôa Ndeâpu:

—Mborexópeatimo itúkeovo îti exêa koêku uhá koêti ra natixókutihiko, koane ítikenemo uhá koêti ne úhe'ene. Yane itimo hána'iti ihayú'iuti vo'ókuke. Vo'oku mboréxokonoane uhá koêti râ'a, yoko koêkutimo ânja mboréxea, mborexoâtimo. ⁷Poéhane ipíyikexi nonénguke kutí kixénuti Itukó'oviti, yane ítikenemo uhá koêti —kixoane.

⁸Ina kixôa Jesus:

—Hara kôe ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti: “Ópoeane Yúnae Itukó'oviti ipíyikexina. Poéhane motovâ kixeokononeye” kôe —kixoane.

⁹Yane omone Jesus ne Ndeâpu ya Njeruzálem xoko koati kirípuhike ne hána'iti imokóvokuti, ina kixôa:

—Enepo itikápuxo Xe'exa Itukó'oviti, kepúhakapapu poké'eke, ¹⁰vo'oku hara kôe ne yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti:

“Pahukoâtimo Itukó'oviti ne ánjuhiko, enepone ovóxe íhae vanúke, kátarakeopi. ¹¹Énomonemo namukópopi ya vô'u maka hákone okó'okovo hívi ya mopôi” kôe. *Sâramu 91.11-12*

¹²Ina kixôa Jesus:

—Haramaka kôe po'i yutoéti emó'uke Itukó'oviti: “Hako yoposí'okova ne Yúnae Itukó'oviti” koémaka.

¹³Uke'éxoane Ndeâpu hixópea ne Jesus ya uhá koeti kó'yeovoku hixó-peake, yane kali ahíkuxopeovaiiko kuxotí'iko káxe unátiyeakumo kixoaku ítea íkorokea pahunévotike.

Inâ turíxo ítuke ne Jesus Ngalíleyake

Mt 4.12-17; Mk 1.14-15

¹⁴Ikénepoke, ina aukópovo ne Jesus Ngalíleyake. Koati xúnati ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti xokóyoke. Yoko hi'imé koéne xâne eyekóxeati unako ítuke yaneko pok'é. ¹⁵Íhikaxomaka ne Jesus ya sinâgogahiko, enepone íhi-kaxovoku h'óe júdeuhiko, koane uhá kó'iyea xâne iháyu'ikea.

Pího Jesus ya Nazâre

Mt 13.53-58; Mk 6.1-6

¹⁶Úkeane pího ne Jesus ya Nazâre, pitivóko éxokexeaku. Ya sâputu, pihóne ya íhikaxovoku h'óe júdeuhiko kuteâti kixónvoku. Yane ina exepúko yúhoikea emo'u Itukó'oviti. ¹⁷Yoko ápe porexoâti ne koyuhópeti, óvoku yútoe porofeta Izâiya, enepone koyúhoti emo'u Itukó'oviti mekúke. Mihe'ókoane Jesus, ina inixóponoa xoko kó'iyeku ne yutoéti:

¹⁸“Anéye njokóyoke ne Sasá'iti Omíxone Vúnae, enepone haxakónuti ngoyúhoinoa xâne ákoti apeínoati ra inámati íhíkavoti ítuke Itukó'oviti. Pahúkonumaka ngoyúhoyea símeovone kaxena íteovo

xunako vahe'évokoti ne xanéhiko kutí koeti ákau váhere kixovókuti. Pahúkonumaka mboréxea ínixopea ne xâne komítiti, koane ngayápahikopea koêku ne xâne kutí koeti koínoti êno ínati koekúti vo'oku tiú'iko kóyeku. ¹⁹Pahúkonumaka ngoyúhoyea símeovone kaxena kouhupu'ikeovo hána'iti seánakoa Vúnae ne xanéhiko" koêti.

Izâiya 61.1-2

²⁰Uke'éxoa yúhoikea, yane exéxopane Jesus ne koyuhópeti, koane poré-xopea ne xâne unakópati, ina ivatákopomaka ne Jesus. Yoko uhá koêti neko xanéhikoya, komomo-komomó kíxoixokane. ²¹Ina kixovókoxoa Jesus:

—Enepora emo'u Itukó'oviti yuké'eu kémokenoyi, simóvone kíxone kó'yene —kíxovokoxoane.

²²Yoko uhá koêti neko kamokénoti, ínixeahiko úhe'ekea neko yuho Jesus. Koati iyupáxovatihiko éxea koyúhoyea emo'úti hiko yupihóvoti unáko kuteâti neko yúho. Hara kixókoko:

—Hainá'ikopo xé'a Yúse rá'a?

²³Ina kixovókoxoa Jesus:

—Koati kaná'uti keyúhoinonoamo ra kixonéti koêti: "Iti ipixáxoti, keítapapu" koêti. Koane: "Ítíkinaveamaka yara pitivóko peyá'yiku uhá koêti ne íti ke veyékoune itíki ya Kafanâum" kixénutimo. ²⁴Koati endó'okopitinoe koêku: Ako ápahuina porófeta koyúhoti emo'u Itukó'oviti ivavákokonoti xapa xâne úkeakuke. ²⁵Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe: Êno sêno ivokóvoti íma ya Izarâe yanekôyoke ya kaxénake Íliya. Énomone yaneke ákoyeaku kêva úko ya kúveu mopo'âti xoénae sei koeti kohê. Yoko enómaka hímakati ya uhá koêti neko poké'e yanekôyoke. ²⁶Itea haina xoko ivokóvoti íma ya poké'e-xake Izarâe pahúkokono ne Íliya. Hane pahúkokono xoko sêno ákoti itukapu jûdeu, sêno ivokóvoti íma ya Sarépita poké'exake Sídom. ²⁷Enómaka xâne ya poké'exa Izarâe ya kaxénake porofeta Ilízeu yúvone koati koímaiti arinéti, enepone lépara kixonéti, itea ako ápahuina xapákuke koítovone ne porófeta. Poéhane Námam, hóyeno ákotimaka itukapu jûdeu íhae poké'exa Sírea koítovo —kíxovokoxoane Jesus.

²⁸Yane yupihóvoti koene ímaikinovo Jesus ne uhá koêti neko jûdeu kameâti yúho yane íhikaxovokuke hó'e. ²⁹Xépuku koéponéhiko, ina kopúhikopohiko Jesus meúkeke yane pitivóko xoko koati vanúke'exekuke yane kali mopô, óvoku ne pitivóko. Ina kaha'âhiko amátitikea poké'eke koukeâti koati vanúke'exekuke ne mopô, ³⁰itea huvokó kixópa Jesus neko xanéhiko. Yane pihó-peane.

Koitóva Jesus ne hóyeno úroevo ndémoniu

Mk 1.21-28

³¹Ina pího ne Jesus ya Kafanâum, po'i pitivóko ya Ngálíleya. Ya sâputu, íhíkaxotine xanéhiko íhikaxovokuke hó'e. ³²Yupíhova íháyu'íkea xanéhiko ne kixoku íhikaxea. Koâti iyúseoti itúkeovo úkeakune xokóyoke ne hána'iti exóneti íhikaxone. ³³Yoko ápe hóyeno úroevo ndémoniu yane íhikaxovokuke hó'e jûdeuhiko. Ina kohonóko emó'u kó'yeya:

³⁴—Jesus, íhae Nazâre, na koeti yího'ixopoinovi? Simínetine yuké'exoponivi? Énjoa ítkívoya ne Sasá'iti Páhoe Itukó'oviti —kíxoane.

³⁵Ina saya'íkoa Jesus neko ndémoniu. Hara kíxoa:

—Hákone keyúho, ipíhikapi ra hóyeno —kíxoane.

Yane íkorokoane ndémoniu neko hóyeno poké'eke xapákuke uhá koëti neko xâne, ina ipuhíkopea ákoti aka'áka. ³⁶Yupíhova iyúpaxeova uhá koeti xâne noixoâti koane kíxeokoko:

—Namea kixotí'ie koëku enepo koyúho râ'a? Koati apêti hána'iti xunáko pahúkea ndémoniu ipúhikopea xoko xâne úroevo, koane kutípeahiko emó'u —kixókokone.

³⁷Yane xapákuke neko pitivókohiko ákoti ahikápu, hi'imé koene xâne eyé-koxea unáko ítuke ne Jesus.

Koitóva Jesus imose Pêturu

Mt 8.14-17; Mk 1.29-34

³⁸Ipuhíkopeane Jesus ne íhikaxovoku hó'e júdeuhiko, hane yonópo óvokuke Simaum Pêturu. Yoko ka'aríneta imóse ne Símaum, yupihóvoti xunako otuko mûyo. Ina epemóhiko Jesus huvó'oxea. ³⁹Simeáne xêrerekuke ipéna, pahúkoane uké'epea ne otuko mûyo. Koá'axo, uké'epone neko êno otuko mûyo. Yane exépukopone neko sêno koane kátarakopea evo Jesus.

Êno po'ínuhiko ka'aríneta koítovone Jesus

Mt 8.16,17; Mk 1.32-34

⁴⁰Koëku kahá'ayeane onómekeovo káxe yaneekôyoke, heú koetíhiko neko xâne apêti ka'aríneta óvokuke, koêkuti kó'ieyovoku ne aríne, ómahiko xoko Jesus, koane koíteova Jesus koeku ípihea vô'u tutíkuke. ⁴¹Enómaka xâne úroevo ndémoniu koítovone. Koëku ipúhikopeahiko ne ndémoniu, koane koyúhoyea ya koati hónotike emo'úti:

—Iti koati Xe'exa Itukó'oviti —koéhiko.

Itea sayá'ikoa Jesus, pahukoâtihiko ákoyea okóyuhu vo'oku éxeahiko itúkeovo Mésiya, enepone Páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne.

Koyúho emo'u Itukó'oviti ne Jesus

Mk 1.35-39

⁴²Yuponíne ipuhíkopeane Jesus neko pitivóko, hane yóno xoko ákoyeaku apêti. Yane opósi'ixoane xanéhiko. Inixóponoane, ákone síkahiko pihópea.

⁴³Itea hara kíxovokoxoa Jesus:

—Ngónokoamaka ngoyúhoponea xoko po'ínuhiko pitivóko ra inámati íhíkauvoti koyúhota kixoku koëku natíxea ne Itukó'oviti xapa xâne. Koati énomone mbahúkinokono yara kúveu mêm —kíxoane.

⁴⁴Énomone kíxoaneye koyúhoyea emo'u Itukó'oviti ne Jesus ya íhikaxovokuke hó'e júdeuhiko ya poké'exa Njúdeya.

Inúxotihiko íhikau Jesus íháxiu hókea

Mt 4.18-22; Mk 1.16-20

5 ¹Po'i káxe, hane óvo ne Jesus xe'ókuke Mar-na Njenezâre. Yoko ákone yónoku ahíkuxeovo ne Jesus vo'ókuke neko êno xâne xokóyoke kahá'atihiko kámea emo'u Itukó'oviti. ²Ina noíxo pí'âti vatéke ne Jesus xe'ókuke ne úne. Áko'ohiko vatékenake ne numíkuxoti, únae neko vatéke. Koati eveséko-potíne, kipo'íkopotíne númikuxope. ³Yane vesenekú koane Jesus neko po'i

vatéke, ítuke Símaum, ina epemôa kali ahíkuxea upénoyeakuke úne. Vatá kóyene ne Jesus vatékeke íhikaxea neko êno xâne.

⁴Uke'êxone koyúhoyea ne Jesus, ina kixo Símaum:

—Yahíkuxa upénoyeakuke ra vatéke, ínamo kiriná'eka ne nímikuxope — kixoane.

⁵Ina yumopâ Símaum:

—Íhikaxotí, herú kixo úti yóti ko'ítukeyea úti, itea ako ápahuina vêho. Itea vo'oku pehúkinu, ngurinó'ekoati ra núminguxope, indukoâti ra péhoenonu —kixoane.

⁶Ina kurinó'ekoa Pêturu yoko ha'ínehiko ne nímikuxope. Yane yupihovó koene êno hêe êho. Kalíhanini ekétokexea ne nímikuxope. ⁷Ina oenékoa ne ha'ínehiko ovoti po'íke vatéke epemoâti huvó'oxoponea. Yane pihínoane-hiko. Puhí-puhí kixo neko pi'âti vatékenahiko. Kalíhanini yúpuririkeovohiko vo'ókuke. ⁸Noixoâne Símaum Pêturu neko koekúti, ipuyuké koéne nonékuke Jesus koane kíxea:

—Unaém, yahíkuxipunu vo'oku undi xâne pahukóvoti —kixoane.

⁹Koati iyupáxovati Símaum yoko uhá koeti ha'íne neko koekúti, noixoânehiko ne êno hêe itóponehiko. ¹⁰Koane Teâku yoko Xuâum, xé'a Nzebêdeu, ha'íne Símaum yane itúkovokeye, iyúpaxovamaka. Ina kixôa Jesus ne Símaum:

—Hako píke. Hainá'ikomo hêe yíxovonoe, itea indukópovitinoemo íhikaxoti xâne hókeonu —kixoane.

¹¹Mikukópanehiko ne vatékena movó'iyekuke, kurí kixone uhá koeti ítukevo, yane pihónehiko ikéneke Jesus.

Koitóva Jesus neko yúvone lépara

Mt 8.1-4; Mk 1.40-45

¹²Ápe pitivóko símoku ne Jesus yanekôyo, tokópeaku hóyeno yúvone lépara herú kixeâti koxé'u. Simoné'e neko hóyeno xoko Jesus, ipúyukexea nonékuke koane ísu'okea nône poké'eke, ikoseânaxovati. Hara kixo Jesus:

—Unaém, enepo yakahá'a keítivonu, motóva —kixoane.

¹³Ina sipo'ókoa Jesus koane kíxea:

—Ngahá'a, sesá'ipine ra yaríne —kixoane.

Ehá'axo koyúhoa Jesus, má koépone ne aríne. ¹⁴Ina ixikó'okoa Jesus ákoyea êto'oe. Hara kixo:

—Yéxakapanapa ne sasedóti inuxínoti xanena úti hó'eke. Yamína iké'iparaxoke Itukó'oviti kuteâti páhoe Muíse yútoe, yéxokovope itúkeovo yuna-típotine —kixoane.

¹⁵Itea inamá'axone itohíneo xapa xâne koêku neko ítuke Jesus, kutí'inoke pihinoâti ênoti xâne kámokenoponea koane íteovahiko ne aríne. ¹⁶Itea ápe ahíkuxeovaku Jesus ne xanéhiko motovâti itúkoponea orásaum ya mêum ákoti apêti.

Koitóva Jesus ne isayú'ixovoti ákoti ehevákpu mûyo

Mt 9.1-8; Mk 2.1-12

¹⁷Po'íke káxe ixómoti íhíkaxo ne Jesus. Yoko ápe farízeuhiko, enepone yuixóvoti hókea yútoe Muíse, koánemaka ne íhikaxotihiko yútoe Muíse vataká koyêtiya. Ako tôpi pitivóko úkohikeaku ya uhá koeti ipuxóvokuti ya

Ngalíleya, koáne ya Njúdeya, koánemaka ya pítivokona Njeruzálem. Koati hána'iti ne xunako Vúnae Itukó'oviti xoko Jesus kutí'inoke koitóvati ne ka'arí-netihiko. ¹⁸Yane kenó'okone hóyenhiko omoti po'i hóyeno isayú'ixovoti ákoti ehevákapu mûyo. Ixané kíxeahiko pouke ómea, koane opósikeahiko kísoaku ómea ne isayú'ixovoti nonékuke Jesus, ¹⁹itea akó'oti évekoaku vo'ókuke neko êno xâne. Hukínóvoti alú'okeahiko ouke péti, ina kohinókinoahiko évekoaku koévesekea. Ixané kíxeane ne pouke koévesekea xoko kohínokinoakuhiko téya ne péti nonékuke Jesus xapákuke neko êno xâne. ²⁰Noixoâne Jesus itú-keovo koati kuvovâtihiho, ina kixôa ne isayú'ixovoti:

—Hoyenó, itúyopone pehúnevo —kísoane.

²¹Ina kixokókohiko ne éskiriba ihíkaxoti yútoe Muíse koáne ne farízeuhiko: —Kuti íkutixapovo ra hóyeno? Koati itúkóvoti Itukó'oviti nê'e, vo'oku poéhane Itukó'oviti motovâ kotúyoepa pahunévoti —kixókokohiko.

²²Itea éxea Jesus isóneuhiko, hukínóvoti kíxovokoxea:

—Na koeti kixíneanenoe ye ne iséneu? ²³Kuti itukóvovo ákoti hé'onoke'e, ngíxea ra isayú'ixovoti: “Itúyopone pehúnevo?” áko'o, “Yexépukapa, yenápa” ngíxea. ²⁴Itea kó'oyene, yexoâtinenemo ápeyea njunáko yâye yara poké'e ngotúyoepa pahunévoti, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne —koéne.

Ina kixôa Jesus ne isayú'ixovoti:

—Mbahúkopi yexépukopi, viyápa ne peúke, pihépa yóvokuke —kísoane.

²⁵Koati énomone yaneko ókoku ôra, xépu koépone neko hóyeno nonékuke neko xanéhiko, ina veyopâ ne pouke tunúkuheixovokumeku, yane pihópone óvokuke koane iháyu'ikopea Itukó'oviti. ²⁶Yupíhovahiko iyúpaxeova uhá koeti xâne noixoâti, koane iháyu'ikeahiko Itukó'oviti vo'ókuke. Êno hána'iti pikeahiko koane kó'ieya:

—Imáko koêku ra hána'iti iyupánevoti noíxone ûti kó'oyene —koénehiko.

Inâ ihaxíkoa Jesus ne Lévi

Mt 9,9; Mk 2.13,14

²⁷Yanê'e, koêku ukóponea ne Jesus, ápe hóyeno noíxone, koperáxinoti nâti, vaata koyêti xoko kóperaxoku. Lévi koéha. Ina kixôa Jesus:

—Kiná'aka ingéneke —kísoane.

²⁸Yane xepú koéne Lévi. Kurí kísoane uhá koêti neko itúkovo, yane pihóne hókea Jesus.

Iníkoa Jesus ne xanéhiko pahukóvoti

Mt 9.10-13; Mk 2.15-17

²⁹Ina itúko êno hána'iti nikaxóvoti ne Lévi óvokuke. Êno po'ínuhiko kope-ráxinoti nâti kaha'íneati mesáke, koánemaka po'ínuhiko xâne húpiu. ³⁰Yane enepohikone farízeu koánemaka ne éskiribahiko hokotímaka isóneu evo farízeu, kapáhakinova ne íhikauhiko Jesus. Hara kíxovokoxoahiko:

—Na koeti ínikineano e ne koperáxinoti nâti yoko xâne pahukóvoti?

³¹Ina kixovókoxxa Jesus:

—Enepohikone xâne ákoti yuvâti, ako okónoko ipixáxoati. Poéhane ka'a-ríneti konokôa. ³²Haina nzimínoti xâne ponóvoti kixoku itúkeovo, itea hane nzimíno xâne pahukóvoti maka ikátivexane isóneuke ne pahúnevo koane kuríkoepa —kíxovokoxoane.

Koyuhôa Jesus nókone kó'iyea ne xâne enepo jejuá kôe

Mt 9.14-17; Mk 2.18-22

³³Ínamaka apê xanéhiko kixoti Jesus:

—Enepohikone íhikau Xuaum Mbátita koánemaka ne íhikauhiko farízeu, kóyekune jejuá kó'iyea koane itúkea orásum. Kene íhikeuhiko, anéko níkea-hiko —kíxoanehiko.

³⁴Ina kixoáhiko Jesus:

—Yusíkoikopomea pehúki jejuá kó'iyea ne húpiu kasâtuxoti koêkuiko ápeyea ne koyénoti xapákuke? ³⁵Itea simóvotimo káxe veyópeokonokumo ne koyénoti xapákukehiko. Hainápo, jejuá koetímo yaneko káxe —kíxoanehiko Jesus, kixopóvoti yane éxetina.

³⁶Ina kixovókokoxopamaka Jesus:

—Ako xâne veyoti inámati ipovóti itukoâti ihápa'akope xoko kúxoti ipovóti, vo'oku mani koukóponoati ívarereoku ne kúxotine ipovóti —kíxovokoxoanemaka, ihókoati inámati ipovóti ne íhíkavoti íhikaxone ákoti akutêa ne kúxoti hó'e xâne.

³⁷Ina kixovókokoxopaikomaka Jesus:

—Ákomaka yusíka unákeovo inámati víyum ya yékoteno íhaku, itukéti ya vakamóto, mará'inamo ívarerea ne yékoteno íhaku enepo íhiyáka ne inámati víyum. Yane mani evókovoti ne víyum koáne-maka ne íhaku. ³⁸Itea konókoti ímeokono inámatike íhaku ne inámati víyum, (yane ako évakapu ne íhaku koáne ne ovâti). ³⁹Itea ako ápa-huina xâne kaha'âti ne inámatiko víyum uke'éxoane énoyeova ne kúxoti víyum, vo'oku hara koe isóneunoa: “Koati únateoxo ne kúxoti víyum” koéne isóneu —kíxovokoxoanemaka Jesus, exókoatihiko itú-keovo koati pó'iti koêku ne inámati íhíkavoti ítuke yane kúxoti íhíkavoti.

Jesus exêa koêku ne sâputu, káxe koati sasá'itino jûdeuhiko

Mt 12.1-8; Mk 2.23-28

6 ¹Koati sâputu yanekôyoke vékeahiko evo Jesus kali xêne vekoti kavâne ya kaxena itóvope ha'i nonéti. Koêku vékeahiko koane marékea ha'i tiríku ne íhikauhiko, koane xokéxea, nikoâtihiho. ²Yane ápe farízeuhiko, enepone yuixóvoti hókea yútoe Muíse kixoâti:

—Na koeti itíkinonoe koekúti ákoti parexá'avea hó'e úti yútoeke Muíse vitúkea ya sâputu?

³Ina yumopâ Jesus:

—Ákoikopo yíhoikiku ya emó'uke Itukó'oviti koêku ítuke Ndávi mekúke yaneko epékoa hímakati koánemaka ha'ínehiko? ⁴Énomone yaneko úrukeo-vaku Ndávi neko óvoku Itukó'oviti enepo veyôa neko pâum ikó'iparaxokonoke Itukó'oviti. Yane níkoa, koane poréxeamaka ne ha'ínehiko upánini ákoyea paréxa yútoe Muíse níkeokono, vo'oku poéhane sasedótihiho inuxínoti xanéhiko hó'êke motovâ níkea.

⁵Ina kixoáhihikomaka Jesus:

—Koati undíne exêa koêku ne sâputu, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne —kíxoanehiko.

Koitóva Jesus ne hóyeno timovó'uti

Mt 12.9-14; Mk 3.1-6

⁶Po'íke sâputu, ûrukova Jesus ne sinâgoga, enepone íhikaxovoku hó'e jûdeuhiko, yane íhikaxone. Yoko ápe hóyenoya timó'iti poixo'o vô'u éxopeke. ⁷Ápemaka êskiribahiko yoko farîzeuhiko ixómoti ivokó'oko Jesus koíteovamo neko hóyeno ya sâputu, oposí'ixoti évekinoaku yúho itúkeovo pahukóvoti ne Jesus enepo kaitápa. ⁸Itea exó kíxea Jesus isóneunoahiko. Yane hara kíxoá ne hóyeno timó'iti poixo'o vô'u:

—Yexépuka, xe'ó yákoé nonekútike —kíxoane.

Yane exépukone ne hóyeno. Xe'ó koéne nonekútike. ⁹Ina kixovókoxxa Jesus neko êskiriba yoko farîzeu:

—Na kó'inoaye iséneu? Pahúkovi Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse vitúkea únati ya sâputu? áko'o vitúkea váhere, koíteovo uti ka'aríneti? áko'o sikó kíxea úti ivókeovo —kíxovokoxoane.

¹⁰Yane pono-ponó kixínoane úke Jesus uhá koêti neko xâne apêtiya. Ina kixôa ne hóyeno:

—Kepáya'akapa ne veô'u —kíxoane.

Koáne, kapáya'akopane ne vô'u. Yane unátipone. ¹¹Yupihovó koénehiko ímaikexeo neko êskiribahiko koane yúho'ixeokoko, oposí'ixoti kixókumo ítea íkorokea Jesus ya yumópope.

Noivókoxo íhikauhiko ne Jesus

Mt 10.1-4; Mk 3.13-19

¹²Yaneko káxehiko, pího Jesus oukeke kali mopôí itukóponoti orásaum. Herú kixo yóti yúho'íxea Itukó'oviti. ¹³Yuponíne, iháxikoanehiko neko xâne hokoâti. Yane noivókoxone nduse koêti xapákuke. Yoko ápostulu íhaxeamaka Jesus neko nduse koeti noivókoe. ¹⁴Harâ'ahiko íha: Símaum, eneponeko íha-xopone Péturu; yoko Ándere, po'ínu Símaum; koane Teáku; Xuâum; Filípi yoko Mbatulúmeu. ¹⁵Ina apémaka Máteu; Túme; Teáku, enepone xe'a Áfeu; yoko Simaum Nzelóti; ¹⁶koane Njûda, enepone xe'a Teáku; yoko Njuda Iskarióti, eneponeko itúkoheovoti koeku hókea Jesus kurikoâti xapa xanéhiko puvâti.

Po'ínuhiko koítovone Jesus

Mt 4.23-25

¹⁷Evesékoapeane kali mopôí ne Jesus, xané kixópa íhikauhiko. Hane óko xoko kutípu'íyeokokoku ne poké'e xoko óvoheixoku êno po'ínuhiko xâne hokó-'ixoati. Koati êno xâne ukeâti uhá koeti Njúdeya yoko Njeruzálem, koáne-maka Tîru yoko Sídom, enepone pitivókohiko ovoti xe'o mar. ¹⁸Simínotihiko kámokenoponea Jesus yoko épemea koíteova ya arínehiko. Ápe xâne úroevo ndémoniu koítovonemaka Jesus. ¹⁹Uhá koêti neko êno xâne, áinovo kaha'âti sipó'okoponeahiko Jesus vo'oku ápeyea xunáko ipuhíkeati xokóyoke koitóvati uhá koêti neko ka'arínatihiko.

Koeku xâne koati únati koêku nonekúke Vúnae

Mt 5.1-12

²⁰Ina komomâ Jesus ne íhikauhiko. Hara kixovokoxoa:

—Koati únati kêku, itínoe hokónuti ákoti apeínoati, vo'oku yenópotimo xoko natíxoku Itukó'oviti vanúkeke.

²¹—Koati únati kêku, itínoe hokónuti épeu hímakati yara koêku kó'oyene, vo'oku ákomo konokínovopiti káxehiko keno'ókoti.

—Koati únati kêku, itínoe hokónuti iyôti koêku kó'oyene, vo'oku eloképo-timo yokóvo káxehiko keno'ókoti.

²²—Koati únatinoe kêku pivakána, koane kepúhikapakana xapákuke xâne kîrivokoevo, koane itukáheakana kêku, koane yokoyúhokonoma itíkivo ákoti aunáti vo'ónguke, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne. ²³Aélo-kenoe yokóvo simapúne káxe kíxikononeye. Yupihovó ákoe elókeyea yokóvo, vo'oku koati hána'itimo némoepo vanúkeke xoko Itukó'oviti. Yoko koati kíxoa-kunehikomaka yoxúnoekene púveahiko neko porófeta koyúhoti emo'u Itukó-'oviti mekúke.

²⁴—Itea koati kotívetimo kêku, itínoe iríku yuixóvoti kouhepekea kóyeku yara kúveu mêum, vo'oku koékuikonemo ne úhepeko kéyeku yâye yara kúveu mêum.

²⁵—Koati kotívetimo kêku, itínoe kutí koeti xâne imatáxovotine ákoti nókone, vo'oku keno'ókoti káxe, kutí ketímo épeu hímakati. Koati hána'itimo ikénoko'ixivo.

—Koati kotívetimo kêku, itínoe ekóvoti, yuixóvoti kouhepekea kóyeku yâye yara kúveu mêum, vo'oku keno'ókoti káxe iyeínotinoemo hána'iti tiveko kékumo.

²⁶—Koati kotívetimo kêku, itínoe ínixone uhá koeti po'ínuhiko xâne yána-vokoevo itíkivo únati, vo'oku énomone kíxoaneye yoxúnoekene iháyu'ikea ne porófetahiko ákoti itukapu koati kaná'uti ovoxe Itukó'oviti mekúke —kíxo-vokoxoane Jesus.

Ako omótova itúkoponea ésa'i ne váhere ítukeinokono

Mt 5.38-48; Lk 23.34; Át 7.60; Rm 12.14

²⁷Ina kixovókoxopaikomaka Jesus:

—Hara ngixópine, itínoe kamokénonuti: Hákonoe motovâ yokóvo ne xâne itukínopiti váhere. Itíkina únati ne xâne puvópiti. ²⁸Yépemina Itukó'oviti unako koêku ne hupará'ikopiti. Itíkinamaka orásaum ne itukóheoti kêku.

²⁹Áva ipusóhovoxopiti, síkeanemaka ipúsokea poixô'oke. Koane áva hu'uxópiti keápana, síkeane omópeamaka ripíno. ³⁰Heú koeti epemópiti ítikeyo, peréxa. Koane áva veyoti ítikeyo, hako hí'ixópa. ³¹Kuteâti kehá'ayi unáko kixópiku ne xanéhiko, énomonemaka íxeaneye ne po'ínuhiko xâne kîrivokoevo.

³²—Enepo itukapu póhutine xâne ákoti omotóvopi okóvo ako omótovo yokóvo, apêtikopomo némoepo xoko Itukó'oviti vo'ókuke? Muhíkova xâne váhere kixoku itúkeovo, ákomaka omótova okóvo ne po'ínuhiko xâne ákotimaka omotóva okóvo. ³³Itukapu póhutine xâne itukínopiti únati itíkopino únati, apêtikopomo némoepo xoko Itukó'oviti vo'ókuke? Muhíkova xâne pahukóvoti ítoa kíxeaneye. ³⁴Koane itukapu póhutine ívexo ne xâne yéxone poréxoepoimo ívexoake, apêtikopomo némoepo xoko Itukó'oviti vo'ókuke? Muhíkova xâne pahukóvoti, ívaxomaka po'ínuhiko xâne pahukóvoti koêku éxea poréxoepamo ívaxoake. ³⁵Itea hara

ngixópinoe, hako motovâ yokóvo ne xâne puvópiti, koane itíkina únati. Ívexamaka ákoti kixâ poréxopeopeamo ne ívexoake, yane koati hána-
'itimo ne íperapomo xoko Itukó'oviti, koane itínoemo koati xe'éxaxapa
Itukó'oviti, enepone koati payásoti ya uhá koêti. Vo'oku muhíkova ne
xâne ákoti ikará'ixapu xokóyoke, koánemaka ne koati váhere xâne,
kóseana Itukó'oviti. ³⁶Itíkapuikopo seánati kuteâti koêku ne Yá'a íhae
vanúke.

Ako yusíka vitúkeovo xâne húketi isóneuno po'ínuhiko xâne

Mt 7.1-5; Rm 2.1-3

³⁷—Hákonoe itikovo xâne húketi isóneuno po'ínuhiko xâne, inixeâti itú-
keovo pahukóvoti enepo hákoti yexôa koêku, vo'oku kúteanemakamo kixé-
konoku. Hákomaka keyuhôa kónokea ipíhoponeokono ne xâne ákoti koati
yéxi koêku, vo'oku kúteanemakamo kixékonoku. Koane hákomaka yunakôa
iséneuke ne váhere ítukeinopi po'ínuhiko xâne, itea kutí íxea ákoti váhere-
xeaku ítukeinopi. Yane kúteanemakamo kixékonoku.

³⁸—Ú'uso yákoye peréxi nókone po'ínuhiko xâne, vo'oku kúteanemakamo
kixékonoku. Hanemo koéneye némoepo, kuteâti koêku ísahikea ovâti ne xáku
vo'oku ákoyeane yónokuya, enepo yupihóvone yutútukeokono kopuhíkokono,
vo'oku kuteâti kíxeaku ne po'ínuhiko xâne, kúteanemakamo kixékonoku —kíxo-
vokoxoane Jesus.

³⁹Ina itukínoahikomaka íhokoake ne áha íhikaxea. Hara kíxovokoxoa:

—Ako yusíka hiríkea komítiti ne po'i komítiti vo'oku enepo hirikâ, uhá
koetímó ne pí'âti íkorono'ekeovo uhorókuke. ⁴⁰Enepone íhíkaxovoti, haina
énomone payasô ya íhíkaxoati. Itea uhá koeti íhíkaxovoti, itukovo koati únati
íhikaxeokono, kutipasí koetímó íhíkaxoati.

⁴¹—Na koeti yíxinova kemómoyi ne kutí koeti kalíhuti koekúti yonoti
ukékuke po'ínu xâne koêku ákoyea ínixepa ne kutí koeti koati hána'iti
itátane tikóti yonoti yukékuke? ⁴²—Na kíxeaye yéxoki po'i xâne pahúnevo
koêku ákoyea ínixepa ne pehúnevo? Mani kutí keti xâne ákoti eapâ ne hána-
'iti itátane tikóti yoneâti ukéku, itea kóyeane kíxea ne po'ínu: “Mbo'inú,
veyámbinapeavo ne kali koekúti yonoti yukékuke” kixoâti. Itínoe ikútixapo-
voti sasá'iti yane po'ínuhiko xâne, viyápavo inúxotike ne kutí koeti hána'iti
itátane tikóti yonoti yukékuke maka sásasa ákoyepone ínixi, ínamo omotóva
vivyópi ne kutí koeti kali koekúti yonoti ukékuke ne po'ínu —kíxovokoxoane
Jesus.

Kixoku itúkeovo éxeokono ne xâne

Mt 7.16-20; 12.33-35

⁴³Ina kixovóxoxopaikomaka Jesus:

—Ako únati xuve tikóti poréxoti váhere há'i. Kúteanemaka koêku ne xuve
tikóti ákoti aunáti, ákomaka parexa únati há'i. ⁴⁴Uhá koeti xuve tikóti, hane
éxeokono há'i pôreu. Vo'oku ako veyákana fígu xuvékuke topekóxe. Koane
ákomaka veyákana úva ya xuvékuke ka'aveti nonéti xapa úhiti. ⁴⁵Enepone
únati xâne, aínovo únatinoe koyúho vo'ókuke ne únatinoe koekúti unakó-
voti isóneuke. Kene ne váhere xâne, aínovo ákoti aunáti koyúho vo'ókuke ne
váhere koekúti unakóvoti isóneuke.

Pi'âti kó'iyevoku poéheve péti*Mt 7.24-27*

⁴⁶—Na koeti “Unaém, Unaém” kixínenunoe koêku ákoyea itíka ne mbá-hoenopinoe itíki? ⁴⁷Uhá koetíhiko ne xâne simónuti koane kamokénoati ra emó'um yoko itukoâti, ⁴⁸hane koéneye hóyeno itúkoti péti, upénoti kehókea inúxotike imókone itopóno mopô, ímoaku poéheve ne péti. Uséxoane ne péti, keno'ókone êno koiníkoti. Yane kayákakoane ne péti, itea ako íkaraka vo'oku kókoyuse kíxeokono itúkeokono. ⁴⁹Itea enepone xâne kamokénoati ra emó'um ákoti itukâ, hane koéneye xâne itúkoti péti ákoti itukína poéheve inúxotike. Puhu ouke pok'é émoa. Keno'óko êno koiníkoti huvêo kayakákoati ne péti, ako oríko íkorokea. Yane heu-heú kôe itáhineyeya ne péti —koéne.

Koitóva Jesus neko ahínoe tuti húndaru íhae Róma*Mt 8.5-13*

7 ¹Uke'éxoane Jesus koyúhoinoa xanéhiko neko uhá koeti íhikaxeake, ina aukópovo ya Kafanâum. ²Yoko ápe tuti húndaru íhae Róma yane pitivóko apêti ahínoe ka'arínети. Koati énotine koêku ne ahínoe, kahá'atine ivókeovo. Yoko yupíhova ákoyea omótova okóvo tuti húndaru neko ahínoe. ³Eyekóxoane tuti húndaru koeku ítuke Jesus, pahúkone tutíhiko jûdeu xoko Jesus épemopoinoa xanépea óvokuke koíteova ne ahínoe. ⁴Simohíko neko pahoéti xoko Jesus, hopeno-hopenó kíxoa éhakeovo píhea. Hara kíxoa:

—Enepone hóyeno pahukó'oviti, koati motokeâti hivó'oxoponi, ⁵vo'oku koati ínikone viyénoxapa jûdeu, koane itúkinovi víhikaxovoku hó'e úti —kíxoanehiko.

⁶Yane xanépoanehiko Jesus. Ye'éxeane óvoku, pahúkoa tuti húndaru ne ínikonehiko kixópoinoa Jesus:

—Unaém, mbuvâti mboréxeopi itukéti. Ako yomótokea yûrukivo kalíke óvongu. ⁷Énomonemaka ákoino mbíha xikóyoke ininjoâti ákoyea omón-dokea yúnzo'ixoponeopi, iti hána'iti teyonéti. Puhu pahú íxea unátipea ne anzínoe yákokene xoko yóvoheixoku, yane unatípotinemo. ⁸Vo'oku undímaka hóyeno konókoti ítúkea páhoenonu payásoti ya undíke. Koane ápe húndaru konókoti ítúkea mbáhoenóa. Poéhane kónoko “Píhe” ngíxea, yane pihotíne. Kene po'ínu “Kiná'aka” ngxôa, keno'ókotine. Koane “Hara itíka” ngxôa ne anzínoe, ítúkoa ne mbáhoenóa ítúkea —koéne emó'u neko tuti húndaru páhoe xoko Jesus.

⁹Kamoáne Jesus neko emó'uinoa, yupíhova iháyu'íkea neko hóyeno. Ina sa'irí'okinova ne xanéhiko hokoâti koáne kíxovokoxea:

—Ako noínjeaku xâne koati kuvovónuti kuteâti ra hóyeno, muhíkova xapá-kuke viyénoxapa íhae Izarâe —koéne.

¹⁰Yane káyukopovonehiko neko pahoéti óvokuke tuti húndaru, yoko inú'ikopane unátipeane neko ahinoéti.

Koexépukopa Jesus xé'a ne sêno ivokóvoti íma ya Nâim

¹¹Ikénepoke, pihóne Jesus ya kali pitivóko koéhati Nâim, koane íhikauhiko xána. Enómaka po'i xâne hokó'ixoati. ¹²Ye'éxeane páhapetea ne piti-vóko, apé koéne xanéhiko ipuhíkeati, ekoxóponoti xé'a sêno ivokóvotine

îma. Yoko ako po'ínu xe'éxa neko sêno, poéhane nekôyo. Êno xâne íhae ne pitivóko xaneâti neko sêno. ¹³Noixoâne Vúnae êno ne ivokóvoti, yupihovó koéne kóseanayea.

—Hako iyêo —kíxoane Jesus.

¹⁴Ina ahi'ókovaxo Jesus ne koínoyeokonoke, koane ípihea vô'uya. Yane xe'okó koénehiko neko koinoâti. Ina kixôa Jesus neko ivokóvoti:

—Hemenó, mbahúkopi yexépukopi —kíxoane.

¹⁵Yane vatá koépone neko ivokóvoti, koane turíxoepovone koyúhoyea. Ina kixôa Jesus neko sêno:

—Anéyepo ra xí'a —kíxoane.

¹⁶Yupihovó koene píkea uhá koêti neko xâne koane iháyu'ikeahiko Itukó'oviti. Hara koéhiko:

—Anéye koati teyonéti porófeta xapákuke ûti. Koati simotíne ne Itukó'oviti xapákuke ûti kóseanayeovi, uti xanéna —koéhiko.

¹⁷Enepora koekúti, ítuke Jesus, ako malíka yónoku eyékoxeokono ya uhá koeti poké'exa Njúdeya, koánemaka ya ipuxóvokutihiko ákoti ahikâ.

Ápe páhoe Xuaum Mbátita xoko Jesus

Mt 11.2-19

¹⁸Ápehiko íhikau Xuaum Mbátita koyuhópinoti Xuâum uhá koêti neko ítukevo Jesus. Yane íhâxikoane Xuâum pí'âti íhikau, ¹⁹ina pahukoâmaka xoko Vúnae épemoponea ítúkeova ne Mésiya, kúxone xâne símeamo, áko'o kónokeako kúxea po'ínu. ²⁰Simoné'ehiko neko pí'âti xoko Jesus, hara kíxo:

—Xuaum Mbátita pahukó'ovi vépemoponeopi ítúkeovo íti ne kúxone ûti símeamo, áko'o kónokea kúxeako uti po'ínu —kíxoane.

²¹Ênomone yaneko ókoku ôra, êno ka'aríneta koítovone Jesus koane xâne yúvone koati kotíveti arinéti yoko xâne úroevo ndémoniu. Enómaka komítiti koítovone. ²²Ina kixôa Jesus ne páhoe Xuâum:

—Yaúkapapu xoko Xuâum. Yéta'akapa koêku ra neíxone koáne ra kémone, ínixoanehiko ne komítiti, yonópeanehiko ne mohéveu, koane unátipeanehikomaka ne xâne yúvone lépara. Yéta'akapamaka kamópeane ne mókere, yoko iyúkoepovone ne ivokóvoti, koane koyúhoyevone ne inámati íhíkavoti ítuke Itukó'oviti xapa xâne ákoti apeínoati. ²³Yoko koati únati koêku ne xâne ákoti opoé'ainonu isóneu —kíxoanehiko.

Ihayú'ikoa Jesus ne Xuaum Mbátita

²⁴Pihopónehiko neko páhoe Xuâum xoko Jesus, turíxovone Jesus koyúhoino xanéhiko koeku Xuâum. Hara kíxovokoxoa:

—Enepo pihenê neíxoponi Xuâum ya mêum ákoti apêti, kutí'ikopo kixónoe neíxi? Xâne muyá'iti kuteâti koêku hí'e kayákae ihunóvoti? Ako kalíhuina. ²⁵Kutí'ikopoya ne neíxopono? Hóyeno yupihóvoti úhe'ekea ípovo? Ako kalíhuina kó'ieaneye kó'ípovoyea nê'e. Vo'oku xâne únatinoe kó'ípovoyea, enepone apêtimaka uhá koeti kó'ieovoku únatinoe koekúti ya xokóyoke, poéhane óvokuke nâti óvo. ²⁶Kutí'ikopoya ne neíxopono? Porófeta koyúhoti emo'u Itukó'oviti? Êm, koati porófeta nê'e, yoko koati ngxópitinoe yupíheovo anú'ukea ítúkeovo teyonéti ya po'ínuhiko porófeta. ²⁷Vo'oku hara koe yuho Itukó'oviti emó'uke vo'ókuke neko neíxoponone:

“Mbahukoâtimo timúneke ne koyuhó'ínonuti emó'um, maka míhe'akinapine yoxéne itíki índukexeopike xapákuke xâne” kôe.

Malaquias 3.1

²⁸—Koati ngxípíitinoe: Xapákuke xâne yara kúveu mêm, ako teyonéti ya Xuâum. Itea upánini itúkeovo koati hána'iti teyonéti ne Xuâum yâye yara kúveu mêm, koati yupihóvotimo anú'ukea itúkeovo teyonéti ya Xuâum ne xanéhiko ya natíxokuke Itukó'oviti, muhíkova ne koati ákoti apayáso xapákuke —kíxovokoxoane Jesus neko xanéhiko.

²⁹Uhá koêti neko kameâti yúho, muhíkinova ne koperáxinotihiko nâti, éxokopovo ínixeá itúkeovo koati ponóvoti ne yuho Itukó'oviti vo'oku ikóti-vexea isóneuke ne pahúnevo, koane áhikeovo xoko Xuâum. ³⁰Itea enepohi-koneko farízeu, yuixóvoti hókea yútoe Muíse, yóko'o ne ihíkaxoti júdeuhiko ya hó'êke, ako áhikapu xoko Xuâum vo'oku ákoyea akáha'a ne mani ahá'inoa Itukó'oviti. ³¹Ina kixovókokoxopaikomaka Jesus:

—Kutimea motóvo ínzokea ra xanéhiko apêti yara káxehiko kó'oyene? Kutimea koéneye? ³²Hara ínzokoa kalivónohiko vataká koyêti ya none ovokúti ákoti ínixone unáko apê po'ínuhiko kalivôno kaha'âti ikómohixea. Yane hara kixókonohiko: “Voxone oxokénati, móhikena elóketi okóvo, itea ákonoe yakáha'a kemóhiyi. Yane vimókovonemaka akene imokó'ikoti ivokóvoti, itea ákomaka yakáha'a” —kixókonone.

³³Ina kixovókokoxopaikomaka Jesus neko xâne:

Énomonemaka kénenoeye, vo'oku simóne Xuaum Mbátita yuixóvoti jejuá kó'iyee yoko ákoyea énapu víyum, itea ako ínixeanoé unáko. “Úroevo ndémoniu nê'e” kíxeanoé. ³⁴Ina nzímo xepákukenoe iníngoti xâne, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne, itea ákomaka ínixeanoé unáko. Hara kôe iséneunonu: “Koati nípati yoko énovokenati víyum ne hóyeno, koane yómoti aínavokoxeovo koperáxinoti nâti yoko po'ínuhiko xâne pahukóvoti” kixénunoe. ³⁵Itea enepone koati kaná'uti exóneti, kóyeaneo iyúseyea kó'iyeaneye vo'oku kixoku itúkeovo ne xâne hokoâti —kíxovokoxoane Jesus.

Ovohévexoa sêno ne Jesus

³⁶Ápe farízeu itaíkotí Jesus njántaxoponea óvokuke. Simon'é Jesus óvokuke, ivátakone xe'o mêsa. ³⁷Yane apé koene sêno íhae neko pitivóko yupihóvati éxeokono ákoyea aúnnati kixoku itúkeovo. Eyekóxone níkóponea Jesus óvokuke farízeu, omó kixone íhaku xêru, itukéti ya hopú'iti mopôí iháxoneti alabásturu, puhí koatí'iko ovâti. ³⁸Simon'é neko sêno, akéneke Jesus véko ahí'okeova ixómoyea íyo koeku kaláka'ikea heve Jesus, koane kíhuhevexopea ya híyeu túti, yoko siúnoneyea hêve, koánemaka óvohevexea xêru ómone. ³⁹Noixoâne farízeu, enepone itaíkotí Jesus, hara koe isóneunoa: “Eneponi itukápuxo porófeta, páhoe Itukó'oviti koyúhoyea emó'u ra hóyeno, mani exoâti itukóvotiye ra sêno isú'okovati itúkeovo ákoti aunnati kixoku itúkeovo” kôe isóneu. ⁴⁰Ina kixôa Jesus neko farízeu:

—Simaúm, anéye ânja ngoyúhoinopea.

—Yokóyuhoakopo ihikaxotí —kíxoane Símaum.

⁴¹Ina kixôa Jesus:

—Ápe pi'âti hóyeno orevéxoti po'i hóyeno, poéha orevéxoati singu koeti séndu pe'u tiúketi, kene ne po'ínu, sinkoénta koe pe'u tiúketi orévexoake.

⁴² Itea ákone tiúketina ne orevéxoatihiko mani poréxoapeake. Yane koyúhoi-noane hóyeno iváxoati ne tiúketi ákoyeane okónokoa poréxoapea neko oré-vexoake. Yane pi'āti orevéxoti, kutimo itukóvo yupihóvati ákoyea omótova okóvo ne hóyeno iváxoati tiúketi? —kíxoane Jesus.

⁴³ Ina kixôa Símaum:

—Ya inzónেকে, hanemea ako omotóvaxo okóvo xu'ínati oréveu —kíxoane.

—Koati únati yimópope —kíxoane Jesus.

⁴⁴ Ina inonéxinova Jesus ne sêno. Yane hara kixo Símaum, kaha'āti kóuha-pu'ikinoa kixó'ekone ne xêti ítukeinoake:

—Neíxoane ra sêno? Kó'oyene koêku úrungeova ra kúveu yóvoku, ako kali peréxanu úne ngipóhevexovo, kuteāti kixóvoku xâne xo'opeínokoko. Kene ra sêno, ho'ouke veínoa kipóhevexeonu yoko kíhuhevexopeonu ya híyeu túti. ⁴⁵ Koeku nzímea yáyeke, ákomaka sínaneanu. Kene ra sêno, ukeátine inâ urúngovo kúveu yóvoku, ako áka siúnoneyea njêve. ⁴⁶ Ákomaka yáhipu-'ikanu óliu inâ nzímo yóvokuke. Kene ra sêno, xêru veínoa óvohevexeonu.

⁴⁷ Énomone ngxínopi: Enepora sêno, sasá'ipeane ne êno pahúnevo. Koati yupihóvati ákoyea omótovonu okóvo. Itea koseánakono xâne ákoti koati pahúnevo, kúteanemaka kalíhuyea ne ákoyea omótova okóvo ne xâne koseá-nati —kíxoane.

⁴⁸ Ina kixoa'íkomaka Jesus neko sêno:

—Sesá'ipine ne pehúnevo, ngotúyopinopeane.

⁴⁹ Yane hara kixókoko neko ha'ínehiko ya xe'o mēsa:

—Kutimea itukóvoye rá'a? Muhíkova pahunévoti koyúhoa kasása'ikopea.

⁵⁰ Ina kixopâmaka Jesus ne sêno:

—Ítévone vo'oku kívivonu. Aúhepepone iséneu koêku pihépi —kíxoane.

Senóhiko huvo'óxoti Jesus ya nókone

8 ¹ Yane pihóne Jesus xapa uhá koeti pitivókohiko koane ipuxóvokutihiko koyuhoāti ne inámati íhíkauvoti, enepone kixoku natíxea ne Itukó'o-viti xapa xâne. Koane xáneheixoane ne nduse koeti íhíkau. ² Ápemaka senó-hiko úroevo ndémoniu, koítovone Jesus, xanéheixopatine, yoko po'ínuhiko sêno koítovone ya aríne. Xapákuke neko senóhiko, ápe Mâriya koéhatimaka Mandâlena, eneponeko kópuhikopeake Jesus seti koeti ndémoniu. ³ Ápemaka Xuâna, yeno Kúza, hóyeno ko'itúkeinoti Êrodi, enepone nâti. Ápemaka Súzana, koane enómaka po'ínuhiko sêno iko'ítukexoti apeínoati, huvó'oxope evo Jesus ya nókone.

Éxetina Jesus apêti íhokoake koeku nôti

Mt 13.1-9; Mk 4.1-9

⁴ Yupíhovo êno xâne pihinoāti ne Jesus. Ho'uxo-ho'uxó kó'inoahiko ukeāti po'íkehiko pitivóko. Ina itukínoahiko Jesus xêti apêti íhokoake ne áha íhika-xea. Hara kíxovokoxoa:

⁵ —Ápe hóyeno nopónoti ake nonéti. Koeku kásahikea, ápe irihíkovoti xe'ókuke xêne. Yane kapásikexokono, inamaka keno'óko hó'openo ôti niko-pâti. ⁶ Kene po'ínuhiko, írihikovo xoko enó'iyeku mopô. Ihonópone, movohí koéne vo'oku ákoyea alákahi ne móte írihikovoku. ⁷ Koane ápemaka irihíko-voti xapa tôpe. Xané kíxoane tôpe payákeyea ne nonéti. Yane ákone oxéne

payákeyea ne nonéti vo'oku huruvokó kó'iyea tôle. ⁸Ina apémaka irihíkovoti únatike pok'é. Koati únati íhono pea nê'e. Poréxopo póhuti séndu há'i ne póhuti áke —kíxovokoxoane.

Ina kohonókoxo emó'u ne Jesus kó'iyea:

—Koêkuti kamoâti ra yûnzó, ivávaka —koéne.

Kouhápu'ikopa Jesus koêku ne éxetina

Mt 13.10-23; Mk 4.10-20

⁹Ina kixo Jesus ne fhikauhiko:

—Kuti kixó'eko ne yéxetina?

¹⁰Ina yumopâ Jesus:

—Koati itínoe porexókono éxea koêku ne koekúti ákoti po'í exoâti, koêku ne natíxea Itukó'oviti xapa xâne, itea ya xapákuke po'ínuhiko xâne, konókoti itú-keovo exetínati apêti íhokovoke veínokono fhikaxeokono. Yane enepo naixâ, kutí koetimo ákoti inixâ, koane enepo kamâ, ákomo éxina isóneu kixó'ekone.

¹¹—Hara koe kixó'ekone ra énjatina: Enepone ake nonéti, emo'u Itukó'oviti kixó'eko. ¹²Enepone irihíkovoti xe'ókuke xêne, kixó'êkoti xâne kamokénoati ne emo'u Itukó'oviti, ina keno'óko ne Ndeâpu veyopeâti ne emo'u Itukó'oviti isóneuke, puinoâti kófteova Itukó'oviti eneponi akutípoaxo. ¹³Kene enepone irihíkovoti xapákuke mopô, énomone kuteâti xâne ivavákoati ne emo'u Itukó'oviti koeku kámea, xaneâtimaka hána'iti elókeko okóvo. Itea vo'oku kutí kó'iyea nonéti ákoti poéheve, ako áxu'ikene hókea, yane itavókeatine enepo simôa tiú'iti koekúti hixópeokonoke. ¹⁴Kene enepone irihíkovoti xapa tôle, hane kixó'eko xâne kamokénoati ne emo'u Itukó'oviti, itea koêku xu'íkene-yea, turíxovone pepókexea isóneu vo'oku nókone yara kúveu mêum, koane íyokeovomaka po'ínuhiko koekúti, yane ako únati ítukeino Itukó'oviti. ¹⁵Kene enepone irihíkovoti únatike pok'é, énomone kuteâti xâne ítípakovoti isóneu, kutipoâti ne emo'u Itukó'oviti enepo kamôa, koane unakoâtimaka isóneuke. Yane êno únatinoe ítukeino Itukó'oviti vo'oku ákoyea kamúya'ikapu ikéneke —kíxovokoxoane.

Koêku yúku kouhápu'ikoti

Mt 4.21-25

Ina kixovókoxopaikomaka:

¹⁶—Ako ihúxoti yúku xovopu'í kixoâti, itukovo imoâti opékuke ípe, itea hane ímoa xoko koati ókoku motovâti noíxea uhápu'íne uhá koeti urúkovati ne ovokúti. ¹⁷Uhá koeti koekúti puvonéti éxeokono, kourápu'ikokonotimo. Koane uhá koeti kixovókuti he'onó'oeti kó'oyene, exókonotimo koane kouhápu'ikokonotimo.

¹⁸—Yokóhiyanavonoe, kényusea kémokenoyi ra yûnzó, vo'oku enepone apêti námoe, kuri'úxovotíneoxomo námoe. Kene ne ákoti koati ivávakea, muhíkova ne íkutixane apêti xokóyoke, evókoatimo —kíxovokoxoane Jesus.

Simôa iyénoxapa ne Jesus xoko óvoheixoku

Mt 12.46-50; Mk 3.31-35

¹⁹Ina símo xoko Jesus ne êno yoko ámeno, itea ako omótova ahí'okoponeo-vahiko vo'ókuke neko êno xâne kamokénoati. ²⁰Ina apê kixopónoti Jesus:

—Anêko ne mémaina koane yámeno meúkeke oposíkopiti.

²¹ Ina kôe ne Jesus:

—Enepone xâne kamokénoati ne emo'u Itukó'oviti yoko itukoâti, énomone indúkomaka ênom yoko mbo'ínuhiko —koéne.

Ixikôa Jesus neko êno xúnati ihunóvoti

Mt 8.23-27; Mk 4.35-41

²² Po'i káxe, úsa'ixovo vatékeke ne Jesus koane íhikauhiko. Hara kíxovoko-xoa Jesus:

—Piháne ûti poixô'oke ra mar —kíxovokoxoane.

Yane pihónehiko. ²³ Koeku yóneahiko, imókone ne Jesus. Yane kenó'okone êno xúnati ihunóvoti yane mar, koane úrukeova úne kúveuke ne vatékena. Koati koímaiti koékuhiko. ²⁴ Ina ahí'ókovo Jesus ne íhikauhiko koyúkoati.

—Íhikaxotí, vivohíkovotinemo —kíxoanehiko.

Iyukóvone ne Jesus, pahúkoa ókea ne xúnati ihunóvoti koáne ne êno xúnati ovósokeovo úne. Yane okóne ne ihunóvoti koáne ne úne, huvemoo koépone ikéne. ²⁵ Ina kixovókokoxa Jesus ne íhikauhiko:

—Imáko ákoyeanoe kivápu —koéne.

Yoko yupihóvatihiko iyúpaxeovo koane píkea. Hara kixókoko:

—Kutimea itukóvoye ra hóyeno? Muhíkova ihunóvoti yoko úne, ôko apê yuhó'inoa —kixókokonehiko.

Hóyeno íhae Njêraza, úroevo ndémoniu, koítovone Jesus

Mt 8.28-34; Mk 5.1-20

²⁶ Ina ukopóno ne evo Jesus ya poké'e iháxoneti Njêraza, xoko hunókoku poké'exa Ngalíleya poixô'oke ne mar. ²⁷ Ehá'axo evésekea Jesus ne vatéke, apé koéne hóyeno okotúmonexoati íhae neko pitivóko. Yoko koati úroevo ndémoniu nê'e. Mekutíne ako ituka ípovo, koane ákone ava ovokúti itea pe'áxatike óvoheixone. ²⁸ Noixóne Jesus neko hóyeno, vaúkone. Yane íkorokovone poké'eke nonékuke Jesus, koane kóhonokea emó'u kíxea:

—Jesus, iti Xe'exa Itukó'oviti, iti xe'exa Koati Payásoti ya uhá koêti, na koeti yího'ixinonu? Émbemopi ákoyea ipíhepananu —koéne.

²⁹ Kó'inokeneye yûho, koáhati pahukoâtimeku Jesus ne ndémoniu ipúhiko-pea xoko hóyeno. Yoko enóne kíxoaku ndémoniu. Enepo ikahévexokono ne hóyeno koane ikavó'uxokono ya koati tiú'iti korénde, kóyeane kétokexea ne korénde, yane ehakoâtine ndémoniu ya mêum ákoti apêti.

³⁰ Ina kixôa Jesus:

—Kuti kéha?

Ina yumopâ:

—Ákoti yumaxápu ngoéha —koéne.

Kó'inokeneye íha vo'oku ákoyea yumáxapu ndémoniu urúkovati. ³¹ Yane épemonehiko Jesus neko ndémoniuhiko ákoyea pahúkapa yane êno upénoti uhôro ínati haháku.

³² Yoko ouke neko mopôí, xêrerekuke ne óvoheixokuhiko, ápe ênoti kûre ixómotihiko níko. Énomone épemo ne ndémoniuhiko yonópea xapákuke maka itúkapane óvoheixopoku. Yane síkoane Jesus. ³³ Ipuhíhikopeane ndémoniuhiko neko hóyeno, ponokó koépone xapákuke neko êno kûre. Yane heú

koéne neko kûre éhahikeovo koane íkorono'ekeovohiko ya mar. Heú koéne yúpurihikeovo ukeâti ouke ne mopô.

³⁴Noixoâne koyónotihiko kûre neko koekúti, heú koe kohó'iyea koane koyúhopea ne koekúti yaneko pitivóko yoko xapákuke neko ko'óvokuti yane mêum vekópoku. ³⁵Yane noíxoponoamaka xanéhiko neko koekúti. Simoné'ehiko xoko Jesus, noíxoane neko hóyeno ipúhikopeakumeku ndémoniuhiko. Yoko ko'ipóvopotine koane unatípotine isóneu, vatá koyépotinemaka nonékuke Jesus. Yane yupihovó koéne píkeahiko vo'ókuke. ³⁶Enephikoneko xâne noi-xoâti ne koekúti, koyúhoinoa ne po'i xâne simôti kixoku koêku unátipinoke neko hóyeno. ³⁷Yane enepohikone uhá koeti ko'óvokuti ya Njêraza koane xe'ókuke, épemohiko Jesus ipúhikopea xapákuke. Koáhati yupihóvatihiko píkea. Yane úrukopovane evo Jesus ne vatéke, ukópeane pihôpo. ³⁸Kene ne hóyeno ipúhikopeaku ne ndémoniuhiko, épemovo xanépea Jesus. Itea pohu hara kíxoá Jesus:

³⁹—Yaukápapu yóvokuke. Yokóyuhopinoa iyínoxapa ne uhá koeti ítukei-nopi Itukó'oviti —kíxoane.

Yane pihópone ne hóyeno. Heú kíxoá yónea neko pitivóko koyuhó'inoati uhá koeti xâne neko ítukeinoa Jesus.

Koitóvo sêno yoko ihine Njaíru ne Jesus

Mt 9.18-26; Mk 5.21-43

⁴⁰Aukópovone Jesus poixô'oke neko mar, yupihovó koéne elókepea okóvo uhá koêti neko xanéhiko kuxoíxopati seópea. ⁴¹Yane apé koéne hóyeno koéhati Njaíru simôti xoko Jesus. Enepone hóyeno, koati exoti koêku ne koekúti ya íhikaxovokuke hó'e jûdeuhiko. Ipúyukexo nonékuke Jesus, epe-moâti xanépea óvokuke ⁴²vo'oku ápeyeya ihíne nduse koetine xoénaena ka'arínети, kahá'atine ivókeovo. Yoko ako po'i xe'éxa, poéhane neko kali ihíne.

Koêku yónea ne Jesus koane enó'iyea xâne hokoâti, xaneâtimaka inúmeo-koko. ⁴³Yoko ápe sêno nduse koetíne xoénae ká'arine ákoti áka evésekea aríne. Enepone sêno, koati uke'éxotine apeínoati xoko ipixáxotihiko, itea akó'oti koitóvati. ⁴⁴Akéneke Jesus véko neko sêno sipóheoponeati heve ípovo. Ehá'axo sipoheyea, etétukone aríne. ⁴⁵Ina kôe ne Jesus:

—Kuti sipohêo ímbovo? —koéne.

Itea ako ápahuina “Ũndi” kixoâti.

Ina kixôa Péturu (yoko po'ínuhiko íhikau):

—Íhikaxotí, koati ênoti xâne isú'okovopiti koane inumópiti, (yépemoviko-maka ápeyeya sipóheoti ípevo) —kíxoane.

⁴⁶Itea kóyeane neko isóneu Jesus. Hara koépomaka:

—Ako yusíka ákoyea sipóheoponoti ímbovo, vo'oku eómba ipúhikea njunáko njokóyoke —koéne.

⁴⁷Noixoâne sêno ákoyea íta hé'ono'uxea ne koêku, ina ahi'ókovoxo Jesus xaneâti ínayea honóno'oko. Ipuyuké koéne poké'eke nonékuke Jesus, koane koyúhoyea nonékuke uhá koêti neko xâne kutí'inoke sipóheoponoti híyeu ípovo Jesus, koane koyúhoyea íteovane ne aríne ya oráke. ⁴⁸Ina kixôa Jesus:

—Nje'exá, itévone vo'oku kívivonu. Pihépane, aúhepepone iséneu —kíxoane.

⁴⁹Ixómoiko koyúho ne Jesus, simóne xâne ukeâti óvokuke Njaíru, enepone éxoti koeku íhikaxovoku hó'e jûdeu. Hara kixo Njaíru:

—Ivókovone ihine îti. Hákone perexôa itukéti ne ihíkaxoti —kíxoane.

⁵⁰ Kameáne Jesus yûho, hara kixo Njaïru:

—Hako píke, kivápunu, itóvotimo ne ihine îti —kíxoane.

⁵¹ Simoné'e óvokuke Njaïru, ako síka Jesus ápeyea urúkovati ákoti itukapu Pêturu, Xuâum, Teâku, koánemaka há'a yoko êno ne kalivôno ivokóvoti.

⁵² Yoko yupíhovahiko íyokexea uhá koêti neko xâne, koane ipúsokeahiko xâ'a. Ina kixovókoxoa Jesus:

—Hákonoe iyêo, vo'oku haina ivokóvoti ra kalivôno, pohu imókoti —koéne.

⁵³ Itea koémoke'ea xanéhiko kameáne neko yûho, exoâti itúkeovo ivokóvotino ne kalivôno. ⁵⁴ Yane namú kíxeane Jesus vò'u ina kohonóko emó'u kíxea:

—Tenó, yexépukapa —kíxoane.

⁵⁵ Yane aúkopovone omíxone, exépukopone. Ina pahukôa Jesus poréxopeo-kono níka. ⁵⁶ Yupíhova iyúpaxeova há'a yoko êno ne kalivôno. Ina ixikó'okoa Jesus ákoyea okóyuhoinoa po'ínuhiko xâne neko koekúti.

Ítukevohiko ne nduse koeti íhikau Jesus

Mt 10.5-15; Mk 6.7-13

9 ¹ Ina ihaxíhikoa Jesus neko nduse koeti íhikau. Yane pôrekexoanehiko xunakóti pahúkea uhá koeti ndémoniu ipúhikopea xoko xâne ûroevo, koane koíteovo xâne ka'arínети. ² Ínamaka pahukôa koyúhoyea kixoku natíxea ne Itukó'oviti xapa xâne, koane koíteovo ka'arínетihiko. ³ Hara kíxovokoxoa:

—Hákonoe itíko yómone koeku píhi. Hako yómo piló'ina yoko íhaku ípevo. Hákomaka yómo imévo itukovo tiûketi. Muhíkova yesá'ikovepe, hako yomâ. ⁴ Itukovo apêti ko'óvokuti porexópiti yóki óvokuke, yâvanemoya tukú koetímó neko kâxe ipihíkapine ne pitivóko. ⁵ Áva pitivóko símeku hákoti kaha'ápi xanéhikoya, enepo ipihíkapine ne pitivóko, ikétatahevexapapumo, kirikópoti ipú'ine poké'e ukeâti xoko piríkatana, yexókoati ákoyeanemo omótokea íkameokonohiko emo'u Itukó'oviti —kíxovokoxoane Jesus neko íhikau.

⁶ Úkeane pihohíko. Heú kíxoa vékea ne ipuxóvokutihiko koane koyúhoyea ne inámati íhíkauvoti omínovike Jesus, koánemaka koíteovo xanéhiko ka'arínети ya uhá koeti vékoku.

Êrodi yoko Xuaum Mbátita

Mt 14.1-12; Mk 6.14-29

⁷ Yoko eyékoxoane Êrodi, enepone nâti, uhá koêti neko koekúti, itea ako éxina isóneu vo'oku ápeyea koyuhoâti itúkeovo Xuaum Mbátita exepúkopone ukópea xapa ivokóvoti. ⁸ Kene po'ínuhiko xâne, koyúhoa itúkeovo Íliya ne exepúkopone, enepone porófeta mekúke. Ina apémaka po'ínuhiko xâne koyuhoâti itúkeovo kúxoti porófeta koyúhoti emo'u Itukó'oviti mekúke exepúkopone. ⁹ Itea hara kôe neko Êrodi:

—Haina Xuaum Mbátita nê'e, vo'oku mbahúkoanepepo tetúnoyeokono nekóyo. Kutí'ikopomea itukóvoye ra hóyeno ngámoheixeake koeku ítuke? —koéne.

Yoko yupíhova yúmo'ixeova Êrodi noíxea Jesus.

Kohiyákoa Jesus nîka neko êno xâne

Mt 14.13-21; Mk 6.30-44; Xu 6.1-14

¹⁰ Aukópovonehiko neko páhoe Jesus koyúhoyea emó'u xapa xâne, heú kíxoa koyúhopinohiko Jesus koêku neko ítuke. Ina xanêa Jesus neko íhi-kauhiko ya kali pitivóko koéhati Mbetásaida. Yoko ainôvotinehiko, ako po'i xánena. ¹¹ Itea exoâne xanéhiko yónoku ne Jesus, hókoanehikoya, yoko iváva-koahiko Jesus. Koyúhoinoahikomaka kixoku natíxea ne Itukó'oviti xapa xâne, koane koíteovahiko ne ka'aríneta xapákuke.

¹² Kiyoné'e káxe, ahí'okovone Jesus neko nduse koeti íhikau koane kíxeahiko: —Mani únati pehukápavo pihópea ra xanéhiko, motovâti ínixe imókoku koane nîka ya xapa kali ipuxóvokuti, vekópokuhiko, koane xapa ko'óvokuti ya mêum xêrekuke ipuxóvokutihiko, vo'oku ako apêti yara vóvoheixoku —kíxoanehiko.

¹³ Itea hara kíxovokoxoa Jesus:

—Itínenoe parexâ nîka.

Ina kixopâmaka íhikauhiko:

—Ako apeínoviti ákoti itukapu singu koeti pâum yoko pi'âti hôe. Má'aina itukapu úti vanexópoinoa nikokónoti ra êno xâne, hainápo —kíxoanehiko.

¹⁴ Yoko itópono kuteâti singu koeti míli neko hóyeno apêtiya. Ina kixovóko-xoa Jesus ne íhikauhiko:

—Pehúka ivátahikea ne xâne. Ho'uxó ho'uxo íxeanoe, sinkoentá sinkoenta koeti ho'úxovoku —kíxovokoxoane.

¹⁵ Ina pahukoâhiko íhikau Jesus ivátahikea neko xâne. ¹⁶ Ina veyôa Jesus neko singu koeti pâum yoko pi'âti hôe, ina komômo vanúke ikoró'ixovoti xoko Itukó'oviti vo'ókuke ne nikokónoti. Yane honó'ekexoane ne pâum, ina porexôa ne íhikauhiko pôrekexea neko xâne. ¹⁷ Uhá koéhiko níkea koane imátaxeovohiko. Ina itixópa íhikauhiko Jesus neko haxâti, kopúhikopoikomaka nduse koeti sésta neko itátanehiko haxa nikokónoti.

Koyuhôa Pêturu itúkeovo páhoe Itukó'oviti koíteovovi ne Jesus

Mt 16.13-19; Mk 8.27-29

¹⁸ Yoko pohúxovoti ne Jesus itúkea orásaum yanekôyoke. Áko'ohiko neko êno xâne xokóyoke. Poéhane íhikauhiko kahá'ine. Yane ina kixovóko-xoa Jesus neko íhikau:

—Kutimea íkutixanu ra xanéhiko?

¹⁹ Ina yumopâ íhikauhiko:

—Ápe koyúhoti ítíkivo Xuau Mbatita iyukópovone. Kene po'ínuhiko, koyúhoa ítíkivo Íliya iyukópovotine. Ina apémaka po'ínuhiko koyuhoâti ítíkivo porófeta koyúhoti emo'u Itukó'oviti mekúke iyukópovotine —kíxoane.

²⁰ —Kene ítínoe, kuti keyúhonoe indúkeova?

Ina kixôa Pêturu:

—Iti Mésiya, páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne —kíxoane.

Koyuhôa Jesus ivókeovomo koane ukópeamo xapa ivokóvoti

Mt 16.20-28; Mk 8.30-9.1

²¹ Ina ixikó'okoahiko Jesus ne íhikau ákoyea ápahuina xâne koyúhoinoake nê'e. ²² Ina kixovóko-xopaikomaka:

—Konókoti yupíheovo ngoítóponeovo kotíveti, undi íhae vanúke ikútípasi-koponovoti xâne. Ákomo akútíponu ne tutíhiko viyéno júdeu, koáne ne payá-sotihiko sasedóti inuxínóti xanena úti hó'eke, yóko'o ne íhíkaxotihiko yútoe Muíse, enepohikone éskiriba. Koepékonutihikomo, itea ya mopó'apeke káxe, enjepúkopotinemo ungópea xapa ivokóvoti —kíxovokoxoane.

²³Ina kixovókoxopaikomaka Jesus uhá koéti neko xâne hokoâti:

—Enepone kahá'ati hókeonu, ako yusíka itúkeovo kouíhepekea kóyeku yara kúveu mêm yuixovo. Konókoti hókeonu ya usó koyêti ínonexinovo tiú'iti koekúti itukovo káxe, kuteâti koêku xâne koinópoti kurúhuna iyonókonone xoko kurúhu-xokonoku, yane kená'akane ingéneke. ²⁴Vo'oku enepone xâne yuixóvoti kouíhepekea kóyeku yara kúveu mêm, evókoatimo ne mani unako koépoku xoko Itu-kó'oviti. Itea enepone xâne usó koyêti évokea úhepeko kóyeku yara kúveu mêm vo'ónguke, énomonemo unatí koépoku xoko Itukó'oviti. ²⁵Kutí'ikopo itópoino xâne usó kó'yeya apeínoati yara kúveu mêm itea evókoti mani unako koépoku xoko Itukó'oviti? ²⁶Yoko koêkuti xâne teinónuti, koane teinoâti ra emó'um, simó-votimo káxe ndeínoakumakamo, undi íhae vanúke ikútípasikoponovoti xâne. Koati énomonemakamo ngíxoaneyehiko yaneko káxe ngayukápapu, enepo nai-xápakananemaka indúkeovo hána'iti ihayú'iuti, anjenáponemaka êno njunáko, koane xunako Nzá'a, yoko xunako sasá'itihiko ánju, enepone ovoxe Itukó'oviti ukeâti vanúke. ²⁷Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe: Anéye xepákukenoé âvotimo ivakápu tumúneke noíxea natíxea ne Itukó'oviti xapa xâne —kíxoanehiko.

Ipokóvo koeku Jesus nonékuke evo Péturu

Mt 17.1-13; Mk 9.2-8

²⁸Kuteâti póhuti sêmana ikénepoke neko yuho Jesus, xánea Jesus ne Péturu, Xuáum, yoko Teáku oúke hána'iti mopôí itukóponoti orásaum. ²⁹Koeku itúkea orásaum ne Jesus, koane ípokeovo koêku ne nône. Hóhopu-hóhopu kóyenemaka ne ípovo, koane ínayeamaka uháhi híyeu. ³⁰Yane apé koéne pi'âti hóyeno yuhó-'ixoati. Énomone neko Muíse yoko Íliya, enepohikone koyúhoti emo'u Itukó'oviti mekúke. ³¹Yoko ainovó koéne uhápu'ine íhae vanúke apé xokóyoke neko pi'âti. Hane koyúhoinokoko kixókumo ivókeovo ne Jesus kausáka ne ahá'inoa Itukó'oviti ya Njeruzálem. ³²Kene Péturu koánemaka ne pi'âti ha'íne, yupihovó koéne-hiko uheko ixépa. Koêku kahá'ayea káharoyea ixépa, iyukovó koéponehiko. Yane noíxone êno uhápu'ine Jesus, koánemaka neko pi'âti hóyeno yuhó'ixoati. ³³Yane ahíkuxopeovone Jesus neko pi'âti hóyeno yuhó'ixoati. Ina kixôa Péturu ne Jesus: —Íhikaxotí, koati únati vápeyea yáye. Poéhane vitúkinopinoe hú koéti mopo'âti kálíhunoe péti. Poéhamo íti, koane poéhamo ítuke Muíse, koane poéhamo ítuke Íliya —kíxoane.

Itea mayane koyuhohí koéti ne Péturu. Akó'oti koati éxea mani yúho. ³⁴Ixó-moiko koyúho ne Péturu, apé koéne kapási rama'úxoatihiko. Yane yupihovó koéne píkea ne íhikauhiko Jesus rama'úxoanehiko kapási. ³⁵Yane apé koéne emo'úti inu'ixoti xapa kapási. Hara kôe:

—Énomone nje'éxa râ'a, noívongoe itúkeovo mbáhoe xapa xâne. Yakámo-kenoyi yúho —koéne.

³⁶Okoné'e neko emo'úti, pohú kóyepone ne Jesus. Áko'oponehiko neko yuhó'ixoati. Itea ako éto'oe ne evo Péturu yanekóyoke. Ako ápahuina xâne koyúhoinoake neko noíxonehiko.

Koitóva Jesus ne homoêhou ûroevo ndémoniu

Mt 17.14-21; Mk 9.14-29

³⁷Poéha káxe ikénepoke, enepo evesékopeane evo Jesus neko hána'iti mopô, yupíhova êno xâne okotúmonexopati. ³⁸Xapákuke neko êno xâne, apé koéne hóyeno vaúkoti Jesus. Hara kíxo:

—Ihikaxotí, yokóseanenu, neíxapainanu njé'a, vo'oku poéhane nê'e, ako po'ínu. ³⁹Yoko kóyekutine úrukeova ndémoniu. Enepo urúkova, apé koetíne yaíkea, yane ikorókoatine poké'eke xaneâti êno xunáko koyúyu'okea, koane puváhiexamaka pâho. Koati okó'okoati, koane ôriti kuríkopea enepo kixoáneye. ⁴⁰Émbemoane ne íhikeuhiko kópuhikopea, itea ako íta kíxeaneye —kíxoane.

⁴¹Ina kôe ne Jesus:

—Imáko itúkinovo tiú'iti kutípea ra xanéhiko yara káxehiko kó'oyene, koane váherehiko. Ná'ikopomeamo hunóko óvonzexixa xepáku? Ná'ikopomeamo nzunóko índea ákoyeanoe yakútíponu? Yáma yâkeneye ne xi'íxa —kíxoane Jesus neko hóyeno.

⁴²Koêku píhea ne homoêhou, íkorokoane ndémoniu poké'eke koane koyúyu'okea. Ina pahukôa Jesus ipúhikopea ne ndémoniu, koane koíteova neko homoêhou. Ina kixêa há'a:

—Anéyepo ra xi'íxa —kíxoane.

⁴³Yane yupíhovo iháyu'ikea hána'iti xunako Itukó'oviti uhá koêti neko xâne.

Koyuhópamaka Jesus ivókeovomo

Mt 17.22-23; Mk 9.30-32

Ya koêku yupíheovo iyúpaxeova xanéhiko, koane iháyu'ikeahiko uhá koêti neko ítuke Jesus, hara kíxovokoxoa Jesus ne íhikau:

⁴⁴—Yunákanoe iséneuke ra yunzó'inopi kó'oyene: Yé'exovone ngurf'okeokonokumo xunákoke xanéhiko yara kúveu mêum, undi íhae vanúke ikútípasi-koponovoti xâne —kíxovokoxoane.

⁴⁵Itea ako éxina isóneu íhikauhiko kíxone neko yuho Jesus. Koati he'onínovati ne koekúti ákoinoke éxa koêku. Yoko pikotíhikomaka épemo'ikea Jesus koêku neko yúho.

Kixoku itúkeovo ne xâne ínixone Itukó'oviti itúkeovo koati payásoti

Mt 18.1-5; Mk 9.33-37; Fp 2.3; 1 Pê 5.5

⁴⁶Yane turíxovone okópeokoko ne íhikauhiko Jesus koêku kahá'ayea éxea itukóvotiye ne koati payásoti xapákuke. ⁴⁷Yoko exó kíxeane Jesus koêku ne isóneuhiko, yane namú kixone kalivôno ina imôa xêrerekuke. ⁴⁸Yane hara kíxovokoxo íhikau:

—Koêkuti itukínoati únati ra kalivôno vo'ónguke, undímaka kixóneye. Yoko koêkuti kixónutineye, koati kixoâtinemakaye ne Pahukónuti yara kúveu mêum. Kó'inokeneye yunzó'inopinoe, vo'oku enepone ákoti kapayásakapu, enepone koati ikalíhuxopovoti xepákukenoe, énomone itukóvoxo ne koati payásoti —kíxovokoxoane Jesus.

Ako omótova ápeyea xâne púvone úti

Mk 9.38-40

⁴⁹Ina kixôa Xuâum:

—Ihikaxotí, ápe hóyeno noíxone úti kopúhikopoti ndémoniu ya ihéke, itea sayá'ikoa úti vo'oku ákoyea itúkapu xáneheixone úti.

⁵⁰Ina kixôa Jesus:

—Hákonoe seya'ikoa, vo'oku enepone ákoti akapápinoe, koati huvo'óxopiti nê'e —kíxoane.

Púvahiko íhae Samâriya ne Jesus

⁵¹Koeku yé'exeovone kaxena pihópea Jesus ya vanúke, kouókone isóneu nê'e píhea Njeruzálem. Yoko ako itoâti kátavokopea isóneu ákoyea píha.

⁵²Ina pahúko inuxínoati hiko. Pihónehiko neko páhoe xoko kali ipuxóvokuti ya Samâriya oposíkopoinoati ókokumoya. ⁵³Itea simoné'e evo Jesus, ákone akáha'ainoa ko'óvokuti ókeaya, vo'oku iyúseyea kousokeane isóneu yónea Njeruzálem. ⁵⁴Enepone pi'âti íhikau Jesus, Teâku yoko Xuâum, noixoâne, hara koe yúho:

—Unaém, kehá'a viháxikea yúku íhae vanúke uke'éxoati ra xanéhiko? —kíxoanehiko.

⁵⁵Ina sa'irí'okinova Jesus saya'íkoatihiko. (Hara kíxoa:

—Hako kixené'eye yiúho. Ákonoe yéxa úkeaku ne iséneu. ⁵⁶Vo'oku haina nzimínoti ung'éxoponea xâne, itea nzimínoti ngoíteova, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne —kíxoanehiko.)

Yane pihónehiko po'íke ipuxóvokuti.

Koeku apê kahá'ati hókea Jesus

Mt 8.18-22

⁵⁷Ya xenékuke koêku yóneahiko, ápe hóyeno kixoti Jesus:

—Nzokópiti koêkutimo yénoku.

⁵⁸Ina kixôa Jesus:

—Enepone úkoe, ápe úhorona, koáne ne hó'openohiko ôti, ápe môko. Kene úndi, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne, ako óvongu yonómboku ómomingea yara kúveu mêm —kíxoane.

⁵⁹Ina kixoámaka Jesus ne po'i hóyeno:

—Kiná'aka ingéneke.

Ina kixopâ hóyeno:

—Unaém, sikénuvo engóxeakomo nzá'a inúxotike ivakápune, ínamo nzakâpi.

⁶⁰Itea hara kíxoa Jesus:

—Síkeane ne kutí koeti ivokóvotinehiko ákoti yuixápu ítuke Itukó'oviti ekó-xopeamo ne ivokóvoti. Kene îti, yokóyuhoponoa kixoku natíxea ne Itukó'oviti xapa xâne —kíxoane.

⁶¹Ina kixôa po'i hóyeno:

—Nzokópitimo Unaém, itea sikénuvo aúngopeovo óvonguke íngoponeovo iyénonjapa inúxotike.

⁶²Ina kixôa Jesus:

—Enepone xâne apêti itukéti târiu, ina itavókea isóneu ne ítuke, hane koéneye xâne varereôti poké'e enepo na'akénexovo. Yane ákone aúnnati koêku. Xâne kuteâti, ako omótokea ítúkeovo ko'ítúkeinoti Itukó'oviti koukóponoati ne natíxea Itukó'oviti xapa xâne —kíxoane Jesus.

Ítukexeake Jesus neko setenta koeti íhikau páhoe

10 ¹Yane ápe po'i setenta koeti noívokoe Jesus. Pi'á pi'a kíxoa pahúkea inúxinoa ya uhá koeti pitivóko vékokuikomo, koáne ya uhá koeti po'i yónoku. ²Yoko hara kíxovokoxoa pahukoâne:

—Koati hána'iti ra itukéti kuteâti koêku kavâne ainóvoti itóvotine ha'i nonéti ovâti, itea ako axú'inahiko ra ko'ítuketi. Yépemanoekopo Itukó'oviti, Únae ra itukéti, pahúkea po'ínuhiko ko'ítúkeati. ³Pihénenoe. Kutí koe mbahú-koti kálíhunoe xe'exa su'úso ya xapa yovíre koeku mbahúkeopinoe. ⁴Hákonoe yómo íhaku tiúketi. Hákomaka yómo sékolana, íhaku ípevo, koane piríka-tana. Hákonoe ke'umókovó xenékuke yího'ixi xâne. ⁵Enepone inúxoti ovokúti símeku, koêkuti yukóponoku, hara íxeanoe ne ko'óvokutiya: “Embemínopi-tinoe Itukó'oviti unako kêku” íxeanoe. ⁶Enepo áva xâne yane ovokúti usó koyêti kíxeokononeye kuteâti yépeminoake Itukó'oviti, itukínoatimo Itukó-'oviti ne yépeminoake. Kene hakô'o, aukópinovopitimo kuteâti yépeminoake neko xâne. ⁷Yávane yane ovokúti peréxokonoku yóki. Koêkuti níkokónoti koane ekâti pónepike ne ko'óvokuti, nemúka vo'oku koati motokeâti ápeyea námoe ne xâne ko'ítuketi. Hako ixomo ipé'ixovo ya po'íkehiko ovokúti.

⁸—Koêkuti pitivóko símeku, koeku poréxeopi xanéhikoya yóki xapákuke, níkea koêkuti níkokónoti pónepike. ⁹Enepo áva ka'arínetiya, keítapanoe. Ínamaka ixêa ne xanéhikoya: “Simóvone kaxena natíxea ne Itukó'oviti xepá-kukenoe” íxea. ¹⁰Kene ya koêkuti pitivóko símeku, enepo hákoti kaha'ápinoe xanéhikoya, hara íxepanoemo koeku vikópi none ovokúti ipihíkapi xapákuke: ¹¹“Muhíkova ipú'ine poké'e yara pitivóko ovoti perékatanake úti, vikátata'íko-pane, véxokeopikenoe ákoyeane yomótokea íkemikonoe ne emo'u Itukó'oviti. Itea ivévakanoe rà'a: Yé'exovone kaxena natíxeakumo ne Itukó'oviti xapa xâne yara kúveu mêum” íxeamo.

¹²Ina kixovókokopaikomaka Jesus neko páhoe:

—Koati enjókopitinoe kixókonokumo ne ákoti akahá'apinoe. Simapúne kaxena ipíhponope ne Itukó'oviti, muhíkova ne koati váhere xâne mekúke íhae Sódoma, ákomo itápanea tiveko ipíhpononeokonoke ne xanéhiko puvópiti íhae neko pitivóko —kíxovokoxoane Jesus.

Koeku pitivóko óvohikoku xâne ákoti akutipó Jesus

Mt 11.20-24

¹³Ina koe'íkomaka ne Jesus:

—Koati kotívetimo kêku, itínoe íhae Korâzim, keánemaka itínoe íhae Mbe-tâsáida. Enepone Tíru yoko Sídóm, koati pítivokona xâne ákoti êxa Itukó'oviti, itea eneponi itukapu xapákuke indúkoa ne iyupánevoti índuke xepákuke, mani mekutíne kuríkopohiko váherevoko. Mani ko'ipóvotihiko ko'ixéhiti xáku, koane mani purapú'íkopovotihiko pôu, koáneni ivátahikea xapa pôu, éxokovope yupíheovo ikótivexea isóneuke ne êno pahúnevohiko. ¹⁴Simapúne kaxena ipíhponope Itukó'oviti, iyuhí kixokónotimo tiveko ipíhpononeokono ne íhae Tíru yoko íhae Sídóm ya itíke. ¹⁵Kene itínoe íhae Kafanâum, itínoe po'okoâti yupíheovomo kahána'ikeokono ya po'ínuhiko xâne, kirikókonoti-nemo ipihóponovokutike —koéne.

¹⁶Ina kixovókokoxo íhikauhiko:

—Enepone xâne usó koyêti kámokenoyea yíúho, undímaka kámokeno. Kene enepone puvópiti, undímaka púvo. Koáne enepone puvónuti, hane púvo ne Pahukónuti yara kúveu mêum —koéne.

Seopóhiko xoko Jesus ne setenta koeti páhoe

¹⁷Ukopeânehiko xoko pahúkonoku neko setenta koeti páhoe Jesus, yupihovó koénehiko elókepea okóvo. Hara kixópohiko Jesus:

—Unaém, muhíkova ndémoniuhiko itúkea yuho úti pahukôa úti ya ihéke ipúhikopea xoko xâne úroevo —kíxoanehiko.

¹⁸Ina kixovókoxxoa Jesus:

—Noínjoa ne Satánae kutí koeti ipixéneneoti irikóvoti ukeâti vanúkeke. ¹⁹Mboréxopineno yókonuki koéxoe yoko pitánae, koane ákomo kixópiku. Mboréxopinenoemaka xunakóti anu'úkoti uhá koeti xunako Satánae, vanáne. Ákomo ápahuina koekúti itoti váherexea ítukeinopi. ²⁰Itea hako itukovo vo'oku itúkea yíúho ne ndémoniuhiko elókeinoke yokóvo, itea hane itíka elókeinoke yokóvo yutóxeovone íhe xoko Itukó'oviti vanúkeke —kíxovokoxoane Jesus.

Hána'iti elókeko okóvo ne Jesus

Mt 11.25-27; 13.16-17

²¹Énomone yaneko okoku ôra, yupihovó koéne elókeyea okóvo ne Jesus vo'ókuke ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti xokóyoke. Hara kôe:

—Aínapo yáko Pai, iti Únae vanúke koane poké'e, vo'oku ákoyea itúkapu hána'itinoe ko'éxoneti yoko hána'itinoe ihíkaxovoti yara kúveu mêum yéxokoa ra koekúti, itea ítúkeovo xâne ákotihiko apayáso nonékuke po'ínuhiko keúhupu'ikinoa ra koekútihiho. Koati énomone kíxea Pai, vo'oku ínixi unáko kó'iyeaneye —koéne.

²²Ina koe'íkomaka ne Jesus:

—Kurí'okoponoane Nzá'a ne uhá koeti koekúti. Ako exónuti, undi Xe'exa Itukó'oviti, ákoti itukapu Nzá'a, poéhane exónu. Koane ákomaka exoâti ne Nzá'a ákoti itukapu ûndi, undi Xe'éxa, yoko koékuti xâne ânja énjokea —koéne.

²³Ina inonéxinova Jesus ne íhikauhiko. Hara kíxovokoxoa, motovâti ákoyea káma po'i xâne:

—Koati únati kêku, ítínoe noixoâti ne koekúti neíxoneno kó'oyene. ²⁴Koati ngixópitinoe enó'iyea porófeta koyúhoti emo'u Itukó'oviti mekúke, koáne-maka nâtihiho mani kaha'âti noíxea kuteâti ne neíxoneno, itea ako naíxa. Mani kaha'âtimaka kámea kuteâti ne kémoneno, itea ako káma —kíxovokoxoane Jesus.

Únati hóyeno íhae Samâriya

²⁵Apé koene hóyeno ihíkaxoti yútoe Muíse exepúkoti, oposí'okovoti Jesus, kaha'aínoati pahúkeovo ya yumópope. Hara kíxoa:

—Ihíkaxotí, kuti ngónoko indúkea motovâti ápeinonu inámati apéyeati ákotinemo hunókoku xoko Itukó'oviti?

²⁶Ina yumopâ Jesus:

—Ná'íkopo kó'eye ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse? Na kíxeaye keúra-pu'iki enepo ihíkexo?

²⁷Ina yumopâ hóyeno:

—“Heru’ó íxea yomíxone koane xináko koane iséneu ákoyea omótova yokóvo ne Yúnae Itukó’oviti.” Hara po’ínu: “Hako motovâ yokóvo ne po’ínu-hiko xâne. Kuteâti kixépovoku ákoyea kemáxatikapapu, énomonemaka íxea-neye ne po’ínuhiko xâne” —koéne.

²⁸Ina kixôa Jesus:

—Koati tokopóvoti ne yimópope. Énomone itíka motovâti itéponi ne inámati apéyeati ákotinemo hunókoku xoko Itukó’oviti —kíxoane.

²⁹Yane vo’oku kahá’ayea ápeyea pó’onexeovoke neko hóyeno, hara kixópo-maka Jesus:

—Kutí’ikopo itukóvoxo xâne nóngone ákoyea omótova ongóvo?

³⁰Ina yumopâ Jesus itukínoati íhokoake:

—Ápe hóyeno ukeâti Njeruzálem yonoti Njeríko. Ya xenékuke namúkoane ómevotihiko. Véyeane uhá koeti apeínoati, ina yehepóke’exoa, êno óko’okea. Kalíhanini koépekeahiko kurikoâne. ³¹Yane apé koene sasedóti inuxí-noti xanéhiko hó’eke vekoâtímaka neko xêne. Tavó kó’iyeane noixôa neko okó’okovoti. ³²Yane apé koénemaka po’i hóyeno vekoâtímaka neko xêne. Énomone levíta itúkoti ítuke Itukó’oviti ya hána’iti imokóvokuti. Kúteane-maka kíxoaku, tavó kó’iyeane-maka noixoâne. ³³Yane kenó’okone hóyeno ákoti itukapu júdeu íhae Samáriya, vekoâtímaka neko xêne. Tokononé koáne neko hóyeno okó’okovoti. Yane yupihovó koéne kóseanayea. ³⁴Pihínoane koane ipíxaxeane óko’onevo ipíhinoati óliu yoko víyum. Ina ivú’ixopamaka péyo, iyonoâti xoko pénsaum koane katarákoati. ³⁵Yaneko po’ipone káxe, ina porêxo únae pénsaum pi’âti pe’u tiúketi, ina kixôa: “Kétaraka ra hóyeno. Enepomo anu’úka ésa’i ra mbónepike kétarakike, kóyeane-mo mboréxoepopi aungápapu” kíxoane.

³⁶Ina kixoa’ikomaka Jesus neko hóyeno íhíkaxoti yútoe Muíse:

—Ya xapákuke ra mopo’âti, kuti ínixe itúkeovoxo ákoti omotóva okóvo neko hóyeno isoéti?

³⁷Ina yumopâ hóyeno:

—Énomone neko koseánati.

Ina kixôa Jesus:

—Pihé’evo, énomonemaka íxeaneye kuteâti ítuke neko hóyeno —kíxoane.

Márta yoko Mâriya

³⁸Koêku yónea ne Jesus yoko íhikauhiko, símo xoko kali ipuxóvokuti. Ápe senóya koéhati Márta, itaíkti Jesus ókea óvokuke. ³⁹Enepone sêno, ápe po’ínu koéhati Mâriya. Yane vata-vatá kixóvone Mâriya poké’eke noné-kuke Jesus ivavákoati ne íhíkavoti íhikau. ⁴⁰Kene Márta, koati pepoké-xoti isóneu vo’oku enó’iyea ítuke ya kúveu óvoku. Ina ahi’ókovo Jesus, hara kíxoaa:

—Unaém, ako kó’inopiku kurí kíxeonu ne mbo’ínu mbóhuxeovo indúkea heú koêti ra ítukéti? Pehúka huvó’oxeonu —kíxoane.

⁴¹Ina yumopâ Vúnae:

—Martá, imáko ké’yivoku. Koati pepoké kixeti iséneu, koane êno yónoku iséneu, ⁴²itea poéhaxo ne koekúti koâti nokonéti. Noívoxxoa Mâriya ne koâti únati ya uhá koêti, yoko ákomo veyopeâti —kíxoane Jesus.

Ihíkaxovi Jesus vitúkea orásaum

Mt 6.9-15; 7.7-11; Mk 11.24; Lk 18.1; 1 Ts 5.17

11 ¹Po'íke káxe, ápe óvoheixoku oráxea ne Jesus. Uke'éxone itúkea orásaum ápe íhikau kixoâti:

—Unaém, íhikexavimaka vitúkea orásaum kuteâti kíxoaku Xuaum Mbátita íhikaxea ne íhikauhiko.

²Ina íhíkaxoahiko Jesus. Hara kíxovokoxoa:

—Enepo itikánoe orásaum, hara yáko: “Pai, émbemopi téyeamo sasá'iti íhe ne uhá koeti xâne, koane ukóponeamo ne netíxi yara poké'e xapákuke xâne. ³Peréxavi nika úti itukovo káxe. ⁴Ketúyapa pahúnevo úti koêkumaka kóseanayea úti ne po'ínuhiko xâne vahehéxinoviti ítuke, kutí kixoâti uti ákoti pahukápu. Hako sike'évi víkorokeovo pahunévotike” yákoenoe —kíxovoko-xoane.

⁵Ina itukínoamaka Jesus íhokoake ne íhíkauvoti íhikaxone. Hara kôe:

—Ínani áva xepákuke pihôti óvokuke ínikone ya kuku yóti kixopónoati: “Íningoné, yokóseanano, ívexanu mopo'âti koxe'u pâum, ⁶vo'oku ínati simônu íningone xo'opeínonuti, yoko akó'oti níngaxeake” kixóponea.

⁷—Ínani akôe kúveuke óvoku: “Hákone tiri'ókoponovonu. Enjéxopane páhapetea ra óvongu. Ndunúkuxopovone, koánemaka uhá koeti nje'éxaxapa. Ákone omótova enjépukinopi” ínani akôe.

⁸—Koati ngixópitinoe, enepo hákoti exepúkinoa poréxoponea ne uhá koeti nókone vo'oku ítúkeovo ínikone, itea vo'oku ákoyea káyunuka nekôyo épemo-'íxea, kóyeane exépukinoa poréxoponea.

Konókoti kutípea úti yumópeovimo Itukó'oviti vitúko orásaum

Mt 7.7-11

⁹Hukínóvoti ngíxeopinoe: Yépema ne Itukó'oviti, vo'oku porexópeatimo. Yapásika nékone xokóyoke, vo'oku itepónoatimo. Hane yákoenemakaye xâne ipusókoti pahapéti, yane imihé'okinopitimo. ¹⁰Vo'oku uhá koeti epémoti, poréxokonoa ne épemone. Koáne ne xâne oposíkoti itóponea konokínovati, itóponea. Koáne ne xâne kutí koeti ipusókoti pahapéti, mihe'ókinokonoatimo. ¹¹Ítínoe apêti xe'éxa, (maní'ikopomea perexoâti mopôti ne xi'íxa epemápi pâum?) Manímea koéxoe peréxoa epemápi hôe? ¹²Koáneni epemápi kopútoe tapí'i, manímea perexoâti pitánae kotíveti yutôko? Ako kalíhuina. ¹³Muhíkova ítínoe mapini xâne pahukóvoti nonékuke Itukó'oviti, itea kóyeane peréxi únatinoe koekúti ne xi'íxa. Ínapoxo ne Ha'a úti íhae vanúke, koati porexoâtimo Sasá'iti Omíxone ne epemoâti —kíxovokoxoane Jesus.

Koyuhókono ítúkeovo íhakoe Mbezêbu ne Jesus

Mt 12.22-30; Mk 3.20-27

¹⁴Po'i káxe, kópuhikopo ndémoniu ne Jesus xoko hóyeno úroevo. Yoko akó-'otine okoyúho neko hóyeno vo'ókuke ne ndémoniu. Ipuhíkopeane ndémoniu, koyúhopone neko hóyeno. Enepohikoneko êno xâne noixoâti, yupihovó koe iyúpaxeova. ¹⁵Itea ápe xâne xapákuke koêti:

—Koati Mbezêbu, enepone pahúkoti uhá koeti ndémoniu, porexôa ra hóyeno kópuhikopea ndémoniu —koénehiko.

¹⁶Kene po'ínuhiko xâne, épemohiko Jesus itúkea iyupánevoti, hoénaxovope itúkeovo xoko Itukó'oviti úkea xunáko, oposí'okovatihiko, kaha'aínoati pahúkeovo ya yumópope. ¹⁷Exó kíxea Jesus isóneuhiko, énomone kixínoahiko:

—Uhá koeti natixókuti, óvoku xâne ixómoti okopókoko, itohíneotimo xané-hikoya, ákonemo ovâti. Kúteanemakamo koêku ne ko'óvokutihiko ovoti póhutike ovokúti. Itukovo ixómoti okopókoko, uk'étimo itúkeovo póhutine óvohikoku. ¹⁸Kúteanemaka koêku xoko Satánae yoko ovóxehiko, vo'oku eneponi ixomo akapákaka, mani uke'éxopokokotihiko. Kó'inokeneye ra yunzó'inopinoe, koáhati keyuhoátinoe itúkeovo xunáko Mbezêbu ngópuhikopea ndémoniuhiko. ¹⁹Eneponi itukapu xunáko Mbezêbu ngópuhikopea ndémoniuhiko kuteâti iséneunonu, ná'ikopo kó'inoaye iséneu ne he'ínehiko ya hé'ee kopúhikopotimaka ndémoniu? Ako kalíhuina kó'inoaneyé yíúho kuteâti ra yihó'inonu. Koati énomonehikomo kouhápu'iko itúkeovo pahukóvoti ne iséneunonu. ²⁰Koêku itúkeovo ya xunáko Itukó'oviti ngópuhikopea ndémoniuhiko, koati iyúseoti símeovone kaxena natíxea Itukó'oviti xepákukeno.

²¹—Noixó íxeanoe ne koati xúnati hóyeno usó kixóixoti sa'íkovope, kohiyá-nati óvoku yoko uhá koeti apeínoati. Ako itoâti véyea ítukevo. ²²Itea enepo símo koati xúnatiya, itoa omópea sa'íkovope, enepone íhuinovoke. Yane omópea uhá koeti apeínoati koane háxakexea xapa ha'íne —kíxovokoxoane Jesus, íhókoati xúnati hóyeno ne Satánae, koane kixopóvoti itúkeovo xunané'e ya Satánae.

²³Ina kixovókokopaikomaka Jesus:

—Enepone ákoti huva'áxanu, koati okopónuti. Koane enepone ákoti itukapu nza'íne índukeke, itopó kíxo ukóponea ne itukéti índuke —kíxovokoxoane.

Koêku ne ndémoniu aukópova ne xâne ipúhikopeaku

Mt 12.43-45

²⁴Ina koe'íkomaka ne Jesus:

—Enepo ipuhíkopea xâne úroevo ne ndémoniu, píhoheo ya mêum ákoti apêti oposíkoti ókoku, itea ako ínixapana. Yane hara kôe: “Aungópovotiko xoko imbúhikopeaku” kôe. ²⁵Yane aúkopovane, yoko inú'ikopane sásasa koyépotine koane êno úhe'ene vo'oku ákoyea inú'epoya. ²⁶Ina itaíkopono po'i seti koeti ndémoniu itúkoti xanépone. Yoko aínovo koati váhere yane inúxoti. Ina urúhikopovo xokóyoke neko hóyeno. Yane yupihovó koéne váherexea koépoku neko hóyeno yane inúxoti koêku —kíxovokoxoane Jesus.

Yuhu sêno ihayú'ikoti eno Jesus

²⁷Koêku ixómoyea koyúho ne Jesus, apé koéne sêno xapákuke neko êno xâne kohonókoti emó'u kó'iyea:

—Koâti únati koêku ne sêno koxe'éxapiti koane ohíkopiti ya xêne —koéne.

²⁸Ina kôe ne Jesus:

—Hane itukóvoxo koati motokeâti “únati koêku” kíxeokono, xâne kamoké-noati ne emo'u Itukó'oviti koane itukoâti ne páhoenoa —koéne.

Hoénaxeokonoke Njóna

Mt 12.38-42

²⁹Hara koe Jesus koêku ho'uxo-ho'uxó kó'iyea ne êno xâne xokóyoke:

—Koati váhere ra xanéhiko apêti yara káxehiko símokune úti, épemoi-komaka iyupánevoti, hoénaxovope itúkeovo xoko Itukó'oviti úkea njunáko. Itea ákomo ápahuina iyupánevoti noíxonemo, ákoti itukapu kuteâti koêku xoko Njóna mekúke. ³⁰Vo'oku kuteâti koêku Njóna itúkeovo hoénaxovo xunako Itukó'oviti xapákuke neko íhae Nínivi mekúke, énomonemakamo ngoéneye, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne. Undímakamo hoénaxovo xunako Itukó'oviti xapákuke ra xanéhiko apêti yara káxehiko símokune úti. ³¹Simapúne kaxena yúhoikopeakumo Itukó'oviti ne xanéhiko, enepone seno nâti mekúke íhae poké'e koéhati Sâba, hanekóxonomo xapákuke ne xanéhiko apêti kó'oyene. Exepúkotimo neko sêno, exókoatimo pahú-nevo ra xanéhiko apêti kó'oyene, vo'oku yupíheovo ákoyea malíka úkeaku neko sêno kámokenoponea ne êno hána'iti kó'exoneyea ne Salúmaum. Yoko anéyene koati payásoti ya Salúmaum, enepora yuhó'ixopitinoe, itea ako itúkonoke yúho. ³²Koánemaka ne íhaehiko Nínivi, hanekóxonomo xapákuke ne xanéhiko apêti kó'oyene yaneko káxe yuhaíkapá Itukó'oviti ne xanéhiko. Exepúkotimo neko íhaehiko Nínivi exókoatimo pahúnevo ra xanéhiko apêti kó'oyene, vo'oku enepone íhae Nínivi, kamóné'e yuho Njóna koyúhoti emo'u Itukó'oviti mekúke, ikótivexoa isóneuke ne váherevoko koane kuríkopahiko. Yoko anéyene kó'oyene koati payásoti ya Njóna, enepora yuhó'ixopitinoe, itea ako itúkonoke yúho.

Koêku yúku kouhápu'ikopeti

Mt 5.15; 6.22-23

³³Ina koe'íkomaka ne Jesus:

—Ako ihúxoti yúku kouhápu'ikope he'onó kixoâti xoko ákoyeaku iyúsea. Ákomaka xovopuí íxa ya sêsta, itea hane ímoa xoko koati imókonoku kouhápu'ikopeti motovâti ínixea koêkuti urúkovati ne ovokúti. ³⁴Kuteâti koêku yúku kouhápu'ikopeti, énomone koéneye ne yúke kexé'uke. Itukovo únati ne yúke, uhapú'itike yóvoheixo. Kene hákoti unâti ne yúke, hahákutikemo yóvoheixo. ³⁵Yokómoma koêku ne mani uhapú'iti xikóyoke, enepone mani kouhápu'ikoti iséneu, mará'ínamo itúkapu hahákutike imópi. ³⁶Enepo itukapu ainóvoti uhapú'iti apê xikóyoke, ákoti óvaku kali hahakú koyêtiya, ainóvotimo uhapú'itike yóvoheixo kuteâti koêku kouhápu'ikopeti koati xúnati uhapú'iyea kouhápu'ikopiti —kíxovokoxoane Jesus.

Koyúhoína Jesus pahúnevo ne farízeuhiko

Mt 23.1-36; Mk 12.38-40

³⁷Uke'éxone koyúhoyea ne Jesus, ápe farízeu itaíkoati níkoponea óvokuke. Urúkovane Jesus óvokuke ne farízeu, ivátakone xe'o mêsa. ³⁸Yoko iyúpaxova farízeu noixôa ákoyea háka Jesus ne kixoku kipóvo'uxeovo farízeuhiko tumúneke níkea. ³⁹Ina kixôa Vúnae Jesus neko farízeu:

—Itínoe farízeu, kutí kénoe xâne kókoyuse kixoíxoti kipó'ikea enovópeti yoko úto meúkeke, itea kúveuke koati ênoti ihómuyo. Énomone kénenoeye koêku itúkeovo ainóvoti váhere koekúti ovâ ne iséneu, koane usó kényeyi yaúpu'iki po'ínuhiko xâne, kutí koeti hi'ixîti ítukevo motovâti kirí'uxi apeínopiti. ⁴⁰Itínoe xâne ákoti isóneu. Haina póhutine koekútihiho noíxone po'ínuhiko xâne ivávako ne Itukó'oviti, itea koati ivavákotimaka ovoti isóneuke xâne.

⁴¹ Itúkapuikopo ovoti iséneuke iké'iparaxo Itukó'oviti, yane sasá'itimo uhá koeti kixeku itíkivo. ⁴² Koati kotívetimo kêku, itínoe farízeu. Kaná'uti ápeyea íperaxoke Itukó'oviti, hexakínoati póhuti yane uhá koeti yehí koeti ítikevo perêxo ndízimu. Muhíkinova ne kálíhunoe neóne xe'o yóvoku kuteâti otélam yoko âruta koane po'ínuhiko neóne kuteâti, peréxomaka ndízimu ya koêkuti yé'akeye yêho. Itea enepone itíki ponóvoti koekúti koane ákoyea omótovo yokovo Itukó'oviti, ákonoe itíka. Yoko énomone itukóvovo koâti nékone itíki, ákotimaka kurí ixêa itíki ne po'ínuhiko koekúti. ⁴³ Koati kotívetimo kêku, itínoe farízeu, vo'oku iti yómoti ivátakea xoko ivatákokuti ya nonekúti ke xoko ivátakoku koati payásotihiko ya íhikexovokuke hé'e. Epó'oxo enepo yihoíko-kono koêku víki ya none ovokúti, koati yáhatimaka yéxikono itíkivo teyo-néti. ⁴⁴ Koati kotívetimo kêku, itínoe kutí koeti poké'e ekóxokonoku ivokóvoti, ákoti iyusêa ápeyea ekoxóvatiya. Vekôa xâne oúkeke, ako éxa ápeyea imuyú-koti opékuke —kíxovokoxoane Jesus.

Exókoa Jesus pahúnevo ne éskiribahiko

⁴⁵ Ina kízo Jesus ne po'i ihíkaxoati ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse:
—Íhikaxotí, koêku kízineye yihó'inoa ne farízeuhiko, kotívetinovinimaka, uti íhikaxoti yútoe Muíse.

⁴⁶ Yane hara kízoa Jesus:

—Keáne itínoe íhikaxoti yútoe Muíse, kotívetimakamo kêku. Vo'oku yane ênoti íhíkavoti íhikexone, kutí koe íkeínoxoti po'ínuhiko xâne êno ínati koekúti ákoti itâ koínoyea. Ákomaka kalíhuina yónea iséneu keínoyi póhuti kali koekúti yane íkeinoxike po'ínuhiko xâne. ⁴⁷ Koati kotívetimo kêku, vo'oku kèxepuki katátumbana porófeta, enepohikone koyúhoti emo'u Itukó'oviti mekúke, koépeu yoxúnoekene. ⁴⁸ Yane kixeku itíkivo, koati keyuhópovoti kutipasí kó'iyea iséneu ne isóneu yoxúnoekene vo'oku kízoaku ne porófetahiko. Koati énomonehiko koepékoa, ina kino'ókonoe kexépukinoati katátumbana ne koépeuhiko, kutipasí keâti ne váhere ítuke yoxúnoekene. ⁴⁹ Énomone kó'ino ne Itukó'oviti yane hána'iti kó'exoneyea xoko kó'iyeku: “Mbahukínoatihikomo porófeta koyúhoti emó'um xapákuke, koánemakamo ápostulu, po'i mbáhoenoa, itea koepékotihikomo po'ínuhiko mbáhoe, koane íkoítoponoatimo kotíveti ne po'ínuhiko” kôe. ⁵⁰ Énomone kutí'inoke yoneátimo oúkeke ra xanéhiko apêti kó'oyene ne itina heú koeti porófetahiko koépeuti ukeátine inâ turixóvo ra mêm, ⁵¹ ukeâti kaxénake koépekeokonoku Ámbeu tukú koeti kaxena koépekeokonoku Nzakâriya, enepone koépeuti ukeâti ne hána'iti imokóvokuti yonoti xoko áta yane kíndanake hána'iti imokóvokuti. Aungópatimaka ngíxeopinoe: Oúke ra xanéhiko apêti kó'oyene yóneamo itína uhá koetíhiko neko koépeuti.

⁵² —Koati kotívetimo kêku, itínoe íhíkaxoati ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, vo'oku itínoe kutí koeti omó'ixoati ne xáve poréxoti xâne éxea ne kaná'uti exóneti íhae xoko Itukó'oviti, itea ako iké'itukexa, epó'oxo itopó kíxea ne po'ínuhiko xâne kaha'âti éxea —kíxovokoxoane Jesus.

⁵³ Ipuhíkopeane Jesus, koati imaíkinovati éskiribahiko yoko farízeuhiko, koane opósi'okeovahiko ya épemo'ikeake. Ako tópi kízoaku yuhó'inoahiko, kaha'aínati Jesus pahúkeovo ya yumópope. ⁵⁴ Koati kuxoâti hiko ápeyeamo koêkuti yuhu Jesus kutí'inoke motovâti koyúhoyeahiko ítúkeovo pahukóvoti.

Po'ínuhiko íhikaxovike Jesus

Mt 10.26-31

12 ¹Yoko koati yupihóvotine êno xâne ho'uxo-ho'uxó koetíne koane óko-nuhevekexekoko. Yane turíxovone íhikaxea ne Jesus. Íhikauhiko ínuxo íhikaxea. Hara kíxovokoxoa:

—Neíxipa ne kutí koeti kohiyákopeti pâum, ánahixope farízeuhiko, ákoti oríko ukóponea xapa po'ínuhiko xâne, enepone kutí kó'iyea koati sasá'iti ya po'ínuhiko xâne koeku enó'iyea ítuke ákoti aunáti.

²—Ako kixovókuti pikonéti éxeokono kó'oyene ákotimo kaurápu'ikakana. Koánemaka ne he'onó'oeti kó'oyene, kóyeaneo urápu'iyea. ³Vo'oku uhá koeti he'ono'ú kíxene keyúhoyi, kóyeaneo koûrapu'ikeokono xapa xâne. Koáne-maka ne koekúti hahaa kíxene keyúhoyi kúveuke yóvoku, kohonókokonotimo koyúhoyeokono, kutí'inokemo exoáti uhá koeti xâne.

⁴—Ítínoe íningone, hara ngxópinoe kó'oyene: Hákonoe píke xâne moto-vâti koépekeopi, vo'oku poéhane kexé'u ító koépekea, yane ákone xunáko ítúkea po'í koekúti. ⁵Itea énjakapivo nékone tíyi, énomone ne Itukó'oviti apêti xunáko koépekeopi koane iyónopeopi ipihóponovokutike. Ngáyukoa ngxéopinoe: Itúkapu énomone tíyo.

⁶—Ákoikopo akávanevo singu koeti kálíhunoe hó'openo ôti ya kali pi'âti pe'u tiúketi ákoti axu'ína ovâti? Itea ako kalíhuina ápeyea xapákuke nê'e ákoti exêa koêku Itukó'oviti. ⁷Muhíkova híyeu tiúti, éxoa Itukó'oviti yé'akeye. Hákoikopo píke, vo'oku ítínenoe yupihóvo ítóponone nonékuke Itukó'oviti yane ênoti hó'openo ôti —kíxovokoxoane.

Koêku teinôa xâne koyúhoyea hókea Jesus koáne akô'o teinâ

Mt 10.32-33; 12.32; 10.19-20; 2 Tm 1.8

⁸Ina kixovókoxopaikomaka Jesus:

—Koati ngxópitinoe: Uhá koeti xâne koyuhoâti nonékuke po'ínuhiko xâne ítúkeovo hokónuti, kúteanemakamo ngxíoaku nê'e nonékuke ánjuhiko ya vanúkeke. Ngoyuhoâtimakamo ítúkeovo hokónuti, undi íhae vanúke ikúti-pasikoponovoti xâne. ⁹Itea enepone koyuhoâti nonékuke xanéhiko ákoyea ítúkapu hokónuti, ngoyuhópatimakamo nonékuke ánjuhiko vanúkeke ákoyea ítúkapu hokónuti.

¹⁰—Áva xâne vaheréxinonuti emó'u, apêtikomo oxéne ítúyopea pahúnevo. Itea enepone xâne koyuhoâti ítúkeovo váhere ne ítuke Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, ákonemo ítúyopeaku ne pahúnevo.

¹¹—Enepo yamakánanoe yíhoikikono ya íhikaxovoku hó'e xanéhiko, koane nonékuke pahúkotihiho yoko po'ínuhiko payásoti tuti xanéhiko, hako pipokéxinoa iséneu ne kixékumo yimópíke koane koêkumo ne yiúho, ¹²vo'oku yaneko ôra, íhikaxopitinoemo Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti nékonemo keyúhoyi nonékukehiko —kíxovokoxoane Jesus.

Ako yusíka ixómoyea ipúpakinoa visóneu kahá'ayea úti vírikuxea

¹³Yane apé koéne hóyeno xapákuke neko êno xâne kixoti Jesus:

—Íhikaxotí, pehúka ne mbo'ínu haxákeana ne apeínoati kûreinovike haíkene úti —kíxoane.

¹⁴Ina kixôa Jesus:

—Hoyenó, undí'ikopo yúhoikovoku xâne? Haina indúkovoze nzaxákeoko-ko ne xâne kûreinoa haíkene —kíxoane.

¹⁵Ina kixovókoxopaikomaka Jesus neko êno xâne kamokénoati:

—Yokóhiyanavao ne uhá koeti kó'iyevoku koekúti íyekovoze, enepohikone mani ixómoinoke ipúpakinoa iséneu keha'âti kurí'uxeovo apeínopiti, vo'oku haina énomone ápeino ne xâne yara kúveu mêum —kíxovokoxoane.

¹⁶Ina itukínoahiko Jesus íhokoake ne áha íhikaxea. Hara kíxovokoxoa:

—Ápe hóyeno íríku, ênoti pôreu ha'i nóne isáneke. ¹⁷Ina koe isóneupinovo: “Námeamo ngíxoaneyé ra êno ha'i nónem? Vo'oku ákone iyónoangu”. ¹⁸Ina koepómaka isóneupinovo: “Énjoa ngíxoakumo. Ngatahíneatimo ra unákovoku ha'i nónem, ínamo indukápa koati hána'itiya. Énomonemo unángoa ra ha'i nónem, koáne ra uhá koeti apeínonuti. ¹⁹Yane ínamo angôe: Êno apeínonuti ngoúnae. Ákomo malíka yónoku. Kó'oyene, poéhane ómomíngéa, níngéa, énoyeovom yoko elókeyea ongóvo, ngoetímó.” ²⁰Itea hara kíxoa Itukó'oviti: “Iti koati ákoti isóneu. Kó'oyene yara yóti, ivekóvotinemo. Kutí'ikopomo itó-poinopi uhá koêti ne apeínopiti yúnahiu?” kíxoane Itukó'oviti —kôe éxetina Jesus.

²¹Ina koé'íkomaka ne Jesus:

—Koati énomone koéneye ne xâne yuixóvoteoxo kurí'uxeá apeínoati yara kúveu mêum, itea ako apeínoati xoko Itukó'oviti —koéne.

Kuvóvoti Itukó'oviti

Mt 6.25-34

²²Ina kixovókoxoamaka Jesus ne íhikauhiko:

—Énomone ngixínopinóe ákoyea ixomo ipúpakina iséneu kixékumo kêku itukovo káxe, ukínopikumo níke, koane nókone kexé'u, yoko kixékumo iké-'ipovoxopivo. ²³Vo'oku enepone kéyeku itukovo káxe, haina pohúneti níki, koane hainámaka pohúneti iké'ipovoxopivo yápeino. ²⁴Ivévakapihi ne hó'openohiko ôti. Ako nâ, koane ako ítixeaku ha'i nóne. Ákomaka unákoku níka, koane ákomaka óvoku ítixoku êno níkokónoti, itea kóyeane poréxea Itukó'oviti níka. Ákoikopo yéxa itúkeovo itínoe yupihóvo itóponone yane hó'openohiko ôti? ²⁵Ako ápahuina ya xepákukenoe itotimo koúkoponea kaxena ávo-yeani ivákapu, yusíkoti yupíheovo kahá'ayea koúkoponea. ²⁶Neíxoaneikopo, koêku ákoyea ite itíki kalíhuti koekúti, ná'ikopo koeti ixómoino yónoheixoa iséneu ne po'ínuhiko koekúti? ²⁷Ivévakapihimaka koêku payá'iyea ne koati uhé'ekoti híu ne itunoêvoti ya mêum, enepone iháxoneti humanévoti. Ako húka kuteâti xâne, koane ákomaka ixúxuka, itea koati ngixópitinóe: Muhíkova neko uhá koeti úhe'ene nâti Salúmaum, enepone hána'iti íríku mekúke, ako itápana úhe'ene híu ne itunoêvotihiko íhae mêum. ²⁸Katarákoapo Itukó'oviti ne itunoêvoti íhae mêum, mapini póhutine kó'oyene ápeyea, ihârotike oro'ókokonotinemo yúkuke, ínapomo hako katarákopi Itukó'oviti, itínoe xâne ôriti kúveova. ²⁹Hákonoeokopo ixomo yonóheixoa iséneu úkeakumo ne níke koane yêka. Hákomaka kenóko'inoe vo'ókuke ra koekúti. ³⁰Vo'oku koati énomone yónoheixo isóneu xâne ákoti êxa Itukó'oviti ya uhá koeti óvohikoku yara kúveu mêum. Yoko éxoá Yá'a íhae vanúke kénokinóe uhá koêti ra koekúti. ³¹Inúxotike ya uhá koêti, hane itíka yónoheixoku iséneu ítuke

Itukó'oviti, yane kousókinopeatimo Itukó'oviti ne po'ínuhiko nékone —kíxo-vokoxoane Jesus.

Koêku ne kaná'uti írikuxea xâne

Mt 6.19-21; 1 Pê 1.4

³²Ina kixovókokoxopaikomaka Jesus neko íhikauhiko:

—Itínoe hokónuti, itínoe kutí ngíxone kálíhunoe su'ûso ákoti axu'ína ikéneke koyonoâti, hákonoe píke, vo'oku koati ahá'inopínoe Yá'a íhae vanúke itíkivo xanéna koane yenópi vanúke natíxokuke. ³³Enepone apeínopiti, yaká-vanea, koane pêrekexamaka xâne ákoti apeínoati ne ésa'i. Yane apêtimo íhaku títetina ákotinemo ipúpa'ixeaku, koane enómakamo apeínopiti ákoti uké'eyeaku vanúkeke xoko ákoyeaku itápana ómevoti, koane xoko ákoyeakumaka kálíhunoe hó'openo níkhéati. ³⁴Vo'oku koêkuti yunákoaku ne apeíno-piti, itukapu vanúkeke, áko'o itukapu poké'eke, énomonemakamo yónoheixo iséneu —kíxovokoxoane.

³⁵Ina koe'íkomaka Jesus:

—Itíkupu xâne usó koyêti kuteâti koêku xâne iyukovó koyêti, ko'ipovó kixóixotimaka ípovo, koane ihuvé koyêtimaka yukúna aukápapu kúxoixopone. ³⁶Kutí yákoyenoe ahinoêti ixómoti noimé'exopo seópope pátarauxa ukopeâti áyuíke kasátuxoti. Seopóne pátarauxa, enepo ipusókopo pahapéti, usó kóyepone ahínoe míhe'okopinoa. ³⁷Koati únatimo koêku ne ahinoêti-hiko inú'epo pátarauxa ixómoti noimé'exopa. Koati emo'úti ra yunzó'inopínoe: Itukovó koetimo koati pátarauxa silo'íxopomo ípovo ko'ítukeyea. Yane kavátahikoatimakamo neko ahínoe xe'o mēsa ominoâti níka. ³⁸Yusíkoti itúkeovo ya kuku yóti, áko'o ya māturukata seópea ne pátarauxa, koati únatimo koêku neko ahínoe inú'epo ixómoti noimé'exopa. ³⁹Koati endó'okopitínoe koêkumo: Eneponi exá únae ovokúti orana símope ne ómevoti, maní koyonoâti ne óvoku, ákoni síka úrukeova ne óvoku. ⁴⁰Keálenoemaka, neímexa ne aúngopovopemo, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne, vo'oku ya koati ákoyeakumo kixápanu, énomonemo aúngopeovo —kíxovokoxoane Jesus.

Éxetina Jesus koeku únati yoko váhere ahinoêti

Mt 24.45-51

⁴¹Ina kixôa Pêturu ne Jesus:

—Unaém, enepora yéxetina apêti íhokovoke, koati utíne itíkinoa? áko'o uhá koetímaka xâne —kíxoane.

⁴²Ina kixôa Jesus itukínoati po'í íhokoake:

—Kutí'ikopomea itukóvo kuteâti ne ahinoêti koati yuixóvoti ítukexeokonoke, koane ponóvoti isóneu ítukeke? Énomone neko poréxoakemaka pátarauxa éxea koêku ne po'ínuhiko ahínoe, motovâti kóusokinoa nókone koatíke kaxénaxeokonoke. ⁴³Koati únatimo koêku ne ahinoêti inú'epomo pátarauxa kíxeaneye ko'ítukeyea aukápapu. ⁴⁴Koati endó'okopitínoe koêkumo: Kuri'ó kixoâtimo pátarauxa kóyoninoa uhá koeti apeínoati. ⁴⁵Itea enepo akôe isóneu ne ahinoêti: “Yupíhovane xu'íkeneyea ne mbátarauxa” akôe, ina turixápu yehépoke'exea ne po'ínuhiko ahinoêti, ha'íne, koane yuíxeovo níkea, énoyeovo yoko kohíhiyea, naíxapu nê'e. ⁴⁶Vo'oku seopó koetímoma pátarauxa ya káxe koati ákoyeaku kuxápa, koáne ya ôra ákoyeakumaka éxa

káyukopeovomo. Yanê'e, koati kotívetimo kíxoaku pátarauxa ipihápana. Iyónópato xoko iyónopoku xâne ákoti akutípo.

⁴⁷—Enepone ahinoêti exoâti ne ahá'inoa pátarauxa, itea ákoti usó akóye kousokea, ákotimaka itukêa ne âha, koatimo xúnati yehépoke'exeokono ipihápanakana. ⁴⁸Itea enepone ákoti exâ ne ahá'inoa pátarauxa, yusíkoti váhe-rexea ítuke koane motókeyea xu'ínayea ipíhophoneokono, itea ákomo áxuna kíxoakumo pátarauxa yehépoke'exe ipihápana. Vo'oku enepone xâne ênoti pónekonoke, konokoâti enó'iyeamaka únatinoe koekúti ítuke, pôreupo vo'oku enó'iyea pónekonoke. Kúteanemaka koêku ne xâne xu'ínati ípara, koati kono-koâti enó'iyea pôreupo anu'úkupati ne yé'akeye pónekonoke —kíxoane.

Xâne okopókokoti vo'oku Jesus

Mt 10.34-36

⁴⁹Ina koe'íkomaka ne Jesus:

—Enepone nzímea yara kúveu mêum, ínzokoa yúku oro'ókoti, yoko ehá'ani turíxeovone kó'iyeaneye. ⁵⁰Itea anéyeiko kotíveti koekúti véngokuikomo. Koati konokoâti ítúkeovo oúngekemo yóno ne êno tiveko koekúti, epó'oxo koati hána'ítine tiveko inzóneu koêku ávoyea ndarú'uxa. ⁵¹Íkítixatinoe nzi-mínoti motó'iyeva úhepeyea isóneunokoko ne xâne yara kúveu mêum? Ákomo ákoeneye. Koati endó'okopitinoe koêku: Apêtimo okopókokoti vo'ónguke. ⁵²Ukeátine kó'oyene, itukovo apêti singu koeti ko'óvokuti ya póhutike ovokúti, mopó'amo okopâti ne po'i pi'âti, itukovo pi'âti okopâtimo ne po'i mopo'âti vo'ónguke. ⁵³Kúteanemakamo koeku hóyeno yoko xé'a. Okopâtimo hóyeno ne xé'a, áko'o itukovo xé'a okopâmo ne há'a vo'ónguke. Kúteanemakamo koeku sêno yoko ihíne. Okopâtimo sêno ne ihíne, áko'o itukovo ihíne okopómo êno vo'ónguke. Kúteanemaka koeku sêno yoko sinéna vo'ónguke, okopâtimo sêno ne sinéna, áko'o itukovo sinéna okopâ ne imóse vo'ónguke —kíxovokoxoane Jesus.

Hoénaxovope yé'exeovone hunókoku ra mêum

Mt 16.2-3

⁵⁴Ina kixovókokopaikomaka Jesus neko êno xâne:

—Enepo neixónoe kapási ukeâti kíyo'i káxe, “Úko rakéne” kénoue. Koáne, kevó'oxo. ⁵⁵Koáne enepo sa'irí'okovo ne ihunóvoti, neixoâtinoue ne úkeaku, “Kotúpotinemo” kénouemaka. Koá'axo, kotúpo. ⁵⁶Ítínoe ikútixapovoti koati ko'éxoneti, é'exo kíxeanoe koêku ra mêum koáne ra vanúke, koêku kahá'ayea kévea koane kotú'iyea, itea inípono ákoyea yéxa itukóvotiye ra káxehiko símokune úti. ⁵⁷Manímaka konókoti yéxinoe péni iséneunoa ra koekútihiho! —kíxovokoxoane Jesus.

⁵⁸Ina koe'íkomaka:

—Itukovo apêti évotikopike po'i xâne, ina omôpi yuhoíkovokutike, ya koêkuiko yéni, tumúneke sími yuhoíkovokutike, yapásika kíxeaku unátipinokoko iséneu, maka hákone iyonópi nonékuke ne pahúkoti yuhoíkovokutike, vo'oku mani kurikópiti nê'e xoko pulísea. Kene ne pulísea, mani kurikópiti ika'ákovokutike. ⁵⁹Enepo akoéneye, koati ngixópiti ákoyeamo ipíhikapi koêku ákoyea peréxapa uhá koêti ne yoréveu —kíxovokoxoane Jesus, exókoatihiko kónokea épemea Itukó'oviti kotúyopinoa pahúnevo tumúneke seópea nonékuke.

Konókoti kuríkoepa úti ne váhere vítuke

13 ¹Koati énomone yaneko koyúhoyeaku Jesus, apé koéne xanéhiko simoâti, koyuhó'inoati koêku ne íhaehiko Ngalíleya, koépeu Pilátu, ítúkeovo isúkotihiho hó'openo, ikó'iparaxoke Itukó'oviti, yaneko koepékoko-none. ²Ina kixoáhiko Jesus:

—Ikítixatinoemea koati yupihóvoti váherevoko ya po'ínuhiko xâne íhae Ngalíleya nekôyohiko vo'oku kixókonokuhiko koépekeokono? ³Ako kalíhuina kó'iyeaneye. Koati ngixópitinoe: Enepomo hákoti iketívexoa iséneuke ne pehú-nevo, koane hákotimaka kirikópa, koati kotívetimakamo kixékonoku ya hunó-kokuke. ⁴Kene neko dizoit koeti ivokóvoti ya Silôe íkoro'uxovone neko éyevoti péti vanúkeke koexépoeti, pe'okoâtinoemea ítúkeovo koati yupihóvoti váhere-voko ya uhá koeti po'ínuhiko xâne íhae Njeruzálem? ⁵Koati ngoyuhó'inopiti-noe: Enepomo hákoti iketívexoa iséneuke ne pehúnevo, koane hákoti kirikópa, koati kotívetimakamo kixékonoku ya hunókokuke —kíxoanehiko Jesus.

Koeku xuve fígu ákoti há'i

⁶Ina itukínoahiko Jesus íhokoake ne áha íhikaxea. Hara kíxovokoxoa:

—Ápe hóyeno apêti xuve fígu xapákuke xuve úva nóne. Po'i káxe opó-sikoponea há'i yane xúve itea ako êho. ⁷Yane ina kixôa neko koyonínoati ne nóne: “Mopó'ane xoénae ixomo ombósi'ixoponea há'i râ'a, itea anéyeiko âvoyea ênjo. Titúkane kó'oyene, vo'oku ovohí koâti ra pok'é'e koêku ákoyea pôreu” kíxoane. ⁸Ina yumopâ ahínoe: “Síkeavone yara xoénae. Imbanó'ekoa-tikomo, ínamo imbíhina katamú'ikoati. ⁹Yane enepo parêxa há'i, únatimo. Kene hákotimo, pehúkanemo tetúkeovo” kíxoane —koéne éxetina.

Sêno ka'aríneti koítovone Jesus

¹⁰Ya sâputu, káxe koati sasá'iti xoko evo jûdeu, ixómoti ihíkaxo ne Jesus ya íhikaxovoku hó'e jûdeuhiko. ¹¹Yane simóne sêno ka'aríneti. Dizoit koetíne xoénae ixomo iká'arinexoa ndémoniu. Yupíhovone itipu'í kó'iyea vo'ókuke, ákone ita ponópeovo. ¹²Noixoâne Jesus, iháxikoane ina kixôa:

—Senó, ítivoane ra yaríne —kíxoane.

¹³Yane ípiho vó'u Jesus muyókuke. Ehá'axo kíxoaneye, ponópovone koxé'u neko sêno. Yane yupihovó koéne iháy'u'ikea Itukó'oviti neko sêno. ¹⁴Itea ímai-kovo ne inuxínoti itukéti yane íhikaxovoku hó'e jûdeu, vo'oku koíteova Jesus ne sêno ya sâputu. Hara kôe:

—Anéye sei koeti káxe motovâti ko'ítukeyea ne xâne. Énomone síminoe ítivoa ne yaríne, kene ako yusíka ítúkeovo ya sâputu, káxe koati sasá'iti hó'êke úti —koéne.

¹⁵Ina kôe ne Vúnae:

—Ítínoe ikútixapovoti koati sasá'iti ya po'ínuhiko xâne, ákonikopo kíxea-panano ne píyo vûi, itukovo píyo juméntu xoko ómomikoku íyikoponi úne ya sâputu? ¹⁶Ina keno'óko ra sêno, koati ámoripono Ábraum iká'arinexone Satánae dizoit koetíne xoénae. Ná'ikopo koeti ákoino omótova íteova ya aríne ya sâputu? —kíxovokoxoane.

¹⁷Uke'éxone koyúhoyea Jesus, teyó koénehiko neko uhá koeti okopâti, itea yupíhova elókeyea okóvo ne po'ínuhiko jûdeu vo'ókuke uhá koêti neko ihayú-'iuti ítúke Jesus.

Éxetina Jesus koêku ukóponea ne ake nonéti koéhati mostarda

Mt 13.31-32; Mk 4.30-32

¹⁸Háramaka koe íhikaxea ne Jesus:

—Kutimea koéneye ukóponea ne natíxea Itukó'oviti xapa xâne? Kutimea ínzokoa? ¹⁹Hara koéneye kalíhuti ake nonéti, enepone iháxoneti mostarda enepo nâa hóyeno ya isáneke. Ihonópone, paya'ínemaka, itúkovone xuve tikóti. Yane itúkotine môko ne hó'openo ôti káva'oke —koéne.

Éxetina Jesus koêku ne kohiyákopeti pâum

Mt 13.33

²⁰Ina koe'íkomaka ne Jesus:

—Kutimea ínzokoa kixoku ukóponea ne natíxea Itukó'oviti xapa xâne? ²¹Hane koéneye kohiyákopeti pâum veínoake sêno ánahíxea mopo'âti ihíxopeti tiríku. Ehane heú kíxoa kohíyakea ne tiríku —koéne.

Koeku kalíkuti pahapéti

Mt 7.13-14; 7.21-23

²²Koêku yónea ya Njeruzálem ne Jesus, koane íhikaxea emo'u Itukó'oviti yane pitivókohiko yoko ipuxóvokutihiko vékoku. ²³Yane ápe xâne kixoti Jesus: —Unaém, ákomeamo axú'ina ne xâne koítovone Itukó'oviti yonopâti xokóyoke?

²⁴Ina yumopâ Jesus, itukínoati íhokoake.

—Kéxuna'ixapunoe víki ne kutí koeti kalíkuti pahapéti. Koati ngxópitinoe: Enómo kaha'âti vékea itea ákomo íta —kíxoane.

²⁵Ina itukínoamaka po'i xêti, íhokopovoke, koane íhokoake ne xâne ákotimo urúkapapa ne natíxoku Itukó'oviti vanúkeke. Hara kôe:

—Exepúka ne únae ovokúti, exexápene ne pahapéti, itukapu meúkeke yovó-'íkonoe íxómoyea ípísoko pahapéti ké'iyi: “Unaém, míhi'akinavea ne pahapéti” ké'iyi, yane haramo kixópi: “Hainánoe iti ovónje” kixópitinoemo. ²⁶Ínamo íxeánoe: “Kahá'inepipepo úti xe'o mēsa óvoku níkokónoti yoko ekâti yane-kôyoke, koane koati vípuxovokuke íhíkexopepo” kixeâtimo. ²⁷Itea haramo koépomaka yuhó'inopinoe únae ne ovokúti: “Ako énjapinoe. Yahíkuxipunu, itínoe itúkoti váhere” kixópitinoemo. ²⁸Yane neixoâtinemo ne Ábraum, Izáki koane Njáko ya natíxokuke Itukó'oviti, koánemaka uhá koetíhiko ne páhoe Itukó'oviti koyúhoyea emo'u mekúke, itea kirikókonotinemo meúkeke yane natíxokuke Itukó'oviti. Yoko enómo iyókexoti yoko ngarutútukexoti ôe vo'oku hána'iti tiveko koeku xâne xoko yenópoku. ²⁹Enómo xâne ivatákopotimo xe'ókuke mēsa ya natíxoku Itukó'oviti ukeâti ya uhá koêti ra kúveu mēum, xoko úkeaku ihâroti, yoko xoko íyeu kíyo'i káxe, koane xoko úkeaku kásati, yoko xoko úkeaku ihu-nóvoti. ³⁰Apêtimo xâne ákoti apayáso ovoti íkenétike koêku kó'yene itukóvotimo koâti teyonéti ya po'ínuhiko xâne yaneko káxe. Kene xapákuke ne teyonéti koêku kó'yene, apêtimo okópoti koati íkenétike —koene Jesus.

Ako omótova okóvo Jesus ne íhae Njeruzálem

Mt 23.37-39

³¹Koêkuiko koyúhoyea ne Jesus, ápe farízeuhiko kixopónoati:

—Hákone yovóheixo yáye. Ipíhikapi rá'a, vo'oku kahá'ati koépekeopi ne Êrodi —kíxoanehiko.

³²Itea hara kíxoa Jesus yumópeahiko:

—Yéta'akapana ne Êrodi, enepone kutí koeti éxeako úkoe, ngópuhikopea-komo ndémoniu xoko xâne úroevo, yoko ngoíteovokomo ka'aríneti kó'oyene yoko ihârotike. Yane mopó'apeke káxe, unzéxotinemo índuke. ³³Ngonóko-tiko ungóponea ya po'íkehiko pitivóko kó'oyene, koane ihârotike, yoko po'íke ihâroti, motovâti nzímea Njeruzálem, vo'oku ákomo po'i koépekokonoku porófeta koyúhoti emo'u Itukó'oviti, ákoti itukapu ya Njeruzálem.

³⁴Ina koe'íkomaka ne Jesus:

—Imáko ké'iyivoku, itínoe íhae Njeruzálem. Aínovonoe iti xâne yómoti koépekea porófeta koyúhoti emo'u Itukó'oviti. Aínovonoemaka iti koépe-kenati ovoxe Itukó'oviti páhœ xepákukeno, hipokoâti ya mopô. Kuteâti kíxoaku tapí'i ho'úxea ne xe'éxaxapa opékuke kèvi, mani ngaha'âtímaka ngí-xeopineye kuteâti, itea ákonoe yakáha'a. ³⁵Yara kuteâti kékunoe, ákonemo ovâti ra yóvokunoe. Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe: Ukeátine kó'oyene, áko-nenoemo neíxapanu tukú koeti yaneko káxe ké'iyikunoemo: “Viháyu'ika ne páhoenovi Vúnae Itukó'oviti, enepone keno'ókoti ya iháke Itukó'oviti” yakoé-noe —koéne ne Jesus.

Koitóvo ka'aríneti ne Jesus

14 ¹Po'íke sâputu, pího Jesus níképonea óvokuke farízeu. Yoko koati teyonéti neko hóyeno xapákuke po'ínuhiko farízeu. Enepone xanéhi-koya, koati komómoti Jesus. ²Ápemaka hóyenoya momo'ópixoti. Koati noné-kuke Jesus óvoheixo. ³Ina kixovókoxxoa Jesus ne júdeuhiko ihíkaxoti yútoe Muíse, yóko'o ne farízeuhiko:

—Yane Ponóvoti Kixovókuti hó'e úti, poréxovi koíteovo uti xâne ya sâputu? áko'o ako paréxavea —kíxovokoxoane.

⁴Itea yunuku-yunukú koénehiko. Ina namu'ókoa Jesus neko hóyeno, yane koítovane, ina porexôa pihópea. ⁵Ina kixovókoxxopamaka Jesus neko xâne:

—Ínani áva xí'íxa, áko'o vuina íti ikoróno'ekovoti ikokúti. Yusíkotini ítú-keovo ya sâputu, ákonikopo yéhaka viyópi? —kíxovokoxoane.

⁶Itea ákohiko éxa kíxoaku yumópea.

Kahaná'ikokonotimo ne xâne ákoti kapayásakapapu

Lk 22.26-27; Fp 2.3; 1 Pê 5.5

⁷Koêku ixómoyea komóma Jesus ne hupíútihiho koane kixoku noívoxxoea haxaéti ivatákokuti xe'ókuke mēsa xapákuke xâne koati payásoti, yane turí-xovone ítúkinoá fhokoake ne áha fhikaxea. Hara kôe:

⁸—Enepo iteíkakana níképoni xoko áyui kasátuxoti, hako neivókoxxo ivéta-koku ovoti xêrerekuke kasátuxoti, vo'oku enepo síma koati payásoti ya itíke, ⁹yane simópitimo ne itaíkopiti, enepone itaíkoatímaka ne po'i simôti, epe-mópitimo ípekivo motovâti ivátakea ne po'i simôti. Yane hána'itimo tíyapana koêku vatahí képi po'íke.

¹⁰—Itea enepo áva itaíkopiti, hane yéna ivétakoponi xoko ivatákokutihiko ákoti itukapu ivátakoku payásoti. Yane enepo pihinápi ne itaíkopiti, haramo kixópi: “Iningoné, hara ivétakapana nonekúti xêrerekuke ne kasátuxoti”

kixópitimo. Yane kuteâti kixópiku, koati kapayásokopitimo nonékuke uhá koeti po'ínuhiko itá'iuuti.

¹¹—Vo'oku koteyókokonotimo ne uhá koeti kapayásokopovoti. Kene ne ákoti kapayásakapapu, kahaná'ikokonotimo —koéne.

¹²Ina kixoá'ikomaka Jesus ne itáikoati:

—Enepo áva íte'iu yóvokuke arámusakoponea, áko'o jántaxoponea, hako itukovo ínickenhiko íteiko, itukovo pe'ínuhiko, áko'o itukovo iyínoxapa. Hákomaka ítefko míxone xêrerekuke yóvoku áva íríkuhiko xapákuke. Vo'oku íxeáneye, itáfkopopitimakamo níképoni óvokuke. Yane koati nemukópatinemo ésa'i ne itíkinoá únati ne po'i xâne. ¹³Itea enepo yokoyúí, hanemo íteika xâne ákoti apeínoati, koáne ne apêti isáyunevo poixo'o múyo, koáne ne mohéveu yoko komítitihiko. ¹⁴Yane koati únatimo kêku, vo'oku ákoyea oxéne ne íte'iu poréxopeopi ésa'i únati ítikeinoá. Itea koati apêtimo nêmoepo yaneko káxe exépukopeakumo ukópea xapa ívokóvoti ne kasása'íupo Itukó'oviti, enepohikone ponóvoti kixoku itúkeovo —kíxoane Jesus.

Éxetina Jesus koeku hóyeno kóyuiti

Mt 22.1-10

¹⁵Yoko ápe ha'íne Jesus xe'ókuke mêsa kameâti neko yúho. Yane hara kixo Jesus:

—Koati únatimo koêku ne xâne apêti xapa níxaxóvoti ya natíxokuke Itukó'oviti vanúkeke —kíxoane.

¹⁶Ina itúko xêti ne Jesus. Hara kôe:

—Ápe hóyeno itúkoti hána'iti níxaxóvoti, ênoti húpiu. ¹⁷Simovóne orána neko níxaxóvoti, pahúkone ahínoe kixóponea neko húpiuhiko yusíkea píheanehiko vo'oku usó'iyane uhá koêti.

¹⁸—Itea póhutihiko neko hupíúti, aínovo apêti pó'onexeovoke. Hara kíxoá inúxoti yumopâti: “Apêti poké'e inámati váneum. Koati ngonokoâtiko nóinjo-ponea. Yokóseananu, yéta'akapinanamo ne pétaraua ákoyeanemo omótova mbíhea” kíxoane.

¹⁹—Ina kixôa po'ínu: “Apêti singu koeti vúi ka'apénékokoti, váneum, yoko ngonokoâtiko nzixópea. Yokóseananu, yéta'akapinanamo ne pétaraua ákoyeanemo omótova mbíhea” kíxoanemaka.

²⁰—Ina koemáka ne po'ínu: “Ínati ngoyêno. Ako omótova mbíhea” kôe.

²¹—Aukópovo ne ahinoêti xoko pátaraua, heú kíxoá koyúhopinoá uhá koêti neko koekúti. Yane yupíhova ímaikinovo xanéhiko húpiu neko únáe ovokúti. Ina kíxo ahínoe: “Yéhakapu, pihéne ya uhá koeti none ovokúti ya pítivokona úti, ya koêkuti xe'o ovokúti vékoku xâne. Víyahikapana ne xâne ákoti apeínoati koáne ne isayú'ixovoti poixo'o múyo, yóko'o ne komítiti, koáne ne mohéveu” kíxoane.

²²—Koane pihóne. Ikénepoke, hara kíxoá ahínoe: “Unaém, indúkoane ne péhoenonu, itea anéyeiko ivatákokuti” kíxoane.

²³—Ina kixôa pátaraua: “Yéhaka víki ya none ovokúti koáne ya kálihu-noe xêne. Koêkuti tekópone, pehúka yâkeneye maka ipúhikane ra óvongu.

²⁴Koati ngixópitinoe: Ákomo ápahuina xâne xapákuke neko inúxotihiko nzúpiu mboréxakemo níkea ra níkokónoti ngoúseune” koéne —koe éxetina Jesus.

Nókone kó'iyea isóneu ne kaha'ati hókea Jesus

Mt 10.37-38; Lk 9.23-24; Xu 12.26

²⁵Yoko yupíhova êno xâne hokó'ixoti Jesus koêku yónea. Ina inonéxinova Jesus, hara kíxovokoxoa:

²⁶—Uhá koêti xâne kaha'ati hókeonu, konókoti itúkeovo ûndi ako omótovoxo okóvo ya uhá koêti, ínati yusíko itúkeovo ínzikau. Ako yusíka itúkeovo há'a, êno, yêno, xe'éxaxapa, itukovo po'ínuhiko ako omótovoxo okóvo ya undíke, muhíkovamaka unako koêku yara kúveu mêum. ²⁷Koáne enepone xâne ákoti usó akóye koítoponeovo kotíveti koêku hókeonu, ákotimaka akahá'a kutí kíxeovo xâne koínoti kurúhuna iyonókono xoko kurúhuxokono-kumo, ako yusíka itúkeovo hokónuti. ²⁸Konókoti itúkinoá isóneu xâne inúxotike íteamo hókeonu, áko'o ákoyea, kuteâti koêku áva xepákukenoe kaha'ati koéxepukea éyevoti péti vanúkeke. Ako yusíka itukó kíxea, ákoti itukína isóneu yé'akemoye ésa'i ovâti inúxotike. Konókoti ivátakinoá okóvoxea yé'akemoye ésa'i inúxotike, noixoâti motó'iyevamo ne tiúketina. ²⁹Vo'oku eneponi uke'é akôe tiúketina, póhutikone poéheve úsexo, ákotineni omotóva úsexea háxa, yane mani koemóke'eati uhá koeti xâne noixoâti ³⁰koáneni kíxeokono: “Enepone hóyeno, pohn turí kixo ítuke, ako úsexa” mani kixokónoti.

³¹—Kúteanemaka koêku xoko nâti. Ákoni pihó ákoe okótumonexea po'i nâti, anáne, kaha'ati okópea ákoti ivatáka inúxotike, itukínoati isóneu íteamo ya yehí koeti mili húndaruna ne keno'ókinoati okópea omoti vinti koeti mili húndaruna. ³²Vo'oku eneponi inixâ ákoyeamo íta, ya koêku ávoyea malíka ne anáne, mani apétimo páhoe xokóyoke epemóponoati nókone itúkea motovâti ákoyea isukókoti.

³³—Keánenomemaka, uhá koeti xepákukenoe kaha'ati hókeonu ákoti usó akóye kuríkea uhá koeti ítukevo, ákomo omótova hókeonu —kíxovokoxoane.

Koeku yúki ákotine uhéko

Mt 5.13; Mk 9.50

³⁴—Koati únati koekúti ne yúki, itea enepo auké'e taú'iko, ákonemo oxéne aúkopinokonoa. ³⁵Yane ákone itúkovo. Muhíkova eneponi kurikákana poké'eke xoko nonéti, koaneni anahíxakana isiko hó'openo, ákoni itúkovo. Poéhane kuríkeokono. Koêkuti kamoâti ra yûnzo, ivávaka —kíxovokoxoane Jesus neko xanéhiko.

Kóseana Jesus ne xâne pahukóvoti

Mt 18.12-14

15 ¹Yoko êno koperáxinoti nâti, enepone ánu'ukenati kóperau, koane enómaka xâne pahukóvoti pihôti xoko Jesus, kamokénoponoati. ²Yane kapáhakinovohiko koeku Jesus ne farízeu, enepohikone yuixóvoti hókea yútoe Muíse, koáne ne íhíkaxoti yútoe Muíse, enepone éskiribahiko. Hara kixókoko: —Imáko ra hóyeno anahíxovoti xâne pahukóvoti koane iníkoatihikomaka —kixókokone.

Ihíkauvoti ihókovoti koeku moyóniti su'úso

³Ina itukínoahiko Jesus íhokoake ne áha íhíkaxea. Hara kíxovokoxoa:

⁴—Ínani áva hóyeno xepákukenoe apêti póhuti séndu su'úsona. Kavú'íxa póhutiya, ákonikopomea kurí íxahiko ne noventai nove koêti ya xoko óvoku kóyonoyea ya mêum, koeku opósikoponea neko moyóniti tukú koeti inixá-pana? ⁵Yane inixápanane, mani yupihovó koeti elókepea okóvo. Mani imó kixopâti povókuke omópea. ⁶Yane seapáne óvokuke, mani ho'úxoti ínikonehiko yoko ko'óvokutihiko xêrerekuke óvoku ínani ixâ: “Hivá'axapananu ya elókeko ongóvo, vo'oku íninjopane ne nzu'úsona ivu'íxoti” ákoni íxa?

⁷—Koati ngixópitinoe kó'iyeanemakaye ne êno elokékoti okovóti ya vanú-keke enepo apê póhuti pahukóvoti ikotívexoati isóneuke ne váhere kixoku itúkeovo, koane epémoti Itukó'oviti kotúyopino. Enoné'e elokékoti okovóti vo'ókuke neko póhuti koxe'u xâne yane noventai nove koeti ponóvoti kixoku itúkeovo ákoti okonóko épemea Itukó'oviti kotúyopino pahúnevo —koéne.

Ihíkavuti ihókovoti koeku tiúketi kovú'e sêno

⁸Ina koe'íkomaka ne Jesus:

—Ínani áva sêno apêti yehí koeti pe'u tiúketina. Kavú'íxa póhuti yane yehí koêti, ákonikopomea íhuxa yukúna, ina kókoyuse ixâ kaúha'íxea uhá koêti ne kúveu óvoku oposíkopati tukú koeti inixoponea? ⁹Inixápanane, mani ho'úxoti ínikonehiko yoko ko'óvokutihiko oveâti xêrerekuke óvoku, ínani ixâhiko: “Hivá'axapananu ya elókeko ongóvo vo'oku íninjopane ne po'i pe'u ndiúketina ngovú'emeku” ákonikopomea ákoe?

¹⁰—Koati ngixópitinoe: Émonemaka koéneye elókeko okóvo ne ánju, enepohikone ovoxe Itukó'oviti ya vanúke enepo apê póhuti pahukóvoti ikotívexoati isóneuke ne váhere kixoku itúkeovo koane epémotimaka Itukó'oviti kotúyopino —koéne.

Ipuhíkeati óvoku há'a ákoti kayúsea kixoku itúkeovo

¹¹Ina koe'íkomaka íhikaxea Jesus:

—Ápe hóyeno pi'âti xé'a. ¹²Po'íke káxe, hara kixo há'a ne nihí'iti xé'a: “Pai, mani ngaha'âtine peréxinoa ne íkinonuke yane apeínopiti” kíxoane.

—Yane haxákoane há'a apeínoati neko pi'âti xe'éxa. ¹³Avo áxu'íkene, kaúnakovo neko homoêhou. Yane ómane uhá koêti ne apeínoati. Úkeane pího po'íke poké'e ákoti malíka. Heu-heú kíxoa komóhiyea neko tiúketina. Koêkuti áha kíxeova, itúkoa. Koati vahéréxoti kixoku itúkeovo.

¹⁴—Ukéxoane heú koêti neko tiúketina, kenó'okone êno hímakati yaneke poké'e. Yane turíxovone ikónoko'ixeovo neko homoêhou. Épekoanemaka hímakati. ¹⁵Úkeane pího xoko hóyeno íhae neko poké'e oposíkoponoti itukétiya. Yane pahúkoane hóyeno óyonokuke kátarakinoa kuréna. ¹⁶Yâkoxonoye, íyokovane níkea neko nika kûre. Koáhati ákoti porexoâti níka. ¹⁷Ina itukópino isóneu neko homoêhou. Hara koe isóneupinovo: “Enepohikone ko'itúkeinoti nzá'a, áinovovo koati únatihiko níka. Inímbono yâye ngoitóponovoti kotíveti ya hímakati. ¹⁸Ngaúna-kapapuvu, mbihópotine xoko nzá'a kó'oyene. Ká'aye ngixopâtimo: ‘Pai, koati undi ákoti aunáti kixoku itúkeovo nonékuke íhae Vanúke koane nenékuke. ¹⁹Ákone omóndokea indúkeovo xí'íxa. Kutí íxepanune yahínoe' ngixopâtimo” koéne isóneupinovo. ²⁰Yane koúnakopovone neko homoêhou ina pihôpo xoko há'a.

—Avo malíkapa, ínixopane há'a yâkeneye koane yupíheovo kóseanayea. Ina ehakóvo okótumonexopea koáne opóno'ekopea. ²¹Ina kíxo há'a neko

homoêhou: “Pai, koati undi ákoti aunáti kixoku itúkeovo nonékuke íhae Vanúke koane nenékuke. Ákone omóndokea indúkeovo xi'íxa” kíxoane.

²²—Yane hara kixo ahínoehiko neko há'a: “Yéhakapunoe, yámame ne koati únati ipovóti, itíkapina ra nje'éxa. Itíkapinamaka horóxona yoko hapátuna. ²³Viyápananoemaka ne koati kínati xe'exa váka koane isíkanoe. Vokóyui, aélokenemaka vokóvo ²⁴vo'oku kutí koetine ivokóvoti ra nje'éxa, itea iyúko-povone. Kutí koe ivu'íxoti, itea íninjopane” kíxoane.

—Yane turíxovonehiko kóyuiyea.

²⁵—Yoko mêum óvoheixo ne xuv'éti xe'éxa neko hóyeno. Ye'éxopone óvoku há'a, kamone êno emo'u oxokénati yoko hiyokéxotihiko. ²⁶Ina ihaxíko ahínoe há'a epemoâti kó'inokeneye ne koekúti.

²⁷—Yane hara kíxoane ahínoêti yumopâ: “Seópotine yâti. Yoko kóyuiti ne yá'a. Pahúkoamaka isúkeovo ne koati kínati xe'exa váka vo'oku ákoyea yuvâti ne yâti koeku seópea xokóyoke” kíxoane.

²⁸—Yane yupihovó koene ímaikeovo xuv'éti xe'éxa neko hóyeno kamôa. Ako akáha'a úrukopeovo ovokúti xoko ayuúti. Ina ipuhíkino há'a oposí-koati kouhepekopea isóneu. ²⁹Itea hara kixo há'a neko hóyeno: “Pai, enóne xoénae ngo'ítukeinopi. Ako anú'ungeaku yemóu koane koêkuti péhoenonu, indúkoa. Itea muhíkova kali xe'exa váxikita, ako peréxinoaku motovâti ngó-yuiyea xapa íningone. ³⁰Itea koeku seópea ne xi'íxa, enepone heú kixoti uké'exea apeínopiti yâtikeneye xapa mohíti sêno, ainovó koe énomone itíkino ayuúti. Pehúkoakomaka isúkeovo ne koati kínati xe'exa vakana úti!” kíxoane.

³¹—Ina kixôa há'a: “Nje'exá, koati yóvokune yâye njokóyoke. Heú koeti apeínonuti, ítikenemaka. ³²Yoko koati konokoâti kóyuiyea úti koane elóke-yea vokóvo vo'oku enepora yâti, kutí koe ivokóvotine, itea iyúkopovone. Kutí koémaka ivu'íxoti, itea íninjopane” kíxoane há'a —kôe éxetina Jesus.

Ihíkavuti ihókovoti koeku hóyeno koyónoti ítukeyo pátarauxa

16 ¹Ina kixovókoaxa Jesus ne íhikau:

—Ápe hóyeno iríku apêti ahínoe exeâti koêku ne uhá koeti ítukeyo. Ina apê koyuhópinoati yupíheovo évokeyo ya apeínoati vo'oku itúkeovo aúpu'ikenati ne exeâti koêku ne ítukeyo. ²Yane pahúkoane iríku ihá-xikeovo neko ahínoe ina kixôa: “Kaná'uti ra eyéngou ve'óku? Konókoti yéxo-kinu kixoku koêku ne ítikeyononu, vo'oku ákone omótova yóvi ra itukéti” kíxoane.

³—Ina koe isóneu neko hóyeno: “Namo ángoeneye kó'oyene? Pahúkopo-nune ra mbátarauxa. Ako inda indúkea ínati itukéti kuteâti ngo'ítukeyea kavâne. Koane ndêyo indúkeovo épemokenati. ⁴Énjoane ngíxoaku kó'oyene, maka mbahukápakane aváne íningone usó koyêti óngea óvokuke, ínzui-no-vokemo káxehiko keno'ókoti” koéne isóneu.

⁵—Yane heú kíxoaháxihikeya neko orevéxeati pátarauxa. Ina kixôa neko ínuxoti simoâti: “Na yé'aye yorévexoake ne mbátarauxa?”

⁶—Ina yumopâ: “Poéha séndu korótina azeite” kíxoane.

—“Harâ'a ne koyuhópeti yutóxovoku yé'akeye ne yoréveu. Ivétaka hú koêti, yitaxa sinkoenta koêti” kíxoane.

⁷—Ina kixoámaka ne po'i orevéxoti: “Kene íti, na yé'aye yoréveu?”

—“Poéha mili xákuna tiríku” —kíxoane.

—“Harâ’a ne koyuhópeti óvoku yoréveu. Yitáxapa oitu koeti séndu” — kíxoane.

⁸—Upánini ákoyea opónovo ítuke neko hóyeno, itea kóyeane iháyu’ikea pátarauxa vo’oku éxea kixoku ítúkea isóneu.

Ina koe’íkomaka ne Jesus:

—Enepohikone xâne yara kúveu mêm ákoti éxa Itukó’oviti, ya xapákuke ne xâne kuteâtihiko, yupihóvone éxea kixoku ítúkea isóneu yane hokot’fhiko Itukó’oviti ya ítukeke. ⁹Koati ngixópitinoe: Enepone tiúketi, koati kixovókuti íhaene yâye yara kúveu mêm, itea konókoti yéxi iké’itukexi ya únatike, maka enepo simapúne hunókoku kaxena yápeyi yara kúveu mêm, usokó ákoepone íhinovokemo káxehiko keno’ókoti. Énomone neko únatinoe koekúti kuxópitimo ya xoko yenópoku ákotinemo uké’eyeaku. ¹⁰Enepone xâne moto-vâti kúveovokono pónéa ítuke ya ákotike axu’ína, koati motovâtimaka kúveovokono ya xu’ínatike. Kene enepone ákoti oponóvo ítuke ya ákotike axu’ína, ákomakamo opónovo ítuke ya xu’ínatike. ¹¹Enepo hákoti motôvo kívivokono unátiyea kixeku iké’itukexi tiúketi, kixovókuti íhae yâye yara kúveu mêm, namo kíxoaye peréxikonoa ne koati kaná’uti apeínoviti íhae xoko Itukó’oviti? ¹²Kene hákoti motôvo kívivokono péni ítike koeku iké’itukexi ítukevo po’i xâne, namo kíxoaye peréxikonoa koati ítikevomo?

¹³—Ako ahinoêti motovâti pi’á kíxea pátarauxa. Vo’oku koêkumo ivávakea ne po’ínu, yane ákomo ítúkoake ne po’ínu, áko’o itukovo yuíxovoxo ítuke-xeake ne po’ínu, yane ákomo ítúkoake ne po’ínu. Kúteanemaka koeku ákoyea yúsíka yíxivo ítuke Itukó’oviti koeku yíxivo kirí’uxi tíkétina —kíxovokoxoane Jesus.

Po’ínuhiko ihíkavvoti ítuke Jesus

Mt 11.12-13; 5.31-32; Mk 10.11-12

¹⁴Yoko vo’oku ixómoyea ipúpakino isóneu kahá’ayea enó’iyea tiúketina ne farízeuhiko, yupíhova koémoke’eyea neko yuho Jesus kamoánehiko. ¹⁵Ina kixovókoxoa Jesus:

—Kutí kénœ koati ponóvoti ya nonékuke po’ínuhiko xâne, itea éxoa Itu-kó’oviti koêku ne iséneu. Enepone ínixone xâne ítúkeovo yupihóvoti unáko, kótirina Itukó’oviti.

¹⁶—Tukú koeti kaxena Xuaum Mbátita, hane apê Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, koánemaka ne yútoe porófetahiko koyúhoti emo’u Itukó’oviti mekúke. Ukeátine kaxena Xuâum, turíxovone koyúhoyeovo ne inámati ihíkavvoti, enepone kixoku natíxea Itukó’oviti xapa xâne, yoko éno xâne koati xúnati yúmo’ixeovo ítúkoapeovo xanena Itukó’oviti koane yonópea natíxokuke. ¹⁷Ako’óneni oríko uké’eyea ra vanúke yoko poké’e yane veyópeovo póhuti kali telépu’i xapákuke ne létarana emo’úti yane Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse.

Koeku kuríkoti yêno

Mt 19.9-12; Mk 10.10-12

¹⁸—Enepone kuríkoti yêno ina okoyénopomaka po’i sêno, ya xoko Itukó’oviti koati aupú’ikoati ne inúxoti yêno. Kúteanemaka koêku ne koyenópati ne sêno kûre íma, ya xoko Itukó’oviti koati aupú’ikeatimaka inúxoti íma ne sêno —kíxovokoxoane Jesus.

Iríku yoko Lâsarú

¹⁹Ina koe'íkomaka Jesus koeku íhikaxea:

—Ápe hóyeno iríku ainóvoti koati kohépiti ipovóti kalísoti híyeu itúko ípovo. Yupíhovo úhepeko kóyeku koane unako níkea itukovo káxe. ²⁰Ina apémaka hóyeno koéhati Lâsarú ákoti apeínoati. Enepone hóyeno, épemokenati. Êno ulaláketi muyókuke. Hane óvoheixo, páhapeteake óvoku neko iríku ²¹kuxoíxoti irihíkovoti íhone nikokónoti ukeâti mesánake neko iríku. Koane ápe tamúkuhiko ixómoti timarúkexea ne ulaláketi muyókuke. ²²Po'í káxe, ivókovone neko épemokenati, yane omópane ánuhiko, enepone ovoxe Itukó'oviti vanúkeke, omopâti xoko Âbraum, yonópoku kasása'íupo Itukó'oviti. Yane ivókovonemaka ne iríku, ina ekoxókono. ²³Ipihóponovokutike yonópo neko iríku, koane yupíheovo koítóponeovo kotívetiya. Ina noiméxo ákotike malíka, yane noíxone Âbraum yoko Lâsarú ya xokóyoke. ²⁴Ina vaúko Âbraum neko iríku. Hara kíxo: “Pai, yokóseanau. Pehúkinana ne Lâsarú kaláka'íkea kirípuhi vò'u ina pehukâ njokóyoke motovâti íkasaxea nênem, vo'oku yupíhovone ngoítóponeovo kotíveti yara óvonzeixoku xapákuke ra yúku” kíxoane.

²⁵—Ina yumopâ Âbraum: “Nje'exá, puyákanapa yokóvo enó'íyea apeínopiti koane unako kêku yovo'íko ya kúveu mêum. Kene Lâsarú, kotíveti kóyeku yanekóyo, itea kó'oyene uhépépotine koépoku koeku itúkeovoi ko íti koítópovono kotíveti. ²⁶Haina póhutine nê'e, itea anéyemaka êno koímaiti uhôro ínati haháku haxakoâti ra óvonzeixoku yane yóvoheixoku. Enepone ovoti njokóyoke kahá'ati yonópea xikóyoke, ako omótova. Kúteanemaka koêku ne ovoti xoko yóvoku, ákomaka omótova kenó'okopea yâkeneye” kíxoane.

²⁷—Ina kôe ne iríku: “Pai, yokóseanau, pehúkinana ne Lâsarú óvokuke nzá'a, ²⁸vo'oku harakóxonoi ko singu koeti mbo'ínu. Pehúka koyúhopoinoa koêku yâye mará'inamo yanápamaka yâye xokóyoke ra êno kotíveti koekúti enepo ivakápuhiko” kíxoane.

²⁹—Ina yumopâ Âbraum: “Anêko yútoe Muíse koánemaka yútoe porófetahiko koyúhoti emo'u Itukó'oviti mekúke. Ene akámokenohiko” kíxoane.

³⁰—Itea hara kixópoikomaka Âbraum ne iríku: “Pai, ákomaka akámokenoyea yúho nekóyo, itea eneponi áva exepúkopotí ukópea xapa ivokóvoti pihi-noâti, mani ikotívexoati isóneuke ne pahúnevo koane kuríkopea” kíxoane.

³¹—Ina yumopâ Âbraum: “Enepo hákoti kamokéno yuho Muíse yútoeke koane yuho porófetahiko, ákonimaka akútípo muhíkovani áva exepúkopotí ukópea xapa ivokóvoti” kíxoane Âbraum —kôe éxetina Jesus.

Koímaiti pôreu ne váhere kixovókuti

Mt 18.6-7,21-22; Mk 9.42; Rm 1.32; 2 Pê 2.1-2,18

17 ¹Ina kixovókoxoa Jesus ne íhikau:

—Koati kóyekutinemo ápeyea koekúti kopoé'akoti isóneu xâne kutí'inoke itavókeati hókeonu, itea koati kotívetimo koêku ne xâne kixotíneye po'ínu. ²Tumúneke kíxeaneye, yusikóneni iká'akeokono koati pú'iti mopôí anúkuke ínani kuriná'ekakana úneke ya mar yaneko kópoe'akea isóneu póhuti xapákuke ra kálíhunoe kutipónuti koane kátavokopeahiko hókeonu —kíxovokoxoane.

Nókone vitúkea apê váhere ítukeinovike ne po'ínu ûti

³—Yokóhiyanavonoe. Enepo vahéréxa ítukeinopi ne pe'ínu xoko Itukó'oviti, yéxaka pahúnevo. Enepo ikatívéxapa isóneuke ne váhere ítukeinopi, hákone yunakôa iséneuke. Kutí íxepane ákoti váherexeaku ítuke. ⁴Yusíkoti seti kó'iyea váherexo ítukeinopi ya kúveu póhuti káxe, koane enepo seti akoémaka kixóponeopi: “Kotíveti inzóneuke ngíxeopineye, hako kixênu” íxapá-napi, hákone yunakôa iséneuke ne váhere ítukeinopi. Kutí íxepane ákoti váherexeaku ítuke —koéne Jesus.

Koêku ne kúveovo uti Itukó'oviti

⁵Ina kízo Vúnae neko íhikau, enepohikone ápostulu, páhoe koyúhoyea emó'u xapa xâne:

—Unaém, kirí'uxinavi kúveovoepexo ûti.

⁶Ina kixovókoxxoa Vúnae:

—Eneponi akutêa kali itóvoku ake ha'i mostarda ne kívivonu, mani moto-vâti pehúki ne xuve figu póhuxeovo marékoepoovo koane nópeovo ya kuku mar, yane mani itukoâti kuteâti ne yemó'uinoa.

⁷—Eneponi áva xepákukenoe apêti ahínoe ko'itúkeinoati isáneke, áko'o itukovo koyonínoati vakána, ina seôpo ne ahínoe ukoepâti mêum, námeamo kízoaye yuhó'inoa pátarauxa? “Yahí'akapa ra mêsa, níké'evó” kixoâtimeamo? ⁸Ako kalí-huina, itea haramo kíxxoa pátarauxa: “Keúnakinanu nikokónoti mesáke, silé'ixa taki ripíno, yíxapu nóngone mesákuke, nikokónoti koane ênga koeku níngae. Unge'éxane níngae, ínamo yahe'ákanu” kixoâtimo. ⁹Konókotikopomeamo íko-ro'ixinova pátarauxa enepo uséxa ahínoe ítúkea uhá koeti páhoenóa ítúkea? Ako kalíhuina. ¹⁰Kúteanemaka kêku, itínoe ínzikau. Enepo itiká ne uhá koeti péhoe-nokono itíki, yusikóne ké'iyi: “Ako omóndokea inzáyú'ikeokono, vo'oku pohúneti indúkoti mbáhoenokono indúkea” ké'iyi iséneuke —kíxxovokoxoane Jesus.

Koitóva Jesus ne yehí koeti yúvone lépara

¹¹Koeku píhea ya Njeruzálem ne Jesus, hane véko xêne hunoneâti ne hunókoku émeuxa Samâriya yoko hunókoku émeuxa Ngalíleya. ¹²Koeku símea xoko kali ipuxóvokuti, ápe yehí koeti hóyeno itókopovati. Aínovone yúvone koati koímaiti arinéti, enepone lépara kixonéti. ¹³Ako koati malíkea okínoa-kuhiko vaúkea koane kó'iyea:

—Jesus, íhíkaxoti, yokóseanavi —kíxxoanehiko.

¹⁴Noixoâne Jesus, hara kíxxovokoxoa:

—Pihénoe, yéxakapanapa ne sasedótihiho inuxínoti xâne hó'eke —koéne.

Úkeane pihohíko. Koeku píheahiko, koane uké'epea aríne. ¹⁵Xapákuke neko yehí koêti, ápe póhuti kayú koépoti noixóne unátipea. Koati hónoti emó'u iháyu'ikea Itukó'oviti. ¹⁶Ipyuké koéne poké'eke nonékuke Jesus koane íkoro'ixinova. Yoko íhae Samâriya nekóyo. ¹⁷Ina kixôa Jesus:

—Ákoikopo yehí ákoé ne hóyeno itóvoti? Náhiho ne nové koêti? ¹⁸Ako ápahuina xapákukehiko kayukóvoti iháyu'ikopea Itukó'oviti ákoti itukápa ra hóyeno ákoti itukapu xanena ûti, uti júdeu? —koéne.

¹⁹Ina kixôa Jesus neko hóyeno:

—Yexépukapa, pihépane, itévone vo'oku kívivonu —kíxxoane.

Koêkumo xanéhiko ye'êxapune káyukopovope Jesus

Mt 24.23-28; 24.37-41

²⁰Yoko ápehiko farîzeu epémoti Jesus símeovokumo kaxena natíxea Itukó'oviti xapa xâne. Ina kixoáhiko Jesus:

—Enepone natíxea Itukó'oviti xapa xâne, haina koekúti motovâti ínixeokono. ²¹Ákomo koêti vo'ókuke: “Anéyene,” áko'o “Harakónone” ákomo koêti. Vo'oku enepone natíxea Itukó'oviti xapa xâne, koati isóneuke xâne óvo — kixoanehiko Jesus.

²²Ina koe'íkomaka:

—Simóvotimo káxe yupíheovoku kehá'ayi neíxinunoe xoko nandíxoku, muhíkova itukápu ya kúveu póhuti káxe, vo'oku tivékomo ne koekúti hiko, itea ákomo omótova neíxinunoe, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne. ²³Yane apêtimo kixópitinoe: “Anéyene,” áko'o “Harakónone” kixópitinoemo, itea hákonoemo píhe ikéneke. Hákononemo hekôa. ²⁴Vo'oku kuteâti koeku ipixéneneoti uhapu'i-uhapu'í kíxea vanúke ukeâtine po'i poixô'o vanúke tukú koêti ya xoko po'i poixô'o, énomonemakamo koéneye aúngopovope, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne. ²⁵Itea iníxotike, konókotikomo ngoítoponeovo kotíveti koane púveonu ra xanéhiko apêti yara koeku kó'oyene. ²⁶Kuteâti koeku kaxénake Nôe, énomonemakamo koéneye simapúne kaxena aúngopovope. ²⁷Póéhane níkea, énoyeovo, koane kâsatuxea, ene yuíxovo ne xanéhiko tukú koêti yaneko káxe urúkovane Nôe neko hána'iti vatéke. Yane kenó'okone neko êno koiníkoti, koane heú kíxea kóupa'íxea neko xanéhiko. ²⁸Kúteanemaka koeku yaneko kaxénake Lô, vo'oku hara yuíxovo neko xanéhiko, níkea yoko énoyeovo, vanéxea yoko kaváneyea, koane nó'iyea yoko koéxepukea óvoku. ²⁹Itea yaneko káxe ipuhíkeane Lô ne Sódoma, kenó'okone írúmene yúku ukeâti vanúke xaneti énxofere koxunákeati otúko. Yane heú kíxoa kóupa'íxea neko xanéhiko. ³⁰Énomonemakamo koéneye aúngopovope, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne. ³¹Yaneko káxe, koêkuti ovoti omómikokutike oúke pêno, hákone urúkopovo kúveu óvoku veyóponea ítukevo. Kúteanemaka koêku ne ovoti mêum, aká'ikaneye okóho'i. Hákone aukópovo veyóponea ítukevo óvokuke. ³²Puyákapanapa yokóvo koêku ne yeno Lô. ³³Koêkuti xâne yuixóvoti kóuhepekea kóyeku yara kúveu mêum, evókoatimo ne maní unako koépoku xoko Itukó'oviti. Itea enepone xâne ákoti yuixápu kóuhepekea kóyeku yara kúveu mêum, énomonemo unatí koépoku xoko Itukó'oviti. ³⁴Koati ngixópitinoe ápeyeamo pi'âti imókoti ya póhutike ípe yaneko yóti. Poéhamo veyopókonoti kene po'ínu, íríkovokunemo. ³⁵Koane apêtimo pi'âti sêno kaha'ínekokoti ítútukea. Poéhamakamo veyopókonoti kene po'ínu, íríkovokunemo. ³⁶(Koáne, apêtimakamo pi'âti xâne ya mêum. Veyopókonotimo póhuti kene ne po'ínu, íríkovokunemo) —koéne.

³⁷Ina kíxo Jesus ne íhikauhiko:

—Unaém, ná'ikopomo óvo ne koekúti kíxene? —koénehiko.

Ina kixovókokoxopamaka Jesus:

—Koêkutimo óvoku ne ivokóvoti, énomonemakamo ho'úxovo ne varutútu-hiko —kíxovokoxoane, itukínóati íhokoake ne aúkopovopemo.^a

Kixoku vépemea Itukó'oviti

18 ¹Ina itúko xêti ne Jesus apêti íhokoake ne âha íhikaxea kouhápu'ikoti kónokea itúkea orásaum ne xâne, koane ákoyea kamúya'ika isóneu. Hara kôe:

²—Ápe pitivóko óvoku hóyeno yúhoikovoku xâne. Enepone hóyeno, ako teya Itukó'oviti koane ákomaka xâne téyone. ³Ápemaka sêno ivo-kóvoti íma yaneko pitivóko. Yoko kóyekune neko sêno kíxoixoponea neko hóyeno: “Yokótixonu vo'oku vaheréxoti ítukeinonu” kíxoixoponoa.

⁴—Itea kali êno ákoyea itúkoake hóyeno neko sêno. Ehane kôe isóneupinovo neko hóyeno: “Kaná'uti ákoyea ndeya Itukó'oviti, koane ákoyeamaka ndeya xâne, ⁵itea vo'oku ákoyea káyunukanu ra sêno, indukínóatimo ra épemo'ixonuke, mará'inamo hako óko turí'okeovonu” koe isóneupinovo.

⁶Ina koe'íkomaka Vúnae:

—Ítíkina iséneu yúho ne hóyeno, yúhoikovoku xâne. Haina hóyeno itípakovoti, itea kóyeane koyúhoyea huvó'oxeamo ne sêno. ⁷Kene Itukó'oviti, ákoikopomo huvá'axa ne xanéna, enepone noívokoe epemó'ixoati kotíxea káxe, yóti upánini kutí kó'iyeamo koati ko'okôriti yumópea? ⁸Koati ngxópitinoe: Ákomo iká'akarixa Itukó'oviti huvó'oxeahiko. Itea apêtiperameamo xâne inú'embo kuvovónuti, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne, enepomo aungápapu yara kúveu mêm? —kíxovokoxoane.

Nókone kó'iyea ne xâne enepo kotuyópea Itukó'oviti ne pahúnevo

⁹Ina itukópinoamaka Jesus po'i xêti apêti íhokoake ne âha íhikaxea vo'ókuke ne xâne kuvovópovoti, enepohikone inixópovoti itúkeovo koati sasá'iti ya po'ínuhiko xâne. Hara kôe:

¹⁰—Ápe pí'âti hóyeno itukóponoti orásaum ya témpulu. Poéha farízeu, enepone yuixóvoti hókea yútoe Muíse, kene po'ínu, koperáxinoti nâti. ¹¹Eneponeko farízeu, xe'ó koéne itúkea orásaum itea ako itápana Itukó'oviti ne orásauna. Ainovó kôe énomone yuhó'ixopovo. Hara kôe orásauna: “Hána'iti íngoro'ixeovo, iti Itukó'oviti vo'oku ákoyea angútea po'ínuhiko xâne, enepohikone ómevoti, koane ákoti oponóvo ítuke, koánemaka xâne aupú'ikoti yêno kapíneti po'i sêno. Hainámaka undi váhere xâne kuteâti ne koperáxinoti nâti, enepone ánu'ukenati kóperau. ¹²Pí'a jejuá ngôe ya sêmana, koane mboréxomaka ndîzimu, póhuti ya uhá koeti yehí koeti námoem” koéne. ¹³Itea enepone koperáxinoti nâti, xe'ó kôe ákotike malíka. Ako mapíkapu komómoyea vanúke. Puhu ipúsokone

a 17.37 Enepone kixó'ekone yuhu Jesus vo'oku varutútu, ako tópi isóneunoa íhíkaxovatíhiko ra Bíbilea. Hara póhuti isoneúti vo'ókuke: Enepo apê ivokóvoti, ako apásika etó'okoati ne varutútu. Ako oríko ho'úxinovahiko. Énomonemakamo koéneye úti, uti kutípiti Jesus. Enepo aukápapu Vúnae, vexoâtimo. Ákomo apásika ápeyea etó'okoviti.

xâ'a koane kó'iyea: "Iti Itukó'oviti, yokóseananu, undi xâne pahukóvoti" kôe.

¹⁴Ina kixovókoxoamaka Jesus neko xâne kamokénoati:

—Koati ngxópitinoe: Enepora hóyeno, énomone sasa'ípo nonékuke Itukó'oviti koeku pihópea, kene haina neko po'ínu. Yoko uhá koeti kapayásokopovoti, koteyókokonotimo, itea enepone ákoti kapayásakapu, énomonemo kahaná'ikokono —kíxovokoxoane Jesus.

Epemínoa Jesus ne kalivónohiko unako koêku xoko Itukó'oviti

Mt 19.13-15; Mk 10.13-16

¹⁵Ina apê xâne ominoâtihi komaka kalivôno ne Jesus motovâti ípihea vô'u tutíkuke. Itea noixoâne íhikauhiko, sayá'ikoa. ¹⁶Ina ihaxíkoa Jesus neko kalivôno ahí'okeovaxo, ina kíxo íhikauhiko:

—Sikeane kenó'okea ne kalivónohiko njokóyoke. Hako seya'íkoa, vo'oku kuteâti koeku usó kóyeyea kenó'okinonu râ'a, énomonemaka kónoko kó'iyeaneye ne xâne yonópoti natíxokuke Itukó'oviti vanúkeke. ¹⁷Koati emo'úti ra yunz'ínopinoo: Enepone ákoti akahá'a íkutipasikeovo kalivôno ya usó kóyeyea kenó'okinonu, ákomo kalíhuina yonópea natíxokuke Itukó'oviti vanúkeke —kíxovokoxoane.

Inámatiko hóyeno iríku

Mt 19.16-30; Mk 10.17-31

¹⁸Ápe koati payásoti hóyeno yuhó'ixoponoti Jesus. Hara kíxoa:

—Íhikaxotí, iti koati únati. Kutimeane ngónoko indúkea motovâti ómbea xoko Itukó'oviti ákotinemo hunókoku?

¹⁹Ina kixôa Jesus:

—Yéxoakopomea kixó'ekone ne yíûho keyuhónumeke indúkeovo únati? Vo'oku ako po'ínu únati ákoti itukapu Itukó'oviti. ²⁰Yéxoa ne páhoenokono xâne itúkea yútoeke Muíse, enepone koêti: "Hako yaupú'iko po'i xâne kepíne'iyiti yêno. Hako kepéko. Hako yomêxo. Hako itikóheo koêku po'ínuhiko xâne, koane tiya yá'a yoko yêno" koêti.

²¹Ina kôe ne hóyeno:

—Ukeátine ngalivónoxoiko, heú ngíxoa indúkea nê'e —koéne.

²²Kameáne Jesus yúho, ina kixopâmaka:

—Poéhaiko koekúti nékone itíki. Yakávanea uhá koêti ne apeínopiti, ina perekéxa xâne ákoti apeínoati ne ésa'i. Yane apétimo apeínopiti vanúkeke, ina kina'áka ingéneke hékinu —kíxoane.

²³Kamoáne hóyeno neko yuho Jesus, yupihóvó koéne isóne'ekeovo. Koati kama'âti neko êno apeínoati. ²⁴Noixoâne Jesus isóne'ekeovo, hara kôe:

—Imáko itúkinovo tiú'iti yonópea natíxokuke Itukó'oviti vanúkeke ne xâne iríku. ²⁵Ako'óneni oríko vékea kámelu xoko kali ihínone tôpe uhe'ókopeti, yane yonópea natíxokuke Itukó'oviti vanúkeke ne xâne iríku —koéne.

²⁶Ina koehíko neko kamoâti:

—Yane kuteâti koeku yúho, kutí'ikopomeamo motovâ itúkeovo koítovone Itukó'oviti koane yonópea xokóyoke? —kixókókonehiko.

²⁷Ina kixovókoxopamaka Jesus:

—Enepone ínixone xâne itúkeovo yupihóvoti tiú'íko, ako átiui' xoko Itukó'oviti.

²⁸ Yane hara kixo Jesus ne Pêtu:

—Kurí kixo uti vóvoku koeku hókeopi ûti.

²⁹ Ina kixôa Jesus:

—Koati emo'ûti ra yunzó'inopinoe: Ako ápahuina xâne ákotimo námoepo yane ákoyea okótixo ítukevo vo'oku kahá'ayea kóukoponea natíxea Itukó'oviti xapa xâne. Vo'oku enepone ákoti okótixo kuteâti óvoku, yêno, po'ínuhiko, há'a, êno, áko'o itukovo xe'éxaxapa, ³⁰ koati yupihovó koetímo námoepo yara koeku kó'oyene, koane keno'ókoti káxe yonópótimo xoko Itukó'oviti ákotine hunókoku —kíxovokoxoane.

Koyuhópamaka Jesus ivókeovomo koane exépukopeamo

Mt 20.17-19; Mk 10.32-34

³¹ Yane ahikú kíxo Jesus ne nduse koeti fhikau koane kíxovokoxea:

—Kó'oyene Njeruzálem vonóne. Simané'e utíya, kousókovotinemo uhá koêti ne yutoxóvoti yútoeke porófetahiko vo'ónguke, undi fhae vanúke ikútípasi-koponovoti xâne. ³² Nguri'ókokonotinemo xanéhiko ákoti itukapu viyénoxapa jûdeu, enepohikone éxoti koeku poké'exa ûti. Koemóke'enutihikomo, komohínutihikomo, koane apurú'okonutihikomo. ³³ Ike yehépoke'exinenuhikomo, ínamo kaepékanu itea mopó'apeke káxe ikénepo, enjepúkopotimo ungópea xapa ivokóvoti —kíxovokoxoane Jesus.

³⁴ Itea ako éxina isóneu fhikauhiko Jesus neko yúho. Koati ákoti itapána isóneu éxea koêku, ákoinoke iyúseina kixó'ekone ne yúho.

Koitóva Jesus ne komítiti fhae Njeríko

Mt 20.29-34; Mk 10.46-52

³⁵ Ye'éxoane Jesus ne pítivokona Njeríko, ápe hóyeno komítiti vaata koyêti xe'ókuke xêne ixómoti epêmo. ³⁶ Kameáne emó'u ne êno xâne hunoneâti, ina epemó'iko xanéhiko itukóvotiye neko ínati vélakai. ³⁷ Ina kixokóno ítúkeovo Jesus fhae Nazâre ne hunonêa. ³⁸ Yane vaúkone ne komítiti. Hara koe yúho vaúkea:

—Jesus, ámoripono Ndávi, yokóseanenu! —koéne.

³⁹ Itea sayá'ikoa xanéhiko inuxó koeti tumúneke Jesus, pahukoâti kóyunu-keovo, itea inamá'axone vaúko. Hara koe yúho vaúkea:

—Jesus, ámoripono Ndávi, yokóseanenu! —kóye.

⁴⁰ Yane xe'ó kó'inoane Jesus, ina pahúko omínokonoa ne komítiti xokóyoke. Simoné'e xokóyoke, hara kíxo Jesus:

⁴¹ —Kuti kehá'a indúkinopea?

—Unaém, ngahá'ati ínjinopea —kíxoane.

⁴² Ina kixoá'ikomaka Jesus:

—Ínixepane, itévone vo'oku kívivonu —kíxoane.

⁴³ Koati énomone yaneko ókoku ôra, ínixopone. Yane pihóne ikéneke Jesus, koane iháyu'ikea Itukó'oviti. Koane uhá koêti neko xâne noixoâti, iháyu'ikonehikomaka Itukó'oviti.

Hóyeno koéhati Nzákeu, koperáxinoti nâti

19 ¹ Simoné'e ne Jesus ya Njeríko, úrukova neko pítivóko. ² Yoko ápe hóyenoya ênoti apeínoati koéhati Nzákeu, tutímaka koperáxinotihiko

nâti. ³Eneponoko hóyeno, koati oposí'ixoti kixoku noíxea Jesus, itea akó'oti itâ noíxea. Koáhati ênoti xâne ikéneke Jesus, ínamaka itukovo kali karápe ne Nzákeu. ⁴Yane ehákovone tumûneke, ina alu'óko tikótike koáhati síkomoro, motovâti noíxea vo'oku koati vékokunemo ne Jesus opékuke neko tikóti. ⁵Ehá'axo símo ne Jesus opékuke, komomo vanúke ina kôe:

—Nzakeú, yéhaka yevésekepi, vo'oku ngonókoti óngea yóvokuke kó'oyene —kíxoane.

⁶Yane hú koéne evésekepea ne Nzákeu, koane hána'iti elókeyea okóvo vo'oku xanépeamo Jesus óvokuke. ⁷Itea uhá koêti neko xâne noixoâti, turíxovone poé'ainoa isóneu koane koyúhoyea itúkeovo xoko hóyeno ákoti aunáti ítuke, ánu'ukenati kóperau, okómo ne Jesus.

⁸Koeku xe'ó kóyeyea nonékuke Vúnae ne Nzákeu, hara kôe:

—Unaém, usó ngóyene mbórekepea meyá koeti apeínonuti ne xâne ákoti-hiko apeínoati. Epó'oxo koékuti omé'oem, mborexópátimo koaturu koêti yane póhutihiko oménjeake —kíxoane.

⁹Ina kôe ne Jesus:

—Kó'oyene sasá'ipone ya pahúnevo ra ko'óvokuti. Koáhati ámoriponomaka Ábraum rá'a. ¹⁰Yoko koati énomone nzimíno ombósikoponea yoko ngoíteova ne xâne pahukóvoti, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne —koéne.

Yehí koeti ahinoêti namúkoti póhuti pe'u tiúkete xoko pátaraua

Mt 25.14-30

¹¹Koeku kámokenoyea xanéhiko, itúkinoa Jesus xêti apêti íhokoake ne áha íhikaxea, vo'oku yé'exeanehiko Njeruzálem yoko ikútixane xanéhiko itúkeovo simóvotíne kaxena natíxea ne Jesus yane pitivóko. ¹²Hara kôe éxetina:

—Ápe hóyeno koati teyonéti yonoti poké'e ákoti malíka. Pihíniti poré-xeokonono itúkeovo natína neko xanéhikoya xoko úkeaku, ínani aukápapu natíxea. ¹³Tumúneke píhea, iháxihiko yehí koeti ahínoe, ina porekéxoa póhuti pe'u tiúkete ôro ne póhutihiko ahínoe. Ina kixohíko: “Kehíyakinana ra tiúkete maka kurl'uxapune nzeâpa” kíxoanehiko.

¹⁴—Itea enepohikoneko xâne xoko úkeaku neko hóyeno, yupíhova púvea. Pihoné'e yátikeneye neko hóyeno, ápe páhoe neko xanéhiko xoko yónoku ne hóyeno koyúhoponea ákoyea akáha'ainoahiko itúkeovo natína.

¹⁵—Porexókonone neko hóyeno itúkeovo natínahiko, ike seópíne xapákuke, pahúkoane iháxihikeovo neko ahínoe, enepohikoneko pórekeu tiúkete tumúneke píhea. Kahá'a éxea kíxeaku tiúketina ne póhutihiko. ¹⁶Yane símeane nenéku ne inúxoti ahínoe. Hara kíxo: “Unaém, enepone póhuti pe'u tiúkete pénenu, anéyepo po'i yehí koeti kuteâti” kíxoane.

¹⁷—Ina kixôa pátaraua: “Mbiú koe ítike. Iti koati únati ahinoêti. Koeku yíxivoaxo ne ítike yane kali mbónepike, itínemo exea koêku ne yehí koeti pitivóko yara nandíxoku” kíxoane.

¹⁸—Ina ahi'ókova po'i ahínoe. Hara kíxo: “Unaém, enepone póhuti pe'u tiúkete pénenu, anéyepo po'i singu koeti kuteâti” kíxoane.

¹⁹—Ina kixôa pátaraua: “Mborexópítimo yéxi koeku singu koeti pitivóko ya nandíxokuke” kíxoane.

²⁰—Ina ahi'ókovamaka po'i ahínoe. Hara kíxo: “Unaém, harâ'apo ra póhuti pe'u tíketina pénenuke. Ú'una ngíxoixinopea koane á'aupu'i ngíxoaxo ya léhu,

²¹ vo'oku koati mbikópiti. Koáhati iti hóyeno ákoti omotóva ikómohixeokono. Upánini ákoyea neóku, itea kóyeane ápeyea yêho. Koane iti itíxoti upánini ákoyea neóne" koéne.

²²—Ina kixôa pátaraua: "Koati iti váhere ahinoêti. Ya kixeku keyúhoyi, koati yexókovoti itíkivo motokeâti imbíhoponeopi. Yéxoá indúkeovo xâne ákoti omotóva ikómohixeokono. Yéxoamaka ápeyea ênjo upánini ákoyea nóngu, koánemaka índixea upánini ákoyea nónem. ²³Ná'ikopo koeti ákoino ípihea ne ndiûketina bánkuke? Yane koeku nzeópea, mani ihiyákotine ne ndiûketina" kíxoane.

²⁴—Ina kixoa'íkomaka únae tiûketi ne po'ínuhiko huvo'óxoati: "Viyápi ne póhuti pe'u tiûketi xokóyoke. Peréxapa ne apêti yehí koêti" kíxoane.

²⁵—Ina kixoa'hiko huvo'óxoati: "Itea anêkone yehí koeti ítuke nê'e."

²⁶—Ina kixoa'hiko pátaraua: "Koati ngxópitinoe: Uhá koeti xâne xu'í-nati êho, kuri'úxinokonoatimo. Itea enepone ákoti axu'ína êho, muhíkova ne kali apêti xokóyoke, veyopeókonoatimo. ²⁷Kene ne xâne puvónuti, enepohi-kone ákoti akahá'a indúkeovo natína, yáma yâkeneye. Képekexa yâye noné-nguke kóoyene" koéne neko nâti —kíxovokoxoane Jesus, ihókopovati ne nâti púvone xanéhiko natíxea xapákuke.

Ihayú'ikokono Jesus urúkovo ya Njeruzálem

Mt 21.1-11; Mk 11.1-11; Xu 12.12-19

²⁸ Uke'éxone koyúhoyea ne Jesus, inuxó koéne tumúneke íhikauhiko yono-tíya Njeruzálem. ²⁹Koeku yé'exeane ipuxóvokutihiko koéhati Mbetefâje yoko Mbétanea, xêrerekuke kali mopôí iháxoneti Olívera, pahúkoa Jesus ne pi'âti íhikau ³⁰koane kíxeamaka:

—Pihénenoe yane ipuxóvokuti tumúneke úti. Ehá'axomo símea, inixépo-notinoemo xe'exa njuméntu ika'ó koyêti ávoti ivú'ixeokonoku. Kíxeanoemo, ínamo yamapâ yâkeneye. ³¹Enepomo áva epemó'ikopiti itíkoake kíxeinoakenoe, haramo íxea: "Konokoâtiko Vúnae râ'a" íxeamo —kíxoanehiko Jesus.

³²Úkeane pihohíko neko páhoe. Yane ínixoponoane kuteâti koeku yuhó'inoá Jesus. ³³Koeku kúxeyeahiko ne xe'exa njuméntu, hara kíxoane únaehiko: —Kuti itíkoa kíxeinoakenoe?

Ina yumopâhiko:

³⁴—Konokoâtiko Vúnae —kíxoanehiko.

³⁵Yane omópanehiko neko xe'exa njuméntu. Ina ramaké'exoahiko ya kápana, yane ina huvo'óxohiko Jesus ivú'íxea. ³⁶Koêkuti vékoku ne Jesus koane ikápakinoa xanéhiko kápana kouhé'ekinoati vékoku. ³⁷Ye'éxone Njeruzálem, koeku evésekeahiko yane poke'éxoti ya kali mópoina Olívera, elókehiko okóvo uhá koêti neko êno xâne hokó'ixoati koane kóhonokea emó'u iháyuikea Itukó'oviti vo'ókuke ne êno iyupánevoti ítuke Jesus noíxonehiko.

³⁸Hara kóyehiko vaúkexea:

—Viháyui'ika rakene nâti páhoenovi Vúnae Itukó'oviti kóusokinokonoke xanéhiko úhepeko kóyeku ya vanúkeke. Koati hána'iti ihayú'uti ne Itukó'oviti yâkonoye vanúkeke —koéhiko.

³⁹Yoko xapákuke neko êno xâne, ápe farízeuhiko kixoti Jesus:

—Ihikaxotí, pehúka kóyunuhikeovo ne xanéhiko hokópiti.

⁴⁰Itea hara kíxovokoxoa Jesus:

—Koati ngxópitinoe vaúkexeahikomo ne mopôï enepomo kayunúhikapu ra xanéhiko —kíxovokoxoane.

⁴¹ Koeku yé'exeane Jesus ne Njeruzálem, koane turíxeovone íyoyea noi-xoâne ne pitivóko. ⁴² Hara koe yúho vo'ókuke ne xanéhiko ovâti ne pitivóko:

—Ehá'ani yéxinoe kóoyene ne mani nékone, motovâti ápeyea koati únati kêku ikéneke Itukó'oviti. Itea ako imihe'aka iséneu motovâti yéxi. ⁴³ Koati simóvotimo káxehiko enó'iyekumo kixópiku yanáne. Yakukú kixópitinenoemo uhôro, kéhoe xe'ókuke ne pitivóko, hé'oninovopiku koeku okópeopinoe. Ákomo itévo-kunoe. ⁴⁴ Ákomo ikénexeake ne pitivóko, koánemaka ne uhá koeti ko'óvokutihi-koya. Heú kixokónotimo kotóhinekexeokono mópoina ra pétihiko, vo'oku áko-yeanoé yéxa símeovone kaxéna mani koíteovopiku Itukó'oviti —koéne ne Jesus.

Kopúhikopa Jesus ne kavánetihiko ya hána'iti imokóvokuti

Mt 21.12-17; Mk 11.15-19; Xu 2.13-22

⁴⁵ Ikénepoke, ina urúkova Jesus ne hána'iti imokóvokuti xoko kíndana, yane kópuhihikopo xâne kavánetiya. ⁴⁶ Ina kixovókoaxo:

—Hara kôe emó'uke Itukó'oviti: “Enepora imokóvokuti óvongu, iháxeoko-notimo óvoku itúkoti orásaum” kôe. Itea itíkoanenoe ho'úxovoku ómevotihiko —kíxovokoxoane.

Ihíkaxo ne Jesus hána'itike imokóvokuti

Mt 21.23-27; Mk 11.27-33

⁴⁷ Yoko uhá koeti káxe íhikaxo ne Jesus yane hána'iti imokóvokuti. Ene-pohikone tuti sasedóti, inuxínoti jûdeu hó'eke, yóko'o ne íhíkaxoti yútoe Muíse, opone éskiribahiko, koánemaka ne po'ínuhiko pahúkoti xapákuke jûdeuhiko, opós'ixonehiko kixoku koépekea Jesus, ⁴⁸ itea akó'oti inixínahiko kíxoaku koépekea, vo'oku enepone uhá koeti xanéhiko, yupíhovo kámokeno-yea Jesus. Koati hána'iti ivávakea.

Epemó'ikokono Jesus úkeaku xunáko

Mt 21.23-27; Mk 11.27-33

20 ¹ Po'íke káxe ya koeku íhikaxea ne Jesus témpuluke koane koyúho-yea ne inámati íhíkavoti, íhikaxone xapa xanéhiko, símoamaka tutíhiko sasedóti inuxínoti jûdeuhiko hó'eke, koáne ne éskiribahiko íhíkaxoti yútoe Muíse, yóko'omaka ne po'ínuhiko teyonéti xapákuke tutíhiko jûdeu.

² Hara kixóhiko Jesus:

—Na úkea ne xunakóti itíkike ra koekútihiko? Kuti porexópea kíxineye ne ítike? —kíxoanehiko.

³ Ina yumopâ Jesus:

—Anéyemaka émbemopikenoe inúxotike, yimápanumo. ⁴ Kuti porexôa ne Xuaum Mbátita áhikea? Íhae Vanúke? áko'o xâne yara poké'e —kíxovokoxoane.

⁵ Ina kixokókohiko:

—Enepomoko vokoyúhoa itúkeovo Íhae Vanúke pahukôa, “Ná'ikopo koeti ákoino yakútipoanoé ne Xuâum?” kixo'óvitimo. ⁶ Koáne enepo vokoyúhoa itúkeovo xâne yara poké'e pahukôa, koepékovitimo ra xanéhiko hepókeovi ya mopôï, vo'oku heú koe xâne kutípea itúkeovo páhoe Itukó'oviti koyúhoyea emó'u ne Xuâum —kixókokonehiko.

⁷Énomone kixínohiko Jesus ákoyea éxa. ⁸Ina kixovókoxopamaka Jesus: —Ákoikopomaka ongóyuhoinopeano e porexónoati indúkea ra koekúti hiko induke —kíxovokoxoane.

Ihíkauvoti ihókovoti váhere xâne katarákinoati nóne ne únae kavâne

Mt 21.33-46; Mk 12.1-12

⁹Yane turíxovone Jesus ítúkea íhokoake ne áha íhikaxea. Hara kôe: —Ápe hóyeno nôti êno xuve úva. Yane kurí'okoane ko'ítuketihiko kavâne kátarakinoa ne nóne, motovâti haxákoapea avan'e êho. Yane pihóne po'íke pok'e neko únae, koane kó'umokeovo óveaya. ¹⁰Simovóne kaxena veyóvope ha'i nonéti, ina pahúko ahínoe xokóyoke ne katarákinoati ne nóne, motovâti veyópoinoa námoepo, pôreu ne nóne úva. Itea enepohikoneko katarákinoati nóne, yehépoke'exoa neko pahoéti xapákuke, ina pahukópa káyukopeovo ákoti omópone. ¹¹Yane pahúkopomaka po'i ahínoe neko únae kavâne, itea yehépoke'exoahikomaka katarákinoati ne nóne. Êno komóhiyea, ina pahukó-pamaka káyukopeovo ákoti omópone. ¹²Ina pahukópoikomaka po'i ahínoe neko únae kavâne. Mopó'apene páhoe, itea óko'okoamaka katarákinoati nóne, ina kopúhikopamaka. ¹³Yane ina kôe neko únae nonéti: “Namea ínjaneye kó'oyene? Yusikóne mbahúkea ra nj'é ákoti omotóva ongóvo. Ávaina téya-hiko” koéne.

¹⁴—Itea noixeânehiko xe'éxa, hara kixókokonehiko ne katarákoti nonéti: “Eneporâ'a, koati ítukenemo ra pok'e ivakápune há'a. Hingá, kaépeka úti maka vitúkapeane ne mani ítuke, íkuinoake há'a ivakápu” kixókokonehiko. ¹⁵Yane kópuhikopeanehiko meúkeke yane kavâne, ínahiko koepékoa —koe éxetina.

Ina kixovókoxopamaka Jesus neko kamokénoati:

—Ná'ikopomo kíxoaneye únae nonéti neko katarákinoatihiko nóne? ¹⁶Pihi-noátimo, ínamo kaepékexa. Yane kurikópatimo xoko po'ínuhiko xâne ne nóne motovâti kátarakinoa —kíxovokoxoane.

Kamoáne xanéhiko neko éxetina Jesus, hara koéhiko:

—Ákomo paréxa Itukó'oviti kó'iyeaneye kuteâti ne yíúho —koénehiko.

¹⁷Yane pono-ponó kixínoane úke Jesus, ina kixovókoxopamaka:

—Kutí'ikopo kixó'eko ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti, enepone koéti?

“Enepone mopô, noíwokoxine ítúkoti hiko pétí, ainovó koe ítukóvo koati turíxeovoku uhá koéti, kuteâti koéku koati inúxoti mopô turíxeokonoke pétí” kôe ne yutoéti —kíxoane Jesus, ihókopovati ne mopô noivókokoxineti. *Sâramu 118.22*

¹⁸Ina kixovókoxopamaka Jesus neko xanéhiko:

—Enepora mopô ngixínopike, uhá koeti xâne ikoró'uxovati, kutí koetímo póte enepo itatáko. Kene ne xâne íríp'u'ikovo, ákonemo ipíxa, kutí koetimo póte muvake-muvaké kixonéti —kíxovokoxoane.

Epemó'ikokono Jesus koeku isóneunoa ne kóperau nâti

Mt 22.15-22; Mk 12.13-17

¹⁹Koati énomone yaneko ôra, enepohikone éskiriba íhíkaxoti yútoe Muíse, yóko'o ne tutíhiko sasedóti inuxínoti jûdeu hó'eke, kahá'ane iká'akea Jesus vo'oku exó kíxeanehiko ítúkeovo énomonehiko kixo Jesus yane exetínati, itea koati pikoti xanéhiko. ²⁰Yane turíxovonehiko ivóko'oixea Jesus ya uhá

koeti ituke. Ina apémaka hóyehohiko poréxoke tiúketi koêkumo épemo'iko-ponea Jesus, koane ítukoheovohikomaka xâne itípakovoti. Hane opósikohiko iyupaxó kíxea Jesus, kaha'aínoatihiko pahúkeovo ya yumópope motovâti ápeyea évotikoake namúkea koane kurí'okeamo ngovenâdo, maka iká'akanehiko. ²¹Ina kíxo Jesus neko pahoéti:

—Ihikaxotí, véxoa ítúkeovo koati ponóvoti ne yiúho koane kixeku fhikexi. Ya xikóyoke, kutíkokone uhá koeti xâne. Ako yokómomoyi payásoko koêkuti xâne, itea kutíkokone uhá koeti xâne xikóyoke, koane koati ihíkexoati ne kaná'uti ihíkauvoti ukeâti xoko Itukó'oviti. ²²Ná'ikopo kó'inoaye iséneu ne kóperaxovike Sêza, enepone payásoti nâti ya Róma éxoti koeku úti? Pahúkovi Ponóvoti Kixovókuti hó'e úti poréxea úti? áko'o ákomea okónokoa —kíxoanehiko.

²³Itea exó kíxoane Jesus ítúkeovohiko oposí'okovoti, kaha'aínoatihikomaka pahúkeovo ya yumópope, yane hara kixovokoxoa:

²⁴—Yamínanunoe póhuti pe'u tiúketi. Kutí'ikopo itukôa nône yoko íha ovâ ra tiúketike? —koéne ne Jesus.

Ina yumopâhiko:

—Sêza.

²⁵Ina kixovókokopamaka Jesus:

—Enepone ítuke nâti, peréxapa, koáhati ítukene. Kúteanemaka koêku xoko Itukó'oviti, koêkuti páhoenopi, konokoâtimaka itíki —kíxovokoxoane.

²⁶Ako itáhiko kóteyokea Jesus ya koêkuti yumópope nonékuke ne xanéhiko, koane yupíhova iyúpaxeovahiko unáko neko yumópope Jesus. Yane yunukú koénehiko.

Epemó'ikokono Jesus exépukopeaxomo ne ivokóvoti

Mt 22.23-33; Mk 12.18-27; 1 Ko 15.12-57; 1 Ts 4.16-17

²⁷Yane ina ahi'ókovomaka Jesus ne sadúseuhiko, enepone koyúhosi áko-yeamo exépuhikapa ne ivokóvoti. ²⁸Hara kixóhiko Jesus:

—Ihikaxotí, hara kôe yútoe Muíse kúreinovi: “Enepo ivakápu hóyeno ákoti apáhuina xe'éxainoa ne yêno, konokoâti ítúkeovo po'ínu ne ivokóvoti koyenópea yêno ne po'ínuikene, maka enepo avané'e xe'éxainoa, kutí ákoepone xe'éxa ne ivokóvotine” koe yútoe. ²⁹Yoko ápe nóvo seti koeti hóyeno kopo'ínukokoti. Kóyenone neko xuvé'eti. Ivokóvone, ako ápahuina xe'éxa. ³⁰Enepone yêno, hane koyenópa atipo imá'ikene. Ivokóvone neko hóyeno, ákomaka xe'éxainoa neko sêno. Kúteanemaka koêku ne mopó'ape, ivókovone ákoti-maka xe'éxainoa neko sêno. ³¹Eneponeko seti koeti hóyeno kopo'ínukokoti, heú koéhiko kóyenoyea neko sêno, koane heú koéhiko ívohikeovo, itea ako ápahuina ikoxé'exaxoati xapákuke. ³²Ina ivokóvomaka ne sêno. ³³Eneponi akaná'u exépuhikopea ne ivokóvoti, kutí'ikoponi itukópaxo koati yêno ne sêno xapákukehiko neko seti koeti ivokóvoti? Vo'oku heú kó'iyea kóyenoyea-hiko neko sêno —koénehiko.

³⁴Ina kixovókokoxa Jesus:

—Kóyehohiko ra hóyeno yara kúveu mêum. Koáne ne senóhiko, ko'íma-hikomaka, ³⁵itea enepohikone xâne ínixone Itukó'oviti motókeyea ópea xokóyoke káxehiko keno'ókoti xapa exépuhikopope ne ivokóvoti, ákonemo okóyeno, koane ákonemo okó'imahiko. ³⁶Yane ákonemo ívahikapu, vo'oku

kutí koépotinemo ánuhiko ya vanúke, enepone ovóxehiko Itukó'oviti. Koatí-ponehikomo xe'éxaxapa Itukó'oviti, koane aínopovonehikomo xâne exepúkopotí ukópea xapa ivokóvoti. ³⁷Yoko enepone exépuhiko peamo ne ivokóvoti, koyúhoa Muíse koêku nê'e ya yútoeke xoko koyúhoyeaku koêku ne kali xuve tikóti ixómoti iruméko ákoti ara'ákapu, enepo koyúho itúkeovo kutípone Ábraum, koane kutíponemaka Izáki yoko Njáko ne Vúnae Itukó'oviti. ³⁸Yane hainá'ikopo kuvóvone ivokóvotihiko ne Itukó'oviti, ínapo "Ábraum-kene" akôe, itea koati kuvóvone xâne iyukóvoti, vo'oku ya xoko Itukó'oviti, ákone aúke'e ne xâne —kíxovokoxoane Jesus.

³⁹Ina apê éskiribahiko íhíkaxoti yútoe Muíse kixoti Jesus:

—Íhíkaxotí, koati únati yimópope —koénehiko.

⁴⁰Yanê'e, ákone mapikóvati épemo'ikea ne Jesus.

Epemó'ikoa Jesus ne xanéhiko koêku ne Mésiya

Mt 22.41-46; Mk 12.35-37

⁴¹Ina kixovókokoxa Jesus:

—Ná'ikopo koeti koyúhoinokono itúkeovo ámoripono Ndávi ne Mésiya, enepone páhoe Itukó'oviti kóiteovo xâne? ⁴²Vo'oku koati teyonéti voxú'íkene Ndávi koyuhó'íyea koêku ya koyúhopeke Sâramu xoko kó'íyeaku: "Hara kíxoa Itukó'oviti ne Únaem: 'Ívétakapa énjopeke xoko ivátakoku koati ngapáyaso-kone ⁴³imókonemo ipuyúkexa nenékuke ne uhá koeti koêkuti okopópiti' " kôe. ⁴⁴Koati "Unaém" kixoâti Ndávi. Ápeikopo oxéne itúkeovo ámoripono Ndávi ne Mésiya? —kíxovokoxoane.

Koyuhôa Jesus váherexea kixoku itúkeovo ne éskiribahiko

Mt 23.1-36; Mk 12.38-40

⁴⁵Koeku uhá kó'íyea xâne kámokenoyea, hara kíxovokoxoa Jesus ne íhíkau:

⁴⁶—Yokóhiyanavao ne éskiribahiko, enepone íhíkaxoti yútoe Muíse. Aínovo yómoti hamá kíxea ípovo kahá'ati ínixeokono itúkeovo koati teyonéti. Koane enepo yuhoíkokono koeku vékea ya none ovokúti, koati ahá'axomaka. Aínovomaka yómotihiko ivátakea xoko ivatákokuti ya nonekúti ke xoko ivátakoku koati payásotihiko ya íhíkaxovokuke h'ô'e, koánemaka ya xapa ayuúti. ⁴⁷Itea inípono kixoku senóhiko ivokóvoti íma, kutí koe hu'uxeâti óvoku. Yane vo'oku kó'umokea itúkea orásaum, kutí koe koati ponóvoti. Itea vo'oku kixoku itúkeovo yupihóvotimo tivéko ipíhoponeokono ya po'ínuhiko xâne —kíxovokoxoane Jesus.

Koeku tiúketi pôreu sêno ákoti apeínoati

Mk 12.41-44

21 ¹Ixómoti komomâ Jesus ne xanéhiko, yane noíxone iríkuhiko kurí-koti tiúketina íhakuke poreúti yane hána'iti imokóvokuti. ²Ínamaka noíxo sêno ivokóvoti íma, ákotimaka apeínoati kurikóponoti kali pi'âti pe'u tiúketi ákoti axu'ína ovâti. ³Ina kôe ne Jesus:

—Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe: Enepora sêno ivokóvoti íma, ákotimaka apeínoati, énomone xu'inâ pôreu ya uhá koêti. ⁴Vo'oku enepone po'ínuhiko poréxoti, xoko haxa tiúketina véyo enepo porêxo. Kene ra sêno, heú kíxoa poréxea ne kali apeínoati, enepone mani kuvóvoneiko ya nókoneke —koéne.

Koyuhôa Jesus uké'exeokonomo ne hána'iti imokóvokuti

Mt 24.1-2; Mk 13.1-2

⁵Ápehiko koyuhó'iyeeati koêku ne témpulu, ihayú'ikeati úhe'ene pâredena, enepone ainóvoti uhé'ekotinoe mopôl yoko po'ínuhiko kóúhe'ekovo, pôreu xanéhiko. ⁶Ina kixoáhiko Jesus:

—Neixaoane koêku rã'a? Simóvotimo káxe ákoyeakunemo ápahuina mópoina pâredena rã'a ákoti katahínekexakana. Heu-heú koetímó kotóhine-kexeokono —kíxoanehiko.

Turi kotíveti koekúti

Mt 24.3-14; Mk 13.3-13; 1 Pê 1.6-7; 2.19; 3.14; 4.12

⁷Yanê'e, hara kíxoa íhikauhiko:

—Íhikaxotí, namo ápeyea ra koekúti hiko kixínevike? Kutimo itukóvo hoé-naxovo enepomo kausákapune ra koekúti hiko?

⁸Ina kixovókoxoa Jesus:

—Yokóhiyanavonoe, maka hákone aupú'ikopiti. Vo'oku enómo xâne simóti xepákuke iko'ítukexoti ínza. “Undi páhoe Ítukó'oviti kóíteovo xâne. Simóvone kaxéna” koetímó. Hákonoe hekôa. ⁹Enepo yeyekáxanoe ápeyeane ákoti tópi óvoku isukókoti yoko okopókoti, hákonoe kenóko'i, vo'oku konókoti kó'iyeanemoye inúxotike, itea ávomo simápu hunókoku ra mêum.

¹⁰Ina kixovókoxopaikomaka:

—Apétimo íhae po'i poké'e isukóponoti xanéhiko íhae po'íke poké'e. Koane apétihikomakamo náti isukókoti. ¹¹Ákomakamo tópi óvoku xúnatinoe iyuyóti poké'e, koane hímakati, koane váherehiko arinétí omótokenati. Apétimo kóimaitinoe koekúti koane êno hána'itinoe iyupánevoti ya vanúke.

¹²—Tumúneke ápeyeahiko uhá koêti ra koekúti hiko, íkeítotonokonotinoemo kotíveti, koane ike'ákokonotinoemo. Yomokónotinoemakamo íhikaxovokuke hó'e xanena úti yíhoikikono nonékuke teyonétiya, koane kirikónotinoemo ika'áko-vokutike. Yane yomokónotimakamo nonékuke náti yoko ngoenâdohiko vo'oku itíkivonoe hokónuti. ¹³Kixínekonokenemoye motovâti keyúhoinonu nonékukehiko, keyuhó'inoati koêku ra kitípone. ¹⁴Ukeátine kó'oyene, keúsakapuneno maka hákone pipokéxinoa iséneu ne kixékumo yimópi simapúne neko káxe. ¹⁵Vo'oku undínemo porexópi yimópikemo, koane mborexópitinoemo exóneti ukeâti njokóyoke ákoinokemo ápahuina itópiti xapákukehiko, koane ákoinokemakamo ita okópea yíúho. ¹⁶Muhíkova koati yá'a yoko yêno, kurikópopitinoemo ika'ákovokutike. Kúteanemakamo kixópiku pe'ínuhiko, yoko po'ímaka iyínoxapa koane ínikenehiko. Apétimakamo koéputi xepákukenoe vo'ókuke. ¹⁷Yupihovó koetímó púveopi uhá koeti xâne vo'oku itíkivo hokónuti. ¹⁸Itea muhíkova kali póhuti híyeu tíuti, ákomo síka Ítukó'oviti évokeovo. ¹⁹Epó'oxo yane ákoyea yaúkapapu ikíni, yixóvoti kéxuna'ixivo ingéne, itévotinenemo —kíxovokoxoane.

Ayakúkakanane Njeruzálem

Mt 24.15-21; Mk 13.14-19

²⁰Ina koe'íkomaka ne Jesus:

—Enepomo neixánenoe êno húndaru yakukú kixoti Njeruzálem, yexoâtinemo itúkeovo simóvotine kaxena katáhineyeokono. ²¹Yane enepohikone

ovotíya Njúdeya, okóho'inehiko xapa hána'itinoe mopô. Kene enepohikone ovâti ne kúveu pitivóko, ipúhikapeahiko. Kene ne ovotíhiko ya mêum, hákone aukópovo pitivóko. ²²Vo'oku yaneko káxehiko, koatimo kaxena ipíhóponeo-konoku ovâti ne pitivóko, kóusokeovokumakamo uhá koeti kíxone ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti vo'ókuke. ²³Hanemo kixovóhiko yaneko káxe, sêno ihaí-koti yoko ohíkotiko xe'éxa, vo'oku koati hána'itimo tivéko ne koekúti hiko yara poké'exa úti, koane kotívetimo ipíhóponeokonoke ra xanéhiko. ²⁴Enómo koépeuti ya hána'iti pirítai xapákukehiko. Kene po'ínuhiko, ika'ákokonotimo, iyonópokonotimo ya uhá koeti po'íkehiko poké'e yara kúveu mêum. Yoko íhaehiko po'i poké'e payasómo ya Njeruzálem tukú koetímó simapúne kaxena hunókoku payásoyea ne xanéhikoya ákoti itukapu júdeu —kíxovokoxoane.

Koêkumo kayukápapu Jesus

Mt 24.29-31; Mk 13.24-27; 1 Ts 4.15; 2 Ts 1.7; 2 Pê 3.10; Ap 1.7

²⁵Ina koe'íkomaka ne Jesus:

—Apêti hiko iypánevoti noixóneti xoko káxe, koane xoko kohê, yoko xapa hékerekhiko. Epó'oxo yara kúveu mêum, pepoké koetínemo isóneu xanéhiko ya póhutihiko poké'e óvohikoku. Ákomo éxinahiko isóneu enó'inoke hónoti emo'u úne ya mar yoko xúnati ovóxokeyo ne úne. ²⁶Apêtimo xâne ikorókovoti poké'eke vo'oku hána'iti píkea, yupihóvati yónea isóneu koêkui-komo ra kúveu mêum. Vo'oku itohínekexotimo ne heú koeti apêti ya vanúke. ²⁷Yane noixóponutinemo xanéhiko ngena'ákapane híyeu kapási, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne. Xané ngxíopotinemo njunáko koane êno únje'ene koeku indúkeovo hána'iti ihayú'uti. ²⁸Enepo turixápune ápeyeahiko ra koekúti, aélokenoene yokóvo koane kéxepuka tiúti, vo'oku ye'ekóvotinemo kaxena yovópikumo xoko Itukó'oviti, enepone Koitóvopiti —kíxovokoxoane.

Ihíkauvoti ihókovoti koeku xuve fígu

Mt 24.32-35; Mk 13.28-31

²⁹Ina itukínoahikomaka Jesus xêti apêti íhokoake ne áha íhikaxea. Hara kôe:

—Yokómomapihi koêku ne xuve fígu koane uhá koeti xuve tikóti. ³⁰Neixá-nenoe turíxeovo íhonoepa inámati tûti, yanê'e yexoâtinemo ye'exopeovone kaxena kevópope úko. ³¹Kúteanemaka koêku enepo neixânenoe ra koekúti-hiko ngxínopike, yanê'e yexoâtinenoemo ye'exevone kaxena pihópea natí-xokuke Itukó'oviti vanúkeke ne xanéna. ³²Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe: Enepone xanéhiko apêtimo yaneko káxehiko, ákomo ivákapu koeku ávovea kaúsakapapu uhá koêti ra koekúti ngxínopike ápeyeamo. ³³Uké'timo ra vanúke koáne ra poké'e, itea ákomo uké'eyeaku ra emó'um. ³⁴Yokóhiyanavo mará'inamo isáyu'ixapu iséneu enepo itukápu ayuúti yíxovo, koane xúnati ekâti, koánemaka koekúti kuteâti nékone yara kúveu mêum. Yokóhiyanavo mará'inamo iyupaxó íxapinoe rakene káxe, yakúteamo hó'openo namukókoti ya noko'óti. ³⁵Vo'oku itopónotimo uhá koeti xâne yara kúveu mêum ra káxe ngxínopikenoe. ³⁶Usokó yákoyenoe ya uhá koeti ôra. Itíkanoemaka orásauum maka ítipane uhá koêti ra váhere koekúti keno'ókotikomo, koane motovâtimaka sípi nonénguke, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne —kíxovokoxoane.

³⁷Heú koeti káxe íhikaxo ne Jesus yane hána'iti imokóvokuti. Kene ya yóti pihópotine ya oúke kali mopôí, enepone iháxoneti Olívera. ³⁸Itukovo mätu-rukata, pihotíne xanéhiko hána'itike imokóvokuti kamokénoponoti Jesus.

Oposíkokonone kixoku koépekeokono ne Jesus

Mt 26.1-5; Mk 14.1-2; Xu 11.45-53

22 ¹Yoko yanekôyoke, ákone ahíkapu kaxena áyui jûdeu hó'eke, enepone iháxoneti Páskoa níkeakuhiko pâum ákoti kohiyákoati. ²Enepohikone tuti sasedóti inuxínoti jûdeu hó'eke, koáne ne éskiribahiko ihí-kaxoti yútoe Muíse, ixómotine itukínoa isóneu ne kixókumo koépekea Jesus he'ono'ú koetíke vo'oku píkeahiko isóneunoa xanéhiko.

Oposíkoane Njûda kíxoakumo kuríkea ne Jesus xoko puvâti

Mt 26.14-16; Mk 14.10-11

³Yoko úrukovane Satánae ne Njûda, enepone iháxonetimaka Iskarióti, póhuti xapákuke ne nduse koeti íhikau Jesus. ⁴Yane pihóne ne Njûda xoko tutíhiko sasedóti yoko xoko tutíhiko koyónoti hána'iti imokóvokuti, yuhó-'ixoponoati, kaha'âti ápeyea oxéne kuríkea ne Jesus xokóyokehiko. ⁵Yane yupihovó koéne elókeyea okóvo neko tutíyehiko, koane itúkinoa yúho, koati yuhóti poréxeamo tiúketi vo'ókuke. ⁶Ínixoa Njûda unáko nê'e. Yane kúxoi-xone káxe ákoyeakumo koati xâne xoko Jesus motovâti kuríkea xokóyokehiko.

Pahukôa Jesus kóyuseyeovo níkokuhikomo xapa ayuíti

Mt 26.17-25; Mk 14.12-21; Xu 13.21-30

⁷Yoko simóvotine kaxena áyui ne jûdeuhiko hó'eke, enepone níkeaku pâum ákoti kohiyákoati, kaxena isúkeakumaka kali xe'exa su'úso, níka ya Páskoa.

⁸Ina pahukôa Jesus ne Péturu yoko Xuâum koane kíxeahiko:

—Píhe, keúsakapainavea ne nikamo úti xapa áyui Páskoa.

⁹Ina kixohíko Jesus neko pí'âti:

—Na kehá'aikopo kóyuseoponea úti?

¹⁰Ina kixôa Jesus:

—Ehá'axomo siménoe pitivóko, tekópotimo hóyeno koínoti póte puhí koati úne. Hekápamo ne hóyeno xokóyoke ne ovokúti úrukopovokumo ¹¹ínamo ixêa ne únae ovokúti: “Na óvo ne kúveu ovokúti óvongumo níngea xapa áyui Páskoa, úndi yoko ínzikauhiko? kixópi Ihíkaxoti” íxeamo. ¹²Yane exókopitinoemo koati hána'iti kúveu ovokúti vanúkeke apêti mêsa yoko pánguhiko. Usó koyêtine uhá koetíya. Énomonemo keúsakinavi nikamo utíya —kíxoanehiko.

¹³Úkeane pihohíko ya pitivóko. Yoko uhá koêti neko yuhó'inoe Jesus, áinovo tokopóvoti. Yane kóusokoanehiko neko níkamo xapa áyui Páskoa.

Níko ne evo Jesus xapa áyui Páskoa

Mt 26.26-30; Mk 14.22-26; 1 Ko 11.23-25

¹⁴Simovóne orána, ahí'okovane Jesus ne mêsa, koánemaka ne íhikauhiko, enepohikone ápostulu páhoe koyúhoyea emó'u xapa xâne. ¹⁵Ina kixovókoxoa Jesus:

—Koati yupihóvati ngahá'ayea ngahá'ineyeopinoe níngéa yara Páskoa tumúneke ngoítóponeovomo kotíveti. ¹⁶Yoko endó'okopitinoe ákoyeanemo íningeopiku xapa Páskoa imókonemo kausákapu koati kixó'ekone ya natíxokuke Itukó'oviti —kíxovokoxoane.

¹⁷Yane ina namukôa Jesus ne enovópeti apêti ekâtiya koane íkoro'ixeovo xoko Itukó'oviti. Ina kôe:

—Nemúkanoe. Kalihú kalihu íxenoe yénoyivoa, uhá ketínoe. ¹⁸Koati ngixópitinoe ákoyeanemo énoyeovangu hõ'o ra ha'i úva ukeátine kó'oyene tukú koeti seapánehiko heú koêti ne xanena Itukó'oviti vanúkeke xoko natíxoku —kíxovokoxoane.

¹⁹Yane veyone pâum ne Jesus, ina ikoró'ixovo xoko Itukó'oviti. Yane honó'ekexoanemaka, ina porekéxoa íhikau koane kíxovokoxea:

—Enepora pâum, mûyom kixó'eko, ésa'imo ngoíteovopinoe. Yákoyenenoe ye níki, puyákoponeovakemo yokóvo ne índukeinopi —kíxovokoxoane.

²⁰Uke'éxone njántaxeahiko, ina namukôa Jesus ne enovópeti kuteâtímaka kíxoaku ne pâum, koánemaka kíxovokoxea:

—Enepora ekâti yara enovópetike, hane kixó'eko inámati kixovókuti ítukeino xâne ne Itukó'oviti vo'oku óvokinovopinoemo indína. ²¹Itea anéye xapákuke úti xe'ókuke ra mēsa ne itúkoheovoti koeku hókeonu, enepone kurikónutimo xoko xanéhiko puvónuti. ²²Koati kaná'uti ngoépekeokonono, kuteâti koeku isóneunonu Itukó'oviti, itea koati kotívetimo koêku ne kurikónutimo xoko xanéhiko puvónuti, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne —kíxovokoxoane.

²³Yane turíxovone ne íhikau Jesus épemo'ikeokoko, kaha'âtihiko éxea itukóvotiye xapákuke ne itúkoheovoti koeku hókea Jesus.

Kíxoku itúkeovo ne xâne koati payásoti nonékuke Itukó'oviti

Mt 20.25; Tk 4.6

²⁴Yane turíxovone kali enó'iyea yumópeokoko ne íhikauhiko Jesus, kaha'âti éxeahiko itukóvotiye ne koati payásoti xapákuke. ²⁵Ina kixovókoxoa Jesus:

—Koatíhiko náti pahukô xapa xâne yara kúveu mēum. Koane enepohikone pahúkoti, uhé'ekinoati kíxeokono itúkeovo apêti xunáko kóusokino nókone xanéhiko. ²⁶Itea ako ákoeneye xepákukenoe, koati pó'iti koêku. Vo'oku enepone koati payásoti xepákukenoe, konókoti kutí kixópeovo xâne yupihóvoti ákoyea apáyaso. Kene ne inuxínopiti, konókoti kutí kixópeovo ovove po'ínuhiko xâne. ²⁷Kutí'ikopo payasó'inopi, enepone ivatákoti xe'ókuke mēsa? áko'o enepone omínoâti níka. Hainá'ikopo ne ivatákoti xe'ókuke mēsa? Itea hara ngoéneye xepákukenoe, ovoxéti. ²⁸Ítínoe itukóvo koati kaha'ínenuti ya uhá koeti kotíveti koekúti véngoku ákoti kurikánu. ²⁹Kuteâti poréxeonu Nzá'a nandíxeamo, mborexópitinoemakamo netíxi ³⁰motovâtimo kehá'ineyinu ya xe'o mēsa, óvoku níkokónoti yoko ekâti ya nandíxokuke, koane ivetákotimo xoko ivátakokuhiko pahúkoti nandíxokuke, yihoíkopati ne nduse koeti íháxakexoku xanena Izaráe, neixoâti unátiyea, áko'o ákoyea aúnnati ne ítuke —kíxovokoxoane Jesus.

Koyuhó'inoa Jesus koêkumo ne Símaum Péturu

Mt 26.31-35; Mk 14.27-31; Xu 13.36-38

³¹Ina kixó'íkomaka Péturu ne Jesus:

—Simaúm, imáko ké'iyivoku. Ítoane Satánae ne yúmo'ixovone hixópeopinoe. Yoko ákomo íyuhixapinoe. Hanemo koéneye kixópiku kuteāti koeku ákoyea íyuhixakana koyúyukexeocono ne vekoti komukéxopetike enepo komukéxokono. ³² Itea émbeminopine Itukó'oviti ákoyea kirika kívivonu Simaúm. Koane enepo yaukápa-pune njokóyoke, kéxunakapimo isóneu ne pe'ínuhiko ingéneke —kíxoane Jesus.

³³ Ina kixôa Péturu:

—Unaém, usó ngóye xané ngíxeopi iké'akivo koánemaka ngoépekeokono okonókovu.

³⁴ Itea hara kíxoá Jesus:

—Koāti endó'okopiti kêkumo Peturú. Kó'oyene, tumúnekemo éneyea tap'i, mopo'átinemo keyúho ákoyea yéxanu —kíxoane.

³⁵ Ina kixovókoxoamaka Jesus ne íhikau:

—Ápeikopo konokínovopitinoe yaneko mbahukópi keyúhoyi emó'um yátike-neye, yaneko ákoyeaku yama íhaku tíketina koane íhaku ípevo yoko piríkatana? Ina yumopâhiko:

—Ako nókone úti.

³⁶ Ina kixovókoxopakomaka Jesus:

—Kó'oyene, enepone apêti íhaku tiûketina yoko íhaku ípovo, áma xokóyoke. Yoko enepone ákoti hána'iti pirítauna, yusikóne kaváneyea kápana itúka ésa'i vanéxeake ne hána'iti pirítauna. ³⁷ Vo'oku koati endó'okopitinoe kónokea kóusokeovo njokóyoke neko yutoéti emó'uke Itukó'oviti, enepone koêti: “Kutí kixókono váhere kixoku itúkeovo” koêti. Vo'oku oránane kóusokeovo ne emo'úti koyúhote ngixókonokumo —kíxovokoxoane Jesus.

³⁸ Ina kixôa íhikauhiko:

—Unaém, anéyene pi'āti hána'iti pirítau.

Ina kixohíkomaka Jesus:

—Motóvane —kíxoane.

Koeku Jesus koitópovono kotíveti ya Njetisémani

Mt 26.36-46; Mk 14.32-42

³⁹ Yane pihóne ne Jesus xoko kali mopôí iháxoneti Olívera, koane íhikau xáneahiko. Yoko kóyekune Jesus yóneya. ⁴⁰ Simoné'ehiko xoko áha óvea, hara kíxoá Jesus ne íhikauhiko:

—Ítíkanoe orásaum, maka hákone ikerókovo enepo simâpi tiú'iti koekúti hixépikonoke —kíxoane.

⁴¹ Yane kali ahikuu koéne ne Jesus, kuteátimea tirinta koeti méturu kíxoaku ne íhikau, ina ipuyúkexo epémoti Itukó'oviti. Hara koéne:

⁴² —Pai, enepo itukapu yahá'inonu, yáhikuxapinana ra êno hána'iti tiveko ngoékumo, itea haináya anjáke, itea itúkapu yahá'inonu kousókovomo ya njokóyoke —koéne.

(⁴³ Yane apé kó'inoane ánju íhae vanúke, ovoxe Itukó'oviti, koxunákoponeati isóneu. ⁴⁴ Koeku yupíheovo êno tiveko isóneu ne Jesus, inamá'axoneoxo itúko xunáko ya orásaunake. Yoko eneponeko yonúko, kutí koéne pú'itinoe itomífxexoti íti irihíkovoti poké'eke.)

⁴⁵ Uke'éxone itúkea orásaum, exépukopone, ina aukópovo xoko íhikauhiko. Inu'í kixópanehiko imókea vo'oku yupíheovo ikáxu'iyeahiko okóvo. ⁴⁶ Ina kixohíhiko Jesus:

—Na koeti imékinonoe? Yexépuka, itíkanoe orásaum maka hákone ikeró-kovo simâpi tiú'iti koekúti hixépikonoke —kíxoanehiko.

Ika'ákokonone Jesus

Mt 26.47-56; Mk 14.43-50; Xu 18.3-11

⁴⁷Ixómoiko koyúho ne Jesus, símohikoane êno xâne. Yoko hane inuxínoa-hiko Njûda, póhuti yane nduse koeti fhikau Jesus. Énomone ahi'ókovo Jesus kaha'âti siunoné kíxea yúhoikea. ⁴⁸Yane hara kíxoá Jesus:

—Njudá, imáko itúkinovo ya ítikoheyivo sínoneyinu kirí'okinu xanéhiko puvónuti, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne!

⁴⁹Ina kíxo Jesus neko fhikauhiko oveâti xêrerekuke noixoâne neko koekúti:

—Unaém, visúkanehiko ya hána'iti pirítau? —koénehiko.

⁵⁰Yoko apé koéne póhuti xapákuke ne fhikau Jesus, hú kixoti tetúkenoxea ahínoe koati payásoti ya uhá koeti sasedóti inuxínoti jûdeu hó'êke. Maturú kíxea kêno éxopeke. ⁵¹Itea sayá'ikoa Jesus. Hara kíxoá:

—Ápene. Hácone kixeáneye —kíxoane.

Ina itukópinoá kêno, yane unátipone. ⁵²Ina kixôa Jesus ne tutíhiko inuxínoti jûdeu hó'êke, koáne ne tuti xanéhiko koyónoti hána'iti imokóvokuti, yóko'omaka ne po'ínuhiko payásoti xapa tuti jûdeu ika'ákoponoatihiko:

—Undí'ikopo koati koyuvôrixovoti ísukenati omó kixínekenoe hána'iti pirítau yoko pulô'i, isukópeti nemúkoponinu? ⁵³Uhá koeti káxe, óvonzeixokunepepo xepákukene ya hána'itike imokóvokuti inzíkaxoti, itea ákonoe iké'akanu. Kóoyene simóvotine orana iké'akinu yoko oránanemaka xuná'iyee váhere ítukeinonu Satánae —kíxovokoxoane.

⁵⁴Ina ika'ákokhiko Jesus, omâtihiho óvokuke koati payásoti ya uhá koeti sasedóti inuxínoti jûdeu hó'êke, ina usá'ixoahiko ovokútike. Kene Pêturu, ákone malíka kíxoaku hókea.

Koyuhôa Pêturu ákoyea exa Jesus

Mt 26.57-58; 26.69-75; Mk 14.53-54; 14.66-72; Xu 18.12-18,25-27

⁵⁵Ina oxokúxohiko yúku kukúkeke kíndana ne ovokúti. Yane ivátahikone onokóvotihiko. Koane Pêturu, ivátakoponomaka xapákuke. ⁵⁶Yane apé koene seno ahinoêti, noixoti Pêturu vaata koyêti xe'ókuke yúku onokóvoti. Pono-ponó kixínoane úke sêno, ina kôe:

—Koati xáneheixonemaka Jesus ra hóyeno —koéne.

⁵⁷Itea hara kíxoá Pêturu:

—Senó, ako énja ne hóyeno kíxene —koéne yúho yumopâ.

⁵⁸Avo áxu'ikene, apé koéponemaka po'i noixoâti. Hara kíxoá:

—Koati itímaka po'inu xáneheixone ne hóyeno —kíxoane.

Ina yumopâ Pêturu:

—Hoyenó, haina undi xáneheixone nê'e —kíxoane.

⁵⁹Poéhamea ôra ikénepoke, apé koéponemaka po'i koêti:

—Eneporâ'a, koati kaná'uti ítúkeovo xáneheixone ne hóyeno, vo'oku koati fhaemaka Ngálíleya rá'a —koéne.

⁶⁰Ina kixôa Pêturu:

—Hoyenó, ako énja ne kíxene —koéne.

Avo uké'ixa koyúhoyea ne Pêturu, éneone tapî'i. ⁶¹Ina na'akénexova Vúnae ne Pêturu, komomo-komomó kixoane. Énomone yanê'e, puyákoponovane okóvo Pêturu neko yuhó'inoa Vúnae yaneko kixôa: "Kó'oyene tumúnekemo éneyea tapî'i, mopo'átinemo keyuho ákoyea yéxanu" kixôa. ⁶²Yane ipúhiko-peane Pêturu ne óvoheixoku. Koati iyôti vo'oku yupíheovo kotíveyea isóneu.

Koemóke'ekono ne Jesus

Mt 26.67-68; Mk 14.65

⁶³Enephikoneko hóyeno koyónoti Jesus, ixómonehiko koemóke'ea koane isúkeahiko ⁶⁴yoko ikauké kixoanehiko, ínamaka kixôa:

—Mahí'ipepo iti porófeta. Íhexaikopo itukóvotiye ra isukópiti —kixoanehiko.

⁶⁵Yoko enómaka po'i yuhó'inoahiko koemóke'eati.

Yuhóikokonone Jesus nonékuke koati payásoti yúhoikovoku jûdeu

Mt 26.59-66; Mk 14.55-64; Xu 18.19-24

⁶⁶Ehá'axo yúponi, ho'úxovonehiko uhá koeti payásoti hóyeno xapákuke tuti jûdeu, enepone tutíhiko sasedóti inuxínoti jûdeu hó'eke koánemaka ne éskiribahiko ihífaxoti yútoe Muíse. Ina omokóno ne Jesus xoko ho'úxovokuhiko, enepone koati payásoti yúhoikovoku jûdeu. Ina kixohíko Jesus:

⁶⁷—Itukápuvo íti ne Mésiya, enepone páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne, yokóyuhoinovea itíkivoaxo —kixoanehiko.

Ina yumopâ Jesus:

—Enepo ongoyúhoa indúkeova, ákonoemo yakútiponu. ⁶⁸Koane embemá-pinoe iséneunao, ákonoemo yimápanu. ⁶⁹Ukeátine kó'oyene, hanemo ivándakopone, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne, éxopeke Itukó'oviti, enepone apêti xunáko pahúkea uhá koêti —kíxovokoxoane Jesus.

⁷⁰Ina kixoáhiko uhá koêti neko tutíyehiko:

—Ití'ikopo Xe'exa Itukó'oviti?

Ina yumopâ Jesus:

—Enepone yépemonuke, kouhupu'ikoa indúkeova —kixoane.

⁷¹Ina koehíko:

—Ákone vokónoko po'i koyuhó'inoveati pahúnevo râ'a. Koati kameátine uti yúho koyuhómeku itúkeovo Xe'exa Itukó'oviti —koénehiko.

Omokóno Jesus xoko Pilátu

Mt 27.1-14; Mk 15.1-5; Xu 18.28-38

23 ¹Yane heú koéne exépuhikea neko ho'uxóvotihiko, ina omohíko Jesus xoko Pilátu. ²Yane turíxovone koyúhoyeahiko ákoyea aúnnati ítuke Jesus. Hara koéhiko:

—Enepora hóyeno, vinú'ikoa koésayu'ixea isóneu xanena úti, koane íhi-kaxea xanéhiko ákoyea parexa kóperau koati payásoti natina úti, enepone Sêza. Koyúhomaka itúkeovo Mésiya, páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne, koane itúkeovomaka nâti —kixoanehiko.

³Ina kixôa Pilátu ne Jesus:

—Ití'oxo natina jûdeuhiko?

Ina yumopâ Jesus:

—Enepone yépemonuke, kouhupu'ikoa indúkeova —kíxoane.

⁴Ina kixovókoxxa Pilátu ne tutíhiko sasedóti inuxínoti jûdeu hó'eke, yóko'o neko êno xâne ho'uxóvotiya:

—Ako ápahuina íninjone váhere ítuke ra hóyeno —kíxovokoxoane.

⁵Itea inamá'axone koyuhôa tutíhiko jûdeu ápeyea váhere ítuke. Hara koéhiko:

—Koati koturíxexoti xanéhiko râ'a. Ihíkaxoti ya uhá koeti Njúdeya, ukeâti turíxeovoku poké'êxa Ngálíleya tukú kíxoane yâye —koénehiko.

⁶Kameáne Pilátu ne yuhóhiko, ina epêmo itúkeovo íhae Ngálíleya ne Jesus.

⁷Exoâne itúkeovo ukeâti xoko iháxakoku poké'e natíxoku Êrodi, pahúkone Jesus xokóyoke. Yoko koati Njeruzálem óvo ne Êrodi yaneko káxehiko.

Omokóno Jesus xoko Êrodi

⁸Yupíhova elókeyea okóvo ne Êrodi nóixo Jesus. Koáhati mekutíne kahá'a noíxea vo'oku enó'iyeeane kámea koyuhó'iyeeati koêku ne ítuke, koane kúxoamaka noíxea itúkea iyupánevoti. ⁹Yupíhovo êno épemo'ikoake Êrodi, itea ako ápahuina yumópeake Jesus. ¹⁰Enepone tutíhiko sasedóti inuxínoti jûdeu hó'eke, yóko'o ne éskiribahikoya ihíkaxoti yútoe Muíse, inamá'axo kohonóko emó'u koyúhoyea ápeyea váhere ítuke ne Jesus. ¹¹Yane komohí kixo Jesus ne Êrodi yoko uhá koeti húndarunahiko, koane koémoke'eyeahikomaka, itukínoati kuteâti ípovo nâti koati kalísoti híyeu, hamá koêti poké'eke. Yane ina pahúkopa Êrodi xoko Pilátu. ¹²Énomone yaneko káxe, unátipinokokone isóneu ne Êrodi yoko Pilátu. Yoko koati ka'anánekokoti neko pi'âti yanekóyo.

Pahukókono Jesus kurúhuxeokono

Mt 27.15-26; Mk 15.6-15; Xu 18.39-19.16

¹³Ina ho'uxôa Pilátu ne tutíhiko sasedóti, yóko'o ne po'ínuhiko payásoti xapa tuti jûdeu, koánemaka ne xanéhiko. ¹⁴Ina kixovókoxxa Pilátu:

—Enepora hóyeno yómone njokóyoke, keyúhoanoé itúkeovo kopoé'axe-xoti isóneu xanéhiko. Émbemo'ikoane nenékukenoé, itea ako íninja ápeyea pahúnevo ra hóyeno kuteâti ne yévotikoake. ¹⁵Kúteanemaka Êrodi, ákomaka ínixea pahúnevo. Hukínóvoti pahúkopeamaka yâyeke xoko úti. Koati iyúseoti ákoyea pahúnevo ra hóyeno mani évotikinokonoke koépekeokono. ¹⁶Mbahukoâtikopo yehépoke'exeokono, ínamo ngurikápa —kíxovokoxoane Pilátu.

(¹⁷Yoko koati konokoâti Pilátu kuríkopea póhuti iká'aeti kaxénake neko áyui jûdeuhiko.) ¹⁸Itea vaúkexone uhá koêti neko xâne. Hara koe yúho vaúkexea:

—Enepora hóyeno, konókoti koépekeokono. Hane kiríkapinavi Mbarâba —koénehiko.

¹⁹Yoko ika'ákovokutike óvo ne Mbarâba vo'oku kóturihiikea xanéhiko yane pitivóko yaneko okopókono nâti, koane vo'oku ápeyea koépeu. ²⁰Yoko koati kahá'ati kuríkopea Jesus neko Pilátu. Énomone káyukopinoahikomaka ne yúho ²¹itea inamá'axone kohonóko yúho neko xanéhiko vaúkexea:

—Kirúhuxa! Kirúhuxa! —kóyehiko.

²²Ina kixovókoxxopamaka Pilátu. Yoko mopó'apene káyukinoa neko yúho:

—Kutí'ikopo itúko pahúnevo ra hóyeno? Koati ákoti ininjêa váhere ítuke mani évotikinokonoke koépekeokono. Mbahukoâtimo yehépoke'exeokono ínamo ngurikápa —kíxovokoxoane.

²³Itea inamá'axohiko kohonóko vaúkexea épemea kurúhuxeokonomo Jesus. Ehane ítoahiko ne áha vo'ókuke neko êno hónoti vaúkexea. ²⁴Yane ítúkinoane Pilátu ne épemonehiko. ²⁵Kuríkopinoane ne épemone kuríkoapeokono, enepone ovoti ika'ákovokutike vo'oku kóturihikea xanéhiko, koane vo'oku ápeyea koépeu. Kene Jesus, kuríkoane xokóyokehiko, motovâti ítúkea ne áha kíxeahiko.

Kuruhúxokonone Jesus

Mt 27.32-44; Mk 15.21-32; Xu 19.17-27

²⁶Yaneko omonéhiko Jesus, ápe hóyeno koéhati Símaum ukopeâti mêum. Enepone hóyeno, íhae pitivóko iháxoneti Síreni. Yanê'e, ípihonehiko kurúhu povókuke Símaum ne húndaru koane pahúkea oko'íkené kíxea Jesus koínoinoa. ²⁷Koati yupihovó koeti êno xâne hokoâti. Ápemaka senóhiko xapákuke ixómoti iyókexo koane ipúsokopea xâ'a, kotiveâti neko kixókonoku Jesus. ²⁸Ina komomâ Jesus neko senóhiko, hara kixovokoxoa:

—Itínoe sêno íhae Njeruzálem, hákonoe iyeínonu itea ítínenoe iyápi-napu yoko xi'íxaxapa. ²⁹Vo'oku simóvotimo káxe kó'iyekuneye xanéhiko: “Koati únati koêku ne senóhiko ákoti koxé'exayeaku, ákotimaka xe'éxa óhiu” koetímo. ³⁰Vo'ókuke ne hána'itimo tiveko koekúti yaneko káxehiko, ká'aye koetimo xanéhiko: “Ehá'ani íkoro'uxeovovi ne hána'iti mopô. Ehá'ani koépe-kexeovi” koetímo. ³¹Ako kuxákana oró'okeovo ne tikóti tonó'otiko, poéhane movó'ti oro'ókovo. Koeku ngíxeokononeye kó'oyene, undi ákoti évotikoko-noke, kutí koe koeku kurikókono ne tonó'ti tikóti yúkuke. Ná'ikopomeamo kó'eye tiveko kixókonoku ne koati motokeâti ípihoponeokono, enepohikone kutí koeti movó'ti tikóti kurêti yúkuke? —kíxovokoxoane Jesus.

³²Yoko ápemaka po'i pi'âti hóyeno koati ákoti aunáti ítuke, ixánexokonoke Jesus kurúhuxeokonono.

³³Simonéhiko ya xoko iháxoneti “Opepú'iti”, kurúhuxonehiko Jesus, koáne-maka neko pi'âti hóyeno ákoti aunáti ítuke. Poéha éxopeke Jesus, poéhamaka lopékuke.

³⁴Ina kôe ne Jesus:

—Pai, hako ipihépona ra xanéhiko vo'oku ako éxa ne ítukeinonuhiko —kixone há'a.

Yane haxákokoahiko húndaru neko ípovo Jesus. Ina kurikóhiko, komomâti itukóvotimoye ípovo Jesus námoe póhutihiko. ³⁵Yoko ixomo komomâ xanéhiko heú koêti neko koekútihiko, koane ixomo koemóke'e Jesus ne tutíyehiko. Hara koéhiko:

—Koítovopepo po'i xâne râ'a. Kaítapapuikopo itukápuxo koati Mésiya, enepone páhose Itukó'oviti koíteovo xâne —koénehiko.

³⁶Koémoke'eamaka húndaruhiko. Ina ahi'ókovahikomaka ominoâti víyum ákoti koati unátiyea ³⁷koane kíxeahiko:

—Itikápuxo natina jûdeuhiko, keítapapu —kíxoanehiko.

³⁸Yoko ápe yutoéti tutíkuke kurúhuna Jesus (yutoxóvoti ya emó'uke ngerêku, koane emó'uke rómanu, yoko emó'uke jûdeu). Hara kôe: “Natina jûdeuhiko râ'a” kôe.

Koêku ne pi'âti ákoti aunáti ítuke kuruhúxokonoti xêrerekuke Jesus

³⁹Ápe póhuti koemóke'etimaka Jesus yane pi'âti ákoti aunáti ítuke kuruhú-xokonoti xêrerekuke Jesus. Hara kíxoa:

—Mahi iti Mésiya, páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne. Keítapapuikopo, ínamo keitápuvimaka —kíxoane.

⁴⁰Itea hara kíxoa po'i kuruhúxokonoti saya'íkoati:

—Muhíkova koeku kirúhuxikono, ako tiya Itukó'oviti? ⁴¹Koati ponóvoti kíxeokononeye úti, vo'oku koati motokeâti namúkopea úti ésa'i ne váhere vítuke. Kene ako váhere ítuke rà'a —kíxoane.

⁴²Ina kixo'íkomaka Jesus nekôyo:

—Enepo yurúkapapu netíxokuke, puyákapunumo yokóvo —kíxoane.

⁴³Ina yumopâ Jesus:

—Koati emo'úti ra yunzó'inopi: Keha'íneponutinemo kó'oyene ya xoko uhé-
'ekoti yonópoku ómomikopea ne kasása'iupo Itukó'oviti —kíxoane.

Koeku Jesus ivokóvone

Mt 27.45-56; Mk 15.33-41; Xu 19.28-30

⁴⁴Yoko ye'ékotine itúmukea káxe yanekôyo. Énomone yanê'e ípukovone káxe, hahámone uhá koeti kúveu mêum tukú koeti mopo'âti ôra ya kiya-káxe. ⁴⁵Yoko ívarereone kukúkeke neko êno kopópoti váhere haxakeâti kúveu ne hána'iti imokóvokuti. ⁴⁶Yane ápene koati êno hónoti emo'u Jesus koêti:

—Pai, nguríkopa ra omínjone xikóyoke —koéne.

Uke'éxoane koyúhoyea nê'e, íhunokoane ne omíxone, ivókovone. ⁴⁷Noi-xoâne tuti húndaru neko koekútihiko, iháyu'íko Itukó'oviti koane kó'iyea:

—Koati kaná'uteoxo itúkeovo ponóvoti ra hóyeno —koéne.

⁴⁸Enepone êno opoíkovoti xâne ho'uxóvotiya komomóponoati neko koekúti, noixoânehiko nê'e, píhohikopone. Hána'iti ikáxu'iyeahiko okóvo koane ipú-sokopea xâ'a. ⁴⁹Yoko heú koetíhiko neko ínikone Jesus, koánemaka ne senó-hiko hokoâti ukeâti hiko Ngalfleya, kali ako malíka okínoakuhiko komómoyea neko koekútihiko.

Koeku Jesus ekoxókonone

Mt 27.57-61; Mk 15.42-47; Xu 19.38-42

⁵⁰Yoko ápe hóyeno koéhati Yûse, koati teyonéti xapákuke neko po'ínuhiko pahúkoti yane koati payásoti yúhoikovoku jûdeu. Enepone hóyeno, koati ití-pakovoti koane koati ponóvoti kixoku itúkeovo. ⁵¹Hane úkea pitivóko ihá-xoneti Arimáteya, po'i pítivokona jûdeuhiko. Yoko ako ínixa Yûse póneovo isóneu yoko ítuke ha'ínehiko yaneko yuhoíkokonone Jesus. Koati kuxoíxoti-nemaka símeovo xaxena natíxea Itukó'oviti xapa xâne neko hóyeno. ⁵²Yane pihóne Yûse xoko Pilátu epemóponoati yusíkea veyópea ne muyo Jesus kuruhúke. ⁵³Porexókonoane, yane veyóponoane xoko kurúhuxokonoku, ina aupíxoa ya hána'iti ipovóti líyum. Yane iyónoane xoko uhôro kehoéti mopoíke, ávoti ekoxóvati. ⁵⁴Yoko koati úrukovepe sâputu, kóusokovopene jûdeuhiko vo'oku áyui.

⁵⁵Enephikoneko sêno xánena Jesus ukeâti Ngalfleya, hokó kixo Yûse ivo-kó'okoponoti ekóxokonoku Jesus koane kixókonoku ne mûyo ipíhokonone uhorókuke. ⁵⁶Yane pihópone kóyuseopeahiko xêru yoko óliu, óvo'okopemo muyo Jesus.

Yaneko sâputu, ómomikoponehiko kuteâti páhoenoa yútoe Muíse.

Koeku Jesus exepúkopone ukópea xapa ivokóvoti

Mt 28.1-10; Mk 16.1-8; Xu 20.1-10

24 ¹Hahá'itiko yaneke lûmingu, pihóne ne senóhiko xoko ekóxokonoku Jesus, ominoátihiko neko xêru kóusokinoake. ²Simoánehiko, inú'ikoane neko mopôî exexoâti ne uhôro ahíkuuxeokonone. ³Urúkovanehiko neko ekóxokonoku, ákone inú'íkaya ne muyo Vúnae Jesus. ⁴Ákohiko éxina isóneu neko koekúti kó'inokeneye. Yane apé kó'inoane pi'âti kutí koeti hóyeno hóhopu koyêti ípovo. ⁵Yupihovó koéne píkea neko senóhiko vo'ókuke, koane puniniké kó'iyeahiko. Ina koehiko neko pi'âti noíxone:

—Na koeti yopósikinoa xapa ivokóvoti ne iyukópovotine? ⁶Áko'one yâye nê'e, exépukopone. Puyákanapananoé yokóvo neko yuhó'inopi yovo'íko ya Ngálíleya ⁷yaneke kíxeopikunoe: “Ngonókotimo ngurú'okeokono xâne váhere kixoku ítúkeovo, koane ngurúhuxeokono, yoko enjépukopeamo ya mopó'a-peke káxe ikénepo, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne” kixópinoe-pepo —koénehiko neko pi'âti.

⁸Yanê'e, puyákoponovane okóvo senóhiko neko yuho Jesus. ⁹Ukopeânehiko xoko ekóxokonoku Jesus, koyúhopinoane neko unze koeti íhikau Jesus, koánemaka ne po'íhiko xâne ovâti xapákuke, uhá koêti neko koekútihiho. ¹⁰Yoko hara íha neko senóhiko koyuhópati ne koekútihiho: Mariya Mandâ-lena; Njuâna; yoko po'î koéhatimaka Mâriya, enepone eno Teâku. Ápemaka po'ínuhiko sêno xánena, koyuhópatimaka xapákuke neko unze koeti ápostulu kaná'uyea neko koekúti. ¹¹Itea ako akútiyeahiko ápostulu neko yúho. Kutí kó'inoa koyuhóheoti. ¹²Yane xepú koene Péturu ehakóvo xoko ekóxokonoku Jesus. Simoáne, ina yupunínikovo, yane ákone noíxoneya ákoti itukápa neko ipovóti líyum, aúpi. Yane pihópone óvokuke koane iyúpaxeova neko koekúti.

Pi'âti kutípoti Jesus oxéneke Emâu

Mk 16.12-13

¹³Énomoikone yaneke káxe, ápe pi'âti kutípoti Jesus yonoti kali ipuxóvo-kuti iháxoneti Emâu. Hanêkomea kuteâti yehí koeti kílomituru kixoku Njeruzálem. ¹⁴Koeku yóneahiko, koane ítúkea xêti uhá koêti neko koekútihiho. ¹⁵Ya koeku ixómoyea yúho'ixokoko koane koyúhoinokoko isóneunoa, apé koene Jesus ahi'ókovatihiko koane xanee kíxeahiko. ¹⁶Itea kutí koe apêti ito-peâtihiho úke neko pi'âti, ákoinoke éxapana. ¹⁷Ina kixôa Jesus:

—Kutí'oxoya ne itíkonoe yónoku iséneu ixómoinoke yího'ixokoko koeku yéni? —kíxoane.

Xe'okó koénehiko neko pi'âti, koati ikaxú'itihiko okóvo. ¹⁸Ina kixôa póhuti yane pi'âti koéhati Keleópa:

—Poéhaneikopomea íti itukóvo ovâti ne Njeruzálem ákoti exâ koêku ne koekútihiho apêti yara káxehiko pihotíne? —kíxoane.

¹⁹—Kuti itukóvo koekúti? —koéne.

Ina yumopâhiko:

—Enepone uhá koeti kixókonoku ne Jesus íhae Nazâre, hóyeno páhoe Itu-kó'oviti koyúhoyea emó'u xapa xâne, koati hána'itimaka xunáko iyúseoti ya ítuke, koáne ya koyúhoyeake nonékuke Itukó'oviti, koane nonékuke uhá koeti xâne. ²⁰Itea enepone tutíhiko sasedóti inuxínoviti hó'êke úti, yóko'o ne

po'íhiko pahúkoti xapákuke úti, pahúkoa koépekeokono nekôyo koane kurú-huxeokono. ²¹ Yoko énomone kúxo úti itúkeovo mani koitóvoviti, uti íhae Izarâe. Haina póhutine nê'e itea kó'oyene, koati mopo'ápoatine káxe ikéne neko koekútihiko. ²² Ápemaka senóhiko ha'íneheixone úti, viyúpaxeovake ne yuhópinovi ukopêa xoko ekóxokonoku Jesus ya yuponii koêti. ²³ Ákonehi inú'ika ne muyo Jesus ya. Yane káyuhikopovone, koyuhópati ápeyeahiko ovoxé Itukó'oviti noíxone, enepone ánjuhiko íhae vanúke, etó'okoati exépu-kopeane ne Jesus. ²⁴ Yane pihómaka po'ínuhiko ha'íne úti xoko ekóxokonoku Jesus. Noíxoanehiko itúkeovo koati kaná'uti yúho ne senóhiko itea ako naí-xahiko Jesus —kíxoanehiko.

²⁵ Ina kixôa Jesus neko pi'âti:

—Imáko itíkinovonoe xâne ákoti isóneu koane ôriti kutípea uhá koêti ne yuho porófetahiko emó'uke Itukó'oviti. ²⁶ Koati konókotipepo koítoponeovo kotíviti ne Mésiya, enepone páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne, motovátimaka yupíheovo kahána'ikopeokono. —kíxoanehiko.

²⁷ Yanê'e, xoko yútoe Muíse koukea kouhapu'ikinoa uhá koêti ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti koyuhó'iyéati koêku, koáne xoko heú koeti yútoe poró-fetahiko.

²⁸ Ye'éxoanehiko ne kali ipuxónokuti yonópokuhiko, ítukovo ukopónotiko ne Jesus. ²⁹ Itea ako akáha'ainoa pi'âti xánena itávokea. Hara kíxoahiko:

—Yavá'avoneye xoko úti vo'oku kiyóne káxe, kahá'ane yotíxea —kíxoanehiko.

Yane xanépoane Jesus motovâti ókea xokóyokehiko. ³⁰ Ya koeku ivátakea-hiko xe'ókuke mēsa nikotíhiko, veyo pâum ne Jesus, ina ikoró'ixovo xoko Itukó'oviti. Yane honó'ekexoane ne pâum, ina porexôa neko pi'âti. ³¹ Yane imíhe'okonehiko isóneu koane éxoponoane, itea má koépeane Jesus. ³² Ina kixokókohiko neko pi'âti:

—Énomoneikopo yupíhinovo úhepeyea kámokenoyea úti koane elókeyea vokóvo yákeneye xenékuke, koeku yúho'ixeovi koane kou'rapu'ikinovea ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti —kixókoko.

³³ Énomone yaneko ókoku ôra, exépukoponehiko neko pi'âti, kayuké koé-ponehiko ya Njeruzálem. Inú'ikoako ho'úxeovo neko unze koeti íhikau Jesus koánemaka neko po'ínuhiko xâne xokóyoke. ³⁴ Ina kixokóno neko pi'âti simôti:

—Exépukopone Vúnae. Kou'tata'ixopinovone Símaum —kixókonone.

³⁵ Yanê'e, koyúhoamaka neko pi'âti ne kixoku koêku ya xenékuke, koane kôeku exóponoanehiko ne Vúnae yaneko hono'ékexone pâum.

Exókopova Jesus neko íhikauhiko

Mt 28.16-20; Mk 16.14-18; Xu 20.19-23; Át 1.6-8

³⁶ Avo uké'exa koyúhoyeahiko neko koekúti, apé koéne Jesus xapákuke. Hara kíxoa:

—Aúhepeponoe iséneu.

³⁷ Itea kónoko'i neko íhikauhiko koane yupihovó koéhiko píkea. Ikútixati koipíhapati. ³⁸ Ina kixovókoxoa Jesus:

—Na koeti pepókexinonovone iséneu? Na koeti ákoinonoe yakútípoa isé-neuke itúkeovo úndi? ³⁹ Yokómoma ra vô'um koáne ra njêve itúkeovo koati

índi. Sipé'akanu motovâti yéxixo kaná'uyea. Vo'oku eneponi itukapu undi koipíhapati, ákoní mûyom koane ômbé kuteâti koêku neíxinu kó'oyene — kíxovokoxoane.

⁴⁰ Koyuhoâne nê'e, ina exókoa ne vô'u koane hêve. ⁴¹ Koati yupihóvoti eló-kekehiko okóvo neko íhikau, itea vo'oku kóyeyeané âvoyea koâti kutípeahiko, koane vo'oku iyúpaxeovahiko neko koekúti, hara kíxovokoxopamaka Jesus: —Ápe nikokónoti yâye? —koéne.

⁴² Ina porexoâhiko itátane orópeuti hôe (yoko itátane íhaku ho'o mópo). ⁴³ Yane níkoane nonékukehiko. ⁴⁴ Ina kixovókokoxopamaka Jesus:

—Enepora koekúti, énomone ne yunzó'inopinoe ovónzeixoiko xepákuke kónokea kóusokeovo uhá koeti ngxókonokumo yutoxóvoti Ponóvotike Kixovókuti yútoe Muíse, koánemaka yútoeke porófetahiko, yoko ya Sâramu — kíxovokoxoane.

⁴⁵ Yane míhe'okinoa Jesus isóneuhiko éxea kixó'ekone neko yutoéti emó'uke Itukó'oviti. ⁴⁶ Hara kíxovokoxopamaka:

—Énomone kôe emó'uke Itukó'oviti kónokea koítóponeovo kotíveti ne Mésiya, páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne, koane exépukopeamo ukópea xapa ivokóvoti ya mopó'apeke káxe ikénepo. ⁴⁷ Koyúhoamaka kónokea koyúho-yevomo xapa xanéhiko itúyoepamo pahunévoti ya iháke nê'e. Énomone ne xanéhiko ikotívexoati isóneuke ne váherevoko, koane kurikópati. Koyúhoamaka itúkeovo turixeôvoti ya Njeruzálem koyúhoyevomo ne ihíkavoti yonoti xapa uhá koeti xâne, koêkuti poké'e óvohikoku yara kúveu mêum. ⁴⁸ Itínenoe itukóvo koyuhoâti ra kaná'uti koekúti neíxoneno. ⁴⁹ Koane mbahukínopeatinenoemo ne kixínopike Nzá'a yanekôyoke poréxeopeanoemo. Yavá'avonenoeye yara pitivóko tukú koeti símeopikumo ne xunakóti ukeâti vanúke xoko Itukó'oviti —kíxovokoxoane Jesus.

Pihopóne Jesus ya vanúke

Mk 16.19-20; Át 1.9-11

⁵⁰ Ina omâ Jesus ne íhikauhiko ya Mbétanea, koane koéxepukea vô'u koeku épeminoahiko unako koêku ikéneke Itukó'oviti. ⁵¹ Koêkuiko épeminoahiko, turíxovone ahíkuxopeova, pihópotine ya vanúke. ⁵² Ina ihayú'íkopa íhikauhiko koane káyuhikopeovo ya Njeruzálem. Koati hána'iti elókekohiko okóvo. ⁵³ Yoko kóyekunehiko yane hána'iti imokóvokuti iháyu'ikeahiko Itukó'oviti.

Hunókokune.

YÚTOE XUÂUM

koyúhoti koeku Jesus

Enepora koyuhópeti, hara yutoxôa íhikau Jesus koéhati Xuâum, po'inu Teâku. Numíkuxoti itúko itúkovo ne Xuâum yoko Teâku. Ápemaka po'i Xuâum, enepone iháxoneti Mbátita ahíkexoti xâne mekúke, itea enepônê'e, pó'iti yara Xuâum yutoxoâti râ'a.

Enepone inúxoti mopo'âti koyuhópeti ya Novo Testamento, enepone yútoe Máteu, Márku yoko Lúka, êno xêti kutikókotiya, koyúhoti koeku Jesus koane ítuke yara kúveu mêum. Itea xoko yútoe Xuâum, êno po'i íhíkavoti íhikaxo-vike Jesus akó'oti yane po'ínuhiko mopo'âti koyuhópeti.

Enepora 4 koeti koyuhópeti, Máteu, Márku, Lúka yoko Xuâum, aínovo apêti koati âha éxokeovi koêku Jesus. Xoko yútoe Máteu, hane kouhâpu'ikovoya ítúkeovo nâti ne Jesus. Kene xoko Márku, kouhâpu'ikovo ítúkeovo ovoxe Itukó'oviti. Kene xoko Lúka ítúkeovo ikútipasikoponovoviti, uti xâne yara kúveu mêum, ene kouhâpu'ikovoya. Kene ya yútoe Xuâum kouhâpu'ikovo ítúkeovo koati Xe'exa Itukó'oviti ne Jesus, kuteâti koêku noíxea úti xoko kapitulu 20 vesikulu 31.

Kouhâpu'ikinoviti koeku Itukó'oviti ne Xe'exa Itukó'oviti

Kol 2.9-10; Êb 1.2; 1 Xu 5.20; Ap 1.17

1 ¹Tumúneke ápeyea ra mêum, ápene ne Évekoaku Itukó'oviti Kouhâpu-'ikinoviti, enepone Xe'éxa. Ukeátinekene ápeyea xoko Itukó'oviti neko Xe'éxa, epó'oxo koati póhutinehiko nê'e. ²Koati óvoheixokune xoko Itukó'oviti nê'e, ukeátinekene tumúneke ápeyea ra mêum. ³Epó'oxo xoko Xe'éxa évekoa Itukó'oviti ítúkea ne uhá koeti ítuke inâ itukôa. Ako ápahuina apêti ákoti itukapu énomone kousókoa. ⁴Énomonemaka itukóvo úkeaku ne inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku. Yoko vo'oku ítúkeova, énomone kouhâpu-'iko xâne yara kúveu mêum. ⁵Anéyeiko kouhâpu'ikea ovoti hahákutike nê'e, koane ako ita hahákuti ípukea.

⁶Ápe hóyeno páhoe Itukó'oviti koyúhoyea emó'u xapa xâne. Xuaum Mbátita koéha. ⁷Pahúkinokonoke nê'e motovâti koyúhoyea koêku neko Kouhâpu'ikoti xâne ukeâti xoko Itukó'oviti, maka akútipoane uhá koeti xâne nê'e vo'oku yuho Xuâum. ⁸Haina Xuâum itukóva ne Kouhâpu'ikoti xâne, itea simínoko koyuhóponeati koêku nekôyo. ⁹Koati kaná'uti Kouhâpu'ikoti xâne ne ngxione, enepone simôti yara kúveu mêum kouhâpu'ikea uhá koeti xâne. ¹⁰Símo yara kúveu mêum nê'e, yoko énomone kousókoa ne uhá koeti apêti, itea ako éxa xanéhiko itukóvotiye. ¹¹Koati xanéna simíno, itea ako ítúkeake xanéna

emó'u. ¹²Itea uhá koeti koêkuti namukeâti emó'u, énomone poréxo itúko-peovo xe'éxapone Itukó'oviti. Énomone neko xâne koati kutipoâti. ¹³Yoko enepone itúkopeovohiko xe'éxapone Itukó'oviti ne kutipoâti, haina kuteâti koeku ipúhikea xe'exa xâne yara kúveu mêum. Ákomaka akútea koêku kahâ'a koxé'exayea ne xâne. Hainámaka vo'oku ahá'inoa koyénoti itea koati ahá'inoa Itukó'oviti.

¹⁴Enepone Évekoaku Itukó'oviti Kouhupu'ikinovovi, uti xâne, íkutipasiko-ponovovi. Koati opónoti xapákuke úti. Yoko aínovo kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti yoko seánako Itukó'oviti apê xokóyoke. Noíxoane úti itúkeovo koati êno hána'iti ihayú'uti, poéhane motovâ itúkeova neko koati kaná'uti Xe'exa Itukó'oviti, ákoti po'ínu.

¹⁵Hara koe yúho ne Xuaum Mbátita xapa xâne yanekôyoke koyuhó'iyeeati koeku nekôyo:

—Énomone ngíxone râ'a enepo ngoyúho yanekôyo ápeyeamo hóyeno keno-
'ókoti ingénepoke koati teyonéti ya undíke, epó'oxo inuxóne ápe ya undíke,
vo'oku tumúneke ámbeyea, ápene nê'e —kôe.

¹⁶Ukeâti neko êno únatinoe koekúti apêti xokóyoke yoko itípanevo ákoti hunókoku, ápene íparaxeovike, uhá koeti úti. Iko'ipará iko'ipara kíxoixovi.
¹⁷Vo'oku xoko Muíse évekinovea Itukó'oviti ne páhoenovi vitúkea yane Ponó-
voti Kixovókuti yútoe, itea xoko Jesus Kristu évekinovea ne hána'iti seána-
kovi koáne ne uhá koeti kaná'uti kixovókuti ukeâti xokóyoke. ¹⁸Ako ápa-
huina xâne noíxoti Itukó'oviti, itea enepone Xe'éxa, ákoti po'ínu, enepone
koati kuteátine Itukó'oviti, Há'a, énomone kouhupu'ikinovi koeku Itukó'oviti.

Koeku yuhó'inoa Xuaum Mbátita neko pahoéti xokóyoke

Mt 3.1; Mk 1.1; Lk 3.2-3

¹⁹Yoko ápe páhoe payásotihiko júdeu ya Njeruzálem xoko Xuaum Mbátita. Enepone pahoétihiko, aínovo sasedóti, inuxínoti júdeu hó'eke, yoko levíta, enepohikone huvo'óxoti sasedótihiko ítukeye. Hara kixóponohiko Xuâum:

—Kuti íti?

²⁰Ina exókova Xuâum. Ako hé'ana'uxinapa. Hara kíxoahiko:

—Haina ûndi ne Mésiya, páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne —kíxoanehiko.

²¹Ina kixopâmaka pahoétihiko:

—Kutí'ikopo íti? Itímea Íliya, enepone koyúhoti emo'u Itukó'oviti mekúke?

—Áko'o —kíxoanehiko Xuâum.

Ina koepóhikomaka:

—Ití'ikopomea neko porófeta koyúhoti emo'u Itukó'oviti, kúxone úti símeamo?

Yane hara kixópahikomaka Xuâum:

—Haina ûndi nê'e.

²²Ina kixopâmaka pahoétihiko:

—Yokóyuhoinoveakopo itukóvotiye íti motovâti ápeyea yuhópino a úti ne pahukó'oviti. Kutí'ikopo keyúhoinovi itukóvotiye íti?

²³Ina yumopâ Xuâum:

—“Énomone ûndi ne kohonókoti emó'u ya mêum ákoti apêti xapa xâne kamokénoponoati, enepone koêti: Kéyuseapa ne kixeku itíkivo, perexoâti oxéne ne Vúnae itúkea ítukeye xepákukeno”

koëti —kíxoanehiko Xuâum, kuteâti koeku yútoeke porofeta Izâiya mekúke. *Izâiya 40.3*

²⁴Yóko'o neko pahoétihiko epemó'ikoponoti Xuâum, áinovo farîzeu, enepo-hikone yuixóvoti hókea yútoe Muîse.

²⁵Ina kixo'íkohikomaka Xuâum:

—Ná'ikopo koeti yáhikino xâne iháke Itukó'oviti enepo hákoti itukovo iti Mésiya, simóya Íliya, simóyamaka neko porófeta koyúhoti emo'u Itukó'oviti, enepone kúxone úti símeamo?

²⁶Ina yumopâhiko Xuâum:

—Kaná'uti ánjikea ya úne, itea anêkone xapa xâne kîrivokoevo âvoti yexâ.

²⁷Harakénemo ingénepoke. Muhíkova anj'íokeova ngúxeino a imo perékatana, ako omóndokea —kíxoane.

²⁸Yoko yaneko ápeyeaku neko koekútihiko, hane óvoheixo ne Xuâum poi-xô'oke húveona Njôrdaum ya Mbétanea xoko áhikoku.

Íhokokono xe'exa su'ûso ne Jesus, ikó'iparaxeokonoke Itukó'oviti

Mt 3.11; Mk 1.10; Lk 3.22

²⁹Poéha káxe ikénepo, noíxoane Xuâum ne Jesus keno'ókinoati, ina kôe:

—Yokómomanoe rakene páhoenovi Itukó'oviti kotúyopea pahúnevo xâne yara kúveu mêm, kuteâtimaka koeku xe'exa su'ûso isoéti, ikó'iparaxokonoke Itukó'oviti, ésa'i itúyopea pahunévoti.

³⁰Énomone ngíxone rà'a yaneko ngoyuhó'inopeanoé ápeyeamo keno'ókoti ingénepoke koati teyonéti ya undíke, vo'oku tumúneke ámbeyea, ápene nê'e.

³¹Muhíkova úndi, ako énja itukóvotiye yanekôyoke, itea nzimínoti ánjikea ya úne maka éxane íhae Izarâe itukóvotiye —koéne.

Koyûho ne Xuaum Mbátita xapa xâne

Mt 3.13-17; Mk 1.9-11; Lk 3.21-22

³²Ina koyuhoá'ikomaka Xuâum koêku ne noíxone yanekôyoke. Hara kôe:

—Noínjoane ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ukeâti vanúke kutí koeti kurûte evesékoati xokôyoke rakene hóyeno. Yoko ovo'ó koáne, ákone ipúhikapea.

³³Avo énja itukóvotiye yanekôyoke, itea hara kixónu Itukó'oviti, enepone pahukónuti ánjikea ya úne: “Neixoâtimo ne Sasá'iti Omínjone evésekea xoko hóyeno, epó'oxo ákonemo ipúhikapea. Énomonemo ahíko xâne haínati ya úne, itea ya xunákoke Sasá'iti Omínjone kuteâti yunzó'inopi” kixónu Itukó'oviti. ³⁴Yoko koati noínjoâti yanekôyoke. Hukínóvoti ngoyúhoyea itúkeovo koati Xe'exa Itukó'oviti rakene hóyeno —kíxoanehiko Xuâum.

Inúxotihiko hokoâti ra Jesus

³⁵Poéhapoa káxe ikéne, kaha'ínepoane Xuâum ne pi'âti íhikauhiko. ³⁶Yane noíke'exonehiko Jesus yátike, ina kôe ne Xuâum:

—Yokómomanoe ratike páhoenovi Itukó'oviti. Koati kuteâti xe'exa su'ûso isoéti nê'e, ikó'iparaxokonoke Itukó'oviti motovâti itúyopea pahunévoti —koéne.

³⁷Úkeanehiko hokôpo Jesus neko pi'âti íhikau Xuâum kameáne neko yûho.

³⁸Ina na'akénexovo ne Jesus koane noíxea neko pi'âti keno'ókoti ikéneke. Yane hara kíxoá:

—Kuti kehá'anoe?

Ina kixoá'hiko:

—Na yóvo Rabí? —kíxoanehiko. (Yoko ihíkaxoti koêti ne Râbi koêti.)

³⁹Ina yumopâ Jesus:

—Kiná'aka ingéneke, neíxapana óvongu —kíxoanehiko.

Yane xanépoane komomóponeati óvoku. Óvanehiko óvokuke yaneke káxe vo'oku yé'exeovone koáturu óra ya kiyakáxe.

⁴⁰Yoko Ándere, po'ínu Simaum Péturu itukóvo póhuti yane pi'âti hokópoti Jesus yaneke kámeaku Xuâum koyuhó'iyeeati koêku. ⁴¹Inúxotike, opósiko-ponoa Ándere ne Símaum, enepone koati po'ínu. Inixóponoane, hara kíxo:

—Vínixoponoane ne Mésiya —kíxoane. (Yoko enepone Mésiya koêti, kuteá-tine Kristu koêti, enepone páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne koêti.)

⁴²Úkeane omâ Ándere neko koati po'ínu xoko Jesus. Noixoâne Jesus ne Símaum, hara kíxo:

—Iti Símaum, xé'a Xuâum. Séfa kéhaponemo —kíxoane Jesus. (Yoko enepone Séfa yoko Péturu koêti, póhutine kixó'ekone. Aínovo kixo'èkoti mopô.)

Ihaxíko Filípi yoko Natanâe ne Jesus

⁴³Póehapoa káxe ikéne, kóusokovone Jesus yóneamo ya Ngálíleya. Yane tokópone Filípi, ina kixôa Jesus:

—Kiná'aka ingéneke —kíxoane.

⁴⁴Yoko pitivóko koéhati Mbetâsáida úkea ne Filípi, úkeakumaka Ándere yoko Péturu. ⁴⁵Ina oposíkoa Filípi ne Natanâe. Inixóponoane, hara kíxo:

—Tokópane úti ne hóyeno kíxone Muíse ya Ponóvotike Kixovókuti yútoeke, enepone kíxonemaka ne po'ínuhiko koyúhuti emo'u Itukó'oviti mekúke. Énomone ne Jesus íhae Nazâre, xé'a Yûse.

⁴⁶Ina kixôa Natanâe:

—Na kixoâtiye ápeyea únati koekúti ukeâti Nazâre?

Itea hara kíxoane Filípi:

—Hingá, naíxapana úti —kíxoane.

⁴⁷Noixoâne Jesus yé'exeane ne Natanâe, hara kôe vo'ókuke:

—Yokómoma rakene hóyeno. Koati itípakovoti izaraelíta nê'e. Ákomaka ítu-kaheapu. Koati ponóvoti ne uhá koeti kixoku itúkeovo —koéne.

⁴⁸Ina kixôa Natanâe:

—Na yéxinu?

—Tumúneke iháxikoponeopi Filípi, noínjopine xoko yóvoheixoku opékuke ne xuve figu —kíxoane Jesus.

⁴⁹Ina kixôa Natanâe:

—Ihikaxotí, iti Xe'exa Itukó'oviti. Iti natina úti, uti íhae Izarâe —kíxoane.

⁵⁰Ina kixôa Jesus:

—Vo'oku ngoyúhoinopi noínjeopi opékuke ne xuve figu, ene kutí'inoke kiti-pónuti? Koati neíxotikomo koekúti hána'iti yarâ'a —kíxoane.

⁵¹Ina kixoá'ikomaka:

—Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe, ivévaka: Neixoâtimo ne vanúke imí-he'okea, koánemaka ne ánjuhiko íhae vanúke, enepohikone ovoxe Itukó'oviti koeku ahíkuxeovonumo yána vanúke koane evésekinonumo, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne —kíxoanehiko Jesus.

Koeku Jesus hupixókono yónea ya áyui kasâtuxoti

2 ¹Pí'apoane káxe ikéne, ápe áyui kasâtuxoti ya Kána, kali ipuxóvokuti ya Ngalíleya. Yoko ápe eno Jesus yane ayuúti. ²Hupíxokonomaka ne Jesus yoko íhikauhiko. ³Ehane uké'e ne ekâti. Yane hara kixo Jesus ne êno: —Yokómoma, ákone víyum.

⁴Ina kixôa Jesus:

—Ako apásika keyúhoinonu índukemo. Avo simápu kaxena énjokeakumo njunáko xapa xâne —kíxoane.

⁵Ina kixôa eno Jesus neko ovoxétiya:

—Ítíka uhá koêti ne páhoenopinoe itíki —kíxoane.

⁶Yoko ápe sei koeti íhaku úneya, itukéti ya mopô, ímoaku jûdeuhiko ne úne kasáa'ikovepe ya hó'eke. Enepone íhaku úne, áfnovo motovâti óvea kuteâti oitenta koeti líturu, áko'o póhuti séndu líturu úne.

⁷Ina kixoaíhiko Jesus neko ovoxéti:

—Kepúhikexano ra íhaku úne —kíxoanehiko.

Koáne, puhí-puhí kíxoanehiko. ⁸Ina kixopáhihikomaka Jesus:

—Kó'oyene, heúkanoe, yámane xoko exeâti koêku ra ayuúti —kíxoanehiko.

Koáne, itúkeanehiko yúho. ⁹Yane énovane éxoti koeku ayuúti neko víyum sa'irí'oepti. Yoko ako éxea úkeaku. Poéhane neko ovoxéti haukóponoati ne úne exôa. Enepo hixopâne ne víyum ina íhaxíkoa neko hóyeno kasâtuxoti.

¹⁰Hara kíxoa:

—Koati kixóvoku uhá koeti xâne kópuhikea ne koati únati víyum ya inúxo-tike enepo koyú. Má'aina enoné'e énoyeovo ne xâne, ínati kopúhikokono ne víyum ákoti koati unátiyea. Kene íti, koati pé'itinovo, vo'oku ínati kepúhikoa ne koati únati víyum —kíxoane.

¹¹Énomone kôe inâ turixóvo ne Jesus itúkea iyupánevoti koeku óvea ya Kána, ya Ngalíleyake, exókovoti itúkeovo koati hána'iti ihayú'uti. Yane kutí-poane íhikauhiko.

¹²Ikénepoke, ukóponone ne Jesus ya pitivóko koéhati Kafanâum. Hane xâne ámeno yoko êno koánemaka íhikauhiko. Kali ye'á koe káxe óveaya.

Kopúhikopa Jesus ne kavánetihiko ya hána'iti imokóvokuti

Mt 21.12-13; Mk 11.15-17; Lk 19.45-46

¹³Yanekôyoke yé'exovone áyui evo jûdeu ya hó'eke, enepone íhaxonehiko Páscoa. Yane pihónemaka ne Jesus ya Njeruzálem. ¹⁴Simoné'e témpuluke, enepone hána'iti imokóvokuti, meúkeke xoko kíndana péti inú'iko xâne kaváneti túru, su'úso yoko kurúte, koánemaka xâne vatá koyéti koperáxoti xanéhiko esa-íkotí tiúketina. ¹⁵Ina véyo mâreso ne Jesus itúkoti ikátakoke. Yane uhá kíxoa kópuhihikopea neko xâne kaváneti yaneko óvoheixoku, koánemaka ne su'usóhiko yoko túru. Kásahikoamaka poké'eke neko tiúketina ne esa'íkotí tiúketi, koane kasá'irikeamaka mesána. ¹⁶Ina kixôa Jesus neko xanéhiko kaváneti kurúte:

—Heú íxepa képuhihikopi yarâ'a. Hako itikôa kavanékuti ra imokóvokuti, óvoku Nzá'a —kíxovokoxoane.

¹⁷Yane puyákovane okóvo íhikau Jesus neko kúxoti yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti, enepone koêti: “Kuteâti koeku xunako yúku xoko oró'oe, énomone nekoéne njokóyoke ne ngotíxea ra yóvoku” koêti.

¹⁸Ina kíxo Jesus ne tutíhiko jûdeu:

—Kutimo itukóvo iyupánevoti itíkinovike motovâti véxea tokópeovo kíxineye kuteâti ne ítíkemeku?

¹⁹Ina kixovókoxoa Jesus:

—Enepora sasá'iti óvoku Itukó'oviti, yusíkotimo ketáhineyi, itea kóyea-nemo ngoéxepukopea ya kúveu mopo'âti káxe.

²⁰Ina kixopâmaka jûdeuhiko:

—Koaréntai sei koe xoénae ómone ra sasá'iti óvoku Itukó'oviti ina úso. Inípono yemó'u kéxepukopimo ya kúveu mopo'âti káxe —kíxoanehiko.

²¹Itea enepone sasá'iti óvoku Itukó'oviti kíxone Jesus yara yûho, koati mûyo kixópo, kene haina pétí kíxo. ²²Exepúkopone ne Jesus ukópea xapa ivokóvoti, puyákoponeova okóvo íhikauhiko neko yûho vo'ókuke. Yoko kutípoanehiko ne yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti yóko'o neko emo'u Jesus.

Heú kixo éxea isóneu xâne ne Jesus.

²³Koeku óvoheixeako Jesus ya Njeruzálem ya kaxénake áyui Páskoa, êno xâne kutipoâti vo'oku noíxeahiko ne iyupánevoti ítuke. ²⁴Itea ako akútipoa Jesus ikána'uxeahiko kutípea, vo'oku heú kíxea Jesus éxea isóneu neko xâne. ²⁵Ako apásika ápeyea xâne etó'okoati koêku ne xanéhiko yara kúveu mêum, vo'oku heú kíxea Jesus éxea isóneuhiko.

Jesus yoko Nikôdemu

3 ¹Ápe hóyeno koéhati Nikôdemu, koati teyonéti xapákuke tuti jûdeu. Yoko farízeumaka nekóyo. Énomone ne koati yuixóvoti hókea yútoe Muíse. ²Eneponeko hóyeno, pího ya yóti noíxoponea Jesus. Hara kixóponoa: —Ihikaxotí, véxoa ítúkeovo iti hána'iti íhikaxoti páhoenovi Itukó'oviti, vo'oku enepone iyupánevoti ítike, ako íta xâne ítúkea ákoti Itukó'oviti xokóyoke —kíxoane.

³Ina kixôa Jesus:

—Koati emo'úti ra yunzó'inopi, ivévaka: Enepomo hákoti inamápo ne xâne, ákomo omótova noíxopea natíxoku Itukó'oviti.

⁴Ina kixôa Nikôdemu:

—Na kíxoaye inámapeako ne yékoteno xâne? Ápeikopo oxéne aúkoapeovo okóvoike êno motovâti inámapeakomaka? —kíxoane.

⁵Ina yumopâ Jesus:

—Koati emo'úti ra yunzó'inopi, ivévaka: Koêkuti ákoti asasá'ipo ya xuná-koke Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, ákomo omótova yonópea natíxokuke Itukó'oviti. ⁶Koati pó'iti koêku ne kalivôno ipuhíkea xoko êno, koane pó'itimaka koêku ne xâne iko'ínamakopa Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. ⁷Hákoikopo iyi-páxova ra emó'uinombinoe kónokea inémapi, ítínoe xâne yara kúveu mêum. ⁸Noixó íxea ne ihunóvoti. Koêkuti kahá'ayeaku ihúneoovo, ihúnovo. Kémi emó'u, itea ako yéxa koati úkeaku, koánemaka yonópoku. Énomonemaka koéneye xoko uhá koeti xâne iko'ínamakopa Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti —kíxoane.

⁹Ina kixopâmaka Nikôdemu:

—Na kixoâtiye koêku?

¹⁰Yane hara kíxoa Jesus:

—Inípono itúkivo ihíkaxoti xanena úti, uti íhae Izarê! Yusíkoikopo ákoyea yéxa koêku ra kixovókuti? ¹¹ Koati emo'úti ra yunzó'inopi, ivévaka: Enepone véxone, énomone koyúho úti. Koane enepone noíxone úti, énomonemaka koyúho úti itúkeovo koati kaná'uti noíxone vúke, itea ako kali yakútipoa-noe. ¹² Koeku ákoyea yakútiponunoe enepo ngoyuhôa koêku ra kixovókuti yara kúveu mêum, ná'ikopomo kíxeaye kitípinu ongoýúhoinopea koêku ra kixovókuti vanúkeke? ¹³ Ako noixóponoati rakoxo vanúke ákoti itúkapa ne ukeâtiya. Yoko enepone íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne, énomone ra yuhó'ixopiti. ¹⁴ Kuteâti koeku mekúke enepo koexépukoa Muíse neko okovo koéxoe ya tikótike yaneko mêum ákoti ovâti, motovâti íteovo neko xanéhiko ohónoe koéxoe, énomonemaka ngónoko ngíxeokononeye ya tikótike, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne, ¹⁵ motovâti ápeinoa inámapoti apé-yeati ákotinemo hunókoku xoko Itukó'oviti ne uhá koeti koêkuti xâne kutipónuti —kíxoane Jesus.

¹⁶ Vo'oku yupíheovo ákoyea omótova okóvo Itukó'oviti ne xâne yara kúveu mêum, énomone pahúkinoa ne Xe'éxa, ákoti po'ínu, ivókinovahiko, maka hákone yonôpo ipihóponovokutike ne uhá koeti xâne kutipoâti, itea itúka-pune xoko Itukó'oviti yonópohiko ákotinemo hunókoku. ¹⁷ Pahúkinoake Itukó'oviti ne Xe'éxa yara kúveu mêum, haina ipíhponope xâne nê'e, itea énomone kutí'inoke itóvotihiko. ¹⁸ Enepone kutipoâti ne Xe'exa Itukó'oviti, ákomo ipíhapanakana. Itea enepone ákoti akutípoa, koati hoenáxovotine yonópeamo ipihóponovokutike, vo'oku ákoyea akútipoa ne Xe'exa Itukó'oviti, poéhane itukóvo xe'éxa ákoti po'ínu. ¹⁹ Hara kutí'inoke ipihóponokonotimo. Simóne yara kúveu mêum ne Kouhápu'ikoti xâne, itea unatí'inoane xanéhiko óvoheixea hahákutike yaneko kouhápu'ikeokonohiko. Koáhati ainóvoti váhere ne ítuke. ²⁰ Yoko uhá koeti itúkoti váhere, koati puvâti ne uhapú'iti, ako ahí'a-kapa, puvâti éxeokono ne váhere ítuke. ²¹ Itea enepone xâne hokoâti ne kaná-'uti kixovókuti, hane káh'a óvoheixea uhapú'itike, motovâti iyúseyea kixoku ítuke itúkeovo hokoti Itukó'oviti.

Yuhô Xuâum Mbátita koeku Jesus

²² Úkeane pího ne Jesus yoko íhikauhiko ya poké'exa Njúdeya. Óvanehi-koya, koane áhikexea xanéhiko ne Jesus. ²³ Ahíkotimaka ne Xuâum Mbátita ya Énom xe'ókuke Sâlim. Koáhati óvoku êno úne, koane êno xâne pihinoâti áhikeovo. ²⁴ Yoko ávoti ika'ákapu ne Xuâum yanekôyo.

²⁵ Po'íke káxe ápe íhikauhiko Xuâum yoko hóyeno júdeu yumopókokoti vo'oku kixoku kasása'ikeovo xâne ya hó'eke. ²⁶ Ina kixopónohiko Xuâum:

—Ihíkaxotí, eneponeko hóyeno simópiti yovo'íko poixó'oke húveona Njôr-daum, enepone kíxene itúkeovo kúxone úti símeamo, áhikexonemaka nê'e. Yoko yupihovó koe êno xâne pihinoâti.

²⁷ Ina yumopâhiko Xuâum:

—Enepone ítone itúkea ne hóyeno, ákoni ákoeneye eneponi hákoti porexôa Itukó'oviti kíxaneye ne ítuke. ²⁸ Kemónupepo yanekôyo enepo ngoyuhôa ákoyea itúkapu ûndi ne Mésiya, enepone páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne. “Undi pohúneta inuxínoati koane koyuhó'inoati” ngo'éepepo. ²⁹ Xapa kasâ-tuxoti, enepone hóyeno kaha'íneati ne noívana, énomone ne koyénoti. Kene ínikone ne koyénoti, anêko ayuítike, koati hána'iti elókeyea okóvo

kamokénoyeati yûho ne koyénoti. Ngúteanemaka yara ngóyeku, elóketi ongóvo koeku itúkeovo énomone pihíno xanéhiko. ³⁰Inamá'axone motokêa mboké'exeokono koeku itúkeovo énomone ukopónoxo itúkeovo hána'iti teyonéti —kíxoanehiko Xuâum.

Koêku ne ukeâti vanúke

³¹Enepone ukeâti vanúke, koati teyonéti ya uhá koêti. Kene ne ipuhíkeati yâye yara kúveu mêmum, koati íhaene yâye, koane kixovókuti yara kúveu mêmum koyúho, vo'oku hana'íneoxo ne ukeâti vanúke. ³²Enepone noíxoneya yoko kámoneya, énomone koyúho, itea ako koati kutipeâti emó'u. ³³Itea enepone xâne kutipeâti yûho, koati exókovoti kutípeamaka itúkeovo kaná-'uti ne Itukó'oviti. ³⁴Vo'oku koati emo'u Itukó'oviti koyúho neko páhoe, koane ako íyuhixa Itukó'oviti poréxea ne Sasá'iti Omíxone ovo'ó kó'iyea. ³⁵Ako omótova okóvo Itukó'oviti ne Xe'éxa. Énomone poréxo éxea koêku ne uhá koeti koekúti. ³⁶Hukínóvoti ngó'iyea: Koêkuti kutipoâti ne Xe'exa Itukó'oviti, anêko xokóyoke ne inámati apéyeati ákotinemo hunókoku. Itea koêkuti kotíú-'ikovoti ákoyea akáha'a kutípea, ákomo naíxa ne inámati apéyeati ákotinemo hunókoku xoko Itukó'oviti. Koati hoenáxovotine itúkeovo ipíhopononemo Itukó'oviti nê'e.

Tokópo seno samarítana ne Jesus

4 ¹Yoko éxoane Jesus eyékoxeane evo farízeu koêku ne ítuke itúkeovo énomone yupihóvone íhikau koane áhiu ya Xuaum Mbátita. ²(Itea haina Jesus ne ahíkexo xanéhiko. Koati íhikauhiko ne ahíkexo.) ³Énomone yaneko exoâne Jesus nê'e, ipúhikopeane Njúdeya, ina aukópovo ya Ngálíleya. ⁴Koeku káyukopeovo ya Ngálíleya, kónoko vekópeamaka poké'exake evo samarítanu.

⁵Koeku vékea Jesus neko poké'e, simóne ya Síka, pítivokona evo samarítanu. Yoko ako ahíka ne poké'e póneake Njáko ne xé'a, enepone Yûse, yaneko mekúke. ⁶Énomonemaka óvo íkoku Njáko. Momíne ne Jesus vo'oku yónea, ina ivatáko xe'ókuke ne ikokúti. Yoko ye'éxotine itúmukea káxe yanekóyo.

⁷Yanê'e, kenó'okone sêno íhae ne pítivóko ikopónoti úne. Ina kixôa Jesus: —Yokóseanau, peréxanu úne —kíxoane.

⁸Yoko áko'o neko íhikauhiko, pihó'iko pítivóko vanexóponoti nikokónoti.

⁹Ina kíxo Jesus neko seno samarítana:

—Íti júdeu, na koeti yépeminonu úne, undi sêno íhae Samâriya? —kíxoane. (Kó'inokeneye yûho, iyupáxovati neko yuhó'ixoati vo'oku púvea júdeuhiko ne íhae Samâriya.)

¹⁰Ina kixôa Jesus:

—Eneponi yexâ ne mani pónepike Itukó'oviti, epó'oxo itukóvotiye ra epe-mópiti úne, mani itíne epemónu, koane mani mborexópeati ne úne porexó-pitimo inémapí.

¹¹Ina kixôa sêno:

—Ako mbêritina heúkike ra úne, yoko koati upénoti ra ikokúti. Ná'ikopomo kíxeaye peréxinoa ne úne kíxene, enepone poréxoti xâne inámapa? ¹²Koati teyonéti neko voxú'ikene Njáko porexó'oveati ra ikokúti. Énovane ra úne koá-nemaka xe'éxaxapa yoko peyóxapa. Ití'ikopo koati teyonéti yaneko voxú'ikene motó'inovake peréxinu koati únati úne yarâ'a?

¹³Ina yumopâ Jesus:

—Koêkuti enovâti ra úne ukeâti ra ikokúti, kóyeaneo épekopeako úne.

¹⁴Itea enepone enovâti ra úne mbôreu, koati eopâtimo kuteâti koeku xâne ákotinemo épekeaku úne, vo'oku enepone mbôneake, porexoâti inámati apé-yeati ákotinemo hunókoku. Kutí koetimo uke úne vo'eroo vo'ero koyêti ákoti ítikeovoku ya xokóyoke —kíxoane.

¹⁵Ina kôe neko sêno:

—Peréxanaikopo ne úne kixene maka hákone epékonu úne epó'oxo maka hákone ngayuíxovo íngea úne.

¹⁶Ina kixôa Jesus:

—Ihêxikapanaikopo íme, inamakamo yaukápapu yâye.

¹⁷—Ako ímam —koéne ne sêno yumopâ.

Ina kixopâmaká Jesus:

—Koati kaná'uteoxo ne yiúho ákoyea íme, ¹⁸vo'oku singu koéne íme, ina keno'óko ne hóyeno ovoti xikóyoke kó'oyene, hainámaka íme. Koati kaná'uteoxo ne yiúho.

¹⁹Ina kôe neko sêno:

—Kutí'inonu iti porófeta, páhoe Itukó'oviti koyúhoyea emó'u. ²⁰Yâye ya Samâriya ouke ra kali mopôí yóno voxúnoekene iháyu'ikoponea Itukó'oviti, uti samarítanu. Kene itínoe jûdeu, keyúhoanoé poéhayeane ya Njeruzálem yusíkea iháyu'ikoponea Itukó'oviti ne xanéhiko.

²¹Ina kixôa Jesus:

—Senó, koati motovâti kitípi yunzó'inopi símeovone kaxéna ákoyeakunemo itúkapu yâye oukeke ra mopôí, simóya yâkonoye ya Njeruzálem yóno xanéhiko iháyu'ikoponea Itukó'oviti, Ha'a úti. ²²Itínoe samarítanu, ákonoe yexa ihéyu'iu. Kene úti, uti jûdeu, koati vexoâti vo'oku xapákuke úti, uti jûdeu úkea ne Koitóvoti xâne. ²³Yé'exovone káxe ápeyeakumo koati kaná'uti iháyu-'ikeokono Ha'a úti íhae vanúke, epó'oxo turíxovone koeku kó'oyene. Enepone koati kaná'uti iháyu'ikeokono Itukó'oviti, konókoti ikána'uxeokono koeku itúkeovo ya inámapotike isóneu xâne vekínoa. Yoko énomonemaka kahá'ainoa Ha'a úti íhae vanúke kíxeaneye ne xâne. ²⁴Enepone Itukó'oviti, ako mûyo, koane ako inixoâti. Hukínóvoti kónokea itúkeovo ya inámapotike isóneu xâne iháyu'ikea, ikaná'uxoati iháyu'ikea.

²⁵Ina kixôa sêno:

—Énjoa kenó'okeamo ne Mésiya koéhatimaka Kristu, páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne. Enepo simané'e, kouhápu'ikinoveatimo uhá koêti —kíxoane.

²⁶—Undíne ne kixene, undi yuhó'ixopiti —kíxoane Jesus.

²⁷Énomone yanêe, apeké koépone neko íhikau Jesus. Iyúpaxovahiko vo'oku yúho'ixea Jesus neko sêno. Itea ako épemea áha xokóyoke kutí'inoe yuhó'ixoati.

²⁸Kene ne sêno, kamoáne neko yuhó'inoa Jesus, kurí kixone pótena, ina kayukópovo ya pitivóko. Urúkopovane ne pitivóko, ká'aye kíxovokoxoa ne ko'óvokutiya:

²⁹—Hingá, néixapananoé ne hóyeno heu-heú kixoti koyúhoinonu ngoêku. Haináperamea ne Mésiya? —kíxovokoxoane.

³⁰Úkeane ipuhíkea pitivóko neko êno xâne noixóponoti Jesus.

³¹Yoko koeku káyukopeovoiiko pitivóko ne sêno, hara kixo Jesus ne íhi-kauhiko:

—Unaém, niké'evo.

³²Itea hara kixovokoxoa Jesus:

—Anéye nikokónoti nînga ákoti yexâ itukóvotiye —kixovokoxoane.

³³Kameáne íhikauhiko ne yûho, hara kixókoko:

—Ápenemea ominoâti nîka? —kixókokone.

³⁴Ina kixôa Jesus:

—Hara indúko nînga, indúkea âha ne Pahukónuti yara kúveu mêum, yoko ngóusexe ne itukéti pónenu indúkea. ³⁵Ká'aye kéyenoé yara símoku úti kó'oyene, “Koaturu ko'éiko kohê âvoti, ínamo simâpu kaxena ítixovope ha'i nonéti” kéyenoé. Itea koati ngxópitinoé: Neímexa ratíke. Enepone xanéhiko, aínovo kutí koeti kavâne óvoku ha'i nonéti usó koyétine ítixopinokono Itukó'oviti. ³⁶Enepone itixoâti, ápene êho ko'ítukeyea koeku kó'oyene, koane ákomo évakapu ne ítixone vo'oku hanekónomo xoko Itukó'oviti. Yoko ákomo hunókoku óvea xokóyoke. Hukínóvoti xané kíxeokoko elókeyea okóvo ne noâti koánemaka ne itixoâti. ³⁷Koati kaná'uti ne kixonéti koêti: “Ápe noâti ina keno'óko po'ínuhiko itixoâti” koêti. ³⁸Mbahúkopinoé ítixi upánini ako itúkapu ítínoe nôa. Ápe koati turixoâti ne itukéti, kene ítínoe ihuínova ne ko'ítukeine —kixovokoxoane Jesus neko íhikau.

³⁹Êno samarítanu íhae neko pitivóko kutípoti Jesus vo'oku yûho neko sêno, enepo etó'okoahiko heu-heú kíxea Jesus koyúhoinoa koêku. ⁴⁰Yaneko noíxoponeaku Jesus ne samarítanuhiko, ítaikoa óveako xapákuke. Yane pí'a káxe ókoa Jesus xapákuke.

⁴¹Enómaka po'ínuhiko xâne kutípoti Jesus kameáne yûho. ⁴²Hara koe yuhó'inoahiko neko sêno:

—Haina vo'oku yemó'u kutípinoá úti, itea koati vo'ókuke ne emo'u Jesus, kámonene úti xokóyoke, epó'oxo véxoaneoxo itúkeovo koati énomone ne Koi-tóvoti xanéhiko yara kúveu mêum —kíxoanehiko.

Kounátikopa Jesus xe'éxa ne ko'ítúkeinoti nâti

⁴³Evesékone neko pí'âti káxe ókea xapákuke, úkeane aukópovo ne Jesus ya Ngalíleya. ⁴⁴Kó'inokeneye, koati kuteâti neko yuho Jesus, vo'oku énomone koyuhôa koêku ne porófeta koyúhoti emo'u Itukó'oviti, ákoyea teyoâti koatíke poké'exa. ⁴⁵Énomone yaneko káyukopeovoku ne Jesus ya Ngalíleya, ivávakopa xanéhiko, vo'oku noíxeahiko uhá koeti kixoku ítuke ya Njeruzálem ya kaxénake ayuíti, yónokumaka neko xanéhiko.

⁴⁶Úkeane kayukópovomaka ne Jesus yane kali pitivóko koéhati Kána ya Ngalíleya, xoko óvoku sá'irí'okopea úne ya víyum yanekóyoke. Yoko ápe hóyenoa ko'ítúkeinoti nâti. Enepone hóyeno, ápe xé'a ka'aríneta ya Kafanâum. ⁴⁷Eyekóxoane neko hóyeno seópeane Jesus ya Ngalíleya ukópea Njúdeya, pihóne opósikoponea. Inixóponoane, ina epemôa xanépea motovâti kóunatikopinoá ne xé'a, vo'oku kahá'atine ivókeovo. ⁴⁸Ina kixôa Jesus:

—Enepo hákoti neixónoe hána'iti iyupánevoti índuke, hoénaxovope njunáko, ákomo kalíhuina kitípinu —koéne.

⁴⁹Ina koe'íkomaka neko hóyeno:

—Yokóseananu, yaxénaponu kó'oyene tumúneke ivókeovo ne njé'a —kíxoane.

⁵⁰Ina kixôa Jesus:

—Yaúkapapu yóvokuke. Unátipone ne xi'íxa, ákomo ivákapu —kíxoane.

Koáne, pihópone neko hóyeno. Koati kutipoâti neko emó'uinoa Jesus.

⁵¹ Koeku pihópea koane kenó'okea ahínoehiko yákeneye okótumonexoponea. Tokopânehiko xenékuke, éto'okoane unátipeane ne xé'a.

⁵² Ina epemôa ókokune ôra yusíkopo neko xé'a.

Yane hara kíxoane ahínoehiko:

—Kiyakáxeke ya póhuti ôra etétukea ne otuko mûyo —koénehiko.

⁵³ Puyaa kixóponovane okóvo neko hóyeno itúkeovo énomone ne ôra koyú-hoinoaku Jesus unátipeane xé'a. Yane kutíponehiko Jesus ne hóyeno, koáne-maka yêno, yoko uhá koeti oveâti óvokuke.

⁵⁴ Yoko enepora iyupánevoti itúke Jesus, hoénaxovope xunáko, pí'apene koeku seópea ya Ngalíleya ukopeâti Njúdeya.

Koitóvo hóyeno ákoti yána ne Jesus

5 ¹ Ikénepoke neko koekúti, simóvone kaxena áyui jûdeu ya hó'eke. Úkeane pího ne Jesus ya Njeruzálem. ² Yoko ápe kali tángiya ihá-xoneti Mbétesda ya emó'uke jûdeu. Xe'ókuke pahapéti iháxoneti Vekoku Su'ûso óvo neko tángi. Yoko ápe singu koeti kálíhunoe ngárpaum xe'ókuke neko tángi. ³ Énomone óvoheixo êno xâne ka'arínети. Ápe komítitiya, koane mohéveu, koane isayú'ixovoti ákoti ehevákapu mûyo. (⁴ Aínovo kuxoíxoti ovóxokeyo neko úne. Vo'oku ápe evésekeaku ánju, ovoxе Itukó'oviti ukeâti vanúke, ovoxókoati neko úne. Yoko koêkuti inuxó koeti kûrino'ekeova ne tángi koeku ovóxokeyo ne úne, énomone itovô ya aríne, koêkuti kó'i-yeovoku arínети yuvâti.) ⁵ Xapákuke neko ka'arínети, ápe hóyeno tiríntai oitu koetíne xoénae ká'arine. ⁶ Noixoâne Jesus ya xoko tunúkuheixovoku, hara kíxoane:

—Kehá'a ítivoa ne yaríne? —kíxoane.

Yoko éxoane mekú'ieane ká'arine. ⁷ Ina yumopâ ne ka'arínети:

—Unaém, akó'oti ipíhonuti úneke enepo ovoxókovo ne úne. Koeku ngahá-'ayea úrungeova, ápe inuxó koeti úrukeovo ya undíke.

⁸ Ina kixôa Jesus:

—Yexépukapa, viyápa ne peúke, yenápa —kíxoane.

⁹ Koati énomone yanê'e, itóvone neko hóyeno. Yane veyópone pouke, yonópone. Yoko sâputu yanekôyo, káxe koati sasá'itino jûdeuhiko. ¹⁰ Hukínóvoti ápeyea tutíhiko jûdeu kixoâti neko hóyeno unatípotine:

—Sâputu rakéne. Mani ákoti yusíka keínopi ra peúke kó'oyene.

¹¹ Ina yumopâ neko hóyeno:

—Itea pahukónu enjépukopea ne koitóvonuti koane veyómbea mboúke yoko yonómbea.

¹² Ina kixopâmaka tutíhiko jûdeu:

—Kutí'ikopo itukóvoye neko pahukópiti kíxineye? —kíxoanehiko.

¹³ Itea eneponeko hóyeno unatípotine, ako éxa itukóvotiye neko koitóvoti vo'ókuke neko êno xanéya, yoko kûrivokoxopovane Jesus neko xanéhiko.

¹⁴ Avo áxu'íkene, tokópopanemaka Jesus neko hóyeno yane hána'iti imokó-vokuti, ina kixôa:

—Koati itévotesine. Hácone pehukóvo mará'inamo yuvápapi arínети yupihó-voti váherexea yane inúxoti yuvópiti —kíxoane.

¹⁵ Úkeane aukópovo neko hóyeno xoko tutíhiko jûdeu, etó'okoponoati itúkeovo Jesus koitóva. ¹⁶ Yane turíxovone okópea Jesus neko tutíyehiko, vo'oku ápeyea po'ínuhiko ítuke Jesus kuteâti, koúseumaka ya sâputu. ¹⁷ Ina kixôa Jesus neko tutíhiko jûdeu:

—Anéye ko'ítukeyea ne Nzá'a tukú koeti kó'oyene, ngoánemaka —kíxovo-koxoane.

¹⁸ Vo'ókuke neko yuho Jesus, inamá'axo oposíkoa tutíhiko jûdeu koépekea. Vo'oku haina pohúneti itúkoti itukéti, kuteâti koíteovo xâne ya sâputu, itea vo'ókukemaka koyúhoyea itúkeovo Itukó'oviti itúko há'a. Yoko koati “Itúko-voti kuteátine Itukó'oviti nê'e” koêti isóneunoa tutíhiko jûdeu.

Úkeaku ne xunako Jesus

¹⁹ Ina kixovóxoxoa Jesus neko xanéhiko:

—Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe, ivévaka: Ako ápahuina koekúti índone indúkea ya njunáko. Poéhane noínjone ítúkea Nzá'a, ene indúko. Kuteâti kixoku ítúkeovo ne Nzá'a, énomonemaka indúko. ²⁰ Éxokonoa Nzá'a uhá koeti koêku ne ítuke vo'oku ákoyea omótovonu okóvo, undi Xe'éxa. Epó'oxo exókonutimo po'ínuhiko koekúti índukeikomo koâti hána'iti yane pihotíne índuke, kutí'inoke hána'itimo iyífaxivoa. ²¹ Kuteâti kíxoaku Nzá'a kóyukopea ivokóvoti porexoâti inámapea, kúteanemakamo ngíxoaku ingó'inamakopea koêkuti xâne ânja ngíxeane. ²² Hainamo Nzá'a exókopa yonópokumo ne xanéhiko, itea undímo exókopa yonópokumo, ²³ maka teyánune uhá koeti xâne kuteâti kixoku téyeahiko Nzá'a. Enepone ákoti teyânu, ákomaka teya Nzá'a, enepone Pahukónuti yâyeke.

²⁴ —Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe, ivévaka: Koêkuti kamoâti ra emó'um epó'oxo kutipoâti ne Pahukónuti yara kúveu mêm, ápene xokóyoke ne apéyeati ákotinemo hunókoku. Ákomo ipíhapanakana. Ipúhikopeane xêne yonópoti ipihóponovokutike. Koati vekopâti ne xêne yonópoti xoko inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku.

²⁵ —Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe, ivévaka: Yé'exovone ne káxe kámeakumo emó'um ne xanéhiko kutí koeti ivokóvoti, enepohikone evókovoti ya váherevoko, yoko turíxovone yara koeku kó'oyene. Koêkuti mihe'ókinoati kêno ne emó'um, undi Xe'exa Itukó'oviti, apétimo inámati apéyeati xokóyoke ákotinemo hunókoku. ²⁶ Kuteâti ítúkeovo xoko Nzá'a úkea inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku, poréxonoa Nzá'a ítúkeovo njokóyokemaka úkea nê'e, undi Xe'éxa. ²⁷ Poréxonumaka énjokopeamo yonópoku ne xanéhiko hunókoku ne mêm, vo'oku undíne ne íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne.

²⁸ —Hákonoe iyífaxova râ'a, vo'oku harakénemo káxe kámeakumo emó'um ne uhá koeti ivokóvotine xoko ekóxopokonoku, yoko exepúhikopotinemo kamáne. ²⁹ Enepohikone únati kixoku ítúkeovo, exepúhikopinotimo yonópea xoko Itukó'oviti. Kene ne váherehiko kixoku ítúkeovo, exepúhikopinotimo yonópea ipihóponovokutike.

³⁰ Ina koe'íkomaka ne Jesus:

—Ako ápahuina koekúti índone indúkea ya njunáko. Enepo enjákapane yonópokumo ne xanéhiko, hane nzóko kuteâti ngámone xoko Nzá'a. Énomone kutí'ino koati ponóvoti ne ngíxoakumo enepo enjákapane yonópokumo ne xanéhiko, vo'oku ako ambásika indúkea ânja, itea ahá'inonu Itukó'oviti, enepone Pahukónuti yara kúveu mêm, ene indúko.

³¹—Eneponi itukápuxo póhutine ûndi ixomo koyuhópovo itúkeovoxo ne kaná'uti Xe'exa Itukó'oviti, ákoní okónoko kutípeokono ne yûnzó. ³²Itea ápe po'i koyuhónuti indúkeova, yoko énjóa itúkeovo koati kaná'uti ne yûho vo'ó-nguke. ³³Pehúkonoe epemó'ikoponoti Xuaum Mbátita, yoko koati koyuhó'i-nopeati ngoêku kaná'uyeoxo indúkeova. ³⁴Ako ongónoko xâne koyúhoti indúkeovo kaná'uti itea ngoyúhoinopeakenoe ra koekúti, ngaha'aínopiti itíktivonoe ngoítovone.

³⁵—Kuteâti koeku ihúveti lámpada kouhupu'ikea, énomone koéneye ne Xuaum Mbátita. Epó'oxo ápe ye'aa koeti káxe usó kéyeyiku keúhepekivo yane uhapú'iti omínóke xâne. ³⁶Itea anéye koekúti koyuhónuti, hána'iti yane koyúhoyeonuke Xuâum. Énomone ra itukéti pónenu Nzá'a indúkea. Enepora koekútihiho indúke, énomonemaka koyuhónu pahúkeonu yáyeke ne Itukó'oviti Nzá'a. ³⁷Koati Nzá'a koyuhónu indúkeovo kaná'uti páhoe, itea ako kémiku emó'u nê'e. Ákomaka neixiku, ³⁸epó'oxo áko'omaka ne emó'u xikóyokenoe vo'oku ákoyea yakútíponu, undi páhoe. ³⁹Koati ihíkexovatinoe ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti pe'okoâti itéponimo ne apéyeati ákotinemo hunókoku xoko Itukó'oviti vo'ókuke. Yoko ainovó koe ûndi koyúho neko yutoéti. ⁴⁰Itea kóyeane ákoyea yakáha'a kitípinu, undi mani kutí'inoke apêti xikóyokenoe ne inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku.

⁴¹—Haina ngahá'ati ihayú'ikonuti xapa xâne yara kúveu mêum ngxínopikeneye. ⁴²Kene pó'iti iséneu, vo'oku énjóa áko'oyea xikóyokenoe ne hána'iti ákoyea omótoovovi okóvo Itukó'oviti. ⁴³Iháke Nzá'a nzímea, itea ákonoe yakútíponu. Enepo kena'áka po'i xâne ákoti itukapu páhoe Nzá'a, itukapu isóneupinovo hóko, énomoneoxomo kitípo. ⁴⁴Na kixoâtiye kitípinu? Koáhati itínoe oposíkoti itúkeovo kapáyasokone xanéhiko yara pok'é ya koêkuni yopósi'ixi itíkivo kapáyasokone ne kaná'uti Itukó'oviti ákoti po'i kuteâti. ⁴⁵Hako kalihú-'ina ápeyea iséneuke ngoyúhoyeamo nonékuke Nzá'a ákoyea aúinati ne íti-ke. Koati Muíse koyuhópinoemo nonékuke, enepone kivóvone. ⁴⁶Vo'oku eneponi akaná'uxo kitípinoe Muíse, manímaka kitipónuti. Koáhati ûndi koyúho nê'e. ⁴⁷Itea koeku ákoyea yakútípoa yútoe nekôyo, ná'ikopomo kíxeaye kitípi yûnzó? —kíxovokoxoane Jesus.

Kohiyákoa Jesus nîka neko êno xâne

Mt 14.13-21; Mk 6.30-44; Lk 9.10-17

6 ¹Ikénepoke, ina taru'úxopamaka evo Jesus neko mar-na Ngalíleya, ihá-xonetimaka mar-na Tîbêriyade. ²Yupíhova êno xâne hokó'ixoati, vo'oku noíxea ne hána'itihiko iyupánevoti ítuke koitóvo ka'arínethihiko. ³Ina pího ne Jesus oúke kali mopô, ivâtaoane. Íhikauhiko xâne. ⁴Yoko yé'exovone kaxena Páskoa, áyui júdeuhiko hó'eke. ⁵Ina noiméxo ne Jesus, yane noíxone êno xâne keno'ókinoati. Ina kíxo Filípi:

—Námeamo vanéxea uti pâum, mani nîka ra êno xâne?

⁶Itea hixópoti Filípi kó'inokeneye yúho, vo'oku éxoane Jesus kíxoakumo. ⁷Ina yumopâ Filípi:

—Mani konókoti uti ênoti tiúketi kuteâti pi'âti séndu pe'u tiúketi, itea kóyeaeneni ákoyea víta'uxa —kíxoane.

⁸Apé koene yuho po'i íhikau Jesus koéhati Ándere, po'ínu Símaum Pêturu. Hara kôe:

⁹—Anêko hóyeno kalivôno apêti singu koeti paúna, ítuke sévada, yoko pí'âti kálíhunoe hôe. Itea kutimo itópono nonékuke ra êno xâne?

¹⁰Ina kixoáhiko Jesus:

—Pehúkaikopo ivátahikea ne xâne.

Yoko ápe uhé'ekoti kálíhunoe ngaráma yane ivátahikoku. Kalíhanini itópo-nea singu koeti mili hóyeno neko êno xâne.

¹¹Yane véyoane Jesus ne pâum. Uke'éxone íkoro'ixeovo xoko Itukó'oviti vo'ókuke, ina pahukôa pôrexeovo ne xanéhiko. Kúteanemaka kixoaku ne hôe. Yane ítaponovohiko neko xâne, koêkuti yé'akeye âha níkea. ¹²Imatáxo-vonehiko, ina kixôa Jesus ne íhikauhiko:

—Ítxepa ne itátanehiko, hâxa ra nikokónoti, mará'inamo évakapu —kíxoanehiko.

¹³Ina itixópahiko neko itátane, kopúhikopoikomaka nduse koeti sésta, hâxa neko nikotíhiko ukeâti neko singu koeti kali pâum ítuke sévada.

¹⁴Enepohikoneko noixoâti ne hána'iti iyupánevoti ítuke Jesus, hara koéhiko:

—Koati énomone porófeta kúxone úti símeamo yara kúveu mêum râ'a —koénehiko.

¹⁵Yoko éxeane Jesus isóneuhiko, kaha'aye matitipenó kixópeahiko omópea, kaha'âtihiko ítúkea natína. Itea Jesus, ako akahá'a. Yane pohú koéne káyukopeovo ouke neko mopô.

Koeku Jesus yóno inúkuke úne

Mt 14.22-33; Mk 6.45-52

¹⁶Yaneko hahaméne, píhohikopo neko íhikau Jesus xe'ókuke ne mar. ¹⁷Ivú-íxopohiko vatéke yonópotihiko poixô'oke, íyeukepo pítivokona Kafanâum. Yoko yotíxone, avo seápa Jesus xapákuke. ¹⁸Yane turíxovone ovóxoekoovo ne úne vo'oku xúnati ihunóvoti. ¹⁹Iton'e vatékexeahiko kuteâti singu koetímea, áko'o sei koetímea kílomituru, apé koéne noíxonehiko inúkuke úne yoneâti íyeuke vatékena. Yane yupihovó koene píkeahiko. Yoko koati Jesus noíxo-hiko. ²⁰Ina kixovókoxoa Jesus:

—Hákonoe píke, undíneye —kíxovokoxoane.

²¹Yane úhepepone isóneuhiko koeku úrukeova Jesus kúveuke vatéke. Énomone yanê'e, hú koéne símea xoko yónokuhiko.

Íhokovo kuteâti koeku nikokónoti ne Jesus

²²Yaneko po'ípone káxe, enepohikoneko xâne irikóvoti poixô'oke mar, ivá-vakoa ákoyea axénapoa Jesus neko íhikauhiko yaneko ivú'e. Ivávakoamaka ákoyea po'ínu ivú'eti ivú'epo Jesus. ²³Yanê'e, símo po'ínuhiko vatéke ukeâti pítivokona Tibêriyade. Enepone símoku, ako ahíka neko óvoheixoku níkea-hiko pâum ike íkoro'ixinevo Jesus xoko Itukó'oviti. ²⁴Noixôa xanéhiko áko-'oyea Jesus-ya koane íhikauhiko, yane ivu'í kíxoanehiko neko vatéke simôti, pihotínehiko ya Kafanâum oposíkoponoti Jesus.

²⁵Itopónoane ya poixô'oke mar, hara kíxoahiko:

—Íhikaxotí, ná'aye sími yâyeke?

²⁶Ina kixovókoxoa Jesus:

—Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe, ivévaka: Haina vo'ókuke ne iyupánevoti neíxoneneo indúkea yopósikinonu, itea koati vo'ókuke ne nikokónoti níke

koimátaxopitinoe. ²⁷Hako itukovo nikokónoti ákoti oríko uké'eyea kéxuna'ixinovo, itea hane kéxuna'ixinapu nikokónoti ákoti auké'e, enepone omínoti xâne inámati apéyeati ákotinemo hunókoku. Yoko énomone ne nikokónoti mbónepikenoe, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne. Anéye ítukei-nonuke Itukó'oviti Nzá'a, exókoti xâne indúkeova ne ngxínopike —kíxoane Jesus.

²⁸Ina kixôa xanéhiko:

—Kutí'ikopo kónoko vitúkea motovâti vitúkea ahá'inovi Itukó'oviti?

²⁹Ina yumopâ Jesus:

—Hara ahá'inopi Itukó'oviti kitípinu, undi páhoe.

³⁰Ina kixopâmaká xanéhiko:

—Namo kó'eye iyupánevoti ítike, hoénaxovope xináko, motovâti noíxea úti koane kutípeopi úti? Kutí'ikopomo ítíkoiko? ³¹Yanekôyo, níkoa voxúnoekene neko mána yaneko mêm ákoti apêti, kuteâti koêku ne yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti, enepone koêti: “Porexó xanéhiko nikokónoti ukeâti vanúke” koêti.

³²Ina yumopâ Jesus:

—Koati emo'úti ra yunzô'inopinoe, ivévaka: Haina Muíse porexópeano ne nikokónoti íhae vanúke, itea enepone koati kaná'uti nikokónoti ukeâti vanúke, Nzá'a porexópeano. ³³Vo'oku enepone nikokónoti poréxopike Itukó'oviti, énomone ra ukeâti vanúke iko'ínamakopoti xâne yara kúveu mêm.

³⁴Ina kixôa xanéhiko:

—Unaém, peréxaveakopo uhá koeti káxe ne nikokónoti kíxene.

³⁵Ina kixovókoxopamaká Jesus:

—Undíne itukóvo ne nikokónoti poréxoti xâne yara kúveu mêm inámapéa. Enepone simôti njokóyoke, kutí ngxoâtimo kuteâti xâne itopónovoti níkea ákotinemo épekeaku hímakati. Koane kutí koetimo xâne itopónovoti énoyeovo úne ákotinemo épekeaku úne. ³⁶Itea ngoyúhoinopeanenoe ákoyea yakútíponu upánini neíxonu. ³⁷Uhá koeti koêkuti xâne pónenu Nzá'a kutípeonu, énomonemo simonû. Yoko enepone xâne simónuti, ákomo kalíhuina nguríkea. ³⁸Vanúke úngea. Haina nzimínoti indúkea ânja, itea nzimínoti indúkea ahá'inonu ne Pahukónuti yara kúveu mêm. ³⁹Yoko hara ahá'inonu ne Pahukónuti yâyeke ákoyea ápahuina évoem xapákuke ne uhá koeti xâne poréxonuke kutípeonu. Yoko ngoxépukopatíhikomo enepo simapúne hunókoku ra mêm. ⁴⁰Vo'oku koati ahá'inoahiko Nzá'a ápeinoa inámati apéyeati ákotinemo hunókoku ne uhá koeti noixónuti koane kutipónuti, undi Xe'éxa. Yoko ngoxépukopatíhikomo simapúne hunókoku ra mêm —kíxovokoxoane Jesus.

Turixóvone poé'ainoa isóneu júdeuhiko ne Jesus

⁴¹Yane kapáhakinova júdeuhiko ne Jesus vo'ókuke neko yûho ítúkeovo nikokónoti ukeâti vanúke. ⁴²Hara kixókokohiko vo'ókuke:

—Eneporá'a, hainá'ikopo Jesus xé'a Yûse? Hainá'ikopomaka véxone ne há'a yoko êno? Ná'ikopo koeti koyúhoino kó'oyene ítúkeovo ukeâti vanúke? —kixókokohiko.

⁴³Ina kixovókoxoa Jesus:

—Hákonoe kepahákinova ra yûnzo. ⁴⁴Ako ápahuina xâne motovâti símeonu enepo hákotimo itukovo ísimonuke Nzá'a, enepone Pahukónuti yâye,

epó'oxo ngoexépukopatihikomo simapúne hunókoku ra mêum. ⁴⁵Hara kôe ne yútoe porófeta koyúhoti emo'u Itukó'oviti mekúke: "Íhíkaxotimo heú koeti xâne ne Itukó'oviti" kôe. Hukínóvoti itúkeovo simónuti ne uhá koeti xâne poréxonuke Nzá'a kámea koane éxea koêku ne íhíkauvoti íhae xokóyoke. ⁴⁶Ako xâne noixoâti ne Nzá'a. Poéhane ûndi noixôa, undi íhae xokóyoke. ⁴⁷Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe, ivévaka: Enepone kutipónuti, ápeinoane ne inámati apéyeati ákotinemo hunókoku. ⁴⁸Undíne itukóvo ne nikokónoti poréxoti xâne yara kúveu mêum inámapea. ⁴⁹Enepone yoxúnoekene, níkoa neko mána yane mêum ákoti apêti, itea kóyeane ívohikeovo. ⁵⁰Kene ne nikokónoti ngxínopikenoe, énomone ne evesékeati vanúke porexoâti ne uhá koeti xâne nikoâti ákoyea uké'exa pevóti. ⁵¹Undíne itukóvo ne nikokónoti evesékeati vanúke poréxoti xâne inámapea. Koêkuti nikoâti, apêtímo inámati apéyeati xokóyoke ákotinemo hunókoku. Yoko enepora nikokónoti mboréxoake ne xanéhiko yara kúveu mêum motovâti ingó'inamakopea, énomone ra mûyom —kíxovokoxoane Jesus.

⁵²Koati okopókokoti isóneunoa júdeuhikoya. Hara kixókoko:

—Namo kíxoaye níkaxeovi nau mûyo ra hóyeno?

⁵³Ina kixovókoxoa Jesus:

—Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe, ivévaka: Enepomo hákoti kutí kixêa nikokónoti ra mûyom, koane hákoti kutí kixêa ekâti ra indína, undi íhae vanúke ikútípasikoponovoti xâne, áko'omo xikóyokenoe ne inámati apéyeati ákotinemo hunókoku. ⁵⁴Itea koêkuti kutí kixoâti nikokónoti ra nau mûyom, koane koêkuti kutí kixoâti ekâti ra indína, énomonemo apê ya xokóyoke ne inámati apéyeati ákotinemo hunókoku, koane ngoexépukopatímo enepo simapúne hunókoku ra mêum. ⁵⁵Vo'oku kuteâti koeku koati únati nikokónoti yoko ekâti, énomonemaka koéneye ra mûyom yoko indína. ⁵⁶Koêkuti xâne kutí kixoâti nikokónoti ra mûyom, koane koêkuti kutí kixoâti ekâti ra indína, inámapotíke apéyeati ukeâti ya njokóyoke óvoheixo, yoko anêngomaka xokóyoke. ⁵⁷Kuteâti koeku itúkeovo úkeaku uhá koeti apéyeati ne Nzá'a, enepone Pahukónuti yâyeke, epó'oxo kuteâtímaka ínzuínovo xunako Nzá'a ya uhá koeti ngxíoku indúkeovo, énomonemakamo ngoéneye indúkevomo ukínoaku ne inámati apéyeati ákotinemo hunókoku ítuke ne xâne kutí kixónuti nikokónoti. ⁵⁸Anéye ra nikokónoti evesékeati vanúke. Yoko yupíhova ákoyea malíke'eka neko nikokónoti, nika yoxúnoekene. Vo'oku enepohikonê'e, níkoa yanekóyoke, itea kóyeane ívohikeovo. Itea koêkuti xâne nikoâti ra nikokónoti ngxínopikenoe, apeínoatímo apéyeati ákotinemo hunókoku xoko Itukó'oviti —kíxovokoxoane Jesus.

⁵⁹Yoko sinâgogake, enepone íhíkaxovoku hó'e júdeu, óvoheixo ne Jesus ya Kafanâum ixómoti íhíkaxo enepo koyuhôa ra koekútihiho.

Poe'aínoa isóneu xanéhiko ne yuho Jesus

⁶⁰Kamoánehiko neko yúho Jesus, êno xâne xapákuke neko hokoâti koêti:

—Tiú'iti emo'úti yúho rá'a. Kutí'ikopomo itôa kámokenoyea? —kíxoanehiko.

⁶¹Yoko exó kíxeane Jesus isóneuhiko ákoti koyuhó'inoati. Éxoa kapáhakinova neko yuhómeku. Hukínóvoti kíxeahiko:

—Koati poe'aínoati iséneu ne yunzómeku, haína? ⁶²Ná'ikopomeamo kó'eye iséneunonu, undi íhae vanúke ikútípasikoponovoti xâne, enepo neixánu

aúngoepoovo xoko úngeaku, enepone óvonzeixoku inúxotike? ⁶³Koati isoneû-tike véko inámapea ne xâne, kene haina nautíke ngíxo. Enepora yunzó'i-nopinoe, énomone iko'inamakopo xâne, porexoâtímaka inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku. ⁶⁴Itea kóyeane ápeyea ákoti akutíponu xepákukenoe —kíxovokoxoane Jesus.

Yoko éxoane Jesus ukeâti inâ apê hokoâti, itukóvotiye ne ákoti akutípoa xapákuke neko xâne, koane itukóvotiye ne itúkoheovoti koeku hókea, enepone kurikoâtikomo xoko xanéhiko puvâti. ⁶⁵Ina kixovókokoxopamaka Jesus:

—Énomone ngxínopikenoemeku ákoyea ápahuina simónuti, enepo hákoti itukovo Nzá'a porexôa símeonu —kíxovokoxoane.

⁶⁶Voókuke neko yuho Jesus, êno xâne xapákuke neko hokoâti kurikópati hókea. Ákone axénaheixahiko. ⁶⁷Ina kixovókokoxa Jesus neko nduse koeti íhikau:

—Kene itínoe, kehá'amaka kiríki hékinu?

⁶⁸Ina yumopâ Simaum Péturu:

—Unaém, kutí'ikoponi hakápa úti? Poéhane xikóyoke kámea uti emo'úti poréxoti xâne inámati apéyeati ákotinemo hunókoku. ⁶⁹Kutípopi úti, epó'oxo véxoa itúkeovo íti ne Sasá'iti Páhoenovi Itukó'oviti —kíxoane.

⁷⁰Ina kixovókokoxa Jesus:

—Koáhati ûndi noivókokoxopinoe, itínoe nduse koêti, itea kóyeane ápeyea póhuti xepákukenoe koati ovoxe Ndeâpu —kíxovokoxoane Jesus.

⁷¹Yoko Njúda kíxo, enepone xé'a Simaum Iskarióti, vo'oku énomone itukóvo neko kuríkotimo Jesus xoko xanéhiko puvâti. Yoko koatímaka po'ínu íhikau Jesus nê'e xapákuke neko nduse koêti.

Muhíkinova ámeno ne Jesus, ako akútípoa itúkeovo páhoe Itukó'oviti

7 ¹Ikénepoke ra koekúti'hiko, ehákoka Jesus ne pitivókohiko ya Ngalíleya. Opósikoka ákoyeane píhaheixa ya Njúdeya, vo'oku ápeyea tutí'hiko jûdeu opos'íxoati kíxoaku koépekea. ²Yoko ákone ahíkapu kaxena áyui jûdeu ya hó'eke iháxoneti áyui Tabenáku.

³Ina kíxo Jesus ne ámeno:

—Hákone yovóheixo yâyeke. Píhe ya Njúdeya motovâti noíxeamaka ítikeyo ne hokópitiya. ⁴Vo'oku enepone kahá'ati ipúhikea íha xapákuke xâne, ako yúsíka he'onó kíxea ko'ítukeyea. Koeku itíki itukéti kuteâti ne ítikeye, yéxakapu uhá koeti xanéhiko —koénehiko.

⁵Muhíkinova neko ámeno Jesus, ako akútípoa itúkeovo ukeâti xoko Itukó-'oviti. ⁶Ina kixoá'hiko Jesus:

—Avo simápu kaxena mbíhe. Kene itínoe, koêkuti kehá'ayiku píhi, motóva píhi. ⁷Ako omótova púveopinoe ne xanéhiko yara kúveu mêm. Kene ûndi, puvónuhiko vo'oku ngaúhapu'ikinoa váherevoko. ⁸Pihéneno ayuítike, itea avo mbíha vo'oku avo simápu kaxena mbíhe —kíxoanehiko Jesus.

⁹Koyuhoâne Jesus nê'e, óvaikone ya Ngalíleya.

Pihon'é Jesus xapa áyui jûdeu iháxoneti Tabenáku

¹⁰Ikénepoke píhine ne ámeno Jesus ayuítike, pihónemaka ne Jesus. Mayane he'onó koeti píhe puvâti noíxeokono. ¹¹Yoko opos'íxotine Jesus ne tutí'hiko jûdeu apêti ayuítike.

—Námea nê'e? —kixókokohiko.

¹² Ako tōpi koeku yūho neko êno xâne vo'ókuke. Hara kôe po'ínuhiko:

—Itípakovoti ne hóyeno.

Itea hara kôe po'ínuhiko:

—Áko'o, koati aupú'ikoti xanéhiko nê'e —koéhiko.

¹³ Itea he'ono'ú koeti koyúhoyeahiko vo'oku píkea tutfihiko jūdeu.

¹⁴ Yoko simotíne kûku ne ayuítí, enepone póhuti sêmana yónoku. Yane pihóne ne Jesus íhikaxea ya témpulu, enepone hána'iti imokóvokuti. ¹⁵ Iyú-paxova tutfihiko jūdeu. Hara koe yūho vo'ókuke:

—Enepora hóyeno, ako íhikauvo. Ná'ikopo kixoaye éxea uhá koêti ra koekúti?

¹⁶ Ina kixovókoxxa Jesus:

—Enepora íhíkauvoti ínzikaxone, haina ukeâti ya njokóyoke. Koati ukeâti xokóyoke ne Pahukónuti ngoyúhoyea emó'u. ¹⁷ Enepora kahá'ati itúkea aha Itukó'oviti, exoâtimo koêku ra íhíkauvoti itúkeovo koati ukeâti ya xokóyoke, áko'o itúkeovo njokóyoke úkea.

¹⁸ —Enepora xâne koyúhoti isoneú kíxone, koati oposí'ixoti íháyu'ikeokono, itea enepone oposíkoti íháyu'ikea ne pahukoâti, énomone kana'ú yūho, koane ako semékekexa yūho nê'e. ¹⁹ Koati Muíse porexópeano ra Ponóvoti Kixovó-kuti, haína? Itea ako ápahuina xâne xepákuke itukoâti. Na koeti yopósikino képekinu? —kíxovokoxoane.

²⁰ Ina yumopâ xanéhiko:

—Koatímea urúkovopiti ndémoniu koesáyu'ixoti iséneu, ikítixinake apêti kahá'ati koépekeopi —kíxoanehiko.

²¹ Ina kixovókoxxa Jesus:

—Poéha iyupánevoti índuke, yane heú kénœ iyípaxivoa. ²² Koeku itú-keovo páhoenopinoe yútoe Muíse sirkunsidá kíxi hóyeno kalivôno, muhíkova itukovo ya sâputu írkeovo kónokea sirkunsidá kíxi, kóyeane itfkinœ. Yoko haina ukeâti xoko Muíse nê'e, itea koati ukeâti xoko voxúnoekene, enepone turi viyénoxapa. ²³ Koeku sirkunsidá kíxi kalivôno ya sâputu motovâti kouso-keovo neko páhoenopi Muíse itíki, ná'ikopo koeti ímeikinovonu koeku ngoí-teovo hóyeno ya sâputu, mborexoâti heú kó'yeya unátipea ákotine yuvâti? ²⁴ Hako keyuhôa itúkeovo pahukóvoti ne ínixene itúkeovo ákoti aunáti, hákoti yexôa koêku. Konókoti yopósiki pôneovoxo iséneunoa inúxotike tumú-neke keyúhoyi —kíxovokoxoane Jesus.

Ako tōpi kó'inoaku isóneu jūdeuhiko ne Jesus

²⁵ Yane ápe íhaehiko Njeruzálem koêti:

—Haina énomone opósiuti koépekeokono râ'a? ²⁶ Yokómoma, koati anéye-tine xapákuke xanéhiko yoko ákone saya'íkoati. Hainámea kutipoâtine inu-xínovitihiko itúkeova ne Mésiya, enepone páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne? ²⁷ Itea koati vexoâti úkeaku râ'a. Enepomo síma ne Mésiya, ákomo exeâti úkeaku —kixókokonehiko.

²⁸ Koeku íhikaxea Jesus yane témpulu, kóhonoko emó'u kó'yeya:

—Ikítixatinoe yexónuti koane yexoâtimaka ne úngeaku? Haina nzimínoti indúkoponea ânja, itea enepone Pahukónuti nzímea, koati kaná'uti nê'e yoko ákonœ yéxa. ²⁹ Poéhane ûndi exôa, vo'oku itúkeovo úngeakune xokóyoke, yoko énomonemaka pahukónu nzímea —kíxovokoxoane Jesus.

³⁰Yanê'e, mani ika'ákoti Jesus ne tutíhiko jûdeu, itea ako kíxoakuhiko vo'oku ávoyea simápu kaxena namúkeokono ne Jesus. ³¹Itea kóyeane enó-'iyea kutípoti Jesus xapákuke neko êno opoíkovoti xâne kamokénoati. Hara koe yuhóhiko vo'ókuke:

—Enepo simané'e ne Mésiya, enepone iyupánevoti ítukemo, anu'úkoatipe-rameamo xunáko ítuke ra hóyeno? Koati énomone nê'e —koéhiko.

Pahukókono ika'ákoponoti Jesus

³²Kameáne farízeuhiko kixoku koeku yúho ne xanéhiko vo'oku Jesus, ina pahukôa neko koyónotihiko hána'iti imokóvokuti iká'akoponea Jesus. Yoko kaha'iné kixómaka farízeu ne tutíhiko sasedóti inuxínoti jûdeu hó'eke pahúkea neko ika'ákoponoti Jesus.

³³Ina kôe ne Jesus:

—Ákonemo ánju'ikene xepákukenoe, yane mbihópotinemo xokóyoke ne Pahukónuti yâye yara kúveu mêum. ³⁴Yoposíkonutinoemo, itea ákonemo ínixeapanu. Koáne, ako omótova yéni xoko yonómboku.

³⁵Ina kixokóko ne tutíhiko jûdeu:

—Ná'ikopomeamo yonópo rà'a ákoinokenemo vínixapana? Yonópotipe-rameamo xapákuke viyénoxapa kurivókokopovoti xâne po'íkehiko poké'e motovâti íhikaxeamaka xâne ákoti itukapu viyéno jûdeu? ³⁶Kutí'oxomea kíxo enepo koyuhómeku: “Yoposíkonutinoemo, itea ákomo ínixeapananu” koáne “Ako omótova yéni xoko yonómboku” koeméku? —kixókokonehiko.

Íhokova Jesus ne uke úne vo'eroo vo'ero koyêti

³⁷Yaneko káxe hunókoku ne ayuíti, enepone koati teyonéti káxe, xe'ó koéne ne Jesus kóhonokea emó'u koyúhoyea xapa xâne. Hara kíxovoko-xoa:

—Enepone xâne eopâti kuteâti eópone ne épeu úne, kená'akapane njo-kóyoke maka ítapanapune yane mbóneakemo, kuteâti koeku xâne itopónovoti ya úne. ³⁸Koêkuti kutipónuti, haramo koéneye xokóyoke ne mbóneake pore-xoâti inámapea, koati êno hunôti úne ákoti áka, kuteâtimaka koyúhoyeovo emó'uke Itukó'oviti —kíxovokoxoane.

³⁹Yoko koati koyuhó'iyeeati Jesus koêku ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, námoemo ne kutípotihiko Jesus. Vo'oku avo pahúkakana nê'e ya koeku ávoyea pihápa vanúke ne Jesus, koeku ávoyea ítúkapumaka hána'iti ihayú-'iutiya.

⁴⁰Xapákuke neko êno xâne kamokénoyeati emó'u, ápehiko koêti:

—Koati énomone porófeta kúxone úti símeamo rà'a.

⁴¹Ina koehíkomaka po'ínu:

—Koati énomone Mésiya rà'a, enepone páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne.

Ina apémaka po'ínuhiko koêti:

—Yusíkoikopo ítúkeovo ukeâti Ngálíleya ne Mésiya? ⁴²Ákoikopo okóyuhoa emo'u Itukó'oviti koêku ne Mésiya ítúkeovomo ámoripono Ndávi, enepone teyonéti natina viyénoxapa mekúke? Ákoikopomaka okóyuhoa ítúkeovo Mbélem, úkeakumaka Ndávi, ipúhikomo? —kixókokonehiko.

⁴³Yane koati haxakeôvokokoti ne xanéhiko vo'oku Jesus. ⁴⁴Yoko xapákuke neko xâne, ápe kaha'âti iká'akea, itea akó'oti kíxoakuhiko.

Kayuhíkopovo xoko tutíyehiko ne pahoéti mani ika'ákonoti Jesus

⁴⁵ Yane kayuké koépone ne koyónoti hána'iti imokóvokuti xokóyoke ne tutíhiko sasedóti inuxínoti júdeu hó'eke koáne xoko farízeuhiko.

Ina kixôa pahukoâti hiko:

—Na koeti ákoino yamápanoe?

⁴⁶ Ina yumopâhiko:

—Ako po'i xâne itopónoati unako koyúhoyea ne hóyeno.

⁴⁷ Ina kixôa farízeuhiko:

—Hainámaka aupú'ikopitinenoe ne hóyeno? ⁴⁸ Ako kutipoâti nê'e xapákuke úti, uti pahúkoti hiko yoko uti farízeu. ⁴⁹ Kene ne xanehí koêti hokoâtine, enepohikone ákoti exâ ne Ponóvoti Kixovókuti hó'e úti, kayumákapunehiko. Poéhane ipíhóponeokonohikomo nê'e —kíxoanehiko.

⁵⁰ Yoko eneponeko Nikôdemu noixóponoti Jesus yanekôyo, koati póhuti xapákuke neko farízeuhiko. Hara kíxovokoxo po'ínuhiko:

⁵¹ —Yane Ponóvoti Kixovókuti hó'e úti, yusíkoikopo tumuné kó'iyea koyúhoyeovo kónokea ipíhóponeokonono ne xâne koeku ávoyea paréxakana koyúhoyea? koeku ákoyeamaka vakámokenoyea koêku ne ítuke? —kíxovokoxoane.

⁵² Ina yumopâ po'ínuhiko farízeu:

—Ití'ikopomaka íhae Ngalfleya, ketíxinoake? Íhixexapa ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti, yane neixoâtimo ákoyea ápahuina porófeta koyúhoti emo'u Itukó'oviti ukeâti Ngalfleya —kíxoanehiko.

(⁵³ Yane píhohikopone óvokuke póhutihiko neko xâne.

Sêno pahukóvoti

8 ¹ Kene Jesus, hane yonópo xoko kali mopôiháxoneti Olívera. ² Yupo-níne ina kayukópovo hána'itike imokóvokuti ya Njeruzálem, koane pihínoa uhá koeti xâne. Yane ivátakone Jesus koane íhikaxea xanéhiko. ³ Yoko ápe sêno ómonehiko éskiriba yoko farízeu xoko Jesus. Inu'íkokonoti kapíneyea hóyeno ákoti itukapu íma neko sêno. Enepohikone omâti, pahúkoa xe'ó kó'iyea nonékuke uhá koêti neko xâne. ⁴ Ina kixohíko Jesus:

—Íhixaxotí, enepora sêno, koati inu'íkokonoti kapíneyea hóyeno ákoti itukapu íma. ⁵ Yutóxovo Ponóvotike Kixovókuti yútoe Muíse kónokea hepókeokonono ya mopôihá, kuteâti ra sêno, imókone ivakápu. Kene íti, na kó'eye yíúho vo'ókuke? —kíxoanehiko.

⁶ Itéa kó'inokeneye yuhóhiko, koati oposí'okovoti Jesus, kaha'aínoatihiko pahúkeovo ya yumópope motovâti koyúhoyeahiko itúkeovo pahukóvoti. Yane ina yupunínikovo ne Jesus yutóxea poké'eke ya vò'u. ⁷ Vo'oku ákoyea káyunuka farízeuhiko kaha'aínoati yumópea, yane exépukopone ne Jesus. Ká'aye kíxovokoxoa:

—Enepone ákoti pahúnevo xepákukenoe, énomone inuxâ hepókea ra sêno —kíxovokoxoane.

⁸ Yane yupúninikopovonemaka yutóxea poké'eke. ⁹ Kameánehiko neko yíúho, póhú póhu koépone píhohiko, inixópovotihiko itúkeovo pahukóvoti. Enepone yéktenohiko xapákuke inuxópo. Ehane póhuxovo ne sêno xoko óvoheixoku nonékuke Jesus. ¹⁰ Yane xe'oo koépone ne Jesus. Noixoâne áko'oyeane neko po'íhiko xâne koane póhuxeovo ne sêno nonékuke, hara kíxoane:

—Senó, náhiko ne isímopiti yâye koyúhoti ápeyea váhere íti? Ákone ini-xoâti kónokea hipókikono?

¹¹—Áko'one Unaém —koéne.

Ina kixôa Jesus:

—Ngúteanemaka. Ákomaka njepákapi. Pihépane, itea hákone yaukôa itíki ne váhere íti —kíxoane.)

Jesus itukóvo kouhápu'ikoti xâne yara kúveu mêum

¹²Ina kixovókoxoakomaka Jesus neko xanéhiko:

—Undíne itukóvo kouhápu'ikoti xâne yara kúveu mêum. Enepone hokónuti, ákomo ávaheixa hahákutike itea kouhápu'ikokonotimo uhá koeti kóyeku, vo'oku ápeyeane ne inámati apéyeati xokóyoke ákotinemo hunókoku —kíxovokoxoane.

¹³Ina poe'aínoa isóneu farízeu koane kíxeahiko:

—Koati itíne koyuhópovo itíkivo kouhápu'ikoti xâne yara kúveu mêum. Ako omótova kutípeokono ne yíúho —kíxoane.

¹⁴Ina kixopâhiko Jesus:

—Yusíkoti itúkeovo ûndi koyuhópovo itúkeova kuteâti ra yûnzo, itea kóyeane itúkeovo koati kaná'uti ra yûnzo vo'oku énja ne úngeaku koáne ne yonómboku. Kene itínoe, ako yéxa ne úngeaku simóya ne yonómboku.

¹⁵Enepone iséneunoa ne koekúti, pohu isoneú kíxenenoe, ako takápu. Kene ûndi, ako ínjaneye xâne kuteâti ne iséneunonu. ¹⁶Itea enepo ngoyúho koêkuti ínjinone vo'ókuke ra xâne, koati kaná'uti ra yûnzo, vo'oku haina mbohúxinovati koeku kó'inoaneye inzóneu, itea énomonemaka koéneye isóneunoa ne Pahukónuti nzímea yâye. ¹⁷Yoko yane Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse hé'e, yutóxovomaka kónokea kutípeokono yuhôti koeku pí'aye noixoâti koane koyuhó'iyati koêku. ¹⁸Ngoyúhoane ne ngoêku. Koane Nzá'a, enepone Pahukónuti nzímea yâyeke, koyúhonumaka —kíxovokoxoane Jesus.

¹⁹Ina kixoáhiko jûdeu:

—Na óvo ne yá'a?

Ina yumopâ Jesus:

—Ákonoe yéxanu. Simóya ne Nzá'a, ákomaka yéxa. Eneponi yexánu, maní-maka yexoâti ne Nzá'a —kíxovokoxoane Jesus.

²⁰Enepo koyuhoâne Jesus ra koekúti hiko, hána'itike imokóvokuti ya Njeru-zálem óvo, ya xoko kuríkokonoku tiúketi íparaxokonoke Itukó'oviti. Yoko ako ika'ákoti Jesus vo'oku ávoyea simápu kaxena namúkeokono.

Itukóvotiye ne Jesus

²¹Ya po'íkemaka, hara kíxovokoxoa Jesus ne jûdeuhiko:

—Mbihopeôpit inenoemo. Yoposíkopononutimo, itea yevókovotimo ya pehúnevo. Koati xané kixepoâtimo ivékivo vo'oku ako omótova yenópi xoko yonómboku.

²²Ina kixokóko ne jûdeuhiko:

—Kahá'atiperamea koépekopeovo kutí'inoke koyuhoâti ákoyeamo omótova vonópea xoko yonópokumo?

²³Ina kixoá'ikomaka Jesus:

—Koati itínoe íhae yâye yara poké'e. Kene undi, vanúke úngea. Itínoe íhae ra kúveu mêum, kene haina undi íhae yâye. ²⁴Hukínóvoti ngíxeopinoe

yévokivomo ya pehúnevo. Koati xané kixepoâtinoemo ivekápu, vo'oku enepo hákoti kitipónu indúkeovo énomone ne ngxínopike, yevókovotimo ya pehúnevo. Koati xané kixepoâtimo ivékivo —kíxovokoxoane Jesus.

²⁵Ina kixoáhiko jûdeu:

—Kutí'ikopo îti?

Ina yumopâhiko Jesus:

—Énomone kuteâti ngxínopike ukeâti inâ ndurixóvo ínzikaxea. ²⁶Mani êno yûnzo ve'ókuke, mani enjókopitinoe pehúnevo. Itea enepone Pahukónuti nzímea yâyeke, koati kaná'uti nê'e, kutí'inoke ngoyuhoâti xapákuke xâne yara kúveu mêum ne ngámone xokóyoke —kíxovokoxoane.

²⁷Itea enepohikoneko xâne, ako éxa itúkeovo Há'a íhae vanúke kixínoahiko Jesus. ²⁸Hukínóvoti kíxovokoxeamaka Jesus:

—Enepo kexépukanune tikótike, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne, ínamo yexâ indúkeovo énomone ne ngxínopike, koane yexoâtine-noemo yanê'e ákoyea itúkapu isoneú ngxíone nzóko, itea itúkeovo póhutine íhikaxeonuke Nz'a ne ngoyúho. ²⁹Yoko enepone Pahukónuti nzímea yâyeke, anéye njokóyoke. Ako kurí íxanu mbóhuxeovo, vo'oku kóyekune indúkea koekútihiko iko'élokexeati okóvo —kíxovokoxoane Jesus.

³⁰Uke'éxoane Jesus koyúhoyea ra koekútihiko, êno xâne kutipoâti.

Yuho Jesus koeku iteóvati ne pahúnevo yoko ovóheixoatiko

³¹Ina kixovóxoxa Jesus neko jûdeuhiko kutipoâti:

—Enepomo hákoti itevóki ra íhíkavoti yunzó'inopinoe, itimo koati kaná'uti hokónuti ³²epó'oxo yexoâtimo ne kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti, yane itívoatimo ne kotíveti kéyeku.

³³Ina kixôa jûdeuhiko:

—Uti ámoriponoiko Âbraum. Ako vitúkeovoku akaúti. Ná'ikopo koeti "Itívoatinemo ne kotíveti kéyeku" kixínevi?

³⁴Ina yumopâ Jesus:

—Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe, ivévaka: Uhá koeti xâne ovóheixoti pahunévotike, koati ákau váhere kixovókuti. ³⁵Yoko enepone akaúti, ápe hunókoku óvoheixea óvokuke únae. Haina kóyekutine xokóyoke. Itea enepone xé'a ne únae, koati ákoti hunókoku óvoheixeaya. ³⁶Koeku itúkeovo ûndi koitóvopinoe, undi Xe'exa Itukó'oviti, koati itévtotine. ³⁷Ênjoa itíkvonoe koati ámoriponoiko Âbraum, itea kóyeane kehá'ayi képekinu vo'oku ákoyea yakáha'a ne ínzikaxeopike. ³⁸Enepohikone kixovókuti noínjone itúkea Nz'a, énomone ngoyúho. Kene itínoe, hane itíko, neíxone itúkea yá'a.

³⁹Ina kixopâmaka jûdeuhiko:

—Âbraum vitúko ha'a úti.

Itea hara kíxovokoxa Jesus:

—Itukápuxo Âbraum itíkonoe yá'a, hékaikopo kixoku itúkeovo ne Âbraum.

⁴⁰Itea koati yoposíkoti képekinu, undi koyuhó'inopeati ne kaná'uti kixovókuti ngámone xoko Itukó'oviti. Ako ákoeneye kixoku itúkeovo Âbraum. ⁴¹Koati kixoku itúkeovo ne yá'a hekóponoe.

Ina kixopâhikomaka jûdeu:

—Haina uti apehí koêti ákoti há'a. Poéhaxo ne Ha'a úti, énomone ne Itukó'oviti.

⁴²Ina kixovókokopamaka Jesus:

—Eneponi itukápuxo yá'a nê'e, mani koati ákoti omotóvonu yokóvo, vo'oku koati úngeakune xokóyoke koeku nzímea yâyeke. Yoko hainámaka isoneú ngíxone nzímea itea énomone pahukónu yâyeke. ⁴³Énjakapivo ákoinoke yexa yûnzó? Vo'oku koati mokerexó keyítinoe. ⁴⁴Ítínoe koati hokoti Ndeâpu. Énomone itíko yá'a. Yoko ukeátinekene, koati koépekenati nê'e. Ako káxu-hevekapu nê'e kaná'utike kixovókuti vo'oku akó'oti ne kaná'uti kixovókuti xokóyoke. Enepo semekékexo, motókea kíxeaneye vo'oku koati kixónokune. Koati semékenovo'iti nê'e. Koatímaka poéheve ne uhá koeti semekénovo'iti. ⁴⁵Vo'oku ngoyúhoyea ne kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti, énomone ákoino yakútiponu. ⁴⁶Ápeikopo xepákukenoe motovâti koyúhoyea ápeyea mbahúnevo? Koeku itúkeovo kaná'uti ra yûnzó, ná'ikopo koeti ákoino yakútiponu? ⁴⁷Enepone xâne hokoti Itukó'oviti, usó kóye kámokenoyea emó'u. Kene ákoinokenoe yakámokenonu, koati vo'oku ákoyea itíkapunoe hokoti Itukó'oviti —kíxovokoxoane Jesus.

Yuho Jesus koeku Âbraum

⁴⁸Ina kixoá'ikomaka jûdeuhiko:

—Koati tokopóvoti visóneunopi itíkivo samarítanu, úroevo ndémoniu, isáyu'ixinovoke iséneu.

⁴⁹Yane hara kíxovokoxopamaka Jesus:

—Haina undi úroevo ndémoniu. Koati ngahaná'ikoti iha Nzá'a, kene yíxovonoe kémoke'eyinu. ⁵⁰Haina ombosíkoti inzáyuikeokono, itea ápe kaha'aínonoati yoko énomone ponovó isóneunoa ra koekúti. ⁵¹Koati emo'úti ra yunzó'ínopinoe, ivévaka: Enepone xâne hokoâti ra yûnzó, ákomo uké'exa pevóti.

⁵²Ina kixopâmaka jûdeuhiko:

—Kó'oyene véxoaneoxo itíkivo isayú'ixovoti isóneu, úroevo ndémoniu. Ivókovone Âbraum, koánemaka ne porófetahiko koyúhoti emo'u Itukó'oviti mekúke, keyúhoikomaka ákoyeamo uké'exa pevóti ne xâne itukoâti ne yíúho. ⁵³Ítí'ikopo teyonéti ya voxú'ikene Âbraum? Ivókovo nê'e, koánemaka ne porófetahiko. Kutí'ikopo íkitixapovo?

⁵⁴Ina kixovókokopamaka Jesus:

—Eneponi itukapu ûndi ihayú'ikopovo, ákoni itúkovoake ne inzáyuikeokono, itea koati Nzá'a porexónu indúkeovo ihayú'iuti, enepone keyúhoneneo itúkeovo Itukó'oviti Yúnae. ⁵⁵Itea ákonoe yéxa nê'e. Undíne exôa. Eneponi ongoyúhoa ákoyea énja, mani kutipasí ngoépitinoe indúkeovo semékenovo'iti. Itea énjoa nê'e, epó'oxo koati indukeâti yúho. ⁵⁶Elókea okóvo yoxú'ikene Âbraum noíxeamo ngaxéna. Yoko noíxoane, koane hána'iti elókeyea okóvo vo'ókuke —kíxovokoxoane.

⁵⁷Ina kixopâmaka jûdeuhiko:

—Avo itépana sinkoenta koeti xénaena, keyúhoikomaka nefíxi Âbraum?

⁵⁸Ina yumopâhiko Jesus:

—Koati emo'úti ra yunzó'ínopinoe, ivévaka: Tumúneke ápeyea Âbraum, ámbene —kíxovokoxoane.

⁵⁹Énomone yanê'e, namú kixone mopôti ne jûdeuhiko kahá'ati koépekea Jesus, itea ipúhikopea Jesus neko hána'iti imokóvokuti ya Njeruzálem ákoti noiké'exopati.

Koitóva Jesus ne komití'iyeatinekene

9 ¹Koeku yónea ne Jesus, noíxone hóyeno komití'iyeatinekene. ²Ina kixôa íhikauhiko:

—Íhikaxotí, itúkinovoke komití'iyeatinekene rá'a vo'ókumea pahúnevo? áko'o vo'ókumea pahúnevo há'a yoko êno.

³Ina yumopâ Jesus:

—Haina vo'oku pahúnevo, koane hainámaka vo'oku pahúnevo há'a yoko êno komítino ra hóyeno, itea maka iyúseane ne xunako Itukó'oviti ya xokóyoke. ⁴Konókoti vitúkea ítuke ne Pahukónuti yâyeke koêkuiko ápeyea kaxena úti, vo'oku simóvotimo hunókoku ne ko'ítukeyea úti, kuteâti koêku enepo yotixóne. ⁵Koêkuiko óveam ra kúveu mêum, úndi kouhápu'iko xâne yara kúveu mêum —kíxovokoxoane Jesus.

⁶Uke'éxone koyúhoyea, ina apurúko poké'eke, kalaká'ikoti móte ya hò'o. Ina veyôa ne móte kaláka'iu, kihu'íkoa ukékuke neko komítiti ⁷ina kixôa:

—Kípeukeapanapu tánginake Silôe —kíxoane. (Yoko “pahoéti” koêti ne Silôe koêti.)

Ina pího neko komítiti kípoukeoponeovo. Yane ínixopone aukópovo. ⁸Ene-pohikoneko múxone oveâti xêrerekuke óvoku, koánemaka ne po'ínuhiko xâne noixóheixoati ixómoyea épemo, hara kixókoko:

—Haína rá'a ne komítiti ixómoti ivatá'ixo yómoti épemea? —kixókokone-hiko.

⁹Ina apê xâne xapákukehiko koêti:

—Énomone nê'e —kixoâti.

Itea hara kôe po'ínuhiko:

—Pó'iti, pohu akó'oti pahuíxa nê'e —koéhiko.

Ina kôe neko unatípeatine komítiyea:

—Énomoneoxo úndi.

¹⁰Ina kixôa xanéhiko:

—Ná'ikopo kixévotiye ínixepinoke?

¹¹Ina yumopâ:

—Ápe hóyeno koéhati Jesus kalaká'ikoti móte ipíhoati ungékuke. Yane pahúkonune ngípoukeoponeovo xoko tángi, enepone víhaxone Silôe. Úngeane mbího ngípoukeoponeovo, yane íninjopone —kíxovokoxoane.

¹²Ina kixopá'ikomaka xanéhiko:

—Ná'ikopo ne hóyeno?

—Ako énja —koéne yumopâhiko.

Epemó'ikoa farízeuhiko neko hóyeno

¹³Yane ina omokóno neko hóyeno unatípeatine komítiyea xoko farízeuhiko.

¹⁴Yoko sâputu nekôyo, káxe koati sasá'itino evo jûdeu kalaká'iko móte ne Jesus ya hò'o, enepo koitóva neko hóyeno. ¹⁵Ina epemó'ikoa farízeuhiko neko hóyeno kixóvoku ínixopinoke.

Hara kíxovokoxoa hóyeno:

—Áhiukeonu móte ne hóyeno ina ngipóúkeoponovo. Kó'oyene íninjopone —kíxovokoxoane.

¹⁶Énomone ápeino po'ínuhiko farízeu koêti:

—Hainá'íkopo páhoe Itukó'oviti neko hóyeno vo'oku ako teya sâputu —koé-nehiko.

Itea ápe po'ínuhiko koêti:

—Na kíxoaye itúkeovo hóyeno pahukóvoti itukô haná'iti iyupánevoti kuteâti râ'a? —koénehiko.

Énomone kutí'ino okopókokoti neko farízeuhiko. ¹⁷Ina kayukópahikomaka épemo'ikea ne hóyeno unatípotine. Hara kixópahikomaka:

—Kene îti, na kó'inoaye iséneu koeku koíteovopi?

Ina yumopâ hóyeno:

—Kutí'inonu páhoe Itukó'oviti koyuhó'ieati emó'u —koéne yumópope.

¹⁸Yoko ako akútípoa tutíhiko jûdeu itúkeovoxo komití'ieatinekene inixópotine. Énomone iháxikinoahiko há'a yoko êno. ¹⁹Yane ina epemó'ikoahiko tuti jûdeu. Hara kíxoahiko:

—Énomone xí'a râ'a keyúhonenoe itúkeovo komití'ieatinekene? Na kixóvotiye ínixopinoke?

²⁰Ina yumopâ há'a yoko êno neko hóyeno:

—Véxoa itúkeovo xe'exa ûti râ'a, koane itúkeovo komití'ieatinekene ²¹itea ako véxa ínixopinokene, koane ako véxa koitóvati. Yépema'ika, vo'oku úsotine. Énomonemo koyuhó'inoepa koêku —kíxovokoxoane.

²²Yoko kó'inokeneye yúho neko há'a yoko êno, koati pikoti isóneunoa tutíhiko jûdeuya. Vo'oku koyuhoâtine tutíyehiko yanekôyoke kópuhikopeokonono ya íhikaxovoku hóe ne koêkuti koyuhoâti itúkeova Jesus ne Mésiya, enepone páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne. ²³Énomone koyúhoinoa há'a yoko êno neko hóyeno itúkeovo úsotine ne xé'a, koane kónokea itúkeovo énomone épemo'ikohiko koêku.

²⁴Ina ihaxíkopamaka farízeuhiko neko hóyeno unatípeatine komítiyea. Yoko p'apene iháxikoahiko. Hara kíxoa:

—Yokóyuhua iháke Itukó'oviti itúkeovo koati kaná'utimo ne yihó'inovi. Véxoa itúkeovo koati pahukóvoti neko hóyeno.

²⁵Ina kixôa hóyeno:

—Itúkeovo pahukóvoti, ako énja. Poéhane éngo ngomítiyea nóvo, itea kó'oyene íninjopone —kíxovokoxoane.

²⁶Ina aukópomaka farízeuhiko kíxea:

—Na kixó'oye koíteovopi? Na kíxoaye poréxeopi ínixepi?

²⁷Ina yumopâ hóyeno:

—Ngoyúhoinopeanenoemeku, itea ákonoe yakútíponu. Na koeti kehá'ainonoe ngáyukopeakomaka? Keha'átinoemea ítíkivomaka íhikau ne hóyeno? —kíxovokoxoane.

²⁸Yane oríxoane farízeuhiko. Hara kíxoahiko:

—Itíne itukóvo íhikau nê'e. Kene uti íhikau Muíse. ²⁹Véxone yúho'ixea Itukó'oviti, poéhane Muíse. Kene ne hóyeno kíxene, muhíkova úkeaku ako véxa —kíxoanehiko.

³⁰Ina yumopâ neko hóyeno:

—Kouhé'exovoti ákoyea yéxanoe úkeaku, itea íninjopone vo'ókuke. ³¹Véxoa ákoyea yumapa xâne pahukóvoti ne Itukó'oviti, itea hane yumópo, teyoâti yoko itukeâti áha. ³²Ukeátine inâ apê ra kúveu mêum, ako kámeaku xâne ápeyea koitóvoti komití'ieatinekene. ³³Eneponi hákoti itukovo páhoe Itukó'oviti neko hóyeno, ákoni ítone itúkea —kíxovokoxoane.

³⁴Ina kixopâmakaka farîzeuhiko:

—Inípono itúkeovo iti xâne pahukóvoti ukeátinekene inâ yapê xoko mémaina, kehá'aikomaka íhikexivi? —kíxoanehiko.

Yane kópuhikeanehiko ho'úxinovoku hó'e.

Koêku ne po'ínuhiko xâne kutí koeti komítiti ikútixapovoti ponóvoti

³⁵Yoko eyékoxoane Jesus kixókonoku ne hóyeno koítovone. Itopónoane, hara kíxo:

—Kitípoa ne íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne?

³⁶Ina yumopâ hóyeno:

—Kutí'íkopo nê'e motovâti ngutípea Unaém? —koéne.

³⁷—Énomone ra neíxone kó'oyene, enepora yuhó'ixopiti —kíxoane Jesus.

³⁸—Ngutípopi Unaém —koéne neko hóyeno, xaneâti ipúyukexea nonékuke ihayú'ikoati.

³⁹Ina kixoá'ikomaka Jesus:

—Nzimínoko yara kúveu mêum maka ínixapane ne komítiti, koane itúka-puneoxomaka komítiti ne po'okoâti itúkeovo iníxoti. Énomone ngoúhapu'iko, nzimínoko yara kúveu mêum —kíxoane.

⁴⁰Yoko ápe farîzeuhikoya kamokénoyeati yúho. Ina kixohíko Jesus:

—Hainámea keyuhoâti vitúkeovomaka komítiti?

⁴¹Ina yumopâhiko Jesus:

—Eneponi itikápuxonoe komítiti, ákoni pehúnevo. Itea koeku íkitixapivo-noe koati iníxoti koane exoâtimaka koêku ne kixovókutihiko, énomone kutí-'ino anéyetiko pehúnevo —kíxoanehiko Jesus.

Íhokova Jesus ne koati únati koyónoti su'úso ya éxetina

10 ¹Ina kixovókoxoa Jesus:

—Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe, ivévaka: Enepone kovesé'uxeovati ipi kûrapena ne su'úso ákoti vekêa páhapeteake, koati ómevoti koane hú'uxokenati nê'e. ²Itea enepone vekeâti páhapeteake, énomone koati koyonoâti ne su'úso. ³Yane enepone koyónoti pahapéti, míhe'okinoa porexoâti úrukeovo. Yoko éxoá su'úso emo'ú ne únáe. Koati íha veínoa únáe íhaxea póhutihiko su'úsona, ina kopúhikoa meúkeke. ⁴Enepo kopúhikoane uhá koêti ne su'úsona, inúxinoahiko. Yane pihotínehiko ikéneke. Koáhati exeâti hiko emo'ú. ⁵Ako hokohí íxa xâne ákoti itukapu únáe. Kohó'iyeahiko vo'oku ákoyea éxea emo'ú —koéne Jesus.

⁶Itúkinoa Jesus xanéhiko ra xêti apêti íhokoake ne áha íhikaxeahiko, itea ako éxinahiko isóne kixóekone.

⁷Ina kixovókoxopamakaka Jesus:

—Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe, ivévaka: Enepone páhapetea kûrapena su'úso, undíne itukóva. ⁸Uhá koeti simôti tumúneke nzímea, hane koéneye ómevoti yoko hú'uxokenati. Itea enepohikone kutí koeti su'úso, ako itúkeake ne yúho. ⁹Undíne itukóvo ne koati kaná'uti pahapéti. Enepone vekónuti, ngoitóvatimo. Epó'oxo kuteâti koeku su'úso únati kátarakeovo, ipuhíkeati kûrapena níxaxoponeovo yoko urúkopovatimakaka, énomonemakamo koéneye ne kutipónuti. ¹⁰Koati simínoti oméxea ne ómevoti, koane koépekea yoko kotóhineyea. Kene ûndi, nzimínoti motovâti yupíheovo unáko koêku, ominoândimakaka inámati apéyeati ákotinemo hunókoku.

¹¹—Hara ngoéneye koati únati koyónoti su'ûso usó koyêti ivókinova ne su'ûsona. ¹²Enepone ahinoêti koyónoti su'ûso, póhutine tiúkêti itúkino ne itukéti, haina únae nê'e, koane hainámaka ítuke ne su'ûso. Enepo noíxo yovíre keno'ókinoati, kohó'iyêa, kurí kixôati ne óyonone. Yane ísukexoa yovíre neko su'ûso kotohíneatine. ¹³Kohó'inoke nê'e, vo'oku itúkeovo tiúkêti kahá'a kóyoininoake ne su'ûso, kene haina kaha'aínoati unako koêku ne óyonone. ¹⁴Kene úndi, hara ngoéneye koati únati koyónoti su'ûso. Énjoa ne óyononem koane éxonuhikomaka, ¹⁵kuteâti koeku véxeokoko, úndi yoko Nzá'a. Yoko usó ngóye ivónginova ne óyononem. ¹⁶Apêtimo po'ínuhiko óyononem ákoti itukapu íhae yâye. Ngonokoâtimakamo nzo'úxopea xapákuke rá'a. Ivavákoatihikomo ra yúnzo. Yane póhutiponemo ne uhá koeti óyononem, epó'oxo mboéhanemo xapákuke ngoyonoâti.

¹⁷—Hara ákoinoke omótovonu okóvo Nzá'a, vo'oku ivónginovamo ne óyononem, ínamakamo enjepúkapa. ¹⁸Hainamo apêti uke'éxoati ra omínjone. Undí-nemo ihúnokoa kurikópati xoko Itukó'oviti. Ápe njunáko ínzunokea koane inzáxikopea. Yoko Nzá'a porexónu ngíxeaneye —kíxovokoxoane Jesus.

¹⁹Vo'ókuke neko yuho Jesus, aukopovomaka okópeokoko ne júdeuhiko. ²⁰Éno xâne xapákuke koêti:

—Úroevo ndémoniu nê'e. Koati pepokéxovoti. Na koeti kémokenoinoa?

²¹Itea ápe po'ínuhiko koêti:

—Ako ákoeneye yuho úroevo ndémoniu rá'a. Koítovoikopo komítiti ne ndémoniu? —koéhiko.

Epemó'ikokono Jesus xapa ayuúti iháxoneti Dedikásaum

²²Ya Njeruzálem yanekôyoke, koati kaxena kóyuipe júdeuhiko hó'eke. Énomone ne áyui íhaxonehiko Dedikásaum. Yoko kaxena kásati yanekôyoke. ²³Hane véko ne Jesus varándanake ne hána'iti imokóvokuti ya Njeruzálem, enepone iháxoneti Varándana Salúmaum. ²⁴Yane ayákukoane júdeuhiko. Hara kixóhiko Jesus:

—Námoye keyúhoyi itukóvotiye íti? Itukápuxo íti ne Mésiya, páhoe Itukó'oviti koíteovovi, hákone hí'onó'uxivovi —kíxoanehiko.

²⁵Ina kixovókokoa Jesus:

—Ngoyúhoinopeanenoe, itea ákonoe yakutíponu. Enepora itukéti índuke ya iháke Nzá'a, énomone exókopinoe indúkeovo koati páhoe. ²⁶Itea ákonoe yakutíponu vo'oku hainánoe iti óyononem. ²⁷Enepone óyononem, ivávako yúnzo. Énjoa nehiko, koane hokóponuhiko. ²⁸Mboréxoahiko inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku. Ákomo yanapa ipihóponovokutike, epó'oxo ákomo hu'uxóponoati. ²⁹Enepone Nzá'a porexónoati, xunané'e ya uhá koêti. Ako itoâti hú'uxopea xokóyoke. ³⁰Koati póhutine úti, úndi yoko Nzá'a —kíxovokoxoane.

³¹Yane veyó kixone mopôí ne júdeuhiko, mani hepókoti Jesus, kaha'âtihiko koépekea kuteâti mani kíxoaku yanekôyoke. ³²Ina kixovókokoa Jesus:

—Éno únatinoe itukéti índuke xepákukenoe, páhoenonu Nzá'a indúkea. Énomoneikopo kehá'aino hipókinu vo'ókuke?

³³Ina yumopâ júdeuhiko:

—Haina únati itukéti hepókinopike úti, itea koati vo'oku ákoyea tiya Itukó'oviti, iti xâne kuteâti úti itíkovoti Itukó'oviti —kíxoanehiko júdeu.

³⁴Ina kixovókoxopamaka Jesus:

—Hainá'ikopo yutoxóvoti yane yutoéti hé'e, enepone Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse ne koêti: “Ngoé'epepo, ítínoemaka kuteâti ûndi, undi Itukó'oviti” koêti? ³⁵Itukovo “Itínoe kuteâti ûndi, undi Itukó'oviti” kixoâti Itukó'oviti neko xâne iyónoku yûho mekúke, yoko ako omótova pahúkeovo ne emo'u Itukó'oviti, ³⁶ná'ikopo koeti “Itíkóvoti Itukó'oviti” kixínenunoe, vo'oku ngoyúhoyea indúkeovo Xe'exa Itukó'oviti? Koáhati undi noívakoe ítúkea sasá'iti ítúke, koane undímaka páhoe yara kúveu mêum. ³⁷Eneponi hákoti indukôa itukéti kuteâti ítúke ne Nzá'a, ákoni okónokoa kitípinunoe. ³⁸Itea koeku indúkea kuteâti ítúke Nzá'a, yusíkoti ákoyea yakútiponu itea vo'ókuke ra itukéti índuke, mani konokoâti kitípinu. Yane mani yexínoati iséneu ítúkeovo póhutine úti, ûndi yoko Nzá'a, koeku ápeyea ne Nzá'a njokóyoke, koékumaka ámbeyea xokóyoke —kíxovokoxoane Jesus.

³⁹Yane kahá'apoanemaka júdeuhiko iká'akea, itea ítópeovamaka Jesus.

⁴⁰Ina kayukópovomaka yónea ne Jesus poixó'oke huvêo, enepone Njôrdau, xoko óvoheixoku Xuaum Mbátita áhikexea xâne yanekóyoke inâ turixóvo áhikea. Yane ôvane Jesus-ya. ⁴¹Yoko koati êno xâne pihinoâti. Hara koe yuhóhiko vo'ókuke:

—Ako iyupánevoti ítúke ne Xuaum Mbátita kuteâti ítúke rà'a, itea uhá koeti yuho Xuâum vo'ókuke ra hóyeno, áfnovo koati kaná'uti —koénehiko.

⁴²Yoko ako yumáxapu kutípoti Jesus xapákuke neko xâne.

Ivokóvo ne koéhati Lâsaru

11 ¹Ápe hóyeno ka'arínети koéhati Lâsaru, íhae kali ipuxóvokuti iháxoneti Mbétanea, óvokumaka Mâriya yoko Márta, mokéxahiko. ²Enepone Mâriya, mokéxa ne ka'arínети, énomone neko ovohévexoti Jesus xêru koane kihuhévexopati ya híyeu túti. ³Enepone mokéxahiko Lâsaru, ápe páhoe xoko Jesus. Hara kixóponoa:

—Unaém, ka'arínети ne ínikene, enepone ákoti omótova yokóvo —kíxoane.

⁴Eyekóxoane Jesus, hara koéne:

—Enepone arinéti, hainamo koepékoati itea iháyu'ikeokonokemo xunako Itukó'oviti vo'ókuke, epó'oxo inzáyu'ikeokonokemakamo, undi Xe'exa Itukó'oviti —koéne.

⁵Yoko koati ákoti omótova okóvo Jesus ne Mâriya yoko po'ínu, enepone Márta, koánemaka Lâsaru, áyo. ⁶Ikénepoke eyékokinea Jesus ká'arineyea ne Lâsaru, pí'apoakomaka káxe óvoheixoa ne óvoheixoku. ⁷Yane hara kíxovokoxoa Jesus neko íhikauhiko:

—Hingá, vaúkapapu ya Njúdeya.

⁸Ina kixôa íhikauhiko:

—Íhikaxotí, koati ávoti axu'íkenepo ike kahá'ayea koépekeopi ya mopôi ne evo júdeuya, keyúhoikomaka yaúkopivoya?

⁹Ina yumopâ Jesus, itukínoati íhixovoke:

—Nduse ákoikopo ákoe ne ôra ya káxe? Itukovo yoneâti káxe ne xâne, ako ikaxáhevexoati. Koáhati iníxoti vo'oku uhápu'ine ne kauhápu'ikoati ra kúveu mêum. ¹⁰Itea itukovo yoneâti yóti ne xâne, ikáxahevexovo vo'oku ákoyeane kouhápu'ikoti xokóyoke —koéne.

¹¹Ina kixovókoxopaiomaka:

—Imókone neko víníkone Lâsarú itea mbihinoâti, ngoyúkopoñoati.

¹²Ina kixóáhiko íhíkau:

—Unaém, enepo itukapu imókoti, ákoneikopomea yuvâti —kíxoanehiko.

¹³Yoko “ivókovone” koêti neko yuho Jesus. Itea ikútixati íhíkauhiko koati imókoti. ¹⁴Ina kauhápu'íkinoá Jesus koêku. Hara kíxovokoxoa:

—Ivókovone Lâsarú. ¹⁵Epó'oxo elóke ongóvo ángo'oyea xokóyoke maka yakútiponunenoe. Hingayá, naíxapana úti.

¹⁶Ina kixovókoxo ha'ínehiko ne Túme, enepone íhautimaka Hapáparu:

—Hingá, maka xané víxane koépekeokono —koéne.

Jesus itukóvo koexépukopoti ivokóvoti

¹⁷Koeku símea ne Jesus ya Mbétanea, itone koaturu koeti káxe ike ekóxi-nevo ne Lâsarú. ¹⁸Yoko mopó'amea kílómituru kíxoaku Mbétanea ne Njeru-zálem. ¹⁹Koati ênoti jûdeu óvokuke Mâriya yoko Márta kóuhépekoponeati isóneu ike ivókinevo áyo. ²⁰Eyekóxoane Márta kenó'okea ne Jesus, pihóne okótumonexea. Kene Mâriya, ôvane óvokuke. ²¹Tokopóne Jesus ne Márta, hara kíxoá:

—Unaém, eneponi yáva yâye, ákoni ivákapu ne áyom. ²²Itea enepo yepêma Itukó'oviti kó'oyene, éñjoa poréxeopeamo ne yépemoake.

²³Ina kixôa Jesus:

—Iyukópovotimo ne yâyo.

²⁴Yane hara kixópamaka Márta:

—Éñjoa iyúkopeovomo simapúne exépukopope xanéhiko yaneko auké'ene ra kúveu mêum.

²⁵Ina kixôa Jesus:

—Undíne itukóvo koexépukopoti ivokóvoti, mborexópatimaka inámati apéyeati ákotinemo hunókoku. Enepone kutipónuti, yusíkoti ivókeovone itea kóyeane mo iyúkopeovo. ²⁶Heú koeti kutipónuti inamápoti ya njokóyoke, ákomo uké'exa pevóti. Kitípoa ra yûnzo?

²⁷—Êm Unaém, ngutípoa —kíxoane Márta. —Ngutípoane itúkeovo íti ne Mésiya, enepone páhoe Itukó'oviti koíteovovi. Iti Xe'exa Itukó'oviti kúxone úti símeamo yara kúveu mêum —kíxoane.

Koeku Jesus iyô

²⁸Uke'éxone koyúhoyea ne Márta, ina íhaxíkopoño Mâriya, enepone po'ínu, motovâti ákoyea po'í kamoâti. Hara kíxoá:

—Simóne ne Íhíkaxoti. Íti íhákiko —kíxoane.

²⁹Kamoáne Mâriya, xepú koéne, pihóne xokóyoke. ³⁰Yoko avo úrukapa Jesus ne kali ipuxóvokuti, óvoheixoakone xoko tokópeaku Márta. ³¹Enepohi-koneko jûdeu ovóheixeati óvokuke ne evo Mâriya kóuhépekoponeati isóneu, noixoâne exépukéa, hokó kíxoane, ikutíxatihiko, iyóponoti xoko ekóxokoku áyo.

³²Simoáne Mâriya ne Jesus ya xoko óvoheixoku, ipuyuké kó'iyeané noné-kuke koane kíxea:

—Unaém, eneponi yáva yâyeke, ákoni ivákapu ne áyom —kíxoane.

³³Noixoâne Jesus íyoyea koánehikomaka neko jûdeu hokoâti, yupihovó koéne kotíveyea isóneuke xaneâti hána'iti kóseanayea. ³⁴Ina kôe ne Jesus:

—Ná'ikopo yekóxoanoe?

Ina yumopâhiko:

—Yókone Unaém, neíxapana —kíxoanehiko.

³⁵ Yane íyone ne Jesus.

³⁶ Ina kôe ne jûdeuhiko:

—Neíxoa koêku? Koati yupihóvati ákoyea omótova okóvo nê'e —koénehiko.

³⁷ Itea ápe po'ínuhiko koêti:

—Koítovopepo komítiti râ'a. Manímea apêti kíxoaku motovâti ákoyeani ivákapu neko Lâsaru —koénehiko.

Koexépukopa Jesus neko Lâsaru

³⁸ Yupihovó koéneoxomaka kotíveyea isóneuke Jesus. Úkeane pího xoko ekóxokonoku Lâsaru, kali hána'iti uhôro kehoêti mopoíke. Yoko ápe pú'iti mopôí exéxeokonoke. ³⁹ Ina pahukôa Jesus veyópeokono ne mopôí. Itea hara kíxoa Márta, mokéxa neko ivokóvoti:

—Unaém, xúnatine ihópune, vo'oku koáturuxopene káxe kó'oyene ike ekó-xinevo.

⁴⁰ Ina kixôa Jesus:

—Ákoikopo ínjarimeku neíximo xunako Itukó'oviti enepo yakutípo yúnzo? —kíxoane.

⁴¹ Ina veyopókono neko mopôí. Yane hara kôe ne Jesus koeku komómoyea vanúke:

—Pai, aínapo yákoe vo'oku kéminu. ⁴² Énjoa kéyeyikune kéminu, itea kó'i-nokeneye yúnzo kó'oyene vo'ókuke ra êno xâne yáyeke, maka akútíponune itúkeovo íti pahukónu nzímea yara kúveu mêum —koéne.

⁴³ Uke'éxone koyúhoyea nê'e, kóhonokoxo emó'u kó'iyea:

—Lâsaru, ipíhikapa meúkeke! —koéne.

⁴⁴ Yane iyúkopovo ne ivokóvoti, ipúhikopone meúkeke koane ínayea aú'okexovo hêve yoko vó'u, koane aunoné kó'iyea ya léhu. Ina pahukôa Jesus kúxe'okopeokono motovâti yonópea.

Oposíkokonone kixoku koépekeokono ne Jesus

Mt 26.1-5; Mk 14.1-2; Lk 22.1-2

⁴⁵ Xapákuke neko jûdeu noixóponoti Mâriya óvokuke, êno kutípoti Jesus noixeâne ítuke. ⁴⁶ Itea pihóne po'ínuhiko jûdeu xoko farízeuhiko éto'okopo-ne koêku ne ítuke Jesus. ⁴⁷ Yane ho'úxohiko koati payásoti yúhoikovoku jûdeuhiko ne tuti sasedóti inuxínoti jûdeu hó'eke, yóko'o ne farízeuhiko. Ina koehíko:

—Namo víxaneye? Koati ênoti iyupánevoti ítuke ne hóyeno! ⁴⁸ Enepomo sikáne úti, kutipoâtimo heú koeti xâne. Yane keno'ókotimo ne payásoti ya utíke íhae Róma uke'éxoatimo ra sasá'iti péti vimókovoku, koánemakamo ra poké'exa úti —koénehiko.

⁴⁹ Yoko ápe Kaífa xapákukehiko. Énomone neko koati payásoti ya uhá koeti sasedóti inuxínoti jûdeu hó'eke yaneko xoénae. Hara koe yúho xapákuke:

—Ako yéxoneno! ⁵⁰ Ako kali iséneunoa ra koekúti! Unatíneoxo ápeyean póhuti hóyeno ivokínovati ra xanéhiko ya koêkuni itúkeovo poké'exa úti

uke'êxokono koane uhá koeti xanéhiko yara poké'exake úti ivokóvo —kíxoa-nehiko.

⁵¹Yoko enepone yúho, haina ukeâti xokóyokene, itea vo'oku itúkeovo koati payásoti ya uhá koeti sasedóti yaneko xoénae, poréxoa Itukó'oviti koyúhoinoa koêku ne âvoti simâpu kaxéna, koyuhoâti ivókinovamo Jesus ne xâne yane poké'exa jûdeu. ⁵²Yoko haina pohúneti xanéhiko poké'exake jûdeuhiko ivókinovomo, itea ivokínovotimaka ho'úxoepa uhá koeti xe'êxaxapamo Itukó'oviti, koêkuti óvohikoku, itukópatihiko póhutipone ikéneke.

⁵³Ukeátine neko káxe, kóúsokone isóneuno Jesus ne tutíhiko jûdeu koépe-keamo. ⁵⁴Hukínóvotipo ákoyeane íhikaxa ne Jesus xapa jûdeuhiko. Pihópone kalíke pitívoko koêhati Efarâim xe'o mêm ákoti apêti. Énomone óvoheixo koánemaka íhikauhiko.

⁵⁵Yoko yé'exovone Páskoa yanekóyoke, áyui jûdeu ya hó'eke. Hukínóvoti enó'iyea xâne ukeâti neko óvoheixoku Jesus yonotihiko Njeruzálem tumúneke kaxena áyui, motovâti kasása'ikeovo kuteâti koeku páhoenóa hó'e itúkea. ⁵⁶Enephikone xâne ya Njeruzálem, opósi'ixohiko Jesus. Koeku óveahiko yane hána'iti imokóvokuti, hara kixókoko vo'ókuke:

—Na kó'inoaye iséneu, keno'ókotiperameamo? áko'o ákoperameamo kená'aka ayuítike —kixókokohiko.

⁵⁷Yoko pahúkoane farízeuhiko yoko tutíhiko sasedóti inuxínoti jûdeu hó'eke, kónokea koyúhoyea óvoheixoku Jesus áva xâne noixoâti, motovâti iká'akoponeahiko.

Jesus ya Mbétanea

Mt 26.6-13; Mk 14.3-9

12 ¹Sei koé'iko káxe âvoti tumúneke neko áyui jûdeu hó'eke koêhati Páskoa, pího Jesus ya Mbétanea, óvokuke Lâsaru, enepone ivokóvoti koéxepoepo. ²Itúkohiko êno nikokónoti vo'oku símea Jesus. Márta itukóvo kaunákoti mêsa. Kene Lâsaru, kahá'ine Jesus yoko po'ínuhiko xâne xe'o mêsa. ³Yane ápe xêru yupihóvoti hepíko, ainóvoti nârdú ákoti ánahi véyone Mâriya. Yoko puhí koeti íhakuke neko xêru. Ina ovohévexo Jesus koane kíhuhevexopea ya híyeu túti. Yupihovó koéne uhêko ihópune ne xêru ya uhá koeti kúveu neko ovokúti. ⁴Ina kôe ne Juda Iskarióti, po'inu íhikau Jesus, enepone itúkoheovoti koeku hókea Jesus, enepone kurikoâtimakamo xoko xanéhiko puvâti:

⁵—Mani êno tiúketi ovâti ra xêru akavánevo, kuteâti námoe xâne ko'ítuketi ovâti yehí koeti kohê. Na koeti ákoino akávanevo, ínaní parekêxakana xanéhiko ákoti apeínoati ne ésa'i? —koéne.

⁶Kó'inokeneye yúho, haina vo'oku yónea okóvo ne xâne ákoti apeínoati, itea vo'oku itúkeovo koyónoti tiúketina evo Jesus, yoko kóyekune véyea apê tiúketi urúkovoti íhakuke.

⁷Ina yumopâ Jesus:

—Síkeane ra sêno. Unákinoake ne xêru motovâti kíxeonuneye, inúxoatine ne kixókonokumo ngoxé'u engaxápune. ⁸Kóyekunemo xepáku-kenoe ne xâne ákoti apeínoati, itea ákomo ángoyeneye xepákukeno —kíxoane.

Itúko isóneu ne tuti jûdeu koépekea Lâsarú

⁹Yupihovó koe êno xâne xapákuke jûdeu eyekóxoati símeane ne Jesus ya Mbétanea. Úkeane noixóponoahiko. Haina pohúneti vo'oku Jesus pihínohiko, itea noixóponotimaka Lâsarú, eneponeko ivokóvoti koéxepoepo Jesus. ¹⁰Yoko kóusokonehiko isóneu ne tutíhiko sasedóti inuxínoti jûdeu hó'eke koépekea-maka Lâsarú ¹¹vo'oku koati ênoti jûdeu hokópoti Jesus vo'oku Lâsarú.

Ihayú'ikokono Jesus urúkovo ya Njeruzálem

Mt 21.1-11; Mk 11.1-11; Lk 19.28-40

¹²Poéha káxe ikénepoke, eyékoxonehiko kenó'okea Jesus ya Njeruzálem neko êno xâne komomóponoti áyui Páskoá. ¹³Ina veyohíko tuti exáte, yane pihónohiko okótumonexea Jesus xaneâti vaúkexeahiko. Hara koéhiko yúho vaúkexea:

—Koati hána'iti ihayú'iuti rakéne. Viháyu'ika ra páhoenovi Vúnae Itukó'oviti. Énomone ra natina úti, uti izaraelíta —koénehiko.

¹⁴Yoko ísimokono xe'exa njuméntu xoko Jesus, ina ivu'íxoa kuteâti koêku ne kúxoti yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti, enepone koêti:

¹⁵“Hákonoe píke, itínoe íhae Njeruzálem, vo'oku harakéne netínanoe ivu'íxoti xe'exa juméntu” koêti. *Zacarias 9.9*

¹⁶Yoko avo éxa fhikauhiko Jesus kixó'ekone neko yutoéti yaneko káxe, itea itukópovone hána'iti ihayú'iuti ne Jesus ya xoko Itukó'oviti ike exépukopine ukópea xapa ivokóvoti, yane puyákovanehiko okóvo íhikau neko kúxotihiko yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti koyuhó'iyeeati koêku, koane exó kixóponea tokópeovoxo.

¹⁷Enepohikoneko êno xâne noíxoti Jesus koéxepukopea Lâsarú ukópea xapa ivokóvoti, koyúhopane neko noíxone xapákuke xanéhiko. ¹⁸Énomone-maka okótumonexino Jesus neko êno xâne vo'oku eyékoxea koêku neko hána'iti iyupánevoti ítuke. ¹⁹Ina kixokókohiko ne farízeu:

—Yokómomapihinoe, ákomo víta vo'oku heu-heú koéne xâne xokóyoke —kixókokonehiko.

Kahá'a noíxea Jesus ne ngerêkuhiko

²⁰Xapákuke neko xanéhiko ihayú'ikoponoti Itukó'oviti xapa ayuúti hó'eke, ápemaka xâne ákoti itukapu jûdeu, enepone ngerêkuhiko. ²¹Énomone yuhó'ixopono Filípi íhae pitivóko íhaxoneti Mbetâsáida ya Ngálíleya, koyuhó'inoatíhiko kahá'ayea noíxea Jesus. ²²Pihóne ne Filípi éto'okoponea Ándere. Yane pihóne neko pí'âti éto'okoponeamaka Jesus. ²³Ina kixoáhiko Jesus:

—Simóvone kaxena indúkeovo hána'iti ihayú'iuti, undi íhae vanúke ikúti-pasikoponovoti xâne. ²⁴Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe, ivévaka: Enepone ake nonéti, kuteâti ake tiríku, enepo hákoti irikópovo poké'eke, hákoti-maka ekoxópokono, kóyeane kóyeku. Itea enepo ekaxápakana, enópomo há'i pôreu. ²⁵Koêkuti xâne ákoti omotóvo okovo kóúhepekea kóyeku yara kúveu mêum, evókotimo mani unako koépoku xoko Itukó'oviti. Itea enepone xâne ákoti yuixápu ne mani unako kóyeku yara kúveu mêum, énomonemo unatí koépoku xoko Itukó'oviti ákotinemo hunókoku. ²⁶Enepo áva xâne kahá'ati itúkea indukexeake, konókoti hókeonu. Yoko koêkutimo véngoku,

énomonemakamo véko. Epó'oxo áva xâne itúkoti índukexeake, kahaná'ikoa-timo Nzá'a —kíxoanehiko Jesus.

Koyuhôa Jesus koêku ne ivókovope

²⁷Ina koe'íkomaka:

—Koati hána'iti tiveko inzóneu. Námeamo ángoeneye? “Keítapunu yara ôra nzímokune” ínjamea ne Nzá'a? Itea ako omótova vo'oku koati énomone nzimíno yara kúveu mêum. ²⁸Pai, kehána'ika ra íhe —koéne.

Énomone yanêe, apé koéne emo'úti inu'íxoti vanúke. Hara kôe:

—Ngahána'ikoane, epó'oxo ngahaná'ikopatikomakamo kó'oyene —koéne.

²⁹Yoko enepohikoneko êno xâne ho'uxóvotiya, kamoánehiko neko emo'úti, koyúhoahiko itúkeovo xururúkoti. Kene po'ínuhiko, hara kôe:

—Koati ánju íhae vanúke, ovoxé Itukó'oviti yuhó'ixo —koénehiko.

³⁰Ina kourápu'ikinoahiko Jesus koêku. Hara kôe:

—Haina vo'ónguke itea ve'ókukenoé ápeino ne emo'úti. ³¹Simóvone kaxena kouhápui'ikeokonoku ipíhoponeokonono ne xâne yara kúveu mêum vo'oku váhere kixoku itúkeovo, koane veyopókonotinemo ne Satánae itúkeovo pahúkoti yara kúveu mêum. ³²Kene ûndi, enepo ngaexépukakanane ungeâti poké'e, inzímotimo uhá koeti kó'iyevoku xâne njokóyoke —koéne.

³³Kó'inokeneye ne yúho, exókoati kixókumo koêku ivakápu.

³⁴Ina kixôa xanéhiko:

—Enepone véxone ya yútoeke porófetahiko koyúhoti emo'u Itukó'oviti mekúke, ákomo ivákapu ne Mésiya, enepone páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne. Ná'ikopo koeti keyúhoino kónokea koéxepukeokono ukeâti poké'eke ne íhae vanúke ikútipasikoponovoti, uti xâne? Kutíyaikopomea nê'e? —kíxoanehiko.

³⁵Ina yumopâhiko Jesus:

—Ákonemo áxu'ikene yâye xepákukenoe ne kouhápu'ikoti xâne. Víkaikopo uhapú'itike koêkuiko ápeyea xepákuke maka hákone simôpi hahákuti. Vo'oku koêkuti yonôti xapa hahákuti, ako exa yónoku. ³⁶Koeku ápeyeako xepákukenoe ne kouhápu'ikoti, yakútipoanoé motovâti itíkopivo kouhápu'ikotimaka po'ínuhiko xâne —kíxovokoxoane Jesus.

Uke'éxone koyúhoyea ne Jesus, ipúhikopeane xapákuke. Yane ákone kûri-vakaxapa.

Ako akútipo Jesus ne júdeuhiko

³⁷Upánini enó'iyea iyupánevoti ítuke Jesus, hoénaxovope xunáko xapákuke neko xâne, kóyeane ákoyeahiko akútipoa. ³⁸Kó'inokeneye, koati tokopóvoti neko yútoe porofeta Izâiya mekúke, enepone koêti:

“Unaé, ako kutipoâti ra yemó'u koyúhone úti. Ako iyukínovati isóneu ne hána'iti xináko képuhiu xapákuke” koêti. *Izâiya 53.1*

³⁹Ene ákoino omótova kutípeahiko, kuteâtimaka koeku kó'iyea po'íke yútoe Izâiya, enepone koêti:

⁴⁰“Poréxoá Itukó'oviti ákoyea itópoinoake komómoyea ya úke.

Poréxoamaka kótiu'ikea omíxone ákoinoke itópoinoake noíxea ya úke. Énomonemaka ákoino éxina isóneu koêku, koane énomonemaka ákoino aúkapapu xoko Itukó'oviti. Koati ákoinokemakamo kaítapa Itukó'oviti” kôe. *Izâiya 6.10*

⁴¹Kó'inokeneye yuho Izâiya, vo'oku noíxeane yanekôyoke itúkeovo koati hána'iti ihayú'uti ne Jesus, koane koyúhoyea koêku.

⁴²Kóyeane enó'iyee kutípoti Jesus xapákuke neko tutíhiko jûdeu, itea he'o-no'ú kixóvohiko hókea vo'oku píkea éxea farízeuhiko. Koati pikotíhiko kópu-hikeokono íhikaxovokuke hó'e eneponi exá farízeuhiko. ⁴³Koáhati ainóvoti oposí'ixoti úhepeyee isóneunoa xanéhiko ya koêkuni itúkeovo Itukó'oviti kahá'ahiko úhepeyee isóneunoa.

Koyuhôa Jesus kixókonokumo ne xâne ákoti akutipoa

⁴⁴Ina kohonóko emó'u ne Jesus. Hara kôe:

—Koêkuti xâne kutipónuti, haina póhutine ûndi kutípo, itea hane kutípoxo enepone Pahukónuti nzímea yara kúveu mêum. ⁴⁵Koane koêkuti noixónuti, koati noixoátimaka neko Pahukónuti nzímea yáyeke. ⁴⁶Nzimínoti ngóuhapu'íkea xâne yara kúveu mêum, maka hákone ovóheixo hahákutike ne póhutihiko kutipónuti. ⁴⁷Enepo áva kamoâti ra yûnzo ákotimaka itukâ, haina ûndi pahukoâmo ipíhóponeokono, vo'oku haina nzimínoti mbahúkopea xâne ipihóponovokutike, itea nzimínoti ngoíteova. ⁴⁸Enepo ákoti akahá'anu, ákotimaka akutipo yûnzo, anêko exókoati yonópeamo ipihóponovokutike. Enepo ihíkavoti yûnzo, énomonemo exókoa yonópeamo ipihóponovokutike simapúne hunókoku ra mêum.

⁴⁹—Haina ukeâti njokóyoke ra yûnzo, itea koati Nzá'a, enepone Pahukónuti nzímea yara kúveu mêum, exókono nóngone ngoyúhoyea koane nóngone ngóuhapu'íkea xapa xâne. ⁵⁰Enepo páhoenonu ngoyúhoyea, énja itúkeovo énomone porexô xâne inámati apéyeati ákotinemo hunókoku. Yoko enepora yûnzo, koati kuteâti páhoenonu Nzá'a ngoyúhoyea.

Kipohévekexoa Jesus ne fhikauhiko

13 ¹Yanekôyoke, koati tumúneke Páskoa, enepone áyui jûdeuhiko hó'êke. Éxoane Jesus símeovone kaxena ipúhikopea yara kúveu mêum koane káyukopeovo xoko Há'a. Yoko enepone ákoyea omótova okóvo Jesus neko hokoâti hiko yara kúveu mêum, tukú kíxoa yaneko pihópne. ²Énomone yanekôyo, nikotíhiko evo Jesus xapa Páskoa. Yoko tumúneke nê'e, ípihoane Ndeâpu isóneuke Juda Iskarióti, xé'a Símaum, kuríkeamo Jesus xoko xanéhiko puvâti. ³Éxoamaka Jesus ápeyee xunáko, póneake Há'a, oukeke uhá koeti koekúti, koane éxoamaka itúkeovo úkeakune xoko Itukó'oviti yoko káyukopeovonemo xokóyoke. ⁴Ya koeku níkeakohiko, exépukone ne Jesus, ina kurikôa ne hamá koeti ípovo oveâti oukeke ne po'í ípovo. Yane ina véyo váhere ika'ákoa no'ékuke, ⁵inamaka véyo úne koane kóhokeane mbásiyake. Yane turíxovone kipóhevekexea fhikau koane kíhuhevekexopea yane váhere iká'ae no'ékuke.

⁶Ina kixôa Símaum Péturu ahi'ókovane Jesus:

—Unaém, itínemo kipohévexonu?

⁷Ina yumopâ Jesus:

—Avo yéxina iséneu ra índuke kó'oyene, itea yexoátimo tumúneke.

⁸Ina kixoa'íkomaka Péturu:

—Ákomo kalíhuina kipéhevexinu.

Itea hara kixópa Jesus:

—Enepomo hákoti ngipohévexopi, ákonemo omótova hékinu.

⁹Yane hara kixópanemaka Pêturu:

—Unaém, hákoikopo poehâne njêve itea kipé'ikamaka ra vô'um koane ndûti.

¹⁰Yane hara kixópamaka Jesus:

—Enepone xâne ahíkovotine, sasá'ipone. Poéhane hêve kopití'ipo koêkuiko ixómoyea yónokexo, kónokinoke kipóhevexeovo. Kene hâxa, uhá koene sasá'ipea. Énomonemaka kénenoeye koeku itíkivo ngasása'iupone. Itea ako heú yákoenoe itúkeovo sasá'ipotine —kíxoane.

¹¹Vo'oku éxoane Jesus itukóvotiye ne itúkoheovoti xapákuke ne hokoâti, enepone kurikoâtimo xoko xanéhiko puvâti. Énomone kó'ino: “Ako heú yákoenoe itúkeovo sasá'ipotine” kó'ino.

¹²Uke'éxoane Jesus kipóhevekexea ne fhikau, yane itúkopane ne hamá koeti ípovo ina aukópovo xe'oku mêsa. Hara kíxovokoxo fhikau:

—Yéxoanenoe koêku ne índukeinopi? ¹³Ihexinunoe Ihíkaxoti koane Yúnae. Yoko koati tokopóvoti ne yiúho vo'oku kaná'uteoxo índúkeova. ¹⁴Koeku íngu-tipasikeovo ovoxéti ngipóhevexeopinoe, undi Yúnae yoko Ihíkaxopiti, yusikó-nemaka kíkikokoneye. ¹⁵Vo'oku koati indukínopitinoe hékone motovâti itíkima kuteâti ra índukeinopinoe. ¹⁶Koati emo'úti ra yunzó'inopi, ivévakanoe: Haina ahinoêti payasô yane pátarauxa. Koane hainámaka pahoéti payasô yane pahukoâti. ¹⁷Koeku yéxinoe ra koekúti, koati únatimo kêku enepo itikâ.

¹⁸—Enepora yunzómeku, haina uhá ketínoe ngíxo, vo'oku é'exo ngíxoi-xoane ne noívongoeponehiko. Kó'inokeneye, koati tokopóvoti kíxone ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti mekúke xoko kó'iyekau: “Enepone ixómoti iníkonu, ainovó koe énomone vahe réxinonu ítuke” koêti. ¹⁹Éndo'okinopikenoe kó'oyene maka enepo avané'e ne koekúti, yakútipoanenoe índúkeova ne ngixínopike. ²⁰Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe, ivévaka: Koêkutimo ivavákoati ne mbáhoe, undímakamo ivávako. Epó'oxo koêkutimo ivavákonuti, koati ivavákoati ne Pahukónuti nzímea yara kúveu mêum —kíxovokoxoane.

Exókoa Jesus itukóvotiye ne kurikoâtimo xoko xanéhiko puvâti

Mt 26.20-25; Mk 14.17-21; Lk 22.21-23

²¹Uke'éxoane Jesus koyúhoyea, yupihovó koéne kotíveyea isóneu ina kixovókoxo fhikau:

—Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe, ivévaka: Anéye póhuti xepákuke itúkoheovoti koeku hókeonu, enepone kurikónutimo xoko xanéhiko puvónuti —kíxovokoxoane.

²²Yane noinoneké kixókokone ne fhikauhiko, akó'oti hapiké'eka itukóvotimoye xapákukehiko. ²³Yoko ápe póhuti fhikau Jesus xêrerekuke, enepone ákoti omotóva okóvo Jesus. ²⁴Vô'u veínoa Simaum Pêturu éxokea nê'e kahá-ainoa épemo'ikea Jesus itukóvotiye ne kíxone. ²⁵Yane hara kixo Jesus neko fhikau isu'oo koyeâti xa'ákuke:

—Unaém, kutíyane ne kíxe?

²⁶Ina yumopâ Jesus:

—Énomonemo ne mbôreu itátane pâum ngaláka'iu utókuke —kíxoane.

Yane veyone itátane pâum ne Jesus, ina kalaká'ikoa utókuke, ina porêxo Njûda, xé'a Simaum Iskarióti. ²⁷Ehá'axo namúkoa Njûda neko itátane pâum, úrukovane Satánae. Yane hara kíxoa Jesus:

—Yéhaka itíki ne ítikemo —kíxoane.

²⁸Yoko ako ápahuina xapákuke neko ovoti xe'o mēsa exínoati isóneu kó'i-nokeneye neko yuho Jesus. ²⁹Vo'oku itúkeovo Njûda koyonínoa tiúketina-hiko, ápehiko ikutíxati pahukoâti Jesus ne Njûda vanéxoponea nókone vo'oku ayuúti, áko'o itúkeovomea pahukoâti pôrekexoponea tiúketi xoko xâne ákoti apeínoati.

³⁰Ehá'axo namúkoa Njûda neko itátane pâum, ipúhikopeane xapákuke. Yoko yótine yanekôyo.

Inámati koekúti páhoenovi Jesus vitúkea

³¹Ipuhíkopeane Njûda xapákuke, ina kixovókoxxoa Jesus ne íhikau:

—Oránane éxeokono indúkeovo hána'iti ihayú'iuti, undi íhae vanúke ikúti-pasikoponovoti xâne. Epó'oxo vo'ónguke, iyúseotinemakamo itúkeovo hána'iti ihayú'iuti ne Itukó'oviti. ³²Koeku ngoúhupu'ikea itúkeovo koati hána'iti ihayú-iuti ne Itukó'oviti, koati Itukó'ovitimo kouhápu'iko indúkeovomaka hána'iti ihayú'iuti. Yoko kouhápu'ikoatimo kó'oyene. ³³Ítínoe kutí ngíxone kálíhu-noe nje'éxaxapa, ákonemo ánju'ikene xepákukeno. Yoposíkonutinoemo itea kuteâti yunzó'ínoa ne jûdeuhiko yanekôyo vo'oku yonómboku, kúteane-maka ne yunzó'inopinoe kó'oyene: Enepora yonómboku, avo omótova yenópi kó'oyene. ³⁴Anéye inámati mbáhoenopinoe itíki: Hako motovókoko yokóvo. Kuteâti ngxópiku ákoyea omótovopinoe ongóvo, énomonemaka íxekakaneye. ³⁵Yane heú koetímo xâne éxea itíkivo ínzikau, enepo hákoti motovókoko yokóvo —kíxovokoxoane Jesus.

Koyuhó'ínoa Jesus koêkumo ne Simaum Pêtur

Mt 26.31-35; Mk 14.27-31; Lk 22.31-34

³⁶Ina kixo Jesus ne Simaum Pêtur:

—Ná'ikopo yenópo Unaém?

Ina yumopâ Jesus:

—Avo omótova yéni xoko yonómboku yara koeku kó'oyene, itea áxu'ike-nevo ínamo omotóva hékinuya.

³⁷Ina kixopâmaka Pêtur:

—Unaém, na koeti ákoino omótova nzókeopi yara koeku kó'oyene? Okonó-kovo, usó ngóye ngoépekeokono ve'ókuke.

³⁸Ina kixopâmaka Jesus:

—Usó kéyeoxo képekikono vo'óngu? Koati emo'úti ra yunzó'inopi, ivévaka: Tumúnekemo éneyea ne tapí'i, mopo'átinemo keyuho ákoyea yéxanu —kíxoane.

Jesus itukóvo xêne yonópoti xoko Itukó'oviti

14 ¹Ina kixopâmaka Jesus ne íhikauhiko:

—Hákonoe aina kixe iséneu. Koeku kívivo Itukó'oviti, kivápunu-maka. ²Ako yumáxapu iháxakoku kúveu ne óvoku Nzá'a. Eneponi hákoti koen'éye, ákoni ínjapineye. Koati ngounákopinopitinoemo yóvokuya. ³Mbi-hapáne, enepo ngausákapinapinenoe yóvoku, ínamo ngayukápapu veyómboneopinoe, maka enepone ómboku, itúkapunemaka yópoku. ⁴Yoko yéxoane-noe ne xêne yonopâti.

⁵Ina kixôa Túme:

—Unaém, ako véxa ne yenópoku. Ná'ikopo kixoâtiye véxea ne xêne yono-pâti?

⁶Ina yumopâ Jesus:

—Undíne itukóvo xêne yonópoti xoko Itukó'oviti. Undínemaka itukóvo poéheve ne kaná'uti kixovókuti íhae xokóyoke. Undínemaka itukóvo úkeaku ne inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku. Ákomo simoâti ne Nzá'a enepomo hákoti itukovo njokóyoke véko. ⁷Eneponi yexánuxo, manímaka yexoâti ne Nzá'a. Itea ukeátine kó'oyene, yexoâtinemo koane neíxoanenoe —koéne.

⁸Ina kixôa Filípi:

—Unaém, yéxakavea ne Yá'a, yane úhepetinemo visóneu.

⁹Ina kixopâmakama Jesus:

—Filipí, enóne óveam xepákukenoe, itea kóyeakone ávovea yéxanu? Enepone noixónuti, noíxoanemaka ne Nzá'a. Na koeti: “Yéxakavea ne Yá'a” ké'ino? ¹⁰Ako yakútipoa anéyeyea Nzá'a njokóyoke koánemaka undi xokóyoke? Enepora yunzó'inopinoe, haina ukeâti njokóyoke itea xoko Nzá'a úkea, enepone anéyeti njokóyoke. Énomone itukôa ne itukéti índuke. ¹¹Yakútipoa anéyeyea Nzá'a njokóyoke, koánemaka undi xokóyoke. Enepo hákotinoe kitipôa ra yúnzo, konokoâtiko kitípinu voókuke ne iyupánevoti índuke, neíxoneno. ¹²Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe, ivévaka: Enepone kutipónuti, itúkotimo itukéti kuteâti ne índuke, epó'oxo anu'úkotimo hána'iko índuke ne ítuke vo'oku aúngopeovonemo xoko Nzá'a. ¹³Uhá koeti koékuti yépemone ya inzáke, indukínopeatinemo, maka iháyu'ikakanane Nzá'a vo'oku índukeino-pimo. ¹⁴Enepo áva yépemone ya inzáke, indukínopeatimo —kíxovokoxoane.

Koyuhôa Jesus pahúkeamo ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti

¹⁵Ina kixovókoxopamakama Jesus:

—Enepo hákotinoe motovónu yokóvo, itikoâtinoemo ne mbáhoenopi.

¹⁶Embemínopitinoemo Nzá'a pahúkinopi po'i Koxunákopiti ingéneke ukeâti ya xokóyoke, ákotinemo ahíkuxeovopiku. ¹⁷Énomone ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, enepone kauhápu'ikoatimo ne kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti. Enepone xâne yara kúveu mêum ákoti éxa Itukó'oviti, ako omótova namúkea vo'oku ákoyea naíxa, koane ákoyeahikomaka éxa. Itea yéxoanoe, vo'oku ápeyea xikóyoke koane ovo'ó koépitinoemo.

¹⁸—Ákomo kurí ínjapinoe kuteâti koeku moyénoti. Kóyeanelmo ngáyukopinovopinoe. ¹⁹Ákone ahíkapu ákoyeakunemo naíxanu ra xanéhiko yara kúveu mêum, itea neixóponutikomo. Epó'oxo vo'oku ámbepeakomo, keánenoemakamo. ²⁰Yaneko káxe, yexoâtinemoemo ápeyea ne Nzá'a njokóyoke, koane yápeyinoe njokóyoke, ngoánemaka xikóyokenoe.

²¹—Enepone xâne exoâti ne mbáhoenoa ítúkea koane itukoâti, koati énomone ako omotóvonu okóvo. Yoko enepone xâne ákoti omotóvonu okóvo, ákomakamo omótova okóvo Nzá'a. Ngoánemaka, ákomakamo omótova ongóvo, koane ngoutáta'ixinovatimo —kíxovokoxoane Jesus.

²²Ina kixôa Njûda, itea haína neko Njuda Iskarióti:

—Namo kixoâtiye ítúkeovo póhutine úti keútata'ixinovo, ákotimaka keutá-ta'ixinapa ne xanéhiko yara kúveu mêum?

²³Ina yumopâ Jesus:

—Enepone xâne ákoti omotóvonu okóvo, itukoâtimo ne mbáhoenao itúkea, yane ákomo omótova okóvo Nzá'a. Vitukoâtimo nóvoheixoku xokóyoke.

²⁴Enepone xâne puvónuti, ako ituka yûnzó nê'e. Yoko enepora emó'um kémone kó'oyene, haina ukeâti njokóyoke itea xoko Nzá'a úkea, enepone Pahukónuti nzímea yara kúveu mêum.

²⁵—Ngoyúhoinopeanenoe ra koekúti kó'oyene koêkuiko ámbeyea xepákukenoe, ²⁶itea enepone Koxunákopitinoe ingéneke, enepone Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, páhoemo Nzá'a itúkea índuke xepákukenoe, énomonemo ihíka-xopinoe uhá koeti koekúti, yoko huvo'oxopitinoemakamo puyákoponeova yókovo ne uhá koeti yunzó'inopi.

²⁷—Mboréxopinoe hána'iti úhepeko asako yomíxone ákoti pepakéxapu iséneu, kuteâti koeku úhepeko asako omínjone ákoti pepakéxapu inzóneu. Enepone mbónepike, haina kuteâti pónepike ra kúveu mêum. Hákonoe aina kixe iséneu, koane hákonoe píke. ²⁸Kémoanenoe ne yunzó'inopimeku mbi-hópeanemo, koane ngáyukopeovokomo ngahá'inepeopi. Enepo itikápuxonoe ákoti omotóvonu okóvo, mani elokeâti yokóvo koeku aúngopeovomo xoko Nzá'a, vo'oku énomone payasô ya undíke. ²⁹Éndo'okinopikenoe kó'oyene koeku ávoyea simápu kaxéna, maka simapúne, yakútipoane. ³⁰Ákonemo áxu'ikene yúnzó'ixeopinoe vo'oku oránane ko'ítukeyea ne Satánae, enepone pahúkoti yara kúveu mêum. Yoko ako xunáko oúngeke nê'e, ³¹itea kó'inokenemoye ne véngoku, motovâti éxea xanéhiko yara kúveu mêum ákoyea omótova ongóvo ne Nzá'a yoko índukea ne páhoenonu. Hingá, pihápene úti —kíxovokoxoane.

Éxetina Jesus ihókovoti koeku xuve úva

15 ¹Ina kixovókoxoakomaka Jesus ne íhikau:

—Hara ngoéneye koati únati xuve úva, kene Nzá'a itukóvo katará-koati. ²Uhá koeti káva'oya ákoti parêxa há'i, tetúkoa Nzá'a. Kene uhá koeti káva'o poréxoti há'i, kasása'ikoa motovâti xu'ínayexao há'i pôreu. ³Koati sesa-í'potine vo'oku emó'um ngoyúhoinopikenenoe. ⁴Kuteâti koeku káva'o xoko xúve, énomonemaka kónoko ké'iyineye njokóyoke. Yane ngoánemakamoye ya xikóyoke. Kuteâti ákoyea parexa há'i ne káva'o haxá koyeâti xúve, keáne-nemaka enepo ihexákinu.

⁵—Undíne itukóvo ne xuve úva, kene itínoe ne káva'ohiko. Enepone xâne koetíneye njokóyoke kuteâti koeku kávo'o xoko xúve, epó'oxo ngoánemakaye xokóyoke, enómo há'i pôreu. Vo'oku hákoti úndi xikóyoke, ákomo ítene itíki. ⁶Enepone xâne haxá koyeônuti, hanemo kixókononeye kuteâti kixókonoku káva'o ne tikóti tetoéti. Enepo movo'íne, ítixokonohiko ina kurikókono yúkuke oro'ókokonoti. ⁷Itea enepo yakoéneye njokóyoke kuteâti koeku káva'o xoko xúve, epó'oxo enepo aváheixa iséneuke ne emó'um, motovâtimo yépemi koêkuti yáha yépemi, yane kousókinovopitinoemo. ⁸Yoko hane kutí'inoke ihayú'ikokonotimo ne Nzá'a enó'iyeamo únatinoe ítike, epó'oxo koati itíne-noemo ínzikau. ⁹Kuteâti koeku ákoyea omótovonu okóvo Nzá'a, énomone-maka koéneye ákoyea omótovopinoe ongóvo. Hako yahikúxivoa ne ákoyea omótovopinoe ongóvo. ¹⁰Enepo itikânoe ne mbáhoenopi itíki, yovóheixotimo ya ákoyea omótovopinoe ongóvo, kuteâtimaka ngíxoaku índukea ne páhoe-nonu Nzá'a koane óvonzeixea ya ákoyea omótovonu okóvo.

¹¹—Ngoyúhoinopeakenoe rá'a, ngaha'âti ápeyea xikóyokenoe kuteâti ne eómbone, enepone úhepeko inzóneu, epó'oxo ngaha'âtimaka yupihovó kó'ieya nê'e xikóyoke. ¹²Hara mbáhoenopinoe itíki: Hákonoe motovókoko yokóvo kuteâtimaka ngixópikunoe ákoyea omótovopi ongóvo. ¹³Enepone ivokínovoti ínikonehiko, ako po'i seanákoti anu'úkoati. ¹⁴Ítínoemo koati íningone enepomo itiká ne mbáhoenopi itíki. ¹⁵Ákonemo inzaxeapinoe ovoxéti, vo'oku ako éxa ovoxéti ítukemo ne únae. Itea "íningone" ngixópinene vo'oku énjokeopea ne uhá koeti ngámone xoko Nzá'a. ¹⁶Hainánoe íti noivókoxonu, itea undíne noivókoxopinoe koane mbahúkopinoe itíki índuke xapa xâne, ngaha'-aínopitinoe enó'ieya únati ítike ákotinemo hunókoku. Yane uhá koeti koêkutimo yépemone xoko Nzá'a ya inzáke, porexópeatimo. ¹⁷Hara mbáhoenopinoe, ákoyea omótovokoko yokóvo —kíxovokoxoane Jesus.

Koitóponovotimo kotíveti ne kutípoti Jesus

¹⁸Ina kixovókoxopaikomaka Jesus neko íhikau:

—Enepo puvapínoe ne xâne yara kúveu mêum ákoti éxa Itukó'oviti, puyá-kapanapa yokóvo ítúkeovo úndi púvo inúxoti ya ítíke. ¹⁹Eneponi yakutí-paseahiko neko xâne, ákonihiko omótovopinoe okóvo. Itea vo'oku ákoyea yakútí-pasea, koane vo'oku ítíkivonoe noívongoepone xapákukehiko, énomone puvínopinoe. ²⁰Puyákanapa yokóvo neko emó'uínombinoe yanekôyoke ngoyuhó'inopi ákoyea apáyaso ne ovoxéti yane únae. Koeku íngoitoponeokono kotíveti, kúteanemakamo kixékonoku. Koêkumaka kutípeokono emó'um, kutipókonotimakamo ne yemó'u. ²¹Itukínopeatinoemo uhá koêti ra koekúti vo'oku ítíkivonoe ínzikau, epó'oxo vo'oku ákoyea éxahiko ne Pahu-kónuti yara kúveu mêum. ²²Eneponi hákoti nzímo xapákuke, koane hákoti ngoyuhó'inoa emó'um, mani apêti pó'onexeofoke yara koekúti, koane ákoni pahúnevo. Itea kó'oyene, ákone pó'onevohiko. ²³Koêkuti xâne puvónuti, koati puvotímaka Nzá'a. ²⁴Eneponi hákoti indúko koekútihiko xapákuke kuteâti ne ítukéti índuke, ákoni pahúnevo yara koekúti. Itea kó'oyene, haina pohúnети noixoâti neko koekútihiko índuke, itea koati puvónuti koane puvómaka Nzá'a. ²⁵Kó'inokeneye, koati kousókovoti neko kúxoti yutoéti yane Ponóvoti Kixovókuti hó'e, enepone koêti: "Puvónuhiko ákoti évotikonuke" koêti.

²⁶—Itea simané'e ne mbáhoenopimo ukeâti xoko Nzá'a, enepone Koxunákoati ne kutipónuti ingéneke, ngixínopikene, énomonemo koyuhónu. Énomone ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, enepone kouhápu'ikoati ne kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti. ²⁷Keánenomaka, keyuhónutimakamo, vo'oku ukeátinekene inâ ndurixóvo ínzikaxea, xéneheixonune.

16 ¹Ina kixovókoxopamaka Jesus neko íhikau:

—Enepo kó'inokeneye yunzó'inopi maka hákone kopoé'ako iséneu ne tiú'iti koekúti keno'ókotimo. ²Vo'oku kepúhíhikonotinoemo íhikaxovoku hó'e xanéhiko, koane simóvotimo káxe pó'okeakumo ítúkeovo koati ítúkoti ítúke Itukó'oviti ne uhá koeti xâne koepékopiti, ítínoe hokónuti. ³Itea kixí-noakenemoye vo'oku ákoyea exa Nzá'a, koane vo'oku ákoyeamaka éxanu. ⁴Éndo'okopinenoe kó'oyene koêkumo ne koekúti maka simapúne kaxéna, puyákanapanenoe yokóvo éndo'okeopine. Ávoínoké énda'akapi yanekôyoke inâ hekonúnoe, vo'oku ámbeyeako xepákuke. ⁵Itea kó'oyene, mbihópotinemo xokóyoke ne Pahu-kónuti yara kúveu mêum. Yoko ako ápahuina xepákuke

epemónuti yonómboku. ⁶Itea vo'ókuke ra yunzó'inopinoe, yupíhovo ikáxu-
'iyea yokóvo.

Itúkovo ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti

⁷—Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe: Unatínemo xikóyoke mbihópeane, vo'oku enepo hákotimo mbihôpo, ákomo simápinoe ne Koxunákopitinoe ingéneke íhae xoko Itukó'oviti. Itea enepo mbihâpa, mbahukínopetinoe. ⁸Enepo simané'e, isukeátimo isóneu ne xanéhiko yara kúveu mêum. Exókoatimo itúkeovo pahukóvoti, koane kónokea sasá'ipea nonékuke Itukó'oviti, koane ápeyeamakamo kaxena ipihóponopeti. ⁹Exókoatihikomo itúkeovo pahukóvoti vo'oku ákoyea akútíponuhiko. ¹⁰Exókoatihikomo kónokea sasá'ipea vo'oku mbihópeane xoko Nzá'a. Yane ákonemo neíxanunoe. ¹¹Exókoatihikomo ápeyeamo kaxena ipihóponopeti vo'oku kóusokovone ipíhoponeokonokemo ne Satánae, enepone pahúkoti xanéhiko yara kúveu mêum.

¹²—Enó'iko ânja ngoyúhoinopeano, itea ákoni ítea kémie ongoyúhoinopeano kó'oyene. ¹³Enepo simané'e ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, enepone kouhápu'ikoati ra kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti, énomonemo mihe'óko iséneu yéxi koeku uhá koêti ne kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti. Vo'oku ákomo itúkapu isoneú kíxone koyúho, itea enepone uhá koeti kámone xoko Itukó'oviti, énomonemo koyúho, epó'oxo koyuhó'inopeatinoemakamo koêku ne koekútihiho keno'ókotikomo. ¹⁴Kahaná'ikonutimo nê'e vo'oku veyoátimo ne apêti njokóyoke ínamo okoyúhopinopeano. ¹⁵Uhá koeti ítuke Nzá'a, koatímaka índuke. Énomone ngixínopinoemeku véyeamo Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ne íhíkavoti apêti njokóyoke, ínamo okoyúhopinopeano.

Ikaxúneti okovóti yoko elokékoti okovóti

¹⁶—Yé'exovone ákoyeakunemo neíxanunoe, itea ákomo áxu'ikene neixóponutikomakamo —kíxovokoxoane Jesus neko íhikau.

¹⁷Yane ápe xapákuke neko íhikauhiko kixokókoti:

—Kutimea kixó'eko ne yuhó'inovimeku, enepone koêti: “Yé'exovone ákoyeakunemo neíxanunoe, itea ákomo áxu'ikene neixóponutikomakamo” koêti? yóko'o ne “Mbihópotinemo xoko Nzá'a” koêti. ¹⁸Kutimea kíxo ne yuhómeku “Yé'exovone” koêti? Ako véxina visóneu —kixókókonehiko.

¹⁹Yoko éxoane Jesus kahá'ayeahiko épemo'ikea vo'ókuke ne yúho. Hukínóvoti kíxea:

—Enepe yunzómeku: “Yé'exovone ákoyeakunemo neíxanunoe, itea ákomo áxu'ikene, neixóponutikomakamo” ngoémeku, haina yepemó'ikokotinoe vo'ókuke? ²⁰Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe, ivévaka: Iyeótinoemo, koati kotívetimo iséneu itea elóketimo okóvo ne xâne yara kúveu mêum ákoti éxa Itukó'oviti. Ikaxú'itinoemo yokóvo, itea enepone ikáxu'ine yokóvo, sa'irí'okopovotimo ya hána'iti elókeko yokóvo. ²¹Noixó íxea ne sêno ye'éxovotinoe ipúhikope xe'éxa. Ikáxu'i okóvo vo'oku símeovone koítaponovope kotíveti. Itea ipuhíkone ne xe'éxa, ákone puyákanapa okóvo ne êno tiveko koêku. Poéhane êno hána'iti elókeko okóvo apê vo'oku ipúhikeane xe'éxa yara kúveu mêum. ²²Énomonemakamo koéneye ikáxu'iyea yokóvo kó'oyene, itea kóyeanemo noínjopeopikono. Yane yupihovó koetínemo elókeko yokóvo. Yoko ákonemo itoâti veyópea.

²³—Simapúne neko káxe, ákonemo yépemonuke. Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe, ivévaka: Áva yépemone xoko Nzá'a ya inzáke, porexópeatimo. ²⁴Tukú koeti kó'oyene, avo yépemone ya inzáke. Yépemano, vo'oku perexókonoatimo, maka yupihovó ákoene elókeko yokóvo —kíxovokoxoane Jesus.

Yuho Jesus ikopóvo íhikauhiko

²⁵Ina kixovókoxopamaka Jesus ne íhikau:

—Enepora yunzó'inopinoemeku, ako ponó ínjinapea. Koati apêti ínzokino-peake. Itea harakénemo káxe ákoyeakunemo ingá'itukexa kuteâti ínzokino-pea-kemeku vo'oku ponó ngxoâtimo ngoyúhoinopeano koêku ne Nzá'a. ²⁶Yaneko káxe, yepémotimo Nzá'a ya inzáke. Ákonemo itúkapu undíne epemínopinoe. ²⁷Kó'inokenemoye vo'oku ákoyea omótovopinoe okóvo ne Nzá'a koeku ákoyea omótovonu yokóvo, koane vo'oku kitípi itúkeovo úngeakune xokóyoke. ²⁸Xoko Nzá'a úngea koeku nzímea yara kúveu mêum. Kó'oyene imbuhíkopeatinemo ra kúveu mêum, koane mbihópotinemo xoko Nzá'a —kíxovokoxoane.

²⁹Ina kixôa íhikauhiko:

—Kó'oyene, ínateoxo uhapú'inovi ne yíuho. Ákone itúkapu apêtike íhekoake. ³⁰Kó'oyene, iyúseone yéxi uhá koeti koekúti. Ákone apásika epemó'ikopiti koêku. Énomone kutípinopi úti itíkivo koati ukeâti xoko Itukó'oviti —kíxoanehiko íhikau.

³¹Ina kixovókoxopamaka Jesus:

—Kitípoaneoxo kó'oyene? ³²Harakéne ôra, yoko koati simóvotine kó'oyene itéhineyimo, péhutinoe yenópotimo yóvokuke. Kurí kixénutinoemo mbóhu-xeovo. Itea haina mbohúxovoti vo'oku anéye Nzá'a njokóyoke. ³³Kó'inokeneyera yunzó'inopi, ngaha'aínopitinoe úhepeyea iséneu ingéneke. Kene yara kúveu mêum, vikotínoemo kotíveti koekúti, itea hákonoe píke vo'oku undíne itôa uhá koeti koekúti yara kúveu mêum —kíxovokoxoane.

Itúko orásaum ne Jesus

17 ¹Uke'éxoane Jesus koyúhoyea ra koekúti hiko, ina komômo vanúke. Hara kôe:

—Pai, simóvone ôra. Keúhapu'ika indúkeovo hána'iti ihayú'iuti, undi Xí'íxa, motovâtima ihéyu'ikikonomo vo'ónguke. ²Koáhati úndi peréxo éxea koeku uhá koeti xâne motovâti mboréxea apéyeati ákotinemo hunókoku xoko uhá koeti xâne pénenu kutípeonu. ³Yoko enepone apéyeati ákotinemo hunókoku, énomone ne éxeopihiko itúkeovo póhutine íti itukóvo koati kaná'uti Itukó'oviti, ákoti po'ínu, koane éxeonumaka, undi Jesus Kristu, péhoe yara kúveu mêum. ⁴Ngahána'ikopine koeku óveam yara kúveu mêum, ngousókoati ne itukéti péhoenonu indúkea. ⁵Kó'oyene Pai, kuteâti koeku indúkeovo hána'iti ihayú'iuti yanekóyoke ovo'íngo xikóyoke, tumúneke ápeyea ra mêum, peréxapanumaka ngó'iyeaneye koeku nzeópea xikóyoke.

⁶—Éxopine ra hóyenohiko pénenu kutípeonu yara kúveu mêum, vo'oku ngoyúhoyeopi xapákuke. Áfnovone ítike. Ítíne porexónoa yoko kutípoanehiko ne yemó'u. ⁷Kó'oyene, éxoanehiko kaná'uyeoxo itúkeovo ukeâti ya xikóyoke ne uhá koeti peréxonuke kutípeonu, ⁸vo'oku ngoyúhoinoahiko yemó'u, námoem xikóyoke, yoko kutípoanehiko. Koati exoâti hiko itúkeovo xikóyoke úngea, epó'oxo kutípoahiko itúkeovo íti pahukónu yáyeke.

⁹—Koati énomonehiko émbeminopi. Kene haína ne xâne ákoti exápi yara kúveu mêm émbemino, itea koati embemínoati ra xanéhiko pénenu kutípeonu vo'oku itúkeovo ítikenehiko. ¹⁰Uhá koeti índuke, ítikenemaka. Yoko uhá koeti ítike, índukenemaka, epó'oxo koati ngahaná'ikokonoti vo'ókukehiko râ'a. ¹¹Kó'oyene imbuhíkopeatinemo ra kúveu mêm, itea enepohikorrâ'a, óvokuikonemo yâye yara kúveu mêm koeku mbihópeane xikóyoke. Iti sasá'iti Nzá'a, itíne okoyóninonoahiko ya xinákoke ne hóyenhiko pénenu kutípeonu, motovâti poéhapea vikéneke kuteâtimaka koeku poéhayeane úti. ¹²Koeku ámbeyea xapákuke ne pénenu kutípeonu, undíne koyonôa ya xinákoke. Ngóyonoa maka hákone ikorókovo váhereke. Énomone ákoino ápahuina yonópoti ipihóponovokutike xapákuke, ákoti itukápa neko póhuti itúkoheovoti koeku hókeonu, enepone motovâti pahúkopeokonoya. Kó'inoke neye, koati kousókovoti neko kúxoti yutoéti ya yemó'uke. ¹³Kó'oyene, mbihópotinemo xikóyoke, itea kó'inokeneye ra yúnzo kó'oyene koêkuiko ámbeyea yara kúveu mêm, motovâti yupíheovo hána'iko úhepeko isóneu ne ínzikauhiko, kuteâtimaka koêku ne úhepeko inzóneu. ¹⁴Ngoyúhoinoanehiko yemó'u, yoko itúkovone púvonehiko xâne ákoti exápi yara kúveu mêm vo'oku ákoyea akútípaseahiko, kuteâtimaka ákoyea angútípaseahiko neko xâne. ¹⁵Pai, haina embemópiti viyópi yara kúveu mêm ne kutipónutihiko, itea embemópiti kéyonoyihiko motovâti ákoyea íkarakapu váhereke, ¹⁶vo'oku ako akútípaseahiko ne xâne yara kúveu mêm ákoti exápi, kuteâtimaka ákoyea angútípaseahiko. ¹⁷Peréxahiko ne kutipónuti itúkeovo haxakínovoti ítike ya koeku hókehiko ne kaná'uti kixovókuti íhae xikóyoke. Yoko yemó'u itukóvo ne kaná'uti kixovókuti. ¹⁸Kuteâti pehúkinu yara kúveu mêm, mbahúkoamaka ra ínzikauhiko yara kúveu mêm. ¹⁹Koati vo'ókukehiko, nzaxákinovo índúkea yahá'ínonu motovâtimakamo itúkeovo haxakínovatihiko itúkea ne yahá'ínoa.

²⁰—Haina póhutinehiko râ'a émbemino, itea émbeminoamaka ne kutipónutikomo, ehóponomo yuhóhiko râ'a, ²¹motovâti poéhapeanehiko vikéneke. Kuteâti koeku ítíkivo póhutine njokóyoke Pai, koánemaka úndi xikóyoke, émbeminoamaka ne kutipónutihiko poéhapeamo xoko úti, motovâtimo kutípea xanéhiko ákoti exápi yara kúveu mêm itúkeovo íti pahukónu yâyeke. ²²Kuteâti peréxinu índúkeovo hána'iti ihayú'uti, mboréxoanemaka ne ínzikauhiko kó'iyeaneye, motovâti poéhapeanehiko vikéneke kuteâti koeku poéhayeane úti Pai, ²³koeku ámbeyea xokóyokehiko, keánemaka njokóyoke. Yane ákomo íhaxakexeakaka, itea uha-uhá koetímo poéhapeanehiko vikéneke, kutí'ínokemo exoâti xanéhiko ákoti exápi yara kúveu mêm itúkeovo íti pahukónu yâyeke, koane exoâtimakamo ákoyea omótovahiko yokóvo kuteâti ákoyea omótovonu yokóvo.

²⁴—Pai, ngahá'ainoahiko ne pénenu kutípeonu óveahikomo njokóyoke, maka naíxanehiko peréxinu índúkeovo hána'iti ihayú'uti. Koáhati ákoti omótovonu yokóvo ukeâtinekene tumúneke ápeyea ra kúveu mêm. ²⁵Pai, koati ponóvoti ne kixeku ítíkivo. Ako éxapi ne xanéhiko yuixóvati ra kixovókuti yara kúveu mêm. Undíne exópi, koáne éxoamaka ra kutipónutihiko itúkeovo íti pahukónu yâyeke. ²⁶Énjokoanehiko itukóvotiye ne íti, epó'oxo káxehiko keno'ókoti, kóyeakonemo énjokeahiko, maka aváne xokóyokehiko ne hána'iti ákoyea omótovo yokovo xâne, kuteâti ákoyea omótovonu yokóvo, epó'oxo maka ovo'ó ángoanehiko —koe orásauna Jesus.

Koeku Jesus namukókono ya Njetisémani

Mt 26.47-56; Mk 14.43-50; Lk 22.47-53

18 ¹Uke'éxoane Jesus koyúhoyea neko koekútihiho, pihóne poixô'oke ne kali nótuvaka koéhati Sêdorum. Íhikauhiko xáne. Yoko ápe kali njârdim-ya. Énomone yóno ne Jesus yoko íhikauhiko. ²Kene Njûda, enepone itúkoheovoti koeku hókea Jesus, enepone kuríkotimo Jesus xoko xanéhiko puvâti, éxoá óvoku neko njârdim, vo'oku kóyekune yónea Jesus-ya koane íhikauhiko. ³Úkeane pího ne Njûda yane njârdim porexókonoane ne húndaruhiko xané'eyea, koánemaka ne koyónotihiko hána'iti imokóvokuti. Yoko enepone xánenahiko, aínovo páhoe tutíhiko sasedóti inuxínoti jûdeu hó'eke, yoko farízeuhiko, enepone koati yuixóvoti hókea yútoe Muíse. Ako tópihiko kaúhapu'ikope oxéne ómonehiko, yoko isukópeti. ⁴Yoko koati exoâti Jesus uhá koêti ne kixókonokumo, yane inuxó koene épemea itúkovokehiko. Hara kíxovokoxoa:

—Kuti yopósikonoe?

⁵Ina yumopâhiko:

—Jesus vopósiko, enepone íhae Nazâre.

—Undíneye —koéne ne Jesus.

Yoko ápe Njûda xapákuke, enepone kuríkotí Jesus xoko xanéhiko puvâti.

⁶Ehá'axo “undíneye” kó'iyea ne Jesus, aúkopovohiko ikéne neko xanéhiko, xaneâtimaka íkorohikeovo poké'eke. ⁷Ina kayukópaikomaka Jesus kíxovokoxea:

—Kutí'oxonoe yopósiko?

Ina yumopâhiko:

—Jesus íhae Nazâre.

⁸Ina kixovókokopamaka Jesus:

—Ngixópinepepomeku itúkeovo ûndi ne yopósiunoe. Ya koeku itúkeovo ûndi yopósikonoe, síkeaneikopo ra nza'ínehiko pihópea —kíxovokoxoane.

⁹Kó'inokeneye emó'u, motovâti kousokea neko yúho yanekôyoke, enepone koêti: “Pai, ako ápahuina évoem yane pénenu kutípeonu” koêti.

¹⁰Énomone yanê'e, hé kíxoane Simaum Péturu ne hána'iti pirítauna. Matu-rukenó kixone ahínoe koati payásoti ya uhá koeti sasedóti inuxínoti jûdeu hó'eke. Koati éxopeke kêno neko ahinoêti koéhati Maúku etetúko.

¹¹Itea hara kíxoa Jesus ne Péturu:

—Hako kixeáneye. Keúnakapa mótokike ne hána'iti piríteuna. Ikítixati ákotimo vengá ne kotíveti koekúti évekonukumo Nzá'a? —kíxoane.

Jesus nonékuke Ána

¹²Yane namúkone Jesus ne húndaruhiko, koánemaka neko koati pahúkoti xapa húndaruhiko, koáne ne jûdeuhiko koyónoti hána'iti imokóvokuti, ina ika'ákohiko Jesus. ¹³Ponó kíxoanehiko xoko Ána inúxotike, enepone imóxuko Kaífa. Yoko Kaífa, énomone neko koati payásoti ya uhá koeti sasedóti inuxínoti jûdeu hó'eke yaneko xoénae. ¹⁴Yoko énomone ne Kaífa kixovókokoxoa ne pahúkotihiho xapa jûdeu yanekôyoke motókeyea ápeyea póhuti hóyeno ivokínovoti ne xanéhiko.

Koyuhôa Pêturu ákoyea exa Jesus

Mt 26.57-58; 26.69-70; Mk 14.53-54; 14.66-72; Lk 22.54-57

¹⁵Yane pihóne ikéneke Jesus ne Simaum Pêturu, koánemaka ne po'i fhikau Jesus. Vo'oku itúkeovo éxone ne koati payásoti sasedóti neko po'i fhikau Jesus, xánena Simaum Pêturu, énomone úrukinova kínda-nake óvoku neko koati payásoti sasedóti ikéneke Jesus. ¹⁶Kene Pêturu, óvane meúkeke xe'ókuke pahapéti. Ina ipuhíkopomaka neko po'i fhikau Jesus, éxone ne koati payásoti sasedóti, ina epêmo árunoe koyonoâti ne pahapéti yusíkea úrukeovomaka ne Pêturu. Yanê'e, úrukovone Pêturu ikéneke. ¹⁷Yane hara kixo Pêturu neko seno ahinoêti koyónoti pahapéti:

—Haina îti po'ímaka fhikau ne hóyeno?

—Haina ûndi —kíxoane Pêturu.

¹⁸Yoko óxokuxonehiko yúku neko ahinoêti, koánehiko ne koyónoti hána'iti imokóvokuti, itúkotihihiko onókovoku, vo'oku itúkeovo kásati yanekôyo. Yane onókoponovonemaka Pêturu xapákuke.

Koeku Jesus nonékuke ne koati payásoti sasedóti

Mt 26.59-66; Mk 14.55-64; Lk 22.66-71

¹⁹Yane épemo'iko Jesus ne koati payásoti sasedóti koêku neko fhikauhiko yoko koêku ne ihíkavoti íhikaxone. ²⁰Ina yumopâ Jesus:

—Uhá koeti inzíkaxo, xapákuke xâne óvom. Koati hána'itike imokóvokuti indúko ínzikaxoku, áko'o itukovo íhikaxovokuke hó'e xanéhiko, ho'úxovoku heú koeti jûdeu. Ako ihíkavoti njé'ono'oe. ²¹Na koeti yépemo'ikinonu? Hane yépema'ikahiko kamokénonuti, vo'oku é'exo kíxoahiko neko yûnzo ínzika-xoake —kíxoane.

²²Koyuhôane Jesus nê'e, ápe póhuti xapákuke neko koyónotihiko hána'iti imokóvokuti ipusókoti Jesus. Hara kíxo:

—Énomone kixókono yumópeokono ne koati payásoti sasedóti?

²³Ina kixôa Jesus:

—Áva mbahúnevo, yéxakanaikopo. Kene hakô'o, ná'ikopo koeti isfkinonu? —kíxoane.

²⁴Ina pahukópamaka Ána xoko Kaífa, enepone koati payásoti sasedóti. Yoko ina ikávo'uxovo ne Jesus píhea.

Koyuhópamaka Pêturu ákoyea exa Jesus

Mt 26.71-75; Mk 14.69-72; Lk 22.58-62

²⁵Yoko ixómoiko onokóvo ne Simaum Pêturu, apé kôe po'i kixopâti:

—Haina îti po'ímaka fhikau ne hóyeno?

—Haina ûndi —koéne.

²⁶Yane apé koénemaka ahínoe koati payásoti sasedóti, iyéno neko mótoru-keake kêno Pêturu. Hara kôe:

—Hainámeku îti noínjo njârdim-ke kehá'ineyi ne hóyeno?

²⁷—Haina ûndi —kixópanemaka Pêturu.

Ehá'axo koyúhoa Pêturu nê'e, éneone tapî'i.

Omokónone Jesus xoko Pilátu*Mt 27.1-14; Mk 15.1-5; Lk 23.1-5*

²⁸ Yane ukopeâne óvokuke Kaífa, omópohiko Jesus xoko óvoku nâti, enepone óvokumaka natíxea. Yoko yuponii koetíne. Ako úrukaphiko tuti jûdeu pikoti ákoyea paréxakanahiko níkea xapa áyui Páskoa eneponi ikapíti-
'ikapu, anahíxapani neko xâne ákoti itukapu jûdeu. ²⁹ Yane ipúhikinoa Pilátu yúho'ixoponeahiko. Hara kíxovokoxoa:

—Kuti itukóvo váhere ítuke ra hóyeno yomínoakenoe yâye?

³⁰ Ina yumopâ tutíhiko jûdeu:

—Ikítixatini vomâti yâyeke ra hóyeno eneponi hákoti vévotikoake?

³¹ Ina kixovókoxopamaka Pilátu:

—Yamápaikoponoe. Itínenoe exâ kíxoaku, koêkuti ínixene kuteâti páhoe-nopi hé'e.

Ina yumopâ jûdeuhiko:

—Itea haina úti motovâ koépekea xâne kuteâti mani nókone kíxea úti, páhoenovi ho'e úti kuteâti nókone kíxeokono ra hóyeno —kíxoanehiko.

³² Yoko kó'inokeneye, motovâti kóusokeovo neko yuho Jesus koyúho yane-kôyo kixoku ívókeovomo.

³³ Ina urúkopovomaka ovokútike ne Pilátu. Yane iháxikone Jesus, ina kixôa:

—Ití'oxo natina jûdeuhiko?

³⁴ Ina yumopâ Jesus:

—Koati ukeâti iséneuke kehá'ayi yéxi? áko'o kémone xapákuke xanéhiko koyuhoâti indúkeova, kutí'inoke yepemó'ikonuti —kíxoane.

³⁵ Ina yumopâ Pilátu:

—Haina undi jûdeu. Ako kalíhuina yúínjeovo koekúti kuteâti. Koati iyíno-xapa jûdeu yoko tutíhiko sasedóti kurikóponopi njokóyoke. Kutí'ikopo ítíko pehúnevo?

³⁶ Ina yumopâ Jesus:

—Enepone nandíxea, haina kuteâti koeku natíxea xâne yara kúveu mêum. Eneponi akoéneye, mani kotixónuti ne ovoti njêrerekuke huvo'óxonuti nandí-xea, maka hákoneni kixonúneye jûdeuhiko kuteâti ra kixónuku. Itea enepone nandíxea, haina kuteâti natíxea xâne yâye yara kúveu mêum.

³⁷ Ina kixôa Pilátu:

—Ití'ikopo nâti?

Ina yumopâ Jesus:

—Enepone yépemonuke, kaúhupu'ikoa indúkeova. Énomone imbúhikino yara kúveu mêum. Énomonemaka nzimíno yâyeke, motovâti ngoyúhoyea koêku ne kaná'uti kixovókuti. Yoko uhá koeti xâne kutipoâti ra kaná'uti kixo-vókuti, énomone kutipôa ra emó'um —kíxoane Jesus.

³⁸ Ina kixôa Pilátu:

—Kutí'ikopo itukóvoye ne kaná'uti kixovókuti? —kíxoane.

Pahukókono kurúhuxeokono ne Jesus*Mt 27.15-31; Mk 15.6-20; Lk 23.13-25*

Koyuhoâne Pilátu nê'e, ina aukópovomaka xoko jûdeuhiko meúkeke. Hara kíxovokoxoa:

—Ako ápahuina íninjone váhere ítuke ra hóyeno. ³⁹Itea heú koeti xoénae ya kaxena yáyuinoe, kóyekune yépeminu nguríkopea póhuti iká'aeti. Kehá'ai-kopo nguríkopea ra netínanoe, itínoe jûdeu? —kíxovokoxoane.

⁴⁰Itea heú koénehiko vaúkexopeamaka. Hara koe yûho vaúkexea:

—Ako vakáha'a kuríkopeokono nê'e. Hane kiríkapa, Mbarâba —koénehiko yûho.

Yoko enepone Mbarâba, koati apêti váhere ítuke iká'akinokonoke.

19 ¹Yane pahúkoane Pilátu yehépoke'exeokono ne Jesus, ²ínamaka uhekéxinoa húndaruhiko ka'aveti káva'o tikóti itukínoati kôroana ne Jesus, ina ipíhea tutíkuke. Itúkinoamaka harará'iti ípovo hamá koeti, kuteâti ípovo nâti, ³koane ahí'okeovahiko koémoke'eyea. Hara koéhiko:

—Íháyui'ikakana ra natina jûdeu! —koéhiko, koánemaka ipúsononeyahiko.

⁴Yane ipúhikopinoamaka Pilátu neko jûdeuhiko meúkeke, ina kixovókoxoa:

—Ngopúhikinopeati ra hóyeno maka yéxanenoé ákoyea ápahuina íninjone váhere ítuke —kíxovokoxoane.

⁵Yane ipúhikopinoamaka Jesus. Yoko ápe ne uhékeuti káva'o ka'aveti tikóti tutíkuke, kôroana, koáne ne harará'iti ípovo. Ina kixovókoxoa Pilátu neko jûdeuhiko:

—Harâ'apo ra hóyeno —kíxovokoxoane.

⁶Itea ehá'axo noixo Jesus ne tutíhiko sasedóti inuxóti jûdeu hó'eke yóko'o ne koyónotihiko hána'iti imokónovokuti, vaúkexonehiko. Hara koe yûho vaúkexea:

—Kirúhuxa! Kirúhuxa! —kóyehiko.

Ina kixovókoxoa Pilátu:

—Itínenoe kuruhúxa vo'oku ako ápahuina íninjone váhere ítuke ra hóyeno.

⁷Ina kixôa jûdeuhiko:

—Ápe Ponóvoti Kixovókuti hó'e úti. Kuteâti íhikaxeovike hó'e úti, konókoti koépekeokono ra hóyeno, vo'oku koati itúkovoti Xe'exa Itukó'oviti —kíxoanehiko.

⁸Kameáne Pilátu neko yuhóhiko, yupihovó koéneoxo píkea. ⁹Ina urúkopo-vomaka ovokútike, enepone óvokumaka natíxea, ina epemó'iko Jesus úkeaku, itea ako yumápa Jesus. ¹⁰Ina kixôa Pilátu:

—Ako yimápanu? Ako yéxa ápeyea njunáko mbahúkea kiríkopikono, áko'o kirúhuxikono?

¹¹Ina yumopâ Jesus:

—Ákoni xináko kíxinuneye eneponi hákoti itukovo Itukó'oviti porexópea. Énomone itúkinovo koati hána'iti pahúnevo ne xâne kurikónuti xikóyoke —kíxoane.

¹²Ukeâti neko ókoku ôra, opósikoa Pilátu kíxoaku kuríkopea ne Jesus, itea koati vaikéxotine ne jûdeuhiko. Hara koe yûho vaúkexea:

—Enepo kirikápa ra hóyeno, hainá'ikopo iti ínikone koati payásoti natina úti, enepone Sêza, vo'oku uhá koeti xâne koyúhoti itúkeovo nâti, koati okópoti Sêza nê'e —koénehiko vaúkexea.

¹³Kameáne Pilátu neko yuhóhiko, ina ómo Jesus meúkeke, ínamaka ivatáko yuhoíkovokutike xoko iháxoneti “Pavímentu”. Kene ya ebaraíku, emó'u jûdeuhiko, Ngábata koéha. ¹⁴Yoko poéhaiko káxe ávoti tumúneke

Páskoa, enepone áyui jûdeu ya hó'eke. Ye'éxovotinemaka itumúkoti káxe yanekôyoke. Ina kixôa Pilátu neko jûdeuhiko:

—Harâ'a ra netínanoe —koéne.

¹⁵Itea hara koe yuhóhiko vaúkexea:

—Képeka! Képeka! Kirúhuxa! —kóyehiko.

Ina kixovókoxoa Pilátu:

—Keha'aínonutinoe mbahúkea kurúhuxeokono netínanoe?

Ina yumopâ tutíhiko sasedóti:

—Ako po'i natina úti ákoti itukapu Sêza —koénehiko.

¹⁶Yane kurí'okoane Pilátu neko xâne motovâti kurúhuxeahiko.

Kuruhúxokono ne Jesus

Mt 27.32-44; Mk 15.21-32; Lk 23.26-43

¹⁷Úkeane omohíko Jesus, koinó kixoti kurúhuna yonoti xokóyoke ne iháxo-neti "Opepú'iti". Kene ya yuho jûdeu, Ngoúgota koéha.

¹⁸Énomone kurúhuxokono Jesus yoko po'i pi'âti hóyeno xêrerekuke. Enepone kurúhuna Jesus, kukúkeke óvo. ¹⁹Yoko ápe yútoe Pilátu ixupá-xovoti tutíkuke ne kurúhuna Jesus. Hara kôe ne yutoétiya: "Jesus íhae Nazâre, natina jûdeuhiko" kôe. ²⁰Êno jûdeu yuhóíkoati neko yutoéti, vo'oku ákoyea ahika pitivóko neko kurúhuxokonoku Jesus. Yuhóke jûdeuhiko yutóxeovo, koáne ya yuhóke rómanu, yoko ya yuhókemaka ngerêku. ²¹Ina kixohíko Pilátu ne tutíhiko sasedóti inuxínoti jûdeu hó'eke:

—Hako "natina jûdeu" kixêa ne yítoe, itea hara ákoe, "Koyuhoâne râ'a itú-keovo natina jûdeu" ákoe.

²²Ina yumopâ Pilátu:

—Enepone yúndoe, usóne. Ákonemo ípakapu —kíxovokoxoane.

²³Kuruhúxone Jesus neko húndaruhiko, haxákokoahiko ípovo ya koaturu koêti. Póhutihiko húndaru, poéha íparaya. Ina apémaka po'ínu ípovo Jesus hamá koêti, ikó'itukeu opékuke po'i ípovo. Yoko ako úhe'o nê'e, herupí kôa.

²⁴Yane hara kixókoko ne húndaruhiko:

—Yusikóne ákoyea kávarerea úti râ'a, itea kuríkavo úti komomâti úti itu-koâtimo —kixókokone.

Kó'inokeneye, koati tokopóvoti neko kúxoti yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti, enepone koêti:

"Haxákokoa ne ímbovo, ina kurikóhiko, komomâti itukoâtimo ne po'i

ímbovo" koêti.

Sáramu 22.18

Yoko koati énomone kixínoaneye húndaruhiko.

²⁵Hevékuke ne kurúhu, ápe eno Jesus; yoko po'i êno; koánemaka Mâriya, enepone yeno Kolópa; yókomaka Mariya Mandálana. ²⁶Noixoâne Jesus neko êno, yóko'omaka ne po'i íhikau ákoti omotóva okóvo xêrerekuke, hara kixo êno:

—Kutí íxepane xi'íxa râ'a —kíxoane.

²⁷Kúteanemaka yuhó'ínoa Jesus neko íhikau:

—Kutí íxepane mémaina —kíxoane.

Ukeátine yaneko káxe, omópone Mâriya neko íhikau Jesus óvokuke kata-rákopati.

Koeku Jesus ivokóvone

Mt 27.45-56; Mk 15.33-41; Lk 23.44-49

²⁸Exoâne Jesus kousokeovone uhá koêti ne nókone kousokeovo xokóyoke, hara koéne:

—Epékonuti úne —koéne.

Yane koati tokopóvoti neko kúxoti yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti koyuhoâti kó'iyeanemoye.

²⁹Yoko ápe íhaku ekâtiya puhí koati viyum-hí koêti. Ina apê kalaká'ikopo-noti esponja yane víyum, ika'ákoa kirípuhike mayane étakati iháxoneti isôpo, ina ipíhoa pahákuke Jesus, iyúkoati. ³⁰Enovâne Jesus neko víyum, hara kôe: —Únzexone uhá koeti nóngone indúkea —koéne.

Yane nonoo koéne, íhunokoane ne omíxone, ivókovone.

Yuvorókea húndaru xêrere ne Jesus

³¹Yoko puvâti jûdeuhiko óvoheixeamo kuruhúke ya sâputu ne kurúhuxone-hiko vo'oku itúkeovo kóyuseovopene áyui, koáne vo'oku itúkeovo koati téyonehiko neko sâputu ye'ékotine úrukeovo. Ene épeminohiko Pilátu pahúkea kehokeâti pukúna neko kuruhúxovotihiko, hopenóxoati ivókeovohiko motovâti veyópeovo kuruhúke tumúneke ne ayuítí. ³²Yane pihónehiko ne húndaru kéhokexoponea pukúna ha'ínehiko Jesus kurúhuxeokono, enepone inúxoti koánemaka ne po'ínu. ³³Itea koeku símea xoko Jesus, noixoâne ivókeovone, ákone kíxoaku. ³⁴Itea ápe póhuti húndaru yuvorókeati xêrere ya suíke. Yane ipúhikone íti yoko úne.

³⁵Enepone noixoâti ra koekúti, énomonemaka koyuhópa yarâ'a. Yoko koati kaná'uti ne yûho. Éxoaxo yutoxínoati râ'a itúkeovo koati kaná'uti yûho, kutí'inoke motovâtimaka kitípinoe. ³⁶Enepo kixínokonokeneye Jesus, koati kousókovoti neko kúxoti yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti, enepone koêti: “Ákomo ápahuina ôpe ekehókoti” koêti. ³⁷Koane hara koémaka po'íke: “Noixoâtimo ne yúvoroe” koémaka.

Ekoxókonone Jesus

Mt 27.57-61; Mk 15.42-47; Lk 23.50-56

³⁸Ikénepoke neko koekútihiho, pihóne xoko Pilátu ne Yûse, enepone íhae pitivóko koéhati Arimáteya epemóponoati yusíkea veyópea muyo Jesus kuruhúke. Yoko koati íhikaumaka Jesus neko Yûse, itea he'ono'ú koêti itúkeova vo'oku píkea po'ínuhiko jûdeu. Poréxoaxo Pilátu itúkea kuteâti épemone. Yane pihóne ne Yûse veyóponea muyo Jesus kuruhúke. ³⁹Yoko Nikôdemu xâne, enepone yuhó'ixoponoti Jesus ya yóti yanekôyoke. Ápe êno xêru, alôe anahíxovoti mîra, ómone ne Nikôdemu, óvo'okope Jesus. Yoko ináko neko xêru, anêko kuteâti tirintai sinku koeti kílu ovâti. ⁴⁰Yane veyóponehiko muyo Jesus kuruhúke, ina aupíxoahiko ya ipovóti ovóheovoti xêru, kuteâti kíxoaku jûdeuhiko enepo apê ivokóvoti xapákuke. ⁴¹Yoko yaneko óvoku Jesus kurúhuxeokono, ápe njârdim. Ápemaka uhôro kehoéti mopóíke, inámatiko ekóxonoku ivokóvoti ávoti ekoxóvati. ⁴²Énomone iyónopahiko neko muyo Jesus vo'oku ákoyea ahíka, koane iyóvotinehiko okóvo vo'oku itúkeovo kóyuseovopene jûdeuhiko vo'oku áyui.

Koeku Jesus exepúkopone ukópea xapa ivokóvoti

Mt 28.1-8; Mk 16.1-8; Lk 24.1-12

20 ¹Yaneko yúponipe lûmingu hahá'iko, pihóne ne Mariya Mandâlena xoko ekóxokonoku Jesus. Simonéya, noíxoane ahíkuxeokonone neko mopôï exexoâti ne uhôro yane ekóxokonoku Jesus. ²Yane ehákopovo xoko Simaum Pêturu, koánemaka xokóyoke neko po'i fhikau Jesus, enepone ákoti omotóva okóvo Jesus. Hara kixóponoa:

—Veyópokonone muyo Vúnae yane ekóxokonoku. Ako véxa iyónopokonoku —kíxoane Mâriya.

³Úkeane pího ne Pêturu koánemaka neko po'i fhikau Jesus xoko ekóxonoku. ⁴Xané kixókokohiko ehákeovo neko pi'âti, itea xuxapáneoxo ya Pêturu neko po'i fhikau Jesus. Inuxó koéne nê'e símeaya. ⁵Ina yupunínikovo komomâ kúveuke. Tokononé koane úke ne ipovóti líyum, itea ako úrukapu uhorókuke. ⁶Oko'ikené kíxoane Simaum Pêturu símea, yane urukú koáne. Noíxoane ne ipovótiya, ⁷koánemaka neko léhu aúnone Jesus, itea haxá kóye óvoku, ako ánahixapa neko po'ínuhiko ipovóti aúpi. ⁸Yane úrukovanemaka po'i fhikau Jesus, enepone inuxó koeti símeaya. Noixoâne, kutípoane exépu-kopeane Jesus. ⁹Yoko tukú koêti neko ókoku ôra, avo éxinahiko isóneu neko yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti koyúhoti kónokea exépukeopea ne Jesus ukópea xapa ivokóvoti. ¹⁰Yane káyuhikopovone neko pi'âti fhikau Jesus óvokuke.

Kautáta'ixopinovo Mariya Mandâlena ne Jesus

Mt 28.9-10; Mk 16.9-11

¹¹Koeku pihópea neko pi'âti, óvaikone ne Mâriya ixómoyea íyo xe'ókuke ne uhôro ekóxokonoku Jesus. Koeku íyoyea koane yupúninikeovo komómoyea kúveuke. ¹²Yane tokononé koane úke ne pi'âti ánju íhae vanúke, ovoxe Itukó'oviti, ainóvoti hopú'iti ípovo. Vataká kóye xoko óvine muyo Jesus, poéha tutíkuke, poéhamaka hevékuke. ¹³Ina kixohíko Mâriya:

—Senó, na koeti íyeino?

Ina yumopâ Mâriya:

—Omopókonotíne mûyo ne Únaem. Akó'oti enjâ iyónopokonoku —kíxoane.

¹⁴Uke'éxoane Mâriya koyúhoyea nê'e, ina na'akénexovo. Yane noíxone Jesus xe'ó koyêti itea ako éxapana. ¹⁵Ina kixôa Jesus:

—Senó, na koeti íyeino? Kuti yopósiko?

Yoko ikútixati Mâriya koyonoâti ne njârdim. Hukínóvoti kíxea:

—Unaém, itukapu íti veyopêa mûyo, yokóyuhoinonoa iméponoaku maka veyámbanane —kíxoane.

¹⁶Yane ina iháxoá Jesus:

—Mariyá —kíxoane.

Ná'akene koéne ne Mâriya, ina kízo Jesus ya emó'uke jûdeu:

—Raboní! —kíxoane. (Yoko "ihíkaxoti" koêti ne rabôni koêti.)

¹⁷Ina kixôa Jesus:

—Hako nemu'ókónu, vo'oku âvoyea mbihápa xoko Nzá'a, itea píhe xoko ínzikauhiko, enepone kutí ngíxone mbo'ínuhiko. Yéta'akapanahiko mbihópea-nemo xoko Itukó'oviti Nzá'a yoko Yá'anoemaka, enepone Únaem yoko Yúnae-maka —kíxoane.

¹⁸ Yane ponó koépone ne Mariya Mandâlena xoko íhikauhiko Jesus.

—Noínjopane ne Vúnae —kíxovokoxoane.

Ina koyuhópinoahikomaka neko yuho Jesus.

Kautáta'ixopinova Jesus ne íhikauhiko

Mt 28.16-20; Mk 16.14-18; Lk 24.36-49

¹⁹ Énomone yaneke lûmingu ya kíyo'i káxe, exexo'ikené koyépoti neko íhikauhiko Jesus yane ovokúti óvoheixoku, vo'oku píkea tutíhiko jûdeu. Yane apé koene Jesus xapákuke.

—Aúhepeponoe iséneu —kíxovokoxoane.

²⁰ Yuhoíkoane, ina exókoa ne vô'u koáne ne xêrere. Yupihovó koépone eló-kepea okóvo ne íhikauhiko noixópane ne Vúnae. ²¹ Ina kixovókoxopamaka Jesus:

—Aúhepeponoe iséneu. Kuteâti kixónuku Nzá'a pahúkeonu yara kúveu mêum, énomonemaka ngxópineye —kíxovokoxoane.

²² Uke'éxoane koyúhoyea nê'e, ina api'ókexoahiko koane kíxovokoxopea-maka:

—Nemúkanoe ra Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. ²³ Enepone xâne yéxokoake itúyopea pahúnevo koeku kutípeonu, koati ituyópotinemo pahúnevo. Kene ne xâne yéxokoake ákoyea itúyapa pahúnevo vo'oku ákoyea akútíponu, koati ákotimo veyapápu pahúnevo nê'e —kíxovokoxoane.

Jesus yoko Túme

²⁴ Yoko póhuti yane nduse koeti íhikau Jesus, enepone Túme íhauti Hapá-paru, áko'o yaneko apé koepóne Jesus xapákukehiko. ²⁵ Ina kíxo Túme ne po'ínuhiko íhikau Jesus:

—Noíxopane úti ne Vúnae!

Yane hara koe Túme:

—Enepomo hákoti noinjêa ne ike perêku vo'ókuke, koane hákotimo mbiru-kôa, koane hákotimakamo imbiho vô'um xêrerekuke, ákomo kalíhuina ngu-típea —koéne.

²⁶ Poéhapoane lûmingu ikénepoke, ho'uxoké koyépotihikomaka ne íhikau Jesus, koánemaka ne Túme xapákuke, exexo'ikené koyêtihiko. Yane apé koéponemaka Jesus xapákuke.

—Aúhepeponoe iséneu —kíxovokoxoane.

²⁷ Yane tumuné koéne kixo Túme:

—Piríka ra vô'um maka neíxane koêku, koane ípiheamaka ra veô'u njê-rereke. Hácone itikovo xâne ákoti akutípo, itea itíkapu kutípoti —kíxoane.

²⁸ Ina kixôa Túme:

—Iti Únaem, íti ne koati kaná'uti Itukó'oviti —kíxoane.

²⁹ Ina kixopâmaka Jesus:

—Koati kitipónuti vo'oku neíxinu, itea enepone xâne kutipónuti ákoti naixánu, koati únatimo koêku nê'e —kíxoane.

Yutóxinovoke ra koyuhópeti

³⁰ Koati kaná'uti enó'iyea po'ínuhiko iyupánevoti ítuke Jesus, noíxone íhikauhiko ákoti yutaxápu yara koyuhópetike. ³¹ Itea kutí'inoke yutoxóvoti rã'a, koati

kaha'afnopiti kitípinoe Jesus itúkeovaxo ne Mésiya, enepone páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne, enepone koati kaná'uti Xe'exa Itukó'oviti. Epó'oxo vo'oku kitípi, ike'íparaxokonotimo inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku xoko Itukó'oviti.

Kautáta'ixopinova Jesus ne seti koeti íhikau

21 ¹Ikénepoke neko koekúti, kaútata'ixopinovamaka Jesus neko íhikau-hiko xe'ókuke ne mar, enepone koéhati Tibêriyade. Hara kôe kixoku koêku.

²Kaha'iné kíxoixokoko ne Simaum Pêturu; Túme, enepone íhauti Hapáparu; Natanâe ukeâti Kána, pitivóko ya Ngalíleya; koánemaka neko xé'ahiko Nze-bêdeu; yoko po'i pi'áti íhikau Jesus. ³Ina kíxo ha'ínehiko ne Simaum Pêturu:

—Numínguxotiko.

Ina kixohíko Simaum Pêturu ne ha'ínehiko:

—Pihotímaka úti ikínike —koénehiko.

Úkeane pihohíko. Ivu'í kixone kali hána'iti vatékena numíkuxoponoti, itea ako ápahuina êho yaneko yóti. ⁴Yuponíne, ápene Jesus xe'ókuke neko úne, itea ako éxapana íhikauhiko. ⁵Ina kixovókoxoa Jesus:

—Ápenoe yêho?

—Áko'o —koénehiko.

⁶Ina kixovókoxopamaka Jesus:

—Kíríka éxopeke vetékena ne nímikuxope. Apêtimo yehóya —kíxovoko-xoane.

Yane itúkeanehiko ne yuhó'inoa. Yane ákone íta mikúkopea ne nímikuxope vo'oku yupíheovo êno hoéya. ⁷Ina kíxo Simaum Pêturu ne po'ínu íhikau Jesus, enepone ákoti omotóva okóvo Jesus:

—Vúnae nê'e! —kíxoane.

Kamoáne Simaum Pêturu itúkeovo Vúnae, itúkopone ípovo. Koáhati veyoâti koeku nímikuxea, yane kurino'é koene úne araúkotine. ⁸Itea ivu'í kixopo vatékena ne po'ínuhiko íhikau koáne mikúkopea ne nímikuxope puhí koeti hôe, koáhati ákoti ahiká ne poké'e xe'ókuke neko úne, kuteâtímea póhuti séndu méturu kíxoaku. ⁹Evesékopeanehiko vatékena xe'ókuke neko úne, noí-xonehiko uhahá'ixoti xorómonikeya koane hôe oúkeke. Yoko ápemaka pâum.

¹⁰Ina kôe ne Jesus:

—Yamínanane kalihú koêti ne hôe némoenoemeku —koéne.

¹¹Yane úrukopova Simaum Pêturu ne vatéke ina mikúkopa movó'itike ne nímikuxope puhí-puhí koati hána'itinoe hôe. Ápe póhuti séndu sinkoentai terei koeti hôe ovâti ne nímikuxope, itea kóyeane ákoyea ekétakexa upánini ákoyea yumáxapu. ¹²Ina kixovókoxoa Jesus:

—Yókone, níké'evonoe —kíxovokoxoane.

Yoko ako ápahuina xapákuke neko íhikauhiko mapikóvati épemo'ikea itu-kóvotiye, vo'oku éxeanehiko itúkeovo Vúnae. ¹³Yane veyóponoa Jesus ne pâum ina porekéxoahiko. Kúteanemaka kíxoaku ne hôe.

¹⁴Yoko mopó'apene kaútata'ixopinova Jesus ne íhikauhiko ike exépukopine ukópea xapa ivokóvoti.

Jesus yoko Pêturu

¹⁵Uke'éxonehiko níkea, ina kixôa Jesus ne Simaum Pêturu:

—Simaúum, xe'a Xuâum, itíne yupihóvo ákoyea omótoyonu okóvo yara po'í-nuhiko?

Ina yumopâ Pêtuuru:

—Êm Unaém, yéxoá ákoyea omótoyopi ongóvo.

Ina kixopâmaká Jesus:

—Yokóyonoakopo ne ngátarae, enepone kutí ngíxone inámatiko su'ûso konókoti katarákoati —kíxoane.

¹⁶Yane káyukoa Jesus yuhó'inoa, yoko pí'apene. Hara kíxoá:

—Simaúum, xe'a Xuâum, ako omótoyonu yokóvo?

Ina yumopâ Pêtuuru:

—Êm Unaém, yéxoá ákoyea omótoyopi ongóvo —kíxoane.

—Kétarakaikopo ne ngátarae, enepohikone hokónuti, enepone kutí ngíxone su'ûso konókoti inuxínoati —kíxoane Jesus.

¹⁷Ina kixopâ'ikomaká Jesus:

—Simaúum, xe'a Xuâum, ako omótoyonu yokóvo? —kixópanemaká, yoko mopó'apene épemo'ikoa.

Yane isone'ekovó koéne ne Pêtuuru vo'oku mopó'ayeane épemo'ikoa Jesus ákoyea omótova okóvo. Ina yumopâ Pêtuuru:

—Unaém, yéxoá uhá koeti koekúti. Yéxoá ákoyea omótoyopi ongóvo.

Ina kixopâmaká Jesus:

—Yokóyonoakopo ne ngátarae, enepohikone hokónuti. ¹⁸Koati emo'úti ra yunzó'inopi, ivévaka: Itikóvoiko homoêhou, itíne exópo koêku. Keunákovo nóvo, itíkone heð'e, yane pihetíne ya koêkuti yâha yéni. Itea yikatíxane, yeherúkotimo veð'u, itea po'imo xâne itukínopi ikéno'e iyonópiti xokóyoke ne ákoti yakahá'a —kíxoane.

¹⁹Yoko kó'inokeneye yûho ne Jesus, exókoti Pêtuuru kixókumo ivókeovo, kutí'inokemo kahaná'ikokonoti Itukó'oviti. Ikénepoke neko yûho, “Hekánu” kixóponemaká Pêtuuru ne Jesus.

²⁰Ina na'akénexovo ne Pêtuuru, yane noíxone po'í íhikau Jesus hokoâti, ákoti omótova okóvo Jesus. Ênomonemaká neko isú'okovoti xa'a Jesus nikohíko, yaneke epemó'ikoamaká itukóvotiye neko itúkoheovoti, enepone kuríkotimo Jesus xoko xanéhiko puvâti. ²¹Noixoâne Pêtuuru nekôyo, hara kixo Jesus:

—Kene rá'a, namo kó'eye?

²²Ina yumopâ Jesus:

—Enepo angahá'a ákoyeamo ivákapu rá'a tukú koeti ngáyukopovope, undíne exôa koêku. Kene íti, hara yíxapu hékinu —kíxoane.

²³Hukínóvoti itáhineheyeane neko yuhôti xapákuke neko kutípotihiko Jesus ákoyeamo ivákapu neko íhikau. Itea ako okóyuhua Jesus ákoyeamo ivákapu. Puhu “Angahá'a ákoyeamo ivákapu rá'a tukú koeti ngáyukopovope, undíne exôa koêku” puhu koêti.

²⁴Yoko koati undíne ra íhikau Jesus noixoâti, koyuhoâti, koane yutoxoâti uhá koêti ra koekútihiho. Epó'oxo véxoá itúkeovo kaná'uti emo'úti rá'a.

²⁵Enó'iko po'ínuhiko koekúti ítuke Jesus. Eneponi uha-uhá akôe yutóxeovo púhú púhu koêti, kutí'inonu ákoni omótova êno koyuhópeti ya uhá koêti ra kúveu mêum.

Hunókokune.

ÁTU

Yútoe Lúka koeku ítuke ne ápostuluhiko, enepone páhoe Jesus

Enepora koyuhópeti koéhati Átu, Lúka yutoxôa. Ápe ne inúxoti yútoe Lúka koyúhoti koeku Jesus koáne ne inámati ihíkavoti omínovike enepo símo ne Jesus yara kúveu mêum. Kene yara Átu, yutóxo Lúka koêku neko íhi-kauhiko Jesus ya Njeruzálem kúxoixeahiko evésekeamo ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti xokóyoke, enepone porexoátimo xunakóti koyúhoyea xapa xâne ne inámati ihíkavoti omone Jesus. Yoko áko'one ne Jesus yara pok'é, pihópone vanúkeke. Anêko xoko kapitulu 2 koyuhó'iyeti koêku enepo inâ eveséko ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ovo'ó kó'iyea ne kutípotihiko Jesus.

Enepone inámati ihíkavoti koyúhoti koeku Jesus, tumúne yóno ukópo-nea yanekóyoke vo'ókuke xunáko ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti xokóyoke ne kutípotihiko Jesus. Inúxotike, ya Njeruzálem óvo koyúhoyeovo, ina ukopóno xapa íhae Samáriya. Yanê'e ukópono xapákuke uhá koeti po'ínuhiko xâne ákoti itukapu jûdeu. Vo'oku haina pohúneti jûdeu simíno ne Jesus, itea simí-notimaka uhá koeti xâne yara kúveu mêum.

Yoko "Atos dos Apóstolos" íhaxeokono ne yútoe Lúka ya purútuyeke vo'oku so'íxeovo uhé'ekotinoe kixoku ítúkeovo ne íhikauhiko Jesus ya xunákoke Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, kuteâti koíteovo ka'aríneti. Éxokovimaka kixoku íteova xâne ne xunako Satánae motovâti yonópea natíxokuke Itukó'oviti vanúkeke.

Tûri

1 ¹Xoko inúxoti koyuhópeti yúndoenopi Teofilú, uhá ngíxoane ngayúmaki-nopea koêku ne turi ítuke Jesus, koánemaka ne ihíkavoti íhikaxoke xanéhiko ²tukú koêti yaneko káxe aukópovone ne Jesus ya vanúkeke. Yoko tumúneke pihópea, koyúhoinoane ya xunákoke Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ítukexeakemo ne hóyenohiko noívoke, enepohikone ápostulu, páhoe koyúhoyea emó'u. ³Énomonehikomaka koútata'ixopinovo exepúkopone ukópea xapa ivokóvoti ikénepoke koítoponeovo kotíveti ya kuruhúke. Ako tópi kíxoaku koútata'ixopinova, exókoati kaná'uko ne exépukopeane, ákoinoke ápahuina xâne motovâti koyúhoyea ákoyea akána'u. Vo'oku kúveu koarenta koeti káxe, koútata'ixopinova Jesus neko íhikauhiko, koane koyúhoinoa koêku ne kixoku natíxea Itukó'oviti xapa xâne. ⁴Yaneko kaha'íneakohiko Jesus ne íhikau, íxíko'okoahiko ákoyea ipúhikeahiko Njeruzálem koane kúxoixea ne páhoenoamo Ha'a úti íhae vanúke, kuteâti yuho Itukó'oviti, enepone koati emo'úti nóvo ápeyeamo. ⁵Ina kixovókokoxopamaka Jesus:

Énomonemaka kuteâti yunzó'inopinoe yane kôyoke. Vo'oku koati kaná'uti itúkeovo úne áhikea xâne ne Xuâum, itea harakene káxe epó'oxo yé'exovone, yahíkokonotinoemo haínati ya úne, itea ya xunákoke Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti —kíxovokoxoane.

Pihôpo Jesus vanúkeke

Mk 16.19; Lk 24.50-51

⁶Koeku ho'úxeovohiko neko íhikau, hara kixóhiko Jesus:

—Unaém, énomonemeamo yara koeku kó'oyene peréximo itúkeovo úti, uti íhae Izaráe, pahukópo yara poké'exa úti? —kíxoanehiko.

⁷Ina yumopâ Jesus:

—Ako okónokoa yéxinoe ápeyeakumo ne koekúti kuteâti, koane kaxé-naxeakemo Yá'a íhae vanúke, vo'oku poéhane exôa koéku ápepemo. ⁸Itea nemukoâtimo xunakóti enepo evesékane xikóyokenoe ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. Yane keyuhoâtinoemo xapa xâne kaná'uko ra koekúti neíxonenoe njokóyoke. Keyuhoâtinoemo yâye ya Njeruzálem, koáne ya uhá koeti Njúdeya yoko Samâriya, koánemaka ya uhá koeti ra kúveu mêm —kíxovokoxoane.

⁹Uké'éxoane Jesus koyúhoyea nê'e, yane pihópone vanúkeke koeku ixómo-yea komóma íhikauhiko. Yane koomomo kíxoixoahiko tukú koeti onómekopeovo xapa kapási. Ehane ako ínixahiko. ¹⁰Koeku pono-ponó kíxoixea úke ne íhikauhiko vanúke koeku pihópea Jesus, apé koene pi'âti kutí koeti hóyeno, hóhopu koyêtihiko ípovo xêrerekuke neko íhikauhiko Jesus.

¹¹Hara kíxovokoxoa:

—Itínoe hóyeno íhae Ngálíleya, na koeti ixómoino kemomo vanúke? Enepone Jesus, neíke'euponoe kó'oyene pihópea vanúkeke, aukópovotimo kuteâti kíxeaku neíke'exopi —kíxovokoxoane.

Íhikauhiko Jesus ya Njeruzálem

¹²Énomone yanê'e, aúhikopovone ya Njeruzálem ne íhikau Jesus ukopeâti xoko kali mopôí iháxoneti Olívera. Enepone mopôí, ako ahika Njeruzálem, kuteâti póhuti kílomituru kíxoaku. ¹³Seopóne pitivókoke, ina aluókopo sôparatuke yane ovokúti óvoku. Harâ'a iháhiko neko ho'uxóvoti: Pêturu; Xuâum; Teâku; Ándere; Filípi; Túme; Mbatulúmeu; Máteu; Teâku, enepone xé'a Áfeu; Símaum iháxoneti Nzelóti; yoko Njúda, enepone xé'a Teâku. ¹⁴Yoko póhutine yónoku isóneuhiko yuíxeovo itúkea orásaum ho'uxoké koeti, koánemaka ne senóhikoya. Yoko ápe Mâriya, eno Jesus xapákuke neko senóhiko, koane ápemaka ne ameno Jesus.

Noivókokoxono Mátiya

¹⁵Yaneko káxehiko exépuko ne Pêturu koyúhoyea nonékuke ne po'ínuhiko kutípoti Jesus. Yoko itópono kuteâti séntui vinti koeti xâne neko ho'uxóvotihiko. Ina kixovókoxxoa Pêturu:

¹⁶—Itínoe mbo'ínu xoko Vúnae, koati konokoâti tokópeovo ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti koeku Njúda, enepone inuxínoti ika'ákotihiko Jesus. Énomone neko yuho Ndávi mekúke, kouhapu'ikinoake Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti tumúneke símeovo kaxéna. ¹⁷Vo'oku enepone Njúda, koati ha'ine úti ikéneke Jesus yane kôyoke. Itúkoamaka kuteâti ne vítuke —kíxovokoxoane.

¹⁸ (Yoko ápe poké'e vaneúti yane tiúketi námoe Njûda, ésa'i kuríkea Jesus xoko xanéhiko puvâti. Énomone óvo koépekopeovo ne Njûda kopuhókopovo. Pixeké koe hûra ikorókovo. Homuxó koe ásurupi poké'eke. ¹⁹ Eyékoxoahiko uhá koeti ko'óvokuti ya Njeruzálem neko koekúti. Énomone kutí'inoke iháxokonoti Asêudama neko poké'e ya emó'ukehiko. Yoko "Poké'e óvokovoku íti" koêti neko emo'úti.)

²⁰ Ina koe'íkomaka ne Pêturu:

—Koati kuteâti ne yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti ya Sâramu, enepone koêti: "Itúkapu ovokú'ikeneti neko óvoku, epó'oxo hákonemo ko'óvokutiya" kôe. *Sâramu 69.25*

Ina koemáka:

"Enepone itukéti ítuke, paréxakana po'i xâne ahe'ókopati" koêti.

Sâramu 109.8

²¹ —Konókoti ápeyea po'i ha'ine úti ahe'ókopati. Yusikóne noívoxoexa úti xapákuke ra xanéheixoviti apé'iko Vúnae Jesus xapákuke úti, ²² ukeátine yaneko kaxena áhikea Xuaum Mbátita, tukú koêti neko káxe noíke'exopeaku úti pihópea vanúkeke. Énomonemo kaha'ínevi koyúhoyea úti xapa xâne exépukopea ne Jesus ukópea xapa ivokóvoti —kíxovokoxoane.

²³ Ina noívoxoexokono pi'âti hóyeno. Enepone inúxoti, Yúse koéha. Mbarasápa fhaxeekonomaka. Yoko Njústu itukóvo po'i fhaxeokonokemaka. Ina keno'óko koéhati Mátiya. ²⁴ Yane itúkohiko orásaum uhá koêti neko kutípoti Jesus. Hara koe épemone xoko Itukó'oviti:

—Unaém, iti éxoti isóneu uhá koeti xâne, yéxakavea ne neívoxae yara pi'âti hóyeno, ²⁵ motovâtimo áhe'okopea Njûda koane kahá'ineyeovi yara itukéti pénevi vitúkea, uti péhoe koyúhoyea yemó'u. Vo'oku kuríkopane Njûda ra itukéti. Kó'oyene pihópone xoko ímetokenaxoake yonópea —koe orásauna.

²⁶ Ina kurikóhiko, noixoâti iríkovoku ne noívoxoexope. Xoko Mátiya iríkovo. Yane itúkopovone ha'ínehiko ne unze koeti ápostulu.

Evesékone ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti

Át 4.31

2 ¹ Simoné'e ne kaxena áyui jûdeuhiko ya hó'eke, enepone iháxoneti Pentekostí, poéhane ho'úxovokuhiko uhá koêti neko hokoti Jesus. ² Yane apé koéne kutí koeti emo'u xúnati ihunóvoti ukeâti vanúke. Uha-uhá kíxoa kúveu neko ovokúti óvoheixoku. ³ Yane apé koénemaka kutí koeti kálihunoe irúmene yúku kuteâti koeku nenêti, yoneâti tutíkuke póhutihiko koxé'u neko xâne. Koati ovo'ó koatíne. ⁴ Yane koâti xúnati ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti xoko póhutihiko neko xâne, koane turíxeovone koyúhoyeahiko inámati yuhôti ákoti itukapu éxone, kuteâti kíxoaku Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ikó'iparaxea póhutihiko koyúhoyea.

⁵ Yoko ápe ya Njeruzálem jûdeuhiko teyoti Itukó'oviti ukeâti uhá koeti po'íkehiko poké'e yara kúveu mêm. ⁶ Ho'úxinova éno xâne neko emo'úti kamoánehiko, itea akó'oti exínahiko isóneu, vo'oku kamotíhiko koyúhoti ya emó'uke póhutihiko neko xâne. ⁷ Yupíhova ákoyea éxina isóneu xanéhiko koane iyúpa-xeova neko koekúti, ina kixokóko:

—Hainá'ikopo ainóvoti íhae Ngalíleya ra koyuhókexo? ⁸ Ná'ikopo koeti kamínoa úti koyúhoyea ya vemó'uke, enepone yuho póhutihiko úti xoko

vúkeaku? ⁹Koati anéyeti íhae Pátea, yoko Mèdea, koane íhaemaka Élaum, yoko Mezopotámiya koane Njúdeya. Ina apémaka ukeâti Kapadósea, Póntu, yoko Ázea, ¹⁰Ápemaka íhae Firíjea, Páfílea, Ejítu, Lîpea yoko poké'e oveâti xe'ókuke ne Sîreni, yoko íhaemaka Róma. Áínovone ko'óvokuti yâye. ¹¹Vanéye, uti júdeu, koane anéyemaka po'ínuhiko xâne ikútipasikovoviti hokopâti ne h'óe úti. Anéyemaka íhae Keréta yoko íhae Árabea. Ná'ikopo kixóvotiye kamínnoake póhutihiko úti ya vemó'uke koyuhoâti koêku ne hána-ítinoe ítuke Itukó'oviti? —kixókokone.

¹²Koati yupihóvati iyúpaxeovahiko. Akó'oti exína isóneu kó'inokeneye. Hara kixókokohiko:

—Kutimea kixó'eko râ'a? —koéhiko.

¹³Itea ápemaka po'ínuhiko xâne koemóke'eati, koyuhoâti ítúkeovo kohihí-keti, kó'inokeneye neko yúho.

Koyúho ne Péturu nonékuke xanéhiko

¹⁴Ina exepúko ne Péturu yóko'omaka ne unzé koeti ápostulu. Ina kohonóko emó'u koyúhoyea ne Péturu. Hara kôe:

—Ítínoe iyénonjapa júdeu, keánemaka uhá ketínoe íhae Njeruzálem, konó-koti yéxi koeku râ'a. Ivévaka ra yúnzo: ¹⁵Haina kohihíketi úti kuteâti isé-neunovinoe, vo'oku nóveiko ôra ya yupóniti rakéne. ¹⁶Itea enepora koekúti, énomone ne kíxone yuhu porofeta Njôe koyúho emo'u Itukó'oviti xapa xâne mekúke, enepone koêti:

¹⁷“Yaneko káxehiko tumúnekemo uké'eyea ra mêum, mbahúkotimo Sasá'iti Omínjone ovo'ó kó'iyea ne uhá koeti xâne” ko Itukó'oviti.

Ina koé'íkomaka:

“Koyuhoâtimo xí'íxaxapa, hóyeno yoko sêno, koekúti ngoúhupu'íkinoake. Enepone inámatiko xâne xepákukeno, apêtimo noíxone ukeâti njokóyoke. Kene ne yékotenohiko, yunzoíkoatimo ya hopúneke. ¹⁸Koánemaka xapákuke ovónje, hóyeno yoko sêno, mbahúkotimo Sasá'iti Omínjone ovo'ó kó'iyea yaneko káxehiko, ínamo okoyúhohiko emó'um. ¹⁹Apêtimakamo iyupánevoti índuke ya vanúke koánemaka yara poké'e, hoénaxovope njunáko, íti, irúmene yúku yoko ênoti kuríhoe. ²⁰Ipukóvotimo ne káxe. Kene ne kohê, kutí koetimo harâra'iyea íti koati tumúneke símeovo neko hána'iti teyonéti káxe yúhoikopeakumo Itukó'oviti ra xanéhiko yara kúveu mêum vo'oku kixoku ítúkeovo. ²¹Itea ítóvotimo ne uhá koeti xâne ikoseânaxovoti Itukó'oviti” ko yútoe. Njôe 2.28-32

²²—Ítínoe hóyeno íhae Izarâe, yakámokenonu. Enepone Jesus íhae Nazâre, koati hóyeno éxokopikenoe Itukó'oviti ítúkeovo ukeâti ya xokóyoke vo'ókuke ne iyupánevoti ítuke, koane vo'ókumaka ne koekúti ákoti po'i itoâti ítúkea xepákukeno, hoénaxovope xunako Itukó'oviti xokóyoke. Koati Itukó'oviti ko'ítúke xokóyoke, ítúkinoake Jesus neko hána'iti iyupánevoti xepákuke. Yoko koati yexoâtinoe kaná'uyea ra koekúti. ²³Itea kóyeane képekinoe nekóyo. Koati xâne ákoti panâpu ítuke kuruhúxinopeano. Itea yaneko kiri'ókoko-noano, koati kousókovoti isóneunoa Itukó'oviti ukeátínekeneye, enepone heú kixoâti éxea ne koekúti tumúneke ápeyee. ²⁴Enepone képeuno, koéxe-pukopa Itukó'oviti yaneko uke'éxinoa xunako pevóti. Koáhati akó'oti omotóva

óvoheixea pevótike ne Jesus, ²⁵ kuteâtímaka koêku ya yútoeke Ndávi enepo koyuhó'iyea koêku mekúke. Énomone ne koêti:

“Kóyekune ne Únaem njokóyoke. Anéye njêrerekuke koxunákonuti, ákoinoke íngarakapu. ²⁶ Énomone elókeino ongóvo. Énomonemaka ipúhikino mbahákuke ne hána'iti elókeko ongóvo. Koane énomonemaka ngúxoixino enjépukopeamo ungópea xapa ivokóvoti.

²⁷ Vo'oku ákomo kurí íxenu xapa ivokóvoti, iti Únaem, koane ákomo síkea uké'eyea ra mûyom xoko engóxovoku, undi Sasá'iti Yovóxe.

²⁸ Hara yévekonu xêne yonópoti xoko apéyeati ákotinemo hunókoku xikóyoke. Koati ákotinemo hunókoku ne elókeko ongóvo enepo angahá'inepopine” kôe yútoeke Ndávi. *Sâramu 16.8-11*

²⁹ Ina kixoa'ikomaka Pêturu:

—Itínoe iyénonjapa, ngaúhupu'ikinapeavo koêku ne Ndávi, eneponeko teyonéti voxú'ikene ivokóvoti koane ekoxóvoti mekúke. Yoko anéyeiko ne ekóxovoku tukú koeti kó'oyene yara poké'exa úti. ³⁰ Koati porófeta ne Ndávi koyúhuti koekúti noíxone xoko Itukó'oviti ávoti simâpu kaxéna. Epó'oxo éxoamaka yanekóyoke ápeyeamo póhuti ámoripono natíxotimo xapa xanena úti, kuteâti koeku yuhó'inoa Itukó'oviti kó'iyeanemoye. Yoko itúkinoa Itukó'oviti koati yuhôti, exókoati ákoyeamo aúkapa ikéne neko emó'uinoa. ³¹ Koati vo'oku ínixea Ndávi koekúti yanekóyoke ávoti simâpu kaxéna, énomone koyúhoinoa ya yútoeke exépukopeamo ne Mésiya ukópea xapa ivokóvoti enepo koyúho ákoyeamo kurí íxa Itukó'oviti ne ovóxe ya xapa ivokóvoti, koane ákoyeamo aúke'e ne mûyo. ³² Yoko enepora Jesus, énomone ne koé-xepoepo Itukó'oviti. Noínjopa, koane noíxopamaka uhá koeti nza'ínehiko. ³³ Kó'oyene hanekóxopone éxopeke Itukó'oviti xoko ivátakoku kapáyasokopone Itukó'oviti. Yoko kóúsokinokonoane Jesus neko yuho Há'a yanekóyoke, enepo itúko koati emo'úti pahúkinoveamo ne Sasá'iti Omíxone. Énomone ra neíxonenoe, koane kémonenoe kó'oyene. ³⁴ Énomone kíxo yútoe Ndávi. Vo'oku haina Ndávi okopóno vanúkeke yanekóyoke, itea énomone yutoxínovea ra emo'úti koêti: “Hara kíxo Itukó'oviti ne Únaem: ‘Ívétakapa énjepeke ³⁵ tukú koeti simapúne kaxena mboréxeopikumo itíkivo koati payásoti nâti ya uhá koêti, ínamo ipuyúkexa nenékuke ne uhá koeti koêkuti okopópiti” kôe. ³⁶ Ngahá'a ú'uhapu'i ngixínopeano, uhá ketínoe íhae Izarâe, motovâti ákoyea oxéne ákoyea yakútípoa ne yunzó'inopi itúkeovo Jesus, enepone képeu, poré-xovike Itukó'oviti itúkeovo Vúnae koane Mésiya, enepone páhoe koíteovovi —kíxovokoxoane Pêturu.

Áhíkovo mopo'âti mili xâne ya iháke Jesus

³⁷ Koeku kámea yuho Pêturu neko xanéhiko, yupíhova ikótivexea isóneuke. Ina kixohíko Pêturu yoko po'ínuhiko ápostulu:

—Itínoe viyénoxapa, na vákoeneye?

³⁸ Ina yumopá Pêturu:

—Konokoâti ikétivexinoe iséneuke ne pehúnevo koane kiríkopí. Konókotimaka yáhihivo ya iháke Jesus Kristu, motovâti kotúyopinopea ne pehúnevo, péhutinoe. Yane ínamo nemukâ ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ovo'ó kó'iyepinoe. ³⁹ Koáhati itínoe kíxo ne Itukó'oviti koyuhôa yanekóyoke ápeyeamo kóúsokinoake ne yúho. Koane koati xi'íxaxapa kixómaka, koánemaka uhá koeti

po'ínuhiko ákoti maliká'avi, koêkuti iháxiupomo Vúnae Itukó'oviti xapákuke —kíxovokoxoane Pêturu.

⁴⁰Enómaka po'i yúho kuteâti, koyuhó'inoati emo'u Itukó'oviti, koane enekoâtihiho. Ina kixovókoxopamaka:

—Hako kitipásea ne xanéhiko apêti koeku kó'oyene, enepohikone váhere kixoku ítúkeovo yonópotimo ipihóponovokutike —kíxovokoxoane.

⁴¹Enephohikone xâne kutipeâti yúho, áhikovohiko ya iháke Jesus. Yaneke káxe koati kuri'úxovoti ne xâne kutípoti Jesus. Kalíhanini ítóponea mopo'âti mili xâne neko inámati ahiúti yanekôyoke.

Kixoku ítúkeovo ne inúxotihiko hokópoti Jesus

⁴²Enephohikone kutípoti Jesus, koati yuixóvati ne ihíkavovoti íhikaxoake ápostuluhiko, koane aínovo póhutine yónoku isóneuhiko ikéneke Vúnae ákoti ihaxákexeakaka. Kóyekunemaka ho'úxinovohiko níkea pâum, puyákoponeo-voke okovo ivókinovovi Jesus, koane ítúkeamaka orásaum. ⁴³Koati hána'iti téyea Itukó'oviti póhutihiko neko xâne. Enómaka iyupánevoti ítúke ápostulu-hiko, koane po'ínuhiko ítone ítúkea kuteâti, hoénaxovope xunako Itukó'oviti xokóyoke. ⁴⁴Kaha'iné kixókokokohiko neko kutípoti Jesus. Ákomaka kamáxa-tikaka. Póhutihiko, kutí kíxoa ítukemaka po'ínuhiko neko apeínoati. ⁴⁵Kaváneahikomaka ne poké'ixa yoko po'i apeínoati, ina poreké'xoa ésa'i ne apêti nókone xapákuke. ⁴⁶Uhá koeti káxe, kutikokó koe yónoku isóneu ikéneke Vúnae koeku ho'úxeovo témpuluke, enepone hána'iti imokóvokuti. Kene ya óvokukehiko, ho'úxinovo níkea pâum, puyákoponeovoke okovo ivókinovovi Vúnae. Koane enepo nikohíko, koati elóketi okóvo, koane póhutine yu'óxoku isóneuhiko ítúkeke Vúnae ⁴⁷xaneâti iháyu'ikeamaka Itukó'oviti. Ínixoa uhá koeti xâne unako koêku neko kutípoti Jesus. Yoko uhá koeti káxe, kurí'uxinoa Vúnae po'ínuhiko xâne, enepohikone koítovone ya pahúnevo koeku kutípea.

Koitóvokono ne hóyeno mohéveu

3 ¹Yane pihóne ne Pêturu yoko Xuâum hána'itike imokóvokuti ya mopo-âti ôra ya kiyakáxe, orana ítúkopehiko orásaum ne jûdeuhiko. ²Yoko ápe hóyeno omeátinekene ítúkeovo mohéveu. Heú koeti káxe ómeokono neko hóyeno xêrerekuke pahapéti iháxoneti “Uhé'ekoti”, enepone páhapetea kíndana ne hána'iti imokóvokuti, motovâti épemea tiúketi xanéhiko urúko-votiya. ³Noixoâne hóyeno úrukeovomo ne Pêturu yoko Xuâum, épemoane tiúketi. ⁴Yane pono-ponó kixínoane úke Pêturu yoko Xuâum, ina kixôa Pêturu:

—Yokómomovi.

⁵Ina komomâ hóyeno. Koati kuxoâti ápeyea póneake evo Pêturu. ⁶Ina kixôa Pêturu:

—Ako ndiúketina, itea enepone apêti njokóyoke, énomone mboréxopi: Ya iháke Jesus Kristu íhae Nazâre, yexépukapa yenápa —kíxoane.

⁷Ina namukêa vô'u éxopeke neko hóyeno huvó'óxo exépukopea. Énomone yaneke ókoku ôra, xunápone anu hêve, koane hêve. ⁸Xépu koépone ne hóyeno, yane turíxovone yonópea. Xané kixone evo Pêturu úrukeova ne hána'iti imokóvokuti. Koati talakíxovoti koane iháyu'ikea Itukó'oviti neko

hóyeno. ⁹Noíxoa uhá koeti xanéhiko koeku yonópea koane iháyu'ikea Itukó'oviti. ¹⁰Exó kixóponoanehiko itúkeova neko épemokenati ivatáheixoti xoko pahapéti iháxoneti “Uhé'ekoti” nonékuke ne hána'iti imokóvokuti. Koati hána'iti iyúpaxeovahiko, koane ako éxinahiko isóneu kó'inokeneye.

Koyúho emo'u Itukó'oviti ne Péturu hána'itike imokóvokuti

¹¹Ako kurika Péturu yoko Xuâum neko hóyeno. Noixoâne xanéhiko neko koekúti, uhá kôe éhahikinovo evo Péturu xoko óvoheixoku yane varánda iháxoneti varándana Salúmaum. Koati ákoti éxinahiko isóneu neko koekúti.

¹²Noixoâne Péturu ne êno xâne keno'ókinoatihiko, ina kôe:

—Itínoe iyénonjapa ihae Izarâe, na koeti iyípaxinova ra koekúti? Na koeti ínainonoe kemómovi kutí'ieya koati xunako úti, áko'o sasá'iko úti veíno-kono yonópinoke ra hóyeno? ¹³Koati Itukó'oviti, enepone Unae voxúnoekene Âbraum, Izáki yoko Njáko, kahaná'iko Jesus, enepone sasá'iti ovóxe, kirí'oe-noemaka payásotihiko pahúkoti, yaneko keyuhôa nonékuke Pilátu ákoyea yakáha'a itúkeovo netínano. Yoko mani úsotine isóneu Pilátu kuríkoepa. ¹⁴Itea itínenoe ako akahá'a neko Sasá'iti koane Ponóvoti páhoenovi Itukó'oviti. Ya koêkuni itúkeovo énomone yépemo kuríkoepokono, itukovó koe koépekenati yépemone. ¹⁵Itínenoe koepékoa ne Porexó'oviti vápeyea. Itea koéxepukopa Itukó'oviti ukópea xapa ivokóvoti. Yoko noíxopa úti yaneko exepúkopone, epó'oxo koati koyuhoâti úti xapa xâne kaná'uko ne noíxone úti. ¹⁶Koati vo'oku iha Jesus, epó'oxo vo'oku kúveova hóyeno, ene kutí'ino unatí-poti râ'a, kuteâti koeku neíxi kó'oyene koane yéxi. Ngoé'epepo, koati vo'oku kúveovo Jesus unátipinoke nenékuke, uhá ketínoe.

¹⁷—Itínoe mbo'ínuhiko, ênjoa kíxineye Jesus vo'oku ákoyea koati yéxi koêku ne ítike. Kúteanemaka koêku ne natina úti. ¹⁸Itea kó'inokeneye, koati kousókoati Itukó'oviti ne yúho, enepone ipuhíkeati pahákuke uhá koeti porófetahiko koyúhoti emo'u Itukó'oviti xapa xâne mekúke. Koyúho nekóyohiko kónokea kóitoponeovo kotíveti ne Mésiya, enepone páhoe Itukó'oviti kóiteovo xâne. ¹⁹Énomone ngxínopinoe kónokea ínixepivo itíkivo pahukóvoti koane ípeki iséneu koane kixeku itíkivo motovâti sasá'ipea pehúnevo ²⁰ínamo parexápi Vúnae Itukó'oviti úhepepea iséneu ikéneke, epó'oxo pahukínopeatinoemo ne Mésiya, enepone Jesus, noívokoenopinoe Itukó'oviti itúkeovo kóitóvoviti, uti xâne. ²¹Eneponê'e, koati konókoti pihópea vanúkeke imókonemo simâpu kaxena ikó'ínamakopeovo uhá koeti koekúti, kuteâtimaka koêku neko yuho Itukó'oviti ya xokóyoke ne porófetahiko, enepone sasá'iti ovóxe koyuhó'ieati emó'u xapa xâne mekúke. ²²Yoko enepone Muíse, koati koyuhó'ieati koêku mekúke ya yútoeke. Énomone ne koêti: “Xapákuke viyénoxapa, apêtimo po'i hóyeno kuteâti úndi, noívokoemo Itukó'oviti itúkeovo porófeta koyuhó'ieati emó'u xapa xâne. Uhá koeti kémone xokóyoke, konokoâtimo itíki. ²³Kene uhá koêti xâne ákoti akutípoa, koepékokonotimo. Yane áko'onemo xapákuke xanena úti” koe yúho. ²⁴Haina póhutine Muíse koyuhôa koêku ra káxehiko símokune úti, itea koyúhoamaka uhá koeti po'ínuhiko porófeta ukeâti kaxénake Samûe. ²⁵Itínoe iyénonjapa, yaínovone namukópati kíxone neko yútoe porófetahiko. Eneponne yuho Itukó'oviti xoko voxúnoekene, itínoemaka kíxo. Énomone neko yuhó'ino Âbraum enepo kixôa Itukó'oviti itúkeovomo vo'ókuke ne ámoriponomo ápeyeamo unako koêku ne uhá koeti koêkuti kó'ieovoku

xâne yara kúveu mêum. ²⁶Yaneko koéxepukopeaku Itukó'oviti neko Sasá'iti Ovóxe, pahúkinopeanoé inúxotike, kaha'aínopiti unátiyea kêku ya koeku kirí-kopinoé váhere kixeku itíkivo —kíxovokoxoane Pêтуру.

Ika'ákovone Pêтуру yoko Xuâum

4 ¹Ixómoiko koyuhó'inoa evo Pêтуру neko xanéhiko, simóne inuxínotihiko jûdeu hó'eke, koáne ne tuti húndaruhiko koyonoáti neko hána'iti imokóvo-kuti, yóko'omaka ne evo sadúseu, enepohikone jûdeu ákoti akutípo exépuhiko-pea ivokóvoti. ²Yoko koati yupihóvatihiko ákoyea aúhepe isóneuno evo Pêтуру vo'oku íhikaxea xanéhiko koêku ne exepúkopeati ukópea xapa ivokóvoti koeku koyúhoinoahiko exépukopea Jesus. ³Yane iká'akonehiko evo Pêтуру koane kuríkoanehikomaka ika'ákovokutike tukú koêti yuponíne, vo'oku koati kiyotíne káxe yanekóyo. ⁴Itea êno kutípoti yuho Pêтуру xapákuke neko xâne kamoké-noati. Kalíhanini itóponea singu koeti mili hóyeno uhá koêti neko kutipoáti.

Pêтуру yoko Xuâum nonékuke koati payásoti yúhoikovoku jûdeuhiko

⁵Yuponíne, ho'úxovone ya Njeruzálem ne payásotihiko jûdeu, yóko'o ne po'ínuhiko teyonéti xapákuke tuti jûdeu, koáne ne éskiriba, enepohikone íhí-kaxoti yútoe Muíse. ⁶Ápemaka Ána, enepone koati payásoti ya uhá koeti sasedóti inuxínoti jûdeu hó'eke, koane Kaífa, yoko Xuâum, Alíxandere, koane uhá koeti iyénoxapa neko koati payásoti sasedóti. ⁷Ina omokóno ne Pêтуру yoko Xuâum nonékuke uhá koêti neko payásotihiko, motovâti épemo'ikeo-kono. Hara kixókono:

—Na úkea xináko itíki ra ítike? áko'o kuti pahukópi itíki?

⁸Yoko koati xúnati ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti xoko Pêтуру. Hara kíxo-vokoxoa:

—Itínoe payásoti xapákuke úti, koane itínoe po'íhiko pahúkoti xapákuke úti, ⁹koati vo'oku koíteovokono hóyeno ka'aríneta, kutí'inoke yomónutinoe yâye yuhoíkovokutike, yepemó'ikonuti, úndi yóko'o ra nza'íne, keha'áti yéxi kixókonoku koíteovokono. ¹⁰Ngahá'a yéxi koêku, uhá ketínoe yâye, koá-nemaka uhá koêti ne íhae Izarâe, íteovone ra hóyeno nenékukenoe vo'oku xunako Jesus Kristu íhae Nazâre, eneponeko képeunoe, enepone koéxepoe-pomaka Itukó'oviti ukópea xapa ivokóvoti. ¹¹Enepora Jesus, koati pivoátinoe, kuteâti koeku mopôí noífovokoxine itúkoti péti. Itea enepone pívonenoé, ainovó koe énomone itukóvovo koati turíxeovoku uhá koeti, kuteâti koeku koati inúxoti mopôí turíxeokonoke péti. ¹²Epó'oxo ako ápahuina motovâti koíteovovi ákoti itukapu Jesus. Vo'oku ako po'i ihâe pónevike Itukó'oviti xapákuke íha xâne ya uhá koeti kúveu mêum, porexó'oviti víteovo ya pahú-nevo úti, ákoti itukapu íha Jesus —kíxovokoxoane.

¹³Noixoâne pahúkoti hiko ákoyea píkone koyúhoyea ne Pêтуру yoko Xuâum, koane ákoyea itúkapu xâne payásoti koane hainá'iyeamaka hóyeno ênoti íhikauvo, yupíhova iyúpaxeovahiko koane ivávakea itúkeovo ha'íne-heixone Jesus yanekóyo. ¹⁴Noixoâne tutíhiko jûdeu neko hóyeno itóvotíne xêrerekuke evo Pêтуру, ako vekínoaku emó'u okópea. ¹⁵Ina pahukópohiko evo Pêтуру ipúhikopea yuhoíkovokuti, ina kixókókhiko:

¹⁶—Na víxaye ra hóyeno hiko? Vo'oku éxoane uhá koeti ko'óvokuti yara Njeruzálem koêku ne hána'iti iyupánevoti ítuke. Ako oxéne koyúhoyea úti

ákoyea akána'u. ¹⁷Poéhaneikopo vípíkea maka hákone yupihóvo itáhineyera ra koekúti xapákuke xanéhiko, koane maka hákone koyuhó'íyera koêku ne Jesus xapa xanéhiko —kixókokonehiko.

¹⁸Ina ihaxíkopohiko Pêтуру yoko Xuâum koane kíxea:

—Hákonenoe keyuhôa koane hákone ihíkexo koeku Jesus.

¹⁹Ina yumopâ Pêтуру yoko Xuâum:

—Itíkina iséneu póneovoku ra koekúti nonékuke Itukó'oviti itúkeovo itínoe kónoko kutípea úti, áko'o itúkeovo Itukó'oviti. ²⁰Na kíxoaye ákoyea vokóyuhôa ne noíxone úti koáne ne kámone úti? Koati konokoâti koyúhoyea úti —koénehiko.

²¹Ápemaka po'i yuhó'ino evo Pêтуру ne pahúkotihiko kahá'ati ípíkea. Yane koyúhoinoamaka kíxoakuhikomo okoyúhopomaka koeku Jesus. Yane kuríko-panehiko. Akó'oti inixâhiko oxéne ipíhoponea vo'ókuke ne xanéhiko. Koáhati ainóvoti ihayú'ikoti Itukó'oviti vo'oku ítuke evo Pêтуру koitóva neko hóyeno. ²²Yoko anú'ukone koarenta koeti xoénaena ne hóyeno iyupaxó kó'inoe xanéhiko vo'oku kixókonoku koíteovokono.

Itúko orásaum ne kutípoti Jesus

²³Kurikópokonone evo Pêтуру yoko Xuâum, hane yonópo xapa po'ínuhiko kutípoti Jesus. Éto'okopahiko uhá koeti yuhó'inoa tutíhiko sasedóti inuxí-noti xanéhiko hó'eke, yóko'omaka ne po'ínuhiko teyonéti xapákuke júdeu. ²⁴Kamoné'ehiko yuho evo Pêтуру, kutikokó kôe isóneu uhá koetíhiko yúho'í-xea Itukó'oviti ya orásaum. Hara koe yúho:

—Iti Vúnae éxoti koeku uhá koeti koekúti, itíne pahukôa apé kó'íyera ne vanúke, koáne ra poké'e, koane uhá koeti ovâti. Itínemaka pahukôa ápeyera úne ya mar koane uhá koeti ovâti. ²⁵Itímaka itukôa yúho ípuhíkeati pahákuke ne yovóxe mekúke, enepone voxú'íkene Ndávi, yaneko ikoyúhoxoa Sasá'iti Yomíxone. Énomone ne koêti:

“Na koeti ímaikexinovo ne xanéhiko ákoti éxa Itukó'oviti? Na koeti kenó'okino isóneuke kahá'ayea okópea ne ákoti itâ okópea?

²⁶Ho'úxovonehiko ne nâti yara kúveu mêum koánemaka ne po'ínuhiko pahúkoti, ho'uxínovotihiko okópea Vúnae Itukó'oviti yoko Noívakoe, enepone Páhoe koíteovo xâne yara kúveu mêum” kôe. *Sáramu 2.1-2*

²⁷—Yoko koati kaná'uti kó'íyeane, vo'oku yara pítivokona úti, ho'úxovonepepo xâne okópea Sasá'iti Yovóxe, Jesus, enepone Neívakoe koane Péhoe koíteovo xâne yara kúveu mêum. Énomone neko Érodi yoko Ponsíu Pilátu xaneâti ne xanena úti, úti íhae Izarâe, yóko'omaka ne po'ínuhiko xâne ákoti itukapu íhae Izarâe. ²⁸Ho'úxinova ípihea tumúne ne isóneu, itea enepone uhá koeti ítuke, ainóv koeti koati kousókoati ne ovoti iséneuke ukeátinekene, iti Itukó'oviti. Koati koekúti kousókovoti ya xináko. ²⁹Kó'oyene Unaém, yokómoma kixoku ípíkeovihiko. Peréxavi vitúkeovo koati ákoti pícone koyúhoyea uti yemó'u, uti yovóxe. ³⁰Iké'itukexa xináko kéitívoa ne ka'aríneta, koáne ya iháke sasá'iti Yovóxe Jesus, itika iyupánevoti koane po'ínuhiko koekúti ákoti itoâti ítúkea, hoénaxovope ne hána'iti xináko —koénehiko ya orásaum.

³¹Uke'éxone ítúkea orásaum, iyúyo neko ho'úxovoku. Koáhati xúnati ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti xoko póhutihiko koxé'u. Koane ákohiko píka koyúhoyea emo'u Itukó'oviti.

Kixoku itúkeovo neko kutípoti Jesus

³² Uhá koêti neko êno xâne kutípoti Jesus, poéhane yónoku isóneu, koane kutikokó koe âha itóponea ikéneke Vúnae. Ako ápahuina kamá'ati ítukevo xapákuke, koane kutí kíxeahiko ítukenemaka po'ínuhiko. ³³ Koati ênoti xunako Itukó'oviti xokóyoke ne ápostuluhiko koyúhoyea xapa xâne koêku exépukopea ne Vúnae Jesus ukópea xapa ivokóvoti. Koane koati hána'iti-maka itipánevoti ukeâti xoko Itukó'oviti oúkeke póhutihiko koxé'u neko xâne. ³⁴ Ako ápahuina ikonóko'ikovoti xapákuke vo'oku enepohikone apêti poké'exa, itukovo po'i óvokuhiko, kavane ítukevo. ³⁵ Kene ne tiúkети ésa'i vâne, kuríkopona xoko ápostuluhiko. Ina porekéxohiko ne ikonóko'ixovoti xapákuke. Yoko nókone póhutihiko koxé'u exôa námoe.

Pôreu Mbaranâbe

³⁶ Xapákuke neko xâne, ápe hóyeno koéhati Yûse. Itúkinoá ápostuluhiko yonópoku îha. Mbaranâbe îhaxopeahiko. Yoko “kotiú'ikoti okovo po'ínuhiko” koêti neko yonópoku îha. Enepone hóyeno, hane itukóvo levíta îhae Xípere. ³⁷ Ápe poké'exa vâne, ina kuríkopona ne tiúkети, ésa'i ne vâne, xoko ápostuluhiko.

Anániya yoko Sáfila

5 ¹ Ápe hóyeno koéhati Anániya kavánetimaka poké'exa. Sáfila koéha yêno, ha'íne yaneko kavaneâne ne poké'exa. ² Itea véyoa Anániya poixo'o ésa'i neko poké'exa, ítúkoti kouáae. Kutikokó koéhiko isóneu neko hóyeno koane yêno véyea poixó'o neko tiúkети. Kene hâxa, kuríkopona xoko ápostuluhiko ítúkoati heú kixoâti kuríkopea ésa'i neko vâne. ³ Ina kixôa Pêturu:

—Ananiyá, na koeti sikovó ké'ino Satánae ípihea semekénovo'iti iséneuke? Koati ítíkoheinovoti Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti koeku he'ono'ú kíxi víyi poixo'o ésa'i ne peké'exa! ⁴ Avó'o yakavánae ne peké'exa, koati ítíkene. Koane koeku keváneyi, ítíkeikone ne tiúkети ésa'i. Ákoni okónoko ítíkivo herú kixepoâti kiríkopi. Na koeti ápeino iséneuke kíxineye? Koati Itukó'oviti váhere-xino ítíke koeku simíkikixi, kene haina xâne kixéneye —kíxoane.

⁵ Kamoáne Anániya neko emo'u Pêturu, íkorokovone poké'eke, yane ivókovone. Yupihovó koe píkeahiko uhá koeti kamoâti neko koekúti. ⁶ Yane kenó'okone homoêhouhiko ramápu'ikea ina ekoxóponoahiko.

⁷ Kalíhanini itóponea mopo'âti ôra ikénepo, simónemaka yêno ne Anániya. Yoko ako éxea koêku neko îma. ⁸ Ina kixôa Pêturu neko sêno:

—Koati yé'akeneoxoye ésa'i keváneyi ne peké'exa, îti yoko îme?

Ina yumopá sêno:

—Énomone koati yé'akeneye.

⁹ Ina kixoa'ikomaka Pêturu:

—Na koeti kutipasí ké'inoá ne îme kehá'ayi yopósi'okivo Sasá'iti Omíxone Vúnae? Harakénepo ra homoêhouhiko ekoxóponoati ne îme. Kó'oyene ít'i'ikomo kixónehikoye —kíxoane.

¹⁰ Koati énomone yaneko ôra, íkorokovone poké'eke neko sêno nonékuke Pêturu, ivókovone. Ina urúkopovomaka neko homoêhouhiko, inú'ikopane-maka neko sêno ivokóvotine. Yane ekoxoponoanemaka xêrerekuke îma.

¹¹Yupihovó koe píkea heú koêti neko kutípoti Jesus koánehikomaka uhá koeti eyekóxoati neko koekúti.

¹²Êno iyupánevoti ítuke ne ápostuluhiko xapákuke neko xanéhiko, ákoti po'i itukoâti kuteâti, éxokovope xunako Itukó'oviti xapákukehiko. Yoko ixó-motihiko ho'uxóvo yane hána'iti imokóvokuti xoko varánda iháxoneti varándana Salúmaum. Yoko kutikokó koe isóneu ikéneke Jesus neko uhá koeti kutipoâti. ¹³Kene po'ínuhiko xâne ákoti itukápa ne ha'ínehiko, píkoa ánavokoxeova neko kutípotihiko Jesus. Itea kóyeane téyeahiko koane ínixeá ítúkeovo ítípakovotihiko. ¹⁴Yoko inamá'axo kuri'úxovo neko êno xâne hokópoti Vúnae Jesus. Koati êno xâne, hóyeno koánemaka sêno, ho'uxínovati ne ítuke Vúnae. ¹⁵Ápemaka xâne ka'aríneti omonétihiko ya none ovokúti, ixané kixókonomaka ipéna, áko'o itukovo pouke, kuxoâti ítóponeameamo yúkurea Péturu koeku vékea motivâti koíteovokonohiko ya aríne. ¹⁶Enómaka xâne ukeâti po'ínuhiko pitivóko ákoti ahíka Njeruzálem, omotíhiko ka'aríneti yoko xâne úroevo ndémoniu. Heú koéhiko koíteovokono.

Ika'ákokono ápostuluhiko

¹⁷Yanê'e, eneponeko koati payásoti ya uhá koeti sasedóti inuxínoti júdeu hó'eke, koane uhá koeti ha'ínehiko, ímaikinovo ápostuluhiko vo'oku íyokeovahiko ne ftone ítúkea. Yoko aínovohiko sadúseu neko imaíkinovati. ¹⁸Yane namúkohiko evo ápostulu, ina kurikôa ika'ákovokutike. ¹⁹Itea yaneko yóti, símoa ánjuna Vúnae, mihe'ókopoinoati páhapetea ika'ákovokuti, ina omopâ meúkeke koane kíxeahiko:

²⁰—Pihépanoe. Hane yenápa hána'itike imokóvokuti. Yokóyuhopoinoa xanéhiko uhá koeti koêku ra inámapoti apéyeati ukeâti xoko Jesus —kíxoane.

²¹Kameánehiko neko em'óu, pihóponehiko. Ehá'axo yúponi, úrukopovanehiko neko hána'iti imokóvokuti. Yane ôvane íhikaxopeamaka.

Yoko simoné'e yuhókovokutike ne koati payásoti ya uhá koeti sasedóti inuxínoti júdeu hó'eke, koáne ne ha'ínehiko, yane ho'úxoane uhá koêti neko tutíyehiko ovâti ne koati payásoti yúhoikovoku júdeu, ina pahukóhiko veyopónoati ne ápostulu ika'ákovokutike. ²²Itea simoné'e ika'ákovokutike ne hún-daruhiko, páhoehiko veyóponea ne evo Péturu, áko'onehikoya ne opósiu. Yane kayú koéponehiko xoko pahukoâtihiko. ²³Hara kíxovokoxopa:

—Símo úti ya ika'ákovokuti, títiu kóye exéxeovo páhapetea. Koáne ne koyónoti, ápehiko pahapétike, itea mihe'ókoane úti, ákone apétiya —kíxovokoxopane.

²⁴Enepone tuti húndaru koyónoti hána'iti imokóvoti, yóko'omaka ne tutíhiko sasedóti inuxínoti júdeuhiko hó'eke, kameánehiko yuhópo, ákone éxina isóneu koêku ne ápostuluhiko áko'oinokenehikoya. ²⁵Yane apé koéne eyéko-xoponoati. Hara koe yúho:

—Enepokhone hóyeno iké'aenoe, harakóxoponehikomaka hána'itike imokóvokuti íhíkaxopotinemaka xanéhikoya —koéne.

²⁶Yane pihónehiko ne húndaru koyonoâti ne hána'iti imokóvokuti, koánemaka ne payásoti húndaru inuxínoati, ina veyopónoa ne ápostuluhiko, itea itupa'ii kíxoahiko. Koáhati pikotíhiko hepókeokono, eneponi vaheréxina ítuke, vo'oku ítúkeovo kotíxone xanéhiko ne evo ápostulu. ²⁷Ina omáhiko húndaru nonékuke uhá koêti neko pahúkotihiko ovâti ne koati payásoti

yúhoikovoku jûdeu. Ina kixohíko ápostulu ne koati payásoti ya uhá koeti sasedóti inuxínoti xanéhiko hó'eke:

²⁸—Pahúkopinepepo úti ákoyeane fhikexa koeku Jesus, itea inamá'axo-neoxo ketahíneano ra ihíkavoti xapa ko'óvokuti yâye yara Njeruzálem. Haina póhutine, itea ípe'okoveamaka itúkeovo úti koepékoa ne hóyeno — kíxoanehiko.

²⁹Ina yumopâ Pêturu koáne ne po'ínuhiko ápostulu:

—Yusikóne vitúkea páhoenovi Itukó'oviti yaneko vitúkea páhoenovi xâne. ³⁰Enepone Itukó'oviti, kutípone voxúnoekene, koéxepukopo Jesus, enepone képeunoe ya kuruhúke. ³¹Kapáyasokopamaka Itukó'oviti ya xunákoke, itukópati natina úti yoko koitóvoviti, maka enepone viyéno íhae Izaráe, ikátive-xane isóneuke ne pahúnevo, koane kuríkanemaka, koane katúyapinanemaka Itukó'oviti ne pahúnevo. ³²Koati koyuhoâti úti xapa xâne kaná'uko ne koekúti noíxone úti, koane koati kouhápu'ikoatimaka Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, enepone poréxoake Itukó'oviti ne xâne itukeâti emó'u —kíxovokoxoane evo Pêturu.

³³Kamoáne pahúkotihiko xapa jûdeu yúho ne ápostuluhiko, yupihovó koéne ímaikinova koane kahá'ayeamaka koépekeahiko.

Yuhu Ngamálye

³⁴Itea ápe hóyeno koéhati Ngamálye exepúkoti xapákuke neko pahúkoti-hiko. Yoko farízeu neko hóyeno, ihíkaxotimaka yútoe Muíse, epó'oxo koati téyone uhá koeti xâne. Ina pahúko kopúhikoati ne ápostuluhiko meúkeke koeku koyúhoyea. ³⁵Ina kôe:

—Ítínoe iyénonjapa íhae Izaráe, neíxipa ne yâha itfkinano ra hóyeno-hiko. ³⁶Vo'oku ya káxehiko pihotíne, ápe hóyeno koéhati Teúda, itúkovoti payásoti, ho'úxoti koaturu séntu koeti xâne. Itea koépekokono neko hóyeno. Yane heú koéne itáhineyee ne hokoâti. Ákone koyuhoâti, ukê'eyee. ³⁷Ikéne-poke, ápemaka po'i hóyeno koéhati Njûda, íhae Ngalíleya, ya kaxénake kayú-makexovo xanéhiko. Enómaka xâne hokoâti, itea koépekokonomaka, koane heú koémaka itáhineheyee neko hokoâti. ³⁸Énomone ngxínopinoe kó'oyene: Kiríki veô'u ra hóyenhiko. Síkeanehiko, vo'oku enepo itukapu isóneuke xâne úkea ne yúho koane ítuqe, uke'é koetímakamo. ³⁹Itea enepo itukapu ukeâti xoko Itukó'oviti, ákonoemo ítea yuké'exi. Neíxapunoe, mará'inamo itúkapu Itukó'oviti yokópo —kíxovokoxoane.

Yane heú koe ínixea unátíyee neko yuhu Ngamálye. ⁴⁰Ina ihaxíkopamaka ne ápostuluhiko. Yane yehépoke'exoahiko, ina ixikó'okoa ákoyeane okóyuhu koeku Jesus, yane kuríkopanehiko. ⁴¹Ipuhíkopeane ápostuluhiko ne yuhó-kovokuti, yupihovó koe elókeyea okóvo vo'oku ínixea Itukó'oviti itúkeovo itoâtihiko koítóponeovo kotíveti vo'oku iha Jesus kutí'inoke porexoâti vékeahiko. ⁴²Uhá koeti káxe yane hána'iti imokóvokuti, koánemaka ya ovokúti ya ovokúti, ákone áka fhíkaxeahiko koane koyúhoyea koeku Jesus, enepone Mésiya, páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne.

Inâ turixóvo ápeyee ndeákinu

6 ¹Énomone yaneko káxehiko, tumúne yóno kurí'uxeovo xâne hokó-poti Jesus. Itea enepohíkone koyúhoti emo'u ngerêku kutípoti Jesus,

kapáhakovo koane poé'ainoa isóneu ne kutípotihiko Jesus koyúhoti emo'u jûdeu, vo'oku uhá koeti káxe koeku pôrekexeokonono nókone ne po'ínuhiko ivokóvoti îma xapákuke neko kutípotihiko Jesus, ákone puyakóvati okóvo nókone ne senóhiko koyúhoti emo'u ngerêku ivokóvoti îma. ²Yane ho'úxoane ndusé koeti íhikau Jesus uhá koêti ne po'ínuhiko kutípoti Jesus vo'ókuke ne koekúti, ina kixovókoaxo:

—Ako yusíka kurí kíxea koyúhoyea úti ra emo'u Itukó'oviti xapa xâne moto-vâti yuíxeova úti koêku ne huvó'oxekonoke xâne apêti nókone. ³Neívakaxaikopo seti koeti hóyeno xepákukenoe, itínoe po'ínu úti xoko Vúnae. Konókoti itúkeovo hóyeno teyonéti, koati xúnatimaka ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti xokóyoke, koane éxotimaka itúkea isóneu, motovâti poré'okea úti ra itukéti. ⁴Kene úti, uti ápostulu, hara yuíxovomo úti vitúkea orásaum koane koyúhoyea uti emo'u Itukó'oviti xapa xanéhiko —kíxovokoxoane.

⁵Ínixoa uhá koeti kutípoti Jesus unáko neko isóneu ápostuluhiko. Ina noi-vókoxo Etévaum, hóyeno koati kuvóvoti Itukó'oviti koane koati xúnatimaka ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti xokóyoke. Noívakoxohikomaka Filípi; Porókoru; Nikáno; Tímaum; Pármena; yoko Mikúlau, eneponeko íhae Antiokíya hokópoti hó'e jûdeu yanekóyoke. ⁶Ina omâhiko nonékuke ápostuluhiko itukínoa orásaum koane ípihea vó'u tutíkuke haxakínoati ítuke Itukó'oviti yanekóyoke.

⁷Tumúne yóno ukóponea ne emo'u Itukó'oviti. Kene ya Njeruzálem, koati kuri'úxovoti yé'akeneye ne xâne hokópoti Jesus. Ákomaka yumáxapu sasedóti, enepone inuxínóti jûdeu hó'eke, kutipoâti ne íhíkavoti koyúhoti koeku Jesus.

Omokóno Etévaum nonékuke koati payásoti yúhoikovoku jûdeu

⁸Eneponeko Etévaum, koati iyúseoti ne hána'iti seánako yoko xunako Itukó'oviti xokóyoke koeku itúkea iyupánevoti xapákuke ne xanéhiko koánemaka po'ínuhiko koekúti, hoénaxovo ne hána'iti xunako Itukó'oviti xokóyoke. ⁹Itea ápe íhikaxovoku hó'e jûdeuhiko íháxoneti “Íhikaxovoku xâne iteóvoti itúkeovo akaúti”. Ako tópi úkohikeaku neko xanéhiko yonóheixoati. Ápe ukeâti Sîreni yoko Alíxandiriya, Silísea yoko Ázea. Koati okópoti Etévaum nekôyohiko. ¹⁰Itea enepone hána'iti exóneti, poréxoake Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ne Etévaum, yupihovó kôe anú'ukea éxone ne xanéhiko okopâti. ¹¹Yane noixoânehiko ákoyea íta, poréxonehiko tiúketi hóyenhiko usó koyêti itúkoheya koeku Etévaum. Hara koe yuhóhiko itúkoheya koêku:

—Kámoa úti ra hóyeno váherexino yuho Muíse koánemaka Itukó'oviti —koénehiko.

¹²Vo'ókuke neko yuhóhiko, ímaikexovo ne xanéhikoya, koánemaka ne po'ínuhiko teyonéti xapákuke tuti jûdeu yóko'o ne éskiriba, enepohikone íhíkaxoti yútoe Muíse. Ina namukóponohiko Etévaum, iyonoâti xoko koati payásoti yúhoikovoku jûdeu. ¹³Simónéhikoya, ina pahukôa neko hóyenhiko itúkoheya koeku Etévaum nonekúti. Hara koe yuhóhiko itúkoheya koêku:

—Eneporâ'a, ako áka váherexinoa emó'u ne hána'iti imokóvokuti, enepone sasá'iti óvoku Itukó'oviti, koánemaka ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse. ¹⁴Vo'oku kámoa úti koyúhoyea kotóhinekexopeamo óvoku Itukó'oviti ne hóyeno koéhati Jesus íhae Nazâre, koane ípokeamo kixoku vitúkeovo,

enepone páhoenovi Muíse vitúkea ya Ponóvoti Kixovókuti yútoe —koéne-hiko.

¹⁵Yoko uhá koêti neko ivatáhikoti kúveuke neko yuhófkovokuti, pono-ponó kixínonehiko úke Etévaum noixeâtihiko ne nône kutí kó'iyeeane none ánju.

Yuhó Etévaum

7 ¹Ina kízo Etévaum ne koati payásoti ya uhá koeti sasedóti inuxínoti jûdeu hó'eki:

—Kaná'utimea ne yuhóhiko koêku ne ítike?

²Ina yumopâ Etévaum:

—Ítínoe mbo'ínu, keáne ítínoe teyonéti xapákuke úti, yakámokenonu. Enepone hána'iti ihayú'uti Itukó'oviti, kaútata'ixinovo voxú'ikene Ábraum yaneke ovo'íko Mezopotámiya tumúneke ípokopecovo ya Áram. ³Hara kízoa Itukó'oviti: “Ípíhiki peké'ixa koáne ya xapa iyínoxapa. Hara yenápa poké'e énjokopikemo” kízoane. ⁴Yane ipúhikopeane Ábraum ne poké'ixa kaúdeu yonópoti Áram. Ivokóvone há'a, ina iseópa Itukó'oviti yara poké'e vóvoku kó'oyene. ⁵Itea avo poké'ixa Ábraum yara poké'e, muhíkova kalihú koeti itátane. Yane koyúhoinoa Itukó'oviti poréxeamo uhá koêti neko poké'e, koane itúkeovomakamo ítuke amósenopono ikénepoke, upánini ávovea xe'éxa yane-kóyo. ⁶Ina koyuhó'inoakomaka Itukó'oviti koêkumo ne amósenopono ovó kó'iyeeamo poké'e ákoti itukapu ítuke, koane itúkeovomo kaútiya, yoko komó-hiyeokonomo kúveu koaturu séntu koeti xoénae.

⁷—Ina kixoa'ikomaka Itukó'oviti: “Imbihóponoatimo ne xanéhiko itukoâtimo ákau ne yamósenopono. Ikénepoke, ínamo ipuhíkapea neko poké'e. Yane itukoâtimo ne mbáhoenoa ítúkea yáye yara poké'e” kízoane Itukó'oviti ne Ábraum. ⁸Yane pahúkoane Itukó'oviti sirkunsidá kó'iyeeane Ábraum, koánemaka xe'éxa, yoko uhá koeti hóyeno xapákuke amósenoponomo, hoénaxovope ítúkeovohiko xanena Itukó'oviti. Ehane ápe Izáki, xe'a Ábraum. Oitú koené'e káxe ike ipúhikine, sirkunsidá kízoane Ábraum. Paya'íne Izáki, ápe xe'éxa koéhati Njáko. Kene xe'éxaxapa Njáko, énomone neko ndusé koeti hóyeno, turi viyénoxapa.

⁹—Enepohikonekóyo, kavánehiko Yúse, enepone áti, xoko íhae Ejítu. Kixínoa-keneye, ahuxúkinovati okóvo neko áti vo'oku íyokeova kízoaku há'a kátarakea. Itea ako kurí íxa Itukó'oviti ne Yúse. ¹⁰Koítova ya uhá koeti kotíveti kixókonoku. Poréxoamaka hána'iti itipánevoti koane exóneti nonékuke Farão, natina Ejítu, eneponeko poréxoti Yúse ítúkeovo pahúkoti ya poké'ixa Ejítu. Poréxoamaka éxea koêku ne uhá koeti apêti óvokuke. ¹¹Ehane ápe éno hímakati ya uhá koeti poké'ixa Ejítu. Enómaka kotíveti koekúti ya poké'ixa Kanâm. Ákone níka neko voxúnoekeneya. ¹²Eyekóxoane Njáko ápeyea éno níkokónoti ya Ejítu, pahúkoane neko xe'éxaxapa, enepohikoneko voxúnoekene, píheaya. Yoko inú-xotikone pahúkoaya. ¹³Ya pí'apeke pihóhiko, ina etó'okoa Yúse ítúkeovo koati po'ínu. Yane éxoane Farão neko iyénoxapa Yúse. ¹⁴Pahúkoa Yúse neko po'ínuhiko veyóponea ne há'a, eneponeko Njáko, koane uhá koeti iyénoxapa. Yoko seténtai sinku koe uhá koêti neko iyénoxapa. ¹⁵Yane ípokopovone Njáko ya Ejítu. Énomone ivókopovo, koánemaka neko voxúnoekene. ¹⁶Itea omópokonohiko mûyo ya Síkem ekóxoponeokono xoko uhôro kehoéti mopóíke, enepone váneu Ábraum xoko xe'éxaxapa Ému mekúke —kíxovokoxoane Etévaum.

¹⁷Ina koe'íkomaka:

—Ye'éxovone kaxena koúsokea Itukó'oviti neko koati emo'úti ákoti auká-papu, yuhó'ino Âbraum nóvo, yupihovó koéne ukóponea neko viyénoxapa ya poké'exa Ejítu. ¹⁸Enoné'e xoénae ike ivókinevo Yúse, ehane úrukovo po'i pahúkoti. Yoko ako exa Yúse nekôyo. ¹⁹Eneponeko nâti, koati ahúkoti ya aupúikeati. Komohí kixo voxúnoekene, koane íkoitoponoahiko kotíveti. Pahúkomaka voxúnoekene kúrihikea neko inámatiko xe'éxa, kaha'aínoati ívohikeovo. ²⁰Énomone yaneko káxehiko, ipúhikone Muíse. Yoko yupíhova itúkeovo koati exóketi kalivóno. Kúveu mopo'âti kohê, ítoa éno yoko há'a hé'onea óvokuke. ²¹Ikénepoke enepo iyonôa huveóke, ipokôa hé'onoaku, ínixopa ihine Farão. Yane omópane óvokuke koexókexopati. Kutí kixópane koati xe'éxa. ²²Yoko aínovo exóneti ya Ejítu íhikaxokono neko Muíse. Koati hána'iti teyonéti nê'e, ênoti xunáko ya koyúhoyeake koáne ya uhá koeti ítuke.

²³—Koarénta koenê'e xoénaena neko Muíse, kenó'okone isóneuke kahá'ayeá noíxoponea iyénoxapa, enepohikone izaraelíta. ²⁴Yaneko noíxoponeaku, ápe hóyeno íhae Ejítu isúkoti izaraelíta ákoti évotikoake. Noixoâne Muíse, ina kotixôa neko izaraelíta vahe'éxinokonoti ítuke. Itúkopinóa ésa'i, koépekoa neko íhae Ejítu. ²⁵Yoko ikútixati Muíse exoátimo iyénoxapa itúkeovo páhoe Itukó'oviti koíteovahiko. Manírapo ako éxahiko kó'ieaney. ²⁶Yaneko po'í-pone káxe, noíxoanemaka Muíse ne iyénoxapa isukókoti. Ina kaha'â haxákea. Hara kíxoahiko: “Ítínoe hóyeno, koati kepo'ínukokoti. Na koeti isíkinokoko?” kíxoanehiko.

²⁷—Itea enepone hóyeno isúkoti po'ínu, okopo Muíse. Hara kíxoá: “Inípono íti kehá'ati kepáyasokinovovi, kehá'atimaka itíkivo yúhoikovoku úti. ²⁸Hai-ná'ikopomea kehá'ati képekinu kuteâti kíxeaku ne íhae Ejítu kiyakáxeke?” kíxoane. ²⁹Kameáne Muíse neko yúho, oméxovone. Kohó'ine ya poké'e koéhati Midíyam. Koeku óveaya, ápene pi'âti xe'éxa, hóyeno kalivóno.

³⁰—Ikénepoke óvea koarénta koeti xoénae yaneko poké'e, koútata'ixinova ánju íhae vanúke xapákuke irúmene yúku, xoko kali xuve tikóti irumékoti. Yoko hane óvo poké'e ákoti ovâti, xêrerekuke neko hána'iti mopôí koéhati Sinâi. ³¹Koati hána'iti iyúpaxeova Muíse noixoâne neko koekúti, ina ahi'ó-kovaxo ivóko'okoponea. Yane apé koéne emo'u Vúnae kixoâti: ³²“Undi Itukó'oviti, kutípone yoxúnoekene Âbraum, Izáki yoko Njáko” kíxoane. Yoko hána'iti píkea Muíse, koane honónokea mûyo. Ako íta komómoyea. ³³Ina kixoá'íkomaka Vúnae Itukó'oviti: “Víya ne piríkatana, vo'oku koati sasá'iti ra poké'e yókonukoku. ³⁴Koati noinjoâti koítoponeovo kotíveti ne njanéna ya poké'exa Ejítu, koane ngameâtihiho varú'inevo koeku koítoponeovohiko kotíveti. Énomone evénzekino ngoítoponeovahiko. Kó'oyene, keúsakapu, vo'oku mbahukópiti ya Ejítu” kíxoane Itukó'oviti.

³⁵—Yoko énomone ne Muíse, púvone iyénoxapa itúkeovo yúhoikovoku. Harapepo kixókono: “Inípono íti kehá'ati kepáyasokinovovi, kehá'atimaka itíkivo yúhoikovoku úti” kixókono. Énomonemaka ne Muíse, páhoe Itukó'oviti itúkeovo tûti yoko koitóvati yaneko koutáta'ixinova ánju xoko xuve tikóti.

³⁶Koati Muíse inuxópino viyénoxapa ipuhíkopea Ejítu. Kúveu koarénta koeti xoénae, éno iyupánevoti ítuke yoko po'ínuhiko koekúti, hoénaxovope xunako Itukó'oviti xokóyoke. Aínovone ítone itúkea ya koeku óvea poké'exa Ejítu, koáne yane mar iháxoneti Hararáno'evoti, koánemaka yaneko mêum

ákoti apêtiya. ³⁷Koati Muíse itukoa yúho rá'a, yuhó'ino xanena úti, uti íhae Izaráe. Hara kôe: "Xapákuke viyénoxapa, apêtimo po'i hóyeno kuteâti ûndi, noívokoemo Itukó'oviti itúkeovo porófeta koyuhó'ieyati emó'u xapa xâne" kôe. ³⁸Koatímaka Muíse opónoa neko mêm ákoti apêti xapákuke neko êno xâne ho'uxóvoti, koane xokóyoke ne ánju yuhó'ixoati oúkeke neko hána'iti mopô, enepone Sinâi, koane xapa voxúnoekene. Koatímaka Muíse namukôa neko yuhôti apêti xunáko ikó'inamakopeovi, enepone yuho Itukó'oviti, koane énomonemaka koyuhópinovea.

³⁹—Itea ako akáha'a itúkea yuho Muíse neko voxúnoekene. Koati puvâti-hiko, koáne ya isóneuke aúkopovohiko ya poké'exa Ejítu. ⁴⁰Hara kixóhiko Áraum yanekóyo: "Ítíkinavi okovo hokonéti, kuvónonemo úti, motovâti inúxinovi. Vo'oku enepone inuxópinoviti vipuhíkopea poké'exa Ejítu, ákone véxea koêku" kixoanehiko. ⁴¹Énomone yaneko káxehiko, itúkone okovo xe'exa váka ne xanéhiko, ina isukíniahiko h'ópeno itukínóati ikó'iparaxoake. Ínamaka koyúhiko, elóketihiko okóvo vo'ókuke neko kixovókuti itúke vó'u. ⁴²Vo'ókuke ne kixóvokuhiko, ahíkuxopeova Itukó'oviti. Sikó kixoane píhoheyea ikéneke po'i ho'éti, enepone heú koeti hékerehiko ya vanúke, kuteâti koêku ne yútoe porófeta emó'uke Itukó'oviti. Énomone ne koêti:

"Ítínoe íhae Izaráe, koeku yóvoheixi neko mêm ákoti apêti kúveu koarenta koeti xoénae, undí'ikopomea képekino h'ópeno itíkoti iké'iparaxonuke? Ako kalíhuina. ⁴³Kéxepukonoemaka kali pétí, ipó ipo kixonéti, óvoku ihéyu'iki hékone koéhati Molóki, yoko okovo hékere koéhati Réfam, ainóvoti ítikenoe ya veó'u. Vo'oku kurí kixépinu, hekópoti koekúti kuteâti, mbahukópopitinoemo ya poké'e ákoti malíka yátikeneye ya Mbabilonea" kôe ne yútoe porófeta — kíxovokoxoane Etévaum. *Amós 5.25-27*

⁴⁴Ina koe'íkomaka:

—Koati apêti óvoku Itukó'oviti xapákuke voxúnoekene. Énomone neko tabenákulu, ipó ipo kixonéti koeku yónoheyea xanéhiko yaneko mêm ákoti apêti. Enepone tabenákulu, itúkoa Muíse kuteâti páhoenoa Itukó'oviti itúkea, kuteâti neko éxokoake Itukó'oviti inúxotike, kaha'aínoti Muíse íkutipasikea neko íkomumuxoake. ⁴⁵Enepone óvoku Itukó'oviti, ápenemaka ya kaxénake Njozúe. Ípohikoane voxúnoekene, koinoâti enepo itukópane poké'exa neko émeuxa xanéhiko kópuhiu Itukó'oviti. Yoko ápeikomaka neko pétí xapákuke viyénoxapaikene tukú koeti kaxena Ndávi. ⁴⁶Enepone Ndávi, koati hóyeno kóseanane Itukó'oviti. Épemo Itukó'oviti, enepone kuvónonemaka voxú'ikene Njáko, yusíkea itúkinoa óvoku. ⁴⁷Itea Salúmaum, xé'a Ndávi, itukóvo koexé-pukoati neko hána'iti imokóvokuti, óvoku Itukó'oviti.

⁴⁸—Itea ako ava ovokúti, koéxepoe xâne, ne Itukó'oviti, enepone koati payásoti ya uhá koêti, kuteâtimaka koêku ne yútoe porófeta mekúke, enepora koêti:

⁴⁹ "Vanúke indúko óvongu nandíxea. Kene ra poké'e, kutí ngíxoá ómomikoku njêve' koe Vúnae Itukó'oviti. 'Kutí'ikopomo itukóvo ovokúti mani ítikeinonunoe? Manímea apêti ómomingoku ítikeinonu? ⁵⁰Hainá'ikopo ûndi itukôa uhá koêti ra koekúti apêti?" " kôe yútoe porófeta — kíxovokoxoane Etévaum. *Izâiya 66.1-2*

⁵¹Ina kixovókoxopaikomaka Etévaum neko tutíhiko jûdeu:

—Itínoe xâne koati tiú'iti omíxone koane ákoti akutípo. Iti xâne exexeâti isóneuo yoko kêno ne emo'u Itukó'oviti! Kéyekune kétii'ikinoe yomíxone yoko-pâti ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, kuteâti kixoku itúkeovo neko yoxúnoe-kene. ⁵² Ako ápahuina porófeta ákoti itukapu ikoitoponone kotíveti yoxúnoekene. Enepohikonê'e, koépekexomaka ovoxe Itukó'oviti koyuhoâti nóvo kenó'okeamo neko koati Ponóvoti Páhoe Itukó'oviti, enepone váherexinokemaka íti ke koane képekeunoemaka, ⁵³ itínoe namukoâti ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, omínopike ánjuhiko, enepone ovóxe Itukó'oviti ukeâti vanúke, itea ako itíka —kíxovokoxoane.

Kixoku ivókeovo ne Etévaum

⁵⁴ Kamonê'e yuho Etévaum neko tutíhiko júdeu, yupihovó koéneoxo ímai-kinovahiko koane ngarútutukexea ôe. ⁵⁵ Itea koati xúnati ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti xoko Etévaum. Yane pono-ponó kixone úke vanúkeke neko Etévaum koane nóíxea êno uhé'ekoti uhapú'iti ukeâti xoko Itukó'oviti, koáne-maka Jesus éxopeke Itukó'oviti, ⁵⁶ ina kôe:

—Koati imihé'okinonuti ra vanúke. Noínjopane ne íhae Vanúke ikútipasi-koponovoti xâne, xe'ó koyêti éxopeke Itukó'oviti xoko óvoku kapáyasokone Itukó'oviti —koéne.

⁵⁷ Yane vaúkexo neko okópoti Etévaum. Exexó kixónehiko kêno ya vô'u koane uhá kó'íyee éhahikeovo namúkoponea Etévaum. ⁵⁸ Yane káhakoane meúkeke yane pitivóko, ina hepokoâhiko ya mopô. Enepohikone koyúhóti ákoyea aúmati ítuke Etévaum, veyópohiko kápána muyókuke, ina kurikoâhiko xoko homoêhou koéhati Saúlu ⁵⁹ koeku hepókea Etévaum. Kene Etévaum, Jesus vaúko ya orásau-ke. Ha koe yúho vaúkea:

—Unaém, nemúkapa ra omínjone —koéne.

⁶⁰ Yane ipuyuké koéne, koane kóhonokea emo'u kó'íyee:

—Unaém, hako ipihéponoahiko vo'ókuke ra váhere ítukeinonu —koéne.

Yane ivókovone.

8 ¹ Yoko ínixoamaka Saúlu unáko koépekeokono ne Etévaum.

Koeku inâ puvokóno ne kutípotihiko Jesus

Yaneko káxe, turíxovone ápeyee ikoítoponoati kotíveti ne kutípotihiko Jesus ya Njeruzálem. Yane itóhineone uhá koêti neko kutípoti Jesus ya po'íke ipuxóvokutihiko ya Njúdeya koánemaka ya Samâriya. Poéhane ápostuluhiko ako itahínehea. ² Yoko ápe hóyehohiko teyoti Itukó'oviti ekoxóponoati neko Etévaum, ikoitívexoatihiko isóneuke ne koekúti. Yupihovó kôe íyokexeahiko vo'ókuke.

³ Kene neko Saúlu, koati vaheréxinoati ítuke ne kutípotihiko Jesus, kaha'âti uké'exea. Koêkuti ovokúti úrukovoku nê'e, koeku inú'íkea hokoti Jesus-ya, káhakoa meúkeke, hóyeno koánemaka sêno, omopâtihiko ika'ákovokutike.

Koyúho emo'u Itukó'oviti ne Filípi xapa íhae Samâriya

⁴ Kene neko kutípoti Jesus itohíneheoti, koyúhohiko emo'u Itukó'oviti koêkuti vékokuhiko. ⁵ Yoko Filípi, Samâriya yóno koane koyúhoyea koeku Kristu. ⁶ Koyuhóne Filípi xapa xâne, yupíhova ivávakeokono neko yúho. Koáhati noixeâti xanéhiko neko ítuke, hoénaxovo xunako Itukó'oviti

xokóyoke. ⁷Êno xâne ûroevo ndémoniu koítovone Filípi. Koati kohonókoti emó'u vaúkea ne ndémoniuhiko koeku ipúhikopea. Enómaka xâne isayú'ixo-voti ákoti ehevákapu mûyo, koane mohéveu, koítovone Filípi. ⁸Koati hána'iti elókeyea okóvo ne xanéhiko yane pitivóko vo'ókuke.

Koixómoneti koéhati Símaum

⁹Yoko yaneko pitivóko, ápe hóyeno koixómoneti koéhati Símaum. Ítoa íku-tipea xanéhiko ya Samâriya itúkeovo hána'iti ko'éxoneti, aupú'ikoati yane ítuke. ¹⁰Heú koe xâne ivavákea yûho, kúteane xâne payásoti yoko ákoti apayáso. Hara koéhiko vo'ókuke:

—Enepora hóyeno, koati ovâti hána'iti xunako Itukó'oviti, íhaxinokonoke “Hána'iti Xunakóti” —koénéhiko.

¹¹Ivâvakinokonoke neko Símaum vo'oku mekú'íyeane itúkovo koixómoneti itúkoti iyupánevoti, aupú'ikoati ne xanéhiko yane ítuke. ¹²Itea kutipoâne xanéhiko ne yuho Filípi koyuhó'inoane koêku ne natíxea Itukó'oviti xapa xâne koánemaka koeku Jesus Kristu, áhikovonehiko ya iháke Jesus, hóyeno koánemaka sêno. ¹³Muhíkova neko Símaum, kutípoanemaka. Yane áhikokone. Koêkuti yónoku Filípi, pihómaka ne Símaum ikéneke. Ako írîka. Koati hána'iti iyúpaxeovo ítuke Filípi, enepone êno hána'iti iyupánevoti ítuke, hoénaxovo ne xunako Itukó'oviti xokóyoke.

¹⁴Eyékoxoanemaka ápostuluhiko ya Njeruzálem namúkeane emo'u Itukó'oviti ne íhae Samâriya. Yane pahúkinoahiko Pêturu yoko Xuâum. ¹⁵Simón'e evo Pêturu xapákuke, itúkino orásaum maka namúkanehiko ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, ¹⁶vo'oku ávoyea evéseka xokóyokehiko. Pohúneti ahíkovotínehiko ya iháke Vúnae Jesus. ¹⁷Yane ípíhone vó'u evo Pêturu tutíkuke neko xâne, yane namúkoanehiko ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti.

¹⁸Noixoâne Símaum namúkeanehiko ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti koeku ípihea vó'u evo ápostulu tutíkuke neko xâne, yane kahá'ane poréxea tiúketi evo Pêturu. ¹⁹Hara kíxo:

—Peréxanu xunakóti kuteâti xináko, motovâti namúkea Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ne koêkuti ímbihone vó'um tutíkuke —kíxoane.

²⁰Ina kixôa Pêturu:

—Koati metokeâti yenópi ipihóponovokutike xané kixepoâti ne tíketina. Inípono íti, ikítixati vanêti ne íparaxeovike Itukó'oviti, enepone Sasá'iti Omíxone! ²¹Ákomo kalíhuina itíkivo ha'ine úti yara itukéti, vo'oku ako panápu iséneu nonékuke Itukó'oviti. ²²Konókotiko ikétivexi iséneuke ne pehúnevo koane kiríkopi. Yépema Vúnae kóseanayeopi. Ávaina avá'avo oxéne itúyopea ne váhere iséneu. ²³Koati ininjoâti yupíhevo kotíveyea iséneuke ne ákoyea ítea itíki kuteâti ra índuke. Ika'ó kixópi ne váhere iséneu koeku yupíhevo íyekivoa itíki kuteâti ne índuke —kíxoane.

²⁴Ina kíxo Pêturu ne Símaum:

—Yépeminanuikopo Vúnae Itukó'oviti maka hákone yóno oúngeke kuteâti ne yihó'inonumeku —kíxoane.

²⁵Uké'exoane evo Pêturu koyúhoyea emo'u Vúnae xapákuke neko xâne, aúkopovohiko Njeruzálem xoko vekópoku. Êno kálíhunoe ípuxovoku samarítanu koyúhoakumaka ne inámati ihíkavoti koyúhoti koeku Jesus koeku pihópeahiko.

Tokôpo hóyeno íhae Etiópea ne Filípi

²⁶Kene Filípi ápe ánjuna Vúnae kixoâti:

—Keúsakapu, píhe ya íyeu úkeaku kásati. Hane víka xêne taru'úxoti mêum ákoti apêti, enepone ukeâti Njeruzálem yonoti Ngâza —kíxoane.

Úkeane pího ne Filípi. ²⁷Yoko ápe hóyeno íhae po'i poké'e koéhati Etiópea vekoâti neko xêne. Eunúku itukóvoye neko hóyeno, koane koati payásoti ko'itúkeinoti sêno koéhati Kandáse, natina Etiópea. Énomonemaka exôa koêku ne tiúkети ya natíxokuke Kandáse. Yoko ukopeâti Njeruzálem neko hóyeno, yónoku iháyu'ikoponea Itukó'oviti. ²⁸Vataa koépo karósanake ixómoti yuhoí-kopo emo'u Itukó'oviti yútoeke porofeta Izâiya. ²⁹Ina kíxo Filípi ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti:

—Yahí'akapa rakene karósa, yaxénapoa —kíxoane.

³⁰Ina ehakínova Filípi. Koeku ahí'okeova, koane kámea ne hóyeno yúhoi-kea emo'u Itukó'oviti yútoeke porofeta Izâiya, ina kixôa Filípi:

—Yéxoa kixó'ekone ne yího'iu?

³¹Ina yumopâ neko hóyeno:

—Namo ngíxoaye énjea hákotimo kourápu'ikinonoati? —kíxoane.

Yane ítaikone Filípi evésenekuyea ne ivú'e ivátakea xêrerekuke. ³²Yoko eneponeko yúho'iu emó'uke Itukó'oviti, énomone ne koêti:

“Kutí kixókono su'úso omonéti xoko koépekokonoku. Kuteâti koeku ákoyea yaíka ne kali xe'exa su'úso enepo vate'íkokono, énomonemaka koéneye ákoyea yúho rá'a. ³³Yaneko yupíheovoku kixókono, ako ápahuina xâne ponoâti ne ítukeinoa. Ápeikopo itoâti kayúmakea váherevoko ne xanéhiko kûrivokoevo? Vo'oku koépekeokono, áko'one yara poké'e” koêti. *Izâiya 53.7-8*

³⁴Ina kíxo Filípi neko hóyeno:

—Émbemopi keûrapu'ikinonoa kíxone ra porófeta. Kixopóvotimea? áko'o po'ínu xâne kixómea —koéne.

³⁵Ina kouhápu'ikinoa Filípi kíxone. Koati koukeâti yútoeke porófeta koyúhoinoa koeku Jesus.

³⁶Ehánehiko itópono óvoku úne koeku yónea. Ina kôe neko hóyeno:

—Anéye úne. Motóvanemea ánjikeovo ya iháke Jesus? áko'o ápemea ito-pónuti.

(³⁷Ina kixôa Filípi:

—Enepo heru'ó ixêa yomíxone kitípi ne Vúnae, motóva yáhikivo ya iháke kó'oyene.

Ina kixôa neko hóyeno:

—Ngutípoa itúkeovo Xe'exa Itukó'oviti ne Jesus Kristu —koéne.)

³⁸Ina pahukôa ixíkeovo ne ivú'e. Pihóne úneke neko pi'âti. Yane áhikoane Filípi.

³⁹Ipuhíkopeanehiko úne, má kixópane Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ne Filípi. Ákone naíke'exapa áhiu. Yane ukópononemaka neko hóyeno. Yoko koati hána'iti elókeyea okóvo koeku vekópea neko xêne. ⁴⁰Kene Filípi, apé koépone ya pitivóko koéhati Azôtu. Koêkuti vekópoku yátikeneye, koyúhopinoá emo'u Itukó'oviti ne xanéhikoya. Koatine kóye; tukú kixópa seôpo ya Sezâreya.

Hokôpo Jesus ne Saûlu

Át 22.6-16; 26.12-18

9 ¹Yoko koati ixómotiko oposí'ixoa Saûlu kíxoaku koépekexea ne kutí-potihiko Vúnae Jesus. Koati kaha'âti uké'exea. Énomone pihíno xoko koati payásoti ya uhá koeti sasedóti inuxínoti jûdeu hó'êke ²epemóponoati koyuhópeti yonoti xoko inuxínotihiko itukéti fhikaxovokuke hó'e jûdeu ya pitivóko iháxoneti Ndamásku. Enepone koyuhópeti veyóponone, poréxoá iká'-akea koêkuti kó'iyevoku ínixoponone, hóyeno koánemaka sêno, hokoâti ne ihíkavoti íhauti Kaná'uti Xêne yonópoti xoko Itukó'oviti, koane omópea ika-ákovokutike ya Njeruzálem. ³Úkeane pího ne Saûlu. Koeku yé'exeane Ndamásku, apé koéne koati xúnati uhapú'iti ukeâti vanúke kouhápu'ikoati. ⁴Yane íkorokovone Saûlu poké'eke. Ápemaka emo'úti kámone kixoâti:

—Saulú, imáko ké'iyivoku. Na koeti váherexino ítikeinonu?

⁵Ina yumopâ Saûlu:

—Kuti íti Unaém?

—Undi Jesus, enepone váherexinoke ítike. ⁶Yexépukapa, yûrukapa ne piti-vóko, ínamo yexákakana ne nékone itíki —kíxoane.

⁷Kene xánena Saûlu, xe'okó koéne, yunukú koéne. Kámoahiko neko emo'úti itea akó'oti inixâ neko koyúhoti. ⁸Ina exepúkoepa poké'e neko Saûlu. Kahâ'a míhe'okopea úke, ákone ínixa. Yane ápene namukeâti vô'u hirikoâti tukú koeti Ndamásku. ⁹Mopó'a káxe ako ínixa. Ákomaka nîka, koane ákomaka énapu úne.

Noixópono Saûlu ne Anániya

¹⁰Yoko ápe hóyeno ya Ndamásku kutípoti Jesus, koéhati Anániya. Yúho'ixoa Vúnae ya kutí koeti hopúne.

—Ananiyá —kíxoane.

Ina yumopâ Anániya:

—Usó ngóye koêkuti kevóxenuku Unaém.

Ina kixopâmaká Vúnae:

¹¹—Keúsakapuikopo, píhe ya xoko rúva iháxoneti Ponóvoti, óvokuke hóyeno koéhati Njûda. Yapásikamo hóyeno koéhati Saûlu íhae Társu. Yara koeku kó'oyene, ixómoti itúko orásaum. ¹²Mboréxoane ya kutí koeti hopúne ínixeopi yurúkovoti óvokuke, ípíheta veô'u tutíkuke motovâti ínixopea —kíxoane Vúnae.

¹³Ina yumopâ Anániya:

—Unaém, enóne xâne koyuhó'inoato koêku ne hóyeno. Koati vahéréxi-noati itúke ne xanéhiko kesása'iupone ya Njeruzálem. ¹⁴Epó'oxo koeku símea yâyeke, ápe koyuhópeti ómone, ukeâti xoko tutíhiko sasedóti inuxínoti xanéhiko hó'êke, porexoâti iká'akea uhá koeti kutipópiti.

¹⁵Ina kixôa Vúnae:

—Píhe, vo'oku koati noívongoe itúkeovo ko'itúkeinonuti ne hóyeno. Koyú-hotimo emó'um ya xapa xâne ákoti itukapu jûdeu, koáne ya nonékukehiko nâti, koánemaka xapa íhae Izarâe. ¹⁶Epó'oxo enjókoatimo kónokea yupíheovo koítoponeovo kotíveti índukeke —kíxoane.

¹⁷Yane pihóne Anániya óvokuke Njûda. Urúkovone ovokútike, ípíhone vô'u tutíkuke Saûlu xaneâti kíxea:

—Saulú, iti mbo'ínu xoko Vúnae. Koati Vúnae pahúkonu yáyeke, enepone Jesus kautáta'ixinovopiti xenékuke xoko víkoku kino'óko yákeneye. Pahúkinonuke yáye maka ínixepane, koane áxunaneoxomaka ne Sasá'iti Omíxone xikóyoke —kíxoane.

¹⁸ Énomone yaneko ókoku ôra, apé koéne koekúti irihíkopolovoti ukopeâti ukékuke ne Saúlu kutí koeti xo'orópiti. Yane ínixopone, ina exepúkopo, yane áhikovone ya iháke Jesus. ¹⁹ Ike nikópea, xunápona koxé'u.

Koyúho koeku Jesus ne Saúlu ya Ndamásku

Ápe kali ye'á koetf'iye káxe óveako ne Saúlu ya Ndamásku kaha'íneatihiko ne kutípiti Jesus. ²⁰ Énomone yanê'e, turíxovone ne Saúlu koyúhoyea koeku Jesus ya Ndamásku ya íhikaxovokuke hó'e júdeuhiko, koyuhoâti itúkeovo koati Xe'exa Itukó'oviti ne Jesus. ²¹ Yupíhova iyúpaxeova uhá koeti kamoâti. Hara koéhiko vo'ókuke:

—Hainá'ikopo énomone ne koepékexoti kutípiti Jesus ya Njeruzálem? Hainá'ikopomaka mani simínoka yáye iká'akoponea yoko omópea iká'ae xoko tutf'hiko sasedóti inuxínoti xâne hó'eke úti ya Njeruzálem? —koénehiko.

²² Itea inamá'axo ukopóno itúkeovo éxoti koyúhoyea koeku Jesus ne Saúlu. Enepohikoneko júdeu ko'óvokuti ya Ndamásku, ákone éxina isóneu kixoku yumópea Saúlu. Koáhati kouhápu'ikoati Saúlu itúkeovo Mésiya, páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne, ne Jesus.

²³ Xu'ikénene, ina ho'uxóvo ne júdeuhiko oposkinoati isóneu ne Saúlu kixokumo koépekea. ²⁴ Itea eyékoxxa Saúlu neko isóneunokono. Yoko káxe, yóti veyónehiko neko okopâti kóyonoyea páhapetea ne pitivóko kaha'átihiho koépekea. ²⁵ Itea ya yóti, íkoho'ixo Saúlu neko íhikauhiko, kopúhikopatihiko meúkeke yane pitivóko, evékopati oúkeke ne ípi ya hána'iti sésta.

Saúlu ya Njeruzálem

²⁶ Yane hane yonópo ne Saúlu Njeruzálem. Seopóneya, kahá'a ánavokoxopeova ne kutípotihiko Jesus, itea uhá kôe píkeahiko. Akó'oti akutípoahiko itúkeovo hokópotine Jesus. ²⁷ Itea óma Mbaranâbe ne Saúlu xapákuke neko íhikau Jesus. Ina koyuhó'inoahiko koêku ne Saúlu xenékuke noíxea Vúnae, koane ápeyeamaka yuhó'inoa Vúnae. Koyúhoinoahikomaka ákoyea pícone ne Saúlu enepo koyúho koeku Jesus ya Ndamásku. ²⁸ Yane kahá'inepoane Saúlu ne kutípotihiko Jesus koêkuti yónokuhiko ya Njeruzálem, koane ako píka Saúlu koyúhoyea koêku ne Vúnae. ²⁹ Koyúhomaka koeku Jesus xapákuke ne júdeuhiko koyúhote emo'u ngerêku. Koati yumopâtihiho Saúlu. Yane opósikonehiko kixókumo koépekea Saúlu. ³⁰ Eyekóxoane po'ínuhiko kutípiti Jesus ápeyea kaha'áti koépekea ne Saúlu, ómanehiko ya Sezâreya. Ikénepoke ina iyonópamaka ya Társu.

³¹ Yoko ú'uhepe kóyehiko neko kutípiti Jesus ya uhá koeti Njúdeya, yoko Ngálíleya koánemaka ya Samâriya. Ákone okopâti. Tumúne yóno kóxuna'ixeovohiko ikéneke Vúnae koane ukóponea itúkeovohiko teyoti Itukó'oviti, vo'oku huvó'oxea Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, koane kurí'uxeovomaka yéa-keye ne kutípiti Jesus xapákuke.

Koitóvo hóyeno koéhati Éneya ne Pêturu

³² Kene Pêturu, ako tîpi pitivóko vékoku. Po'íke káxe, vekóponoamaka xapákuke ne kasása'iuipo Jesus ya pitivóko koéhati Lída. ³³ Énomone tokópea

hóyeno koéhati Éneya. Enepone hóyeno, oitu koene xoénae óvoheixo ípeke, vo'oku itúkeovo isayú'ixovoti mûyo ákoti ehevákapa. ³⁴Ina kixôa Pêturu:

—Eneyá, yexépukapa; koítovopine Jesus Kristu. Keúnakapa ne peúke —kíxoane.

Ênomone yaneko ókoku ôra, xépu koépone Éneya. ³⁵Noíxoah uhá koeti ko'ó-vokuti ya Lîda yoko Sârona neko koítovone Pêturu, koane enó'iyea hokópoti Vúnae Jesus vo'ókuke.

Koeku Ndórka exepúkopo ukópea xapa ivokóvoti

³⁶Ya pítivokona Njópi, ápe sêno kutípoti Jesus. Tabíta koéha. Enepora ihâe, enepo sa'irí'okopovo ya emó'uke ngerêku, Ndórka koêti. Enepone sêno, é'exo kíxoixokono vo'oku únati kixoku itúkeovo, koane vo'oku ixómoyea huv'óxo xâne ákoti apeínoati. ³⁷Yaneko káxehiko, ká'arinene neko sêno. Ehane ivókovo. Ahíkopokonone ne mûyo, ina omopókono ya kúveu ovokúti sôparatuke. ³⁸Yoko enepone pi'âti pitivóko, Lîda yoko Njópi, ako ahíkaka. Eyekóxoane kutípotihiko Jesus ápeyea ne Pêturu ya Lîda, pahúkohiko pi'âti hóyeno xokóyoke épemoponea xanépea ya Njópi hú koêti. ³⁹Koáne, xanépoanehiko Pêturu. Simoné'e, ina omâhiko sôparatuke xoko imópokonoku muyo Ndórka. Heú koéhiko neko sêno ivokóvoti îma ayákukuyea Pêturu koane iyokexea, exókoatihiko ne híxo yoko po'í ípovo úhe'oenoahiko Ndórka koeku ápeyeako. ⁴⁰Ina pahukôa Pêturu ipúhihikoepa meúkeke heú koêti neko xanéhiko. Yane ipuyuké koéne épemea Itukó'oviti xaneâti inonéxinova ne ivokóvoti koane kó'iyea:

—Tabítá, yexépukapa! —koéne.

Ina mihe'óko úke neko sêno. Yane noíxone Pêturu, ina ivatákopo ípeke. ⁴¹Yane namúkea vô'u Pêturu huvo'óxoati exépukopea, ina ihaxíhikoa Pêturu ne senóhiko ivokóvoti îma koánemaka ne po'ínuhiko kasása'iuo Jesus. “Harâ'apo” kíxovokoxoane.

⁴²Yoko eyékokokono neko koekúti ya uhá koeti Njópi. Êno kutípoti Vúnae vo'ókuke. ⁴³Êno káxe óvoheixea Pêturu ya Njópi óvokuke eyoti vakamóto, hóyeno koéhati Símaum.

Koeku hóyeno koéhati Kôrneliu pahúkoti húndaruhiko

10 ¹Ápe hóyeno ko'óvokuti ya Sezâreya koéhati Kôrneliu. Itáleanu itukóvoye neko hóyeno. Yoko pahúkoti póhuti séndu húndaru itúkovo, ainóvoti ítuke iháxakoku húndaru iháxoneti “Itáleanu”. ²Koati teyoti Itukó'oviti neko hóyeno, koane yuixóvoti ítúkea ponóvoti nonékuke. Kúteanemaka koéku ne uhá koêti ya óvokuke. Enómaka huv'óxoea ne ákoti apeínoati, koane kóyekunemaka ítúkea orásaum.

³Po'í káxe ya kuteâti mopo'âti ôra ya kiyakáxe, ápe éxokoake Itukó'oviti ne Kôrneliu ya kutí koeti hopúne, itea ako imáka, iyukovó koyêti. Noixo ánju, ovoxe Itukó'oviti ukeâti vanúke, ahi'ókovati.

⁴—Korneliú —kíxoane ánju.

Pono-ponó kixínoane úke Kôrneliu koane yupíheovo píkea.

—Kutíya unaém? —kíxoane.

Ina kixôa ánju:

—Ako inátapa okóvo Itukó'oviti ne kixeku itíki orásaum, koánemaka ne kixeku ixómoyea huv'óxo xâne ákoti apeínoati. ⁵Kó'oyene, phekua yovóxe

ya Njôpi iháxikoponea hóyeno koéhati Símaum, yonópoti íha Pêturu. ⁶Hane ôko óvokuke po'ímaka koéhati Símaum, hóyeno eyoti vakamóto. Xe'ókuke mar óvo neko óvoku —kíxoane ánju.

⁷Ehá'axo pihópo ne ánju, iháxikone pi'âti ahínoe ne Kôrneliu. Ina apémaka po'i húndaru iháxiu. Eneponê'e, koati huvo'óxoati ya óvokuke koane teyotí-maka Itukó'oviti. ⁸Ina koyuhó'inoahiko Kôrneliu uhá koêti neko yuhó'inoa ánju. Yane pahúkoanehiko ya Njôpi.

Noíxone Pêturu ya kutí koetíke hopúne

⁹Yaneko po'ípone káxe ya koeku vékea xêne yonoti Njôpi neko páhoe-hiko Kôrneliu, koane yé'exe neko pitivóko, énomone yaneko ôra, pihóne ne Pêturu omómikokutike oúke péti itukóponoti orásaum. Yoko itumúko-tine káxe yanekóyo. ¹⁰Koati epékoatine hímakati ne Pêturu, itea koêkuiko ixómoyea kóusokinokonoa ne níka, apé koéne éxokoake Itukó'oviti ya kutí koeti hopúne itea ako imáka, iyukovó koyêti. ¹¹Hara noíxo vanúke imihé'oki-noati. Yane ápene kutí koeti hána'iti ramápu'i ípe ika'oké kíxeokono koaturu koeti kênô koévesekekono ukeâti vanúke. ¹²Kúveuke, ápe hó'openo, heú koeti kó'iyevokuku apêti koaturu koeti hêve, koánemaka ne há koeti poké'eke yoneâti húra, yókomaka hó'openo ôti. ¹³Ina apê emo'úti kámone Pêturu. Hara kôe:

—Yexépuka Peturú. Képeka koêkuti yarâ'a ínamo níkêa —koéne.

¹⁴Itea hara kixópa Pêturu:

—Ako kalíhuina Unaém, vo'oku ako níngeaku kuteâtihiho râ'a ákoti asasá'i nenékuke, ákotimaka parexâ hó'e úti níkeokono —kíxoane.

¹⁵Ina apépomaka emo'úti kixoti Pêturu:

—Enepora kasása'uppo Itukó'oviti, hako keyuhôa itúkeovo ákoti asasá'i —kíxoane.

¹⁶Mopó'a koéneye, ina omopókono vanúkeke neko kutí koeti ramápu'i ípe.

Símo xoko Pêturu ne páhoe Kôrneliu

¹⁷Kene ne hóyenhiko páhoe Kôrneliu, épemonehiko óvoku Símaum. Koeku ixómoyea itúkinoa isóneu Pêturu kixó'ekone neko koekúti éxokoake Itukó'oviti, xe'okó kóyene neko pahoéti pahapétike. ¹⁸Ina ihaxíkohiko ko'óvokuti, epemoâtihiho ápeyea hóyeno koéhati Símaum, yonópoti íha Pêturu okoâ-tiya. ¹⁹Yoko ya koêkuiko ixómoyea itúkinoa isóneu Pêturu kixó'ekone neko noíxone éxokoake Itukó'oviti, hara kíxo Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti:

—Simóne pi'âti hóyeno oposíkopiti. ²⁰Yexépuka, yevésekina ínamo yaxenápoa. Hako poe'aínoa iséneu vo'oku undíne pahukoâhiko yâkeneye —kíxoane.

²¹Yane evésekinonehiko Pêturu koane kíxeahiko:

—Undíne ne yopósiupono. Na koeti simínene?

²²Ina yumopâhiko:

—Uti páhoe hóyeno koéhati Kôrneliu, kali payásoti húndaru. Enepone hóyeno, koati ponóvoti ituke koane teyotímaka Itukó'oviti. Ínixoa heú koeti júdeu itúkeovo itípakovoti. Ápe ánju íhae vanúke, sasá'iti ovoxe Itukó'oviti pahukoâti iháxikeopi óvokuke motovâti kámokenoyea yemó'u —kíxoanehiko páhoe Kôrneliu.

Xanépoa Pêтуру ne ihaxíkoponoati

²³Yane ítaikoane Pêтуру neko hóyenohiko úrukeovo ovokútike koane imó-keakone yaneke yóti. Yuponíne, koúnakovone ne Pêтуру ina xanepoâhiko. Ápemaka po'ínuhiko kutípoti Jesus íhae Njópi xaneâti. ²⁴Yaneke po'ípone káxe, simónehiko ya Sezâreya. Yoko ho'úxoanehiko Kôrneliu ne iyénoxapa yoko po'í húpiu, enepohikone koati ínikone, kuxotínehiko Pêтуру. ²⁵Ehá'axo mani úrukovo ne Pêтуру, ítokopovane Kôrneliu koane ipuyuké kó'iyeanne nonékuke kutí kixoâti Itukó'oviti. ²⁶Itea pahúkoa Pêтуру exépukopea. Hara kíxoaxo:

—Undímaka xâne kuteátine íti. Yexépukapa! —kíxoane.

²⁷Koeku yúho'íxea Pêтуру, koánemaka úrukeovo ovokútike. Tokononé koene êno xanéya ho'uxoké koyêti kuxoíxoati. ²⁸Ina kixovókoaxo Pêтуру:

—Yéxoanne indúkeovo jûdeu koane ákoyea sikákana jûdeu ánavokoxeovo xâne ákoti itukapu jûdeu. Muhíkova vahí'okeova, ako paréxakana úti. Itea éxokonoa Itukó'oviti ákoyea omótova ngíxeaneye koêkuti xâne. Ako yusíka kutí ngíxea ákoti asasá'i koane ákoyea ánavangaxapa. ²⁹Énomone ákoino mitatahí ángoe enepo pehúko ihaxíkopononuti. Kó'oyene yéta'akanu ihéxi-kinonuke —kíxoane.

³⁰Ina kixôa Kôrneliu:

—Mopó'apoane káxe ikéne, yunzó'ixoti Itukó'oviti óvonguke koené'ekene ya mopo'âti ôra ya kiyakáxe, orana vitúkope orásaum. Yane apé kó'inonune kutí koeti hóyeno koati ú'uha koyêti ípovo. ³¹Ina kixônu: “Korneliú, kámoa Itukó'oviti ne yorásauna. Ako inátapa okóvo ne kíxeaku hivó'oxi ne xâne ákoti apéinoati. ³²Kó'oyene pehuka yonoti Njópi iháxikoponea hóyeno koéhati Símaum yonópoti íha Pêтуру. Xoko po'ímaka hóyeno koéhati Símaum óko, hóyeno eyoti vakamóto. Xe'o mar óvo neko óvoku” kixónune. ³³Yane ákone ingá'akarixa mbahúkea ihaxíkoponopiti. Aínapo yákoe kino'óko. Kó'oyene ho'uxoké kóye úti ya nonékuke Itukó'oviti. Usokó kóye kámokenoyea úti uhá koêti ne páhoenopi Vúnae keyúhoinovea —kíxoane Kôrneliu.

Koeku yuhó'inoa Pêтуру ne Kôrneliu

³⁴Ina kixovókoaxo Pêтуру:

—Kó'oyene éngoaneoxo ákoyea naívakaxa xâne ne Itukó'oviti. Kutíkokone uhá koeti xâne nonékuke. ³⁵Epó'oxo ya koêkuti poké'e óvohikoku xâne yara kúveu mêm, úhepeti isóneunoa Itukó'oviti ne xâne teyoâti koane ponoâti-maka ne kixoku itúkeovo. ³⁶Yéxoanne koêku ne ihíkavoti páhoe Itukó'oviti xapa íhae Izarâe, enepone inámati ihíkavoti omínoti xâne unako koêku ikéneke Itukó'oviti ya xoko Jesus Kristu, Únae uhá koeti xâne. ³⁷Yéxoanne herumó kó'iyeanne Njúdeya ra ihíkavoti turixeóvoti ya Ngálíleya, ikénepoke kaxena Xuaum Mbátita koyúhoyea xapa xâne koane áhikexea iháke Itukó'oviti. ³⁸Énomone ne ihíkavoti koyúhoti koeku Jesus íhae Nazâre, enepone poréxoake Itukó'oviti hána'iti xunáko koáne yupíheovo xuná'iyea ne Sasá'iti Omíxone xokóyoke. Ako tôpi vékoku ne Jesus itúkoti únati vo'oku ápeyea Itukó'oviti xokóyoke. Koítovomaka kixeóvovoti xâne íkoitoponone kotíveti Ndeâpu. ³⁹Noínjoa ungékuke, koane noíxoamaka nza'ínehiko uhá koêti neko ítuke Jesus ya Njeruzálem, koánemaka ya uhá koeti poké'exa úti, uti jûdeu.

Énomonemaka koepékokono, ikokókonoti kuruhúke. ⁴⁰Itea koéxepukopa Itukó'oviti koukópeati xapa ivokóvoti ya mopó'apeke káxe ike ivókinevo. Poréxoamaka Itukó'oviti noíxoapeokono ikéneke exépukopine. ⁴¹Haina uhá koeti xâne noíxópati, vo'oku tumúneke ápepe ne koekúti, ápe xâne noívkoe Itukó'oviti noíxopeamo. Énomone ûndi yoko nza'ínehiko, uti kaha'íneati ne Jesus xe'o mēsa óvoku nikokónoti yoko ekâti ikénepoke exépukopine ukópea xapa ivokóvoti. ⁴²Ina pahukó'ovimaka koyúhoyea uti emó'u xapa xâne, koane véxokea xanéhiko itúkeovo énomone noívkoxo ne Itukó'oviti éxokopeamo yonópoku uhá koeti xâne, kúteane xâne iyukóvotiko koánemaka ne ivokóvotine. ⁴³Énomonemaka koyúho ne heú koeti porófeta, enepohikone koyúhote emo'u Itukó'oviti mekúke, exókoviti itúkeovo ya iháke Jesus kotúyopeovomo pahúnevo ne póhutihiko koxé'u xâne kutipoâti —kíxovokoxoane Péturu.

Namukoâne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ne ákoti itukapu jûdeu

⁴⁴Ixómoiko koyúho ne Péturu, evésecone ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti xokóyoke uhá koêti neko kamokénoti emo'u Péturu. ⁴⁵Enepohikoneko jûdeu kutípoti Jesus xánena Péturu, yupíhova iyúpaxeovo vo'oku ikó'ipara-xekononemaka xâne ákoti itukapu jûdeu ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. ⁴⁶Kámea evo jûdeu ne yúho enepo koyúho po'ínuhiko yuhóti ákoti itukapu éxone koane iháyu'ikea Itukó'oviti. Ina kôe ne Péturu:

⁴⁷—Ápeikopo motovâti itópea áhikeovo râ'a ya iháke Jesus? Vo'oku aíno-vonehiko namúkotine Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti kuteâti koêku yanekôyoke iná namukôa úti, uti jûdeu.

⁴⁸Yane pahúkoane Péturu áhikeovohiko ya iháke Jesus Kristu. Ina itaíko Péturu neko xanéhiko ávoyea pihápa, kaha'aínoatihiko óveako xapákuke kali ye'á koetí'íye káxe.

Koyuhópo koeku ítuke ne Péturu

11 ¹Ehane eyéxoxoa ápostuluhiko yoko po'ínuhiko kutípoti Jesus ya uhá koeti Njúdeya kutípeanemaka emo'u Itukó'oviti ne po'ínuhiko xâne ákoti itukapu jûdeu. ²Itea seopóne Péturu ya Njeruzálem, poé'ainoa isóneu po'ínuhiko jûdeu hokoti Jesus, inixoâti ákoyea yusíka aínavokoxeovo xâne ákoti sirkunsidá akôe. Hara kixóhiko Péturu:

³—Imáko kêku yûrukoponivo óvokuke xanéhiko ákoti sirkunsidá akôe, kaha'íneatimaka níki! —kíxoanehiko.

⁴Yane heú kíxoa kayúmakopinoa Péturu kixoku koêku. Hara kíxovokoxoa:

⁵—Ixómoti indúko orásaum yanekôyoke ya pítivokona Njôpi, apé kôe éxonuke Itukó'oviti ya kutí koeti njopúne, itea iyuková ngoyêti. Noinjo koekúti kutí koeti hána'iti ramápu'i ípe ika'oké kixeókonoti koaturu koeti kênô evesé-kinonuti ukeâti vanúke. Ako ahíkapananu ókoku. ⁶Ina ngomomâ'axo kúveuke. Yane noínjone hó'openoya. Ápe apêti koaturu koeti hêve, yoko ipúhokovoti, yoko há koeti poké'eke yoneâti hûra, koánemaka hó'openo ôti. ⁷Yane ngamone emo'úti kixónuti: “Yexépuka Peturú. Képeka koêkuti yarâ'a, ínamo níkêa” kixónune. ⁸Ina ngxôa: “Ako kalíhuina Unaém, vo'oku ako níngeaku kuteâtihiho râ'a, koekúti ákoti asasá'i nenékuke, ákotimaka parexâ hó'e úti níkeokono” ngíxoane. ⁹Ina apépomaka ne emo'úti inu'íxoti vanúkeke kixónuti: “Enepora kasá-sa'iuo Itukó'oviti, hako keyuhôa itúkeovo ákoti asasá'i” kixónune.

Yoko p'apene yanê'e. ¹⁰Mopó'a koéneye ina omopókono uhá koêti vanúkeke.

¹¹—Énomone yaneko ókoku ôra, simóne mopo'âti hóyeno pahoêti ukeâti Sezâreya oposíkopononuti yaneko ovokúti óngoku. ¹²Ina exókonoa Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ngónokea njanépeahiko ákoti opoé'ainoa inzóneu. Enepora sei koeti po'ínu ûti xoko Jesus apêti njokóyoke kó'oyene, aínovone njánenamaka. Heú koe ûti vúrukeova óvokuke ne Kórneliu. ¹³Yane koyúhoinovine noíxea ánju, ovoxe Itukó'oviti ukeâti vanúke, xe'ó koyêti nonékuke ya óvokuke. Hara kíxoá ánju: "Ítika péhoe ya Njôpi ihaxíkoponoti hóyeno koéhati Símaum, yonópoti íha Péturu. ¹⁴Énomonemo koyuhó'inopi kixeku ítivoamo ne pehúnevo, koánemaka uhá koêti ne íhae yóvokuke" kíxoane. ¹⁵Ndurixóvone ngoyúhoinoahiko, evésecone ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti oukekehiko kuteâti koeku inúxotike xoko ûti, uti jûdeu. ¹⁶Yane puyákoponovane ongóvo neko yuhu Vúnae yaneko kixó'ovi: "Kaná'uti ítúkeovo úne áhikea xanéhiko ne Xuâum, itea yahíkokonotinoemo, haínati ya úne, itea ya xunákoke Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti" kixó'ovi. ¹⁷Koeku kíxeaneye Itukó'oviti ne ákoti itukapu jûdeu, iko'íparaxoatimaka kuteâti poréxovike koeku kutípea ûti ne Vúnae Jesus, yusíkoikopo poé'ainoa inzóneu? Eneponi angoéneye, mani ongópoti Itukó'oviti —kíxovokoxoane.

¹⁸Kamoánehiko neko yuhu Péturu, úhepeponehiko isóneu koane iháyui-keahiko Itukó'oviti. Hara koéhiko:

—Poréxoamaka Itukó'oviti ne ákoti itukapu jûdeu ikótivexea isóneuke ne pahúnevo koane kuríkopea, kutí'inoke apeínoatihiko ne inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku xoko Itukó'oviti —koénehiko.

Inâ turixóvo íhaxeokono hokoti Kristu ne kutípotihiko Jesus

¹⁹Ako tôpi ítóhineheoku neko kutípotihiko Jesus vo'oku ápeyea ikoítoponoati kotíveti ikénepoke koépekeokono ne Etévaum. Ápe yonoti tukú koeti Fenísea, Xípere yoko Antiokíya. Koêkuti vékokuhiko, koane koyúhoyea emo'u Itukó'oviti. Itea poéhane jûdeuhiko koyúhoinoa. ²⁰Kene po'ínuhiko íhae Xípere yoko Síreni, hane yóno Antiokíya, koyuhoâtimaka xapákuke xâne ákoti itukapu jûdeu ne inámati ihíkavoti omínovike Vúnae Jesus. ²¹Yoko êno xunako Vúnae xokóyokehiko kutí'inoke ênoti xâne kutipoâti ne ihíkavoti koane hokópoti Vúnae.

²²Enepoihikone hokópoti Jesus ho'uxínovoti ítuke Vúnae ya Njeruzálem, eyékoxoane neko koekúti. Yane pahúkohiko Mbaranâbe ya Antioquíya. ²³Simon'é ne Mbaranâbeya, yupihovó koe elókeyea okóvo, noixoâti ne seánako Itukó'oviti oukekehiko neko xâne, koane enékeahikomaka uhá koêti neko xâne kónokea kóxuna'ixeovo ikéneke Vúnae koane ákoyea aúkapapu ikéne. ²⁴Yoko koati únati xâne ne Mbaranâbe, koane xúnati ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti xokóyoke, yoko hána'itimaka kúveovo Itukó'oviti. Koati ênoti xâne hokópoti Vúnae yanekóyoke.

²⁵Yane pihóne Mbaranâbe ya pitivóko íhaxoneti Társu oposíkoponoti Saûlu.

²⁶Inixóponoane, ina omâ ya Antiokíya. Kúveu póhuti xoénae, kóyekune ho'úxeovohiko yane imokóvokuti, koane yupíhova êno xâne íhikau. Koati ya Antiokíya turíxeovo íhaxeokono hokoti Kristu neko kutípotihiko Jesus.

Koyúho Ágabú ápeyeamo êno hímakati

²⁷Yaneko káxehiko, ápehiko porófeta íhae Njeruzálem yonoti Antiokíya.

²⁸Ápe koéhati Ágabú xapákuke exepúkoti koyúhoyea ya xunákoke Sasá'iti

Omíxone Itukó'oviti ápeyeamo êno hímakati ya uhá koeti kúveu mêum. Yoko kaxénake Kalaùtiu, enepone koati payásoti nâti, ápeyea nê'e. ²⁹Enepohikoneko kutípoti Jesus ya Antiokíya, kóusokonehiko isóneu pahúkeamo kali huvó'oxeakehiko neko kutípoti Jesus ya Njúdeya. Yé'akeye apeínoati exôa pôreu póhutihiko. ³⁰Yane pahúkoane ne huvó'oxopehiko xoko Mbaranâbe yoko Saûlu omínoahiko xapákuke neko inuxínotihiko ítuke Itukó'oviti ya po'íke imokóvokutihiko.

Koépeko Teâku ne Êrodi ina ika'ákomaka Pêturu

12 ¹Yaneko káxehiko pahúkoa Êrodi, enepone nâti, iká'akeokono ne po'ínuhiko kutípoti Jesus. Koati kaha'âti íkoitoponeahiko kotíveti. ²Pahúkonemaka koépekeokono Teâku, po'ínu Xuâum, ya hána'iti pirítai. ³Noixoâne Êrodi ínixe jûdeuhiko unátiyea ne ítuke, pahúkonemaka ika'ákoti Pêturu ya xapa kaxena áyui jûdeuhiko hó'eke, enepo nikohíko pâum ákoti kohiyákoati. ⁴Namukónehiko Pêturu, ina kurikôa ika'ákovokutike xoko dizései koeti húndaru koyonoâti. Koaturú koaturu kôe koyonoâti, koane ahe'ó ahe'o kixókoko. Yoko isóneu ne Êrodi ómeani Pêturu nonékuke xanéhiko ikénepoke ne ayuúti, enepone iháxoneti Páskoa, motovâti koépekea.

⁵Koeku óvoheixea ika'ákovokutike ne Pêturu, ákonehiko áka ítúkinoa orásaum po'ínuhiko kutípoti Jesus ixómoti ho'uxínovo ítuke Itukó'oviti. ⁶Yaneko yóti, koâti tumúneke ne káxe mani iháxikeya Êrodi ne Pêturu nonékuke xanéhiko koépekeokono, ú'uhepe kóye imókea ne Pêturu upánini ika'ó kóye ya pi'âti korénde kukúkeke pi'âti húndaru. Ina apé'ikomaka po'i koyonoâti páhapeteake ne ika'ákovokuti. ⁷Yane apé koéne ánju íhae vanúke, ovoxe Xúnae, simoâti ne Pêturu. Uhapu'í kíxoane neko ika'ákovokuti. Ina yurôko xêrere Pêturu koyúkoati. Hara kíxo:

—Yéhakapu yexépuki —kíxoane.

Énomone yanê'e, ikúxeopone neko korénde ikávo'u. ⁸Ina kixoá'ikomaka ánju:

—Keúnakapapu, ítíkapa ne piríkatana —kíxoane.

Koáne, ítúkopane Pêturu. Ina kixopâmaka ánju:

—Ítíkapamaka keápana ínamo hekápánu —kíxoane.

⁹Yane ipúhikopeane ika'ákovokuti ne Pêturu. Hokó kixópone ánju, itea ako koati éxea ítúkeovoxo kaná'uti neko koêku, áko'o áko'oyea. Kutí kó'inoa hopúne. ¹⁰Anu'úkopanehiko neko inúxoti ókoku koyónoti, koáne ne pí'ape, ina itopónoa ne pahapéti haváva urúkopovoti kúveu pitivóko. Seopâne, imíhe'okone ne pahapéti ákoti mihe'ókoati. Ipuhíkopeanehiko, vekópone ya none ovokúti. Kalí tumúneke, pohú koépone ne Pêturu, pihópone ne ánju. ¹¹Ina kôe isóneu ne Pêturu noixoâne ítúkeovo kaná'uti neko koêku: “Énjoane ítúkeovo kaná'uti pahúkinonu Vúnae ánjuna kóiteovonu ya mani kixónuku Êrodi yoko ya mani uhá koeti kúxone jûdeuhiko kíxeonu” koéne isóneu.

¹²Ina ítúko isóneu ne Pêturu kixóvokumo, yane pihóne óvokuke Mâriya, eno Xuâum. Énomone neko Xuâum yonópoti íha Márku. Énomone ho'úxovo êno xâne ítúkinoati orásaum. ¹³Simonê'e ne Pêturu pahapétike nonékuke ovokúti, ina ihapápako vô'u. Yane ipúhiko ovoxéti koéhati Rôdi noixóponoati ítúkóvotiye. ¹⁴Exó kixóponoa árunoe ítúkeovo emo'u Pêturu, itea ya koêkuni míhe'okinoa pahapéti motovâti úrukeovo, kayú koépone ehákoapeovo

éto'okoponea po'ínuhiko itúkeovo Pêтуру. Koati yupihóvotine elókeyea okóvo neko árunoe. ¹⁵Ina kixoáhiko éto'oe:

—Koati iti pepokéxovoti! —kíxoanehiko.

Itea inamá'axo koyuhôa árunoe itúkeovo kaná'uti. Ina kixopâhikomaka:

—Ávaina koípihapatina Pêтуру nê'e —kíxoanehiko.

¹⁶Kene Pêтуру, óvaikone meúkeke ixómoyea ihápapako vô'u. Ehane míhe-
'okinoahiko. Noixoânehiko itúkeovo koati Pêтуру, hána'iti iyúpaxeovahiko.

¹⁷Ina koexépuko vô'u ne Pêтуру pahukoâti kóyunuhikeovo. Yane kayúmakopinoanehiko kíxoaku Vúnae veyópea ya ika'ákovokutike. Ina koemáka hunó-
kokuke:

—Yokóyuhopinoamaka Teáku yoko po'ínuhiko úti xoko Jesus —koéne.

Yane pihópone po'íke ovokúti.

¹⁸Yuponíne, koyó'ikene neko húndaruhiko. Akó'oti exêa koêku ne Pêтуру.

¹⁹Pahukoâne Êrodi oposíkoponoati, ákone ínixapanahiko. Yane épemo'ikoane Êrodi ne húndaruhiko koyonoâti kixoku koêku, ina pahukôa Êrodi koépekeo-
konohiko. Ikénepoke neko koekúti, pího ne Êrodi Sezâreyake ukeâti Njúdeya. Kali ye'á koe káxe óveaya.

Ivokóvo Êrodi

²⁰Yanekôyoke koati imafkinovati Êrodi ne xanéhiko íhae Tîru yoko íhae Sîdom. Enepehikone xâne íhae neko pitivókohiko, kutikokó koéne isóneu noí-
xoponea Êrodi, iyuní'ikoponoati, kaha'aínoati unátipea isóneunoahiko, vo'oku itúkeovo poké'exa Êrodi úkea níkáhiko ne íhae Tîru yoko Sîdom. Inúxotike, yúho'ixoponohiko koati payásoti ko'itúkeinoti nâti koéhati Mbalástu, enepone éxoti uhá koeti koekúti óvokuke Êrodi. Ênomone porexôa úrukeovohiko xoko nâti yúho'ixoponeahiko. ²¹Yane ápe káxe íxíkoaku Êrodi símeahiko noné-
kuke. Yaneko káxe, itúkone koati uhé'ekoti ípovo ne Êrodi, iyóyonevo koeku itúkeovo nâti. Yane ivátakone xoko ivátakoku natíxea, ina koyúho. ²²Ina kohonóko emó'u neko xanéhiko ihayú'ikoati. Hara kôe yúho iyúni'ikeakehiko:

—Koati kuteâti yuho íhae vanúke râ'a. Hainá'ikopo yuho xâne! —koénehiko.

²³Ênomone yaneko ókoku ôra, ápe ánjuna Vúnae ipihóponoti Êrodi vo'oku ínixea unáko neko iháyui'ikeokonoke. Yoko poéhane Itukó'oviti motokêa kíxeo-
kononeye iháyui'ikeokono. Ápe kanêti nikeâti mûyo, ivókovane Êrodi vo'ókuke.

²⁴Kene ne emo'u Itukó'oviti, inamá'axone ukopóno.

²⁵Enepeone Mbaranâbe yoko Poûlu, uséxonehiko ítuke ya Njeruzálem, káyukopovohiko ya Antiokíya. Xuâum xanépo, enepone iháxonetimaka Márku.

Perekáxopono ne Mbaranâbe yoko Poûlu ya po'íke poké'e

13 ¹Ápehiko porófeta yoko ihíkaxoti ya xapákuke kutípoti Jesus yane imokóvokuti ya Antiokíya. Ká'aye koéhahiko: Mbaranâbe, Simeum Níje, Lúsiu íhae Sîreni, Saûlu, yoko Manâem, enepone koéxokeu ha'a Êrodi, ha'ínemaka Êrodi itukóvoikohiko kalivôno. ²Po'íke káxe koeku ho'úxinovo-
hiko ítuke Vúnae, koane jejuá kó'iyeahiko oposíkoti xunako Itukó'oviti, hara kíxoahiko Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti:

—Hexákinana ne Mbaranâbe yoko Saûlu itúkeahiko ne itukéti inzákiki-
noake —kíxoane.

³ Koêkuiko jejuá kó'iyeahiko yoko itúkea orásaum, ípíhónehiko vò'u tutí-
kuke Mbaranâbe yoko Saûlu, koane pahúkeahiko itúkea ne páhoenoa Vúnae
itúkea.

Koixómoneti koéhati Élima

⁴ Yaneke pahukoâne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ne Mbaranâbe yoko Saûlu,
pihónehiko ya pitivóko koéhati Seleúsiya. Énomone namúkea hána'iti vatéke
yonoti kali pok'é'e koéhati Xípere kukúke úne. ⁵ Simoné'e ya pitivóko koéhati
Salámina, koyúhónehiko emo'u Itukó'oviti ya sinâgoga, enepone íhikaxovoku
hó'e júdeuhiko. Yoko Xuaum Márku huvo'óxoahiko. ⁶ Taru'úxoanehiko heú
koêti neko kali pok'é'e, yane simóne pitivóko koéhati Páfu. Énomone tokó-
peahiko júdeu koixómoneti, itoti itúkea iyupánevoti, itea haináya xunákoke
Itukó'oviti. Mbarjézu koéha. ⁷ Hane óvo xoko hóyeno koéhati Sésiu Poûlu,
ngovenâdo yaneko kali pok'é'e. Yoko koati hóyeno ko'isóneuti neko ngove-
nâdo. Iháxiko Mbaranâbe yoko Saûlu nê'e, vo'oku kahá'ayea kámokenoyea
emo'u Itukó'oviti.

⁸ Itea okópa koixómoneti ne Mbaranâbe yoko Saûlu. Yoko Élima koéhamaka
neko koixómoneti sa'irí'okopovo íha ya emó'uke ngerêku. Ako akáha'aino
ngovenâdo kutípea emo'u Itukó'oviti. ⁹ Yane pono-ponó kixínoane úke Saûlu,
enepone iháxonetimaka Poûlu. Yoko koati xúnati Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti
xokóyoke koeku sayá'ikea. Hara kíxoa:

¹⁰ —Koati iti xe'exa Ndeâpu. Ainovó koe semekénovo'iti yoko váhere
koekúti ovô xikóyoke. Iti ka'anáneti uhá koeti únati koekúti. Namo hunóko
képoe'aki ne ponóvoti íhíkavovoti íhikaxovike Vúnae? ¹¹ Kó'oyene ipihópono-
pitinemo Vúnae, kemítitinemo. Ákonemo ínixea ra uhápu'ine káxe yara ye'a
koeti káxe —kíxoane Poûlu.

Énomone yaneko ókoku ôra, apé koéne kopúvahiyea úke neko hóyeno.
Ehane ako ínixá. Yakukuhii kóyene oposíkoti hirikoâti. ¹² Noixoâne ngove-
nâdo neko koekúti, kutípoaneoxo. Yupihovó koe íháyu'ikea ne íhíkavovoti
ítuke Vúnae.

Aukópovo Xuaum Márku ya Njeruzálem

¹³ Ukeâti Páfu, namúkone hána'iti vatéke ne Poûlu yoko xánenahiko. Hane
yonóhiko pitivóko koéhati Pêrji ya Páfilea. Kene Xuaum Márku, káyukopo-
vone ya Njeruzálem, kurí kixone evo Poûlu. ¹⁴ Ukeánehiko Pêrji, pihónehiko
ya Antiokíya, pitivóko ovoti Písíteake. Ya sâputu pihónehiko ya íhikaxovo-
kuke hó'e júdeuhiko. Urúkovanehiko, ina ivatáhiko. ¹⁵ Usoné'e yúhoikeokono
ne emo'u Itukó'oviti yútoeke Muíse yoko yútoeke porófeta, ina epemôa tutíye-
hikoya ápeyea emó'u ne evo Poûlu. Hara kíxoa ítaikea:

—Ítínoe viyénoxapa íhae Izaráe, enepo áva yemó'u yenékike ra xanéhiko,
yokóyuhoa kó'oyene —kíxoanehiko.

Yuho Poûlu ya Antiokíya, pitivóko ya Písíte

¹⁶ Yane exépekone Poûlu, ina koexépukinoa vò'u pahukoâti yunukú kó'iyea.
Hara kíxovokoxoa:

—Ítínoe iyénónjapa íhae Izaráe, koane ítínoe ákoti itukapu júdeu teyotímaka
Itukó'oviti, yakámokenonu. ¹⁷ Koati Itukó'oviti, Únae xanena úti, uti íhae Izaráe,

noivókoxo voxúnoekene. Énomonemaka porexôa yupíheovo ukóponeahiko yaneko óveaku poké'exake Ejítu, ina veyohíkopamaka ya hána'iti xunáko. ¹⁸ Ako ímaxapahiko Itukó'oviti upánini ako aúnnati ne kixoku ítúkeovo kúveu koarenta koeti xoénae koeku óvea yaneko poké'e ákoti apêti. ¹⁹ Yoko uké'exinoa Itukó'oviti seti koeti kó'iyeeovoku xâne ya poké'exa Kanâm, ina iko'íparaxea poké'exa ne voxúnoekene. ²⁰ Yoko uhá koêti neko vékokuhiko tukú koeti iko'íparaxoa neko poké'e, koaturu sentu sinkoenta koeti xoénae ómo. Ikénepoke, ina ítúkínoa Itukó'oviti neko voxúnoekene inuxínoatihiko, yúhoikovoku tukú koeti kaxénake porofeta Samûe, enepone koyúhoti emo'u Itukó'oviti mekúke. ²¹ Yane épemonehiko Itukó'oviti ítúkínoa natína. Koáne, ítúkínoa Itukó'oviti kuteâti áha. Poréxoa Sâu, xé'a Kî, ámoripono Mbejámi, ítúkeovo natína kúveu koarenta koeti xoénae. ²² Veyopâne Itukó'oviti ne Sâu ítúkeovo nâti, íphione Ndávi. Yoko hara koe Itukó'oviti voókuke: “Enepone Ndávi, xé'a Njése, ínínjao ítúkeovo hóyeno hokoâti ne ngxoku ngo'ísoneuvea, itukoâtimo uhá koêti ne anjá'inoa” kôe. ²³ Koati xapa amósenopono Ndávi úkea ne Jesus, enepone koitóvvoviti, páhoe Itukó'oviti Izarâeke, kuteâti koeku yuho Itukó'oviti mekúke kó'iyeanemoye. ²⁴ Itea inúxotike, tumúneke símea ne Jesus, símo Xuaum Mbátita koyuhó'inoati emo'u Itukó'oviti ne heú koeti xâne íhae Izarâe, koyúhoti kónokea ikótivexea isóneuke ne pahúnevo yoko kuríkopea, koane áhikeovo. ²⁵ Yoko yaneko kóúsokeaku ítúke neko Xuâum, ha kôe: “Haina úndi ne íkitixanuke. Keno'ókotimo ingénepoke ne koati teyonéti ya uhá koêti. Muhíkova anj'okeova ngúxeinoa imo perékatana, ako omóndokea” kôe. ²⁶ Itínoe iyénonjapa, ámoripono voxú'íkene Ábraum, yoko itínoe ákoti itukapu júdeu teyotímaka Itukó'oviti, koati utíne koyúhoinokono ra ihíkavoti koyúhoti koeku víteova ne pahúnevo úti. ²⁷ Itea enepohikoneko kó'ovokuti ya Njeruzálem yóko'o neko tutfíhiko, ako éxa ítukóvotiye ne Jesus. Ákomaka éxa nekóyohiko kixó'ekone ne íhikaxovike porófetahiko yuhófkovoti heú koeti sâputu íhikaxovokuke hó'e. Yoko enepo koepékohiko Jesus, koati kousókoatihiko ne kúxoti yutoéti emó'uke Itukó'oviti. ²⁸ Upánini ákoyea ápahuina pahúnevo ne Jesus mani évotikokonoke koépekeokono, kóyeane épemeahiko Pilátu pahúkea koepékoati. ²⁹ Uson'é ítúkeinoahiko, yoko énomone neko uhá koeti yutoxóvotine emó'uke Itukó'oviti mekúke kixókonokumo Jesus, ina veyopókono ne muyo Jesus kuruhúke, ina ekoxókono. ³⁰ Itea koéxepukopa Itukó'oviti kóukópeati xapa ivokóvoti. ³¹ Ápemaka xáneheixone Jesus yaneko ukêa Ngalíleya yóno Njeruzálem, ixómoti noixópa ike exépukopine kúveu ênoti káxe. Énomonemaka koyuhópo koeku noíxone xokóyoke xapa xanéhiko yara koeku kó'oyene —kíxovokoxoane Poúlu.

³² Ina koepómaka:

—Hara koyúhoinopinove úti inámati ihíkavoti koeku Jesus, enepone kixínoake Itukó'oviti neko voxúnoekene mekúke ápeyeamo. ³³ Kóúsokinoveane Itukó'oviti ne emó'uinoa, uti ámoripono. Koéxepukopo Jesus kóukópeati xapa ivokóvoti, kuteâtimaka koêku ne yutoéti yane pí'ape Sâramu, enepone koêti:

“Íti koati nje'éxa. Kó'oyene indúkopovone yá'a” koêti. *Sâramu 2.7*

³⁴ —Koéxepukopinove Itukó'oviti kóukópeati xapa ivokóvoti, koati porexoâti ákoyeanemo ivákapu, kuteâtimaka koeku po'í yuho Itukó'oviti ya emó'uke, enepone koêti:

“Ngousókinopeatinoemo ra yunzó'ino Ndávi, enepone sasá'iti emó'um

ákoti aukápapu ikéne” kôe.

Izáiya 55.3

³⁵ Énomone kó'inomaka po'i yuhôti ya Sâramu koêti:

“Ákomo síkea uké'eyeané mûyo ne Sasá'iti Yovóxe xoko ekóxokonoku”
kôe. *Sâramu 16.10*

³⁶ —Yoko enepo uséxoane Ndávi ne uhá koeti ahá'inoa Itukó'oviti itúkea ya kaxénake, ivókovoepo. Pihópone kuteâti koeku oxúnoekene, koane óvane mûyo yane ekóxopokonoku. Uké'epone yanekôyo. ³⁷ Itea enepone koéxe-poepo Itukó'oviti ukópea xapa ivokóvoti, ako ávaheixa xoko ekóxokonoku, ako aúke'eyeané muyóya. ³⁸ Itínoe iyénonjapa, ivéka'akanoe ra yuhó'inopi úti itúkeovo xoko Jesus kotúyopeokono pahunévoti. ³⁹ Koati vo'ókuke Jesus sasá'ipea nonékuke Itukó'oviti ne uhá koeti xâne kutipoâti, sasa'ípeati uhá koêti neko koekúti ákoti oxéne sasá'ipea koeku hókea ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse. ⁴⁰ Neíxapunoe mará'inamo itúkapu itínoe kíxo ne yútoe poró-feta, enepone koêti:

⁴¹ “Itínoe émoketi, hána'itimo kénoko'iyi. Má koetímó yomíxone. Vo'oku apêtimo índuke ya kexénake ákotimo yakutípoa muhíkavamo

keuhápu'ikinakana” kôe —kíxovokoxoane Poûlu. *Habacuque 1.5*

⁴² Yane ipúhikopeane Poûlu yoko Mbaranâbe neko íhikaxovoku hó'e jûdeuhiko. Koeku ipúhikopea, itaikoamaka xanéhiko káyukopinoamaka neko yúho yaneko keno'ókoti sâputu. ⁴³ Pihopóne ne Poûlu yoko Mbaranâbe, êno jûdeu hokopâti, koánemaka po'ínuhiko teyoti Itukó'oviti ákoti itukapu jûdeu hokopâtímaka ne hó'e jûdeu. Koyúhoinoahiko evo Poûlu, kotíú'ikeati isóneu, kaha-'aínoatihiko ákoyea itávakea ne hána'iti seánakoa Itukó'oviti.

⁴⁴ Poéha sâputu ikéne, kalíhanini uhá kó'iyea ne ko'óvokuti yane pitivóko kámokenoponea emo'u Itukó'oviti. ⁴⁵ Itea noixoâne jûdeuhiko neko êno xâne, yupihovó koe ahúxukinovo okovo vo'oku íyokeovo ivávakeokono ne evo Poûlu. Ina turixóvo ne jûdeuhiko koémoke'eyea, koane koyúhoyea ákoyea akána'u neko yuhu Poûlu. ⁴⁶ Itea ako kalíhuina píkea ne Poûlu yoko Mbaranâbe. Hara kíxovokoxoa:

—Konókoti itúkeovo itínoe jûdeu inuxô íkameokonoa ra emo'u Itukó'oviti. Itea koeku ákoyea yakáha'a, inixépovotínoe ákoyea yomótokea ko'íparayea ne inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku, koyuhópoinoatinemo úti ne xâne ákoti itukapu jûdeu. ⁴⁷ Vo'oku hara koe páhoenonu ne Vúnae, ûndi yoko nza'íne:

“Íti indúko kouhápu'ikoati ne po'ínuhiko xâne ákoti itukapu jûdeu, motovâti iyúseyea ya uhá koeti kúveu mêum ne kixoku íteova xâne ya pahúnevo” kôe —kíxovokoxoane evo Poûlu. *Izâiya 49.6*

⁴⁸ Kamon'é yuhu Poûlu neko ákoti itukapu jûdeu, yupihovó koe elókeyea okóvo koane iháyui'ikeahiko ne emo'u Vúnae. Yoko kutipo emo'u Itukó'oviti ne heú koeti xâne hoenáxovotine yonópeamo xoko Itukó'oviti ákotinemo hunókoku.

⁴⁹ Pihóne itóhineyeané ne emo'u Vúnae ya uhá koêti neko poké'e. ⁵⁰ Itea enepohikone jûdeu, itoa koésayu'ixea isóneu senóhiko koati teyonéti, teyotímaka Itukó'oviti, yoko isóneu pahúkotihiko yane pitivóko, kutí'inoke okópotihiko Poûlu yoko Mbaranâbe. Koati okopâti, ina kopúhikopahikomaka yaneko poké'exa. ⁵¹ Itea ikátatahevexopovo ne evo Poûlu, kurikópoti ipú'íne poké'e oveâti hevékuke, exókoatihiko itúkeovo xâne ákoti omotókea íkameokono emo'u Itukó'oviti. Yane ukópononehiko pitivóko koéhati Íkoniu. ⁵² Kene neko

hokópoti Jesus ya Antiokiya, koati hána'iti elókeyeahiko okóvo ikéneke Itukó'oviti, koane êno xunako Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti xokóyoke.

Yóno ya Íkoniu ne Poûlu yoko Mbaranâbe

14 ¹Ya Íkoniu, koyúhopono íhikaxovokuke hó'e jûdeuhiko ne Poûlu yoko Mbaranâbe. Vo'ókuke neko kixoku koyúhoyea, yupihovó kôe êno xâne kutípoti Vúnae, jûdeuhiko koánemaka po'ínuhiko xâne ákoti itukápa. ²Enephikone jûdeu ákoti akutipo yuho Poûlu, kopúhiko tuti xâne ákoti itukapu jûdeu, íhíkaxoati okópea Poûlu. ³Itea kóyeane xu'íkeneyea ne evo Poûlu yaneko pitivóko, koane ako kalíhuina píkea koyúhoyea emo'u Vúnae. Poréxoa Itukó'oviti itúkea iyupánevoti koane koekúti ákoti po'i itoáti itúkea, kouhápu'ikoati yane ítuke itúkeovo koati kaná'uti ne yuhôti koêku ne hána'iti seánakoa. ⁴Yanê'e, haxákeovokoko ne xanéhiko yane pitivóko. Ápe kotíxoti jûdeuhiko puvoti Poûlu, ina apê kotíxoti evo Poûlu. ⁵Yane ho'úxovone ne jûdeuhiko, yóko'o ne po'ínuhiko xâne ákoti itukapu jûdeu, koánemaka ne tutíyehiko okópea evo Poûlu. Koati kaha'ati váherexea ítukeino Poûlu yoko Mbaranâbe, koane koépekea, hepokoâti ya mopô. ⁶Eyekóxoane Poûlu yoko Mbaranâbe, kohó'ine xoko pitivókohiko iháxoneti Lístara yoko Ndêrbe ya Líkauneake, koánemaka xoko po'ínuhiko pitivóko ákoti ahikâ. ⁷Énomone koyúhoyeamaka ne inámati íhíkavoti koeku Jesus.

Ya Lístara koítovokono hóyeno ákoti yána isayú'ixovoti hêve

⁸Ya Lístara, ápe hóyeno ákoti yána. Poéhane ivátaixea itúkovo, vo'oku omeátinekene ákoyea ehévekapu ne hêve. Ako lévekexeaku. ⁹Enepone hóyeno, ixomo kamokéno Poûlu koyúhoyea. Yane pono-ponó kixínoane úke Poûlu koane noíxea itúkeovo kutípoti ápeyean xunako Itukó'oviti, motó'ino-vake koíteovokono. ¹⁰Ina kohonóko emó'u ne Poûlu kíxea:

—Yexépuka! Xe'ó yáko! —kíxoane.

Énomone yanê'e, xépu koépone neko hóyeno koane yonópea. ¹¹Noixoâne xanéhiko neko ítone Poûlu itúkea, hara koe emó'u vaúkexeahiko ya emó'uke:

—Simó'ovinehiko ra íhae vanúke ikútipasikovovitihiko, uti xâne yara poké'e —koénehiko.

¹²Ina itukínohiko evo Poûlu iha hó'ehiko. Njúpíte íhaxea Mbaranâbe. Kene Poûlu, vo'oku itúkeovo énomone ixomo koyuhô, Mérkuriu íhaxea. ¹³Yoko nonékuke páhapetea ne pitivóko, ápe hána'iti péti imóko'ikokonoku ne Njúpíte. Enepone sasedóti inuxínoti xâne hó'eke, kaha'a íháyu'ikea evo Poûlu. Hukínóvoti ómea vúi páhapeteake ne pitivóko koane iyoyónevoti itunoêvoti ikó'iparaxoke evo Poûlu. Mani isukoâti ne vúi itúkoti ikó'iparaxoke Poûlu yoko Mbaranâbe kuteâti kixoku Njúpíte hó'e. Yoko kutipasí koémaka isóneu xanéhiko ho'uxóvotiya. ¹⁴Exoâne ápostuluhiko, enepona Mbaranâbe yoko Poûlu, áha ne xanéhiko itúkino, kávarerekexo ípovo muyókuke, éxokovope yupíheovo ikótivexea isóneuke neko koekúti, ina ehakóvo xokóyoke neko xanéhiko. Hara kíxovokoxoa:

¹⁵—Ítínoe hóyeno, na koeti kixíneaneyea? Utímaka xâne kiteátinenoe. Enepone yeópone iséneuke, kúteanemaka veópone. Hara simíno úti koyúhoyea úti ra inámati íhíkavoti koyúhoti koeku Jesus, maka kiríkapanenoe ra koekúti hékone ákoti itóponone, koane hekápanemaka ra koati kaná'uti

Itukó'oviti, enepone pahukoâti apé kó'iyea ne vanúke, koáne ra poké'e, koá-nemaka ne úne ya mar yoko uhá koeti ovâtihiho. ¹⁶Yaneko káxehiko pihôti, síkoa Itukó'oviti pihohí kó'iyea ne uhá koeti xâne ikéneke koêkuti áha hókea. ¹⁷Itea kóyeane ápeyea koekúti, ítuke vo'u Itukó'oviti, kouhápu'ikinoati ne xanéhiko yara poké'e itukóvotiye ne Itukó'oviti. Énomone ne uhá koeti únati ítuke kuteâti koeku pahúkinopinoo úko ukeâti vanúke, koane itúkinopinoo kaxena itóvope ha'i nonéti, koane poréxeopinoo nikokónoti motovâti iméta-xivo, koánemaka elókeko yokóvo —kíxovokoxoane Poúlu.

¹⁸Upánini koéneye yuho Poúlu yoko Mbaranâbe, kalíhanini ákoyea íta sayá'ikea neko ákoti yumaxápu xâne kaha'âtihiho oró'okinoa hó'openo mani ikó'iparaxoake. ¹⁹Yoko ápe júdeuhiko íhae Antiokíya yoko íhaemaka Íkoniu kopuhíkoponeati tûti neko xanéhiko, íhíkaxoati okópea Poúlu koane hepókea ya mopô. Yane hepókoanehiko, ina kahakôa méukeke ya pitivóko po'okoâti ivókeovone. ²⁰Itea yakukú kixo Poúlu ne kutípotihiko Jesus, yane exépukopone ne Poúlu, ina urúkopovamaka ne pitivóko. Poéha káxe ikénepoke, pihó-pone Poúlu ya pitivóko koéhati Ndêrbe. Mbaranâbe xanépo.

Kayukópovo evo Poúlu ya Antiokíya, pitivóko ya Sírea

²¹Koyuhoâne evo Poúlu ne inámati íhíkauvoti koeku Jesus ya Ndêrbe, êno xâne hokópoti Jesus. Ina kayukópovamaka evo Poúlu neko pitivókohiko okóponoku inúxotike, enepone Lístara, Íkoniu yoko Antiokíya. ²²Yâkonoye, kótiui'ikeahiko isóneu ne hokoti Jesus, enekoâti kóxuna'ixeovohiko ikéneke Vúnae koane ákoyea aúkapapu ikéne. Éxokoahikomaka enó'iyea kotíveti koekúti nókone vékea úti tumúneke seópea úti natíxokuke Itukó'oviti vanú-keke. ²³Ina itukínomaka póhutihiko imokóvokuti inuxínoati ne itukéti. Iké-nepoke, ina itukínomaka orásaum koane jejuá kó'iyea, epémoti xunako Itukó'oviti oúkeke, ina kuri'ókoahikomaka Itukó'oviti, enepone kutíponehiko, epemoâti huvó'oxea.

²⁴Ina ukopóno ne evo Poúlu. Poké'e koéhati Písita tarú'uxohiko yonoti Páfileake. ²⁵Yane koyúhonehiko emo'u Itukó'oviti ya Pêrji. Ikénepoke, ina yonôpo Átalea. ²⁶Ukopeâne Átalea, namúkopo hána'iti vatéke kayukópovoti Antiokíya ya Sírea, úkeakuhiko inâ pahukókono yâtikeneye enepo inâ epemí-nokonomaka seánakoa Itukó'oviti yane itukéti úseune kó'oyene.

²⁷Seopónehiko, enepo ho'uxóvonemaka ne kutípotihiko Jesus imokóvoku-tike, koyúhopinoa evo Poúlu uhá koeti kíxoaku Itukó'oviti ikó'itukexea ya ítukeke, koane kíxoakumaka Itukó'oviti míhe'okinoa ne ákoti itukapu júdeu oxene kutípea. ²⁸Kali êno ókea evo Poúlu xapákuke neko kutípotihiko Jesus.

Apé ho'uxóvoti ya Njeruzálem

15 ¹Ápehiko xâne ukeâti Njúdeya íhíkaxoponoati neko ákoti itukapu júdeu kutípotihiko Jesus. Hara kíxoa íhíkaxea:

—Enepo hákotinoemo sirkunsidá kê itikoâti kexé'uke ne hoénaxovo-pe itíkivo xanena Itukó'oviti, kuteâti íhíkaxovike yútoe Muíse, ákomo oxéne sesá'ipi ya pehúnevo —koe íhíkaxea.

²Êno poé'ainoa isóneu Poúlu yoko Mbaranâbe yúho neko ukeâti Njúdeya, koane kali xúnati yumópeokoko vo'ókuke. Ina kousókohiko isóneu ne kutípoti Jesus kónokea yónea ne evo Poúlu ya Njeruzálem koánemaka ne po'ínuhiko

noivókoeti xapákuke, motovâti épemo'ikoponeahiko ápostulu, enepohikoneko xáneheixone Jesus, isóneunoa yóko'omaka isóneunoa po'ínuhiko inuxínoti ítuke Itukó'ovitiya. ³Enepohikoneko xâne ho'uxínovoti ítuke Vúnae pahúkoti evo Poúlu yónea Njeruzálem, kali xanee kíxoahiko oxéneke. Yane pihóne ne evo Poúlu. Hane vekóhiko poké'ixa Fenísea yoko Samâriya. Koèkuti vékoku xapákuke ne kutípoti Jesus, éyekoxoa ápeyea hokópoti Jesus xapákuke xâne ákoti itukapu jûdeu. Uhá koèti neko kutípoti Jesus kamoâti, yupíhova elóke-yea okóvo. ⁴Enepo simohíko ya Njeruzálem, enepohikone kutípoti Jesus-ya koánemaka ne ápostuluhiko, yóko'omaka ne po'ínuhiko inuxínoti ítuke Vúnae, elókea okóvo símea ne evo Poúlu. Ina koyuhó'inoa Poúlu yoko ha'íne-hiko heú koèti kíxoaku Itukó'oviti ikó'itukexea ya ítukeke. ⁵Itea ápe farízeu, enepone yuixóvoti hókea yútoe Muíse, kutípotimaka Jesus anavókovoxovati ne po'ínuhiko ho'uxóvotiya. Ina koyuhoâhiko kónokea yuíxeovo hókea yútoe Muíse.

⁶Yane ho'úxovone ne ápostuluhiko koánemaka ne po'ínuhiko inuxínoti ítuke Itukó'oviti oposíkoti póneovoku isóneunoa ne koekúti. ⁷Enoné'e yúho'i-xeokoko vo'óku, ina exepúko ne Péturu. Hara kíxovokoxoa:

—Itínoe mbo'ínu xoko Jesus, yéxoanoe mekú'iyeano noíkovoxonu Itukó'oviti xapákuke úti ngoyúhoyea ne inámati ihíkavoti koyúhoti koeku Jesus xapákuke po'ínuhiko xâne ákoti itukapu jûdeu, motovâti kámea yoko kutípea. ⁸Itukó'oviti enepone éxoti isóneu uhá koeti xâne, énomone exókovi koèku yaneko pahukôa ne Sasá'iti Omíxone ovo'ó kó'iyea ne po'ínuhiko xâne ákoti itukapu jûdeu, kuteâtimaka kixó'oviku yanekôyo, uti jûdeu. ⁹Ako ápahuina ínixone Itukó'oviti poé'ayea úti, uti jûdeu, yane xâne ákoti itukapu jûdeu. Kasása'ikopamaka Itukó'oviti nekôyohiko yane pahúnevo vo'oku kutípea, kuteâtimaka kixó'oviku. ¹⁰Ná'ikopo koeti kehá'ainonoe yopósi'okivo Itukó'oviti koeku kehá'ainoa ne xâne ákoti itukapu jûdeu hokópotine Jesus ítúkea kixovókuti ákoti vitâ vitúkea, ákotimaka itâ voxúnoekene? Yara kêku, kutí kôe ikeínoxoatihiko koati ínati koekúti ákoti itoâti koínoyea. ¹¹Koati kutipoâti úti ítúkeovo vo'oku seánakovi Vúnae Jesus vitínovoke ya pahúnevo úti. Yoko énomone kutí'inoke itóvotimaka ya pahúnevo ne po'ínuhiko xâne ákoti itukapu jûdeu —kíxovokoxoane.

Koeku isóneunoa Teâku

¹²Énomone yanê'e, kóyunukovone neko heú koeti xâne ho'uxóvoti. Ina kamokénohiko Mbaranâbe yoko Poúlu koyuhó'iyeani koèku ne éno iyupánevoti poréxoake Itukó'oviti ítúkea xapákuke po'ínuhiko xâne ákoti itukapu jûdeu, koane po'ínuhiko koekúti ákoti po'i itukoâti kuteâti. ¹³Uke'éxonehiko koyúhoyea, hara kíxovokoxoa Teâku:

—Itínoe mbo'ínu xoko Jesus, ivévaka ra yûnzo. ¹⁴Kámoanemeku úti ne Simaum Péturu koyuhó'iyea koèku inâ ihaxíkoa Itukó'oviti ne ákoti itukapu jûdeu hokópea, motovâti ítúkea xanéna. ¹⁵Yoko koati énomonemaka koéneye yútoe porófetahiko, enepone koyúhoti emo'u Itukó'oviti mekúke, xoko kó'iyeku:

¹⁶“Ikénepoke ra koekúti, aungóvotimo ngoéxepukopeamo ne kúxoti natíxoku Ndávi, enepone kutí koeti ovokúti itohíneotine. Enepone kixovókuti uké'tine yara koeku kó'oyene, ingo'ínamakopatimo.

¹⁷Yane oposíkonutimo uhá koeti po'ínuhiko xâne, enepone uhá koetímo kó'iyevovoku xâne ákoti itukapu jûdeu ikoseânaxovonuti.

¹⁸Énomone kôe ne Itukó'oviti, enepone kouhápu'ikoati ra koekúti mekúke" koe yútoe porófeta.

Amós 9.11-12

¹⁹Ina kixovókokoxopamaka Teáku:

—Kuteáti koêku ra yuho porófeta, íninja unáko ákoyea aina víxa ne po'ínuhiko xâne ákoti itukapu jûdeu hokópotine Itukó'oviti. ²⁰Yusikóne pohu yutóxinoa uti koyuhópeti koyuhó'inoati úti ákoyea yusíka níkea níkokónoti ikó'iparaxokonoke sánduhiko, koane ákoyea yusíka kapíneyea xâne ákoti itukapu koati múxone, koane ákoyea yusíka níkea nau hó'openo kotitínoeti yoko íti. ²¹Vo'oku koati énomone koéneye ne ihíkavoti yútoeke Muíse. Yoko ukeátinekene, kóyekune ápeyea koyuhoáti ya uhá koeti pitivóko enepo yuhoíkokono ne yutoéti ya sáputu, ho'úxovope viyéno jûdeu íhikaxovokuke hóe.

Yutoéti yonoti xapa xanéhiko ákoti itukapu jûdeu kutípoti Jesus

²²Yanê'e, enepohikoneko ápostulu yóko'o ne po'ínuhiko inuxínoti ítuke Itu-kó'oviti ya Njeruzálem, koánemaka uhá koêti ne po'ínuhiko kutípoti Jesus ho'uxínovoti ítuke Itukó'oviti, ínixa unáko noívoxoxea hóyehohiko xapákuke, páhoemo xanépea Poûlu yoko Mbaranâbe ya Antiokíya. Enepone noívoxae, énomone ne Njûda, iháxonetimaka Mbarasâpa; yókomaka Síla. Aínovo koati teyonéti xapákuke neko kutípoti Jesus. ²³Énomone ominôa ne yútoe. Yoko hara kôe ne koyuhópeti ómone:

"Ítínoe po'ínu úti xoko Jesus, ítínoe ákoti itukapu jûdeu ya Antiokíya, Sírea yoko Silísea, yúhoikopinoe úti, uti ápostulu yoko inuxínoti ítuke Itukó'oviti yáye, uti pe'ínu xoko Vúnae.

²⁴"Véxoa ápeyea xâne ukeáti xapákuke úti, ákoti itukapu páhoe úti, kopoé'akoponoti iséneu ya kixoku íhikaxea emo'u Itukó'oviti. ²⁵Kutikokó kó'inoa visóneu kónokea noívoxoxea uti hóyeno, páhoe úti xepákukenoe xanépea ra pi'áti hóyeno ákoti omotóva vokóvo, enepone Mbaranâbe yoko Poûlu, ²⁶hóyehohiko koitóponovoti kotíveti, mani koépeutimaka vo'oku itúkea ítuke Vúnae Jesus Kristu. ²⁷Pahúkinopimaka uti Njûda yoko Síla. Énomonemo koyuhó'ino-peano ra koekúti simapíne. ²⁸Koati inixoáti Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti koánemaka úti ákoyea yusíka kuríuxinopea uti po'i nékone ítíki ákoti itukápa ne koati nokonéti, enepora páhoenopi úti ítíki. ²⁹Harâ'ahiko: ákoyea nike níkokónoti íparaxeokonoke sánduhiko, koane ákoyea nike íti koane nau hó'openo kotitínoeti, koane ákoyeamaka yakápínea xâne ákoti itukapu koati míxone. Koati únatimo yokohíyanavoa ra koekúti kixínopike úti yarâ'a. Koékuikone yuhó'ínopi úti" kôe ne yútoehiko.

Yuhóikoa íhae Antiokíya ne koyuhópeti

³⁰Úkeane pího neko pahoéti ya Antiokíya. Simoné'eya, ina ho'uxôa heú koêti neko kutípoti Jesus, yane poréxoane neko koyuhópeti ómone. ³¹Yuhóikonehiko, koati yupihovó koeti elókeyeahiko okóvo vo'oku koati kouhépe-kopeati isóneu. ³²Enepone Njûda yoko Síla, koatímaka porófeta koyúhohi kouhápu'ikinoake Itukó'oviti. Kouhépekomaka isóneu kutípotihiko Jesus neko pi'áti vo'oku kixoku enékea, koane kóxunakoamaka ikéneke Vúnae. ³³Kali ôvane xapákuke. Yane poréxoanehiko kutípoti Jesus aúkopeovo xapa

pahukoâti kaha'aînoatimaka unako koêku yaneko pihópeaku. (³⁴ Itea ínixoa Síla unáko óveakoneya.)

³⁵ Óvaikone Poûlu yoko Mbaranâbe ya Antiokíya. Enómaka po'ínuhiko ha'íne ihíkaxoati koane koyuhoâti ne emo'u Vúnaeya.

Haxakeôvokokone Poûlu yoko Mbaranâbe

³⁶ Ikénepoke, hara kíxoa Poûlu ne Mbaranâbe:

—Vaúkapapu noíxoponea po'ínu ûti xoko Jesus ya uhá koeti pitivóko véko-kune koyúhoyea ûti emo'u Vúnae yanekôyo, maka véxane kóyekuhiko — kíxoane.

³⁷ Yoko kahá'ainoa Mbaranâbe ne Xuâum iháxonetimaka Márku xané'iyea. ³⁸ Itea ínixoa Poûlu ákoyea yusíka kó'iyeaneye vo'oku yanekôyoke ya Páfílea, kurí kíxoa ne itukéti aukópovoti ikéne. Ákone axéna ya itukétike. ³⁹ Koati yupihóvati ákoyea akútíkoko isóneunoa Poûlu yoko Mbaranâbe, kutí'inoke haxakeôvokokoti vo'ókuke. Pihóne Mbaranâbe Xípereke ya hána'iti vatéke. Márku xáne. ⁴⁰ Kene Poûlu, Síla noívvokoxo. Úkeane pihohíko neko pi'âti itukínoane orásaum po'ínuhiko kutípoti Jesus, epemínoati seánako Itukó'oviti. ⁴¹ Hane vekóhiko poké'exa Sírea yoko Silísea huvo'óxoati ne kutípotihiko Jesus xoko póhutihiko imokóvokuti kóxuna'ixeovo ikéneke Vúnae.

Xanêa Timóti ne Poûlu yoko Síla

16 ¹ Ehane símo ne evo Poûlu ya pitivókohiko koéhati Ndêrbe yoko Lístara. Ápe kutípoti Jesus-ya koéhati Timóti, xé'a seno jûdeu kutípotimaka Jesus. Kene há'a, ngerêku. ² Enepone Timóti, ínixoa kutípotihiko Jesus ya Lístara yoko Íkoniu itúkeovo koati ponóvoti kixoku itúkeovo ikéneke Vúnae. ³ Yane kahá'ainoa Poûlu xané'iyea. Énomone sirkunsidá kixínoa inúxotike, pikoti poé'ainoa isóneu jûdeuhiko, enepohikone ko'óvokuti yane pitivóko koane xe'ókuke, enepo hákoti sirkunsidá kixôa, vo'oku heú koe xâne éxea ákoyea itukapu jûdeu ne ha'a Timóti. ⁴ Úkeane pihohíko. Koêkuti pitivóko vékoku, éxokoa evo Poûlu ne kutípotihiko Jesus yútoe neko ápostuluhiko yoko po'ínuhiko inuxínoti ítuke Itukó'oviti ya Njeruzálem, maka hákanehiko neko koekúti ínixone evo ápostulu kónokea hókeokono. ⁵ Énomone kutí'inoke koukóponovoti ikéneke Itukó'oviti ne kutípotihiko Jesus xoko póhutihiko imokóvokuti. Koane káxe, káxe kurí'uxeovo yé'akeye xâne kutípoti Jesus.

Noíxone Poûlu ya kutí koeti hopúne koeku óvea Torôadi

⁶ Heú kíxoa yónea evo Poûlu ya poké'e koéhati Firíjea-Ngalásea vo'oku ávoyea síka Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti yóneahiko Ázea koyúhoponea emo'u Itukó'ovitiya. ⁷ Ye'éxonehiko poké'exa Mísea, mani yonotíhiko íyeu Mbítinea, itea ávomaka síka Sasá'iti Omíxone Jesus yóneaya. ⁸ Yane tarú'uxonehiko Mísea koane símea ya pitivóko koéhati Torôadi. ⁹ Yaneko yóti koeku óvea yane pitivóko, ápe éxokoake Itukó'oviti ne Poûlu ya kutí koeti hopúne. Hara noíxo, hóyeno íhae Masêdonea xe'ó koyêti ihaxíkoati. Hara kíxoa: “Kiná'aka yâkeneye ya Masêdonea, hivá'axapanavi” koéne. ¹⁰ Ehá'axo ápe neko éxokoake Itukó'oviti ne Poûlu, kóusokovone ûti vóneaya, vexoâti itúkeovo Itukó'oviti ihaxíkovi koyúhoponea ûti ne inámati ihíkavovoti koyúhoti koeku Jesus xapákuke ne íhae Masêdonea.

Hokôpo Jesus ne sêno koéhati Lîtea ya Filípu

¹¹ Vipuhíkeane Torôadi ya hána'iti vatéke, ponó koene uti Samotarásiya. Po'ípone káxe ina vitopóno pitivóko koéhati Neápuli. ¹² Ukeâti Neápuli, Filípu vóno. Enepone pitivóko, koati hána'iti, epó'oxo koati exóneti yane po'ínuhiko pitivóko ya Masêdonea. Kutí koe kixoku koêku ya Róma yane pitivóko vo'oku itúkeovo ne ponóvoti kixovókuti ya Róma hokokónoya. Énomone vóko kali ye'á koeti káxe. ¹³ Simovóne sâputu, vipúhikea ne pitivóko vonoti xe'o huvêo vo'oku hara koeti visóneu: “Anêkomea ho'úxovoku xâne itúkea orásaum” koeti visóneu. Simoné'e utíya, ina vivatáko koane yúhoikea úti ne senóhiko ho'uxóvotine, koane koyúhoinoa úti ne emo'u Itukó'oviti. ¹⁴ Xapákuke neko senóhiko kamokénoviti, ápe koéhati Lîtea, íhae pitivóko iháxoneti Tiyâtira. Ká'aye itúkovo neko sêno, kaváneti koati únati ipovóti kalísoti híyeu. Koatí-maka teyoti Itukó'oviti neko sêno. Míhe'okea isóneu Itukó'oviti kutípea neko yuho Poûlu. ¹⁵ Ina ahíkovomaka iháke Jesus, koane uhá koeti xâne íhae óvokuke. Ike áhikinevo hara kixó'ovi:

—Itukapu kitipoâteoxo indúkeovo hokópotine Jesus, yaxénaponuikopo óvonguke. Koati yókokunemo njokóyoke —koéne yuhó'inovi.

Éno íta'ixeovi, ehane xanépoa úti.

Koitóvokono árunoe vekoti kovóti

¹⁶ Po'íke káxe koeku vónea ho'úxovokuke xâne itúkea orásaum, ítokopovovi árunoe éxoti vékea kovóti vo'oku itúkeovo úroevo ndémoniu. Éno írikuxea ne hóyenohiko kovoxeâti neko árunoe. ¹⁷ Koékuti vékoku ne Poûlu koánemaka úti, hokó'ovi neko árunoe koane vá'uixea. Hara koe yúho vá'uixea:

—Enepora hóyenohiko, aínovo ovóxehiko Itukó'oviti, enepone koati payásoti ya uhá koêti. Epó'oxo simínokoe koyúhoinopinoe kixeku ítivoa ne pehú-nevo —kóye.

¹⁸ Koati ênoti káxe kóyeyeaneye. Ehane ímaxova Poûlu. Na'akené kó'inoane, ina kixôa neko ndémoniu:

—Ya iháke Jesus Kristu mbahúkopi ipíhikopi ra árunoe —kíxoane.

Koati énomone yaneko ókoku ôra ipúhikopeane ndémoniu neko árunoe.

Yehépóke'exokono ne Poûlu yoko Síla

¹⁹ Noixoâne hóyenohiko kovoxeâti neko árunoe ákoyeanemo namúkope tiúkete vo'ókuke, namúkonehiko Poûlu yoko Síla, ina kahakôa parásake noné-kuke ne pahúkotihiho yane pitivóko. ²⁰ Isímoane nonékuke neko exeâti koêku ne koekútihiho yane pitivóko, hara koéhiko:

—Enepohikora hóyeno júdeu, koati kopoé'akoti isóneu xanéhiko yara píti-vokona úti, ²¹ ihíkaxoti kixovókuti ákoti omotóva kutípea úti, ákotimaka omotóva hókea úti vo'oku uti rómanu —koénehiko.

²² Yane kutikokó koe isóneu ímaikinovo evo Poûlu neko éno ho'uxóvoti xâne. Ina véyo ípovo evo Poûlu neko pahúkotihiho koane pahúkea yehépo-ke'exeokono ya itátane tikóti. ²³ Enoné'e yehépoke'exeokono, ina kurikókono ika'ákovokutike. Koati ixikó'okokonoti ne éxoti koeku iká'aeti kókohiyana kíkoxiea motovâti ákoyea itápuhiko. ²⁴ Kamoáne éxoti koeku iká'aeti neko emóuinokono, ina ómo evo Poûlu xoko koati tiú'iyeku iká'akeokono xâne,

ínamaka ikahévexoa. Títiu kíxea hêve ya koati êno ínati tâpoa. ²⁵ Xu'ikénene, kuteâti kuku yóti, ixómonehiko itûko orásaum ne Poûlu yoko Síla xoko iká-'akokonoku, koane imóko'ixeovohiko ihayú'ikoti Itukó'oviti. Yoko kámoke-noane po'ínuhiko iká'aeti. ²⁶ Yane apé koéne xúnati iyuyôti poké'e koyuyoâti neko ika'ákovokuti ukeâti poéheveke. Uhá koe imíhe'okea páhapetea neko ika'ákovokuti vo'ókuke, epó'oxo heú koe ikúxeyea neko korénde, iká'o neko iká'aetihiko.

Hokôpo Jesus neko éxoti koeku iká'aetihiko

²⁷ Yane iyukovó koéne neko éxoti koeku iká'aetihiko. Noixoâne mihe'oké kó'iyane neko pahapétihiko, hé kixone hána'iti pirítauna, mani koepéko-povoti. Ikutíxati kohó'itinehiko neko iká'aeti óyonone. ²⁸ Itea vaúkoa Poûlu. Hara kíxoa:

—Hako kixevóneye! Vanéye, uhá koeti úti, uti iká'aeti —kíxoane.

²⁹ Ina pahúko fhuxeokono yúku neko éxoti koeku iká'aetihiko. Yane éhakovo úrukeovo xoko óvoheixoku Poûlu yoko Síla, ina ipuyúxexea noné-kuke xaneâti ínayea honónoko mûyo. ³⁰ Yane ina kopúhikopo evo Poûlu meúkeke. Hara kíxoa:

—Unaém, kuti ngónoko motovâti índeo va ne mbahúnevo?

³¹ Ina yumopâ evo Poûlu:

—Yakútipo Vúnae Jesus. Ênomonemo koitóvopi ya pehúnevo, koánemaka uhá koeti xâne íhae yóvokuke —kíxoane.

³² Yane koyúhoinoane evo Poûlu emo'u Itukó'oviti neko hóyeno, koáne ne uhá koeti xâne íhae óvokuke. ³³ Ênomone yaneke ôra ya yóti, kátarakopone evo Poûlu neko éxoti koeku iká'aetihiko, kipo'íkopinoati óko'onevo ike yehé-poke'exinekonono. Ikénepoke, áhikovo neko hóyeno ya iháke Jesus koánemaka uhá koeti xâne íhae óvokuke. ³⁴ Ina ómo evo Poûlu óvokuke porexoâti nika. Êno elókeyea okóvo neko hóyeno koánemaka uhá koeti íhae óvokuke vo'oku kutípeanehiko Itukó'oviti.

Koeku yuhó'inoa tutíyehiko ne evo Poûlu

³⁵ Yuponíne, pahúkone pulísea ne tutíyehiko xokóyoke ne éxoti koeku iká-'aetihiko, pahukoâti kuríko pea evo Poûlu.

³⁶ Ina kíxo evo Poûlu neko exoti koeku iká'aeti koyonoâti:

—Pahúkonu tutíyehiko nguríko peopinoe. Motóvane pihépi, ákonemo yuvó-pitinoe —kíxoane.

³⁷ Ina yumopâ Poûlu:

—Ako yúhaikakana úti motovâti éxeokono ápeyea pahúnevo úti, itea kóyeane pahúkeovihiko yehépoke'exeokono úti parásake nonékuke uhá koeti xâne, ina kurikó'ovi ika'ákovokutike. Ako omótova kíxeokononeye úti, uti ovóheixoti opékuke xunáko ne ponóvoti kixovókuti ya Róma. Inípono kahá-'ayeahiko pahúkea kuríkoponeokono úti kó'oyene he'ono'ú koêti ákoti exoâti. Ako yusíka kó'iyane. Kena'ákanehiko kuríko peovi —kíxoane Poûlu.

³⁸ Ina aukópovo neko pulísea xokóyoke ne tutíyehiko koane éto'okopeahiko yuho Poûlu. Kamoáne tutíyehiko neko yuhó'inoa pulísea, yupihovó koéne píkea exoâne ápeyea xunáko ne ponóvoti kixovókuti ya Róma kotíxea evo Poûlu. ³⁹ Yane pihóne neko tutíyehiko xoko evo Poûlu. Hara kíxoahiko:

—Hako kixe'évi. Pahúkovo ūti —kíxoanehiko.

Ina kurikópohiko evo Poûlu koane épemo'ixeahiko ipúhikoepa neko piti-vóko.

⁴⁰ Ipuhíkopeane ika'ákovokuti, pihóponehiko óvokuke Lítea. Noixópo po'í-nuhiko kutípoti Jesus ne evo Poûlu, kóxunakopea isóneu, ínahiko pihôpo.

Poûlu yoko Síla ya Tesálonika

17 ¹ Vekoáne Poûlu yoko Síla ne pitivókohiko koéhati Ánfipoli yoko Apó-lonea, yane simónehiko ya Tesálonika. Yaneke pitivóko ápe sinâgoga, íhikaxovoku hó'e jûdeuhiko. ² Koati kixóvokune ne Poûlu koékuti yónoku opósikea ne jûdeuhiko. Hukínóvoti píhea sinâgogake. Mopó'a sâputu yónohei-xoa Poûlu, koyuhó'inoati koék ne yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti. ³ Kouârapu'ikinoa Poûlu koék neko yutoéti, koyuhó'inoati kónokea koítóponeovo kotíveti ne Mésiya, enepone páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne, koane kónokeamaka ivókeovo yoko exépukopea ukópea xapa ivokóvoti. Haramaka kíxovokoxoa:

—Enepone Jesus ngixínopikenoe, énomone itukóvo Mésiya, páhoe Itukó'oviti koíteovovi —kíxovokoxoane.

⁴ Xapákuke neko jûdeuhiko, ápe itukínoati isóneu neko yuho Poûlu koáne kutipoâti. Yane kahá'ineponehiko Poûlu yoko Síla. Xapákuke ne xâne teyoti Itukó'oviti ákoti itukapu jûdeu, enómaka kutipeâti yûho, koánemaka senó-hiko teyonéti yane pitivóko.

⁵ Itea ahúxukinovo okovo evo Poûlu neko jûdeuhiko ákoti akutipo Jesus. Koáhati iyókovatihiko kíxoaku xanéhiko ivávakea evo Poûlu. Hukínóvoti ítaikoponea koyuvórixovoti hóyenhiko xané'iyea. Ina koturíhikopono xané-hiko yaneke pitivóko, kopuhíkeati tûti, íhíkaxoati okópea evo Poûlu. Yane pihónéhiko óvokuke Njázaum, kahá'atihiko veyóponea evo Poûlu koane káhakea meúkeke nonékuke neko xanéhiko. ⁶ Itea ako inú'ika. Yane namúko-hiko Njázaum koane po'ínuhiko kutípoti Jesus, ina kahakoâhiko nonékuke ne pahúkoti yane pitivóko. Yane hara kíxoahiko:

—Simó'ovinemaka ne hóyenhiko yómoti koésayu'ixea isóneu xanéhiko ya uhá koeti kúveu mêm. ⁷ Poréxoa Njázaum ókea óvokuke. Enepohikone hóyeno, aínovo okópoti yuho Sêza, natina ūti vo'oku koyúhoyea ápeyea po'í nâti koéhati Jesus —kíxoanehiko.

⁸ Kameáne xanéhiko koánemaka ne pahúkotihiko yane pitivóko neko yûho, ako aúhepe isóneu. ⁹ Itea kóyeane kuríkopeahiko Njázaum yoko ha'ínehiko. Itea tumúneke yusíkea pihópea, kónoko poréxea tiúketi. Yoko enepo hákoti po'í évotikokonoke ikénepoke, mani kayukópinokonoti neko tiúketi.

Pího Poûlu yoko Síla ya Mbêreya

¹⁰ Énomone yaneke yóti pahúkoa po'ínuhiko kutípoti Jesus ne Poûlu yoko Síla ya Mbêreya. Simoné'eya, pihóne íhikaxovokuke hó'e jûdeuhiko. ¹¹ Yoko unatíne isóneu ne íhae Mbêreya yane íhae Tesálonika. Koati ivavákoateoxo neko yuho evo Poûlu. Koane heú koeti káxe íhikaxova ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti, noixoâti kó'iyeanexoye, kuteâti neko kámone xoko Poûlu. ¹² Énomone enó'ino xâne xapákuke kutipoâti neko yuho evo Poûlu. Ápe senó-hiko ngerêku teyonéti kutipeâti yûho, koánemaka kali xu'ínati hóyeno nge-rêkumaka. ¹³ Itea enepohikone jûdeu íhae Tesálonika ákoti akutipo Jesus,

ehá'axo éxoa símeane Poûlu ya Mbêreya koyuhoâti ne emo'u Itukó'ovitiya, pihónéhiko kopuhíkoponeati tûti ne xanéhiko yane pitivóko, ihíkaxoatihiko okópea evo Poûlu. ¹⁴Yane hú kixoane kutípotihiko Jesus pahúkea ne Poûlu po'íke pitivóko xe'ókuke mar. Itea óvaikone Síla yoko Timóti ya Mbêreya. ¹⁵Yoko ápe xánenahiko Poûlu koyonoâti, kurikóponoatihiko tukú koeti piti-vóko koéhati Átena. Ina aukópovohiko xoko úkeaku, omópotihiko emo'u Poûlu páhoepino Síla yoko Timóti ákoyea iká'akarixapu píhea xokóyoke.

Koyúho ne Poûlu ya Átena

¹⁶Ya Átena, koeku kúxoixea Poûlu símea ne Síla yoko Timóti, yupíhova ikótivexea isóneuke vo'oku enó'iyea sándu, kuvóvone neko xanéhiko yane pitivóko. ¹⁷Énomone pihíno xoko íhikaxovoku h'óe júdeuhiko koyuhóponoati ne emo'u Itukó'oviti xapákuke ne júdeuya koánemaka ne ngerékuhiko teyoti Itukó'oviti ho'uxóvotimakaya. Kúteanemaka kixoku koyúhoino po'ínuhiko xâne ya parásake itukovo káxe, koêkuti tokópone.

¹⁸Yoko ápe xâne áhati esá'ikeokoko isoneûti kuteâti ápeinoke xâne yara kúveu mêum koane póneovoku h'óe xâne. Xapákukehiko nekôyo, ápe xâne hokotíhiko isóneu hóyeno koéhati Épikuru. Ina apémaka po'ínuhiko xâne hokoti po'i isoneûti iháxoneti éstoiku, po'i h'óe xâne. Xapákuke nekôyohiko, ápe kahá'ati yumópea Poûlu. Hara kixókokohiko vo'ókuke:

—Kútea koyuhóheoti rá'a. Kutimea itukóvove ne kíxone? —kixókoko.

Ina koehíko po'ínu:

—Po'ímea kó'iyevoku h'óe xâne koyúho.

Yoko kó'inokeneye yúho vo'oku ítúkeovo Jesus koane exépukopea ukópea xapa ivokóvoti koyúho ne Poûlu. ¹⁹Ina omohíko Poûlu Areópague, ho'úxo-voku pahúkoti hiko yane pitivóko, kaha'âti hiko éxea koêku ne inámati ihíkavoti íhikau Poûlu. Yane hara kíxoa xanéhiko:

²⁰—Koati pó'iti ne ihíkavoti yomínovike. Ako kámeaku úti kuteâti. Kahá'a úti véxea koêku —kíxoanehiko.

²¹Yoko koati kixóvokune ne xanéhiko íhae Átena koánemaka ne po'ínuhiko xâne ko'óvokutimakaya íhae po'íhiko pitivóko, ako po'i yuíxovonehiko ákoti itukapu koyúhoyea koane kámokenoyea inámati isoneûti.

²²Ina exepúko ne Poûlu nonékuke neko xanéhiko yane ho'úxovoku pahúkoti hiko. Hara kíxovokoxoa:

—Ítínoe ko'óvokuti ya Átena, noínjoa ya uhá koeti koekúti itíkivonoe xâne koati yuíxóvoti h'óe. ²³Vo'oku koêkuti véngoku yara kúveu pitivóko, noínjoa ápeya sasá'iti kixóvokuti kéxepoenohiko hé'e. Yoko xapákuke kéxepoehiko, ápe póhutiya apêti yutoéti koêti: “Eneporâ'a, ítuke ra ho'éti ákoti vexâ” koêti. Enepora ákoti yexâ, énomone ngoyúhoinopinoo kó'oyene. ²⁴Itukó'oviti, enepone itukoâti ra mêum yoko uhá koeti ovâti, únae ra vanúke yoko poké'e, ako ava péti koéxepoe xâne. ²⁵Ákomaka nókone mani ítukeinoake xâne. Koáhati énomone porexó'ovi vápeya koane vómixekuyeovo, koane kouso-kinovimaka uhá koeti po'ínu nókone úti. ²⁶Enepone inúxoti hóyeno ítuke, énomone úkea uhá koeti po'ínuhiko xâne póneake Itukó'oviti óvea ra uhá koeti kúveu mêum. Yoko mekúke ítúkinoahiko Itukó'oviti kaxena ápepemo koane émeuxa óvohikoku, ²⁷motovâti opósikeahiko Itukó'oviti koane ítóponea éxea yane opósikea ah'ókeova, upánini ako ahíka Itukó'oviti ne póhuti koxe'u

xâne. ²⁸Koati xokóyoke úkea vómixekuyeovo koane vehévokeovo. Énomone-maka úkea vápeyea, kuteâtímaka koeku kó'íyea yútoeke po'ínuhiko hóyeno xepákukeno, enepone éxoti yutóxea poêziya, vo'oku hara kôe: "Utímaka xe'éxaxapa Íhae Vanúke" koe yútoe. ²⁹Koeku vitúkeovo xe'éxaxapa Itukó-'oviti, ako yusíka ápeyea visóneunoa ne Itukó'oviti itúkeovo kuteâti itukéti ya ôro, péhu koánemaka mopô, ítuke vo'u xâne, kuteâti isóneunoa itukoâti. ³⁰Ako kíxoaku Itukó'oviti ne xâne koetíneye isóneunoa mekúke avô'o exâ koêku, itea kó'oyene éxokoane Itukó'oviti ne heú koeti xâne, koêkuti óvohi-koku yara kúveu mêum, kónokea ikótivexea isóneuke ne pahúnevo koane kuríkopea. ³¹Vo'oku itúkinoane Itukó'oviti kaxena yúhoikopeakumo ne uhá koeti xâne vo'oku kixoku itúkeovo. Yoko koati ponóvotimo ítuke yaneko káxe yuhaíkapavine neko noífovokoe Itukó'oviti yúhoikopeovimo, enepone éxokoke uhá koeti xâne itúkeovo noífovokoe yaneko koexépukopa ukópea xapa ivokó-voti —kíxovokoxoane Poûlu.

Ako akútíkoko isóneuno yuho Poûlu ne íhae Átena

³²Kamoáne xanéhiko neko yuho Poûlu koêku ne exepúkopeati ukópea xapa ivokóvoti, ápe koemóke'ati. Itea hara koe po'ínuhiko:

—Kahá'a úti keyúhopinoveamakamo ra koekúti po'íke káxe —kíxoanehiko.

³³Yane pihópeane Poûlu. ³⁴Itea ápehiko xâne kaha'ínepoati, kutipeâti yúho. Xapákuke ne kutipoâti, ápe koéhati Ndiunísíu, hóyeno teyonéti xapá-kuke po'ínuhiko payásoti ya Areópagu. Ina apémaka sêno koéhati Ndámari, koánemaka po'ínuhiko xâne.

Poûlu ya Koríntu

18 ¹Ikénepoke neko koekúti, ipúhikopeane Átena ne Poûlu. Hara yonópo pitivóko koéhati Koríntu. ²Énomone tokópea hóyeno júdeu koéhati Ákila, íhae Póntu. Enepone hóyeno, avo áxu'ikenepo seópine ukópea Róma ya Ítalea, vo'oku ápeyea nâti koéhati Kalaútiu ya Róma pahuhíkopotí ipúhikopea uhá koeti júdeu yaneko pitivóko. Xané kixópomaka yêno koéhati Pírísila. Ina yuhó'ixoponoahiko Poûlu. ³Yane ókeane Poûlu óvokuke vo'oku itúkeovo kutikókotíne itúkovoke. Koáhati itúkotihipo itukéti, kali péti ipó ipo kixonéti. ⁴Yoko uhá koeti sâputu koyúhotíne koeku Jesus ne Poûlu sinâgo-gake, enepone íhikaxovoku hó'e júdeuhiko, kaha'aínoati ne evo júdeu koáne ne ngerêkúhiko kutípea ne íhíkavoti íhikaxone.

Koyúho koeku Jesus ne Poûlu

⁵Simón'é Síla yoko Timóti ukeâti Masêdonea, ixíkoako Poûlu ne po'i ítuke motovâti itúkeovo póhutíne koyúhoyea emo'u Itukó'oviti yuíxovo, exókoati neko júdeuhiko itúkeovo Jesus ne Mésiya, enepone páhoe Itukó'oviti kóiteovo xâne. ⁶Itea okópohiko Poûlu neko júdeuhiko koane koémoke'eyea. Ina ikatá-taheopo ípovo ne Poûlu muyókuke exókoati ákoyeane omótokea íkameoko-nohiko emo'u Itukó'oviti. Hara kíxovokoxoa:

—Keyumákapunemo enepo itukapu ipihóponovokutíke yenóponoe. Hainamo oúngeke yóno ne ipíheponikonomo. Ukeátíne kó'oyene, ngoyuhó-'inoatinemo emo'u Itukó'oviti ne xanéhiko ákoti itukapu júdeu —kíxovoko-xoane.

⁷Ipuhíkopeane neko fhikaxovoku hó'e jûdeuhiko, hane yonópo ne Poûlu óvokuke hóyeno koéhati Tísu Njústu, hóyeno koati teyoti Itukó'oviti. Yoko xêrerekuke fhikaxovoku hó'e jûdeu óvo. ⁸Enepone hóyeno koéhati Kiríspu inuxínoati ne itukéti yane fhikaxovoku hó'e jûdeu, kutipo Vúnae koane uhá koeti íhae óvokuke. Enómaka po'ínuhiko xâne íhae Koríntu kutipoâti ne emo'u Itukó'oviti kamoáne, koane áhikovohiko ya iháke Vúnae.

⁹Yaneko yóti, ápe éxokoake Vúnae ne Poûlu ya kutí koetíke hopúne. Hara kíxoa:

—Hako píke, itea yákoyeneye keyúhoyinu. Hako keyunúkovo ¹⁰vo'oku anéyem xikóyoke. Ákomo itoti itúkinopi váhere, vo'oku koati ênoti xâne kutipónutine yara pitivóko —kíxoane.

¹¹Yoko poéha xoénae sei koe kohê óva Poûlu xapákuke ihíkaxoati emo'u Itukó'oviti yane pitivóko.

Omokóno Poûlu xoko Ngáliu

¹²Itukóvone pahúkoti ne Ngáliu ya Ákaya, ho'úxovo neko jûdeuhiko okópoti Poûlu. Ina omâ yuhoíkovokutike nonékuke Ngáliu. ¹³Hara kôe yuhóhiko:

—Enepora hóyeno, koati ahúkoti itokúxoti okovo xanéhiko, yoko kopoé'a-keatimaka kixoku hókeahiko Itukó'oviti ya ákoti ihíkaxavea Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse —koénehiko.

¹⁴Ehá'axo mani koyúho ne Poûlu, hara kíxovokoxoa Ngáliu ne jûdeuhiko:

—Itínoe jûdeu, enepone itukapu ákoti aunáti ítuke ra hóyeno, áko'o ituká-puni koati váhere koekúti kuteâti koepékoti ítúko, hainápo mani usó ngoyêti ngámea yihónoe. ¹⁵Itea koeku ítúkeovo yuhôti, yoko ihâe hokonéti, yoko koekúti ya Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse hé'e, ítínenoe exêa koêku. Ako angáha'a ênjea koêku ra koekúti kuteâti —kíxovokoxoane.

¹⁶Ina kopúhikopahiko Ngáliu yane yuhoíkovokuti. ¹⁷Yane enepone xanéhiko ho'uxóvotiya, namúkone hóyeno koéhati Sósteni, tutíye ya ho'úxinovokuke hó'e jûdeu, ina yehepóke'exoa nonékuke yuhoíkovokuti. Itea ako ítúkoake Ngáliu neko koekúti.

Kayukópovone Poûlu ya Antiokíya

¹⁸Kene Poûlu enó'iko káxe óvea ya Koríntu. Ehane íkopova ne kutípotihiko Jesus. Yane namúkopone hána'iti vatéke yonópoti Síreake. Hane xanépo Pirísila yoko Ákila. Yoko tumúneke ipúhikopea Sénkereya, kaúlalapu'ikovo ne Poûlu, éxokovope kousokeamo emo'u xoko Itukó'oviti. ¹⁹Simohíko ya piti-vóko koéhati Éfezu, óvane Pirísila yoko Ákila. Ina ukopóno ne Poûlu, yonoti fhikaxovokuke hó'e jûdeuhiko koyúhopoinoa emo'u Itukó'oviti. ²⁰Yane kahá-'ainohiko Poûlu óvea kali ye'á koeti káxe, itea ako akáha'a Poûlu. ²¹Ina kixovókoxoa Poûlu ikopóva:

—Itukapu ahá'inonu Itukó'oviti, aungópinovopitikomo yâye —kíxovokoxoane.

Yane namú kixópone ivú'e, ipúhikopeane Éfezu. ²²Simoné'e ya Sezâreya, evésekeane neko ivú'e. Yane ukóponone ya Njeruzálem noixóponoati ne kutípotihiko Jesus-ya. Yane pihópone ya Antiokíya. ²³Kali ôkoane Poúluya, ina ukopónopomaka. Hane véko ya poké'exa Ngalásea inúxotike, ina ukopóno poké'exa Firíjea koxunákoati ikéneke Vúnae ne uhá koeti kutípoti Jesus-ya.

Ápolu ya Éfezu

²⁴Énomone yaneko káxehiko, símo ya Éfezu hóyeno jûdeu íhae Alíxandiriya. Ápolu koéha. Enepone hóyeno é'exo kíxoa ne emo'u Itukó'oviti koane koati ahúkoti koyuhoâti. ²⁵Éxoamaka koêku ne ihíkavoti íhauti Kaná'uti Xêne yonópoti xoko Itukó'oviti, enepone ihíkavoti koeku Vúnae. Yoko enepo koyúho neko Ápolu, koati heru'ó kixoâti omíxone íhikaxea koane koati tokopó-voteoxo ne yúho koeku Jesus. Itea poéhane ihíkavoti koeku Jesus, íhikaxone Xuaum Mbátita yaneko ahíkexo xâne, ene éxo. ²⁶Yane turíxovone koyúhoyea ákoti píkone ya íhikaxovoku hó'e jûdeu. Yoko kámoa Ákila koane Pirísila. Uke'éxone koyúhoyea ne Ápolu, ina itaíkoa evo Ákila xanépea óvokuke koane íhikaxeahiko po'ínuhiko koekúti nókone éxea koêku ne kaná'uti xêne íhikaxovike Itukó'oviti. ²⁷Yane kahá'ane yónea poké'exe Ákaya ne Ápolu, ina huvo'óxo po'ínuhiko kutípoti Jesus yutoxínoati koyuhópeti ómonemo yonoti xoko kutípotihiko Jesus ya Ákaya, epemoâti hiko kátarakea koeku símea Ápolu xapákuke. Simoné'eya, enepohikone xâne kutípoti Jesus vo'ókuke ne hána'iti seánako Vúnae oukeke, éno huv'óxeokono ikéneke Vúnae vo'oku ítuke Ápolu xapákuke. ²⁸Yoko koati ú'uhapu'i-ú'uhapu'i kixoxinoati Ápolu ne jûdeuhiko, enepo koyúho íhikaxovokuke hó'e itúkeovo Mésiya ne Jesus, enepone páhoe Itukó'oviti koíteova, exókoati ya emó'uke Itukó'oviti kó'iyeaneye.

Poûlu ya Éfezu

19 ¹Koeku óvea ne Ápolu ya Koríntu, hane ayákukoponovo ne Poûlu vanúke'exeaku neko poké'e, haínati xe'o mar, ina símo ya Éfezu. Yoko ápe xanéhiko tokóponeya kutipoâti ne inámati ihíkavoti koyúhoti koeku Jesus. ²Ina epemó'ikoa Poûlu namúkeanehiko ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti koeku kutípea. Yane hara kixópahiko:

—Muhíkinova ápeyea ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, ako kámeaku úti koyuhoâti —koénehiko.

³Ina kixovóxopamaka Poûlu:

—Ná'ikopo kixé'eyenoe yáhihikono?

Ina yumopâhiko:

—Kuteâti páhoenovi Xuaum Mbátita.

⁴Ina kixovóxopamaka Poûlu:

—Enepone áhikeovo ne xâne xoko Xuâum, énomone vo'oku ikótivexea isó-neuke ne pahúnevo koane kuríkopea koane kutípea neko keno'ókoti ikéne-poke, enepone Jesus —kíxovokoxoane.

⁵Kamoánehiko neko yuho Poûlu, áhikovonehiko ya íháke Vúnae Jesus.

⁶Ina ipíhoa Poûlu vó'u tutíkuke neko xâne, yane namúkoanehiko ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ina turixóvo koyúhoyeahiko inámati yuhôti ákoti itukapu éxone, ikó'iparaxoake Itukó'oviti koyúhoyea, koane koyúhohikomaka koekúti éxokoake Itukó'oviti. ⁷Yoko enepohikoneko hóyeno koetíneye, anêko kuteâti ndusé koêti.

Poûlu ya íhikaxoku Tíranu

⁸Kúveu mopo'âti kohê, kóyekune ne Poûlu yane íhikaxovokuke hó'e jûdeu koyúhoyea koeku Jesus. Koati ákoti píkone koyúhoyea xapákuke neko xâne,

exókoati ponóvoku ne ihíkauvoti koêku ne natíxea Itukó'oviti xapa xâne, kaha'aínoati kutípeahiko. ⁹Itea ápe xâne tiú'iti omíxone xapákuke, ákoti akutípoa ne yuhu Poûlu, koyuhoâti xapa xanéhiko ákoyea aúinati neko ihíkauvoti fhauti Kaná'uti Xêne yonópoti xoko Itukó'oviti. Yane ipúhikopeane Poûlu xapákuke. Xanépoamaka neko kutípotihiko Jesus. Yane turíxoponemaka íhikaxea ne Poûlu uhá koeti káxe íhikaxokuke hóyeno koéhati Tíranu. ¹⁰Pí'a xoénae íhikaxoya, kutí'inoke kamotíhiko emo'u Vúnae ne uhá koeti ko'óvo-kuti ya poké'exa Ázea, jûdeuhiko koánemaka po'ínuhiko xâne ákoti itukápa.

Xé'ahiko hóyeno koéhati Séva

¹¹Yoko poréxoá Itukó'oviti ne Poûlu itúkea koati êno hána'iti iyupánevoti. ¹²Muhíkova kuteâti léhuna Poûlu, áko'o itukovo ramá'o, omokóno xoko xâne ka'arínети, yane koati itóvoti ne ka'arínети koeku sípoheyea, koane ipúhikopeamaka ne ndémoniuhiko xoko xâne úroevo. ¹³Ápemaka jûdeuhiko ákoti tópi yónoku, kopúhikopoti ndémoniu xapa xâne. Ina kahâ'a ikó'itukexea iha Vúnae Jesus kópuhikopea ndémoniu kuteâti kíxoaku Poûlu. Hara kixóhiko ndémoniu neko hóyenhiko:

—Ya iháke Jesus, enepone koyúhone Poûlu, mbahúkopi ipíhikopi ne xâne yúroevo —kíxoanehiko.

¹⁴Yoko seti kôe ne hóyeno kixotíneye ítuke. Aínovo xe'éxaxapa jûdeu koéhati Séva, tuti uhá koeti sasedóti inuxínoti jûdeu hó'eke. ¹⁵Itea hara kíxovokoxoa ndémoniu mani áha kópuhikopeahiko:

—Énjoa ne Jesus koánemaka itukóvotiye ne Poûlu, itea kuti itínoe? —kíxovokoxoane.

¹⁶Yane enepone hóyeno úroevo ndémoniu, kovése'uxovanehiko. Koati yupíhóvati xunáko, ákoinoke ítahiko sa'íkeova. Êno kíxoakuhiko. Mahupí koépo ne hóyenhiko kohó'ipea neko ovokúti óvoheixoku, koane êno óko'onevohiko. ¹⁷Enepone uhá koeti ko'óvokuti ya Éfezu, jûdeu koánemaka ne po'ínuhiko xâne ákoti itukápa, yupíhovo píkea eyekóxoá neko koekúti. Êno ihayú'ikoati ne iha Vúnae Jesus vo'ókuke. ¹⁸Enómaka xâne kutípotine Jesus exepúkoti nonékuke po'ínuhiko xâne, koyuhópoti váhere ítuke yanekóyoke. ¹⁹Enómaka koixómoneti kuríkotí itúkovo, itixoâtimaka ne koyúhopehiko íhikaxovope itúkea ítuke. Ina oro'ókoahiko nonékuke uhá koêti. Itukínoahiko yé'akeye tiúketi ovâti neko koyuhópetihiko, pó'okoahiko itóponea kuteâti sinkoenta koeti mili pe'u tiúketi. Koati yupíhovó koe êno tiúketi ovâti. ²⁰Énomone koéneye yupíheovo itóhineyea koane ukóponea ne emo'u Vúnae yanekóyoke.

Koturíhikovo xâne ya Éfezu

²¹Ikénepokehiko ra koekúti, kóusokone isóneu ne Poûlu yónea Njeruzálem, koane vekópea poké'exa Masêdonea yoko Ákaya. Haramaka koeti isóneu: “Ikénepoke yóneam Njeruzálem, ngónokomaka yóneam Róma” koêti isóneu.

²²Yane pahúkone Timótí yoko Erástu yóneahiko Masêdonea. Enepone pí'ati, koati huvo'óxoti Poûlu ya ítukeke Vúnae. Kene Poûlu, óvaikone ya poké'exa Ázea kali ye'á koeti káxe.

²³Énomone yaneko káxehiko, êno koturíhikovoti ya Éfezu vo'ókuke ne ihíkauvoti fhauti Kaná'uti Xêne yonópoti xoko Itukó'oviti. ²⁴Ápe hóyeno koéhati Ndeméturu, ko'ítuketi péhu. Enepone itúkovo, énomone itúkea kali

iyoyónevoti, okovo péti, óvoku sáandu iháxoneti Ndeána, kuvóvone xanéhiko. Koati ênoti tiúketai námoe enepo kavanêa ne ítuke. Kúteanemaka koêku ne po'ínuhiko ko'itúkeati. ²⁵Ina ho'uxôa Ndeméturu neko po'ínuhiko ko'itúkeati ne kuteâti ítuke. Hara kíxovokoxoa:

—Itínoe hóyeno, yéxoanoe ítúkeovo ukínoviku apeínoviti ra ko'ítukeya ûti râ'a. ²⁶Neíxoaneno koane kémoane koeku ítuke ne hóyeno koéhati Poûlu, enó'iyane xâne ítone kutípea yûho koane kátavokea ya hó'e ûti. Yoko haina póhutine yâye Éfézuke, itea kalíhanini ya heú koeti poké'exa Ázea kíxeane. Koyúhoa ákoyea akána'u ne hó'e ûti koeku ítúkeovo ítuke vo'u xâne. ²⁷Haina póhutine itukéti vitúkovo koimaí ákoyeane ítúkokonoke, itea koí-maitimaka ákoyeane ítúkokonoke ne hána'iti imokóvokuti ítuke sáandu kuvóvone ûti, enepone hána'iti teyonéti Ndeána. Koímaiteoxo uké'eyea ítúkeovo hána'iti teyonéti nê'e, hó'e ne heú koeti íhae Ázea koáne ne heú koeti xâne yara kúveu mêum —koéne.

²⁸Kamoáne xanéhiko neko yuho Ndeméturu, yupihovó koéne ímaikexeovo, ina turixóvo vaúkexea:

—Hána'iti teyonéti ne Ndeána, hó'e ûti, uti íhae Éfézu —koénéhiko yûho vaúkexea.

²⁹Ehane koyó'i uhá koêti neko ko'óvokuti yane pitivóko ákoti koâti éxea koêku. Éhahikovo xoko ho'uxóvokuti iháxoneti teáturu, koane namúkeahiko pi'âti hóyeno íhae Masêdonea koéhati Ngáyu yoko Aristáku, ha'ine Poûlu. Káhakoa tukú koeti teáturuke. ³⁰Kahá'amaka úrukeova Poûlu xapákuke neko êno xâne, itea ako síka po'ínuhiko kutípoti Jesus. ³¹Ápemaka pahúkotihiho yane poké'e, ínikone Poûlu, pahukínoatimaka yûho ákoyea píha xapákuke neko xanéhiko. ³²Yoko pó'iti koeku yûho po'ínuhiko neko xâne, koánemaka po'ínuhiko. Koati ákoti tópi koêku yuhóhiko vaúkexea. Kalíhani uhá kó'iyea ákoyea éxina isóneu kó'inokeneye ne koekúti. ³³Enepone júdeuhikoya, veyo hóyeno koéhati Alíxandere xapákuke neko êno xâne, ina pahukôa píheha nonekútihe koyúhoinoahiko. Yane koéxepukinoane vô'u Alíxandere, kaha'aí-noati kóyunuhikeovo neko xâne motovâti koyúhoyea. ³⁴Itea exoâne po'ínuhiko xâne ítúkeovo júdeu ne Alíxandere, heú koéne turíxeovo vaúkexea. Yoko kutikokó koe yûho vaúkexea kúveu pi'âti ôra. Hara kóyehiko:

—Koati hána'iti teyonéti ne Ndeána, hókone ûti, uti íhae Éfézu —kóyehiko.

³⁵Yoko ápe pahúkoti yane pitivóko, yutoxínoti nâti, itoti kóyunukea neko xanéhiko. Hara kíxovokoxoa kóyunuhikinovoke:

—Itínoe hóyeno íhae Éfézu, enepora pítivokona ûti, hi'imé koe xâne exoâti ítúkeovo utíne katarákoa ne hána'iti imokóvokuti óvoku Ndeána, enepone hána'iti teyonéti hó'e ûti, koane utímaka katarákoa ne mopô, irikóvoti ukeâti vanúkeke, enepone okovóxinoviti Ndeána. ³⁶Yoko ako motovâti koyúhoyea ákoyea akána'u. Yusikóneikopo kéyunukivo. Hako hú kixêa ne ítike. Itíkina-noe iséneu koêkumo inúxotike. ³⁷Vo'oku enepohikora hóyeno yómone yâye, ako kaésayu'ixa hána'iti imokóvokuti óvoku hó'e ûti. Ákomaka ókoemoke'e Ndeána, hó'e ûti. ³⁸Enepo áva xâne ínixone Ndeméturu yoko ha'ínehiko poé'ayea ítuke, ápe koati kaxena yúhoikeokonoku xâne epó'oxo anêko pahúkotihihoya. Yusikóneikopo ítúkeovo énomone iyónoa. ³⁹Ava'ávo po'ínu koekúti yahánoe keyúhoyi vo'ókuke, ápe koati kaxena ho'úxinovaku xanéhiko ne koekúti kuteâti. ⁴⁰Koati koímaiti ápeyea koyúhoti vokópea pahúkotihiho

vo'oku kóturihikeovo xanéhiko kó'oyene. Enepomo vihaxíkakana yuhoíko-vokutike, ákomo yuho úti sa'íkeovake úti vo'ókuke ra êno koturíhikovoti — kíxovokoxoane

⁴¹ Uke'éxone koyúhoyea, ina pahukôa pihópea ne xanéhiko.

Pího Poúlu ya Masêdonea koáne ya Ákaya

20 ¹ Koyunúhikovone neko koturíhikovoti, pahúkoane Poúlu iháxiko-poneovo ne kutípotihiko Jesus. Simohíkone xokóyoke, kóuhepe-kopea Poúlu isóneuhiko, ina ikopóvamaka. Yane pihóne poké'exake Masêdonea. ² Heú kíxoá vékea neko poké'e noíxoponea ne kutípotihiko Vúnae koane káxunakea ikéneke Vúnae yane êno enékeake. Yane pihóne Ákayake. ³ Mopó'a kohê ovo Ákaya. Usó koyépone yónea Sírea ya hána'iti vatéke, eyé-koxone koeku júdeuhiko kahá'ayea koépekea. Yane káyukopovo ya Masêdonea. ⁴ Yoko hara íha ne xanépotihiko Poúlu (tukú koeti Ázea): Sópaturu íhae Mbêreya, xé'a Píru, koane Aristáku yoko Sékundu íhae Tesálonika; yoko Ngáyu íhae Ndêrbe. Ina apémaka Timóti yoko pi'âti íhae Ázea, enepone Tíkiku yoko Torófimu. ⁵ Enepohikorâ'a, inuxó koe tumúneke úti kuxo'óviti ya Torôadi. ⁶ Ikénepoke áyui júdeuhiko ya hó'eke níkeaku pâum ákoti kohiyá-koati, vivú'ixopone hána'iti vatéke vukopeâti Filípu. Singu koe káxe ikénepo, tokópaneuhiko úti neko kuxo'óviti ya Torôadi. Poéha kúveu lûmingu vókoaya.

Poúlu ya Torôadi

⁷ Yane inúxoti káxe ya sêmana, ho'úxinovo níkea uti pâum, puyákoponovo-pope vokóvo ivókinovovi Jesus. Koeku itúkeovo pihópopenemo Poúlu yaneko po'i káxe, ixomo koyúho nê'e, enekoâti ne po'ínuhiko úti xoko Jesus. Tukú kíxoá kuku yóti koyúhoyea. ⁸ Koati ênoti íhaku yúku ihuxoké koyêti yane kúveu pétí vanúkeke ho'úxovoku úti. ⁹ Yoko ápe homoêhou koéhati Eútiku vatá koyêti njánelake. Ehane ítoa ixépa neko homoêhou koeku kó'umokea koyúhoyea ne Poúlu. Koati imókoti neko homoêhou. Yane íkorokovone ukeâti njánelake. Mopó'apeke ovokúti ya vanúkeke úkea. Eherúkoponokono ne homoêhou, uké'ene omíxone, ivókovone. ¹⁰ Ina evesékinoá Poúlu, yane yupú-ninikinovane, ina xovokúxovo oúkeke ne homoêhou xaneâti kó'iyea:

—Hákonoe kenóko'i. Aúkopovone omíxone. Iyúkopovone —koéne.

¹¹ Yane alú'okoponemaka ne evo Poúlu kúveuke ne pétí, ina hono'ékexoane ne pâum, puyákoponovo-pope okóvo ivókinovovi Jesus, ina níkoá. Enópoikoma yuhó'inoahiko Poúlu. Tukú kíxoá uhapú'ine káxe, yane pihópone.

¹² Kene ne homoêhou, xanépoa kutípoti Jesus, yoko ákone yuvâti. Yupihovó kôe íhepepea isóneuhiko vo'ókuke.

Ipuhíkopeane Torôadi ne Poúlu

¹³ Ina namukópono uti hána'iti vatéke vonoti Áso, tokópeakunemo uti Poúlu kuteâti yuho úti yanekóyoke, vo'oku itúkeovo hêve yónea ne Poúlu tukú koeti Áso. ¹⁴ Tokopó'ovine Poúlu ya Áso, ina ivu'ixopomaka vivú'e vonoti pitivóko koéhati Mitíleni. ¹⁵ Yaneko po'ípone káxe, vukopeâne Mitíleni, ina hunonêo uti kali poké'e koéhati Kíyo kukúkeke úne. Poéha káxe ikéne, vitópono Sâmú. Poéhapoakomaka káxe ikénepo, ina símo utíya Milêtu. ¹⁶ Yoko tumúneke símea úti, kóusokone isóneu ne Poúlu ákoyeamo áka ya Éfêzu. Akó'oti akaha'a

xu'íkeneyea ya poké'exa Ázea. Koáhati iyóvotine okóvo símea ya Njeruzálem, enepo omotóva, tumúne ne áyui júdeu ya hó'eke, enepone Pentekósti.

Poúlu ya Milétu simôa inuxínoti ítuke Itukó'oviti ukeâti Éfezu

¹⁷Koeku vókea ya Milétu, pahúkoa Poúlu iháxikoponeovo ne inuxínotihiko itukéti imokóvokutike ya Éfezu. ¹⁸Simoánehiko, hara kíxovokoxoa Poúlu:

—É'exo kíxeanoe ne ngxoku indúkeovo xepákukenoe ukeâti inâ urú-ngovo poké'exa Ázea tukú koeti kó'oyene. ¹⁹Yéxoanoe ne ngxoku ngo'ítukeino Vúnae ákoyea ngapáyasakapu, koane enó'iyea írihikeovo nzo'óúke, koane enó'iyea kotíveti koekúti ndokópone vo'ókuke ne isóneunonu júdeu kahá'atihiko koépekeonu. ²⁰Yéxoamaka ákoyea kuríinja ngoyúhoinopinoe uhá koeti nékone kémi motovâti keúkoponivo ikéneke Vúnae, koane ínzika-xeopinoe imokóvokutike koánemaka ya yóvokukenoe. ²¹Ngoyúhoinoa emo'u Itukó'oviti ne júdeuhiko koánemaka ne po'ínuhiko xâne ákoti itukápa, ngoyúhó'inoati kónokea ikótívexea isóneuke ne pahúnevo nonékuke Itukó'oviti, koane kuríkopeamaka, yoko kúveovomaka Vúnae Jesus (Kristu). ²²Kó'oyene koati eombâti ngónokea yóneam Njeruzálem. Ako énja ngxíkonokumoya. ²³Poéhane éngo ne kouhapu'ikinonuke Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ingá'a-keokonono yoko ápeyeamo kotíveti koekúti kuxónuti ya uhá koeti pitivóko véngokuikomo. ²⁴Itea ya uhá koeti koekúti, usó ngóye ngoítóponeovo kotíveti yoko ivóngeoovo okonókovo. Poéhane ngahá'ayea únzexea ne itukéti ítuke-xeonusuke Vúnae Jesus, enepone ngoyúhoyea ne inámati ihíkavoti koyúhotei koéku ne hána'iti seánakovi Itukó'oviti.

²⁵—Kó'oyene énja ákoyeanemo neíxanu, itínoe ngoyúhoinoke kixoku koeku natíxea ne Itukó'oviti xapa xâne. ²⁶Énomone ngxínopinoe ákoyea itúkapu oúngekemo yóno áva yonópotei ipihóponovokutike xepákukenoe. ²⁷Vo'oku heu-heú ngíxo ngoyúhoinopeanoe ne isóneunovi Itukó'oviti. ²⁸Yokóhiyanavo, itínoe inuxínoti ítuke Itukó'oviti. Yokóhiyanamaka ne uhá koeti yíxovone ítukeke Itukó'oviti, enepohikone kutí koeti su'úso konókoti katarákoati, pónepikemaka Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti iníxinoa ikéneke Vúnae. Koati kaha'aínopitinoe Vúnae hivó'oxi ne ho'uxínovoti ítuke pónea kixoku hókea, vo'oku aínovone poréxopinoke ésa'i itúyoepa pahúnevo yaneko ovokóvo itína kuruhúke. ²⁹Enepo mbihapáne, énja símeopimo kutí koeti ipúhokovotihiko yovíre, enepohikone xâne ákoti okoseâna ne ínzau su'úso, yóyonone. ³⁰Muhíkova xepákukenoe, exepúkotimo hóyenhiko poe'á kixoti íhikaxea emo'u Itukó'oviti, kahá'atihiko ítúkeovo énomone hokópo ne po'ínu úti kutípotei Jesus. ³¹Énomone ngxínopinoe: Yokóhiyanavo, koane yokóhiyanamaka ne po'ínu úti. Itúkapunoe xâne iyukóvoti isóneu. Hako inotóva yokóvo ámbeyea xepákukenoe kúveu mopo'âti xoénae. Káxe, yóti ixómoyea enéngopi, péhutinoe, koane ápe írihikeovoku nzo'óúke ve'ókukeneo.

³²—Kó'oyene hane nguvínovopinoe Itukó'oviti yoko emó'u, enepone koyuhó'inoviti hána'iti seánakovi. Ápemaka xunáko neko emó'úti kótiu'ikeopinoe ikéneke Vúnae, koane ímotokenaxeopinoe nemúkopi kounaenovi Vúnae yakahá'inepoane ne uhá koeti po'ínuhiko kasása'ipupo. ³³Ako ápahuina xâne íyongeovoke tiúketina koane uhé'ekotinoe ípovo. ³⁴Yéxoapeponoe ngo'ítukeyea indúkoti ésa'i nóngone koánemaka nókone nza'ínehiko. ³⁵Ya uhá koeti koekúti, énjokopineneo kónokea ko'ítukeyea úti motovâti huvó'oxea uti xâne apêti nókone, puyakóponovoti vokóvo

ne emo'u Vúnae Jesus enepo kôe: "Haina xâne iko'íparaxokonoti, itea xâne huvo'óxoti po'ínu ya nókone yupihóvomo unako koêku" kôe —kíxovokoxoane Poûlu.

³⁶Uke'éxone koyúhoyea nê'e, ipuyuké koéne ítúkea orásaum koánemaka uhá koêti neko inuxínoti ítuke Itukó'oviti simoâti. ³⁷Koati êno hána'iti iká-xu'iyea okóvo uhá koêti, koane íyoyea, koane opóno'ekeahiko Poûlu, yoko siúnoneyea ikopóvati, exókoati hána'iko ne ákoyea omotóva okóvo. ³⁸Hane ikótivexo isóneukehiko yuho Poûlu ákoyeanemo naíxahiko. Ina xanepoâhiko tukú koeti xoko hána'iti vatéke ivú'epo.

Yóno Njeruzálem ne Poûlu

21 ¹Vuké'exone víkopeovahiko neko inuxínoti ítuke Itukó'oviti, yane namúkopone uti hána'iti vatéke, pihópone úti. Ponó koépone úti ya kali poké'e koéhati Kô ovoti kukúkeke úne. Poéhapoa káxe ikénepo, simóné úti ya Rôdi, ina vukopónomaka ya pitivóko koéhati Pátara, ²vitóponoku po'i hána'iti vatéke yonoti Fenísea. Énomone vivú'ixopo. Vúkeane pihôpo úti. ³Iyuseône Xípere yâtiike lopékuke úti, hunéneopane úti vonoti íyeuke Sírea. Ina símo uti pitivóko koéhati Tîru, kuríkoku ínone ne vivú'e. ⁴Yane pitivóko, vopósiko po'ínuhiko kutípoti Jesus. Vinixóponoa, poéha sêmana vókoa xapákukehiko. Vo'ókuke ne kouhupu'ikinoake Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti koêku ne kixókonokumo Poûlu, ixíko'okohiko Poûlu ákoyea píha ya Njeruzálem. ⁵Itea simovóné káxe pihópope úti, kóúsokovone úti ina vukopóno. Yoko heú kôe neko po'ínu úti xoko Jesus píhea kuríkoponeovi, xané kixotíhiko yêno koane xe'éxaxapa. Tukú kíxoa vipuhíkopeane ne pitivóko. Yâkonoye xe'ókuke ne úne, vipúyukexo vitúkoti orásaum. ⁶Vikopóvanehiko, vivú'ixopa ne hána'iti vatéke. Yane káyuhikopovone óvokuke ne po'ínuhiko úti kurikóponoviti.

Poûlu ya Sezâreya

⁷Vukeáne Tîru, pího úti ya Tolêmaida. Yaneko pitivóko, ápe po'ínu úti xoko Jesus noíxoponone úti. Poéha káxe vókoa xapákuke. ⁸Yaneko po'ípone káxe, vipúhíkopea xapákuke vonoti Sezâreya. Simoné'e utíya, pihóne úti xoko Filípi, enepone koyuhóponoati xapa xanéhiko ne inámati ihíkauvoti omínovike Jesus. Yoko enepone Filípi, énomone póhuti xapákuke neko seti koeti ndeákinu noivókoeti yanekóyoke. Vókoane ya xokóyoke. ⁹Yoko ápe koaturu koeti ihíne, ainóvoti ávoti oko'íma, koyúhotimaka koekúti kouhupu'ikinoake Itukó'oviti. ¹⁰Kali ye'á koeti káxe ike símine úti xoko Filípi, ápe hóyeno koéhati Ágabu simo'óviti ukeâti Njúdeya. Koati porófeta ne hóyeno koyúhotimaka koekúti kouhupu'ikinoake Itukó'oviti. ¹¹Simoné'e xapákuke úti, ina véyo ho'e Poûlu. Yane ikáhevevexopeva koane ikávo'uxopeova, koane kó'iyea:

—Hara koe kouhupu'ikinonuke Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti: Kuteâti ngxópopovu, énomonemo kíxoaneye júdeuhiko ya Njeruzálem únae ra ho'êti, ínama-kamo kurikâ xoko xâne ákoti itukapu júdeu, enepone payásoti ya utíke —koéne.

¹²Kamoáne úti ne yuho Ágabu, uti ha'ine Poûlu koánemaka neko po'ínuhiko íhae Sezâreya, êno yuhó'inoa úti ne Poûlu ákoyea píha Njeruzálem.

¹³Itea hara kixó'ovi Poûlu:

—Na koeti íyeyonoe kehá'ati kemúya'iki inzóneu? Haina póhutine ingá'a-keovo, itea usó ngóyemaka ivóngeovo ya Njeruzálem okonókovo vo'oku iha Vúnae Jesus —kixó'ovine.

¹⁴Noixoâne ûti ákoyea víta vípokea isóneu, sikó kíxoane ûti kuteâti isóneu-noa, koane kíxea ûti:

—Kaúsakapuikopo ahá'inopi Itukó'oviti —kíxoane ûti.

¹⁵Ikénepoke, kóusokopovone ûti ina vukopóno ya Njeruzálem. ¹⁶Ápemaka po'inu ûti xoko Jesus íhae Sezâreya xané'éviti iyonó'oviti xoko Menáso, kúxoti kutípoti Jesus íhae Xípere, vo'oku itúkeovo vókokunemo óvokuke.

Poûlu ya Njeruzálem

¹⁷Símo ûti ya Njeruzálem, elókea okóvo símea ûti ne po'inu ûti xoko Jesus.

¹⁸Yaneko po'ípone káxe, xané'evi Poûlu xoko Teâku. Ina ho'uxóvomaka uhá koêti neko inuxínoti ítuke Itukó'ovitiya. ¹⁹Yúhoikoanehiko Poûlu, yane uha-uhá kíxoa koyúhoinoa kíxoaku Itukó'oviti ikó'ítukexea ya ítukeke xapá-kuke xanéhiko ákoti itukapu jûdeu. ²⁰Kamoánehiko neko yuho Poûlu, iháyu-íkohiko Itukó'oviti ina kixohiko Poûlu:

—Iti po'inu ûti xoko Vúnae, yéxoapepo enó'ieane mili xâne kutípoti Jesus xapákuke viyénoxapa jûdeu, yoko ainóvoti koâti yuixóvati ne Ponó-voti Kixovókuti yútoenovi Muíse. ²¹Hara koe eyékoxeopikehiko íhikexi uhá koeti jûdeu ovâti xapákuke ne xâne ákoti itukapu jûdeu kuríkea hókea yútoe Muíse. Mahi keyuhó'inoatihikomaka kónokea kuríkea sirkunsidá kíxea xé'a-hiko, koane kuríkeamaka itúkea kuteâti hókone ne voxúnoekene, uti jûdeu, enepone yutoxóvoti yútoeke Muíse. ²²Kó'oyene, namo víxaye maka éxane ákoyea akána'u ne eyékouhiko? Vo'oku eyekóxoatihikomo sími. ²³Mani únati itiká ra visóneunopi. Anéye koaturu koeti hóyeno xapákuke ûti ítúkoti purumésa xoko Itukó'oviti. ²⁴Yaxénahiko. Yákoenemakaye kuteâti nókone itúkea kasása'ikeovo nonékuke Itukó'oviti. Epó'oxo enepone nókone itúkea kaúlala-pu'ikeovo koeku itúkea purumésa, itíne parexêa ésa'i kíxeovoneyehiko koane kixivonemakaye. Yane exoâtimo uhá koeti xâne ákoyea akána'u ne eyékou ve'ókuke, itea itúkeovo itikoâteoxo ne páhoenovi Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse. ²⁵Kene ne po'ínuhiko ûti kutípotimaka Jesus ákoti itukapu jûdeu, pahúkinoane uti visóneunoa ákoyea yusíka níkea níkokónoti ikó'iparaxokono-ke sánduhiko, koane ákoyea yusíka níkea nau hó'openo kotitínoeti. Pahúkinoamaka ûti ákoyea yusíka kapíneyea xâne ákoti itukapu koati múxone —kixónehiko Poûlu.

²⁶Yane xánae Poûlu neko koaturu koeti hóyeno yaneko po'ípone káxe. Xané kixókokohiko kasása'ikeovo nonékuke Itukó'oviti, ina urúhikova ne hána-'iti imokóvokuti, etó'okoponoati ne tuti imokóvokuti itukóvotiye káxe evése-keamo nókone kúxeako motovâti ómeahiko ikó'iparaxope Itukó'oviti, kuteâti koeku nókone itúkea koeku ápeya porómesana xoko Itukó'oviti.

Ika'ákokono ne Poûlu

²⁷Ye'ekóne uké'eyea neko seti koeti káxe, nókone kúxoixeahiko neko ítúkoti-
tihiko porómesana, ápe po'ínuhiko jûdeu ukeâti Ázea noíxoti Poûlu ya tém-puluke. Enepohikoneko jûdeu, ítoa ítokuxea okovo uhá koêti ne po'ínuhiko xanéya okópeahiko Poûlu koane namúkeahiko. ²⁸Hara koe yuhóhiko vaúke-xea:

—Itínoe izaraelíta, hivá'axavi. Enepora hóyeno, koati énomone ihíkaxo xanéhiko ya uhá koeti ipuxóvokuti okópea xanena ûti, koane okópea ne

Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, koane púvea ra hána'iti imokóvokuti, enepora témpulu. Haina póhutine, itea muhíkova úrukoa témpuluke ne xâne ákoti itukapu jûdeu, ikopíti'ikoati ra sasá'iti péti —kíxoanehiko.

²⁹Kó'inokeneye yûho vo'oku noíxeane Torófimu, íhae Éfezu xané'iyea Poûlu yane kúveu pitivóko. Yoko ikútixati urúkoatine Poûlu témpuluke. ³⁰Ehane ímaikexovo uhá koeti ovâti ne pitivóko, koane omoxohí koéne xanéhikoya. Ina namukóhiko Poûlu, kahakôa meúke yane témpulu, yane exéxopokononehiko páhapetea ne hána'iti imokóvokuti. ³¹Mani koepékotihiko Poûlu, itea enepone tuti húndaru pahúkoti uhá koeti húndaru íhae Róma ovâti ne pitivóko, eyékoxxa enó'iyea koêku ne uhá koeti ko'óvokuti ya Njeruzálem. ³²Yane ho'úxxa neko po'ínuhiko tuti húndaru koánemaka ne húndaruhiko páhoe, ina ehahíkova xapákuke xanéhiko. Noixoâne xanéhiko ken'ókea êno húndaru yóko'omaka ne koati payásoti tuti húndaru, kurí kixónehiko isúkea Poûlu. ³³Ina pihinôa tuti húndaru koane namúkea Poûlu, ina pahukôa iká'akeokono ya pi'âti korénde. Ina kaha'â tuti húndaru éxxa itukóvotiye ne iká'ae, koáne ne váhere ítuke.

³⁴Ako tôpi kixoku vaúkexea ne xanéhiko yumopâ. Pó'iti koeku yûho po'ínuhiko koánemaka po'ínuhiko. Koáhati yupihóvati koêku ne xanéhiko vaúkexea. Vo'oku ákoyea iyúsea yuvâti, ina pahukôa tuti húndaru omópeokono ne Poûlu xoko óvohikoku húndaru. ³⁵Seopânehiko xokóyoke ne hu'okókuti yonoâti, kónokoa húndaruhiko éherukea ne Poûlu vo'oku yupíheovo ímaikexinova xanéhiko. ³⁶Hara koéhiko yûho vaúkexea neko xanéhiko:

—Képeka! Képeka! —kóyehiko.

³⁷Ehá'axo mani úrukoa húndaruhiko xoko óvohikoku, hara kixo tuti húndaru ne Poûlu:

—Motóva yúnzo'ixeopi?

Ina kixôa tuti húndaru:

—Yéxoikopomaka keyúhoyi emo'u ngerêku? ³⁸Hainá'ikopo îti neko íhae Ejítu koturíkoti xanéhiko yanekôyoke, eneponeko omoti koaturu koeti mili hóyeno, ainóvoti ísukenatihiko, ya mêum ákoti apêti?

³⁹Ina kixôa Poûlu:

—Undi jûdeu íhae Társu, hána'iti pitivóko ya Silísea. Embemópiti peréxinu ngoyúhoína ra xanéhiko —kíxoane.

⁴⁰Porexókonone koyúhoyea ne Poûlu, xe'ó koéne yane hu'okókuti, ina koe-xépukinoa vô'u neko xanéhiko kaha'aínoati kóyunuhikeovo. Koáne, yunu-yunú koénehiko. Yane ina koyúho ne Poûlu ya em'óuke ebaraíku, yuho jûdeuhiko. Hara kíxovokoxoa:

Koyuhôa Poûlu ákoyea váhere ítuke

22 ¹—Itínoe mbo'ínu, keánemaka itínoe teyonéti xapákuke úti, uti jûdeu, yakámokenoanoé ra yúnzo, maka yéxanenoé ákoyea váhere índuke —kíxovokoxoane Poûlu.

²Kamoáne xanéhiko itúkeovo em'óuke ebaraíku koyúho ne Poûlu, inamá'axoneoxo koyunúhikovo. Ina koepómaka ne Poûlu:

³—Undi jûdeu. Hane imbúhikea inâ ambê yara kúveu mêum Társu, pitivóko ya Silísea, itea mbayá'iyekune yâye yara pitivóko. Undi íhikau Ngamálye. Uha-uhá kíxxa íhikaxeonoa ne íhíkavoti yútoeke Muíse, hóe voxúneokene.

Koāti yuinjövoti nzókea Itukó'oviti kuteâti kíxeakunoe héki kó'oyene. ⁴Undi áhati íkoitoponea kotíveti xâne hokoâti ra íhíkavvoti íhauri Kaná'uti Xêne yonópoti xoko Itukó'oviti, ngaha'âti ungé'exea. Koêkuti xâne hokoâti, hóyeno koánemaka sêno, ingá'akoa koane nguríkoamaka ika'ákovokutike. ⁵Éxoa koâti payásoti ya uhá koeti sasedóti inuxínoti xanena úti hó'eke itúkeovo kaná'uti ra yûnzó, koane éxoamaka uhá koeti po'ínuhiko pahúkoti xapákuke viyénoxapa, vo'oku énomonehiko itukínonu koyuhópeti ómonem ya Ndamásku xapákuke po'ínu úti, uti jûdeu, motovâti veyómbonea ne hokotíhiko Jesus-ya, koane omómbea ya Njeruzálem ika'ó koêti ya korénde motovâti ipíhophoneokonohiko.

Koyûho kixoku koêku inâ hokôpo Jesus ne Poûlu

Át 9.1-19; 26.12-18

⁶—Yanekóyoke koeku véngea ne xêne yonoti Ndamásku, ako'óne anjiká ne pitivóko, ye'ékonemaka itúmukea káxe, apé koéne koati xúnati uhapú'iti ukeâti vanúke kouhápu'ikonuti. ⁷Yane íngorokovone poké'eke koane ngámea emo'úti kixónuti: “Saulú, imáko ké'iyivoku. Na koeti ixómoino váherexo íti-keinonu?”

⁸—Ina ngxôa: “Kuti íti Unaém?”

—“Undi Jesus íhae Nazâre, enepone váherexinoke ítike” kixónune.

⁹—Yoko noíxoá njánena ne uhapú'iti, itea akó'oti kamâ neko yuhó'ixonuti.

¹⁰Ina ngxopâmaka: “Unaém, kuti indúka?”

—“Yexépukapa, yûrukapa ne pitivóko yénoku, ínamo yexákakana uhá koêti ne nékone itíki” kixónune.

¹¹—Vo'oku ikómitixeonu neko éno xúnati uhapú'iti noínjone, namú kixópohiko vò'um ne njánena hiríkeonu, isímonuti ya Ndamásku. ¹²Yoko ápe hóyeno ya teyoti Itukó'oviti koéhati Anániya, itúkotimaka páhoenovi yútoe Muíse vitúkea. Enepone hóyeno, koati téyonemaka uhá koeti viyénoxapa jûdeu ovâti neko pitivóko. ¹³Opósikopononu ne hóyeno. Simoné'e njokóyoke, koeku ahí'okeovonu, hara kixónu: “Saulú, iti mbo'ínu xoko Vúnae Jesus, ínixepane” kixónune.

—Énomone yaneko ókoku ôra, íninjopone. Ina ngomomâ ne Anániya, ¹⁴yane hara kixóponumaka: “Itukó'oviti, enepone hókone voxúnoekene mekúne, énomone noivókokoxopi yéxi ahá'inopi, koane néxi neko Sasá'iti Páhoenovi, koane kémi yûho koeku yúho'ixeopi. ¹⁵Vo'oku itínemo koyuhôa xapákuke uhá koeti xâne ne neíxone koane kémone xokóyoke. ¹⁶Kutí'ikopo kixó'iko kó'oyene? Yexépuka, yáhi kapu íháke Vúnae motovâti sasá'ipea pehú-nevo” kixónune —kíxovokoxoane.

Ítukexeake Itukó'oviti ne Poûlu

¹⁷Ina koe'íkomaka:

—Yane aúngopovone ya Njeruzálem. Koeku indúkea orásum ya hána'itike imokóvokuti, ápe kouhápu'ikinonuke Itukó'oviti ya kutí koeti njopúne, itea iyukovó ngoyêti. ¹⁸Noínjoa ne Vúnae, enepone yuhó'ixonuti. Ká'aye kixónu: “Yéhakapu ipíhikopi ra pitivóko, vo'oku ákomo akútipoa xanéhiko yáye ne yiúho vo'ónguke” kixónune.

¹⁹—Ina ngxôa: “Unaém, koati exoâti hiko ra ngxónvoku ixómoyea mbího íhikaxovokuke hó'e úti, uti jûdeu, ingá'akea yoko yenjépoke'exea

ne kutipópitihiko. ²⁰Yaneko koépekeokonoku Etévaum, enepone koyúhote yemó'u xapa xâne, ámbemakaya ininjoâti unáko koépekeokono. Muhíkova ngóyoninoa kápanahiko neko koepékoati" ngíxoane.

²¹—Itea hara kixónune Vúnae: "Ipíhikapi ra pitivóko, vo'oku mbahukópitimo ákotike malíka xapákuke ne xâne ákoti itukapu jûdeu" kixónune —kíxo-vokoxoane Poúlu.

Iteôva Poúlu ne mani yehépoke'exeokono

²²Koati kamokénote Poúlu neko xanéhiko tukú koeti koyúho "mbahukópitimo xapákuke xâne ákoti itukapu jûdeu" koêti. Yane turíxovonehiko vaúke-xea. Ká'aye koéhiko yúho vaúke-xea:

—Konókoti koépekeokono hóyeno kuteâti râ'a. Ákone omótova óvea ra kúveu mêm! —koénehiko.

²³Koeku vaúke-xeahiko neko jûdeu koane kóhupikeamaka kápana vanú-keke koane kuríkea marípa vanúkeke vo'oku yupíheovo ímaikínovo Poúlu.

²⁴Enepepe payásoti húndaru pahúkoti po'ínuhiko húndaru, pahúkoa úrukeahiko ne Poúlu xoko óvohikoku ne húndaru. Pahúkoamaka yehépoke'exoati maka enepo epemá'ikakana, okóyuhone váhere ítuke évotikokonoke, kóturihikinovokemaka ne jûdeuhiko. ²⁵Itea koêkuiko itúkinokono iká'o, hara kíxo Poúlu neko pahúkoti póhuti sendu húndaru xe'ó koyétiya:

—Yusíkoikopo yehépoke'exeokono xâne koeku ávovea iyúsea ápeyea váhere ítuke? Koáhati undi xâne ovóheixoti opékuke xunáko ne ponóvoti kixovókuti ya Róma, enepone kotíxoti xanána —kíxoane.

²⁶Kamoáne húndaru neko yuho Poúlu, úkeane kixopónoa ne pahúkoti uhá koeti húndaru. Hara kíxo:

—Neíxipa ne ítike! Vo'oku koati apêti xunáko ne ponóvoti kixovókuti ya Róma kotíxea ne hóyeno —kíxoane.

²⁷Yane hara kixópono Poúlu ne pahúkoti uhá koeti húndaru:

—Kaná'uti ápeyea xunáko ne ponóvoti kixovókuti ya Róma kotíxeopi?

—Êm, koati kaná'uti —kíxoane Poúlu.

²⁸Ina kixoá'ikomaka tuti uhá koeti húndaru:

—Koati êno tiúketi mbôreu, ésa'i koyuhópeti nóngone véyeam, kutí'inoke apêti xunáko ne ponóvoti kixovókuti ya Róma kotíxeonu.

Ina kixôa Poúlu:

—Pó'iti ngoêku, vo'oku ukeátinekene inâ ambê, énomone ngoéneye vo'oku énomonemaka koéneye nzá'a —kíxoane Poúlu.

²⁹Énomone yaneko ôra, ahíkuxopeovo Poúlu neko húndaruhiko mani yehépoke'exoati vo'oku kahá'ainoa koyúhoyea itukóvotiye ne váhere ítuke. Enepepe pahúkoti uhá koeti húndaru, exoáne ápeyea xunáko ne ponóvoti kixovókuti ya Róma kotíxea Poúlu, kali koyó'ikenemaka vo'oku pahúkeameku Poúlu iká'akeokono. Yoko ako yusíka kíxeokononeye koeku ávovea iyúsea itúkeovo pahukóvoti.

Poúlu nonékuke ne koati payásoti yúhoikovoku jûdeu

³⁰Poéhapoane káxe ikéne, pahúkoa pahúkoti uhá koeti húndaru veyópeokono ne korénde iká'akeokonoke Poúlu. Yane vo'oku kahá'ayea éxeaxo puí-noake jûdeuhiko, pahuko ho'úxeovo ne tutíhiko sasedóti inuxínote jûdeu hó'eke

yoko uhá koêti neko pahúkotihipiko yane koati payásoti yúhoikovoku jûdeuhiko. Ina pahukómaka veyopónoati ne Poûlu koane ísimeamaka nonékukehiko.

23 ¹Yane pono-ponó kixínoane úke Poûlu ne pahúkotihipiko yuhókovokokutike koane kíxovokoxea:

—Itínoe iyénonjapa izaraelíta, koati kaná'uti mbónea ngixoku indúkeovo nonékuke Itukó'oviti ákoti indúkaheapu tukú koeti kó'oyene —koéne.

²Kamon'é yuho Poûlu ne Anániya, enepone koati payásoti ya uhá koeti sasedóti inuxínoti jûdeu hó'eke, pahúkone hóyenhiko ovoti xêrerekuke Poûlu ipúsopahoxea. ³Ina kixóa Poûlu ne Anániya:

—Okopópitimo Itukó'oviti, iti kutí koeti xâne sásasa koyêti nonékuke po'í-nuhiko xâne, itea ainovó koe itíkoheovoti. Inípono, iti ivatákoti yara yuhókovokuti yúhoikeonu, mani konókoti héki ne yutoéti Ponóvotike Kixovókuti yútoe Muíse koeku yíhoikinu, pehúkoikomaka inzúkeokono, koekúti ákoti síkâ ne Ponóvoti Kixovókuti itúkeokono —kíxoane.

⁴Ina kixóhiko Poûlu neko xâne oveâti xêrerekuke:

—Imáko ákoino tiya váherexinoa yiúho ne noívakoe Itukó'oviti, enepone payásoti ya uhá koeti sasedóti inuxínoti xâne ikéneke Itukó'oviti!

⁵Ina yumopâ Poûlu:

—Hako kixênu, itínoe iyénonjapa. Akó'oti enjá itúkeova ne koati payásoti ya uhá koeti sasedóti, ínapo hako ngixóánye, vo'oku ápe yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti koêti: “Hako vaheréxinoa yiúho ne payásoti xapákuke xenéna” kôe —kíxoanehiko Poûlu.

⁶Yoko koati exoâti Poûlu pí'aye iháxakoku hó'e ne jûdeuhiko yane yuhókovokuti, farízeu yoko sadúseu. Énomone kóhonokino yúho yanekôyoke kíxovokoxea:

—Itínoe iyénonjapa izaraelíta, undi farízeu. Undímaka xé'a farízeu. Koati yunzókokonoti kó'oyene vo'oku ngutípea exépukopeamo ne ivokóvoti —kíxovokoxoane.

⁷Ehá'axo koyuho itúkeovo farízeu ne Poûlu, turíxovone yumópeokokohiko ne farízeu yoko sadúseu, yane haxákeovokokonehiko. ⁸Vo'oku ako akútípoa sadúseuhiko ápeyea exepúkopeati ukopeâti xapa ivokóvoti. Muhíkova ánju íhae vanúke, ovoxé Itukó'oviti, ako akútípoahiko ápeyea. Ya isóneukehiko, koati uké'tine ne xâne ivokóvone, ako yonópoku. Kene ne farízeuhiko, uhá kôe kutípea ápeyea ánju, koane yonópoku xâne ivokóvone. ⁹Ina turixóvo yupíheovo yumópeokokohiko neko xâne. Yane apé koéne éskiribahiko, enepohikone ihíkaxoti yútoe Muíse, exepúhikoti koyúhoyea. Yoko farízeumaka neko ihíkaxotihipiko yútoe Muíse. Koati kotíxotihipiko Poûlu. Hara kíxovokoxo xanéhiko:

—Ako ápahuina váhere ítuke ra hóyeno vínixone. Ávaina ánju yuhó'ixoá, áko'o anêkomea po'í kó'iyevoku yuhó'ixoati ákoti inixákana, kóúhapu'ikinoake Itukó'oviti —kíxovokoxoane.

¹⁰Yane vo'oku yupíheovo okópeokokohiko neko jûdeu, píkoa pahúkoti uhá koeti húndaru mítakexeekonomono ne Poûlu híyeuke. Hukínóvoti pahúkea iháxikoponoati neko po'ínuhiko húndaru kenó'okea veyóponea Poûlu koane omópea xoko óvohikoku húndaru.

¹¹Yaneko yóti, apé kôe ne Vúnae xêrerekuke Poûlu yuhó'ixoati. Ká'aye kíxoá:

—Hako píke. Kuteâti koeku keyúhoyi ngoêku yâye yara Njeruzâlem, éno-monemakamo kíxeaneye keyúhoinonu pítivokonake Rôma —kíxoane.

Mani koepékokono Poûlu

¹²Yuponíne ho'úxovone ne jûdeuhiko, ina itûko koati yuhôti ya iháke Itukó'oviti epemóvoti pahúkopeokonono ipihóponovokutike enepo níka koane enâpu koêkuti kó'íyeovoku ekâti ya koeku âvoyea kaepeka Poûlu.

¹³Yoko anú'uko koarenta koeti hóyeno ne kixotíneye yûho. ¹⁴Yane pihónehiko koyúhoponea isóneu xoko tutíhiko sasedóti inuxínoti jûdeuhiko hó'êke yoko po'ínuhiko pahúkoti xapákuke jûdeu. Hara kixóponoa:

—Vitúkone koati yuhôti ya iháke Itukó'oviti vepemóvoti pahúkopeokonono úti ipihóponovokutike enepo níka úti koeku âvoyea kaepeka úti Poûlu.

¹⁵Kó'oyene, itínoe, koánemaka uhá koêti ne pahúkotihipo yane koati payásoti yúhoikovoku úti, pehúkanoe yemó'u xokóyoke ne pahúkoti uhá koeti húndaru, yepemoâti pahúkinopinoe Poûlu vo'oku kehá'ayinoe yépemo'ikiko, itíkovoti kehá'ati yéxi po'ínuhiko koekúti vo'ókuke. Itea koêkumo kenó'okea ne Poûlu, usó koyêtimo koépekea úti xenékuke tumúneke símea yâye —kíxo-vokoxoane.

¹⁶Itea eyékoxxa xé'a mokexa Poûlu neko isóneunokono eúko. Úkeane pího xoko Poûlu ya xoko óvohikoku húndaru. Urúkovone, ina etó'oko Poûlu uhá koeti kámone. ¹⁷Yane iháxikoane Poûlu ne pahúkoti póhuti sendu húndaru koane kíxea:

—Yâma ra homoêhou xoko pahúkoti uhá koeti húndaru. Anéye âha koyúhoinoa —kíxoane.

¹⁸Koáne, evékoane xokóyoke. Yane hara kixo pahúkoti uhá koeti húndaru:

—Enepone iká'aeti Poûlu, iháxikonu epemónuti evéngea ra homoêhou kixóyoke vo'oku ápeyea âha koyúhoinopea —kíxoane.

¹⁹Yane namúkone vo'u homoêhou ne pahúkoti uhá koeti húndaru. Kali ahí-kuxoa motovâti ákoyea po'i kamoâti, ina epemó'ikoa âha koyúhoinoa. ²⁰Yane hara kíxoane homoêhou:

—Koúsokone isóneu ne jûdeuhiko épemeopi pehúki Poûlu yuhoíkovokutike ihârotike nonékuke ne jûdeu pahúkotiya. Itúkovotihikomo kahá'ati éxea po'ínu koekúti xokóyoke. ²¹Itea hako kitipôa, vo'oku xapákuke neko hóyénohiko, anêko itúkoti koati yuhôti ya iháke Itukó'oviti epemóvoti pahúkeokonono ipihóponovokutike enepo níka koane enâpu koêkuti kó'íyeovoku ekâti koeku âvoyea kaepeka Poûlu. Anú'uko koarenta koeti hóyeno kixotíneye yûho. Usókó koyénehiko koépekea. Poêhane yemó'u pehúki Poûlu yónea yuhoíkovokuti kuxónehiko.

²²Yane ina kixôa pahúkoti uhá koeti húndaru:

—Hako keyuhó'inoa koêkuti xâne yéto'okinu —kíxoane.

Yane pahúkoane pihópea.

Pahukókono ne Poûlu xoko ngovenâdo koéhati Fêli

²³Yane enepone pahúkoti uhá koeti húndaru, iháxiko po'i pi'âti húndaru ainóvoti pahúkoti póhutihiko séndu húndaru. Hara kíxo:

—Usó ixé pi'âti séndu húndaru, yoko po'i setenta koetíhiko ivu'íxoti kámo, koánemaka po'i pi'âti sendu húndaru omoti suíke yonotíhiko Sezâreya. Usó

íxeixa uhá koeti motovâti ípíhiki ukeâti nove ôra ôno ya yóti. ²⁴Keúsakane kámohiko ivú'emo evo Poûlu. Kétu'ika kéyonoyi yomâti xokóyoke ne ngovenâdo, enepone Fêli —kíxoane pahúkoti uhá koeti húndaru.

²⁵Ina yutoxómaka koyuhópeti yonoti xoko Fêli. Hara koe yútoe:

²⁶“Mbahúkinopi yúndoe, iti Fêli, iti hána'iti teyonéti ngovenâdo. Yúnzoi-kopi, undi Kalautiu Lízea.

²⁷“Enepora hóyeno mbáhoenopi, iká'akoa júdeuhiko. Mani koepékoa-tine indopónoa, ûndi yoko uhá koeti húndaru mbáhoe. Itea enjoâne ápeyea xunáko ne ponóvoti kixovókuti ya Róma kotíxea ne hóyeno, ngoítovane.

²⁸Yane vo'oku ngahá'ayea énjea évotikoake júdeuhiko, mbahúkoane ómeokono ne hóyeno yuhoíkovokutike nonékuke ne pahúkotihiko xapa júdeu yane koati payásoti yúhoikovoku. ²⁹Hukinóvoti énjea ítúkeovo koekúti ya Ponóvotike Kixovókuti hóe puínokono, itea haina koekúti mani kut'inoke koepékokonoti. Muhíkova iká'akeokono, ako omótova. ³⁰Eyengóxoane ápeyemo he'onó koyêti xenékuke usó koyêtihiko koépekea Poûlu, ombósikoane húngíxea mbahúkea xikóyoke. Mbahúkoamaka neko puvâti píheamaka koyúhoponea puínoake xikóyoke. Koékune yúndoe” koéne yútoenoa.

³¹Yane ítúkoa húndaruhiko ne páhoenokono. Ya yóti omóhiko Poûlu yaneko pitivóko koéhati Antipátiride. ³²Yaneko po'ípone káxe, aukopovohiko po'ínuhiko húndaru xoko úkeaku. Poéhane ne húndaruhiko ivu'íxoti kámo ukopóno ómea Poûlu. ³³Simoné'ehiko ya Sezâreya, poréxoanehiko neko koyuhópeti xokóyoke ne ngovenâdo koane kuríkeamaka Poûlu xokóyoke. ³⁴Yuhóikoane ngovenâdo neko koyuhópeti, ina epêmo Poûlu itukóvotiye poké'e úkeaku xapákuke neko poké'ehiko ítúke Róma. Exoâne ítúkeovo íhae Silísea, hara kixo Poûlu:

³⁵—Enepo simahíka ne puvópiti, ínamo angamókeno yiúho —kíxoane.

Ina pahukôa ómeokono ne Poûlu ika'ákovokutike ya óvokuke nâti, enepone Êrodi, óvokumaka natíxea.

Koyúho ne tutfíhiko júdeu évotikoke Poûlu nonékuke Fêli

24 ¹Singu koe káxe ikénepo, símo Sezâreya ne Anániya, enepone koâti payásoti ya uhá koeti sasedóti inuxínoti júdeu hó'eke. Ápemaka po'ínuhiko teyonéti xapákuke tuti júdeu, yoko hóyeno koéhati Tétulu, ahúkoti ya koyuhó'ieatike. Aínovone koyúhoti évotikoke Poûlu nonékuke Fêli, enepone ngovenâdo. ²Ihaxíkoko nonekútike ne Poûlu, koyúhone ne Tétulu évotikoake júdeuhiko. Hara kixo Fêli:

—Iti koati hána'iti teyonéti xapákuke úti. Aínapo yáko yexôa kíxe ku netíxi xapákuke úti ákoinoke isukókoti koane ákoinoke aúke'e úhepeko kóyeku úti yara poké'exa úti. Enómaka ítene itíki poké'exake úti. Koane vo'ókuke ne inámati isoneúti ípihene, énomone kut'inoke yusikópotine koeku úti, uti júdeu. ³Koati iyúseoti kó'ieaneye ya uhá koeti kixé'eviku koáne ya uhá koeti ípuxovoku iyénonjapa júdeu, epó'oxo ákomo hunókoku ne víkoro'ixinovopi vo'ókuke. ⁴Itea ákomo ngá'umaka ra yúnzo mará'ínamo ngámamikapi. Embemópiti kémokenoyinu koeku kalihú ngíxea emó'um vo'oku iti hóyeno seánati. ⁵Véxoa ítúkeovo áhati kópoe'akea isóneu xanéhiko ra hóyeno yuhoíkovoti nenékuke. Koêkuti óvoku ítóhineyeya ne júdeuhiko ya uhá koêti ra kúveu mêum, koati koturíhikoati. Énomonemaka inuxínoa ne xanéhiko poe'âti

hókone, enepone iháxoneti nazârenu. ⁶Ákomaka téya ne témpulu, enepone hána'iti imokóvokuti. Mani apêti ûroeya ákoti parexâ Ponóvoti Kixovókuti hó'e ûti ûrukeova. Yane namúkoane ûti. Mani yuhoíkovoti ne hóyeno nonékuke ne Ponóvoti Kixovókuti hó'e ûti. ⁷Itea énomone yaneko mani vika'ákoa, kenó'okinovi Lízea, tuti uhá koeti húndaru, mikukóponoati xoko ûti. Koati xúnati hú'uxopeovea. ⁸Pahúkoamaka Lízea símeahiko yâye xikóyoke ne koyúhóti ápeyea váhere ítuke ra hóyeno. Enepo yepemá'ika rá'a, kemoâtimo xokóyoke uhá koêti ne koekúti yuhó'inopi ûti kó'oyene, vévotikoake —kíxoane Tétulu.

⁹Kúteanemaka koeku yúho po'ínuhiko jûdeu. Aínovomaka koyuhoâti ítúkeovo koati kaná'uti kó'iyeaneye.

Sa'ikóva Poûlu yúho ne puvâti

¹⁰Ina koexépuko vò'u neko ngovenâdo porexoâti ne Poûlu koyúhoyea. Yane hara kixo Fêli ne Poûlu:

—Énjoa enó'iyeané xoénae itíkivo yúhoikovoku ûti, uti jûdeu. Énomone kutí'inoke úhepeti inzóneu nzímea nenékuke nza'íkeova ne yunzó'inokono. ¹¹Motóva éxeokono ítúkeovo kaná'uti ra yúnzo ákoyea anú'uka nduse koeti káxe ike nzeópine ya Njeruzálem, yónongu inzáyú'ikoponea Itukó'oviti. Motóvamaka éxeokono kaná'uko ra yúnzo ¹²ákiyeamaka angapa yuho xanéhiko ya hána'iti imokóvokuti, inu'íkonu ne jûdeuhiko. Ákomaka íngatuxa isoneu xanéhiko okópea koêkuti xâne, yusíkoti ítúkeovo íhikaxovokuke hó'e jûdeuhiko, áko'o ya kúveu pitivóko. ¹³Akó'otimaka oxene kouhapu'ikeokono kaná'uko ne yuhómeku ápeyea váhere índuke. ¹⁴Itea koati ngoyuhó'inopiti nzókea ra ihíkavoti íhauti Kaná'uti Xêne yonópoti xoko Itukó'oviti, enepone koyúhohemekuhiko ítúkeovo poe'âti hokonéti. Énomone koéneye nzókea Itukó'oviti, enepone hó'emaka voxúnoekene, uti jûdeu. Ngutípoa uhá koêti ne yutoéti yara Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, yoko uhá koeti yútoe porófetahiko, enepone koyúhóti emo'u Itukó'oviti mekúke. ¹⁵Ápemaka ngúxoixone xoko Itukó'oviti, énjone kousokeovomo, kuteâtimaka kúxonehiko rá'a. Énomone exépukopeamo ne ivokóvoti, enepohikone únati kixoku ítúkeovo koánemaka ne pahukóvotihiko. ¹⁶Énomone ngóxuna'ixinovo, ngaha'âti mbónea ngxoku indúkeovo nenékuke Itukó'oviti koane nonékuke uhá koeti xâne ákoti indúkaheapu.

¹⁷—Kali enóne ike imbúhikine Njeruzálem ina aungópovoya, omombínóti iyénonjapa jûdeu kali huvó'oxeokonoke ya nókoneke, koane indúkotimaka ingó'iparaxoke Itukó'oviti. ¹⁸Énomone indúko ya hána'itike imokóvokuti noixónu ne jûdeuhiko íhae Ázea. Yoko ngoúsokoane ne nóngone indúkea ngasása'ikopeovo nonékuke Itukó'oviti inúxotike. Epó'oxo ako ho'uxóvoti xâne ya njokóyoke, koane ákomaka okopókokoti. ¹⁹Enepohikone jûdeu íhae Ázea, mani konokoâti símea nenékuke koyúhoponea évotikonuke eneponi áva índuke ínixonehiko ákoyea aúnnati, ²⁰áko'o itukovo ra jûdeu yâyeke, énomonehiko okoyúhoa áva váhere índuke, ínixone pahúkótihiho xapa jûdeu yaneko yunzoíkokono nonékukehiko yane koati payásoti yúhoikovoku. ²¹Poéhanemea itukapu vo'ókuke neko hónóti yúnzo yuhoíkovokutike nonékukehiko évondíkokono. Vo'oku hara koeti yúnzo yanekôyo: “Anéyem kó'oyene yúnzoikeokono nenékukenoé vo'oku ngutípea exépukopeamo ne ivokóvoti” ngôe —kíxoane Poûlu ne Fêli.

²²Yane vo'oku éxea Fêli koêku ne ihíkavoti íhauti Kaná'uti Xêne yonópoti xoko Itukó'oviti, ixíkopa po'i káxe épemo'ikeokono ne Poûlu. Ina kixôa Fêli ne Poûlu:

—Enepo sí ma Lízea, enepone pahúkoti uhá koeti húndaru, ínamo ongoyúho kixékonokumo —kíxoane.

²³Yane pahúkoa Fêli ne exoti koeku póhuti séndu húndaru itúkinoa koyonoâti ne Poûlu. Pahúkoamaka iyuhii kíxeokono ne Poûlu koane ákoyea itápa simínoa ínikonehiko kousókinoponoati nókone.

Poûlu nonékuke Fêli yoko Ndurúsila

²⁴Avo áxu'ikene ikénepoke, aúkopovo ne Fêli xaneti yêno, seno jûdeu koéhati Ndurúsila. Yane pahúkoa Fêli iháxikoponoati ne Poûlu. Yane kámokeye yúho koyuhó'inoa Poûlu koêku ne kutípea Kristu Jesus. ²⁵Koati koyuhó'inoati Poûlu kónokea pónea kixoku itúkeovo ne xâne, koane éxea sayá'ikopeovo, koane kónokeamaka seópea nonékuke Itukó'oviti yúhoikopeokonomo vo'oku kixoku itúkeovo. Yane yupíhova píkea Fêli. Hara kixo Poûlu:

—Motóva pihépi kó'oyene. Koêkutimo káxe motó'iyevaku, ínamakamo inzaxíkapapi —kíxoane.

²⁶Yoko koati kuxoâtímaka Fêli ápeyeamo tiúketi póneake Poûlu, ésa'i kuríkopea. Énomonemaka kali enó'ino iháxi'ixea Poûlu yúho'ixea.

²⁷Pí'a xoénae ikéne, ápe ahe'ókopati ne Fêli, hóyeno koéhati Posiu Féstu. Vo'oku kahá'ayea Fêli iyúni'ikea jûdeuhiko, ene ákoino kuríkapa Poûlu. Síkoane óvoheixea ika'ákovokutike.

Epemóvo ne Poûlu yúhoikeokonomo xoko koati payásoti nâti

25 ¹Mopó'a káxe ike itúkopinevo pahúkoti ne Féstu yane poké'e, pihóne Njeruzálem ukeâti Sezâreya. ²Simoné'eya, ina pihinôa tutíhiko sasedóti inuxínóti jûdeu hó'eke, yoko po'ínuhiko payásoti jûdeu koyúhópoinoa évotikoke Poûlu, ³koane épemo'ixeahiko itúkinoa áha pahúkopea Poûlu Njeruzálem-ke. Yoko ápe isóneu nekóyohiko kóusokeamo koepékoti Poûlu xenékuke épeminoakehiko. ⁴Ina kixovókoxxa Féstu:

—Sezâreya iká'akokono ne hóyeno. Ákomo ánju'ikene yâye, yonómbokunemakamoya. ⁵Koêkuti kahá'ati píhea ya xepákukeno, axénaponu, maka enepo áva váhere ítuke ne hóyeno, yokóyuhoponoane —kíxovokoxoane.

⁶Itopónone kuteâti oitu, áko'o yehí koeti káxe óvea ne Féstu xapákuke, ina aukópovo ya Sezâreya. Yaneko po'ípone káxe, ivátakone ne Féstu xoko óvoko pahúkoti yuhóikovokutike, yane ina pahúko veyóponeokono Poûlu. ⁷Simoné'e Poûlu, yakukú kíxoane jûdeuhiko, enepohikone ukeâti Njeruzálem, koyuhoâti enó'iyea koati váhere ítuke, itea ako veínoake kóuhapu'ikea itúkeovo koati kaná'uti ne yúho. ⁸Ina kôe ne Poûlu sa'ikóva:

—Haina ongapâti ne Ponóvoti Kixovókuti hó'e jûdeuhiko. Ákomaka váhere-xina índuke ne hána'iti imokóvokuti, koane ako angapa Sêza, enepone koati payásoti natina úti —koéne.

⁹Ina kíxo Poûlu ne Féstu kaha'âti iyúni'ikea ne jûdeuhiko:

—Kehá'aikopo píhi ya Njeruzálem yíhoikikono njokóyoke vo'ókuke ra koe-kútihiho?

¹⁰Ina kixôa Poûlu:

—Xoko Sêza, natina úti ya Róma, émbemovo yúnzoikeokono. Énomone motókeyea yúnzoikeokono. Ako váhere índukeinoke jûdeuhiko. Yéxoapepo kó'iyeaneye. ¹¹Eneponi áva ákoti aunáti índuke, itukapu apêti koati hána'iti mbahúnevo évondikokonoke ngoépekeokono, mani usó ngoyêti ngoépekeokono. Itea koeku ákoyea akána'u ne yuhóhiko vo'óngu, ako yusíka iyúni'ikeokonohiko ne jûdeu ngurí'okeokonoahiko. Émbemovo yúnzoikeokono xoko Sêza —kíxoane.

¹²Yuhó'ixoane Féstu neko hóyenhiko huvo'óxoati yoko enekoâti ya natíxoku, ina kíxo Poûlu

—Keha'âpo itúkeovo xoko Sêza yíhoikokono, énomonemo yéno —kíxoane.

Símo Agirípa yoko Mbereníse xoko Féstu

¹³Kali ye'á koeti káxe ikéne, ina símo ya Sezâreya ne nâti iháxoneti Agirípa. Yoko Mbereníse xáne. Koati yuhóikoponotihiko Féstu koeku itúkeovo inámati ngovenâdo. ¹⁴Koeku ókeaya kali ye'á koeti káxe, koyúhoinoa Féstu koêku ne Poûlu. Hara kíxoa:

—Anéye hóyeno iká'ae Fêli. Ôvaikone ika'ákovokutike ipuhíkopeane Fêli itúkeovo ngovenâdo. ¹⁵Yaneko mbíheaku ya Njeruzálem, enepone tutíhiko sasedóti inuxínóti jûdeu hó'eke, yóko'omaka ne po'ínuhiko teyonéti xapákuke tuti jûdeuya, koyúhoinonoo ne évotikoke Poûlu. Épemonuhikomaka mbahúkea koépekeokono. ¹⁶Ina ngixóáhiko ákoyea víxaneye, uti íhae Róma. Ako pahuka uti koépekeokono ne koêkuti kó'íyeovoku xâne koeku ávoyea síma xanéhiko yuhóikovokutike koyúhoyea évotikoake, koane kónokeamaka ápeyea ne yuhóikovoti xapákuke maka omótovane sa'íkeova ne yuhó'inokono. ¹⁷Koati énomone yaneko símeakuhiko yâye njokóyoke, ako ingá'akarixa. Itea yaneko po'ípone káxe, ivándakone xoko óvoku pahúkoti yane yuhóikovokutike, koane mbahúkoane ómeokono ne hóyeno. ¹⁸Ina koyuhóhiko évotikoake, itea ako ápahuina váhere ítuke ne hóyeno kuteâti mbó'okone koyúhoyeahikomo. ¹⁹Koati koekúti vo'oku hó'e okópinoahiko, ínapoxo vo'oku hóyeno ivokóvotine koéhati Jesus, koyúhone Poûlu itúkeovo ukoepâti xapa ivokóvoti. ²⁰Akó'oti enjína inzóneu mani ngixoku ngóyuseopea ra koekúti. Yane émbemoa ne hóyeno kahá'ayea yónea ya Njeruzálem yúhoikoponeokonoya vo'ókuke ra koekútihiko évotikokonoke. ²¹Itea kahá'a óvoheixeaneye motovâti itúkeovo xoko Sêza yúhoikoponeokono. Yane mbahúkoa iká'akeovoiko tukú koeti mbahukâ xoko Sêza —kíxoane.

²²Ina kíxo Féstu ne Agirípa:

—Mani ngaha'átimaka ngámea yúho ne hóyeno —kíxoane.

—Kemoâtimo ihârotike —kíxoane Féstu.

Yuhó'inoa Féstu ne Agirípa yoko xánena

²³Yaneko po'ípone káxe, úrukovone yuhóikovokutike ne Agirípa yoko Mbereníse. Koati iyoyókovotihiko, koane éno teyonéti xánena, enepohikone payásoti húndaru pahúkoti po'ínuhiko húndaru yoko payásotihiko hóyeno yane pitivóko. Yane pahúkoane Féstu veyóponeokono ne Poûlu. ²⁴Ina kixôa Féstu neko xanéhiko ho'uxóvotiya:

—Iti nâti Agirípa, yoko uhá ketínoe apêti yâyeke, enepora hóyeno neíxone, koati énomone simínonu uhá koeti jûdeuhiko íhae yâye, koánemaka ukeâti

Njeruzálem, koyúhoti kónokea koépekeokono. ²⁵ Itea akó'oti íninjone évoti-kokonoke mani koépekinokonoke. Yoko vo'oku épemeovo yúhoikeokono xoko Sêza, natina úti, ngoúsokone inzóneu mbahúkeaya. ²⁶ Itea akó'oti ênja mani koeku yúndoe, mbáhoe xoko nâti, “Éha kôe pahúnevo râ'a” koêti. Énomone omínoam yâye nenékukeno, ínapoxo nenékuke, iti nâti Agirípa, maka enepo epemá'ikakanane, aváne koekúti motovâti yundóxea vo'ókuke. ²⁷ Vo'oku íninjoa ákoyea aúmati mbahúkea iká'aeti enepo hákotimaka yúndoe koyuhoâti évotikokonoke ne hóyeno —kíxovokoxoane Féstu.

Yuhu Poúlu nonékuke Agirípa

26 ¹ Ina kíxo Poúlu ne Agirípa:

—Motóvane se'íkivoa yúho ne puvópitihiko —kíxoane.

Yane koéxepukone vò'u ne Poúlu koane turíxeovone sa'íkeova yúho ne puvâti. Hara kôe:

²—Koati úhepeti inzóneu kó'oyene koeku mboréxeokono nzímea nenékuke, iti nâti Agirípa, motovâti nza'íkeova uhá koêti ne yuhu júdeuhiko puvónuti.

³ Ínapoxo koeku yéxi uhá koeti kixoku itúkeovo ne júdeuhiko, koánemaka ne koekútihiko ákoti akutíkoko isóneunoa yumópínokokoke. Énomone émbemipopi kévesekimo kémokenoyi ra yúnzo.

⁴—Enepora ngóyeku ya xapákuke iyénonjapa xoko úngeaku koánemaka ya Njeruzálem ukeátine indukóvoiko kalivôno tukú koeti kó'oyene, heú koe júdeu éxeahiko ngoêku. ⁵ Koati kaná'uti éxeonuhiko ukeátinekene ngalivóno-xoiko. Yoko eneponi akahá'ahiko, mani motovâti koyúhoyea ngoêku vo'oku indúkeovo farízeu, enepone koati hokoâti ra hó'e úti, uti júdeu. ⁶ Kó'oyene koati vo'oku ngúxone xoko Itukó'oviti, énjone kóúsokeovomo, yúnzoikínokono. Énomone neko koati emo'úti yuhó'ínoa Itukó'oviti ne voxúnoekene ápeyemo. ⁷ Énomonemaka kúxoixo ne nduse koeti iháxakoku viyénoxapa, uti júdeu. Káxe, yóti kóxuna'ixovoxo ikéneke Itukó'oviti, kaha'âti itóponeamaka. Koati vo'ókuke ra ngúxone xoko Itukó'oviti, énjone kóúsokeovo, ene koyúhoino ne júdeuhiko indúkeovo váhere. ⁸ Námea koeti ínixinoa xâne xepákukenoe itúkeovo koati tiú'iti koéxepukopea Itukó'oviti ne ivokóvoti?

⁹—Yanekôyoke, íninjoamaka ngónokea xuná'iyexa ongópea ne hokotíhiko Jesus íhae Nazâre. ¹⁰ Énomone indúko ya Njeruzálem. Namungóne koyuhópeti, yútoe tutíhiko sasedóti inuxínoti júdeu hó'eke, koyúhoti indúkeovo páhoe, êno kasása'iupo Jesus ingá'ae. Enepo koyuhókono kixókonokumo, ámbemaka xapákuke neko xâne koyuhoâti kónokea koépekeekonohiko. ¹¹ Enómaka váhere índukeinoa ya uhá koeti íhikaxovoku hó'e júdeu. Muhíkova mbahúkoa váherexinoa yúho ne Kristu. Koane vo'oku yupíheovo mbúveahiko, ako malíka yónongu ya pitivókohiko ya po'i pok'é'e nzopenókexoati.

¹²—Énomonemaka ngahá'a indúkea yanekôyo, mbihínoko ya Ndamásku omondi koyuhópeti itukeinonu tutíhiko sasedóti inuxínoviti hó'eke úti, uti júdeu. Enepone koyuhópeti, koati koyúhoti indúkeovo páhoehiko indúkea ne itukéti. ¹³ Koeku véngea neko xêne, yoko itumúkotine káxe yanekôyo, apé koéne noínjone, êno xúnati uhapú'iti ukeâti vanúkeke anu'úkoti uhapu'ine káxe. Úhapu'i koéne njêrerekuke koane xêrerekuke njánena. ¹⁴ Heú koe úti víkorohikeovo pok'é'eke. Ina ngámo emo'úti kixónuti ya yuhóke úti, uti júdeu: “Saulú, imáko ké'iyivoku. Na koeti váherexino ítikeinonu? Koati itíne okó'okopovo

kuteâti kixópovoku vûi óko'okopeovo enepo ixômo akasûrako heú'iti kiri haváva veínokonoke hokúxeokono" kixónune. ¹⁵Ina ngxîôa: "Kuti îti Unaém?" Ina yumopónu Vúnae: "Undi Jesus, enepone váherexinoke ítike. ¹⁶Yexépukapa, xe'ó yákoepo! Ngoútata'ixinovopine kó'oyene vo'oku indukópitinemo ovónje. Keyu-hó'inonoatimo xâne ne neixone njokóyoke kó'oyene, koáne ne íngomumuxeopi-keikomo. ¹⁷Ngoitópovitimo ya âha kíxeopi ne jûdeuhiko, koánemaka yane âha kíxeopi ne xanéhiko ákoti itukapu jûdeu ya xoko mbahúkopikumo keyúhoyi emó'um. ¹⁸Yanê'e, imihé'okotimo isóneuhiko koane ipuhíkopeatihikomo hahá-kutike yonópoti uhapú'ítike. Iteôvatimo ne xunako Satánae hokópotimo Itukó'oviti. Ituyôpotinemo pahúnevo, koane itukópovotimo xanena Itukó'oviti, xaneâtimaka ne po'ínuhiko xâne sasa'ípotine vo'oku kutípeonuhiko" kixónune Jesus.

¹⁹—Yoko enepone páhoenonu Jesus indúkea yaneko koútata'ixinovonuku xenékuke, énomone indúko, iti nâti Agirípa. ²⁰Inúxotike, ngoyúhoinoa ne íhae Ndamáska, koánemaka ne íhae Njeruzálem, yóko'omaka ne íhae uhá koeti poké'exa Njúdeya. Yane ngoyúhoinoamaka ne po'ínuhiko xâne ákoti itukapu jûdeu, enjókoatihiko kónokea ikótivexea isóneuke ne pahúnevo yoko kuríkopea, koane hokópea Itukó'oviti, yoko itúkea únatinoe koekúti kuteâti motókeyea itúkea ne xâne inámapoti kixoku itúkeovo ikéneke Itukó'oviti. ²¹Vo'oku kó'iyeaneye ne yúnzo xapákuke xâne, énomone namúkinonu ne jûdeuhiko koeku óveam ya hána'iti imokóvokuti ina kaha'áhiko koépekeonu. ²²Itea vo'oku huvó'oxeonu Itukó'oviti, anéyeingo tukú koeti kó'oyene, ngoyu-hó'iyeani emó'u xapa uhá koeti xâne, kúteanemaka xapákuke ne ákoti apayáso koánemaka xapa payásotihiko. Ako po'i yúnzo ákoti itukápa neko koyúhone porófetahiko koánemaka Muíse ápeyeamo. ²³Énomone ne kónokea koítopo-neovo kotíveti ne Kristu, koane itúkeovo énomone inuxô exépukopo ukópea xapa ivokóvoti, motovâti kouhupu'ikea viyénoxapa jûdeu, koánemaka po'ínuhiko xâne ákoti itukapu jûdeu.

Tetú kixôa Féstú koyúhoyea ne Poûlu

²⁴Koêkuiko koyúhoyea ne Poûlu ixómoti sa'ikóva ne yuho puvâti, kóhono-kone emó'u ne Féstú tetú kixeâti yûho. Hara kixoa:

—Pipókexovone vo'oku enó'iyea íhikexivo Poulú.

²⁵Ina yumopâ Poûlu:

—Iti koati hána'iti teyonéti Festú, itea ako ángoeneye kuteâti iséneunonu. Haina undi pepokéxovoti. Ako kalíhuina! Itea enepora yúnzo, ánovno koati kaná'uti emó'úti. Haina yuho xâne pepokéxovoti ra yúnzo. ²⁶Éxoapepo nâti Agirípa uhá koêti ra koekúti. Ako ongónokoa ámbiku'ixea ongóvo yúnzo'ixea, enjoâti ákoyea ápahuina koekúti yara yúnzo ákoti exâ. Vo'oku ako he'onó áko itúkeokono ra koekúti. ²⁷Iti nâti Agirípa, ako ongónokoa émbemeopi kitípi itúkeovo kaná'uti ne yuho porófetahiko koyúhoti emó'u Itukó'oviti mekúke. Énjoa kitípi —kíxoane Poûlu.

²⁸Ina kixôa Agirípa:

—Íkítixati iténutimo nzokópea Kristu yara kalihú koeti emó'úti kuteâti yemó'uinonu?

²⁹Ina yumopâ Poûlu:

—Yusíkoti itúkeovo yara kalihú koeti ngoyúhoyea, áko'o ya umó'iyea, itea ehá'ani kutipasí ké'yinyu ya uhá koeti koekúti, ákoti itukápu ya ingá'akeovo.

Haina póhutine îti, itea ehá'animaka kó'iyeaneye ra uhá koeti po'ínuhiko kamokénonuti kó'oyene —kíxoane Poûlu.

Mani kurikópovotine ne Poûlu

³⁰Yane exépukone nâti, koánemaka ne Fêli, enepone ngovenâdo, yoko Mberenise, koánemaka uhá koeti neko ha'íne ivatáhikotiya. ³¹Ahikúxopeovonehiko Poûlu, ina exókoko isóneu. Hara koéhiko:

—Ako ítuke ra hóyeno mani koépekinokonoke. Muhíkova iká'akeokono, ákomaka évotikinokonoke —koénehiko.

³²Ina kixôa Agirípa ne Féstu:

—Mani kurikópovotine ne hóyeno eneponi hákoti epemóvo yúhoikeokono xoko Sêza —kíxoane.

Pahukókono ne Poûlu ya Róma

27 ¹Usoné'e visóneunokono vóneamo Ítalea ya hána'iti vatéke, kuríkokonone ne Poûlu koánemaka ne po'ínuhiko iká'aeti xoko hóyeno koéhati Njúliu, kali payásoti húndaru pahúkoti póhuti séndu húndaru. Enepone hóyeno, hane úkea xoko iháxakoku teyonéti húndaru iháxoneti “Húndaruna Sêza”. ²Yane namúkone uti hána'iti vatéke íhae pitivóko koéhati Andaramítu. Yoko koati usó koyêtime yónea ne ivú'eti íyeuke pitivókohiko ya poké'exa Âzea ya xe'o mar. Yane pihóne ûti. Hane xáne ûti Aristáku, íhae Tesálonika, pitivóko ya Masêdonea. ³Po'ípone káxe, simóne ûti ya pitivóko koéhati Sídóm. Kóseana Poûlu ne Njúliu. Síkoa noíxoponea ínikonehiko motovâti kóusokinohiko Poûlu nókone. ⁴Vukeáne Sídóm, hane véko ûti íyeu norte ya kali poké'e iháxoneti Xípere kukúkeke úne. Akó'oti síká ihunóvoti vékea vivú'e xoko mani vékoku ûti. ⁵Hunoneâne ûti ne Silísea yoko Páfílea, ina símo ûti ya Míra, pitivóko ya Lísea. ⁶Yaneko pitivóko, ínixopono po'i vivú'e ne pahukoâti ne húndaruhiko omo'óviti. Enepone vivú'epo, hane úkea Alíxandiriya. Kene Ítalea yóno. Yane pahúkovine ne pahúkoti húndaruhiko vivú'íxea.

⁷Kali êno káxe he'oo kóyeyea vivú'e koane tiú'iti píhea tumúne, ina hunonêo uti pitivóko koéhati Kinídu. Koati okotumoné kixoti uti ihunóvoti ákoinoke omótova ponó kó'íyee ûti xoko mani vékoku ûti. Yanê'e vayákukoponovo poixô'oke kali poké'e koéhati Keréta xoko ákoyeaku áxuna ihunóvoti. Hane véko ûti hunókokuke émeuxa Keréta, enepone iháxoneti Sáumona. ⁸He'oo kóye húse'okea uti Keréta tukú koeti pitivóko koéhati Únati Ókokuhiko Ivú'eti. Yoko ako ahika po'i pitivóko koéhati Láseya nê'e.

Koímaiti koane tiú'iti yoneáti

⁹Vo'oku ko'ókoriyee ne vónea koane enó'iyeeane káxe vévoe, simóvone kaxena tiú'ipe yoneáti ya hána'iti vatéke. Koáhati pihotíne ne áyui jûdeuhiko hó'eke, enepone irikóvoti xapa kásati. Yane enékoa Poûlu ne po'ínuhiko ûti.

¹⁰Hara kíxovokoxoa:

—Ítínoe hóyeno, íninjoa tiú'iyeeamo vónea koane koímaitimo. Enómakamo evónevoti, haina póhutine ya xoko vivú'e koane ínone, itea enómo koeku ûti, póhutihiko ûti —kíxovokoxoane.

¹¹Itea enepone pahúkoti húndaruhiko, hane kuvóvoxo isóneunoa únae ivú'eti, koánemaka ne iyonoâti ne hána'iti vatéke. Ako koati itúkoke yuhu

Poûlu. ¹²Yoko enepone ókoku vivú'e, haina koati únati okokúti ya xapa kaxena kásati yoko ihunóvoti. Énomone xu'ínaino ha'íne úti inixoâti kónokea vukóponea, kahá'atihiko itóponea pitivóko koéhati Feníse motovâti vókeaya xapa kásati. Enepone Feníse, po'i ókoku ivú'eti yane kali poké'e koéhati Keréta. Yoko pi'á kôe ínonexinovoku úkeaku ihâroti. Ápe xoko úkeaku kótuti koánemaka xoko úkeaku kásati.

¹³Yane turíxovone ápeyea ihunóvoti he'oo koyêti ihúneovo íhae úkeaku kásati. Yoko ikutíxatihiko itopónoatimo neko áha yónea, énomone veyópoi-noahiko neko ínati haváva ixikoâti ne vivú'e. Úkeane pího úti. Huse'oo kíxoa vivú'e ne poké'ixa Keréta ákoti koati ahíkea. ¹⁴Avo áxu'íkene vónea, ken'ó-okone êno xúnati ihunóvoti iháxoneti "Nordeste" ukeâti íyeu Keréta. ¹⁵Yane koati xúnati amátitikea vivú'e. Ákone víta vévekea xoko mani vâha vékea úti vo'oku xunáko ne ihunóvoti. Énomone sikó kixínoa úti ya koékuti iyónoaku ihunóvoti. ¹⁶Yane hane véko úti xoko ákoyeaku áxuna ihunóvoti poixô'oke ya kali poké'e koéhati Kalaûda kukúke úne. Énomone veyópea úti ne kali vatéke híre ne vivú'e. Êno vikó'okorixea ina vitopâ vûrukea vivú'eke. ¹⁷Vurúkoane, ina ika'ákexoa ahinoêtihiko ya mâreso kotíú'ikoati, puvâti itóhineyea. Vo'oku píkeahikomaka ómeovimo ihunóvoti ya koéhati Siríte, óvoku êno haríri, ene poké'exinoanehiko ne kayápaehiko ihunóvoti iyonoâti ne vivú'e. Yane sikó kíxoanehiko ne vivú'e ya koékuti iyónoaku ihunóvoti. ¹⁸Yupíhovo kixó'oviku ne êno xúnati ihunóvoti. Yaneko po'ípone káxe, kûrihikoanehiko ínone ne vivú'e oévoke úne motovâti yapáhiyea. ¹⁹Yane mopó'apeke káxe, vânahixovane ne ahinoêtihiko huvo'óxoati úti kûrihikea oévoke úne ne po'ínu ípovo vivú'e.

²⁰Kali ápe káxe ákoyeane naixa uti káxe koane hékerekhiko. Ina apémaka neko êno xúnati ihunóvoti xánena úko ito'óviti. Yane ákone kúxa úti víteovomo.

²¹Yoko enotíne káxe ákoyeane níka ne uhá koeti ivu'íxoati ne ivú'eti. Yane exépucone Poûlu xapákuke uhá koêti, ina kixovókoxxoa:

—Itínoe hóyeno, mani konokoâti kitípinunoe yaneko ngoyuhó'inopinoe ákoyea yusíka vipúhikea Keréta. Yane áko'oni ra koímaiti koeku úti kó'oyene koáne ra êno vévonevo. ²²Itea kó'oyene injíko'okopinoe ákoyeane píke, vo'oku ákomo ápahuina ivokóvoti xapákuke úti. Poéhanemo ra vivú'e evókovo. ²³Kó'inokeneye ra yunzó'inopinoe, vo'oku yara yóti simónu ánju, ovoxe Itukó'oviti ukeâti vanúke. Yoko énomone nzóko ne Itukó'oviti. Koati undi ovóxe. ²⁴Hara kixónu ánju páhoenonu: "Poulú, hako píke. Koati kono-koâti sími xoko Sêza, enepone koati payásoti nâti. Epó'oxo ya hána'iti seána-kopi Itukó'oviti, ákomo ápahuina ivokóvoti xapákuke ne xénena yara iví'e" kixónune. ²⁵Hákonoekopo píke itínoe hóyeno, vo'oku koati ngutípoti Itukó'oviti kousokeamo kuteâti ne yuhó'inonu. ²⁶Itea vamatítikokonotikomo xoko kali poké'e kukúke úne —kíxovokoxoane Poûlu.

²⁷Itopónone pi'âti kúveu lûmingu ákoyea íyuhixavi ne xúnati ihunóvoti koane ákoyea tópi iyónoviku yane mar koéhati Andiriyátiku, p'ókoa ahinoêtihiko yane vivú'e ákoyeane vahika poké'e. Yoko kukúnemea yóti yanekóyo. ²⁸Ina kurinó'ekohiko mâreso apêti ko'inákoati kirípuhike, ihíxoati upénoko neko úne. Yane éxoanehiko itúkeovo tirintai sei koeti méturu upénoko. Ya kali tumúneke, íhixopahikomaka. Yane itóponoiko vinti seti koeti méturu.

²⁹Vo'oku píkeahiko ínumeamo mopôï ne vivú'e, kuríno'ekinohiko koaturu koeti ínati haváva ya terékuke ne vivú'e motovâti ókea koáne ákoyeane píha tumúne. Yane épemone h'óe póhutihiko neko xâne ákoyeanemo iká'akarixapu yúponiyea. ³⁰Enepohikone ahinoêtihiko yane vivú'e, kahá'ane ínixe oxéne kohó'iyea. Hukínóvoti koévesekeahiko úneke ne kali vatéke, enepone íphihone kúveuke vivú'e yanekóyo. Koati itúkovotihiko kahá'ati itúkino po'ínuhiko haváva ixikoâtímaka ne vivú'e ya nonekúti. ³¹Yane hara kíxovokoxoa Poûlu ne pahúkoti húndaruhiko koáne ne húndaruhiko páhoe:

—Enepomo hákoti óvo kúveuke vivú'e ne ahinoêtihiko, ákomo itépuno —kíxovokoxoane.

³²Yane tetúkoane húndaruhiko ne mãreso itopâti neko kali vatéke. Sikó kíxoane iríkeovo úneke.

³³Kaha'ane yúponiyea, pahúkoa Poûlu uhá koêti neko xâne níkea. Hara kíxovokoxoa:

—Katoze koene káxe ixómoyea kíxoixinoe ákoti nikenôe tukú koeti kó'oyene. ³⁴Koati mbahukópiti níki vo'oku koxunákopitinoemo. Yoko péhutinoe, muhíkova póhuti kali híyeu tiúti ákomo évakapu —kíxovokoxoane Poûlu.

³⁵Uke'éxoa Poûlu koyúhoyea nê'e, veyone pâum, ina ikoró'ixinovo Itukó-'oviti nonékuke uhá koêti, ina hono'ékexoa koane níkea. ³⁶Yane úhepepone isóneu uhá koêti neko xâne, ínamaka níkohíko. ³⁷Yoko duzentu setentai sei koe úti kúveuke neko hána'iti vatéke. ³⁸Uke'éxonehiko níkea, kúrihikoane úneke ne tiríku, ínone vivú'e motovâtimaka yapáhiyea ne hána'iti vatéke.

³⁹Yuponíne, ako éxapana poké'e símoku úti neko ahinoêtihiko. Itea noi-xoânehiko ápeyea tâki neko úne koane enó'iyea haríri xe'ókuke, ina yuhó-'ixokoko oposíkoti kíxoaku iyónea vivú'eya. ⁴⁰Ina tetukoâhiko ne mãresona ínati haváva ixikoâti ne vivú'e. Yane kuríkoane oévoke úne. Kúxeopamaka ne avekópeti, enepone iyonoâti ne vivú'e koêkuti âha iyónea. Ínamaka koexé-pukopa ne kayápaeti oveâti nonékuke ne vivú'e motovâti iyóneovi ihunóvoti íyeuke xê'o ne úne. ⁴¹Itea vitopónoane ne ho'úxopovoku êno haríri oévoke úne, yúhurukovone none vivú'e xapa haríri, itópokonone. Yoko turíxovone itátakexea ne ivú'eti terékuke vo'oku yupíheovo xunáko ovóxokeyo ne úne.

⁴²Yane ínixe húndaruhiko kónokea koépekexea ne iká'aeti, puvâtihiko âraukea koane kohó'iyea. ⁴³Itea vo'oku kahá'aye koíteovo Poûlu ne koati payásoti húndaru, ako síka koépekeokonohiko. Yane pahúkoa ne xanéhiko éxoti âraukea inuxó kó'iyeahiko kuríno'ekovo úneke motovâti itóponea movó'iyeaku poké'e. ⁴⁴Kene ne po'ínuhiko xâne, pahúkoko namúkea tâpoa, áko'o itátakexine vivú'e motovâti íteovohiko. Ênomone koéneye uhá kó'iyea itóponea movó'iyeaku.

Kali poké'e koéhati Maúta kukúke úne

28 ¹Vitopóvane neko poké'e, ina vexôa itúkeovo Maúta koéha. ²Koati únati kátarakeovi ne ko'óvokutiya. Óxokuxinovi yúku vo'ókuke ne úko yoko kásati. ³Ápemaka kali noku xelêke, ítixone Poûlu, kúremaka yúku. Yane apé koene koéxoe kohó'iyeati otuko yúku. Ikokó koéne vo'ókuke Poûlu. ⁴Noixoâne ko'óvokutihiko íkokeovo vo'ókuke Poûlu, hara kixó-kokohiko:

—Koa tímea koepékoti ra hóyeno. Íteova ne mani yúpuririkeovo, itea kó'oyene ipihóponokonotine kuteâti motókeyea kíxeokono —kixókokonehiko.

⁵Itea ikátatavo'uxovo ne Poûlu, kurikoâti ne koéxoe yúkuke. Yane ako yuvâti. ⁶Yoko kúxoane ko'ónvokutihiko momó'oxeamo ne vò'u, áko'o hú kó'iyeamo ivókeovo. Xu'ikénene, noixoânehiko ákoyea yuvâti, ípokone isóneunoa. Yane koyuhoâti hiko itúkeovo íhae vanúke ne Poûlu.

⁷Yoko xêrerekuke neko vóvoheixoku, ápe émeuxa hóyeno koéhati Pûbiliu, enepone pahúkoti yane kali poké'e. Poréxovi ne hóyeno vókea óvokuke kúveu mopo'âti káxe. Koati únati kátarakeovi. ⁸Yoko ka'aríneta há'a ne Pûbiliu. Ípeke óvo, yuvâti xúnati ihoréketi yoko êno otuko mûyo. Ina noixóponoa Poûlu, yane itúkinoane orásum koane ípihone vò'u tutúkuke kóitóvati. ⁹Ikénepoke, heú koe símohikea ne po'i ka'aríneta yane kali poké'e koane kóiteovahiko Poûlu. ¹⁰Koati ênoti íparaxeovike nekôyohiko. Simovóne kaxena pihópea úti, ípihoahiko xoko vivú'e ne uhá koeti nókone úti koékumo vónea.

Kopóno ne evo Poûlu yonoti Róma

¹¹Ya hunókokuke ne mopo'âti kohê vókea yane kali poké'e, namúkopone uti po'i ivú'eti íhae pitivóko koéhati Alíxandiriya. Yoko ókokunemaka yaneko poké'e xapa kaxena kásati. “Hapáparu” íhaxeokono neko hána'iti vatéke, hokópoti iha pi'âti ipunéti, mahi hapáparu, hókone po'íhiko xâne. ¹²Simoné'e úti pitivóko koéhati Sirákusa, mopó'a káxe vókoaya, ¹³ina vukopónomaka. Yane simóne uti pitivóko koéhati Rêxiu. Poéhapoako káxe ikéne, turíxovone ihúneovo ihunóvoti ukeâti úkeaku kásati. Pí'a káxe vómone ina símo úti pitivóko koéhati Potêyoli. ¹⁴Yane pitivóko, tokópone uti po'ínuhiko kutípoti Jesus. Épémovihiko vókea xokóyoke kúveu póhuti sêmana. Koáne, vókoane. Koa tîne kóye imókone vitopóno pítivokona Róma. ¹⁵Yoko eyékoxoane po'ínuhiko úti kutípoti Jesus ya Róma kenó'okeamo úti. Énomone pihíno okótumonexeovi ya ipuxónvokutihiko koéhati Parásana Âpiu yoko Mopo'âti Kavanékuti. Noixoânehiko Poûlu, íkoro'ixinovo Itukó'oviti koane úhepeponeoxo isóneuno vo'ókukehiko.

Poûlu ya Róma

¹⁶Simoné'e úti ya Róma, poréxokono ne Poûlu ápeyeya koati óvoku koane éxopea koêku. Itea kóyeane ápeyeamaka húndaruya koyonoâti.

¹⁷Mopó'a káxe ike símine úti, ítaikoa Poûlu ne payásoti jûdeu íhae Róma simínoa. Hara kíxovokoxoa simonéhikoya:

—Ítínoe iyénonjapa jûdeu, ako váhere índukeinoe ne viyénoxapa jûdeu. Ákomaka angápa ne kixoku itúkeovo ne voxúnoekene kûreinovike. Itea kóyeane ingá'akeokono ya Njeruzálem, koane ngurí'okeokono íhae Róma. ¹⁸Uke'éxone épemo'ikeonuhiko íhae Róma koêku ra índuke, kaha'ahiko kurí-kopeonu, inixoâti hiko ákoyea váhere índuke mani ngoépekinokonoke. ¹⁹Itea ako kaha'á íxa viyéno jûdeuhiko nguríkopeokono. Énomone kutí'ino ngonokoâti émbemeovo yúnzoikeovo xoko koati payásoti natina úti, enepone Sêza. Kene haina nzimínoti yâye vo'oku ápeyeya váhere ítukehiko ne iyénonjapa jûdeu ânja ngoyúhoyea nonékuke nâti. ²⁰Inzáxikinopikenoe yâye, ngaha'âti noínjeopi yoko yúnzo'ixeopinoe. Koati vo'ókuke ne kúxoixone úti, uti íhae Izarâe, véxone kóusokeovomo, ingá'akinovo yara korénde —kíxovokoxoane.

²¹ Ina kixoáhiko jûdeu iháxiu:

—Ako ápahuina koyuhópeti simo'óviti ukeâti Njúdeya koyuhó'inoviti kêku. Ákomaka viyéno simo'óviti koyuhópoinoviti ápeyea váhere ítike. ²² Itea kóyeane kahá'ayeá kámokenoyea uti iséneu, vo'oku véxoane itúkeovo koati puvonéti ya uhá koeti poké'e ra ho'éti hékone —kíxoanehiko.

Koyûho emo'u Itukó'oviti ne Poûlu ya Róma

²³ Yoko hoénaxohiko káxe ho'úxovopemo. Simovóne neko káxe, êno simôti xoko Poûlu óvokuke. Ukeâti yuponí koêti, tukú kíxoa yóti koyúhoinoahiko Poûlu koeku natíxea Itukó'oviti xapa xâne, kaha'aînoati kutípea Jesus. Hane veínoa ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, koánemaka ne yútoe porófe-tahiko koyúhoti emo'u Itukó'oviti mekúke. ²⁴ Ápe ítonehiko Poûlu kutípea vo'oku yuhó'inoa. Kene po'ínuhiko, ako akútipoa.

²⁵ Koeku yumópeokoko ne jûdeuhiko yaneke pihópeaku, hara kíxovokoxoa Poûlu tumúneke pihópeahiko:

—Koati tokopóvoti yûho ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti mekúke vo'oku yoxúnoekene. Ênomone ne yûho xoko porofeta Izâiya, ²⁶ enepone koêti:

“Yokóyuhopoinoa ra xanéhiko. Hara íxeahiko: ‘Kemoâtinoemo, itea ákomo kalíhuina yéxinoa iséneu ne kémone. Neixoâtimo, itea ákomo kalíhuina iyúseinopi koêku ne neíxone.’ ²⁷ Vo'oku títiu kóyeyea omíxone ra xanéhiko, exexó kixóhiko kêno koane úke. Yane ako ínixone koane kámone. Ákomaka éxina isóneu koêku. Yane ákomaka aúkapapu njokóyoke, koane ákomaka ngaítapahiko” kôe.

Izâiya 6.9-10

²⁸ Ina kixovókokopamaka Poûlu:

—Ivévaka itúkeovo xapa xâne ákoti itukapu jûdeu omókonomo ra ihíkau-voti koyúhoti kixoku kófteovovi Itukó'oviti ya pahúnevo úti, uti xâne. Yoko ivavákoatihikomo nê'e —kíxovokoxoane.

(²⁹ Uke'éxone koyúhoyea ne Poûlu, pihóponehiko ne jûdeu. Yoko kali xúnati yumópeokokohiko koeku pihópea vo'oku kámone.)

Pí'a xoénae iká'akovo ne Poûlu

³⁰ Pí'a xoénae óva Poûlu neko ovokúti alúkaxone, koane ú'uso kóye ivávakea uhá koeti xâne noixóponoati. ³¹ Ako píkone ne Poûlu, koane ákomaka itopâti koyúhoyea koêku ne natíxea Itukó'oviti xapa xâne. Ákomaka itopâti íhikaxea ne ihíkauvoti koyúhoti koeku Vúnae Jesus Kristu.

Hunókokune.

RÓMANU

Yútoe Poûlu páhoe xapa kutípoti Jesus íhae Róma

Yaneko yutoxôa Poûlu ra koyuhópeti, pítivokona Koríntu óvo. Ápe isóneu noíxoponea ne hokotíhiko Jesus ya pítivokona Róma, maka káxunakanehiko ikéneke Itukó'oviti. Itea tumúneke píheaya, kuríkoponoiko tiúketi ya Njeru-zálem, huvó'oxeokonoke ne kutípotihiko Jesus yane pítivóko, páhoenoa íhae Masêdonea. Yutóxinoake Poûlu ra koyuhópeti, kouhápu'ikinoati ne hána'iti isóneunovi Itukó'oviti, uti xâne yara poké'e, yaneko pahukínovi Xe'éxa ivó-kinovovi. Éxokoamaka Poûlu ne íhae Róma ápeyea isóneu xo'ópeinoahiko.

Xapákuke ne jûdeu hokoti Jesus nóvo, ápe koyúhoti kónokea sirkunsidá kó'iyea ne xâne inúxotike, ina yusíka hokópea Jesus. Éxokoa Poûlu ya yútoeke ákoyea ákoeneye. Éxokoamaka itúkeovo vo'oku kúveovo uti Kristu ponópínovoke úti nonékuke Itukó'oviti, kutí'inokemakamo vonopâti natíxokuke vanúkeke, kene haina vo'oku vitúkea páhoenovovi yútoe Muíse. Yokómomapihi ne yutoéti inuxínoati ne Ngâlata, yútoemaka Poûlu, vo'oku kouhápu'ikinovimaka koêku ne sirkunsidá koêti.

Anéye iháxakexoku kápituluhiko ya koyúhope Rómanu:

1.1 yonoti 1.15: *turi yútoe Poûlu yuhoíkoti íhae Róma*

1.16 yonoti 3.20: *pahukóvoti nonékuke Itukó'oviti ne uhá koeti xâne, jûdeu koánemaka ákoti itukápa*

3.21 yonoti 4.25: *koítovovi Itukó'oviti yane pahúnevo úti vo'oku kúveovo uti Kristu yoko ítukeinovovi ya kuruhúke, kene haína vo'oku sirkunsidá kó'iyea úti, itukovo vo'oku hókea uti yútoe Muíse.*

5.1 yonoti 8.39: *vinamápone xoko Kristu*

9.1 yonoti 11.36: *kotíxoponoa Poûlu ákoyea axú'ina hokoti Kristu xapákuke jûdeu, itea éxoá símeovoikomo káxe hokópeahikomo.*

12.1 yonoti 15.13: *ahá'inoa Itukó'oviti ítúkea ne hokoti Jesus*

15.14 yonoti 16.27: *íkopovope Poûlu*

Turi yútoe

1 ¹Yundóxinopinoe, undi Poûlu, undi ovoxe Jesus Kristu. Koati undi iháxiu Itukó'oviti koyúhoyea emó'u xapa xâne. Haxákonumaka Itukó'oviti indúkeovo koyuhoâti ra inámati ihíkauvoti ítuke. ²Yoko enepora inámati ihíkauvoti ukeâti xokóyoke, koyúhoane Itukó'oviti mekúke ápeyeamo. Anêko sasá'itike emó'u xoko yútoe porófeta, enepohikone koyúhoti emó'u Itukó'oviti mekúke ³koyuhoâti koêku ne Xe'exa Itukó'oviti. Yoko enepo ikútipasikoponovovi ne Xe'exa Itukó'oviti yaneko símeaku yara kúveu mêum, xapa ámoripono Ndávi,

teyonéti nâti mekúke, úkea. ⁴Koati hána'iti kouhapu'ikeokono itúkeovoxo Xe'exa Itukó'oviti ne Vúnae Jesus Kristu, yaneko exépukopeaku ukópea xapa ivokóvoti ya xunákoke Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. ⁵Koati vo'oku ítuke Jesus kóseana-yeonu Itukó'oviti, porexónuti indúkeovo ápostulu ya iháke. Koane poréxonu-maka ngoyúhoyea emó'u xapa xâne, enepone uhá koeti ákoti itukapu júdeu, motovâti kúveovo Xe'exa Itukó'oviti koane hokópeamaka. ⁶Yoko yanêkomaka xapákuke neko po'ínuhiko kuvovâti, itínoe iháxiupo Itukó'oviti hokópea Jesus Kristu. ⁷Enepora koyuhópeti, mbahúkinoane ne uhá koeti xâne ya pítivokona Róma ákoti omotóva okóvo Itukó'oviti, itínoe iháxiupomaka Itukó'oviti itúkeovo kasása'iupo. Itúkapu hána'itike seánakopi Itukó'oviti, Ha'a úti, yoko Vúnae Jesus Kristu yóvoheixonoe, koánemaka úhepetike isoneúti ukeâti xokóyoke.

Íkoro'ixovo xoko Vúnae ne Poúlu vo'ókuke ne kutípoti Jesus ya Róma

⁸Inúxotike, ya iháke Jesus Kristu, íngoro'ixovo xoko Itukó'oviti, nguvónone, ve'ókuke, uhá ketínoe. Vo'oku ya uhá koeti kúveu mêum, anêko koyuhoâti kixeku kitípinene Kristu. ⁹Yoko Itukó'oviti, enepone ngurí'okovoke, enepone heru'ó ngíxonemaka omínjone indúkea ítukexeonuke, ngoyuhoâti ra inámati ihíkavoti omínovike Xe'éxa, éxoá itúkeovo koati kaná'uti ákoyea ánga indú-kinopinoe orásaum. ¹⁰Kóyekune émbemea Itukó'oviti míhe'okinonumo onjéne noínjoponeopi yara koeku kó'oyene, itukapu ahá'inonu. ¹¹Koati yupihóvotine ngahá'ayea noínjoponeopinoe, motovâti omínombi unako kêku ikéneke Itukó'oviti, kutí'inokemo kexunákovoti ikéneke Vúnae koeku nzímea xepákuke. ¹²Hara ngíxo, mani ngahá'ayea kutikokó kó'iyea kóxunakeovo úti ikéneke, koeku ámbeyea xepákukenoe, ngoxunákovoti ikéneke Kristu vo'oku kixeku kívivo Vúnae, koêkumaka kékunakivo vo'oku ngixoku ngúveova. ¹³Ngahá'amaka yéxi, itínoe mbo'ínu xoko Vúnae, enó'iyea ngahá'ayea mbíheá xepákuke, itea tukú koeti kó'oyene, ako tópi itopónuti. Mani ngaha'âti ápeyeamaka eho ngo'ítukeino Vúnae xepákukenoe, kuteâti koeku ápeyea xapákuke po'ínuhiko xâne ákoti itukapu júdeu po'íke ongóponoku. ¹⁴Vo'oku koati apêti ítukexeonuke Itukó'oviti, nóngone indúkea. Énomone ne ngoyúhoyea emó'u xapákuke uhá koeti xâne. Haina pohúneti xapa xâne hána'iti ihíkaxovoti kuteâti ne nge-rêkuhiko, itea koánemaka xapa xâne ákoti akutêa. Hainámaka pohúneti xapa xâne ko'éxoneti, itea koánemaka xapa xâne ákoti éxone. ¹⁵Énomone ú'uso ngó-yeino ngoyúhoyeamaka ne inámati ihíkavoti ukeâti xoko Itukó'oviti xepákuke, itínoe íhae Róma. ¹⁶Ako ndeína ngoyúhoyea ra inámati ihíkavoti omínovike Jesus, vo'oku koati xunako Itukó'oviti nê'e koíteovo xâne ya pahúnevo, koêkuti kutipoâti. Énomone koéneye xapákuke júdeu inúxotike, koánemaka xapákuke po'ínuhiko xâne ákoti itukápa. ¹⁷Vo'oku yane inámati ihíkavoti íhae xoko Itukó'oviti, kouhapu'ikovo ponópeovi Itukó'oviti nonékuke koeku kúveova úti. Yoko ukeâti túri tukú koeti hunókokuke, konókoti kúveova úti, kuteâtimaka koeku yutóxeovo emó'uke Itukó'oviti, enepone koêti:

“Enepone xâne ponóvoti nonékuke Itukó'oviti, enepone kuvovâti, itopónoa-timo ne inámati apéyeati ákoti hunókoku xoko Itukó'oviti” kôe.

Koati váhere kixoku itúkeovo ne uhá koeti xâne

¹⁸Itea xoko Itukó'oviti vanúkeke úkea ipíhoponeokonokemo ne uhá koeti xâne yara kúveu mêum ákoti teyâ ne kaná'uti kixovókuti íhae xoko

Itukó'oviti, koánehikomaka ne xâne vahehéxoti kixoku itúkeovo, enepohikone itopâtimaka ne po'ínuhiko xâne éxea ne kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti vo'oku váhere kixoku itúkeovo. ¹⁹Kó'inokeneye, vo'oku enepone kixóvoku Itukó'oviti motovâti éxeokono xapa xâne, ú'uhapu'i kóye vo'oku kouhapu'iki-noanehiko Itukó'oviti ne xanéhiko yara kúveu mêm. ²⁰Enepeone kixóvoku Itukó'oviti ákoti inixoâti, kuteâti ákoyea uké'eyeaku xunáko, koane itúkeova ne hána'iti teyonéti Itukó'oviti, koati iyúseoti ukeátine inâ apê ra mêm, vo'ókuke ne uhá koeti koekúti ítuke vo'u Itukó'oviti. Énomone ákoino pó'onexeo-voke xanéhiko nonékuke Itukó'oviti. ²¹Éxoahiko ápeyea Itukó'oviti, itea ako téyahiko, kuteâti mani nókone kíxeokono koeku itúkeova ne koati kaná'uti Itukó'oviti. Ákomaka íkara'ixinapahiko, itea hahakú koénehiko isóneu vo'oku áinovo koekúti ákoti itóponone ovêa isóneuke. ²²Vo'oku íkutixapeovohiko ko'éxoneti, énomone itúkinovo xâne ákoti isóneu. ²³Ya koêkuni kahána'ikea ne éno hána'iti ihayú'íuti Itukó'oviti ákoti hunókoku, ainovó koene ipunéti, okovo xâne vekotimo pevótike iháyu'iko, yoko ipunéti okovo hó'openo ôti, koane okovo po'ínuhiko hó'openo koaturu koeti hêve, yoko hó'openo há koêti poké'eke yoneâti hûra. ²⁴Vo'oku kixóvokuhiko, síkoane Itukó'oviti koésayu'ixopeovohiko yane itúkea váhere áha itúkea, koane ikópiti'ikopeokoko, koane kóteyoekokoko mûyo yane váhere kixókokokuhiko. ²⁵Koati kurikoâtihiho hókea ne kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti, hokópoti kixovókuti ákoti akaná'u. Ainovó koe koéxokeu Itukó'oviti hokópohiko, koane énomone iháyu'iko ya koêkuni itúkeovo Itukó'oviti iháyu'iko, poéhane itukóvo pahúkoti apé kó'iyea uhá koeti koekúti, poéhanemaka motokêa iháyu'ikeokono ákotinemo hunókoku. Énomoneoxo ákoyeneye.

²⁶Vo'oku kó'iyeaneye kixoku itúkeovo ne xanéhiko yara kúveu mêm, síkó kíxoane Itukó'oviti itúkea váhere úhepune mûyo, koeku koésayu'ixeahiko kixoku itúkeovo ikoyénoxopovokokoti. Vo'oku muhíkinova ne senóhiko xapákuke, ya koêkuni itúkeovo hóyeno ko'íma, kuteâti kixoku itúkeovo uhá koeti ko'ímati, kópoe'akoa ne kixoku itúkeovohiko, iko'ímaxopovotine po'i sêno. ²⁷Kúteanemaka kixoku itúkeovo ne hóyenhiko. Enepeone kóyenoyea sêno kuteâti kixoku itúkeovo uhá koeti koyénoti, kurí kíxoanehiko. Ainovó koéne po'i hóyeno oyókopone, koane kóyenopekokokohiko. Koati yupihóvotine ikópiti'ikopeokoko koeku ikóyenoxxopeovokokoko. Yoko koati motokeâti nekôyohiko namúkopea koxé'ukene ne ehopo ítuke, ésa'i ne váhere kixoku itúkeovo.

²⁸Enepeone xanéhiko yara kúveu mêm, vo'oku ínixea ákoyea itúkovoke ne éxea Itukó'oviti, síkó kíxoane Itukó'oviti hókea ne váhere isóneu, koane itúkea koekúti mani ákoti omotóva itúkeokono. ²⁹Aínovo xâne itúkotihiho uhá koeti kó'iyevoku váhere kixovókuti, vahehéxinoatimaka ítuke ne po'ínuhiko xâne. Koatíhikomaka ipupákinoti isóneu kahá'ayea títketi, koane áhatimaka váhe-rexea ítuke yoko po'éaino isóneu po'ínuhiko xâne vo'oku iyókeova ítukevo. Koatíhikomaka koépekenati, koane áhatimaka okópea po'ínuhiko xâne, koane semékekexea. Koati úhepetinoahikomaka itúkea váhere, koane itúkea xêti po'ínuhiko xâne itukóheyeati koêku, ³⁰koane ikópiti'ikeamaka íha. Koatíhikomaka puvoti Itukó'oviti, koane kapayásokinovokokoti. Koati íkutixapovotihikomaka únati ya po'ínuhiko xâne, koane áhati iháyu'ikopeovo. Ákomaka tópi kixoku isóneu kahá'ayea itúkea váhere. Ákohikomaka akútipo há'a yoko éno. ³¹Aínovohikomaka xâne ákoti isóneu. Ákomaka kaúsaka emó'u enepo

apê yûho. Ako ápahuina xâne ítupa'ikonehiko, muhíkinova koati êno yoko há'a. Koati ákoti xâne kóseanane. ³² Upánini exo yuho Itukó'oviti motókeyea yonópea ipihóponovokutike ne xâne koetíneye ítuke, itea kóyeane váherexeahiko ítuke. Haina póhutine, itea ínixeahikomaka unáko ne po'ínuhiko xâne koetíneye kixoku ítúkeovo.

Aínovo pahukóvoti, jûdeuhiko koánemaka ne po'ínuhiko xâne

2 ¹ Énomone ngó'ino: Iti húketi isóneuno po'ínuhiko xâne, inixeâti ákoyea aúnnati, neíxapu. Yusíkoti itíkivo ákoti apayáso, áko'o koati teyonéti, kóyeane ákoyeamo pé'onexivoke nonékuke Itukó'oviti. Vo'oku koeku kó'iyee-neye iséneuno po'ínuhiko xâne, koati kixepóvoti, koati keyuhópovotimaka ákoyea yaúnati vo'oku ápemaka ítike kuteâti ne ínixene ákoyea aúnnati xoko po'ínuhiko xâne. ² Véxoa ítúkeovo koati ponóvoti ne Itukó'oviti enepomo ipihápana xâne váheréxoti kixoku ítúkeovo. ³ Koeku ínixi ákoyea aúnnati ne xâne koetíneye pahúnevo, ápeikopo oxéne ítivoamo ne ipíhohonope Itukó'oviti koeku itíkimaka koekútihiko kuteâti? ⁴ Áko'o, kó'inokenemeaye iséneuno po'ínuhiko xâne vo'oku ákoyea itíkoake ne êno hána'iti seánakovi Itukó'oviti ákoti imaíkinapu xâne koane ákoti imáxapuvi. Ákoikopo yéxa ítúkeovo koseánapiti Itukó'oviti vo'oku kahá'ainopi ikétivexi iséneuke koane kiríkopi váhere kixeku itíkivo? ⁵ Itea koeku itíkivo xâne koati tiú'iti omíxone koane ákoyeamaka ikétivexa iséneuke ne váhere ítike, inamá'axone kuri'úxovo ne metókeinoke ipíheponikonomo yaneko káxe simapúne ipíhohonope Itukó'oviti, enepo kauhápu'ikakanane ne koati ponóvoti kíxoaku ipíhopena ne xâne pahukóvoti. ⁶ Vo'oku hane exôa kíxoakumo Itukó'oviti yuhaíkapane ne póhutihiko xâne, enepone kixoku ítúkeovo yáye yara poké'e. ⁷ Porexoátimo Itukó'oviti ne inámati apéyeati ákotinemo hunókoku xoko xâne ixómotihiko koxuná'ixovo ítúkea únati, enepohikone kaha'átimaka ítóponea ne êno yupihóvoti unako koépokumo ya xoko Itukó'oviti yoko kahána'ikeokonomo ya xokóyoke ákotinemo uké'eyeaku. ⁸ Itea enepohikone xâne póhutine unako koêku yuíxovo, ákoti akutípoa ne kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti, koane áhatimaka váherexea kixoku ítúkeovo, kotívetimo kíxoaku Itukó'oviti ipihápananehiko. ⁹ Koati kotívetimo koêku epó'oxo koati hána'itimo tiveko kixókonoku ne uhá koeti xâne ítúkoti váhere. Énomonemo koéneye inúxotike xapa jûdeu, koánemaka xapa uhá koeti po'i kó'iyevoku xâne. ¹⁰ Itea enepohikone xâne ítúkoti únati, yupihóvotimo unako koépoku xoko Itukó'oviti, koane kahaná'ikokonotimo ya xokóyoke, yoko hána'itimakamo úhepeko isóneu ukeâti xoko Vúnae. Koati énomonemo koéneye inúxotike xapa jûdeu, koánemaka xapa uhá koeti po'i kó'iyevoku xâne, ¹¹ vo'oku nonékuke Itukó'oviti kutíkokone uhá koeti xâne.

¹² Yanê'e, uhá koeti xâne ítúkoti váhere ákoti exâ koêku ne yutoéti yane Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, ákomakamo veínakana neko yutoéti yúhoi-kopeokono, pahukápanane ipihóponovokutike. Kene uhá koeti xâne ítúkoti váhere exoâti ne yutoéti yane Ponóvoti Kixovókuti, koati énomonemo veínokono yuhaíkapakanane. ¹³ Vo'oku haina xâne pohúneta kamokenó kixoâti ne yutoéti ya Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse ponopóvo nonékuke Itukó'oviti, itea koati xâne itukoâti ne ponopóvo nonékuke. ¹⁴ Enepone po'ínuhiko xâne ákoti itukapu jûdeu, ákoti exâ ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, enepo

eopâhiko ya xokóyoke kónokea pónea kixoku itúkeovo, kuteâtimaka koêku ne páhoenokono xâne itúkea yane Ponóvoti Kixovókuti, yusíkti ákoyea éxa neko yútoe Muíse, itea kóyeane kutí kó'iyea apêti xokóyoke, vo'oku eópea ya xokóyoke kónokea pónea kixoku itúkeovo. ¹⁵ Yane enepone isóneu ápeyea ponóvoti koekúti nókone itúkea, kutí kó'inoa ne yutoéti yane Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse. Iyúseo kó'iyeaneye vo'ókuke neko isóneu kónokea pónea kixoku itúkeovo. Epó'oxo éxoá ya xokóyokene enepo pahukóvo koánemaka tokopóvo ítuke. ¹⁶ Yoko énomonemakamo koéneye yaneke káxe enepo parexâne Itukó'oviti ne Kristu Jesus éxokopea yonópoku ne xanéhiko vo'oku kixoku itúkeovohiko, koánemaka vo'oku kixoku ko'ísoneuyea ákoti po'i exoâti, kuteâtimaka koêku yane inámati ihíkavoti ukeâti xoko Itukó'oviti ngoyúhone xapa xâne.

Ako pó'onexeovoke ne júdeuhiko nonékuke Itukó'oviti

¹⁷ Itínoe júdeu, koati kixoâtinoe itúkeovo vo'oku hé'e, enepone Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, ápeinoke sesá'iko nonékuke Itukó'oviti. Koatímaka yéyexovope ne héki Itukó'oviti, ¹⁸ koane yéxi ahá'inopi Itukó'oviti, koánemaka ne koati únatinoe kixovókuti íhikaxopike ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse. ¹⁹ Koatímaka inixépovoti itíkivonoe hirikoâti ponóvotike xêne ne xâne kutí koeti komítiti, koane keuhápu'ikoti xâne ovoti hahákutike. ²⁰ Itínoemaka ihíkaxoati emo'u Itukó'oviti ne xâne ákoti éxoneya, koáne ne inámatiko xâne, vo'oku ápeyea xepákuke ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, poéheve ne exóneti koáne ne kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti. ²¹ Iti íhíkaxoti po'ínuhiko xâne, mani kenokoâti íhikexopivoa inúxotike ne ihíkavoti íhikexone. Iti íhíkaxoti po'ínuhiko xâne ákoyea améxa, hainá'ikopomea itíkoti kuteâti nê'e? ²² Keyúhoinomaka po'ínuhiko xâne ákoyea yusíka kapíneyea xâne ákoti itukapu koati múxone. Kene íti, hainá'ikopomea itíkoti kuteâti nê'e? Koati ketirínateoxo ne hokonéti, ítuke vo'u xâne ákoti itukápa ne koati kaná'uti Itukó'oviti. Itea peréxomea Itukó'oviti nékone peréxi? áko'o kutí koe yoméxoti mani kírepino Itukó'oviti. ²³ Iti itukoâti éyexovope yéxi ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, hainá'ikopomea itíne kutí'inoke koyuhókonoti ákoyea aúnnati ne ítuke Itukó'oviti vo'oku ápeyea váhere ítike ákoti hakâ ne páhoenoví Ponóvoti Kixovókuti vitúkea? ²⁴ Énomonemaka kuteâti koêku ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti, koêti:

“Vo'oku váhere ítikenoe, koémoke'ekono ne iha Itukó'oviti xapákuke ne po'ínuhiko xâne ákoti itukapu júdeu” koêti.

²⁵ Enepone hénaxovope itíkivo xanena Itukó'oviti yane sirkunsidá ké'iyi, itínoe júdeu, koati apêti itópoinopike enepo itikâ ne páhoenoví Ponóvoti Kixovókuti vitúkea yane yútoe Muíse. Itea enepo hákoti itikôa, ákone itópoinopike sirkunsidá ké'iyi, epó'oxo kutí ketímo xâne ákoti sirkunsidá akôe, enepohikone ákoti ne hoénaxovope itúkeovo xanena Itukó'oviti koxé'uke. ²⁶ Kene ne xâne ákoti itukapu júdeu, enepohikone ákoti sirkunsidá akôe, enepo itukâ kuteâti ne yutoéti yane Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, hainá'ikopo kutipasí koâti ne xâne apêti hoénaxovope koxé'uke itúkeovo xanena Itukó'oviti, enepone sirkunsidá koêti? Hainâra koéneye. ²⁷ Epó'oxo enepohikone xâne ákoti itukapu júdeu, ákotihiko sirkunsidá akôe, itukovo énomonehiko itukôa kuteâti ne yutoéti yane Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse,

yane koati kouhápu'ikotihiko itíkivo pahukóvoti, itínoe jûdeu. Vo'oku upánini ápeyea hé'e, enepone yútoe Muíse, koane upánini itíkivo xâne sirkunsidá koêti, itea kóyeane itíkivo pahukóvoti vo'oku ákoyea itíka neko páhoenopi itíki yútoeke Muíse. ²⁸Vo'oku enepone koati kaná'uti itúkeovo jûdeu ne xâne, haína koxé'uke óva. Koáne ne koati kaná'uti sirkunsidá kó'ieya ne xâne, hainámaka mótokike óva. ²⁹Itea enepone itúkeovo koati kaná'uti jûdeu ne xâne, hane exôa oveâti isóneuke. Kúteanemaka koêku ne koati kaná'uti sirkunsidá kó'ieya ne xâne, koati isóneukemaka óva, koekúti itúkinoake Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, kene haina koxé'uke óvo ne hoénaxovope itúkeovo xanena Itukó'oviti kuteâti koêku yane yútoe Muíse. Yoko enepone xâne koetíneye ne sirkunsidá kó'ieya, Itukó'oviti koyuhó'ieyamo unako koêku kene haina xoko xâne yara kúveu mêmum úkea ne iháyui'ikeokono.

3 ¹Koeku kó'ieyaneye, unatíneikopomea koeku jûdeu ya po'ínuhiko xâne? áko'o ápeikopomea itópoinoake sirkunsidá kó'ieyahiko? koetímeamo isóneu po'i xâne. ²Êm, koati hána'iti itópoinoake, koane ákomaka tôpi koeku kó'inokeneye. Vo'oku énomonehiko itukóvo inúxoti íkamoake Itukó'oviti emó'u. ³Kene ne jûdeuhiko ákoti akutípoa? Hainámea vo'oku ákoyea akútipoahiko, ákoinoke oxéne kóusokeovo neko yuhó'inoahiko Itukó'oviti? koetímeamo isóneunoa po'i xâne. ⁴Ako kalíhuina. Yusíkoti itúkeovo semékenovo'iti ne uhá koeti xâne, itea ako ákoeneye ne Itukó'oviti. Koati kaná'uti ne yúho, kuteâtimaka kó'ieya emó'uke Itukó'oviti, enepone koêti:

“Maka iyúseane itíkivo koati ponóvoti ya uhá koeti yúho, koane aûrapu'inemaka itúkeovo koati sasá'iti ne ítike enepo áva inixoâti poé'ayea ne itíkivo” koêti. *Sâramu 51.4*

⁵Itea itukovo vo'oku pahúnevo úti inamá'axoinoke urapú'i itúkeovo koati ponóvoti kixoku itúkeovo ne Itukó'oviti, namo koéneikopoye? Ákonimeaa itúkapu koati pahukóvoti ne Itukó'oviti enepo ipihápanavi? (Yoko enepora yûnzó, koati kuteâti kó'isoneuyea úti, uti xâne ákoti ponóvoku isóneu.) ⁶Ako kalíhuina kó'ieyaneye. Eneponi akoéneye, ákoni oxéne yúhoikopeovimo ne Itukó'oviti vo'oku kixoku vitúkeovo.

⁷Itukovo inamá'axoti iyusêo itípanevo Itukó'oviti koane itúkeovo koati êno hána'iti ihayú'uti vo'oku nzemékekexea, yusíkoikopo ipíhoponeonu vo'ókuke? koetímeamo isóneunoa po'i xâne. ⁸Eneponi akoéneye, mani motovâti kó'ieya úti: “Vitúkaikopo váhere maka iyúseaneoxo sasá'iko ne Itukó'oviti” mani koêti úti. Yoko koati énomone koéneye yúho ne itukóheotihiko ngoêku, koyúhoti kó'ieyaneye ne yûnzó xapa xâne. Enepohikone xâne koetíneye yúho, koati motokeâtimo ne kixókonoku ipihápananehiko Itukó'oviti.

Pahukóvoti ne uhá koeti xâne nonékuke Itukó'oviti

⁹Ná'ikopomo kó'eye visóneunoa rá'a? Utí'ikopo unatí koêku, uti jûdeu, ya po'ínuhiko xâne ákoti itukapu jûdeu? Ako kalíhuina, vo'oku énjokopeanenoe yara yúndoe itúkeovo pahukóvoti ne uhá koeti xâne, jûdeuhiko koánemaka xâne ákoti itukápa, ¹⁰kuteâtimaka kó'ieya ne yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti, enepone koêti:

“Ako xâne ponóvoti nonékuke Itukó'oviti. Ako ápahuina xâne koetíneye nonékuke. ¹¹Ákomaka xâne iyukínovati isóneu ne kaná'uti kixovókuti. Ákomaka oposíkoati ahí'okeova ne Itukó'oviti.

¹² Itávohikone uhá koêti. Uhá koénehikomaka koésayu'ixopeovo. Ako xâne únati ítuke nonékuke Itukó'oviti. Ako ápahuina xâne koetíneye ítuke nonékuke.” *Sáramu 14.1-3*

¹³ “Enepone emó'u ipuhíkeati pahákukehiko, aínovo ákoti aunáti, kuteâti koeku hehé'iyea ihópune imuyúkoti ukeâti ekóxovokuke enepo imihé'oko. Koatíhiko semékenovo'iti yoko aúpu'ikenati. Enepone yuhóhiko, kutí koe vénenuna koati ipúhokovoti koéxoe.”

Sáramu 5.9; 140.3

¹⁴ “Koatíhikomaka íhakenati, epó'oxo aínovo koati kotíveti emó'úti koyúho.” *Sáramu 10.7*

¹⁵ “Kene hêve, ú'uso kóyemaka píhea xoko motovâti óko'okea koane koépekea. ¹⁶ Koékuti vékoku, poéhane koésayu'ixea koeku po'ínuhiko xâne koane omínoa kotíveti koekúti. ¹⁷ Ákohiko exa óvoheixea kásatike isonefúti. Poéhane ipúhonevo yoko púvea po'i xâne éxo.”

Izâiya 59.7-8

¹⁸ “Ákohikomaka teya Itukó'oviti” kôe.

Sáramu 36.1

¹⁹ Yoko uhá koêti ne yutoéti ovâti ne Ponóvoti Kixovókuti emó'uke Itukó'oviti, véxoa ítúkeovo xâne hokoâti neko yutoéti kíxo. Ákoikopo ápahuina xâne apêti pó'onexeovoke nonékuke neko yutoéti. Aínovo koati motokeâti ipího-poneokono. ²⁰ Iyúseoneikopo ákoyea ápahuina xâne ponóvoti nonékuke Itukó'oviti vo'oku ítone ítúkea, koeku hókea neko yutoéti Ponóvotike Kixovókuti emó'uke Itukó'oviti, vo'oku énomone exóko xâne ítúkeovo pahukóvotihiko.

Vo'oku kúveovo uti Kristu, koítovovi Itukó'oviti yane pahúnevo úti

²¹ Itea kouhupu'ikoane Itukó'oviti kíxoaku ponópea ne xanéhiko, ákoti itukapu vo'oku hókeahiko ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse. Yoko koyúhoamaka Muíse koane po'ínuhiko porófeta mekúke koêku ra koekúti ya yútoekéhiko. ²² Énomone ne kíxoaku Itukó'oviti ponópea ne xâne nonékuke vo'oku kúveovohiko Jesus Kristu. Yoko énomone koéneye xoko uhá koeti koékuti xâne kuvovâti, vo'oku ako poé'aku xâne nonékuke Itukó'oviti, kutíkokone uhá koêti. ²³ Koati pahukóvoti ne uhá koeti xâne koane kónokea ne êno hána'iti ihayú'iuti ítípanevo Itukó'oviti xokóyoke. ²⁴ Itea poréxoa Itukó'oviti ponópeovo ne xâne nonékuke ya hána'iti seánakoa, ákotimaka ésa'ixoake, vo'oku kixó'oviku Kristu Jesus koíteovovi ya pahúnevo úti. ²⁵ Koati Kristu ítukóvo noífovokoe Itukó'oviti óvokeovo ítína kuruhúke, koane poréxopea ésa'i ítúyopea pahúnevo úti. Yoko poéhane kutípea úti konokóvo. Kixínoakeneye Itukó'oviti, koati kouhupu'ikoati póneovo ne kixoku ítúkeovo yaneko koseána xanéhiko pahukóvoti yaneókoyoke enepo akô'o ipihápana. ²⁶ Kene kóoyene vo'ókumaka ítúkeinovi Kristu, kouhupu'ikoamaka póneovo ne kixoku ítúkeovo. Énomone kutí'inoke iyúseoti ítúkeovo koati ponóvoti, koane ítúkeovo énomonemaka ponopâ ne xanéhiko kuvóvoti Jesus.

²⁷ Ápeikopo oxene xâne iháy'u'ikopeovo nonékuke Itukó'oviti? Ako kalíhuina. Koatímea vo'ókuke ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse kó'inokeye? Áko'o, haína vo'ókuke nê'e, itea koati vo'ókuke po'i Ponóvoti Kixovókuti, enepone kixó'oviku Itukó'oviti ponopó'oviti vo'oku kúveovo uti Kristu. ²⁸ Noíxoaneikopo úti ítúkeovo vo'oku kúveovo Kristu ne xâne ponópinovo nonékuke Itukó'oviti, kene haina vo'oku ítúkea páhoenoa Ponóvoti Kixovókuti

yútoe Muíse. ²⁹Enepone Itukó'oviti, poéhanemea jûdeuhiko itukoa kuvónone? Hainá'ikopomaka kuvónone po'ínnumaka xâne ákoti itukapu jûdeu? Hainâra, koatímaka kuvónone xanéhiko ákoti itukapu jûdeu. ³⁰Vo'oku ako apí'a ne Itukó'oviti. Poéhaxo, yoko énomone ponopâ ne jûdeuhiko, enepohikone sirkunsidá koêti vo'oku kúveova. Énomonemaka ponopâ ne po'ínnumaka xâne ákoti itukapu jûdeu, enepohikone ákoti sirkunsidá akôe, koêkumaka itúkeovo kuvovâti. ³¹Ávaina hako inixôa po'ínuhiko xâne kutí kó'iyea ákotine itúko-voke ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, vo'oku koyúhoyea úti kónokea itúkeovo Kristu kuvóno úti. Ako kalíhuina! Itea vo'oku kúveovo uti Kristu, koati énomone kutí'inoke vikaná'uxoati vitúkea páhoenovi vitúkea ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse.

Koati vo'oku kúveovo Itukó'oviti ponínovo ne Âbraum

4 ¹Enepone voxú'ikene Âbraum, uti jûdeu, ná'ikopo kó'eye yuho úti vo'oku itóponone ikéneke Itukó'oviti? ²Eneponi itukapu vo'oku kixoku itúkeovo ponínovo ne Âbraum, mani apêti oxéne iháyu'ikopeovo, itea ako ákoeneye nonékuke Itukó'oviti. ³Vo'oku hara kôe ya emó'uke Itukó'oviti vo'ókuke: “Koati kuvónvoti Itukó'oviti ne Âbraum ínixinoake Itukó'oviti itúkeovo ponóvoti nonékuke” kôe. ⁴Enepone xâne ko'ítuketi, koati apêti námoepo. Haina ípara ne námoepo, itea koati konokoâti namúkea ne ésa'i ko'ítukeyea. ⁵Kene enepone xâne ákoti oko'ítuke itea kuvónvoti Itukó'oviti, poéhane motovâ ponópea xâne pahukónvoti, énomone ínixo Itukó'oviti itúkeovo ponóvoti nonékuke vo'oku kúveova. ⁶Yoko énomonemaka koéneye yuho Ndávi mekúke enepo koyuhôa itúkeovo koati únati koêku ne xâne ínixone Itukó'oviti ponópeovo nonékuke ákoti itukapu vo'oku ítone itúkea. ⁷Yoko énomone ne emo'úti koêti:

“Koati únati koêku ne xâne ituyôpotine váhere ítuke, enepohikomakane sasa'ípotine pahúnevo. ⁸Koati únati koêku ne xâne ínixone Itukó'oviti ákoyeane okónoko ipíhóponeokono vo'oku pahúnevo” koêti.

Sâramu 32.1-2

⁹Enepone xâne únati koeku nonékuke Itukó'oviti, kutífyaneikopo? Poéhanemea jûdeu, enepohikone sirkunsidá koêti apêti hoénaxovo koxé'uke itúkeovo xanena Itukó'oviti? áko'o, po'imaka xâne ákoti itukapu jûdeu, ákotimaka sirkunsidá akôe. Vo'oku ínati ngoyuhoâmeku koêku ra yutoéti emó'uke Itukó'oviti koêti: “Vo'oku kúveovo Itukó'oviti ne Âbraum, ínixinoake Itukó'oviti itúkeovo ponóvoti nonékuke” koêti. ¹⁰Ná'ikopo kixóvoye ne Âbraum inixôa Itukó'oviti itúkeovo ponóvoti nonékuke? Sirkunsidá koéne yanekôyoke? áko'o ávo. Koati énomone yaneko káxehiko avô'o ne sirkunsidá kó'iyea xâne. Koati ávoti sirkunsidá akôe ne Âbraum yanekôyoke. ¹¹Enepo sirkunsidá kó'inoke ne Âbraum ikénepoke, koati hoénaxovo itúkeovone ponóvoti nonékuke Itukó'oviti vo'oku kúveova. Enepone kúveovo Itukó'oviti inuxô ina sirkunsidá kôe. Énomone koéneye motovâti itúkeovo Âbraum itukóvo turi uhá koeti po'ínuhiko kuvónvoti Itukó'oviti, upánini ákoyeahiko sirkunsidá ákoe, motovâtimaka ínixeko-nohiko itúkeovo ponóvoti nonékuke Itukó'oviti. ¹²Koáne énomonemaka itukóvo úkeaku ne xâne sirkunsidá koêti. Itea enepohikone sirkunsidá koêti ngíxone, haína ne xâne pohúneti apêti koxé'uke hoénaxovo itúkeovo xanena Itukó'oviti, itea enepone koati kaná'uti sirkunsidá koêti, énomone ne xâne kuvónvoti

Itukó'oviti kuteâti kíxoaku Âbraum kúveova yaneko avô'o sirkunsidá akôe. Yoko koati kaná'uti itúkeovo ha'a úti ne Âbraum koeku kúveovomaka uti Itukó'oviti.

Vo'oku kúveova Âbraum, énomone kóusokinoa Itukó'oviti yuhó'inoa

¹³ Haina vo'oku hókeahiko Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse ne Âbraum yoko amósenopono, itúkinoa Itukó'oviti ne yúho, enepone koati yuhôti ákoti aukápagu ikéne ko'íparayeamo uhá koeti koekúti yara kúveu mêm. Itea koati vo'oku kúveovo Itukó'oviti koane ínixeokono ponóvoko nonékuke kó'inokeneye. ¹⁴ Enepone xâne kíxone Itukó'oviti enepo koyuhôa ápeyeamo ípara, eneponi itukapu xâne ihuínovoti ponópeovo nonékuke vo'oku hókea ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, yane ákoni itúkapu vo'oku kúveovo Itukó'oviti kóusokinokono yuhó'inoa, koane ákoni itúkapu xunako yuhu Itukó'oviti kóusókinoa. Énomone neko yúho ákoti aukápagu ikéne. ¹⁵ Enepone Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, exoko xâne pahúnevo koane kóuhapu'ikinoa kónokea íphoponeokono vo'ókuke. Vo'oku koeku ákoyea páhoenokono xâne itúkea kuteâti ne páhoenovi Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, ákomaka oxéne pahúkeovo ne xâne.

¹⁶ Énomone kónokino itúkeovo ukeâti kúveovo uti Itukó'oviti kóusokeovo xoko úti neko yuhó'inoa Itukó'oviti ne Âbraum mekúke, motovâti itúkeovomaka ya seánakovike Itukó'oviti kóusokeovo, koane motovâtimaka ákoyea oxéne ákoyeamo kaúsakapu neko yúho xapákuke uhá koeti amósenoponomo Âbraum. Haina póhutine neko amósenoponomo júdeuhiko, enepone hokoâti ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, itea koánemaka neko kuvóvoti Itukó'oviti kuteâti Âbraum mekúke, vo'oku koati énomone ne ha'a uhá koeti úti, uti kuvóvoti Itukó'oviti. ¹⁷ Yoko énomonemaka kuteâti koêku emó'uke Itukó'oviti vo'oku Âbraum, enepone koêti: "Mborexópitimo itíkivo úkeaku ákoti yumaxápu kó'ieovoku xâne" koêti. Yoko hane koyuhó'inoa, Itukó'oviti, kuvóvone Âbraum, enepone koexépukopotí ivokóvotihiko, enepone pahúkotimaka apé kó'ieya koekútihiko akó'oti yanekôyo. ¹⁸ Upánini kutí koe ákoti oxéne kóusokeovo neko yuhó'ino-kono, itea koâti kutipoâti Âbraum kóusokeovomo ne kúxoixone. Énomone itúkinovo úkeaku ákoti yumaxápu kó'ieovoku xâne ne Âbraum, kuteâti yuhó'inoa Itukó'oviti, enepone koêti: "Énomonemo koéneye ákoyea yumáxapu ne yamósenoponomo" koêti. ¹⁹ Yoko komomópovo ne Âbraum, noíxoane ákoyeane xunako koxé'u, koane yé'ekane póhuti séndu xoénaena, koane hóvenoxeane ne Sâra, enepone yêno, itea kóyeane ákoyea kamúya'ika isóneu kúveovo Itukó'oviti. ²⁰ "Kaná'utiperameamo?" ako ákoe isóneunoa neko yuhó'inoa Itukó'oviti. Haina ákoti akutipoa, itea vo'oku kúveovo Itukó'oviti, inamá'axo koxuná'ixovo ikéneke koane iháyu'ikeamaka Itukó'oviti. ²¹ Koati exoâti Âbraum ápeya xunako Itukó'oviti kóusokea neko yuhó'inoa. ²² Yoko vo'oku kúveova Âbraum, ínixo Itukó'oviti itúkeovo ponóvoti nonékuke. ²³ Enepone "ínixoa Itukó'oviti itúkeovo ponóvoti" koêti, haina póhutine Âbraum kíxo, ²⁴ itea koati utímaka kíxo, uti kuvóvoti Itukó'oviti, enepone koexépukopotí Vúnae Jesus ukópea xapa ivokóvoti. ²⁵ Koati ivokínovoti ne Jesus kuruhúke vo'oku váherevoko úti, koane exépukopo ukópea xapa ivokóvoti motovâti ponópeovo úti nonékuke Itukó'oviti.

Ponópovone úti nonékuke Itukó'oviti vo'oku kúveova úti

5 ¹ Koeku ponópeovone úti nonékuke Itukó'oviti vo'oku kúveova úti, úhepene isóneunovi Itukó'oviti vo'oku kixó'oviku Vúnae Jesus Kristu ya

kuruhúke. ²Koati Kristu isíminovea ne hána'iti seánakovi Itukó'oviti koeku kúveova uti. Yoko títiu kóye úti ikéneke, koane hána'itimaka elókeyea vokóvo vo'oku kúxoixone úti véxone koúsokeovomo, enepone kahá'inepeamo uti Itukó'oviti ya itúkeovo hána'iti ihayú'iuti. ³Haina póhutine nê'e, itea muhíkova ne kotíveti koekúti vékoku úti, elókeamaka vokóvo, vexoâti itúkeovo énomone porexó'ovi ákoyea kamúya'ika uti visóneu, koane ákoyea vaúkapapu vikéne ya hókea uti Vúnae. ⁴Kene enepone ákoyea kamúya'ika uti visóneu, koane ákoyea vaúkapapu vikéne, énomonemakamo kutí'inoke vitukóvoti xâne exoâteoxo vékea ne uhá koeti vékoku. Kene enepone vitúkeovo exoâti vékea ne uhá koeti vékoku, énomonemo kutí'inoke apêti kúxoixone úti xoko Itukó'oviti véxone koúsokeovomo. ⁵Kene enepone ápeyea kúxoixone úti xoko Itukó'oviti kuteâti nê'e, ákomo kuxohí víxa vo'oku ovo'ó kó'iyeevi ne páhoe-novi Itukó'oviti, enepone Sasá'iti Omíxone uha-uhá kixoâti visóneuke ne êno hána'iti ákoyea omótovovi okóvo Itukó'oviti.

⁶Vo'oku yaneko vitukóvoiko xâne muyá'iti isóneu ákoti xunáko itúkea únati, enepo simovóne koati kaxénaxeake Itukó'oviti, ivókinovovi Kristu, uti váhere xâne. ⁷Muhíkinova ne xâne ponóvoti kixoku itúkeovo, ôriti ápeyea xâne ivokínovati. Énimea ápeyea xâne koxunákovoti ivókinovo xâne koati itípakovoti. ⁸Itea éxokovea Itukó'oviti kaná'uyea ne ákoyea omótovovi okóvo vo'oku ivókinovovi Kristu yaneko vitukóvoiko xâne pahukóvoti. ⁹Kó'oyene, koeku ponópeovone úti nonékuke vo'oku óvokinovovi itíña ne Kristu ya kuruhúke, koatímaka vo'oku Kristu víteovamakamo ne ipíhponopemo Itukó'oviti ipihápana xanéhiko. ¹⁰Vo'oku uti xâne haxá koyeâti Itukó'oviti yanekôyoke vo'oku váhere vítuke. Itea koeku kó'iyeaneyeiko úti, unátipinovi isóneu Itukó'oviti vo'oku ivókinovovi Xe'éxa kuruhúke. Kó'oyene koeku unátipinovine isóneu Itukó'oviti, inamá'axonemo iyusêo vonópeamo xokóyoke vo'oku exé-pukopeane ne Kristu ukópea xapa ivokóvoti. ¹¹Yoko haina póhutine nê'e, itea hanemaka vitúko hána'iti elókeko vokóvo, Itukó'oviti yoko kixó'oviku ya xoko Vúnae Jesus Kristu, enepone kutí'inoke unatípotine isóneunovi Itukó'oviti.

Ako akútea omínovike Âdaum ne omínovike Kristu

¹²Kuteâti itúkeovo vo'oku pahúnevo neko inúxoti hóyeno turíxinovo pahunévoti yara kúveu mêum, epó'oxo kuteâti turíxeovomaka pevóti yara kúveu mêum vo'oku pahunévoti, énomonemaka itópoinoa pevóti ne uhá koeti xâne, vo'oku uhá kó'iyea itúkeovo pahukóvoti. ¹³Yoko tumúneke ápeyea ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, ápene ne pahunévoti yara kúveu mêum. Itea yanekôyoke, ako ipihóponoati ne xâne pahukóvoti vo'oku ávoyea ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse saya'íkoti xâne itúkea váhere. ¹⁴Itea kóyeane ápeyea pôreu ne pahunévoti. Énomone ne pevóti. Vo'oku ukeátine kaxena Âdaum tukú koeti kaxena Muíse, uhá koene xâne ivókeovo, muhíkova ne xâne ákoti akutêa pahúnevo Âdaum.

Yoko enepone Âdaum, koati exókoviti koeku po'i xâne, enepone koyúhone emo'u Itukó'oviti símeamo yara kúveu mêum, enepone Jesus Kristu. ¹⁵Itea koati pó'iti koeku pôreu ne pahúnevo Âdaum koáne ne hána'iti seánakovi Itukó'oviti ákotimaka ésa'ixinoveake. Kaná'uti itóponea uhá koeti xâne ne pevóti vo'oku pahúnevo neko inúxoti hóyeno, itea koati yupihóvoti xunáko ne hána'iti seánako Itukó'oviti itóponea koati ênoti xâne yane hána'iti íparaxeovike

ukeâti kóseanayeovi po'i hóyeno, enepone Jesus Kristu. ¹⁶Koane enepone hána'iti íparaxeovike Itukó'oviti, yupihovó koénemaka xunáko yane pahú-nevo neko inúxoti hóyeno. Vo'oku kaná'uti motókeyea ipíhoponeokono ne xâne vo'ókuke neko póhuti pahunévoti, itea kó'oyene koeku yupíheovo xu'í-nayea pahúnevo xâne, simó'ovi ne hána'iti seánakovi Itukó'oviti ponopó'oviti nonékuke. ¹⁷Koeku itúkeovo vo'ókuke neko póhuti hóyeno koane pahúnevo itópoinoake pevóti ne uhá koeti xâne, inamá'axonemo itukóvo vo'oku kixó'o-viku po'i hóyeno, enepone Jesus Kristu, kahá'ínepinokemo úti natíxea natí-xokuke ákotinemo hunókoku, uti xâne iyónoaku Itukó'oviti ne êno hána'iti seánako, uti ikó'iparaxoakemaka ponópea nonékuke.

¹⁸Vo'oku kuteâti koeku itóponea uhá koeti xâne ne póhuti pahunévoti, enepone pahúnevo neko inúxoti hóyeno, motókeinoke ipíhoponeokonohiko, kúteanemaka koeku itóponea uhá koeti xâne ne hána'iti seánakovi Itukó'o-viti vo'oku póhuti ponóvoti itukéti, enepone kixó'oviku Jesus ivokínovovi, porexó'oviti ponópeovo úti nonékuke yoko vonópea xokóyoke ákotinemo hunókoku. ¹⁹Yoko kuteâtimaka koeku itúkeovo vo'ókuke neko póhuti hóyeno koane pahúnevo itúkinovo pahukóvoti ne ákoti yumaxápu xâne, kúteane-maka koeku itúkeovo vo'oku koévesekea ahá'inoa Itukó'oviti ne po'i hóyeno, enepone Jesus, ákoinokemakamo yumáxapu xâne ponopóvoti nonékuke Itukó'oviti.

²⁰Ápeinoke ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, koati kouhápu'ikoati ne êno pahunévoti ixómoti kuri'úxovo. Itea upánini kó'iyeaneye ne pahunévoti, koati inamá'axoti ukopónomaka ne hána'iti seánakovi Itukó'oviti. ²¹Yane kuteâti koeku itúkeovo itopónoti uhá koeti xâne ne pahunévoti ominó'oviti pevóti, kúteanemaka koeku itóponeovi ne seánakovi Itukó'oviti koane ponó-peovi nonékuke, motovâti ákoyea hunókoku vópea xoko Itukó'oviti vo'oku kixó'oviku Vúnae Jesus Kristu.

Koítovovi Itukó'oviti ya pahúnevo úti vo'oku ákoyea omótovovi okóvo

6 ¹Yane namo koéneye? Yusíkoikopo vóvoheixea pahunévotike motovâti inamá'axoyea kuri'úxinovi hána'iti seánakovi ne Itukó'oviti? ²Ako kalí-huína! Nonékuke ne pahunévoti, kutí koene uti ivokóvoti koeku ákoyeane xunáko xoko úti. Ákoikopo yusíka vóvoheixea pahunévotike. ³Koati yexoâti koêku ne váhikeovo, uhá koeti úti ahíkóvoti ya iháke Kristu Jesus, itúkeovo kixó'ekoti xaneâtine úti ne Kristu ya ivókeovo. ⁴Koeku kó'iyeaneye, koatí-maka xané kixóâti úti ekóxeovo yaneko ivokóvo koeku váhikeovo ya iháke, motovâtimaka vinámapea ikéneke ya uhá koeti kixoku vitúkeovo, kuteâti koeku inámapea ne Kristu yaneko exepúkopo ukópea xapa ivokóvoti vo'ókuke ne êno hána'iti ihayú'iuti xunako Há'a xokóyoke.

⁵Vo'oku koeku kutí kó'iyea xané kixóâti úti ne Kristu ya ivókeovo, poé-hapoanemaka úti xoko Kristu koeku exépukopea ukópea xapa ivokóvoti. ⁶Véxoanemaka uké'exeokono ne kúxoti kixoku vitúkeovo ákoti aunáti. Kutí koéne kuruhúxovotinemaka nê'e yaneko ivokóvo ne Kristu kuruhúke, moto-vâti uké'epea itúkeovo ikó'itukeu váhere kixovókuti ne muyo úti, koane motovâtimaka uké'exeokono itúkeovo xunako pahunévoti exô koeku úti. ⁷Vo'oku enepone xâne ivokóvotine, koati iteóvatine ne xunako pahunévoti. ⁸Koeku kutí kó'iyea vivokóvotine yaneko ivokóvo ne Kristu, kutípoamaka

úti vinámapeane xokóyoke. ⁹Yoko véxoa ákoyeanemo ivákapu ne Kristu koeku ukópea xapa ivokóvoti, vo'oku ákoyeane xunako pevóti xokóyoke. ¹⁰Enepone ivókeovo ne Kristu, koati uke'éxopoti xunako pahunévoti. Yoko koati úsotine neko ítuke yanekôyoke, ákonemo okónokoa káyukea. Kene ne ápeyea kó'oyene ike exépukopine ukópea xapa ivokóvoti, koati kuri'ókopo-votine Itukó'oviti. ¹¹Énomonemaka yákoeneye. Kutí íxea ivokóvotine neko kúxoti kixévoku ákoti aunáti. Kene ne yápeyi kó'oyene, kuri'ó yákoe Itukó'oviti koeku héki Kristu Jesus.

¹²Ákoneikopo yusíka ítúkeovo váhere kixovókuti pahukô xikóyoke, kutí'i-noke mani itíkotinoe váhere úhepune miúyo. ¹³Hákononemaka ike'ítukexoa ne iháxakexoku miúyo itíki váhere koekúti, itea kirí'akapapu Itukó'oviti koeku itíkivo inámapoti xokóyoke, vo'oku iti kutí koeti xâne exepúkopeatine ukópea xapa ivokóvoti. Kene ne miúyo, póhutihiko iháxakexoku, heú íxepinamaka Itukó'oviti motovâti ítúkeovo ikó'itukeu ya únatike. ¹⁴Hainá'ikomo pahunévoti exô kêku. Vo'oku koati seánakovi Itukó'oviti exô kêku, kene hainá'ikomo Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse.

Konokoâti kurí'okopeova úti ne Itukó'oviti

¹⁵Ná'ikopomo koéneye? Koeku hainá'ieane Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse exô koeku úti itea ítúkeovo seánakovi Itukó'oviti, "Ákoikopo yuvâti pahúkeovo úti!" koetímeamo isóneunoa po'i xâne. Itea ako kalíhuina! ¹⁶Ákoikopo yéxa ítúkeovo kirí'okovoke exô kêku? Itukovo kiri'ókovoti itíki váhere kixovókuti, koatíne váhere kixovókuti exô kêku yoko iyenópokonotimo ipihóponovokutike vo'ókuke. Kene itukovo kiri'ókovoti Itukó'oviti itíki ahá'inopi, hanemo itukóvo pôreu xikóyoke, ponóvoti kixeku itíkivo. ¹⁷Itea aínapo ákoe Itukó'oviti vo'oku upánini ítúkeovo váhere kixovókuti exô kêku yanekôyoke, kó'oyene herú kixene iséneu kitípi ne ihíkavvoti íhikexokonoke. ¹⁸Kó'oyene koeku ítivoa ne váhere kixovókuti, ítíponenoe ovoxe Itukó'oviti koati ponóvoti kixoku ítúkeovo. ¹⁹Anéye ínzokoake ra koekúti, vo'oku mani ôriti yéxi koêku ya hákoti ngixoáneye. Kuteâti itíkivo kutí koeti akaúti yanekôyoke koeku yíxivo itíki váhere úhepune miúyo, koane ípihi tumúne ne váhere ítike vo'oku ítúkeovo váhere kixovókuti exô kêku, kó'oyene kirí'akapu Itukó'oviti motovâti péni kixeku itíkivo koane itíkivo xâne koati sasá'iti nonékuke.

²⁰Vo'oku yanekôyoke, enepo itukóvoiko váhere kixovókuti exô kêku, koati ákoti panâpu kixeku itíkivo. ²¹Kene ne pôreu koeku ké'iyineye, poéhane koekúti ominópitinoe tíyapana kó'oyene. Vo'oku ya hunókokuke, koati iyonópitimo xâne ipihóponovokutike. ²²Itea kó'oyene koeku ítivoa ne pehúnevo, ítíponenoe ovoxe Itukó'oviti yoko p'ítipone pôreu xikóyoke. Énomone ne sesá'ipi nonékuke Itukó'oviti, yoko hunókokuke itepónoatinoemo ne inámati apéyeati ákotinemo hunókoku xoko Itukó'oviti. ²³Vo'oku hara pôreupo ne pahunévoti, iyónopea xâne ipihóponovokutike. Itea enepone koati hána'iti íparaxeovike Itukó'oviti vo'oku ítukeinovi Vúnae Jesus Kristu ákoti ésa'ixino-veake, énomone ne vópeamo xokóyoke ákotinemo hunókoku.

Íhokoa Poûlu koeku sêno ko'ímati ne ihíkavvoti íhikaxone

7 ¹Itínoe mbo'ínu xoko Jesus, koati é'exo kixeâti ne ponóvoti kixovókuti nokonéti hókeokono yara kúveu mêum. Koati iyúseoti ápeyea xunáko

nê'e xoko xâne koeku ápeyeako ne xâne yara kúveu mêm. ²Noixó íxea ne sêno ko'ímati. Nonékuke ne yutoéti ponóvotike kixovókuti, enepone sêno ko'ímati, koati koetínemoye itúkeova tukú koeti ivakápune ne íma. Itea iva-kápune íma, koati hunókokunemo xunáko neko yutoéti xokóyoke, enepone koyuhoâti itúkeovo ko'ímati. ³Yane enepo oko'ímapo po'i hóyeno koeku ávoyea ivákapu ne íma, inixókonotimo itúkeovo aupú'ikoti íma. Itea enepo ivakápune ne íma, koati itevátimo ne yutoéti koyuhoâti itúkeovo ko'ímati, epó'oxo enepo oko'ímapo, ákonemo yuvâti. ⁴Keámenoemaka, itínoe mbo'ínu xoko Jesus. Nonékuke ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, kutí koe ivekóvotine yaneko ivokínovovi ne Kristu ya kuruhúke, motovâti ápeyea inámapoti yúnae. Énomone neko Xe'exa Itukó'oviti, enepone exepúkopotí ukópea xapa ivokóvoti, motovâtímaka enó'iyea únati kixoku vitúkeovo nonékuke Itukó'oviti. ⁵Vo'oku enepo hokoa'íko úti ne vâha kíxeova úti, kutí koéneoxxo inamá'axoti koyúkoko no ne váhere vâha vitúkea, vo'ókuke ne vípikokonoke vitúkea yane Ponóvoti Kixovókuti, ina vitúko váhere. Kene pôreupo, énomone kúxea úti vonópea ipihóponovokutike. ⁶Itea kó'oyene, víteovane xunáko ne Ponóvoti Kixovókuti iyónopeovi ipihóponovokutike, vo'oku yaneko ivokínovovi Kristu, kutí koe vivokóvotinemaka, ákoinokene xunáko xoko úti neko éxoti koeku úti nóvo. Kó'oyene, motópovane hókea úti ne Itukó'oviti ya inámatike koépoku úti ukeâti xoko Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, kene haína ya kúxoti kixovókuti kuteâti koêku yaneko yutoéti Ponóvotike Kixovókuti.

Koêku ne pahunévoti nonékuke ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse

⁷Ná'ikopomo koéneye? Hainá'ikopomea koati váhere ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse? Ako kalíhuina! Itea koati kaná'uti ákoyeanyi énja ápeyea mbahúnevo eneponi hákoti exókonoa neko Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse. Vo'oku ákoni énja itúkeovo pahunévoti ne víyokeovo ítukeyo po'i xâne kaha-âti úti vitúkopea, eneponi hákoti ne yutoéti ya Ponóvotike Kixovókuti, enepone koêti: "Hako iyékovo ítukeyo po'i xâne" koêti. ⁸Koeku ápeyea ne Ponóvoti Kixovókuti ipíkonuti indúkea váhere, kutí koéneoxxo inamá'axoti koyúkoko no ne váhere ánja indúkea, kutí'inoke kuri'úxovoti ákoti tópi kó'iyevovoku po'ínuhiko váhere ánja indúkea. Vo'oku eneponi hákoti ne Ponóvoti Kixovókuti ipíkovi vitúkea váhere, ákonimaka pahúnevo úti. ⁹Yanekóyoke, avô'o enjá ne Ponóvoti Kixovókuti, ú'uhepe ngóye. Itea enjoâne ne ípikovike Itukó'oviti, yane ú'uso kóyene ne váhere ánja indúkea. Yane uké'ene ne úhepeko ngóyeku koane iyúseone mondókeyea yonómbea ipihóponovokutike. ¹⁰Enepeone páhoenokono úti vitúkea yane Ponóvoti Kixovókuti, mani kutí'inoke kouhé'ekokonoti vápeyea yara kúveu mêm, itea ya hunókokuke, ainóv koe énomone iyonópo xâne ipihóponovokutike. ¹¹Koati hána'iti pahúkeovo inzóneu. Ngó'inokeneye vo'oku enepone Ponóvoti Kixovókuti ipíkovi vitúkea váhere, kutí koéneoxxo koati énomone kuri'úxoa ne ánja indúkea ne koekútihiko ímbikovo. Yane kutí koe énomonemaka koepékonu koeku kóuha-pu'ikeamaka mondókeyea yonómbea ipihóponovokutike vo'oku mbahúnevo.

¹²Iyúseo itúkeovo koati sasá'iti ne Ponóvoti Kixovókuti. Koati sasá'iti koane ponóvoti yoko únati ne páhoenovi Itukó'oviti ovâti. ¹³Yusíkoikopo ípokeovo neko únati kixovókuti ya koekúti iyonóponuti ipihóponovokutike? Ako kalíhuina. Koatine mbahúnevo iyonóponu ipihóponovokutike. Itea koati únati

koekúti, enepone Ponóvoti Kixovókuti, ene veínokono kouhupu'ikeovo ne mbahúnevo. Yanê'e koati kouhupu'ikokonoti koêku ne pahunévoti itúkeovo koekúti yupihóvoti váherexea vo'ókuke neko yutoéti páhoenovi Itukó'oviti vitúkea.

Pí'a isoneúti okopókokoti ya isóneuke xâne

¹⁴Véxoaxo itúkeovo sasá'iti kixovókuti ukeâti xoko Itukó'oviti ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse. Kene ûndi, ako nzasá'iko. Koeku ákoyeamaka njunáko indúkea únati, kutí koe ngavanévoti indúkeovo ovoxe váhere kixovókuti. ¹⁵Ákomaka énja ngó'inokeneye, vo'oku enepone koâti ânja indúkea, ákone indúka. Ainová koe koekúti ininjone yupíheovo ákoyea aunati, ákotimaka angahá'a indúkea ne indúko. ¹⁶Koeku indúkea ne koekútihiho ákoti angahá'a indúkea, koati ininjoâti itúkeovo únati ne yutoéti ya Ponóvoti Kixovókuti. ¹⁷Koeku kó'iyeaneye, hainá'ikopo ûndi kaha'à váherexea ítuke, itea koati vo'oku ákoyea kuríkanu ne váhere kixovókuti ú'uso koyêti njokóyoke, ene kó'inokeneye ne ngixoku indúkeovo. ¹⁸Énja ákoyea ápahuina únati koekúti ya njokóyoke, hane ngíxo, enepone kúxoti ngixóvoku avô'o aináma-mbo. Vo'oku anéye njokóyoke ngahá'ayea indúkea únati, itea akó'oti njunáko indúkea. ¹⁹Eneponé únati koekúti ânja indúkea, ako indúka nê'e. Ainová koe koekúti ákoti aunáti, mbúvone indúkea, ne indúko. ²⁰Koeku indúkea ne ákoti angahá'a indúkea, hainá'iko ûndi itukôa, itea enepone váhere kixovókuti ovó-heixoti njokóyoke, ene kixonúneye indúkinoake ne váhere koekúti.

²¹Yanê'e, koeku ngahá'ayea indúkea únati, ako njunáko, vo'oku ako kuríkanu xunáko ne váhere kixovókuti ú'uso koyêti njokóyoke. ²²Ya inzó-neuke, uhé'ekinonuti indúkea páhoenovi Itukó'oviti. ²³Itea enepone úsotíne ngixoku indúkeovo, anêko po'i exeâti koêku okopâti neko mani ânja indúkea. Énomone ne váhere kixovókuti éxoti ngoêku, enepone kutí kixónutimaka akaúti indópínokonoke indúkea únati. ²⁴Undi koati yupihóvoti tiú'iko kóyeku nóvo. Kutí'ikopo motovâ koíteovonu yane indúkeovo xâne pahukóvoti, koati motokeâti yonópea ipihóponovokutike? ²⁵Aínapo ákoe Itukó'oviti vo'oku Vúnae Jesus Kristu koitóvonuti. Iyúseoneikopo ngoêku. Ya inzóneuke, undi kuri'ókovoti Itukó'oviti ngaha'âti indúkea ne sasá'iti kixovókuti páhoenovi vitúkea, itea enepone kúxoti ngixóvoku koane ânja indúkea, koati xunako váhere kixovókuti pahukóya.

Kixoku itúkeovo ne xâne kuri'ókovoti Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti

8 ¹Kó'oyene, ákonemo ipíhapaná Itukó'oviti ne xâne kuvóvoti Kristu Jesus. ²Vo'oku ápe po'i xunakóti, énomone ne xunako Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti poréxoti xâne inámapeá koeku kúveovo Kristu Jesus. Koati énomone porexónu índeoá xunáko ne váhere kixovókuti mani kutí'inoke yonómboti ipihóponovokutike. ³Vo'oku enepone ákoti omotóva itúkinoveá ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse vo'oku vitúkeovo xâne muyá'iti koane ákotimaka xunáko sayá'ikeova ne váhere kixovókuti, itúkinoveá Itukó'oviti yaneko pahukínovi Xe'éxa íkutipasikoponeovovi, uti xâne pahukóvoti, motovâti kotúyopinovi pahúnevo úti. Énomone yanekóyoke, poréxopa Itukó'oviti ésa'i ne kotúyopea pahúnevo úti iyonópa muyókuke Xe'éxa. ⁴Kixí-noakeneye Itukó'oviti motovâti kóusokeovo xoko úti ne páhoenovi Ponóvoti

Kixovókuti yútoe Muíse, koeku ákoyeane itúkapu váhere váha kíxeova úti hóko úti, itea itúkeovo ahá'inovike ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti hóko úti. ⁵Vo'oku enepone xâne hokotí'iko váhere áha kíxeova, koati yónoheixokumaka isóneu ne koekúti kuteâti. Itea enepone xâne vekoti ahá'inoake Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, koati sasá'iti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti yónoheixo isóneu. ⁶Yoko enepone hókea uti koêkuti váhere váha kíxeova úti, hane itukóvo pôreupo, iyónopeovi ipihóponovokutike. Itea enepone vékea uti ahá'inovike Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, poréxovi inámati koépoku úti ákoti hunókoku, koane hána'iti úhepeko visóneu ikéneke Itukó'oviti. ⁷Énomone ngó'ino: Enepone hókea úti ne váhere váha kíxeova úti, vokópea Itukó'oviti itukóvo pôreupo. Vo'oku koené'eye úti, haina páhoenovi Itukó'oviti emó'uke exô koeku úti, koane ákomaka oxéne itúkeovo énomone kutípo úti. ⁸Ákoikopo oxéne ikó'elokexea okovo Itukó'oviti ne xâne hokoti váhere áha kíxeova.

⁹Hainá'ikonoe iti xâne hokoti váhere áha kíxeova, itea koati ahá'inopike Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti vikónoe, itukapu koati kaná'uti ovo'ó kó'ieopi nê'e. Yoko koêkuti xâne ákoti Sasá'iti Omíxone Kristu xokóyoke, haina xanena Kristu nê'e. ¹⁰Itea koeku kaná'uyea ovo'ó kó'ieopinoe ne Kristu, upánini vékeakomo pevótike ne kexé'u vo'oku itúkeovo ésa'i pahunévoti, uti xâne pahukóvoti, itea kóyeaneikomo ápeyea yápeyinoe ákotinemo hunókoku ya xoko Itukó'oviti, vo'oku itínoe ponopóvotine nonékuke. ¹¹Vo'oku enepone Koexépukopoti Jesus ukópea xapa ivokóvoti, itukapu ovo'ó koépitinoe Sasá'iti Omíxone nê'e, enepone Koexépukopoti Vúnae, koexépukopotimakamo kexé'u vekotí'ikomo pevótike. Yoko xunáko ne Sasá'iti Omíxone ovo'ó koépitinoe veínoamo kíxeopineye.

¹²Koeku kó'ieaneyeye, itínoe mbo'ínu xoko Jesus, hainá'iko váha kíxeova úti kónoko hókea úti. Hainá'iko énomone exô koeku úti. ¹³Vo'oku itukapu hekoâti ne váhere yâha kíxivanoe, koati vikoâtiko ne xêne yonópoti ipihóponovokutike. Itea itukapu yuke'éxopoti váhere kixeku itíkivo ya xunáko Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, ákomo hunókoku ne yápeyi xoko Itukó'oviti. ¹⁴Vo'oku uhá koeti xâne ihuínovati ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti éxokea vékoku, koati xe'éxapone Itukó'oviti nê'e. ¹⁵Yoko enepone Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ovo'ó koépitinoe, ako kutí íxapi akaúti vo'oku ako évekapinoe xoko píki ipíheponikonomo, kuteâti kêku yanekóyoke, itea koati itukópopitinoe xe'éxapone Itukó'oviti kutí'inoke "Pai, iti Nzá'a" kixoâti úti ne Itukó'oviti. ¹⁶Koati Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti yuhó'ixo visóneu exókoviti kaná'uyea xoko vitúkeovo xe'éxapone Itukó'oviti. ¹⁷Yoko koeku vitúkeovo xe'éxaxapa Itukó'oviti, apêtimo éno únatinoe koekúti íkuinovike Itukó'oviti seapâne úti xokóyoke. Xané kixopâtimo úti ne Kristu vitúkeovo únáe uhá koeti ítukevo Itukó'oviti. Enepo veká úti ne tiú'iti koekúti yâye kuteâtimaka vékea Kristu, kaha'iné kixopâtimakamo úti ne Kristu ya itúkeovo hána'iti ihayú'iuti.

Koati hána'itimo ne unako koeku úti xoko Kristu káxehiko keno'ókoti

¹⁸Yoko ya undíke, koati enjoâti koêku ne koítoponeovo uti kotíveti yara koeku kó'oyene kutí kó'ieamo koati kalíhuti koekúti ákoti tivéko ya nonékuke neko éno unákomomo koépoku úti xoko Itukó'oviti enepo vitukápapune éno hána'iti ihayú'iuti xokóyoke. ¹⁹Yoko uhá koeti koekúti ítuke vo'u Itukó'oviti vanúkeke koane poké'eke, kutí koe kohixóvatinehikomaka símeovo

neko káxe exákakanane neko inámati koépokumo ne xe'éxaxapa Itukó'oviti ya xokóyoke. ²⁰Vo'oku enepone uhá koeti koekúti ítuke vo'u Itukó'oviti, isáyu-'ixovone, koane po'éapoane yane inúxoti koêku inâ itukôa Itukó'oviti. Itea haina énomonehiko koesáyu'ixopovo, itea koati Itukó'oviti kixoáneye urúkovone ne pahúnévoti yara kúveu mêm. ²¹Itea ixané kíxoamaka Itukó'oviti kúxeokono ápeyea hunókoku kó'ieaneye, motovâti koíteovokono nekôyohiko ya óvoheixea isáyunevoke, kuteâtimakamo koépoku ne xe'éxaxapa Itukó'oviti itapánane neko êno yupihóvoti unákomo koépoku xoko Itukó'oviti. ²²Vo'oku tukú koeti kó'oyene, enepone uhá koeti koekúti ítuke vo'u Itukó'oviti, véxoa kutí kó'iea varu'íkovotihiko, kahá'ati íteova ne isáyunevone koane inámapea, eopâti kuteâti eópone ne sêno simovóné kaxena ipúhikope xe'éxa. ²³Yoko haina póhutine nekôyohiko koen'éeye eópone, itea koánemaka úti, uti ovo'ó koêku Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, enepone inúxoti námoe úti xoko Itukó'oviti kixo'êkinoviti koúsexinoveamo Itukó'oviti ne po'ínuhiko yuhó'inovi. Kutí kôe koati inatimaka vómexekuyeovo koeku yupíheovo íyeovone vokóvo ípokeovo koeku úti, iseápavine Itukó'oviti xokóyoke, uti xe'éxapone, ika'ína-makapanemaka koxe'u úti. ²⁴Yoko koítovovine Itukó'oviti ya pahúnevo úti motovâti ápeyea kúxoixone úti xokóyoke, véxonemaka koúsokeovomo. Kene enepone koekúti noixóneti koeku kó'oyene, hainá'iko kuxonétiko. Vo'oku eneponi vinixâ kó'oyene, ákoni kúxaixa úti. ²⁵Itea enepo kuxâ úti ne koekúti ákoti vinixâ, koati vimoâti ákotike vimáxapa ne kúxoixea úti.

Huvó'oxovi Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti enepo vitúko orásaum

²⁶Huvó'oxovimaka ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti koeku ákoyea xunako úti. Vo'oku ako véxa ne mani ponóvoti kíxoaku yúho'ixea úti ne Itukó'oviti enepo vitúko orásaum, itea koati Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti epemínovi. Epó'oxo enepone kíxoaku heru'ó kíxea omíxone épeminovi nê'e, ako emo'úti yuhóke úti, uti xâne, motovâti kayúmakopinovi koêku. ²⁷Yoko enepone Itukó'oviti, enepone heú kixoti éxea isóneu xâne, éxoamaka koeku isóneu ne Sasá'iti Omíxone, vo'oku koatíke ahá'inovi Itukó'oviti véko épemino kasá-sa'upo Itukó'oviti. ²⁸Véxoa ikó'ítukexea Itukó'oviti ya únatike ne uhá koeti koekúti tokópone úti, uti ákoti omotóvo okovo Itukó'oviti, utímaka iháxiu hókea kuteâti koêku ne isóneunovi. ²⁹Vo'oku enepohikone xâne, éxone Itukó'oviti mekúke ítúkeovomo xe'éxaxapa, énomonemaka hoénaxo ukeátinekene kutipasí kó'iea kixóvoku Kristu, enepone Xe'éxa, maka ítúkapune Kristu xuve'ê xapákuke ákoti yumaxápu po'ínuhiko xe'éxapone Itukó'oviti. ³⁰Yoko enepohikone noífovoko Itukó'oviti ukeátinekene kó'ieaneye ikéneke, koati énomonemaka iháxiko hókea. Yoko enepone iháxiupo hókea, énomonemaka ponópo nonékuke. Yoko enepone ponópone nonékuke, énomonemaka poréxo ítúkeovo hána'iti ihayú'iuti kaha'ínepoatimo vanúkeke.

Éxokovi Itukó'oviti ítúkeovo kaná'uti ne ákoyea omótovovi okóvo

³¹Koeku kó'ieaneye ra koekútihiko, ná'ikopomo koéneye? Koeku ítúkeovo Itukó'oviti kotixó'ovi, ápeikopo oxene koésayu'ixeovi ne xâne okopó'oviti? ³²Koeku ákoyea akáma'ayeovea Itukó'oviti ne Xe'éxa, koane pahúkea ivókinovovi, uhá koeti úti, ákoikopomo kaúsakinavi uhá koeti po'ínuhiko koekúti ya hána'iti seánakovike? ³³Ápeikopomaka motovâti koyúhoyea ítúkeovo

pahukóvoti ne noíwokoe Itukó'oviti? Koáhati Itukó'oviti ponopâhiko. ³⁴Koane ápeikopo motovâti iyónopeahiko ipihóponovokutike? Koáhati Kristu Jesus ivokínova, exepúkópinoatimaka ukópea xapa ivokóvoti. Énomonemaka ivatákopo éxopeke Itukó'oviti xoko ivátakoku kapáyasokone Itukó'oviti epemínoviti. ³⁵Iyúseaneikopo ákoyea motovâti haxákopeovea ne hána'iti ákoyea omótovovi okóvo Kristu, muhíkinova koati tiú'iti koekúti, koane hána'iti tiveko visóneu, yoko víkoitoponeokono kotíveti, koane hímakati yoko ákoyeane vípovo, koane símeovi koati koímaiti koekúti, muhíkovamaka kaepékakana úti. ³⁶Yoko énomone kuteâtimaka koeku emó'uke Itukó'oviti, enepone koêti:

“Vo'oku hókeopi úti, Unaém, koati vinonéxinovoti pevóti heú koeti káxe.

Kutí koe uti su'úso iyonókonoti xoko isúkokonoku” kôe. *Sáramu 44.22*

³⁷Itea yara uhá koeti koekúti kuteâti, vítoa uhá koeti vo'oku Kristu, enepone ákoti omótovovi okóvo. ³⁸Yoko koati enjoâti ákoyea ápahuina koekúti motovâti haxákopeovea ne hána'iti ákoyea omótovovi okóvo Itukó'oviti. Muhíkinova pevóti, koánemaka koekúti tokópone úti koeku vápeyea yara kúveu mêum, koánemaka ánjuhiko yoko po'ínuhiko payásoti ákoti inixákana vanúkeke, áko'o híyeu vanúke koêkuti pahúkoku. Kúteanemaka koêku ne kixovókuti apêti yara koeku kó'oyene, koánemakamo ya káxehiko keno'ókoti, ako omótova haxákopeovi Kristu. Kúteanemaka ne po'ínuhiko xunakóti apêti híyeu ra vanúke kuteâti ne xunakóti itoâti koyúyoyea ra pok'é. ³⁹Koánemaka xoko hána'iko yonoti vanúke ukeâti pok'é, yoko xoko ákoyea malíka hunókoku opéku ra pok'é, ákomaka kixovókutiya itoâti haxákopeovi Kristu. Koane ákomaka ápahuina po'i koekúti apêti, motovâti haxákopeovea ne hána'iti ákoyea omótovovi okóvo Itukó'oviti ya xoko Vúnae Kristu Jesus.

Koeku isóneunoa Poúlu ne júdeuhiko ákoti akutipo Jesus

9 ¹Enepora yúnzo, undi hokoti Kristu, koati kaná'uti, ako nzemékekexa. Énjoa ákoyea índukaheapu. Koáhati anéyetimaka ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti njokóyoke yuhó'ixoti inzóneu, kouhápu'ikoatimaka itúkeovo koati kaná'uti ra yúnzo ²enepo ngoyúho enó'iyea ikáxu'iyea ongóvo, koane yupíheovo tiveko inzóneu ákoti áka. ³Vo'oku mani usó ngoyêti itúkeovo úndi pahukópokono ipihóponovokutike, haxá ngoyeâti ne Kristu, eneponi omótova ngoíteova ne mbo'ínuhiko vo'ókuke, enepone iyénonjapa íhae Izaráe. ⁴Koatíhiko izaraelíta, xanena Itukó'oviti nekôyohiko. Énomonemaka itúkopo Itukó'oviti xe'éxaxapa. Ipúhiko mekúke ne êno úhe'ene itípanevo Itukó'oviti xapákukehiko. Énomonehikomaka itúkino Itukó'oviti ne yúho ápeyeamo únati kíxoakumo enepo itukáhiko ne páhoenoa itúkea. Poréxoamaka Itukó'oviti ne Ponóvoti Kixovókuti hó'ehiko, enepone yutóxovoku ne yehí koeti páhoe-novi Itukó'oviti vitúkea. Íhikaxoamaka Itukó'oviti koeku nókone ne imokóvokuti imóko'ikoaku, koane nókone kó'iyeahiko koeku itúkeovo xanéna hokoâti. Yoko itúkinoamaka Itukó'oviti ne koati yuhóti ákoti aukápapu ikéne, exókoati unako kíxoakumo. ⁵Ainóvotimaka koati iyénoxapa neko inúxotihiko noíwokoe Itukó'oviti, turi júdeu, inâ turixóvo ápeyea xanena Itukó'oviti. Koane koatíhikomaka oxúnoekene Kristu, enepone páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne yaneko ikútipasikoponovo xâne yara kúveu mêum. Énomonemaka exôa koêku ne uhá koeti xâne, koane koatímaka kaná'uti Itukó'oviti nê'e, poéhane motokêa iháyu'ikeokono ákoti hunókoku. Énomoneoxo ákoeneye.

⁶Hákoikopo vikutíxa ákotine kausákapu ne emo'u Itukó'oviti. Vo'oku haina uhá koeti xâne íhae Izarâe itukóvovo koati kaná'uti izaraelíta, enepone koati kaná'uti xanena Itukó'oviti. ⁷Hainámaka póhutine vo'oku ápeyea itina Âbraum xokóyoke itúkinovo koati kaná'uti amósenopono Âbraum. Vo'oku hara kíxoa Itukó'oviti ne Âbraum mekúke: “Poéhane xoko Izáki vekómo ne kaná'uti yamósenoponomo” kíxoa. ⁸Enepepe yutoéti, koati kixó'èkoti hainá'iyekapo uhá koéti neko amósenopono Âbraum itukóvovo ne koati kaná'uti xe'éxapone Itukó'oviti. Poéhane itukóvovo ne xâne ukeâti xoko xe'exa Âbraum, enepone kixínoake Itukó'oviti ápeyeamo ênoti xoénae tumúneke ápepe. ⁹Vo'oku yaneko itukínoa Itukó'oviti ne Âbraum koati yuhôti ápeyeamo xe'exa xoko yêno, hara kíxoa: “Xoénae keno'ókoti akoéponekeneye, enjókopitimo njunáko. Koxe'éxatinemo ne yíno Sâra” kíxoane.

¹⁰Hainámaka póhutine xoko Sâra kó'iyeaneye, itea koánemaka xoko Rebéka enepo ihaíko yanekôyoke. Yoko xoko póhuti hóyeno, eneponeko voxú'ikene Izáki, úkea neko pi'âti kalivôno. ¹¹Vo'oku avô'o ipuhíka neko xe'exa, hapáparu, koane avô'omaka itukáhiko únati koane váhere, ápe yuhô'inoa Itukó'oviti ne Rebéka vo'ókuke neko pi'âti xe'exa. Yoko kó'inokeneye, motovâti ápeyea neko noívokoe Itukó'oviti kuteâti mekú'iyeaneye isóneunoa Itukó'oviti kó'iyeanemoye. Kene haina noívokoxinokonoti vo'oku ítone itúkea, itea koati vo'oku âha kó'iyea ne ihaxíkoati noívokoxinokonoke. ¹²Vo'oku kó'iyeaneye, hara kixókono ne Rebéka tumúneke ápeyea neko xe'exa, hapáparu: “Enepepe xuvéti xi'íxa, koatimo ovóxe ne atípo” kixókonone. ¹³Yoko koati tokopóvoti neko yuho Itukó'oviti ya emó'uke, enepone koéti: “Ako omótovovo ongóvo ne Njáko. Kene Ezâu, yupíhova ákoyea íninja unáko” kôe.

¹⁴Ná'ikopomo koéneye? Haina kutí koeti ákoti oponóvo ítuke ne Itukó'oviti? Ako kalíhuina! ¹⁵Vo'oku hara kíxoamaka Itukó'oviti ne Muíse yanekôyoke: “Ngoseánatimo ne ânja ngóseanayea, koane indúpa'ikoatimo ne ânja ngíxeaneye” kôe. ¹⁶Iyúseoneikopo ákoyea itúkapu aha xâne exôa, koane hainámaka vo'oku kóxuna'ixeovo itóponea, itea koati aha Itukó'oviti kóseanayea kixínokononeye ne xâne. ¹⁷Koati énomone koéneye, vo'oku hara kixo Farão ne Itukó'oviti ya emó'uke: “Mboréxinopike itíkivo nâti motovâti énjokea njunáko ya ngixoku índukeinopi, epó'oxo motovâtimaka ákoyeamo malíka yónoku iháyú'ikeokono ínza xapákuke uhá koeti xâne yara kúveu mêum vo'oku ngixópiku” kôe. ¹⁸Iyúseoneikopo kóseanayea Itukó'oviti ne koati âha kóseanayea. Kene síkoane tiú'iyea omíxone ne ínixone kónokea kó'iyeaneye.

Pí'a kixoku itúkeovo ne Itukó'oviti: ipihóponoti yoko koseánati

¹⁹Ínani ixênu: “Yusíkoikopo koyúhoyea Itukó'oviti itúkeovo pahukóvoti ne xâne vo'oku kixoku itúkeovo? Koékuti isóneunoa Itukó'oviti, énomone kónoko itúkea ne xanéhiko, haína?” kixénutimeamo. ²⁰Inípono iséneu, iti koetíneye yúho, keha'âti ípe'oki Itukó'oviti! Énomone kuteâti koeku itukeôvoti, koékuti ítuke vo'u xâne eneponi epemâ ne itukoâti kixínoakeneye itúkea. ²¹Koatíne ipôti exôa kíxoaku ne ípune, haína? Yane enepo akaha'a ípoyea yane póhuti itátane móte koati kalísoti koane uhé'ekoti ipunéti, koáne ya háxa ne móte koemó kíxea po'í ípune ákoti kauhé'eka, ákoikopomaka omótova kíxeaneye?

²²Ná'ikopomo koéneye visóneuno Itukó'oviti koeku kahá'ayea éxokeovi kaxena ípihponope koane hána'iti xunáko? Yusíkoikopo poé'ayea visóneu

vo'oku kíxoaku Itukó'oviti neko xanéhiko motokeâti yonópea ipihóponovo-kutike? upánini ko'ókoriyeaxo kíxeaneye Itukó'oviti koane yupíheovo ákoyea malíka yónoku ne ákoyea ímaxapahiko. Yoko enepohikonê'e, koati kutí koeti ipunéti ákoti aunáti kotóhineopone ipoâti. ²³Enepone ko'ókoriyea ipíhopenekono neko xâne, kó'inokeneye motovâti éxokea Itukó'oviti ne êno hána'iti ihayú'iuti itípanevo xapa xanéhiko kutí koeti únatinoe ípune, enepohikone iyónoakumaka Itukó'oviti ne hána'iti seánako. Énomone neko kóusokinoa-kemaka Itukó'oviti ne êno unako koépoku ya xokóyoke kuteâti isóneunoa mekúke. ²⁴Yoko énomone úti, uti iháxiupo Itukó'oviti hókea. Haina póhutine jûdeuhiko itea koánemaka po'ínuhiko xâne ákoti itukápa, ²⁵kuteâtimaka koêku ne emo'u Itukó'oviti xoko yútoe Ôzeya, enepone koêti:

“Indukópatinehikomo njanéna neko xanéhiko ákoti itukapu njanéna nóvo, koane ákonemo omótopova ongóvo ne xanéhiko ákoti ongoseâna nóvo” kôe. *Ôzeya 2.23*

²⁶“Yoko énomone yaneko óvoku xanéhiko kixínoake Itukó'oviti nóvo ákoyea itúkapu xanéna, iháxopokonotinemo xe'éxapone ne koati kaná'uti Itukó'oviti” kôe. *Ôzeya 1.10*

²⁷Itea vo'ókuke ne íhaehiko Izarâe, hara kôe Izâiya emó'uke Itukó'oviti:

“Upánini ákoyea yumáxapu ne izaraelíta kuteâti koeku ákoyea yumáxapu íyeu haríri ya xe'o mar, kóyeane itúkeovomo ákoti axu'ína haxa xanéya kótovonemo ne Itukó'oviti. ²⁸Vo'oku kousókoatinemo Vúnae Itukó'oviti ne yúho, enepone koyúhone yanekôyoke itúkeamo yara uhá koeti kúveu mêum. Ákonemo iká'akarixapu kóusokea, koane heu-heú kixoâtimo kóusokea neko yúho” kôe. *Izâiya 10.22-23*

²⁹Énomonemaka kuteâti koêku ya yútoeke Izâiya, enepone koêti:

“Enepone Itukó'oviti apêti xunáko pahúkea uhá koêti, eneponi parexâ heú kíxeokono úti uké'exeokono ákoti itóvoti enepo vipihóponokono yanekôyoke, mani kutipasí koeti uti kixókonoku íhae Sódoma, koane íhae Ngómora” kôe. *Izâiya 1.9*

Púva íhae Izarâe ne inámati ihíkauvoti omínovike Jesus

³⁰Ná'ikopomo koéneye? Énjakapivonoe koêku: Enepohikone ákoti itukapu jûdeu, upánini ákoyeahiko yána isóneu yanekôyoke kónokea ponópeovo nonékuke Itukó'oviti, itea ainovó koe énomonehiko ponopóvone vo'oku kúveovohiko Kristu. ³¹Kene ne jûdeuhiko, enepone ixómoti koxuná'ixovo itúkea ne páhoenoa Ponóvoti Kixovókuti itúkea, opos'ixoti kixoku ponópeovo nonékuke Itukó'oviti, enomónehiko ako itapána ne áha. ³²Namea koetí'íye? Vo'oku ákoyea itúkapu kúveovo Itukó'oviti íhuinovo, itea koati itúkea únatinoe itukéti íhuinovo. Yane itopó kixókono vo'ókuke ne mopôí kixonéti itopó kixoti xâne, ³³kuteâtimaka koêku ya emó'uke Itukó'oviti, enepone koêti:

“Xapákuke njanéna ya Síyaum, injíkoa ne ínzokone mopôí. Enepora mopôí, ápe itopó kíxone, koane ápemaka íkoroe. Itea enepone kuvovâti, ákomo kuvovohí íxa” kôe. *Izâiya 28.16*

Púva jûdeuhiko ne mani kixoku ponópeovo nonékuke Itukó'oviti

10 ¹Itínoe mbo'ínu xoko Jesus, enepone koâti anjál'inoa ne iyénonjapa jûdeu, kutí'inokemaka embemínoati Itukó'oviti ya orásaum, énomone

koíteovahikomo Itukó'oviti yoko iyónopeamo xokóyoke. ²Koati endó'okopitinoe heru'ó kíxeahiko omíxone hókea Itukó'oviti, itea ako éxahiko ne mani ponóvoti kíxoaku hókea. ³Vo'oku ákoyeahiko éxa kónokea itúkeovo Itukó'oviti ponopô xâne, koati koxunákovotihiko itúkeovo énomone ponopóvohiko nonékuke Itukó'oviti. Yane ákohiko itúkoake ne mani kíxoaku Itukó'oviti ponópeahiko. ⁴Vo'oku enepone yúmo'ixovone xanéhiko hokoâti ra Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, enepone mani itóponone koeku hókea, koati Kristu kousókino, ponopâti ne uhá koeti xâne kutipoâti.

Kahá'a Itukó'oviti koíteovo uhá koeti xâne ya pahúnevo

⁵Hara koe Muíse yútoeke vo'ókuke ne xanéhiko kahá'ati ínixeokono itúkeovo ponóvoti nonékuke Itukó'oviti vo'oku hókeahiko ne páhoenoa Ponóvoti Kixovókuti itúkea: “Mani konókoti heu-heú kíxea itúkea páhoenoa Ponóvoti Kixovókuti itúkea, ínani itapána ne inámati apéyeati ákoti hunókoku xoko Itukó'oviti” kôe. ⁶Itea enepone ponópeovo xâne nonékuke Itukó'oviti vo'oku kúveovo Xe'éxa, hara koe Muíse yútoeke vo'ókuke: “Hako ‘Kutí'ikoponi akapána vanúke?’ hako koe iséneu” kôe Muíse (kutí'iyea mani konókoti ápeyea xâne veyopónoti Kristu vanúkeke). ⁷Inamaka kôe: “Hako ‘Kutí'ikoponi akapána ya xapa ivokóvoti?’ hákomaka kê” koémaka, (kutí'iyea mani konókoti ápeyea xâne veyopónoti Kristu koukópeati xapa ivokóvoti). ⁸Itea hara kôe emó'uke Itukó'oviti vo'ókuke: “Enepone ihíkavoti, koati ákoti ahikápi. Pehákuke óvo, koane iséneuke óvo” kôe. Yoko énomone ra ihíkavoti koyúhoti kónokea kutípea uti Kristu, enepone koyúhone úti xapa xâne. ⁹Enepo yokoyúhoa nonékuke xâne itúkeovo Yúnae ne Jesus, koane heru'ó ixêa iséneu kitípi koéxepukopea Itukó'oviti ukópea xapa ivokóvoti, itívoatimo ne pehúnevo. ¹⁰Koati vo'oku heru'ó kíxea isóneu xâne kutípea, ene ponópinovo nonékuke Itukó'oviti. Koáne enepone koyúhoyea xâne itúkeovo Únae ne Jesus, énomonemaka kutí'inoke iteôvati ne pahúnevo. ¹¹Yoko haramaka kôe ne emo'u Itukó'oviti vo'ókuke: “Uhá koeti kutipoâti, ákomo kuvovohí íxa” kôe. ¹²Vo'oku nonékuke Itukó'oviti, ako poé'aku ne jûdeu ya ákoti itukápa, kutíkokone ne uhá koeti xâne nonékuke. Koáhati énomone itukóvo Únae ne uhá koeti xâne, koane yupíhova hána'iko ne seánako oukeke uhá koeti ikoseânaxovati. ¹³Énomonemaka kuteâti koeku kó'iyea ya emó'uke Itukó'oviti, enepone koêti: “Uhá koeti ikoseânaxovoti Yúnae Itukó'oviti, iteôvatimo ne pahúnevo” kôe.

¹⁴Itea namo kíxoaye ápeyea ikoseânaxovati enepo hákoti xâne kuvovâti? Koane namo kíxoaye ápeyea kuvovâti enepo hákoti kameâti koêku? Náma-kamo kíxoaye ápeyea kamoâti, enepo hákoti xâne koyuhópoinoati? ¹⁵Koane namo kíxoaye ápeyea koyuhópoinoati, enepomo hákoti pahoéti koyúhopoinohiko? Koati kuteâti koêku ne yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti, enepone koêti: “Imáko úhe'ekino koêku ne pihôti xapákuke xanéhiko koyuhópoinoati ne únatinoe koekúti íhae xoko Itukó'oviti!” kôe.

¹⁶Itea haina uhá koeti xâne kutípeamo ne inámati ihíkavoti íhae xoko Itukó'oviti, kuteâtimaka koeku yútoe Izâiya emó'uke Itukó'oviti, enepone koêti: “Unaém, ako kutipoâti ne yúnzo ngoyúho yemó'u xapákuke xâne” koêti. ¹⁷Iyúseoneikopo kónokea víkameokonoa koêku ne Kristu motovâti kúveova úti. Kene motovâti víkameokono koeku Kristu, konokoâti ápeyea koyuhó'i-noveati ne emó'u.

¹⁸ Itea anéye émbemopikeno: Âvoikopomea káma jûdeuhiko? Ako kalí-huina kó'iyeaneye! Kámoanepepo, kuteâtimaka koêku ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti vo'ókuke, enepone koêti:

“Herumó kixone kúveu mêum ne koyuhó'iyeti koêku. Itóhineheone neko yûho ya uhá koeti poké'e yara kúveu mêum” koêti. *Sáramu 19.4*

¹⁹ Aúngopovomaka ngíxeopino: Ákoikopomea itápana íhae Izarâe ra íhí-kauvoti? Ako kalíhuina kó'iyeaneye, vo'oku hara koe yútoeke Muíse, yuhó'ino Itukó'oviti ne íhae Izarâe:

“Íyékovatinoemo koêku ne po'ínuhiko xâne vo'oku ngíxoakumo, enepohikone ákoti itukapu noívangoe kuteâti itínoe, xâne ínixenemaka ákoyeahiko isóneu. Imaíngopitinoemo vo'oku únati ngíxoakumo” koe yútoe Muíse. *Deuteronomio 32.21*

²⁰ Ápemaka po'i yútoe Izâiya koati kouhápu'ikoati, enepone yuho Itukó'oviti koêti:

“Enepohikone xâne ákoti apasíka éxeonu nóvo, ainová koe énomonehiko itukóvo exónuti kó'oyene. Epó'oxo ne ákoti ikaseânaxapunú nóvo, énomone ngóútata'ixinovo kó'oyene” kôe. *Izâiya 65.1*

²¹ Kene ne íhae Izarâe, hara koe yuho Itukó'oviti yútoeke Izâiya vo'ókuke:

“Heú koeti káxe índa'ixeahiko ahí'okeovonu, itea ako sikápuhiko.

Aínovo xâne ákoti akahá'a itúkea mbáhoenoa, ákotimaka kênô” kôe.

Izâiya 65.2

Seánakoamo Itukó'oviti ne íhae Izarâe

11 ¹ Koeku kó'iyeaneye, hara koe émbemopikeno: Kutí kó'inopinoe puvâtine Itukó'oviti ne xanéna, enepohikone izaraelíta? Ako kalí-huina! Vo'oku undímaka izaraelíta. Undímaka ámoripono Âbraum xoko Mbejámi, po'i íháxakoku izaraelíta. ² Ako púva Itukó'oviti ne xanéna, enepohikone mékutine noívoxoxoa. Vo'oku koati yexoâtinoe koêku ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti koyúhoti koeku Íliya mekúke, yaneko kapahákinovo Itukó'oviti vo'oku váhere kixoku itúkeovo neko íhae Izarâe. Énomone ra koêti: ³ “Unaém, koépekexonehiko porófeta, péhoe koyúhoyea yemó'u. Kotóhine-kexoanemaka ne átahiko, enepohikone imókonoku íperaxokonoke. Poéhaikone ûndi kutipópi. Yoko oposíkotinemaka koépekeonuhiko” kôe. ⁴ Yanê'e, na kíxoaye yumópea Itukó'oviti? Hara kíxo: “Ako péhuxapu. Ápeiko seti koeti mili xâne hokónuti ákoti ipúyukexeaku nonékuke sándu, enepone Mbâa, hó'e ne xanéhiko” kixópa Itukó'oviti. ⁵ Kúteanemaka koeku kó'oyene. Ápeiko xapá-kuke ne jûdeu kali háxa ne kutipoâtihiko kuteâtimaka nekóyohiko, noívkoe Itukó'oviti vo'oku seánakoa. ⁶ Koeku itúkeovo vo'oku seánakoa Itukó'oviti, hainá'ikopo vo'oku únatinoe itukéti ítone itúkeahiko noívoxoxinoake Itukó'oviti. Eneponi akoéneye, ákoni itúkapu vo'oku seánakoa Itukó'oviti.

⁷ Ná'ikopo koéneye? Énjakapivono koêku: Enepone opósi'ixonehiko íhae Izarâe, áha itóponea ikéneke Itukó'oviti, ako itápana. Hane itopónoa haxa xanéhiko, enepohikone noívókoeti. Kene uhá koeti po'ínuhiko xâne, síkoane Itukó'oviti tiú'iyea omíxone, ⁸ kuteâtimaka ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti, enepone koêti: “Sikó kíxoane Itukó'oviti ya ákoyeahiko iyúkapu isóneu. Koane sikó kíxoanemaka kutí kó'iyea komítiti yoko mókere tukú koeti kó'oyene” kôe. ⁹ Hara koémaka neko Ndávi yútoeke vo'ókukehiko:

“Enepone kóyuiyeahiko hó'eke, ya koêkuni itúkeovo únati koekúti kuteâti isóneunoa, itúkapu énomone kouhápu'ikea pahúnevo, kutí'inokemo pahukókonoti ipihóponovokutike. ¹⁰Epó'oxo itúkapunehikomaka kutí koeti komítiti, koane kutí koeti xâne keyo-keyó koetíne opékuke êno ínati ínone, ákotinemo íteovaku ne inakóti” kôe. *Sáramu 69.22-23*

¹¹ Koeku kó'ieaneyey, hara koe émbemopikenoe: Koêku itávokea ne júdeuhiko, ákonemea omótova káyukopeovo kaná'utike kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti? Ako kalíhuina kó'ieaneyey! Vo'oku koeku itávokeahiko, imíhe'okinoane oxéne ne po'ínuhiko xâne ákoti itukapu júdeu, itúkeovomaka koítovone Itukó'oviti ya pahúnevo. Kó'inokeneyey, motovâti íyokeovahiko júdeu koêku ne po'ínuhiko xâne ákoti itukapu júdeu, vo'oku kíxoaku Itukó'oviti. ¹² Yoko koeku itúkeovo pahúnevo júdeuhiko, kutí'inoke apêti oxéne ponópeovo nonékuke Itukó'oviti ne uhá koeti po'ínuhiko xâne yara kúveu mêum, koane koeku itúkeovo vo'oku itávokeahiko ne júdeu, kutí'inoke itopónoati hána'iti seánako Itukó'oviti ne uhá koeti xâne ákoti itukapu júdeu, yupihóvotineoxomo unako koêku neko xanéhiko ákoti itukapu júdeu, kayukápapunehiko ne júdeu xoko Itukó'oviti.

Kotúyopa Itukó'oviti pahúnevo ne ákoti itukapu júdeu

¹³ Kó'oyene ití'ikonoe yúnzo'ixo, itínoe ákoti itukapu júdeu. Vo'oku undi ápostulu, páhoe Itukó'oviti koyúhoyea emó'u xepákukenoe, yoko koati éyenjovo pe ra hána'iti itukéti itukexeonuke. ¹⁴ Koeku kó'ieaneyey índuke, ávaina áva ênjo xapákuke iyénonjapa júdeu, enepomea iyákapahiko unako koêku ne po'ínuhiko xâne íngamoake ra ihíkavuti ínzikaxone, iteápahikomaka ne pahúnevo voókuke. ¹⁵ Yoko koeku ahí'okeovone Itukó'oviti ne po'ínuhiko xâne yara kúveu mêum ákoti itukapu júdeu, vo'oku síkó kíxoane Itukó'oviti ne júdeuhiko ahíkuxeova, ná'ikopomo kó'eye yaneko káxe kayukápapunehiko ne júdeu xoko Itukó'oviti? Koati yupihóvotineoxomo unako koêku ne uhá koeti xâne, kuteâti koeku apê exepúkopeati ukópea xapa ivokóvoti. ¹⁶ Vo'oku koeku itúkeovo sasá'iti neko júdeuhiko, noívokoe Itukó'oviti mekúke, koati sasá'itimakamo ne amósenopono ya hunókokuke. Koêkumaka itúkeovo sasá'iti nonékuke Itukó'oviti túri ne júdeuhiko nóvoke, enepone koati poéheve, kúteanemakamo ne uhá koeti káva'ohiko. ¹⁷ Hane koénehikoye xuve azeitona koati katáraeti. Itea tétukexeokonone po'ínuhiko káva'o. Kene itínoe ákoti itukapu júdeu, kutí kénoue xuve azeitona ihonohí koeti hoíkuke ákoti katarákoati, ina ipíhopokono ne káva'ohiko xuvékuke ne koati katáraeti xuve azeitona. Yanêe, koatíne poéheve koane xuvéku ne koati katáraeti xúve úkea xináko. ¹⁸ Hákonoeokopo kepayásokopinova neko káva'ohiko tetukéxonokoti. Kena'áka iséneuke kepayásokinova, hara puyákapapanu yokóvo: Haina xikóyokenoe úkea xunáko ne poéheve, itea koati xoko poéheve úkea xinákonoe.

¹⁹ Ínanimemamo yakoénoe: “Itea tétukexinokonoke ne po'ínuhiko káva'o, motovâti itúkeovo utíne ipíhopokono xuvékuke xokóyoke ne tetúkinevo káva'o” ketínoememamo. ²⁰ Kaná'uti, itea koati vo'oku ákoyeahiko akútípo tetúkinokonoke. Kene itínoe, koati vo'oku kitípi Vúnae títiu kéyeinoke ikéneke. Hákonoeokopo kepayásokovo, itea yokóhiyanavonoe. ²¹ Ako'ópo okoseâna Itukó'oviti ne koati katáraeti xúve, enepone tetúkopeakene kávo'ohiko, ínapomo

hako kixópikunoe Itukó'oviti enepomo hákoti kitipôa. ²² Itíkinaikopo iséneu koêku itúkeovo koati seánati ne Itukó'oviti koánemaka ákoti omotóva ikómo-hixeokono. Vo'oku kíxoaku Itukó'oviti ne ikorókovoti pahunévotike, iyúseo ákoyea omótova ikómohixeokono. Kene itínoe, koati hána'iti ne seánakopi Itukó'oviti. Yoko kóyekuikonemakamo ne seánakopi koeku ákoyea yahíku-xapipa. Itea enepomo yahikúxipa, tetú kixópitinoemakamo, kuteâtímaka kíxoaku ne káva'ohiko tétóene yanekôyoke. ²³ Kene ne jûdeuhiko, enepohikone tetoéti káva'o, enepo kurikápahiko ákoyea akútipo, imopâtimo Itukó'oviti xoko xúve tetúkeaku, vo'oku ápe xunáko kíxeaneye. ²⁴ Koeku kutí ké'iyi-noe tetoéti káva'o xuve azeitona íhae hôi ipíhonetí xuvékuke azeitona koati katâraeti, koekúti tiú'iti itúkeokono, ínapoxomo hako oríko ípihopeokono xoko koati xúve úkeaku ne tetoéti káva'ohiko.

Kóseana Itukó'oviti ne uhá koeti xâne

²⁵ Itínoe mbo'ínu xoko Jesus, ngahá'a yéxinoe koêku ne kaná'uti kixovó-kuti íhae xoko Itukó'oviti kouhápu'ikovotíne kó'oyene, enepone ákoti exákana mekúke, mará'ínamo íkitixa póhutíne iséneunoa ne koekúti ponovô. Enepone títiú kóyeyea omíxone ne xanéhiko íhae Izarâe, haina uhá koeti íhae Izarâe koetíneye, epó'oxo apêtimo hunókoku neko kixóvoku enepo kausákapumo yé'akemoye xâne ákoti itukapu jûdeu itukópovotimo xanena Itukó'oviti. ²⁶ Yane itevótimo pahúnevo ne uhá koeti xâne íhae Izarâe kuteâti koêku ya emó'uke Itukó'oviti, enepone koêti:

“Síyaum úkeamo ne Koitóvoti xâne. Énomonemo kotuyôpinoa váhere kixoku itúkeovo ne uhá koeti amósenopono Njáko.

²⁷ Yanê'e, kousókovotinemo yunzó'inoa ne njanéna enepomo unge'éxapínanehiko pahúnevo” kôe. *Izáiya 59.20, 21; 27.9*

²⁸ Enepone púvea jûdeuhiko ne inámati ihíkavotí koyúhoti koeku Kristu, koati ve'ókuke kó'inokeneye, itínoe ákoti itukapu jûdeu, motovâti yahí'okivoxo Itukó'oviti. Itea vo'oku oxúnoekene nekôyohiko, enepohikone koati íteovoku ne jûdeu, koane noívokoe Itukó'oviti itúkeovo xanéna mekúke, ene ákoino omótovahiko okóvo Itukó'oviti. ²⁹ Vo'oku ako ípakapu isóneu ne Itukó'oviti enepo apê íparaxoke xâne, koane apê noívokoe. ³⁰ Yoko kuteâti koeku itíktivonoe xâne ákoti akutípo Itukó'oviti nóvo, itea kó'oyene itópónopinenoe ne hána'iti seánakovi Itukó'oviti vo'oku itávokopea ahá'inoa Itukó'oviti ne jûdeuhiko, ³¹ énomonemaka koéneye ne ákoyea akútípohiko ne jûdeu kó'oyene. Yoko kó'inokeneye motovâtímakamo itóponea ne hána'iti seána-koa Itukó'oviti káxehiko keno'ókoti, kuteâti kixópikunoe Itukó'oviti koeku kó'oyene. ³² Vo'oku síkó kíxoa Itukó'oviti itúkeovo pahukóvoti ne uhá koeti xâne motovâti itóponea uhá koeti xâne ne hána'iti seánakoa.

Koati motokeâti iháy'u'ikeokono ne Itukó'oviti

³³ Imáko ákoino hunókoku unako ko'ísoneuyea yoko kó'exoneyee ne Itukó'oviti! Ako xâne itopónoati isóneu éxea kixoku itúkea isóneu ne Itukó'oviti. Ákomaka itopónoati isóneu éxea kixoku ko'ítukeyee. ³⁴ Yoko énomone kuteâtímaka ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti, enepone koêti:

“Ako xâne itopónoati éxea koeku oveâti isóneuke ne Vúnae. Koane

ákomaka motovâti enékea. ³⁵ Ákomaka xâne inuxó kixoti ikó'íparaxea

Itukó'oviti kutí'inoke mani konokoâti Itukó'oviti poréxoepa
iparaxoake" kôe.

Izâiya 40.13; Jó 41.11

³⁶Vo'oku uhá koeti koekúti apêti, koati Itukó'oviti pahukôa ápeyeya. Aínovo koati itúke pe'u vô'u. Aínovomaka itukínokonoti itúkeovo ikó'itukeu Itukó'oviti. Viháyu'ikaikopo Itukó'oviti ákotinemo hunókoku. Énomoneoxo ákoe-neye.

Inámapoti koépoku úti ikéneke Kristu

12 ¹Koêkuikopo kó'iyeaneye, itínoe mbo'ínu xoko Kristu, injíko'okopinoe kuri'ó k'éiyi Itukó'oviti vo'ókuke ne hána'iti seánakovi. Hane yákoeneye kuteâti koêku ne ikó'iparaxokonoke Itukó'oviti mekúke ya átake, motovâti heú kó'iyea miúyo itúkeovo koati sasá'iti ikó'itukeu. Yane koatímo únatinóa ne iké'iparaxoake. Yoko énomonemaka motókea k'éiyineye koeku héki. ²Hako kitipásea kixoku itúkeovo ne xâne ákoti éxa Itukó'oviti, enepohikone kírivokeovo yara káxehiko símokune úti, itea konókoti inámapea kixeku itíkivo koeku itúkeovo Itukó'oviti iko'ínamakopo iséneu. Yane yexoâtimo víki ne koati únati ahá'inopi Itukó'oviti, enepone ínixone unátiyeya, ákotimaka apáhuina óvaku ákoti aunáti. ³Vo'ókuke ne hána'iti seánakonu Itukó'oviti, hara koe yunzó'inopinoo: Hako kepayásokovo iséneuke, itea péna ne iséneupinovo, neixoâti ikéna'uxi iké'itukexi ne ikó'iparaxopike Itukó'oviti, kuteâti isóneunopi Itukó'oviti koeku kívivoa. ⁴Vo'oku kuteâti koeku enó'iyeya iháxakexoku ne muyo úti koane ákoyea akútíkoko itúkovo ne póhutihiko iháxakexoku, ⁵énomonemaka koéneye poéhapeane úti ikéneke Kristu. Kutí koe uti póhuti koxe'úti upánini ako yumáxapu úti, koane póhutihiko úti, kutí koémaka uti iháxakoku muyo Kristu. ⁶Itea ako akútíkoko ne vípara póhutihiko úti, enepone pónevike Itukó'oviti véxea vitúkea itúkeke ya hána'iti seánakovi. Itukapu koyúhoyea kouhupu'iunovi Itukó'oviti ne ko'ipara úti, vokóyuhoakopo, kuteâti ínixone Itukó'oviti unáko ikó'iparaxeovi koeku kúveova úti. ⁷Itukapu huvó'oxea po'ínu xâne ya nókoneke ko'ipara uti, yuíxapaikopo úti vitúkea nê'e. Itukapu apêti ko'ipârati íhikaxea emo'u Itukó'oviti, hákoikopo koemó kixôa. ⁸Kene koêkuti ko'ipârati kóxunakea po'i xâne ikéneke Vúnae, káxunakapukopo itúkea ákoti kurí ixâ. Kene áva ko'ipârati poréxea tiúketina itúkeke Itukó'oviti, konókoti ákoyea okótixoponoa ne apeínoati, koane ákoyea íhixa itóvoku ne pôreu. Kene áva ko'ipârati inúxino itúke Itukó'oviti, konókoti ivávakea itúkea ne itukéti. Kene áva ko'ipârati kóseana-yea po'ínuhiko xâne, itúka ya elókekoke okóvo.

⁹Ikéna'uxano ne ákoyea omótovokoko yokóvo. Yupihovó íxea pívinoe ne váhere kixovókuti. Hane itíka únatinoo koekúti. ¹⁰Hako kalihú kixêa ne ákoyea omótovokoko yokóvo, itea kutí íxekaka koati kopo'ínukokoti ákoti omótovokoko okóvo. Ya koêkuni inuxó kó'iyea itúkeovo unako kêku yíxovonoe, itúkapu unako koeku po'i xâne yóno iséneu. ¹¹Konókoti ú'uso kéyeyi itukétike ákoti yahuléke. Konókotimaka heru'ó kíxinoe yomíxone ke'ítukeino Vúnae. ¹²Aélokenoe yokóvo vo'oku kíxoixone xoko Itukó'oviti, yéxone kóusokeovomo. Hako kemuyá'iko iséneu vo'ókuke ne tiú'iti koekúti tekóponenoe. Hákononemaka kurí kíxe itíki orásaum. ¹³Koane hivá'axano ne kasása'iuo Itukó'oviti ya nókoneke. Usó yákoyemaka katarakinoo koêkuti xâne simôti yóvokuke.

¹⁴Yépeminamaka Itukó'oviti unako koêku ne ákoti aunáti ítukeinopi. Yépe-mina únati, kene hako yupakínoa váherexea koêku. ¹⁵Aélokenoe yokóvo xapákuke xâne elóketi okóvo. Kene áva iyôti, íyeamaka xokóyoke. ¹⁶Ópoe-hane iséneunoe ikéneke Vúnae ákoti yakapákaka. Hákonoeamaka kepayáso-kovo. Usó yákoyemaka ke'ínikoneyinoe xâne ákoti apayáso. Hákonoe itukóvo koe íti inixópovo ítúkeovo ko'éxoneti.

¹⁷Hákonoeamaka keyukópinoa váhere ne xâne vakeréxoti ítukeinopi. Kéxu-na'ixapunoe itíki únati koekúti, enepone ínixone uhá koeti xâne ítúkeovo únati. ¹⁸Hákonoe sikóvô kê, itea koêkuti nékone itíki, énomone itíkanoe motovâti ítúkeovo kásatike isoneúti yóvoheixo xapákuke uhá koeti xâne, ákotimaka yakapákaka. ¹⁹Hako itikópinoa ésa'i ne váhere kixékónoku, itínoe ákoti omotóva ongóvo. Síkeane ítúkeovo Itukó'oviti itukópinoa ésa'i, vo'oku hara kôe emó'uke:

“Undínemo porexópinoepa. Undínemo itukópinoi yésa'i” koe Vúnae Itukó'oviti. ²⁰Ya koêkuni itíkopinoá yésa'i, enepo epéka hímakati ne puvópiti, peréxa nîka. Koane epéka úne, peréxamaka. Vo'oku enepo ixéáneye, yupi-hovó koetimo téyapana, kuteâti koêku mani yupíheovo eópone eneponi kiripú'ika uhahá'ixoti xorómonike. ²¹Hako sikêa ítúkeovo váhere itopî, itea itíne itâ ne váhere itikópinoati únati ne vakeréxinopiti ítuke.

Konokoâti téyea úti ne pahúkotihiko

13 ¹Konokoâti uhá koeti xâne téyea ne pahúkotihiko ya poké'exake, koane ítúkea ne páhoenokono ítúkea. Vo'oku ako ápahuina pahúkoti ákoti itukapu Itukó'oviti porexôa pahúkea. Koêkuti pahúkoti apêti, aínovo íphione Itukó'oviti. ²Yanê'e, koêkuti xâne okopâti ne pahúkotihiko, enepohikone íphione Itukó'oviti, koati okópoti mani isóneunovi Itukó'oviti, epó'oxo koati epemópinovoti íphoponeokonomo vo'ókuke. ³Vo'oku hainámaka ítúkeovo pícone xâne ponóvoti kixoku ítúkeovo ápeinoke ne pahúkotihiko, itea poéhane xâne ítúkoti váhere, énomonehiko motovâ píkea nê'e. Yakahá'a ákoyea píkea ne pahúkotihiko, konókoti ákoyea itika váhere. Yane ihayú'ikopitihikomo. ⁴Vo'oku enepohikonê'e, koati ítúkoti ítukexeake Itukó'oviti, motovâti unátiyea kêku. Motóvaikopo píki enepo itíka váhere, vo'oku êno xunáko nekóyohiko íphoponea xâne pahukóvoti. Yoko koati ítúkotihiko ahá'ínoa Itukó'oviti koeku íphoponea xâne ítúkoti váhere, itukópinoatihiko ésa'i ne váhere ítuke. ⁵Konókotikopo tíyinoe ne pahúkotihiko, koane itíki ne páhoenopi. Hainámaka póhutine vo'oku ápeyea xunáko íphoponeopi, kónokinoe tíyinoe, itea koánemaka vo'oku yéxi iséneuke ítúkeovo nékone itíki koane vo'oku motókeyeamaka kutípeokonohiko.

⁶Énomonemaka kónokino peréxinoe ímpostu, kóperau pahúkotihiko. Vo'oku koeku yuíxeovohiko ítúkea ítuke, koati ítúkotihiko ítukexeake Itukó'oviti. ⁷Peréxaikoponoe ne uhá koeti nékone peréxi. Enepo áva kóperau nâti nékone peréxi, peréxa. Enepo áva po'ínuhikomaka nékone peréxi, peréxamaka. Koane enepo áva nékone tíyinoe, tíya. Koánemaka áva motokeâti ihéyu'iki, ihéyu'ika.

⁸Koêkuti kó'iyevokou yoréveu, nékone peréxopinoe, yuké'exa peréxopi. Poéhane ne ákoyea omótova yokóvo ne po'ínuhiko xâne itukóvo koekúti nékonoe peréxopi ákotinemo hunókoku kónokea peréxopi. Vo'oku enepone

xâne ákoti omotóvo okovo po'ínuhiko xâne, koati uhá kixoâti ítúkea ne páhoenovi Itukó'oviti ya Ponóvoti Kixovókuti yútóe Muíse. ⁹Vo'oku hara kôe ne yutoétiya: “Hako yaupú'iko po'i xâne kepiné'iyiti múxone. Hako kepéko. Hako yomêxo. Hako poe'aínoa iséneu po'ínuhiko xâne iyékivoati ítúkevo” kôe. Uhá koeti râ'a, koánemaka po'ínuhiko páhoenokono xâne ítúkea kuteâti, koati kousókovoti yara emo'úti koêti: “Hako motovâ yokóvo ne po'ínuhiko xâne. Kuteâti ákoyea kemáxatikapapu, énomonemaka íxeaneye ne po'ínuhiko xâne” kôe. ¹⁰Enepone xâne ákoti omotóvo okovo po'ínuhiko, ako váherexa ítúkeinoa. Yane koati iyúseoti ítúkeovo ne ákoyea omótovokoko vokóvo kousókoaxo uhá koêti ne páhoenovi Itukó'oviti yane Ponóvoti Kixovókuti yútóe Muíse.

¹¹Énomone yákoenenoe, vo'oku yéxo itukóvotiye ra káxehiko símokune úti ítúkeovo oránane iyúkeovo iséneu. Vo'oku enepone kaxena pihópea úti xoko natíxoku Itukó'oviti vanúkeke, ako'óneoxo ahiká'avi yara koeku kó'oyene yaneko inâ kutipoa úti ne Vúnae. ¹²Kuteâti koeku yóti píheane uké'eyea, koane kenó'okeane uhápu'iyea káxe, énomonemaka koéneye ye'ékeovine. Kuríkapaikopo úti vitúkea kuteâti kixoku ítúkeovo ne xâne ovóheixoti hahá-kutike. Usó víxaixaneikopomaka uhá koêti ne sa'íkeovake úti ne xunako vahe'évokoti kuteâti kixoku ítúkeovo ne xâne ovóheixoti uhapú'itike. ¹³Konó-koti pónea uti kixoku vitúkeovo, kuteâti ítúke xâne ovóheixoti uhapú'itike. Hako vitukovo xâne áhati yetorehí kó'iyea xapa ayuúti, koane kohíhikenati, koane kapínekenati xâne ákoti itukapu koati múxone. Hákomaka vitukóvo xâne sikovó koeti ítúkea ne váhere úhepune múyo. Hákomaka vorixókoko, koane hákomaka vima'íxinovo po'ínuhiko xâne vo'oku víyokeovo ítúkevo. ¹⁴Itea konókoti ítúkeovo Vúnae Jesus Kristu iyusêo xikóyokenoe ya uhá koeti kixeku ítíkivo. Hákone yoposíko oxene ítíki kúxoti yâha ítíki, enepone váhere úhepune miúyo yâha ítíki yanekóyo avô'o yêxa Itukó'oviti.

Nókone kó'iyea visóneuno xâne aínati ínixo ítúkeovo pahunévoti

14 ¹Hako pivôa símea imékovokuke ne po'ínu úti xoko Jesus aínati ínixo ítúkeovo pahunévoti, koane hako ixomo yimopókoko vo'ókuke koe-kútihiho ínixoné ítúkeovo pahukóvoti. ²Vo'oku ápe xâne inixoâti yusíkea níkeokono koêkuti kó'iyevoku nikokónoti. Ina apê xâne aínati kóhiyanavo, inixoâti unáko níkea póhutine kuteâti nikokónoti íhae kavâne ákoti itukapu nau hó'openo. ³Enepone nikoti heú koeti kó'iyevoku nikokónoti, ako yusíka púvea ne xâne ákoti akoéneye isóneunoa. Kúteanemaka ne aínati kóhiyanavo, ákomaka yusíka koyúhoyea ákoyea aúnati ítúke ne po'i xâne nikoti heú koeti koekúti. Vo'oku enepone xâne nikoâti ne ákoti níká po'ínuhiko xâne, ako ópoe'ainoa isóneu Itukó'oviti. ⁴Iti koyúhoti ákoyea aúnati ne po'i xâne, kutí-íkopo íkitixapovo? Haina yovóxe nê'e; pó'iti itukoâti ovóxe. Poéhane koati únae exôa tokópeovoxo ítúke áko'o ákoyea takápapu. Itea ponóvotimo ítúke, vo'oku xunako Itukó'oviti Únae oukeke huvo'óxoati, kutí'inokemo tokopóvoti.

⁵Ápe xâne inixoâti ápeyea káxe koati sasá'iti ya po'ínuhiko káxe. Kene po'ínuhiko xâne, ínixo kutíkokoyeane ne uhá koeti káxe. Koati konokoâti póhutihiko xâne hókea isóneunoake, ákoti hokohí íxa isóneunoa po'ínu xâne. ⁶Enepone xâne inixoâti ápeyea káxe koati sasá'iti ya po'ínuhiko káxe teyínoake, koati kahá'ati pónea kixoku ítúkeovo nonékuke Itukó'oviti.

Kúteanemaka koêku ne inixoâti yusíkea níkea koêkuti kó'iyevoku nikokó-noti, kó'inokenemakaye isóneu, koati kahá'ati pónea kixoku itúkeovo nonékuke Itukó'oviti, vo'oku íkoro'ixinovo Itukó'oviti enepo nikôa. Koánemaka ne xâne inixoâti ápeyea ákoti yusíka níkea, kó'inokeneye isóneu vo'oku kahá-'atimaka pónea kixoku itúkeovo nonékuke Itukó'oviti, koane kóyeaneemaka itúkeovo xâne ikoró'ixovoti xoko Itukó'oviti. ⁷Vo'oku ako ápahuina xâne xapá-kuke úti motovâti éxopea koêku yara kúveu mêum pohúxinovati, kutí'iyea ákoti Vúnae exeâti koêku. Kúteanemaka koêku vivakápu. ⁸Itukovo vapêitiko yara kúveu mêum, hane vápeino vitúkeovo ovoxe Vúnae Itukó'oviti. Kúteanemaka ne vivókeovo, kóyeane vitúkeovo ovoxe Vúnae seapáne úti xokóyoke. Yusíkotí vápeyeako yara pok'éé, áko'o vivókeovone, kóyeane vitúkeovo ovóxe. ⁹Yoko koati énomone kutí'inoke ivokóvoti ne Kristu, koane énomonemaka kutí'inoke exepúkopotí, motovâti itúkeovo Únae uhá koeti xâne, enepohikone ivokóvotine, koánemaka ne ávoti ivakápu. ¹⁰Ná'íkopo koeti ínixinea itúkeovo pahukóvoti ne po'ínu úti xoko Jesus? Námake koeti íkitixapínovo yupihóvoti yéxone yane pe'ínu? Vo'oku konókotimo yumópea Itukó'oviti ne uhá koeti xâne yaneko káxe yuhaíkapavine Itukó'oviti vo'oku kixoku vitúkeovo. ¹¹Yoko énomone kuteâti koêku ne yuho Itukó'oviti emó'uke, enepone koêti:

“Hara koe Vúnae: ‘Kuteâti kaná'uko ne ámbeyea, koati kaná'utimaka ipúyukexeamo nonénguke ne uhá koeti kó'iyevoku xâne. Koane ihayú'íkonutimo ne uhá koeti xâne, undi Itukó'oviti’ ” kôe.

Izâiya 45.23

¹²Yane iyúseo kónokeamo yumópea Itukó'oviti ne póhutihiko úti yaneko káxe yuhaíkapavine.

Vokóhiyanavo mará'inamo víkaraka po'ínu úti hokoti Jesus

¹³Hákoneikopo vinixôa itúkeovo pahukóvoti ne po'ínu úti áinati kóhiyanavo. Ya koêkuni kó'iyeaneye, keúsaka iséneu ákoyeamo ápahuina íti ke ikorókoti po'ínu úti ikéneke Vúnae, itukovo iyonoâti ya pahunévotike. ¹⁴Ya undíke, énja ákoyea ápahuina nikokónoti motovâti ikópiti'íkeovi ikéneke Itukó'oviti. Koati eombâti inzóneuke, koeku nzókea Vúnae Jesus, tokópeovoxo inzóneunoa. Itea enepone xâne inixoâti ikópiti'íkeokonono enepo nikâ, yane koati kopití'itinoa. ¹⁵Enepo inixâ pe'ínu xoko Kristu ákoyea aúinati níki nikokónoti, ínixone ákoyea yusíka níkeokono, na kíxeaye ákoyea omótova yokóvo, enepo ipíhea tumúne níki? Hako ikeróko po'ínu úti vo'oku nikokónoti. Koáhati ivókinovokemaka Kristu nê'e. ¹⁶Enepeone ínixene itúkeovo únati, hákoikopo itukovo énomone poé'aino isóneunopi po'ínuhiko xâne, inixoâti ákoyea aúinati ne íti ke. ¹⁷Vo'oku enepone vitúkeovo xanena Itukó'oviti yonópoti natíxokuke, haina yuíxeovo úti sasá'iyea, áko'o ákoyea asása'i ne nikokónoti koane ekâti, itea hara konokóvo pónea uti kixoku vitúkeovo, koane úhepeyea visóneu ikéneke Vúnae ákoti vakapákaka, koane elókeyeama vokóvo ukeâti xoko Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. ¹⁸Yoko enepone xâne koetíneye hókea Kristu, úhepetinoa isóneu Itukó'oviti, koane inixeâtimakamo po'ínuhiko xâne unáko koêku.

¹⁹Vapásikaikopo vitúkea koekútihiko porexó'oviti ákoyea vakápakaka yoko ákoyea puvákaka úti, enepone koekútihiko porexó'ovitimaka koúkoponeokoko úti ikéneke Itukó'oviti. ²⁰Hako kesáyu'ixo ítu ke Itukó'oviti vo'oku

nikokónoti. Kaná'uti ákoyea nikokónoti motovâti ikópiti'ikeovi ikéneke Vúnae enepo nikôa úti; itea kóyeane ákoyea aúnnati níkeokono, itukapu énomone kutí'inoke ikorókovoti po'inu xâne pahunévotike. ²¹ Unatíne ákoyea nike koêkuti kó'yeovoku nau hó'openo, koane ákoyea yénapu víyum, koane ákoyea itika po'i koekúti, enepo itukapu ikerókoti po'inu úti pahunévotike vo'ókuke, (áko'o itukapu kemuyá'ikiti isóneu, áko'o itukapu kurikópoti hókea Itukó'oviti vo'ókuke). ²² Koêkuti ínixene ikéneke Vúnae, kuteâti koekúti ínixene motó'ieova níki, áko'o ákoyea omótova níki, konókoti xuná'iea iséneunoa noné-kuke Itukó'oviti. Yoko koati únati koêku ne xâne itukoâti ne ínixone unátieyea ikéneke Vúnae, ákoti api'áxa isóneunoa, xaneâtimaka xuná'iea isóneu ákoyea itúkapu pahukóvoti. ²³ Kene enepone xâne ákoti koati éxinoa isóneu, pikoâti itúkeovomea koati ákoti omotóva níkeokono, yane enepo níkôa, koati pahukóvoti, vo'oku haina kutipoâti itúkeovo ahá'inoa Itukó'oviti níkinóake. Yoko uhá koeti kixoku vitúkeovo ákoti itukapu ukeâti kutípea úti itúkeovo ahá'inovi Itukó'oviti vitúkea, koati pahukóvoti nê'e.

Nókone kó'iea úti xoko po'inu úti aínati kóhiyanavo

15 ¹ Uti xúnati isóneu ikéneke Vúnae, ako yusíka inuxó kíxea uti vitúkea vínixone unátieyea, itea konókoti huvó'oxea úti ne xâne ávoti koati xunáko isóneu, aínati kóhiyanavo, koane ako yusíka vímaxeova ne kixóvoku. ² Konokoâti póhutihiko úti vitúkea koekúti ominoâti unako koêku ne po'inu úti, enepone ínixone unátieyea ne po'ínuhiko úti, motovâti kóxunakeahiko úti ikéneke Kristu. ³ Vo'oku énomone koéneye ne Kristu ákoyea ituka áha kíxeova, itea hara itúko, kuteâti koêku emó'uke Itukó'oviti xoko kó'ieaku: “Enepone íhákeopike puvópitihiko, oúngeke yonópo” kôe. ⁴ Vo'oku uhá koeti yutoxóvoti emó'uke Itukó'oviti mekúke, koati yutoxínovoti íhikaxeovi, motovâtimaka ápeyea hána'iti kúxoixone úti xoko Itukó'oviti, véxone kousokeovomo. Yoko koati emo'u Itukó'oviti úkea nê'e, koeku poréxeovi ákoyea kamúya'ika uti visóneu, koêkumaka kouhepekopea visóneu ikéneke Itukó'oviti. ⁵ Yoko Itukó'oviti, enepone poréxoti xâne itea uhá koeti koekúti xaneâti ákoyea kamúya'ika isóneu, enepone kouhépekopotimaka visóneu ikéneke, itúkapu énomone parexápi poéhapeane iséneu ikéneke, ákoti yakapákaka, kuteâtimaka ahá'inopi Kristu Jesus, ⁶ motovâti uhá ké'iyi ihéyu'iki Itukó'oviti, enepone Ha'a Vúnae Jesus Kristu, kutí'iea itínoe póhutipone koxe'úti koane kutí'ieamaka póhutine ne yemó'u.

⁷ Hákokopo pivokóko, itea kuteâti kixó'oviku Kristu, énomonemaka ákoeneye kixékokoku, motovâti iháyu'ikeokono Itukó'oviti ve'ókuke. ⁸ Vo'oku koati ngixópitinoe itúkeovo ovoxe Itukó'oviti ne Kristu xapákuke ne jûdeu, enepohíkone sirkunsidá koêti, motovâti éxokoponea Kristu kaná'uko neko yuho Itukó'oviti nóvoke, koane kousokoponea neko kúxoti yuho Itukó'oviti xoko oxúnoekene nekóyohiko. ⁹ Haina póhutine nê'e, itea motovâtimaka iháyu'ikea Itukó'oviti ne ákoti itukapu jûdeu, vo'ókuke ne hána'iti seánakoa Itukó'oviti. Énomone kuteâti koêku ne yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti koêti:

“Énomone kutí'inoke inzayú'ikopitimo xapákuke ne xanéhiko ákoti itukapu jûdeu. Ngahaná'ikopitimakamo imangá'ika hána'iko ne íhe” kôe.

Sâramu 18.49

¹⁰ Ina koe'íkomaka po'íke:

“Aélokenenoe yokóvo, itínoe xâne ákoti itukapu jûdeu, xané kixeâti elókeyeamaka okóvo ne xanena Itukó'oviti” koémaka.

Deuteronômio 32.43

¹¹Ina koepó'ikomaka po'íke:

“Ihéyu'íka Vúnae, itínoe ákoti itukapu jûdeu, uhá ketínoe. Konókoti kapáya'ikeamaka iha Itukó'oviti ne uhá koeti kó'iyevovoku xâne” kôe.

Sâramu 117.1

¹²Ina koemáka Izâiya yútoeke:

“Apêtimo ámoripono Njése keno'ókoti natíxoponea xapa xâne ákoti itukapu jûdeu. Énomonemo itukóvo hána'iti kúxonehiko neko xâne koíteovamo” kôe.

Izâiya 11.10

¹³Yoko Itukó'oviti, enepone porexó'oviti ápeyea hána'iti kúxoixone úti xokóyoke, véxone kousokeovomo, énomonemo kuri'úxinapinoexo hána'iti elókeko yokóvo ikéneke, koane hána'iti úhepeko iséneu koeku kívivoa, maka heru'ó íxeane yomíxone kíxoixi kousokeovo ne kíxone xokóyoke, ya xunákoke Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, enepone ovo'ó koépitinoe.

¹⁴Ya undíke, énja itíkivonoe xâne koati itípakovoti, itínoe mbo'ínu xoko Jesus. Énjoamaka heú kíxi yéxi kaná'uko ra ihíkavoti hó'e úti, koane itíki-vomaka ahúkoti enekókoti ikéneke Itukó'oviti. ¹⁵Itea kóyeane ákoyea ámbiku'ixa ongóvo ngíxeaneye ra yúndoenopi upánini yéxoano ra koekútihiho, vo'oku koati ngaha'aínopitinoe ákoyea inátapa yokóvo ne ihíkavoti yéxone. Énomone ngixínoaneye ya yúndoenopinoe, vo'ókuke ra hána'iti seánakonu Itukó'oviti, ¹⁶kutí'inokemaka indukópovoti ovoxe Kristu Jesus xapa xâne ákoti itukapu jûdeu, indukoâti ne sasá'iti itukéti pónenu Itukó'oviti indúkea, enepone ngoyúhoyea ne inámati ihíkavoti íhae xokóyoke. Yoko énomone indúko, maka ínixane Itukó'oviti unáko ne ingó'iparaxoake. Énomone ne xanéhiko ákoti itukapu jûdeu íngamoake ne emo'u Itukó'oviti koeku itúkeo-vohiko kasása'iupone Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. ¹⁷Enepora itukéti pónenu Itukó'oviti indúkea, énomone indúko hána'iti elókeko ongóvo ikéneke Kristu Jesus. ¹⁸Yoko ákomo itukéti ákoti ambikú'ixina ongóvo ngoyúhoyea koêku, ákoti itukápu ne kouseune Kristu ya njokóyoke, enepone ísimea xokóyoke ne ákoti itukapu jûdeu vo'oku yúnzo yoko índuke xapákuke, ¹⁹koánemaka vo'ókuke ne hoénaxovope xunako Itukó'oviti njokóyoke yóko'o ne iyupánevoti índuke, koánemaka vo'ókuke ne hána'iti xunako Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. Koati énomone koéneye tukú ngíxea Ílireake ngotóhineyeye ne inámati ihíkavoti omínovike Kristu, ungeâti Njeruzálem koáne ne pitivókohiko xêrerekuke. ²⁰Koati ngixóvokune ngóxuna'ixeovo ngoyúhoyea ne inámati ihíkavoti omínovike Kristu xoko ávoveaku koyuhoâti, mbuvâti kutí ngó'iyea xâne koexépukoti pétí oúkeke túriune po'ínu xâne. ²¹Vo'oku hara koéneye índuke kuteâti koêku ya emó'uke Itukó'oviti xoko kó'iyekaku:

“Enephikone ákoti eyékoxeaku koêku nê'e, iyusé'inoatimo. Koáne enepohikone ákoti kámeaku koêku nóvo, exeâtimo koêku” kôe.

Izâiya 52.15

Kahá'a Poúlu yónea Róma

²²Koati vo'ókukeiko ra índuke, ene ávoino omótova noínjoponeopinoe, itea êno yúmo'injeova. ²³Kó'oyene, koeku únzexeane índuke yara poké'ehiko

ngixínopikenoé yâye, epó'oxo koeku mekú'iyéane ngaha'a noínjoponeopinoé,
²⁴ anéye inzóneu véngea xepákuke enepo mbíha Espanha. Ngúxoá indópo-
 neopinoemo koeku yóneam. Yanê'e, ngúxoamaka motó'iyéova hivó'oxinunoe
 motovâti ungóponea ya Espanha ike kali óvinem xepákukenoé koeku úhepe-
 peamo inzóneu. ²⁵ Itea kó'oyene, yonondí'ikomo Njeruzálem motovâti nzuvó-
 'oxoponea ne kasása'iupohiko Itukó'ovitiya. ²⁶ Vo'oku enepohikone po'ínu úti
 xoko Jesus ákoti itukapu jûdeu, enepohikone ovoti Masêdonea yoko Ákaya,
 ínixoahiko unátiyea ítxea huvó'oxeake ne ákoti apeínoati xapákuke neko
 kasása'iupo Itukó'oviti ya Njeruzálem. ²⁷ Koati úkeakune isóneuke kahá'ayea
 huvó'oxea. Yoko motókeahiko kíxéaneyé vo'oku itúkeovo xapa jûdeu úkea ne
 kaná'uti ihíkavoti kámonehiko, kutí'inoke apêti unako koêku ikéneke Itukó-
 'oviti. Yanê'e, koati motokeâtihikomaka huvó'oxea ne jûdeuhiko ya nókoneke.
²⁸ Enepo unzêxane ra itukéti nguríkopoinoa ovotíhiko Njúdeya ne páhoe-
 noa po'ínuhiko úti, enepone huvó'oxeake ngixínopikenoé, vekó ngoétimo
 xepákuke koêkumo mbíhea ya Espanha. ²⁹ Enepo nzimanê'e xepákuke, énjoa
 enó'iyeamo únatinoe koekúti ukeâti xoko Kristu íparaxeovikemo ya hána-
 'iti seánakovike. ³⁰ Vo'ókuke ra Vúnae Jesus Kristu, koánemaka ne ákoyea
 omótovokoko vokóvo ukeâti xoko Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, émbemopi-
 noe, itínoe mbo'ínu xoko Vúnae, kéxuna'ixivoxo yépemo'ixinonu Itukó'oviti
 ya orásaum, ³¹ maka índéapane ne xâne puvoti Vúnae ya Njúdeya, koane
 ínixanemaka kasása'iupohiko Itukó'oviti ya Njeruzálem unáko ne nzimínoké
 xapákuke. ³² Koáne enepo parexánu Itukó'oviti nzímeopinoé, itúkapu ya elo-
 kékotike okovóti nzímeamo xepákuke, motovâti kali ómomingea, koane úhe-
 peyeyé inzóneu xepákukenoé. ³³ Itúkapu Itukó'oviti, enepone úkeaku úhepeti
 isoneúti ovô xepákukenoé. Énomoneoxo ákoeneyé.

ÍkopovoPe Poúlu

16 ¹ Anéye anjá'inopinoé enepo simâpi Fêbi, mokexa úti ya xoko Jesus
 ko'ítuketi ítukeye Vúnae imokóvokutike ya Sénkereya. ² Enepo
 simanê'e xepákukenoé, kutí íxea pe'ínu ikéneke Vúnae, kuteâti motókeyea
 kíxeokononeye ne kasása'iupo Itukó'oviti. Epó'oxo hivá'axanoemo ya koêkúti
 nókone itúkea vo'oku koati ênoti xâne huvó'oe nê'e. Koane enómaka huvó'o-
 xeonu.

³ Mbahúkinoa yûnzó inángurukeova ne Pirísila yoko Ákila, enepone ko'itú-
 keinotimaka Vúnae Jesus Kristu kuteâti úndi. ⁴ Enepone pi'âti, ínonexinovo
 koâti koímaiti koekúti yanekóyoke oposíko kóteovonu ya koati koímaiti mani
 ngixókonoku. Hána'iti íngoroixinovahiko. Yoko haina póhutine úndi, itea íko-
 ro'ixinovahikomaka uhá koêti ne kutípoti Kristu ya imokóvokutihiko xapá-
 kuke ne ákoti itukapu jûdeu. ⁵ Yíhaikinana ne po'ínu úti ho'uxínovoti ítukeye
 Vúnae óvokuke Pirísila yoko Ákila, koánemaka íningone Epênetu, enepone
 inúxoti kutípoti Kristu ya Ázea, ⁶ koánemaka Mâriya, enepone yuixóvoteoxo
 unako kêkunoe, koxuná'ixovoti ko'ítukeyea ítukeye Vúnae xepákuke. ⁷ Mbahú-
 komaka yûnzó inángurukeovo Ándoroniku yoko Njúnea, iyénom jûdeu, nza-
 'íneamaka íká'ákovokutike yanekóyo. Koati teyonéti xapákuke ápostuluhiko ne
 pi'âti, epó'oxo inuxónemaka hokopo Jesus ya undíke.

⁸ Yíhaikinanu Ampilíyatu, enepone koati íningone ákoti omótova ongóvo
 ya xoko Vúnae. ⁹ Yíhaikinanimaka Úrubanu, enepone ko'itúkeinoti Kristu

kuteâtimaka ûti, koánemaka Estáki, po'i íningone ákoti omotóva ongóvo. ¹⁰Yíhaikinanimaka Ápeli, enepone exókovoti ítúkeovo koati kaná'uti hókoti Kristu, koánemaka uhá koeti óvokuke Aristóbulu, ¹¹koánemaka Erôdiaum, iyénom jûdeu, yoko uhá koeti kutípoti Vúnae óvokuke Násizu.

¹²Yíhaikinanimaka ne pi'âti sêno Tirífena yoko Tirífosa, ko'ítuketimaka ítúke Vúnae, koánemaka Perésiti, mokexa ûti ákoti omotóva ongóvo, yupihó-votimaka ko'ítukeino Vúnae, ¹³koánemaka Rúfu, teyonéti ovoxe Vúnae, yoko êno, enepone kutí ngíxonemaka ênom. ¹⁴Yíhaikinanimaka Azíkiritu, Felegónte, Êremi, Pátoropa, Êrema yoko uhá koeti po'ínu ûti ha'ínehiko nekôyo ho'uxínovo ítúke Itukó'oviti. ¹⁵Yíhaikinanimaka Fílologu yoko Njúlea, koánemaka Nêreu yoko mokéxa, koánemaka Olímpa yoko uhá koeti po'ínuhiko kasása'iupo Itukó'oviti ha'ínehiko ho'uxínovo ítúke Vúnae.

¹⁶Yíhaikakanoe, siunoné kixekókoti kuteâti kixókokoku ûti yúhoikeokoko ûti, imeâtinoe sasá'ikoke iséneu vo'oku itínoe kopó'ínukokoti xoko Kristu. Yúhoikopinoemaka ne uhá koeti po'ínu ûti xoko Kristu ho'uxínovotihiko ítúke Vúnae yâye xoko póhutihiko ho'úxovoku.

¹⁷Itínoe mbo'ínu xoko Jesus, injíko'okopimaka kéhiyanayivoa ne xâne yómoti háxakexea po'ínu ûti yoko kátavokeamaka ya hókea Itukó'oviti, vo'oku kixoku ítúkeovo ákoti aunáti, enepohikone ihíkaxotimaka koekúti ákoti itukápa ne ihíkavoti íhikexokonoke. Yahíkuxipa ne xâne kuteâti, ¹⁸vo'oku haina Vúnae Kristu hóko, itea koati áha kíxeova ne hóko. Koatímaka ahúkoti nê'e ya kouhe'keke yúho koane ítúkoheyêa iháyu'ikea xanéhiko kutí'inoe itoâti aúpu'ikea ne kixéovovoti xâne ákoti koati éxea koêku. ¹⁹Énomone yákoyenoeye kéhiyanayivoa, vo'oku hi'imé koe xâne éxea ítíkivonoe hokoâti ne kaná'uti kixovókuti ítúke Vúnae. Énomone kutí'ino ike'élóhexotinoe ongóvo. Ngahá'ainopinooe ítíkivo xâne éxoti ítúkea únatinooe koekúti. Itea ya itíki váhere, kutí yákoê xâne ákoti éxone. ²⁰Yoko Itukó'oviti, enepone úkeaku hána'iti úhepeko isoneûti, uke'éxotimo xunako Satánae ya ákotinemo axu'íkene káxe. Yane kutí koetímó kepasípu'ikopotí Satánae. Itúkapu seánakopike Vúnae Jesus Kristu yóvoheixonoe.

²¹Yúhoikopinoe ne Timóti, nza'íne ítúkeke Vúnae, koane Lúsiu, Njázaum yoko Sosípaturu, iyénonjapa jûdeu.

²²Yúnzoikopinoemaka ya iháke Vúnae, undi Tésíu, undi yutoxoâti ra yuho Poûlu, páhoenopinooe.

²³Yúhoikopinoemaka Ngáyu, óngeake óvokuke, koane uhá koeti po'ínuhiko ûti xoko Jesus ho'uxínovoti ítúke Vúnae yâye. Yúhoikopinoemaka Erástu, enepone éxoti koeku tiúketi kopêrauti yara pitivóko, koánemaka Koátu, po'ínu ûti xoko Jesus. (²⁴Itúkapu seánakopike Vúnae Jesus Kristu yóvoheixo, uhá ketínoe. Énomoneoxo ákoeneye.)

Hunókoku yuho Poûlu yonoti xapa íhae Róma

²⁵Viháyu'ika Itukó'oviti, enepone apêti xunáko kóxunakeopinooe ya ikéneke, kuteâtimaka kó'iyea yane inámati ihíkavoti poréxonuke ngoyúhoyea. Énomone ne ihíkavoti koeku Jesus Kristu ngoyúhone xapa xâne, enepone kouhupu'iune Itukó'oviti kó'oyene, ákoti exákana mekúke vo'oku ítúkeovo uná koyêti xokóyoke ukeátinekene tumúneke ápeyea ra mêum.

²⁶Itea kouhupu'ikokonone yane yútoeke porófetahiko yutoxóvoti nóvoke. Yoko koati Itukó'oviti, enepone ákoti túri koane ákoti hunókoku, pahukôa

koúhapu'ikeovo, motovâti uhá kó'iyea xâne kutípea koane hókea, koêkuti poké'e óvohikoku yara kúveu mêum.

²⁷Enepone Vúnae, poéhane itukóva ne koati kaná'uti Itukó'oviti yupihóvoti hána'iko kó'exoneyea, itúkapu énomone ihayú'ikokono ákotinemo hunókoku, vo'oku ítukeinovi Jesus Kristu. Énomoneoxo ákoeneye.

Hunókokune.

1 KORÍNTIU

Inúxoti yutóxinoa Poûlu ne kutípoti Jesus íhae Koríntu

Poûlu turixôa ne imokóvokuti ya Koríntu yaneko koyuhópoinoa emo'u Itukó'oviti neko xanéhiko ovâti neko pitivóko. Yoko poéha xoénae meyá kôe óponea xapákuke yanekôyoke, kuteâti koeku noíxea ûti ya Átu 18.1-18.

Yutóxinoake Poûlu ra koyuhópeti vo'oku pahúnevo po'ínuhiko xâne kutípoti Jesus yaneko imokóvokuti ya Koríntu, koane vo'oku háxakexeovokomaka. Éxokoa Poûlu nókone kó'iyea, motovâti ho'úxoapeovohiko, kuteâti koeku nókone kó'iyea ne koati kaná'uti xanena Itukó'oviti.

Yoko tumúneke pahúkinoa Poûlu ne yútoe, ápe koyuhópeti yútoe íhae Koríntu, páhoe xoko Poûlu. Yane koyuhópeti, épemohiko Poûlu kó'inoaku isóneu ne koekútihiko, áha éxeahiko. Enepone épemoake, yumópa Poûlu ya kapitulu 7. Kene ya kapitulu 12 yonoti 14, koyúhoinoamaka Poûlu ápeyea íparaxoake Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ne póhutihiko kutípoti Jesus, éxone itúkea ítuokeke Itukó'oviti. Ya kapitulu 13, anêko yúho koêku ne koati kaná'uti seanákoti. Kene ya kapitulu 15, éxokoa Poûlu itúkeovo kaná'uteoxo exépu-kopea ne Jesus ukópea xapa ivokóvoti, koane vexépukopeamakamo, uti kutipôati, vo'oku inuxó kó'inovi Jesus exépukopea.

1 ¹Yundóxinopinoe, undi Poûlu. Undi iháxiupo Jesus, páhoe koyúhoyea emó'u xapa xâne, kuteâtimaka ahá'inonu Itukó'oviti. Anéyemaka njo-kóyoke ne Sósteni, po'ínu ûti xoko Jesus. ²Pahúkinopeano e ûti ra koyuhópeti, itínoe ho'uxínovoti ítuke Itukó'oviti ya pítivokonake Koríntu, itínoe kasása-'iupo Kristu Jesus, koane iháxiupomaka Itukó'oviti itúkeovo sasá'iti noné-kuke, xané kixeâti ne uhá koeti po'ínuhiko ûti, koêkuti óvohikoku ikóseana-xeovo Vúnae Jesus Kristu, Únaehiko koane Vúnae.

³Itúkapu hána'ítike seánakopi Itukó'oviti, Ha'a ûti, yoko Vúnae Jesus Kristu yóvoheixo, koánemaka úhepetike isoneûti ukeâti xokóyoke.

Seánakoa Itukó'oviti ne íhae Koríntu

⁴Kóyekune íngoro'ixinovopinoe xoko Itukó'oviti, vo'oku hána'iti seánakopi xoko Kristu Jesus. ⁵Vo'oku koeku héki Jesus, yupihovó koe iké'iparaxikono ikéneke ya uhá koeti koekúti, kuteâti itíkivo koati exoâti koyúhoyea emó'u, koane heú kíxi yéxi kaná'uko ra ihíkavoti hékone. ⁶Koati kitipoâtinoe ne ihíkavoti koeku Jesus, koane títiu kéye ikéne. ⁷Énomone ákoino ápahuina iparáti konokóvotiko xepákuke yane póneake Itukó'oviti ne xanéna éxea itúkea ítuokeke. Énomone kénenoeye ya koêkuiko kíxoixopinoe aúkopovope

Vúnae Jesus Kristu. ⁸Yoko énomonemo koxunákopinoe tukú koeti hunóko-kuke, motovâti itíkivo xâne ákoti koyuhoâti ápeyea óvaku pahúnevo yaneko káxe aukápapu Vúnae Jesus Kristu. ⁹Koati motovâti kúveovokono kíxeopi-neye ne Itukó'oviti, enepone ihaxíkopitinoe poéhayeane iséneu xoko Xe'éxa, enepone Vúnae Jesus Kristu.

Ixíko'okokono ne hokotíhiko Jesus vo'oku ixómoyea haxákeovokoko

¹⁰Itínoe mbo'ínu xoko Jesus, injíko'okopinoe ya iháke Vúnae Jesus Kristu ákoyea ópoe'ainokoko yiúho, koane ákoyeamaka héxakexipukoko. Konókoti kutikokó ké'iyinoe ikéneke Vúnae, koane poéhayeanemaka yónoku iséneu yoko yâha itíki ítukeke. ¹¹Kó'inokeneye yunzó'inopi, vo'oku éto'okonu xâne ukeâti óvokuke Kolde ápeyea puvokókoti xepákukenoe. ¹²Hara ngíxo, vo'oku ápeyea xepákuke ixómoti koyê: “Undi hokoti Poúlu” koyêti. Kene po'ínuhiko: “Undi hokoti Ápolu” koyêti. Kene po'ínuhiko: “Péturu nzóko” kóye. Ina apémaka koyúhoti ítúkeovo hokoti Kristu. ¹³Yusíkoikopomea háxakexeovo ne Kristu? Undí'ikopo kuruhúxinovopinoe? Inzákeikopomea yáhikikono? Ako kalíhuina!

¹⁴Íngoro'ixinovo Itukó'oviti vo'oku ákoyea ánjiu xepákukenoe. Poéhane Kiríspu yoko Ngáyu ánjiko. ¹⁵Koeku kó'iyeaneye, ako xâne motovâti koyúhoyea áhikeovo ya inzáke. ¹⁶Ápepini Étefana koane uhá koeti ovâti óvokuke, ánjumaka nê'e. Ava po'ínu, ákone énjapana. Kutí'inonu koékune nekôyohiko. ¹⁷Vo'oku haina ánjikea xâne pahúkinonu Kristu, itea ngoyúhoyea ne inámati ihíkavoti omínovike, ene pahúkinonu. Hainámaka ingo'ítukexoti exóneti ikó'ítukeu xâne hána'iti ko'éxoneti yara kúveu mêm, mará'inamo akútea énomone kutí'inoke itóvoti ne xanéhiko. Eneponi akoéneye yúnzo, mani kutí ngixohâti ákoti ítúkovo ne ivókinovovi Kristu ya kuruhúke koíteovo xâne.

Kristu itukóvo xunako Itukó'oviti koíteovo xâne

¹⁸Eneponi yuho úti vo'oku ivókinovovi Kristu ya kuruhúke, ya xapa xâne yonópotihikomo ipihóponovokutike, kutí kó'inoahiko hókone xâne ákoti aunáti isóneu. Itea xoko úti, uti koítovone Itukó'oviti, koati hána'iti xunako Itukó'oviti nê'e. ¹⁹Yoko énomonemaka koéneye ne yuho Itukó'oviti ya emó'uke, enepone koêti:

“Unge'éxeatimo éxone ne hána'itihiko ko'éxoneti. Kúteanemakamo ngíxoaku ko'ísoneuyea ne hána'itinoe ko'ísoneuti” kôe. *Izáiya 29.14*

²⁰Koeku kó'iyeaneye, ná'ikopohiko ne hána'iti ko'éxoneti yara kúveu mêm? Ná'ikopohikomaka ne hána'iti ihíkaxoti koánemaka ne ahúkoti ya koyúhoyea? Áko'onehiko nê'e, vo'oku enepone ko'éxoneye ne xâne yara kúveu mêm, sá'iri'okopane Itukó'oviti ya koekúti ákoti itóponone.

²¹Ya hána'iti ko'ísoneuyea Itukó'oviti, haina vo'ókuke ne éxone xanéhiko yara kúveu mêm, kutí'inoke itopónotihiko éxea Itukó'oviti. Itea ínixoa Itukó'oviti unáko ítúkeovo ya koyúhoyeovo emó'u, ítínovoke ya pahúnevo ne xanéhiko kutipoâti, upánini ínixea po'ínuhiko xâne ítúkeovo kixovókuti hókone xanéhiko ákoti isóneu.

²²Vo'oku poéhane noíxea iyupánevoti kahá'a ne júdeuhiko. Kene ne ngerê-kuhiko, poéhane itóponea hána'iti exóneti, ene kahá'a. ²³Itea hane koyúho úti xapa xâne Kristu yoko ivókinovovi kuruhúke. Enepora ihíkavoti íkoroko

jûdeuhiko, koane ínixoa ngerêkuhiko ítúkeovo hókone xâne ákoti aunáti isóneu. ²⁴ Itea xapákuke ne xâne iháxiupo Itukó'oviti hókea, enepone jûdeuhiko koánemaka ne po'ínuhiko xâne ákoti itukapu jûdeu, koati Kristu koyúho úti, enepone hána'iti xunako Itukó'oviti koíteovovi, évekoakumaka Itukó'oviti kouhapu'ikea ne hána'iti kó'exoneyea. ²⁵ Vo'oku enepone ítukeinovi Itukó'oviti xoko Kristu, ínixone po'ínuhiko xâne ítúkeovo hókone xâne ákoti isóneu, koati hána'iti anú'ukea kó'exoneyea ne xâne yara kúveu mêum. Koáne enepone koekúti ínixonehikomaka ítúkeovo muyá'iko Itukó'oviti, énomone yupihóvo anú'ukea xunako xâne.

²⁶ Itínoe mbo'ínu xoko Jesus, yokómomapihi kêkunoe inâ ihaxíkopi Itukó'oviti héki. Vo'oku ako axú'ina xâne hána'iti ihíkaxovoti, koane payásotihiko xepákukeneo, koane xe'exa iríku kalísoti kixoku koéxokexeokono. ²⁷ Itea hane noífovoko ne Itukó'oviti xâne ínixone po'ínuhiko xâne yara kúveu mêum ítúkeovo ákoti isóneu, motovâti kóteyokeokono ne xâne hána'iti kó'isóneuti. Koáne, motovâti kóteyokeamaka payásotihiko yara kúveu mêum, noífovokoxoa Itukó'oviti ne xâne ínixone po'ínuhiko yara kúveu mêum ákoyea xunáko. ²⁸ Kene ne inixóneti ákoyea ítúkokonoke, koane puvonéti, yóko'o ne koâti yupihóvoti kalíhuyea, enepohikone kutí koeti akó'oti, énomonemaka noífovokoxo Itukó'oviti íkorohikea ne yupihóvoti xunáko, uke'éxopeati xunáko yoko ítúkeovo teyonéti. ²⁹ Kixínoakeneye Itukó'oviti maka hákone oxéne iháyu'ikopeovo ne xâne nonékuke. ³⁰ Kene itínoe, yaínovone kasása'iupo Itukó'oviti vo'oku ítukeinovi Kristu Jesus. Énomonemaka poréxo ne Itukó'oviti ítúkeovo úkeaku kó'exoneyea úti koane kutí'inoke ponopóvoti úti yoko sasa'ipoti úti nonékuke. Énomonemaka kutí'inoke viteóvati ne pahúnevo úti, ³¹ maka akúteane koêku ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti xoko kó'iyeku: “Enepone kahá'ati ápeyeya iháyu'iu ya xokóyoke, ítúkapu ítukeinoa Vúnae iháyu'iko” kê.

Koeku yuhu Poûlu koyúho ítuke Itukó'oviti xapa xâne

2 ¹ Itínoe mbo'ínu xoko Jesus, yaneko ngoyuhópoinopeano ra ihíkauvoti ukeâti xoko Itukó'oviti, haina kalísotinoe emo'úti ôriti éxeokono veínoam, koane hainámaka kuteâti koyúhoyea hána'iti kó'exoneti yara kúveu mêum veínombinoo ngoyúhoyea. ² Vo'oku ngoúsokone inzóneu yanekóyoke ákoyeamo po'i énjokopike, ákoti itukapu koeku Jesus Kristu yoko ivókinovovi ya kuruhúke. ³ Yaneko ámbeyeku xepákukeneo, yupíhovo eómbeya kutí ngó'iyeya xâne ákoti xunáko. Vo'oku ina njonóno'oko, koane hána'iti mbíkea, ininjoâti ákoyea índa indúkea ne ítúkéti. ⁴ Enepone ngxoku ngoyúhoyea, koáne-maka ne ihíkauvoti ngoyúhoínopikeneo, ako akútea yuhu hána'iti kó'exoneti ahúkoti koyúhoyea, itea koati iyúseoti ápeyeya njokóyoke ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti koánemaka xunáko. ⁵ Kó'inokeneye ngoyúhoyea, motovâti ákoyea ítúkapu vo'oku hána'iti exóneti ítuke xâne yara kúveu mêum kitípino Jesus, itea ítúkapune vo'oku xunako Itukó'oviti.

Koêku ne kaná'uti exóneti ukeâti xoko Itukó'oviti

⁶ Itea kóyeane koyúhoyea úti koati hána'iti exóneti xapákuke xâne koukóponovoti ikéneke Itukó'oviti, enepohikone xâne úsotine ikéneke. Yoko ako akútea exóneti kuteâti itóponone xâne éxea yara kúveu mêum. Hainámaka kuteâti éxone ne koati payásotihiko xâne yara kúveu mêum, xâne ákotimo

oríko uké'eyea xunáko. ⁷Itea hara koyúho úti hána'iti exóneti ukeâti xoko Itukó'oviti ákoti exoâti mekúke, itea kouhápu'ikovotine kó'oyene. Énomone ne úsotine isóneuke Itukó'oviti ukeátinekene tumúneke ápeyea ra mêm, kaha'aínoviti vitúkeovo hána'iti ihayú'iuti nonékuke. ⁸Yoko enepone hána'iti exóneti ngxínopikeno, ako ápahuina xâne xapákuke ne payásotihiko yara kúveu mêm iyukínovati isóneu éxea koêku. Eneponi exâhiko, ákoni kurú-huxa ne koati êno hána'iti ihayú'iuti Vúnae. ⁹Yoko koati kuteâti ne yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti, enepone koêti:

“Ako xâne noixoâti, ako kamoâti, ákomaka xâne itopónoati isóneu éxea koêku ne koekútihiko kouókinoake Itukó'oviti ne xâne ákoti omotóvo okovo Itukó'oviti” kôe.

Izâiya 64.4

¹⁰Itea kouhápu'ikinovea Itukó'oviti ya xunákoke Sasá'iti Omíxone ovo'ó koe-évití. Vo'oku ako ápahuina koekúti ákoti exâ ne Sasá'iti Omíxone. Simóya ne hána'iti isoneútihiko ya xoko Itukó'oviti ákoti po'i exoâti, éxo Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. ¹¹Kene xapákuke úti, uti xâne yara kúveu mêm, ako ápahuina éxoti isóneu po'i xâne. Poéhane únae ne isoneúti exôa. Kúteane-maka koêku ákoyea éxoti isóneu Itukó'oviti ákoti itukapu Sasá'iti Omíxone. ¹²Yoko haina exóneti íhae ra kúveu mêm ko'ípara úti, itea koati Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ko'ípara úti, motovâti véxea koeku uhá koêti ne ikó'iparaxovike Itukó'oviti ya hána'iti seánakovi.

¹³Énomonemaka koyúho úti xapa xâne. Yoko enepone yuho úti, haina íhi-kaxovike xâne hána'iti ko'éxoneti yara kúveu mêm, itea íhikaxovike Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. Koati xapákuke xâne ovo'ó koékumaka ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti kouhápu'ikea úti ne kaná'uti kixovókuti kouhápu'ikino-vike nê'e. ¹⁴Eneponi xâne ákoti ainámapo xoko Itukó'oviti, ako namúka ne íhíkavoti ukeâti xoko Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. Kutí kó'inoa hó'e xâne ákoti isóneu. Koati ákoti exína isóneu, vo'oku áko'oyea ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ya xokóyoke kourápu'ikinoati. ¹⁵Kene ne xâne kuri'ókovati ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, ínixoa ponóvoku ne uhá koeti koekúti. Itea xapákuke xâne ákoti akoéneye, ako ápahuina motovâti pónea isóneunoa ne xâne kuri-ókovati ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. ¹⁶Yoko énomone kuteâtimaka koêku ya emó'uke Itukó'oviti, enepone koêti:

“Ako itopónoti éxea isóneu Itukó'oviti. Ákomaka motovâti enékea” kôe.

Izâiya 40.13

Itea anéye ne isóneu Kristu xoko úti, uti kutipoâti.

Ovóxehiko Itukó'oviti

3 ¹Kene itínoe mbo'ínu xoko Jesus, koati metokeâti kutí ngxéopinoe yun-zó'ixoti xâne ákoti kuri'ákapa ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. Ngónoko kutí ngxéopikono ye yuhó'ixoti xâne hokotí'iko koékuti áha kíxeova, koane kuteâti kalivôno ávoti koati éxone ikéneke Kristu. ²Eneponi ngxoku ínzi-kaxeopinoe yanekôyoke, hane ínzokoa kuteâti koeku leite níkaxeokonoke ne inámatiko kalivôno ávoti íta níkea xúnati nikokónoti. Vo'oku eneponi akutêa koati nikokónoti, nika úsotine xâne, ákoni íteano. Yoko anéyeiko ávoyea ítea, vo'oku itínoe xâne hokotí'iko koékuti áha kíxeova. ³Koeku ápeyea xâne xepákukenoe ixómoti iyókovo ítukevo po'ínuhiko xâne koane poé'ainoa isóneu vo'ókuke, koane koeku ápeyeamaka xâne ixómoti orixókoko,

hainá'ikopo itínoe xâne hokoti koêkuti âha kíxeova? Enepone kixeku itíkivonoe, ákoikopomaka kutí ákoe kixóvoku xâne ákoti ainámapo xoko Itukó'oviti?

⁴ Koeku ápeyea xepákukenoe ixómoti koyê: “Undi hokoti Poûlu” koyêti. Kene po'ínuhiko: “Undi hokoti Ápolu” koyêti, ákoikopomea iyúsea itíkivonoe kutí koeti xâne ákoti ainámapo xoko Itukó'oviti?

⁵ Kutí'ikopo íkitixavi, ûndi yoko Ápolu? Pohúnneteoxo uti ovoxe Itukó'oviti koyuhó'iyeti emó'u, enepone kitíponenenoe. Yoko póhutihiko ovóxe, anêko ítukexeake Itukó'oviti. ⁶ Kutí koe undi noâti ne emo'u Itukó'oviti koeku ngoyúhoyea xepákukenoe. Ina keno'óko Ápolu ingénepoke ixómoti ovo'íkoa. Itea poéhane Itukó'oviti porexôa ukóponea ne ítukéti. ⁷ Iyúseoneikopo ákoyea ítúkapu vo'oku noâti, koane vo'oku ovo'íkoati kutí'inoke apêti êho, itea poéhane Itukó'oviti porexôa ukóponea ne ítukéti. ⁸ Enepone noâti koáne ne ovo'íkoati, kutíkokone nonékuke Itukó'oviti. Yoko póhutihiko ko'ítuketi, apêtimo námoepo. Hanemo exôa koêku ne námoepo, kixoku ko'ítukeyea. ⁹ Vo'oku uti kaha'íneati ne Itukó'oviti ya ítukeke. Kene kutí koe itínoe isane Itukó'oviti. Kutí kénomaka pèti koéxepoe Itukó'oviti.

¹⁰ Ya hána'iti seánakonu Itukó'oviti, poréxonu inúnjinoa yoko indúkinoa poéheve ne ítukéti, kuteâti koeku koexépukoti pèti mbiú kixoâti ítúkea ítuke. Ina keno'óko kókóponoati ne ítukéti ndûriu. Yoko póhutihiko ko'ítuketi, konókoti kóhiyanayea kíxoku ko'ítukeyea. ¹¹ Vo'oku ako yusíka ípiheokono po'i poéheve ákoti ítúkapu kóukopono ne turiútine. Yoko enepone poéheve ne ítukéti ngíxone, énomone ne Jesus Kristu. ¹² Xapákuke kókóponoati ne ítukéti, anêko mbiú kixoâti ko'ítukeyea kuteâti koeku xâne iko'ítukexoti únatinoe koekúti kuteâti ôro, péhu yoko uhéekotinoe uhá'iti mopô yane koéxepoe. Ina apémaka kuteâti xâne veinoâti koekúti ákoti koati unátiyea, kuteâti tikóti, hí'e yoko tuti exáte. ¹³ Yoko póhutihiko ko'ítúkeinoti Itukó'oviti, urapú'itinemo kixoku ko'ítukeyea yaneko káxe aukápapu ne Vúnae Jesus Kristu. Yúkumo veínokono kóuhapu'ikeokono kixoku ko'ítukeyea ne póhutihiko xâne. Énomonemo kóuhapu'íkoa ítúkeovo kuteâti xâne veinoâti hí'e ne ko'ítukeyea, áko'o ítúkeovo kuteâti xâne veinoâti ôro. ¹⁴ Enepone kixoku ko'ítukeyea ne póhutihiko xâne kókóponoati ítuke Itukó'oviti oukeke ne poéheve, enepo akutêa kixovókuti ákoti itâ yúku oró'okea, apêtimo námoepo xoko Vúnae. ¹⁵ Itea enepo akutêa kixovókuti oro'ókovoti, hána'itimo évonevo, itea kóyea-nemo kóiteova Itukó'oviti neko xâne, upánini kutí koetimo huvokó kixópoti yúku íteovomo. ¹⁶ Ákoikopo yéxanoe itíkivo sasá'iti óvoku Itukó'oviti koane ítúkeovo ovo'ó koépitinoe ne Sasá'iti Omíxone? ¹⁷ Enepo áva xâne kotohíneati ne sasá'iti óvoku Itukó'oviti, ítukópinoatimo Itukó'oviti ésa'i ne ítuke, vo'oku koati sasá'iti ne óvoku Itukó'oviti. Yoko koati itínoe ne sasá'iti óvoku Itukó'oviti ngíxone.

Haina exóneti íhae xapa xâne yara kúveu mêm kóitóvovi

¹⁸ Hákoikopo yaupú'ikopovo. Koêkuti xâne xepákuke inixópovoti ítúkeovo koati ko'éxoneti xapa xanéhiko yara kúveu mêm, haina énomone ne koati kaná'uti exóneti nonékuke Itukó'oviti. Motovâti ítóponea xâne ne kaná'uti exóneti, konókoti usó kóyeyea ínixeokono ítúkeovo ákoti isóneu ya nonékuke xanéhiko yara kúveu mêm. ¹⁹ Vo'oku enepone exóneti, opósiu xanéhiko yara

kúveu mêm, ako itúkoake Itukó'oviti, kuteâtímaka kó'iyea ya emó'uke Itukó'oviti, enepone koêti: “Enepone hána'iti ko'éxoneti xapa xâne yara kúveu mêm, koati éxone veyópino a Itukó'oviti íkorokopea” kôe. ²⁰Epó'oxo hara koémaka po'íke: “Éxoa Itukó'oviti oveâti isóneuke ne hána'iti ko'éxoneti yara kúveu mêm, itúkeovo ainóvoti isoneûti ákoti itúkovo” kôe. ²¹Hákoikopo iheyú'iko koêkuti xâne keyuhoâti itúkeovo énomone hekónoe. Vo'oku uhá koeti koekúti, ainovo pónepike Itukó'oviti ²²yusíkotí itúkeovo ûndi, undi Poûlu, áko'o Ápolu, áko'o Péturu. Kúteanemaka koeku uhá koeti ovâti ra kúveu mêm, koáne ne yápeyiko yara kúveu mêm, koáne ne pihépi xoko Itukó'oviti. Kúteanemaka koêku ne koekútihiko apêti kó'oyene, koánemaka koekúti keno'ókotikomo ikénepoke. Ainovone pónepike Vúnae. ²³Yoko Kristu itíko Yúnae. Kene Itukó'oviti, enepone payásoti ya uhá koêti, énomone itúko Únae ne Kristu.

Koêku ne páhoehiko Kristu koyuhó'iyeani emó'u

4 ¹Konokoâti éxea xanéhiko vitúkeovo pohúneta ovoxe Kristu, ûndi yoko po'ínuhiko ko'ítuketi itúke Itukó'oviti. Kovóxevi Itukó'oviti koyúhoyea úti xapa xâne ne ihíkavoti íhae xokóyoke, ákoti exákana mekúke. ²Yoko póhutihiko ovoxéti, konókoti itúkeovo kuvovóneti úsexeamo ne páhoenokono itúkea. ³Yusíkotí ínixinoe kó'iyeaneye ne ngo'ítukeino Itukó'oviti, áko'o ákoyea ákoeneye, yusíkotímaka itúkeovo po'ínuhiko xâne koen'é'eye isóneunonu, ako mbepákexina inzóneu nê'e. Muhíkova inzóneupinovo, ákomaka nguvápa nê'e. ⁴Kaná'uti ákoyea ápahuina váhere koekúti njé'onone inzóneuke, itea kóyeane ákoyea ongóyuhu tokópeovoxo uhá koeti índuke, vo'oku poéhane Itukó'oviti motovâ koyúhoyea tokópeovoxo, áko'o ákoyea. ⁵Hákoikopo itikóvo xâne húketi isóneuno po'ínuhiko xâne, inixeâti ákoyea aúnnati ítuke koeku ákoyea koati yéxi koêku, vo'oku haina kaxénane yúhoikopeokono xâne. Itea aukápapune ne Vúnae, ínamo kauhápu'ika ne koekútihiko itukókonoti hahákutike, ákoti po'i exoâti yara koeku kó'oyene, koane énomonemakamo kauhápu'ikoa itukóvotiye ne isoneûtihiko oveâti isóneuke ne póhutihiko xâne. Yane ihayú'ikoatimo Itukó'oviti ne póhutihiko xâne kuteâti motókeya iháyuikeokono.

Saya'íkoa Poûlu ne íhae Koríntu

⁶Ítínoe mbo'ínu xoko Jesus, enepora koati ánja énjokeopinove yara yúndoe, ínzokoa ngxoku indúkeovo koánemaka kixoku itúkeovo Ápolu, motovâti itúkeovo koeku úti kauhápu'ikinopea kixó'ekone ne yutoéti koêti: “Konókoti itúkeovo yutoéti emó'uke Itukó'oviti hokokóno, enepone ixikó'okoviti ákoyea kapáyasaka úti ne po'i xâne koeku ákoyea vitúkoake ne po'ínuhiko” koêti. ⁷Hainá'ikopo kehá'ati íkitixapivo únati ya po'ínuhiko xâne? áko'o ápeikopomea yéxone itíki ákoti itukapu pónepike Itukó'oviti. Ako kalíhuina. Yoko itukovo ke'ipârati, ná'ikopo koeti kepáyasokinovo kutí'iyea itepónoati ya xináko?

⁸Ínípono iséneupinovo kutí ké'iyi ákotine nókone ikéneke Itukó'oviti, inixépovoti itéponine uhá koeti ahá'inopi Itukó'oviti, koane itéponinemaka itíkivo nâti ya xoko Kristu! Yoko ako'ópo vinixápapu, ûndi yoko po'ínuhiko ápostulu! Ehá'ani netíxixo kuteâti iséneupinovo, motovâtímaka kahá'ineyeopi úti xoko

Kristu, ûndi yoko nza'íne ítukeke Itukó'oviti. ⁹Itea ya undíke, éñjoa ítúkeovo Itukó'oviti porexó'ovi vitúkeovo okoti koati ikenétike ya uhá koeti xâne, uti ápostulu, uti páhoe koyúhoyea emó'u. Kutí koe uti iká'aeti iyonókonoti xoko koépekokonoku, koeku komómponea uhá koeti xâne ovâti ra kúveu mêum, koánemaka áñju íhae vanúke, enepohikone ovoxé Itukó'oviti. ¹⁰Vo'oku hókea uti Kristu, uti ápostulu, koati uti xâne inixóneti ákoyea isóne. Kene inípono ítínoe, koati inixépovoti itfíkivo ko'éxoneti ikéneke Kristu! Utímaka xâne inixóneti ákoyea ítóponone koane ákoyea xunáko, uti ápostulu. Itea inípenonoe, koati inixépovoti itfíkivo hána'iti ítóponone ikéneke Kristu koane êno xináko, ikítixapovotimaka koati teyonéti! Kene ûti, uti puvonéti. ¹¹Enepora ûti, uti ápostulu, tukú koeti kó'oyene, uti épeu hímakati koane úne. Ye'ékonemaka ipúpa'íxea vípovo. Utímaka yehepóke'exokuti. Ákomaka koati vóvoku. ¹²Vivó-koponovomaka ko'ítukeyea ûti, vitúkoti ésa'i nókone ûti. Enepo vihakókono, ako vitúkapina ésa'i ne ihakó'oviti, itea vépeminoa unako koêku xoko Itukó'oviti. Enepo vikoítaponokono kotíveti, vítoa tarú'uxea uhá koêti. ¹³Enepo apê itukóheoti koeku ûti, itupa'ii kíxoa yumópea ûti, voposíkoti unátipinokoko visóne. Tukú koeti kó'oyene, ya isóneunovi xanéhiko ákoti éxa Itukó'oviti, uti kuteâti sipurákineti, uti ápostulu. Uti kutí koeti koekúti kuréti yupihóvoti kótirinayeokono.

Enékoa Poúlu ne íhae Koríntu

¹⁴Haina ngahá'ati ngóteyokeopinoe ngixínopikeneeye yara yúndoe, itea enengópiti vo'oku kutí ngixópinoe koati nje'éxaxapa ákoti omotóva ongóvo. ¹⁵Yusíkoti yupíheovo enó'iyea ihíkaxopiti ikéneke Kristu, itea poéhaxo ne itukópitinoe xe'éxaxapa. Yoko énomone ra yuhó'ixopiti, vo'oku undíne koyuhó'ínopi koeku Kristu Jesus enepo iná kitipáa. ¹⁶Injiko'okopinoekopo héki ngixoku nzókea Itukó'oviti. ¹⁷Énomonemaka kutí'ino mbahukínopitinoe Timóti, enepone po'inu ûti xoko Jesus, enepone kutí ngíxonemaka nje'éxa ákoti omotóva ongóvo. Koati kuvovóneti nê'e, yuixóvoti ko'ítukeino Vúnae, koane huvo'óxopitinoemo puyákoponeova yokóvo ne ngixoku nzókea Kristu Jesus, kuteâtimaka ínzikaxea ya uhá koeti yónongu ya póhutihiko imokóvo-kuti nzímoku.

¹⁸Anêko xâne kapayásokopovoti xepákukenoe po'okoâtihiho ákoyeamo naínjapanapinoe. ¹⁹Itea ákomo áxu'ikene, noinjóponopitinoemo enepo itukapu ahá'inonu Itukó'oviti. Yane enjoâtimo ápeyea xunáko neko kapayásokopovoti ítúkeaxo kuteâti neko yúho, áko'o ítúkeovo pohúneti koyuhóheoti ákoti xunáko ítúkea. ²⁰Vo'oku enepone vitúkeovo xanena Itukó'oviti yonópoti natíxokuke, haina pohúneti koyúhoyea ûti, itea konókoti ipúhikea xunako Itukó'oviti ya kixoku vitúkeovo. ²¹Kutí'ikopo kehá'ano? nzímea xepákuke orínjeopimo? áko'o itupa'ii ngíxeopimo kuteâti koeku xâne ákoti omotóvopinoe okóvo.

Koeku xâne kutípiti Jesus koesáyu'ixoti kixoku ítúkeovo

5 ¹Koati apêti koyuhópitinoe ápeyea xâne xepákukenoe ákoti saya'íkapeapa ne úhepune múyo vo'oku ixómoyea kaha'a sêno. Yoko enepora ákoyea káyusea kixoku ítúkeovo, koati yupihóvoti koêku, ákotimaka kámeaku ûti kuteâti, muhíkova xapa xâne ákoti éxa Itukó'oviti. Hane ngíxo vo'oku ápeyea

ixómoti kapíne énoxaka. ²Yoko inípenonoe, uhepee kóye iséneu! Ako kalíhuina ikétivexinoe iséneuke ne váhere koekúti xepákuke. Mani kenokoátinoe ikétivexi, motovâti kópuhikeokono xepákuke ne yupihóvoti váherexea ítuke. ³Kaná'uti ángo'oyea yâko xepákuke, itea ya isoneûtike, kóyeane kutí kó'iyea ambêti xepákuke. Epó'oxo ngoyuhó'inopitine inzóneunoa kutí'iyea ambêti ya: Koati pahukóvoti ne kixotíneye ítuke. ⁴Hara ngixópinoe ya iháke Vúnae Jesus: Enepo he'uxínapa ra koekúti, kutí koetímakamo ambêti xepákuke, koane apêtimakamo xunako Vúnae Jesus youúkeke. ⁵Yane képuhika xepákuke ne ákoti ikatívéxa isóneuke ne váhere ítuke. Kirí'akamaka Satánae komóhiyema mûyo, motovâtimo éopea ítukeovoxo koati pahukóvoti koane kóyuseopeovomo, motovâtimaka ápepeamo xapákuke ne kasása'ipuo Itukó'oviti yaneko káxe aukápapu Vúnae.

⁶Ako aúnnati ne iséneupinonoe, ikítixapovoti xâne koati únati kóyeku ikéneke Vúnae ákoti konokínovopitinoe. Ákoikopo yéxa koêku ne pahunévoti ítúkeovo kuteâti kalihú koeti kohiyákopeti pâum heú kíxea kohíyakea ánahi? ⁷Kiríkapai-kopo ne uhá koeti kúxoti kixeku itíkivo, enepone kutí koeti kohiyákopeti xepákuke, motovâti itíkivo inámati masa ákoti kohiyákoati. Yoko énomone kénenoe ye koeku ítúyopea ne pehúnevo. Vo'oku enepone Páskoa, usóne kixó'ekone xoko úti koeku ivókinovovi Kristu, enepone kutí kixonéti kali xe'exa su'ûso koépeuti ya Páskoa, ésa'i ítúyopea pahunévoti. ⁸Vokóyuineikopo kuteâti koêku ya kaxena Páskoa. Itea enepone kixoku kóyuiyema úti, ako yusíka ítúkeovo ya kúxoti kixoku vitúkeovo, enepone kutí koeti kohiyákopeti. Énomone ne váherexema vítukeino po'ínu úti yoko po'ímaka váhere vítuke. Itea hara vitúka kixoku kóyuiyema úti, vitúkeovo xâne ákoti semekékexa, koane pónea uti kixoku vitúkeovo. Énomone akútea ne osó'iuti pâum ákoti kohiyákoati, koyúpeti ya áyui Páskoa.

⁹Ya po'íke yúndoenopi yanekóyo, mbahúkopinoe ákoyea yánahixapa ne xâne ákoti kayúsea kixoku ítúkeovo, kapíneta ákoti itukapu koati mûxone. ¹⁰Itea haína xâne yara kúveu mêm ákoti éxa Itukó'oviti ne ngíxo, enepohikone kapíneta ákoti itukapu koati mûxone, koáne ne xâne ixómoti ipupákino isóneu kahá'ayea enó'iyema tiúketina, yóko'o ne ómevoti, koánemaka ne xâne kuvóvoti sánduhiko. Vo'oku eneponi itukápahiko ne xâne yara kúveu mêm ákoti éxa Itukó'oviti ne ngíxo, mani konokoâti ipíhikopi ra kúveu mêm motovâti ákoyeani yánavakaxapa. ¹¹Itea hane itukóvo ne xâne ngixínopikenoe ákoyea yánavakaxapa, enepone koyúhota ítúkeovo po'ínu úti ya xoko Jesus, itea kóyeane váherexema kixoku ítúkeovo. Énomone ne kapíneta ákoti itukapu koati mûxone, koáne ne ixómoti ipupákino isóneu kahá'ayea enó'iyema tiúketina. Énomone-maka ne xâne kuvóvoti sánduhiko, koáne ne váherexokenati yuhó'ino po'ínu xâne, koánemaka ne kohíhikenati, yóko'omaka ne ómevoti. Xâne koetíneye kixoku ítúkeovo koyúhota hókea Jesus, muhíkova íniki hako kalihú'ina.

¹²Hainá'ikopo xâne ákoti itukapu po'ínu úti xoko Jesus ngónoko énjokea ítúkeovo pahukóvoti koane nzayá'ikea. Itea enepone po'ínu úti xoko Jesus, hainápo koati konokoâti yéxoki ítúkeovo pahukóvoti koane seyá'iki. ¹³Kene enepone xâne ákoti itukapu po'ínu úti xoko Vúnae, Itukó'ovitimo exôa kíxoaku nê'e. Képuhikapaikoponoe ya xepákuke ne vaheréxoti ítuke.

Nókone kó'iyema apê évotikoko ke ne kutípotihiko Jesus

6 ¹Enepo apê yévotikoko ke, ákonoemea tíyapana yómikoko yuhóiko-vokutike nonékuke xâne ákoti asasa'i ítuke nonékuke Itukó'oviti? Na

koeti ákoino yámanoe nonékuke po'ínu ûti, kasása'iupo Itukó'oviti, motovâti enékeokono? ² Ákoikopo yéxanoe itúkeovomo ûti, uti kasása'iupo Itukó'oviti yuhoíkopamo ne xanéhiko yara kúveu mêm vo'oku kixoku itúkeovo? Koeku itúkeovomo énomone yíhoikopo, na kíxeaye ákoyea yéxanoe kíxeaku ne kalíhuti koekúti xepákuke? ³ Ákoikopomaka yéxa itúkeovo utímaka yuhoíkopamo ne ánjuhiko íhae vanúke, enepohikone ovóxe Itukó'oviti, vo'oku kixoku itúkeovohiko? Ínapomo hako yexoânoe kíxeaku kíxekuxi ne kálíhunoe koekútihiho kuteâti tokópone ûti itukovo káxe. ⁴ Itea enepo apê koekúti kuteâti, hane iyénoanoe xoko xâne ákoti itukapu xanena Itukó'oviti, enepohikone ákoti yána êgerejake. ⁵ Ákoikopo ápahuina xâne ko'isónenti xepákukenoe motovâti enékeopinoe, itínoe kutípoti Jesus? Metókeano e nepo kateyákapi ra yúnzo! ⁶ Ya koêkuni yómi ne koekúti xapa xanena Itukó'oviti ya êgerejake, ponó kixékokonoe yuhoíkovokutike enepo apê kixékokoku, yomokókoti nonékuke xâne ákoti akutipoti Itukó'oviti.

⁷ Póhutine ápeyea kixékokokunoe, iyúseo ápeyeako hána'iti nêkone ikéneke Jesus. Mani unatíne sikovó k'éiyi apê vahe réxinopiti ítu ke. Manímaka unatíne yévokivo vo'ókuke. ⁸ Itea ya koêkuni k'éiyineye, ainovó koe itínoe vahe réxinoa ítu ke ne po'i xâne. Ainovó koe itínoemaka koesáyu'ixo koeku po'ínu xâne. Yoko inípono itúkeovo koati pe'ínuhiko xoko Jesus ne kíxeneye. ⁹ Ákoikopomea yéxa ákoyeamo yanapa natíxokuke Itukó'oviti vanúkeke ne xâne vahe réxoti ítu ke? Hákonoe yaupú'ikopovo yarâ'a, vo'oku ákomo pihápaya ne xâne koesáyu'ixoti kixoku itúkeovo, kapíneti ákoti itukapu koati múxone, koánemaka ne xâne kuvóvoti sánduhiko. Áko'omakamoya ne xâne aupú'ikoti múxone, kapíneti múxone po'i xâne. Kúteanemaka koêku ne hóyeno senoxóvoti, koánemaka ne hóyeno ikoyénoxovoti po'ínu hóyeno. ¹⁰ Áko'omakamoya ne ómevotihiko yoko xâne ipupákinoti isóneu kahá'yea enó'iyea tiúketina, koane kohíhikenati. Kúteanemaka koeku xâne yómoti váherexino emó'u po'ínuhiko xâne, yoko xâne yómoti hú'uxea ítu kevo po'i xâne. Ákomo yanápahiko natíxokuke Itukó'oviti vanúkeke kuteâti nêe. ¹¹ Yoko ápe nóvo koetíneye kixoku itúkeovo xepákuke. Itea kó'oyene, itínoe kasasá'iuti, itínoemaka haxakínovoti Itukó'oviti itúkeovo xanéna, koane penópovone nonékuke Itukó'oviti vo'oku ítu keinovi Vúnae Jesus Kristu koánemaka ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti.

Iháyu'ikeekonoke Itukó'oviti ra koxe'u ûti

¹² Koêkuti ínínjone unátíyea indúkea, motóva indúkea. Kaná'uti nêe, itea haina uhá koeti koekúti porexó'ovi unako koeku ûti. Kaná'uti motó'iyeo va indúkea koêkuti ínínjone unáko indúkea, itea kóyeane ngóhiyanayeovo, mará'inamo áyanzikapa indúkea, hákonemo indôa nguríkea. ¹³ Enepone nikokónoti, ápeino vo'oku íhaku nika ûti. Kene enepone íhaku nika ûti, ápeino-maka vo'oku nikokónoti. Itea apêtimo hunókoku nêe, vo'oku koêkutimo káxe, uke'éxoatimo Itukó'oviti ne koekútihiho kuteâti. Itea pó'iti koêku ne muyo ûti. Haina apeínoti kapinehí kíxea ûti ákoti itukapu koati múxone ûti, itea hane ápeino itúkeovo iháyu'ikovepo Vúnae, yoko ovo'ó kó'iyevimaka Vúnae. ¹⁴ Itukó'oviti, enepone koexépukopati ne Vúnae Jesus ukópea xapa ivokóvoti, koexépukopatimakamo ra koxe'u ûti ya xunáko ke.

¹⁵ Ákoikopo yéxa itúkeovo ítu ke Kristu ne miúyo? Maní'ikopomea motovâti iyóneam ne ítu ke Kristu xoko senohí koêti, mborexoâti ikó'ítukexea senohí

koêti? Ako kalíhuina! ¹⁶Ákoikopomaka yéxa itúkeovo póhutipone mûyo ne hóyeno xoko mohîti sêno enepo yuhó'ixoa? Koati kaná'uti kó'ieaneyey, vo'oku hara kôe emo'u Itukó'oviti: "Póhutipone mûyo ne pi'âti" kôe. ¹⁷Kene koêkuti kuri'ókovoti Vúnae Jesus, koati póhutiponemaka xokóyoke.

¹⁸Yahíkuxipa ne pahunévoti kuteâti nê'e, enepone ákoyea sayá'ikapeapa xâne ne úhepune mûyo vo'oku ixómoyea kaha'a sêno. Vo'oku uhá koeti koêkuti po'i kó'ieovoku pahúnevo xâne, haina muyókuke itúkeokono ne pahúnevo. Itea enepone xâne ákoti saya'ikapeapa itúkea kuteâti, koati muyóne itúkino váhere. ¹⁹Ákoikopomaka yéxa koeku miûyo itúkeovo óvoku ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, enepone ovo'ó koépitinoe, páhoenopimaka Itukó'oviti? Hainá'iko itínoe exópo koêku, itea énomone exo kêku. ²⁰Vo'oku kohépi ne yésa'i pôreupo Jesus. Yusikóneikopo itúkeovo iháyu'ikovope Itukó'oviti ne miûyo.

Yuhó'inoa Poûlu ne íhae Koríntu vo'oku kazaméntu

7 ¹Kuteâti neko yépemonukenoe yítóeke, hara koe inzóneunoa: Enepone ákoyea okóyeno ne hóyeno, únati nê'e, haina váhere. ²Itea vo'oku ú'uso kóyeyea ákoyea sayá'ikapeapa xâne ne úhepune mûyo vo'oku ixómoyea kaha'a sêno, unatíne ápeyey koati yêno ne póhutihiko hóyeno koánemaka îma ne póhutihiko sêno. ³Enepone koyénoti, ako yusíka ákoyea itúkina úhepune mûyo ne yêno, vo'oku koati ko'ímainokene ne sêno. Koánemaka ne sêno, ákomaka yusíka ákoyea itúkina úhepune mûyo ne îma. ⁴Vo'oku enepone ko'ímati, ako yusíka poéhayeyane akahá'a, ina itúkina âha ne îma, itea kahá'ayea îma exoâmaka. Kúteanemaka koêku xoko hóyeno apêti yêno, haina poéhayeyane akahá'a exôa, itea kahá'ayea yêno exoâmaka. ⁵Hako kema'âyikokoa nê'e, poéhane itukapu kutikokó koinoâti iséneu ákoyea itíka ya kúveu yé'a koeti káxe, vo'oku kehá'ayi yíxivoxo itíki orásaum, itínoe pi'âti. Itea hákomaka yupihovó kixeánoe kéxul'ikenexi, mará'inamo hixápapi Satánae, enepo hako'óne itêa ne ákoyeanoe itíka.

⁶Enepora yûnzo, pohúneti enjókopitinoe inzóneunoa, kene haina páhoe-nopi Itukó'oviti ké'yiney. ⁷Ya inzóneunoake, mani únateoxo akutêa ngoêku ákoyea yênom ne uhá koeti hóyeno. Itea anêko kíxoaku Itukó'oviti ne póhutihiko xâne. Yoko ako akútikoko koeku uhá koeti xâne. Pó'iti koeku po'ínuhiko koánemaka po'ínuhiko.

⁸Kene ya xoko ávoti múxone yoko xoko ivokóvoti múxone, íninjo unátieya kóyeyeyane kuteâti ngoêku. ⁹Itea enepo hakô'o itoâhiko, unatíne opósikea múxone yaneko ixómoyea kóxuna'ixovo itúkeovo itoâti.

¹⁰Kene xoko apêtine múxone, anéye páhoenao Vúnae itúkea, kene haina pohúneti inzóneunoa. Énomone ne ákoyea yusíka kuríkea îma ne ko'ímatine. ¹¹Itea itukovo kurikoâtine, konókoti póhuxeovo ákoti oko'ímapo, áko'o aúkopeovo xoko îma. Kúteanemaka koêku ne hóyeno koyénoti, ako yusíka kuríkea yêno.

¹²Kene ya xoko po'ínuhiko, ako yuho Vúnae Jesus vo'ókuke, itea hara kôe inzóneunoa: Enepone po'ínu úti xoko Jesus apêti yêno ákoti akutipo Jesus, ako yusíka kuríkea itukapu úhepeti isóneu yêno óvoheixea xokóyoke. ¹³Kene ne sêno apêti îma ákoti akutipo Jesus, ákomaka yusíka kuríkea, koeku úhepeyey isóneu îma óvoheixea xokóyoke. ¹⁴Vo'oku xoko sêno kutípotine Jesus

apêti îma âvoti háka Jesus, haina koekúti ákoti asasá'i xoko Itukó'oviti ne itúkeovo komuxónkokoti, înapo okonóko kotóhineopea itúkeovo komuxónkokoti. Koati sasá'iti, vo'ókuke ne yêno kutípoti Jesus. Kúteanemaka koêku xoko hóyeno kutípotine Jesus apêti yêno âvoti háka Jesus, kóyeane itúkeovo sasá'iti xoko Itukó'oviti ne itúkeovo komuxónkokoti, vo'ókuke ne hóyeno kutípoti Jesus. Enepo hákoti koen'éeye, ákoni asasá'i ne xi'íxaxapa, ítínoe apêti múxone âvoti háka Vúnae. Itea koati kaná'uti itúkeovo ainóvoti sasá'iti ne xi'íxaxapa. ¹⁵ Kene xâne ákoti akutipo Jesus, enepo hákoti kahâ'a óvoheixea xoko múxone kutípoti Jesus, unatíne pihópea. Koen'éeye, ákone okónokoa po'inu úti xoko Jesus, áko'o mokexa úti ísu'okeovoiko múxone, vo'oku ihá-xikinopikenenoe Itukó'oviti héki, kaha'aînopiti yóvoheixi kásatike isoneúti. ¹⁶ Vo'oku ako yéxa, ítínoe sêno, ítimo ne îme hokópea Jesus enepo yakamá'a óvoheixea xikóyoke. Kúteanemaka koêku ítínoe hóyeno, ako yéxa ítimo ne yîno hokópea enepo yakamá'a óvoheixea xikóyoke.

¹⁷ Enepone pónake Itukó'oviti kó'iyea ne póhutihiko xâne inâ ihaxíkoa hokópea, énomoikone ákoeneye péhutinoe. Koati énomone koéneye mbá-hoenó xanéhiko ya uhá koeti koêkuti imokóvokuti yónongu. ¹⁸ Enepo áva xâne xepákuke sirkunsidá koetíne tumúneke iháxikea Itukó'oviti, hako yonôa isóneu ípokeovo, únatine kuteâti kóyeku. Kúteanemaka koêku enepo áva xâne ákoti sirkunsidá akôe tumúneke iháxikea Itukó'oviti, únatine kuteâti kóyeku. Hako yonôa isóneu. ¹⁹ Vo'oku enepone sirkunsidá kó'iyea xâne, koáne ne ákoyea sirkunsidá ákoe, ako itópoinovike nê'e. Itea hane konokóvoxo xoko úti vitúkea páhoenovi Itukó'oviti. ²⁰ Póhutihiko xâne, ákoyeneye kuteâti koêku inâ ihaxíkoa Itukó'oviti hokópea. ²¹ Itukovo iti akaúti inâ ihaxíkopi Itukó'oviti, hako yonôa iséneu vo'ókuke. Itea imihé'aka yoxéne ítivoa ne ítíkivo akaúti, únatimakaya. ²² Vo'oku enepone akaúti iháxiu Vúnae hokópea, koati itóvotine xoko Vúnae, koeku ákoyeane itúkapu ákau váhere kixovókuti. Kene enepone xâne ákoti itukapu akaúti inâ ihaxíkoa Vúnae hokópea, ovóxepone Kristu kó'oyene. ²³ Koati porexópovotine ésa'i ne kéktivokononoe. Ákoikopo yusíka itúkeovo xâne yara kúveu mêm exêa kêku, kutí'iyea ítínoe ákau. ²⁴ Itínoe mbo'ínu xoko Jesus, kuteâti kêku inâ ihaxíkopi Itukó'oviti hekópi péhutinoe, énomoikone yákoene ikéneke Itukó'oviti.

Enékeokonoke ne âvoti múxone vo'oku kaxena kotíveti koekúti

²⁵ Kene ne ârunoehiko âvoti îma, ako yuhu Vúnae Jesus koêku râ'a ya páhoenovike vitúkea. Itea ngoyuhó'inopeatinoe inzóneunoa, undi xâne motokeâti kúveovokono isóneunoa vo'oku seánakonu Itukó'oviti. ²⁶ Íninjoa unátíyeya kóyeyakone kóyeku ne xâne, ákoti apasíka múxone, vo'oku tiú'ítine ra káxehiko símokune úti. ²⁷ Itea itukapu apétine yîno, hako kirikôa. Kene itukapu âvoti yîno, hako yoposíko kéyenoyi. ²⁸ Itea enepo yokoyéno, ákomo pehúkapu. Koánemaka ne ârunoe, enepo oko'îma, ákomo pahúkapu. Itea kóyeaenemo enó'iyea tiú'iti koekúti vékokuhiko ne komuxónkokoti. Yoko mani anjá'ínopinoe ákoyea vika tiú'itike koekúti.

²⁹ Koati ngixópitinoe, ítínoe mbo'ínu xoko Vúnae, ákoyeanemo axú'ina kaxena úti motó'iyevaku ko'ítukeino uti Vúnae. Konókotikopo kutí kó'iyea ákoti múxone ne apêti yêno, motovâti yuíxeovo ítukexeake Vúnae. ³⁰ Hai-námaka póhutinehiko nê'e ngíxo, itea kúteanemaka ne ikaxú'itihiko okóvo.

Hako itukovo énomone yónoheixo isóneu, itea kutí ákoe ákoti aikáxu'i okóvo. Koánemaka ne xáne elóketi okóvo, hako itukovo énomone yónoheixo isóneu, itea kutí ákoemaka ákotihiko aelóke okóvo. Kúteanemaka ne vanéxotihiko, hako itukovo váneu yónoheixo okóvo, itea kutí ákoe ákotihiko váneu. ³¹Epó'oxo koèkuti kixovókuti yara kúveu mêm vikó'itukeu, hako itukóvo énomone yuxovoxo úti, itea kutí ákoe ákotimaka itukapu vikó'itukeu. Vo'oku enepora uhá koeti noíxone úti yara kúveu mêm, ákomo oríko uké'eyea.

³²Yoko enepora koâti anjá'inopinoe, énomone ákoyea ixomo ipúpakina iséneu ne kixovókuti yara kúveu mêm. Vo'oku enepone ákoti múxone, koati apêti oxéne yuíxeovoxo ítukexeake Vúnae, oposí'ixoti kixoku ikó'elokexea okovo Vúnae. ³³Itea enepone apêtine yêno, koati kixovókuti yara kúveu mêm yónoheixo isóneu, koeku opósi'ixea kixoku ikó'elokexea okovo yêno. ³⁴Énomone pi'á kó'ino yónoheixoku isóneu.

Kene ne sêno ivokóvoti îma, koánemaka ne âvoti îma, koati motovâti yuíxeovo ítukexeake Vúnae, koane kurí'okeovo Vúnae, herú kixoti isóneu koane mûyo ítúkeovo sasá'iti ikó'itukeu Vúnae. Itea enepone ko'ímati, koati kixovókuti yara kúveu mêm yónoheixo isóneu, vo'oku opósi'ixea ikó'elokexea okovo îma.

³⁵Ngixinopikeneye, ngahá'ati nzuvó'oxeopinoe, kene haina ngahá'ati indópeopi. Koati ngaha'aínopiti péni kixeku itíkivo. Ngahá'amaka nzuvó'oxeopinoe itíkivo haxakínovoti ítuke Vúnae, ákoti po'i yónoku iséneu.

³⁶Kene ne homoêhou kahá'ati ítúkea kuteâti ne yunzómeku, itea puvâti ítúkeovo tiú'itino noívana enepo hákoti okoyénoa, vo'oku pihínone anú'ukea kuteâti yé'akeye xoénaena mani ko'ímayea, epó'oxo inixâ homoêhou kónokea koévesekea neko inúxoti yuhó'inoa, koane akahá'aiko kóyenoyea, ako koèku. Motóva kóyenoyea, ákomo pahúkupu. ³⁷Itea enepo áva isóneuke homoêhou ákoyeanemo okóyenoa, epó'oxo inixâ ákoyea okónokoa ómea tumúne ne kóyenoyea, koane inixâmaka íteamo ne kixóvoku póhuxeovo, ako yuvâti koeku usó'iyeané isóneu ákoyeanemo okóyenoa ne noívana. Únatimo akoéneye. ³⁸Yane, enepone koyenoâti ne noívana, únati koèku. Kene ne ákotine okoyénoa, unatíneoxo koèku.^a

³⁹Enepone sêno ko'ímati, koeku âvoyea ivákapu îma, ako yusíka kuríkea îma. Itea enepo ivakápu îma, motóva ko'ímape po'i hóyeno, koèkuti âha. Itea konókoti ítúkeovo hóyeno kutípoti Vúnae. ⁴⁰Yoko kóyeane inzóneunoa unátiyeamo koèku enepo hákoti ko'ímápo. Koati ininjoâtimaka ítúkeovo xokóyoke ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti úkea inzóneunoa ra koekúti.

Koeku nikokónoti ikó'iparaxokonoke sánduhiko

8 ¹Kó'oyene, ngoyuhoâtiko koèku ne nikokónoti ikó'iparaxokonoke sánduhiko. Uhá koeti úti, vínixoa póneovo visóneunoa ne koekúti. Itea

a 7.36-38 Ako iyúsea koèku ya emó'uke ngerêku ítúkeovo so'íxoti noívuna ne ârunoe, áko'o há'a ne ârunoe. Aínovo motovâti. Énomone ákoino akútíkoko koèku ya uhá koeti Bíbilea. Ya po'íke Bíbilea hara kôe: ³⁶Itea itukovo apêti inixoâti ákoyeamo aúmati xoko ihíne anú'ukea yé'akeye xoénaena mani ko'ímape, yoko inixâ há'a ra ârunoe kahá'ayea ko'ímayea, motóva ikó'imaxe akahá'a. Haina pahukóvoti oko'íma. ³⁷Itea itukovo itoâti ihíne ákoyea okó'ima, epó'oxo enepo hákoti úsotine yuhóti ikó'imaxeokonomo, koane atiú'ixo isóneu há'a unátiyea kíxeaneye ákoyea iká'imaxa ihíne, koati unatimo koèku akoéneye ítuke. ³⁸Yanê'e, enepone iko'ímaxoti ihíne, únati ítuke. Kene enepone ákoti ika'imaxa, unatíneoxo ítuke."

enepone vínixea póneoovo visóneunoa, kapáyasokeovo xâne poréxo. Itea enepone kixoku vitúkeovo poréxoti po'ínuhiko xâne koúkoponeovo ikéneke Itukó'oviti, énomone ne ákoyea omótofovokoko vokóvo. ²Enepeone xâne inixoâti póneoovo isóneunoa ne kixovókuti, kóyeane ákoyea itápana heú kíxea éxea ne mani nókone éxea. ³Kene ne xâne ákoti omotóvo okovo Itukó'oviti, koati éxone Itukó'oviti nê'e.

⁴Kó'oyene, kuteâti ne nikokónoti ikó'iparaxokonoke sánduhiko, véxoa ákoyea itúkapu kaná'uti kixovókuti ne sándu. Vo'oku poéhaxo ne koati kaná'uti Itukó'oviti, ako po'ínu. ⁵Kaná'uti ápeyea kixovókuti ya vanúkeke koánemaka ya poké'eke, hókone xanéhiko, ákoti itukápa ne kaná'uti Itukó'oviti, vo'oku êno hokónéti kuteâti. Yoko enepohikone xâne hokoâti, "Itukó'oviti" kíxoa íhaxea, koane "Únae" kíxoamaka. ⁶Itea xoko úti, poéhaxo ne koati kaná'uti Itukó'oviti, Há'a úti, enepone pahukoâti apé kó'iyea ne uhá koeti koekúti. Kene vitúkeovo ovóxe, énomone vápeino. Poéhaxomaka ne Vúnae, enepone Jesus Kristu. Énomone évekoea Itukó'oviti itúkea uhá koeti koekúti. Énomonemaka úkea vápeyea.

⁷Itea ako uhá ákoe xâne exoâti ra kixovókuti véxone. Vo'oku ápe xâne ênoti xoénae kúveovo sánduhiko. Yoko enepone nikokónoti ikó'iparaxokonoke sándu, tukú koeti kó'oyene enepo níkoa, kutí kó'inoa pahukóvoti, vo'oku itúkeovo ikó'iparaxokonoke sándu inúxotike. Yane vo'oku ákoyea itápana pónea isóneunoa, koati eópoti itúkeovo pahukóvoti enepo níkoa, koane ikópiti'ikopovo vo'ókuke. ⁸Itea haina nikokónoti exoâmo sasá'iyea úti nonékuke Itukó'oviti. Koêkuti koêku, enepo níká úti, áko'o ákoyea níka úti, ako vévakapu, koane ákomaka itópoinovike nonékuke Itukó'oviti.

⁹Itea enepone ínixinoe motó'iyeeova níkeokono uhá koeti koekúti, koane enepone níki koekúti kuteâti, neixapu mará'inama késayu'ixa po'ínu xâne ákoti akoéneye isóneunoa, enepone aínati kóhiyanavo. ¹⁰Vo'oku itukovo apêti xâne noixópiti imókovokuke xâne kuvóvoti sánduhiko, keha'íneatihiko níki, iti ko'éxoneti ya ítukeke Itukó'oviti, ákoikopomo ínixa po'ínuhiko xâne aínati kóhiyanavo yusíkeamaka níkea nikokónoti kuteâti, upánini ínixea ya isóneuke ákoyea aínati? ¹¹Yane enepone itíkivo ko'éxoneti ítukeke Itukó'oviti, koati énomonemo ikoróko pe'ínu ikéneke Jesus, enepone aínati kóhiyanavo. Yoko koatímaka xâne ivókinovoke Kristu nê'e. ¹²Koeku kó'iyeaneye pehúnevo yokó'okiti isóneu ne po'ínu úti aínati kóhiyanavo, koatine Kristu váherexino íti. ¹³Énomone ngó'ino: Itukápuikopo vo'oku níngea nau hó'openo íngorokino mbo'ínu, ákonemo níngearaku nê'e, maka hákone ingorókoa.

Púva itúkeovo avaha xâne íkamone emo'u Itukó'oviti ne Poúlu

9 ¹Koati kaná'uti motó'iyeeova indúkea koekúti íninjone unátiyea, haína? Hainâra koéneye. Kúteanemaka koêku kaná'uyeaxo indúkeovo ápostulu, páhoe Vúnae koyúhoyea emó'u xapa xâne. Koane kaná'utimaka noínjea Vúnae Jesus ya ungékuke. Yoko kaná'utimaka itíkivonoe eho ngo'ítukeino Vúnae. ²Yusíkoti ínixea po'ínuhiko xâne ákoyea indúkapu ápostulu, itea koati kaná'uti indúkeova xepákukenoe. Enepeone kitípi yûnzo koeku Jesus, koati énomone koyuhónu kaná'uyeá indúkeovo ápostulu. ³Énomonemaka indúko yumómbeake ne xâne koemóke'enuti, koyúhoti ákoyea indúkapu ápostulu.

⁴Koati motokeâti ko'íparayea úti nikokónoti yoko vêka, ûndi yoko nza'ínehiko, koeku vomínopinoe emo'u Itukó'oviti, haína? Hainâra koéneye.

⁵Koatímaka motokeâti ápeyea sêno kutípoti Jesus, yeno úti, motovâtímaka xané'ieovi koêkuti vónoku, kuteâti koeku Pêturu koáne ne po'íhiko ápos-tulu yoko ámeno Jesus. ⁶Áko'o, xapákuke ne koyúhotihiko emo'u Itukó'oviti, kutí'inopinoe poéhanemea ûndi yoko Mbaranâbe konokô ko'ítukeyea vitúkea ésa'i nika úti? Ako kalíhuina kó'iyeaneye. ⁷Noixó íxea húndaruhiko. Ako ápahuina húndaru pahoéti xapa isukókoti konókoti poréxopea ésa'i nókone. Kúteanemaka koêku ne xâne nôti. Ako ápahuina xâne noti xuve úva, ákoti nikâ ne ha'i nóne. Ákomaka ápahuina xâne apêti óyonone, kuteâti vakána, ákoti arekêa leítana ne óyonone.

⁸Enepora ínzokoake, pohúnetimea isoneú ngíxone kuteâti kixoku itúkea isóneu ne xanéhiko yara kúveu mêm? áko'o anêkomea yútoe Muíse kuteâti yane Ponóvoti Kixovókuti emó'uke Itukó'oviti. ⁹Hainâramaka kôe yútoeke Muíse. Énomone ne koêti: "Hako ike'áki pâho ne vûi enepo huva'áxapi óko-nuheinopea ne itóvotine ha'i tiríku" kôe. Poéhaneikopomea vûi yóno isóneu Itukó'oviti kó'inokeneye yúho? ¹⁰áko'o utímaka kíxo kó'inokeneye ne yutoéti. Koati iyúseoti itúkeovo utímaka kíxo ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti. Noixó íxeamaka xâne varereôti poké'exe. Itúkinoake ne itukéti, koati kuxoíxoati ápeyemo êho. Kúteanemaka koêku ne veyoti íhae isáne. Konókoti itúkeovo kuxoâti ápeyemo êho kutí'inoke itukoâti ne itukéti. ¹¹Koeku itúkeovo emo'u Itukó'oviti nô úti xepákukeno, ákonikopomea omótova kúxea úti keúsoki-novi nókone úti? ¹²Koeku keúsokinoa nókone ne po'ínuhiko koyúhoti emo'u Itukó'oviti simópitinoe, ínapoxo hako motokêa kíxeokononeye úti.

Itea ako vakáha'a vitúkeovo yávahano. Vítoa uhá koêti ne tiú'iti koekúti vékoku úti, kaha'âti úti ákoyea vitápapinoe kitípi ne inámati ihíkavoti vomí-nopike koyúhoti koeku Kristu. ¹³Yoko yéxoaneno koêku ne ko'ítuketi sasá-'iti ituke Itukó'oviti ya témpuluke, itúkeovo énomonemaka ukínoa námoe. Koáne ne inuxínotihiko itukéti omâti átake ne ikó'iparaxokonoke Itukó'o-viti, koati xoko iparáti átake ukínoamaka nika. ¹⁴Kúteanemaka koêku yuho Vúnae vo'ókuke ne koyuhoâti ne inámati ihíkavoti ukeâti xokóyoke. Pahú-koamaka Vúnae itúkeovo vo'oku koyúhoyea emó'u ápeinoa námoe, kóusoko-vope nókone.

¹⁵Itea tukú koeti kó'oyene, upánini motókea ápeyea námoem, undíne ako akahá'a. Yoko haina vo'oku ngahá'ayeane, yundóxinopinoe kó'oyene. Ehá'ani ivóngeovo yaneko kó'iyeaneye, vo'oku koati éyenjovo ne ákoyea indúk-
kapu yávahano itúkeke Itukó'oviti. ¹⁶Enepone ngoyúhoyea ne inámati ihí-
kavoti koyúhoti koeku Jesus, ako omóndokea inzáyui'ikeokono vo'ókuke. Koáhati undi pahoéti itúkea ne itukéti. Yane koati ngonokoâti indúkea. Mani mondokéâtímaka imbíhoponeokono eneponi hákoti ngoyuhôa. ¹⁷Kene eneponi itukapu ukeâti inzóneuke usó ngóyeyea indúkea ne itukéti kutí'i-
noke indukôâti, ákoti indukápu pahoéti, hainápo mani motovâti ngúxea ápeyea námoem vo'ókuke. Itea koeku indúkeovo pahoéti, koati apêti nzó'e-
xeokonoke, mbáhoenokono indúkea. ¹⁸Koeku kó'iyeaneye, kutimea indúka námoembomo? Hará'a, hána'iti úhepeko inzóneu vo'oku ákoyea énzá'ixeake ngoyúhoyea ne inámati ihíkavoti koyúhoti koeku Jesus, koane ákoyeamaka indúk-
kapu yávahano, koeku ákoyea itúkapu itínoe kousókinonono ne nóngone, upánini mondókeyea ngoúsokinokonono koeku ngoyúhoinopinoe emo'u Itu-
kó'oviti.

¹⁹Koeku ákoyea porexónuti námoem, yane índeoovo itúkeovo po'ínuhiko xâne exô ngoêku. Itea kóyeane indúkeovo ovoxe uhá koeti xâne, motovâti xu'ínayeaxo xâne índone hokópea Jesus. ²⁰Xapa jûdeuhiko, íngutipasikeova ne kixoku itúkeovo, ngaha'âti índeá hokópea Jesus. Kúteanemaka ngoêku xapa xâne yuixóvatihiko hókea ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, íngutipasikovamaka, motovâti hokópea Jesus vo'ókuke, upánini ákoyea itúkapu xunako Ponóvoti Kixovókuti exô ngoêku. ²¹Kene xapákuke xâne ákoti hakâ ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, íngutipasikovamaka. Itea haina ngoêti ákoyea ponóvoti kixovókuti nóngone indúkea nonékuke Itukó'oviti. Kóyeane ápeyea vo'ókuke ne páhoenovi Kristu vitúkea, enepone nzókone. Íngutipasikinovake ne xanéhiko, koati ngaha'aínoati hokópea Jesus. ²²Xapákuke kutípoti Jesus aínati kóhiyanavo, po'okoâti itúkeovo pahunévoti ne koekúti kóhiyanavo, ákomaka indúka ne íkutixane pahunévoti, motovâti índeá hokópea Kristu. Íngutipasikinovake ne uhá koeti xâne, motovâti ápeyea koítovone Kristu xapákuke, ênjo ya uha-uhá ngíxea íngutipasikeovo kixóvokuhiko xâne.

²³Ngixínovokeneye vo'ókuke ne inámati ihíkavvoti koyúhóti koeku Kristu, maka ngaúkapanane xapa xanéhiko ne únatinoe koekúti omínovike. ²⁴Hane ínzokinopeano ra koekúti, kuríkotihiko kaxunákovoti ya xoko ehákovoku enepo ehahíkovone. Yoko yéxoano itúkeovo ehahíkovoti ne uhá koêti, itea poéhaxo ne itóti xapákuke. Poéhaxomaka omopâti ne iparáti. Kuteâti kóxunakeovo nekôyohiko, kéxunakapuikopomaka ikéneke Kristu, motovâti itéponi ípera xoko Itukó'oviti. ²⁵Heú koeti kuteâti nekôyohiko ahúkoti éhahikeovo, kóxunakovo itúkea uhá koeti nókone itúkea motovâti itóponea ne iparáti. Yoko koati koekúti ákoti oríko uké'eye káhá'a itóponeahiko. Itea enepone kóxuna'ixinovoke úti, koati vo'oku iparáti ákotinemo uké'yeaku. ²⁶Koeku kó'iyeaneye, ngóxuna'ixovomaka, kuteâti koêku ne ehahíkovoti. Yoko pono-ponó ngoéne xoko nóngone indóponea. Kutí koémaka xapa isukókoti ôvom koeku ixómoyea ngóxuna'ixovo. Yoko haina koxunakovohí ngoêti. Ako angútea xâne ka'apéneti yúkurea isúkeokoko. ²⁷Koati ákoti iyunzixapapu nzayá'ikopeovo. Kutí ngixópovo imbihóponovoti yane yupíheovo ngóxuna'ixeoovo indúkea ne itukéti, maka enepo ongoyúhoinoane emo'u Itukó'oviti ne po'ínuhiko xâne, hákone ainovó koe úndi inixókono ákoyea omótokea itúkeovo ovoxe Itukó'oviti.

Vípíkeokonoke kixoku itúkeovo ne izaraelíta yaneko inuxópinoá Muíse

10 ¹Itínoe mbo'ínu xoko Jesus, itíkinanoe iséneu kixoku itúkeovohiko ne oxúnoekene iyénonjapa jûdeu yaneko inuxópinoahiko Muíse. Uhá koe inúxopinoahiko kapási, koane uhá koéhikomaka tarú'uxea neko mar iháxoneti Hararáno'evoti. ²Kuteâti koeku ahiúti kó'oyene ya iháke Vúnae, énomemaka koéneye heú koêti neko voxúnoekene ikéneke Muíse, vo'ókuke ne kapási inuxínoatihiko, koane vo'oku tarú'uxeamaka neko mar. ³Uhá koéhikomaka níkea neko nikokónoti ukeâti vanúke xoko Itukó'oviti. ⁴Uhá koéhikomaka énoyeova neko úne poréxoakehiko Itukó'oviti ukeâti mopoíke. Yoko enepone koati kaná'uti úkeaku êka, enepone mopôí kixonéti apêti xapákuke koeku yónea, énomone ne Kristu. ⁵Itea upánini kó'iyeaneye, kóyeane ákoyea axú'ina ínixone Itukó'oviti unátíyeya koêku ya xapákuke neko xâne. Énomone ívohikinovo yaneko mêum ákoti apêti.

⁶Enepone koekúti hiko, aínovo koati ipíkovi, kaha'aínovi ákoyea víya-kapa ne váhere kixovókuti kuteâti íyokeovahiko. ⁷Hákomaka ikítipasikova ne kixoku itúkeovo yaneke kuvôvo sánduhiko, kuteâti koeku koyúhoinovea ya emó'uke Itukó'oviti xoko kó'ieaku: "Ívátahiko, ina turixóvo níkeahiko koane énoyeovo, ina exepúkohikomaka, koane híyokexea" kôe. ⁸Hákomaka vitukóvo xâne itúkoti váhere úhepune mûyo, kapíneti ákoti itukapu múxone, kuteâti kixóvoku nekôyohiko ivohíkovo vinti trei koeti mili xâne ya póhuti káxe. ⁹Hákomaka ixomo vitúko váhere, voposí'okovoti Itukó'oviti kuteâti kixoku itúkeovo neko xanéhiko mekúke, kutí'inoke koepékokonoti po'ínuhiko yaneke ohonókexoa koéxoe. ¹⁰Hákomaka ixomo kepahákovo kuteâti kixóvokuhiko, kutí'inokemaka koepékexoponoati ovoxe Itukó'oviti ukeâti vanúke.

¹¹Kó'inokeneye ne uhá koeti kixóvokuhiko, motovâti vípikeokono vo'ókuke. Yutóxinovokemaka emó'uke Itukó'oviti motovâti ákoyea vituka váhere, uti xâne apêti yara káxehiko yé'exeovokune hunóku ra mêum.

¹²Énomone ngó'ino: Enepone xâne inixópovoti itúkeovo koati xúnati isóneu ikéneke Vúnae, naíxapu mará'ina mo íkarakapu. ¹³Enepone tiú'iti koekúti víkokunoe, koati vékokunemaka ne uhá koeti po'ínuhiko xâne. Itea koati kuvovóneti ne Itukó'oviti, vo'oku ákomo paréxa anú'ukea xináko ne tiú'iti koekúti simópitinoe, itea exókopitinoemo kixeku ítívoa, motovâti terú'uxi.

¹⁴Énomone ngxínopinoe, ítínoe ákoti omotóva ongóvo, hako itukóvo sánduhiko kivóvo. ¹⁵Ítínoe yónoku ra yúndoe, koati ítínoe xâne éxoti ikó'itukexea isóneu. Ítí-kinaikopo iséneu ra yunzó'inopinoe, motovâti yéxi nékone ítíki vo'ókuke. ¹⁶Hane ngíxo: Enepora enovópeti, óvoku ekâti, víkoro'ixinovoke Vúnae, puyakóponovati vokóvo ne ivókinovovi, koati venóyeovati vo'oku poéhapeane visóneu xoko Kristu ákoti viháxákea, vo'oku óvokinovovi ítína kuruhúke, haína? Hainâra. Kúteane-maka koêku ne pâum, honó'ekue úti, níkiñoake úti vo'oku poéhapeane ne visóneu xoko Kristu vo'oku ivókinovovi kuruhúke, haína? Hainâra. ¹⁷Vo'oku poéhayeane ne pâum, uti póhutipone ikéneke Vúnae, kuteâti koeku póhuti koxe'úti, upánini ákoyea yumáxapu úti. Koáhati póhutike koxe'u pâum úkea nika uhá koeti úti.

¹⁸Ítíkinaikopo iséneu koêku ne xanena Izarâe: Enepone itúkoti ítíke Itukó'oviti, nikoâtímaka ne nau hó'openo ikó'iparaxoke Itukó'oviti ya átake, koati exókovoti itúkeovo póhutine isóneu xoko Itukó'oviti, únae ne áta. Énomone koéneye koeku níkea, haína? Hainâra koéneye. ¹⁹Koeku ngíxeopineye, pé'okoamea ngahá'ayea ngíxeopinoe itúkeovo sasá'iti kixovókuti ne sánduhiko, áko'o itúkeovo sasá'iti ne ikó'iparaxokonoke sándu. Itea ako kalíhuina kó'ieaneye ânja! ²⁰Koati ngxópitinoe itúkeovo ndémoniuhiko yúho'ixo ne xanéhiko enepo omíno sánduhiko ikó'iparaxoake. Kene haina Itukó'oviti omínoahiko. Yoko ako angáha'ainopinoe yího'ixi ndémoniuhiko. ²¹Na kíxoaye motó'ieova yénoyivoa ne ekâti, puyákoponeovoke yokóvo ne ivókinovovi Vúnae, koêkumaka yího'ixinoe kixovókuti ítíke ndémoniuhiko? Náma káxeaye motó'ieova níki ne pâum, puyákoponeovake yokóvo ne ítíkeinovi Vúnae, koêkumaka yího'ixi kixovókuti ítíke ndémoniuhiko? ²²Áko'o, kixínoakeneye úti kaha'átímea úti voposí'okeovo Vúnae, po'okoâtímea úti vitúkeovo xúnati ya Vúnae, po'okoâtímaka úti víteovamo ne mani ipíhoponeovi.

Konókoti kóhiyanayeokoko úti

²³Koêkuti ínínjone unátiyea indúkea, motóva indúkea. Kaná'uti nê'e, itea haina uhá koeti koekúti porexó'oviti unako koeku úti. Koêkuti ínínjone

unátiyea, kaná'uti motó'iyeeova indúkea, itea haina uhá koeti koekúti poré-xeovimaka koukoponeovo úti ikéneke Kristu. ²⁴Hako poehâne unako kêku yíxovo, itea konókoti kehá'ainoamaka unako koêku ne po'ínuhiko xâne.

²⁵Koekuti nikokónoti yâha víyi ya xapa kavánetihiko, motóva níkinoe. Ako apásika yépemo'iki úkeaku, pivoâti itúkeovo koekúti kéhiyanavoke ákoyea omótova níkeokono. ²⁶Vo'oku enepora kúveu mêum yoko uhá koeti ovâti, koati ituke Vúnae.

²⁷Enepo áva xâne ákoti itukapu po'ínu úti xoko Jesus itaikopitinoe óvokuke níképoni, píhe yakaha'a píhi, koane níkea koêkuti yâha níki yane nikokónoti apêti mesákuke. Ako apásika yépemi úkeaku, pivoâti itúkeovo kéhiyanavoke ákoyea omótova níkeokono. ²⁸Itea enepo áva kixópiti: “Íparaxokonoke sándu rà'a” kixópiti, hako níkeâ, kehíyanati ne xâne etó'okopiti, koánemaka vo'ókuke ne isoneúti ákoyea yusíka níkeokono. ²⁹Yoko enepone isoneúti ngíxone ákoyea omótova níkeokono, haina iséneunoano, itea koati vo'oku kó'iyee-neye isóneunoa po'i xâne.

Ínameamo akôe iséneu: “Itea namea koeti kónokino itúkeovo isóneunoa po'ínu xâne exôa yusíkea nígea, áko'o ákoyea nínga? ³⁰Vo'oku itukovo ingoró'ixinovatine Itukó'oviti ne nikokónoti, yusíkoikopo váherexinonu isóneu po'ínu xâne koeku íngoro'ixinovane Itukó'oviti?” ketímeamo.

³¹Itea hara ngixópinoe: Uhá koeti ítikeyo, itukovo níkéti, áko'o yorékoti, áko'o itukovo ítikoti koêkuti po'ínu koekúti, itika uhá koêti motovâti iháyú'ikeokono Itukó'oviti. ³²Hako itukovo íti íkorokinovo ne po'ínu xâne pahunénotike, yusíkotu itúkeovo jûdeuhiko, áko'o xâne ákoti itukapu jûdeu, áko'o po'ínu úti xoko Kristu ho'uxínovoti ituke Vúnae. ³³Yoko ya uhá koeti koekúti, énomone ngixóvoneye ngóxuna'ixeovo xapa uhá koeti xâne, ombosíkotu ákoyea itúkapu unako ngoêku yuínjovo, itea itúkeovo unako koeku po'ínuhiko xâne ombósiko, motovâti enó'iyea xâne yonópotimo xoko Itukó'oviti vo'ókuke.

11 ¹Hara hekánœe ngixoku indúkeovo kuteâtímaka nzókea kixoku itúkeovo ne Kristu.

Kixó'ekone itúkea ramánone ne senóhiko imokóvokutike ya Koríntu

²Inzáyu'ikopinoe vo'oku kóyekuneyea puyákeovonu yokóvo, koane koati hekoâtinoe ne ihíkauvoti ínzikaxeopike, enepone hókonemaka ne kutípotihiko Kristu inúxoti ya utíke. ³Itea anéyeiko po'i anjá'inopi yéxi, hará'a: Kristu itukovo tuti uhá koeti hóyeno. Kene ne hóyeno, sêno itukoa túti. Kene Kristu, Itukó'oviti kotúti.

⁴Yanê'e, enepo apê hóyeno ramanoné koêti itúkea orásau, áko'o koyúhoyea emo'u Itukó'oviti ya imokóvokutike, koati koteyókopovone vo'ókuke ne ramánone. ⁵Kene enepo apê sêno ákoti ramánone koeku itúkea orásau, itukovo koeku koyúhoyea emo'u Itukó'oviti imokóvokutike, koati koteyókopovone vo'oku ákoyea ramánone. Vo'oku sêno ákoti ramánone, mani kúteane koêku eneponi kaulálapu'ikapu. ⁶Yanê'e, yusikóneikopo ulalapu'í kó'iyea, enepo hákoti kahá'a itúkea ramánone. Itea enepo teiná ne vaté'ikeovo áko'o koulalapu'ikopeovo, yusikóne itúkea ramánone. ⁷Kene ne hóyenhiko, ako omótova ápeyea ramánone, vo'oku kuteâti koeku Itukó'oviti itúkeovo hána'iti iháyú'uti apêti xunáko oukeke uhá koêti, énomonemaka koéneye

pónekonoke ne hóyenhiko kó'ieya yara kúveu mêm. Kene ne sêno, pó'iti pónekonoke kó'ieya ya hóyeno, yoko koati iháyui'ikinokonoke koeku kó'ieane. ⁸Hainámaka xoko sêno úkea neko inúxoti hóyeno, itea enepone inúxoti sêno, koati úkeakune xoko hóyeno. ⁹Epó'oxo hainámaka sêno itúkinokono ne hóyeno, itea koati vo'oku hóyeno itúkinokono ne sêno. ¹⁰Epó'oxo vo'oku ánjuhiko ivokó'ioxoviti, ene kónokinomaka ikó'itukexea ramánone ne sêno, éxokovope itúkeovo hóyeno itúko tûti. ¹¹Itea ya ikéneke Vúnae, kutíkokone kónokeokoko ne hóyeno yoko sêno. ¹²Iyúseo kó'ieane, vo'oku kuteâti koeku itúkeovo xoko hóyeno úkea neko inúxoti sêno, ánopovone ipuhíkeati xoko sêno ne hóyeno. Kene turi uhá koêti, énomone Itukó'oviti.

¹³Yapásika yéxi pónenovoku ra koekúti. Ya iséneunoake, ako yuvâti enepo itúka orásamu ne senóhiko imokónovokutike ákoti ramánone? ¹⁴Noixó íxea rãa: Koati inixoâti uhá koeti xâne poé'ieya koêku ne hóyeno úhiti tûti. ¹⁵Itea koati iháyui'ikeokonoke sêno ne hána'ieya tûti. Poréxinokonoake sêno kó'ieane ne híyeu tûti, koati kutí koeti ramápu'i uso'íyeatinekene. ¹⁶Enepo áva okopâti ra yûnzo, koati ngxópitinoe ákoyea itúkapu kixóvoku ne senóhiko xapákuke úti ákoyea ituka ramánone. Kúteanemaka koêku xapákuke po'ínu úti ho'uxínovoti ítuke Itukó'oviti ya uhá koeti po'ínuhiko égereja.

Koêku ne puyákoponeovake vokóvo ne ivókinovovi Jesus

¹⁷Kuteâti koêku ra ânja yundóxinopinoe kó'oyene, ako inzáyui'ikapinoe vo'oku enepo he'uxínovo ítuke Itukó'oviti, mani únati pôreu, itea ainovó koe énomone kutí'inoke kuri'úxovoti pahunévoti xepákukeno. ¹⁸Inúxotike, eyéngoxopinoe ápeyea haxakeôvokokoti xepákuke enepo he'uxínovo ítuke Itukó'oviti. Koane ngahá'atine ngutípea. ¹⁹Yoko kutí koe ákoti po'i oxéne yéxinoe itukóvotiye xâne xepákuke motovâti inúxinopi ákoti itukapu ya héxakexivokoko. ²⁰Enepo he'uxínovano ne pâum yoko ekâti, haina ivókinovovi Vúnae he'úxinovo puyákoponeovo yokóvo. ²¹Vo'oku inuxó koe níki péhutinoe, ákoti kixakáka. Yanê'e, ápe xâne xepákuke ákoti koati níkea, kene po'ínuhiko kohíhine. ²²Inípono, kutí kénœ ákoti yóvoku motovâti énomoyeane yóvo níki koane yénoyivo! Áko'o, inuxó ké'inoke níki ákoti kixakákanœ, pivoâtimea ne pe'ínuhiko hokotímaka ítuke Itukó'oviti, áko'o kehaâtimea kéteyoki ne ákoti apeínoati. Yara kuteâti kixeku itíkiyo, metókeano ne inzáyui'ikeopi? Ako kalíhuina!

²³Enepone ihíkauvoti námoem xoko Vúnae, énomonemaka ínzikaxopinoe yanekóyo. Harã'a: Yaneko yóti tumúneke kurí'okeokonone xanéhiko puvâti veyo pâum ne Vúnae Jesus, ²⁴ina ikoró'ixovo xoko Itukó'oviti, yane ina hono'ékexoa koane kó'ieya:

—Enepora pâum, mûyom kixó'eko, ésa'imo ngoíteovopinoe. Yákoyenenœye níki puyákoponovoti yokóvo ne índukeinopinoe —koéne.

²⁵Uke'éxone njántaxeahiko, ina namukôa Jesus ne enovópeti kuteâtimaka kíxoaku ne pâum, koánemaka kó'ieya:

—Enepora ekâti yara enovópetike, hane kixó'eko inámati kixovókuti ítukeino xâne ne Itukó'oviti vo'oku óvokinovopinoe indína. Yákoyenenœye yénoyivoa puyákoponeovake yokóvo ne índukeinopinoe uhá koetímœ yénoyivoaku —koéne.

²⁶Vo'oku uhá koetímœ níkiunœ ra pâum koane yénoyivoakumo ra ekâti, yexókoati kaná'uko ivókinovovi Vúnae tukú koetímœ aukáparu.

²⁷Énomone motókeino ipíhoponeokono ne xâne nikó kixoâti ne pâum, koane enovó kixoâti ne ekâti ákoti teyâ kixó'ekone ne muyo Jesus, koáne-maka ne itína yaneko ivokínovovi. ²⁸Konókotikopo komómopeovo ne póhutihiko xâne tumúneke níkea ne pâum koane énoyeova ne ekâti. ²⁹Vo'oku koêkuti xâne nikó kixoâti ne pâum, koane enovó kixoâti ne ekâti ákoti teyâ ne kixó'ekone, koati epemópinovoti ipíhoponeokonomo. ³⁰Énomone enó'ino xâne ákoti okomóike koane ka'aríneti xepákukenoe. Kene po'ínuhiko, ívo-hikovone vo'ókuke. ³¹Vo'oku eneponi vokomómopovo inúxotike, noíxoti uti ápeyea pahúnevo úti motovâti kóyuseopeovo úti, ákoni apásika sayá'ikeovi ne Itukó'oviti. ³²Itea éxokovi pahúnevo úti ne Itukó'oviti koane évekovi kotívetike koekúti maka hákone pahukópokono úti ipihóponovokutike, kuteâti kixókonokumo ne po'ínuhiko xâne yara kúveu mêm.

³³Koeku kó'iyeaneye, ítínoe mbo'ínu xoko Kristu, kixákakanoekopo, hako inuxó kê níki enepo he'uxápu puyákoponeova yokóvo ne ivókinovovi Vúnae. ³⁴Enepo áva xâne épeu hímakati xepákukenoe, yusikóne koímataxeovo óvokuke inúxotike tumúneke píhea êgereja, maka hákone motókeinoke sayá'ikeokonomo enepo he'uxínapanoe ne pâum yoko ekâti. Kene ne po'ínuhiko koekúti ánja ngoûrapu'ikinopinoe, ngoyuhó'inopeatimo nzimané'e xepákukenoe.

Véxone vitúkea ítuoke Vúnae, pónevice Itukó'oviti

12 ¹Itínoe mbo'ínu xoko Jesus, kó'oyene ngoyuhoâtiko koêku ne vípara xoko Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, enepone véxone vitúkea ítuoke Vúnae, ngaha'âti yéxi koêku. ²Yéxoponoanoé kêku nóvo avó'o yêxa Itukó'oviti pihohí k'é'yi ikéneke sánduhiko ákoti yumapápi, kuvovohí kixeâtínoe. ³Énomone ngahá'aino yéxinoe ákoyeamo ápahuina xâne ihákoti Jesus, koeku itúkeovo ya xunákoke Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti koyúhoyea. Koane ákomaka xâne motovâti íhaxea Jesus únae enepo hákoti itukóvo vo'ókuke ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ya xokóyoke.

⁴Ako tópi kó'iyevovoku exóneti íparaxeovike Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, véxone vitúkea ítuoke Itukó'oviti, itea poéhaxo ne porexó'oveati. Énomone ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. ⁵Kúteanemaka koeku ákoyea tópi ítukexovike ne Itukó'oviti, itea poéhaxo ne Vúnae. ⁶Ákomaka tópi kíxoaku úti vikó'itukexea ne vípara, itea poéhaxo ne Itukó'oviti, enepone ko'ítuketi xoko uhá koeti úti, enepone kousókoatimaka uhá koêti ne itukéti. ⁷Enepone véxone vitúkea póhutihiko úti ítuoke Vúnae, pónevice Sasá'iti Omíxone, ikó'iparaxínoeake motovâti koúkoponeokoko úti ikéneke Itukó'oviti. ⁸Vo'oku ápe xâne éxoti koyúhoyea xapa xâne ne exóneti íhae xoko Itukó'oviti, ikó'iparaxoake Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. Kene po'ínuhiko, ikó'iparaxoa Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti éxea kouhupu'ikino po'ínuhiko xâne isoneúti íhae xoko Itukó'oviti. ⁹Kene po'ínuhiko xâne, ikó'iparaxoa Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti itúkeovo hána'iti kuvóvoti Itukó'oviti. Koatímaka énomopone ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti iko'iparaxo po'ínuhiko xâne xunakóti koíteovo ka'arínetihiho. ¹⁰Kene po'ínuhiko, itúkea iyupánevoti ko'íparahiko. Ina apémaka ne ko'ipârati koyúhoyea xapa xâne koekútihiho éxokoake Itukó'oviti. Kene po'ínuhiko, ko'ípara éxea úkeaku ne yuhôti, itúkeovo ukeâti xoko Itukó'oviti, áko'o itúkeovo pó'iti úkeaku. Ina apémaka ne xâne ko'ipârati éxea koyúhoyea inámati yuhôti ákoti

exoâti kixó'ekone. Kene po'ínuhiko, ko'ípara éxea koûrapu'ikopea kixó'ekone ne yuhôti kuteâti. ¹¹Itea poéhaxo ne ko'itúkeati uhá koêti ra koekúti, enepone Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. Pohú pohu kíxoa pôrekexea póhutihiko kuteâti ínixone unátiyea ikó'iparaxea.

Kutí koe póhutipone koxe'úti ne kutípotehiko Kristu

¹²Yoko kuteâti koxe'u úti poéhayea, itea kóyeane enó'iyea iháxakexoku, yoko kuteâtimaka itúkeovo póhuti koxe'úti itukôa uhá koêti ne iháxakexoku, énomonemaka koéneye úti ikéneke Kristu. ¹³Vo'oku poéhaxo ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, enepone kasasá'ikopotí uhá koeti úti, porexó'ovitimaka vitúkeovo kuteâti póhutipone muyôti ikéneke Vúnae, yusíkoti vitúkeovo jûdeu, áko'o ákoyea vitúkapa, yusíkotimaka vitúkeovo akaúti, áko'o ákoyea vitúkapa. Poéhaxomaka ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ovo'ó koe'éviti, enepone kutí koeti koati únati úne vítoponovope, enepone yupihóvoti kouhepekeovi.

¹⁴Yoko hainámaka póhutine kó'iyevoku yoko póhutine itúkovo ne muyo úti, itea êno iháxakexoku, koane ako akútíkoko itúkovo ne póhutihiko. ¹⁵Nánimea ákoeye enepo akahá'a haxákeovo muyo úti ne heve úti vo'oku ákoyea itúkapu vo'úti? Yusíkotini kahá'ayea, itea kóyeane itúkeovo poixo'o muyo úti. ¹⁶Nánimea ákoeye akahá'amaka haxákeovo muyo úti ne keno úti vo'oku ákoyea itúkapu ukêti? Yusíkotini kahá'ayea, itea kóyeane itúkeovo poixo'o muyo úti. ¹⁷Itukápuni ainovó koeti ukêti ne muyo úti, ákoni omótova kámea úti. Koáneni ainovó akôe kenôti, ákoni omótova voméhoyea. ¹⁸Itea pahúkoa Itukó'oviti ápeyea koxé'uke úti ne póhutihiko iháxakexoku kuteâti ínixone unátiyea. ¹⁹Eneponi akutíkoko ne uhá koeti iháxakexoku muyo úti, ákoni itúkapu muyôti yanê'e. ²⁰Kaná'uti ákoyea tôpi iháxakexoku muyo úti, itea kóyeane poéhayea ne muyo úti.

²¹Nánimaka ákoeye eneponi "Ako ongónokopi" ixâ vûke ne vo'u úti? Koáneni "Ako ongónokopi" ixâ tuti úti ne heve úti? ²²Itea ya koêkuni kó'iyeaneye, enepohikone iháxakexoku muyo úti vínixone ákoyea itápana unako koêku po'ínuhiko, kóyeane kónokea úti. ²³Koáne ne iháxakexoku muyo úti ákoti úhene, koati katarákoati úti. Koáne ne teínoko úti noíxeokono, vitúkino rama'úxoati. Yane, inamá'axone kouhé'ekoa úti. ²⁴Itea enepone iháxakexoku muyo úti ákoti teinâ úti noíxeokono, ako apásika kíxeaneye úti. Yoko enepone kíxoaku Itukó'oviti itúkea ne muyo úti, kixínoakeneye porexoâti yupíheovo katarakeovo ne iháxakexoku muyo úti ákoti itapána unako koêku ne po'ínuhiko iháxakexoku. ²⁵Kixínoakeneye Itukó'oviti, maka hákone pihí'í-koko ya kónokeovohiko, kaha'ánoatihiko koúkoponeokoko yane kixoku itúkeovo ne póhutihiko, ya koeku kutikokó kó'iyeahiko katarakeokoko. ²⁶Yane, atiú'i koêku ne póhuti xapákuke, eópamaka uhá koeti po'ínuhiko kuteâti eópone nê'e. Koane kauhé'ekakana póhutiya, kutí koémaka kíxeokononeye uhá koeti po'ínuhiko.

²⁷Itínoe póhutipone kutí'iyea itínoe muyo Kristu koeku itúkeovo énomone kotúti úti. Yoko péhutinoe, hane kéneye kuteâti iháxakexoku mûyo. ²⁸Kútea-nemaka koêku ya xapákuke uhá koeti kutípote Jesus, enepone ho'uxínovati ne ítuke: Inúxotike, koúsokoa Itukó'oviti neko inúxotihiko noívkoe Kristu, páhoe koyúhoyea emó'u, enepone ápostuluhiko. Ikénepoke nekôyo,

koúsokoamaka Itukó'oviti ne porófetahiko, enepohikone koyúhoti éxokoake Itukó'oviti koyúhoyea xapa xâne. Kene ikénepoke nekôyohiko, koúsokoamaka Itukó'oviti ne ihíkaxeati emó'u. Ina keno'ókomaka ne itúkutihiko iyupánevoti, koáne ne koitóvotihiko ka'arínetai, yóko'omaka ne éxoti huvó'oxea po'ínuhiko, koánemaka ne éxoti inúxino itukéti, yóko'o ne ko'ipârati koyúhoyea po'i kó'iyevoku yuhôti ákoti exoâti kixó'ekone. ²⁹ Ako ainovó ákoe ápostulu. Ákomaka ainovó ákoe porófeta, itukovo ihíkaxoti emo'u Itukó'oviti, itukovo itúkoti iyupánevoti. ³⁰ Ákomaka uhá ákoe itúkeovo ko'ipârati éxea koíteovo ka'arínetai, itukovo ko'ipârati koyúhoyea po'i kó'iyevoku yuhôti ákoti exoâti kixó'ekone, itukovo ko'ipârati koûrapu'ikino po'ínuhiko xâne kixó'ekone ne yuhôti kuteâti. ³¹ Kéxuna'ixapuikopo yopósiki xoko Itukó'oviti ne koati únatinoe iparáti iparaxeovike.

Yoko enepone koati únateoxo ya uhá koêti, énomone ne ngoyúhoinopike-noemo kó'oyene.

Seanákoti

13 ¹ Mani motovâti énjea ngoyúhoyea uhá koêti ne yuhôti koyúhone xâne yara uhá koeti kúveu mêm, koánemaka ne yuho ovoxe Itukó'oviti fhae vanúke, enepone ánjuhiko, itea eneponi hákoti indukovo seánati, mani kutí ngoeti koati hónoti emo'u tóhe ixukovohí koêti, itukovo koati hónoti emo'u pé'utinoe haváva ixukohí kixonéti. ² Yusíkotinimaka ngo'íparayea ngoyúhoyea xapa xâne koekútihiko éxokonuke Itukó'oviti, itea eneponi hákoti indukovo seánati, ákoni itóponone nê'e. Koane eneponi enjá uhá koeti kixovókuti yupihóvoti he'oneovo, ákoti po'i xâne exoâti, koane uhá koeti exónetai apêti, itea eneponi hákoti indukovo seánati, ákoni itópoinonuke. Kúteanemaka koeku eneponi indukupu hána'iti kuvóvoti Itukó'oviti kutí'inoke mani itúkoti emó'um ne koati hána'iti mopô, eneponi mbahukâ ahíku-xeova ne ókoku, ákoni itóponone nê'e eneponi hákotimaka indukovo seánati. ³ Yusíkotinimaka heú ngíxea mbôrekexea índukevo ne ákoti apeínoati, koane usó ngóyeyea oró'onginovo po'i xâne yúkuke, anje'ókopati motovâti íteovo, itea eneponi hákoti itukovo vo'oku indúkeovo seánati, ákoni itópoinonuke.

⁴ Enepone kaná'uti seanákoti, enepone koati kaná'uti ákoyea omótova vokóvo ne po'ínuhiko xâne, harâ'a: Koati ákoti vímauvo, váhatimaka vitúkino únati po'ínuhiko xâne. Ákomaka ópoe'ainoa visóneu ne koêkuti xâne vo'oku víyokeova ne unako koêku. Ákomaka viháyui'ikapapu. Ákomaka kapáyasa-kinapa úti ne po'ínuhiko xâne. ⁵ Utímaka xâne koyúseoti kixoku itúkeovo. Ákomaka ópoehane unako koeku úti vopósi'ixo, itea vopósi'ixinoamaka unako koêku ne po'ínuhiko úti. Ákomaka í'maikovo vákoe, koane ákomaka vunáka visóneuke ne koêkuti kotivé'eviti. ⁶ Ákomaka aélokea vokóvo pahú-nevo ne po'ínuhiko xâne, itea elókea vokóvo ne ponóvoti kixovókuti. ⁷ Ako vímaxapa ne uhá koeti tiú'iti koekúti tokópone úti. Poéhanemaka únati koekúti vupákino ne po'ínuhiko xâne. Ákomaka vímaxapa kúxoixea úti kóusokeovo ne kúxoixone úti, koane vítoa tarú'uxea úti uhá koeti koekúti.

⁸ Ákomo uké'yeaku ne ákoyea omótovokoko vokóvo. Itea enepone koyúhoyea úti xapa xâne ne ihíkauvoti éxokovike Itukó'oviti, apêtimo hunóko nê'e. Koánemaka ne koyúhoyea uti po'i kó'iyevoku yuhôti ákoti exoâti kixó'ekone, apêtimakamo hunóko nê'e. Kúteanemaka koêku ne kó'exoneyea úti koekúti

yara kúveu mêum, simotímó káxe áko'oyeakunemo nê'e. ⁹Enepone véxone kó'oyene, ako apáya'ina, vo'oku êno po'ínuhiko koekúti ákoti vexâ. Kúteane-maka ne koyúhoyea uti xapa xâne ne éxokovike Itukó'oviti, enómaka po'ínuhiko koekúti kuteâti ákoti vexâ. ¹⁰Itea simapúne ne káxe iyúseopeakumo uhá koêti, yanê'e hunókokunemo ápeyea poixô'o ákoti vexâ.

¹¹Noixó íxea râ'a: Enepo indukóvoiko kalivôno, enepone ngoyúhoyea koane eómbone yoko ngxokú ngo'ísoneueya, aínovo kuteâti itúkeovo kalivôno. Itea mbaya'íne, ákone angútea itúkeovo kalivôno. ¹²Vo'oku yara koeku kó'oyene, kutí koe komomâti úti noixeôvoketike ákoti koati unátiyea. Itea simapúne neko káxe, kutí koetímó enepo noinoné kixó'okoko úti ákoti itopâti. Yara koeku kó'oyene, ápe ákoti enjá, itea yaneko káxe, heú ngxoâtimo énjea, kuteâti koeku heú kíxea éxea ngxokú indúkeovo ne Itukó'oviti.

¹³Anéyeiko ra kúveovo úti, yóko'o ra kúxoixea úti ne véxone kóusokeo-vomo, koánemaka ra ákoyea omótovokoko vokóvo. Itea enepone koâti únati ya uhá koêti, énomone ne ákoyea omótovokoko vokóvo.

Unatí'oxo véxea koyúhoyea uti emo'u Itukó'oviti xapa xâne

14 ¹Itíkapuikoponoe ákoti omotóvokoko okóvo, koane yépemamaka Itu-kó'oviti ikó'iparaxeopinoe yéxone itíki ítukeke, ínapoxo ne keyúhoyi xapa xâne ihíkavoti kóuhapu'ikinopike Itukó'oviti. ²Vo'oku enepone koyú-hoti po'i kó'iyevoku yuhôti ákoti exoâti kixó'ekone, haina xâne yúho'ixo, itea koati Itukó'oviti yúho'ixo, vo'oku ako xâne exeâti yúho. Koáhati koyúhoti kaná'uti kixovókuti poréxoake Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti koyúhoyea ákoti exoâti kixó'ekone. ³Itea enepone xâne koyúhoti ihíkavoti kóuhapu'ikinoake Itukó'oviti, koati xâne yúho'ixo. Yoko enepone'ê, kóukoponea xâne ikéneke Itukó'oviti ítúko, koane enékeahiko yoko kóuhepekea isóneu ikéneke Itukó-'oviti. ⁴Kene xâne koyúhoti po'i kó'iyevoku yuhôti ákoti exoâti kixó'ekone, ihúpinovane ne koyuhoâti. Itea enepone koyúhoti xapa xâne ihíkavoti kóuhapu'ikinoake Itukó'oviti, porexo uhá koeti po'ínuhiko xâne ya imokóvokutike kóukoponeovo ikéneke Itukó'oviti.

⁵Ehá'ani uhá ké'iyi peréxikono keyúhoyi po'i kó'iyevoku yuhôti ákoti exoâti kixó'ekone. Itea enepone koâti anjá'inpinoe, énomone keyúhoyi xapa xâne ihíkavoti kóuhapu'ikinopike Itukó'oviti. Vo'oku enepone koyúhoti ihíkavoti kóuhapu'ikinoake Itukó'oviti, yupihóvone unátiyea ípara yane kó'iparayea koyúhoyea po'i kó'iyevoku yuhôti ákoti exoâti kixó'ekone. Itea enepo áva exoâti koyúhopino po'ínuhiko xâne ya imokóvokuti kixó'ekone ne yuhôti kuteâti, hainápo únatimo, maka uhá ákoene xâne imokóvokutike ukóponea ikéneke Itukó'oviti vo'ókuke. ⁶Itínoe mbo'ínu xoko Kristu, itukovo nzmîti xepákuke ngoyúhopoinopiti po'i kó'iyevoku yuhôti ákoti exoâti kixó'ekone, ákoni ítópoinopike. Má'aina itukapu ihíkavoti kóuhapu'ikinonuke Itukó'oviti ngoyúhopoinopinoe, hainápo mani apêti ítópoinopike. Kúteanemaka koêku áva po'i exóneti ukeâti xokóyoke omínombikenoe, áko'o itukovo po'i kóuhapu'ikinonuke Itukó'oviti, áko'o itukovo kaná'uti kixovókuti nókone uti véxea hó'êke úti.

⁷Noixó íxea ne huxôe kuteâti étakati, áko'o árpa ákoti okoyúho, itea oxôvo, ápe emó'u. Kene eneponi opoéha koêku ne híyeu emó'u, ákoni iyúsea óxokena, haína? Hainâra koéneye. ⁸Kúteanemaka koêku ne huxo húndaru,

enepone kornéta kixonéti. Enepo hákotimo koyúseokono óxeovo, enepo ihaxíka húndaru xapa isukókoti, ákomo éxa húndaru itúkeovo ihaxíkokonoti. ⁹Énomonemakamo kénenoeye. Enepo hákoti keyúho emo'úti éxone po'ínuhiko úti, yanê'e namo kíxoaye éxeahiko yíúho? Kutí ketímo xâne koyuhó-heoti. ¹⁰Ako yumáxapu kó'iyevoku yuhôti yara kúveu mêm yoko ainovo koati iyúseoti kíxone. ¹¹Itea enepo hákoti enjôa yúho ne yuhó'ixonuti, kutí ngoinoâti íhae po'i poké'e, pó'iti emo'úti yúho, epó'oxo kutí koetímakamo íhae po'i poké'e ne yuhó'ixonuti, pó'itimaka emo'úti koyúho. ¹²Kúteanemaka koêku yane kehá'ayi ápeyea ikó'iparaxeopike Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, yéxone itíki ítukeke Itukó'oviti. Yusikóne yopósiki inúxotike ya uhá koêti ne iparáti koukóponoatimo ikéneke Itukó'oviti ne po'ínuhiko xâne égerejake.

¹³Yanê'e, enepone koyúhoti po'i kó'iyevoku yuhôti ákoti exoâti kixó'ekone, yusikóne épemea Itukó'oviti poréxeamaka éxea kixó'ekone, motovâti kou-rapu'ikinoa ne po'ínuhiko xâne. ¹⁴Vo'oku itukovo indúkoti orásum ya po'i kó'iyevoku yuhôti ákoti exoâti kixó'ekone, koati Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti yuhó'ixo Itukó'oviti ya njokóyoke, itea ako íta inzóneu éxea koêku. ¹⁵Ná'ikopomo ángoeye? Indúkotimo orásum koeku itúkeovo Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti yuhó'ixo Itukó'oviti ya njokóyoke ákoti indâ énjea kixó'ekone ya inzóneuke, koane yunzó'ixotimakamo Itukó'oviti ya exoâtike inzóneu. Kúteanemaka koêku imongóvo. Imongóvotimo koeku itúkeovo Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti imokóvo ya njokóyoke ákoti indâ énjea kixó'ekone ya inzóneuke, koane imongóvotimakamo ya exoâtike inzóneu. ¹⁶Itukovo iheyú'ikoti Itukó'oviti koeku itúkeovo ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti koyuhó ya xikóyoke, keyúhoti emo'úti ákoti exoâti kixó'ekone, namo kíxoaye “Amém, énomone ákoeneye” kó'iyea ne xâne xepákuke ákoti ípara kuteâti, enepo yuke'éxa íkero'ixivo xoko Itukó'oviti? Koáhati ákotimo exâ ne yíúho. ¹⁷Kaná'uti mbiú kíxi íkero'ixivo xoko Itukó'oviti, itea akó'oti huva'áxa po'ínuhiko xâne, vo'oku ákoyea éxa ne yemó'u. ¹⁸Koati ingoró'ixovoti xoko Itukó'oviti vo'oku ngo'íparayea ngoyúhoyea po'i kó'iyevoku yuhôti kuteâti, epó'oxo xunané'e njokóyoke yane uhá ketínoe. ¹⁹Itea ya imokóvokutike, yusikóne ngoyúhoyea kali singu koeti emo'úti ya exoâtike inzóneu motovâti ínzikaxea po'ínuhiko xâne, yane ákoyea yumáxapu yúnzo ya po'i kó'iyevoku yuhôti ákoti exoâti kixó'ekone.

²⁰Itínoe mbo'ínu xoko Jesus, hako kutí kenôe kalivôno ya kixeku itíki iséneu. Itea ya váhereke kixovókuti, hainápo kutipasí yáko koati inámatiko kalivôno ávoti éxoneya. Kene ya kixeku itíki iséneu, kutí yáko úsotine xâne éxotine kixoku pónea isóneu. ²¹Yane Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, ha kôe yuho Itukó'oviti:

“Hanemo veínoam yúnzo'ixea ra xanéhiko íhae yâye enepomo ingaítapanahiko kotíveti, xanéhiko íhae po'i poké'e koyúhoti po'i kó'iyevoku yuhôti ákoti itukapu éxone xanéhiko íhae yâye, itea kóyeane ákoyeamo akútiponuhiko” kôe Vúnae. *Izâiya 28.11-12*

²²Yane iyusé kóyeikopo itúkeovo hoénaxovope xunako Itukó'oviti ne koyuhó'iyeti po'i kó'iyevoku yuhôti ákoti exoâti kixó'ekone. Itea haina hoenáxovopeti xoko xâne kutípoti Itukó'oviti. Koati hoénaxovope xunako ipíhponope Itukó'oviti xoko xanéhiko ákoti akutípea emó'u. Kene ne yuho xâne koyúhoti ihíkauvoti kouhapu'ikinoake Itukó'oviti, koati koukóponoti xanéhiko

kutípoti emo'u Itukó'oviti, kene haina vo'oku xâne ákoti akutípo Itukó'oviti ápeino nê'e. ²³Itukapu he'uxínovotinoe ítuke Itukó'oviti ina tirixápunoe keyúhoyi po'i kó'iyevoku yuhôti ákoti exoâti kixó'ekone, ina urúkapu xâne ákoti itukapu íhae xepákukenoe, itukovo xâne ákoti êxa emo'u Itukó'oviti, koyuhópitinoemo itíkivo pepokéxovoti. ²⁴Itea enepo yokoyúhonoe ihíhauvoti kóuhapu'ikinopike Itukó'oviti, ina urúkapu xâne ákoti itukapu íhae xepákukenoe, itukovo ákoti êxa emo'u Itukó'oviti, yu'oxeâtimo isóneu emo'u Itukó'oviti, koane inixópovotimo ítúkeovo pahukóvoti vo'oku yiúhonoe. ²⁵Kouháu'ikino-konoatimo ne isoneûti oveâti isóneuke ákoti po'i exoâti. Yane ipuyúxexotimo iháyui'ikea Itukó'oviti, koane koyuhoâtimo ítúkeovo koati kaná'uti ápeyea Itukó'oviti xepákukenoe.

Konókoti kóyuseyeovo ítúkeovo ne uhá koeti xâne ya imokóvokutike

²⁶Ná'ikopomo koéneye, ítínoe mbo'ínu xoko Jesus? Enepo he'uxínovonoe ítuke Itukó'oviti, ápe po'ínu ûti imokóvoti. Kene po'i xâne, anêko ihíkavoti hó'eke ûti áha íhikaxea. Ina apémaka xâne koyúhóti ihíkavoti kóuhapu'ikinoake Itukó'oviti. Ina keno'óko po'ínu koyúhóti po'i kó'iyevoku yuhôti ákoti exoâti kixó'ekone. Ina apémaka kouháu'ikoati kixó'ekone neko yuhôti. Uhá koeti nê'e, ítúkapuikopo kóukoponea po'ínuhiko ûti ikéneke Itukó'oviti ítúkinokono. ²⁷Kene enepo áva xâne xepákuke koyúhóti po'i kó'iyevoku yuhôti ákoti exoâti kixó'ekone, ako yusíka anú'ukea pi'âti, áko'o mopo'âti koyuhoâti kuteâti nê'e. Epó'oxo konókoti ahe'ó ahe'o kíxeokoko ne koyuhoâti. Ako yusíka xane-xané kíxeokoko koyúhoyea ne uhá koeti ya póhuti pího. Koane konókotimaka ápeyea koyuhópati kixó'ekone neko yuhôti. ²⁸Kene enepo hákoti xâne ko'ipáratí éxea koyúhopea ne kixó'ekone, yusikóne yunú kóyeyea kúveuke imokóvokuti ne xâne mani koyúhóti po'i kó'iyevoku yuhôti kuteâti. Yusikóne ítúkea orásaum ya isóneuke yuhó'ixoti Itukó'oviti ákoti kahanáka emó'u. ²⁹Kene ne koyúhóti ihíkavoti kóuhapu'ikinoake Itukó'oviti, ópoeane pi'âti, áko'o mopo'âti koyúhóti, koékune. Kene ne po'ínuhiko xâne êgerejake, apásikahiko éxea úkeaku ne yuhôti ítúkeovoxo ukeâti xoko Itukó'oviti áko'o ákoyea. ³⁰Enepo áva po'ínu ûti vatá koyêtiya simó koati kóurapu'ikinoake Itukó'oviti, nókone koyúhoyea xapa xâne, konókoti kóyunukeovo ne inúxoti koyúhóti motovâti koyúhoyea ne pô'i. ³¹Vo'oku motóva heú ké'iyi keyúhoyinoe kóuhapu'ikinopike Itukó'oviti, ahe'ó ahe'o kixekókoti, motovâti heú ké'iyi ápeyea inámati yéxone xoko Itukó'oviti, koane motovâtimaka kéxuna'ixikoko ikéneke Itukó'oviti. ³²Yoko koati motovâti sayá'ikopeovo ne xâne koyúhóti emo'u Itukó'oviti. Ápe xunáko koyúhoyea koane kóyunukeovo. ³³Vo'oku haina ahá'inovi Itukó'oviti ákoyea úxepaka koeku ûti ya imokóvokutike, itea kahá'a kóyuseyeovo vitúkevoya.

Kúteanemaka koêku ya uhá koeti imokóvokuti xapa kasása'iupo Itukó'oviti, ³⁴konókoti yunukú kóyeyea ne senóhiko imokóvokutike. Ako yusíka koyúhoyea. Konókoti ítúkeovo kutípoti kuteâti koeku íhikaxeovi ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse. ³⁵Itukovo kaha'âti éxea koêku ne ihíkavoti, épema'ika íma seâpa óvokuke, vo'oku mani hána'iti téyapana enepo okoyúhohiko imokóvokutike.

³⁶Poé'ainoamea iséneu ra yúnzo pe'okoâti yéxi ponóvoku ra koekúti ya undíke? áko'o ikitíxatimea koati úkeaku ne kaná'uti kixovókuti emó'uke

Itukó'oviti xepákukenoe, koane poéhayeanne itínoe ápeino ne emo'u Itukó'oviti. ³⁷Enepone xâne inixópovoti itúkeovo koyúhoti ihíkavvoti kóuhapu'iki-noake Itukó'oviti koyúhoyea xapa xâne, koáne ne xâne inixópovoti itúkeovo kuri'ókovoti Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, exoátimo itúkeovo koati páhoenopi Vúnae ra yúndoenopinoe. ³⁸Itea enepone xâne ákoti itúkoake ra yúndoe, enomónemo ako itúkokonoke nê'e.

³⁹Énomone ngixínopi, itínoe mbo'ínu xoko Jesus, yusíkea itúkeovo keyúhoyi ihíkavvoti kóuhapu'ikinopike Itukó'oviti keyúhoyi xapa xanéhiko, kehá'axo ke'íparayi. Kene ne xâne koyúhoti po'i kó'iyevoku yuhôti ákoti exoâti kixó'ekone, hako seya'íkoa. ⁴⁰Itea uhá koeti itukéti ya imokóvokuti, konókoti kóyuseyeovo koane póneovo koêku.

Kixó'ekone exépukopea Jesus ukópea xapa ivokóvoti

15 ¹Itínoe mbo'ínu xoko Kristu, ngahá'ainopinoe puyákoponeova yokóvo ne inámati ihíkavvoti koyúhoti koeku Jesus ngoyúhoinopike, enepone kitíponenoe yoko hékone tukú koeti kó'oyene. ²Énomonemaka porexópi yenópimo xoko Itukó'oviti, enepo hákotimo kirikôa héki ne ínzikaxopike kuteâti koeku héki inâ nemukoânoe. Kene hákoti koené'eye, koati itukohí kixeâti héki inúxotike.

³Enepone ihíkavvoti éxokonuke Itukó'oviti, enepone koati nokonéti kutípeokono ya hó'êke úti, enepone ínzikaxopikenoemaka yanekôyo, énomone ne koêti: Ivókinovovi Kristu porexópoti ésa'i pahúnevo úti, kuteâtimaka kó'iyea yane yutoéti emó'uke Itukó'oviti, ⁴koane ekóxokonomaka, itea exépukopo ukópea xapa ivokóvoti ya mopó'apeke káxe, kuteâtimaka kó'iyea emó'uke Itukó'oviti. ⁵Éxokopovomaka Péturu, koáne ikénepoke éxokopovomaka po'ínuhiko íhikau, eneponeko nduse koêti. ⁶Ikénepoke, ápemaka po'ínuhiko úti xoko Vúnae noixópatimaka ya póhutike pího. Yoko anú'uko singu koeti séndu nekôyohiko. Xapákuke neko noixópati, enoné'e apétiko, itea ívohikovone po'ínuhiko. ⁷Yane noixopamaka Teáku. Ina noixópatimaka uhá koeti ápostulu, enepohikone páhoe Vúnae koyúhoyea emó'u xapa xâne.

⁸Yane koati ikenétike, ínamaka exókopovonu, undi ákoti kuxoâti kó'iyea neye kuteâti koeku kalivôno veó koêti ipúhikea. ⁹Vo'oku undi koati yupihóvoti ákoyea itóponone xapákuke ne po'ínuhiko ápostulu. Ako omóndokea ínzaxeokono ápostulu vo'oku êno íngoitoponeahiko kotíveti ne ho'uxínovoti ítuke Jesus nóvo, ngaha'âti ungé'exe. ¹⁰Itea enepora ngoépoku kó'oyene, koati vo'ókuke ne hána'iti seánakonú Itukó'oviti njokóyoke. Yoko ako porehí íxana ra hána'iti seánakonú. Ápe pôreupo, vo'oku undíne yupihóvo kó'ítuke-yea ya uhá koeti po'ínuhiko ápostulu, páhoe Vúnae koyúhoyea emó'u. Itea haina úndi kixopóvoneye. Koatíne hána'iti seánako Itukó'oviti kó'ítuke ya njokóyoke. ¹¹Ákomaka yuvâti itúkeovo úndi perekáxo, áko'o itúkeovo po'ínuhiko ápostulu, koati énomone koyúho uhá koeti úti, yoko énomonemaka kitíponoe.

Kaná'uti exépukopeamo ne xanéhiko ukópea xapa ivokóvoti

¹²Koeku koyúhoyea úti xapa xâne kaná'uyea exépukopea ne Jesus ukópea xapa ivokóvoti, ná'ikopo koeti ápeino xâne xepákukenoe koyuhoâti ákoyeamo exépukapa ne ivokóvoti? ¹³Eneponi akoéneikopoye ákoyeamo exépukapa ne

ivokóvoti, ákonikopomaka akána'u exépukopea ne Kristu. ¹⁴Kene eneponi hákoti kaná'u exépukopea ne Kristu, ákonikopo itóponone ne koyúhoyea úti koeku Jesus, epó'oxo ákonimaka itópoinopike kitípi. ¹⁵Koane enepone koyúhoino uti Itukó'oviti, mani ainóvotikopomaka yuhôti semekékexoti, koeku koyúhoyea úti itúkeovo koéxepoepo Itukó'oviti ne Kristu ukópea xapa ivokóvoti. Yoko ákoni íxaneye Itukó'oviti eneponi hákoti exepúkopo ne ivokóvoti. ¹⁶Koáne, eneponi hákoti exepúkopo ne ivokóvoti, ákoni akána'u exépukopea ne Kristu. ¹⁷Eneponi akaná'umaka ákoyea exépukapa ne Kristu, ákonikopo itópoinopike kitípinoe, koane mani pahunévotike yóvoheixoiko ákotine yasa-sá'ipi ne pehúnevo. ¹⁸Haina póhutine nê'e, itea enepone ivohíkovotine kutípoti Kristu, mani evókovotine yonópotihiko ipihóponovokutike. ¹⁹Eneponi itukápuikopo póhutine yara kúveu mêum ápeyea kúxone úti xoko Kristu, mani uti koáti kixeóvovoti ya uhá koeti xâne yara kúveu mêum.

²⁰Itea koati kaná'uteoxo exépukopea ne Kristu ukópea xapa ivokóvoti. Koati énomone itukóvo inúxoti exepúkopotí ya uhá koeti ivokóvoti exepúhikopotimo. ²¹Vo'oku kuteâti koeku turíxeovo ápeyea ivokóvoti yara kúveu mêum vo'oku póhuti hóyeno, énomonemaka koéneye ápeyea exepúkopotimo ukoepâti xapa ivokóvoti vo'oku po'i hóyeno. ²²Kuteâti itúkeovo vo'oku Ádaum ivókinovo ne uhá koeti xâne, énomonemaka koéneye itúkeovo xoko Kristu exépukopeamaka ne uhá koeti xâne. ²³Ápe ne koati inúxoti, ina keno'óko ne po'ínuhiko ikénepoke. Kristu inuxô exépukopo ukópea xapa ivokóvoti. Ikénepoke, ina keno'ókomaka ne kutipoâti. Exepúhikopotimakamo nê'e aukápapu Kristu. ²⁴Yane kousókovotinemo uhá koêti, koane uke'éxeatinemo Kristu xunáko ne tutíyehiko koêkuti pahúkoku, enepone uhá koeti pahúkoti ákoti inixákana híyeu vanúke, koánemaka ne inixóneti yara poké'e, yóko'omaka ne koêkuti po'íhiko xunáko apêti. Ínamo kuri'ákapa Itukó'oviti, Há'a, ne natíxoku. ²⁵Vo'oku konókoti itúkeovo Kristu natixô imókonemo apayáso ya uhá koêti, uke'éxapeanemaka xunáko ne uhá koeti anáne. ²⁶Yoko enepone vanáne uke'éxokonotimo koati ikenétike, énomone ne pevóti. ²⁷Vo'oku hara kôe emó'uke Itukó'oviti: "Poréxoá Itukó'oviti ne Kristu payásoyea ya uhá koêti". Enepo koyúho itúkeovo Kristu payasô ya uhá koêti, iyúseo ákoyea itúkapu kixoti payásoyemo ya Itukó'oviti, enepone porexoâti kó'ieyaneye. ²⁸Yoko enepo apayásone Kristu ya uhá koêti, kuri'ókopovatinemo ne Há'a, enepone porexoâti kó'ieyaneye oukeke uhá koêti, maka itúkapune Itukó'oviti payasô oukeke uhá koeti koekúti.

Koati kaná'uti koéxepukopeekonomo muyo úti

²⁹Kó'oyene hara ngxípinoe: Eneponi hákoti exepúkopo ne ivokóvoti, nánikopo kó'eye ne xâne ahíkovoti hó'eke úti ya iháke xâne ivokóvotine? Eneponi hákoti exepúkopo ne ivokóvoti, nánikopo koeti áhikinovohiko ya iháke? ³⁰Kene úti, nánikopomaka koeti ixómoino kóxuna'ixovo úti vínonexinovo tiú'iti koekúti ákoti kayunúkavi? ³¹Káxe, káxe ínonenjinovo pevóti. Koati kaná'uti nê'e, itínoe mbo'ínu xoko Jesus, kuteâtimaka kaná'uyea itíkivonoe éyenjovope ikéneke Kristu Jesus, enepone Vúnae. ³²Eneponi yupíheovo ngóxuna'ixeovo índea ne êno kotíveti koekúti ya pítivokonake Êfezu, kutí koe ongópoti êno ipúhokovoti hó'openo. Itea eneponi hákoti ngúxone xoko Itukó'oviti énjone kousokeovomo, kutínikopo itópoinonu ixómoyea ngóxuna'ixovo?

Eneponi hákoti kanâ'u exépukopea ne ivokóvoti, yusikónenikopo yuíxeovo níkea úti yoko vénoyeovo vo'oku poéhaneni pevóti kúxoixo úti.

³³Hákonoe yaupú'ikopovo yarâ'a: Koêkuti yómoti kahá'ineyea xâne ákoti kayúsea kixoku itúkeovo, koesáyu'ixokonotimakamo kixoku itúkeovo yane kahá'ineyea. ³⁴Konókoti iyúkopeovo iséneu kuteâti motókeyea ké'iyi. Hákonoe ixomo pehukóvo, vo'oku ápeyea xâne xepákuke ávoti êxa Itukó'oviti. Yoko metókeano e nepo kateyákapi ra yúnzo.

Inámatimo koépoku muyo úti vexepúkapa vukapêa xapa ivokóvoti

³⁵Ínani áva koêti: "Namo kixó'oye exépukopea ne ivokóvotine? Namo koépye ne mýyo exepúkapané?" koetímeamo. ³⁶Koati ákoti iséneu itínoe xâne koetíneye yúho! Hane ínzokoa koeku ake nonéti neóne. Konókoti ekóxeokono inúxotike ina ihonópo. ³⁷Epó'oxo enepo neonê, koati áke né'iyi kuteâti ake tiríku, áko'o itukovo koêkuti po'i ake nonéti. Kene ako ná'iyekana xúve úsotine. ³⁸Koati Itukó'oviti itukínoa kó'iyevoku ne xuve nonéti, koêkuti ahá'inoa kó'iyea. Póhutihiko ake nonéti, itúkinoa Itukó'oviti kó'iyevoku ne xúve. Koêkuti kíxoaku Itukó'oviti, énomone koéneye kuteâti ínixone unátiyea.

³⁹Ako akútikoko kó'iyevoku ne uhá koeti apêti omíxone yara kúveu mêm. Pó'iti koêku ne koxé'u xâne yane hó'openohiko. Pó'itimaka koeku koxé'u ne hó'openo ôti yane hê.

⁴⁰Pó'itimaka koeku koxé'u ne íhaehiko vanúke yane ovâti ra kúveu mêm. Enepone úhe'ene ne íhaehiko vanúke, koati pó'iti ya úhe'enehiko ovâti ra kúveu mêm. ⁴¹Koati pó'iti úhe'ene ne uhápu'ine káxe yane uhápu'ine kohê. Koane pó'itimaka úhe'ene ne uhápu'ine hékerehiko. Muhíkova xapákuke ne hékerehiko, ako akútikoko úhe'ene uhápu'ine koane xunáko.

⁴²Kúteanemakamo koêku exepúhikapané ne ivokóvoti. Kuteâti koeku ake nonéti inâ nokóno ákoyea akútea koêku ihonópone, énomonemaka koéneye koxe'u xâne. Pó'iti koêku ekaxápakanané, yane exepúkapané. Ekoxókonone mýyo ne ivokóvoti, pihínoti imýyukea, itea exepúkapané, itopónoatinemo ne apéyeati ákotinemo hunókoku. Ekoxókonone, ákone aúhe'eka itea exepúkapané, yupihovó koetímó úhe'ene. ⁴³Ekoxókonone, ákone xunáko itea exepúkapané, yupihovó koetímó xunáko. ⁴⁴Ekoxókonone, koati muyo xâne yara kúveu mêm itea exepúkapané, kutipasí koepoâtinemo ne íhaehiko vanúke. Koeku ápeyea muyo xâne yara kúveu mêm, koati kaná'utimaka ápeyea mýyo ne íhaehiko vanúke. ⁴⁵Vo'oku hara kôe ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti: "Eneponeko Ádaum, inúxoti hóyeno, poréxokono ómíxekuyeovo" kôe. Kene ne simôti hunókokuke, pó'i Ádaum kixonéti, enepone Xe'exa Itukó'oviti, énomone porexókono itúkeovo úkeaku ne inámati apéyeati ákoti hunókoku. ⁴⁶Yoko haina kuteâti koeku apêti ya vanúkeke ne inuxô, itea hane inuxô kuteâti koêku yáye yara poké'e. Ikéne-poke, ina keno'óko kuteâti koêku ya vanúkeke. ⁴⁷Eneponeko inúxoti Ádaum itukéti ya móte, koati íhaene yáye yara poké'e. Kene ne pí'ape Ádaum kixonéti, koati úkeakune ya vanúke. ⁴⁸Kuteâti koeku itúkeovo íhae yáye yara kúveu mêm neko inúxoti hóyeno, énomonemaka koéneye ne uhá koeti po'ínuhiko xâne apêti yara kúveu mêm. Koane kuteâti koêku ne hóyeno íhae vanúke, énomonemakamo koéponeye ne po'ínuhiko xâne yonopâtimakamo ne vanúke. ⁴⁹Kuteâtimaka víkutipasikeova ne inúxoti xâne apêti yara poké'e, konokoâtimakamo víkutipasikopeova ne hóyeno íhae vanúke, enepone Kristu.

Poe'ápoatimo mûyo ne âvoti ivakápu enepo aukápapu Jesus

⁵⁰ Koati ngxópitinoe, itínoe mbo'ínu xoko Jesus, ákoyeamo kalíhuina yonópea natíxokuke Itukó'oviti ne muyo xâne yara poké'e, enepone ainóvoti naúti yoko íti. Enepora muyo úti kó'oyene vekotí'ikomo pevótike, ákomo kalíhuina yonópea xoko Itukó'oviti xoko ákoyeakunemo aúke'e.

⁵¹ Énjakapivonoe koûrapu'ikinonuke Itukó'oviti, koekúti âvoti exákana yane-kôyoke. Ákomo uhá vákoe vivókeovo, itea uhá koépotimo úti ápepeamo inámapoti muyo úti. ⁵² Koati hú koetímó poé'apea ne muyo úti kuteâti hú kó'iyea ne iromíkeati. Énomonemo koéneye enepo axapápune torombétana Itukó'oviti, enepone oxóvotimo auké'ene ra kúveu mêum. Axapúne, exepúhikopotinemo ne ivokóvoti, yoko apêtihihikomo inámapotine mûyo ákotinemo uké'eyeaku. Yane uhá koetínemo úti poé'apeamaka muyo úti. ⁵³ Vo'oku enepora kixeóvoti muyo úti vekotí'ikomo pevótike, konókotikomo ápeyea inámati koépoku ákotinemo itâ pevóti. Koane enepora muyo úti kó'oyene apêtimo hunókoku, konókoti poé'apea koêku maka hákone uké'eyeaku. ⁵⁴ Yaneko káxe ipakápapune koêku ra muyo úti ákoyeakunemo veka pevótike, koane ákoyeakunemo aúke'e, yane tokopóvotinemo ne yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti xoko kó'iyeku:

“Vítóane ra pevóti. Koati hunókokune ne ivokeóvoti!” koêti. *Izâiya 25.8*

⁵⁵ “Koati ákotine xunáko ne pevóti. Ákone xunáko íkoitoponeokono

kotíveti ne xâne vo'ókuke. Koati uké'etine nêe” kôe. *Ôzeyá 13.14*

⁵⁶ Enepone ápeinoke xunako pevóti iyónopea xâne ipihóponovokutike, koati vo'oku ítúkeovo pahukóvotihiko. Epó'oxo koati vo'ókuke ne Ponóvoti Kixovókuti, yutóxovoku ne páhoenokono xâne ítúkea, iyúseinoke ítúkeovo pahu-kóvoti. ⁵⁷ Itea aínapo ákoe Itukó'oviti, enepone porexó'oviti vítea xunáko ne pahunévoti koane xunáko ne pevóti vo'oku ítúkeinovi Vúnae Jesus Kristu.

⁵⁸ Énomone ngxínopinoe, itínoe mbo'ínu xoko Kristu ákoti omotóva ongóvo: Kéxuna'ixapu ikéneke Vúnae. Itíkapunoe ákoti motovâti kátavokea yara hó'e úti. Hákomaka momí yakôe ya ítúkeke Vúnae, yexoâti ákoyea évakapu ne ke'ítúkeino Vúnae.

Huvó'oxeake íhae Koríntu ne íhae Njúdeya

16 ¹ Kene ne tiúketi hivó'oxikemo ne po'ínuhiko kasása'iupo Itukó'oviti, hane íxeanoe kuteâti yunzó'inoa ne po'ínu úti ya imokóvokutihiko ya Ngalásea. ² Péhutinoe, hexáka ne yêho tiúketi heú koeti lúmingu. Némoe exoâmo yé'akeye ne héxae itukovo lúmingu. Uná una íxeanoe, maka hákone konóko ítixoepovoikomaka nzimané'e xepákuke. ³ Enepo nzimapíneneo, mbahukoâtimo ne po'ínu úti, koêkuti neívokoemo, motovâti ómea ne tiúketi hivó'oxike ne po'ínuhiko úti ya Njeruzálem, epó'oxo usó ngxixinoâtimo ne koyuhópeti ómonehiko, kouhápu'ikovoti ítúkoponovoke ya xapákuke. ⁴ Koáne enepo okonókovo, njaneâtihihikomakamoya.

Âha ítúkea ne Poûlu

⁵ Ungapeâne Masêdonea, vengopópitinoemo vo'oku koati apêti inzóneun darú'uxea Masêdonea. ⁶ Ako tópi koêku kali xu'íkeneyeamo óveam xepákuke. Koímaiti herú ngxíxea kaxena kásati xepákuke motovâti hivó'oxinunoe indóponea ne po'ínu yónongumo, nóngonemaka indóponea. ⁷ Vo'oku yara

koeku kó'oyene, ako angáha'a pohu vekó ngó'ieopinoo, itea ngúxo'a kali nju-
'íkeneyeamo xepákuke enepo itukapu ahá'inonu Vúnae.

⁸Kene óvonguikonemo yáye ya Éfezu tukú koeti kaxena ayuúti, enepone Pentekósti. ⁹Vo'oku anéye êno hána'iti itukéti imihé'okinonuti ngoyúhoyea emo'u Itukó'oviti, xaneâtimaka enó'ieya okopónuti.

Koêku ne Timóti yoko Ápolu

¹⁰Enepo simapíneno ne Timóti, yéxaka elókeyea yokóvo símea, maka aúhepene isóneu xepákuke, vo'oku koati ko'itúkeinotimaka Vúnae nê'e ngu-
teâtine. ¹¹Konókotimaka tíyi nê'e, koane hivá'axa motovâti káyukopeovone yáye njokóyoke ákoti yuvâti. Vo'oku nguxopâtimo aúkopeovo, koánemaka ne po'ínuhiko úti xanépone.

¹²Kene ne Ápolu, po'ínu úti xoko Kristu, enóne ngoyúhoinoa yusíkea xané-
'eyea ne po'ínuhiko úti noixóponopitinoe, itea ávovo akáha'a píhea yara koeku kó'oyene. Simapúne unátiyeaku yónea, kóyeenemo itóponeopinoo.

¹³Yokóhiyanavo, itíkapunoo iyukóvoti isóneu. Áxunamaka iséneu ikéneke Vúnae ákoti itevákinoe héki. Hákomaka píke, koane kéxuna'ixapunoo ikéneke Vúnae. ¹⁴Heú koeti ítikeyo, itíka ya ákoyea omótovokoko yokóvo.

Koêku ne Étefana, Futunátu yoko Ákaeku

¹⁵Kó'oyene anéye anjá'inopinoo, itínoe mbo'ínu xoko Jesus. Yéxoanoe itú-
keovo inúxotihiko hokópoti Jesus ya Ákaya ne Étefana yoko uhá koeti xâne óvokuke, koane itúkeovomaka kuri'ókovotihiko Vúnae huvó'oxea kasása'iu-
pohiko Kristu. ¹⁶Ngahá'ainopinoo tíyi nekôyohiko koane ákoyea kepáyasa-
kinapa. Énomonemaka yákoyeneye xapákuke uhá koeti po'ínuhiko ko'ítuketi ítu-
ke Itukó'oviti kuteâti nê'e, enepone ha'ínehiko úti ítukeye Itukó'oviti.

¹⁷Koati elóketi ongóvo koeku símeonu evo Étefana, koane Futunátu yoko Ákaeku, vo'oku êno huvó'oxeonu koeku itúkinonu kuteâti mani ítikeyonon
eneponi yáva yáyeke. ¹⁸Koati kouhépekopotihiko inzóneu koánemaka iséneu. Motókea itúkeovo koati teyonéti xapákuke úti ne xâne kuteâti.

Íkopovope Poúlu

¹⁹Yúhoikopinoo ne po'ínu úti ho'uxínovoti ítukeye Itukó'oviti íhae ra poké'exa
Ázea. Koati ênoti inákurukeovopi ya ikéneke Vúnae ne Ákila yoko Pirísila, koánemaka ne ho'uxínovoti ítukeye Itukó'oviti óvokuke. ²⁰Yúhoikopinoemaka heú koeti po'ínuhiko úti xoko Jesus yáyeke.

Yíhaikakanoe, siunoné kixekókoti kuteâti kixókokoku úti yúhoikeokoko úti, imeâti sasá'ikoke iséneu vo'oku itínoe kopo'ínukokoti xoko Kristu.

²¹Enepora yúndoenopinoo kó'oyene inángurukeovopike, koati yútoe vô'um, undi Poúlu.

²²Koati konokoâti ákoyea omótova vokóvo ne Vúnae Jesus. Koêkúti xâne ákoti akoéneye isóneunoa, motókea yonópeamo ipihóponovokutike.

“Ehá'ani ákoyeane ahíkapu aúkopovope ne Vúnae Jesus” ngôe.

²³Itúkapu hána'ítike seánakovi Vúnae Jesus yóvoheixonoe.

²⁴Uhá ngixópinoo mbahúkinopi ákoyea omótovopi ongóvo, uti kopo'ínuko-
koti ikéneke Kristu Jesus.

Hunókokune.

2 KORÍNTIU

Pí'ape yutóxinoa Poûlu ne kutípoti Jesus íhae Koríntu

Ikénepoke yutóxinea Poûlu ne 1 Koríntiu, ápemaka po'i yútoeno kutípoti Jesus yaneko pitivóko, itea ako iríkapu ya Bíbilea. Xapákuke ne íhae Koríntu yanekôyo, ápe xâne ikaxú'iti okóvo namukôa neko koyuhópeti, ikotívexoati ne pahunévoti. Itea ápemaka po'ínuhiko xanéya okópoti Poûlu koyuhoâti ákoyea itúkapu koati kaná'uti páhoe Jesus Kristu nê'e, koane ákoyeamaka yusíka sayá'ikea xâne pahukóvoti ya imokóvokutike. Yaneko yutóxinoa Poûlu, éxokovo itúkeovo koati kaná'uti páhoe Jesus Kristu, hainá'iyea kuteâti ne po'ínuhiko xâne ákoti itukápu páhoe Kristu itúkovotihiko ápostulu. Koyúhoamaka Poûlu koêku ne koati kaná'uti hokoti Jesus, koane koeku vinámapea vo'oku ítukeinovi Jesus Kristu.

1 ¹Yundóxinopinoe, undi Poûlu, undi ápostulu páhoe Kristu Jesus koyúhoyea emó'u xapa xâne, kuteâtimaka ahá'inonu Itukó'oviti indúkea. Anéyenemaka njokóyoke ne Timóti, po'ínu úti xoko Jesus. Pahúkinopeanoé úti ra koyuhópeti, itínoe ho'uxínovoti ítuke Itukó'oviti ya pítivokonake Koríntu, koane paúkinoamaka úti ne uhá koeti po'ínu kasása'uppo Itukó'oviti ya uhá koeti Ákaya.

²Itúkapu hána'itike seánakopi Itukó'oviti, Ha'a úti, yoko Vúnae Jesus Kristu yóvoheixonoe, koane úhepetike isoneûti ukeâti xokóyoke.

Íkoro'ixovo xoko Itukó'oviti ne Poûlu

³Iháyu'ikakana ne Itukó'oviti, Ha'a Vúnae Jesus Kristu, úkeaku uhá koeti seanákoti, úkeakumaka uhá koeti isoneûti kouhépekopoti isóneu xâne. ⁴Koati énomone kouhépekopo visóneu ya uhá koeti tiú'iti koekúti vékoku úti, motovâti kouhépekeopeamaka uti isóneu ne po'ínuhiko xâne ya koêkúti kó'iyevoku kotíveti koekúti tokópone. Enepone veínovike Itukó'oviti kouhépekeopea visóneu, énomonemaka veínoa úti kouhépekeopea isóneu ne po'ínuhiko xâne. ⁵Vo'oku koati ákoti yumaxápu tiú'iti koekúti tokópone úti, kuteâtimaka vékoku ne Kristu yanekóyoke. Yoko kuteâti itóvoku hána'iko ne tiveko koeku úti, énomonemaka koéneye hána'iko ne kouhépekeopeakono visóneu ukeâti xoko Kristu. ⁶Itukovo koitóponovoti uti kotíveti ya itukétike, úndi yoko nza'ínehiko, kó'inokeneye motovâtimaka hivó'oxikononoe ikéneke Vúnae koane ítíkivo koítovone. Itukovo kouhépekopati Itukó'oviti ne inzóneu, koane isóneu ne nza'ínehiko, kó'inokeneye motovâti kó'iyeanemakaye iséneu ikéneke Vúnae, kutí'inokemo iteâti víki ne tiú'iti koekúti ákoti amuyá'i iséneu,

kuteâtimaka vítea vékea úti. ⁷Enepone kúxone úti ké'iyinemoye, haina kuxonetihí koêti, véxoa kousokeovomo. Kene koeku víkinoe kotívetike koekúti kuteâti úti, kouhépekopotimakamo iséneu ne Itukó'oviti kuteâtimaka kouhepekoepa visóneu ikéneke.

⁸Ítínoe mbo'ínu xoko Jesus, ngahá'a yéxinoe koêku ne kotíveti koekúti vékoku úti, úndi yoko njánena ya poké'exa Ázea. Koati yupihóvoti tivéko ne koekúti yonoti vouúkeke. Ákone xunako úti víteovamo. Vikútixa mani vivokóvotinemo. ⁹Ya xokóyoke úti, mani ákotine vitóvoku, mani vivohíkovotine. Kó'inokeneye, maka hákone kuvovópovo úti, itea itúkapune Itukó'oviti, enepone koexépukopoti ivokóvoti kuvóvo úti. ¹⁰Énomone koitóvovi yane êno koímaiti koekúti kaha'ati uké'exeovi. Énomonemaka kúxoixo úti koíteovovikomo ya káxehiko keno'ókoti, ¹¹koêkumaka hivó'oxivinoe ya orásaum, yepemínoviti xoko Itukó'oviti motovâti enó'iyeamo xâne xepákukenoe ikoró'ixovoti xoko Itukó'oviti vo'ókuke ne hána'iti kixó'ovikumo Itukó'oviti ya seána-kovike, enepo yumapâ orásauna ne ákoti yumaxápu po'ínu úti epemínoviti.

Ípoko isóneu ne Poúlu vo'oku mani yónea

¹²Enepone éyenjovope ikéneke Itukó'oviti, énomone énjea sasá'iyea inzóneu ákoti indukáhea ra yúnzo koeku ngó'iyea itúkeovo sasá'iti ne ngxoku indúkeovo ya xapa uhá koeti xâne, ínapoxo xepákukenoe, ákoti indukáheapu. Koati énomone koéneye ngxoku indúkeovo nonékuke Itukó'oviti, hainá'iyea ya exóneti ítuke ra kúveu mêum, itea koati vo'ókuke ne seánakonu Itukó'oviti. ¹³Ako po'i kixó'ekone ra yúndoenopinoe ákoti itukapu motovâti yéxinoa iséneu yihaíkane. Yoko ngúxoa heú kixinoemo yéxi koêku, ¹⁴kuteâti tiríxivo yéxi koeku úti kó'oyene vitúkeovo yéyexovopemo yaneko káxe aukápapu ne Vúnae Jesus Kristu, kuteâtimaka itíkivonoemo véyexovope, úndi yoko nza'ínehiko yaneko káxe.

¹⁵Vo'oku énjeaxo kó'iyeaneye iséneunua ra koekútihiko, ngoúsokone inzóneu tumurí ngó'iyeamo xepákukenoe yanekóyoke, motovâti vengópeopimaka. Yane mani kuri'úxovoti ne unako kêku ikéneke Vúnae omínombikenoe. ¹⁶Kó'inokeneye ne ánja, mani hivó'oxonutinoe ungóponea ya Masêdonea, epó'oxo koeku itúkeovomaka ánja vengópeopi ungopeâti Masêdonea, mani ngaha'âti hivó'oxopinumaka yóneam Njúdeya. ¹⁷Koeku usó'iyeanee inzóneu indúkea nê'e itea ako mbíha, kutí kó'inopinomea ngoyuhóheoti. Enepo apê inzóneu indúkea koekúti, kutí kó'inopinomea pohu isoneú ngxone, ákoti ambasíka isóneunonu Itukó'oviti, kuteâti koeku xâne "Êm" koêti, upánini ako kausaka emó'u. ¹⁸Itea ako ákoeneye. Kuteâti kaná'uyea itúkeovo kuvovóneti ne Itukó'oviti, motóvamaka kitípi vemó'uinopinoe ákoyea itúkapu "Êm" ngxópíntinoe, koeku ápeya inzóneu ákoyea ngaévesaka emó'um. ¹⁹Vo'oku enepone Xe'exa Itukó'oviti, Kristu Jesus, enepone koyúhone úti xepákukenoe, úndi koánemaka Síla yoko Timóti, haina kuteâti koeku xâne "Êm" koeti itea ako kaéveseka emó'u. Koâti kuvovóneti ne Jesus. Koati kuteâti "Êm" koêti, koeku kousokea uhá koeti páhoenaa Itukó'oviti ítúkea. ²⁰Vo'oku uhá koeti yuhu Itukó'oviti mekúke koêkumo ne ítuke xapa xâne, enepone koati yuhóti ákoti aukápapu ikéne, aínovo kousókovoti xoko Jesus. Aínovo "Êm" koêti xokóyoke. Koati vo'ókumaka ítukeinoví Jesus "Kaná'uteoxo" kó'ino úti, kutí'inokemaka ihayú'ikokonoti Itukó'oviti. ²¹Yoko enepone koxunákoviti ikéneke Kristu, úndi yoko nza'ínehiko, énomone Itukó'oviti,

enepone koxunákopitinoemaka ikéneke. Énomonemaka noivókokoxovi vitúkeovo ovóxe, ²² itukínovitimaka hoénaxovope vitúkeovo xanéna yaneko porexó'ovea ne Sasá'iti Omíxone ovo'ó kó'iyevovi, enepone inúxoti pónevike Itukó'oviti kixo'è-kinoviti kóusokinoveamo ne uhá koeti po'ínuhiko yuhó'inovi.

²³ Ya iháke Itukó'oviti, ngoyúhoinopinoo itúkeovo koati kaná'uti ra yúnzo ávovea aúngapapu ya Koríntu noínjoponeopinoo, vo'oku ákoyea angáha'a ngoíkaxu'ikeano e yokóvo, eneponime a ongonókoa nzayá'ikeopinoo. ²⁴ Yoko haina kaha'áti úti kapáyasokinovopinoo úti ya ikéneke Vúnae, úndi yoko nza-'ínehiko, kó'inokeneye ne yúnzo, itea koati vo'oku vitúkeovo huvo'óxopitinoe, kaha'aínopiti uti kufí'uxeovo elókeko yokóvo ikéneke Vúnae. Kene yane kívivo Vúnae, koati títiu keyétinoe.

2 ¹ Koeku kó'iyeaneye, ngoúsokone inzóneu ávoveamo aúngapapu hú koeti xepákuke, koeku ngónokeamea nzayá'ikeopinoo, mbuváti ngoíkaxu'ikea yokóvo. ² Indukápuikopo koikáxu'íkoti yokóvo, kutí'ikoponi ne iko'élokexopoti ongóvo? Ákoni po'ínu ákoti itukapu itínoe, enepone ngoíkaxu'ikeake okóvo. ³ Énomone kutí'inoke yundoxínopitinoe yanekóyoke, maka enepo nzimapíne, hákone ikaxú'i ongóvo ve'ókuke, itínoe mani kutí'inoke elóketi ongóvo. Koati ngutipoáti kutí'iyeamo iséneu ne inzóneu elókeyeamakamo yokóvo, uhá ketínoe, enepo nzimapínoe ya elókekoke ongóvo. ⁴ Vo'oku yaneko yundoxínopinoo, koati hána'iti ikáxu'iyea ongóvo koane kotíveyea inzóneu. Koati énoti íyoyeam. Yoko haina ombosíkoti ngoíkaxu'ikeano e yokóvo, kó'inokeneye ne yúndoenopi yanekóyo, itea koati ngaha'aínopitinoe yéxi yupíheovo ákoyea omótovopinoo ongóvo.

Yuhu Poúlu vo'ókuke ne pahukóvoti yanekóyoke koyúseopovotine

⁵ Enepone xáne ominópitinoe ikáxu'ine yokóvo vo'oku pahúnevo, haina úndi váherexino ítuke. Koati itínoe kixóneye. Itea motováti ákoyea yupíhapu tiú'iko ra yúnzo vo'ókuke ne kixotíneye ítuke, haina ngoyuhoáti yupíheovo kixópikunoo, itea kóyeane itóponea uhá ketínoe ne ikaxúneti okovóti vo'ókuke. ⁶ Yoko motóvaikone ne sayá'ikeokonoke nê'e, koeku enó'iyea xáne xepákuke saya'íkoati. ⁷ Kó'oyene, ya koékuni ípihiko tumúne ne seyá'iki, oránane ákoyeane ávaheixa iséneuke ne váhere ítuke, kutí kixeáti ákoyea pahúkapu nê'e. Keúhepekapinamaka isóneu, mará'inamo yupíhapu ikáxu'iyea okóvo vo'ókuke neko ítuke ákoti aunáti. ⁸ Énomone ngxínopinoo yusíkea yéxoki ákoyea omótova yokóvo. ⁹ Énomonemaka yundóxinopinoo yanekóyo, ngahá-'ati noínjea itíkivoxo koati itukoáti uhá koeti ne injíko'okopike. ¹⁰ Yoko enepo hákotine yunakóa iséneuke ne váhere ítuke po'i xáne, ngúteanemaka. Vo'oku enepone xáne kutí ngxíone ákotine pahúnevo enepo apê pahukóvoti ngxíoneye, koati ve'ókukeno ngxínoakeneye ya nonékuke Kristu, ¹¹ maka hákone ito'óvi Satánae ya éxeako, vo'oku haina ákoti vexá ápeyea váhere ahá'inoviya.

Ako koati úhepeyea isóneu Poúlu koeku ákoyea takapa Títu

¹² Yaneko nzimoné'e ya Torôadi ngoyúhoponea ne inámati ihíkavoti koyúhoti koeku Kristu, míhe'okinonu onjéne ne Vúnae Itukó'oviti indúkea ne itukéti. ¹³ Itea ako aúhepe inzóneu koeku ákoyea ndakapa Títu, enepone mbo'ínu xoko Jesus. Énomone ungópoino poké'exake Masêdonea, ike íngopi-nevohiko po'ínu úti xoko Jesus yane pitivóko.

Vito uhá koeti koekúti ya xunákoke Kristu

¹⁴Itea íngoro'ixinovo Itukó'oviti, enepone porexó'oviti kóyekuneyea vítea uhá koeti koekúti ya koeku kúveovo uti Kristu. Koati úti veínoa Itukó'oviti kotóhineyea éxeokono koêku ne Kristu ya uhá koeti vékoku úti, kuteâti koeku koati únati xêru ákoyea malíka yónoku ihópune. ¹⁵Vo'oku ya xoko Itukó'oviti, utíne ne kutí koeti koati úheti ihopúnети kotohíneoti koeku Kristu xapa xâne. Énomone koéneye úti xapákuke xâne kasása'upone Jesus ya pahúnevo, koánemaka xapákuke xanéhiko evókovoti, yonópotihikomo ipihóponovokutike. ¹⁶Itea xapákuke ne xâne yonópotimo ipihóponovokutike, uti kutí koeti ihopúnети kixo'êkinoati pevóti. Kene xapa xâne kutípoti Kristu, kutí koe uti úheti ihópune kixo'êkinoati inámati apéyeati ukeâti xoko Itukó'oviti. Ápeikopo motokeâti ítúkea itukéti kuteâti? ¹⁷Haina uti kuteâti po'ínuhiko xâne, enepohikone pohu itukó kixoti namúkope tiúketi ne koyúhoyea em'o'u Itukó'oviti. Nonékuke Itukó'oviti, uti koati ovoxe Kristu ákoti itukáheapu koyúhoyea em'ou. Yoko koati Itukó'oviti pahukó'ovi vitúkea ne itukéti.

Koati únati ne inámati kixovókuti ítukeinovi Itukó'oviti

3 ¹Kutí kó'inopinoemea kapayásokopovoti úti koeku kó'iyeaneye yútoenopi úti? Konókotikopomea vómea koyuhópeti kuteâti ómone po'ínuhiko xâne? Hane ngíxo véxokopovo koeku símeopínoe úti, itukovo vómone vukopeâti xepákuke vukopóno xapa po'ínuhiko xâne. ²Ako kalíhuina! Enepone koyuhópeti vómone koyuhó'oviti, énomone itínoe. Kutí koe vomíxoneke yutóxovo. Yoko koati éxone yoko yúho'iu uhá koeti xâne. ³Koati iyúseoti ítúkeovo yutoéti kóusexone Kristu koeku kó'ítukeyeya uti ítúke Itukó'oviti xepákukeneoe. Hainámaka tinta yutóxeovo, itea koati Sasá'iti Omíxone ne kaná'uti Itukó'oviti yutoxôa. Hainámaka mopoíke yutóxovo kuteâti koêku ne Ponóvoti Kixovókuti mekúke, itea koati isóneuke póhutihiko xâne yutóxovo.

⁴Ya nonékuke Itukó'oviti, véxoaxo kó'iyeaneye ne kixovókuti vo'oku ítukeinovi Jesus Kristu. ⁵Kene haina apéti xunako úti, kutí'inoke vitoâti vitúkea ne itukéti, itea Itukó'oviti koxunákovi vitúkea. ⁶Énomonemaka kouséxinovi uhá koeti nókone úti ya ikéneke, motovâti koyúhoyea úti koêku ne inámati kixovókuti ítukeinovi Itukó'oviti. Yoko enepora inámati ítukeinovi, haína yutoéti kuteâti mekúke yane Ponóvotike Kixovókuti yútoe Muíse, itea ainóvoti xunako Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ovâ. Vo'oku enepone Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, kóuhapu'iko pahúnevo xâne, exókoati motókeyea yonópeahiko ipihóponovokutike. Itea enepone Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, ikó'ínamakopovi koane poréxovi inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku.

⁷Enepone Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse yutoxóvoti pe'úkuke mopô, enepone kóuhapu'ikoti pahúnevo xâne, exókoatihikomaka motókeyea yonópea ipihóponovokutike, koati éno hána'iti úhe'ene Itukó'oviti xokóyoke inâ porexôa Itukó'oviti kutí'inoke ú'uhapu'i koyêti none Muíse. Koati vo'oku xunako uhápu'iyea, upánini pihínone uké'epea yanekóyoke, ákoinoke íta izaraelítahiko komómoyea ne none Muíse. ⁸Koeku kó'iyeaneye ne úhe'ene Itukó'oviti yanekóyoke, inamá'axo ipuhíko kó'oyene xokóyoke ne inámati kixovókuti ítukeinovi, koeku ovo'ó kó'iyeeovi ne Sasá'iti Omíxone. ⁹Enepone Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, koati kixovókuti kóuhapu'ikoti pahúnevo

xâne, exókoatimaka yonópeamo ipihóponovokutike, itea koeku enó'iyea ipúhikea úhe'ene Itukó'oviti yanekóyoke inâ porexókonoa, inamá'axo itukóvo êno ihayú'iuti koekúti ne inámati kixovókuti ítukeinovi Itukó'oviti kó'oyene, enepone poréxoti xâne ponópeovo nonékuke Vúnae. ¹⁰ Énomone ngó'ino: Enepe kixovókuti yaneko mekúke ênoti úhe'ene Itukó'oviti xokóyoke, kutí koéneoxo koati ákoti úhe'ene nonékuke ne êno hána'iti úhe'ene Itukó'oviti ovâti ne inámati kixovókuti ítukeinovi kó'oyene. ¹¹ Vo'oku itukovo apêti êno úhe'ene Itukó'oviti mekúke xokóyoke neko kúxoti kixovókuti uke'épotine kó'oyene, inamá'axo ovâ úhe'ene Itukó'oviti ne inámati kixovókuti ítukeinovi kó'oyene, enepone ákotinemo uké'eyeaku.

¹² Koeku kó'iyeaneye ne hána'iti kúxoixone úti xoko Itukó'oviti, véxone koúsokeovomo, ákoneoxo píka koyúhoyea úti ne emo'u Itukó'oviti. ¹³ Ako vakútea Muíse mekúke ítúko ramánone, maka hákone noixôa xanéhiko koeku kahá'ayeane uké'epa ne úhe'ene Itukó'oviti xokóyoke. ¹⁴ Itea kóyeane ákoyea iyúkapuhiko isóneu ne evo izaraelíta. Tukú koeti kó'oyene, enepo yuhókoahiko ne kúxoti yutoéti emó'uke Itukó'oviti, kutí koe apêtiko ramanónetiya itopâti éxeahiko koêku neko yutoéti. Poéhane kutipóhiko Kristu, ina veyopóvo ne kutí koeti ramánone itopâti éxea koêku. ¹⁵ Itea tukú koeti kó'oyene, enepo yuhókoovo yútoe Muíse, kóyeane kutí kó'iyea apêtiko ramanónetiya, hahakú kixeâtihiko isóneu. ¹⁶ Itea koeku ápeyea hokópoti Vúnae xapákuke, veyópovone ne kutí koeti ramanóneti itopâti éxea koêku. ¹⁷ Yoko enepone "Vúnae" koêti yâyeke, énomone ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. Epó'oxo koêkuti xâne ovo'ó koêku ne Sasá'iti Omíxone Vúnae, veyópovone uhá koêti ne itopâti éxea koêku. ¹⁸ Yoko uhá koeti úti, uti kutípoti Jesus, koati kutí koeti uti xâne ákoti ramánone. Yoko kuteâti koeku noixeôvoketi enepo itopónoa uhapú'iti koeku ákoyea malíka yónoku uhapú'iyea, énomonemaka koéneye iyúseyea xoko úti ne úhe'ene Vúnae, kutí'inoke noixeâtimaka po'ínuhiko xâne ne úhe'ene. Epó'oxo koeku komómoyeexo uti ne úhe'ene Vúnae, tumúne vóno vípokeovo kutipasí kó'iyea uti kixóvoku Vúnae, koane inamá'axo uhapú'i xokóyoke úti ne êno úhe'ene itípanevo. Yoko enepone Vúnae kixó'ovítineye, énomone ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti.

Ako kamúya'ika isóneu ne Poúlu ítukeke Itukó'oviti

4 ¹ Koeku poréxeovea Itukó'oviti ra itukéti ya hána'iti seánakovike, ako kamúya'ika uti visóneu. ² Púva úti uhá koeti koekúti he'ono'ú koeti ítúkeokono, enepone koekúti pikokónoti éxeokono omínoti xâne hána'iti téyapana. Ako vitúkapu xâne aúpu'ikenati, koane ákomaka kaésayu'ixa úti ne emo'u Itukó'oviti, itea yane ponó kíxea koyúhoyea úti ne kaná'uti kixovókuti xapa xâne, véxokovo uhá koeti xâne vitúkeovo ponóvoti nonékuke Itukó'oviti. ³ Itea enepo hákoti iyusêo koêku ne inámati ihíkavoti koyúhoti koeku Jesus, koyúhone úti xapa xâne, enepo kutí akôe rama'ú koetí'iko, koati xâne yonópotimo ipihóponovokutike kó'inokeneye. ⁴ Yoko Satánae, enepone pahúkoti koeku kó'oyene yara kúveu mêm xapa xâne ákoti akutípo Itukó'oviti, énomone ikomítíxoá ne xanéhiko maka hákone uhapú'i isóneukehiko ne inámati ihíkavoti koyúhoti koeku Kristu, enepone êno hána'iti ihayú'iuti koati kuteátine Itukó'oviti. ⁵ Vo'oku enepo koyúho úti xepákuke, haina koyuhópovoti úti, itea Kristu Jesus koyúho úti, vexókopitinoe ítúkeovo yúnae,

koane vitúkeovomaka yovóxe vo'ókuke Jesus. ⁶Vo'oku enepone Itukó'oviti pahúkoti ápeyea uhapú'iti xapa hahákuti mekúke, énomone kouhápu'ikomaka visóneu kutí'inoke vinixoâti ne êno hána'iti ihayú'iuti itípanevo Itukó'oviti kouhápu'ikovoti ya xoko Kristu.

Xoko Itukó'oviti úkea xunako Poûlu

⁷Enepora koekúti yupihóvoti unáko ítukeinovi Itukó'oviti, koati xoko úti óvo. Kutí koe unákeovo ne êno únatinoe koekúti ya póte ipunéti ya móte koeku ítúkeovo xoko úti óvo. Kó'inokeneye, motovâti í'yuse kóyeyea ítúkeovo ukeâti xoko Itukó'oviti ne êno hána'iti xunakóti ákoti itoâti kayúmakea unako koêku, kene haina ukeâti xoko úti. ⁸Ya uhá koeti vekoku úti, ako káyunu-kavi kotíveti koekúti, itea ako pepákexapu visóneu vo'ókuke. Ápemaka áko-yeaku véxina visóneu vekínoake úti neko koekúti, itea ako kamúya'ika uti visóneu vo'ókuke. ⁹Ápemaka víkoitoponeokonoku kotíveti, itea ako kurí íxavi Itukó'oviti. Koati ênoti kixókonoku úti, itea kóyeane ákoyea vuké'exakana. ¹⁰Kuteâti yupíheovo tiveko kixókonoku Jesus, énomonemaka kixókononeye úti koêkuti vékoku úti, motovâtimaka iyúseyea ápeyea xoko úti ne inámati apéyeati ukeâti xoko Jesus. ¹¹Koeku vápeyeako yara kúveu mêum, kóyekune vínónexinovo pevóti vo'oku vitúkeovo ovoxe Jesus. Kó'inokeneye, motovâti iyúseyeamaka ápeyea xoko úti, uti xâne vekotí'ikomo pevótike, ne inámati apéyeati ukeâti xoko Jesus. ¹²Koeku kó'iyeaneye, káxe, káxe vínónexinovo pevóti. Itea kó'inokeneye motovâti ápeyea inámati kópokunoe ikéneke Vúnae koeku víkameopi emo'u Itukó'oviti.

¹³Enepone yutoéti emó'uke Itukó'oviti: "Ngutípoa, ene kutí'inoke ngoyu-hoâti" koêti, kúteanemaka koeku visóneu, kutípoamaka úti kuteâti nekôyohiko mekúke. Koane vo'oku kutípea úti, koati koyuhoâti úti, ¹⁴vexoâti koéxepukopeovimo Itukó'oviti, enepone koexépukopotimaka Vúnae Jesus ukópea xapa ivokóvoti, koane íseopeovimo nonékuke xané kixopópitinoemo úti, ya koeku poéhapeane úti xoko Jesus. ¹⁵Enepora uhá koeti koekúti vékoku úti, kó'inokeneye motovâti hivó'oxikono ikéneke Vúnae, epó'oxo motovâti inamá'axoyea itopóno ênoti xâne ra hána'iti seánakovi Itukó'oviti, koane motovâtimaka inamá'axoyea xu'ína xâne ikoró'ixovoti xoko Itukó'oviti kutí'inoke ihayú'ikokonotimo nê'e.

Pôreupo ne vékea úti tiú'itike koekúti, uti kuvóvoti Vúnae

¹⁶Énomone ákoino kamúya'ika uti visóneu. Yusíkoti yékotixea koxe'u úti, itea kóyeane inámapea visóneu ítukovo káxe. ¹⁷Yoko enepora kalihú koêti koane hú koeti koítoponeovo uti kotíveti yara koeku kó'oyene, énomonemo kutí'inoke apêti êno hána'iti ihayú'iuti koépokumo úti xoko Itukó'oviti, yupihóvotimo unáko ákotinemo uké'eyeaku. Yoko enepone unako koépokumo úti, yupihóvotimo anú'ukea tiú'iko ne kotíveti koekúti vékoku úti yara koeku kó'oyene. ¹⁸Énomone ákoino yuíxapu uti koekúti motovâti vínixea yara koeku kó'oyene, itea hara yuíxovo úti koekúti ákoti inixákana. Vo'oku enepora koekúti vínixone yara koeku kó'oyene, ákomo oríko uké'eye. Itea enepone ákoti omotóva vínixea, ákomo hunókoku.

5 ¹Enepora koxe'u úti, enepora kutí koeti peno úti koeku vóvea yara poké'e, enepo itahíneapane, véxoa ápeyemo áheopo nê'e, ítukeinovi

Itukó'oviti ákoti itukapu ítuke vo'u xâne, ákotinemakamo uké'eyeaku ya vanúkeke. ²Énomone varú'ikinovo úti koêkuiko vóvea ra kúveu mêm, kaha-'âtine úti vitóponea ne inámati koépokumo úti ya vanúkeke, enepone kutí koeti inámati vípovo. ³Yoko vitukápane, ákomo vakútea xâne mahupí koêti. ⁴Vo'oku koeku vápeyeako yáyeke, koati kaná'uti kutí kó'iyea uti xâne varu-'íkovoti. Koati tiú'itimaka kóyeku úti. Haina kaha'âti uti ákoyeane ne muyo úti, itea koati iyóvotine vokóvo vitóponea ne inámati koépokumo úti xoko Itukó'oviti. Yane uke'êxokonotimo ne kúxoti koeku muyo úti apêti hunókoku vo'ókuke ne inámati koépoku úti xoko Itukó'oviti, enepone inámati vápeyea ákotinemo hunókoku. ⁵Koati Itukó'oviti kousókinovea nókone ra inámati koépokumo úti xokóyoke, porexó'oveatine ne Sasá'iti Omíxone ovo'ó kó'yeovi. Yoko énomone ne inúxoti pónevike Itukó'oviti kixo'êkinoviti kóusokinoveamakamo ne uhá koeti po'ínuhiko yuhó'inovi.

⁶Énomone ákoino kamúya'íka uti visóneu, vo'oku ya koeku vápeyeako yara pok'é, véxoa ávovea simápu kaxena vópeamo xoko Vúnae. ⁷Yoko enepora kóyeku úti itukovo káxe, énomone kúveovo úti Vúnae, kene haina vihuí-novoti koekúti motovâti ínixeokono yara koeku kó'oyene. ⁸Vo'oku véxea kó'yeane, énomone kutí'inoke mani unatí'inoviti kuríkopea úti ra koxe'u úti, enepora kutí koeti peno úti yara kúveu mêm, koane pihópea úti xoko Vúnae. ⁹Énomonemaka kutí'inoke koxuná'ixovoti úti, motovâti vikó'elokexea okovo Vúnae, yusíkoti ítúkeovo yáye yara pok'é, áko'o seapáne úti vanúkeke xokóyoke. ¹⁰Vo'oku konókotimo seópea uhá koeti úti nonékuke Kristu yuhaíkapavine vo'oku kixoku vitúkeovo, motovâti namúkopea úti ésa'i ne kixoku vitúkeovo koeku vóvea yara kúveu mêm, yusíkoti ítúkeovo únati, áko'o ákoyea aúnnati ne vítuke.

Koati heru'ó kixoti omíxone hókea Itukó'oviti ne Poûlu

¹¹Vo'oku véxea ákoyea ikámahixakana ne Vúnae, vopósi'ixo vítokuxea okovo xanéhiko kutípea ne kaná'uti kixovókuti. É'exo kíxoixovi Itukó'oviti, úndi yoko nza'ínehiko. Ngúxoamaka uhápu'iyea iséneuke vitúkeovoxo koati kaná'uti ovoxe Itukó'oviti. ¹²Kó'inokeneye ne yúndoenopi, haina voposíkopotimaka véxokeovopinoe vitúkeovo kaná'uti ovoxe Vúnae, itea koati kaha-'âti úti ápeyea éyexinovovike yokóvo, maka yéxane kixeku yimópi xanéhiko yupihóvoti ivávakea koekúti iyuseínoti po'ínuhiko xâne ya koêkuni ítúkeovo itípanevo isóneu ivávako. ¹³Itukovo koyuhókonoti úti vitúkeovo pepokéxovoti vo'oku yupíheovo kóxuna'ixeovo úti ya ítukeke Itukó'oviti, ako yuvâti. Koati vo'oku Itukó'oviti kó'inokeneye úti. Kene itukovo koyuhókonoti uti vitúkeovo ponóvoti kixoku isóneu, koati ve'ókukenoé kó'inokeneye úti, motovâti unátiyea kêkunoe ikéneke Itukó'oviti. ¹⁴Yoko koati xúnati xoko úti ne hána-'iti ákoyea omótovovi okóvo Kristu kó'inokeneye vítuke, vexoáteoxo ápeyea póhuti hóyeno ivokínovoti uhá koeti xâne. Epó'oxo vo'ókuke, kutí koéne ivokóvoti ne uhá koeti xâne. ¹⁵Ivókinovo uhá koeti xâne ne Jesus, maka hákone yuixovo áha kíxeova ne xâne inámapoti ya xokóyoke, itea ítúkapune Únae kurí'okopovo, enepone ivokínovoti koane exepúkópinoati ukópea xapa ivokóvoti.

¹⁶Yane ukeátine kó'oyene yara tumúneke, ákone ápahuina xâne vínixone unátiyea áko'o ákoyea aúnnati pohu vo'oku visóneunoa, uti xâne yara kúveu

mêum ákoti oponóvo isóneu. Epó'oxo upánini kó'iyeaneye visóneuno Kristu yane kóyoke, ákone ákoeneye visóneuno kó'oyene. ¹⁷Énomone ngó'ino: Koêkuti xâne hokópotine Kristu, koati inamápotine. Uké'epone neko kúxoti kixoku ítúkeovo, inámapone uhá koeti xokóyoke. ¹⁸Yoko enepora uhá koeti koekúti inamápotine, aínovo ukeâti xoko Itukó'oviti, enepone kounátikopoviti xokóyoke vo'oku ítúkeinovi Kristu. Énomonemaka porexó'ovi koyúhoyea úti emó'u xapa xâne, motovâti koúnatikopeovomaka po'ínuhiko xâne xokóyoke. ¹⁹Yoko enepora yuho úti xapákuke xâne, harâ'a: Koúnatikopa Itukó'oviti ne xâne xokóyoke, koane kotúyopinoahiko pahúnevo vo'oku ivókinovovi Kristu. Énomone ne yuhôti pónevike Itukó'oviti koyúhoyea uti, koyúhoti kixoku koúnatikopea xâne xokóyoke.

²⁰Iyúseoneikopo vitúkeovo páhoe Kristu koyúhoinoa emó'u xapa xâne. Koeku koyúhoyea úti, kutí koe Itukó'oviti ponó kôe xapa xâne ítaikea hókea. "Ya iháke Kristu konókoti keúnatikopivo xoko Itukó'oviti" koe yuho úti xapákuke. ²¹Enepone Vúnae Jesus ákoti pahúkeovoku, ítúkovone yonópoku pahúnevo úti, motovâti ponópeovo úti nonékuke Itukó'oviti vo'oku hána'iti ítúkeinovi.

6 ¹Koeku vitúkeovo huvo'óxoti Itukó'oviti ítúkeke, vixíko'okopinoe ákoyea ítúkapu namuhí kixeâti ne hána'iti seánakovi Itukó'oviti. ²Vo'oku hara kôe Itukó'oviti emó'uke:

"Ngámoa ne yépemonuke ya káxehiko koati injíkopene
ingóseanaxeovokono. Nzuvó'oxopi ya káxehiko koati injíkopene
ngoíteovohiko xâne" kôe.

Izâiya 49.8

Yoko koati kaxénane ikóseanaxeovokono kó'oyene. Koati kaxénanemaka ixíkope Itukó'oviti koíteovohiko xâne.

Usó kóye ne Poúlu koítóponeovo kotíveti vo'oku ko'ítúkeino Kristu

³Ya uhá koeti kixoku vitúkeovo, kóhiyanavo úti motovâti ákoyea ápahuina koekúti vítúke, kutí'inoke mani koemóke'ekonoti ne ítúke Itukó'oviti. ⁴Koati vexókovoti ya uhá koeti koekúti, vitúkeovo kaná'uti ovoxe Itukó'oviti. Véxokovo vitúkeova yane ákoyea kamúya'ika uti visóneu, koáne yane êno kotíveti kixókonoku úti. Kúteanemaka koêku yane vékea úti tiú'ítike koekúti vo'oku ápeyeya konokínovoviti, koánemaka ya hána'ítike tiveko visóneu. ⁵Véxokovomaka vitúkeova yane yehépoke'exeokono úti yoko yane viká'akeokono, koánemaka yane vosósokeovi xâne imaíkinovoviti, okópoti vítúke. Véxokovomaka vitúkeovo kaná'uti ovoxe Itukó'oviti yane kixoku vivókoponeovo ítúkétike, koánemaka yane ákoyeaku vimáka, yuixóvoti uti ítúke Itukó'oviti, koane yane épekeovi hímakati. ⁶Iyúseomaka vitúkeova yane sasá'iti kixoku vitúkeovo, koane yane véxeamaka ne kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti, koane yane ákoyea vímauvo, koánemaka yane vítupa'íkea po'ínuhiko xâne, yóko'omaka vo'oku ápeyeya Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti xoko úti. Iyúseomaka vitúkeovo koati kaná'uti páhoe Itukó'oviti yane vikána'uxea ne ákoyea omótova vokóvo ne po'ínuhiko xâne, ⁷koane yane kaná'uti ihíkauvoti ukeâti xoko Itukó'oviti koyúhone úti xapa xâne, koánemaka vo'oku xunako Itukó'oviti xoko úti. Iyúseomaka vitúkeovo páhoe Itukó'oviti yane pónea uti kixoku vitúkeovo. Énomone ne kutí kíxone uti vokópope vanáne koane sa'íkeovake úti, kuteâtimaka koeku húndaru yóno xapa isukókoti ómo'íxea isúkope koane

sa'íkovope. ⁸ Kúteanemaka koêku iyúseyea vitúkeovo ovoxe Itukó'oviti enepo vinixókono vitúkeovo teyonéti koáne enepo akô'o vitúkukonoke, koánemaka vitukókono xêti áko'o itukovo vihayú'ikokono. Haina póhutine, itea koáne-maka enepo koyuhókono úti vitúkeovo semekékexoti upánini itúkovo koati kaná'uti yuhu úti. ⁹ Êno xâne exó'oviti, itea kóyeane kutí kíxeokono uti xâne ákoti itóponone, ákotimaka itúkukonoke. Kóyekune vínonexinovo pevóti itea vanéyeiko. Ápe koítóponeovoku uti kotíveti, itea kóyeane ávovea kaépeka-kana úti. ¹⁰ Koífaxu'ikokono vokóvo, itea kóyeane elókeyea vokóvo. Ako tiú-ketina úti, itea kóyeane enó'iyea xâne iríkuxoti ikéneke Itukó'oviti vo'oku vítuke. Ako apeínoviti, itea koati vítukene ne uhá koeti koekúti.

¹¹ Itínoe po'ínu úti ya pítivokonake Koríntu, enepone heú koeti veópone visóneuke, ako hé'ana'uxeapeanoé úti. Koyúhoinopea úti uhá koêti ne ovoti visóneuke yoko vomíxoneke. ¹² Haina úti poe'ainopinoe isóneu, itea koati ítí-nenoe koetíneye isóneunovi. ¹³ Kuteâti koeku míhe'okinopi uti visóneu, íxepa-vinemakaye. Yoko ítínoe kutí ngíxone nje'éxaxapa kó'inokeneye yunzó'inopi.

Enékoa Poúlu ne kutípoti Jesus kóhiyanayeova ne ákoti akutípo Jesus

¹⁴ Neíxapuikoponoe, mará'ínamo yakútea vúi pihí'íkokoti kángake, enepo itikâ yapéne ne xâne ákoti akutípo Jesus. Na kíxoaye ka'ápeneyea ponóvoti kixoku itúkeovo ne ákoti panápu ítuke? Námaka kíxoaye kutí'iyekoko isóneu ne xâne ovoti uhapú'itike, koáne ne ovoti hahákutike? ¹⁵ Námaka kíxoaye poéhayeane yónoku isóneu ne Kristu yoko Ndeâpu? Ápeikopo oxéne kutí'iyekoko isóneu xâne hokoti Kristu koáne ne ákoti hakâ? ¹⁶ Ápeikopomaka oxéne poéhapea koêku ne óvoku iháyú'ikeokono Itukó'oviti koáne ne ivávako-konoku sánduhiko? Vo'oku utíne itúkóvo óvoku ne koati kaná'uti Itukó'oviti, kuteâti yuhu Itukó'oviti emó'uke xoko kó'iyeku: "Ambêtimo xapákuke. Koati óvonzeixokunemo xapákukehiko. Undínemo kuvóvohiko, undi Itukó'oviti, koane indukoâti hikomo njanéna" kôe. ¹⁷ Ênomonemaka kó'ino emo'u Itukó'oviti: "Ípíhikapinoe xapákuke. Yahíkuxipa" koe Vúnae. "Hako yihó'íxoá ne váhere kixovókuti. Yanê'e, ítíponemo nje'éxaxapa. ¹⁸ Undínemo itúkóvo yá'a, koane indukópitinoemo nje'éxaxapa" kôe ne Vúnae, enepone apêti xunáko pahúkea uhá koêti.

7 ¹ Itínoe ákoti omotóva ongóvo, vo'oku kó'iyeaneye neko yuhó'inovi Itukó'oviti ítukeinovimo, kuríkapaikopo úti uhá koeti koekúti ikopítí'ikovi, enepone váhere kixoku vitúkeovo koáne ne váhere kó'isoneuyea úti, koane yuíxapune kóxuna'ixeovo uti vitúkeovo xâne sasá'iti nonékuke Itukó'oviti, koane xâne teyoâti.

Elókeinoke okóvo Poúlu

² Míhi'akinavi iséneu, vo'oku ako ápahuina xâne váherexinoke uti vítuke. Ákomaka ápahuina xâne koésayu'iu úti, koane ákomaka ápahuina xâne vukó-voke vo'oku kahá'ayea úti unátíyeya koeku úti. ³ Haina orinjópitinoe kó'inokeneye ra yúndoenopi, vo'oku ngoyúhoinopinoepepomeku yupíheovo ákoyea omótovopinoe vokóvo, úndi yoko nza'ínehiko. Ênomone ákoinoke iríkapi-noe visóneu. Koati ákoti vihaxákeakaka yara koeku kó'oyene koeku vóvea yara kúveu mêm, koánemakamo ikénepoke enepo vipuhíkapeane ra pok'é'e. ⁴ Koati hána'iti ómomikea inzóneu enjoâti títiu kéyeyi ikéneke Itukó'oviti.

Itínoemaka hána'iti éyenjovope. Énomone yupíhinovo úhepepea inzóneu, koane énomonemaka kutí'inoke koati hána'iti elókeyea ongóvo ya uhá koeti tiú'iti koekúti vékoku úti.

Itopóno Poúlu ne Títu

⁵ Koeku símea úti ya poké'exa Masêdonea, ako hé'akapapu ne kotíveti koekúti tokópone úti, itea inamá'axo kuri'úxovo ne tiú'iti koekúti xokóyoke úti. Éno okopó'oviti, ina keno'ókomaka ne yupíheovo yónea visóneu vo'oku po'inu úti xoko Jesus. ⁶ Itea Itukó'oviti, enepone kouhépekopoti isóneu xâne ikaxú'iti okóvo, kouhépekopinovimaka visóneu vo'oku káyukopeovo Títu xoko úti. ⁷ Hainámaka póhutine vo'ókuke nê'e, itea koatímaka ve'ókukenoe úhepepino visóneu, vo'oku koyúhopinovea Títu inékurukivovine, koane ketí-xoponivo keíkaxu'iki ongóvo yanekôyo, yoko ú'uso-ú'uso kéyeyinoe itíki anjá'inopi. Yane koati kuri'úxovoti elókeko ongóvo vo'ókuke.

⁸ Upánini ngoíkaxu'ikonoe yokóvo vo'oku yúndoenopi yanekôyo, itea kóyeane ákoyea ongótixoponovo yundóxinopi. Kaná'uteoxo ingótivexea inú-xotike, vo'oku íninja koíkaxu'ikeanoe yokóvo ne yúndoenopi yanekôyoke. Itea hú kôe ne ikáxu'ieya yokóvo, ako á'umo. ⁹ Kó'oyene, elókepene ongóvo. Yoko haina vo'oku ikáxu'ieyanoe yokóvo yanekôyo, itea koati vo'oku omínopi ikétivexi pehúkivo neko ikáxu'ieya yokóvo. Enepepe ikétivexi pehúkivo, koati kuteâti ahá'inopi Itukó'oviti, ákoinoke kaésayu'ixapinoe ne yúndoe. ¹⁰ Vo'oku enepone ikáxu'ieya okovo xâne, nókone kó'ieya nonékuke Itukó'oviti, poré-xovi vikótivexea ne váhere vítuke koane kuríkopea úti, motovâti kóiteovovi Itukó'oviti ya pahúnevo úti. Yoko enepone ikaxúneti okovóti kuteâti, ako paréxavi tívo'ikeovo úti. Kene ne ikáxu'ieya okovo xâne ákoti éxa Itukó'oviti, ipihóponovokutike iyónopa. ¹¹ Enepepe ikáxu'ieya yokóvo koeku ikétivexi pehúnevo, kuteâti ahá'inopi Itukó'oviti ké'iyi, yokómomapihi pôreu xepákuke: Poréxopinoe kemómopivo koane ínixinoe ne nékoneiko ikéneke Itukó'oviti. Poréxopinoemaka kehá'ayi yéxokivo itíkivo ponopóvotine kixoku itúkeovo. Koane vo'ókuke, koati ikétivexoatimaka iséneuke ápeyea vaheréxoti ítuke xepákuke. Koati pikeâtímaka itíki váhere, koane koati hána'itimaka inéku-rukivonu, yexókovoti ya itíki ínzikaxeopike. Poréxopimaka heru'ó kíxi yomí-xone penópi ne koekúti ákoti takapápu xepákukenoe. Koane vo'ókuke, koati yoposíkoatimaka seyá'iki ne itúkoti váhere xepákuke. Yane uhá koeti kixeku itíkivo, iyúseo penópi iséneu yara koekúti.

¹² Kaná'uti yundóxinopea neko koyuhópeti, itea haina vo'ókuke ne itúkoti váhere, koane hainámaka vo'ókuke ne vaheréxinokonoti ítuke. Itea yundóxi-noake neko koyuhópeti, maka iyúseane kixévokunoe nonékuke Itukó'oviti usó kéyeyi itíkinoe anjá'inopi. ¹³ Énomone úhepepino inzóneu, úndi yoko nza'íne-hiko. Haina póhutine nê'e, itea kuri'úxovo elókeko vokóvo vo'oku Títu. Koati kouhépekopovoti isóneu vo'oku únati kíxeaku kataraki koeku óvea xepákuke. ¹⁴ Yoko enepone yunzó'ino Títu inzayú'ikopitinoe yanekôyoke, ákonoe kéteyakanu vo'ókuke. Kuteâti ítúkeovo kaná'uti ne uhá koeti yunzó'inopinoe yanekôyoke, énomonemaka koéneye tokópeovo ne uhá koeti kámone Títu njokóyoke enepo inzayú'ikopinoe. ¹⁵ Yoko inamá'axo kuri'úxovo ákoyea omó-tovopinoe okóvo ne Títu vo'oku puyákoponeova okóvo usó kéyeyinoe itíki ne yúho, koane vo'oku kíxeakunoe tíyi iná simôpi, koane vo'oku ákoyeamaka

kepáyasakinapanoe. ¹⁶Elóke ongóvo vo'oku koati motovâti ngúveovopinoe ya uhá koeti koekúti.

Koeku huvó'oxeake íhae Koríntu ne ákoti apeínoati

8 ¹Ítínoe mbo'ínu xoko Jesus, kahá'ainopeanoe úti yéxi koêku ne hána-
'iti seánako Itukó'oviti oukeke ne kuvóvotihiko Jesus ya poké'ixa
Masêdonea xapa imokóvokutihiko. ²Vo'oku upánini enó'iyea tiú'iti koekúti
tokóponehiko, itea kóyeane yupíheovo elókeyea okóvo, kutí'inoke itixoâti
ne púyaenovo okóvo po'ínuhiko xâne. Koati ákotihiko mitatahí akoéhiko
poréxea. Êno ítixone upánini itúkovo koati ákoti apeínoati. ³Koati ngoyu-
hó'inopeatinoe ú'uso kóyeyeahiko poréxea ne ítone poréxea. Yoko haina
póhutine kuteâti ítone poréxea ne ítixohiko, itea enepone pôreu, ánu'ukoako-
maka nê'e. Ákomaka xâne pahukoâti, itea koati unáoke isóneukehiko úkea
poréxea. ⁴Ako áka épemo'ixeovihiko yanekôyo yusíkea pahúkinoe huvó-
'oxeake ne kasása'iupo Itukó'oviti ya Njúdeya, inixoâtihiko itúkeovo koati
seánakoa Itukó'oviti huvó'oxea. ⁵Yoko enepone poréxeahiko, haina póhutine
kuteâti kúxone úti poréxeamo, itea inúxotike kurí'okopovohiko Vúnae Jesus,
ínamaka heru'ó kixopóvo huvó'oxeovi ya itukétike, itúkoti ahá'inoa Itukó'o-
viti. ⁶Ênomone kutí'ino vepemoâti ne Títu kóusokea ne itukéti sínakoano
ne po'ínu úti, enepone tûriu Títu xepákukenoe yanekôyo. ⁷Koati ítínoe xâne
yupihóvoti kóxuna'ixeovo ya uhá koeti koekúti, kuteâti ya kívivo Itukó'oviti,
koáne ya keyúhoyi emó'u, koánemaka ya yéxi ne kaná'uti kixovókuti íhae
xokóyoke. Kúteanemaka koeku kéxuna'ixivo ú'uso kéyeyi ya uhá koeti itukéti,
koánemaka ya ákoyea omótovovi yokóvo. Koeku ké'iyineye ya po'ínuhiko
koekúti, énomonemaka yákoeneye kéxuna'ixivo ítíxi hivó'oxike ne po'ínu úti.

⁸Haina mbahukópitinoe kónokea peréxi. Itea ngoyuhó'ino pitinoe koeku
po'ínu úti itúkeovo ú'uso koyêti poréxeahiko huvó'oxeake, vo'oku ngaha'âti
kemómopivo, neíxoti kaná'uyea ne ákoyea omótova yokóvo ne po'ínuhiko úti,
áko'o ákoyea. ⁹Yoko yéxoaneno koêku ne hána'iti seánakopi Vúnae Jesus
Kristu. Koati êno hána'iti unako koêku ya vanúkeke, itea ve'ókukeno, kurí
kixo uhá koeti nê'e, motovâti itíkivo iríku nonékuke Itukó'oviti vo'oku itu-
keinopi. ¹⁰Anéye inzóneunopinoe yara koekúti, vo'oku ukeâti pihôti xoénae
tiríxoaneno ne itukéti. Koati ítínoe inuxô ítíxi hivó'oxike ne po'ínu úti. Haina
pohúneti, itea ítínenoemaka inuxô ápeyea isóneunoa huvó'oxea. ¹¹Yusikónei-
kopo keúsokinoe ne itukéti tîriunoe. Kuteâti koeku ú'uso kéyeyi kehá'ayi itíki
ne itukéti iná tirixôa, énomonemaka yákoeneye keúsoki kó'oyene, koékuti
itéponone peréxinoe. ¹²Vo'oku itukovo apêti xâne kaha'âti huvó'oxea, ako
kuxákana poréxeokono koekúti ákoti itapána poréxea mani anu'úkoti apeí-
noati, itea hara paréxa, itóponone poréxea.

¹³Haina ombosíkoati ngayápahikinoe po'ínuhiko úti koeku itúkeovo ínati
xikóyokenoe, yonoâti youkeke ne kónokea keúsokinoe nókone ne po'ínuhiko
úti, itea koati voposíkoti kutikokó kó'iyea koeku úti, ítínoe íhae Koríntu koá-
nemaka po'ínuhiko úti hivó'oe. ¹⁴Yara koeku kó'oyene, koeku ákoyea kono-
kínovopitinoe, motóva keúsokinoe nókone ne po'ínuhiko úti. Kene po'íkemo
káxe áva nékone, enepone hivó'oeno kó'oyene, motovâti itúkeovo énomone
huvo'óxopinoe koeku ákoyea nókone. Yanê'e, kutikokó koetímo koeku
uhá koeti úti. ¹⁵Yoko énomonemaka kuteâti koêku ne yutoéti ya emó'uke

Itukó'oviti koêti: “Enepone xu'ínati ítixone, motovó koâ ne nókone. Kene ne ákoti axu'ína ítixone, ákomaka okónokovo, motovó koâ” kôe.

Ítuke Títu yoko ha'ínehiko

¹⁶ Aínapo ákoe Itukó'oviti ipíhoa isóneuke Títu kaha'áyea kóxunakeopinoe ikéneke Vúnae, eopâtimaka kuteâti eómbone ve'ókukene. ¹⁷ Vo'oku ú'uso kóye enepo vitaíkoa huvó'oxeovi yara itukéti. Haina póhutine, itea vo'oku ú'uso-ú'uso kóyeyea, kaha'âne noíxoponeopinoe. Koati ukeâti unákoke isóneu. ¹⁸ Ápemaka po'ínu úti xoko Jesus, páhoe úti xané'eyea. Enepora po'ínu úti, koati ákoti malíka yónoku iháyu'ikeokono íha xapa kutípotihiko Jesus ya uhá koeti imokóvokutihiko, vo'oku kíxoaku ípihea tumúne ne ítuke Itukó'oviti. ¹⁹ Haina póhutine, itea koatímaka noívakoke kutípotihiko Jesus ya imokóvokutihiko yáye xané'iyevimo kurikápana úti ne ítixinokonoke po'ínuhiko úti xoko Jesus. Yoko énomonemo kutí'inoke ihayú'ikokonoti ne Vúnae Jesus, kutí'inokemakamo iyúseoti kaha'áinoá úti unako koêku ne po'ínu úti.

²⁰ Yanê'e, koeku kali xu'ínayea ovâti ne ítixinokonoke po'ínu úti vomínoakemo, ákomo oxéne váherexea yuhó'inokono úti vo'ókuke. ²¹ Koati yonoâti vokóvo, kaha'âti úti iyúseyeamo nonékuke Itukó'oviti, koánemaka nonékuke po'ínuhiko xâne pónea úti kixoku vitúkeovo yara koekúti.

²² Anéyemaka po'í páhoe úti yonoti xepáukene. Enepora po'ínu úti xoko Vúnae ngixínopike, enóne noíxea úti itúkevovo ú'uso koyêti ya ítukeke Itukó'oviti, koane ako topi koeku kouhupu'ikeokono. Ínapoxo kó'yene, koati ú'uso koyêti huvó'oxoponeopinoe ikéneke Itukó'oviti, vo'oku inixoâti itíkivonoe koati kuvovóneti. ²³ Kene Títu, koati nza'íne yara itukéti nê'e, huvó'oxonuti ya uhá koeti ítuke Vúnae xepáukuke. Kene ne po'ínuhiko úti ikéneke Jesus xánena Títu, koati páhoe kutípotihiko Jesus ya imokóvokutihiko yáye, koane aínovo kutí'inoke kahaná'ikokonoti íha Kristu. ²⁴ Yéxakaikopo ne hóyenhiko páhoenopinoe úti, ákoyea omótova yokóvo simapíne, maka iyúseinane ne kutípotihiko Jesus ya imokóvokutihiko yáye itíkivo motokeâti viháyu'ikeopi.

Pahukínokono ne kutípotihiko Jesus íhae Njúdeya huvó'oxekonoke

9 ¹ Ako ongónokoa yundóxiнопeanoe koêku ne hivó'oxope po'ínuhiko úti kutípotimaka Jesus ya Njúdeya. ² Vo'oku énoa usó kényeyi hivó'oxi yanekôyoke. Yoko inzáyuikopinoe nonékuke po'ínu úti íhae Masêdonea vo'ókuke. “Ukeátine pihôti xoénae usó kóyeyeahiko ne íhae Ákaya” ngíxoahiko enepo ngoyuhó'inoa kékunoe. Epó'oxo vo'oku ú'uso kényeyinoe peréxi hivó'oxope, enómaka po'ínuhiko xâne kaha'átimaka huvó'oxea.

³ Itea kóyeane mbahúkea ra po'ínuhiko úti xoko Jesus inuxó kó'iyea xepáukene, maka keúsakane ne hivó'oxike yonoti xoko po'ínuhiko úti, kuteâti koêku yúnzo yanekôyo usokó kényeyinenoe, maka hákone kutí kôe semekéke-xoti ne inzáyuikeopinoe yanekôyo. ⁴ Vo'oku enepo axenánu íhaehiko Masêdonea, eneponi naixâ ávovea aúso hivó'oxike ne po'ínu úti, mani teyó koeti úti, ínapoxoni itínoe vo'oku yunzó'inoahiko yanekôyo ngúveovopi ápeyeamo ítixene. ⁵ Énomone kutí'ino ininjoâti unátiyea émbemea po'ínu úti xoko Jesus inuxó kó'inonu xepáukene, motovâti huvó'oxeopinoe keúsoki ne hivó'oxope, enepone keyúhone peréximo yanekôyo. Yanê'e, usó koyétinemo nzimanê'e, epó'oxo iyúseotimo ú'uso kényeyi peréxi ákoti íhíxea itóvoku, ákotimaka

pahukópiti. ⁶ Itíkina iséneu ínzokoake ra koekúti: Enepone xâne ákoti kaxu'í-naka nóne, ákomakamo axú'ina ehópo. Itea enepone kaxu'ínakoati, xu'ínati-makamo ehópo. ⁷ Péhutinoe, hane peréxa kuteâti ínixene iséneuke unátiyeya peréxi. Hako mitatahí kixêa. Hákomaka itukovo vo'oku ápeyeya pahukópiti peréxi, itea aélokea yokóvo peréxi, vo'oku ako omótova okóvo Itukó'oviti ne xâne ú'uso koyêti poréxea. ⁸ Yoko koati apêti xunáko ne Itukó'oviti kurí'uxino-pinoe uhá koeti únatinoe koekúti. Haina póhutine motovâti kousokeovo uhá koeti nékone, itea motovâtímaka yupíheovo anú'ukea nê'e, kutí'ínokemo ênoti koekúti motovâti iké'itukexi ya uhá koeti únati itukéti. ⁹ Yoko énomonemaka kôe emó'uke Itukó'oviti, enepone koêti:

“Huvó'oxo xâne ákoti apeínoati. Ako mitatahí ákoe pôrekexea. Ákomo uké'eyeku ne itípanevo nonékuke Itukó'oviti vo'ókuke” kôe.

Sáramu 112.9

¹⁰ Yoko Itukó'oviti, enepone porexoâti ake nonéti ne xâne nôti, porexínoati-maka níkokónoti ne xâne, énomonemakamo kousókinopi uhá koeti koekúti, enepone nékone iké'itukexi únatike itukéti, koane porexoâtímakamo enó'yeya yêho ukeâti ne únati kixeku itíkivo, kuteâti enó'yeamaka ehópo ne xâne noti únatinoe ake nonéti. ¹¹ Enómo kurí'uxinopea Itukó'oviti ne uhá koeti únatinoe koekúti, maka hákone ihíxea itóvoku peréxoake ne po'ínuhiko xâne. Yane enómo xâne íkoró'ixinovoti Itukó'oviti vo'oku huvó'oxeake úti. ¹² Yanê'e, haina pohúneti keusókinoati nókone ne kasása'iupo Itukó'oviti, itea énomonemaka kutí'ino hána'itimo íkoro'ixeovohiko xoko Itukó'oviti. ¹³ Koane ihayú'íkotihikomakamo Itukó'oviti vo'oku itíki páhoenopi Kristu, kuteâtimaka koêku yane inámati ihíkavoti omínovike. Ihayú'íkotihikomakamo Itukó'oviti vo'oku péhoenoahiko, ákoti ihíxea itóvoku, koane vo'oku péhoenoamaka ne uhá koeti po'ínuhiko xâne hivó'oeno. ¹⁴ Yanê'e, itukínopitinoehikomo orásaum, koane ákomo omótovopihiko okóvo, yoko íkoró'ixinovopitihikomakamo xoko Itukó'oviti vo'ókuke ne êno hána'iti itípanevo Itukó'oviti youúkeke, exókovoti ya itikeinoahiko. ¹⁵ Viháyu'ika Itukó'oviti vo'oku hána'iti íparaxeovike pahu-kínovi Xe'éxa, enepone íparaxeovike ákoti itoâti kayúmakea unako koêku.

Éxokovope Poûlu itúkeovo koati kaná'uti páhoe Jesus Kristu

10 ¹ Kuteâti koeku itúkeovo itúpa'ikoti koane seánati ne Kristu, énomonemaka koéneye ngixoku injíko'okeopinoe vo'oku ânja ké'eyi, undi Poûlu, undi koyuhókonoti itúkeovo itupa'ii kixópitinoe enepo ambê xepákukenoe itea enepo akó'o malingápi, mahi ánjati ngapáyasokinovopinoe. Itea ako kalíhuina kó'ieaneyey. ² Koati enjókopeatinoe ne anjá'ínopi ké'eyi, maka hákone ingo'ítukexoa ne njunáko nzayá'ikeopinoe nzimané'e xepákuke, kuteâti usó ngóyeyea indúkea xapa xâne po'okoâti ákoyea itúkapu xunako Vúnae ingó'itukexo, itea itúkeovo isoneú ngíxone nzóko. ³ Upánini vitúkovo íhae yara kúveu mêum kuteâti po'ínuhiko xâne, itea haina koekúti yara kúveu mêum víhuinovo vitúkea ne itukéti. ⁴ Enepohikone veínoake úti kóxu-na'ixeovo úti yoko sa'íkeovo úti, haina íhae yáye yara kúveu mêum, itea koati ukeâti xoko Itukó'oviti, enepone êno hána'iti xunáko, kutí'ínokemo vitoâti kotóhineyeya úti ne koati tiú'iti vokópeokonoke ákoti po'i itoâti uké'exopea, kóanemaka ne uhá koeti isoneúti okópoti Itukó'oviti. ⁵ Énomone kutí'ino vitoti kotóhineyemaka uti uhá koeti exóneti, enepone kapáyasokopinovoke xâne,

ákoinokemaka akáha'a éxea Itukó'oviti. Énomonemaka kutí'ino vitoâti sá'iri-okea úti uhá koeti koêkuti kó'iyevoku isoneúti, maka hákone kapayásokino-voti Kristu, itea itúkapune Kristu payasô oukeke uhá koêti. ⁶Yoko usô ngóye nzayá'ikeamaka uhá koeti po'inu pahukóvoti, enepo penapánenoe uhá koeti kixeku itíkivo.

⁷Enepora koekúti ngixínopikenoe, koati f'iyuse koyêti koêku, ivévakaikopo. Enepone xâne inixópovoti itúkeovo hokoti Kristu, itúkapinamaka isóneu ra koekúti hiko maka éxane indúkeovomaka ovoxe Kristu kuteátine. ⁸Yoko ákomo ndêya okonókovo inzáyú'ikopeovoiko kalihú koêti, koeku ngoyúhoi-nopeano koêku ne xunakóti pónenu Vúnae, motovâti nzuvó'oxeopinoe keú-koponivo ikéneke, kene haina mborexókonoati ngoésayu'ixinopi. ⁹Ngó'ino-keneye, mbuvâti kutí kó'iyeamo ngahá'ati ímbikeopi yara yúndoe. ¹⁰Vo'oku hara koeti yuho po'i xâne vo'onguke: "Yane yútoe, kutí koe xâne konokoâti téyeokono. Kutí koémaka apêti xunáko sayá'ikea xâne, itea enepo síma nè'e xapa xâne, ako xunáko sayá'ikea, koane ako itúkokonoke yúho" koéhiko. ¹¹Enepone xâne koetíneye isóneunonu, hara ngíxo: Kuteâti koêku ngixóvoku yara yúndoenopinoe akô'o malingápi, énomonemakamo koéneye ne ngixoku indúkeovo nzimané'e xepákuke.

¹²Enephikone xâne ihayú'ikopovoti, imákoikopo ne êno hána'iti itóponone ya undíke! Ákoni kalíhuina mambíkeova ngoyúhoyea indóponea kuteâti mahi itópononehiko, áko'o indóponea ngutí'iyeahiko. Imákoikopomaka itúkeovo-hiko teyonéti ya undíke! Enephikonekôyo, koeku komómopeokoko, kahá'ati anú'ukeokoko koane ketókeokoko, koati exókovoti itúkeovo xâne ákotihiko isóneu. ¹³Kene úti, úndi yoko nza'ínehiko, ákomo vanú'uka mani viháyu'iki-nokonoke ítuokeke Itukó'oviti, itea hane exôa viháyu'ikeekonono, pónevinke Itukó'oviti vitúkea, enepone ahá'inovi vitóponea kutí'inokemaka vitopónopitinoe ya xoko yóvoku. ¹⁴Haina vanu'úkoti isóneunovi Itukó'oviti koeku vónea xepákukeno, kuteâti mani koêku eneponi hákoti itukóvo ahá'inovi Itukó'oviti vitóponeopi yaneko símeaku úti xepákuke, vomínópeatinoe ne inámati ihíkavoti koyúhoti koeku Kristu. ¹⁵Hainá'ikopo vitukoâti viháyu'ikovo ne itukéti kóuseu po'ínuhiko xâne ya xoko ákoyeaku imá'avea Itukó'oviti. Hara kúxoixo úti, keúkoponivomo ya kívivo Itukó'oviti, motovâti inamá'a-xoyea kuri'úxovo vítone vitúkea ya xepákuke, kuteâti ahá'inovi Itukó'oviti, ákotimaka vanu'úka isóneunovi. ¹⁶Yanê'e, motovâtimo vitóponea poké'e yâti-keneye ya yóvoku, koane koyúhopoinoa úti ne inámati ihíkavoti koyúhoti koeku Kristu. Koêkumo kó'iyeaneye, ákomo vokónokoa vitúkea véyexovope ne itukéti úseu po'ínuhiko xâne kó'ítuketi ítuke Itukó'oviti. ¹⁷Yoko enepone kahá'ati ápeyeha iháyú'iu ya xokóyoke, itúkapu ítukeinóa Vúnae iháyú'iko. ¹⁸Vo'oku haina xâne ihayú'ikopovoti motokêa iháyú'ikeokono itea hane motokêa, kapáyasokone Itukó'oviti.

Éxokovope Poúlu itúkeovo koati kaná'uti ovoxe Kristu

11 ¹Mani ngaha'aínopitinoe ítiko ne kémokenoyinu, ákoti imaxovó íxeânœ ne inzáyú'ikopeovo, upánini kutí ngôe xâne ákoti isóneu koeku kó'iyeaneye ra yúnzo. Kali yakámokenonuvonoe. ²Kuteâti koeku yupíheovo kahá'-ainopinoe Itukó'oviti itúkeovo póhutine Kristu héko, énomonemaka koéneye inzóneunopinoe. Kuteâti koeku inámatiko árunoe ávoti hóyeno yuhó'ixoati, itea

hoenáxokonotine ko'ímayeamo, énomonemaka ngíxoaneye nzoénaxeopi itúkeovo póhutine Kristu kirí'okopovo. ³Itea ngóhiyanapinoe, mbuvâti ápeyea aupú'ikopiti, kuteâti koeku aupú'iko Éva neko koéxoe mekúke ya éxeako. Ngóhiyanamaka kópoe'akexeokono iséneu itévokopimo ne koati ponóvoti yoko sasá'iti kixeku héki Kristu. ⁴Vo'oku koeku símeopinoe xâne kópoe'akotihiko íhikaxeopi, koyuhó'inopiti koeku Jesus, ákoti itukápa kuteâti ne víhikaxopikenoe, inípono ákoyea kali ópoe'ainoa iséneu. Koati ú'uhepe ko'inoâti iséneu. Kúteanemaka íhíkaxoahiko koêku ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti itea ákoti itukapu kuteâti ne némoe yanekôyo, koane íhíkaxoahikomaka koêku ne inámati íhíkauvoti mahi íhae xoko Itukó'oviti itea ákoti akutêa ne kitíponenoe yanekôyoke.

⁵Ya undíke, enepohikone xâne itukóheoti íhikaxea, enepohikone mahi páhoe Itukó'oviti xepákuke, ako kalíhuina ketókeonuhiko. ⁶Vo'oku upánini ákoyea indúkapu koati ahúkoti ya koyuhó'íyeati, itea koati undi ahúkoti ya énjea ne kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti. Ya uhá koeti koekúti, ngóuhapu'ikinopinoe kaná'uyea indúkeova.

⁷Yanekôyo ngoyuhó'inoepa ra inámati íhíkauvoti ukeâti xoko Itukó'oviti, ako námoem, koane ako ingálisakapu. Ngixínovokeneye motovâti itúkeovo itínoe unatí koêku ikéneke Vúnae. Ínixekapomea indúkea váhere koekúti koeku ngíxeovoneye? ⁸Koeku ngo'ítukeyea ítuke Itukó'oviti xepákuke, hane porexónu námoem kutípotihiko Jesus íhae po'í imokóvokutihiko. Kutí koe unge'éxopinoati apeínoatihiko koeku ápeyea námoem xokóyoke, motovâti nzuvó'oxeopinoe keúkaponivo ikéneke Itukó'oviti. ⁹Yaneko óveangu xepákuke, enepo apê nóngone, ako émbemapinoe keúsokinonoa, mbuvâti indúkeovo yávahanoe. Itea yaneko simohíko ne po'ínu úti xoko Jesus íhae Masédonea, énomonehiko kousókinonu nóngone. Ya uhá koeti ngoêku tukú koeti kó'oyene, ngóxnakovoneoxo, motovâti ákoyea indúkapu yávahanoe. Yoko ngíxoixovokunemo káxehiko keno'ókoti maka hákone ingoyó'ixopinoe. ¹⁰Epó'oxo kuteâti kaná'uko ápeyea njokóyoke ne kaná'uti kixovókuti ukeâti xoko Kristu, énomonemaka koéneye kaná'uko ra yunzó'inopi kó'oyene, ákoyeamo ápahuina xâne ya uhá koeti Ákaya itoâti ípokea ne ngixóvoku. Koati hána'iti éyenjovope nê'e ákoyea indúkapu yávahanoe. ¹¹Namea koeti ngó'inoneye? Vo'ókumea mbúveopinoe? Ako kalíhuina! Éxoá Itukó'oviti ákoyea omótovopinoe ongóvo.

¹²Ngixínovokeneye kó'oyene, koánemakamo ya káxehiko keno'ókoti, maka enepo ihayú'ikapuhiko ne itukóheoti íhikaxea emo'u Itukó'oviti, hákone oxéne ápeyea íhayu'ikinokonoke kuteâti viháyu'ikinokonoke, undi yoko nza'ínehiko. ¹³Vo'oku aínovonehiko xâne ákoti itukapu koati kaná'uti ápostulu. Haináhiko páhoe Jesus koyúhoyea emo'u. Aínovo aupú'ikotihiko, kahá'ati íkutipea xâne itúkeovohiko ko'itúkeinoti Itukó'oviti. Koati itoâtima kutí kó'íyea ovoxe Kristu ukékuke xanéhiko. ¹⁴Yoko ako okónokoa viyúpaxeova nê'e, vo'oku koati ahúkotimaka ne Satánae kutí kixópeovo ánju ovóheixoti uhapú'itike. ¹⁵Yanê'e, koati koêkunemaka ahúkeko ne ovóxehiko Satánae kutí kixópeovomaka xâne koati ponóvoti kixoku itúkeovo. Itea ya hunókokuke, enepone ehópomo, koati kuteâtimo motókeyea kixópeokono.

Koítaponovo kotíveti ne Poúlu vo'oku koyúhoyea emo'u Itukó'oviti

¹⁶Ngáyukovo ngó'íyea: Hako íkitíxanu xâne ákoti isóneu, itea akoéneye isé-neunonu, ngayumákapunemo. Kalihú ngixotí'íkopo inzáyú'íkopeovo. ¹⁷Yoko

haina páhoenonu Vúnae Jesus ngíxeaneye, epó'oxo koati kutí koeti ákoti inzóneu koeku kó'iyeanemoye ra yúnzo. ¹⁸Itea koeku enó'iyea xâne ihayú-'ikopovoti vo'oku ítone itúkea xunákoke, ngoánemaka, inzayú'ikopovotimakamo. ¹⁹Koeku inixepivonoe itíkivo hána'iti ko'éxoneti éxoti kixoku itúkea isóneu ya uhá koeti koekúti, iteâtikopomo ákoyea imaxovó íxea kémokenoyi xâne ákoti isóneu. ²⁰Vo'oku muhíkova ne xâne kahaná'ikopovoti, enepohikone kutí kixópitinoe ákau, sikovó keánoe. Kúteanemaka kêku apê xâne ukovópitinoe, koane kouhépekopovoti, koêkumaka uké'exea afeínopiti, koane apê aupú'ikopiti, kutí kixópitinoe hó'openo námoe noko'ótike. Inípono iséneu, sikovo-sikovó keánoe. Kúteanemaka koêku apê kapayásokinovopiti, koane vahe'éxoti kixópiku, koane apê kutí koeti ipusónoneopiti. ²¹Imákoikopo vitúkeovo xâne íreti, úndi yoko nza'ínehiko ákoinoke víta kíxeopineye úti kuteâti kixópiku nekôyohiko!

Itea koeku ápeyea ákoti teína iháyú'ikopeovo, imbíhoatimakamo inzáyú'ikopeovo upánini kutí koe yuho xâne ákoti isóneu ra yúnzo koeku ngó'iyeaneye. ²²Enepohikoneko simópitinoe kopoé'akoti íhikaxea emo'u Itukó'oviti, koati iháyú'ikovepéhiko itúkeovo êbereu, enepone koati xanena Itukó'oviti, itea undímaka êbereu nguteâtihiko. Koati éyexovopehikomaka itúkeovo íhae Izarâe, itea undímaka íhae Izarâe. Koati ihayú'ikopovotihiko vo'oku itúkeovo ámoripono Ábraum. Yoko ngúteanemaka. ²³Inixópovotihikomaka itúkeovo ko'itúkeinoti Kristu, itea yupíhova ngetókeahiko ya indúkeova. Mbúva ngónokea ngíxeaneye ra yúnzo, vo'oku kutí kôe ákoti inzóneu koeku ngó'iyeaneye, itea koati undíne yupihóvo ko'ítukeyea, koane undíne yupihóvo iká'akeovo ítukeke Kristu yane po'ínuhiko. Koáne ako índa ngayúmakexea yé'akeye yenjépoke'exeokono, evondíkotonoti ngo'ítukeino Kristu. Enónemaka véngea koati koímaiti koekúti. Mani mékutine ngoépekokono. ²⁴Síngu koe isúkonu ne júdeuhiko. Yoko póhutihiko yehépoke'exonu, trintai novi koe ípihoa njupúnuke. ²⁵Mopó'amaka inzúkokono ya ítátane tikóti. Poéhama mania ngoépekokono yaneko njepokókono ya mopô. Mopó'a yúpuririkovo ne hána'iti vátêke ivú'em. Poéha yóti, poéha káxe óvonzeixo úneke vo'ókuke. ²⁶Enómaka yóneam, epó'oxo enómaka koímaiyea ngoêku vo'oku koiníkoti huveóhiko xoko véngoku, koánemaka vo'oku ómevotihiko. Haina póhutine, itea koímaitimaka ngoêku xapa iyénonjapa júdeu, koánemaka ya xapa po'ínuhiko xâne ákoti itukapu júdeu. Koímaitimaka ngoêku ya koeku véngea pitivókohiko, koánemaka ya mêum ákoti apêti. Kúteanemaka koêku ya úne mar-ke, koánemaka ya xapa xâne ákoti akaná'u itúkeovo po'ínu úti xoko Kristu. ²⁷Enónemaka ngo'ítukeyea, koane ivóngoponeovo ya itukétike. Enómaka ákoyea imángá vo'ókuke ne itukéti. Enómaka épekeonu hímakati koane úne. Koane enómaka ákoyea nînga. Ápemaka kónokeovoku vonj'í'u koane ímbovo. ²⁸Haina póhutine uhá koeti nê'e, itea anéyemaka kutí koeti ínati koekúti yonoti oúngeke. Énomone ne yónoheixea ongóvo itukovo káxe vo'ókuke ne po'ínuhiko úti xoko Jesus ya uhá koeti imokóvokutihiko. ²⁹Enepo apê xâne xapákuke muyá'iti isóneu ikéneke Vúnae, koatímaka eombâti ya njokóyoke. Enepo apê xâne ikorókovoti váhereke, koatímaka yupihóvoti kotíveyea inzóneuke.

³⁰Itea enepo okonókovo ápeyea inzáyú'iu njokóyoke, koati koekúti exókovoti ákoyea njunáko, enemo indúko inzáyú'iu njokóyoke. ³¹Yoko Itukó'oviti,

poéhane motokêa iháyu'ikeekono ákotinemo hunókoku, enepone Há'amaka Vúnae Jesus Kristu, éxoá ákoyea nzemékekexa. ³² Enepo ovo'íngo pítivokona Ndamásku, eneponeko ngovenâdo yaneko pitivóko ípíhone Aréta, enepone nâti, pahuko ápeyea koyonoâti páhapetea ne pitivóko motovâti iká'akeonu. ³³ Itea hána'iti sésta veínongono ngoévesekopeokono xoko njánela meúkeke yane hána'iti yoko kopópoti ípi xê'o ne pitivóko, kutí'inoke indeôvati yane-kôyo.

Koúhapu'ikinoake Vúnae ne Poûlu ya kutí koeti hopúne

12 ¹ Ngónokoako inzáyú'ikopeovo motovâti kitípinu indúkeovo koati ovoxe Kristu, upánini ákoyea omótokea ngíxeaneye. Ngoyuhó'inopeatinoe kó'oyene ne noínjone ukeâti xoko Vúnae, koekúti ákoti exoâti yara poké'e, koúhapu'ikinonuke Vúnae ya kutí koeti njopúne. ² Ápe hóyeno énjone kutípoti Kristu. Eneponê'e, hú kixókono ómeokono vanúkeke xoko Itukó'oviti. Yoko katoze koéne xoénae ikénepo. Ako énjaxo koêku, itúkeovo herú kixeókonoti mûyo vanúkeke, áko'o itúkeovo omó kixeókonoti okóvo. Poéhane Itukó'oviti exôa. ³ Itea énjoa píhea ne hóyeno. Yoko kuteâti yunzómeku, ako énja itúkeovo herú kixeókonoti mûyo vanúkeke, áko'o itúkeovo omó kixeókonoti okóvo. Poéhane Itukó'oviti exôa koêku nekôyo. ⁴ Itea hú kixókono ómeokono vanúkeke xoko êno úhepeko koekúti. Koane ápe emo'úti kámoneya ákoti emo'úti ya yuhóke xâne yara poké'e mani veínoake koyúhopea koêku. Ákomaka parexákana koyúhopeokono. Yoko ûndi ne hóyeno kixokónotineye. ⁵ Koekúti kuteâti, énomonemo indúko inzáyú'iu njokóyoke. Kene ákomo inzáyú'ikapapu vo'oku koekúti índone indúkea. Poéhane koekúti exókoti ákoyea njunáko, énomonemo indúko éyenjovope. ⁶ Itea yusíkoti inzáyú'ikopeovo, kóyeaeneni ákoyea indúkapu koyuhóheoti kuteâti xâne ákoti isóneu, vo'oku mani koati kaná'uti ra yúnzo. Itea ákomo inzáyú'ikapapu vo'oku índone indúkea, mbuvâti ápeyea ikútixanuti hána'iti teyonéti vo'ókuke, ya koêkuni itúkeovo vo'oku noíxone njokóyoke ya xoko ngixoku indúkeovo, yoko kámone xoko yúnzo, kutí'inoke koetíneye isóneunonu.

⁷ Epó'oxo vo'ókuke ne êno hána'iti koane uhé'ekoti koekúti éxokonuke Itukó'oviti vanúkeke, mará'ínamo yupihovó ángoe ngapáyasokopeovo vo'ókuke, anéye tiú'iti koekúti eómbone, kutí koeti koati kotíveti ohone tôpe muyónguke kufí'okonuke Satánae, íkoitoponeonuke kotíveti. Itea koati motovâti ákoyea inzáyú'ikapapu, kó'inokeneye. ⁸ Mopó'a émbemo Itukó'oviti veyópinonoa. ⁹ Itea hara kixónu: "Poéhane nzeánakopi yóúkeke konokóvo. Vo'oku yane yeópi miyá'iko, énomone iyúseyeaneoxomo njunáko xikóyoke" kixónu. Hukínóvoti ú'uso ngóyeyea indúkea éyenjovope ne ákoyea njunáko, motovâti itúkeovo xunako Kristu iyusêo ya njokóyoke. ¹⁰ Énomone elókeinoke ongóvo koeku eómbeya ákoyea njunáko, koánemaka apê vaheréxininuti ítuke. Kútea-nemaka koêku apê nóngone, koane apê íkoítopenonuti kotíveti, koánemaka kotíve inzóneu vo'oku indúkeovo ovoxe Kristu. Vo'oku koeku ákoyea njunáko, inamá'axoneoxo apê xunako Kristu njokóyoke.

Koati yonoâti okóvo Poûlu ne kutípoti Jesus ya Koríntu

¹¹ Kutí koe ákoti inzóneu ya koeku inzáyú'ikopeovo yara yúndoe, itea itínenoe kutí'inoke ngoetíneye. Vo'oku mani itínenoe ihayú'ikonu ya koêkuni

inzáyu'ikopeovo. Vo'oku hainá'ikopo ahúkoti ya undíke ne mahi ápostuluhiko xepákuke. Koati kaná'uti kó'iyeaneye upánini ako indóponone. ¹²Enepone índuke, nzoénaxinokonoke indúkeovo koati kaná'uti ápostulu páhoe Kristu, koati inganá'uxoati xepákukenoe, ngoxuná'ixovoti indúkea, ákotimaka ngamuyá'ika inzóneu. Koati indúkoti koekúti hoénaxovope ápeyea xunako Itukó'oviti njokóyoke, koánemaka iyupánevoti, yoko po'i koekúti ya xunáko Itukó'oviti ákoti po'i itoâti itúkea. ¹³Ápeikopo koekúti índuke xapa kutípotihiko Kristu ya po'ínuhiko imokóvokuti nzuvó'oe ákoti indukà xepákukenoe? Ako po'éaku ngxixoku ngo'ítukeyea koeku ámbeyeá xepákuke. Poéhanemea itukapu vo'oku ákoyea indúkapu yávaha ya nóngoneke. Imákoikopo ngoêku indúkeovo koati váhere xâne koeku ákoyea mbaréxapinoe itukéti!

¹⁴Kó'oyene usó ngóyenemaka ngáyukopeovo xepákukenoe. Yoko mopó'apenemo yará'a. Kóyeaneamako ákoyea ingáya'ixapinoe ya nóngone, vo'oku haina mbihínoti úngeova ne apeínopiti, itea koati unako kékunoe ikéneke Itukó'oviti ngahá'a, itínoe kutí ngxixone nje'éxaxapa. Noixó íxea kalivôno, vo'oku haina énomone kousókinoá nókone ne há'a yoko êno, itea énomonehiko kousókinoá nókone ne xe'éxaxapa. ¹⁵Koati usó ngoyêti ivóngoponeovo ya itukétike, koane inamá'axonemo ngxixovóneye motovâti keúkoponivo ikéneke Itukó'oviti. Itea koeku kurí'uxeovo ákoyea omótovopinoe ongóvo, kútea inamá'axoneoxo ako itíkonuke.

¹⁶Únatikopo, inixeâtinoemeamo kaná'uyea ákoyea indúkapu yávaha ya koêkuti nóngone, itea kóyeaneameamo ápeyea koyúhoti indúkeovo éxeati, koane indeamaka aúmbu'ikeopinoe. ¹⁷Ínixepakomea indúkeopi namúng'e-xoku vo'ókuke ne xâne mbáhoe xepákuke huvó'oxoponopiti? ¹⁸Émbemo Títu pihea xepakúke, koane ápemaka po'ínu úti xoko Jesus mbáhoe xané'iyea. Ínixepakopo itúkeovo namukeôpiti tiúketi ne Títu? Ako kalíhuina! Koáhati póhutine visóneu, úndi yoko Títu. Koáhati póhutinemaka kixoku vitúkeovo.

¹⁹Kutí'inopinoemea xul'ikénetine ixómoyea ombósiko índokuxea yokóvo kitípi ákoyea váhere vítuke, úndi yoko nza'ínehiko, kutí'inoke yundoxí-nopiti. Itea ako kalíhuina kó'iyeaneye! Enepora yûnzó, koati yuho ovoxe Kristu, yoko koati nonékuke Itukó'oviti ngoyúhoyea. Uhá koêti ra índuke, koati ngaha'âti unátiyea kêku ikéneke Itukó'oviti indúkinoake, itínoe ákoti omotóva ongóvo. ²⁰Ngóhiyanapinoe ákoyeamo inú'ingapi kuteâti ne anjá'inopi ké'eyi ikéneke Vúnae, enepo nzimané'e xepákuke. Epó'oxo koímaiti kó'iyeanemakaye iséneunonu, ákoyeamo angútea kuteâti koêku kíxonenoe njokóyoke, keha'aínonuti indupa'ikea xâne. Ngóhiyanamaka ápeyea puvo-kóoti xepákukenoe, koane poe'aínoti isóneu po'ínuhiko xâne vo'oku íyokeovo itúkevo. Ngóhiyanamaka ápeyea imaíkinovokokoti, yoko oposíkoti ketókeokoko, koane ápeyea vahéréxinokokoti yúho, yoko itúkoti xêti po'ínu, ikopítí'ikeati íha. Haina póhutine, itea koánemaka kapayásokinovokokotihiko, yoko ínati yumópokoko. ²¹Yónoa ongóvo enepo aungápapu xepákuke, parexánu Itukó'oviti ndéyea, enepomo iyâm vo'oku inú'ingopeakomaka êno xâne xepákuke ákoti ikatívéxa isóneuke ne pahúnevo. Énomone kuteâti ne ákoyea sayá'ikapeapa ne úhepune mûyo vo'oku ixómoyea kaha'a sêno, koáne ne ikópiti'ikopeovohikomaka, itúkoti po'i koekúti kuteâti ákoyea asása'i, koáne ne ákoyeahiko sayá'ikapa isóneu koeku itúkeovo énomone ixomo yónoheixo isóneu.

Hunókoku yútoe Poúlu yoko enékeake ne íhae Koríntu

13 ¹Yara koeku mbíheamo xepákuke kó'oyene, mopó'apenemo yarâ'a. Yoko haramo hóko úti kuteâti koeku emó'uke Itukó'oviti: "Enepo áva koyúhoti ápeyea xâne váhere ítuke, konókoti pí'aye, áko'o mopó'aye xâne koyuhoâti noíxea, ina omotóva kutípeokono" kôe. ²Kuteâti ne yunzó'inopinoe yaneko pí'apeke nzimópi, ngayukoâtine ngoyúhopeamaka kó'oyene. Koeku ákoyea malíngapi kó'oyene, endó'okoati ne xâne pahukóvotihiko yanekóyo, ákoyeamo íyunzixa nzayá'íkea enepo aungápapu xepákuke. Haina póhutine, itea koánemaka ne uhá koeti po'ínuhiko xâne koetíneye ítuke. ³Énomonemo yéxinoa ítúkeovo Kristu koyuhô njokóyoke koeku kehá'ayi neíxinoe índuke kouhápu'ikinopiti indúkeovo koati kaná'uti ovoxe Kristu! Yoko haina ákoti xunáko ne Kristu ponópeopinoe, koati êno xunáko kíxeopineye. ⁴Kaná'uteoxo kutí kó'íyea ákoti xunáko ne Kristu yaneko kuruhúkono, itea kó'oyene, koati ainóvoti xunako Itukó'oviti ovâ koeku ítúkeovo exepúkopotine. Yoko kuteâti koeku ákoyea xunáko ne Kristu kuruhúkono, kúteanemaka koeku úti. Itea kuteâtímaka iyúseyea xunáko ne Kristu enepo exepúkopo, énomone-maka koéneye úti vo'oku xunako Itukó'oviti voukeke, koeku vitúkeovo póhutipone xoko Kristu. Yane motovâtimo huvó'xeopinoe úti ikéneke Itukó'oviti.

⁵Yokómomopovonoe, neixoti itíkivoxo koati kaná'uti kutípoti Kristu, áko'o áko'oyea. Yapásika kíxeaku keúrpu'iki kaná'uyeaxo ne kívivoa. Vo'oku haina ákoti yexâ kónokea ovo'ó kó'íyeopi ne Jesus Kristu enepo akaná'uxo kitípi. Kene hakó'o, hainá'ikopo iti xanéna. ⁶Yoko ngúxo yéxinoe ákoyea vákoeneye kuteâti nê'e, undi yoko nza'ínehiko. ⁷Koati vepemínopitinoe Itukó'oviti ya orásum-ke ákoyeamo ápahuina váhere ítike. Yoko haina motovâti kouhápu-'ikeovo vitúkeovo koati únati ko'ítúkeinoti Itukó'oviti, úndi yoko nza'ínehiko, itea koati kaha'aínopitinoe uti itíki únatinoe koekúti, upánini kutí kó'íyea uti pahukóvoti, úndi yoko nza'ínehiko ya ukékuke po'ínuhiko xâne. ⁸Haina motovâti vokópea ne kaná'uti kixovókuti ápeinoke xunako úti sayá'íkea uti xâne, vo'oku poéhane vípihea tumúne motóvo vitúkea. ⁹Koati elóketi vokóvo, úndi yoko nza'ínehiko, enepo vakutêa xâne ákoti apayáso koeku ákoyea vokónokoa vikó'itukexea xunako úti sayá'íkeopi, koeku xuná'íyea iséneu ikéneke Vúnae. Yoko énomone vépemo xoko Itukó'oviti ya orásum-ke, itíkivonoemo koati úsotine koane ákoti konokínovati ikéneke Itukó'oviti. ¹⁰Kó'inokeneye ra yúndoe koêku ángo'oyea xepákuke, maka enepo nziman'é híyeuke íti, hákone ngonôko ingó'itukexea ne xunakóti poréxonuke Vúnae Jesus nzayá'íkea ne xâne pahukóvoti. Yoko enepone xunakóti pónenuke, koati motovâti nzuvó'xeopinoe keúkoponivo ikéneke Itukó'oviti, kene haina ngaha'âti ngoé-sayuxi'xeopinoe vo'ókuke.

¹¹Kó'oyene ingopóvopitine, itínoe mbo'ínu xoko Jesus. Yapási'ixa keúnatiko-pivo ya uhá koeti kixeku itíkivo. Hácone kutí kê ákoti kemâ ne injíko'okopike. Ópoeane yónoku iséneu ikéneke Vúnae. Itúkapu úhepetike isoneúti yóvoheixo ákoti yakapákaka. Yanê'e, Itukó'oviti ovomô xoko péhutinoe. Énomone úkeaku ákoyea omótovokoko okovo xâne, koane úkeakunemaka uhá koeti úhepeti isoneúti. ¹²Yíhaikakanoe, siunoné kixekókoti kuteâti kixókókoku úti yúhoikeo-koko úti, imeâtinoe sasá'íkeke iséneu vo'oku itínoe kopo'ínukokoti xoko Kristu. Yúhoikopinoemaka ne uhá koeti po'ínuhiko kasása'iuo Itukó'oviti.

¹³⁻¹⁴ Itúkapu hána'itike seánakopi Vúnae Jesus Kristu, yoko hána'itike ákoyea omótoovovi okóvo yóvoheixo, uhá ketínoe, xaneâtimaka ne ákoyea haxákeapukoko iséneu ikéneke Itukó'oviti, enepone ítukeinopike Sasá'iti Omíxone.

Hunókokune.

NGÂLATA

Yútoe Poûlu páhoe xapa kutípoti Jesus íhae Ngalásea

Yanekôyoke ike pihópine ne Vúnae vanúkeke, enepohikoneko kutípoti Jesus, aínovo jûdeu. Aínovomaka xâne sirkunsidá koêti kuteâti páhoenoa Itukó'oviti ne Âbraum yanekôyoke, enepone koati tûri ne jûdeuhiko. (Yíhai-kamaka ne yutoéti hunókokuke ra Novo Testamento kouhápu'ikoati koêku ne **Sirkunsidá koêti** kixonéti.) Koeku xu'íkeneyea ike pihópine Jesus ya vanúkeke, pihóne itóhineyea ne inámati íhíkavoti xapákuke xâne ákoti itukapu jûdeu, ákotimaka sirkunsidá akôe.

Enepora yútoe Poûlu yâye, hane yóno xapa xâne hokoti Jesus ákoti itukapu jûdeu ya poké'e íháxoneti Ngalásea. Yoko Poûlu itukóvo ne inúxoti koyuhó'inoatihiko ne inámati íhíkavoti omínovike Jesus.

Ipuhíkopeane Ngalásea ne Poûlu ukopónoti po'íke pitivókohiko, ápe jûdeuhiko ákoti akutípo yuhu Poûlu pihôti Ngaláseake, koyuhópinoati neko kutípotihiko Jesus ákoyea takápapu ne íhikaxea Poûlu. Koyúhoinoamaka kónokea hókeahiko ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, koane kónokeamaka sirkunsidá kó'ieahiko motovâti sasá'ipea nonékuke Itukó'oviti.

Yupíhovo ínixea Poûlu ákoyea aúmati ne kixoku íhikaxea nekôyohiko, vo'oku koeku símea Jesus Kristu yara kúveu mêum ivókinovo xâne koane kóiteova ya pahúnevo, ákone apásika sirkunsidá kó'iea ne xâne. Poéhane itina Jesus ovokóvoti kuruhúke motovâ kasása'ikopea. Énomone yutóxinoa Poûlu ra koyuhópeti, motovâti éxeahiko ne hokópotine Jesus ya Ngalásea ákoyea po'i nókone, ákoti itukapu kúveovo Jesus. Éxokoahikomaka ákoyea itúkapu vo'oku hókeahiko ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse ovo'ó kó'inoa Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, itea koati vo'oku kutípea Jesus.

Ina itukínoa Poûlu íhokoake ne koekúti. Hane íhokoake koêku ne pi'âti xe'exa Âbraum mekúke, enepone Izimâe yoko Izáki. Enepone pi'âti xe'éxa, kixo'êkoti pi'âti kixovókuti ákoti akutíkokoko. Enepone Izimâe, xé'a Âbraum xoko ákau yêno, kixo'êkinoviti ítone xâne itúkea xunákoke. Énomone kuteâti ne jûdeuhiko íhíkaxoti itúkeovo vo'oku sirkunsidá kó'iea ne xâne ponópinovo nonékuke Itukó'oviti. Kene Izáki, po'i xé'a Âbraum, enepone koyúhoinoake Itukó'oviti ápeyeamo xoko koati yeno Âbraum, upánini ákoyea omótova koxé'exayea nê'e, kixo'êkoti kúveovo uti Itukó'oviti. Énomone kuteâti ne xâne kuvóvoti Jesus koane ítukeinovi kuruhúke motovâti ponópeovo nonékuke Itukó'oviti.

Kaná'uti sirkunsidá kó'iea ne Âbraum kuteâti páhoenoa Itukó'oviti itúkea yanekôyoke, itea usóne kúveovo Itukó'oviti inúxotike. Koati kúveovo Itukó'oviti inuxô. Énomone itukóvo koati nokonéti, kene haína ne sirkunsidá kó'iea xâne kuteâti íhikaxea po'ínuhiko jûdeu.

Tûri ne yútoe Poûlu yuhoíkoti íhae Ngalásea

1 ¹Yundóxinopinoe, undi Poûlu. Undi ápostulu, pahoéti xapa xâne koyúhoyea emo'u Itukó'oviti. Haina xâne pahukónu. Hainámaka xoko xâne ukínonu xunakóti indúkeovo pahoéti, itea undi páhoe Jesus Kristu yoko Itukó'oviti, Há'a úti, enepone koexépukopoti Jesus ukópea xapa ivokóvoti. ²Uhá koeti mbo'ínu xoko Jesus, nza'íneheixone yáye, yúhoikopimaka, itínoe ho'uxínovoti ítuke Itukó'oviti ya Ngalásea. ³Itúkapu hána'itike seánakopi Itukó'oviti, Ha'a úti, yoko Vúnae Jesus Kristu yóvoheixonoe, koánemaka úhepetike isoneúti ukeâti xokóyoke.

⁴Koati kuri'ókopovoti Itukó'oviti ne Jesus yaneko ivokínovovi, enepo porexópo ésa'i pahúnevo úti, motovâti koíteovovi ya xunákoke váhere kixovókuti yara kúveu mêm, kuteâti ahá'inoa Itukó'oviti, Há'a úti. ⁵Iháyu'ikakanaikopo Itukó'oviti uhá koeti káxe ákoti hunókoku. Énomoneoxo ákoeneye.

Poéhaxo ne inámati ihíkavvoti koyúhoti koeku Jesus, ako po'ínu

⁶Yupíhova iyúmbaxeovo kêku itínoe íhae Ngalásea. Ako yoríkonoe itévoki héki Itukó'oviti, enepone noivókokopiti ya seánakovike Kristu, hekópoti ihíkavvoti ítúkohiu xâne, enepone mahi po'i inámati ihíkavvoti íhae xoko Itukó'oviti. ⁷Yoko haina inámati ihíkavvoti íhae xoko Itukó'oviti nê'e. Kó'inokeneye ne yúnzo, koáhati apêti xâne ákoti kayunúkapinoe íhikaxeopi, kahá'atimaka kópoe'akea ne inámati ihíkavvoti omínovike Kristu. ⁸Itea yusíkotini ítúkeovo úndi yoko nza'ínehiko, áko'o ítúkeovo koati ánju, enepone ovoxe Itukó'oviti ukeâti vanúke, koyuhó'inopinoe mahi inámati ihíkavvoti íhae xoko Itukó'oviti, itea hákoti ítúkova kuteâti neko víhikaxopike yanekôyo, ítúkapu ipíhophonone Itukó'oviti ipihóponovokutike nê'e ákoti hunókoku. ⁹Kuteâti yunzómeku, ngáyukopinopeanenoemaka: Koêkuti koyuhó'inopiti ihíkavvoti mahi omínovike Kristu, ákoti ítúkapa neko víhikaxopikenoe yanekôyo, ítúkapu ipíhophonone Itukó'oviti ipihóponovokutike nê'e ákoti hunókoku. ¹⁰Kutí'inopinoe koati ínixone xanéhiko unátíyeya ombósi'ixo indúkea? áko'o ínixone Itukó'oviti unátíyeya ne indúko. Ikítixanutinoe indúkoti isóneunonu xâne motovâti úhepeyeya isóneunonu? Ako kalíhuina! Eneponi angóeneye, ákoni indúkapu kaná'uti ovoxe Kristu.

Koeku Poûlu inâ noivókokokono koyúhoyea koeku Jesus

¹¹Itínoe mbo'ínu xoko Vúnae, koati enjókopeatinoe ákoyea úkea isóneuke xâne ra inámati ihíkavvoti omínovike Jesus, enepone ngoyúhone xapa xâne. ¹²Vo'oku haina xâne kauhápu'ikinonoe. Hainámaka xâne ihíkaxonoe, itea Jesus Kristu kauhápu'ikinonoe.

¹³Yoko yeyékoxoaneneo ngixoku indúkeovo yanekôyo nzokoá'iko ne hó'e iyénonjapa júdeu. Koati ingoítopenoati kotíveti ne kutípotihiko Jesus ho'uxínovoti ítuke Itukó'oviti, ngaha'âti ungé'exeahiko. ¹⁴Xapákuke iyénonjapa júdeu, koati úndi yupihóvo kóúkoponeovo ya hó'êke úti. Xapákuke kuteâti yé'akeneye njoénaena hokoâtimaka, úndi yupihóvoxo yuíxeovo hókea kixoku ítúkeovo ne voxúnoekene, uti júdeu.

¹⁵Yoko tumúneke ámbeyea yara kúveu mêum, noívokoxonune Itukó'oviti nzókea ya seánakonuke, koane iháxikonu indúkea ítukexeonuke. ¹⁶Simovóne kaxénaxeake Itukó'oviti koútata'ixinonu Xe'éxa, ihaxíkonuti ngoyúhoyea koêku ne Xe'éxa xapa xâne ákoti itukapu jûdeu, ako ápahuina xâne émbemone nóngone indúkea. ¹⁷Muhíkova neko ápostuluhiko inúxoti ya undíke, páhoehiko Jesus koyúhoyea emó'u xapa xâne yanekôyoke, ákomaka naín-japanahiko ya Njeruzálem. Itea hara yónom Árabea yoko poké'e xe'ókuke, ina aungópovomaka ya Ndamásku. ¹⁸Mop'á xoénae ikénepo, ina mbího ya Njeruzálem noinjóponoti Péturu. P'á kúveu lûmingu óngo xokôyoke. ¹⁹Ako po'i ndokópone xapákuke neko inúxotihiko páhoe Jesus koyúhoyea emó'u ákoti itukapu Teáku, enepone koati ati Vúnae Jesus.

²⁰Enepora yúndoenopinoe, iháke Itukó'oviti ngoyúhoyea ítúkeovo koati kaná'uti ákoyea nzmékekexinapinoe.

²¹Ikénepoke, ina mbího ya Sírea yoko Silísea koane poké'ehiko xêrerekuke. ²²Yoko avo éxanuhiko neko kutípoti Kristu ho'uxínovoti ítuke Itukó'oviti ya Njúdeya. Koati ávoti naixánuhiko yanekôyo. ²³Itea hara koe eyékouhiko vo'ónguke: “Enepone ikoítóponoviti kotíveti yanekôyo, kó'oyene ítúkópovone koyuhoâti ra kaná'uti kixovókuti kutípone úti, mani áha uké'exea yanekôyo” koe eyékouhiko vo'óngu. ²⁴Epó'oxo iháyu'ikohiko Itukó'oviti vo'oku ngoépo-kune.

Éxokoa Poûlu ítuke ne po'ínuhiko inúxoti ko'ítuketi ítuke Jesus

2 ¹Katoze koe xoénae ikéne, ina aungópovomaka ya Njeruzálem. Mbaranaêbe njáne yoko Títu. ²Mbihínoké vo'oku kouhapu'ikinonu Itukó'oviti yusíkea mbíhea. Nzimoné'eya, énjokoa ne po'ínuhiko úti hokoti Jesus koêku ra yúnzo xapákuke xâne ákoti itukapu jûdeu. Énomone ne inámati ihíkavovoti koyúhoti koeku Jesus. Yákoxonoye vainóvone, úndi yóko'o ne inixóneti ítúkeovo payásotihiko ya ítukeke Itukó'oviti, énjokoa koêku ne índuke, mbuvâti kutí kó'iyea ituketihí koêti ne índukeiko kó'oyene koánemaka ne únzeu yanekôyo, eneponi opoé'ainoahiko isóneu ne índuke. ³Kene ne Títu, njánena, po'ínu úti xoko Jesus, haina xâne sirkunsidá koêti. Koáhati ngerêku nê'e. Yoko enepohikone inuxínoti itukéti imokóvokutike ya Njeruzálem xoko yónongu, aínovo sirkunsidá koêti, itea ako ápahuina xâne xapákuke inixoâti kónokea sirkunsidá kó'iyeamaka ne Títu. ⁴Epó'oxo ákoni koyuhoâti kónokea sirkunsidá kó'iyea, eneponi hákotihiko neko jûdeu urukuhí koêti xapákuke úti, ítúkoheovoti po'ínu úti xoko Jesus. Poéhane kahá'ayea ivóko'okoponea unako koeku úti koeku kutípea úti Jesus, koêkumaka víteova tiú'iko ne kixovókuti ya kúxoti hó'e úti. Yane mani kahá'atihiko káyukopeovi yane tiú'iti kóyeku úti xoko inúxoti hó'e úti. ⁵Itea ako kalíhuina vitúkea ahá'inovi nekôyohiko, mará'inamo hako'óne iyusé'inopinoe ne koati kaná'uti kixovókuti nókone kitípi yane inámati ihíkavovoti koyúhoti koeku Jesus.

⁶Kene xapákuke neko inixóneti ítúkeovo payásotihiko ítukeke Itukó'oviti ya Njeruzálem, ako ápahuina inixoâti ápeyaa óvaku ne ngxoku ngoyúhoyea emó'u Itukó'oviti xapa xâne. Yoko “inixóneti ítúkeovo payásotihiko” ngó'ionmeku, vo'oku yusíkotí ítúkeovoxo teyonéti nekôyohiko, itea ya njokôyoke ako xâne payásoti nonékuke Itukó'oviti, vo'oku ako naívakaxa xâne nê'e, kutíkokone uhá koeti nonékuke. ⁷Enepohikonekôyo, ya koêkuni ínixeaa ápeyaa

óvaku ne ngíxoku ngoyúhoyea emó'u Itukó'oviti, exó kíxoanehiko indúkeovo koati páhoe Itukó'oviti xapákuke ne xâne ákoti itukapu jûdeu ngoyúhoyea ne inámati ihíkavoti koyúhóti koeku Jesus, kuteátimaka koeku itúkeovo páhoe Itukó'oviti ne Péturu xapákuke jûdeuhiko koyúhoyea emó'u. ⁸ Kuteâti itúkeovo páhoe Itukó'oviti ne Péturu koyúhoyea emó'u xapa jûdeu, ngoá-nemaka xapa xâne ákoti itukapu jûdeu. ⁹ Yane exó kíxoanehiko indúkeovo koâti noívakoe Itukó'oviti ko'ítukeyea ítuke. Enepone Teâku, Péturu yoko Xuâum, enepone ipíhonetí itúkeovo koati payásotihiko inuxínóti ítuke Itukó'oviti xapákuke, namúkohiko vô'um, koane vo'u Mbaranâbe, exókovitihiko vitúkeovo ha'íne ya ítukeke Itukó'oviti, koane ínixeahikomaka póneovo itú-keovomo ûndi yoko Mbaranâbe ko'ítúke xapákuke ne ákoti itukapu jûdeu, koeku itúkeovo énomonehiko ko'ítúke xapákuke ne jûdeu. ¹⁰ Poéhane ixíko'o-keovihiko ákoyea inátapa vokóvo huvóoxea úti ne xâne ákoti apeínoati. Yoko kóyekune indúkea njunáko ngíxeaneye.

Sayá'ikoa Poûlu ne Péturu ya Antiokíya

¹¹ Po'íke káxe pího ne Péturu ya Antiokíya. Simoné'eya, nzayá'ikoa vo'oku koati motokeâti kíxeokononeye. ¹² Tumúneke símea jûdeuhiko páhoe Teâku, ínikoahiko Péturu ne po'ínuhiko úti xoko Jesus ákoti itukapu jûdeu. Itea simonéhiko neko páhoe Teâku, kurí kíxoane Péturu ínikeahiko, koane ahí-kuxopeova, pikoti poé'ainoa isóneu jûdeuhiko simôti, vo'oku ínikeahiko xâne ákoti itukapu jûdeu. ¹³ Kúteanemaka ne po'ínuhiko jûdeu hokoti Jesus, ha'íne Péturu, kutipasí koe Péturu kuríkea ínikeahiko. Muhíkova Mbaranâbe, muyá'í isóneu koane hókea kixoku itúkeovo ne po'ínuhiko. ¹⁴ Itea íninja ákoyea ítúka kuteâti ne páhoenovi kaná'uti kixovókuti yane inámati fhikaxo-vike Jesus. Énomone ngixínoa ne Péturu ya nonékuke uhá koêti: "Iti jûdeu, itea hainá'iko ne kúxoti kixovókuti hó'e voxúnoekene héko. Enepone itfíkivo, koeku ákoyeane itfika ne kúxoti hókone voxúnoekene, koati kuteátinemaka kixoku itúkeovo ne xanéhiko ákoti itukapu jûdeu. Ná'íkopo koeti itfíkinoiko kúxoti kixóvoku úti, uti jûdeu? Énomone ne kurí kíxi íniki ákoti itukapu jûdeu. Koeku kó'iyeaneye ne itfíkivo, koati ihíkexoati ne ákoti itukapu jûdeu kónokeako ítúkea kuteâti ne itfíkovo ne ngíxoane."

Aínovo pahukóvoti, jûdeuhiko koánemaka ne po'ínuhiko xâne

¹⁵ Kaná'uti vitúkeovo jûdeu hokoti Itukó'oviti ukeátinekene, kene haina uti kuteâti ne xâne ákoti itukapu jûdeu pahukóvotihiko, pó'itihiko hó'e. ¹⁶ Itea kóyeane véxea ákoyea ítukapu vo'oku hókea xâne ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse ponópinovo nonékuke Itukó'oviti, itea koati vo'oku kutípea Kristu Jesus. Koánemaka úti, kutípoa úti ne Kristu Jesus motovâti ponópeovo uti nonékuke Itukó'oviti koeku kúveovo uti Kristu, kene haina vo'oku vitúkea páhoenovi Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse. Vo'oku ako ápahuina xâne ponopóvoti nonékuke Itukó'oviti vo'oku ítúkea páhoenoa yútoe Muíse. ¹⁷ Itea koeku kutípea uti Kristu, uti jûdeu, voposíkoti ponóvoko úti nonékuke Itukó'oviti vo'ókuke, yane iyúseo vitúkeovomaka xâne pahukóvoti. Koeku kó'iyeaneye, ínani áva koêti: "Hainá'ikopomea vo'oku Kristu vitúkinovo pahukó-voti kuteâti koêku ne po'ínuhiko xâne ákoti itukapu jûdeu?" ínani akôe. Ako kalíhuina. ¹⁸ Itea eneponi aungápa ínzikaxopeamaka ne kúxoti kixovókuti

ngûrene, hainápo, mani énomone kutí'inoke mbahukóvoti. ¹⁹Hane ngoéneye nonékuke ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, kuteâti koeku ivokóvoti ákotine kúxone. Énomone ngoéneye nonékuke vo'oku ákoyeane ngúxa ponópeonu. Ngó'inokeneye nonékuke, motovâti itúkeovo inámati ihikaxeovike Itukó'oviti ámbepino. Yaneko kuruhúkono ne Kristu, kutí koémaka xané ngixoâti kurúhuxeokono. ²⁰Kó'oyene ákoneikopo itúkupu ûndi exópo koêku itea Kristu, enepone ovo'ó koepónuti, exópone ngoêku. Ep'óxo enepora ngóyeku itukovo káxe, koati nguvóvoti Xe'exa Itukó'oviti, enepone ákoti omotóvonu okóvo, enepone kuri'ókovotimaka Itukó'oviti yaneko ivokínovonu. ²¹Yoko eneponi omotóva ponópeovo ne xâne nonékuke Itukó'oviti vo'oku itúkea ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, yane ákoni itóponone ivókeovo ne Kristu. Itea haina énomone koéneye inzóneunoa, ínapo indukápu xâne ákoti itúkoake ne hána'iti seánakovi Itukó'oviti xoko Xe'éxa.

Kotívea isóneuke Poúlu kixóvoku ne íhae Ngalásea

3 ¹Itínoe íhae Ngalásea, kutí kénoe xâne ákoti isóneu. Kutí kôe hehexókonotinoe, kutí'inoke itevóhikitinoe ne koati kaná'uti hó'e úti. Vo'oku yane-kóyoke, koati keurápu'ikinokonoati koêku ne Jesus Kristu yaneko ivokóvo ya kuruhúke. Kutí koe koati neixoâti ya yukékuke. ²Enepo inâ nemukoânne ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, poréxinopeake Itukó'oviti vo'oku kékuna'ixivo itíki páhoenovi Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse vitúkea? Ako kalíhuina kó'ieaneye. Koati iyúseoti itúkeovo vo'oku kívivo Jesus enepo koyuhóvone xepákuke. ³Imáko itíkinovonoe ákoti isóneu! Inâ kitípo Vúnae, koati Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti íhinovonoe motovâti penópivo nonékuke Itukó'oviti, haína? Kene kó'oyene, ainovó koe xináko íhipinovone, pe'okoâti itúkeovo vo'oku héki ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse penópinovomo nonékuke Itukó'oviti! ⁴Yusíkoikopo itúkeovo vekohí keâti ne uhá koeti víkokunoe ikéneke Vúnae? Ako yusíka! ⁵Enepone Itukó'oviti pahukínopeati ne Sasá'iti Omíxone ovo'ó kó'ieopi, enepone itúkotimaka iyupánevoti xepákukenoe, kixínoakeneye vo'oku kékuna'ixivo itíki páhoenovi Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse? Ako kalíhuina! Koati iyúseoti itúkeovo vo'oku kívivo Jesus enepo koyuhóvone xepákukenoe.

⁶Noixó íxe koeku Âbraum mekúke. Koati kuvóvoti Itukó'oviti nê'e. Énomone ínixinoa Itukó'oviti itúkeovo ponóvoti nonékuke. ⁷Konokoâtikopo yéxinoe itúkeovo xâne kuvóvoti Itukó'oviti itukóvoxo koati kaná'uti amósenopono Âbraum. ⁸Yoko yutóxovo ya emó'uke Itukó'oviti ênoti xoénae tumúneke ápepe, itúkevomo ya kúveovo Kristu ponópeovomo xâne ákoti itukapu júdeu. Yane tumúneke ápepe ra koekúti, éxokokonoa Âbraum koêku ra inámati ihíkavoti koyúhoti kónokea kúveova xâne ne Jesus. Yoko énomone yaneko kixôa Itukó'oviti ne Âbraum: “Ve'ókuke, únatimo koêku ne uhá koeti xâne yara kúveu mêum” kíxoane. ⁹Énomone kutí'ino apêti unako koeku xâne ikéneke Kristu koeku kúveova, kuteâtimaka koeku kúveovo Itukó'oviti neko Âbraum mekúke.

¹⁰Itea uhá koeti xâne po'okoâti ponópeovomo nonékuke Itukó'oviti vo'oku itúkea páhoenovi yútoe Muíse vitúkea, poéhane ipíhoponeokonomo motóvo kúxea. Vo'oku enepo hákoti itukôa uhá koeti neko yutoéti, haramo kôe kuteâti koêku ne yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti xoko kó'ieaku: “Uhá koeti xâne ákoti

heú ixâ itúkea ne páhoenovi Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, yonópotimo ipihópovokutike” kôe. ¹¹Iyúseoneikopo ákoyea ápahuina xâne ponópovoti nonékuke Itukó'oviti vo'oku ítea heú kíxea itúkea ne páhoenovi Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, vo'oku hara koémaka emo'u Itukó'oviti: “Enepone xâne ponópovoti nonékuke Itukó'oviti, enepone kuvovâti, itopónoatimo ne inámati apéyeati ákotinemo hunókoku xoko Itukó'oviti” koémaka. ¹²Enepone Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, haina kúveovo uti Itukó'oviti épemo, ítea vitúkea páhoenovi konokóvoya, kuteâtímaka kó'íyeya emó'uke Itukó'oviti xoko kó'íyeyaku: “Enepone itukoâti uhá koêti ne páhoenovi Ponóvoti Kixovókuti vitúkea, apeínoatimo ne inámati apéyeati ákotinemo hunókoku” kôe.

¹³Koati Kristu koitóvovi yane mani vipíhoponeokono vo'oku ákoyea víta vitúkea ne páhoenovi Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse. Koítovovi Kristu yaneko ahe'ókopovi, enepo itukópovo ipihópononeti ya kuruhúke, kuteâti koêku ne yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti, enepone koêti: “Ipihópononeti ne uhá koeti xâne ixupáxoneti kuruhúke” kôe. ¹⁴Kó'inokeneye, motovâti itúkeovo vo'oku Jesus Kristu itóponea unako koêku ne xâne ákoti itukapu jûdeu, kuteâti neko unako koeku Âbraum enepo ponopâ Itukó'oviti mekúke. Énomonemaka kutí'inoke motovâti namúkea úti ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, uti kuvóvoti Kristu, kuteâtímaka koyúhoyea Itukó'oviti yanekóyoke pahúkeamo.

Yútoe Muíse yoko yuhó'inoa Itukó'oviti ne Âbraum

¹⁵Ítínoe mbo'ínu xoko Vúnae, anéye ínzixoake ra koekúti. Énomone ne kóyeku úti, uti xâne yara kúveu mêm, enepo vitúko koati emo'úti. Enepo yutoxóvone koyuhópetike ne koati emo'úti, koane vipíhone viháya, yane ákone oxéne vaúkoape ne yuho úti. Ákone yusíka vípokea, áko'o vípihea po'i yuho utíya. ¹⁶Kúteane koeku yuho Itukó'oviti mekúke, enepone koati úsotine yúho ákoti kayukápu. Énomone neko yuhó'ino Âbraum koane ámoriponomo. Yoko amósenopono Âbraum ako ákoe, ínapo itukapu kixoti opoíkovoti xâne. Ítea ámoriponomo Âbraum kó'inoke, vo'oku koati póhuti xâne ya xapákuke amósenopono kíxo. Yoko énomone ne Kristu. ¹⁷Hara ngahá'a ngáuhapu'ikinopinoe: Koeku ápeyeya yuhó'inoa Itukó'oviti neko Âbraum, koati úsotine yuhóti mekúke, ako yusíka itúkeovo Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse ipókôa, vo'oku inuxóne neko yuhó'inoa Itukó'oviti ne Âbraum. Kene ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, koaturu sentu tirinta koe xoénae ikénepo, ina apê. Iyúseaneikopo ákoyea oxéne nekóyo uké'xoapea xunáko neko inúxoti yuho Itukó'oviti xoko Âbraum. ¹⁸Enepone únati koépokumo úti, kixínovike Itukó'oviti ikó'iparaxeovimo, eneponi itukapu vo'oku vitúkea ne páhoenovi Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse namúkinoá úti, yane ákoni itúkupu vo'oku kaná'uko yuho Itukó'oviti kóusokeovomo. Ítea enepo iná koyuhó'ino Âbraum ne Itukó'oviti poréxeamo, ákotímaka ésa'ixeake, koati iyúseoti kóusokeovomo vo'oku kaná'uko ne yuho Itukó'oviti.

¹⁹Ínani áva koêti: “Ná'ikopo koeti poréxinovea Itukó'oviti ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse?” Poréxinoveake Itukó'oviti motovâti ákoyea vituka váhere, koeku kúxeokono símea neko ámoripono Âbraum. Énomone neko kixínoake Itukó'oviti enepo itukínoa neko koati yuhóti ákoti aukápu ikéne.

Yoko iná porexôa Itukó'oviti neko Ponóvoti Kixovókuti, hane évekinoá xoko ovóxehiko íhae vanúke, enepone ánjuhiko. Ina apémaka xâne, enepone Muíse koyuhópinoati ne xanéhiko.

²⁰Yane iyúseo ákoyea ponó ákoe xoko Muíse neko Ponóvoti Kixovókuti yuho Itukó'oviti, koeku ápeyea évekoaku Itukó'oviti mekúke. Kene neko yuhó'ino Ábraum, ponó kôe xokóyoke, vo'oku koati pohúxinovati Itukó'oviti inâ koyuhó'ino Ábraum.

Ápeinoke ne yútoe Muíse

²¹“Enepone yuho Itukó'oviti koati yuhôti ákoti aukápapu ikéne, koyúhoti kíxoakumo Itukó'oviti ne xâne kuvovâti, hainá'ikopo okopâti Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse?” koémea iséneu. Ako kalíhuina. Vo'oku enepone áva ponóvoti kixovókoti apêti xunáko poréxeovi inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku xoko Itukó'oviti, yane mani ponopóvoti úti nonékuke Itukó'oviti vo'ókuke. ²²Itea koyúhoa emo'u Itukó'oviti itúkeovo pahukóvoti ne uhá koeti úti, uti xâne. Yane motóvaikopo itúkeovo ya kúveovo uti Jesus kóúsokeovo neko koati yuhôti ákoti aukápapu ikéne, yuho Itukó'oviti mekúke kíxoakumo ne xâne kuvovâti.

²³Yaneko avô'o síma Jesus Kristu, koánemaka kaxena kúveova xanéhiko, koati Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse exô koeku úti, uti xâne yara pok'é. Kuteâti koeku xâne kókohiyana kixóixoneti motovâti ákoyea píhahea, énomemaka koéneye úti opékuke xunako Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, kuxoâti úti ne símope Jesus koane kaxena kúveova úti, enepone konókoti koútata'ixeovomo. ²⁴Enepone koeku úti nonékuke ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, kutí koe koeku kalivôno namú kixóixeokonoti vô'u apê hirikoâti. Énomemaka kixó'ovineye ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse tukú koeti símope Kristu. Kutí koe iyonó'oviti xoko Kristu nê'e, motovâti ponópeovo úti nonékuke Vúnae vo'oku kúveova úti. ²⁵Itea kó'oyene koeku úrukeovo kaxena kúveovo uti Jesus, ákone itúkapu ne omo'óvitimeku víhuinovoiko, enepone Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse.

²⁶Kene itíponenoe koati xe'éxapo Itukó'oviti, uhá ketínoe koeku kívivo Kristu Jesus. ²⁷Vo'oku uhá koeti kasása'iupo Kristu xepákuke, enepohikone ahiúti ya iháke, íiyuse kóye ne kixóvoku Kristu xokóyoke yane inámapoti kixoku itúkeovo. ²⁸Énomone ákoino poé'aku jûdeu nonékuke Itukó'oviti ya po'ínuhiko xâne ákoti itukápa. Kúteanemaka koeku akaúti yoko ákoti itukápa, koánemaka hóyeno yoko sêno nonékuke Itukó'oviti, vo'oku péhapoanenoe ya xoko Kristu Jesus. ²⁹Koeku itíkvonoe xanena Kristu, itínoemaka amósenopono Ábraum, koane itínoemaka kíxo ne Itukó'oviti yaneko koyuhó'ino Ábraum mekúke ápeyeamo unako koêku ne amósenoponomo.

4 ¹Enepora yunzó'inpinoe, hane koéneye xâne apêti íkuinoakemo há'a. Koêkuiko itúkeovo kalivôno ne xâne, yusíkti hoénaxeokonone namúkopeamo neko íkuinoakemo há'a, itea koêkuiko ávoyea namúkapa, ako poé'aku ya ahinoêti ²vo'oku ápeyea exeâti koêku koane ápemaka koyonínoati ne námoepomo tukú koeti simâpu kaxénaxeake há'a namúkopeakumo. ³Énomemaka koéneye úti yanekóyoke, uti xâne yara kúveu mêum, vovóheixoiko opékuke xunako kúxoti kixovókuti hó'e úti. ⁴Itea simovóne kaxénaxeake Itukó'oviti, yane pahúkoa neko Xe'éxa yara kúveu mêum ipúhikea xoko sêno kuteâti uhá koeti xâne. Yaneko ipuhíkone yara kúveu mêum, hane exeâ'iko koêku ne xanéhiko Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse. ⁵Simínoké ne Xe'exa Itukó'oviti yara kúveu mêum motovâti koíteova ne xanéhiko hokoâti

ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, koane poréxea itúkeovohiko koati kaná'uti xe'éxapo Itukó'oviti.

⁶Kene kó'oyene koeku itíkivonoe xe'éxapone Itukó'oviti, pahúkoa Itukó'oviti ne Sasá'iti Omíxone Xe'exa ovo'ó kó'ieopinoe. Énomone kutí'ino "Pai, iti Nzá'a" kixeâti ne Itukó'oviti. ⁷Hainá'ikonoe iti kuteâti ahinoêti kó'oyene, itea itíponenoe koati xe'éxapone Itukó'oviti. Epó'oxo koeku itíkivo koati xe'éxapo, ítikenemaka ne uhá koeti únatinoe koekúti aha Itukó'oviti poréxea ne xe'éxapone.

Yónoa isóneu Poúlu ne íhae Ngalásea

⁸Yaneko avó'o yexâ ne Itukó'oviti, koati itínoe kuvóvoti ho'éti ákoti itukapu koati kaná'uti Itukó'oviti, kutí kixeâti Itukó'oviti. ⁹Itea kó'oyene, koeku yéxinenoe Itukó'oviti, áko'o koeku poréxeopineno Itukó'oviti yéxi mani koeti yûnzó, ná'ikopo koeti kehá'aino yaúkópivo xoko kúxotihiko kixovókuti ákoti xunáko, enepone hó'e xâne nóvo ákotimaka itópoinovike? Ná'ikopo koeti kehá'aino yaúkópivo yóvi opékuke xunako kixovókuti kuteâti? ¹⁰Yupíhovo yíxivo koekútihiko kuteâti káxehiko mahi sasá'iti, koane kohê, xoénae yoko po'ínuhiko káxe haxaéti. ¹¹Koati ngohiyánapitinoe. Koímaiti kutí kó'iea ákotine itópoinopike ne uhá koeti índuke xepákuke. ¹²Itínoe mbo'ínu xoko Vúnae, íkitipasikapunu yane ákoyeane ínzuinapa ne kúxoti kixovókuti nzó'e, vo'oku indúkopovone kuteâti itínoe ákoti itukapu jûdeu. Ako váhere ítikeinonu yanekôyoke tukú koeti kó'oyene. ¹³Yéxoano itúkeovo vo'oku ngá'arineyae yanekôyo ongínoke xepákuke inâ ngoyuhó'inopea ne inámati ihíkavoti koyúhoti koeku Kristu. ¹⁴Upánini itúkovo tiú'itinopinone neko arínem, itea ako yókoemoke'enu, epó'oxo ákomaka pivánu vo'ókuke. Itea ivévakonu kutí'iea undi ánju, enepone ovoxe Itukó'oviti ukeâti vanúke, áko'o kutí'iea undi koati Vúnae Kristu Jesus. ¹⁵Ná'ikopo ne hána'iti elókeko yokóvo, enepone yeópone yanekôyo? Koâti inzayú'ikoti unako iséneunonu yanekôyoke nga'aríne. Mani usokó kéyeyi meréki ne yúke peréxinoa eneponi omotóva. ¹⁶Kene kó'oyene, koímaiti mbúveokono vo'oku ngoyúhoinopi kaná'uti koekúti, kuteâti ovópiku ikéneke Vúnae.

¹⁷Enepohikoneko xâne ihíkaxoponopiti ingénepoke, kutí koe kaha'aínopiti unako kêku iyúni'ikinopikenoe, itea pohúneti kahá'ati tetúkea ke'ínikoneyinu, motovâti itúkeovo énomone hekóponoe. ¹⁸Haina ngoêti itúkeovo váhere viyúni'ikeokono. Únati nê'e, itea konókoti itúkeovo ponóvotike isoneúti, koane hainámaka pohúneti ambê xepákuke. ¹⁹Itínoe íhae Ngalásea kutí ngíxone nje'éxaxapa, kuteâti koeku sêno koítoponeovo kotíveti enepo ipuhíko xe'éxa, énomopoikonemaka koéponeye eómbone ve'ókukeno, ngaha'âti í'yuse kóyeyea ne kixóvoku Kristu ya xikóyokenoe. ²⁰Ehá'ani ámbeyea xepákuke kó'oyene motovâti enzá'ikea ngxixoku enéngeopinone, vo'oku yara koeku kó'oyene, ako énja ne mani yunzó'inopinone.

Kixó'ekone éxetina pi'âti sêno, Ága yoko Sâra

²¹Yakámokenonu, itínoe kahá'ati óvoheixea opékuke xunako Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse. Ákoikopo yéxa koêku ne yutoxóvotiya? ²²Énomone ne yutoéti koyúhoti pí'ayea xe'éxa neko Ábraum, xe'éxa xoko Ága, enepone ákau yêno, koane xoko Sâra, koati yêno. ²³Enepone ápeyaa xe'éxa xoko ákau yêno,

koati kuteâti koeku ápeyea uhá koeti po'ínuhiko kalivôno yara kúveu mêm. Itea enepone xe'exa Âbraum xoko koati yêno, ápeinoke vo'oku êno xoénae tumúneke ápeyea, koyúhoane Itukó'oviti ápeyeamo. ²⁴ Ápe koati kixó'ekino-vike ra kixovókuti. Enepone pi'âti sêno, hane kixó'eko pi'âti kixovókuti itu-keino xâne ne Itukó'oviti. Enepone póhuti sêno yane pi'âti, mópoina Sinâi kixó'eko, yutóxovoku ne Ponóvoti Kixovókuti, enepone kutí kixoti xâne akaúti koeku óvoheixea opékuke xunáko. Énomone kixó'eko ne Ága. ²⁵ Koati kixó'eko mópoina Sinâi ya Ârabea neko sêno. Hanemaka kixó'eko pítivokona Njeruzálem kó'oyene, koánemaka ne xanéhiko ovâti. Koatíhiko kutí koeti kaúti koeku óvoheixea opékuke xunáko ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse. ²⁶ Itea enepone iháxonetimaka Njeruzálem, pítivokona Itukó'oviti ovoti vanúkeke, ako akútea koeku kaúti. Énomone ne kutí kíxone uti vêno, uti iteóvati xunáko ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse. ²⁷ Yoko énomone kuteâtimaka koêku ne yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti vo'ókuke, enepone koêti:

“Áéloke yokóvo, iti ákoti xe'éxa, iti ákotimaka koxé'exayeaku. Kéhanaka yemó'u elókeyea yokóvo, iti ákoti eópeaku ohone kalivôno. Vo'oku itínemo xu'inâ xe'éxaxapa, iti sêno sikohí kixonéti, yane sêno ko'ímati” kôe. *Izâiya 54.1*

²⁸ Itínoe mbo'ínu xoko Vúnae, koati itínoe xe'éxaxapa Itukó'oviti vo'ókuke neko koati yuhôti ákoti aukápapu ikéne, yuho Itukó'oviti itúkeamo, kuteâti koeku xoko Izáki mekúke. ²⁹ Yoko kuteâti koeku itúkeovo xé'a ákau yeno Âbraum ikoítaponoa kotíveti ne po'i xé'a Âbraum nóvo, enepone ápeinoke vo'ókuke xunáko ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, koá'ikonemaka kó'oyene ne xâne ikó'inamaepo Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti itúkeovo íkoitoponone kotíveti ne xâne kutí koeti akaúti opékuke xunáko ne kúxoti kixovókuti hó'e. ³⁰ Ná'ikopo kó'eye yuhó'inovi ne emó'u Itukó'oviti vo'ókuke? Hara kôe: “Konókotí kópuhikopeokono ne akaúti koánemaka xe'éxa, vo'oku ako námoepo ne xe'exa akaúti xoko há'a. Haina kuteâti kixóvoku ne po'i xe'exa ákoti itukapu akaúti, enepone apêti námoepo xoko há'a” kôe. ³¹ Neíxoaneikopo itínoe mbo'ínu xoko Vúnae, haina uti kutí koeti xe'exa akaúti, itea uti xe'exa ákoti itukapu akaúti, koeku víteova xunáko ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse.

Poé'aku ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse yane ítukeinovi Kristu

5 ¹ Koítinovovike Kristu motovâti víteova vóvoheixea opékuke xunáko ne kúxoti kixovókuti hó'e xâne mekúke. Kéxuna'ixapuikopo ikéneke Kristu. Hako yaukópovo yóvoheixi opékuke xunako kixovókuti kutí kixópi-tínoe akaúti.

² Ivévaka ra yúnzo, undi Poúlu: Enepo itikâ ne ahá'inopi xâne koyúhote kónokea sirkunsidá ké'iyi motovâti koíteovopi Itukó'oviti, yane ákonemo itópoinopike ne ítukeinovi Kristu kuruhúke. ³ Aúngopamaka ngó'iyea: Uhá koeti xâne xepákuke itúkoti yuhó'inoa po'ínuhiko xâne koyúhote kónokea sirkunsidá kó'iyea, konokoâtimaka itúkea ne uhá koeti po'ínuhiko yutoéti ya Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse. ⁴ Itínoe oposíkoti ponópeovo nonékuke Itukó'oviti koeku itíki ne yutoéti ya Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, koati yahikúxopivoati ne Kristu koánemaka ne hána'iti seánakovi Itukó'oviti ya xoko Kristu. ⁵ Kene úti, hara itukóvo hána'iti kúxoixone úti véxone kóusokeo-vomo, énomone ne ponópeovo úti nonékuke Itukó'oviti vo'ókuke ne Sasá'iti

Omíxone Itukó'oviti xoko úti, koeku kúveovo uti Jesus. ⁶Yusíkoti sirkunsidá kó'iyea xâne, áko'o ákoyea sirkunsidá ákoe, ako yuvâti. Ako itópoinovike nê'e ya ikéneke Kristu Jesus. Itea hara konokóvovo, kúveovo uti Vúnae. Yoko enepone kaná'uti kúveova úti, iyúseo ya ákoyea omótovokoko vokóvo.

⁷Nóvo, koati únati héki Jesus, kutí'ikopo itopópi ákoinoke opónovo héki ne kaná'uti kixovókuti hó'e úti? ⁸Enepone ípokeovo iséneunoe, haina ukeâti xoko Itukó'oviti, enepone ihaxíkopiti héki Kristu. ⁹Puyákanapa yokóvo ra kixonéti koêti: "Enepone kalihú koeti kohiyákopeti, heú kíxoa kohíyakea ne xánena" kôe. ¹⁰Itea ya ikéneke Vúnae, koati nguvovópitinoe kutí'ieamo inzóneu ne iséneu yara koekútihiko. Itea enepone kopo'éakexoti iséneu, ákomo íteapa ne ipíhoponeokonono, yusíkoti itúkeovo payásoti áko'o ákoyea apáyaso.

¹¹Kene úndi, itínoe mbo'ínu xoko Vúnae, eneponi akaná'u ngoyúhoyea xapa xâne kónokea sirkunsidá kó'iyeahiko, man'íkopo apêti xâne ikoítapononuti kotíveti vo'ókuke? Eneponi akoéneye yúnzo mberekáxo Jesus yoko ivókino-vovi ya kuruhúke, ákoni poe'aínonuti isóneu. ¹²Enepohikone koesáyu'ixopitinoe, koyúhoti kónokea sirkunsidá kó'iyea xâne motovâti ponópeovo nonékuke Itukó'oviti, ehá'ani itúkeovo énomoponehiko koesáyu'ixopovo.

¹³Kene itínoe mbo'ínu, iháxikinopike Itukó'oviti héki, kaha'aínopiti ítivoa ne yóvoheixi opékuke xunako kúxoti kixovókuti hé'e. Itea enepone ítivoa, hako pe'okôa itúkeovo énomone kutí'inoe motovâti itíki koêkuti váhere úhepune miúyo yâha itíki, vo'oku ápeyea oxene sasá'ipea úti ya hána'iti seánakovi Itukó'oviti. Ya koêkuni ké'iyineye, konókoti yíxivo hivó'oxikoko vo'oku ákoyea omótovokoko yokóvo. ¹⁴Vo'oku enepone póhuti páhoenokono úti vitúke kousókoati uhá koêti neko po'ínuhiko páhoenovi yútoe Muíse, hará'a: "Hako motovâ yokóvo ne po'ínuhiko xâne. Kuteâti kixépovoku ákoyea kemáxatikapapu, énomonemaka íxeaneye ne po'ínuhiko xâne" kôe. ¹⁵Itea enepo yakuteânoe kixóvoku hó'openohiko ixómoti aruxúkoko, koane ixómoti okopókoko, neíxapu mará'inamo yuké'expakaka.

Kúxoti kixoku itúkeovo xâne koane inámapoti koépoku xoko Kristu

¹⁶Hara ngxópinoe: Konókoti itúkeovo Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti exô kêku. Yane ákonemo itúkapu kúxoti kixévoku, enepone váhere yâha kíxivoa, pahukô xikóyokenoe. ¹⁷Vo'oku koati pó'iti ne ahá'inovi Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti yane kúxoti váha kíxeova úti enepo avô'o vainámapo. Koati okopókoti ne pí'âti. Énomone tiú'ino itíki ne únatinoe koekúti mani yâha itíki. ¹⁸Itea itukovo Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti exô kêku, yane ákone itúkapu opékuke xunako Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse yóvoheixonoe.

¹⁹Yoko koati iyúseoti koêku ne kúxoti kixóvoku xâne, enepone váhere áha kíxeova. Énomone ne ákoyea sayá'ikapeapa ne úhepune múyo vo'oku ixómo-yea kaha'a sêno, koánemaka ikópiti'ikeovo itúkoti po'i váhere koekúti kuteâti ákoyea asása'i, yoko ákoyea sayá'ikapa isóneu koeku ixómoyea itúkovo énomone yónoheixo isóneu. ²⁰Ina apémaka ne kúveovo sánduhiko, koane hokéxeokoko, púveokoko, koane okópeokoko. Ina keno'ókomaka ne ákoyea aúhepe isóneu xâne vo'oku ákoyea itápanea unako koêku ne po'ínuhiko xâne, koane itúkeovo ipúhokovoti, yoko kahá'ayea kapáyasokeovo itúkeovo poéha-yeane unatí koêku, koánemaka yumópeokoko, yoko haxákeovokoko. ²¹Ina

apémaka ne ixó moyea poé'ainoa isóneu ne po'ínuhiko xâne vo'oku íyokeovo ítukeyo, yóko'omaka ne kohíhiyea, koane yetorehí kó'iyea xapa ayuúti, yoko po'ínuhiko koekúti kuteâti. Vo'ókuke ra koekúti, hara ngxópinoe kó'oyene, kuteâtimaka yunzó'inopi yanekôyo: Enepone xâne koetíneye kixoku itúkeovo, ákomo yanapa natíxokuke Itukó'oviti vanúkeke.

²² Itea hara koe pôreu ne ovo'ó kó'iyevoti Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti: ákoyea omótovokoko vokóvo, yoko elókeyea vokóvo koane kasá'iyea vomíxone ákoti vakapákaka, yoko vitúkeovo xâne ákoti ímauvo. Ina apémaka ne vitúkeovo seánati yoko itípakovoti koane koxuná'ixovoti ákoti aukápapu ikéne. ²³ Ina keno'ókomaka vitúkeovo xâne itúpa'ikoti yoko véxeamaka sayá'ikopeovo úti. Koeku kó'iyeaneye kixoku vitúkeovo, ako apásika ápeyea yutoéti kuteâti yútoe Muíse, enepone Ponóvoti Kixovókuti, ipíkoviti vitúkea koekúti kuteâti. ²⁴ Enepone xâne kutípoti Kristu Jesus, kuríkopane ne kúxoti kixoku itúkeovo, enepone ixó moyea kaha'a itúkea váhere úhepune múyo vo'oku kaha'áyea sêno, yoko po'ínuhiko koekúti kuteâti. Kutí koe ixupáxoati kuruhúke motovâti uké'epea xokóyoke, kuteâti koeku enepo ivokóvo ne xâne kuruhúxokonoti. ²⁵ Koeku vitúkeovo xâne óvoku Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, konókoti itúkeovo énomonemaka exô koeku úti ya uhá koeti vitúkovo. ²⁶ Hako vitukovo xâne ihayú'ikopovoti. Hákomaka vimaíko po'ínuhiko xâne. Koane hákomaka poe'aíno visóneu koêkuti xâne vo'oku víyokeova ítukeyo.

Konókoti huvó'oxeokoko úti koukoponeovo úti ikéneke Vúnae

6 ¹ Itínoe mbo'ínu xoko Vúnae, enepo áva po'ínu úti íkoroe váhere kixovókuti, yéxaka kónokea ponópeovo koane áukoepovo únatike, itínoe koxuná'ixovoti ikéneke Kristu. Itea itupa'ii íxea ákoti kepayásakinapa, koane yokóhiyanavo vo'oku mani motovâti itúkeovo íti ikorókovomaka váhereke enepomo hixepákana. ² Hivá'axakaka yane tiú'iti koekúti simópitinoo. Yane keusókoatinemo ne Ponóvoti Kixovókuti páhoenovi Kristu vitúkea. ³ Vo'oku enepone xâne xepákukenoe ikútixapovoti koati teyonéti itea ako akána'u itúkeova, koati aupú'ikopovoti. ⁴ Póhutihiko úti, konókoti komómoepa uti vítukeye, noíxoti uti unátíyea, áko'o ákoyea aúnnati. Itukápuxo únati, motóva elókeyea vokóvo vo'ókuke, ákoti vokonókoa komómoyea uti anú'ukea unako koeku ítukeye po'íhiko xâne. ⁵ Vo'oku póhutihiko úti, anéye hó'exeovike Itukó'oviti, enepone kutí koeti íkoinoxeovike, nókone úti vitúkea.

⁶ Enepone xâne ihíkaxokonoti emo'u Itukó'oviti, konókoti huvó'oxea ihíkaxoati ya nókoneke, haxakínoati ne únatinoo koekúti ítukeyo. ⁷ Hako yaupú'ikopovo yarâ'a: Ako itoâti aúpu'ikea ne Itukó'oviti. Itukovo itúkoti váhere ne xâne, váheremakamo ne námoepo xoko Itukó'oviti. Itukovo únati ne ítukeye, únatinamakamo ne námoepo, kuteâtimaka koeku xoko xâne nôti. Enepone ake nonéti nóne, énomone exôa kó'iyevoku ehópo. ⁸ Enepone xâne yuixóvoti itúkea ahápinovo, yoko váhere áha kíxeova, hanemo itukóvo námoepo hunókokuke, évokopeovomo. Itea koeku yuíxeova xâne itúkea ahá'inoe Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, porexoâtimo Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ne inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku xoko Itukó'oviti. ⁹ Hako vimáxovo vitúkea únati, vo'oku simapúne kaxéna, enepo hákoti imaxovó kixôa úti, apétimo únati námoepo úti. ¹⁰ Ya koêkuiko ápeyea kaxéna motó'iyevovaku vitúkea únati, yusikóneikopo vitúkinoe únati ne uhá koeti xâne, ínapoxo ne po'ínu úti kutípoti Jesus kuteâti úti.

Ikopóvati Poûlu ne íhae Ngalásea

¹¹Yokómomanoe pu'íko ra létara yara yúndoe, vo'oku itúkeovo koati yutoe vô'um râ'a. ¹²Koati xâne kahá'atihiko úhepeyea isóneunoa po'ínuhiko, énomone koyuhó'inopinoe kénoki sirkunsidá ké'iyi. Koáhati puvoti íkoitoponeokonomo kotíveti kuteâti mani kúxone eneponi okoyúhoahiko xapa xâne itúkeovo pohúneti itukeinovi Jesus ya kuruhúke koitóvo xâne ya pahúnevo. ¹³Vo'oku muhíkova neko xâne sirkunsidá koêti, ako itúka ne po'ínuhiko páhoenao Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse itúkea. Poéhane kahá'ainopinoe sirkunsidá ké'iyi motovâti kahána'ikeokono koeku éxokea po'ínuhiko xâne itíkivo íhikau itikoâti ne ahá'inopi. ¹⁴Kene ûndi, ákomo ápahuina koekúti ngahána'ikinokonoke ákoti itukapu vo'oku ivókinovovi Vúnae Jesus Kristu ya kuruhúke. Koati vo'oku ivókinovovi, ákoino íyoevom yara kúveu mêum. Kutí koe uké'etine ne úhe'ene mêum njokóyoke epó'oxo kutí koémaka angó'oti nonékuke. ¹⁵Yoko haina sirkunsidá kó'iyea ne xâne, áko'o ákoyea sirkunsidá ákoe itukóvo ne hána'iti koekúti, itea hara konokóvoxo, vinámapea xoko Itukó'oviti. ¹⁶Uhá koeti xâne hokoâti râ'a, itúkapu úhepetike isoneûti íhae xoko Itukó'oviti, koane hána'itike seánakoa Vúnae óvoheixo. Itúkapu énomonemaka óvoheixo ne uhá koeti xanena Itukó'oviti, enepone koati kaná'uti amósenopono Âbraum.

¹⁷Ukeâti kó'oyene, koati iyúseoti koêku ra kixovókuti. Ákoneikopo okónokovo po'i yûnzó, vo'oku anéye muyónguke hoénaxovope indúkeovo ovoxe Jesus, enepone ike ókinenu íngoitoponeokono kotíveti vo'oku ngoyúhoyea emó'u.

¹⁸Itínoe mbo'ínu xoko Vúnae, itúkapu hána'itike seánakopi Vúnae Jesus Kristu yóvoheixo. Énomone ákoeneye.

Hunókokune.

ÉFEZIU

Yútoe Poûlu páhoe xapa kutípoti Jesus íhae Éfezu

Enepora yútoe Poûlu, hara yóno xapa kutípoti Kristu ya pitivóko iháxoneti Éfezu. Anú'uko pi'âti xoénae óvoheixea Poûlu yaneko pitivóko íhikaxea emo'u Itukó'oviti. Hara óvo koyuhoâti xoko Átu 19.10. Yane avo áxu'ikene xoénae ikénepo, yutóxo Poûlu ra koyuhópeti. Yoko ika'ákovokutike óvo ne Poûlu ya po'íke pitivóko yaneko yutoxôa. Enepohikone xâne íhae Éfezu, haina jûdeu. Ákomaka éxahiko ne koati kaná'uti Itukó'oviti yanekôyoke. Yane yútoenao Poûlu, éxokoa ne hána'iti isóneu Itukó'oviti ho'úxoepamo ne uhá koeti ovóxe ovoti vanúkeke, koánemaka ya poké'eke yaneko káxe hoénaxone ho'úxoepa-kumo.

Yane inúxoti mopo'âti kápítulu, koûrapu'ikoa Poûlu koêku ne hokópoti Jesus itúkeovo póhutipone xoko Vúnae, jûdeuhiko koánemaka po'ínuhiko ákoti itukapu jûdeu. Koáhati póhutipone nonékuke Itukó'oviti ákotine haxa-keâpukoko, vo'oku ítuke Jesus kuruhúke, koánemaka vo'oku ovo'ó kó'iyee ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti.

Ya kapitulu 4 yonoti kapitulu 6, koyúhoa Poûlu koêku ne inámati koépoku xâne kutípoti Jesus koeku itúkeovo Jesus kotútihiko. Enepone kalivónohiko, koyúhoinoa Poûlu kónokea kutípea há'a yoko êno. Kene hóyeno yoko yêno, éxokoa kónokea ákoyea omótoovokoko okóvo. Kene ahinoêtíhiko hokoti Jesus, pahúkoa kutípeahiko pátarauxa, koane pónea kixoku ko'ítukeyea. Yoko aínovonemaka nókone úti véxea yara ihíkavoti, koane nokone uti vitúkea koeku hókea uti Jesus.

1 ¹Yundóxinopinoe, undi Poûlu. Undi ápostulu, páhoe Jesus Kristu koyúhoyea emó'u xapa xâne, kuteâtimaka ahá'inonu Itukó'oviti indúkea. Yúnzoikopi, itínoe kasása'upo Itukó'oviti ya pítivokona Éfezu, itínoe koati kuvóvoti Kristu Jesus. ²Itúkapu hána'itike seánakopi Itukó'oviti, Ha'a úti, yoko Vúnae Jesus Kristu yóvoheixonoe, koane úhepetike isoneúti ukeâti xokóyoke.

Unako koeku úti ikéneke Itukó'oviti vo'oku ítukeinovi Kristu

³Viháyu'ikaikopo Itukó'oviti, Há'a koane Únaemaka Vúnae Jesus Kristu, enepone porexó'oviti uhá koeti kó'iyevoku únatinoe koekúti ukeâti vanúkeke xoko Kristu, enepone uhá koeti nókone úti vukóponea ikéneke. ⁴Tumúneke ápeyee ra mêum, noívokoxovine Itukó'oviti vitúkeovomo sasá'iti nonékuke koeku kutípea uti Kristu, koane vitúkeovomakamo ákoti ovó'oviku kopití'iti. Koane vo'oku ákoyea omótoovovi okóvo, ⁵noívokoxovine yanekôyoke yane koati únati ahá'inovi, kaha'aínoviti vitúkeovomo koati xe'éxapone vo'oku

kixó'ovikumo Jesus Kristu. ⁶Énomone koéneye, maka iyúseane itúkeovo koati motokeâti ihâyú'ikeokono ne hána'iti seánakovi, enepone kixó'oviku ya xoko Xe'éxa ákoti omótova okóvo Itukó'oviti, enepone hána'itimaka íparaxeovike ákoti ésa'i. ⁷Koatímaka ya xoko Xe'éxa víteova ne pahúnevo úti yaneko ovo-kínovovi itína kuruhúke, kotuyôpinoviti pahúnevo úti. Yoko eneponeko hána'iko itukeinovu Kristu, hane koéneye hána'iti seánakovi Itukó'oviti, enepone êno yupihóvoti unáko ⁸ákoti iyuhíxinavea Itukó'oviti ya hána'iti kó'exoneyea yoko ponóvoko isóneu. ⁹Kó'oyene, kóúhapu'ikinoveane Itukó'oviti neko hána'iti isóneu ákoti exákana mekúke, kuteâti áha itúkea ya unátikoke isóneunovi, enepone kixó'oviku ya xoko Kristu. ¹⁰Enepone hána'iti isóneu ákoti exákana nóvo, énomone koeku Kristu itúkeovo tuti uhá koeti apêti ya vanúke koane yara pok'é. Yoko kousókovotimo simapúne ne kaxénaxeake Itukó'oviti.

¹¹Koatímaka ya xoko Kristu vitúkopinovo xâne yónoku ne êno únatinoe koekúti ukeâti xoko Itukó'oviti. Yoko ukeátinekene tumúneke ápeyea ra mêum, kóusokoane Itukó'oviti ne isóneu kó'ieyanemoye, kuteâti koeku ahá'ino kó'ieya, vo'oku koati énomone kousóko uhá koeti koekúti kuteâti koeku isóneunova koane áha kó'ieya. ¹²Kixínoakeneye Itukó'oviti motovâti itúkeovo vo'oku úti, uti inúxoti ápe kúxone xoko Kristu, iyúseye itúkeovo koati êno hána'iti ihayú'iuti ne Itukó'oviti, koati motokeâti kahána'ikeokono íha.

¹³Yoko koati vo'ókumaka Kristu poréxinopinoe Itukó'oviti Sasá'iti Omíxone, hoénaxovope itfikivo koítovone, kuteâtimaka koeku yuhu Itukó'oviti nóvo poréxeoveamo. Énomone koéneye pónepi Itukó'oviti yaneko kémiku ne kaná'uti kixovókuti íhae xokóyoke koyuhóvone xepákuke, enepone inámati ihíkavuti omínovike Jesus, kutí'inoke itívoati ne pehúnevo yaneko kitipoânene. ¹⁴Enepone ápeyea Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti xoko úti, koati turíne ápeyea xoko úti ne po'ínuhiko únatinoe koekúti koúnaenovu Itukó'oviti. Yoko énomonemaka véxinoa kóusokeamo Itukó'oviti ne po'ínuhiko yúho itúkino-veamo yaneko káxe, iseápavine xokóyoke, uti xanéna, kutí'inokemakamo iyúseoti itúkeovo koati êno hána'iti ihayú'iuti ne Itukó'oviti, koati motokeâti kahána'ikeokono íha.

Epemínoa Poúlu ne íhae Éfezu ya orásaum

¹⁵Koeku kó'ieyaneye, enepo eyengóxo kixoku koeku kívivonoe Vúnae Jesus, koane ákoyea omótova yokóvo ne uhá koeti po'ínuhiko kasása'iupo Itukó'oviti, ¹⁶ako ánga íngoroixeovo xoko Itukó'oviti ve'ókukeno. Kóyekune émbeminopi xoko Itukó'oviti ya orásaum. ¹⁷Enepone Itukó'oviti, Únae ne Vúnae Jesus Kristu, enepone Ha'a úti yupihóvoti itúkeovo hána'iti ihayú'iuti, émbemoa poréxeopinoe isoneúti ukeâti ya xokóyoke. Émbemoamaka poréxeopinemo ínixi inámati koekúti, nékone yéxi koeku héki, kutí'inoke keukóponovoti yéxi Itukó'oviti. ¹⁸Koane émbemoamaka míhe'okea iséneu, motovâti yéxi koêku ne hána'iti kúxoixone úti xokóyoke, enepone véxone kóusokeo-vomo, kutí'inokemaka ihaxíkopiti héki. Émbemoamaka éxokeopinoe itúkeovo koati yupihóvoti unáko neko koúnaeno kasása'iupohiko, ¹⁹koane émbemoamaka éxokeopinoe koêku ne xunáko, itúkeovo koati êno hána'iti xunakóti veínovike huvó'oxeovi, uti kutipoâti. ²⁰Enepone êno hána'iti xunáko, énomonemaka veínoa Itukó'oviti yanekóyo yaneko koexépukopo Kristu ukópea xapa ivokóvoti, enepo kavátakopamaka ya éxopeke vanúkeke xoko ivátakoku

koati hána'iti kapáyasokone. ²¹ Hanekóxono payásoyea oukeke uhá koeti koati payásoti pahúkoti vanúkeke yoko po'ínuhiko tutíye ákoti inixákana, koêkuti pahúkoku vanúkeke áko'o híyeu vanúke, koánemaka oukeke uhá koeti xâne apêti xunáko pahúkea, koêkuti kó'ieovoku, yoko oukekemaka uhá koeti nâtihiho, koane oukeke uhá koeti po'i ihâe, iha xâne koati hána'iti teyonéti yara koeku kó'oyene koeku ápeyeako ra kúveu mêum, koánemakamo ikénepoke. ²² Poréxopamaka Itukó'oviti itúkeovo énomone exêa koêku ne uhá koeti koekúti. Énomonemaka poréxo itúkeovo tuti uhá koeti kutipoâti, enepohikone ho'uxínovati ne ítuke, koeku poéhayeane itukóvo únae ne uhá koeti koekúti. ²³ Yoko enepohikone kutipoâti, ho'uxínovati ne ítuke, koati póhutipone ikéneke kutí koeti muyôti koeku itúkeovo Kristu kotúti. Yoko uhá kíxoa kóusokinoa Kristu ne nókonehiko, vo'oku koati énomone kousókinoa nókone ne uhá koeti koêkuti apêti.

Inámapoti kixoku vitúkeovo, uti koítovone Kristu.

2 ¹ Poréxopinoe inámapoti apéyeati ne Itukó'oviti yaneko itikóvoiko kutí koeti xâne ivokóvoti nonékuke vo'oku váhere ítike yoko pehúnevo yanekóyoke. ² Koati pahunévotike yóvoheixonoe nóvo, kuteâti po'ínuhiko xâne yara kúveu mêum ákoti háka Itukó'oviti, itíkotinoemaka nóvo ahá'inopi ne natina ndémoniuhiko ya híyeu vanúke, enepone éxotimaka koeku xanéhiko kó'oyene ákoti háka Itukó'oviti. ³ Yoko koati vóvoheixokunemaka yanekóyoke, uhá koeti úti, vitúkoti koêkuti vâha vitúkea, uti xâne pahukóvoti, vitúkotimaka koêkuti pahukóvoti visóneu, vâha vitúkea. Vo'ókuke ne kixóvoku úti, mani motokeâti pahúkopeokono úti ipihóponovokutike, kuteâti koeku uhá koeti po'ínuhiko xâne. ⁴ Itea koati hána'iti ne seánakovi Itukó'oviti vo'oku yupíheovo ákoyea omótovovi okóvo. ⁵ Ya koêkuiko vitúkeovo kutí koeti ivokóvoti nonékuke, vo'oku váhere kixoku vitúkeovo, poréxopovi inámapoti apéyeati, kuteâtimaka kíxoaku koéxepukopea ne Kristu ukópea xapa ivokóvoti. Koati vo'ókuke ne hána'iti seánakovi Itukó'oviti kutí'inoke itívoati ne pehúnevo. ⁶ Kuteâtimaka kíxoaku Itukó'oviti koéxepukopea ne Kristu ukópea xapa ivokóvoti, énomonemaka kixó'ovineye, koane kávatakopovimaka natíxokuke vanúkeke koeku poéhapeane úti xoko Kristu Jesus. ⁷ Kixínovikeneye Itukó'oviti, maka iyúseane ya natíxokuke vanúkeke káxehiko keno'ókoti, itúkeovo koati êno hána'iti ihayú'iuti ne seánakovi, ákoti kuteâti, vo'ókuke neko únati kixó'oviku ya xoko Kristu Jesus. ⁸ Koati vo'ókuke ne hána'iti seánako Itukó'oviti kutí'inoke itívoati ne pehúnevo koeku kívivo Kristu. Yoko haina xikóyokenoe úkea ne ítívoa, itea koati pónepike Itukó'oviti. ⁹ Hainámaka vo'oku ítone ítúkea ne xâne, ínapo áva ihayú'ikopovoti vo'oku ítóponea ya xunákoke. ¹⁰ Koáhati uti ikó'inamaepo Itukó'oviti vo'oku kixó'oviku Kristu Jesus, motovâti ápeyea únati kixoku vitúkeovo, kuteâti isóneunovi Itukó'oviti tumúneke vápeyea, enepone ahá'inovi vitúkea kó'oyene.

Poéhapoane ya xoko Kristu ne jûdeu koánemaka po'ínuhiko xâne

¹¹ Énomone ngixínopinoe: Puyákanapa yokóvo ne kêkunoe nóvo, itínoe xâne ákoti itukapu jûdeu, itínoe iháxoneti ákoti asasá'i vo'oku ákoyea sirkunsidá yákoenoe. Koati íhaxeopike jûdeuhiko nê'e, enepohikone áhati íhaxopeovohiko sirkunsidá koêti. Itea enepone sirkunsidá kó'ieyahiko, pohu

muyókuke óvo, kixovókuti ítukevo xâne yara poké'e. ¹²Koati ítínoe xâne ákoti éxa Kristu nóvo. Pé'itínoe yane xanena Itukó'oviti, enepohikone íhae Izarâe. Haina ítínoe kíxo Itukó'oviti mekúke yaneko koyuhó'ino íhae Izarâe ítúkeamo xanéna koane kóúsokinoamo neko únati koekúti yuhó'inoa ítúkeamo. Hainá-maka apêti kíxoixonenoe xoko Itukó'oviti nóvo. Koáhati ávoti yexânoe Itukó'oviti yanekôyoke.

¹³Itea kó'oyene vo'oku ítukeinovi Kristu Jesus, yahí'okopovone Itukó'oviti vo'oku itina Kristu ovokóvoti ya kuruhúke, ítínoe ákoti malí'ákapu Itukó'oviti nóvo. ¹⁴Koati vo'oku Kristu kutí'inoke unatípínokokoti visóneu, ítínoe ákoti itukapu jûdeu koánemaka uti jûdeu. Énomone kutí'ino póhutipone jûdeu yoko po'ínuhiko xâne ákoti itukápa vo'oku uk'éxopeane Kristu ne púveo-koko, enepone kutí koeti ípi haxakoâti ne jûdeuhiko koane po'ínuhiko xâne ákoti itukapu jûdeu. ¹⁵Enepone Ponóvoti Kixovókuti yúteo Muíse, koáne ne ênoti páhoenovi vitúkea, ákone xunáko voúkeke vo'oku uk'éxopinovea Jesus yaneko namukópo koxé'uke ésa'i pahúnevo úti ya kuruhúke. Yane ituko inámati koekúti koeku poéhapeane xokóyoke ne xanéhiko haxá koyeôkokoti nóvo, enepone jûdeuhiko yoko xâne ákoti itukápa, kutí'inoke uhépépotine isóneunokoko. ¹⁶Ahí'okopanehikomaka Itukó'oviti ya póhutipoke koxe'úti ne pí'ati kó'ieovoku xâne, enepone jûdeuhiko koane po'ínuhiko xâne ákoti itukápa. Koati vo'ókuke ítuke Jesus ya kuruhúke kutí'inoke uke'éxopinoti púveokoko. ¹⁷Simoné'e ne Kristu yara kúveu mêum, omino uhá koeti xâne inámati ihíkavoti porexoâti úhepeko isóneu ikéneke Itukó'oviti. Omíno-pea, ítínoe ákoti itukapu jûdeu ákoti malíka Itukó'oviti nóvo, koane omínoa-maka ne jûdeuhiko ákoti ahíka Itukó'oviti. ¹⁸Koati vo'oku ítukeinovi Kristu motó'ieova símea nonékuke Itukó'oviti, Ha'a úti, ne jûdeu, koánemaka ne po'ínuhiko xâne ákoti itukápa, koeku poéhaye ne ovo'ó koe'éviti, enepone Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. ¹⁹Koeku kó'ieaneyey, hainá'ikonoe iti pó'iti ya xanena Itukó'oviti. Hainámaka kutí keti xâne yonóheoti ákoti poké'exa yonópoku. Itíponenoe yonópoti vanúkeke kuteâtímaka ne po'ínuhiko kasása'iupo Itukó'oviti. Itíponenoe xanena Itukó'oviti kopo'ínukokoti. ²⁰Ítínoemaka kutí koeti pétí koéxepoe Itukó'oviti. Kene poéheve ne koexépoeti, énomone neko nduse koeti íhikau Kristu, koánemaka ne po'ínuhiko porófeta, páhoe Itukó'oviti koyúhoyea emó'u. Kene koati turíxeovoku uhá koêti, kuteâti koeku koati inúxoti mopôti turíxeokonoke pétí, énomone ne Kristu Jesus. ²¹Énomonemaka porexó'ovi kóúkoponeovo úti ikéneke, kuteâti koeku ukóponea pétí koexé-poeti. Yoko póhutihiko úti, uti kutí koeti tíxuluya, ainóvoti koati tokopóvoti ókoku, kutí'inoke vukopónoti vitúkeovo koati sasá'iti óvoku Itukó'oviti, koati haxakínovotímaka Itukó'oviti. ²²Yoko ya koeku héki Kristu, yanêkomakaya, xané kixeti uhá koeti po'ínuhiko kutipoâti yane itukéti koéxepoe, motovâti ítíkivonoe óvoku Itukó'oviti koeku ovo'ó kó'ieovi ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti.

Ítuke Poúlu ya xapa xâne ákoti itukapu jûdeu

3 ¹Koeku kó'ieaneyey, émbeminopinoye Itukó'oviti, undi Poúlu, undí-maka iká'aeti vo'oku ngoyúhoyea emo'u Kristu Jesus xepákuke, ítínoe ákoti itukapu jûdeu. ²Yoko énjao yéxinoe poréxeonoe Itukó'oviti ngoyúhoyea xepákuke ne hána'iti seánakovi. ³Koati vo'oku kóuhapu'ikinonoe Itukó'oviti

énjinoake koêku ne ihíkavoti âvoti exákana mekúke, enepone ngoyúhoi-nopikemaka yane pihotíne yúndoe. ⁴Yoko enepo yihaikanenoe, yexoâtimo poréxearoa Itukó'oviti énjea ne koekúti âvoti exákana nóvo, enepone kouhápu'ikovotine kó'oyene xoko Kristu. ⁵Mekúke tumúneke ra káxehiko símokune úti, ako paréxakana xanéhiko yara kúveu mêum éxea koêku, itea kó'oyene kouhápu'ikinoane Itukó'oviti neko sasá'iti ápostulu, enepohikoneko inúxoti iháxiu Kristu hókea, páhoemaka koyúhoyea emó'u xapa xâne. Kouhápu'ikinoamaka Itukó'oviti ne po'ínuhiko ovóxe koyuhó'iyeti emó'u, evékinoatihiko xoko Sasá'iti Omíxone. ⁶Enepe ákoti exákana nóvo, kouhápu'ikinoakenehiko Itukó'oviti neko ovóxe, énomone itúkeovo itínoe ákoti itukapu júdeu namukópomakamo unako kíxoaku Itukó'oviti ne júdeuhiko, kuteâti kixínoake Itukó'oviti itúkeamo mekúke. Koane kouhápu'ikinoamaka itúkeovo he'uxópovoti ya póhuti ke koxe'úti, itínoe ákoti itukapu júdeu xané kixeâti ne júdeuhiko, koeku itúkeovo Kristu ketútínoe, koane itúkeovo xepákukenoe yonómaka neko koati yuhôti ákoti aukápapu ikéne. Énomone neko yuhó'inoa Itukó'oviti ne xanéna mekúke koêku ne únati kíxoakumo, enepone kousexinovice vo'oku ítukeinovi Kristu Jesus, kémonenoe yane inámati ihíkavoti omínovike.

⁷Yoko koati énomone ngoyúho xapa xâne ne inámati ihíkavoti, kuteâti isóneunonu Itukó'oviti indúkea. Koati ímbara xokóyoke ya hána'iti seánakonu, índone indúkea vo'ókuke ne hána'iti xunako Itukó'oviti ko'ítuketi njokóyoke. ⁸Úndi kixóneye Itukó'oviti, undi yupihóvoti ákoyea omótokea kíxeokononeye ya uhá koeti po'ínuhiko kasása'iupo. Ikó'iparaxonoa Itukó'oviti ngoyúhoyea xapa xâne ákoti itukapu júdeu ne inámati ihíkavoti koyuhoâti koêku ne Kristu, koáne ne êno hána'iti itípanevo yoko seánavoki ákoti itoâti kayúma-kea koêku. ⁹Poréxonumaka Itukó'oviti ngoúhapu'ikea xapa xâne, koêku ne hána'iti ihíkavoti íhae xokóyoke ákoti exákana mekúke, enepone uná koyêti ya isóneuke Itukó'oviti ukeátinekene. Yoko koati énomone pahúkôa ápeyea ne uhá koeti koekúti. ¹⁰Poréxonu ngoúhapu'ikea ra kixovókuti kó'oyene, maka iyúseane hána'iko ne kó'exoneyea Itukó'oviti ya uhá koeti kixoku ko'ítukeyea xapákuke ne kutípotihiko Kristu, enepone uhá koeti payásotihiko pahúkoti vanúkeke, koánemaka xapa po'ínuhiko tutíye ákoti inixákana, koêkuti pahúkoku vanúkeke, áko'o híyeu vanúke. ¹¹Yoko énomonemaka itukóvo isóneunoa Itukó'oviti ukeátinekene tumúneke ápeyea ra mêum. Enepe isóneu, kóusokoane Itukó'oviti xoko Vúnae Kristu Jesus, ¹²poéhane itukóvo motó'inovake yúho'ixea úti Itukó'oviti ákoti píkone úti, vexoâti yumópeovimo. Yoko kó'inokeneye vo'oku kúveova úti. ¹³Énomone ngxínopínoe ákoyea kemúya'ika iséneu yane ngoítóponeovo kotíveti koeku omínombínoe emo'u Vúnae. Koati énomone kutí'inoke motovâti elókeyea yokóvo, vo'oku yéxinenoe ne emo'u Itukó'oviti, enepone omínombike.

Po'i orásauna Poúlu epemínoti íhae Éfezu

¹⁴Énomone imbúyukexino nonékuke Ha'a úti íhae vanúke. ¹⁵Yoko anêko íha xoko uhá koeti xe'éxapone, koêkuti óvohikoku, itukapu vanúkeke, áko'o poké'eke. ¹⁶Émbemo Itukó'oviti vo'oku itúkeovo êno hána'iti ihayú'uti ákoti hunókoku itípanevo, évekinopínoe xunakóti ya xoko Sasá'iti Omíxone,

motovâti itúkeovo koati xúnati ne iséneu ikéneke. ¹⁷Yane motovâtímaka ovo'ó kó'ieopinoe Kristu koeku kívivoa, kutí'inoke kexuhévekokonotimo koane títiu keyêtinoemo ya hána'itike ákoyea omótoovovi okóvo Kristu. ¹⁸Yane yexoâtimo, kuteâti koeku uhá koeti po'ínuhiko kasása'iupo Itukó'oviti, itúkeovo koati yupihóvoti hána'iko ne ákoyea omótoovovi okóvo Kristu, koane ákoyea hunókoku nê'e, kuteâti koekúti ákoti itoâti íhixea vakúko, eyékea, hána'iko yoko upénoko. ¹⁹Koane yeopâtimo hána'iko ne ákoyea omótoovovi okóvo Kristu, itúkeovo yupihóvoti anú'ukea ítone isóneu xâne éxea koêku, kutí'inokemo uha-uhá koetímó ipúhikea ya xikóyokenoe ne hána'iti itípanevo Itukó'oviti.

²⁰Koati motovâti itúkea Itukó'oviti koekútihiko yupihóvoti anú'ukea uhá koeti mani vépemoake, koane uhá koeti koêkuti vâha, muhíkova ne isoneú kixoneiko úti. Yoko kó'inokeneye vo'ókuke ne hána'iti xunáko ko'ítuketi xoko úti. ²¹Itúkapuikopo énomone ihayú'ikakana vo'ókuke uhá koêti ne kutípotihiko Jesus ho'uxínovati ne ítukeya, koánemaka vo'oku Jesus Kristu. Ákoeneye ya uhá koeti káxehiko ápeyeakumo xanéhiko yara kúveu mêum, koane ikénepoke, ákoti hunókoku. Énomoneoxo ákoeneye.

Póhutipone ne uhá koeti kuvóvoti Kristu

4 ¹Vo'oku kó'ieaneye, hara injíko'okopinoo, undi iká'aeti vo'oku ngoyúhoyea emo'u Vúnae: Konókoti yéxi yómivo nonékuke Itukó'oviti kuteâti motókeyea kó'ieya ne kasása'iupo Itukó'oviti, kuteâtímaka ahá'inopi Itukó'oviti ihaxíkopi héki. ²Itíkapunoe xâne ákoti kapayásakinapukoko, koane itúpa'ikoti, yoko ákoti ímauvo. Konókotímaka yéxi íti uhá koeti kixóvoku po'ínuhiko úti ákoti imefíkinapa, koêkumaka ákoyea omótoovokoko yokóvo. ³Kéxuna'ixapumaka yíxivo ákoyea héxakexipukoko, koane itíkiivo póhutipone ikéneke Kristu, kuteâti poréxoake Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti kó'ieya ne xâne ikéneke Vúnae. Énomone yákoeneye, koêkumaka itúkeovo úhepetike isoneúti yóvoheixonoe, ákoinoke ópoe'ainokoko iséneu. ⁴Vo'oku uti póhutipone kuteâti koeku koxe'úti, koeku itúkeovo Kristu kotúti úti. Poéhaxomaka ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ovo'ó koe'éviti. Poéhaxomaka ne kúxoixone úti ikéneke Vúnae, véxone kóusokeovomo, kuteâtímaka ahá'inopi Itukó'oviti, kutí'inoke ihaxíkopiti héki. ⁵Poéhaxomaka ne Vúnae koáne ne koati kaná'uti kúveova úti. Poéhaxomaka ne koati kaná'uti sasá'ipeane úti, kutí'inoke vahíkovoti ya iháke. ⁶Poéhaxomaka ne Itukó'oviti, Ha'a uhá koeti úti, enepone éxoti koeku uhá koeti úti, enepone ko'ítuketímaka xoko uhá koeti úti, koane ovo'ó koâti ne uhá koeti hokoâti.

⁷Yoko póhutihiko úti, anéye seánakovi Vúnae, véxone vitúkea ítukeye, kuteâti isóneunovi Kristu ikó'iparaxeovi, póhutihiko úti. ⁸Yoko énomone kó'ino ya emó'uke Itukó'oviti:

“Yaneko pihopóne Kristu vanúkeke, koítovo xanéhiko iká'ae Satánae nóvo, koane ikó'iparakexoamaka” kôe.

Sâramu 68.18

⁹Kutí'ikopomea kixó'eko ne “pihopóne vanúkeke” koêti? Ako po'i kíxone ákoti itukapu evésekea inúxotike ukeâti vanúke tukú koeti poké'eke. ¹⁰Enepone evesékoti, énomoponemaka pihopó yákonoye vanúkeke itúkeovo payásoti oúkeke uhá koêti, motovâtímaka itúkeovo énomone kousóko ahá'inoa Itukó'oviti ne uhá koeti koekúti. ¹¹Koati énomonemaka porexôa éxone itúkea

ne póhutihiko xâne ítukeke. Hane porexo po'ínuhiko ítúkeovo ápostulu, enepohikone inúxoti páhoe xapa xâne koyúhoyea kaná'uko ne noíxone xokóyoke. Ina apémaka xâne ikó'iparaxoake koyúhoyea xapa xâne ihíkavoti kóúhapu-íkinooake Itukó'oviti. Ina apémaka po'ínuhiko xâne ko'ipáratí koyúhoyea xapa xâne kixoku íteovo ya pahúnevo. Ina apémaka po'i xâne ko'ipáratí ítúkeovo inuxínoti ítuke Itukó'oviti. Kene po'ínuhiko, íhikaxea emo'u Itukó'oviti ko'ípara. ¹² Kixínookeneye Itukó'oviti maka kaúsakinane nókone ne kasása'upó, porexoâti ukóponea ikéneke koane ítúkeamaka ítukexeake motovâti kóxu-na'ixeovo ikéneke. Yoko aínovone póhutipone kuteâti koeku koxe'úti, koeku ítúkeovo Kristu kotútihiho. ¹³ Ehanemo vitapána vitúkeovoxo póhutipone vo'oku kúveovo uti Vúnae, koane vo'oku véxeaxo ne Xe'exa Itukó'oviti, koane vitopónotimakamo vitúkeovo úsotíne ikéneke Kristu ákotíne ovó'oviku, ákotíne maka konokínovoviti, kuteâtimaka koeku usokó kó'iyea ítípanevo Kristu, koane ákoyea ápahuina koekúti konokínovati. ¹⁴ Yane ákonemo vakútea kalivôno ákoti axúna isóneu. Ákonemakamo vakútea koekúti ákoti ináko, ómone ihunóvoti, kuteâti koeku xâne hokohí kixoti koêkúti kó'iyevoku ihíkavoti vekeâti xapákuke. Énomone ne ihíkavoti ukeâti éxeako xâne ahúkoti ya aúpu'íkea po'ínuhiko, yoko ahúkotimaka ya iyónea pahunévotíke ne xanéhiko koésayu'iu, ákotíhiho iyuseína koésayu'ixeokono. ¹⁵ Ítea koeku hókea úti ne kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti, koane ákoyea omótovokoko vokóvo, kaúkanapanumaka úti ya uhá koeti kixoku vitúkeovo, motovâti kutí'iyea uti kixóvoku Kristu, enepone tuti úti. ¹⁶ Koati énomone porexó'ovi kóukoponeovo úti ikéneke, uhá koeti uti kutipoâti, uti kutí koeti muyo Kristu koeku ítúkeovo énomone kotúti úti. Yoko enepone koxe'u úti, ápe ítúkovoake ne póhutihiko iháxakexoku koane ekéyokoku yoko kúso, vékoku xunáko, kutí'inoke ehévovoti koane únati ko'ítukeyea, kutí'ínokemaka payá'iti koane ukopónoti. Yoko énomonemaka koéneye úti ikéneke Kristu kóukoponeokoko úti yane véxone vitúkea ítukeke, koêkumaka ákoyea omótovokoko vokóvo.

Inámati kixoku vitúkeovo koeku kófteovovi ne Kristu

¹⁷ Koeku kó'iyeaneye, injikó'okopitínoe ya iháke Vúnae ákoyeane yusíka kití'iyi xâne ákoti éxa Itukó'oviti, vo'oku aínóvoti isoneúti ákoti ítóponone nonékuke Itukó'oviti ne ko'ísoneu. ¹⁸ Koati hahakú koeti isóneuhiko. Áko'o xokóyoke ne inámapoti apéyeati ukeâti xoko Itukó'oviti, vo'oku ákoyea éxa ne kaná'uti kixovókuti íhae xokóyoke. Yoko kó'inokeneye vo'oku ítúkeovo koati tiú'iti ne omíxone. ¹⁹ Ákonehiko téyapana. Koati síkovó koêti ítúkea ne váhere úhepune múyo. Koati ú'uso-ú'uso koyêti ítúkea uhá koeti kó'iyevoku koekúti yupihóvoti ákoyea aúmati. ²⁰ Ítea ako ákoeneye neko íhikexokono koeku Kristu, ²¹ ítúkovo koati kaná'uti kéminoenoe yúho koane íhikexikonone koêku ne kaná'uti kixovókuti ukeâti xokóyoke. ²² Énomone ne ihíkaxopiti kónokea kiríkopi kúxoti kixeku ítíkivo, enepone heu-heú koeti isáyu'ixeovo vo'ókuke ne váhere yáha ítíkínoe ixómoti aúpú'íkopi. ²³ Konokoâtimaka inámapea iséneu ya uhá koeti kixeku ke'ísoneuyi. ²⁴ Kuteâti kixóvoku xâne ítúkopea sasá'iti ípovo, énomonemaka yákoeneye koeku ápeyea inámati kixépvoku kuteâtimaka kixóvoku Itukó'oviti, enepone porexópeatínoe. Énomone ne koati ponóvoti koane sasá'iti kixeku ítíkivo ukeâti hekópi ne kaná'uti kixovókuti íhae xokóyoke.

²⁵ Konókotikopo kiríkopi simíkikixi. Póhutinoe íti, konokoâti itúkeovo kaná'uti emo'úti ne keyúhoino po'ínuhiko úti, vo'oku uti póhutipone kuteâti koeku koxe'úti ya ikéneke Jesus tuti úti. ²⁶ Enepo áva ímeikivoku, hako pehu-kóvo vo'ókuke. Hako herú kixe káxe íme'ixivo, itea aká'ikaneye keúnakapa iséneu. ²⁷ Hákomaka perexôa ne Ndeâpu ápeyea vekínopiku. ²⁸ Enepone xâne yómotinovo oméxea, hákone omêxo. Konokoâti ko'ítukeyea, iko'ítukexoati ne vò'u ya únatike itukéti, motovâti ápeyea huvó'oxope po'ínuhiko xâne apêti nókone. ²⁹ Hako keyúho váhere emo'úti. Ópoethane únatinoe emo'úti yokóyuho, maka ukápanane po'ínuhiko xâne ikéneke Vúnae vo'ókuke, ite-pónitimo nókone kámea. Yane yominoâtimo únati koêku ne kamópitihiko. ³⁰ Hako keikáxu'iki okóvo ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, enepone hoéna-xeopike Itukó'oviti itíkivo xanéna yaneko káxe koíteovovikumo ya uhá koeti váherévokoti yara kúveu mêm. ³¹ Hako yunakôa iséneuke ne koêkuti kotivépiti. Kiríkapa nê'e, xaneâti ne húketi ímeinevo yoko kotú'iyea itíne. Kúteanemaka koêku ne yoríxikoko yoko ihékikoko, koane uhá koeti váhere íti-keino po'ínuhiko xâne. ³² Itíkapunoe itípakinovokokoti koane koseánakokoti. Hákomaka iméheixoa iséneuke ne ítukeinopi po'i xâne kotivépiti, itea kutí íxea ákoti ítuke kotivépiti, kuteâtimaka kixópiku Itukó'oviti enepo kotuyôpo pehúnevo vo'oku ivókinovovi Kristu.

Kixoku itúkeovo ne xâne hokoti Jesus

5 ¹ Hékaikopo kixoku itúkeovo ne Itukó'oviti vo'oku itínoe xe'éxapone ákoti omotóva okóvo Itukó'oviti. ² Enepone kixeku itíkivo, konokoâti ími ya ákoyea omótovokoko yokóvo, kuteâtimaka ákoyea omótovopinoe okóvo Kristu yaneko ivokínovovi, enepo itukópovo ikó'íparaxokonoke Itukó'oviti, ésa'i itúyopea pahunévoti. Yoko ínixea Itukó'oviti unako koêku neko ítuke.

³ Kene ne ákoyea sayá'ikapeapa xâne ne úhepune múyo vo'oku ixómo-yea kaha'a sêno, koáne ne ikópiti'ikeovo itúkoti po'i váhere koekúti kuteâti ákoyea asása'i, koáne ne ixómoyea íyokovo ítukevo po'ínuhiko xâne, ako yusíka ápeyea kixeku itíkivo kuteâti nê'e, vo'oku itínoe kasása'iuo Itukó'oviti yoko motókea sasá'iyea kixeku itíkivo vo'ókuke. ⁴ Hako keyúho emo'úti ákoti aunâti. Hákomaka keyúho kuteâti yuho xâne ákoti isóneu. Koáne ya ikémohixi po'ínuhiko xâne, hákomaka kitêa ne xâne ákoti téyapana enepo koyúho, vo'oku ako itópoinovike koekútihiho kuteâti. Itea hara konokóvo víkoro'i-xeovo xoko Itukó'oviti. ⁵ Koati konokoâti yéxi râ'a: Ákomo ápahuina xâne urúkopovoti natíxokuke Kristu xoko Itukó'oviti vanúkeke koeku itúkeovo xâne ákoti saya'íkapeapa ne úhepune múyo vo'oku ixómoyea kaha'a sêno, itukovo xâne koesáyu'ixopovoti, itúkoti po'ínuhiko koekúti kuteâti ákoyea asása'i. Kúteanemaka koêku ne xâne poe'aínoti isóneu po'ínuhiko xâne vo'oku íyo-keovo ítukevo. Vo'oku enepone xâne koetíneye, hane hóko po'ínuhiko koekúti íyoevo, kene haina hokoti Itukó'oviti.

⁶ Hákonoe sikêa ápeyea aupú'ikopiti enepo áva xâne koyuhoâti ákoyea ákoeneye. Koati vo'oku koekúti kuteâti ipíhopoinoakemo Itukó'oviti ne xâne koetíneye kixoku itúkeovo, enepohikone ákoti itukâ ne páhoenovi Itukó'oviti. ⁷ Hákoikopo kitipásea ne xâne kuteâti nê'e. ⁸ Yoko mekúke, koati itínoe xâne ovóheixoti hahákutike. Itea kó'oyene koeku hekópi Vúnae, uhapú'itike yópo-nenoe. Yusikóneikopo iyúseyea itíkivo xâne ovóheixoti uhapú'itike vo'oku

kixeku itíkivo. ⁹Vo'oku enepone óvoheixea uhapú'itike, hara pôreupo itúkeovo itúpakovoti ne xâne koane ponóvoti kixoku itúkeovo, koane ákoti seme-kékexa. ¹⁰Yapásika yéxi itíki koekúti ínixone Vúnae unátiyea. ¹¹Hákonoe kitipáseahiko ne xâne ovóheixoti hahákutike, vo'oku ako únati pôreupo ne kixoku itúkeovohiko. Itea itíne kauhápu'ikina itúkeovo pahukóvotihiko. ¹²Vo'oku enepone kixoku itúkeovo xanéhiko ovoti hahákutike, yupíhovo váherexea. Póhutine koyúhoyea úti koêku, teínoa úti. ¹³Itea uhá koeti koekúti enepo kauhápu'ikokono, iyúseo itukóvotiye vo'oku uhá koeti kauhápu'iuti, f'iyuse kóye. ¹⁴Énomone kó'ino ne kixonéti koêti: "Iyíkapu itínoe kutí koeti imókoti. Yexépukapi xapákuke ne xâne kutí koeti ivokóvoti, enepohikone evókovoti ya váherevoko, itínoe xâne kutipasí koâti, yane kauhápu'ikopopitinoemo Kristu" kôe. ¹⁵Yokóhiyanaikopo kixeku itíkivo. Hako ikítipasikovo xâne ákoti isóneu, itea itíkapu ko'isóneuti. ¹⁶Konókotimaka yéxi kixeku iké-'itukexi kexéna, vo'oku enepora káxehiko símokune úti, koati ápepe váherehiko koekúti. ¹⁷Hákoikopo itikovo xâne ákoti isóneu, itea yapásika yéxi ahá'inopi Itukó'oviti.

¹⁸Hako síkovó kêa itúkeovo xúnati ekâti exô kêku, vo'oku poéhane váhere koekúti omíno xâne nê'e. Itea kirí'akapu Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, motovâti itúkeovo énomone exô kêku. ¹⁹Kéxunakaka ya keyúhoinokoko sâramuhiko. Iméka'ikamaka Vúnae ya akenéti kahaná'ikeati íha, koane imékapumaka po'ínuhiko akenéti koyúhote kixóvoku Vúnae. ²⁰Itíkapu xâne ixómoti ikoró'ixinovo Itukó'oviti, Ha'a úti, ya iháke Vúnae Jesusu Kristu. Énomone yákoeneye ya uhá koeti koekúti. ²¹Hako kepayásokinovokoko, itea usó yákoeneye itíki ínixone po'ínu úti unátiyea, vo'oku itíkivo xâne teyoti Kristu.

Ahá'inoa Kristu kó'iyea ne xâne komuxónekokoti

²²Ako yusíka kapáyasokinovo íma ne senóhiko. Konokoâti téyea. Yane akoéneye, koati exókovotihiko téyeamaka Kristu. ²³Vo'oku koati tuti sêno ne íma, kuteâtimaka koeku itúkeovo tuti uhá koeti úti ne Kristu, uti kutipoâti, uti póhutipone ikéneke kuteâti koêku koxe'úti. Énomone koéneye úti koeku kotútiyea uti Kristu, enepone koiótovoti ya pahúnevo úti. ²⁴Kuteâti koeku itúkeovo Kristu exô koeku úti, uti kutipoâti, uti ho'uxínovoti ne ítuke, énomonemaka kónoko kó'iyeneye ne sêno xoko íma ya uhá koeti koekúti.

²⁵Kene itínoe koyénoti, hákonoe motovâ yokóvo ne yíno. Hane ákoeneye, kuteâti kíxoaku Kristu ákoyea omótova okóvo ne kutipoâti, enepohikone uhá koeti ho'uxínovoti ne ítuke, koeku ivókinova. ²⁶Kixínovikeneye, uti kutipoâti, motovâti vitúkeovo haxakínovoti ne ítuke, uti kasása'ipone koane ahíuti ya iháke vo'oku sasá'iti emó'u. ²⁷Kixínovikenemakaye, motovâti vitúkeovo éno hána'iti ihayú'iuti ákoti visáyunevo nonékuke, ákotimaka koékuti ovó'oviku, itukovo po'ínu koekúti kuteâti, motovâti vitúkeovo koati sasá'iti, koane ákotimaka ovó'oviku kopití'iti nonékuke. ²⁸Kene ne koyénoti, kúteanemaka koêku kónokea ákoyea omótovo okovo yêno. Kuteâti kixópovoku ákoyea kamáxatikapapu nê'e, énomonemaka kónoko kíxaneye ne yêno. Vo'oku enepone hóyeno kixotíneye yêno, koati ákotimaka kamaxátikapapu. ²⁹Ako ápahuina xâne puvopóvoti. Ako kalíhuina, itea kátarakopovo, kuteâtimaka kíxoaku Kristu ne kutipoâti, enepohikone uhá koeti ho'uxínovoti ne ítuke. ³⁰Vo'oku uti kutí koeti muyo Kristu koeku itúkeovo énomone kotúti úti. ³¹Yoko hara

kutí'inoke kuríkoti há'a yoko êno ne koyénoti, komúxoneyea yêno. Yanê'e, koati póhutipone ne pi'âti. ³² Enepora poéhapeane ne pi'âti, koati hána'iti isoneûti ovâti ákoti itopónoati éxea koêku. Yoko hara ngíxo itúkeovo póhutipone xoko Kristu ne kutipoâti, enepone heú koeti ho'uxínovati ne ítuke. ³³ Yoko itínoemaka kíxo. Hákoikopo motovâ yokóvo ne yíno, póhutinoe îti. Kuteâti kixépovoku ákoyea kemáxatikapapu, énomonemaka íxeaneye ne yíno. Kene ne ko'ímati, konókotimaka téyea îma.

Nókone kó'iyea ne kalivôno koane há'a yoko êno

6 ¹ Yakútipone yá'a yoko mémaina, itínoe kalivôno, koeku itíkivo kutípoti Vúnae Jesus, vo'oku koati ponóvoti ké'yineye. ² “Tíya ne yá'a yoko mémaina.” Vo'oku xapákuke neko yehí koeti páhoenovi Itukó'oviti vitúkea emó'uke, koati énomone ne inúxoti páhoenovi, koyúhotti vikó'iparaxeokonomo vitukâ. ³ Énomone ra koêti: “Maka aúnatine kêku, epó'oxo maka á'umone yóvi yara kúveu mêum” koêti. ⁴ Kene itínoe koxe'éxati, hákomaka imeíkoa ne xi'ixaxapa enepo seya'íka. Itea yenéka, seya'íkoati, koane yexókoati nókone kó'iyea kuteâti íhikaxovike Vúnae.

Nókone kó'iyea ne ahinoêti koáne ne pahukoâti

⁵ Kene itínoe ahinoêti, itika uhá koeti páhoenopi itíki ne pétarauxa, koane tíya, pikeâti ákoyea opónovo ne ítike. Hako itukohí kixe ke'ítukeyi, itea kényusea. Enepo akoéneye, koati yexókovoti itúkeovo Kristu ke'ítukeino. ⁶ Hákomaka poehâne kényuseyi ke'ítukeyi koeku komomó kíxoixeopi pétarauxa, keha'âti iháyu'ikeopi, itea heru'ó íxea yomíxone itíki ne ítike kuteâti ahá'inopi Itukó'oviti vo'oku itíkivo ovoxe Kristu. ⁷ Hako mitatahí kê ke'ítukeyi, itea itíka ya unákoke iséneu, yexókovoti itúkeovo Vúnae peníno ke'ítukeyi, kene haina pohúnети ke'ítukeinoti xâne. ⁸ Ákoeneye ítike, yexoâtimaka ápeyeamo námoepo póhutihiko xâne itúkoti únati, káyukopinoakemo Itukó'oviti, yusíkoti ápeyea pahukoâti ko'ítukeyea, áko'o áko'oyea. ⁹ Keánenoe, itínoe apêti ahínoe, konókoti péni kíxeaku ne yahínoe. Hako vaheréxinoa yiúho keha'aínoati píkeopi, vo'oku yéxi ápeyeamaka Yúnae vanúkeke, Únaemaka ne yahínoe. Yoko kitíkokonenoe nonékuke.

Sa'íkeovake ûti ne Ndeâpu

¹⁰ Tumúneke únzexea ra yúndoe, anéyeiko po'í injíko'okopikenoe. Itúkapu Vúnae yoko hána'iti xunáko koxunákopinoe. ¹¹ Iké'itukexa ne uhá koeti xunakóti, enepone kutí koeti ikó'itukeu húndaru yóno xapa isukókoti, pónepi Itukó'oviti se'íkivoa ne Ndeâpu, motovâti títiú keyéyi ákoti ikarákapi nê'e ya koêkuti mani veínopike ya éxeako. ¹² Vo'oku enepora kóxuna'ixeovo ûti sa'íkeova ûti ne okopó'oviti, haina xâne apêti mûyo kuteâti ûti vokópo, itea koati vokópoti xunakóti ákoti vinixâ, enepone xunako koati payásotihiko ndémoniu, ovóxehiko Ndeâpu, yoko uhá koeti po'ínuhiko ovóxe koêkuti pahúkoku, enepohikone pahukoâti ne xanéhiko yara kúveu mêum ovóheixoti hahákutike. Énomonemaka ne xunako ákoti yumaxápu ndémoniuhiko ovóheixoti ya híyeu vanúke itúkoti uhá koeti kó'ieovoku váhere koekúti. ¹³ Iké'itukexaikopo ne uhá koeti pónepike Itukó'oviti, enepone kutí koeti ípovo húndaru, sa'íkovope yóno xapa isukókoti, maka usó ákoe ne se'íkovope enepo simápu

káxehiko kurí'uxeovokuxomo váhere kixovókuti. Enepomo iteáne se'íkivao uhá koêti ne xunako Ndeâpu okópeopike, títiu keyêtimo, koane ákomo itoti íkorokeopi.

¹⁴Kéxunakapuikopo yane kaná'uti kixovókuti kitípone, enepone kotiu'íkopi kuteâti koeku hó'e húndaru kótiu'ikea uhá koeti po'i ípovo. Yíxapumaka péni kixeku itíkivo, vo'oku énomone kutí kôe sa'íkovope húndaru ípíhone xa'ákuke. ¹⁵Kene kuteâti koeku hapátuna húndaru kóxuhevekea, kéxuhevkapumaka yane itíkivo usó koyêti koyúhopoinoa xâne ne inámati ihíkavoti koyúhoti koeku Kristu, enepone omínoâti unako koêku ikéneke Itukó'oviti. ¹⁶Enepone kívivo Itukó'oviti, itíkamaka se'íkovope, enepone kutí koeti pé'uti haváva, ómo'ixone húndaru, topíkope xuméxeake anáne, maka se'íkapane ne uhá koeti koímaiti veínopike Ndeâpu, enepone kutí koeti koâti koímaiti xuméxeopike nê'e. ¹⁷Kene ne koíteovopi Kristu ya pehúnevo, kutí íxea xovo'í húndaru, kéhiyanape títíti, motovâti ákoyea vekínopiku Ndeâpu koésayu'í-xea iséneu. Kene ne emo'u Itukó'oviti, enepone ikó'ítukeu Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti isóneuke xâne, itíkamaka ke'ítukepe, enepone kutí koeti hána'iti pirítauna húndaru. ¹⁸Énomone yákoeneye, koêkumaka yómi xoko Itukó'oviti ya orásaum ne uhá koeti koekúti, yepemoâti huvó'xeopi. Ya uhá koeti kéyeku, itika orásaum ya xunákoke Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. Hako kutí kê xâne imokoo koyêti, itea itíkapu iyukóvoti isóneu, ákotimaka imaxovó íxêa itíkinoá orásaum ne uhá koeti kasása'íupo Itukó'oviti. ¹⁹Yépeminanumaka Itukó'oviti, maka enepo ongoyúhoyea emó'u xapa xâne, ongóyuhoane ákoti mbíkone, koane omótovanemaka ngóuhapu'íkinoá xanéhiko ne ihíkavoti ávoti iyusêa mekúke, kóuhápu'íkovotine kó'oyene yane inámati ihíkavoti koyúhoti koeku Jesus. ²⁰Yoko énomone pahúkinonu Itukó'oviti ngoyúhoyea xapa xâne ne Jesus, upánini itúkovo ika'ákovokutike óvom kó'oyene. Itíkínanunoe orásaum maka ongóyuhoane ne emo'u Itukó'oviti ákoti mbíkone kuteâti nóngone indúkea.

Ítuke Tíkiku yoko íkopovope Poûlu yútoeke

²¹Haramo koyuhó'inopinoe uhá koeti ngóyeku koane índuke, Tíkiku, enepone po'ínu úti xoko Jesus ákoti omótóva ongóvo. Yoko koati kuvovóneti nê'e yuixóvoti ko'ítukeino Vúnae. ²²Mbahúkoa xepákukenoe itúkopoinopi yeyékou maka yéxane kóyeku úti yâye, epó'oxo maka aúhepene iséneu koeku yéxi kóyeku úti.

²³Itúkapu úhepetike isoneûti ukeâti xoko Itukó'oviti yóvoheixonoe, itínœ po'ínu úti xoko Vúnae. Koane itúkapu ákoyeake omótovokoko yokóvo ukeâti xoko Itukó'oviti, Ha'a úti, yoko Vúnae Jesus Kristu yóvoheixomaka, koêkumaka kívivo Vúnae. ²⁴Itúkapumaka hána'ítike seánakovi Itukó'oviti óvoheixo ne uhá koeti xâne ikaná'uxoati ne ákoyea omótovo okóvo Vúnae Jesus Kristu.

Hunókokune.

FILÍPENSI

Yútoe Poûlu páhoe xapa kutípoti Jesus íhae Filípu

Enepora koyuhópeti, hara yóno xapa xanena Itukó'oviti ya pitivóko ihá-xoneti Filípu. Turíxoá Poûlu neko êgereja yaneko pí'apeke yónoa koyúhoponea emo'u Itukó'oviti. Yokómomapihi ne Átu 16.12-14. Koati ika'ákovokutike óvo ne Poûlu yutoxôa ra koyuhópeti. Éxokoa Poûlu neko íhae Filípu enó'iyea tiú'iti koekúti vékoku xâne hokoti Jesus. Yónoa okóvo Poûlu neko inámati kutípotihiko Jesus vo'oku ápeyea xâne xapákuke ihíkaxoti ihíkavoti ákoti itukapu ukeâti xoko Itukó'oviti. Éxokoa Poûlu nókone kó'iyeahiko vo'ókuke ne tiú'iti koekúti vékokuhiko. Haina póhutine, itea koati ikoró'ixinovotimaka íhae Filípu vo'oku páhoenoahiko, huvó'oxeake ya nókone.

Éxokoamaka Poûlu ne íhae Filípu ákoyea omótova okóvo. Koyúhoinoamaka iyúseyea kaná'uko ne hókeahiko Jesus vo'oku kixoku kúveovo Vúnae, koáne vo'oku elókeyea okóvo, koáne vo'oku ákoyea haxákeapukoko, koáne vo'oku itúkeovo tiú'iti ikéneke Jesus. Enékoahikomaka kónokea íkutipasikeovo kixóvoku Kristu ya ákoyea kapáyasakapu, koáne ya itúkea ahá'inoá Itukó'oviti, kuteâtimaka kixoku itúkeovo ne Kristu yaneko ivokóvo kuruhúke, kutí'ino-kemaka kapayásokopati Itukó'oviti, porexoâti itúkeovo hána'iti ihayú'iuti ya uhá koêti.

1 ¹Yutóxinopinoe úti, undi Poûlu yoko Timóti, uti ovoxe Kristu Jesus. Pahúkinopeanoé úti ra koyuhópeti, itínoe íhae Filípu kasása'iupone Kristu Jesus, keánemaka itínoe inuxínoti itukéti ihíkaxoti emo'u Itukó'oviti, yoko itínoe noivókoeti itúkeovo ndeákinu ya imokóvokutike. ²Itúkapu ya hána'itike seánakopi Itukó'oviti, Ha'a úti, yoko Vúnae Jesus Kristu yóvoheixonoé, koánemaka ya úhepetike isoneúti ukeâti xokóyoke.

Orásauna Poûlu

³Íngoro'ixovo xoko Itukó'oviti, nguvónone, vo'oku uhá koeti púyaevo ongóvo ve'ókukenoé. ⁴Uhá koeti indúko orásaum, kóyekune émbeminopinoe Itukó'oviti ya elókekoke ongóvo. ⁵Íngoroixovo xokóyoke vo'oku kixékunoe hivó'oxinu ngoúkoponea ne inámati ihíkavoti koyúhoti koeku Jesus, ukeâti inâ kitipoánoe tukú koeti kó'oyene. ⁶Enepone únati itukéti túriu Itukó'oviti xepákuke, koati enjoâti kóusokeamo tukú koetímo neko káxe aukápapune Kristu Jesus. ⁷Koati motokeâti kó'inopineye inzóneu, vo'oku ákoyea nguríkapi-noe inzóneuke, yusíkoti itúkeovo ika'ákovokutike óvonzeixo, áko'o koeku énjokea kaná'uko ra inámati ihíkavoti xoko ávoti akutípoa, áko'o koeku nzu-vó'oxea po'ínu úti kóxuna'ixeovo hókea, koáhati kutikókotine úti vitúkeovo

ko'itúkeinoti Itukó'oviti ya hána'itike seánakovi. ⁸Éxoá Itukó'oviti kaná'u-yea yupíheovo inángurukeovopinoe, koane yupíheovo ákoyea omótoovopinoe ongóvo. Yoko enepora kó'ieaneyey ra inzóneunopinoe, koati ukeâti xoko Kristu Jesus.

⁹Émbeminopinoemaka Itukó'oviti inamá'axoyeane ukopóno ne ákoyea omótoovokoko yokóvo, xaneâtimaka itíkivo koati exoâti ne kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti. Émbemoamaka yéxi péni iséneuno uhá koeti koekúti, ¹⁰maka itúkapune kixovókuti yupihóvoti unáko ya uhá koêti ne neívoxo, epó'oxo itíkapunemaka ponóvoti ákoti óvaku yaneko káxe aukápapu Kristu Jesus, ¹¹koáne itúkapunemaka ainóvoti únatinoe koekúti itíko vo'oku xunako Jesus Kristu ya xikóyoke, kutí'inokemo ihayú'ikokonoti koane kahaná'ikokotimo ne Itukó'oviti.

Koati ovoxé Kristu ne Poúlu

¹²Itínoe mbo'ínu xoko Jesus, ngahá'amaka yéxi itúkeovo vo'ókuke ne uhá koeti tiú'iti ngxókonoku, kutí'inoke ukopónoti ra inámati ihíkavuvoti koyúhoti koeku Jesus. ¹³Yoko koati exoâti húndaru koyonónuti ika'ákavokutike itúkeovo vo'oku ngoyúhoyea koeku Kristu kutí'inoke inga'ákokonoti. Koane éxoamaka ha'ínehiko, enepone uhá koeti húndaru koyónoti ya óvokuke nâti, kó'ieaneyey. Éxoamaka uhá koeti po'ínuhiko xâne yâye. ¹⁴Epó'oxo vo'ókuke ne ingá'akeovo, inamá'axoneoxo ako pika koyúhoyea emo'u Itukó'oviti ne po'ínuhiko úti xoko Kristu, kalíhanini uhá kó'ieya. ¹⁵Kaná'uti ápeyey po'ínuhiko koyúhoti koeku Kristu vo'oku kahá'ayey itúkeovo ihayú'iuti ya undíke, opósíkoti enó'ieya hokoâti ya undíke. Itea ápemaka po'ínuhiko koati ponóvoti isóneu koyúhoti koeku Kristu. ¹⁶Enepohikone ponóvoti isóneu, koati itukoâti ne itukéti vo'oku ákoyea omótovo okovo po'ínuhiko xâne, exoâti noívoxeonu Itukó'oviti énjokea kaná'uko ra inámati ihíkavuvoti koyúhoti koeku Jesus xoko ávotihiko akutípoa. ¹⁷Itea enepohikoneko po'i koyúhoti emo'u Itukó'oviti, koyúhoinoke koeku Kristu, koati kahá'ati kapáyasokeovo, kene haina vo'oku pónevohiko isóneu, po'okoâtihiko kurí'uxeovomo tiveko ngoêku vo'ókuke, koeku óveam ika'ákovokutike.

¹⁸Yusíkoti kó'ieaneyey, itea ako yuvâti, vo'oku koêkuti koeku koyúhoyeovo ne inámati ihíkavuvoti koyúhoti koeku Jesus, kóyeane elókeyey ongóvo. Yusíkoti itúkeovo vo'oku kahá'ayeahiko ikótivexey ngoêku, áko'o vo'oku itúkeovo ya ponóvoti isóneu koyúhoyeahiko, kóyeane elókeyey ongóvo. Epó'oxo ákomo hunókoku ra elókeko ongóvo. ¹⁹Yoko énja itúkeovomo ya koeku itikinonu orásam, koáne vo'oku huvó'oxeonumaka Sasá'iti Omíxone Jesus Kristu, kutí'inokemo mihe'ókinonoati Itukó'oviti ne onjéne imbúhikopea ra ika'ákovokuti. ²⁰Enepone koâti hána'iti yúmo'injovone koane ánja indóponea hará'a, ákoyeamo ápahuina índuke koteyókonutimo nonékuke Itukó'oviti, koane ixómo-yeamo ombósiko ngahána'ikea Kristu ya uhá koeti ngxoku índúkeovo, ákoti apáhuina xâne mbíkone. Yoko kuteâti ixómoyey koéneyey inzóneu tukú koeti kó'oyeyey, énomonemaka koéneyey ombósi'ixone kó'oyeyey, koêkuiko ámbeyey yara kúvey mêum, koánemakamo ya pevótike. ²¹Vo'oku hara indúko ámbeyey, ngo'ítukeino Kristu. Kene ivangápu, yupihóvotinoxomo unako ngoêku ya xokóyoke. ²²Itea ava'ávo énja vo'oku indúkeá ituke Itukó'oviti koeku ámbeyeyako yara poké'e, yane ákone enja noívongoe. ²³Koati apêti ne pi'âti koekúti

ánja indúkea, ákoinoke enja noívangoe yane pi'āti. Ngahá'anemaka mbihó-pea xoko Kristu. Koáhati énomone itukóvoxo koekúti yupihóvoti unáko ya uhá koêti. ²⁴Itea ve'ókukeno, énomone kónokino ámbeyeako yara kúveu mêum. ²⁵Epó'oxo koeku énjea kénokinunoeko, koati enjoâti itúkeovomo yâye ovó'ingo. Énjoa kóyeyeanemo ámbeyeako xepákukenoe, motovâti yukóponi ikéneke Kristu, koane motovâtimakamo elókeyea yokóvo ya kívivo Kristu. ²⁶Yanê'e inamá'axonemo áva kutí'inoke itikónuti yéyexovo pe koeku ngáyu-kopeovoikomo xepákuke.

²⁷Kene enepone koati nokonéti xepákukenoe, énomone kénoki péni kixeku itíkivo, kuteâti nókone kó'iyea úti yane inámati ihíkavoti ihikaxovike Kristu. Yane yusíkoti noínjoponeopinoe, áko'o yusíkoti ángo'oyea xepákukenoe, kóyeanemo énjea títiu kéyeyi ikéneke Kristu, koane poéhayanemo yónoku iséneu ikéneke. Koane enjoâtimakamo kutikokó ké'iyinoe kéxuna'ixivo ípihi tumúne ne inámati ihíkavoti koyúhoti koeku Jesus kutípone úti. ²⁸Hákonoe kalihú'ina píki koêkuti okopópiti, vo'oku énomonemo éxeahiko yonópeamo ipihóponovokutike. Énomonemakamo yéxi yenópimo xoko Itukó'oviti. Yoko koati ukeâti xoko Itukó'oviti ne ákoyea píke. ²⁹Enepe seánakopi Itukó'oviti, haina póhutine kitípi Kristu, itea koatímaka keítaponivo kotíveti vo'ókuke. ³⁰Yoko koati kexuná'ixovotinoe ya tiú'itike koekúti ikéneke Kristu, kuteâti-maka neíxoneno njokóyoke yanekóyoke. Yoko énomonemaka yeyéxoxonoe kóyeyeacone ngoêku.

Ixíko'okoa Poúlu ne íhae Filípu kónokea kóseanayeokoko

2 ¹Enepe koati kaná'uti kixóvoku úti ikéneke Kristu, koati yuixóvoti úti venékeokoko koane kotiú'ikokoti uti visóneu, vo'oku ákoyea omóto-vokoko vokóvo, haína? Hainá'ikopomaka poéhapeane visóneu xokóyoke ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ákoti ihaxákeakaka visóneu? Hainá'ikopomaka vítupa'ikeokoko yoko kóseanayeokoko úti? Hainâra, koati énomone koéneye ne kaná'uti kixóvoku úti ikéneke. ²Émbemopinoe iké'elokexi ongóvo koeku itíkivo xâne póhutine yónoku isóneu ikéneke Vúnae, koane kutikokó ké'iyinoe ya kixeku ákoyea omótovokoko yokóvo, koánemaka ya itíkivo xâne póhutine eópone omíxoneke yoko isóneuke, póhutinemaka yúmo'ixovone itúkea ikéneke Vúnae. ³Koêkuti itukéti ítike, hako itukovo vo'oku poéha-yeane unako kêku yíxovo, áko'o vo'oku yopósiki ihéyu'ikikono, itea itíka ya ákotike kepayásakapu. Yoko péhutinoe, konókoti yónea yokóvo unako koêku ne po'ínuhiko xâne. Kene hako itukóvo unako kêku yóno ne iséneu inúxotike. ⁴Hákomaka poehâne yâha itíki yíxovo, itea usó yákoyemaka ya aha po'ínuhiko xâne itúkea.

Kixoku koeku isóneu Jesus enepo inâ ikútipasikovovi

⁵Enepe kixoku koêku isóneupinovo ne Kristu Jesus, énomonemaka ákoeneye iséneupinovo. ⁶Vo'oku koati póhutinehiko ne Jesus yoko Itukó'oviti, itea usó kóye ne Jesus kuríkea itúkeovo koati kuteâti ne Há'a. ⁷Epó'oxo uha-uhá kíxoa kuríkea neko kixóvoku itúkeovo koati kuteátine Há'a yaneko itukóponovo ovoxéti, enepo ikútipasikoponovo xâne yara kúveu mêum. Koati ikútipasikoponovoviti yaneko símeaku. ⁸Yaneko íhokoponeovoku kixóvoku xâne, yupíhova ikálihuxopeovo, epó'oxo kuri'ó koe Itukó'oviti itúkea ahá'inoa,

muhíkova ya ivókeovo kuruhúke. ⁹Koeku kó'iyeaneye, koati kapayásokopati Itukó'oviti ya uhá koeti po'ínuhiko teyonéti. Poréxopamaka Itukó'oviti itúkeovo teyonéti ne iha Jesus ya uhá koeti po'ínuhiko ihâe ¹⁰maka uhá ákoene xâne ya vanúke koáne yara poké'e koánemaka ya xapa ivokóvotihiko, ipúyukexino Jesus, ¹¹koane heú ákoenemaka xâne koyúhoyea nonékuke po'ínuhiko xâne itúkeovo unae uhá koêti ne Jesus Kristu, kutí'inokemo ihayú'ikokonoti Itukó'oviti, Ha'a úti.

Kauhápu'ikoti xâne kûrivokoevo ne kutípoti Kristu

¹²Itínoe ákoti omotóva ongóvo, kuteâti koeku kóyekuneyea kitípinu, yoko haina póhutine yaneke ambê xepákukene, itea ínapoxo kó'oyene koeku ángo'oyea, ípihea tumúne ne itíki ahá'inopi Itukó'oviti, itínoe koítovone. Énomone itíko, yexókovotimaka itíkivo teyoti Itukó'oviti, pivóatimaka keíkaxu'iki okóvo. ¹³Vo'oku koati Itukó'oviti kó'itúke xikóyoke. Énomone porexópi iséneu kehá'ayi itíki ítuke, koane énomonemaka koxunákopi keúsoki kuteâti ne únati ahá'inovi.

¹⁴Koêkuti ítuke, itíka ya ákotike kepahákapu, koáne ya ákotike yarixákaka, ¹⁵maka itíkapune xâne ákoti koyuhoâti ápeyeva váhere ítuke. Yanê'e, itímakamo koati sasá'iti xe'éxapone Itukó'oviti ákoti óvaku, ákotimaka ikapítí'ikapu xapa xâne kûrivokoevo, enepohikone ainóvoti ákoti panâpu, ákotimaka kayúsea kixoku itúkeovo. Yane keuhápu'ikoatihikomo kuteâti kíxoaku héke-rehiko ya vanúke kauhápu'ikea ovâti ra poké'e. ¹⁶Koeku yéxoki po'ínuhiko xâne ne inámati ihíkavoti poréxoti inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku, itínoemo éyenjovope yaneke káxe aukápu Kristu, vo'oku itínoe ákoínoké kó'itukehí ángoe ítukeke Itukó'oviti, koane itínoemaka kutí'inoke apêti itóponone ne ngóxuna'ixeovo ya ítukeke Itukó'oviti.

¹⁷Yusíkoti óvokeovo indína enepo ngaepékakana, itea enepomo injakánaneye, kutí koetímo ingó'iparaxoke Itukó'oviti nê'e yoneâti oukeke ne inúxoti ímbaraxoake, enepone ngóxunanevo ítukeke kutí'inoke kivóvotinoe Itukó'oviti. Epó'oxo enepo injakánaneye, elóketimo ongóvo, koane motóvamaka elókeyea yokóvo. ¹⁸Aélokenoekopo yokóvo. Ngoánemakamo, kutikokó koetímo ne elókeko vokóvo.

Ha'ínehiko Poúlu

¹⁹Ngúxoá ya xoko Vúnae Jesus ákoyeamo ingáxu'ikenexa mbahúkinopinoo Timóti, motovâti kóuhepekopeamaka inzóneu enjáne kéyekunoe. ²⁰Vo'oku ako po'ínu kuteâti isóneu Timóti, ikaná'uxoateoxo yónea okóvo ne unako kékunoe. ²¹Uhá koeti po'ínuhiko xâne, áinovó yonóheixoati okóvo ne ítukevo. Ako yána okóvo ne ítuke Kristu Jesus. ²²Koati yexoâtinene motó'iyeeva kúveovokono ne Timóti, vo'oku kaha'iné kíxeonu ngoyúhoyea ne inámati ihíkavoti ítuke Kristu kuteâti koeku xe'exáti huvó'oxea há'a. ²³Ehá'axomo enja ngxókónokumo, ngúxoá mbahúkeamo nê'e xepákuke. ²⁴Ngúxoamaka ya xoko Vúnae ákoyeamo ánju'ikene mbíhea xepákuke.

²⁵Itea kóyeane íninja ngónokea mbahúkopinopinoo Epafrodítu, mbo'ínu xoko Jesus, nza'ínemaka ya itukétike. Eneponê'e, koati ivokóponovoti kó'itukeyeva ya ítuke Vúnae. Koatímaka péhoenonu omínonu hivó'oxinuke ya nóngoneke. ²⁶Mbahúkópatisimo vo'oku inákurukeovopinenoe, koane êno

tiveko isóneu vo'oku yeyékoxi ká'arineyaea. ²⁷Koati kaná'uti enó'iyea kíxoaku aríne. Kalíhanini ivókeovo vo'ókuke, itea kóseana Itukó'oviti. Haina póhutine nê'e, itea kósean anumaka, puinónuti yupíheovo ikáxu'iyea ongóvo eneponi ivakápu. ²⁸Vo'oku ká'arineyaea yanekôyo, íyovoneoxo ongóvo mbahúkopino-pea kó'oyene, maka aélokeneoxo yokóvo neixápa, epó'oxo maka hákone po'i yónoku inzóneu. ²⁹Aélokenoe yokóvo simâpi vo'oku itúkeovo po'ínu úti xoko Vúnae. Xâne kuteâti, koati konokoâti tíyinoe. ³⁰Kalíhanini ivókeovo vo'oku yupíheovo kóxuna'ixeovo ya ítukeke Kristu. Yoko usó kóye ivókeovo, moto-vâti huvó'oxeonu ya nóngoneke, koeku ákoyea omótova hivó'oxinu, vo'oku ákoyeanoe melíkanu.

Yuhu Poûlu koêku ne poe'á kixoti íhikaxea emo'u Itukó'oviti

3 ¹Ítínoe mbo'ínu xoko Jesus, tumúneke únzexea ra yúndoe, anéyeiko po'i ânja ngoyúhoinopea: Aélokenoe yokóvo ikéneke Vúnae. Ako ímanjapu ngáyukopinopi yúnzo kuteâti koeku yunzó'inopi yanekôyoke, vo'oku kotíú-'ikopitinoemo. ²Neíxipa ne xâne ínzau tamúku, enepohikone ákoti itukapu kaná'uti ko'itúkeinoti Itukó'oviti. Enepohikonê'e, koati íhíkaxoti xané-hiko kónokea ápeyaea muyókuke hoénaxovope ítúkeovo xanena Itukó'oviti, enepone sirkunsidá kó'iyea, motovâti koíteova Itukó'oviti. ³Koati utíneoxo apê muyókuke ne kaná'uti hoénaxovope vitúkeovo xanena Itukó'oviti, uti ihayú-'ikoti Itukó'oviti ya xunákoke Sasá'iti Omíxone. Utímaka koati elokeâti okóvo ne ítukeinoví Kristu Jesus, vitukoâti víhuinovoke nê'e, ya koêkuni ítúkeovo koekúti kuteâti sirkunsidá kó'iyea ne xâne víhuinovo. ⁴Eneponi omótóva ítúkeovo koekúti kuteâti sirkunsidá kó'iyea víhuinovo, mani êno ínzuinovoke. Koêkúti inixoâti yusíkea íhuinovo koekúti kuteâti, ínapoxo úndi eneponi akoéneye. ⁵Vo'oku oitu koé'iko ngaxéna ike ímbúhikine yara kúveu mêm, sirkunsidá ngoéne, kuteâti nókone ngó'iyea, undi izaraelíta, undi ámoripono xanéhiko noívoke Itukó'oviti. Undímaka ámoripono Mbejámi, po'i ihá-xakoku njanéna íhae Izaráe. Undímaka koati kaná'uti êbereu ákoti ánahi. Yane yuínjeovoxo nzókea ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, undi farízeu. ⁶Yane yupíheovo ngahá'ayea ngotíxea nzó'e, koâti vaheréxinoati índuke ne kutípotihiko Jesus nóvoke, ininjoâti ítúkeovo pahukóvotihiko. Yane mbónea ngxoku indúkeovo, kuteâti páhoenovi ne Ponóvoti Kixovókuti vitúkea ya yútoeke Muíse, undi koati sasá'iti ákoti motovâti koyúhoyea ápeyaea mbahú-nevo. ⁷Itea enepora uhá koeti íninjone ítúkeovo hána'iti itópoinonuke nóvoke, kutí ngxóxa ákoti ítúkovoke kó'oyene koeku énjeane Kristu. ⁸Koati yupihóvoti íninjea ákoyea ítúkovoke ne uhá koeti po'ínuhiko koekúti, nonékuke unáko ne énjea Únaem Kristu Jesus, enepone yupihóvoti anú'ukea unáko ne po'ínuhiko koekúti. Énomone nguríkopínoa ne uhá koeti ínzuinovoke nóvo, koane kutí ngxóxa íhomúyoti yupihóvoti kótirinayeokono, motovâti ápeyaea Kristu ya njokóyoke, ⁹motovâtimaka nzasá'ipea xokóyoke, ákoti itukapu nzasá'iko ínzuinovo ukeâti indúkea páhoenovi Ponóvoti Kixovókuti vitúkea, itea ítúkeovo nzasá'iko ukeâti ngúveovo Kristu ne ínzuinovo. Énomone ne sasá'iko úti ítukeinoví Itukó'oviti koeku kúveovo uti Kristu. ¹⁰Ngaha'a ungóponea énjea Kristu, koáne ne hána'iti xunáko exókovoti yaneko exepúkopo ukópea xapa ivokóvoti. Ngahá'amaka ngahá'ineyaea Kristu koeku véngea kotívetike koekúti, kuteâtimaka vékea Kristu yanekôyoke, koane íngutipasikeovamaka

yaneko ivokóvo kurúhuke. ¹¹Yane ya uhá koeti ngxixoku ngóxuna'ixeovo, ngúxoá indóponeamo ne yúmo'injovone ámbepa ya xapákuke kutípoti Jesus, xepúkapea ukópea xapa ivokóvoti.

Kóxuna'ixovo Poúlu ikéneke Kristu

¹²Haina ngoêti indóponeane indúkeovo úsotine ikéneke Vúnae ákotine onónuku, áko'o indúkeovo ponóvoti ákotine mbahukápu, itea anéyeingo ngóxuna'ixeovo motovâti indóponea ne ahá'inonu Kristu Jesus, enepone iháxikinonukemaka nzókea. ¹³Itínoe mbo'ínu xoko Jesus, íninja ávovea indápana nê'e, itea hara ngôe: Nguríkoane ingéneke ne koekútihiho pihotíne, koêkumaka ixómoyea ngóxuna'ixovo indóponea ne koekútihiho ovot'iko ndumúneke. ¹⁴Mbihotíne xoko ánja indóponea, enepone koâti únati íparaxeonukemo Itukó'oviti, enepone iháxikinonukemaka nzókea Kristu Jesus. ¹⁵Hukínóvoti ngíxeopinoe: Uhá koeti xapákuke úti úsotine ikéneke Kristu, ákotinemaka óvaku, ákoenemakaye isóneu. Itukovo pó'iti koêku ne iséneu, kóyeane mo kóuhapu'ikinopeano Itukó'oviti ne nékone ké'iyi. ¹⁶Yoko kuteâti koeku íhixaxeovike ne íhíkavoti hókone úti, vítone vitúkea tukú koeti kó'oyene, énomoneikopo háka úti.

Itúkoheovoti ya hókea Kristu

¹⁷Itínoe mbo'ínu xoko Kristu, hara hekánoe ngxixoku indúkeovo. Yapá'akamaka ne xâne hókeaxo, kuteâti ne neíxone xoko kixoku vitúkeovo, úndi yoko Timóti. ¹⁸Vo'oku êno xâne okopâti ne íhíkavoti koyúhoti ivókinovovi ne Kristu kuruhúke, enepone víhikaxone. Yoko kali êno ngáy'uixea yane-kóyoke ngoyúhoinopeano Itukó'oviti, koane ngáyukopinopeakomaka kó'oyene. Koati kotívetinonu koeku nekôyohiko. Írihikovo nzo'óuke vo'ókuke. ¹⁹Yoko ya hunókokuke, koati ipihóponovokutike yonópomo. Poéhane áha kíxeova hokóhiko, ya koêkuni itúkeovo Itukó'oviti hóko. Enepone koekúti mani teínoke itúkea, koati énomone itúkohiko éyexovope. Poéhane kixovókuti yara kúveu mêum yónoheixo isóneu. ²⁰Kene úti, hara yónoheixo visóneu xoko koati kaná'uti poké'ixa úti vanúkeke, úkeakumaka Koitóvoviti, enepone Vúnae Jesus Kristu, kúxoixoponemaka úti káyukopeovomo. ²¹Énomonemo sa'írí'okopa ne kixeóvovoti muyo úti, uti xâne yara kúveu mêum, ya inámati koxe'u úti, yupihóvotinemo unáko kuteátine muyo Kristu. Yoko koati apêti xunáko kíxeovinemoye, vo'oku ápe xunáko natíxea óukeke uhá koeti koekúti ákoti motovâti okópea.

Ako tópi enékeake Poúlu ne íhae Filípu

4 ¹Itínoe mbo'ínu xoko Jesus ákoti omotóva ongóvo, yupihóvotinemaka inángurukeova, yákoyenenoe kuteâti kéyeku kóxuna'ixivo ikéneke Vúnae. Koati itínoemaka elókeinoko ongóvo, koane itínoemaka ápeinokemo ímbara xoko Itukó'oviti, enepone kutí koeti koati uhé'ekoti kóroa.

²Émbemoa ra Évodea yoko Síntike ákoyeane ópoe'ainokoko isóneu koane kutikokó kó'iyea isóneu ikéneke Vúnae. ³Émbemopimaka, iti koati kaná'uti nza'íne ya ítuheke Itukó'oviti, hivó'oxi ra pi'âti mokexa úti, vo'oku aínovo koxuná'ixovoti huvó'oxeonu ya itukétike yanekóyoke, koeku ngoyúhoyea ne inámati íhíkavoti koyúhoti koeku Jesus. Kuteâti huvó'oxeonu ne Keleménti

yoko po'ínuhiko nza'íne, énomonemaka kíxeaneye huvó'oxeonu ne pi'āti sêno. Yoko aínopovone apêti íha koyúhopeke Itukó'oviti, enepone yutóxovoku íha xâne apeínoatine inámati apéyeati ákotinemo hunókoku xoko Itukó'oviti.

⁴ Itíkapunoe xâne ixómoti elôke okóvo ikéneke Vúnae. Aúngopomaka ngó-'iyea: “Aélokenoe yokóvo.”

⁵ Konókoti iyúseyea kixévoku ya nonékuke uhá koeti xâne itíkivo kásati omíxone, ákotimaka itikápu húketi ímainevo, vo'oku yé'exopovone aúkopovope Vúnae. ⁶ Hako pipokéxinoa iséneu ne koêkuti koekúti, itea yáma nonékuke Itukó'oviti ne uhá koeti yáha ya orásaum, yepemoâti kousexinopi nékone, koêkumaka íkero'ixivo xokóyoke. ⁷ Yane enepone hána'iti úhepeko isoneûti ukeâti xoko Itukó'oviti, ákoti itoâti éxea koêku, énomonemo porexópi ákoyea pepákexapu iséneu ikéneke Kristu Jesus.

⁸ Tumúneke únzexe ra yúndoe, itínoe mbo'ínu xoko Vúnae, hara motokeâti ímeheixi iséneuke: uhá koeti koati kaná'uti koekúti motovâti koyúhoyeokono itúkeovo únati, koane uhá koeti ponóvoti yoko sasá'iti koekúti, yoko uhá koeti uh'ékoti koekúti inixóneti itúkeovo koati ihayú'iuti. Enepo itukapu koati únateoxo koane motokeâti iháyu'ikeokono, itúkapu énomone ovóheixo iséneuke. ⁹ Enepone ihíkavoti ínzikaxeopikenoe, enepone némoe, koane kémone, yoko neíxone njokóyoke, énomone héka. Yanê'e, Itukó'oviti ovomô xikóyokenoe, enepone úkeaku uhá koeti úhepeti isoneûti koane asako omíxóneti.

Íkoro'ixinova Poúlu ne íhae Filípu

¹⁰ Yupíhova elókeyea ongóvo ikéneke Vúnae kó'oyene, vo'oku tiríxopovonemaka pehúkinonu hivó'oxinuke ya nóngoneke, yéxokovope kétarakopinu ike xu'íkeneyeanoe ákoyea péhoenonu. Yoko kóyekune ápeyea péhoenonu yanekóyoke, itea kali okínokoe, akó'oti yoxénenoe hivó'oxinu. ¹¹ Yoko haina vo'ókuke ápeyea nóngone, kó'inokeneye yunzó'inopi, vo'oku ênjo'okovane ra ngóyeku. Koêkuti ngoêku, ako pepákexapu inzóneu. ¹² Ênjo'okovane véngea ne uhá koeti koekúti, yusíkoti itúkeovo ákotike apeínonuti, yusíkoti itúkeovo unátiyeakuke ngoêku. Uhá koeti koêkuti vékoku ne xâne, véngoane, kuteâti imandáxovotike koane épekeonuke hímakati. Kúteanemaka ákotike nóngone koane énotike, aínovone véngoku. ¹³ Índoa véngea uhá koeti koekúti ya xuná-koke Vúnae, enepone ixómoti koxunákonu. ¹⁴ Itea kóyeane ínínjea itúkeovo únati, koeku hivó'oxinu ya tiú'itike koekúti véngoku. ¹⁵ Itínoe íhae Filípu, yéxoanemaka koêku enepo iná turixóvo koyúhoyeovo ne inámati ihíkavoti koyúhoti koeku Jesus xepákukenoe, yaneko imbúhikopeaku Masêdonea. Yéxoanoe ákoyea po'í êgereja huvo'óxonuti ya nóngoneke, ákoti itukapu itínoe. ¹⁶ Muhíkova ovo'íngo ya Tesálonika, ápenoe péhoenonu. Yoko haina póhuti pího ne kali púyaenovonuke yokóvo ya nóngoneke, itea kényukoano ne péhoenonu. ¹⁷ Yoko haina ngónokea ngo'íparayea yonó'oxo inzóneu, itea hara ngahá'a noínjea kurí'uxeovomo yehópo xoko Itukó'oviti vo'ókuke ra hivó'oxinuke. ¹⁸ Namúngoane ne uhá koeti péhoenonu. Kalíhani ákoyea iyónoangu ne po'ínu. Usó kixínenoa ne nóngone yane péhoenonu xoko Epaforodítu. Yoko enepora púyaenovonunoe yokóvo, kutí kôe úheti ihopúneti itopónoti Itukó'oviti, kuteâtimaka koeku hó'openo oró'oeti íparaxokonoke Itukó'oviti. Yoko ínixe Itukó'oviti unáko nê'e, koane úhepetinoamaka isóneu. ¹⁹ Uhá

koeti koêkuti nêkone, kousókinopeatinoemo Únaem Itukó'oviti. Vo'oku koati ákoti hunókoku ne únatinoe koekúti, yupihóvoti itúkeovo ihayú'iuti, évekino-peakunoe ya xoko Kristu Jesus. ²⁰ Itukapu Itukó'oviti, Ha'a úti, ihayú'ikakana ya uhá koeti káxe ákoti hunókoku. Ákoyeneye.

Hunókoku yútoe Poûlu

²¹ Yúnzoiko póhutihiko kasása'iupo Kristu Jesus yâko. Enepora po'inu úti xoko Jesus njokóyoke, yúhoikopinoemaka. ²² Kúteanemaka koêku ne uhá koeti kasása'iupo Jesus yâyeke, yúhoikopinoemaka, ínapoxo ne po'inu úti xoko Vúnae ko'ítuketi ya óvokuke koati payásoti nâti, enepone Sêza.

²³ Itúkapu hána'itike seánakopi Vúnae Jesus Kristu yóvoheixo.

Hunókokune.

KOLÓSENSI

Yútoe Poûlu páhoe xapa kutípoti Jesus íhae Kolósu

Enepone kutípotihiko Jesus yane imokónvokuti ya pítivokona Kolósu, yónoku ra yútoe Poûlu, ápe inixoâti itúkeovo Épafara itukóvo ne inúxoti ominoâti ne inámati ihíkavoti koyúhoti koeku Jesus. Koeku óvea ika'áko-vokutike ne Poûlu, eyékoxo koêku ne hokoti Jesus íhae Kolósu ápeyea xâne xapákuke ihíkaxoti ihíkavoti ákoti itukapu ukeâti xoko Itukó'oviti. Énomone kutí'inoke yutoxínoati Poûlu neko íhae Kolósu. Koati topikeâti tumúne neko xâne ákoti akaná'u ihíkavoti íhikaxone. Ixíko'okoahikomaka Poûlu ne íhae Kolósu títiu kóyeye kúveovo Jesus, kuteâtimaka íhikaxoake Épafara inúxo-tike, vo'oku poéthane Jesus motovâ koíteovo xâne, yoko poéhanemaka motovâ kotúyopea pahunévoti. Éxokoamaka inámapeexo kixoku itúkeovo ne xâne hokópotine Kristu, koane iyúseye itúkeovohiko xanena Itukó'oviti koeku ákoye omótovokoko okóvo.

Turi yútoe

1 ¹Yundóxinopinoe, undi Poûlu, undi ápostulu, páhoe Kristu Jesus koyú-hoyea emó'u xapa xâne, kuteâtimaka ahá'inonu Itukó'oviti indúkea. Anéyemaka njokóyoke ne Timóti, po'inu úti xoko Jesus. ²Pahúkinopeano e úti ra koyuhópeti, itínoe ovoti pítivokonake Kolósu, itínoe po'inu úti xoko Kristu yainóvoti kasása'íupo, koane koati kivovâti.

Itúkapu hána'itike seánakopi Itukó'oviti, Ha'a úti, yóvoheixonoe, koane úhe-petike isoneúti ukeâti xokóyoke.

Itúkinoa orásaum Poûlu ne íhae Kolósu

³Uhá koeti vitukínopinoe orásaum, kóyekune víkoro'ixinovopi xoko Itu-kó'oviti, Ha'a Vúnae Jesus Kristu, ⁴ukeátine inâ veyekóxopinoe kívivo Kristu Jesus, koánemaka vo'oku ákoye omótova yokóvo ne uhá koeti po'ínuhiko kasása'íupo Itukó'oviti. ⁵Ké'inokeneye, vo'ókuke ne hána'iti kíxoixone yéxone kóusokeovomo, enepone kóunaenopi Itukó'oviti vanúkeke. Yoko kémoanenoe koêku nê'e yanekôyoke inâ koyuhóvo xepákukenoe ne kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti, enepone inámati ihíkavoti omínovike Jesus. ⁶Enepone ihíkavoti itopónopitinenoe, ukópononemaka xapa uhá koeti po'ínuhiko xâne yara kúveu mêm, koane êno êho xapákukehiko, kuteâtimaka ápeyea xepá-kukenoe ukeâti inâ kemôa, enepo inâ yexôa kaná'uko ne hána'iti seánakovi Itukó'oviti. ⁷Yoko énomone ne íhikaxeopike Épafara, ha'ine úti ya ítukeke

Itukó'oviti ákoti omotóva vokóvo, enepone koati kuvovóneti koane yuixóvoti ko'ítukeino Kristu xepákukenoe. ⁸Énomonemaka koyuhó'inovi ákoyea omóto-vovi yokóvo vo'ókuke ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ovo'ó koépitinoe.

⁹Koeku kó'ieaneyee, énomone kutí'ino vitukínopitinoe orásaum. Ukeá-tine iná veyekóxopinoe, ako vâka vépeminopi Itukó'oviti poréxeopinoe hána'iti isoneûti ukeâti ya xokóyoke. Vépemoamaka poréxeopinoemo yéxi kixeku péni iséneu ya uhá koeti koekúti, motovâti uha-uhá kíxi yéxi ahá-'inopi. ¹⁰Yanê'e, enepone kixeku itíkivo, hokoâtimo nókone kó'iea ne xâne kutipoâti ne Vúnae, koane inixoâtimo Vúnae unáko ne kíxeaku héki ya uhá koeti koekúti. Keukóponovotinoemakamo ya itíki uhá koeti kó'ieovoku únati koekúti, koane yukopónotinoemakamo yéxi Itukó'oviti. ¹¹Vépeminopimaka kéxuna'ixivomo ya uhá koeti xunakóti, enepone éno ihayú'iuti xunakóti íhae xoko Itukó'oviti, maka hákone kemuyá'iko iséneu ikéneke, koane íteanemaka ne uhá koeti koekúti, ákoti iméxapa, xaneâtimaka elókeyea yokóvo, ¹²koë-kumaka íkero'ixivo xoko Ha'a úti íhae vanúke, enepone imótokenaxopitinoe nemúkopi kounaenopi vanúkeke. Énomone ne ikó'iparaxokemo kasása'iupo-hiko yonópotimo natíxokuke uhapú'itike. ¹³Koítovovi Itukó'oviti ya xunako pahunévoti yane kúxoti vóvoheixoku hahákutike, koane íseopovi natíxokuke Xe'éxa, enepone ákoti omotóva okóvo. ¹⁴Yoko koati énomone koitóvovi ne Xe'exa Itukó'oviti, kotuyópinoveati ne pahúnevo úti.

Kixóvoku Kristu yoko ítuke

¹⁵Enepone Itukó'oviti, ako inixoâti itea heru-herú kíxea Kristu ne kixóvoku, epó'oxo tumúneke ápepe ne uhá koeti koekúti ítuke vo'u Itukó'oviti, ápene ne Kristu. ¹⁶Koati énomone évekoa Itukó'oviti koúsokea uhá koeti koekúti apêti iná itukôa Itukó'oviti, enepone koekúti hiko ya vanúke koánemaka poké-'eke, yusíkotí ínixekono áko'o ákoyea inixoâti, yusíkotimaka itúkeovo koati payásotihiko ánju pahúkoti vanúkeke, áko'o po'ínuhiko teyonéti xapákuke ya koêkuti pahúkoku, áko'o uhá koeti koêkuti po'ínu payásoti yoko tutíye apêti ya xapákuke, aínovomaka ítuke vo'u Xe'exa Itukó'oviti, epó'oxo itúkinokonokehiko uhá koêti nekôyo motovâti itúkeovo ikó'ítukeu Xe'exa Itukó'oviti. ¹⁷Tumúneke ápeyee uhá koeti po'ínuhiko koekúti, ápene ne Xe'exa Itukó'oviti. Epó'oxo koati énomonemaka ákoino itáhinea uhá koeti koekúti apêti. ¹⁸Énomonemaka itukóvo tuti uhá koeti kutipoâti, enepohikone póhutipone ikéneke kuteâti koeku koxe'úti, koeku itúkeovo Kristu kotúti hiko. Koati Kristu itukóvomaka úkeaku uhá koeti koekúti. Koati turíxeovokumaka exépukopea ukópea xapa ivokóvoti nê'e, motovâti itúkeovo énomone payasô ya uhá koêti. ¹⁹Xoko Kristu ápeyeamaka ne uhá koeti itípanevo koane úhe'ene Itukó'oviti. Yoko ínixoa Itukó'oviti unáko kó'ieaneyee. ²⁰Yaneko ovokóvo itina Xe'éxa ya kuruhúke, uké'exopinovea Itukó'oviti ne ákoyea malí'akapa úti vo'oku pahúnevo úti. Koane vo'ókukemaka ítukeinovi Xe'éxa, míhe'okinoane Itukó'oviti oxéne aukopeovo xokóyoke ne uhá koeti koekúti, koêkuti óvohikoku ya poké'e koánemaka ya vanúkeke.

²¹Itínoemaka haxakeôvoti Itukó'oviti yanekôyoke, koane yokopâti ya isé-neuke vo'oku váhere kixeku itíkivo. ²²Itea kó'oyene uké'exopinopeanenoe Itukó'oviti ne hexákivoa. Uké'exopinopeanenoe ya muyókuke Xe'éxa yaneko ikútipasikoponovovi, uti xâne, enepo ivokóvo kuruhúke motovâti itíkopivo xâne

koati sasá'iti nonékuke, ákoti óvaku kopít'iyea, ákotimaka évekinokonoku emó'uinokono ápeyea ítuke ákoti aunáti. ²³Yoko koati énomone kénenoeye itukapu koati kaná'uti ípihi tumúne ne kívivo Vúnae ákoti yaukápapu ikíni, ákotimaka kurí ixêa ne hána'iti kíxoixone, yéxone kóusokeovomo, enepone koyuhóvoti yane inámati ihíkavoti omínovike Jesus, kémone yanekôyoke, koane koyuhóvotinemaka xapákuke uhá koeti xâne yara kúveu mêum. Yoko énomonemaka pahúkonu Itukó'oviti ngoyúhoyea xapa xâne, undi Poúlu.

Koêku ne ítuke Poúlu páhoenoa Itukó'oviti ítúkea

²⁴Kó'oyene hane indúko elókeko ongóvo ngoítóponeovo kotíveti koeku ngoyúhoinopinenoe emo'u Itukó'oviti. Enepone tiú'iti koekúti yonoti oukeke Kristu yanekôyo, kutí'inoke ukopónoti ikéneke Vúnae ne kutipoâtihiko, enepohikone kutí koeti muyo Kristu koeku ítúkeovo énomone kotútihiko, koati tumúne yóno ngoúsokea ya ngoxé'uke koekúti kuteâti. Énomone ne koekúti-hiko ndumúneiko, nókone kóusokeovo ve'ókukeno. ²⁵Koati vo'ókuke ne kutí-potihiko Kristu pahúkinonu Itukó'oviti indúkeovo ovóxe xapákuke, motovâti nzuvó'oxeahiko ukóponea ikéneke, koane heú ngíxea ngóuhapu'ikinoahiko emo'u Itukó'oviti. ²⁶Enepone ihíkavoti íhae xoko Itukó'oviti ákoti kauhápu-íkinakana ne xanéhiko mekúke, kóuhapu'ikinoane Itukó'oviti ne kasása'uppo koeku kó'oyene. ²⁷Énomonehiko kahá'a kóuhapu'ikinoa Itukó'oviti hána'iko ne ihíkavoti ákoti exákana mekúke, kaha'aínoati éxeahiko ítúkeovo koati êno hána'iti koekúti motokeâti iháyuikeokono ne kóuhapu'iune kó'oyene xapákuke uhá koeti kó'ieyovoku xâne. Yoko enepone kóuhapu'iune, énomone ne ovo'ó kó'ieopi Kristu, kutí'inoke apêti koati hána'iti kíxoixonenoe xoko Itukó'oviti, yéxone kóusokeovomo. Énomone ne itíkivomo êno hána'iti ihayú'iuti ya xoko Kristu. ²⁸Koati énomone koyúho úti xapa xâne ne Kristu. Íixiko'o kíxoixo uti uhá koeti xâne, koane heú kíxoia úti víhikaxea xanéhiko uhá koeti koêku ra exóneti íhae xoko Itukó'oviti, motovâti vísimea uhá koêti nonékuke Itukó'oviti koane motovâtimaka usó'ieyahiko ikéneke Kristu, ákotinemaka óvakuhiko. ²⁹Énomonemaka ivóngopoinovo ngo'ítúkeino Kristu. Koati ngoxuná'ixovotoxo, ingo'ítukexoati ne uhá koeti xunakóti pónenu Kristu, enepone hána'iti xunáko ko'ítuketi njokóyoke.

2 ¹Ngahá'ainopinoe yéxi yupíheovo ngóxuna'ixeovo ítúkeke Itukó'oviti ve'ókukeno, koane vo'ókuke ne íhae Laudíseya, koánemaka vo'oku uhá koeti po'ínuhiko úti xoko Vúnae ávoti noíxeonuku. ²Ngixínoakeneye, ngoxuná'ixovoti itukétike maka áxunane iséneu ikéneke Vúnae, koáne maka yópohapoenoe ikéneke koeku ákoyea omótovokoko yokóvo, koane yupíhapunemaka unako kêku ikéneke Vúnae vo'oku heu-heú kíxi yéxi koêku ne kaná'uti kixovókuti hékone. Yane yexoâtinoemo heú koeti koêku ne hána'iti ihíkavoti ákoti exákana mekúke kóuhapu'iunovine Itukó'oviti. Yoko énomone ne koyúhoti koeku Kristu. ³Enepone uhá koeti exóneti koáne ne isoneúti kóuhapu'ikoati koêku ne kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti, enepone kutí koeti êno únatinoe koekúti he'onóneti opékuke poké'e, poéhane xoko Kristu motó'ieova éxeokono.

⁴Kó'inokeneye ne yunzó'inopinoe maka hákone íto kátavokeopinoe ne xâne ahúkoti koyúhoyea ihíkavoti ákoti akaná'u. ⁵Vo'oku upánini ángo'o xepákukeno, itea hanekóxo inzóneu xepákuke. Kutí koe ambêti ya xepákuke, koane

elóke ongóvo noínjea kutikokó ké'iyi ikéneke Vúnae, koane títiu kéyeyi ya kívivo Kristu.

Kahá'ainoa Poûlu ne íhae Kolósu unako koêku ikéneke Kristu

⁶Kuteâti kixeku kívivo Kristu Jesus Vúnae inâ hekopâ, énomonemaka ákoe-neye kívivoa ya uhá koeti kixeku itíkivo. ⁷Koati Kristu yokópoeheve. Itúka-pumaka énomone kutí'inoke yukopónoti koeku kívivoa. Átiu'i héki kuteâti íhikexikono, koane itfkapumaka xâne ixómoti ikoró'ixovo xoko Itukó'oviti.

⁸Yokóhiyanavo maka hákone itekóno ya isoneûtihiho aúpu'ikenati, enepone hokoti kixoku ko'isoneueya xanéhiko yara kúveu mêm, koáne ne po'i kixoku itúkeovo xanéhiko ukeâti xoko oxúnoekene, enepone koati kúxotihiko kixovókuti hokonéti ukeátinekene ákoti itukapu ukeâti xoko Kristu. ⁹Yoko enepone uhá koeti itípanevo koane úhe'ene Itukó'oviti, ápemaka xoko Kristu yaneko ikútipasikoponovovi, uti xâne yara kúveu mêm. ¹⁰Epó'oxo ápene-maka xikóyokenoe uhá koêti nê'e, kuteâti koeku ápeyea xoko Kristu. Koati Kristu payasô ya uhá koeti koati payásotihiko pahúkoti vanúkeke, koáne ya koêkuti po'ínuhiko tutíye ákoti inixákana, koêkuti pahúkoku vanúkeke, áko'o híyeu vanúke.

¹¹Koeku kitípi Kristu, itínenoemaka koati kaná'uti sirkunsidá koêti. Kene ne sirkunsidá ké'iyinoe, haina kixovókuti itúke vo'u xâne yara pok'é, itea koati vo'ókuke uké'exopinopea Kristu ne kúxoti kixeku itíkivo, yaneko ivokínovovi, itukínopeati ne koati kaná'uti sirkunsidá ké'iyi, enepone kaná'uti hoénaxovope itíkivo xanéna. ¹²Koáhati itínoe kutí koeti xané kixoti Kristu ekóxeokono yaneko yahíkovo iháke, koane kutí koetímaka xané kixepoâti exépukopea ukópea xapa ivokóvoti ya koeku kívivoxo Itukó'oviti, ihínovatimaka ne hána'iti xunáko, enepone koexépukopoti Jesus ukópea xapa ivokóvoti. ¹³Koati itínoe kutí koeti ivokóvoti nonékuke Itukó'oviti yaneko avô'o katuyâpa ne pahúnevo, itea ikó'inamakopopinenoe Itukó'oviti kuteâtimaka kixoaku koéxepukopea ne Kristu ukópea xapa ivokóvoti. Yane kotúyopinovi uhá koeti pahúnevo úti. ¹⁴Veyópovimaka Itukó'oviti ya opékuke xunáko ne yutoéti kouhápu'ikoti vitúkeovo xâne pahukóvoti, enepone Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, yutóxovoku ákoti yumaxápu páhoenokono úti vitúkea, koyúhotimaka motókeyea ipíhoponeokono ne xâne ákoti heú ixâ itúkea. Heu-heú kíxoá Itukó'oviti uké'exopinovea xunáko nê'e. Kutí kíxoá ixupáxoati kuruhúke. ¹⁵Énomone yanekóyo ya kuruhúke, itoa Kristu ne koati payásotihiko pahúkoti ákoti inixákana híyeu vanúke, enepone ovóxehiko Satánae yoko po'ínuhiko tutíye xapákuke, koêkuti pahúkokuhiho. Énomone yanekóyo, uké'exopea Kristu xunáko nekóyohiko, koane nonékuke uhá koeti, kóuhapu'ikoa Kristu itúkeovohiko kóteyokone ákotine xunáko vouíkeke.

Kixovókuti ákoti itópoinoke xâne, po'i kó'iyevovoku ho'étihiho

¹⁶Hákoikopo sikêa ápeyea xâne kopoé'akoti iséneu koyúhoti itíkivo pahu-kóvoti vo'oku koekúti kuteâti nikokónoti mahi ákoti parexákana níkeokono, áko'o itukovo vo'oku koêkuti kó'iyevovoku ekâti. Kúteanemaka koêku itukovo vo'oku káxehiko mahi teyonéti, koane vo'oku po'ínuhiko kaxena ayuúti, kuteâti áyui inámati kohê, koánemaka vo'oku sâputu, káxe ínixonehikomaka kónokea téyeokono sasá'iko. ¹⁷Vo'oku uhá koeti hó'e xâne mekúke kuteâti,

aínovo kixo'èkinoveati ne koati kaná'uti kixovókuti simóvotine kaxéna yara koeku kó'oyene, enepone koekúti kousókovotine ya xoko Kristu. ¹⁸Hákomaka sikêa ápeyea xâne koyúhoti itíkivo pahukóvoti, ikútixapovoti sasá'iti ya itíke, ikútixapovotihikomaka koati ikalíhuxopovoti nonékuke Itukó'oviti kuteati mani nókone kó'iyea ya koeku ákoyea mapíkapu ponó kó'iyea xoko Itukó'oviti, itea itúkeovo xoko ánjuhiko vekínoa. Mahi apêti éxokoake Itukó'oviti kó'inokeneye kixoku hókea, itea koati kapayásokopovoti nekôyohiko yoko aínovo isoneú kíxone ne itúkohiko. Kene haina isoneúti ukeâti xoko Itukó'oviti. ¹⁹Kó'inokeneye isóneuhiko, koati haxá koyeâti hiko Kristu mani tûti. Yoko koati xoko tuti úti úkea ne xunakóti yonoâti ne uhá koeti muyo úti veko-tíya xoko kuso úti yoko ekéyokoku ne póhutihiko iháxakexoku, kutí'inoke koukóponovoti muyo úti. Yoko énomonemaka kuteâti koeku úti xoko Kristu, uti kutipoâti, uti kutí koeti mûyo koeku itúkeovo énomone kotúti úti, kutí'inoke koukóponovoti úti ikéne, kuteâti isóneunovi Itukó'oviti.

Uti xâne inámapoti ikéneke Kristu, inámapotimaka kixoku itúkeovo

²⁰Itukovo koati kaná'uti kutí kó'iyea ivekóvoti yaneke ivokínovovi Kristu, ákoneikopo xunáko xikóyoke ne kúxotihiko kixovókuti hó'e xâne mekúke. Ná'ikopo koeti kitípasino xanéhiko yara kúveu mêm hekoâtimaka ne kixovókuti hókonehiko? ²¹Énomone ne ákoti tôpi ípikone xâne kuteâti koekúti pikonéti yúho'ixeokono koane níkeokono simóya sipókeokono. ²²Enepone pikonéti kuteâti, aínovo koekúti uke'é koêti enepo iko'ítukexokono. Koati ainóvoti ihíkavvoti isoneú kíxone xâne koyuhókono xapa xâne kónokea itúkeokono. ²³Enepora koekúti hiko, kaná'uti kutí kó'iyea hókone xâne koati ko'éxoneti koane koati yuixóvotimaka hókea hó'e. Kutí koémaka hókone xâne éxoti ikálihuxopeovo nonékuke Itukó'oviti, ákotihikomaka iyuhíxapapu yane koekúti ípikokonoke itúkea, itea ako itópoinoake ne koekúti hiko, vo'oku ako xunáko huvó'oxea sayá'ikoapeovo itúkea váhere úhepune mûyo.

3 ¹Koeku kutí kó'iyea xané kixépotine Kristu exépukopea ukópea xapa ivokóvoti, itúkapuikopo koekúti hiko ovoti vanúkeke ke'ísoneupone, kixovókutihiko íhae xoko Kristu yane óvoku ivátakea éxopeke Itukó'oviti, ivátakoku koati kapáyasokone Itukó'oviti. ²Itúkapu énomone yónoheixo iséneu ne kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti vanúkeke, kene hako itukóvo kixovókutihiko íhae yâye yara poké'e yónoheixo iséneu. ³Vo'oku nonékuke ne kúxoti kixeku itíkivo, kutí koe ivekóvoti, koeku ákoyeane xunáko xikóyoke. Enepone koati kaná'uti inémapi, hane óvo xoko Kristu xoko ákoyeaku ínixa xâne yara poké'e, koánemaka xoko Itukó'oviti. ⁴Koeku itúkeovo xoko Kristu vóvoheixo koeku vinámapea ikéneke, enepo exákapapane Kristu ne xanéhiko yara poké'e, kaha'iné kixepoâtinoemakamo ya itúkeovo hána'iti ihayú'iuti.

Nókone kó'iyea úti koeku ápeyea inámati vápeyea ikéneke Itukó'oviti

⁵Kiríkapaneikopo ne kúxoti kixeku itíkivo, enepone ákoyea seyá'ikapipa ne úhepune miûyo vo'oku ixómoyea keha'a sêno, koáne ne iképiti'ikivo itíkoti po'i váhere koekúti kuteâti ákoyea asása'i. Kúteanemaka ne sikovó ké'iyi ya isoneúti kuteâti, perexoâti itúkeovo énomone exô kêku, yóko'o ne ákoyea itea seyá'ikopivo koeku itúkeovo énomone ixomo yónoheixo ne iséneu. Kúteanemaka koêku ne kehá'ayi itíki váhere yâha itíki, koáne ne ixómoyea íyekovo

ítukevo po'ínuhiko xâne. Vo'oku enepone xâne ixómoti iyókovo ítukevo po'ínuhiko xâne, koati koekútihiho yuíxovo ya koêkuni ítúkeovo Itukó'oviti hóko. ⁶Yoko koati vo'oku koekútihiho kuteâti ipíhópoinoakemo Itukó'oviti ne xâne koetíneye ítuke, enepohikone ákoti itukâ ne páhoenovi vitúkea. ⁷Yoko koati énomonemaka kénenoeye yanekôyoke.

⁸Itea kó'oyene, kiríkapa ne uhá koeti koekúti kuteâti ne ipíhonevo, koane kotú'iyea ítíne. Kúteanemaka koêku ne váherexea ítíkeino po'ínu xâne, yoko ihéki, koánemaka keyúhoyi koekúti ákoti aunáti, kuteâti koyúhoyea xâne ákoti téyapana enepo koyúho. ⁹Hákonemaka simíkíxixinokoko. Koáhati kirikópotine kúxoti kixévoku, xaneâti ne váhere kixeku ítíkivo kuteâti koeku xâne kuríkoti kopití'iti ípovo. ¹⁰Koane ítíkópatine ne inámati ípevo. Énomone ne inámati kixeku ítíkivo ukeâti xoko Itukó'oviti, enepone ixómoti iko'ínamakopo iséneu ikéneke, motovâti yukóponi ítíkivo kuteâti kixoku ítúkeovo. Yane yukopónoteoxomo yéxi Itukó'oviti. ¹¹Koeku kó'iyeaneye úti ikéneke, ákone po'éaku jûdeu yane ákoti itukapu jûdeu. Kúteanemaka koeku xâne sirkunsidá koêti yane ákoti sirkunsidá akôe, yoko xâne ákoti íhikauvo yane kuteâti xâne íhaehiko hôi, koane akaúti yane ákoti itukápa. Vo'oku poéhane Kristu itukóvo koati hána'iti nokonéti, yoko énomonemaka ovo'ó kôa ne uhá koeti kutipoâti.

¹²Ítínoe noífovokoe Itukó'oviti koane kasása'iuponemaka, ákotimaka omotóva okóvo Itukó'oviti, kutí íxeakopo ítíkoti inámati ípevo ne késeanayi po'ínuhiko xâne, koane ítíkivonoe ítípakovoti yoko ákoti kapayásakinapukoko. Énomonemaka yákoeneye ítíkivo xâne ítúpa'íkoti koane ákotimaka ímauvo. ¹³Konókoti íti uhá koeti kixóvoku po'ínuhiko úti ákoti imeíkinapukoko. Hákomaka imeíheixoa iséneuke áva yévitikoke po'ínu úti. Kuteâti kixópiku Itukó'oviti enepo kotuyópo pehúnevo, énomonemaka íxekakanoe késeanayikoko. ¹⁴Yoko enepone koati nékone ké'iyi ya uhá koêti, énomone ne ákoyea omótovokoko yokóvo, vo'oku énomone porexó'ovi poéhapeaneoxo úti ikéneke Kristu ákoti viháxakexeakaka. ¹⁵Ítúkapu kásati isoneúti ákoti pepakéxapu ukeâti xoko Kristu exô kêku ya uhá koeti koekúti. Yoko koati énomone iháxikinopi Itukó'oviti motovâti ítíkivonoe póhutipone ikéneke, kuteâti koeku póhuti koxe'úti, koeku ítúkeovo Kristu kotúti úti. Koane ítíkapunoemaka xâne ixómoti ikoró'ixovo xoko Itukó'oviti. ¹⁶Uha-uhá ákoe iséneuke ne íhikaxopike Kristu. Íhikexikaka koane yenékikakamaka vinoâtínoe ne uhá koeti exóneti íhae xoko Itukó'oviti. Íhéyu'ikamaka Itukó'oviti, imekó'ikoati ya sáramu, koáne ya akenéti kahaná'ikeati íha, koánemaka ya po'ínuhiko akenéti koyúhоти kixóvoku Vúnae. Koane ítíkapunoemaka xâne ixómoti ikoró'ixinova. ¹⁷Yoko uhá koeti ítíke, yusíkoti ítúkeovo ya keyúhoyi, áko'o ya kixeku ítíkivo, ítíka ya íháke Vúnae Jesus. Koáne ya íhákemaka íkera'ixinapu Itukó'oviti, Ha'a úti.

Nókone kó'iyea ne hóyeno yoko yêno hokoti Jesus

¹⁸Ítínoe ko'ímati, hako kepayásokinovo íme itea tíya, vo'oku koati énomone ne nékone ké'iyi ikéneke Vúnae.

¹⁹Kene ítínoe koyénoti, hako motovâ yokóvo ne yíno. Hákomaka aina kíxea.

²⁰Kene ítínoe kalivôno, yakútipo yá'a yoko yêno ya uhá koeti koekúti, vo'oku ínixoa Itukó'oviti unátiyêa nê'e.

²¹ Kene itínoe koxe'éxati, hako imefkoa ne xi'ixaxapa mará'inamo képa'e'aki isóneu.

²² Itínoe ahinoêti, itíka uhá koêti ne páhoenopi pétarauxa itíki. Hako poehâne koeku komomó kíxoixeopi kéyuseyi ke'ítukeyi, keha'âti ápeyea xâne ihayú'ikopiti, itea itíka ya ponóvotike iséneu, vo'oku itíkivo teyoti Vúnae Jesus.

²³ Uhá koeti koêkuti itíke, heru'ó íxea yomíxone itíki, yexókovoti itúkeovo Vúnae peníno ke'ítukeyi, kene haina pohúneti xâne ke'ítukeino, ²⁴ yexoâtimaka ápeyeamo némoepo xoko Vúnae, kaúnaepinopinoe, vo'oku koati Vúnae Kristu ke'ítukeino. ²⁵ Enepone xâne itúkoti váhere, koati váheremakamo ne námoepo, ésa'ipo ne váhere ítuke. Yoko ákomo ápahuina xâne pó'iti kixókonoku, vo'oku ako payásoti nonékuke Itukó'oviti, kutíkokone ne uhá koeti xâne nonékuke.

4 ¹ Itínoe pataraúxati, konókoti póneoovo kíxeaku ne yahínoe ákoti yau-pú'ika, yexoâti ápeyeamaka Yúnae vanúkeke, éxoti uhá koeti koekúti.

Po'i enékeake Poúlu ne íhae Kolósu

² Hako kurí kixe itíki orásaum. Hákomaka kuti kê imokoo koyêti, itea konókoti iyúkeovo ne iséneu, koane íkera'ixapu xoko Itukó'oviti. ³ Yépeminavimaka Itukó'oviti, maka míhe'akinavine voxéne koyúhoyea úti xapa xâne ne ihíkauvoti koyúhoti koeku Kristu, enepone ákoti exákana mekúke kouhápu'ikovotine kó'oyene. Yoko vo'oku ngoyúhoyea nê'e, énomone ingá'akinovo. ⁴ Yépeminavimaka ya orásaum, maka énjanelo ngíxoaku ngoúhupu'ikea ra ihíkauvoti, kuteâti nóngone indúkea.

⁵ Itíkapu xâne éxoti pónea kixoku itúkeovo nonékuke xâne ákoti itukapu po'ínu úti xoko Kristu. Itíkapumaka xâne éxoti ikó'itukexea kaxéna ákoti eváka. ⁶ Ya uhá koeti keyúhoyiku, hane ákoeneye itípanevo yiúho, kuteâti níkokónoti koati mbiú koeti yukína. Koeku kó'iyeaneye, yéxotimo kixeku yimópi uhá koeti epemó'ikopiti.

Koeku Tíkiku yoko Ónezimu

⁷ Enepora ngóyeku yáyeke, uhá kixinópeatimo koyúhoepa ne Tíkiku, po'ínu úti xoko Jesus. Enepora hóyeno, koati ákoti omotóva ongóvo, nza'ínemaka ya ítukeke Itukó'oviti, epó'oxo koati kuvovóneti, yuixóvoti ko'ítukeino Vúnae. ⁸ Mbahukínopeatinemo, maka okóyuhoinopeanenoe ra uhá koeti kóyeku úti yáye, motovátimo úhepepea iséneu. ⁹ Mbahukoâtimakamo ne Ónezimu xané'iyea. Eneponê'e, koati mbo'ínu xoko Jesus íhae xepákukenoe. Ako omótova ongóvo, koane koati kuvovóneti ítukeke Vúnae. Énomonehikomo koyuhó'ino-peano ra uhá koeti kóyeku úti.

Hunókoku yuho Poúlu

¹⁰ Yúhoikopinoe ra Aristáku, nza'íne ingá'akeovo. Yúhoikopimaka ne Márku, enepone prímuna Mbaranâbe. Yoko nemúkoanenoe ne yuhó'inopi úti vo'ókuke, vepemópi kétaraki enepo simapínoe. ¹¹ Yúhoikopinoemaka ne Njozúe iháxonetimaka Njústú. Enepohikora mopo'âti, poéhane itukóvo iyénonjapa júdeu huvó'oxonuti ngoúkoponea ne natíxea Itukó'oviti xapa xâne. Yoko yupíhovahiko huvó'oxeonu.

¹² Pahúkinopinomaka yúho inákurukeovopi ne Épafara, enepone íhae xepákuke, ovóxemaka Kristu Jesus. Enepone hóyeno, koati yupihóvoti

kóxuna'ixeovo épemo'ixinopinoe Itukó'oviti. Ako áka itúkinopinoe orásaum, kaha'aínopiti itíkivomo xâne úsotine, ákotinemaka óvaku ikéneke Vúnae, koane itíkivonoemo xâne kousókoti uhá koeti ahá'inoa Itukó'oviti. ¹³Enepo-nê'e, koati ngoyuhó'inopeatinenoe yupíheovo kóxuna'ixeovo ya itukétike, kaha'aínopitinoe unako kêku ikéneke Vúnae. Kúteanemaka ahá'ino íhaehiko Laudíseya yoko íhaemaka Yerápoli. ¹⁴Yúhoikopinoemaka ne Lúka, enepone ndútu ákoti omotóva vokóvo, koánemaka Ndéma.

¹⁵Yúnzoikoamaka ne po'ínuhiko úti xoko Vúnae íhae Laudíseya, koáne-maka ne Nífa, yóko'omaka ne po'ínuhiko úti ikéneke Vúnae ho'uxínovoti ítuke Vúnae ya óvokuke. ¹⁶Enepo yihaíkapane ra koyuhópeti mbáhoenopinoe, pehúkamakamo yúhoikeovo ya imókovokuke íhaehiko Laudíseya. Koáne-maka ne yúndoe mbáhoeno íhaehiko Laudíseya, mbahúkoamaka yúhoikeovo xepákukenoe. ¹⁷“Yíxapa itíki ne itukéti némoe xoko Vúnae, maka keúsakane” íxinenamo ne Ákipu.

Íkopovope yútoe Poûlu

¹⁸Enepora yúndoe, íngoepovopikenoe, koati yútoe vò'um, undi Poûlu. Puyákapununoe yokóvo koeku itúkeovo ika'ákovokutike óvom. Itúkapu hána-'itike seánakopi Vúnae yóvoheixonoe.

Hunókokune.

1 TESALONÍSENSI

Inúxoti yutóxinoa Poûlu ne kutípoti Jesus íhae Tesálonika

Enepohikone kutípoti Jesus ya Tesálonika, ainovo eho evo Poûlu yaneko koyuhópoinoahiko emo'u Itukó'oviti. Êno xâne íhae Tesálonika kutipeâti emó'u, itea ápemaka jûdeuhiko ákoti akutípo Jesus okópoti Poûlu, kaha'â-tihikomaka koépekea. Yane kohó'ine ne Poûlu yoko Síla ya Mbêreya, itea kóyeane píhea jûdeuhiko íhae Tesálonika íkoitoponeahiko kotíveti xoko yonópoku evo Poûlu kohó'iyea. Yokómomapihi ne Átu 17.1-13. Ikénepoke, koeku óvea ne Poûlu ya Koríntu, omínoa Timóti eyekoûti, kóyekuhiko neko hokoti Jesus ya Tesálonika.

Yane yutóxinoahiko Poûlu, etó'okoatihiko yupiheovo elókeyea okóvo vo'oku eyékoxea ixómoyea kóxuna'ixovohiko ikéneke Itukó'oviti. Enékoahikomaka ákoyea kamúya'ika isóneu ikéneke Itukó'oviti. Kouhepekeamaka Poûlu isó-neuhiko neko ikaxú'iti okóvo, vo'oku iyéno ivokóvotine, kutípotihiko Jesus. Koyúhoinoa Poûlu itúkeovo hána'iti kúxone ûti ne aúkopovope Jesus Kristu. Ixíko'okoamaka ákoyea kurí ixa kúveovo Itukó'oviti, vo'oku iháxikeovi Itukó'oviti ya hána'iti seánakovike vópeamo xokóyoke koeku kutípea ûti Jesus Kristu. Kene haina ihaxíkinoviti vonópea ipihóponovokutike.

1 ¹Yutóxinopinoe ûti, undi Poûlu, koane Síla yoko Timóti. Pahúkino-peanoe ûti ra koyuhópeti, itínoe ho'uxínovoti ítuke Itukó'oviti ya Tesálonika, itínoe koati xanena Itukó'oviti, Ha'a ûti, yoko Vúnae Jesus Kristu. Itúkapu hána'itike seánakopi Itukó'oviti yóvoheixo, koánemaka úhepetike isoneûti ukeâti xokóyoke.

²Kóyekune víkoro'ixinovopinoe xoko Itukó'oviti, uhá ketínoe. Ákomaka vâka vépeminopi Itukó'oviti ya orásaum. ³Hara puyákoponovo vokóvo nonékuke Itukó'oviti, Ha'a ûti, ítenenoe ítíki vo'oku hána'iti kívivoa ne Vúnae, koánemaka ne ivékoponivonoe ítukeke Itukó'oviti vo'oku ákoyea omótovo yokovo po'ínuhiko xâne, yóko'omaka ne ákoyea ímexapa kíxeixi ne yéxone kóúsokeovomo xoko Vúnae Jesus Kristu. ⁴Itínoe po'ínu ûti xoko Jesus, ákoti omotóva okóvo Itukó'oviti, véxoa ítíkivonoe koati noífvokoe Itukó'oviti, ⁵vo'oku enepo inâ koyuhôa ûti xepákuke ne inámati ihíkavovoti omínovike Jesus, haina pohn koyuhó kixoâti ûti, itea xané kixoamaka xunako Itukó'oviti ya xoko Sasá'iti Omíxone. Koati iyúseotimaka itúkeovo kaná'uti ne emo'úi vomínopikenoe. Yéxoanoemaka itúkeovo koati ponóvoti ne kixoku vitúkeovo xepákuke, koane kahá'ainopi ûti unako kêku.

⁶Koati hekoâtinoe ne kixoku vitúkeovo koánemaka ne kixoku itúkeovo Vúnae Jesus. Epó'oxo yaneko kitipoânenoe ne vemó'u, koyuhó'inopi uti koeku

Jesus, êno víkinoe tiú'itike koekúti, itea kóyeane yupíheovo elókeyea yokóvo ukeâti xokóyoke ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. ⁷Énomone itíkinovonoe motokeâti hókeokono kixoku itúkeovo xapákuke ne uhá koeti po'ínuhiko kutípoti Jesus ya Masêdonea koánemaka ya Ákaya. ⁸Vo'oku koati xepákuke úkea ukóponea ra emo'u Vúnae ya Masêdonea yoko Ákaya. Haina póhutineya, itea ya xapákuke uhá koeti po'ínuhiko xâne koêkuti óvohikoku, eyékoxopineno itíkiyo koati kuvóvoti Itukó'oviti. Hukínóvoti ákoyeane okónoko po'i yuho úti vo'ókuke. ⁹Koati énomonehiko koyuhô koêku inâ simôpi úti, itúkeovo kirkópotinenoe kívivo sánduhiko hekópine ra koati kaná'uti Itukó'oviti, úkeaku uhá koeti apéyeati. ¹⁰Koyúhoahikomaka ixómoyea kíxoixopo aukopovope Xe'exa Itukó'oviti ukópeamo ya vanúke, enepone Jesus, koéxepoepo Itukó'oviti ukópea xapa ivokóvoti, enepone koitóvovitimakamo ya ipíhponope Itukó'oviti keno'ókoti káxe.

Koeku ítuke evo Poûlu ya Tesálonika

2 ¹Itínoe po'ínu úti xoko Jesus, koati neixoâtinoe ápeyea êho ne vóvo-heixea xepákuke. ²Yéxoanoemaka koêku ne váhere kixókonoku úti, koane váherexea vemó'uínokono koeku vóvea ya Filípu, itea vo'oku kúveovo uti Itukó'oviti, ako kali píka koyúhoyea úti xepákuke ne inámati ihíkavuti ukeâti xoko Itukó'oviti, upánini ápe êno okopó'oviti. ³Enepone emo'úti vomínopikenoe, haina kopoéheveti koekúti ákoti akaná'u. Hainámaka koyuhoâti úti vo'oku ápeyea váhere visóneu kahá'ayea uti vúkeovopinoe. Hainámaka vo'oku kahá'ayea uti vaúpu'ikeopinoe, ⁴itea koati vo'oku ínixea Itukó'oviti yúsíkea kovóxeyeovi koyúhoyea úti ne inámati ihíkavuti koyúhoti koeku Jesus, énomone kutí'inoke koyuhoâti úti. Yoko haina ínixone xanéhiko unátíyeyea, vopósiko vitúkea, itea koati voposíkoti vitúkea ínixone Itukó'oviti unátíyeyea, vo'oku énomone exôa koeku visóneu, itúkeovo ponóvoti áko'o áko'oyea. ⁵Yéxoano koêku enepo koyúho úti xepákuke, ákoyea itúkapu ihayú'ikohí kixópitinoe úti, pohn kaha'âti úti vítokuxea yokóvo, epó'oxo hainámaka vitúkoti namúkope uti tiúketi koyúhoinoake úti ne emo'u Itukó'oviti xepákukenoe. Éxoamaka Itukó'oviti kaná'uyea ra yúnzo. ⁶Hainámaka voposíkoti viháyú'ikeokono. Ako kalíhuina kó'iyeaneye koeku vóvea xepákuke, muhíkova koeku vóveamaka xapákuke po'ínuhiko xâne. ⁷Koeku vitúkeovo páhoe Kristu koyúhoyea emó'u xepákuke, mani motovâti kúxea úti keúsokinovi nókone úti, itea ya koêkuni kó'iyeaneye, itupa'ii kixópinoe úti kuteâti kíxoaku sêno itupa'ikea ne kálíhunoe xe'exa. ⁸Koane vo'oku yupíheovo ákoyea omótovopinoe vokóvo, ako ópoeane koyúhoinopeanoé úti ne inámati ihíkavuti íhae xoko Itukó'oviti, itea usó kóyemaka úti vivókoponeovo ya ítukeke Itukó'oviti ve'ókukeno. Koáhati ákoti omotóvopinoe vokóvo.

⁹Itínoe po'ínu úti xoko Jesus, yéxoponoa yupíheovo ko'ítukeyea úti koane vivókoponeovo, vitúkoti ítuke Itukó'oviti. Káxe, yóti ko'ítukeyea úti, vitúkoti véyope nókone úti, motovâti ákoyea itúkapu ínati koekúti xikóyokenoe koeku vóvea xepákuke, koyuhó'inopeati úti ra inámati ihíkavuti íhae xoko Itukó'oviti. ¹⁰Éxoá Itukó'oviti, koane yéxoanoemaka koeku úti xepákuke, vitúkeovo teyoti Itukó'oviti, koane itúkeovomaka ponóvoti vitúke, ákoti motovâti koyúhoyea ápeyea váhere vítuke koeku vóvea xepákuke, itínoe kutípoti Vúnae. ¹¹Yéxoanoemaka koeku venékeopi, póhutinoe kexé'u, itúkeovo kuteâti

kíxoaku ha'a kalivôno enékea ne xe'éxaxapa. ¹²Koati énomone kixópineye úti kóxunakeopinoe úti ikéneke Vúnae, koánemaka vixíko'okeopi, maka yéxane kixeku yómivo nonékuke Itukó'oviti, kuteâti metókeyi ké'iyineye nonékuke ne ihaxíkopiti kehá'inepi ya natíxokuke, koane itíkivomaka hána'iti ihayú'iuti ya xokóyoke.

Kixoku koêku ne íhae Tesálonika enepo simôa tiú'iti koekúti

¹³Harâ'amaka po'i koekúti ákoinoke vâka víkoro'ixeovo xoko Itukó'oviti: Enepo inâ kemoânoe ra emo'u Itukó'oviti vomínopike, ako kutí íxea pohu emo'u xanéhiko yara poké'e, itea koati kitipoâtinoe itúkeovo emo'u Itukó'oviti. Yoko koati kaná'uti itúkeova. Epó'oxo êno xunáko xikóyoke, itínoe kutipoâti. ¹⁴Itínoe po'ínu úti xoko Kristu ákoti itukapu jûdeu, enepone víkounoe, kúteanemaka vékoku ne jûdeuhiko kutípoti Kristu ya Njúdeya, enepohikone ho'uxínovoti ítuke Itukó'oviti. Vo'oku enepone iyínoxapa ákoti akutípo Jesus, íkoitoponopinoe kotíveti kuteâtimaka kíxoaku iyénoxapa nekôyohiko. ¹⁵Enepohikone ákoti akutípo Jesus ya Njúdeya, haina póhutine Vúnae Jesus koépeko yanekôyo, koánemaka ne porófetahiko koyúhoti emo'u Itukó'oviti, itea váherexinovimaka ítuke, ûndi yoko po'ínuhiko kutípoti Jesus. Ákomaka iká'elakexa okovo Itukó'oviti, epó'oxo koati okópoti uhá koeti xâne. ¹⁶Muhíkova vomínoa xâne ákoti itukapu jûdeu ne emo'u Itukó'oviti motovâti íteovahiko ne pahúnevo, opósikomaka topíkeovi. Koatine kóye kohíyakeahiko váhere ítuke, kutí'inoe kousókovotine uhá koeti kó'iyevoku vahérévokoti motovâti ítúkeahiko. Yoko kó'oyene, ákone ipíxa, vo'oku yónoane ímainevo Itukó'oviti ouíkeke.

Yónoa isóneu Poûlu ne íhae Tesálonika

¹⁷Itínoe po'ínu úti xoko Kristu, avo áxu'ikene ike vipúhikine xepákuke, itea yupíhovane vinákurukeovopi. Kaná'uti váko'oyea ya xepákuke, itea harakóxono visóneu xikóyokenoe. Koati êno yúmo'ixeovo káyukopeovo úti noíxoepopinoe úti. ¹⁸Koati kaha'âti úti vitúkea nê'e, áko'oneoxo ûndi, undi Poûlu. Ápe ngahá'ayeaku mbíhe xepákuke, itea ítóponu Satánae. ¹⁹Koáhati itínoe kutí'inoe apêtimo vípara, kúxoixone úti vitóponeamo xoko Itukó'oviti. Itínoemaka elókeinoke vokóvo. Ve'ókukenoe, apêtimo námoepo úti, kutí koeti koati uhé'ekoti kôroana úti ominó'oviti elókeko vokóvo koane úhepeko visóneu nonékuke Vúnae Jesus yaneko káxe aukápapu. ²⁰Koati kaná'uteoxo itúkeovo itínoe kutí'inoe vihayú'ikokonoti, koane itínoemaka ápeinoke elókeko vokóvo.

Pahúko Timóti ne Poûlu ya xapa íhae Tesálonika

3 ¹Ako'óne indâ ákoyea énja kéyekunoe, íninja unátiyea mbóhuxeovoiko ya Átena ²koeku mbahúkinopea ra Timóti, po'ínu úti xoko Vúnae. Koatímaka ko'itúkeinoti Itukó'oviti nê'e, koane koukóponoati ne inámati ihíkauvoti koyúhoti koeku Kristu. Mbahúkinoake huvó'oxoponeopinoe keúkoponivo ya kívivo Itukó'oviti, koane enékoponeopimaka ikéneke Vúnae, ³motovâti ákoyea ápahuina xâne xepákuke komuyá'ikoti isóneu vo'ókuke ne tiú'iti koekúti simópiti. Vo'oku yéxoaneno itúkeovo koati vékokune úti nê'e, uti hokoti Kristu. ⁴Yaneko óveangu xepákuke, ngoyúhoinopeanoepo

koítóponeovomo uti kotíveti. Yoko énomoneoxo koéneye, epó'oxo yéxo kó'iyeaneye. ⁵Vo'oku tiú'iko ne víkoku, ako'óne índa ákoyeane enja koêku, mbahuko noixóponopiti, ngaha'âti énjea kéyekunoe ikéneke Itukó'oviti, ngo-hiyánati íteopinoe Satánae, enepone áhati kátavokea isóneu xâne, mbuvâti-maka itúkeovo ko'itukehí koeti úti xepákuke.

⁶Itea kó'oyene koeku aúkopeovo Timóti ukópea xepákuke, omópinonu únati eyekoúti ixómoyea kivovo Itukó'oviti, yoko ákoyea omótovokokonoe yokóvo. Koyúhopinonumaka kóyekuneyea puyákeovonu yokóvo koane úhepeyeyé iséneunonu. Kúteanemaka iséneunoa ne nza'ínehiko. Koyúhopinovimaka kehá'ayinoe neíxopivi, kuteâtimaka yupíheovone kaha'ayea noíxopeopinoe úti. ⁷Ítínoe po'ínu úti xoko Jesus, upánini enó'iyea koekúti tiú'itinovi koane enó'iyeamaka koítóponeovo uti kotíveti yáyeke, úhepepone visóneu vo'oku kífivoxo Itukó'oviti. ⁸Koati énomone koéneye visóneu kó'oyene koeku véxea ixómoyea kéxuna'ixovonoe ikéneke Vúnae. ⁹Vo'ókuke ra êno hána'iti elókeko vokóvo nonékuke Itukó'oviti ve'ókukeno, ako véxa kíxoaku úti víkoro'ixinovopi xoko Itukó'oviti. ¹⁰Káxe, yóti véyo úti vépemo'ixea Itukó'oviti. Koati kaha'âti úti noíxoponeopi úti, motovâti huvó'oxeopinoe úti enepo ava'ávo kali konokóvotiko ya kixeku héki Vúnae.

Épeminóa Poúlu ne íhae Tesálonika xoko Itukó'oviti

¹¹Itúkapu Itukó'oviti, Ha'a úti, koáne Vúnae Jesus mihe'ókinovimo voxéne káyukopeovoikomo úti xepákuke. ¹²Itúkapumaka Vúnae kuri'úxinopinoe ákoyea omótovokoko yokóvo, itínoe hokoti Kristu, koane énomonemaka porexópi ákoyea omótova yokóvo ne uhá koeti po'ínuhiko xâne, kuteâti ákoyeamaka omótopopinoe vokóvo. ¹³Yane kexuná'ixovotimo ikéneke Vúnae ya itíkivo koati sasá'iti koane ákotimaka pahúnevo nonékuke Ha'a úti, enepo aukápapu ne Vúnae Jesus, axenápanemaka ne uhá koeti kasása'iupu.

Kixoku vitúkeovo koati iko'élokexoti okovo Itukó'oviti

4 ¹Ya tumúneke únzexea ra yúndoe, anéyeiko koâti anjá'inopi, itínoe mbo'ínu xoko Jesus: Injiko'okopinoe ya iháke Vúnae Jesus héki kuteâti koêku ne ínzikaxopike yanekôyoke, motovâti iké'elokexi okovo Itukó'oviti. Koati énomoneoxo kéneye ikéneke Vúnae kó'oyene, itea ngaha'aínopitinoe inamá'axoyea kené'eye ikéneke. ²Yoko yéxoane ne páhoenonu Vúnae Jesus ngoyúhoinopinoe, nékone itíki. ³Hara ahá'ainopinoe Itukó'oviti, itíkivo xâne koati sasá'iti, éxotimaka sayá'ikopeova ne úhepune mûyo vo'oku ixómoyea kaha'a sêno. ⁴Enepone úhepune miûyo, konókoti yéxi ími sasá'itike. Konókotimaka tíyi ne ahá'inovi Itukó'oviti yara koekúti. ⁵Ako yusíka ákoyea seyá'ikapipa, mará'inamo yakútea xâne ákoti êxa Itukó'oviti. ⁶Yara koekúti, mbahuko ákoyea vahe'xoti ítukeino po'ínu. Ako yusíka ápeyeyé aupú'ikoati ne po'ínu úti, kapiné'iyeyé yêno, vo'oku koati púvone Vúnae ne koekúti kuteâti. Yoko kuteâti yunzó'inopinoe yanekôyoke enepo ngouhápu'ikinopea ne koekúti, koati ngxópitinoe ipíhoponeamo Itukó'oviti ne xâne kixóatíneye. ⁷Vo'oku haina ihaxíkinoviti Itukó'oviti vitúkeovo xâne ákoti saya'íkapeapa ne váhere úhepune mûyo, itea ihaxíkinoviti vitúkeovo xâne kuri'ókopovati, koane koati sasá'itimaka nonékuke. ⁸Énomone ngó'ino, enepone xâne ákoti akaha'a itúkea ne ihíkauvoti ínzikaxeopikeno, haina inzóneu, undi xâne

yara pok'é'e púvo, itea koati puvoti isóneu Itukó'oviti, enepone porexópitinoe Sasá'iti Omíxone.

⁹ Ako apásika ngoyúhoinopeano kónokea ákoyea omótovokoko vokóvo, vo'oku koati Itukó'oviti ihíkaxopi kónokea kíkikokoneye. ¹⁰ Yoko koati kaná-'uti ákoyea omótova yokóvo ne uhá koeti po'ínu úti xoko Kristu ya uhá koeti poké'ixa Masêdonea. Itea kóyeane enéngelopinoe kénoki keúkoponivo ké'iyineye, itínoe mbo'ínu xoko Vúnae. ¹¹ Yapási'ixa yóvoheixi úhepetike iséneunokoko ákoti ixomo yarixákaka. Hane yíxapu nékone itíki, koane yokó'ituke, itíkoti ésa'i nékone kuteâti koeku mbáhoenopi yanekôyo. ¹² Yanê'e, itínoemo teyonéti xapákuke xâne ákoti hakâ ra hó'e úti, koane ákomo yokónokoa íhinovo po'i xâne kóusokinopinoe nékone.

Kixókumo koêku ne ivokóvoti kutípoti Kristu aukápapune Vúnae

¹³ Itínoe mbo'ínu xoko Vúnae, ngahá'ainopeanoe yéxi koêku ne po'ínu úti omómikopotine xoko Itukó'oviti, maka hákone ikaxú'i yokóvo koane hákone-maka kitea xâne ákoti kúxoixopone xoko Itukó'oviti. ¹⁴ Vo'oku koeku kutípea úti ivókeovo ne Jesus yoko exépukopea ukópea xapa ivokóvoti, kúteanemakamo ne kúxone úti xoko ivokóvotihiko, vo'oku koéxepukopeamo Itukó'oviti ne omómikopotine xokóyoke. Enepo aukáparu ne Jesus, ixanéxopatihikomo Itukó'oviti nê'e.

¹⁵ Yoko hara pahúkonumaka Vúnae ngoúhupu'ikinopinoe: Uti ávotimo ivakápu yaneko káxe aukáparu Vúnae, ákomo inuxó vákoepea neko inuxó-potinehiko ya utíke. ¹⁶ Vo'oku apétimo emo'u Vúnae pahúkoti ovóxe koane emó'umaka ne koati payásoti ánjuna inuxínoati ne po'ínuhiko ánju, yóko-'omaka ne emo'u huxóe páhoé Itukó'oviti óxeovo. Yane keno'ókopotinemo Vúnae ukópea vanúke, yoko inuxó koépotimo exépuhikopea ne ivokóvotihiko kutípoti Kristu. ¹⁷ Yane hú koépotimakamo vomópeokono xapa kapási iké-nekehiko, uti ávoti ivakápu motovâti tokópeamo uti Vúnae kukúke vanúke. Yane ákonemo hunókoku vópea xokóyoke. ¹⁸ Énomone ngixínopinoe, kékunakikakanoe iséneu yara yunzó'inopinoe.

Konókoti usó kóyepinoa xâne ne aukopovo Vúnae Jesus

5 ¹ Itínoe mbo'ínu xoko Vúnae, ako okónoko yundóxinopeanoe itukó-votimoye káxe, koane ápeyeakumo ra koekútihiko. ² Vo'oku enepone kaxena aukopovo Vúnae, é'exo kíxeanenoe kutí kó'iyeamo koêku enepo símo oméxoti ya yóti ákoti kuxoâti. ³ Enepomo akoéne ra xanéhiko: “Ako yuvó'oviti. Koati únati koeku úti” akoéne, yane apé koetínemo hána'iti tiveko koekúti kuteâti koeku apé kó'iyea ohone xe'éxa ne sêno koxe'éxati, enepo simovóne kaxena ipúhikope xe'éxa. Yoko ákomo iteóvati neko káxe.

⁴ Itínoe mbo'ínu xoko Jesus, ákone yávaheixanoe hahákutike, ínapomo iyupaxó ixâpi neko káxe kuteâti koeku enepo símo ómevoti. ⁵ Koáhati yovó-heixotinoe uhapú'itike kuteâti koeku xâne yoneâti káxe. Kene haina vovó-heixoti hahákutike kuteâti koeku xâne yoneâti yóti. ⁶ Hákoikopo kutí kôe uti xâne imókoti, kuteâti koeku po'ínuhiko xâne ákoti éxa Itukó'oviti. Itea hara vákoeneye xâne noimee koyêti ixómotimaka iyukóvo isóneu vo'oku ápeyea kúxoixone. ⁷ Enepone xâne imókoti, yóti imókea, koáne hahákutike-maka óvoheixo ne kohíhiti. ⁸ Kene úti, koeku itúkeovo uhapú'itike vóvoheixo,

vitúkapuikopo xâne iyukóvoti isóneu. Enepone kúveovo uti Itukó'oviti koane ákoyea omótoovokoko vokóvo, énomone vitúka sa'íkovope úti kuteâti koeku ípihone húndaru xa'ákuke enepo yóno xapa isukókoti. Kene ne hána'iti kúxoi-xone úti vópeamo xoko Itukó'oviti, véxone kóusokeovomo, énomone vitúkamaka kóhiyanavope visóneu, kuteâti koeku ítúkeovo kóhiyanavope tuti húndaru ne xovó'i, ikó'ítukeu enepo yóno xapa isukókoti. ⁹Vo'oku haina ihaxíkinoviti vonópea ipihóponovokutike ne Itukó'oviti, itea iháxikinovike vópea xokóyoke vo'oku ítukeinovi Vúnae Jesus Kristu, ¹⁰enepone ivokínovoviti, motovâti vóvoheixea xokóyoke, yusíkoti ítúkeovo koeku vápeyeako yara pok'é, áko'o ike vivókinevo. ¹¹Kéxunakikakanoe kopo iséneu, epó'oxo hivá'axakaka keúkaponivo ikéneke Vúnae, kuteâti koêku ítíkivo kóoyene.

Ako tîpi enékeake Poûlu ne íhae Tesálonika

¹²Kó'oyene ítínoe mbo'ínu xoko Jesus, konokoâti tíyinoe ne ko'ítuketi ítúke Itukó'oviti xepákuke, enepone inuxínopitinoe ikéneke Vúnae koane enekópiti. ¹³Konókoti ákoyea omótoovahiko yokóvo, koane tíyanoe vo'ókuke ne ítúke xepákuke, koeku ko'ítukeyea ítúke Itukó'oviti. Hákomaka yokopókoonoe, itea ítúkapu úhepekoke iséneunokoko yóvoheixo. ¹⁴Ítínoe mbo'ínu xoko Kristu, enepone xâne yómoti kapáyasokinovo po'ínuhiko úti, injíko'okopinoemaka yenéki ákoyeane ákoeneye. Kéxunakapi isóneu ne xâne kahá'atine komúya'íkea isóneu. Hivá'axamaka ne xâne ákotine xunáko ikéneke Itukó'oviti, koane yokóseana uhá koeti xâne ákoti imaxovó ixêa kixóvoku. ¹⁵Yokóhiyanavo, maka hákone xâne xepákukenoé ítúkópinoati ésa'i ne váhere kixókonoku. Konókotimaka kóyekuneyea ítíkinokoko únati, ítínoe kopo'ínukokoti xoko Vúnae. Koane ítíkinamaka únati ne uhá koeti xâne.

¹⁶Konókoti ixómoyea elóke yokóvo. ¹⁷Hákomaka kurí kixe ítíki orásum. ¹⁸Íkera'ixinapa ne Itukó'oviti ya uhá koeti koekúti, vo'oku énomone ítúkovo ahá'inopinoe Itukó'oviti ya koeku héki Kristu Jesus.

¹⁹Hako tepikôa ko'ítukeyea ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. ²⁰Hákomaka kutí kixêa ákoti ítúkovoke ne ihíkauvoti kóuhapu'íkinoake Itukó'oviti ne po'ínu úti. ²¹Yapásika yéxi ítúkeovo koati únati ne uhá koeti ihíkauvoti kuteâti, koane ítúkeovo ukeâti xoko Itukó'oviti, áko'o áko'oyea. Itukapu únati, hako kirikôa. ²²Yahíkuxipa ne uhá koeti kó'iyevoku váhere kixovókuti.

Orásauna Poûlu vo'ókuke ne íhae Tesálonika

²³Enepone Itukó'oviti, úkeaku hána'iti úhepeko isoneûti koane asako omixóneti, ítúkapu énomone porexópi kirí'okopivoa ya uhá koeti koekúti, motovâti uha-uhá kó'iyea iséneu, yomíxone, koane kixeku ítíkivo ponovô nonékuke, ákoti motovâti koyúhoyea ápeyea óvaku véherevoko yaneko káxe aukápapune Vúnae Jesus Kristu. ²⁴Yoko koati motovâti kúveovokono kíxeopineye ne Itukó'oviti, enepone ihaxíkopiti héki.

Hunókoku yútoe Poûlu

²⁵Ítínoe mbo'ínu xoko Vúnae, émbemopi ítíkinovi orásum.

²⁶Yíhaikanoe uhá koeti po'ínu úti xoko Vúnae, siunoné kixeâti kuteâti kixókokoku yúhoikeokoko úti, imeâtinoe sasá'ikoke iséneu vo'oku ítínoe kopo'ínukokoti xoko Kristu.

²⁷Ya iháke Vúnae injíko'okopinoe yíhoikinoa uhá koeti po'inu úti xoko Jesus ra koyuhópeti mbáhoenopinoe.

²⁸Itúkapu hána'itike seánakopi Vúnae Jesus Kristu yóvoheixonoe.
Hunókokune.

2 TESALONÍSENSI

Pí'ape yutóxinoa Poûlu ne kutípoti Jesus íhae Tesálonika

Ikénepoke pahúkea Poûlu neko inúxoti koyuhópeti xoko hokotíhiko Jesus ya Tesálonika, pahúkopinoamaka ra pí'ape koyúhope. Koati yonoâti hiko okovo Poûlu neko kutípotihiko Jesus, vo'oku ákoyea tôpi ihíkavoti itohíneoti xapákuke koyuhoâti koêku ne aúkopovope Jesus. Xapákuke neko íhae Tesálonika, ápe koyuhoâti aúkopeovone Jesus. Kene po'ínuhiko xâne, koyúhoa itúkeovo ákotine ahikápu aúkopovope. Yane ápe xâne ákotine akahá'a ko'í-tukeyea vo'ókuke. Pohu ovohí koetíne kuxópotine Jesus. Koyúhoinoa Poûlu ákoyea yusíka kó'iyeaneyea.

Ina exókoahikomaka ukóponeaxomo ne váhere kixovókuti tumúneke aúkopeovomo Jesus. Koyúhoinoamaka kurí'uxeovoxomo xunako Satánae, koane enó'iyeamo isukókoti yara uhá koeti kúveu mêmum tumúneke káyukopovope Jesus. Kúteanemaka ne xâne okópotihiko Itukó'oviti, kurí'úxovoteoxomo. Itea ya hunókokuke, Itukó'ovitimo itôa ne Satánae, uke'éxeati xunáko. Ixíko'okoa-hikomaka Poûlu neko kutípoti Jesus títiu kóyeyea kúveovohiko Itukó'oviti, koane ákoyea háka ne ihíkavoti ákoti akaná'u.

1 ¹Yutóxinopinoe úti, undi Poûlu koane Síla yoko Timóti. Pahúkinopea úti ra koyuhópeti, itínoe ho'uxínovoti ítuke Itukó'oviti ya Tesálonika, itínoe xanena Itukó'oviti, Ha'a úti, yoko Vúnae Jesus Kristu.

²Itúkapu hána'itike seánakopi Itukó'oviti, Ha'a úti, yoko Vúnae Jesus Kristu yóvoheixonoe, koane úhepekoke isoneúti ukeâti xokóyoke.

Íkoro'ixinovoke ne Poûlu xoko Itukó'oviti

³Itínoe po'ínu úti xoko Jesus, koati motokeâti ákoyea áka víkoro'ixinovopinoe xoko Itukó'oviti, vo'oku yupíheovo ukóponea ne kívivo Itukó'oviti, koane tumúne yóno kurí'uxeovoxo ákoyea omótovokoko yokóvo. ⁴Énomone kutí'inoke vihayú'ikopitinoe, vitukópiti véyexovope xapákuke po'ínuhiko kutípoti Jesus ya po'íkehiko imokóvokuti, vo'oku kéxuna'ixivo ikéneke Vúnae ákoti kemuyá'ika iséneu, koane vo'oku kívivoxo Itukó'oviti upánini enó'iyea kotíveti yoko tiú'iti koekúti víkokunoe, iteâti uhá koêti ákoti imaxovó ixêa. ⁵Enepone víki kotívetike, iteâti uhá koêti, koati énomonemo kutí'inoke iyúseoti ponóvoku ne kísoakumo Itukó'oviti ne xanéhiko yuhaíkapamo vo'oku kixoku itúkeovo. Vo'oku urapú'itimo yaneko káxe itíkivo xanena Itukó'oviti motokeâteoxo yonópea natíxokuke. Yoko énomone kutí'inoke keitóponovoti kotíveti kó'oyene vo'oku itíkivo xanéna keukóponoati ne natíxea xapa xâne.

⁶Koati ponóvotimo kixoku itúkeovo ne Itukó'oviti, vo'oku ikoítoponoatimo kotíveti ne ikoítoponopitihiko kotíveti, itukópinoipiti yésa'i, ⁷koane kouhépe-kopinopitimo kêku, ítínoe ixómoti koitóponovo kotíveti kó'oyene. Kúteane-makamo kixó'oviku, ûndi yoko nza'ínehiko, enepo kayukápune Vúnae Jesus ukópea vanúke, axenápoanemaka ne koati xúnati ájunahiko, ⁸koánemaka irumékoti yúku, ipíhóponeake ne xâne ákoti éxa Itukó'oviti, yóko'omaka ne xanéhiko ákoti akutípoa ne inámati ihíkavoti koyúhote koeku Vúnae Jesus. ⁹Ya xoko pahúkopokonokuhiko, ákomo hunókoku íkoitoponeokono kotíveti. Ákonemo omótova noíxea Vúnae koáne ne êno hána'iti ihayú'iuti xunáko ¹⁰yaneko káxe aukápapu Jesus, enepo ihayú'ikakanamaka koane kahaná'ikakanamaka vo'ókuke ne kasása'iupo, enepohikone uhá koeti kutipoâti. Yoko yarakóxonamakamo xapákukehiko vo'oku kitípi ne ihíkavoti vomínopikeno.

¹¹Énomonemaka ákoino vâka vitúkinopinoe orásaum, maka huvá'axapine Itukó'oviti yómivo nonékuke kuteâti motókeyea kó'ieyaneye ne xâne iháxiu Itukó'oviti hókea. Vépeminoamaka itúkeovo ya xunáko keúsokinoe uhá koeti únati koekúti, yâha itíki, koane uhá koeti itukéti yúseumo vo'oku kívivo Itukó'oviti. ¹²Yane ihayú'ikokonotimo ne iha Vúnae Jesus ve'ókuke, epó'oxo iheyú'ikokonotimakamo vo'oku Vúnae ya xikóyoke, vo'ókuke ne hána'iti seánako Itukó'oviti yoko Vúnae Jesus Kristu yóúkeke.

Koêkumo ne Váhere Hóyeno heru'ó koeti kurí'okeovo Satánae

2 ¹Ítínoe po'ínu úti xoko Jesus, anéye vixíko'okopikeno vo'ókuke ne káyu-kopovo Vúnae Jesus Kristu ha'uxápavine xokóyoke: ²Hako sikovó kê, kutí'inoke mani itokúxokonoti yokóvo ya po'i isoneúti, koane hákomaka pipokéxo iséneu pe'okoâti símeovone kaxena aukopovo Vúnae, áva xâne koyú-hoti ápeyea kouhupu'ikinokonoke ukeâti vanúke kó'ieyaneye. Kúteanemaka koêku áva perekáxoati nê'e, áko'o yutoxínopeati kutí'ieya itúkeovo ukeâti xokóyoke úti ne ihíkavoti. ³Hákonoe sikévo yaúpu'ikikono ya koêkuti veínopikehiko, vo'oku ákomo simápu kaxena aukopovo ne Vúnae koeku ávovea ukápanaxo kuríkea hókea Itukó'oviti ne xanéhiko yara kúveu mêum. Konókotimaka koútata'ixeovo neko póhuti hóyeno heru'ó koeti kurí'okeovo Satánae itúkeovo ovóxe, enepone í'iyuse koyétimaka yonópeamo ipíhóponeokono ákotinemo hunókoku. ⁴Enepone hóyeno, okópotimo uhá koeti kó'ieovoku hó'e xanéhiko, koánemaka uhá koeti kixovókuti sasá'itino xâne. Kapayásokovotimo oúkeke uhá koêti, yoko urúkovatimakamo ne hána'iti imokóvokuti, enepone témpulu ya Njeruzálem, ivatákoponotimoya, itúkovatimo ne koati kaná'uti Itukó'oviti.

⁵Ákonoe kopo puyákanapa yokóvo yanekóyo ovo'íngo xepákukenoe ngoyuhó'inopea ra koekúti hiko? ⁶Epó'oxo yéxoano itopâtiko neko hóyeno ávoinoke kaútata'ixapu, vo'oku konókoti kúxeokono ne káxe ixíkoaku Itukó'oviti ápepemo. ⁷Koati anéyetine koeku kó'oyene ukóponea ne váhere kixovókuti, itea mayane he'onó koyétiko. Poéhane kúxo veyópeovo neko itopâtiko yara koeku kó'oyene, ⁸ínamo kautáta'ixapu neko hóyeno heru'ó koeti kurí'okeovo Satánae itúkeovo ovóxe, enepone koépeumo Vúnae Jesus ya póhuti kali apihí koeti omíxone. Uké'éxopatimo Vúnae kautáta'ixapapu ukapêa vanúke. ⁹Enepone váhere hóyeno, koatimo ya xunáko Satánae símea. Koati ainóvoti

xunako Satánae ovâmo xokóyoke itúkinokemo hána'iti iyupánevoti koane koekúti ákoti po'i itukoâti, itea aínovomo aúpu'ikope xanéhiko. ¹⁰ Ákomo tôpi kó'iyevoku váhere koekúti veínoakemo aúpu'ikea ne xanéhiko yonópotimo ipihóponovokutike, vo'oku púveahiko ne koati kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti, enepone mani kutí'inoke iteóvati ne pahúnevo eneponi akutípoa. ¹¹ Énomonemaka kutí'ino sikoâtihihikomo Itukó'oviti íteokono yane semeké-novo'iti. Koati kutipoâteoxohikomo kutí'yea koati kaná'uti. ¹² Yanê'e pahu-kópokonotihikomo ipihóponovokutike ne uhá koeti xâne ákoti akutípoa ne kaná'uti kixovókuti, enepohikone koughépekoti itúkea váhere.

Kíxoaku Poûlu enékea ne íhae Tesálonika kutípoti Jesus

¹³ Itínoe po'inu úti xoko Jesus, ákoti omotóva okóvo Vúnae, koati moto-keâti kóyekuneyea víkoroixinovopinoe xoko Itukó'oviti, vo'oku ukeâtinekene tumúneke ápeyea uhá koeti koekúti, noífvokoxopine Itukó'oviti yenópinoe xokóyoke. Kó'inokeneye vo'oku kasása'ikeopi Sasá'iti Omíxone yaneke kitipôa ne kaná'uti kixovókuti íhae xokóyoke. ¹⁴ Yoko iháxikinopikenoe Itukó'oviti yane inámati ihíkavoti vomínopike, ûndi yoko nza'ínehiko, enepone koyú-hoti koeku Jesus, koati kaha'aínopeatinoe kehá'ineyi Vúnae Jesus Kristu yane itúkeovo êno hána'iti ihayú'iuti. ¹⁵ Koeku kó'iyeaneye, itínoe po'inu úti xoko Jesus, vixíko'okopinoe kékuna'ixivo ikéneke Vúnae, ákoti kemuyá'ika iséneu. Yíxapumaka ne víhikaxe opikenoe yanekôyo, yusíkoti itúkeovo koekúti koyúhoinopikenoe úti koeku nóveako xepákuke, áko'o po'i koekúti yutóe-nopi úti. ¹⁶ Enepone Vúnae Jesus Kristu yoko Itukó'oviti, Ha'a úti, enepone ákoti omotóvovi okóvo, porexó'ovitimaka úhepepea visóneu ákotinemo uké-'eyeaku yoko uhé'ekoti kúxone úti yupihóvoti unáko, vo'oku hána'iti seánako voukeke, ¹⁷ itúkapu énomone porexópinoe kékuna'ixivo ikéneke. Itúkapu éno-monemaka koxunákopi, motovâti itúkeovo aínóvoti únatinoe koekúti itíko koane keyúho.

Epemôa Poûlu ne íhae Tesálonika itúkinao orásaum

3 ¹ Itínoe po'inu úti xoko Jesus, tumúneke únzexe ra yúndoe, émbemo-pinoe itíkinovi orásaum, maka ukápananeoxo ra emo'u Vúnae, epó'oxo iháyu'ikakananemaka xapa po'ínuhiko xâne kuteâti koêku ya xepákukeno. ² Koane yépeminavi, maka víteapane ne váherehiko xâne yoko xâne koyuvô-rixovoti, vo'oku ako uhá ákoe xâne kutípoti emo'u Itukó'oviti.

³ Motóva kúveovokono ne Vúnae. Koati koxunákopitinoemo nê'e. Ákomo síka ne Ndeâpu íkorokeopinoe. ⁴ Koati motovâti ômomikea visóneu ikéneke Vúnae ve'ókukenoe, vexoâti yíxivo itíki ne páhoenopi uti itíki. Yoko haina póhutine yara koeku kó'oyene, itea koánemakamo ya káxehiko keno'ókoti.

⁵ Paréxapinoe Vúnae Itukó'oviti yóvoheixi yane hána'iti ákoyea omotóvovi okóvo. Énomonemaka huva'áxapinoe kékuna'ixivo ya héki, ákoti yaukápupu ikínike, kuteâtimaka kixoku kókuna'ixeovo ne Kristu, ákotimaka aukápupu ikéneke.

Íxíko'okoa Poûlu kónokea ko'ítukeyea ne uhá koeti xâne

⁶ Itínoe po'inu úti xoko Vúnae Jesus, vixíko'okopinoe ya iháke Vúnae yahí-kuxivoa ne uhá koeti xâne omó'ixoti hulékeko, ákoti áha itúkea itukovo káxe,

ákotimaka akahá'a hókea ne ihíkavoti víhikaxopikeno. ⁷Yoko yéxoano-
pepo kixoku vitúkeovo xepákuke. Yéxoamaka itúkeovo nékone héki, vo'oku
yaneko vóveaku xepákuke, ako váhuleke. ⁸Ákomaka kúxeaku úti poréxeo-
kono nika úti ákoti ésa'i. Itea koati vivokóponovoti ko'ítukeyea úti. Káxe, yóti
yupíhovo momí'ieya úti, puváti úti vitúkeovo yávahano. ⁹Maní'oxo motováti
kúxea uti keúsokinovinoe nókone úti, itea koati kahá'ati uti vitúkinopin-
oe hékone ya kixoku ko'ítukeyea úti. ¹⁰Vo'oku yaneko vóveakuiko xepákukeno,
hara koe páhoenopi úti itíki: “Enepone xâne ákoti akahá'a ko'ítukeyea, háko-
maka porexókono nika” koe yuhó'inopi úti.

¹¹Kó'inokeneye ra vemó'uinopinoe vo'oku ápe xâne etó'okoviti ápeyea hulé-
keti xâne xepákuke, ákoti oko'ítuke, yómoti f'inuxo kó'ieya xoko itúkovo-
ke po'ínu xâne, yuixóvoti koekúti ákoti itukapu mani yuíxovone. ¹²Ya iháke
Vúnae Jesus Kristu, sayá'ikoa úti ne xâne koetíneye, koane vixíko'okoa yuí-
xeovo ko'ítukeyea, ákoti f'inuxo akôe xoko itúkovo-ke po'ínuhiko xâne, maka
aváne vanéxope nika. ¹³Itínoe po'ínu úti xoko Vúnae, hako imaxovó kixe
itíki únati. ¹⁴Enepo áva xâne ákoti akahá'a itúkea ne vixíko'okopikeno ya
yútoenopi úti, hénaxa, epó'oxo yahíkuxipa, maka kátayakakanane. ¹⁵Itea
hako kutí kixêa yanáne. Yenéka, kuteâti koeku venékea po'ínu úti xoko
Vúnae.

Hunókoku yútoe Poûlu koane íkopovope

¹⁶Enepone Vúnae, úkeaku uhá koeti úhepeti isoneûti, itúkapu énomone
ixomo porexópinoe úhepeko iséneu ikéneke, ya uhá koeti kéyeku. Itúkapu
énomonemaka ovóheixo ya póhutinoe kexé'u.

¹⁷Enepora yúndoe íngopeovopikeno, koati yútoe vò'um, undi Poûlu. Koati
koêkune ya uhá koeti hunókoku yúndoe mbáhoe, hoénaxovope itúkeovo
undíne yutoxôa. Énomone ngíxoaneye nzunókea ra yúndoe.

¹⁸Itúkapu hána'itike seánakopi Vúnae Jesus Kristu yóvoheixo, póhutinoe
kexé'u.

Hunókokune.

1 TIMÓTI

Inúxoti yutóxinoa Poûlu ne Timóti

Enepora yútoe Poûlu, xoko homoêhou koéhati Timóti yóno. Kutípoa Timóti ne kaná'uti ihíkauvoti koyúhoti koeku Jesus yaneko kamôa xoko Poûlu. Énomone “nje'éxa” kixínoa Poûlu. Êno xáneheixea Timóti ne Poûlu koeku koyúhoponea emo'u Itukó'oviti xapa xâne. Po'íke káxe, ôvane Timóti ya Éfezu inúxino ítuke Itukó'oviti koeku ukóponea ne Poûlu po'íke pitivóko. Énomone óvoheixoiko ne Timóti pahukínoane Poûlu ra koyuhópeti, inúxoti yútoenóa.

Éxokoa Poûlu ne Timóti nókone kó'iyea ne inuxínotihiko ítuke Itukó'oviti ya imokóvokuti, koane nókone ítúkea ne xanena Itukó'oviti. Koyúhoinoamaka Poûlu koêku ne inuxínotihiko xanena Itukó'oviti kónokea okópea ne ihíkauvoti ákoti akaná'u, enepone koyúhoti koeku kixovókuti kuteâti ákoyea yusíka níkeokono po'ínuhiko kó'iyevoku nikokónoti, koáne ákoyea yusíka kóyeno-yea koane ko'ímayea ne xâne. Íxíko'okoa Poûlu ne inuxínotihiko imokóvokuti yuíxeovo ítúkea ne itukéti pónekono ítúkea. Ina enekómaka Timóti ítúkeovo xâne motovâti hókeokono kixoku ítúkeovo ya uhá koeti ítuke. Enékovimaka pónea uti kixoku vitúkeovo, uti kutípoti Jesus, koane vitúkeovo xâne kuri'ókovi Itukó'oviti. Enékovimaka vitúkeovo koati kaná'uti kuvóvoti Itukó'oviti, koane ákoyea omótovokoko vokóvo yoko kóxuna'ixeovo úti ikéneke Jesus, ákotimaka kapayásakapu úti.

Tûri

1 ¹Yundóxinopi, ûndi Poûlu, undi ovoxe Kristu Jesus, ngoyuhó'iyeani emó'u xapa xâne, kuteâti páhoenonu indúkea ne Itukó'oviti, enepone Koitóvoviti, yoko Kristu Jesus, enepone porexó'oviti hána'iti kúxoixone úti ikéneke Itukó'oviti, véxone kousokeovomo. ²Mbahúkinopea ra koyuhópeti Timotí, iti koati kaná'uti nje'éxa vo'oku kívivo Jesus yaneko ngoyuhó'inoapea koêku.

Iká'iparaxapi Itukó'oviti, Ha'a úti, yoko Kristu Jesus Vúnae, uhá koêti ne únatinoe koekúti ukeâti xokóyoke. Koane ítúkapumaka hána'ítike seánakopi yóvoheixo, koane úhepetike isoneúti ukeâti xokóyoke.

Ítukexeake Poûlu ne Timóti ya Éfezu

³Kuteâti yunzónopi yanekóyo koeku yóneam íyeu Masêdonea, ngáyuko-poikomaka émbemopeopi yóvoheixikone ya Éfezu. Ngahá'ainopi seyá'iki ne xâne kopoé'akoti íhíkaxea, maka hákone íhíkaxo ihíkauvoti ákoti akaná'u, ⁴yoko hákonemaka yuixóvo kutí koeti xetihí koêti, yoko yutoéti ákoti

hunókoku kayumákoti iháhiko voxúnoekene ukeátine inâ turixóvo viyéno-xapa. Enepora koekútihiho yuíxovoke, koati yumópeokoko xâne poréxo, ya koêkuni huvó'oxea ítúkea ítuke Itukó'oviti. Yoko kúveovo Itukó'oviti konokóvo motovâti ítúkeokono ítuke. ⁵Itea hara kutí'inoke mbahukínopiti yûnzó, nga-ha'aínopiti ákoyea omótovo yokovo po'ínuhiko xâne. Yoko enepone ákoyea omótova yokóvo, konókoti ítúkeovo ukeâti xoko sasa'ipotine iséneu, yexoâtimaka ákoyea ítikaheapu ikéneke Vúnae, koane ikéna'uxixo kívivoa. ⁶Itea ápe xâne ákotine akoéneye. Pihohí koéne isóneu xoko po'ínuhiko koekúti ákoti itópoinoake, koekútihiho poréxotimaka xâne ixómoyea yumópokoko. ⁷Enepohikone xâne, koati kaha'âti ítúkeovo éxoti íhikaxea ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, itea ako éxa kixó'ekone ne íhíkavoti íhikaxone, koane ákomaka koati éxea koêku ne yúho vo'ókuke, upánini ya kixoku koyúhoyea kutí koéhiko koati exoâti.

Itúkovo ke ne Ponóvoti Kixovókuti

⁸Véxoá ítúkeovo koati únati koekúti ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, enepo akutípokono. ⁹Yoko ápeinoke ra Ponóvoti Kixovókuti, haina vo'ókuke xâne únati kixoku ítúkeovo, itea vo'ókuke xâne pahukóvoti, koáne ne puvâti ne páhoenovi Itukó'oviti vitúkea, yóko'o ne ákoti téyone, koánemaka ne vaheréxoti kixoku ítúkeovo. Ápeinokemaka nê'e vo'oku xâne ákoti asasá'i nonékuke Itukó'oviti, yoko xâne ákoti teyâ ne sasá'iti kixovókuti, koáne ne koepékoti há'a yoko êno, yóko'omaka ne koepékoti po'i xâne, ¹⁰koánemaka vo'oku xâne ákoti saya'íkapeapa ne úhepune mûyo vo'oku ixómoyea kaha'a sêno, yoko hóyeno koyenópoti po'i hóyeno, koane xâne oméxoti po'i xâne ítukoâti ákau. Ápeinokemaka ne Ponóvoti Kixovókuti vo'oku xâne semékenovo'iti, koáne ne ítukóheoti koeku po'ínuhiko, koánemaka vo'oku uhá koeti po'ínuhiko okopâti ne koati ponóvoti íhíkavoti, ¹¹enepone koyúhoinovike ne inámati íhíkavoti omínovike Jesus. Yoko koati êno hána'iti ihayú'iuti íhíkavoti nê'e ukeâti xoko Itukó'oviti, enepone motokeâti kahána'ikeokono íha. Énomonemaka ne íhíkavoti mbáhoenokono ngoyúhoyea xapa xâne.

Hána'iti elókeko okovo Poûlu vo'oku seánakoa Itukó'oviti

¹²Aínapo ákoe Vúnae Kristu Jesus koxunákonu, enepone inixónutimaka indúkeovo motovâti kúveovokono, kutí'inoke porexónuti ngo'ítukeinoá, ¹³upánini indúkovo yómoti koémoke'eyea Jesus mekúke, ingoítponoati-maka kotíveti ne xanána, koane yupihóvati váherexinoahiko índuke. Itea kóyeane kóseanayeonu Itukó'oviti, vo'oku akó'oti enjá indúkeovo pahukóvoti yanekóyoke avó'o nguvâpu Jesus. ¹⁴Koati yupihóvati kóseanayeonu Vúnae, porexónuti ngúveova, koane ákoyeamaka omótovo ongóvo po'ínuhiko xâne, kuteâti pónevi Kristu Jesus kó'iyea úti ikéneke. ¹⁵Enepora emo'úti yutoxóvoti yâye, koati kaná'uti, koane koati motovâti kúveovokono: Énomone símeane ne Kristu Jesus yara kúveu mêm koíteovo xâne pahukóvoti. Yoko undíne yupihóvoto pahúkeovo ya uhá koêti. ¹⁶Kóseanainonuke Vúnae, undi yupihóvoti pahúnevo ya uhá koeti po'ínuhiko xâne, koati kaha'âti kouhupu'ikea koêku ne Jesus Kristu ya njokóyoke, ítúkeovo ôriti ímaxeovo kúxoixea xâne kutípea. Koati kaha'âtimaka ítúkeonu éxoko ke po'ínuhiko xâne ne hána'iti seánakovi, koêkuti yé'akeye kutipoâtimo, kutí'inoke itopónotihikomo

apéyeati ákotinemo hunókoku xokóyoke. ¹⁷Kahána'ikaikopo úti ne Itukó'oviti, natina úti, enepone kóyekutine ápeyea, ákoti túri koane ákoti uké'eyeaku, ákotimaka inixoâti, poéhanemaka itukóvo koati kaná'uti Itukó'oviti. Itúkapu énomone itukóvo hána'iti teyonéti koane hána'iti ihayú'iuti ya uhá koeti káxe ákotinemo hunókoku. Ákoyeneoxoye.

¹⁸Hara kôe injíko'okopike Timotí, iti kutí ngíxone nje'éxa xoko Jesus: Kéxuna'ixapu itíki ne únati itukéti ítukexeopike Vúnae, kuteâti koeku kóxuna'ixeovo húndaru, puyakóponovati yokóvo ixíko'okopike neko yuhó'inopi po'ínu úti, enepone éxokoake Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ítúkeovomo iti itukóda ra itukéti. ¹⁹Yákyeneye kéxuna'ixivo koeku kívivo Itukó'oviti, yexoâtimaka ákoyea itíkaheapu itea ítúkeovo ponóvoti ne ítíke. Yoko ápe xâne ákotine akoéneye isóneu. Kene kó'oyene, koati hána'ítine koésayu'ixeokono koêku vo'ókuke. ²⁰Xapákukehiko, anêko Imíneu koane Alíxandere. Yoko mboré'okoane Satánae íkoitoponeokonohiko kotíveti, maka hákone koemóke'ekono ítúke Itukó'oviti vo'oku váhere ítúke.

Konókoti ítúkea orásaum ne kutípoti Jesus

2 ¹Inúxoti ya uhá koêti, hara injíko'okopi: Konókoti itíkinoá orásaum ne uhá koeti xâne, yepemínoati seánakoa Itukó'oviti, yepemínoatimaka nókone xaneâti íkero'ixivo xoko Itukó'oviti. ²Itíkinoá orásaum ne nâtihiho koane uhá koeti po'ínuhiko pahúkoti, maka aúnatine koeku úti, koane maka hákone isukókoti yoko okopókoti, motovâti vitúkeovo teyoti Itukó'oviti koane vitúkeovomaka itípakovoti. ³Vo'oku Itukó'oviti, enepone Koitóvoviti, ínixoa unáko nê'e, koane koati ponóvotinoá kó'iyeaneye. ⁴Yoko kahá'ainoa Itukó'oviti ne uhá koeti xâne íteova ne pahúnevo koane kutípea ne kaná'uti kixovókuti ukeâti xokóyoke. ⁵Vo'oku poéhaxo ne Itukó'oviti, ako po'ínu. Poéhamaka ne Epemínoviti nonékuke Itukó'oviti. Énomone ne Kristu Jesus, enepone ikútipasikoponovoviti, uti xâne. ⁶Kurí'okopovo Itukó'oviti nê'e enepo ivokóvo kuruhúke, yaneko porexópo ésa'i pahúnevo uhá koeti xâne. Yoko kouhupu'ikovone neko koekúti simovóne kaxénaxeake Itukó'oviti urápu'iyea. ⁷Énomone noívofoxinonu Vúnae, motovâti ngoyúhoyea koeku nê'e. Énomonemaka pahúkinonu xapa xâne. Yoko koati kaná'uti ra yúnzo, haina nzemekékexoti. Noívofoxinonuke motovâti ínzikaxea ne ákoti itukapu júdeu koêku ne kaná'uti kixovókuti, kutípone úti.

⁸Ngahá'ainoahiko ne hóyeno, koêkuti óvoheixoku, ítúkea orásaum, koane ákoyea váhere ítúke vó'u koéxepoeno Itukó'oviti ya orásaum, ákotimaka xâne ímaikinavo ke koane ákotimaka púvone.

⁹Kúteanemaka ne senóhiko, ngahá'ainoamaka kóyuseyeya kixoku ko'ípovoyea, ákoti akutêa senóhiko ákoti téyapana. Konókotimaka ítúkeovohiko éxoti kixoku ítúkea isóneu ya uhá koeti koekúti. Enepone kouhé'ekoati, ako apásika ítúkeovo koekúti kuteâti uhé'ekoti ikáhi, koane ôro iyóyonevo, yoko po'ínuhiko kohépiti iyoyókovopeti, koane ko'ípovoyeamaka koati únati ipovóti. ¹⁰Itea hane ítúka kouhé'ekoati, ponóvoti kixoku ítúkeovo, kuteâti motókeyea ítúkea ne senóhiko koyúhote ítúkeovo teyoti Itukó'oviti. ¹¹Enepo ihíkaxakana senóhiko ne emo'u Itukó'oviti, konókoti yunú kóyeyea, koane téyeya ne ihíkaxoati ákotimaka kapayásakinapa. ¹²Ákomaka nzíka ne senóhiko íhikaxea koane pahúkea íma. Konókoti éxea yunú kóyeyeahiko. ¹³Vo'oku Ádaum

inuxô itúkeokono, ina itukókono Éva ikénepoke. ¹⁴ Koane hainámaka Ádaum ne aupú'ikokono, itea koatíne sêno aupú'ikokono, ikorókovoti pahunévotike. ¹⁵ Itea kóyeenemo íteovo ohone xe'éxa ne senóhiko enepo okoxé'ixa, koane ákomakamo yuvâti enepo yuixápu kúveovo Vúnae, koane itukápumaka ákoti omotóvo okovo po'ínuhiko xâne, koane itukápumaka sasá'iti nonékuke Itukó'oviti, koane éxotimaka kixoku itúkea isóneu ya uhá koeti koekúti.

Nókone kó'iyea ne inuxínoti ítuke Itukó'oviti ihíkaxoti imokóvokutike

3 ¹ Enepora emo'úti yutoxóvoti yâye, koati kaná'uti koane koati moto-vâti kúveovokono. Hará'a: Enepone xâne kaha'ati itúkeovo inuxínoti ítuke Itukó'oviti ihíkaxoti ya imokóvokuti, koati únati itukéti kaha'a. ² Itea enepone kaha'âti itúkeova, konókoti itúkeovo ákoti évekinokonoku emó'uinokono ápeyea váhere ítuke. Konókotimaka ákoyea ap'ía yêno, koane éxea sayá'ikopeovo, yoko éxea kixoku pónea isóneu ya uhá koeti koekúti. Konókotimaka itúkeovo únati kixoku itúkeovo, koane konókoti ú'uso kóyeyea kátarakea koêkuti simoâti óvokuke. Konókotimaka itúkeovo éxoti ihíkaxea emo'u Itukó'oviti. ³ Ako yusíka itúkeovo yómoti kumá'am. Ákomaka yusíka itúkeovo ísukenati po'i xâne, itea konókoti itúkeovo koati únati koane itúpa'ikoti. Konókotimaka púvea ápeyea orixókokoti. Ákomaka yusíka ixómoyea ipúpakino isóneu kaha'ayea enó'iyea tiúketina. ⁴ Konókotimaka éxea kíxoaku ne íhae óvoku, koane éxea kíxoaku koéxokexea ne xe'éxaxapa, sayá'ikoati koane ihíkaxoati itúkeovo teyoti po'i xâne. ⁵ Vo'oku enepone hóyeno ákoti exâ kíxoaku ne íhae óvoku, ákomo kalíhuina éxea inúxino xâne imokóvokutike. ⁶ Ákomaka yusíka itúkeovo inámati kutípoti Jesus, mará'ina mo kapáyasa keapa, akúteamo kixókonoku Ndeâpu kapayásokopovo yane kôyoke, kutí'inoke kopúhiko peati Itukó'oviti nonékuke, kuxokónoti káxe ipíhponononopemo. ⁷ Konókotimaka itúkeovo teyonéti xapákuke xâne ákoti itukapu kutípoti Jesus, maka hákone vekínoaku Ndeâpu íkorokea váhereke, kutí'inoke mani hána'iti téyapana.

Ndeákinu

⁸ Kúteanemaka koêku ne noivókoetihiko itúkeovo ko'ítuketi imokóvokutike, enepone ndeákinu. Konókotimaka itúkeovo teyonéti ákoti itukáheapu. Ákomaka yusíka itúkeovo yómoti kumá'am. Ákomaka yusíka ixómoyea ipúpakino isóneu kaha'ayea enó'iyea tiúketina. ⁹ Konókotimaka yuíxeovahiko hókea ne kaná'uti kixovókuti kutípone úti, enepone ákoti exákana mekúke, kouhupu'ikinovike Itukó'oviti kó'oyene, koane ákoyea ítukaheapu hókea. ¹⁰ Konókotimaka híxópeokono ya ítukeke Itukó'oviti. Enepo itukápu xâne ákoti évekinokonoku emó'uinokono ápeyea váhere ítuke, motóvane itúkeovo ndeákinu. ¹¹ Kúteanemaka koeku yêno ne ndeákinu. Konókoti itúkeovo teyonéti, ákoti itukapu ítukenati xêti po'ínuhiko xâne. Konókotimaka éxea kixoku itúkea isóneu ya uhá koeti koekúti, koane itúkeovo xâne motovâti kúveovokono ya uhá koeti koekúti. ¹² Enepohikone ndeákinu, ako yusíka pí'ayea yêno. Konókotimaka éxea kíxoaku ne xe'éxaxapa koane íhae óvoku. ¹³ Yoko enepohikone ndeákinu koati únati kixoku itúkea ítuke Itukó'oviti, itopónotimo itúkeovo koati teyonéti, koane iyúseotimo itúkeovo é'exo kixóxoati ne kaná'uti kixovókuti hó'e úti, motókeinoke koyúhoyea koêku.

¹⁴Ngúxoá ákoyeamo ánju'ikene noínjopeopi Timotí, itea yundóximoake ra koekúti, ¹⁵maka enepo anju'ikene, yéxane nókone kó'iyea úti imokóvokuti, enepone óvoku ne koati kaná'uti Itukó'oviti, enepone kotíxovoku koane koúkuponovokumaka ne kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti. ¹⁶Koati hána'iti ne ihíkavoti ákoti exákana mekúke, kouhápu'ikovotine kó'oyene, enepone kutípone úti. Énomone rá'a:

Enepone simoáti ra kúveu mêm, íkutipasikovovi, uti xâne.

Kouhápu'ikea sasá'iko ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. Noíxoamaka ánuhiko, enepone ovoxe Itukó'oviti íhae vanúke. Perékaxokono koêku xoko póhutihiko poké'e óvohikoku xanéhiko yara kúveu mêm. Kutípokono yáye yara poké'e, ina pihôpo vanúkeke xoko êno hána'iti ihayú'uti ópoku.

Koêku ne kopóé'akoatimo íhikaxea ne emo'u Itukó'oviti

4 ¹Ú'urapu'i kíxoá Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti koêkumo yaneko káxehiko ye'éxapune hunókoku ra mêm, ápeyeamo xâne kurí kixoti kúveovo Itukó'oviti, hokópoti aúpu'ikenati, páhoe Satánae, koane ihíkavoti ítuke ndémoniuhiko, ²íhikaxone xâne ákoti oponóvo ítuke, koyúhoti ítúkeovo sasá'iti, íhikaxotimaka koekúti ákoti akaná'u, itea ákone eápapu ítúkeovo pahukóvoti, vo'oku ítúkeovo váhere koekúti ixomo ítúkohiko. ³Enepohikonê'e, ako síka kóyenoyeahiko koane ko'ímayea ne xâne. Anêkomaka nikokónoti ákoti sikâ níkeokono, koyúhoti ítúkeovo pahukóvoti nikokóno. Itea uhá koeti nikokónoti, aínovo poréxovike Itukó'oviti, motovâti níkea úti koeku víkoro'ixinova, uti kutípoti Jesus, uti exoátimaka ra kaná'uti kixovókuti íhae xokóyoke. ⁴Vo'oku uhá koeti koekúti ítuke vo'u Itukó'oviti, aínovo únati, epó'oxo ítukovo vikoró'ixinovatine xoko Itukó'oviti, ako yúsíka kutí kíxeokono ákoti aunáti. ⁵Koati sasá'iti vo'oku yuhu Itukó'oviti emó'uke, koane vo'oku vitúkinoá orásaum.

Nókone kó'iyea ne únati ko'itúkeinoti Vúnae

⁶Enepomo íhíkexa po'ínuhiko úti xoko Jesus ra koekútiuhiko, itimo koati únati ko'itúkeinoti Kristu Jesus. Epó'oxo enepora emo'u Itukó'oviti kitípone, enepora únati ihíkavoti hékone, koxunákopitimo ikéneke Vúnae koeku yíxivoa. ⁷Itea hako kemokénoa ne xetihí koeti ákoti ítóponone, íhikaxone xâne ákoti haká ne kaná'uti ihíkavoti íhae xoko Itukó'oviti. Hara yíxapuxo, kékuna'ixivo ikéneke Itukó'oviti. ⁸Vo'oku enepone ixómoyea yúxovo kóxunakea mûyo ne xâne, ako ahíkapu yónoku ne ítópoinoake. Itea enepone yúixeovo kóxuna'ixeovo ikéneke Itukó'oviti, ákomo hunókoku ne ítópoinoake, vo'oku apêtimo yara koeku kó'oyene koánemakamo seápa vanúkeke. ⁹Enepora emo'úti yutoxóvoti yáye, koati kaná'uti, koane koati motovâti kúveovokono. ¹⁰Énomone yupíhinovo kóxuna'ixeovo úti, vivokóponovoti ko'ítukeya úti, vo'oku hane kuvóvo úti ne koati kaná'uti Itukó'oviti, enepone usó koyêti koíteovo uhá koeti xâne, áko'oneoxo ne kutipoâti.

¹¹Ixíke'aka, koane íhíkexa xanéhiko ra koekútiuhiko. ¹²Ako yúsíka ápeyea xâne ákoti ítúkopiye pohu vo'oku ítíkivo inámatiko, itea ya xapákuke ne kutípoti Jesus, ítíkapu koati motovâti hókeokono kixoku ítúkeovo, ya kixeku keyúhoyi, ya kixeku ítíkivo, koáne ya ákoyea omótovo yokovo po'ínuhiko

xâne, koánemaka ya kívivo Itukó'oviti yóko'omaka ya sasá'ieya iséneu. ¹³Tukú koeti aungápapu xikóyoke, yíxapu yíhoiki emo'u Itukó'oviti xapákuke xâne. Yéxakamaka nókone kó'ieya, koane fhikexamaka emo'u Itukó'oviti. ¹⁴Iké'itukexa ne íparaxeopike Itukó'oviti, yéxone itíki ítukeke, enepone kouhupu'ikinooke Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ne inuxínoti itukéti êgerejake yanekóyoke, enepo koyuhó'inopi ítukexepike Itukó'oviti, enepo ipíhoamaka vó'u titífkuke haxakínopiti ítukeke Itukó'oviti. ¹⁵Yíxapa ra koekúti'hiko, koane kéxuna'ixapu itíki, maka naíxane uhá koeti xâne ne kixeku keúkaponivo ya ítukeke Itukó'oviti. ¹⁶Yokóhiyanavo, koane yokóhiyanamaka ra ihíkauvoti. Ípihea tumúne ra itukéti vo'oku ixéáneye, hainamo póhutine íti koítovo Itukó'oviti, itea itó-votimakamo ya pahúnevo ne xanéhiko kamokénopiti.

Éxokoa Poúlu ne Timóti nókone kó'ieya enêko xânehiko

5 ¹Hako kepayásokinovo hóyeno xuvé'eti ya itíke. Seyá'ika enepo áva pahúnevo, itea kutí íxea yá'a enepo yenekâ. Kene ne homoêhouhiko, kutí íxea pe'ínuhiko. ²Kutí íxeamaka mémaina ne úsotine senóhiko. Kene ne árunoehiko, konókoti sasá'ieya iséneunoa tiyoâti, kutí kixeâtimaka mekéxa.

³Hivá'axa ne ivokóvotinehiko íma koati pohúxovoti, ákoti po'i huvó'óxoati. ⁴Itea enepo áva xe'éxaxapa itukovo amósenoxapa, konókoti ítúkeovo énomone katarákopa, vo'oku konókoti ítúkeovo fhae óvokuke yuíxovo ne xâne inúxotike. Konókotimaka éxea xâne poréxopea ne ítukeinoá há'a yoko êno, itukóvo ôxu yoko ôse. Vo'oku koati ponóvoti xoko Itukó'oviti nê'e. ⁵Enepone ivokóvoti íma koati pohúxovoti, ákoti po'i huvó'óxoati, Itukó'oviti kuvóvo, koane kóyekutine ítúkea orásaum. Káxe, yóti véyo épemo'íxea Itukó'oviti huvó'oxea. ⁶Kene ne ivokóvoti íma yuixóvoti ítúkea váhere úhepune múyo, kutí koe ivokóvotine upánini ápeyeako yara kúveu mêm. ⁷Pehúkai-kopo po'ínu úti ítúkea ra koekúti yara yúndoenopi, maka hákone évekino-konoku emó'uinokono ápeyea váhere ítuke. ⁸Enepone xâne kutípoti Jesus, itea ákoti kataráka iyéno, ínapoxo ne oveâti kúveu óvoku, koati xâne ákotine ítúkoake ne hó'e úti, epó'oxo hana'íne pahúnevo yane xâne ákoti hóko Itukó'oviti.

⁹Hako yutoxóvo íha ne ivokóvoti íma xapákukehiko ne huvó'oe êgereja enepo hákoxovoti itopóno sesenta koeti xoénaena, koane konókoti ítúkeovomaka póhutine ko'íma neko imá'ikene. ¹⁰Konókotimaka ítúkeovo sêno únati kixoku ítúkeovo, koane únatimaka kixoku koéxokexea xe'éxaxapa, ú'uso koyétimaka kátarakea koékuti simoâti óvokuke, koane ú'uso koyêti kutí kixópeovo ovoxéti huvó'oxea ne po'ínuhiko kasása'íupo Jesus. Konókotimaka ítúkeovo huvó'óvoti apêti nókone, koane yuixóvoti ítúkea uhá koeti únati koekúti.

¹¹Kene ne inámatiko sêno ivokóvoti íma, hako yitoxí íha xapa íha po'ínuhiko huvó'oeti, vo'oku enepo yupihápu xuná'ieya kahá'ayea ko'ímapea, ko'ímápotimo. Yane ákonemo ítúka ne inúxoti yúho ítúkeovo haxakínovoti ítuke Kristu. ¹²Koati iyúseotimo ítúkeovo pahukóvoti nê'e, vo'oku ákoyea ítúka neko inúxoti yúho ákoyeanemo okó'imapo, koane ítúkeovomo póhutine ítuke Itukó'oviti yuíxovo. ¹³Haina póhutine itea koeku kó'ieyaney, turíxovomaka óyohikeovo ovohí kó'ieya koane ákoyeane okó'ítuke, koane yónoheyea ya xapa ko'óvokuti. Yoko haina pohúneta ovohí kó'ieya ákoyea ítuke, itea koati ítúkotimaka xêti po'ínuhiko xâne, koane opos'íxoti éxea koeku ítuke po'i

xâne mani ákoti itukapu yuíxovone, kókópontimaka xêti mani ákoti yusíka koyúhoyekono. ¹⁴Ngahá'ainoakopo ne inámatihiko sêno, ivokóvoti îma, ko'í-mapea koane koéxokexea xe'éxaxapa, yoko itúkeovo únati katarákoti óvoku, maka hákone évekinoaku yuhu puvoti hó'e úti koyúhoyea ákoyea aúmati ne ítuke. ¹⁵Vo'oku koati apêti senóhiko, ivokóvoti îma, itavókeatine ra hó'e úti, hokópotine Satánae. ¹⁶Enepone sêno ivokóvoti îma apêti iyéno, konókoti itúkeovo iyéno huvo'óxo, maka hákone yupihóvo kátarae ne êgereja. Yanêe, koati motovâti itúkeovo senóhiko ivokóvoti îma ákoti po'i katarákoati huvó-oxo ne êgereja.

Nókone itúkea kutípotihiho Jesus ya xoko inuxínoti imokóvokuti

¹⁷Enepone inuxínoti itukéti imokóvokutike koati mbiú kixoti ko'ítukeyea, motókea kurl'uxinokono námoe, koane ínixeokono itúkeovo teyonéti, áko'o-neoxo ne ivokóponovoti koyúhoyea emo'u Itukó'oviti koane íhikaxea. ¹⁸Yoko énomonemaka kuteâti ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti, enepone koêti: "Hako ike'áki pâho ne vûi enepo huva'axapi ókonuheinoepa ne itóvotine ha'i tiríku" kôe, koyúhoti koêku ne ko'ítuketi kónokea ápeyea nîka. Ina koe'íkomaka: "Koati motokeâti ápeyea námoe ne ko'ítuketi" koémaka. ¹⁹Itukovo apêti koyúhoti ápeyea váhere ítuke ne inuxínoti itukéti imokóvokutike, ako yusíka poéhayea xâne koyuhoâti. Konókoti p'áyea, áko'o mopó'aye xâne noixoâti, koane koyuhoâtimaka itúkeovo koati kaná'uti kó'iyeaneye, ina yusíka kutí-peokonoxo. ²⁰Kene ne po'ínu úti xoko Jesus ovóheixoti pahunévotike, seyá'ika nonékuke uhá koêti ya imokóvokutike, maka pikáne kíxeaneye ítuke ne po'ínuhiko kutípoti Jesus.

²¹Nonékuke Itukó'oviti yoko Kristu Jesus koánemaka ne sasá'itihiko ánju íhae vanúke, ovoxe Itukó'oviti, injíko'okopi itíki ra koekúti ngxínopike yarâa. Ako yusíka seyá'iki po'ínuhiko xâne koeku ketíxi ínikene, itea konókoti kuti-kokó kíxi seyá'iki uhá koeti xâne pahukóvoti. ²²Hako iyovó kôa yokóvo ípihi veô'u tutíkuke ne xâne keha'âti hexákinoa ítuke Itukó'oviti. Hako kitipásea ne xâne ítúkoti váhere. Yokóhiyanavo maka itíkapune xâne koati sasá'iti. ²³Hako poehâne úne yénovoheixo, itea kalihú íxea yénoyivomaka víyum vo'oku yeópone yokóvoike, vo'oku kayú kayu kóyeyea ne yaríne.

²⁴Ápe pahúnevo xâne í'yuse koyêti iyonoâti yuhoíkovokutike. Kene pahú-nevo po'ínuhiko xâne, poéhane xu'ikénene ina iyusêo. ²⁵Kúteanemaka koêku ne únati kixoku itúkeovo ne xâne. Ápe okó'ikeakuneye iyúseo ne únati kixoku itúkeovo. Kene po'ínuhiko, ako aká'ikaneye iyúsea, itea kóyeaemo urápu'iyea.

Nókone kó'iyea ne ahinoêti yoko patarauxati

6 ¹Uhá koeti kutípoti Jesus apêti pátarauxa, konókoti téyea ne pátarauxa ya uhá koeti koekúti, maka hákone koemóke'ekono iha Itukó'oviti koánemaka ne íhikauvoti hókone úti. ²Kene ne ahinoêti apêti pátarauxa kutípoti-maka Jesus, enepone itúkeovo kopo'ínukokoti xoko Jesus ne pi'âti, haina kixó'êkoti ákoyea okónokoa téyea pátarauxa vo'ókuke. Konókoti inamá'axoyea koxuná'ixovo ko'ítukeinoa, vo'oku enepone pátarauxa namukópati ne únati ítukeinoa, koati po'ínu xoko Jesus, koane koati xâne ákoti omotóva okóvo. Íhikexa ra koekútihiho koane íxíke'aka kónokea itúkeokono.

Koêku ne koati kaná'uti vîrikuxea

³Enepo áva ihíkaxoti ihíkauvoti ákoti itukápa ne ponóvoti ihikaxeo-vike Vúnae Jesus Kristu, itea itúkeovo pó'iti yane ihíkauvoti koyuhó'inoviti kónokea vitúkeovo teyoti Itukó'oviti ya uhá koeti kixoku vitúkeovo, enepone hó'e úti, ⁴koati kapayásokovoti nê'e, epó'oxo ako éxone. Poéhane kahá'a turíxea yumopókokoti koane okopókokoti vo'oku kixó'ekone ne emo'útihiho. Yoko énomone ápeino xâne kahá'ati anú'ukeokoko, koane opósi'okeovokoko yoko ihákeokoko. Énomonemaka ápeino vaheérinokokoti isóneu, ⁵koane orixókokoti. Koati ákoti hunókoku kó'iyeaneye xapa xâne pahukóvoti isóneu, ákotine ne kaná'uti kixovókuti xokóyoke, inixoâtihihomaka itúkeovo únati namúkope tiúkete ne itúkea ítuke Itukó'oviti. ⁶Kene kaná'uti îrikuxea ne xâne vo'oku itúkea ítuke Itukó'oviti, itea haína ya tiúkete. Koati vo'oku ákoyea aina fyakapu, koane vo'oku úhepeyea isóneu ikéneke Itukó'oviti. ⁷Koáhati ákoti apeínoviti inâ vipuhíko yara kúveu mêm, koane ákomakamo ápahuina vomópone vipuhíkapea ra kúveu mêm. ⁸Koeku ápeyea nika úti yoko vípovo, yusikóne úhepeyea visóneu koane ákoyea aina víyakapu. ⁹Itea enepohikone xâne kahá'ati îrikuxea, ako oríko aúpu'ikeokono koane íkorokeovo váhereke kixovókuti vo'ókuke. Ákomaka oríko íyokeovo koekúti ákoti itópoinoake, ominoâtimaka hána'iti tiveko koêku. Koati énomone íkoroकिनovo ne xâne váhereke koane énomone iyónopinokono ipihóponovokutike. ¹⁰Vo'oku koati turi ákoti tópi kó'iyevoku pahunévoti ne yupíheovo íyokeovokono ne tiúkete. Yoko koati apêti xâne itavókopeatine ne kúveovo Jesus vo'oku íyokeovo tiúkete, koane koati ihaxíkopinovitimaka êno kotíveti koekúti vo'ókuke.

Enékeake Poûlu ne Timóti

¹¹Kene îti Timotí, iti koati kaná'uti hokoti Itukó'oviti, yahíkuxipa ne koekúti kuteâti. Yíxapu péni ítike koane ítíkivo teyoti Itukó'oviti ya uhá koeti kixeku ítíkivo. Yíxapumaka kívivo Itukó'oviti koane ákoyea omótova yokóvo ne po'ínuhiko xâne. Itíkapumaka ákoti kurí ixa ítuke, koane itíkapumaka itúpa'ikoti. ¹²Kéxuna'ixapu kuteâti koeku kóxuna'ixeovo húndaru, koeku ítíki ne únati itukéti hó'exeopike Vúnae. Yane itepónoatimo ne apéyeati ákoti-nemo hunókoku xoko Itukó'oviti, enepone kutí'inokemaka ihaxíkopiti Itukó'oviti héki. Énomonemaka kutí'ino keyuhoâti nonékuke êno xâne yanekóyoke ítíkivo kutípote Vúnae. ¹³Nonékuke Itukó'oviti, enepone poréxoti ápeyea ne uhá koeti koekúti, koane nonékuke Kristu Jesus, enepone ákoti píka koyúhoyea ne kaná'uti kixovókuti nonékuke Pilátu, ¹⁴mbahúkopi heu-heú kíxi ítiki páhoenopi Itukó'oviti, motovâti ákoyea xâne koyúhoti koemó kíxea ítíki. Énomone íxea ukeâti kó'oyene tukú koetímó káyukopovope Vúnae Jesus Kristu. ¹⁵Koati aukópovotimo nê'e simapúne kaxéna. Yane koutátal'ixoatimo Itukó'oviti, poéhane motokêa iháyu'ikeokono, poéhanemaka itukóvo éxoti koeku uhá koeti koekúti, enepone koati payásoti ya uhá koeti po'ínuhiko nâti, únaemaka uhá koeti po'ínuhiko pahúkoti, ¹⁶poéhanemaka itukóvo úkeaku ne apéyeati ákoti hunókoku. Koáhati êno xúnati uhápu'ine xokóyoke ákoti itoâti ahí'okeova. Ako xâne noixoâti, ákomaka íta xâne komómoyea. Itúka-puneikopo énomone ihayú'íkono, koane énomone itukóvo koati payásoti pahúkoti ya uhá koeti káxe ákoti hunókoku. Ákoyeneyeoxo.

Koêku ne xâne iríku

¹⁷Enepone xâne ênoti apeínoati yara koeku kó'oyene, yenéka ákoyea kapáyasakapu vo'oku enó'iyea apeínoati, koane ákoyea kuvápa ne apeínoati, vo'oku ákomo oríko uké'eyea. Itea konókoti itúkeovo Itukó'oviti kuvóvo, enepone ákoti kamaxátikavi, porexó'ovitimaka uhá koeti koekúti vo'oku kahá'ayea ikó'elokexea vokóvo. ¹⁸Yenékahikomaka itúkea únati, koane itúkeovo iríku nonékuke Itukó'oviti vo'ókuke ne únatinoe ítuke. Yenékamaka ákoyea kamáxatika po'ínuhiko xâne, koane usó kóyeyea huvó'oxea ya nókone, ¹⁹motovâti ítixopea apeínoati ákoti uké'eyeaku, kuvónonemo ya káxehiko keno'ókoti ya xoko Itukó'oviti. Akoéneye, itopónoatimo ne koati kaná'uti apéyeati íhae xoko Itukó'oviti.

Hunókoku yútoe Poûlu yonoti xoko Timóti

²⁰Kene îti Timotí, yokóhiyana ne itukéti pónepike Itukó'oviti itíki. Yokóhiyanapamaka ne yuhotihí koêti, ákoti itópoinovike, ákotimaka parexá'avi koukóponeovo îti ikéneke Itukó'oviti. Hoko kemokénoa yûho ne okópoti hó'e îti, enepone iháxoneti koati kaná'uti exóneti, itea koati yupihóvoti ákoyea malíke'eka. ²¹Vo'oku anêko xâne hokoâti nê'e kutí'inoke itavókopeati ne kutí-pone îti.

Itúkapu seánakopike Itukó'oviti yóvoheixonoe.

Hunókokune.

2 TIMÓTI

Pí'ape yutóxinoa Poûlu ne Timóti

Enepora koyuhópeti, pí'apene páhoe Poûlu yonoti xoko Timóti. Enepo yutoxôa Poûlu ra koyuhópeti, ika'ákovokutike óvoheixo ya Róma, yoko éxoane ákoyeane ahíkapu kaxena ivókovo. Énomone kutí'ino ixikó'okoati ne Timóti kóxuna'ixeovo kúveovo Itukó'oviti yoko itúkeovo koati únati hún-daruna Jesus Kristu. Ixíko'okoamaka kónokea itúkeovo koati únati inuxínoti ítuke Itukó'oviti.

Tûri

1 ¹Yundóxinopi, undi Poûlu, undi páhoe Kristu Jesus koyúhoyea emó'u xapa xâne, kuteâti ahá'inonumaka Itukó'oviti indúkea motovâti ngoyúhoyea koêku ne apéyeati ákoti hunókoku xoko Itukó'oviti, enepone koyúhoi-novike Itukó'oviti poréxeovea ya xoko Kristu Jesus. ²Mbahúkinopea ra koyu-hópeti Timotí, iti kutí ngxixone nje'éxa ákoti omotóva ongóvo ikéneke Jesus.

Iká'iparaxapi Itukó'oviti, Ha'a ûti, yoko Kristu Jesus, Vúnae, uhá koêti neko únatinoe koekúti ukeâti xokóyoke, koane itúkapumaka hána'iti seánakopike yóvoheixo, koane úhepetike isoneûti ukeâti xokóyoke.

Íkoro'ixinovo Itukó'oviti ne Poûlu vo'oku Timóti

³Íngoro'ixovo xoko Itukó'oviti, enepone hókone voxúnoekene, koane nzóko-nemaka, enjoâti ákoyea indukáheapu koane sasá'iyea inzóneu koeku nzókea. Ako ânga indúkinopi orásaum, Timotí. Káxe, yóti púyaixeovopi ongóvo nonékuke Itukó'oviti. ⁴Puyákoponova ongóvo irihíkovo he'ouke yanekôyo, koane yupíhovane ngahá'ayea noínjopeopi, maka kurí'uxapuneoxo elókeko ongóvo. ⁵Puyákoponovamaka ongóvo ne kixeku kívivo Itukó'oviti, ákoti itiká-heapa kuteâtimaka kíxoaku yôse Loídi kúveova inúxoti ya itíke, koánemaka mémaina Euníse, koane éngoamaka kó'iyeaneye ne kívivoa.

Enékoa Poûlu ne Timóti ákoyea kurí ixa itúkea ítuke Itukó'oviti

⁶Enepora injíko'okopike, énomone vo'ókuke ne íparaxeopike Itukó'oviti, yéxone itíki ítukeke, enepone némoe yaneko ímbiheaku vô'um titíkuke nguri-ókopi ítuke Vúnae. Iké'itukexa nê'e, hako rera'íkoa. ⁷Vo'oku ako paréxavi Itukó'oviti vitúkeovo xâne muyá'iti isóneu, itea poréxovi xunakóti, koane ákoyea omótovokoko vokóvo, koane véxea ponea uti visóneu ya uhá koêti koekúti. ⁸Hákoikopo tinôa keyúhoyi koêku ne Vúnae. Hákomaka tinónu, undi iká'aeti vo'oku ítuke Vúnae. Ya xunákoke Itukó'oviti, usó yákoye keftoponivo kotíveti

kuteâti ûndi, vo'ókuke ra inámati ihíkauvoti koyúhoti koeku Jesus. ⁹Koáhati Itukó'oviti koitóvovi ya pahúnevo ûti. Énomonemaka ihaxíkovi ko'ítukeyea uti sasá'iti ítuke. Yoko haina vo'ókuke ápeyea únati vitúkeovo iháxikinovike, itea koati vo'oku ítúkeovo aháne iháxikeovi ya hána'iti seánakovi, enepone évekinovike xoko Kristu Jesus, koekúti kousexinovike ukeátinekene tumúneke ápeyea ra mêm, ¹⁰itea ínati iyuseô'oxo, koeku símea ne Kristu Jesus, enepone Koitóvoviti, yara kúveu mêm. Eneponê'e, haina póhutine xunako pevóti uké'exopinovine, itea omínovimaka inámati vápeyea ákoti hunókoku xoko Itukó'oviti, enepone kouhapu'ikinovikene yane inámati ihíkauvoti omínovike. ¹¹Énomone noívokoxinonu Itukó'oviti, motovâti ngoyúhoyea emó'u koeku indúkeovo páhoe xapa xâne, koane motovâti ínzikaxea emó'u. ¹²Koati ngoitóponovoti kotíveti vo'oku ngoyúhoyea emó'u itea ako ndeína, vo'oku énjoa ítúkeovo motokeâti kúveovokono ne ngutípone. Yoko énjoa ápeyea xunáko kóyoninonoa ne ngurí'okoake tukú koêti yaneko káxe aukápapu. ¹³Timotí, itika íhixope póneoovo héki Vúnae ne ponóvoti ihíkauvoti kémone njokóyoke, koane yíxapumaka kívivo Itukó'oviti, koánemaka ákoyea omótovo yokovo po'ínuhiko xâne, kuteâtímaka poréxoake Kristu Jesus kó'iyea ne xâne hokoâti. ¹⁴Yokóhiyana ne koati únati kurí'okopike Itukó'oviti, enepone hó'e-xeopike, itikoâti ya xunáko ne Sasá'iti Omíxone, enepone ovo'ó koé'éviti.

¹⁵Timotí, énjoa yéxi kuríkeonu ne uhá koeti po'ínu ûti ovâti ra poké'êxa Ázea. Xapákuke ne xâne ngíxone, ápe Fíxelu yoko Eromójeni. ¹⁶Kene ne One-zífuru yoko uhá koeti óvokuke, poéhane seánakoa Itukó'oviti oukeke nguvínova, vo'oku êno kouhepekopea inzóneu. Ákomaka teínanu koeku óveam ika'ákovokutike. ¹⁷Yaneko símeaku yáye yara Róma, ako kurika opósi'ixeonu imókone inixópononu. ¹⁸Poéhane hána'iti seánakoa Vúnae oukeke nguvínova yaneko káxe yuhákapane Itukó'oviti ne uhá koeti xâne vo'oku kixoku ítúkeovo. Yoko é'êxo kíxea ya undíke, Timotí, koêku ne êno únati ítukeinonu enepo óvom ya Éfezu.

Enékoa Poúlu ne Timóti kóxuna'ixeovo ya ítukeke Itukó'oviti

2 ¹Kene îti Timotí, iti kutí ngíxone nje'éxa xoko Vúnae, kóxuna'ixapu ya hána'iti seánakovike Kristu Jesus. ²Enepone kémone njokóyoke ngoyúho yanekóyo nonékuke êno xâne, énomonemaka íhikexa po'ínuhiko hóyeno kuvovóneti, motovâtímaka íhikaxopea po'ínuhiko xâne.

³Usó yákoye keftoponivo kotíveti, kuteâti koeku únati húndaruna Kristu Jesus, kuteâtímaka ngoitóponeovo kotíveti. ⁴Vo'oku koeku ítúkea páhoe-nokono ítúkea ne húndaru, ako yuíxapu po'ínuhiko kixovókuti yara kúveu mêm. Poéhane páhoenokono ítúkea yuíxovo, motovâti ikó'elokexea okóvo ne pahukoâti. ⁵Kúteanemaka koêku ne ehakóvoti kahá'ati ítea iparáti. Ákomo namúka ne iparáti enepomo hákoti hokôa ne nókone vékea. ⁶Koánemaka ne ko'ítuketi kavâne, enepone ivokóponovoti ko'ítukeyea isáneke, koati motokeâti ítúkeovo énomone inuxô níkoa ne ha'í nóne. ⁷Ítíkina iséneu kixó'ekone ra yunzó'inopi yoko mihe'ókinopeatimo Vúnae ne iséneu motovâti uhá kíxi yéxi koêku.

⁸Puyákapanapu yokovo Jesus Kristu, enepone exepúkopotí ukópea xapa ivokóvoti, enepone ámoripono Ndávi, natina viyénoxapa mekúke, kuteâtímaka koeku kó'iyea yane inámati ihíkauvoti koyúhoti koeku Jesus,

ngoyúhone xapa xâne. ⁹Yoko inga'ákinovoti vo'oku ngoyúhoyea nê'e, kutí ngi-xokónoti koati váhere xâne. Itea upánini ndopíkokono ngoyúhoyea, ako itoâti topíkea ne emo'u Itukó'oviti. ¹⁰Hara kutí'inoke indoâti uhá koêti, vo'oku noí-vokoe Itukó'oviti, ngaha'aînoatihiko itúkeovo koítovone Kristu Jesus, koane ákoyea hunókoku unako koépoku ya xokóyoke. ¹¹Enepora emo'úti yutoxóvoti yâye, koati kaná'uti:

“Itukovo kaná'uti kutí kó'iyea xané kixoti uti Kristu ivokóvo kuruhúke, yane koati kaná'utimaka kutí kó'iyea uti xané kixoâti exepúkopo.

¹²Enepomo vitá uhá koêti ákoti kamuyá'ika uti visóneu, yane kaha'iné kixopâtimakamo úti ne Kristu natíxea natíxokuke. Itukapu koyúhoti úti ákoyea vexe Kristu, kutí kixóvoti uti ákoti hakâ, simóvotimo káxe koyúhoyeakumakamo Kristu ákoyea éxavi. ¹³Enepo hákoti vitukóvo kuvovóneti, kóyeane itúkeova Kristu, vo'oku ako oxéne ítukoheyeovo.”

Ixíko'okoa Poúlu ne Timóti ákoyea akámokeno ihíkavovoti ákoti akaná'u

¹⁴Yokóyuhopino po'ínu úti koêku ra koekúti yunzó'inopi. Hako iyihíxoa ixí-ke'oki uhá koetíhiko ya iháke Itukó'oviti ákoyea aríxakakahiko vo'oku kixó-'ekone ne emo'úti hiko. Vo'oku ako itópoinoake koekúti kuteâti. Poéhane koé-sayu'ixea kamoâti itúko. ¹⁵Yapásika itíkivo xâne ínixoné Itukó'oviti itúkeovo únati ko'itúkeinoati, ákotimaka tínoke, yexoâtimaka péni íhikexi ne kaná'uti emo'u Itukó'oviti. ¹⁶Hako kemokénoa ne xâne koyuhóheoti vo'oku ako itópoi-novike. Ákomaka paréxavi koúkoponeovo úti ikéneke Itukó'oviti. Yoko xâne kixotíneye yúho, áhatimaka kámokenoyea koekúti kuteâti, tumúnemo yóno váherexea ítuke. ¹⁷Enepone yuhóhiko, koésayu'ixo xâne. Kutí koe váhere arinétí ákoti oríko ukóponea muyókuke xâne, kutí'inoke ivokóvoti. Yoko xapákuke ne xâne kuteâti, anêko Imîneu yoko Filétu. ¹⁸Enepo hikone pi'âti, itávokeane ra kaná'uti kixovókuti koyuhoâti itúkeovo pihotíne ne kaxena exepúkopo peti ukópea xapa ivokóvoti ne xâne. Yoko ápe xâne ítone koésayu'i-xea kúveovo Vúnae vo'ókuke. ¹⁹Itea eneponé ítuke Itukó'oviti, kóyeane títiu kóyeyea ne poéheve. Anêkomaka yútoe Itukó'ovitiya, hoénaxeake ne koati kaná'uti hokoâti. Hara kôe: “Éxoá Vúnae ne xanéna” kôe, koane “Konókoti ahíkuxopeovo váhere ne uhá koeti koyúhoti kúveovo Vúnae” koémaka.

²⁰Ya koati hána'iti ovokúti, haina póhutine ihakúti itukéti ya ôro yoko péhu apê, itea ápemaka itukéti ya tikóti yoko móte. Anêkomaka xapákuke koati kalísoti koane únatinoe ihakúti. Kene po'ínuhiko, ako úhe'ene. ²¹Ênomone-maka koéneye úti ikéneke Vúnae. Enepone xâne kohiyánavoti ra váhere koekúti ngixínopike, koati kuteâtine ne únatinoe ihakúti sasá'itino únae, koane hána'itimaka itópoi-noake, usó koyêtimaka ya uhá koeti únati itukéti.

²²Yokóhiyanavo pahunévoti, eneponé ákoyea sayá'ikapeapa xâne ne váhere úhepune mûyo, áhati íkorokea inámati xâne. Yíxapu péni kixeku itíkivo, koá-nemaka kívivo Itukó'oviti, yoko ákoyea omótova yokóvo ne po'ínuhiko xâne. Yíxapumaka itúkeovo úhepetike isoneúti yóvoheixo ákoti yakapákaka, kuteâtimaka kixoku itúkeovo ne xâne sasá'iti isóneu ikoseânaxovoti Itukó'oviti.

²³Hako kemokénoa ne koyuhóheoti, eneponé yuhôti ákoti itóponone, vo'oku yéxoá pôreu. Poéhane okópeokoko xâne poréxo. ²⁴Kene ne ovoxe Itukó'o-viti, ako omótova itúkeovo okópokenati po'i xâne. Konókoti itupa'ii kíxea

uhá koeti xâne, koane éxea kíxoaku íhikaxea, ákoti imaxovó ixêa. ²⁵Konó-kotimaka éxea kíxoaku enékea ne okopâti, koane ítupa'ikea yuhó'inoa, kuxoâtimaka ne seánakoa Itukó'oviti oukeke ne okopâti, motovâti ikótivexea isóneuke ne pahukóvoti ítuke, koane éxea ne kaná'uti kixovókuti. ²⁶Haina póhutine, itea yanê'e, ponopóvotimo isóneu, koane iteôvatimo ne veínoake Ndeápu iká'akea, vo'oku koatínovo ákau nê'e itukeâti ahá'inoa.

Koêkumo ukóponea vaherévokoti ye'éxapune hunókoku ra mêum

3 ¹Nghá'amaka yéxi koêkumo ye'éxapune hunókoku ra mêum yupihovó ko'iyeamo tiú'iko. ²Vo'oku haramo koéneye kixóvoku ne xanéhiko: Poé-hanemo unako koeku yúixopovo. Íxomotihikomo ipupákino isóneu kahá'ayea enó'iyea tíuketina. Áhatihikomakamo iháyu'ikopeovo koane kapáyasokinovo po'ínuhiko xâne. Ákonemo téyonehiko. Émocketinehikomo koane íhakenatihikonemo. Ákonemo akútipo há'a yoko êno. Ákonemo íkoro'ixinovoke, koane ákonehikomakamo teya Itukó'oviti yoko sasá'itihiko kixovókuti. ³Títu koyêtinemo omíxone. Ákonehikomo seána, muhikóva iyéno íhae óvoku. Ákonehikomo itoâti ponópea isóneu imaíkapu. Itukóheotimo koeku po'ínuhiko xâne. Ákonemo sayá'ikapeapahiko ne vaherévokoti. Vo'oku ipúhonevo, ákonemo íyuhixa po'ínuhiko xâne. Puvotínehikomo uhá koeti únati koekúti. ⁴Vahe-réxinoatihikomo ítukeino po'i xâne akéneke ákoti évotikoake. Húketinemo ípiheahiko tumúne koêkuti áha ítúkea ákotimaka itukína isóneu koêkumo tumúneke. Yupihovó koetínemo kapáyasokeovo. Ákonemo omótova okóvo ne kixovókuti yara kúveu mêum ominoâti elókeko okóvo, ya koêkuni ítúkeovo Itukó'oviti ako omótovohiko okóvo. ⁵Áhatinehikomo éxokeovo yónea êgereja, itea ya kixoku ítúkeovo, iyúseotimo ákoyea aínamapo xoko Itukó'oviti koane ákoyea xunako Itukó'oviti ya xokóyoke.

Yahíkuxipa ne xâne kuteâti. ⁶Vo'oku xapákukehiko, ápe hóyeno kopoé'akoti íhikaxea, koyúhoti ítúkeovo ovoxe Itukó'oviti, yonotímaka xapa ko'óvokutihiko. Itea ako eápa ko'óvokuti ákoyea ítúkapu páhoe Itukó'oviti. Yane ápe senóhiko ákoti oríko íteokono ya íhíkavvoti kuteâti. Yoko aínovo sêno ákotimaka yumaxápu pahúnevo, koane kutí koe ákau ne ákoti tópi kó'iyeevoku váhere áha kíxeova. ⁷Enepone senóhiko, kóyekune ápeyeya íhíkavvoti kámokenone, itea ako itápana isóneu éxea koêku ne koati kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti. ⁸Yoko kuteâti kíxoaku Njáni yoko Njámbre okôpo Muíse mekúke, énomonemaka kíxoaneyé nekóyohiko okópea ne koati kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti. Aínovo hóyeno koati pahukóvoti isóneu, ákotinemaka haká ne kaná'uti hó'e úti. ⁹Itea ákomo ítonehiko ítúkea, vo'oku iyúseñotimo uhá koeti xâne ítúkeovohiko ákoti isóneu, kuteâtimaka koeku iyúseyea mekúke ákoyea aínati ítuke neko Njáni yoko Njámbre.

Iháyu'iko Timóti ne Poúlu koane enékoamaka

¹⁰Kene íti Timotí, koati hekoâti ne ínzikaxeopike, yoko ngxixoku indúkeovo, koánemaka ne ánja indóponea ikéneke Itukó'oviti. Koati hekoâtimaka ne ngxixoku ngúveovo Itukó'oviti, yoko ngxixoku ngóxuna'ixeovo ikéneke Vúnae ákoti amuyá'i inzóneu. Haina póhutine, itea koánemaka ngxixoku ákoyea omótovo ongovo po'ínuhiko xâne, koáne ngxixoku indúkea ra itukéti, indoâti uhá koêti ákoti aungápapu ingéne. ¹¹Yéxoamaka koêku ne okopónuti, yoko

ngixoku ngoítóponeovo kotíveti, kuteâti ngixókonoku yaneko óveangu ya Antiokiya, Íkoniu yoko Lístara. Koati ákoti tópi kó'iyevoku kotíveti koekúti véngoku, itea koítovonu Vúnae ya uhá koêti. ¹²Yoko uhá koeti xâne kahá'ati pónea kixoku itúkeovo ikéneke Kristu Jesus, koitóponovotimo kotíveti. ¹³Itea enepone xâne vahehéxoti kixoku itúkeovo, koáne ne itúkoheovotihiko, tumúnemo yóno váherexea ítuke koane aúpu'ikea, koane itúkeovomaka aúpu'iu po'ínuhiko xâne. ¹⁴Kene íti Timotí, ípihea tumúne héki ne ihíkavoti íhike-xokonoke, enepone é'exo kíxene itúkeovo kaná'uti, yexoâtimaka itukóvotiye ne ihíkaxopeati. ¹⁵Vo'oku ukeátine itikóvoiko kalivôno, yéxoane ne sasá'iti emo'u Itukó'oviti, enepone porexópiti yéxi kixeku ítivo ya pehúnevo koeku kívivo Kristu Jesus. ¹⁶Yoko uhá koeti yutoxóvoti emó'uke Itukó'oviti, ainovo koati ukeâti isóneuke Itukó'oviti, epó'oxo koati ênoti itópoinovike, vo'oku íhi-kaxovi, koane ípikovi vitúkea váhere. Éxokovimaka pahúnevo úti yoko íhi-kaxovi kixoku pónea uti vítuke, ¹⁷motovâti ákoyea pó'onexeovoke ne ovuxe Itukó'oviti, itea itúkeovo ímotokenaxeake Itukó'oviti ya uhá koeti únati ítuke.

Ixikó'okono Timóti ákoyea áka koyúhoyea emo'u Itukó'oviti

4 ¹Ya iháke Itukó'oviti, koáne ya iháke Kristu Jesus, enepone exókopatimo yonópoku uhá koeti xâne, kúteane ne ávoti ivakápu, koánemaka ne ivokóvotine, yaneko aukápapune, natixánemaka, ²énomone ya ihákehiko injíko'okopi keyúhoyi emo'u Itukó'oviti. Yusíkti unátiyea kaxena koyúhoyeovo, áko'o ákoyea koati unátiyea, konókoti usó kéyeyi keyúhoyi. Pehúka ponópea ítuke ne xâne pahukóvoti. Konókotimaka seyá'iki koane yenéki. Yokóyuhoinoamaka nókone kó'iyea, ákoti imaxovó ixêa, xaneâtimaka keúhapi'ukinoa koêku ne ihíkavoti hókone úti. ³Vo'oku simóvotimo káxe áko-yeakunemo akáha'a xanéhiko kámea ra koati ponóvoti ihíkavoti. Haramo hókone, koêkuti úhepune ítukea, koane ihaxíkotimo xokóyoke ihíkaxotihiko koekúti kuteati áha kámea. ⁴Vo'oku ákonehikomo akáha'a kámea ra kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti, itea koyuhóheovoti, énomonemo ivávako.

⁵Kene íti Timotí, itíkapu éxoti kixoku ítukea isóneu ya uhá koeti koekúti. Itíkapumaka itoti uhá koeti tiú'iti koekúti simópiti. Yokóyuhoponoamaka xapa xâne ne inámati ihíkavoti koyúhoti koeku Jesus. Heú íxeamaka itíki ne itukéti pónepike Itukó'oviti itíki.

Koyuhôa Poúlu ákoyeane ahíkapu ivókovope

⁶Kene úndi, énjoa yé'exeovone kaxena mbihópope xoko Itukó'oviti. Enepo ngaepékakana, avakápu indína vo'oku indúkea ítuke Itukó'oviti, enepone ivóngeovo, kutí koetimo ominókono ikó'iparaxokonoke ne Itukó'oviti. ⁷Enepone únati itukéti ítukexeonuke Vúnae, ngóxuna'ixovone indúkea kuteâti koeku kóxuna'ixeovo húndaru. Ngóúsexoane ne ahá'inonu Itukó'oviti indúkea, ákoti kurí injâ ne ngúveovo Itukó'oviti. ⁸Hukínóvoti ápeyea íparaxeonuke Itukó'oviti kuxopónuti vo'oku póneovo ngixoku indúkeovo. Porexónoatimo Itukó'oviti yaneko káxe okomómopane ne kixoku vitúkeovo, uti xâne, noíxoti unátiyea, áko'o ákoyea aúmati ne vítuke. Yoko koati ponóvotimo kíxoaku Itukó'oviti ne uhá koeti xâne. Hainamo póhutine úndi ko'ipáramo, itea koáne-makamo ne uhá koeti po'ínuhiko xâne kohuxóvatine símeovo kaxena aúkovope Vúnae.

Ako kuríka Itukó'oviti ne Poûlu yaneko kurikôa ha'ínehiko.

⁹Yapásika ákoyea yokó'okori kinó'oki njokóyoke. ¹⁰Vo'oku kurí kixónune ne Ndéma, pihópone ya Tesálonika. Koáhati yupihóvoti ákoyea omótova okóvo ne kixovókuti yara kúveu mêum. Kene Kerésenti pihóne Ngalásea. Kene Títu, Ndaumásea yóno. ¹¹Poéhane Lúka ra njokóyoke. Enepo kina'áka yâkeneye, yaxénamo ne Márku, vo'oku koati ininjoâti itúkeovo únati huvó'oxonuti yara itukétike. ¹²Kene Tíkiku, mbahúkoane ya Éfezu. ¹³Enepo kina'áka, yamínamo ne ngápana, ngúre ya Torôadi óvokuke Kárpú, koánemaka ne koyuhópetihiko, ínapoxo ne yutoéti yane koati kalísoti koyuhópeti.

¹⁴Yupíhova váherexea ítukeinonu ne Alíxandere, enepone ko'ítuketi haváva, itea itukópinoatimo Itukó'oviti ésa'i ne váhere ítukeinonuke. ¹⁵Neíxipa nê'e, vo'oku yupíhova kótiu'ikea omíxone okópea uhá koeti yûnzo yanekôyo.

¹⁶Yaneko inúxoti yûnzo yuhókovokutike, enepo ngoyuhôa ákoyea akána'u emó'u ne puvónutihiko, ako ápahuina kotixónuti. Kurí kixónuhiko uhá koêti. Ngúxoá ákoyeamo ítúkapina Itukó'oviti ésa'i ne kuríkeonuhiko. ¹⁷Itea kóyeane huvó'oxeonu Vúnae, koxunákonuti motovâti heú ngíxea ngoyúhoyea emó'u xapa xâne, kutí'inoke kamoâti uhá koeti ákoti itukapu júdeu. Éno-monemaka koitóvonu ya koati koímaiti kixovókuti, kutí koe indeóvoti paho líyaum. ¹⁸Koane koitóvonutikomakamo ya uhá koeti váhere koekúti, epó'oxo omopónutimo xoko natíxoku vanúkeke ákoyeakunemo yuvónuti. Iháyu'ikakana Itukó'oviti ya uhá koeti káxe ákoti hunókoku. Ákoyeneyeoxo.

Pahuko inákurukeovo po'ínuhiko kutípoti Jesus ne Poûlu

¹⁹“Inákurukovopine Poûlu” íxinenumo Pirísila yoko Ákila, koánemaka uhá koeti óvokuke Onezífuru. ²⁰Ôvane ya Koríntu ne Erástu. Kene Torófimu, ka'aríneta yaneko imbuhíkea Milêtu. ²¹Yéhaka kinó'oki njokóyoke tumúneke kaxena kásati. Yúhoikopi Eûbulo koánemaka Purudénti, yoko Línu, koane Kalaûtea yoko uhá koeti po'ínuhiko úti xoko Jesus yâye.

²²Timotí, ítúkapu Vúnae ovóheixo xikóyoke.

Itúkapumaka hána'itike seánakopi Itukó'oviti yóvoheixonoe.

Hunókokune.

TÍTU

Yútoe Poûlu páhoe xoko Títu

Enepora koyuhópeti, xoko homoêhou koéhati Títu, pahúkoa Poûlu. Koati ínikone Poûlu ne Títu, koane ha'ínemaka ya ítukeke Itukó'oviti. Yokómo-mapihi ne Ngâlata 2.1-3. Tumúneke hokópea Jesus ne Títu, ako exa emo'u Itukó'oviti. Yoko haina jûdeu ne Títu. Hane ítúko iyénoxapa xâne iháxoneti ngerêku.

Ápe kali fleá koéhati Keréta, óvoku xanéhiko hokópoti Jesus. Énomone ímoa Poûlu ne Títu ko'ítukeyea ítuke Itukó'oviti. Pahúkoa Poûlu kókoyuse kíxoixea ne itukétiya, yoko ítúkinoa inuxínoati ne xanéhiko yane imokó-vokuti yane Keréta. Éxokoamaka Títu neko inuxínoati ne itukéti nókone kó'iyea. Íxíko'okoa kónokea enékea xanena Itukó'oviti, maka aúnatine kixoku ítúkeovo ikéneke Itukó'oviti. Éxokovimaka Poûlu yane yútoeno Títu ákoyea ítúkapu ya xunákoke úti víteova ne pahúnevo úti, itea ítúkeovo vo'oku hána-iti seánakovi Itukó'oviti xoko Kristu.

1 ¹Yundóxinopea ra koyuhópeti, undi Poûlu, undi ovoxe Itukó'oviti. Undí-maka ápostulu, páhoe Jesus Kristu koyúhoyea emó'u xapa xâne, maka ukápanane ne koati kaná'uti kuveóvoti Itukó'oviti, kuteâti kúveova kasása-'iupo, enepohikone noívokoe, koáne, maka ukápanane exoâti ne kaná'uti kixovókuti, enepone hókone xâne teyoti Itukó'oviti, ²enepone porexó'oviti ápeyea kúxoixone úti xoko Itukó'oviti vópeamo xokóyoke ákotine hunókoku, véxone kóusokeovomo, kuteâtimaka koyúhoyea Itukó'oviti kó'iyeanemoye tumúneke ápeyea ra mêmum. Yoko ako semékekexa ne Itukó'oviti, koati kaná-'uti ne yúho. ³Simovóne koati kaxéna, kóúhapu'ikokono neko emó'u, enepone ngoyúhone xapa xâne, páhoenonu ngoyúhoyea ne Itukó'oviti, enepone Koi-tóvoviti.

⁴Yundóxinopea ra koyuhópeti Títu, iti kutí ngíxone nje'éxa ya xoko Jesus koeku poéhayeeane ne kuvóvone úti.

Itúkapu hána'itike seánakopi Itukó'oviti, Ha'a úti, yoko Jesus Kristu, Koitó-voviti, yovóheixo, koane úhepetike isoneúti ukeâtimaka xokóyoke.

Ítuke Títu ya Keréta

⁵Nguríkinopike ya Keréta Títu, ngaha'aínopiti káyuseyi ne uhá koeti kono-kóvotikoya, yoko ítíkinoamaka inuxínoati ne itukéti imokóvokutike ya póhu-tihiko pitivóko, kuteâti yunzó'inopi yanekôyo. ⁶Enepohikone inuxínoati ne itukéti, konókoti ítúkeovo xâne ákoti évekinokonoku emó'uínokono ápeyea váhere ítuke, koane ákoyea ap'a yêno. Kene xe'éxaxapa, konókoti ítúkeovo

hokotímaka Jesus, ákotimaka itukoâti xêti itúkeovo váherehiko, itea itúkeovo kutípotihiko koane teyoti há'a yoko êno.

⁷Vo'oku enepone inuxínotihiko itukéti ítukeke Itukó'oviti, konókoti ítúkeovo ákoti évekinokonoku emó'uínokono ápeyea váhere ítuke. Ákomaka yusíka ítúkeovo kapayásokopovoti koane í'imaikovo koyêti. Koáhati ko'ítuketi ítuke Itukó'oviti. Ákomaka yusíka énoyeovo kumá'am, áko'o ítúkeovo ísuke-nati. Ákomaka yusíka ixómoyea ipúpakino isóneu kahá'aye enó'iyea tiúketina. ⁸Itea konókoti ú'uso kóyeyea kátarakea koêkuti xâne simoâti óvokuke. Konókotimaka yuíxeovo ítúkea únati, koane éxea kixoku pónea isóneu ya uhá koeti koekúti. Konókotimaka ítúkeovo ponóvoti ya uhá koeti ítuke, koane ítúkeovomaka teyoti Itukó'oviti ya uhá koeti koekúti, koane éxeamaka sayá'ikopeovo. ⁹Konókotimaka hókea ne ihíkavoti íhikaxeovike hó'e úti, enepone motóvoke kúveovokono, koane ákoyea itávakea nêe, maka omótovane enékea po'ínuhiko xâne kónokea hókea ne koati ponóvoti ihíkavoti. Konókotimaka éxokea pahúnevo ne xâne koyuhoâti ákoyea opónovo ne ihíkavoti hókone úti.

Enekókono ne Títu vo'oku xâne ihíkaxoti koekúti ákoti akaná'u

¹⁰Kó'inokeneye nékone itíki, vo'oku êno xâne kapayásokopovoti, itavókeati ne kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti, áko'oneoxo xapákuke ne júdeuhiko. Koati puvoti ápeyea pahukoâti, ina íhíkaxomaka koekúti ákoti itóponone. Koati ainóvoti aúpu'ikenatihiko. ¹¹Konókoti pahúkeokono kóyuhnúhikeovo, vo'oku ápeyea ovokúti yónoheixokuhiko íhikaxea, yoko ítoa koé-sayú'íxea isóneu ne heú koeti ko'óvokutiya koeku íhikaxea koekúti mani ákoti yusíka íhikaxea, itukoâti namúkope tiúkoti vo'ókuke. ¹²Xapákuke ne íhaehiko Keréta, ápe koati teyonéti hóyeno póhutine yutóxea kálíhunoe xêti ítúkovo. Yoko hara kôe yútoe: "Enepone xanéhiko íhae Keréta, koati kixó-vokune ítúkeovo semékenovo'iti. Kutí koéhiko ipúhokovoti hó'openo. Aínovomaka huléketi koane nípatihiko" kôe. ¹³Koati kaná'uteoxo yútoe nekóyo. Hákoikopo iyihíxo seyá'iki neko xâne, maka opónovone hókea hó'e úti, ¹⁴koane hákonemaka yuixóva ne ihíkavoti ákoti akaná'u, íhikaxone júdeuhiko, koánemaka neko páhoenokono ítúkea íhikaxoake xanéhiko itavókeati ne kaná'uti ihíkavoti íhae xoko Itukó'oviti. ¹⁵Xoko xâne sasá'iti isóneu, uhá koe sasá'iyea xokóyoke. Kene xokóyoke ne ákoti asasá'i isóneu koáne ne ákoti kutípone, uhá koémaka ákoyea asasá'i xokóyoke, vo'oku koati isayú'ixovoti ne isóneu, koane ákone oxéne eópea ítúkeovo pahukóvoti. ¹⁶Koyuho éxea Itukó'oviti, itea ya kixoku ítúkeovo éxokovo ákoyea éxa. Koati yupihóvoti váherexea kixoku ítúkeovo. Koatímaka xâne ákotihiko itukâ ne páhoenovi Itukó'oviti. Ako ápahuina únati itukéti kuxokónoti yane kixoku ítúkeovo.

Koêku ne ponóvoti ihíkavoti

2 ¹Kene íti, Titú, hara íhikexa kixovókuti íhikaxovike hó'e úti, enepone koati kaná'uti yoko ponóvoti ihíkavoti. ²Íhikexa ne úsotine hóyenhiko kónokea éxea sayá'ikopeovo, koane kónokea ítúkeovo teyonéti. Konókotimaka éxea kixoku pónea isóneu ya uhá koeti koekúti, yoko ákoyeamaka rará'ika ne kúveovo Itukó'oviti koane xuná'iyeamaka ne ákoyea omótovo okovo po'ínuhiko xâne, yóko'o ne yuíxeovo hókea Itukó'oviti, ákoti kurí ixâ.

³Kúteanemaka ne úsotine sêno, íhikexamaka kónokea itúkeovo koyúseo-voti ya uhá koeti kixoku itúkeovo, ákotimaka itukapu ítukenati xêti po'ínu. Ákomaka yusíka itúkeovo yómoti xúnati ekâti, itea konokoâti itúkeovo ihíka-xoti únati koekúti. ⁴Yanê'e, motovâtimo éxokea inámatiko sêno ínati ko'íma kónokea ákoyea omótovo okovo íma yoko xe'éxaxapa. ⁵Íhikexamaka kónokea itúkeovo éxoti kixoku pónéa isóneu ya uhá koeti koekúti, koane kónokea itúkeovo sasá'iti isóneu, yoko éxeamaka kixoku itúkea nókone itúkea kúveu óvoku. Konókotimaka itúkeovo itípakovoti koane teyoti íma, ákoti kapayá-sakinapa, maka hákone oxéne koémoke'eyeokono emo'u Itukó'oviti vo'oku kixoku itúkeovo.

⁶Kúteanemaka ne homoêhouhiko, yenéka, motovâtimaka itúkeovo éxoti kixoku itúkea isóneu ya uhá koeti koekúti. ⁷Ítkapu motovâti hókeokono kixoku itúkeovo ya uhá koeti koekúti. Enepo íhíkexa, yéxakapu ákoyea ítí-kaheapu, yuixóvotimaka ítukexeokonoke ákoti okomóhi. ⁸Enepo yokoyúho, ítúkapu emo'úti motovâti huvó'oxea po'ínuhiko xâne keyúho, maka hákone évekinopiku váherexea yuhó'inopi ne koêkuti xâne, epó'oxo maka teyáne ne okopó'oviti vo'oku ákoyea évekinoviku yúho koémoke'eyeovi.

⁹Kene ya xoko apêti pátaraua, yéxaka ákoyea omótova kapáyasokinovo pátaraua. Konókoti itúkeovo kutípoti ya uhá koeti koekúti, motovâti úhepe-yea isóneunoa pátaraua. Ákomaka yusíka itúkeovo yumópokenati. ¹⁰Háko-maka omêxo, itea éxakapu itúkeovo kuvovóneti ya uhá koeti kixoku itúkeovo, maka ínixane po'ínuhiko xâne, ya uhá koeti koekúti, motókeyea iháyui'ikeo-kono ne ihíkauvoti íhikaxeovike Itukó'oviti, enepone Koitóvoviti.

Hána'iti seánakovi Kristu

¹¹Vo'oku urápu'ine ne hána'iti seánakovi Itukó'oviti, ene kutí'inoke motovâti íteova uhá koeti xâne ne pahúnevo. ¹²Enepora hána'iti seánakovi Itukó'oviti, ixíko'okovi kónokea kuríkoepa úti ne váhere kixoku vitúkeovo, koánemaka ne ixómoyea yónoheixoa visóneu ne koekútihiko yara kúveu mêm, maka vitúkapune éxoti kixoku itúkea isóneu ya uhá koeti koekúti, koane opónovo-nemaka kixoku vitúkeovo, koane teyánemaka uti Itukó'oviti koeku vápeyea yara kúveu mêm. ¹³Énomone kónoko kó'iyeaneye úti koeku xúxoíxea úti kóúsokeovo ne kúxone úti, enepone kutí'inoke apêtimo koati únati koeku úti. Énomone ne kóútata'ixovope itúkeovo koati hána'iti ihayú'iuti ne êno teyonéti Itukó'oviti koane Kristu Jesus, enepone Koitóvoviti. ¹⁴Énomone ivokínovovi yane kóyo motovâti kánteovovi ya uhá koeti vahérévokoti, koane kasáa'iko-pevoti, ítukópoviti xanéna koati ú'uso koyêti itúkea únatinoe koekúti.

¹⁵Yokóyuhua ra koekútihiko. Íxíke'aka koane seyá'ika, yexókovoti ápeyea xunakóti pónepike Itukó'oviti kíxineye. Hako sikêa ápeyea ákoti itúkoake ne yíúho.

Nókone kó'iyea ne kutípoti Jesus

3 ¹Íxíke'aka ne xanéhiko kónokea téyea ne tutíyehiko yóko'omaka ne payá-sotihiko xâne éxoti koeku úti, koane kónokea itúkevohiko kutipoâti. Usó ákoyemaka itúkea uhá koeti únati itukéti. ²Ako yusíka itúkea xêti po'í-nuhiko xâne, koane ákomaka yusíka itúkeovo yumópokenati, itea konókoti itúkeovo ítúpa'ikoti, exókovotimaka itúkeovo itípakovoti xoko uhá koeti xâne.

³Vo'oku utímaka ákoti isóneu yanekôyoke, ákotimaka kutípone, koane pihohí koêti. Kutí koémaka uti ákau vaherévokoti yanekôyoke, ákoti víteo-vaku ne váhere visóneu koáne ne ákoti tôpi kó'ieovoku koati váhere vâha vitúkea. Enepone kóyeku ûti itukovo káxe, poéhane vitúkea váhere yoko poé'aino visóneu po'ínuhiko xâne viyókeovati ítukevo, koane púveokono ûti yoko púveamaka ûti po'ínuhiko xâne. ⁴Itea enepo simovóne kaxena éxokeovi hána'iti seánakovi ne Itukó'oviti, enepone Koitóvoviti, koane éxokeovi hána'iti ákoyea omótovovi okóvo, uti xâne yara kúveu mêum, ⁵koítovovine. Haina vo'oku ápeyea ponóvoti vítuke, itea vo'oku ítúkeovo koati hána'iti ne seána-kovi. Énomone koítinovovi ya xunákoke Sasá'iti Omíxone, enepone kasasá'ikopoviti koane iko'ínamakopoviti. ⁶Koati porexó'oveati Itukó'oviti ne Sasá'iti Omíxone, ákoti akamá'ayeovea, vo'oku ítukeinoví Jesus Kristu, enepone Koitóvoviti. ⁷Kixínovikeneye, motovâti vitúkeovo ikó'iparaxone Itukó'oviti ya koeku ponópeovi nonékuke ya hána'iti seánakovike, ko'ipârati ûti ne apéyeati ákotinemo hunókoku xokóyoke, enepone hána'iti kúxoixone ûti kó'oyene, véxone koúsokeovomo.

⁸Koati motovâti kúveovokono ra ihíkavvoti. Ngahá'a kókoyuho kíxeixi ra koekútihiko, maka yuíxapuneoxo ítúkea únati ne kutípotihiko Itukó'oviti. Enepora koekúti yúndoenopi, koati yupihóvoti unáko, koane koati hána'iti itópoínoké uhá koeti xâne itukoâti. ⁹Yahíkuxapipa ne xâne ixómoti yumpó'ixokoko vo'oku ihíkavvoti ákoti itóponone, kuteâti ne yutoéti kayumákoti iháhiko oxúnoekene jûdeuhiko ukeátine inâ turixóvo iyénoxapa. Kúteane-maka koêku ne yumopeôkokoti koane okopeôkokoti vo'ókuke koekútihiko yane Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, vo'oku ako huvá'axavi, koane koati ákoti itópoínovike. ¹⁰Seyá'ika ne xâne kopoé'akoti isóneu po'ínuhiko xâne kutí'inoke haxakeôvokokotihiko. Yoko enepo hákoti kutipópi api'âne seyá'ikoa, yahíkuxapipamaka. ¹¹Vo'oku xâne kuteâti nê'e, yéxoane ítúkeovo koati pahukóvoti isóneu, koane ítúkeovo ovóheixoti pahunévotike, epó'oxo koati iyúseoti motókeyea ipíhoponeokono vo'oku kixoku ítúkeovo.

Hunókoku yútoe Poûlu yoko ixíko'okoke Títu

¹²Enepo mbahukâne ne Átema xikóyoke áko'o itukapu Tíkiku, yéhakapumo kinó'oki ya Nikópoli yokótumonexinu, vo'oku ngoúsokoane ne inzóneu óvea-ngonemoya xapa kaxena kásati. ¹³Hivá'axa ne Nzéna, enepone adevôgadú, koánemaka ne Ápolu, maka hákone konokóvoti xokóyoke. ¹⁴Kene ra po'ínu ûti xoko Jesus yâko, konókoti éxeahiko yuíxeovoxo ítúkea únati, motovâti huvó'oxea po'ínuhiko xâne apêti nókone, koane enó'iyea únatinoe koekúti ítone ítúkea.

¹⁵Yúhoikopi ne uhá koeti nza'íne yâye. Yíhaikinanu uhá koeti kutípoti Kristu yâko xikóyoke ákoti omotóvovi okóvo, ûndi yoko nza'ínehiko.

Itúkapu hána'itike seánakovi Itukó'oviti yóvoheixo, uhá ketínoe.

Hunókokune.

FILÉMOM

Yútoe Poûlu páhoe xoko Filémom

Enepora Filémom namukoâti ra koyuhópeti, hóyeno hókoti Jesus ya piti-vóko koéhati Kolósu. Enepone hóyeno, koati koxunákoti po'ínuhiko kutípoti Jesus. Ápe ovóxe neko Filémom koéhati Ónezimu omexeôvati. Ako malíka yónoku kohó'iyee. Po'íke káxe, kámoa Ónezimu ne emo'u Itukó'oviti koeku perékaxea Poûlu, yane itúkópovone hokoti Jesus. Yoko ika'ákovokutike óvo ne Poûlu yaneko kamôa Ónezimu ne emo'u Itukó'oviti xokóyoke.

Ínixoa Poûlu kónokea aúkopeovo ne Ónezimu xoko únae. Énomone pahúkinoe Filémom ra koyuhópeti, epemoâti ákoyea ímaikinapu Ónezimu, koane namúkopea koeku káyukopeovo xokóyoke.

Xapákuke xâne ihíkaxoti emo'u Itukó'oviti, ápe po'okoâti itúkeovo póhutine yutóxovo ne koyuhópeti yonoti xoko íhae Kolósu koánemaka ra koyuhópeti yonoti xoko Filémom, vo'oku aínovo kuríkoponone Ónezimu.

¹Yundóxinopi, undi Poûlu, undi iká'aeti vo'oku ngoyúhoyea koeku Kristu Jesus. Anéyemaka njokóyoke ne Timóti, po'ínu úti xoko Vúnae. Pahúkinoe úti ra koyuhópeti Filemóm, iti ákoti omotóva vokóvo, iti po'i huvo'óxoviti-maka yara itukéti ítukexeovike Vúnae. ²Pahúkinoamaka uti vemó'u ne Áfea, mokexa úti ya xoko Vúnae yóko'omaka ne Ákipu, po'ínu úti, koxuná'ixovoti ítukeke Itukó'oviti kuteâtimaka úti, koánemaka ne uhá koeti ho'uxínovotihiko ítuke Itukó'oviti yóvokuke.

³Itúkapu hána'itike seánakopi Itukó'oviti, Ha'a úti, yoko Vúnae Jesus Kristu yóvoheixonoe, koánemaka ya úhepetike isoneúti ukeâti xokóyoke.

Elóke okovo Poûlu vo'oku kixoku kúveovo Itukó'oviti ne Filémom

⁴Íngoroixovo xoko Itukó'oviti ve'ókuke Filemóm. Kóyekune puyákeo-vopi ongóvo indúko orásaum. ⁵Vo'oku kóyekune eyéngoxeopi ákoyea omótova yokóvo ne uhá koeti kasása'iupo Itukó'oviti, koane itíkivo-maka koati kuvóvoti Vúnae Jesus. ⁶Enepone ákoyea iháxakea iséneu ya visóneu ikéneke Vúnae vo'oku kitípi Jesus kuteâtimaka úti, émbemo Itukó'oviti itúkeovo énomone kutí'inoke inamá'axoti kuri'úxovo yéxi koêku ne uhá koeti únatinoe koekúti ukeâti xoko Itukó'oviti koeku hókea uti Kristu. ⁷Mbo'inú, koati ike'élohexoti ongóvo, koane keuhépekopoti inzóneu vo'oku kixeku ákoyea omótovo yokovo po'ínu úti xoko Vúnae. Koáhati keuhépekopoti isóneu po'ínuhiko úti, kasása'iupo Itukó'oviti, vo'oku kíxeaku hivó'oxi.

Épemoa Poûlu ne Filémom kóseanayeá Ónezimu

⁸Koeku kó'iyeaneye ûti ikéneke Kristu, ákoni ndéya ponó ngíxea mbahú-keopi itíki koati nokonéti itúkeokono. ⁹Itea vo'oku ákoyea omótovopi ongóvo, émbemopi itúkeovo ya unákoke iséneu itíki ra anjá'inopi, undi Poûlu, undi yékoteno, undi iká'aetimaka kó'oyene vo'oku ngoyúhoyea koeku Kristu Jesus. ¹⁰Yoko enepone anjá'inopi itíki, koati vo'oku Ónezimu, enepone kutí ngíxone nje'éxa ikéneke Kristu, enepone índone hokópea Vúnae koeku óvonzeixea ika'ákovokutike. ¹¹Eneponê'e, énja ákoyea itópoinopike yanekôyoke, itea kó'oyene koati apêti itópoinonuke koánemaka itópoinopike.

¹²Kó'oyene mbahukópatimo xikóyoke Filemóm. Yoko kutí koe imarékti omínjone koeku mbahúkopinopea, vo'oku yupíheovo ákoyea omótova ongóvo. ¹³Mani ngaha'âti óveakoneye njokóyoke, mani huvo'óxonuti koeku óveango ra ika'ákovokutike, undi evótikokonoti koyúhoyea ra inámati ihíkavoti fhae xoko Itukó'oviti. Kene mani énomonemaka ahe'ókopi koeku ákoyea melíkanu. ¹⁴Itea mbúva indúkea koêkuti koekúti koeku ávoyea énja iséneunoa. Unatí'i-nonune itúkeovo ya unátikoke iséneu ápeyea sínakonu, ya koêkuni itúkeovo mitatahí koetike itíki, yeopâti kónokeamea kó'iyeaneye kuteâti koeku anjá'ino, itea ákoti koati kehá'ayi kó'iyeaneye.

¹⁵Yoko mani motovâti itúkeovo ipuhíkopeati ra Ónezimu xikóyoke yara kali ye'á koeti káxe, motovâti aukopeovo xikóyoke ákoyeakunemo ipúhika-pea ko'ítukeinopi. ¹⁶Yoko hainá'ikomo pohúneti motovâti ko'ítukeinopi, itea kó'oyene yupihovó koetímó itópoinopike koeku itúkopeovo koati pe'ínu ya xoko Kristu ákoti omotóva yokóvo. Koati énomone koéneye inzóneunoa. Ínapoxomo motokêa kó'iyeaneye iséneunoa vo'oku ko'ítukeinopi, koánemaka vo'oku itúkeovo pe'ínupone xoko Kristu.

¹⁷Itukovo inixeâti indúkeovoxo he'íne, ngo'ítuketi ítuke Itukó'oviti kuteâti-maka íti, nemúkapaikopo ra Ónezimu. Kutí íxepa ûndi ne simô, aukápapune xikóyoke. ¹⁸Enepo áva ítukeinopi yanekôyo ákoti aunáti, itukovo apêti orévexopike, sikénane, undínemo porexópopea. ¹⁹Koati yútoe vò'um râ'a, undi Poûlu. Undínemo porexópopea, koêkuti orévexopike. Yoko ako ongónokoa éndo'okeopi ápeyea hána'iti yoréveunu. Koati vo'ónguke, vo'oku emo'u Itukó-'oviti kémone njokóyoke, ápeinopi inámati apéyeati ukeâti xoko Itukó'oviti. ²⁰Iti mbo'ínu xoko Vúnae, ngúxoa itíkimo kuteâti anjá'inopi koeku hókea uti Vúnae Jesus. Yane keuhépekopotimo inzóneu ikéneke Kristu.

²¹Yundóxinoepa ra koyuhópeti, enjoâti itíkimo kuteâti yunzó'inopi. Haina póhutinemo nê'e, itea énja anú'ukeamo émbemopike ne ítikemo. ²²Yokósean-nan, keúnakinonumaka imóngoku yóvokuke, vo'oku ngúxoa aúngopeovomo xepákuke koeku yépemo'ixinonu xoko Itukó'oviti.

Hunókoku yútoe Poûlu yonoti xoko Filémom

²³Yúhoikopi ne Épafara, po'ínu ûti xoko Kristu, nza'ínemaka yáye ika'á-kovokutike, evótikokonotimaka ko'ítukeino Kristu Jesus. ²⁴Yúhoikopimaka Márku, Aristáku, Ndéma yoko Lúka, po'íhiko nza'íne ítukeke Itukó'oviti. ²⁵Itúkapu hána'ítike seánakopi Vúnae Jesus Kristu yovóheixo.

Hunókokune.

ÊBEREU

Yutoéti yonoti xapa jûdeuhiko hokópotine Jesus

Enepora koyuhópeti, hara pahúkokono xapákuke ne jûdeu hokópotine Jesus nóvo. Yoko êbereu itukóvomaka po'i íhaxeokonoke ne jûdeuhiko. Ako oxéne véxea yutoxoâti ra koyúhope Êbereu, itea ápe inixoâti itúkeovo yútoe Poúlu.

Êno koítóponeovo kotíveti ne jûdeuhiko hokópotine Jesus nóvo vo'oku ínixea po'ínuhiko jûdeu kuríkeane hókea páhoenoa Itukó'oviti itúkea ya Velho Testamento. Enepone yutoxoâti ne Êbereu, kóhiyana ne hokópotine Jesus, puvâti aukopeovomo xokóyoke ne kúxoti hó'e, koane itúkeovo énomone íhui-pinovo ponópeovohiko nonékuke Itukó'oviti koeku opósikea itúkea.

Enepone yutoxoâti ra koyuhópeti, kóuhapu'ikoa itúkeovo koati Xe'exa Itukó'oviti ne Jesus, koane itúkeovo payásoti ya uhá koêti. Payasóneoxo ya ánjuhiko, koánemaka yane uhá koeti ovoxe Itukó'oviti mekúke, kuteâti Muíse yoko Njozûe, koane payasónemaka yane koati payásotihiko sasedóti xapa jûdeu. Kóuhapu'ikoamaka koêku ne inámati kixovókuti itúkeinovi Itukó'oviti yaneko ivokínovovi Kristu, itúkeovo koati únati yane kúxoti kixovókuti itúkeino Itukó'oviti ne xanéhiko mekúke xoko Muíse, enepo inâ porexôa Itukó'oviti ne Ponóvoti Kixovókuti. Kúteanemaka koêku ne íparaxoake Kristu ne Itukó'oviti, unatíne yane hó'openohiko koépeuti mekúke, ikó'íparaxokonoke Itukó'oviti. Ya Êbereu kapitulu 11, koyúhovo koêku ne xâne mekúke koati kuvóvoti Itukó'oviti upánini koítoponovo kotíveti. Yanê'e, enékokonomaka neko êbereuhiko hokópotine Jesus kóxuna'ixeovohiko ikéneke, koane ákoyea kamúya'ika isóneu.

Payasóne ne Xe'exa Itukó'oviti ya ánjuhiko íhae vanúke ovoxe Itukó'oviti

1 ¹Yaneko mekúke, êno yuhó'inoa Itukó'oviti ne voxúnoekene, uti jûdeu. Ákomaka tópi kíxoaku Itukó'oviti yúho'ixeahiko, evékinoati yúho xoko porófetahiko. ²Itea yara káxehiko símokune úti tumúneke uké'eyea ra mêm, xoko Xe'exa vekínovi Itukó'oviti yúho'ixeovi. Koati énomone poréxo Itukó'oviti itúkeovo unae uhá koeti koekúti, enepone évekokumaka xunáko inâ itukôa ra vanúke yoko poké'e koane uhá koeti apêti. ³Enepone êno hána'iti úhe'ene yoko itípanevo Itukó'oviti, iyúseomaka xoko Kristu. Koati heru-herú kixoti Itukó'oviti nê'e. Enepone yúho ne Kristu, koati êno hána'iti xunakóti ovâti, kotiú'íkoti uhá koeti koekúti ovâti ra vanúke koáne ra poké'e ákoinoke itáhinehea. Yoko kousókone ésa'i kotúyopea pahunévoti nê'e, ivátakopo vanúkeke éxopeke Itukó'oviti, enepone koati payásoti ya uhá koêti.

Ovoxe Itukó'oviti ne ánjuhiko kene Jesus, koati Xe'exa Itukó'oviti

⁴Yaneko kousókone hána'iti ítukeinovi ne Xe'exa Itukó'oviti, yupihovó koene ítúkeovo koati hána'iti teyonéti yane ánjuhiko. Kúteanemaka koêku ne îha, yupíhovamaka ítúkeovo koati teyonéti ya îha ánjuhiko. ⁵Vo'oku enepone Itukó'oviti, ako ápahuina ánjunahiko kíxone:

“Iti koati nje'éxa. Kó'oyene indúkovone yá'a” ako kíxone. *Sâramu 2.7*

Koáne ya po'íke:

“Undímo ítúko há'a, kene énomonemo itukóvo nje'éxa” ako ákoe yúho vo'oku ánju. *2 Samuel 7.14*

⁶Koáne yaneko pahukôa Itukó'oviti neko Xe'éxa yara kúveu mêum, enepone apêti tumúneke ápeyea uhá koeti po'ínuhiko koekúti, hara kôe Itukó'oviti vo'ókuke:

“Téyahiko ánju rá'a, kuteâti koeku téyeonuhiko” kôe. *Sâramu 97.7*

⁷Kene vo'ókuke ne ánjuhiko, haramaka koe emó'uke Itukó'oviti:

“Enepone ánjuhiko, ovóxe, kutipasí kíxoahiko Itukó'oviti ihunóvoti yoko irumékoti yúku” kôe. *Sâramu 104.4*

⁸Itea vo'ókuke ne Xe'éxa, hara koêti ne yúho:

“Iti Itukó'oviti, ákomo hunókoku netíxi. Koati ponóvoti ne kixeku netíxi. ⁹Ako omótova yokóvo ne ponóvoti kixovókuti, kene ne váhere kixovókuti, pívoa. Énomone kutí'ino noivókoxopiti Yúnae Itukó'oviti, porexópiti koati êno hána'iti elókeko yokóvo ákoti po'ínu eopâti kuteâti” kôe. *Sâramu 45.6-7*

¹⁰Ina koe'íkomaka:

“Unaém, ítíne pahukôa apé kó'iyee ra poké'e. Pe'u ve'ou itukoâmaka ne vanúke. ¹¹Apêtimo uké'eyeakuhiko nê'e. Kene îti, ákomo yuké'eyiku. Ipupá'ixotimo ra poké'e yoko vanúke, kuteâti koeku ákoyea oríko ipúpa'ixea ipovóti. ¹²Kuteâti kixókonoku ipovóti itipú'ixokono, énomonemakamo kíxeaneye ne vanúke yoko poké'e. Koane kuteâti koeku xâne esa'íko ípovo, kúteanemakamo koeku ípokeovomo nekôyo. Itea ákomo ípekapu, epó'oxo ákomo hunókoku ne yápeyi” kôe. *Sâramu 102.25-27*

¹³Ákomaka ópoeha ánjuna kíxone ne Itukó'oviti:

“Ívétakapa énjopeke tukú koeti simapúne kaxena mboréxeopikumo ítíkivo koati payásoti nâti ya uhá koêti, ínamo ipuyúkexa hivíkuke ne uhá koeti koêkuti okopópiti” ako kíxone xapákuke ánju. *Sâramu 110.1*

¹⁴Kutí'ikopoya ne ánjuhiko? Aínovohiko ovoxe Itukó'oviti. Aínovomaka páhoe Itukó'oviti koyonóati xanénahiko, enepohikone koítovone yonópo-timo vanúkeke káxehiko keno'ókoti.

Koati hána'iti kixoku koíteovovi ne Itukó'oviti

2 ¹Énomoneikopo kónokino kutípeaxo úti, koane títiy kóyeyee úti yane kaná'uti koekúti, kámone úti, maka hákone vitavókea. ²Koeku kaná'uyee ákoyea ipokoâti neko ihíkavvoti, kúrepo ne ánjuhiko mekúke, enepone Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, koane koeku ipíhóponeokono neko ákoti hakâ, koáne ne ákoti akutípoa, kuteâti motókeyee kíxeokononeye, ³ákoxomo oxéne ákoyea vipíhapanakana, enepomo hákoti vitúkoake ne koati hána'iti

kixó'oviku Itukó'oviti, porexó'oviti víteova ne pahúnevo úti. Énomone neko koyúhoinovike Vúnae Jesus, enepone inúxoti koyuhoâti. Yanê'e, enepohi-koneko kamoâti xokóyoke, éxokoveamaka kaná'uko neko emo'úti. ⁴Koáne-maka Itukó'oviti, éxokoveamaka itúkeovo koati kaná'uti yúho nekôyohiko, vo'oku poréxea xunáko itúkea koekúti, hoénaxovope itúkevohiko ovóxe, koane koekúti hiko ákoti po'i itukoâti, enepone ákoti tôpi kó'iyevoku iyupánevoti, koane exóneti ikó'iparaxoake Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti kutí'inoke apêti éxone itúkea itúkeke Itukó'oviti, kuteâtimaka isóneunoa koane ahá'inoa Itukó'oviti itúkea.

Jesus Kristu Koitóvoviti

⁵Enepone natíxoku Itukó'oviti vonópokumo káxehiko keno'ókoti, enepone kixínopike úti kó'oyene, haina ánjuhiko poréxo ne Itukó'oviti itúkevomo pahúkotiya, ⁶itea koatimo xâne pahukóya kuteâti koêku ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti, enepone koêti:

“Kutí'ikopo ínixe xokóyoke ne xâne, iti Itukó'oviti, puyákinovake yokóvo? Kutí'ikopo ínixe xapákuke, kétarakinoake? ⁷Iná itikôa ne xanéhiko yara kúveu mêum, kalíha ikélihuxi ya ánjuhiko, perexoâtimaka itúkeovo ihayú'iuti yoko teyonéti. (Koane peréxoamaka éxea koêku ne uhá koeti po'ínuhiko kéxokeu yara poké'e.) ⁸Uhá koeti koekúti ítiye yara kúveu mêum, peréxo itúkeovo xâne exêa koêku” kôe. *Sâramu 8.4-6*

Koeku itúkeovo xâne poréxo Itukó'oviti éxea koêku ne uhá koeti koekúti yara kúveu mêum, ako ápahuina koekúti ákoti exêa koêku. Itea yara koeku kó'oyene, avo naíxa úti kó'iyeaneye ne xâne éxeahiko koêku ne uhá koeti koekúti. ⁹Itea noíxoane úti ne Jesus ikálihuxopeovo ya ánjuhiko, ya ákoti axu'ína káxe, motovâti ivókinovo uhá koeti xâne ya seánakoake Itukó'oviti, motovâtimaka itúkeovo êno hána'iti teyonéti vo'oku tiveko kixókonoku ivokínovovi. ¹⁰Yoko Itukó'oviti, enepone pahúkoti ápeyea uhá koeti koekúti, motovâti itúkeovo ikó'itukeune, koati énomone motokêa ímotokenaxea Jesus, évêkoati kotívetike, motovâti itúkeovo itoti tarú'uxea uhá koeti koekúti, koeku itúkeovo énomone kousókinovi oxene víteova ne pahúnevo úti. Yoko kixínoakeneye Itukó'oviti, koati iseópoti ákoti yumaxápu po'ínuhiko xe'éxapo xokóyoke, xoko êno unako kóyeku vanúkeke.

¹¹Vo'oku enepone Jesus, enepone kasasá'ikopoti xâne ya pahúnevo, koánemaka ne uhá koeti xâne kasása'iupo, póhutinehiko Há'a. Énomone ákoino teína Jesus íhaxea koati po'ínu neko kasása'iupohiko. ¹²Yoko hara koe emó'uke Itukó'oviti vo'ókuke:

“Ngoyuhó'inoatimo ítiye ne mbo'ínuhiko. Imongó'ikopitimo xapa ho'uxínovoti ítiye” kôe, koyúhoti koeku yuhu Jesus xoko Há'a.

Sâramu 22.22

¹³Ina koemáka po'íke, kixotímaka koeku Itukó'oviti:

“Énomonemo nguvóvo” kôe.

Izâiya 8.17

Ina koé'íkomaka:

“Anéyem kó'oyene, yóko'ohiko ne kalivôno poréxonuke Itukó'oviti” kôe.

Izâiya 8.18

¹⁴Enepone kalivôno, kíxone, koeku itúkeovo xâne apêti mûyo yoko itína, kúteanemaka koeku Jesus enepo ikútipasikoponovo xâne. Ápe mûyo kuteâti

mûyo nekôyohiko, motovâti uké'exopea xunako Ndeâpu, enepone omâti ne pevôti yara kúveu mêum yanekôyoke. Yoko uké'exopane yaneko ivokóvo kuruhúke. ¹⁵Yanê'e, koítova Jesus ne xanéhiko, enepone uhá koeti kutipasí koeti ákau Satánae koeku ixómoyea pikóhiko ivókeovo. ¹⁶Koati iyúseoti ákoyea itúkapu ánjuhiko huvó'oxopono ne Xe'exa Itukó'oviti, itea itúkeovo amósenopono Ábraum ne huvó'oxoponone. ¹⁷Énomoneikopo kónokino eópea Jesus kuteâti veópone, uti po'ínuhiko, ya uhá koeti koekúti, koeku vékea kuteâti vékoku úti. Kó'inokeneye motovâti itúkeovo koati Payásoti Sasedótina úti, koati seánati, motovâtimaka kúveovokono yaneko itúkeaku itukexeake Itukó'oviti, koane motovâti poréxopea ésa'i pahúnevo xanéhiko. ¹⁸Yoko vo'oku vékeane êno kotíveti koekúti yanekôyoke, koane vo'oku tarú'uxeane neko kotíveti hixópeokonoke, koati motovâti huvó'oxeamaka ne xâne hixopókonotiko kóoyene, enepohikone vekotí'iko kotívetike koekúti.

Jesus payasô yane Muíse

3 ¹Itínoe mbo'ínu kasása'iupone Itukó'oviti, koane iháxiu yonópeamakamo vanúkeke, itíkinapihi iséneu koêku ne Jesus, enepone Ápostulu, páhoe Itukó'oviti koyúhoyea emó'u, koáne ne koati Payásoti Sasedóti ya hó'êke úti. ²Enepepe Jesus, koati kuvovóneti, kousókoati ne páhoenoa Itukó'oviti itúkea, enepone noivókoxoati itúkea ne itukéti, kuteâtimaka koeku itúkeovo kuvovóneti ne Muíse ya kóusokea ne ítukexeake Itukó'oviti ya xapákuke xanena Itukó'oviti. ³Itea enepone Jesus, koati motokeâti yupíheovo iháyui'ikeokono ya Muíse, kuteâti koeku itúkeovo koexépukoti péti motokêa yupíheovo iháyui'ikeokono yane péti koéxepoe. ⁴Yoko uhá koeti péti, anêko itukoâti. Itea poéhane Itukó'oviti itukôa ne uhá koeti koekúti. ⁵Enepepeko Muíse, koati kuvovóneti ya kóusokea ne ítukexeake Itukó'oviti xapákuke xanena Itukó'oviti. Koati únati ovoxe Itukó'oviti nê'e, epó'oxo koeku kó'iyeaneye, koati okovóxinoveati koêku ne koekútihiko koyuhóvotikomo ya káxehiko keno'ókoti. ⁶Kene Kristu, haina pohúneti ovoxéti kuteâti koeku Muíse kousókoti hó'e-xeokonoke itúkea óvokuke Itukó'oviti, itea koati heu-heú kixoâti Kristu éxea koêku neko óvoku, vo'oku itúkeovo koati Xe'exa Itukó'oviti. Yoko utíne neko óvoku Itukó'oviti, éxeake koêku ne Kristu, enepo vatiú'i ikéneke, hákotimaka kamuyá'iko uti visóneu kúxoixea úti, tukú koeti hunókokuke, ne véxone kóusokeovomo ya xokóyoke.

Kíxoaku úti vitóponea ne koati kaná'uti omómikeati pónevike Itukó'oviti

⁷Énomone kuteâti koeku yúho ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, enepone koêti:

“Enepo kemânoe ne emó'uinopi Itukó'oviti kó'oyene, ⁸hákonoe ketiú'iki yomíxone, mará'inamo yakútea neko yoxúnoekene opos'okovoti Itukó'oviti ya mêum ákoti apêti yaneko kaxénake hixópeokonoku” kôe.

⁹Ina koemáka ne Itukó'oviti:

“Énomone óvoheixo yanekôyo opos'okovonuhiko ne yoxúnoekene, enepo hixopónuhikomaka, noixoti ngíxoaku ngátarakea kúveu koarenta koeti xoénae. ¹⁰Vo'oku ákoyea akútíponu neko xanéhiko, ene kutí'ino imaínginovati. Hara ngôe vo'ókuke: ‘Kóyekunehiko

pahúkeovo ne isóneu. Ako akáha'a vékea ne mani évengoaku.'

¹¹ Énomone indúkino yûnzô, koati yuhôti ákotinemo aukápapu ikéne, yaneko ímainginovaku. Hara ngôe vo'ókuke: 'Ákomo kalíhuina seópea yane mani mboréxoake ómomikopea' ngoéne" kôe ne Itukó'oviti. Sâramu 95.7-11

¹² Yokóhiyanavo itínoe mbo'ínu xoko Kristu, maka hákone koen'éye iséneu, kuteâti váhere isóneu neko yoxúnoekene ákoti akahá'a kutípea Itukó'oviti. Neíxapunoe mará'inamo itévaki ne koati kaná'uti Itukó'oviti akutêa iséneu ne isóneuhiko. ¹³ Itea ya koêkuni ké'iyineye, kékunakakanoe ikéneke Kristu, uhá koeti káxe, koeku itúkeovoiko iháxoneti "kó'oyene", kaxénaiko Itukó'oviti iháxikea xâne hókea. Yákoenenoe, mará'inamo ava xâne tiú'iti omíxone xepákukenoe, aúpu'iu ne váhere kixovókuti. ¹⁴ Vo'oku enepo vikaná'uxaxo ne kúveova úti tukú koeti hunókokuke, kuteâti kíxoaku kúveova úti iná kutipôa úti, kaha'ínepoatimo úti ne Kristu natíxokuke. ¹⁵ Yoko énomonemaka kôe emo'u Itukó'oviti, enepone koêti:

"Enepo kemânoe ne emó'uinopi Itukó'oviti kó'oyene, hákonoe ketiú'iki yomíxone, mará'inamo yakútea neko yoxúnoekene opos'okovo Itukó'oviti mekúke" koêti.

¹⁶ Kutí'ikopo neko opos'okovo Itukó'oviti kameáne emó'u? Hainá'ikopo uhá koêti neko xâne veyópone Muíse ukopêa Ejítu? ¹⁷ Kutí'ikopomaka ímai-kinovo ne Itukó'oviti kúveu koarenta koeti xoénae? Hainá'ikopo neko xâne pahúkenavoti, enepohikoneko ivohíkovotimaka yaneko mêum ákoti apêti? ¹⁸ Yoko kutí'ikopomaka neko koyúhoino Itukó'oviti ákoyeanemo seápa yane mani poréxoake ómomikopea, yaneko apê yúho, koati yuhôti ákoti aukápapu ikéne? Ako po'ínu kíxone ákoti itukápa neko xanéhiko ákoti akahá'a itúkea ne emo'u Itukó'oviti yanekôyoke. ¹⁹ Noíxoaneikopo úti yuvâti ákoinoke seápahiko yane mani poréxokonoke ómomikopea. Koati vo'oku itúkeovohiko xâne ákoti akutípo.

4 ¹ Yoko véxoa ápeyea koati yuhôti, yuho Itukó'oviti ákoti aukápapu ikéne, poréxeamo ne xanéna seópea koane ómomikopea xokóyoke, itea neíxapunoe, mará'inamo áva xepákukenoe ákoti seapáya. ² Vo'oku ápe koyuhó'inoveati ne inámati ihíkavoti koyúhoti koeku Jesus, kuteâtimaka koeku koyúhoinokono emo'u Itukó'oviti neko izaraelíta mekúke. Itea koeku íkameo-konoahiko, ako itópoinoake vo'oku ákoyea akútípoa. ³ Kene úti, uti kutipôati, vitóponoane ne vómomikopea. Yoko énomonemaka kuteâti yuho Itukó'oviti emó'uke, enepone koêti:

"Yaneko ímaínginovahiko, induko koati emo'úti ákoti aukápapu ikéne. Hara ngôe: 'Ákomo kalíhuina seópea yane mani mboréxoake ómomikopea' ngôe" koéne ne Itukó'oviti. Sâramu 95.11

Énomone kôe upánini kóusokeovo ukeátine iná itukôa ra mêum neko mani ómomikopokuhiko kixínoake Itukó'oviti poréxeamo. ⁴ Koati usotíne vo'oku ápe yutoéti emó'uke Itukó'oviti koêku ne sétixope káxe. Hara kôe: "Ya sétixopeke káxe, ómomiko ne Itukó'oviti yane itúkea uhá koeti itukéti úseu" kôe. ⁵ Ina koepómakaya: "Ákomo kalíhuina seópeahiko yane mani mboréxoake ómomikopea" kíxoa Itukó'oviti neko izaraelíta. ⁶ Ako seápa neko inúxotihiko kamoâti ne únati ihíkavoti emó'uino Itukó'oviti yaneko mekúke vo'oku ákoyea akútípoa, itea kóyeane ápeyea po'ínuhiko xâne seopâtimo. ⁷ Koati

kaná'uti kó'iyeaneye, vo'oku ixíkopa Itukó'oviti ya yútoeke Ndávi po'i káxe iháxoneti "kó'oyene". Yoko enepone yútoe Ndávi, koati ênoti xoénae ikéne-poke neko inúxoti yuho Itukó'oviti yaneko mekúke, enepo "kó'oyene" kôe. Ênomone ne yutoéti koêti:

"Enepo kemânoe ne emó'uinopi Itukó'oviti kó'oyene, hákonoe ketiú'iki yomíxone ákoyea yakútípoa" koêti.

⁸Yoko eneponi itukapu Njózúe porexôa ne koati kaná'uti ómomikopea xanéhiko, ákoní okóyuhopa Itukó'oviti, ikénepoke kaxéna, ápeyeamo ne po'ínu káxe koati vómomikopeakumo. ⁹Iyúseoneikopo poréxeakomo Itukó'oviti ne xanéna ómomikopea. ¹⁰Yoko enepone xâne itopónoati ne poréxoake Itukó'oviti ómomikopea, koati omómikopeatine ne uhá koeti ítuke, kuteâti-maka koeku ómomikopea Itukó'oviti uséxoane neko uhá koeti ítuke mekúke. ¹¹Káxunakapuikopo úti, motovâti vitóponea ne pónevike Itukó'oviti vómomikopea, maka hákone itavókoti kuteâti koeku neko xanéhiko mekúke, vo'oku ákoyea itúka neko páhoenoa Itukó'oviti.

¹²Vo'oku enepora emo'u Itukó'oviti, koati xúnati koáne ítoa ikó'inamakopea xâne. Heu'íneo xo ya hána'iti pirítai pi'âti tetúkope. Muhíkova isoneúti visó-neuke ákoti po'i exoâti yoko veópone vomíxoneke, yu'óxo. Kuteâti koeku koati heú'iti pirítai ítea tetúkea irókokoku koane itóponea kúveuke opêti, énomonemaka koénye xunáko ne emo'u Itukó'oviti kouhapi'íkea heú koeti koêku ne visóneu yoko vâha. ¹³Ako he'oneôvati ne Itukó'oviti. Uhá koeti koekúti, iyusé kóye xokóyoke. Uhapu'í kóyemaka ne uhá koeti koekúti noné-kuke. Yoko uhá koeti úti, konokoâtimo yumópea uti Itukó'oviti vo'oku kixoku vitúkeovo yaneko káxe yuhaikapavine.

Kóseanavi Jesus, enepone koati payásoti sasedótina úti

¹⁴Koeku ápeyea koati payásoti sasedóti ouéke uhá koeti po'ínuhiko sase-dóti, enepone Jesus, Xe'exa Itukó'oviti pihópoti vanúkeke, káxunakapuikopo úti kúveova úti. ¹⁵Vo'oku enepone Jesus, hána'iti sasedótina úti payásoti ya uhá koeti po'ínuhiko sasedóti mekúke, koati éxoti kóseanayeovi ya muyá'iko úti, koáne ya uhá koeti vínixone tiú'iyea, vo'oku veko uhá koeti vékoku úti nê'e. Hixópokonomaka ya uhá koeti koekúti, ítea ako pahúnevo. ¹⁶Hákoikopo teinóvo símea úti nonékuke, xoko ivátakoku natíxea, koeku itúkeovo hána'iti koseánáviti motovâti kóseanayeovi koane huvó'oxeovi ya koêkuti kónokeaku úti.

Jesus itukóvo sasedótina úti koati payásoti yane sasedóti mekúke

5 ¹Uhá koeti koati payásoti sasedóti, koati úkeakune xapákuke po'ínuhiko xâne motovâti inúxinoahiko ikéneke Itukó'oviti. Omínoahiko ikó-'iparaxoke Itukó'oviti, koane hó'openo koépeu, ésa'i kotúyopinoa Itukó'oviti ne pahúnevohiko. ²Enepone muyá'iko xâne ákoti êxa mani nókone kó'iyea ikéneke Itukó'oviti, koáne ne pihohí koêti itavókeati Itukó'oviti, eópamaka sasedóti kuteâti muyá'iko nekóyohiko, vo'oku koatímaka xâne apêti muyá-'iko nonékuke Itukó'oviti ne sasedóti. ³Ênomone kónokino koépekea hó'openo, ikó'iparaxoke Itukó'oviti, ne sasedótihiho, motovâti itúyopea pahúnevo, koánemaka pahúnevo po'ínuhiko xâne. ⁴Ako xâne noivókokoxopovoti itúkeovo sasedóti, ítea Itukó'oviti noivókokoxo, kuteâti koeku noivókokoxo Áraum mekúke.

⁵Kúteanemaka koeku Kristu, haina énomone kapayásokopovo itúkeovo sase-dóti, koati payásoti ya uhá koêti, itea Itukó'oviti kixoáneye, enepone kixoâti:

“Iti koati nje'êxa. Kó'oyene indúkopovone yá'a” kixoâti. *Sâramu 2.7*

⁶Yoko po'ike yutoéti emó'uke Itukó'oviti hara koémaka:

“Itínemo itukóvo sasedóti ákotinemo hunókoku, kuteâti koêku ne Meukizedéki” kôe. *Sâramu 110.4*

⁷Koeku óponea yara kúveu mêum ne Jesus, koati kohonókoti emó'u vo'oku tiveko isóneu enepo itúko orásum, koane írihikovomaka ho'ouêe épemea Itukó'oviti, poéhane motovâ koíteova ya pevóti. Epó'oxo kámoa Itukó'oviti vo'oku itúkeovo koati kuri'ókovati Jesus. ⁸Yoko upánini itúkovo koati sasá'iti Xe'exa Itukó'oviti nê'e, kóyeane itúkeovo vo'ókuke ne kotíveti koekúti vékoku itúkinovo kutípoti, koane éxotimaka itúkea ahá'inoa Itukó'oviti ya uhá koeti koekúti. ⁹Epó'oxo vekoâne Jesus ne uhá koeti kó'ieovoku koekúti, nókone vékea, yane koušokinovi oxene víteova ne pahúnevo úti, motovâti ákoyea hunókoku ovópea xoko Itukó'oviti ne uhá koeti xâne kutipoâti, enepohikone itúkoti páhoenovi vitúkea. ¹⁰Vo'oku noíwokoxoa Itukó'oviti yanekôyo itúkeovo koati payásoti ya uhá koeti sasedóti, kuteâtimaka kixoku koeku Meukizedéki mekúke.

Enepone kutípoti Jesus xapákuke jûdeuhiko, ôriti ukóponea ikéneke

¹¹Enó'iko mani yunz'ínopinoe vo'ókuke ra kixovókuti, itea tiú'iti ngoú-hapu'ikinopea vo'oku ôritinoe kitípi. ¹²Mani motovâtine itúkeovo itínenoé ihíkaxo po'ínuhiko xâne, vo'oku kali enó'ieane ike hekópine Kristu, itea kénokoikonoe koyuhópinopeati neko inúxotihiko íhikauvi emo'u Itukó'oviti. Kutí ké'ikonoe kalivôno ohíkotiko, ya koêkuni itíkivo xâne nikoti koati nikokónoti, nika úsotine xâne. ¹³Itea uhá koeti xâne ákoti ukapána ikéneke Jesus, enepone kutí koeti kalivôno ohíkotiko, iyúseo ákoyea koati ukóponea yane kaná'uti kixovókuti íhikaxeovike emo'u Itukó'oviti, koane iyúseo kutí kó'ieakeo kalivôno. ¹⁴Enepone koâti nikokónoti, poéhane úsotine xâne motovâ níkea, koáhati exó'okovatine níkea. Kúteanemaka koêku ne xâne ukopónoti ikéneke Itukó'oviti, koati exoâtinehiko koêku ne únatinoe koekútihiko, koáne ne koekútihiko ákoti aunâti.

6 ¹Hákoneikopo itukovo pohúneti neko inúxotihiko véxone yane íhikauvoti, íhikaxeovike Kristu, vóvoheixo. Itea vukápanane ikéneke Kristu, motovâti vitóponea kuteâti itóponone xâne úsotine ikéneke. Ákone okónoko keyúhopinokonoa neko koâti inúxotihiko íhikauvoti, véxone xoko Kristu, kuteâti koeku kónokea vikótivexea visóneuke ne váherevoko úti koane kuríkopea úti, koane kónokea kuríkopeamaka úti kúxoti vitúkeovo mani iyonópoviti ipihóponovokutike, yoko kónokeamaka kúveovo uti Itukó'oviti. ²Ákomaka apásika keyúhopinokonoamaka ne íhikauvoti koyúhoti kixoku koeku áhikeovo xâne ikéneke Itukó'oviti, yóko'o ne ípiheokono vo'úti tutíkuke ovoxé Itukó'oviti haxakínokono ítuke Itukó'oviti, koánemaka ne íhikauvoti koyúhoti koeku exépuhikopea ne ivokóvoti, yóko'omaka ne ípihoponopemo Itukó'oviti ákotinemo hunókoku. ³Itea kaúkapanapu úti ikéneke Vúnae. Yoko énomonemo vitúko ya seánakovike Itukó'oviti.

⁴Kene ne xâne kouhápu'ikokonoti isóneu yanekôyo vo'oku ítuke Itukó'oviti, namo kó'eye koêku? Énomone ne xâne namukoâtimaka ne íparaxeovike

Itukó'oviti ukeâti vanúkeke, ovo'ó koékumaka ne Sasá'iti Omíxone Itukó-oviti. ⁵Énomone ne xâne eopâtimaka ya xokóyoke unako koêku ne emo'u Itukó'oviti, koáne ne xunako Itukó'oviti veínoakemo nê'e natíxea natíxokuke káxehiko keno'ókoti. ⁶Enepo puwapâhiko ne hó'e ûti koane aukápu ikéne koeku hokópea kúxoti hó'e, ákone oxéne ikó'ínamakopeokono, vo'oku koati kutí koeti kuruhúxopotinemaka Xe'exa Itukó'oviti ya xokóyoke, yoko koati porexoâti ne Xe'exa Itukó'oviti itúkeovo koémoke'eu uhá koeti xâne noixoâti.

⁷Noixó íxea ne ítátane poké'e. Enepone poké'e siukoâti ne úko ixómoti irikóva, koane porexópati únati nonéti, ehópo ne ko'itúkeati, koati únati koêku opékuke pe'u vo'u Itukó'oviti. ⁸Itea enepone poké'e póhutine tôpe poréxo yoko po'i úhiti ka'áveti ákoti aunáti, koati ákoti kuxokónoti ukeâti, epó'oxo ákone ahíkapu váhere kixókonoku. Koáne ya hunókokuke, oro'óko-konotimo.

Konókoti kóxuna'ixeovo ikéneke Kristu ne kutipoâtihiho.

⁹Kene ítínoe ákoti omotóva ongóvo, upánini kó'iyeaneye yunzó'inopimeku, koati ngutipoâti ákoyeamo yákoenenoe ye koane ngutípoamaka unátiyeamo kixeku héki Kristu kuteâti kixoku itúkeovo ne xâne koati koítovone Kristu.

¹⁰Koati ponóvoti ne Itukó'oviti. Ákomo kalíhuina inótóyeova okóvo ne kixeku ke'ítukeínoa, koánemaka ne ákoyea omótova yokóvo, iyúseoti ya kixeku hivó-'oxi po'ínuhiko kasása'ipuo Itukó'oviti. Yoko anéyeiko hivó'oxinoe. ¹¹Koati ngaha'aínopitinoe kéyeyikoneye kóxuna'ixivo ikéneke Itukó'oviti, péhuti-noe, tukú koeti hunókokuke, motovâti itéponixo kíxoixone xoko Itukó'oviti, enepone yéxone kóusokeovomo. ¹²Ngaha'aínopitinoemaka ákoyea yáhuleke. Hékamaka kixoku itúkeovo ne xâne koati kuvóvoti Itukó'oviti, enepohikone ákoti kamuyá'ika isóneu ikéneke Vúnae, kutí'inoke itopónoati ne yuhó'inovi, enepone koati yuhôti ákoti aukápu ikéne.

Koati kaná'uti itúkeamo Itukó'oviti ne yúho

¹³Yaneko mekúke enepo itukínoa Itukó'oviti koati yuhôti ne Âbraum, koati iháne veínoa Itukó'oviti ikána'uxeaxo neko yúho, vo'oku ákoyea po'i ihâe payásoti yane íha. ¹⁴Hara kíxo: "Indukínopitimo únati epó'oxo mborexoâ-timo yupíheovo ukóponea ne yamósenoponomo" kíxoane. ¹⁵Yane xu'ikénene, enoné'e kúxoíxea Âbraum neko kixínoake Itukó'oviti ákoti imaxovó ixâ, kóusokinoa Itukó'oviti neko yuhó'ínoa. ¹⁶Xapákuke xâne yara kúveu mêum, íha koâti payásoti veínoa enepo kahâ'a éxokea kaná'uyeaxo ne yúho. Yane koati konokoâti itúkea neko yúho, epó'oxo ákone ixomo yumapákaka koeku kó'i-yeane. ¹⁷Koánemaka ne Itukó'oviti, koati ihákene veínoa éxokea kaná'uyeaxo ne yúho, kaha'âti kóxunakea xapa namukópatihikomo kíxone neko yúho, itúkeovo koati kaná'uti kixovókuti ákoti omotóva ípokeovo. ¹⁸Yoko anêko pi'âti koekúti ákoti ipakápu, enepone yuho Itukó'oviti, koati yuhôti ákoti aukápu ikéne, koánemaka ne íha, veínoake Itukó'oviti ikána'uxeaxo. Aínovo éxokovike Itukó'oviti ákoyea semékekexa. Koati énomone porexó-'ovi kutípeaxo ûti kóusokeovomo ne kixínovike Itukó'oviti, kutí'inoke vito-pónoatimo ne kúxone ûti xokóyoke, uti kohó'iti xokóyoke. ¹⁹Yoko enepone kúxoixone ûti, véxone kóusokeovomo, koati kótiu'ikovo pe ûti ikéneke Itukó-oviti. Ákomo ípakapu. Títu-títu kóye, vo'oku hanekóxopo sasá'itike óvoku

Itukó'oviti vanúkeke, enepone kixó'ekinovike ne Kúveu Koati Yupihóvoti Sasá'iko akéneke ne kopópoti váhere ya hána'iti imokóvokuti. ²⁰Yoko koati énomone yonópo ne Jesus, inuxópinovitine xoko Itukó'oviti, kousókopinoviti-nemaka vóvokuya, vo'oku itúkeovo sasedótina ūti, koati payásoti ya uhá koeti po'ínuhiko sasedóti. Yoko ákomo hunókoku itúkeova, kuteâtimaka koêku neko Meukizedéki mekúke.

Koati kixo'êkinoviti Kristu neko Meukizedéki

7 ¹Eneponeko hóyeno mekúke koéhati Meukizedéki, natina pitivóko koéhati Sálem. Koatímaka sasedóti nê'e, epemínoti xanéhiko xoko Itukó'oviti, enepone Vúnae koati payásoti ya uhá koêti. Enepo ukopêa xapa isukókoti ne Âbraum yaneko koepékexopono nâtihiho, okótumonexopa Meukizedéki. Ina epemíno Âbraum unako koêku xoko Itukó'oviti. ²Énomonemaka poréxo Âbraum ndízimuna, póhuti yane uhá koeti yehí koeti êho xapa isukókoti. Yoko ápe kixó'ekone íha ne Meukizedéki. Inúxotike “nâti koati ponóvoti kixoku itúkeovo” kixó'eko. Kene ne po'i íha, natina Sálem koêti, “nâti omínoti xanéna unako koêku” kixó'ekomaka. ³Ako exeâti há'a koane êno yoko oxúnoekene neko Meukizedéki. Ákomaka exeâti koeku tûri koane hunókoku. Yane koati kuteâtine Xe'exa Itukó'oviti, vo'oku ako hunókoku itúkeovo sasedóti.

⁴Imáko itúkinovo koati hána'iti teyonéti neko Meukizedéki! Vo'oku enepone Âbraum, upánini itúkovo turi uhá koeti voxúnoekene, kóyeane poréxea ndízimuna xoko Meukizedéki ukeâti uhá koeti neko koati únatinoe koekúti êho xapa isukókoti. ⁵Yoko enepohikone hóyeno, noivókoeti itúkeovo sasedóti ya xapa amósenoxapa Lévi, pahúkoa Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse namúkea ndízimuna po'ínuhiko xâne, upánini itúkovo ainóvoti iyéno, póhutine úkeaku xoko Âbraum. ⁶Kene eneponeko Meukizedéki, haina ukeâti xoko Lévi kuteâti po'ínuhiko sasedóti, itea kóyeane namúkea ndízimuna Âbraum yanekôyoke. Inamaka epemíno Âbraum unako koeku xoko Itukó'oviti, upánini itúkovo hána'iti teyonéti ne Âbraum, koane énomonemaka itúkino Itukó'oviti koati yuhóti ákoti aukápapu ikéne. ⁷Yoko koati iyúseoti koêku ne xâne epemínoti po'ínu unako koeku xoko Itukó'oviti, itúkeovo payasóne yane xâne épeminoke. ⁸Enepohikone sasedóti yara koeku kó'oyene namukoâti ne ndízimu, aínovo xâne konókoti vékea pevótike. Kene Meukizedéki, enepo koyuhó'iyea emo'u Itukó'oviti koêku, haina ivókeovo koyúho, itea koati koyúhoti kixoku ápeyea ne Meukizedéki. ⁹Mani motovâti koyúhoyeovo itúkeovo Lévi, enepone namúkoti ndízimuna iyénoxapa, itukóvomaka poréxoti ndízimuna yaneko poréxo Âbraum ne ndízimuna xoko Meukizedéki, vo'oku kutí kôe Lévi porexoâmaka ya xoko Âbraum, ôxu. ¹⁰Yoko ávo neko Lévi yaneko okotúmonexo Âbraum ne Meukizedéki, itea kóyeane kutí kó'iyea apêtine yanekôyo vo'oku xoko Âbraum úkeaku neko Lévi.

Pó'iti koêku itúkeovo sasedóti ne Kristu yane po'ínuhiko sasedóti

¹¹Yaneko mekúke poréxo Itukó'oviti ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, pahuko turíxeovo ápeyea sasedóti kousókoati neko koekúti yutoxóvoti yane Ponóvoti Kixovókuti. Koyúhoamaka Itukó'oviti kónokea itúkeovo xapa amósenopono Lévi úkea ne sasedótihiho, turixeôvoti xoko Âbraum, úkeaku ne

uhá koeti sasedóti. Itea enepone sasedótihiko, amósenopono Lévi, eneponi omotóva ponópea xâne nonékuke Itukó'oviti, ákoní apásika ápeyea inámati sasedóti kuteâti Meukizedéki, ákoti itukapu amósenopono Áraum. ¹²Yoko koeku esá'ikeovone kixoku ápeyea sasedóti, kónokomaka esá'ikeovo ne ponóvoti kixovókuti koyuhó'ieati koêku. ¹³Vo'oku enepone Vúnae Jesus, kixínokonoke ra koekútihiko, haina ukeâti xoko iháxakoku Lévi. Pó'iti itukoâti ámoripono. Yoko yane iháxakoku úkeaku, ako ápahuina sasedóti yuhó'ixoati ne áta, oró'okovoku hó'openo ikó'iparaxokonoke Itukó'oviti. ¹⁴Vo'oku koati iyúseoti itúkeovo xoko iháxakoku Njúda úkea ne Vúnae Jesus. Kene ako okóyuhua Muíse yútoeke ápeyeamo sasedóti ukeâti xoko iháxakoku Njúda.

¹⁵Kó'oyene, inamá'axone iyusêo koêku, vo'oku ápeyeane inámati sasedóti kuteâti koêku Meukizedéki. ¹⁶Yoko enepone itúkeovo sasedóti, haina yutoéti kuteâti koeku yútoe Muíse imótokenaxoa itúkeovo sasedóti, itea enepone itúkeovo ákoti hunókoku ápeyea, énomone imótokenaxoa itúkeova. ¹⁷Énomonemaka kuteâti kó'ieya ya emó'uke Itukó'oviti xoko kó'ieaku:

“Itínemo itukóvo sasedóti ákotinemo hunókoku, kuteâti koêku ne

Meukizedéki” kôe.

Sáramu 110.4

¹⁸Uké'exopa Itukó'oviti neko kúxoti kixovókuti ákotine xunáko, ákotinemaka koati itópoinoke xâne. ¹⁹(Vo'oku enepone kúxoti kixovókuti yútoe Muíse, ako ápahuina koekúti ítone ponópea.) Itea anéye kixovókuti unatíne kó'oyene, enepora hána'iti kúxoixone úti xoko Itukó'oviti, véxone kóúsokeovomo, porexó'oviti vahí'okeova.

Poéhane Kristu itukóvo sasedóti, poéhanemaka itukóvo únati

²⁰Yoko enepone itúkeovo sasedóti ne Jesus, ihákene ímoa Itukó'oviti éxokea kaná'uyeaxo ne yúho kó'ieyanemoye. Kene ne po'ínuhiko sasedóti, ako íxina-neye Itukó'oviti ne yúho inâ itukóvonehiko sasedóti. ²¹Itea pó'iti koêku ne Jesus, vo'oku koati ihákene ímoa Itukó'oviti koyúhoyea itúkeovo sasedóti ne Jesus. Hara koe yútoe ne koyuhó'ieati koêku:

“Ihákene ímoa Vúnae éxokea kaná'uyeaxo ne yúho. Ákomo ípaka isóneu. Hara kôe: ‘Itine sasedóti ákotinemo hunókoku’ ” kôe.

Sáramu 110.4

²²Vo'oku kixínokononeye ne Jesus, iyúseo itúkeovo vo'oku Jesus kóúso-kinokono úti inámati kixovókuti ítukeinovike Itukó'oviti ya xokóyoke. Yoko unatíneoxo nê'e yane kúxoti kixovókuti ítukeinokono xâne mekúke.

²³Enepo kutí'inoke koati opoíkovoti ne sasedótihiko mekúke, koati vo'oku ápeyea hunókoku itúkeovo sasedóti enepo ivokóvo. ²⁴Kene Jesus, vo'oku ákoyea uké'yeaku, ákomo hunókoku itúkeovo sasedóti. ²⁵Énomonemaka kutí'ino motovâti kóiteovo póhutihiko xâne ahi'ókovoti Itukó'oviti, koane íseopea vanúkeke ákotihiko pahúnevo, ainóvotimaka koati sasá'iti. Yoko vo'oku ákoyeanemo hunókoku ápeyea ne Jesus, ákomo hunókoku ne épemi-nohiko kóítovone xoko Itukó'oviti.

²⁶Koati motokeâti itúkeovo sasedótina úti payásoti ya uhá koêti ne Jesus, vo'oku itúkeovo koati sasá'iti, ákotimaka óvaku váhere isóneu, koane ákotimaka pahúkeovoku. Ya sasá'ikoke, ákomaka malíke'eka kíkoku itúkeovo xâne pahukóvoti. Koane énomonemaka kapáyasoko Itukó'oviti oúkeke uhá koeti vanúkeke. ²⁷Ákomaka okónokoa Jesus ómea hó'openo ikó'iparaxoke

Itukó'oviti uhá koeti káxe, kuteáti kíxoaku po'ínuhiko koati payásoti sasedóti. Enepone po'ínuhiko sasedóti, koati porexópotihiko ésa'i pahúnevo inúxotike, ina porexópomaka ésa'i pahúnevo xanéhiko. Kene Jesus, yaneke ivokóvo kuruhúke, itukópovone ikó'iparaxoke Itukó'oviti vo'oku pahunévoti, poéha itúkoa ne itukéti, ákone káyuixa. ²⁸Yane Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, enepone xâne noivókoeti itúkeovo koati payásoti sasedóti, ánovone kuteáti po'ínuhiko xâne apétimaka muyá'iko nonékuke Itukó'oviti. Itea ikéneke yutóxea Muíse ne Ponóvoti Kixovókuti, koyúhoa Itukó'oviti itúkeovo koati payásoti sasedóti ne Xe'éxa. Yoko ihákene koyúhoa Itukó'oviti, exókoati kaná'uko ne yúho koyuhôa kó'iyeaneye neko Xe'éxa, enepone ákotinemo hunókoku ápeyea sasá'iko ákoti pahúkeovoku.

Jesus itukóvo epemó'ixinoviti Itukó'oviti

8 ¹Enepone koati ánja ngóuhapu'ikea yara uhá koeti yúndoenopinoe, énomone ne ápeyea sasedótina úti koati payásoti ya uhá koeti po'ínuhiko sasedóti. Yoko enepone'e, koati ivatákopotine éxopeke ivátakoku Itukó'oviti natíxea, xoko ivátakoku koati payásoti ihayú'iuti. ²Harakóxopone vanúkeke epemó'ixinoviti Itukó'oviti kúveuke koati kaná'uti tabenákulu, ítuke Itukó'oviti, haínati ítuke vo'u xâne.

³Yoko uhá koeti koati payásotihiko sasedóti, ixíko'okokono omino Itukó'oviti ikó'iparaxoake xanéhiko yoko hó'openo koépeu, ikó'iparaxoke Itukó'oviti, ésa'i itúyopea pahunévoti. Énomonemaka kónokino ápeyea íparaxoke Itukó'oviti ne koati payásoti sasedótina úti, enepone Xe'exa Itukó'oviti. ⁴Itukápuni yáye yara poké'e óvo nê'e, ákoni itúkapu sasedóti, vo'oku anêkohiko sasedóti exeáti koêku ne ómone xâne, ikó'iparaxoke Itukó'oviti, kuteáti páhoenoa Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse. ⁵Enepone itukéti, ítuke ne sasedótihiko nonékuke Itukó'oviti, kutí koe yúkurea neko koati kaná'uti kixovókuti ovoti vanúkeke, okovóxinoveatimaka neko koati kaná'uti kixovókutiya. Énomone kixínoa Itukó'oviti ne Muíse pahukôa itúkea neko pétí: “Neíxa ne ítike. Itíka uhá koéti kuteátine neko énjokopike ouékeke ne hána'iti mopôí” kíxo. ⁶Itea enepone itukéti, póneake Itukó'oviti ne Jesus itúkea, yupihóvoneoxo unátiyea yane ítukexeokonoke ne po'ínuhiko sasedóti. Kúteanemaka koêku ra inámati kixovókuti ítukeinovi Itukó'oviti ya xoko Jesus, yupihóvoneoxomaka unátiyea yane kúxoti kixovókuti ítukeinokono xâne mekúke, vo'oku enepone koati yuhóti, yuhó'inoi Itukó'oviti vo'oku ítuke Jesus, yupihóvoneoxomaka unátiyea yane koati yuhóti, yuhó'inoi Itukó'oviti neko xâne mekúke.

⁷Yoko enepone hákoti konokínovoti yane inúxoti kixovókuti ítukeinokono xâne mekúke, ákoni apásika inámati koekúti kó'oyene ahe'ókopati. ⁸Itea ínixo Itukó'oviti ápeyea óvakuya vo'oku hara koe yúho emó'uke saya'íkoahiko neko xâne:

“Simóvotimo káxehiko ápeyeakumo inámati kixovókuti índukeino ne íhaehiko Izarâe yoko íhaehiko Njúda. ⁹Ákomo akútea ngíxoaku ne oxúnoekene yaneke kutí ngxoáhiko kalivóno namukeókonomoti vó'u, enepo veyombâ ya poké'exa Ejítu, vo'oku ikénepoke, ákone yuíxapu hókea neko yunzó'ino. Énomonemaka ákoíno ivávanga neko xâne” kôe ne Itukó'oviti. ¹⁰Ina koe'íkomaka Itukó'oviti: “Harâ'a ra inámati kixovókuti índukeinoamo ne íhae Izarâe yaneke

káxehiko: Imbíheatimo isóneukehiko ne ponóvoti kixovókuti mbáhoenoa itúkea, koane kutí ngixoátimo yundoxeāti omíxoneke. Undínemo itukóvo Itukó'oviti Únae. Indukoátihikomakamo koati njanéna. ¹¹ Ákonemo ápahuina xapákuke kixoti múxone xêrerekuke óvoku koane koati po'ínu: 'Konókoti yéxi Vúnae' kixoāti. Ákonemo okónokoa íhikaxea koeku emó'um, vo'oku heú koetífhikomo éxeonu ukeátine ákoti apayáso, tukú koėti ne koati payásoti.

¹² Ngoseánapoatinehikomo, ákonemakamo imbíhapana vo'oku váherehiko ítuke, koane ákonemo puyákapanapa ongóvo neko pahúnevohiko" kôe ne Itukó'oviti. *Njerémiya 31.31-34*

¹³ Koeku koyúhoyea Itukó'oviti ápeyea inámati kixovókuti ítukeino xané-hiko, iyúseo yékotixeane neko inúxoti kixovókuti ítuke. Yoko koeku yékotixeane koane ipúpa'ixean, koati kahá'atine uké'epea.

Ako xunáko ne yútoe Muíse kasása'ikoepa xâne hokoāti

9 ¹ Eneponoko inúxoti kixovókuti ítukeino xâne ne Itukó'oviti mekúke, ápe sasá'iti yutoėti, nókonehiko hókea, koane ápemaka koati sasá'iti ovokúti yáye yara pok'é'e ho'úxinovaku xâne ne ítuke Itukó'oviti. ² Enepone pétí iháxonetí tabenáku, pí'a iháxakoku kúveu. Enepone inúxoti iháxakoku, "Sasá'iti Kúveu" íhaxeokono. Ápe íhaku yúkuya, koane mēsa, koane ápemaka paúm-ya, íparaxokonoke Itukó'oviti. ³ Ina apê koati kopópoti váhere ipixoāti ne po'í kúveu, ákoti itukápa ipixoāti ne inúxoti kúveu xoko páhapetea. Akéneke neko koati kopópoti váhere, ápe ne iháxoneti "Kúveu Koāti Yupihóvoti Sasá'iko". ⁴ Enepyane kúveu, ápe iháxoneti áta, ainóvoti ôro parápu'i, oró'okovoku ísensu, enepone êno úheti íhópune íparaxokonoke Itukó'oviti. Ina apémaka káxau, ainóvotimaka ôro parápu'i, kixo'êkoti ápeyea yuhu Itukó'oviti itúkinoamo únati ne xanéna itukêa neko páhoenoa. Ya kúveuke ne káxau, ápe póte ôro, unákovoku mána. Ina apémaka neko puló'ina Áraum, eneponeko kohiúpoti yanekôyo, yóko'o neko pí'ati pe'u mopô, yutóxovoku ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse. ⁵ Oúkeke êxe ne káxau, ápe okovo kerúbim, enepohikone kutí koeti ánju kixo'êkinoveati ne êno úhe'ene Itukó'oviti apétiya. Kene kêvi ne kerúbim, rama'ú kíxea êxe ne káxau, óvoku épemokonoku Itukó'oviti kotúyopea pahúnevo xâne. Itea haina oránane kó'oyene uha-uhá ngíxea ngoyúhoyea koêku ra koekútihiko.

⁶ Yoko ike kousokinevo uhá koėti ra koekúti mekúke, ápe sasedótihiko urúkovati ne inúxoti kúveu uhá koeti káxe, kousókoponoti nókone itúkea ya hó'êke. ⁷ Kene ne pí'ape kúveu, enepone iháxoneti "Kúveu Koāti Yupihóvoti Sasá'iko", poéhane ne koāti payásoti ya uhá koeti sasedóti urúkova. Yoko poéha úrukova ya xoénae. Kónokomaka ómea itina hó'openo koépeu, ikó'iparaxoke Itukó'oviti, ésa'i itúyopea pahúnevo yoko pahúnevo ne po'ínuhiko xâne. ⁸ Kahá'ainovea Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti véxea yara koekúti ávoyea imíhe'akina xâne ne kutí koeti Kúveu Koāti Yupihóvoti Sasá'iko vanúkeke ya koeku ápeyeako yara pok'é'e ne inúxoti pétí, óvoku Itukó'oviti, enepone tabenáku. ⁹ Enephikone koekúti mekúke, ikó'iparaxokonoke Itukó'oviti, koáne ne hó'openo oró'okinokonoke, ésa'i itúyopea pahúnevo xâne, ápe éxokovike yara káxehiko símokune úti kó'oyene. Énomone ákoyea xunáko nekôyohiko kasása'ikoepa isóneu xâne ikó'iparaxoti Itukó'oviti koekúti kuteāti. ¹⁰ Vo'oku

aínovo kixovókuti íhae yâye yara kúveu mêum, koyúhoti koeku nikokónoti, yoko ekâti yoko kixoku koeku kipó'ikeovo koekúti ya hó'eke xâne enepo kasa-sá'ikovo. Koekútihiho kuteâti nê'e, aínovo nokonéti hókeokono tukú koeti kaxena ikó'inamakopeekono ra kixovókuti.

Poéhane ítuke Kristu ya kuruhúke motovâ kotúyoepa pahúnevo xâne

¹¹Itea simóne ne Kristu, enepone koâti payásoti ya uhá koeti sasedóti, enepone exoâti koêku ne únatinoe vípara xoko Itukó'oviti yara koeku kó'oyene. Kene ne tabenáku kixonéti, enepone ópoku Kristu éxea koeku ítuke Itukó'oviti kó'oyene, koati yupihóvotine unáko koane sasá'iko yane po'i pétí, vo'oku haina ítuke vo'u xâne. Koane hainámaka kixovókuti íhae ra kúveu mêum. ¹²Yaneko seopóne ne Jesus nonékuke Itukó'oviti, koati uséxotíne ítuke. Yoko seopâneya, hane koéneye kuteati koêku urúkova sasedóti nóvo neko Kúveu Koâti Yupihóvoti Sasá'iko. Ako ixomo kayuíxapu ítúkea kuteâti koêku ne po'ínuhiko sasedóti. Hainámaka itina váxikita yoko itina xe'exa váka ikó'iparaxo Itukó'oviti, itea koati itínane ikó'iparaxoa yaneko koitóvovi ya pahúnevo úti, porexó'oviti apéyeati ákotinemo hunókoku xoko Itukó'oviti. ¹³Itukovo motovâti sasá'ipea nóvo ne xâne nonékuke hó'e vo'oku ítúkeovo óvo'ikone itina váxikita yoko itina túru ikó'iparaxo Itukó'oviti, koane vo'ókukemaka épouxa ne oró'oeti inámatiko váka kásapu'ikeake, ¹⁴ínapoxo ne itina Kristu. Koati xunáko Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, enepone ákoti uké'eyeaku, kurí'okopeovo Itukó'oviti ne Jesus, enepo porexópo ésa'i pahúnevo úti. Yoko ako ápahuina óvaku isáyunevo nê'e. Koati yupihóvoti xunáko ne itina Jesus kasása'ikopea visóneu koane koíteovovi ya kúxoti kixoku vitúkeovo, enepone mani iyonópoviti ipihóponovokutike, koane anêkomaka xunáko poréxovi hokópea úti ne koati kaná'uti Itukó'oviti.

¹⁵Koati énomone ítúkinovo xoko Kristu usó'iyea ne inámati kixovókuti ítukeino xâne ne Itukó'oviti, motovâti itóponea iháxiupohiko Itukó'oviti neko kixínoake Vúnae, enepone koati yuhóti ápeyemo unako koépoku xâne ákotinemo uké'eyeaku. Koati motovâti kó'iyeaneye vo'oku ivókeovo Jesus kotuyópinoati pahúnevohiko. Yoko enepone pahúnévotihiko, énomone kutí'inoke mani ipihópokonoti ne xâne koeku óvea opékuke xunáko neko inúxoti kixovókuti ítukeino Itukó'oviti ne xâne nóvo.

¹⁶Noixó íxea yarâ'a. Enepo apê yutoéti koyúhoti iha xâne namukópatimo ítukevo ne xâne ivokóvoti, konókoti ivókeovo únae inúxotike motovâti ápeyea namukópeati ítukevo. ¹⁷Poéhane ivokóvone ne únae, ina motovâ kóusokeovo neko yutoéti koyúhoti iha xâne namukópeatimo ne ítukevo. Itea ya koeku ávoyea ivákapu únae, hako ákoti oxéne kóusokeovo neko yutoéti. ¹⁸Énomonemaka kónokino ápeyea ivokóvoti koane ovokóvoti itína yane inúxoti kixovókuti ítukeino Itukó'oviti ne xanéna, motovâti ikána'uxeokono. ¹⁹Yoko ikénepoke, koyúhoino Muíse ne uhá koeti xanéhiko mekúke, páhoenoa Itukó'oviti hókea, enepone heú koeti yutoxóvoti ya Ponóvoti Kixovókuti yútoe. Yane ina véyo itina xe'exa váka yoko itina váxikita, koépeu, anahíxovoti úne, ina kasahêa oukeke ne koyuhópeti yutóxovoku ne Ponóvoti Kixovókuti. Hane veínoa kásaheyea evo'i su'úso homoxóvoti ya harará'iti. Yoko ika'ákovotimaka nê'e ya kirípuhike kali káva'o nonéti iháxoneti isôpo. Haina póhutine ne koyuhópeti kásaheo, itea kásaheamaka xapákuke uhá koéti neko xanéhiko.

²⁰ Ina kôe ne Muíse: “Enepora íti, koati ikaná'uxoati ra kixovókuti ítukeinopi Itukó'oviti, enepone páhoenopinoe héki” koéne. ²¹ Kúteanemaka kixoaku Muíse kásaheyea íti kúveuke ne pétí, enepone tabenáku, óvoku Itukó'oviti, koane oukeke uhá koeti sasá'iti ko'itúkepeti kúveuke ne pétí. ²² Kalíhanini heú kó'iea koekúti sasá'ipea ya íti kuteâti koeku kó'iea ya Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse. Poéhane ya óvokeovo íti motó'ieova ítúyoepa pahunévoti.

Kristu kotuyópo pahúnevo úti yaneko ivokínovovi

²³ Enephikone koekúti kixó'êkinoveati ne koati kaná'uti kixovókuti ovotíya vanúke, konókoti ítúkeovo ya itina hó'openo, ikó'iparaxokonoke Itukó'oviti, kasása'ikopeovo, itea enepone koati kaná'uti kixovókuti ovoti vanúkeke, opósiko koekúti koati únati yane itina hó'openo. ²⁴ Vo'oku haina pétí kuteâti ítuke vo'u xâne úrukopovo ne Kristu, pétí kuteâti ne tabenáku kixó'êkinoveati ne kaná'uti óvoku Itukó'oviti vanúkeke, itea koatíke vanúke úrukopovo ne Kristu epemínoviti Itukó'oviti. ²⁵ Ákomaka káyuxapu ne Kristu poréxopea ésa'i pahunévoti. Haina kuteâti ítúkovoke ne koati payásoti sasedóti témpuluke, enepone urúkovati neko óvoku Itukó'oviti heú koeti xoénae xoko Kúveu Koâti Yupihóvoti Sasá'iko, omoti itina hó'openo, ikó'iparaxoke Itukó'oviti. ²⁶ Eneponi akoéneye ne Kristu káyuxea ítuke, mani konokoâti enó'iea kótoponeovo kotíveti ukeátine inâ apê ra kúveu mêum. Itea kó'oyene, simóne ne Kristu yara káxehiko tumúneke símeovo hunóko ra mêum, yoko poéha pího ne ítuke. Ákomo káyuxa, vo'oku koati uke'éxopinoveati xunáko ne pahunévoti yane ivókinovovi, enepo porexópovini ésa'i pahúnevo úti. ²⁷ Kene úti, uti xâne, poéha vivókovo, ínamo yuhaíkapakana úti vo'oku kixoku vitúkeovo. ²⁸ Énomonemaka koéneye ne Kristu. Poéha ivókovo motovâti kotúyopinao pahúnevo ne ákoti yumaxápu xâne yara kúveu mêum. Ákomo káyuka ítuke. Yane kayukópovotimo ne Kristu, itea hainá'ikomo kayukópinovoti kotúyoponea pahunévoti, itea koati veyopónoatinemo ne xanéhiko noiméxopati koane omopâtinehikomo xoko Itukó'oviti.

Yupihóvoneoxo unáko ne kixovókuti ítukeinovi Itukó'oviti xoko Kristu

10 ¹ Enepone Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, haina ominó'oveati neko koati únatinemo koekúti kóusexinovikene Itukó'oviti, vitópononemo káxehiko keno'ókoti, itea pohu okovóxinoveati neko koati kaná'uti koekúti. Yane ákoxo xunáko nekôyo kasása'ikopea xanéhiko omínoti Itukó'oviti ikó'iparaxoake, kuteâti páhoenoa yútoe Muíse ítúkea. Koáhati xoénae, xoénae kónokea káyuxeahiko ómea neko koekúti ikó'iparaxoke Itukó'oviti vo'oku pahúnevo. ² Eneponi hákoti konokôa káyuxeahiko, mani okotíne ómea, vo'oku mani sasa'ípotine ya pahúnevo ya póhuti pího, ákoti okonókoa káyuxea, koane ákoni ixomo inixápu ítúkeovo pahukóvoti. ³ Itea vo'ókuke neko ikó'iparaxoke Itukó'oviti ómonehiko, ene kutí'ino puyakóponovatihiko okóvo ne pahúnevo uhá koeti xoénae. ⁴ Vo'oku koati ákoti xunáko ne itina túru yoko itina váxikita kotúyoepa pahunévoti.

⁵ Énomone ápeino yuho Kristu yaneko simôa ra kúveu mêum, enepone koéti:

“Iti Itukó'oviti, haina isoéti hó'openo, ésa'i ítúyoepa pahunévoti kehá'a, koane po'ínuhiko omonéti iké'iparaxokonoke, itea peréxonu ápeyea

mûyom. ⁶ Ákomaka iká'elakexa yokóvo ne oró'oeti hó'openo oúke áta, koane po'ínuhiko omonéti iké'iparaxokonoke, ésa'i itúyopea pahunévoti. ⁷ Yane ina ngôe: Iti Itukó'oviti, usó ngóye yokovóxenu. Koati nzimínoti indúkoponea yahá'inonu kuteâti koêku ne yutoéti koyúhoti ngoêku yemó'uke yane Ponóvotike Kixovókuti yútoe Muíse” koe yúho. *Sáramu 40.6-8*

⁸ Anêko ne inúxotinovo yúho, enepone koêti: “Haina isoéti hó'openo, ésa'i itúyopea pahunévoti kehá'a, koane po'ínuhiko omonéti iké'iparaxokonoke kuteâti. Ákomaka yakáha'a yoró'okinokono hó'openo oúke áta koane po'ínuhiko omonéti iké'iparaxokonoke. Haina énomone iko'élokexo yokóvo” koêti. (Yoko énomone kôe, upánini itúkovo ainóvoti koekúti yutoxóvoti ya Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse nê'e, enepone nókone xanéhiko ikó'iparaxea Itukó'oviti mekúke.) ⁹ Ina apé'ikomaka po'i yúho ikénepoke, enepone koêti: “Iti Itukó'oviti, usó ngóye yokovóxenu. Koati nzimínoti indúkoponea yahá'inonu” koémaka. Yara yúho, iyusé kóye uké'exopeane Itukó'oviti ne inúxoti kixovókuti ítukeinoke xâne, kixoku kotúyopea pahúnevohiko, motovâti ápeyea inámati kixoku koêku. ¹⁰ Yane itúkoa Kristu ne ahá'inoa Itukó'oviti enepo namukópo ésa'i pahúnevo úti ya koxé'uke kasása'ikopeovine ya pahúnevo úti. Yoko koati úsotine ne ítuke, ako apásika káyuixea.

¹¹ Uhá koeti sasedóti xapa xâne, káxe, káxe ítúkea ne sasá'iti itukéti nókone ítúkea. Êno káyuixea ómea hó'openo koépeu, ikó'iparaxoke Itukó'oviti, upánini ákoyea xunáko nê'e kasása'ikopea pahunévoti. ¹² Kene Jesus, poéha ikó'iparaxo Itukó'oviti yaneko poréxeaku ésa'i kasása'ikopea pahúnevo úti. Yoko koati úsotine ne ítuke yanekóyo, ákone káyuixapu. Ina ivatá-kopo éxopeke Itukó'oviti xoko ivátakoku kapáyasokone Itukó'oviti, ¹³ kuxoâti símeovomo kaxena ítúkeovokumo koati payásoti nâti oúkeke ya uhá koeti, ipúyukexeakumakamo ne uhá koeti okopâti nonékuke. ¹⁴ Vo'oku yane póhuti ikó'iparaxoke Itukó'oviti, enepo porexópa Jesus ne ésa'i itúyopea pahúnevo úti, ponópa nonékuke Itukó'oviti ne uhá koeti xâne kasása'iupo, ákoti okonókoa káyuixea neko ítuke.

¹⁵ Yoko éxokoveamaka Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti kó'iyeaneye ne koekúti-hiko vo'oku hara kôe:

¹⁶ “Harâ'a ra inámati kixovókuti índukeinoamo ne xanéhiko yaneko káxehiko, kôe ne Vúnae Itukó'oviti. Imbíheatimo omíxoneke ne Ponóvoti Kixovókuti mbáhoenoahiko ítúkea, koane kutí ngxoâtimo yundoxeâti isóneuke” kôe.

¹⁷ Ina koe'ikomaka ikénepoke:

“Koáne ne pahúnevohiko yoko váhere ítuke, ákonemo puyákoponeovaku ongóvo. Yoko ákomo hunókoku kó'iyeaneye inzóneunoa” kôe ne Itukó'oviti. *Njerémiya 31.33-34*

¹⁸ Yoko koeku kotúyopeokono ne pahúnevo xâne, ákone apásika po'i íparaxokonoke Itukó'oviti, ésa'i kotúyopea pahunévoti.

Ko'ipara seópea xoko Itukó'oviti ne kutípoti Kristu

¹⁹ Itínoe mbo'ínu xoko Kristu, enepone koati sasá'iti óvoku Itukó'oviti vanúkeke, enepone kixó'ekineveake ne Kúveu Koâti Yupihóvoti Sasá'iko mekúke, ákone píka úti ponó kó'iyea utíya vo'oku óvokinovovi itina Jesus ya kuruhúke,

²⁰koane vo'ókumaka m'he'okinoveane Kristu ne inámati xêne porexó'oviti vitóponea ne apéyeati ákoti hunókoku xoko Itukó'oviti. Kixinovikeneye Jesus yaneke kavarêreokono mûyo kuruhúke, kuteâti koeku îvarereyea ne kopópoti ipovóti ipixoâti neko Kúveu Koâti Yupihóvoti Sasá'iko yane témpulu. ²¹Koati apêtine hána'iti sasedótina úti exeâti koêku ne óvoku Itukó'oviti, enepone koati payásoti ya uhá koeti po'ínuhiko sasedóti. ²²Vah'akapuikopo Itukó'oviti ya sasá'ikoke visóneu, vexoâti kó'iyeaneye vo'oku kúveova úti, vexoâti itúkeovomaka sasa'ípotine visóneu ya uhá koeti váherevoko úti, ákoinoke vímaheixa visóneuke vitúkeovo pahukóvoti, vexoâtimaka sasá'ipeane uhá koeti kixoku vitúkeovo vo'oku kasása'ikopeovi ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. ²³Hako kurí kixôa úti ne kúxoixone úti xoko Itukó'oviti, véxone kóusokeovomo, enepone apêti xoko úti vo'oku kutípea uti Kristu, enepone koyúho-nemaka úti xapa xâne. Hákomaka keno'óko visóneuke kahá'ayea úti ákoyea vakútípoa vo'oku enepo apê yuhó'inovi Itukó'oviti, koati motovâti kúveovokono kóusokeamo neko yuhó'inovi. ²⁴Vokóhiyanakoko, epó'oxo kaúkapanakaka úti motovâti ákoyea omotóvokoko vokóvo koane vitúkea únatinoe koekúti. ²⁵Hákonoe kurí kixêa he'úxinovo ítuke Itukó'oviti. Ngixínopikeneye vo'oku koati kixóvoku po'ínuhiko xâne ákoyeane ha'úxinapa. Koane kéxuna-ixakaka ikéneke Itukó'oviti, ínapoxo kó'oyene koêku neíxi ákoyeane ahíkapu kaxena aúkopovope Vúnae.

²⁶Vo'oku itukovo vexoâteoxo ne koati kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti, itea kóyeane vípihea tumúne ne váhere vítuke, yane ákone po'í ipíxa sasá'ipeane pahúnevo úti. ²⁷Poéhane kúxea uti símeovo neko koati koímaiti káxe ipíhponope Itukó'oviti, koáne ne éno kótuti yúku uke'éxotimo xanéhiko okópoti Itukó'oviti. ²⁸Yoko koêkuti xâne ákoti ituká ne páhoenoa Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse ítukea yanekôyoke, ako okóseanakono. Koépekono apê váhere ítuke koeku ápeyea pí'âti, áko'o mopo'âti xâne koyuhoâti noíxea ítúkea váhere. ²⁹Ákoikopo ínixeá kónokea yupíheovomo xunáko íkoi-toponeokono kotíveti ipihápanakana ne xâne kurikópati hókea ne Xe'exa Itukó'oviti? Énomone ne xâne kutí kixoâti ne Xe'exa Itukó'oviti koekúti ákoti aunáti. Énomonemaka ne xâne kutí kixoâti koekúti ákoti itóponone ne itina Jesus ovokóvoti kuruhúke, enepone sasá'iti veínoake Itukó'oviti ikána'uxea ne inámati kixovókuti ítukeinovi. Xâne kuteâti, koati koemóke'eati ne ítukeinovi Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, enepone ominó'oviti hána'iti seánakovi Itukó'oviti. ³⁰Yoko koati vexoâti itukoâti ne yuhôti koêti: “Undíne ipihóponoa ne xâne vaheréxoti ítuke. Undínemo itukópinoá ésa'í ne váhere ítuke” kôe. Ina koemáka: “Yuhóíkopatimo Vúnae Itukó'oviti ne xanéna vo'oku kixoku ítúkeovo koeku óvea yara kúveu mêm” kôe. ³¹Koati koímaiti, koímaiti koekúti ipíhpononeakemo xâne ne koati kaná'uti Itukó'oviti.

³²Puyákanapananoé yokóvo ne káxehiko pihôti inâ kouhápu'iko iséneu ne Kristu. Koati tiú'iti ne víkoku koane hána'iti keítaponivo kotíveti, itea ako kemúya'ika iséneu. ³³Ápe xu'ínayeaku váherexea kixékonoku nonékuke xanéhiko koane íkeitoponikono kotíveti. Ina apémaka yeópiku iséneuke kuteâti eóponehiko ne po'ínuhiko xâne kixokónotinemakaye váherexinokono kixókonoku. ³⁴Késeananoemaka ne iká'aetihiko ya kixoku kóitoponeovo kotíveti. Haina póhutine nê'e, itea ítínoemaka xâne hu'uxókono ítukevo, epó'oxo koeku kíxikononeye, kir'ókopa Itukó'oviti koane elókea yokóvo ikéneke Vúnae, yexoâti

ápeyea keúnaepinokono vanúkeke yupihóvoti unátíyeya ákotinemakamo uké-
'eyeaku. ³⁵Hákoikoponoe kurí kixêa kívivoa ne Vúnae, yanê'e, hána'itimo
némoepo káxehiko keno'ókoti vo'ókuke. ³⁶Koati konókotí ákoyea kemúya'íka
iséneu. Yanê'e, enepo keusákanenoe ne uhá koeti ahá'inopi Itukó'oviti, nemukó-
patinoemo ne kixínovike itúkinoveamo, enepone koati yuhôti ákoti aukápapu
ikéne. ³⁷Vo'oku koati kuteâti koêku ya emó'uke Itukó'oviti, enepone koêti:

“Ákonemo áxu'íkene, seópotinemo ne kuxopóneti. ³⁸Eneponexâne
ponóvoti nonénguke, enepone kuvovónuti, itopónoatimo ne inámati
apéyeati ákotine hunókoku njokóyoke. Itea enepo aukápapu ikéne,
ákomo ínínjea unáko.” kôe. *Habacuque 2.3-4*

³⁹Haina uti kuteâti ne xâne aukópovoti ikéne, enepohikone yonópoti ipi-
hóponovokutike, itea uti koati kuvóvoti Itukó'oviti koane vonópoti vanúkeke.

Koêku ne kaná'uti kúveovokono Itukó'oviti

11 ¹Eneponexâne koati kaná'uti kúveovo uti Itukó'oviti harâ'a: Véxeaxo kouso-
kinokonoamo úti ne kúxoixone úti xokóyoke, koane kutí kó'iyeya vini-
xoâtine ne ávoti naixâ úti. ²Enephikone xâne kuvóvoti Itukó'oviti mekúke,
koati énomone ínixeá Itukó'oviti unako koêku vo'oku kixoku kúveova.

³Koati vo'oku kúveovo uti Itukó'oviti, ene véxinoa itúkeovo pohúneti ya
koyuhó kixoâti Itukó'oviti, apé kó'inoke ra poké'e yoko vanúke. Enepora uhá
koeti noíxone úti, aínovo ukeâti ya koekúti ákoti vinixâ.

Xanéhiko mekúke koati kuvóvoti Itukó'oviti

⁴Koati vo'oku kúveovo Itukó'oviti ne Âmbau, kutí'inoke unatíneoxo ikó'ipa-
raxoke Itukó'oviti yane ikó'iparaxoke Itukó'oviti ne Káim. Epó'oxo énomone
iyúseino itúkeovo koati ponóvoti ne Âmbau, vo'oku ínixoá Itukó'oviti unáko
neko ikó'iparaxoake. Yoko anéyeiko kutí'iyeya yuhókoviti ne Âmbau vo'ókuke
nê'e, upánini mekú'iyeeane ivókovo.

⁵Koatímaka vo'oku kúveovo Itukó'oviti neko Enóki mekúke, herú kixópi-
noake Itukó'oviti ne mýo omópea ya vanúkeke ya ákotike ivakápu. Ukeátine
yanekôyo, ákone noixópati vo'oku itúkeovo Itukó'oviti omopâ. Yoko tumúneke
omópea Itukó'oviti vanúkeke, heú koe exoâti itúkeovo iko'élokexoti okovo Itu-
kó'oviti ne kixoku itúkeovo Enóki.

⁶Yoko enepo hákoti kuvovâ'axo úti ne Itukó'oviti, ako oxéne vikó'elokexea
okóvo. Vo'oku koêkuti xâne ahi'ókovoti Itukó'oviti, konokoâti kutípea ápe-
yeaxo nê'e, koane yumópeamo Itukó'oviti ne uhá koeti xâne oposíkoati.

⁷Koatímaka vo'oku kúveovo Itukó'oviti itúkinoake Nôe neko hána'iti vatéke
mekúke, kutí'inoke itóvoti ne uhá koeti óvokune. Koati itukoâti neko yuhó'i-
noa Itukó'oviti yaneko etó'okoane Vúnae koékumo ne koekúti keno'ókoti, ávoti
noixoâti. Epó'oxo vo'ókumaka kúveovo Itukó'oviti, énomone kouhapu'ikinoa
Nôe ne po'ínuhiko xâne ovâti ra kúveu mêum yanekôyo, motókeyea ipíhopo-
neokono, koane énomonemaka kutí'inoke inixoâti Itukó'oviti itúkeovo ponóvoti
ne Nôe nonékuke, kuteâti koeku ínixeokono ne xâne koati kuvóvoti Itukó'oviti.

Teyonéti xâne mekúke, turi jûdeuhiko kuvóvoti Itukó'oviti

⁸Koati vo'oku kúveovo Itukó'oviti ne Âbraum, ene kousokinóa Itukó'oviti
neko yuhó'inoa yaneko ihaxíkoa, pahukoâti yónea xoko poké'e kixínoake

poréxeamo. Yane pihóne ne Âbraum upánini ako éxa iyónoakumo Itukó'oviti. ⁹ Koati vo'oku kúveovo Itukó'oviti ne Âbraum, ene ítinoa ne kixóvoku ixómoyea yónokexo yaneko poké'e kixínoake Itukó'oviti poréxeamo. Kali pétí itukéti ya kopópoti ipovóti itúko pêno, enepone tenda kixonéti, koeku ixómoyea ípoixovo yaneko poké'e. Yoko kutí kôe poké'exa po'ínuhiko xâne óvo ákoti itukapu koati poké'exa. Kúteanemaka koêku neko Izáki yoko Njáko mekúke, po'ínnumaka ko'ipârati neko poké'e, kixínoake Itukó'oviti poréxeahikomo. ¹⁰ Kó'inokeneye, vo'oku koati kutipoâtihiho itóponeamo ne pitivóko, tiú'iti poéheve ákotinemo uké'eyeaku, koéxepoe Itukó'oviti, enepone itukoâtimaka isóneu kixókumo koêku neko pitivóko.

¹¹ Koati vo'oku kúveovo Itukó'oviti ne Sâra mekúke, ene poréxinoa Itukó'oviti koxé'exayea, upánini yupíheovone hóvenoxea. Koáhati kutipoâti Sâra motó'iyeeva kúveovokono ne Itukó'oviti, enepone koyuhó'inoati koxé'exayeamo. ¹² Énomonemaka itúkinovo xoko póhuti hóyeno, xâne kutí koeti ivokóvotine vo'oku yékotivoko, úkea ne ákoti yumaxápu xâne, amósenopono. Yoko enepohikone ákoti yumaxápu amósenopono, hane koéneye kuteâti koeku ákoti yumáxapu êno hékere vanúkeke, kuteâtimaka ne êno kálihunoe íyeu haríri ákoti itoâti kayúmakexea ya xe'o mar.

¹³ Uhá koetíhiko neko xâne, áinovo kuvóvoti Itukó'oviti tukú koeti ivokóvonehiko, ávoti naixâ kousokeovo uhá koêti neko yuhó'inoa Itukó'oviti itúkinoamo. Itea kutí koe koati noixoâtihiho ákotike malíka, koane elókeyea okóvo vo'oku éxea kousokeovomo, koane koyúhoyea itúkeovohiko kutí koeti xâne yonóheoti ákoti óvoku yara kúveu mêum. ¹⁴ Yoko uhá koeti xâne koetíneye yúho, koati exókovoti opósikea yonópoku ya vanúke. ¹⁵ Eneponi puyakápanapu okóvo úkeakuhiko, eneponi akahá'a káyukopeova, mani motovâti káyukopeova. ¹⁶ Itea ya koêkuni kó'iyeaneye, inamá'axo koxunákovohiko itóponea ne koati unátiyeaku poké'exa, enepone ovoti vanúkeke. Énomone úhepeinoa isóneu Itukó'oviti íhaxeokono Únae. Koáhati énomonemaka kousókopinoahiko pitivóko, yonópokumo vanúkeke.

¹⁷ Koati vo'oku kúveovo Itukó'oviti neko Âbraum yaneko hixópeaku Itukó'oviti, usó kóyeinoke Âbraum koépekea Izáki, enepone xe'éxa ákoti po'ínu, itúkoti ikó'iparaxoke Itukó'oviti mekúke. Yoko enepone xe'exa Âbraum, énomone ne kixínoake Itukó'oviti itúkeovomo úkeaku ákoti yumaxápu amósenopono Âbraum. ¹⁸ Koati énomone kíxo ne Itukó'oviti yanekôyoke, enepo kôe: "Izáki itukóvomo úkeaku yamósenopono" kôe. ¹⁹ Koati kutipoâti Âbraum ápeyea xunako Itukó'oviti káyukopinoa omíxone ne xe'éxa ukópea xapa ivokóvoti. Yoko kutí koéneocho koati kayukópinovati Itukó'oviti omíxone neko xe'éxa yanekôyo hixopókono ne Âbraum.

²⁰ Koánemaka Izáki, koati vo'oku kúveovo Itukó'oviti, énomone épemino unako koêkumo Njáko yoko Ezâu xoko Itukó'oviti, épemoti koekútihiko kousokeovokomo káxehiko keno'ókoti.

²¹ Koatímaka vo'oku kúveovo Itukó'oviti ápeinoke épemone Njáko xoko Itukó'oviti yaneko ye'éxovone ivókovo. Épemino unako koêku neko pi'âti ámori xoko Yúse, enepone xe'a, koane iháyu'íkea Itukó'oviti koeku namú'okeova ne puló'ina.

²² Eneponeko Yúse, yaneko ye'éxovone ivókovo, koati vo'ókumaka kúveovo Itukó'oviti koyúhoyea ipúhikopeahikomo Ejítu neko iyénoxapa,

enepohikone izaraelíta. Koane ápe ixíko'okoake neko iyénoxapa vo'oku ôpe ivakápune, pahukoâtihiko omópinoá ipuhíkapeanehiko Ejítu.

Koeku Muíse

²³Eneponeko Muíse, iná ipuhíko, koati vo'oku kúveovo Itukó'oviti ne há'a yoko êno hé'oninoakehiko neko xe'éxa ya kúveu mopo'âti kohê, vo'oku noíxea itúkeovo exóketi ne xe'éxa, koane ako pika yuho nâti koyúhoti kónokea koépekekekono uhá koeti hóyeno kalivôno yanekôyoke.

²⁴Koati vo'oku kúveovo Itukó'oviti neko Muíse ákoinoke akáha'a íhaxeo-kono xé'a ihine Farão, nâti mekúke, yaneko paya'íne Muíse. ²⁵Unatí'inoane íkoitoponeokono kotíveti xapákuke xanena Itukó'oviti, yane ikó'elokexopea okóvo ya kixovókuti ákoti oríko uké'eyea yara kúveu mêum, kixovókuti áko-timaka aunáti nonékuke Itukó'oviti. ²⁶Koati inixoâti Muíse itúkeovo unatí-neoxo púveokono vo'oku Kristu, yaneko ápeinoá uhá koeti únatinoe koekúti apêti ya Ejítu. Koáhati pono-ponó kixinoâti úke ne námoepomo xoko Itukó'oviti. Énomone ixomo yónoheixo isóneu.

²⁷Koati vo'oku kúveovo Itukó'oviti ne Muíse ipúhikopinoke Ejítu. Énomonemaka ákoino pika yaneko imaíkinova nâti. Ákomaka kamúya'íka isóneu. Kutí kôe koati iníxoti Itukó'oviti upánini ako inixoâti. ²⁸Koati vo'oku kúveovo Itukó'oviti ne Muíse ikóyuixinoake neko inúxoti Páskoa. Énomonemaka pahúkinoá homóxeovo ya íti ne páhapetea óvoku ne xanéhiko, maka hákone kixókonoku ne xuvé'eti xe'exa izaraelíta vekôa ánju, páhœe Itukó'oviti koépekexea xuvé'eti xe'exáti.

²⁹Koati vo'oku kúveovo Itukó'oviti neko evo izaraelíta tarú'uxinoahiko ne mar, enepone iháxoneti Hararáno'evoti. Kutí kíxoahiko vekoti movó'itike poké'e. Itea yaneko mani taru'úxoanehikomaka íhae Ejítu hopenó'ixoahiko ne izaraelíta, heú koéhiko yúpúriqueovo.

Koeku izaraelítahiko ya poké'exa Kanâm

³⁰Koati vo'oku kúveovo Itukó'oviti ne izaraelítahiko itínoake íkorohikea neko êno tiú'iti ipixoâti xê'o neko pítivokona Njeríko, ikénepoke ayákukuyeahiko ya kúveu seti koeti káxe. ³¹Enepone Râbe, mohíti sêno inúxotike, itea vo'oku kúveovo Itukó'oviti yanekôyoke, ene ákoino aká'anepoa ne po'ínuhiko xâne ipupá'ixoti íhae neko pítivóko, enepohikone ákoti itukâ ne ahá'inoa Itukó'oviti. Kó'inokeneye, vo'oku hé'oneahiko Râbe óvokuke neko pi'âti hóyeno komomóponoti pítivokona.

³²Ná'ikopo ngíxoaye ngoyúhoyeako koeku po'ínuhiko xâne kuteâti? Mani ákoti omotóva ngaxéna ongoyúhoavo koêku neko evo Jidiaum, Mbaráki, Sânsaum, Njéfite, Ndávi, Samúe yoko porófetahiko koyúhoti emo'u Itukó'oviti xapa xâne mekúke. ³³Vo'oku kúveovohiko Itukó'oviti, ápe itoti anáne, natina xâne íhae po'i poké'e, koane uhá koeti húndaruna. Kene po'ínuhiko, vo'oku kúveovo Itukó'oviti, koati hána'iti pónea kixoku itúkeovo. Kene po'ínuhiko, noíxoá kóusokeovo neko kixínoake Itukó'oviti, enepone koati yuhóti, yuhó'inoa itúkeamo. Kene po'ínuhiko, vo'oku kúveovo Itukó'oviti, ako kíxoaku líyaum. Koati exexó kixeâti páho ne Itukó'oviti. ³⁴Kene po'ínuhiko, kutí kíxoá ákoti xunáko otúko ne koati kótuti, kótuti yúku. Kene po'ínuhiko, íteova ne mani koépekekono ya hána'iti pirítau. Kene po'ínuhiko, upánini ako xunáko

itea itúkópovone koati xúnati. Kene po'ínuhiko, koati koxuná'ixovoti xapa isu-kókoti itínoakemaka íkoho'íxea ne húndaruhiko íhae po'i pok'é'e. ³⁵ Ápemaka senóhiko koexépukopinokonoti iyéno ivokóvotine.

Kene po'ínuhiko kuvóvoti Itukó'oviti, koati yupihóvoti kixókonoku íkoi-toponeokono kotíveti. Mani motovâti íteova ne tiveko kixókonoku eneponi aukápapu ikéne, kurikópoti hókea Itukó'oviti, itea ako kaha'á íxa vo'oku unatí'inoane itóponea ne apéyeati ákoti hunókoku xoko Itukó'oviti, yane íteova ne íkoi-toponeokono kotíveti yara kúveu mēum koeku kónokea évokopea ovópoku xoko Itukó'oviti vo'ókuke. ³⁶ Kene po'ínuhiko, enómaka kixókonoku komóhiyeokono koane yehépoke'exeokono. Ápemaka po'ínuhiko kurikókonoti ika'ákovokutike ika'ákokonoti ya korénde. ³⁷ Kene po'ínuhiko, koépekokono hepókókonoti ya mopô. Koane po'ínuhiko, honó'ekokono ya ehehékopeti koépekeokono. Ápemaka koépeuti ya hána'iti piríttau. Ina apémaka kohó'itihiko, ko'ipóvoti mótoki su'úso yoko mótoki vaxíkita. Koati xâne ákotine apeínoati, íkoi-toponokonomaka kotíveti, koane váherexinokono ítuke. ³⁸ Ápe pihohí koetíne ya mēum ákoti apêti, itúkoti óvoku xapa mopô, áko'o xapa úhoroxeaku mopô, áko'o itukovo ya uhoróku pok'é'eke. Ainóvotihiko xâne yupihóvoti itípanevo, ákoti omotókea óvoheíxea xapákuke po'ínuhiko xâne kúrivokoevo yara kúveu mēum, enepone vaheréxoti kixoku ítúkeovo.

³⁹ Uhá koetihiko nekôyo, áínovo koati ihayú'íuti vo'oku kúveovo Itukó'oviti, itea kóyeane ákoyea naíxahiko ukékuke kóúsokeovo neko koati yuhôti yuho Itukó'oviti mekúke. ⁴⁰ Vo'oku ápe isóneunovi Itukó'oviti koati únatiya. Énomone ne kaha'iné kixópeokoko úti vitóponeamo unako koépoku úti xokóyoke.

Exókovi Jesus kixoku tará'uxea úti tiú'iti koekúti

12 ¹ Koeku enó'íyeya inúxotihiko kuvóvoti Itukó'oviti ya utíke, enepone kutí koeti yakuku-yakukú kixó'oviti, exókoviti kónokea kutípea uti Itukó'oviti, yusikóneikopo kuríkoepa úti ne uhá koeti itopó'oviti, koáne ne pahunévoti ú'uso koyêti xoko úti, koeku kóxuna'ixeovo úti ikéneke Itukó'oviti, ákotimaka kamuyá'ika uti visóneu kuteâti kixoku ítúkeovo ne ehakóvoti póhutine tumúne yuúxovo, kahá'ati símea xoko koati áha itóponea. ² Vákoeneye, koeku ákoyea kuríkea vúke ne Jesus, enepone mihe'ókinoviti oxéne kúveova úti, enepone kousókopinoveatimakamo ne kuvínovake úti. Koati énomone koxuná'ixovo vékea ne éno kotíveti kixókonoku kuruhúke yanekóyoke, vo'oku éxea enó'íyeamo elókeko okóvo ikénepoke, ákoinokemaka ítúkoake neko éno hána'iti kóteyokeokono ya kuruhúke. Yoko kó'oyene, vatá kóyepone éxopeke ivátakoku Itukó'oviti natíxea, óvoku koati hána'iti ihayú'íuti.

Vo'oku sayá'ikeovi Vúnae iyúseyea vitúkeovo koati xe'éxapone

³ Itíkinapihi iséneu koêku ne Jesus, koáne ne kixoku ítea ne éno hána'iti kotíveti kíxoaku váherehiko xâne puvâti, maka hákone kemuyá'iko iséneu, epó'oxo hákonemaka keyukópovo ikíni. ⁴ Vo'oku ya koeku kóxuna'ixivoxo yokópi ne váhere kixovókuti, kóyeane ávoyea yupíhapu kixékonoku kuteâti kixókonoku Jesus ovokóvo itína kuruhúke. ⁵ Inótovanemea yokóvo ne yuhó-'inopinoe Itukó'oviti, íxíko'okopikenoe enepo iháxopinoe xe'éxa. Énomone ne koêti:

“Nje'exá, ivévaka enepo saya'íkapi Yúnae Itukó'oviti. Hako kemuyá'iko iséneu enepo exákapi pehúnevo, kaha'aínopiti ponópeovo kixeku itíkivo. ⁶Vo'oku sayá'ikoa Itukó'oviti ne xâne ákoti omotóva okóvo, epó'oxo ísimo tiú'iti koekúti xoko póhutihiko koati kaná'uti xe'exapone apê váhere ítuke, kaha'aínopiti ponópea ítuke” kôe. *Provérbios 3.11-12*

⁷Ixapíneye Itukó'oviti, hako imaikovó kê. Sikovó yákoee enepo exákapi nêkone kê'iyi, kuteâti koeku kíxoaku há'a ne kalívonona pahukóvo. Vo'oku koeku kíxeopíneye ne Itukó'oviti, koati exókopiti itíkivo koati kaná'uti xe'exaxapa. Ápeikopomea kalivóno ákoti kíxoaku há'a enepo pahukóvo? ⁸Enepo hákoti kixopíneye ne Itukó'oviti áva pehúkivoku, kuteâti kíxoaku ne uhá koeti po'ínuhiko xe'exaxapa, hainá'ikopo iti koati xe'éxa. Iti kutí koeti apehí kôeti ákoti exeâti há'a. ⁹Po'i koêku, enepo saya'íkovi ne ha'a úti yâye yara poké'e enepo pahukóvo úti, téyoa úti. Ínapoxo ne Ha'a úti íhae vanúke, yupihóvoneoxo motókeyea téyea úti enepo saya'íkavi. Yanê'e, ínamo vitapána ne apéyeati ákotinemo hunókoku xokóyoke. ¹⁰Enepohikora ha'a úti yâye yara poké'e, ako á'eno xoénae ixómoyea ápe veínovike sayá'ikeovi enepo apê pahúnevo úti, exókoviti nókone kó'iyea úti. Yoko enepone kixoku sayá'ikeovi, koati kuteâti ínixone unátiyeya. Itea enepo apê tiú'iti koekúti évekovicu ne Itukó'oviti, koati exókoviti nókone kó'iyea úti. Kixínovikeneye, koati kaha'aínoviti unátiyeya koeku úti motovâti vitúkeovo sasá'iti kuteâti-maka koeku itúkeovo sasá'iti ne Itukó'oviti. ¹¹Enepe uhá koeti tiú'iti koekúti évekovicu, ako aúhepeinoviti enepo vekôa úti. Omínovi ikáxu'iyea vokóvo. Itea ikénepoke, koati únati pôreu xoko xâne taru'úxoati ne évekokonoku. Hane pôreu, úhepeko isóneu koane ponópeovo kixoku itúkeovo.

¹²Kéxuna'ixapuikopo, hákonoe kutí kê xâne ákoti xunáko, kuteâti xâne muyaké koeti vó'u yoko pýyu. ¹³Yapásikapa péni kixeku itíkivo, motovâti keúnakino po'ínuhiko xâne koati sasá'iti xêne vékoku, ákoti maturúpu'itiya, maka hákone itavókea kaná'uti xêne ne xâne kutí koeti otovýkoti xepákukene, itea áxunaponehiko ikéneke Vúnae.

Konókoti kóhiyanayea kixoku vitúkeovo

¹⁴Yapási'ixa úhepeinokoko iséneu xapa uhá koeti xâne, motovâti ákoyea yakápakaka. Itíkapumaka sasá'iti. Vo'oku xâne ákoti akoéneye, ákomo yanapa xoko Itukó'oviti. ¹⁵Yokóhiyanavonoe, maka hákone ahikúxeovati ne seánakoa Itukó'oviti. Hako yunakôa iséneuke ne íme'ixivo mará'ínamo kaésayu'ixapi, kaésayu'ixamakamo ákoti yumaxápu po'ínuhiko xâne, kuteâti koeku poéheve koati váhere úhiti opékuke poké'e ihonópoti koane yupihóvoti ukóponea. ¹⁶Hákomaka itikóvo xâne ákoti saya'íkapeapa ne úhepune múyo vo'oku ixómoyea kaha'a sêno. Koane hákomaka itikóvo xâne ákoti teyâ ne sasá'iti kixovókuti ítuke Itukó'oviti, kuteâti koeku Ezâu. Vo'oku enepone mani sasá'iti íparaxeokonoe ukeâti itúkeovo xuvé'ti xe'exa há'a, esa'í kíxoa nikokónoti. ¹⁷Yoko yéxoa koeku ikénepoke. Opósikopaikoni ikó'iparaxea, itea ákone itúkinakana ne épemone. Koati ákotine oxéne ípokea neko ítuke. Yoko upánini enó'iyea írihikeovo ho'óuke, kóyeane ákoyea íta neko áha.

Pó'iti koêku ne kixovókuti ítukeinoake Itukó'oviti ne xâne mekúke koane kó'oyene

¹⁸Enepora símekunenoe kó'oyene, ako akútea símoku xanena Itukó'oviti mekúke simohíko ya Sinâi, xokóyoke neko hána'iti mopô. Yoko enepone

Sinâi, koati íhaene yâye yara kúveu mêum, koekúti motovâti sipókeokono, óvokumaka koati kótuti yúku, koane êno hahákuti, koane kuteâti koati ínati hahá'i kuríhoe yoko xúnati ihunóvoti. ¹⁹Koati inú'ixokumaka torombéta yoko emo'útihiho omínoti xanéhiko kamoâti hána'iti píkea, kutí'inoke epémotihiko ókea neko koyúhoti. ²⁰Koáhati ákotihiko itâ neko kámonehiko, enepone ixikó'okoati, koêti: "Muhíkovamo itukapu hó'openo pihô xokóyoke ne hána'iti mopô, konókotimo hepókeokono ya mopô imókonemo ivakápu" koêti. ²¹Eneponoko noíxone xanéhiko, koati koímaiti. Muhíkova neko Muíse, píkoa koane kó'iyea: "Njonóno'okone, koati yupihóvati mbíkea" kôe.

²²Itea koati pó'iti símekunoe kó'oyene. Ênomone ne hána'iti mopô iháxoneti Síyaum, enepone pítivokona ne koati kaná'uti Itukó'oviti. Ênomonemaka neko pitivóti iháxoneti Njeruzálem ovoti vanúkeke, óvoku ákoti yumaxápu ánjuhiko ákoti itoâti kayúmakexea. ²³Enepone símekune kó'oyene, koati xoko ho'úxopovoku ne elóketihiko okóvo xe'éxaxapa Itukó'oviti, ko'ipâratihiko kou-naepinoa Há'a, enepohikone apêtimaka íha yutoxóvotine vanúkeke. Enepone símekune kó'oyene, koatímaka xoko Itukó'oviti, enepone yúhoikopovokumo uhá koeti xâne, yoko xoko xanéhiko ponóvoti kixoku itúkeovo pihópotine vanúkeke, enepohikone ákotine pahúnevo nonékuke Itukó'oviti. ²⁴Enepone símekunenoe kó'oyene, koatímaka xoko Jesus, enepone kousókinoveati ne inámati kixovókuti itukeinovike Itukó'oviti, kousókinoveati yaneko óvokeovoku itína, enepo kutí kixokóno itina koépeuti hó'openo kásahiu sasedóti mekúke. Yoko enepone óvokeovo itina Jesus, koati koyúhoti koekúti yupihóvoti unátiyea yane itina Âmbau ovokóvo mekúke.

²⁵Neíxapunoe, hako mokerexó keinôa ra koyúhoti kó'oyene. Vo'oku enepohikoneko xâne mekúke, ako íteapa ne ipíhoponeokonoke yaneko imókerexovahiko ne ovuxe Itukó'oviti íhae yâye yara kúveu mêum koyuhó'inoati emo'u Itukó'oviti. Ná'ikopomo kíxoaye ákoyea vipíhapanakana enepomo vimákerexeapa ne emó'u kó'oyene, koeku itúkeovo íhae vanúke koyuhó'inoavea? ²⁶Enepone koyúhoti yanekóyoke, koyúyo poké'e enepo koyuhóne. Itea kó'oyene, hara koêti ne koati yuhôti, yuhó'novi ákotimo aukápapu ikéne: "Poéhaikomo ngoyúyoa ne poké'e. Koane hainamo póhutine ne poké'e ngoyúyo, itea ngoyuyoâtimakamo ne vanúke" kôe. ²⁷Enepone yúho "poéhaikomo ngoyúyoa" koêti, kixo'êkoti uké'exeokonono ne koekúti motovâti koyúyoyeokono, enepone uhá koeti koekúti ítuke vo'u Itukó'oviti yara kúveu mêum, maka itúkapune koekúti ákoti omotóva koyúyoyeokono apé'iko ákotinemo hunókoku.

²⁸Koeku ákoyeamo aúke'e ne natíxoku Itukó'oviti vonópoku, víkara'ixapui-kopo, koane viháyu'íka Itukó'oviti kuteâti motókeyea iháyu'íkeokono, koane téya úti, vexoâti itúkeovo ákoti omotóvo komóhiyeokono. ²⁹Vo'oku enepone Itukó'oviti, kuvóvone úti, kutí koe koati kótuti, kótuti yúku uke'éxoti oró'oe.

Nókone kó'iyea úti xapákuke po'ínu úti

13 ¹Enepone ákoyea omótovokoko yokóvo vo'oku itíkivonoe kopo'ínu kokoti ikéneke Kristu, konókoti ákoyea hunókoku. ²Konókotimaka usó kéyeyi kêtarakí koêkuti xâne simópiti, vo'oku ápehiko katarákoti simoâti yanekôyo ákoti exâ itúkeovo ánju íhae vanúke, enepone ovuxe Itukó'oviti, ne simôa. ³Puyákapamaka yokóvo ne ovoti ika'ákovokutike, yeopâti kuteâti

eóponehiko, kutí'iyea itínoemaka kaha'ínea ika'ákovokutike. Kúteanemaka ne vaheréxoti ítukeinokono, ikétivexamaka iséneuke ne kixókonoku, yeopâti kuteâti eópone, kutí'iyea koati itínoemaka kixókónoneye.

⁴ Konokoâti heú kó'iyea xâne éxea ítúkeovo koati sasá'iti koekúti, moto-keâtimaka téyeokono ne kóyenoyeokoko xâne. Ako yusíka aúpu'ikeokoko ne komuxónekokoti, enepone hóyeno yoko yéno, vo'oku ipihóponoatimo Itukó'oviti ne aupú'ikoti múxone kapíneti po'i xâne. Kúteanemaka kixókónoku ne ákoti múxone ákoti saya'íkapeapa ne úhepune mýyo.

⁵ Hákonoe ixomo ipupákinóa iséneu kehá'ayi enó'iyea ne títetina. Koêkuti kali apeínopiti, áuhepene iséneunoa, vo'oku hara kôe ne Itukó'oviti:

“Ákomo kalíhuina ánjikuxeovopi. Ákomo kurí ngíxeopiku” kôe.

Deuteronomio 31.6

⁶ Yoko vo'oku véxea kaná'uyexo ne yúho, énomone kutí'ino motovâti kó'iyea úti:

“Koati Itukó'oviti huvo'óxonu. Ákoikopomo mbífkone.

Ákoikopo oxéne koésayu'ixeonu xâne” koeti úti.

Sáramu 118.6

Nókone kó'iyea úti nonékuke Itukó'oviti

⁷ Puyákanapanaoe yokóvo ne inuxínopitinoe, enepohikone koyuhó'inopeati ne emo'u Itukó'oviti. Itíkina iséneu ítonehiko ítúkea koeku óvea yara kúveu mêum, epó'oxo héka ne kixoku kúveovohiko Itukó'oviti. ⁸ Enepone Jesus Kristu, ako ípakapu. Kuteâti kixóvoku yanekôyoke, kúteakone kó'oyene koánemakamo káxehiko keno'ókoti. ⁹ Hákonoe itevóko héki Kristu vo'ókuke ne ákoti tópi kó'iyevoku ihíkauvoti ákoti itukápa ne koati kaná'uti hó'e úti. Itea hara unatí, kóxuna'ixea uti visóneu ya seánakovike Itukó'oviti, kene haináya ihíkauvoti koyúhoti koeku nikokónoti, enepone motovâti níkeokono, koáne ne ákoti omotóva níkeokono. Vo'oku enepone'e, koati ákoti itópoinoke xâne yuixóvati.

¹⁰ Kuteâti ápeyea áta mekúke, imókonoku ikó'iparaxokonoke Itukó'oviti, motovâti itúyopea pahunévoti, ápemaka kuteâti ne áta hó'eke úti kó'oyene. Énomone neko óvokeovo itina Jesus. Yoko enepohikone yuhó'ixootiko ne áta ya témpulu, koeku ítúkeovo énomone yuúxovoiko, ako yusíka ítúkeovo ovâti ne áta hó'eke úti úkea unako koêku ikéneke Itukó'oviti. ¹¹ Epó'oxo enepohikone itina koépeuti hó'openo ikó'iparaxokonoke Itukó'oviti motovâti itúyopea pahunévoti nóvo, óma koati payásoti ya uhá koeti sasedóti kúveuke ne Kúveu Koâti Yupihóvoti Sasá'iko. Itea koxé'u neko hó'openo, oró'okokono meúkeke yane ípuxovoku xanéhiko. ¹² Énomonemaka ítúkinovo meúkeke yane pitivóko koítoponovo kotíveti ne Jesus ya kuruhúke, motovâti kasása'íkoea xanéhiko ya pahúnevo ya koeku óvokeovo itína. ¹³ Yusikóneikopo vahí'okoponeovo Jesus kutí'iyea vipuhíkeati ne pitivóko ípuxovoku viyéno, koane usó vákoyemaka koémoke'eyeokono úti kuteâti Vúnae Jesus. ¹⁴ Vo'oku enepoyara kúveu mêum, ako pitivóko ákotimo hunókoku vóveaya. Itea koati pitivóko vitópononeikomo káxehiko keno'ókoti kúxo úti. ¹⁵ Yusikóneikopo ítúkeovo vo'oku ítukeinoví Jesus ákoyea vâka viháyú'ikea Itukó'oviti. Itúkapu énomone itukóvo vikó'iparaxoke Itukó'oviti, enepone viháyú'ikea. Énomone ne eho paho úti, uti koyúhoti nonékuke po'ínuhiko xâne ítúkea Kristu Únae. ¹⁶ Hako inotóva yokóvo ne itíki únati yoko hivó'oxikoko, vo'oku énomone itukóvo vikó'iparaxoke Itukó'oviti koati iko'élókexeati okóvo.

¹⁷Itika yuhó'inopi ne inuxínopitinoe ikéneke Vúnae. Hákonoe kepayásokinova, vo'oku koati kaha'aínopitinoe unako kêku ikéneke Vúnae. Yoko éxoahikomaka kónokea yumópeamo Itukó'oviti vo'oku kixoku itúkea ítuke Itukó'oviti. Enepo yakutípoa ákoti kepayásakinapa, motovâtimo ítúkeahiko ítuke Itukó'oviti xepákuke ya elókekoke okóvo hainá'iyemo ya ikáxu'iyeeke okóvo. Vo'oku itukâhiko ya ikáxuneke okóvo, ákomo itópoinopikenoe.

¹⁸Itíkinavi orásaum. Koati vexoâti sásasa kóyeyea visóneu ákoti vitukáheapu, ûndi yoko nza'ínehiko, kaha'âti ûti pónea kixoku vitúkeovo ya uhá koeti koekúti. ¹⁹Koati ngaha'aínopitinoe hivó'oxinu ya orásaum, motovâti okó'ikoneyea aúngopovo xepákuke.

Epémoti Itukó'oviti ya orásaum

²⁰Kó'oyene, émbeminopinoe Itukó'oviti, enepone úkeaku hána'iti úhepeko isoneûti, enepone koexépukopotimaka Vúnae Jesus ukópea xapa ivokóvoti. Yoko koati Payásoti Koyonó'oviti ikéneke Itukó'oviti ne Jesus, katarákoviti kuteâti kíxoaku koyónoti su'ûso ne óyonone. Énomone ítúko, koeku óvokeovo ítína kuruhúke, ésa'i ne inámati kixovókuti ákotinemo hunókoku, ítukeinoviti Itukó'oviti. ²¹Koati embémoti Itukó'oviti kóusokinopinoe koêkuti konokóvoti motovâti ítíki uhá koeti kó'iyevoku únati itukéti ahá'inopi. Émbemoamaka kóusokeamo ya xikóyokenoe ne ínixone unátiyea ya xoko Jesus Kristu, enepone motokeâti ákoyea hunókoku iháyu'ikeokono. Ákoeneyeoxo.

²²Itínoe mbo'ínu xoko Jesus, koati embemópitinoe ákoyea ímexapa yíhoiki ra yúndoenopi yara koyuhópeti, vo'oku haina koati úmoteoxo. ²³Éndo'okopinoe ipúhikopeane ika'ákovokutike ne Timóti, po'inu ûti xoko Vúnae. Enepo aka'íkaneye seápa, njaneâtimo enepo mbíha nóinjonoponeopinoe. ²⁴Yíhaikina ne inuxínopiti ikéneke Vúnae, koánemaka ne uhá koeti po'ínuhiko kasá-sa'iupo Itukó'oviti. Yúhoikopinomaka ne fhae Ítalea, enepohikone po'inu ûti xoko Jesus. ²⁵Itúkapu hána'ítike seánakopi Itukó'oviti yóvoheixo, uhá ketínoe.

Hunókokune.

YÚTOE TEÂKU

Enepone Teâku yutoxoâti ra koyuhópeti, koati po'ínu Vúnae Jesus xoko êno kuteâti koeku noíxone úti xoko Márku 6.3. Kene ya Átu 21.18 noíxoa úti itúkeovo Teâku inuxínoa ne itukéti imokóvokutike ya Njeruzálem. Hane pahúkino yútoe xapákuke xanena Itukó'oviti ákotine tôpi óvohikoku ya po'ihiko poké'e itóhineheoku vo'oku íkoitoponeokonohiko kotíveti.

Éxokoa Teâku neko xanena Itukó'oviti ákoyea itópoinoke xâne koyúhoyea kúveovohiko Itukó'oviti enepomo hákoti iyusêo itúkeovo koati kuvovâti yane kixoku itúkeovo, vo'oku mani kuteâti koeku muyôti uké'etine omíxone ákotine ehevákapu. Enepone xâne ikaná'uxoati ne kúveovo Jesus, iyúseo xoko kixoku itúkeovo, vo'oku ako íríkaka ne pi'âti, enepone kúveovo Itukó'oviti ne xâne, koáne ne ápeyea únati ítuke vo'oku kúveova.

1 ¹Yundóxinopinoe, undi Teâku, undi ovoxe Itukó'oviti yoko Vúnae Jesus Kristu. Mbahúkinopeano ra koyuhópeti, ítínoe iyénonjapa júdeu itohí-neheotine ya po'íkehiko poké'e.

Únati omínovike ne kotíveti koekúti vitoâne tarú'uxea úti

²Ítínoe mbo'ínu xoko Vúnae, aélokenoe yokóvo enepo vikanôe ákoti tôpi kó'íyeovoku kotíveti koekúti, ³yexoâti ne pôreupo hixepókono kívivoxo Vúnae, vo'oku iteáne terú'uxi uhá koêti, ítínemo itukóvo xâne ákoti kamuyá'ika isóneu, koane ákotimaka aukápapu ikéne ya hókea Vúnae. ⁴Enepone ákoyea kemúya'ika iséneu, koane ákoyea yaúkapapu ikíni, síkeanemaka ápeyea pôreupo xikóyokenoe. Yane koati yúsotinemo ikéneke Vúnae. Ítínoe-makamo koati ponóvoti, ákoti konokínovopiti ikéneke Vúnae.

Kíxoaku úti vépemea ne Itukó'oviti isoneúti ukeâti ya xokóyoke

⁵Enepo áva xâne xepákukenoe konókoti isoneúti, yusikóne épemea xoko Itukó'oviti, yoko porexoâtimo vo'oku usó kóye Itukó'oviti poréxea koêkuti epemoâti ákoti akamá'ayea, ákotimaka kateyákavi. ⁶Itea enepone epemoâti, konokoâti kutípeaxo yumópeamo Itukó'oviti. Ako yúsíka “Yumopónutipe-rameamo?” kó'íyea isóneu. Vo'oku enepone xâne koetíneye isóneu, kutí kôe úne ya mar ixómoti ovoxókovo ya koêkuti iyónoaku ihunóvoti. ⁷Enepone xâne koetíneye isóneu, hako ikutíxa yumopâtimo Vúnae enepo apê épemone xokóyoke. ⁸Koáhati ákoti tiú'iko isóneu. Pi'á kôe yónoku ne isóneu, epó'oxo ako exa nókone kó'íyea ya uhá koeti vékoku.

Hú kôe ne vóvea yara kúveu mêum

⁹Enepone po'ínu úti ikéneke Kristu ákoti apeínoati, hane ítúka elókeinoke okóvo itúkeovo kapáyasokone Itukó'oviti. ¹⁰Kene ne xâne ênoti apeínoati,

aélokene okóvo koeku kóúhapu'ikinoa Itukó'oviti ákoyea payásoko nonékuke vo'oku apeínoati. Vo'oku kuteâti koeku hîu hí'e hú kó'íyeya uké'yeya, kúteane-maka koêku ne xâne ênoti apeínoati. ¹¹ Vo'oku paya'íne káxe, kotuné'eoxo, isónuho ne hí'e. Yanê'e irikóvotine hîu, uké'etine úhe'ene. Kúteanemo koêku ne xâne ênoti apeínoati, koêkutimo káxe koeku yuíxeovo âha itúkea, uké'e-tinemo.

Úkeaku vahevévokoti

¹² Koati únatimo koêku ne xâne ákoti kamuyá'ika isóneu, itoâti tarú'u-xea ne tiú'iti koekúti veínokonoke hixópeokono. Vo'oku itáne tarú'uxea uhá koêti, ko'ipáratimo kutí koeti koati uhé'ekoti kôroana, enepone inámapoti apéyeati ákoti hunókoku xoko Itukó'oviti. Yoko enepone xâne ákoti omotóvo okovo Itukó'oviti, énomonemo ikó'iparaxoa Itukó'oviti, kuteati yúho kíxea-neye. ¹³ Koêkúti xâne apêti váhere isóneu kahá'ati itúkea ákoti aunáti, hako koyuhôa itúkeovo Itukó'oviti ipíhea isóneuke kahá'ati nóíxea itúkeamo váhere áko'o ákoyea. Vo'oku ako ikorókoti Itukó'oviti váhereke, epó'oxo ako kalí-huina opósikea Itukó'oviti íkorokea xâne. ¹⁴ Haina Itukó'oviti kixóáneye, itea koati aháne ne póhutihiko xâne. Enepone xúnati kahá'ayeaxo, énomone mikukô xâne koane énomonemaka ikorókoa. ¹⁵ Íhono isóneuke xâne inúxo-tike kahá'ayea itúkea váhere, ehane kurí'uxovoxo kahá'ayea itúkea, ehane itúkoa. Yoko pôreupo hunókokuke, énomone iyónopea ipihóponovokutike.

Úkeaku únati

¹⁶ Itínoe mbo'ínu xoko Vúnae ákoti omotóva ongóvo, hako yaupú'ikopovo. ¹⁷ Uhá koeti koati únati koekúti yupihóvoti unáko, aínovo ukeâti xoko Ha'a úti íhae vanúke, enepone pahukoâti ápeyeya uhá koeti uhapú'iti, enepone ákotimaka ipakápu, muhíkinova kalihú koeti kuteâti ko'ókoriyeya nóíxeo-kono ípokeovo yukureâti. ¹⁸ Koati Itukó'oviti kaha'â itúkopeovi xe'éxapone, iko'ínamakopoviti ya emó'uke, enepone ainóvoti kaná'uti kixovókuti ovâti. Kixínovikeneye Itukó'oviti, kaha'aínoviti vitúkeovo kuteâti koêku ne koati inúxoti ha'i nonéti ikó'iparaxokonoke Itukó'oviti mekúke. Énomone koéneye úti koeku vitúkeovo koati háxaepinoa Itukó'oviti ya xapa uhá koeti po'ínu-hiko koéxokeu.

Konokoâti vitúkea ne kámone úti ya emó'uke Itukó'oviti

¹⁹ Itínoe mbo'ínu xoko Vúnae ákoti omotóva ongóvo, hako inotóva yokóvo râ'a: Péhutinoe, itíkapu xâne ú'uso koyêti kámokenoyea. Hako itikóvo húketi koyúhoyea, áko'o húketi ímainevo. ²⁰ Vo'oku enepone ímainevoti, ako ponó-voti koekúti pôreu. Ako malíke'eka mani ahá'inovi Itukó'oviti. ²¹ Hákoikopo itíko váhere úhepune miúyo. Kiríkapai kopomaka uhá koeti po'ínuhiko kó'i-yeovoku vahevévokoti. Síkeane itúkeovo emo'u Itukó'oviti exô kêku, enepone ihónotine iséneuke, vo'oku ápe xunáko nê'e kasása'ikopeopi koane iyónopeopi xoko Itukó'oviti.

²² Itíkapuikopo xâne yuixóvoti itúkea ahá'inopi Itukó'oviti emó'uke. Hákonoe pohu kamokenó kixêa mará'inamo yaúpu'ikapapu pe'okoâti itíkivo hokoti Vúnae. ²³ Vo'oku enepohikone xâne pohu kamokenó kixóâti ne emo'u Itukó'oviti ákoti itukâ, hane koéneye xâne komomópovoti ya noixeôvoketike.

²⁴ Pohu komomó kixópovo, ahikú koépeane, yanê'e inótopovane okóvo koêku neko noíxoneya. ²⁵ Itea ako ákoeneye ne xâne yuixóvati ne páhoenovi Itukó'oviti, enepone ponóvoti kixovókuti yupihóvoti unáko porexó'oviti víteova ne váhere kixovókuti. Enepone xâne ixómoti koxuná'ixovo itúkea, haina pohú-neti kamokenó kixoâti, itea koati ikaná'uxoati itúkea. Yoko xâne kuteâti, koati únatimo koeku nonékuke Itukó'oviti ya uhá koeti kixoku itúkeovo. ²⁶ Koêkuti xâne po'okoâti itúkeovo hokoti Itukó'oviti, enepo hákoti exôa sayá'ikopea yúho, koati aupú'ikopovoti koane itukohí kíxoá hókea ne hó'e. ²⁷ Enepone ínixone Itukó'oviti, Ha'a úti, itúkeovo koati kaná'uti koane sasá'iti kíxoaku hókea úti harâ'a: Koyóviyea uti kalivôno moyénoti yoko kixeóvovoti sêno ivokóvoti íma vekoti tiú'itike koekúti, koane huvó'oxea úti ya nókoneke, koánemaka kóhiyanayeova úti ne váhere kixovókuti maka hákone ikorókovi.

Ako yusika noíwokoxea uti xâne

2 ¹ Itínoe mbo'ínu xoko Vúnae, ako yúsika neívokoxi xâne koeku itíkivo hokoti Jesus Kristu, enepone hána'iti ihayú'iuti Vúnae. ² Itukovo apêti hóyeno simôti ya imékovokuke apêti horóxona ôro yoko uhé'ekoti ípovo, ina keno'óko po'i hóyeno ákoti apeínoati, ínati ívarerekexo ípovo, ³ enepo ivevá-kaxo ne únati ko'ípovoyea koane ixêa: “Unaém, ivétakapana yâye nonekúti ke koatíke únati ivatákokuti” ixêa, kene ixêa ne ákoti apeínoati: “Xe'ó yákoe yâko” itukapu “Vatahí yákoe yâko” ixêa, ⁴ hainá'ikopo neívokoxoti xâne? Hainá'ikopomaka pahukóvoti kixeku ínixi po'ínuhiko xâne vahe réxinoatimaka iséneu? ⁵ Yakámokenonu, itínoe mbo'ínu xoko Vúnae ákoti omotóva ongóvo, hainá'ikopo koati xâne ákoti apeínoati yara kúveu mêm noíwokoxo Itukó'oviti itúkeovo yupihóvoti apeínoati xokóyoke vo'oku kúveova? Hainá'ikopomaka énomone yonópóhikomo natíxokuke? Koati énomonemo koéneye kuteâtimaka koêku yuhóke Itukó'oviti, enepone koati yuhôti ákoti aukápapu ikéne koyúhoti yonópokumo ne xâne ákoti omotóvo okovo Itukó'oviti. ⁶ Inípono iséneu, itínoe ákoti itúkoake ne xâne ákoti apeínoati. Hainá'ikopomaka ne íríku ikotívexo kêku? Koati énomonehiko iyonópinoe nonékuke yuhoíkovo-kuti vahe réxinopiti ítuke! ⁷ Koane énomonemaka vahe réxinoa emó'u ne sasá'iti iha Kristu kitípone!

⁸ Itea koati únatimo ne ítike enepo itikâ ne páhoenovi Itukó'oviti vitúkea, uti xâne natíxoku, kuteâti ne yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti, enepone koêti: “Hako motovâ yokóvo ne po'ínuhiko xâne. Kuteâti ákoyea kemáxatikapapu, íxanemakaye ne po'ínuhiko xâne” koêti. ⁹ Itea enepo neivákaxa xâne, koati pehukóvotimo. Hanemo kouhápu'iko pehúnevo neko páhoenovi Itukó'oviti emó'uke. ¹⁰ Enepo áva xâne koyuhoâti itúkea uhá koêti ne páhoenovi Itukó'oviti vitúkea emó'uke, itea áva kali póhuti koekúti ákoti itukâ, kóyeane ákoyea itúka uhá koêti ne páhoenovi Itukó'oviti vitúkea. ¹¹ Vo'oku enepone yutoéti koêti: “Hako yaupú'iko mîxone kepíneti mîxone po'i xâne” koêti, énomoponemaka ne kixó'oviti: “Hako kepéko” kixó'ovi. Enepo hákoti kepíne mîxone po'ínu xâne, itea itukapu kepékoti, kóyeane ákoyea ítíka ne sasá'iti páhoenovi Itukó'oviti vitúkea. ¹² Yane yúho koane kixeku itíkivo, ítíkapunoe seánati, vo'oku koati ihíkavvoti kasasá'ikopotí pahúnevo úti, koitóvoviti ya mani vipíhoponeokono, veínoamo Itukó'oviti yúhoíkopeovi vo'oku kixoku vitúkeovo. ¹³ Vo'oku enepone xâne ákoti okoseána po'ínu, ákomakamo okóseanakono

yuhaíkapakana. Itea yuhaíkapakana ne seánati, ákomo píka. Koáhati únati ítuke.

Konókoti unátiyeamaka ne vítuke koeku kúveovo uti Vúnae

¹⁴Itínoe mbo'ínu xoko Vúnae, kuti itópoino xâne koyúhoyea kúveovo Itukó'oviti enepo hákotimaka únati ítuke? Xâne koetíneye kúveova, yonópotipe-rameamo xoko Itukó'oviti? ¹⁵Enepo áva po'ínu úti xoko Vúnae konokínovati ípovo áko'o nika itukovo káxe, ¹⁶ina áva ya xepákuke kixoâti: “Aúhepelo iséneu. Huvá'axapi Itukó'oviti ya níke yoko ípevo” kixoâti, itea ákoti apáhuina póneake ya nókone, kutí'ikopo itópono kíxeaneye? ¹⁷Kúteanemaka koêku ne koyúhoti kúveovo Itukó'oviti ákotimaka únati kixoku ítúkeovo. Kuveóvoti kuteâti, hane koéneye muyôti uké'etine omíxone ákotine ehévákapu.

¹⁸Ínani áva koêti: “Hane apê xikóyoke kívivo Itukó'oviti, kene únati ngxokou indúkeovo apê njokóyoke” koêti. Itea hara ngôe: Namo kíxoaye éxokeonu kaná'uyeaxo kúveovo Itukó'oviti ne xâne ákoti únatinoe ítuke? Kene ûndi, énjokovo ngúveovoxo Itukó'oviti vo'oku únati índuke. ¹⁹Kitípoakopo ápeyeya póhuti koati kaná'uti Itukó'oviti? Mbiú kôe kitípi, itea neíxipa, vo'oku muhíkova ne ovóxehiko Satánae, kutípoamaka nê'e koane yupíheovo honóno'okea vo'oku koati pikoti Itukó'oviti. ²⁰Iti ákoti isóneu, enjókopeatine ákoyea itóponone kúveovo uti Itukó'oviti ákotimaka únati kixoku vítúkeovo. ²¹Noixó íxea ne Âbraum. Hainá'ikopo vo'oku ítuke ínixinioake Itukó'oviti ítúkeovo ponóvoti nonékuke? Énomone yaneko ítúkeaku yuhó'inoa Itukó'oviti enepo usó koyê koépekea Izáki, enepone xe'éxa, itukoâti ikó'iparaxoke Itukó'oviti ya átake. ²²Yokómomapihi koêku neko Âbraum ákoyea iríkaka neko kúveovo Itukó'oviti koánemaka ne ítúkea páhoenoa Itukó'oviti ítúkea. Koati vo'ókuke neko kixoku ítúkeovo éxokopeova Âbraum kúveovoxo Itukó'oviti. ²³Yanê'e, kou-sokovone ne yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti, enepone koêti: “Koati kuvóvoti Itukó'oviti ne Âbraum. Yane ínixoá Itukó'oviti ítúkeovo ponóvoti nonékuke” koêti. Ina koemáka: “Íhaxeokono ínikone Itukó'oviti ne Âbraum” koémaka. ²⁴Neíxoaneikopo, koati vo'oku kixoku ítúkeovo ponópinovo ne xâne nonékuke Itukó'oviti, kene haina pohúneti vo'oku pouh koyuhó kíxea kúveovo Itukó'oviti.

²⁵Kúteanemaka koeku Râbe mekúke, enepone mohíti sêno inúxotike. Hainá'ikopomaka vo'oku kátarakea neko hóyenohiko kutí'inoke ponopóvoti nonékuke Itukó'oviti? Énomone neko hóyenohiko pahoéti komómoponea koêku ne poké'e mekúke, pahukoámaka Râbe vekópea ya po'íke xêne koitóvati ya anáne. ²⁶Vo'oku enepone kúveovo Itukó'oviti ne xâne ákotimaka únati kixoku ítúkeovo xánena, hane koéneye muyôti uké'etine omíxone, ákotine ehévákapu.

Konókoti véxea sayá'ikopea yuho úti

3 ¹Itínoe mbo'ínu xoko Vúnae, unatíne ákoyea axú'ina xâne xepákukenoe oposíkti payásoti itukéti imokóvokutike íhikaxea po'ínuhiko, vo'oku enepomo yuhaíkapavine Itukó'oviti vo'oku kixoku vítúkeovo, uti íhíkaxeati emó'u, véxoa ákoyeamo íyuhixavi Itukó'oviti enepomo hákoti vitukôa kuteâti ne víhikaxone. ²Vo'oku kaná'uti enó'iyea pahúnevo úti, heú koeti úti, itea enepo áva xâne ákoti pahukápu ya yuhóke, koati itopónoati ne nókone kó'iyea

epó'oxo koati éxoti herú kíxea sayá'ikopeovo. ³Vípihinoake imoine ne kámo maka akútipovine. Yanê'e, véxoane koêku ne uhá koeti mûyo, viyonoâti ya koêkutike vâha viyónea. ⁴Yokómomapihimaka koêku ne koati hána'iti vatêke. Koati xúnati ihunóvoti iyonôa, itea kalíhuti ne avékovo veínoake iyonoâti sá'iri'okea ya koêkuti âha iyónea. ⁵Kúteanemaka koêku ne nene úti ya muyókuke úti. Kalíhaxo, itea ako malíka yónoku kópuhiu. Yokómomapihi kíxoaku kalíhuti irúmene yúku oró'okea êno hána'iti hôi. ⁶Kúteane koeku yúku ne nene úti. Ako hunókoku ne váhere koekúti kópuhiu. Ya xapákuke po'ínuhiko iháxakoku muyo úti, koatíne vo'oku kópuhiu nene úti kopíti'inoke úti. Kuteâti koeku yúku oró'okea, énomonemaka kíxoaneyey nene úti koésayu'ixea heú koeti kóyeku úti ya koeku vóvea yara kúveu mêum. Yoko kutí koe yúku ukeâti ipihóponovokutike. ⁷Enepone uhá koeti kó'iyevoku ipúhokovoti-hiko hó'openo, motóva koéxokeokono, kuteâti hó'openo ôti, hó'openo yoneâti hûra kuteâti koéxoe, yoko hó'openo íhae úne. Koati ítone xâne yara pok'é heú kíxea koéxokea kuteâti. ⁸Itea ako ápahuina xâne itoâti sayá'ikopea emó'u. Ako káyunukapu kahá'ayea koyúhoyea váhere, epó'oxo ra váhere vemó'u, kutí koe vénenu koépekoti. ⁹Énomone veínoa úti viháyu'ikea ne Vúnae, enepone Ha'a úti vanúkeke. Énomonemaka veínoa úti vihákea ne xâne, enepone ítuke Itukó'oviti ákoti pahuíxa Únae. ¹⁰Póéhaxo ne paho úti, itea p'á vitúkoake, viháyu'ikea koane vihákea. Itínoe mbo'ínu xoko Vúnae, ako yusíka kó'iyeaneye. ¹¹Yusíkoikopo ipúhikea itíveti úne yoko suvá'iti úne xoko póhuti úkeaku? ¹²Yusíkoikopomaka poréxea ha'i azeitona ne xuve fígu? itukovo ha'i fígu ne xuve úva? Simóya taú'iti uke úne, ako kalíhuina poréxea itíveti úne. Énomonemaka koéneye kónokea poéhayeane kaná'uti koekúti ipuhíkea ne paho úti.

Koêku ne isoneúti ukeâti xoko Itukó'oviti

¹³Itukovo apêti xâne ya xepákukenoé ko'éxoneti yoko ko'isóneuti, konókoti iyúseyea itúkeovaxo ya únati kixoku itúkeovo ákoti kapayásakapu, kuteâti kixoku itúkeovo ne koati ko'isóneuti. ¹⁴Itea itikápunoé xâne ixómoti kahâ'a anú'ukea po'ínuhiko xâne, epó'oxo áva kotivépiti koane ixómotimaka hexakívokoko, hako uhêpe iséneupinovo. Hákomaka yaupú'ikopovo pe'okoâti itíkivo ko'isóneuti. ¹⁵Haina ukeâti xoko Itukó'oviti vanúkeke ne isoneúti kuteâti itea úkeakuneye yara kúveu mêum. Koati kixóvokunemaka xâne ákoti êxa Itukó'oviti nê'e, koane ukeâtimaka xapa ndémoniuhiko. ¹⁶Ya koeku ápeyey xâne ixómoti kahâ'a anú'ukea po'ínuhiko xâne koane haxákeovokoko, anêkomaka koésayu'ixeo-koko koêku, koane heú koeti po'íhiko kó'iyevoku koekúti ákoti aunáti. ¹⁷Itea enepone isoneúti ukeâti xoko Itukó'oviti vanúkeke, inúxoti kixóvoku, koati sasá'iti. Ina porexó'ovimaka vitúkeovo xâne kásati omíxone, koane itúpa'ikoti, yoko ú'uso koyêtimaka kámokenoyea isóneu po'ínuhiko. Énomonemaka kutí'inoke uti seánati, koane únati kixoku itúkeovo, ákoti naivákaxa xâne, koane ákotimaka itúkaheapu. ¹⁸Kuteâti eho xâne noti ênoti únatinoe ake nonéti, énomonemaka koéneye êho ne xâne kásati omíxone ikasáxotimaka omíxone po'ínuhiko xâne. Enepone pôreupo, áinovó koati únatinoe koane ponóvotinoé itukéti.

Ápeinoke púveokoko ne xâne

4 ¹Ná'ikopo úkea ne pívikoko yoko ímeikinovokoko? Ako po'i úkeaku ákoti itukapu xoko váhere iséneu ákoti kayunúkapinoe. ²Poé'ainonoe

iséneu po'ínuhiko xâne vo'oku íyekivoa ne ítukevo. Koane vo'oku ákoyea ítea, usó kéyenoé képeki motovâti ítéponi. Pivókoko yoko isíkokomaka vo'ókuke, itea ako ítea ne yâha vo'oku akó'oti yepêma Itukó'oviti. ³Epó'oxo enepo yepemôa, ako paréxapea vo'oku koati pahukóvoti iséneu. Pohúneti keha-âti keúhepekivoa yane váhere yâha ítíki. ⁴Ítínoe xâne ú'uso koyêti ítávo-kea hókea Itukó'oviti, ákoikopo yéxa ítíkivo puvoti Itukó'oviti koeku aínayea íyekovo yara kúveu mêm? Enepone xâne iyókovati ne kixovókuti yara kúveu mêm, koati puvoti Itukó'oviti. ⁵Hako íkitíxa yutoxovohí koêti ne yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti, enepone koêti: “Enepone Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, pónevi Itukó'oviti óvoheixea xoko úti, yupíhova kahá'ainovi vitúkeovo kuri-ókopovoti Itukó'oviti, puvâtimaka aínayea víyokovo.” ⁶Itea inamá'axo xúna xoko úti ne seánakovi Itukó'oviti, kuteâtimaka koeku po'í yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti, enepone koêti: “Okópa Itukó'oviti ne kapayásokopovoti itea huvó-oxoa ne xâne ákoti kapayásakapu, enepone ikoseânaxovati” kôe. ⁷Síkeanei-kopo ítúkeovo Itukó'oviti exô kêku. Kéxuna'ixapu yokópi ne Ndeâpu, yanê'e ahikúxeovopitimo. ⁸Yahí'akapaxo ne Itukó'oviti, yanê'e ahi'ókovopitimakamo. Kiríkapa ne váhere kixeku ítíkivo, ítínoe ítúkoti váhere. Kene ítínoe pí'asó kixoti ko'ísoneuyea, kehá'ati héki Itukó'oviti koánemaka ne kixovókuti yara kúveu mêm, ópoeane Itukó'oviti héko. ⁹Ikétivexa iséneuke ne véherevoko. Aífaxu'ea yokóvo, epó'oxo íyeya. Hákonenoe yekóvo itea tíve'ikapu. Hákonoe elôke yokóvo itea aífaxu'ine yokóvo. ¹⁰Hako kepayásokovo, koane ikéseana-xapapu Vúnae, yane kahaná'ikopitimo.

Ako yusíka húkeyea visóneuno po'ínu úti koyúhoyea úti ítúkeovo váhere

¹¹Ítínoe mbo'ínu xoko Vúnae, hákonoe ítíkovo húketi isóneunokoko yixóvoti keyúhoyikoko ákoyea yaúnati. Vo'oku enepone xâne húketi isóneu ínixeá ákoyea aúnati ne po'ínuhiko xâne, koyuhoâti ítúkeovo pahukóvoti hákoti exôa koêku, koati inixoâtimaka ákoyea ítúkovo ne sasá'iti páhoenovi Itukó'oviti vitúkea ya emó'uke, koane koyuhoâti ákoyea aúnati nê'e. Akoéneye ítíke, hainá'ikopo iti itukoâti ne páhoenovi Itukó'oviti vitúkea, itea koati ini-xeâti ákoyea ítúkovo. ¹²Poéhane Itukó'oviti motovâ éxokea xâne ne ponóvoti kixovókuti nókone ítúkea, koane poéhanemaka yumópomo xâne nê'e. Poéhanemaka nê'e motovâ koíteovo xâne, koane poéhanemaka motovâ pahúkopea ipihóponovokutike nê'e. Kutí'ikopo íkitixopovo inixépovoti yusíkea húkeyea iséneuno po'ínuhiko xâne keyúhoyi ákoyea aúnati?

Koêku ne pahukóvoti isoneúti

¹³Kó'oyene yakámokenonu, ítínoe áhati kó'iyeya: “Éhamo itukovo káxe vónope, koane éhamo itukovo pitivóko vónoku. Poéhamo xoénae vóvea ya, koane vipíhoati tumúne ra vítuke. Yane enómo apeínoviti” kó'iyeya. ¹⁴Itea ako kalíhuina yéxi kêkunoemo ihâroti. Énjakapivonoe ínizixoake ne yápeyi yara kúveu mêm. Koati kuteâti apé kó'iyeya kali yôu, yane ako oríko uké'epea. ¹⁵Ya koêkuni “Éhamo itukovo káxe vónope” ké'iyi, hara mani kêti: “Itukapu ahá'inovi Vúnae, haramo vitúko, koane haramo kíxoa úti ne vítuke” mani koeti yiúho. ¹⁶Itea kuteâti ra kêku, yupihovó koene kepayásokivo yane keyúhoyi ítenemo ítíki. Yoko uhá koeti yuhôti kuteâti, ako aúnati. ¹⁷Neíxoanei-kopo, enepone exoâti kónokea ítúkea únati itea ákoti itukâ, koati pahukóvoti.

Kixoku váherexea itúkeovo ne iríku

5 ¹Kó'oyene yakámokenonu, itínoe iríku. Íyeano, epó'oxo ikétivexa isé-neuke ne kékumo vo'ókuke ne váhere koekúti simópitinoemo. ²Enepone êno apeínopitinoe, pihínotine ákoyeane aúmati. Enepone êno ípevo yúnaheixone, níkoheane kálíhunoe hó'openo. ³Enepone tikitina, ôro yoko péhu yúnaheixonemaka, koati ko'ihómuyotine. Yoko énomonemo koyuhópinoe nonékuke Itukó'oviti ákoyea panápu ne itíkivo. Epó'oxo ya hunókokuke, kutí ketímo oró'oeti vekoti xapa yúku vo'ókuke. Énomonemo itukóvo yehópo yaneko káxe vo'ókuke ne êno apeínopiti yúnaheixone kó'oyene. ⁴Enepone mani námoepo ko'itúkeinopitinoe iséne, yúnaepinovo ákoti perexânoe, énomonemakamo koyuhópi nonékuke Itukó'oviti. Epó'oxo enepone tívo'ikeovo ko'itúkeinopitinoe, itópono Itukó'oviti, enepone Vúnae éxoti koeku uhá koeti koekúti. ⁵Koati ikelísokopovotinoe. Ako nékone yara poké'e. Poéhane yíxivo keúhepeki kéyeku yara kúveu mêum itíkovo. Yara kéyeku, kutí kénœe hó'openo kokínaeti tumúneke koépekeokono. ⁶Pehúkoamaka iká'akeovo yoko koépekeokono ne kixéóvovoti xâne yahínoe ponóvoti kixoku itúkeovo, ákoti-hiko oxéne opósikea kotixoâti.

Konókoti véxea vítea vékea úti kotíveti koekúti ákoti vaukápapu vikéne

⁷Kene itínoe mbo'ínu xoko Vúnae, hákonœe kemuyá'iko iséneu vo'oku tiú'iti kéyeku, tukú koeti aúkopovope Vúnae. Kutí yáko ko'ítuketi kavâne yane ákoyea ímaxapa kúxoixea ne ha'i nóne isáneke, kuxoíxoati ne inúxopoti úko inâ nœa, koánemaka ne hunókoku úko motovâti íteovo ne nóne. ⁸Énomone-maka yákoenœoye ákoyea kemúya'ika iséneu koane títiu kéyeyi ikéneke Itukó'oviti, vo'oku yé'exopovone aúkopovope Vúnae. ⁹Itínoe mbo'ínu xoko Jesus, hákonœe kepahákinovokoko mará'ínamo ínixa Itukó'oviti ápeyea pehúnevo yuhaíkapavine. Yoko ákone ahíkapu ne kaxena yúhoikopeovikumo vo'oku kixoku vitúkeovo. ¹⁰Itínoe mbo'ínu xoko Vúnae, hane motokêa hókeokono kixóvoku ne porófetahiko koyúhoti emo'u Itukó'oviti mekúke, koeku ítea heú koêti neko tiú'iti koekúti vékoku ákoti imaxovó ixâ. ¹¹Vínixœa unátiyea koêku nekôyohiko, vo'oku títiu kóyeyea ikéneke Vúnae ákoti aukápapu ikéne. Yoko kómoanenœe koêku neko Njô mekúke. Yéxoano unátiyea kixópaku Itukó'oviti hunókokuke vekoâne Njô neko tiú'itihiko koekúti, vo'oku itúkeovo koati seánati yoko itípakovoti ne Vúnae.

Ako tœpi ixíko'okovike Teâu nókone kó'iyea úti

¹²Itínoe mbo'ínu xoko Vúnae, harâ'a koati nékone ké'iyi: Enepo itíka koati yuhôti, hako keyuhôa ya iháke ne Íhae Vanúke, áko'o itukovo ya iháke ne poké'e, áko'o itukovo ya iháke koêkuti po'ínuhiko koekúti. Itea itukovo "Êm" kêti, énomone yáko, koane itíka ákoti ike'ítukexa po'i ihâe yéxoki kaná'u-yeaxo ne yíũho. Itukovo "Áko'o" kêti, énomone yáko, koane itíka ákoti po'i ihâe vínoake ikéna'uxi. Énomone yákoenœe maka hákone ipihéponokono.

¹³Enepo áva xâne koitóponovoti kotíveti xepákukenœe, yusikóne itúkea orásaum. Enepo áva elóketi okóvo, imáka'íka Itukó'oviti. ¹⁴Enepo áva xâne ka'arínati ya xepákukenœe, ihéxihika ne inuxínotihiko ítuke Itukó'oviti motovâti itúkinoahiko orásaum koane áhipu'íkea óliu ya iháke Vúnae. ¹⁵Yoko

itóvotimo ne ka'aríneti vo'ókuke ne orásauna xâne kuvóvoti Itukó'oviti. Koe-xépukopatimo Itukó'oviti koane enepo áva pahúnevo ne ka'aríneti, kasasá-'ikopinoatimo Itukó'oviti. ¹⁶Hako hi'onó'uxikoko pehúnevo. Yokóyuhopino-kokoa, koane itíkinakaka orásaum motovâti ítivoa ne váhere kixovókuti. Vo'oku koati êno ítone itúkea ya orásaum ne xâne ponóvoti kixoku itúkeovo. ¹⁷Eneponeko Íliya koyúhoti emo'u Itukó'oviti mekúke, koati xâne kuteátine úti. Enepone eópone koane kixoku ko'ísoneuyea, kuteátinemaka úti. Yane-kôyoke koati koxuná'ixovoti itúkea orásaum, epémoti Itukó'oviti ákoyeamo kêva úko yara poké'e. Yoko yumópa Itukó'oviti. Mopó'a xoénae sei koe kohê ako keva úko yara poké'e. ¹⁸Ikénepoke, ina epemópomaka Itukó'oviti kevó-peamo. Koá'axomaka, kevópone. Yane heú koépomaka íhono pea nonéti yara poké'e koane poréxopeamaka há'i.

¹⁹Itínoe mbo'ínu xoko Itukó'oviti, enepo áva xepákukenoe itavókeati ra kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti, epó'oxo áva xâne huvo'óxopati aúkopeovo xokóyoke ne kaná'uti kixovókuti, ²⁰puyákapanapa yokóvo râ'a: Enepone huvo'óxopati aúkopeovo únatike, koati koitóvoti ne pahukóvoti ya mani yonópea ipihóponovokutike, epó'oxo sasa'ípotinemo ne êno pahúnevo vo'oku ítukeinokono ne pahukóvoti.

Hunókokune.

1 PÊTURU

Inúxoti koyuhópeti páhoe Pêturu

Enepora koyuhópeti, hane pahúkoko mekúke xapa xâne ya po'ihiko poké'e koitóponovoti kotíveti vo'oku kutípea Jesus.

Êno ihíkaxovati ra emo'u Itukó'oviti po'okoâti itúkeovo pítivokona Róma óvo ne Pêturu yutoxôa ra koyuhópeti, itea ako ponó íxa xoko koati íha ne pitivóko. Íhaxoa Mbabílonea, kuteâti koeku yútoe xoko 5.13, vo'oku itúkeovo ihâe kixó'ekoti pitivóko óvoku xâne ikoítoponoati kotíveti ne xanena Itukó'oviti mekúke. Anêkomaka xoko Apokalípisi 18 kuteâti.

Vo'oku itúkeovo kotívetihiko vékoku neko xâne, opósikoa Pêturu kouhepe-kopea isóneu, koane huvó'oxea píheane tumúne kóxuna'ixeovo hókea Jesus. Koyúhoinoamaka itúkeovo hixopókonoti motovâti iyúseyea kaná'uyeaxo ne kúveovo Jesus. Ina exókoamaka itúkeovo Kristu inuxô koítoponeovo kotíveti ya utíke, koane itúkeovo koati vékokunemaka uhá koeti úti, uti hokoti Vúnae. Ixíko'okoamaka kónokea itúkeahiko únati, motovâti iháyu'ikeokono ne iha Itukó'oviti vo'ókuke. Enepora yutoéti, huvó'oxoa neko xanéhiko puyákoponeova okóvo ne nókone kó'iyea ya koeku itúkevohiko koítovone Itukó'oviti.

Turi yútoe

1 ¹Yundóxinopinoe, undi Pêturu, páhoe Jesus Kristu koyúhoyea emó'u. Mbahúkinopeano ra koyuhópeti, itínoe noívokoe Itukó'oviti tahinehí koéti ya po'íkehiko poké'e. Énomone ya Póntu, Ngalásea, Kapadósea, Ázea yoko Mbítinea. ²Itínoe koati noívokoepono Itukó'oviti, Ha'a úti, kuteâtimaka koeku ahá'inopinoe ukeátinekene tumúneke ápeyea ra mêum. Koati Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti itukópinoe háxaepone xoko Itukó'oviti, kutí'inoke kitípoti Jesus Kristu koane sesa'ípotine yane itína ovokóvoti ya kuruhúke.

Kaúkapainapeano Itukó'oviti ne hána'iti seánakovi koane úhepeti isoneúti ukeâti xokóyoke.

Motókea iháyu'ikeokono Itukó'oviti vo'oku seánakovi xoko Xe'éxa

³Koati motokeâti iháyu'ikeokono ne Itukó'oviti, Ha'a Vúnae Jesus Kristu. Yane hána'iti seánakovi, ikó'ina makopovi koane poréxovimaka kúxoixone úti xokóyoke ákoti itukapu kuxohí kixonéti, vo'oku exépukopeane ne Jesus Kristu ukópea xapa ivokóvoti. ⁴Énomone ápeino koúnaepinovi Itukó'oviti, poréxopovikemo seapáne úti xokóyoke. Yoko haina kixovókuti motovâti ipúpa'íxea nê'e. Ákomaka motovâti ikópiti'íkea. Ákomakamo itáhinea. Ú'una kíxoixino-peano Itukó'oviti xokóyoke, ⁵itínoe kókoyono kixonéti xunákoke Itukó'oviti

koeku kívivoa, motovâti yenópi xokóyoke. Enepone vonópea xokóyoke, koú-sexoane Itukó'oviti nókone kó'iyea, itea poéhane ya hunókokuke uhá koeti koekúti ínamo simâpu kaxéna. ⁶Énomone aélokeino yokóvo upánini ikáxu-'iyeamea yokóvo kó'oyene, vo'ókuke ra ákoti tôpi kó'iyevoku tiú'iti koekúti simópiti. Itea enepone víki tiú'itike koekúti, ákomo áxu'ikene, hú koetímo.

⁷Koati hixepókoni kívivo Itukó'oviti kutí'inoke simópiti ra tiú'itinoe koekúti. Muhíkova ôro, koekúti apêti hunókoku unáko, kónoko vékea yúkuke motovâti uké'epea ánahi. Ínapoxo hako motokêa kíkikononeye koeku kívivo Itukó'oviti. Konókotimaka hixépikono, maka iyúseane itíkivonoe koati kuvóvoti Itukó'oviti. Yoko teru'úxa uhá koêti, ákoti yaukápu ikíni, koati únatimo kêku. Yupihóvotimo anú'ukea unako koati únati ôro ákoti ánahi ne unáko kêkumo. Vo'oku aukápu Kristu, iheyú'ikokonotimo. Itímakamo teyonéti koane kahaná'iuti, vo'oku itíkivo koati kuvvâti.

⁸Ako neíxiku Jesus, itea kóyeane ákoyea omótova yokóvo. Ako ínixe koêku kó'oyene, itea kóyeane kitípi. Énomone kutí'ino apêti hána'iti elókeko yokóvo, ákoti itoâti kayúmaka koêku, vo'oku yupíheovo hána'iko úhepeyea neko elókeko yokóvo. ⁹Yoko enepone yehópo, itépononemo koeku kívivo Itukó'oviti, énomone ne apéyeati ákotinemo hunókoku ya xokóyoke.

¹⁰Enepora kasása'ikopeovi Itukó'oviti kutí'inoke vopâtimo xokóyoke, êno yúmo'ixeova éxea koêku ne porófetahiko koyúhoti emo'u Itukó'oviti mekúke. Êno itúkinoahiko isóneu, kaha'âti éxea koêku. Vo'oku êno káxe tumúneke ápepe neko koekúti, poréxoane Itukó'oviti ne porófetahiko koyúhoyea koêkumo. Énomone neko hána'iti seánakovi Itukó'oviti simo'óvitine kó'oyene. ¹¹Êno opósi'ixeahiko porófeta éxea ápeyeakumo, koane koêkumo neko koekúti éxokoake Sasá'iti Omíxone Kristu ovâti xokóyoke, enepo koyuhó'inoahiko koeku koítoponeovomo kotíveti ne Kristu tumúneke kaxena ápepe, koá-nemaka ne kixókonoku iháyu'ikeekonomo ikénepoke. ¹²Enepora ihíkavoti námoe porófetahiko, éxokoa Itukó'oviti ákoyea itúkapu vo'ókukehiko, itea itúkeovo ve'ókukenoe, itínoe apêti kó'oyene, koyúhoinoahiko ne koekúti. Yoko énomone ra némoenoe kó'oyene xokóyoke ne koyuhó'inopeati ne inámati ihíkavoti omínovike Jesus, enepohikone koyuhó'inopeati ya xunákoke Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, páhoe Itukó'oviti ukeâti vanúke. Muhíkova ánjuhiko ya vanúke, yúmo'ixova éxea koêku.

Kahá'ainovea Itukó'oviti vitúkeovo sasá'iti

¹³Hukinóvoti ngó'iyea, itúkapu iyukóvoti ne iséneu. Itíkapumaka éxoti kixoku itúkea isóneu ya uhá koeti koekúti. Hara itíka kíxoixone ákoti kurikâ iséneu kíxoixi, enepone hána'iti seánakopi Itukó'oviti kóúsexinopikemo yaneko káxe aukápu Jesus Kristu. ¹⁴Koeku itíkopivonoe kutípoti Itukó'oviti, hákonenoe itíko váhere koekúti kuteâti koêku yâha itíki yanekóyoke avô'o yexânoe ne emo'u Itukó'oviti. ¹⁵Itea itíkapunoe sasá'iti ya uhá koeti kixeku itíkivo, kuteâtimaka koeku Itukó'oviti, enepone ihaxíkopitinoe héki. ¹⁶Vo'oku hara koe yúho emó'uke: "Itíkapunoe sasá'iti, vo'oku undi sasá'iti" kôe.

¹⁷Enepo itikónoe orásaum, koati "Pai" kixeâti ne Itukó'oviti, enepone exókopatimo yonópoku ne póhutihiko xâne vo'oku kixoku itúkeovo. Yoko ákomo iteðvati ne Itukó'oviti, vo'oku ako xâne payásoti nonékuke. Yusikóneikopo

tíyinoe Itukó'oviti ya uhá koeti kixeku itíkivo yâye yara poké'e, itínoe pohu vekó keâti ra kúveu mêm, ákoti itukapu koati yóvokunenoe, ¹⁸yexoâti-maka ákoyea itúkapu koekúti kuteâti ôro, áko'o péhu ákoti ahikápu yónoku itóponone, veínoa Itukó'oviti itúkea ésa'i koíteovopi, veyopópinoe yane kúxoti kixeku itíkivo ákoti apáhuina únati koekúti omínopike, enepone itukeôvoti yéxone xoko yoxúnoekene. ¹⁹Itea hane veínoa Itukó'oviti koíteovopinoe, itina Kristu yupihóvoti unáko, enepone kuteâti koêku itina koati únati xe'exa su'ûso, ákoti óvaku kopítí'iyea, enepo itukókono ikó'iparaxokonoke Itukó'oviti, ésa'i itúyopea pahúnevo xâne yara poké'e. ²⁰Yoko tumúneke ápeyea ra kúveu mêm, koúsokone isóneu ne Itukó'oviti kó'iyeanemoye ne Kristu, itea ínati pahukínovea yara koeku kó'oyene koeku yé'exeocone hunókoku uhá koeti koekúti. ²¹Koati vo'oku Jesus kivínovone Itukó'oviti, enepone koexé-pukopati ukópea xapa ivokóvoti, enepone porexoâtimaka itúkeovo hána'iti ihayú'iuti. Yane koati Itukó'oviti kivónovone, enepone úkeakumaka ne hána'iti kíxoixone, yéxone koúsokeovomo.

²²Koeku sesá'ipinenoe yane kitípi ne kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti, koane koeku itúkeovo kaná'uti ne ákoyeamaka omótovokoko yokóvo, ákoti itíkaheapunoe, heru'ó íxeakopo xináko ákoyea omótovokoko yokóvo. ²³Vo'oku enepone inémapi ikéneke Itukó'oviti, haina ítukeinopi xâne yara kúveu mêm, inapo áva hunókoku. Itea koati itínoe eho emo'u Itukó'oviti, enepone apêti xunáko ikó'inamakopea xâne. Yoko koati kóyekutinemo ne emó'u ákotinemo uké'eyeaku, ²⁴kuteâtimaka kó'iyea ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti, enepone koêti:

“Uhá koeti xâne, hane koéneye hí'e ya mêm. Kúteanemaka koeku uhá koeti itóponone xâne itúkea, enepone iháy'u'ikinokonoke, kutí koe

hiu hí'e. Enepone hí'e, ako oríko movóhiyea yane ikorókovotine hîu,

²⁵itea ákomo uké'eyeaku ne emo'u Itukó'oviti” kôe. *Izâiya 40.6-8*

Yoko énomone ne emo'úti simópitinoe, enepone inámati ihíkavoti koyú-hoti koeku Vúnae.

Íhokokono mopô, poéheve pétí ne Jesus

2 ¹Kiríkapaikopo uhá koeti váhere ítikeino po'ínuhiko xâne, yoko simí-kikixi, koane ítikoheyivo, yoko poé'aino iséneu po'ínuhiko xâne vo'oku íyekivoa ítukevo, koánemaka ne ihéki po'ínuhiko xâne. ²Kuteâti koeku inámatiko kalivôno opósi'ixea óhika, íxeanemakaye ne emo'u Itukó'oviti, enepone kutí koeti koati kínati leite ákoti ánahi, koxunákopitinoe ikéneke Vúnae, kutí'inoke itepónotimo uhá koeti ahá'inoi Itukó'oviti, enepone kutí'inoke koitóvopitinoe. ³Énomone yákoeneye, itukovo koati kaná'uti ikéna'uxi xikóyoke ne hána'iti seánakovi Vúnae.

⁴Yahí'akapanoe ne Jesus, enepone kutí koeti inúxoti mopô imonéti poéhe-veke pétí, ya koeku itúkeovo poéheve kutípone úti. Eneponê'e, ínixo xané-hiko yara kúveu mêm ákoyea itúkovo. Itea koati noívakoe Itukó'oviti nê'e, koane ínixoamaka Itukó'oviti yupíheovo unáko. ⁵Kene ítínoemaka kutí koeti mopô ipóvoti ya xoko kutí koeti sasá'iti pétí, koéxepoe Itukó'oviti, yóvoku itíki sasá'iti ítuke Itukó'oviti, motovâti ápeyea sasá'iti iké'iparaxoke Itukó'oviti ákoti akutêa ne hó'openohiko oró'oeti mekúke. Yoko koati vo'oku ítukeinovi Jesus Kristu ínixeamo Itukó'oviti unako koêku ne íperaxike. ⁶Énomonemaka kuteâti koeku yuhu Itukó'oviti emó'uke, enepone koêti:

“Xapákuke njanéna ya Síyaum injíkoa ne ínizixone mopô, koati turíxeovoku uhá koeti, kuteâti koeku koati inúxoti mopô turíxeokonoke pési. Eneponê'e, koati noívangoe, yupihóvotimaka unáko. Epó'oxo koêkuti kutipoâti, ákomo kuvovohí íxa” kôe. *Izâiya 28.16*

⁷Koati yupihóvoti unáko xikóyoke nê'e, itínoe kutipoâti, itea ya xokóyoke ne ákoti akutípoa, hara kó'inoa, kuteâti koêku ne yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti koêti:

“Enepone mopô noívokoxine xanéhiko itúkoti pési, ainová kôe énomone itukóvoxo turíxeovoku uhá koêti, kuteâti koeku koati inúxoti mopô turíxeokonoke pési” kôe. *Sâramu 118.22*

⁸Ina koemáka po'íke:

“Enepora mopô, ápe itopó kíxone, koane ápemaka íkoroe” koémaka.

Izâiya 8.14-15

Itopó kixínokonoke xâne vo'oku ákoyea akútipo emo'u Itukó'oviti. Yoko íko-rokeokono itukóvo íkuinoake Itukó'oviti ne koetíneye isóneu.

⁹Itea ako yákoenenoe. Koáhati itínenoe háxaepo Itukó'oviti itúkeovo xanéna. Itínoemaka ko'ítuketi sasá'iti itúke Itukó'oviti kuteâti koêku ne sase-dótihiho inuxínoti itúke Itukó'oviti mekúke. Itínoemaka sasá'iti xâne natíxoku Itukó'oviti. Koati itínenoe poréxopino Itukó'oviti ésa'i itúkeovo xanéna, maka yokóyuhoe xapákuke xâne koêku ne koati êno hána'iti ihayú'uti kixóvoku Vúnae, enepone veyopópiti ya hahákutike, iyonópopiti xoko êno uhé'ekoti uhapú'iti ováti xokóyoke. ¹⁰Yoko haina itínoe xanena Itukó'oviti yanekóyoke, itea itíponenoe kó'oyene. Yanekóyoke haina itínoe kóseanane, itea kó'oyene itóponopinoe hána'iti seánakopi ne Itukó'oviti.

Konókoti póneovo kixoku itúkeovo ne xâne hokoti Jesus

¹¹Itínoe ákoti omotóva ongóvo, koeku itíkivonoe xâne pohu vekó koâti ra kúveu mêum, ákoti itukapu peké'exa, injíko'okopinoe ákoyea itika váhere úhepune miúyo. Vo'oku eneponeê'e, koati okópoti inámapoti képoku ikéneke Itukó'oviti. ¹²Konókoti péninoe kixeku itíkivo xapákuke xâne kírivokoevo ákoti éxa Itukó'oviti. Yanê'e, koêkuti okopópiti koyúhoti itíkivo váhere xâne, noixoâtimo ponóvoko ne kixeku itíkivo, koane konokoâtimo iháy'u'ikea Itukó'oviti yaneko káxe exákapeane pahúnevohiko.

¹³Koati ahá'inopinoe Vúnae Jesus Kristu ákoyea kepáyasakinapu koêkuti payásoti apési xunáko pahúkea xapa xâne yara kúveu mêum, yusíkoti itúkeovo koati payásoti nâti, áko'o ¹⁴yusíkoti itúkeovo páhoehiko nâti éxea koeku úti, yoko ipíhoponea vahehéxoti itúke, koane iháy'u'ikea ponóvoti kixoku itúkeovo. ¹⁵Vo'oku koati ahá'inopinoe Itukó'oviti itíki únati, motovâti ákoyea évekinopiku emó'u ne xâne ákoti isóneu, enepone áhatimaka koyúhoyea isóneunoa ne koekútihiko ákoti koati éxea koêku. ¹⁶Kaná'uti kéktivokono ya pehúnevo, itea enepone kóiteovopi Itukó'oviti, haina ípe'onexivoke itíki váhere. Ako kalíhuina, itea konókoti péni kixeku itíkivo vo'oku itínoe ovoxé Itukó'oviti. ¹⁷Tiya uhá koeti xâne. Hako motovâ yokóvo ne po'ínu úti xoko Kristu. Tiyámaka Itukó'oviti koánemaka natina úti.

Konókoti hókea uti kixóvoku Kristu ya vékea tiú'iti koekúti

¹⁸Itínoe ahinoéti, tiya pétarauxa. Hako kepáyasokinova, haina póhutine itukapu itípakovoti yoko itúpa'íkoti, itea koánemaka itukapu váhere xâne nê'e.

¹⁹Enepo itêa ne váhere kixékonoku ákoti yévitokokonoke, yexoâti itúkeovo ahá'inopí Itukó'oviti, inixoâtimo Itukó'oviti unako kêku. ²⁰Itea enepo itukapu ésa'i váhere íti ke itoponivo kotíveti, yusíkti sikovó k'éiyi iteâti uhá koêti, itea kóyeane ákoyeamo ihayú'ikopiti vo'ókuke. Kene itukovo keitóponovoti kotíveti vo'oku itíki únati, iteâtimaka uhá koêti ákoti imaxovó ixêa, hainápo koati inixoâtimo Itukó'oviti unako kêku. ²¹Yoko koati énomone ne ahá'inopínoe Itukó'oviti iháxikinopike héki. Vo'oku koitoponovomaka kotíveti ne Kristu yaneko ahe'ókopínoe ya mani ipíheponikono, itukínopitínoe hékone, kaha'aínopitínoemaka kó'iyeaneye kixeku itíkivo. ²²Eneponê'e, ako váhere ítuke, koane ako ápahuina semekénovo'iti ipuhíkeati pahákuke. ²³Enepo apê vaheréxinoati yúho, ako aúkapina váhere emo'úti. Koane enepo apê ikoítoponoati kotíveti, ako ixomo íkama emó'u itúkopinoamo ésa'i, itea kurí'okopovo Itukó'oviti, enepone kotíxoti xâne ponóvoti kixoku ítúkeovo, koane ipihóponoati ne vaheréxoti ítuke. ²⁴Koati namukópati Jesus ne pahúnevo úti, porexópeati ésa'i koxéuke koeku kurúhu-xeokono, motovâti uké'exopea xunako pahunévoti xoko úti, motovâtimaka ítúkeovo ainóvoti ponóvoti koekúti vitúko nonékuke Itukó'oviti. Koati vo'oku óko'okeovo Jesus ya kuruhúke kutí'inoke itévoti. ²⁵Vo'oku itínoe kutí koeti su'úso yómoti píhoheyea yanekôyoke. Itea kó'oyene kiríkopone píheheyi, koane hekópotine Jesus, enepone éxoti kátarakeopi, inuxínopitínoe kuteâti koeku únati koyónoti su'úso, enepone kókoyono kixóixopitínoemaka ikéneke.

Enékeake Pêturu ne ko'ímati yoko koyénoti

3 ¹Itínoe sêno ko'ímati, kuteâti yunzó'inoameku ne po'ínuhiko xâne, énomonemaka koéneye ra yunzó'inopínoe. Hako kepayásokinova ne íme, itea tíya, maka enepo áva xepákukenoe apêti íma ákoti akutípo emo'u Itukó'oviti, ítúkapu vo'oku kixeku itíkivo kutí'inoke kutípotimo Itukó'oviti, ákoti yokonókoa ápeyea yihó'inoa, ²vo'oku noixoâtimo ne ponóvoti kixeku itíkivo, yoko itíkivo koati teyoti íma. ³Koane enepone iyéyonevo, itínoe sêno, ako apásika ítúkeovo koekúti kuteâti koati uhé'ekoti ikéhi yoko iké'itukexi iyoyónevoti ôro, koánemaka uhé'ekoti ípevo. ⁴Itea hane ítíka kouhé'ekopiti ítípenevo. Vo'oku enepone úhe'ene sêno kuteâti asako omíxone koane ítípanevo, ákomo uké'eyeaku nê'e. Yoko énomonemaka ínixo Itukó'oviti yupíheovo unáko. ⁵Énomonemaka ítúko exókeko ne senóhiko teyoti Itukó'oviti mekúke, enepohikone apêtimaka kúxoixone xoko Itukó'oviti. Aínovo ákoti kapayásakinapu íma koane teyoâti. ⁶Énomone koéneye Sâra, yeno Âbraum mekúke. Koati kutípoti íma nê'e. "Unaém" kíxo. Epó'oxo kuteâti kixoku ítúkeovo ne Sâra, énomonemaka kénenoeye koeku péni kixeku itíkivo, koane ákoyea píkene ya uhá koeti tiú'iti koekúti simópiti.

⁷Kene itínoe hóyeno koyénoti, konókoti yéxi ítípa'iki yíno ya koeku kemúxoneyikoko, puyakóvatimaka yokóvo ákoyea akútea xunako hóyeno ne sêno, koánemaka vo'oku kutikokó k'éiyínoe itíkivo ko'ipârati ne apéyeati ukeâti xoko Itukó'oviti ya hána'iti seánakopike. Énomone yákoeneye, maka hákone ítópâti ne yorásauna.

Konókoti ákoyea kapáyasakinapukoko ne hokoti Jesus

⁸Tumúneke únzexeá ra yúndoe, hara injíko'okopínoe: Ópoeane yónoku iséneu ikéneke Kristu ákoti ihaxákeakaka iséneu, koane yokóseanakoko.

Hákomaka motovókoko yokóvo. Itupa'ii íxekaka, koane hákomaka kepayá-sokinovokoko. ⁹Hako itikópinoá ésa'i áva vahehéxinopiti ítuke itukovo yúho, itea ítíkapina únati, vo'oku énomone kahá'ainopinoe Itukó'oviti, iháxikinopikenoemaka héki. Énomonemakamo kutí'inoke nemukópoti únatinoe koekúti ukeâti ya xokóyoke, ¹⁰kuteâtimaka koêku ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti xoko kó'yeaku:

“Enepone xâne kahá'ati unátiyea kóyeku yara kúveu mêum koane elókeyea okóvo itukovo káxe, konókoti éxea sayá'ikopea yúho, maka hákone vahehéxo emó'u xapa xâne, koane hákonemaka ipuhíkea semekénovo'iti pahákuke. ¹¹Konókotimaka ahíkuxeova ne váhere kixovókuti koane ítúkea únati. Konókotimaka opósikea óvoheixea kásatike isoneúti, koane kóxuna'ixeovo itóponea. ¹²Vo'oku anêko uke Itukó'oviti koyonoâti ne ponóvoti kixoku ítúkeovo, koane usó kóyemaka kámokenoyea koêkuti épemonehiko xokóyoke. Itea ako aúinati isóneunoa Itukó'oviti ne ítúkoti váhere” kôe. *Sáramu 34.12-16*

¹³Itukovo yixóvoteoxo ítíki únati, ápeikopo motovâti koésayu'ixeopinoe? ¹⁴Muhíkova áva ikoítaponopiti kotíveti vo'oku ítíki únati, kóyeaneo unátiyea kêku ikéneke Itukó'oviti. Hákonoeokopo pikêa. Hákomaka pipokéxo iséneu vo'ókuke, ¹⁵itea kirí'akapunoe Kristu, perexoâti ítúkeovo énomone exó kêku. Usó yákoyemaka yéxoki uhá koeti xâne epemó'ikopeati ápeinoke ne kuxonéti kíxoi-xone xoko Vúnae, yéxone koúsokeovomo. ¹⁶Itea konókoti ítípa'iki yane yimó-pike, koane yéxokivo ítíkivo teyoti po'ínuhiko. Konókotimaka sasá'iyea iséneu, yexoâti ákoyea ítíkaheapu nonékuke Itukó'oviti. Yanê'e, enepo áva ítukóheoti kêku koyúhоти ítíkivonoe váhere xâne, hána'itimo téyapana vo'ókuke ne únati kixeku ítíkivo koeku héki Kristu. ¹⁷Vo'oku unatíne íkeitoponikono kotíveti vo'oku únati ítíke, ítukápuxo énomone ne ahá'inopi Itukó'oviti, yane ítúkeovo keitóponovoti kotíveti vo'oku ápeyeva váhere ítíke. ¹⁸Yoko énomonemaka koéneye Kristu yaneko ivókeovoku. Yoko poéha ivókovo. Koati úsotine ítukéti ne ítuke. Ákone káyuixa poréxopea ésa'i pahúnevo úti. Koati ponóvoti kixoku ítúkeovo nê'e, ivokínovati ne ákoti oponóvo ítuke, mihe'ókinovitimaka voxéne vahí'okeovo Itukó'oviti. Kaná'uti ivókeovo yanekóyo koeku ítúkeovo xâne yara kúveu mêum apêti mýyo kuteâtimaka úti, itea exépukopo ya xunákoke Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. ¹⁹Koatímaka xunákoke Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti véko yaneko píheakumaka xapa ivokínevotihiko. Énomone yaneko ikámoponoa-maka Jesus ne áha koyúhopoinoahiko yane óvoheixokuhiko xoko ákoyeaku omótova ipúhikopea. ²⁰Yoko enepohikonekóyo, aínovone ákoti akutípo yuhu Itukó'oviti nóvo, akó'o imáxapa Itukó'oviti kúxoixea kuríkoepahiko váhere ítuke ya kaxénake Nôe, enepo ítukôa ne hána'iti vatêke, kayápaê úne mekúke. Ako axú'ina xâne ítóvoti yanekóyo yane vatêke. Puhu oitu koe iteôvati ne vahe-révokoti koeku iyápakea yane êno úne. ²¹Yoko enepone kixoku koíteovokonohiko, koati kixo'êkinoviti áhikeovo xâne ikéneke Kristu, kuteâti koeku enepone kesása'ikikono kó'oyene. Itea enepone kasása'ikeokono uti kó'oyene, haína ne ihómuyo koxé'u úti, itea koati kixo'êkoti vépemeane Itukó'oviti kasása'ikopea visóneu vo'oku ítuke Jesus Kristu exépukopo ukópea xapa ivokóvoti. ²²Yoko pihópone Jesus vanúkeke, éxopeke Itukó'oviti ovópo, koeku ítúkeovo hána'iti kapáyasokone Itukó'oviti, koane éxea koeku ánuhiko koane uhá koeti po'ínuhiko payásoti yoko tutíyehiko apêti xunáko pahúkea, koêkuti pahúkoku.

Inámati kixoku itúkeovo ne hokoti Jesus

4 ¹Vo'oku koítóponeovo kotíveti ne Kristu koxé'uke, énomonemaka ákoe-neye iséneu usó kéyeyi keítóponivo kotíveti, kuteâti koeku Vúnae. Vo'oku koêkuti koitóponovoti kotíveti koxé'uke, ákone sikovó ákoe pahuné-votike. ²Énomone yákoeneye, koêkuikomo yóvi yara kúveu mêm, maka hákone itikôa ne váhere úhepune miúyo, itea itúkapune ahá'inopi Itukó'oviti itíki. ³Vo'oku enóne itíki váhere yanekôyoke, kuteâti itúkovo ne xâne ákoti êxa Itukó'oviti. Énomone ne sikovó ké'iyi itíki váhere úhepune miúyo, yoko kepíneyi xâne ákoti itukapu koati mîxone, koáne ne kehíhiyi yoko pepokehí kíxi itíkivo. Kúteanemaka ne yetorehí ké'iyi xapa ayuúti vo'oku yemoko kumá'am, koáne ne po'i itíkovo yupihóvoti ákoyea aúni koeku héki hokonetí ákoti itukápa ne koati kaná'uti Itukó'oviti. ⁴Koati vo'oku ákoyeane yaká-ha'ine po'ínuhiko xâne koetíneye ítuke, enepone yuixóvoti itúkea uhá koeti kó'yeovoku koekúti ákoti aunáti, ene poé'ainopinoe isóneuhiko, koane ihá-keopinoe vo'ókuke. ⁵Itea konokoâtihi komo yumópea Itukó'oviti, enepone exó-kopoti yonópoku uhá koeti xâne, kúteane ne ávoti ivakápu koánemaka ne ivokóvotinehiko. ⁶Énomonemaka kutí'inoke koyuhóvoti ne inámati ihíkau-voti koyúhoti koeku Jesus xapákuke xâne ivohíkovotinoe, enepone inuxópi-noviti, motovâti itúkeovo xoko Itukó'oviti ópo ákotinemo hunókoku, upánini kónokea vékea pevóti inúxotike, kuteâti koeku uhá koeti xâne yara kúveu mêm.

⁷Ye'ekone hunókoku uhá koeti koekúti. Itíkapuikopo éxoti kixoku itúkea isóneu ya uhá koeti koekúti. Hákomaka kutí kê imokoo koyêti, itea itúkapu iyukóvoti iséneu, motovâti itíki orásau. ⁸Yoko enepone koati nékone ké'iyi ya uhá koêti, énomone ákoyea omótovokoko yokóvo ákoti itíkaheapu. Vo'oku enepone ákoyea omótovokoko vokóvo, ramápu'iko ákoti yumaxápu kálíhunoe koekúti mani kutí'inoke poe'aínokokoti visóneu. ⁹Usó yákoyenoe kétaraki koêkuti simópiti yóvokuke, ákoti kepahákapa. ¹⁰Enepone íparaxeovike Itukó'oviti yéxone itíki ítukeke, iké'itukexa motovâti hivó'oxikoko ikéneke Kristu. Yane itimo koati únati ovoxé Itukó'oviti, éxoti ikó'itukexa íparaxeopike, enepone ákoti tópi kó'yeovoku exóneti íparaxovike Itukó'oviti ya hána'iti seá-nakovike. ¹¹Enepone ko'ipâratí éxea koyúhoyea emo'u Itukó'oviti, konókoti itúkeovo kuteâti kouhupu'ikinovike Itukó'oviti ne koyúho. Enepone ko'ipâratí huvó'oxea po'ínuhiko xâne, konókoti itúkeovo ya xunákoke Itukó'oviti itúkea. Yane ihayú'ikokonotimo Itukó'oviti ya xoko Jesus Kristu ya uhá koeti koekúti. Yoko énomoneoxo motokêa itúkeovo hána'iti ihayú'iuti, payásoti ya uhá koêti, ákotinemo hunókoku. Énomoneoxo ákoeneye.

Hána'iti itópoinovike ikéneke Kristu ne vékea úti tiú'itike koekúti

¹²Itínoe ákoti omotóva ongóvo, hákonoe poe'aínoa iséneu enepo víka tiú-'itike koekúti, kuteâti koeku ohone koati kótuti yúku oro'ókopitinoe. Koati simínoti híxópeovi. Hako iyipáxova kutí'iyea ákoti itukapu vékoku ne uhá koeti úti. ¹³Ya koêkuni poé'aínoa iséneu, yusikóne elókeyea yokóvo vo'oku kehá'ineyi Kristu, kuteâti nóvo véko kotívetike koekúti. Yane yupihóvotima-kamo elókeyea yokóvo yaneko káxe kourapu'ikeokonokumo itúkeovo hána'iti ihayú'iuti ne Kristu. ¹⁴Itukapu apêti koemóke'epitinoe vo'oku héki Kristu, ako

yuvâti. Koati únati kêku vo'ókuke ne êno ihayú'iuti Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ovo'ó koépitinoe. ¹⁵Itea ako omótova itúkeovo vo'oku képeki po'ínu xâne vikínoke tiú'ítike, áko'o itukovo vo'oku yoméxi, áko'o vo'oku ápeyea váhere ítike, áko'o vo'oku yopósiki yéxi koekúti xoko po'ínuhiko xâne mani ákoti omótova yíxivoa. ¹⁶Itea itukovo vikoti tiú'ítike koekúti vo'oku héki Kristu, hako tíyo, itea ihéyu'ika Itukó'oviti koeku itúkeovo Kristu héko.

¹⁷Vo'oku simóvone kaxena hixópeokono úti ya tiú'iti koekúti, uti xanena Itukó'oviti. Yoko itukovo turixóvoti xoko úti, uti kutípoti Itukó'oviti, námeamo ákoeneye hunókoku ne xâne ákoti akutípoa ne inámati ihíkavoti ítuke Itukó'oviti? ¹⁸Epó'oxo itukovo konokoâti vékea uti tiú'ítike koekúti, uti koítovone Itukó'oviti, uti ponóvoti kixoku itúkeovo ikéneke, námeamo ákoeneye hunókoku ne xâne ákoti akutípo Itukó'oviti koánemaka ne xâne vahehéxoti ítuke?

¹⁹Énomone ngó'ino, enepohikone xâne vekoti tiú'ítike koekúti ya ahá'inoake Itukó'oviti, yusikóne kurí'okoepovo Itukó'oviti, enepone pahúkoti ápeyea uhá koeti koekúti, enepone motokeâtimaka kúveovokono, koêkumaka yuíxeovo itúkea únatinoe koekúti.

Nókone itúkea ne inuxínotihiko ítuke Itukó'oviti

5 ¹Kó'oyene anéye injíko'okoake ne inuxínotihiko ítuke Itukó'oviti xepá-kukenoe, vo'oku undímaka inuxínoti ítuke Itukó'oviti, koane koati noinjoâti yaneko koitóponovo kotíveti ne Kristu, epó'oxo ngaha'ínepoatimakamo yaneko káxe koúrpu'ikeekonokumo itúkeovo êno hána'iti ihayú'iuti. ²Ítínoe inuxínoti ítuke Vúnae, enepone xanena Itukó'oviti yâko iníxinoke, enepone kutí koeti su'úso oposíkoti koyonoâti, hivá'axa koúkoponeovo ikéneke Vúnae. Haina vo'oku pohnu itúkeovo ítíkovoke, hainámaka mitatahí keyêtike, itea ítíka ya usó keyeyi, kuteâtimaka ahá'inopi Itukó'oviti ítíki. Hákomaka itukó'ovo vo'oku itúkeovo nemúkope tiúketi, itea ítíka vo'oku usó keyeyi ítíki ítuke Itukó'oviti. ³Hákomaka kepayásokovo, kehá'ati ítíkiyo pahukoâti ne pónepike Vúnae iníxinoa ítukeke, itea ítíkapu xâne motovâti hókeokono kixoku itúkeovo ya xapákuke po'ínuhiko kutípoti Jesus, enepohikone hivó'oe ikéneke Vúnae koeku iníxinoa. ⁴Yoko enepo aukápapu ne Inuxínoviti koati payásoti ya uhá koeti po'ínuhiko inuxínoti xâne ítukeke Itukó'oviti, apêtimo kutí koeti koati uhé'ekoti kôroa, némoepo, ákotinemo ipúpa'ixeaku, yupihóvotimaka unáko.

Pó'ínuhiko ixíko'okoake Pêturu ne hokoti Jesus

⁵Kó'oyene anéyemaka injíko'okopike, ítínoe inámatiko xâne. Hako kepayásokinova ne xuvé'eti ya ítíke, itea tíyahiko. Énomonemaka ákoeneye ákoyea kepayasakinapukoko, vo'oku okópa Itukó'oviti ne kapayásokovoti, itea kóseana ne ákoti kapayásakapu. ⁶Hákoikopo kepayásokovo itea ikélihu-xapu opékuke xunako pe'u vo'u Itukó'oviti, ínamo kapayásakapi simapúne koati kaxéna. ⁷Kirí'aka Itukó'oviti ne uhá koeti yónoheixoku iséneu, vo'oku ítínoe kátarae. ⁸Ítíkapumaka éxoti kixoku itúkea isóneu ya uhá koeti koekúti. Hako kutí kê imokoo koyêti, itea ítíkapu iyukóvoti ne iséneu vo'oku enepone Ndeâpu, yanáne, anéko xíririkuke ayákukuixeopinoe, kuteâti koeku líyaum ixomo ené'ixovo oposíkoti nîka, kahá'ati íkorokeopi. ⁹Konókoti yokópi ya títiu keyeyi kívivo Itukó'oviti, yexoâti ákoyea péhuxapu víki tiú'ítike koekúti, itea

itúkeovo vékokunemaka po'ínuhiko ûti xoko Kristu kurivókoxovotine xâne po'íkehiko poké'e. ¹⁰Yoko Itukó'oviti, enepone úkeaku uhá koeti seanákoti, enepone ihaxíkopitimaka ya xoko Kristu kehá'ineyi ya natíxokuke itúkeovo hána'iti ihayú'iuti ákotinemo hunókoku, ikénepoke víki tiú'itike koekúti ákoti koati umó'iyea, porexópitinoemo itíkivo úsotine yoko títiu koyêti ikeneke, koane koxunákopitimo yoko koxuhévekopitinoemakamo ikéneke. ¹¹Itúkapu énomone payasô oukeke uhá koeti koekúti ákotinemo hunókoku. Énomoneoxo ákoeneye.

Hunókoku yútoe Pêturu

¹²Enepora kalihú koeti yúndoenopinoe, évengoa xoko Síla, enepone po'ínu ûti xoko Kristu, íninjone itúkeovo koati motovâti kúveovokono ikéneke Vúnae. Yundóxinoake râ'a, ngaha'âti ngóúhepekopea ne iséneu ikéneke Kristu, koane ngoyúhoinopinoe itúkeovo kaná'uti seánakovi Itukó'oviti ra yúndoenopi. Énomone yávaheixa ákoti yaukápapu ikíni.

¹³Enepohikone xâne noívokoemaka Itukó'oviti kuteâti itínoe, enepohikone íhae pitivóko ínzaunopinoe Mbabílonea, yúhoikopinoe. Koane yúhoikopi-noemaka Márku, enepone kutí ngíxone nje'éxa ikéneke Itukó'oviti. ¹⁴Yíhai-kaka, siunoné kixekókoti kuteâti kixókokoku yúhoikeokoko ûti tokopókoko ûti, imeâtinoe sasá'ikoke iséneu, itínoe kopo'ínukokoti xoko Kristu.

Itúkapu úhепetike isoneûti yóvoheixo, uhá ketínoe kutípoti Kristu.

Hunókokune.

2 PÊTURU

Pí'ape koyuhópeti páhoe Pêturu

Enepora koyuhópeti, yutóximoake Pêturu, koati okópoti ihíkavoti ákoti akaná'u itohíneoti xapákuke hokotíhiko Jesus.

Ápe xâne kaxénake Pêturu ihíkaxoti imokóvokutike ákoyeamo aúkapapu ne Jesus. Itea éxokoa Pêturu ne kutípotihiko Jesus itúkeovo vo'oku yupíheovo ákoyea ímaxapa Itukó'oviti kúxoixea ne xâne kutípea Xe'éxa koane kuríkopea ne pahúnevo ko'ókorinoke aúkopeovo Jesus.

Enepohikoneko xâne kopoé'akoti íhikaxea, aínovomaka koesáyu'ixoti kixoku itúkeovo, yuixóvoti itúkea váhere úhepune mûyo, koane koésayu'ixea isóneu po'ínuhiko xâne vo'ókuke. Koyúhoa Pêturu ipíhoponeamo Itukó'oviti ne xâne kuteâti. Íxíko'okoamaka Pêturu neko kutípotihiko Jesus kóxuna'ixeoovo ikéneke Vúnae, koane itúkeovo kuri'ókovatihiko tukú koeti aukápapu ne Jesus, motovâti itúkeovo sasá'itihiko nonékuke Itukó'oviti yaneke káxe aukápapune Jesus.

1 ¹Yundóxinopinoe, undi Simaum Pêturu, undi ovoxe Jesus Kristu koane páhoemaka koyúhoyea emó'u xapa xâne. Mbahúkinopeanoé ra koyuhópeti, itínoe kuvóvoti Vúnae kuteâtimaka úti, inixeâtinoe itúkeovo koati hána'iti itópoinopike ne kívivoa, kuteâtimaka koeku vínixone yane kúveova úti. Koati vo'oku ponóvoku ne ítukeinovi Itukó'oviti, enepone kuvóvone úti, yoko Jesus Kristu, Koitóvoviti, kó'inokeneye. ²Kaúkapainapinoe Itukó'oviti hána'iti seánakopi yoko úhepeti isoneúti ukeâti xokóyoke, ya koeku yukóponi yéxi Itukó'oviti koánemaka Vúnae Jesus.

Ahá'inoa Itukó'oviti ne xâne koeku itúkopeovo xe'éxapone

³Koúsokinovea Itukó'oviti ya hána'iti xunáko ne uhá koeti nókone úti ikéneke, motovâti ápeyea inámapoti koépoku úti ikéneke, koane motovâtimaka vitúkeovo xâne teyoâti ya uhá koeti vekoku úti. Kó'inokeneye, koati vo'oku véxea Itukó'oviti, enepone ihaxíkoviti hókea úti, kaha'aínovitimaka vitúkeovo êno hána'iti ihayú'íuti kuteâti itúkeova. Koati kousókinovitimaka uhá koeti nókone úti ikéneke, motovâti ápeyea vitípanevo kuteâtimaka itípanevo. ⁴Koeku kó'iyeaneye, anéye yuhó'inovi Itukó'oviti, koati yuhôti ákoti aukápapu ikéne yupihóvoti unáko, yupihóvotimaka vínixea hána'iyea ne itópoinovike. Koati vo'ókuke neko yúho ákoti aukápapu ikéne, kutí'ino apêti xoko úti itípanevo kixóvoku ne Itukó'oviti, kutí'inokemaka viteóvati ne vahe-révokoti yara kúveu mêum koesáyu'ixoti xâne, enepone uhá koeti kó'iyevoku váhere aha xâne itúkea.

⁵ Kéxuna'ixapuikopo ikéneke Itukó'oviti, maka xané íxane itípenevo ne kívivo Itukó'oviti. Kene ne itípenevo, xané íxanemaka ne kaná'uti exóneti íhae xoko Itukó'oviti. ⁶ Kene ne kaná'uti exóneti íhae xoko Itukó'oviti, xané íxanemaka ne yéxi seyá'ikopivo. Kene ne yéxi seyá'ikopivo, xané íxanemaka ne ákoyea kemúya'ika iséneu héki Vúnae. Kene ne héki Vúnae ákoti kemuyá'ika iséneu, xané íxanemaka ne tíyi Itukó'oviti ya uhá koeti kixeku itíkivo. ⁷ Kene ne tíyi Itukó'oviti ya uhá koeti kixeku itíkivo, xané íxanemaka ne kutí kixi koati pe'ínu ne po'ínuhiko úti xoko Jesus. Kene ne kutí kíxi koati pe'ínu ne po'ínuhiko kutípoti Jesus, xané íxanemaka ne ákoyea omótovo yokovo uhá koeti xâne. ⁸ Vo'oku enepo akoéneye kixeku itíkivo, epó'oxo enepo keukápana ké'iyineye ikéneke Vúnae, ákomo itíkapu xâne ákoti ítone ítukea koane ákotimaka ého ikéneke. ⁹ Itea enepone xâne ákoti akoéneye, kutí koe komítiti. Poéhane ákoti ahikápu ínixo, epó'oxo inótovane okóvo sasá'ipeane ne pahú-nevo yanekôyoke.

¹⁰ Yapásikaikopo inamá'axoyea yixóva ra koekútihiho, itínoe mbo'ínu xoko Vúnae, motovâti í'yuse kóyeyea itíkivo koati iháxiu Itukó'oviti hókea, koane noívokoemaka yonópea xokóyoke. Enepo yakoéneye, ákomo itévokiku hó'eke úti. ¹¹ Epó'oxo énomonemakamo kutí'ino yupihóvoti unátiyeamo kékú sîpa natíxokuke Vúnae Jesus Kristu Koitóvoviti, enepone ákotinemo hunókoku natíxea.

Yutóxinoake Pêture ra koyuhópeti

¹² Énomone kutí'ino usó ngoyêti ixómoyea ngoyúhoinopeano ra koekúti-hiko, motovâti ákoyea inátapa yokóvo, upánini yéxoa kaná'uko ne ihíkavoti némoenenoe, koane títiu kéye ákoyea kiríka héki. ¹³ Koêkuiko ámbeyea yâye yara kúveu mêum, koati ininjoâti itúkeovo ponóvoti ngóyukea iséneu, nzu-vo'óxopitinoe puyákoponeova yokóvo ra koekútihiho. ¹⁴ Vo'oku énjoa yé'exeo-vone imbúhikopeaku yara kúveu mêum, vo'oku kouhapu'ikinonoane Vúnae Jesus Kristu. ¹⁵ Koati ngoxuná'ixovoti nzuvó'oxeopinoe, maka ákoyenemoye puyákoponeova yokóvo uhá koêti ra koekúti ike mbihópine xoko Itukó'oviti.

Koati kaná'uti ra emo'u Itukó'oviti

¹⁶ Yoko enepo koyuhó'inopeano úti, ûndi yoko nza'ínehiko, koêku ra hána-'iti xunako Vúnae Jesus Kristu yoko aúkopovopemo, haina koyúhoti uti ihíkavoti itúkohiu xâne ya éxeako itea, koati noíxone vûke nê'e itúkeovo koati hána'iti ihayú'iuti. ¹⁷ Vo'oku koati Itukó'oviti, Há'a, kapayásokoa exókoviti itúkeovo éno hána'iti ihayú'iuti yaneko inú'ixeaku emó'u xoko óvoku vanúkeke ákoti kuteâti úhe'ene. Énomone ne yúho koêti: "Eneporâ'a, énomone Nje'éxa ákoti omotóva ongóvo, porexónuti hána'iti elókeko ongóvo" kôe. ¹⁸ Kámoa úti neko emo'úti inu'ixoti vanúkeke yaneko kaha'ínea úti ne Vúnae yane sasá'iti vóvoheixoku oukeke ne hána'iti mopô.

¹⁹ Énomone kutí'ino iyúseoti motó'iyeva kutípea úti ne yuho porófetahiko mekúke koyuhôati koêku ne koekútihiho simóvotine kó'oyene. Yoko koati únatimo kékunoe iveváki yúho, enepone kutí koeti yúku kouhápu'ikoti xapa hahákuti tukú koeti simapúne neko káxe aukápanu ne Kauhápu'ikopitinoemo, enepone kutí koeti koêku ne pú'iti hékere xánena ihâroti. ²⁰ Itea inúxoti ya uhá koêti, konókoti yéxinoe ákoyea ápahuina emo'u porófeta yutoxóvoti

emó'uke Itukó'oviti itukóvo isoneú kíxone porófeta. ²¹ Vo'oku enepone yutoéti emó'uke Itukó'oviti koyúhoti koêku ne ávoti simâpu kaxéna, ako ápahuina ukeâti ya isóneuke xâne. Itea ápe (sasá'iti) hóyenhiko éxokoake Itukó'oviti ahá'inoa koyúhoyea, enepohikone kouhapu'ikinoakemaka Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti âha koyúhoyea.

Koêkumo ne ákoti itukapu kaná'uti páhoe Itukó'oviti koyúhoyea emó'u

Njû 3-16

2 ¹ Kuteâti koeku ápeyea xâne mekúke koyúhoti ápeyea kouhapu'ikinoake Itukó'oviti koyúhoyea xapákuke xanéhiko itea ákoti akaná'u, énomonemakamo koéneye xepákukenoé ápeyeamo xâne kuteâti. Itea ôriti iyúseye koêku ne ihíkauvoti fhikaxone itúkeovo iyonópati ipihóponovokutike ne xâne hokoâti. Muhikóvatimo fhikaxeahiko ákoyea akána'u ne Vúnae, enepone porexópinoati ésa'i itúyopea pahúnevo. Yoko énomonemo kutf'inoke simó koatímo ne ipíhoponeokonohiko. ² Enómo xâne hokoâti yane váhere kixoku itúkeovo, enepone sikovó kó'iyea itúkea váhere úhepune mûyo. Yoko vo'ókukehiko, enómo xâne koemóke'eati ne kaná'uti kixovókuti hó'e úti. ³ Koane vo'oku ixómoyea ipúpakinohiko isóneu kahá'ayea enó'iyea apefnoati, apêtimo fhikaxeopikenoé, itukohí kíxone, kahá'atihiko íteopinoé yoko itúkeopi fhikau. Kutí ketínoemo váneu nêe, ítonehiko yane ákoti akaná'u yúho. Itea mekúne kousookinokonohiko ipíhoponeokono ipihóponovokutike. Yoko ákomo íteovaku neko kixópokonokumo.

⁴ Hanemo koéneye kuteâti kíxoaku Itukó'oviti ne ánjuhiko pahukóvoti nóvo ákoyea okóseana. Kuríkoahiko xoko koítoponeovoku kotíveti ika'ó koyêti xoko éno upénoti uhôro ínati haháku, kuxoâti ne káxe éxokopeakumo Itukó'oviti yonópokumo ne uhá koeti xâne. ⁵ Ákomaka okóseana Itukó'oviti ne váherehiko xâne mekúke. Poéhane Nôe koítovo, enepone koyúhoti xapa xanéhiko kónokea pónea kixoku itúkeovo. Yoko koítovamaka Itukó'oviti ne po'i seti koeti xâne yaneko pahukôa koinikea ne kúveu mêum, koupá'ixoti xanéhiko váhere kixoku itúkeovo. ⁶ Koane heu-heú kíxoa Itukó'oviti uké'exopea neko váherehiko xâne ovâti neko pitivókohiko mekúke iháxoneti Sódoma yoko Ngómora. Poéhane épouxa irikóvo, exókoati Itukó'oviti kíxeanemoye ipíhoponea ne uhá koeti xâne itúkoti váhere. ⁷ Itea koítovo Lô, hóyeno ponóvoti kixoku itúkeovo, ikotífxeoatimaka isóneuke kixoku itúkeovo neko váhere xanéhiko ákoti teya Itukó'oviti, enepohikone sikovó koyêtihiko itúkea váhere úhepune mûyo. ⁸ Vo'oku koati hóyeno ponóvoti kixoku itúkeovo ne Lô, kotivêati isóneuke ne kámone yoko noíxone itukovo xáxe vo'oku váhere kixoku itúkeovo neko xanéhiko kúrivokoevo xoko ípuxovoku. ⁹ Iyúseoneikopo éxea Vúnae koíteovo xâne teyoâti yane kotíveti koekúti vékoku, koane haxá kíxeamaka ne váherehiko xâne, kuxoâti símeovo kaxena éxokopeakumo Vúnae yonópoku ne uhá koeti xâne. ¹⁰ Áko'oneoxomo ne xâne yuixóvoti itúkea váhere úhepune mûyo, koane koekútihiko yupihóvoti ákoyea aúmati, enepohikone ákotimaka teyâ ne payásotihiko ya utíke mani nókone téyeya úti. Ainóvotimaka xâne ákoti kamâ, xúnatimaka isóneu ípihea tumúne koêkuti âha itúkea, koane áhatimaka kapáyasokinovo po'ínuhiko xâne. Ákomaka píka ihákea ne koati hána'iti teyonétihiko, nókone téyeya úti. ¹¹ Muhíkinova ne ánjuhiko, enepone yupihóvoti itúkeovo xúnati koane payásoti ya utíke, ako

ixaneye yûho nonékuke Itukó'oviti koyuhoâti motókeyea ipíhóponeokonohiko ne xâne ihákone nekôyohiko. ¹² Itea enepohikone xâne ngxínopike vahéréxoti kixoku itúkeovo, koati kuteâti hó'openohiko íhae hôi ákoti isóneu, hokotíhiko koêkuti iyónoaku âha. Yoko kuteati ápeinoke hó'openo íhokeokono yoko koépekeokono, koánemaka nekôyohiko. Koati ainóvohiko koemóke'eti koekúti ákoti exína isóneu koêku, epó'oxo kuteâti hunókoku ne hó'openohiko namukókono, énomonemakamo koéneye hunókoku nekôyohiko kurikákana ipihóponovokutike. ¹³ Enepone námoepo vo'oku váhere ítuke, harâ'amo, váherexinokonomaka ítuke hunókokuke. Koati úhepétinoahiko itúkea váhere úhepune mûyo, muhíkova ya káxe. Enepo ainóvokoxovopinoe he'uxínovonoe níki, puyakóponovomaka yokóvo ivókinovovi Vúnae, kutí koéhiko ihomúyoti koane isayúnevoti híyeuke koati sasá'iti koekúti enepo kaha'ínepinoe, koeku itúkeovo xâne ákoti saya'íkeapu itúkea váhere âha kíxeova. ¹⁴ Enepohikonê'e, ako ita noíxea sêno ákoti akahá'a itúkea váhere âha xokóyoke. Ako momí'iyeku itúkea váhere. Koati ahúkotihiko ya ítea po'ínuhiko xâne ákoti koati tiú'iko ikéneke Vúnae. Aínovomaka xâne ipupákinoti isóneu kahá'ayea enó'iyea apeínoati. Koati motokeâti yonópea ipihóponovokutike. ¹⁵ Aínovomaka itavókeati ne kaná'uti xêne, hokópoti kixoku itúkeovo Mbalâum, xé'a Mbêo mekúke, enepone usó koyêti itúkea váhere motovâti namúkea tiúketi. ¹⁶ Itea sayá'ikokono nê'e yanekôyoke vo'oku váhere ítuke. Poréxoa Itukó'oviti ne péyo njuméntu koyúhoyea kuteâti koeku úti, uti xâne. Énomone saya'íkoa, puinoâti itúkea âha, enepone kutí koeti kixoku itúkeovo xâne ákoti isóneu.

¹⁷ Enepohikone xâne ngxíone xepákuke, kutí koe uke úne itikóvotine. Kutí koémaka kapási kayápaé xúnati ihunóvoti. Koati kousókinoatine Itukó'oviti yonópokuhikomo xapa êno hahákuti ipihóponovokutike. ¹⁸ Kutí koéhiko koati ahúkoti ya koyúhoyeake, itea ako itópoinoke xâne neko yûho. Itóhiko po'ínuhiko xâne hokópea kixoku itúkeovo vo'oku poréxeahiko sikovó kó'iyea itúkea váhere úhepune mûyo yoko koêkuti váhere ahápinovo. Yoko énepohikone xâne ítone, ainóvoti mani ínati ipuhíhikopea xapákuke xâne ovóheixoti pahunévotike. ¹⁹ Itínokonoke nekôyohiko, vo'oku koyúhoinokono ákoyea itopó'oviti, uti xâne, vitúkea koêkuti vâha vitúkea. Yoko inípono neko kixotíneye yûho, aínovo xâne kutí koeti akaúti opékuke xunáko ne váhere kixovókuti. Vo'oku koêkuti koekúti ito'óviti, uti xâne, uti kutí koeti akaúti opékuke xunáko nê'e. ²⁰ Énomone ngó'ino: Enepone xâne éxoti Jesus Kristu, enepone Vúnae yoko Koitóvoviti, koane iteóvati ne xunako váhere kixovókuti yara kúveu mêum vo'ókuke, enepo kayukápapu yane váhere kixovókuti, koati yupihóvotinemo koêku hunókokuke ya inúxotike. ²¹ Vo'oku unatíne ákoyeani éxa koêku ne kaná'uti xêne íhíkaxoviti ponea uti vítuke, yaneko turíxea hókea ina kayukópovo ikéneke, itavókopeati ne sasá'iti íhíkavoti páhoenovi Itukó'oviti, íhikaxokonoke. ²² Enepone xâne koetíneye kixoku itúkeovo, koati kousókoati xokóyoke ne kaná'uti kixonéti koêti: "Káyukopinovomaka tamúku níképea ne oévo" koáne "káyukopovomaka ne ahiúti kûre komótekexopeovo xapa yomômo" koêti.

Koêkumo yuho xanéhiko tumúneke káyukopovo Vúnae Jesus

3 ¹ Itínoe ákoti omotóva ongóvo, pí'apene yúndoenopinoe rà'a. Ya uhá koêti ra pí'ati yúndoenopi, ombósiko ngxíoku ixómoyea ngóyukoa ne

sasá'iti iséneu koeku nzuvó'oxeopinoe puyákoponeova yokóvo ra koekútihiho, ²motovâti ákoyea inátapa yokóvo yúho neko koati sasá'itihiko porófeta koyú-hoti emo'u Itukó'oviti mekúke, koánemaka ne páhoenovi vitúkea ne Vúnae yoko Koitóvoviti. Énomone ne ihíkavvoti íhikaxone ápostuluhiko, enepohikone páhoe Jesus xepákuke. ³Inúxotike, tumúneke símeovomo hunókoku ra mêum, konókoti yéxi ápeyeamo xâne émoketihiko, yuixóvoti itúkea váhere úhepune mûyo. ⁴Haramo koe yúho koémoke'eyea aúkopovope Jesus: “Koyúhopepo káyukopeovomo. Ná'ikopo? Vo'oku ukeátine inâ ivohíkovo neko voxú-noekene, kóyeakone kóyeku ne uhá koeti koekúti kuteâti koêku inâ apê” koetíhikomo. ⁵Kó'inokeneye ne yuhómo, akó'oti akahá'a puyákoponeova okóvo râ'a: Koati mékutine ápe ne vanúke koánemaka ra poké'e. Itea inúxotike, ipúhikea úneke ra poké'e koane yane ítixopeovoku ne úne, ápene ne movó-'iti poké'e inâ pahukôa Itukó'oviti ápeyea. ⁶Ákomaka puyákapanapa okóvo nekôyohiko uké'exeokono ra kúveu mêum yaneko mekúke koiníko êno úne. ⁷Kene enepora vanúke koáne ra poké'e apêti kó'oyene, koati hoenáxokonoti oró'okeokonomo ya yúku kuteâtimaka páhoe Itukó'oviti kó'ieyanemoye. Koati kuxokónoti símeovo kaxena éxokeakumo Itukó'oviti yonópokumo ne xanéhiko váhere kixoku itúkeovo, pahukákanahiko yonópea ipihóponovokutike. ⁸Ítínoe mbo'ínu ákoti omotóva ongóvo, ako yusíka inótayeova yokóvo râ'a: Ya xoko Vúnae Itukó'oviti, kutí koe póhuti mili xoénae ne póhuti káxe. Kene póhuti mili xoénae kutí kôe póhuti káxe xoko Vúnae.

⁹Haina koukóponoati Vúnae ne kaxena káyukopovope, enepone koati yuhôti yuhó'inovi yanekôyoke. Haina ko'okôriti itúkea neko yúho, kuteâti isóneunoa po'ínuhiko xâne, itea koati yupihóvoti ákoyea ímaxapa kúxoixeo-pinoe, puvâti ápeyea xâne pihópotimo ipihóponovokutike, kaha'aínnotimaka uhá koeti xâne ikótivexea isóneuke ne pahúnevo koane sasá'ipea nonékuke. ¹⁰Enepone kaxena aúkopovope Vúnae, kutí koetímó símo ne ómevoti. Yaneko káxe, uke'épotinemo ne vanúke xaneâti koati êno hónoti emo'u ipuhókoti. Yoko oro'ókovotimo uhá koeti ovâti ne vanúke. Kúteanemakamo kixoku uké-'exeokono ra poké'e yoko uhá koeti ovâti. ¹¹Koeku kó'ieyanemoye uké'exeokono uhá koeti ra koekútihiho, yusikóneikopo sasá'ieya kixeku itíkivo koane itíkivo teyoti Itukó'oviti ya uhá koeti koekúti, ¹²koêkuikomaka kúxoixopi símeovo ne kaxena Itukó'oviti, yehákoatimaka símeovo koeku yíxivo itíki ahá'inopi. Yoko simapúne neko káxe, uke'éxopatimo yúku heú koeti ovâti ne híyeu vanúke yoko poké'e, koane iturékexotimo uhá koeti vo'oku otúkomo ne yúku. ¹³Kene úti, uti kutípoti Vúnae, hara kúxo úti ápepeamo inámati vanúke yoko poké'e ovópokuhiko ne ponóvoti kixoku itúkeovo, kuteâtimaka koeku yuhó Vúnae, enepone koati yuhôti ákoti aukápapu ikéne.

Nókone kó'ieya úti koeku kúxoixopea úti ne káyukopovope Vúnae

¹⁴Énomone ngixínopi, itínoe ákoti omotóva ongóvo, kéxuna'ixapu koeku kúxoixi ápeyeakumo ne koekútihiho, maka enepo aukápapu Vúnae, inú'ikapapinenoe ya ákoyea pepákexapu iséneu ikéneke, ákotimaka ovópiku pehúnevo, koane ákotimaka xâne motovâti koyúhoyea ápeyea váhere ítike. ¹⁵Yoko konókoti yéxi ákoinoke ímaxapa Vúnae kúxoixea xâne kutípea, itúkeovo poréxoti xanéhiko oxéne íteova ne pahúnevo, kuteâtimaka koêku ne yútoenopi Poúlu, po'ínu úti xoko Vúnae ákoti omotóva vokóvo. Yoko ainóvoti

exóneti póneake Itukó'oviti veínoa kíxeaneye yútoe. ¹⁶Énomone koyúho ya uhá koeti koyuhópeti, yútoe, kuteâti ra yunzó'inopínoe kó'oyene. Ápe koekúti kali tiú'iti éxeokono kixó'ekone ya xapákuke neko yútoe. Enepohíkone koekútihiho, kópoe'akoa xâne ákoti exêa koêku, ákotimaka tiú'iko ikéneke Vúnae, kuteâtimaka kíxoaku kópoe'akea ne po'ínuhiko ihíkavoti emó'uke Itukó'oviti. Yoko yonópotihíkomo ipihóponovokutike vo'ókuke.

¹⁷Kene itínoe ákoti omotóva ongóvo, koeku yéxinoe ra koekútihiho, konókoti kéhiyanayivo, maka hákone ketávokokono vo'ókuke ne pahukóvoti isoneúti hókone ne xanéhiko ákoti panâpu kixoku itúkeovo. Hákonemaka ukê'e ne títiu kéyeyi ikéneke Vúnae ákoti kirikâ héki. ¹⁸Itea yapási'ixanoe keúkoponivo yane hána'iti seánakovi Vúnae yoko Koitóvoviti, enepone Jesus Kristu, koane yapási'ixamaka keúkoponivo yéxi nê'e. Itúkapu énomone itukóvo hána'iti ihayú'iuti yara koeku kó'oyene, koánemakamo ya uhá koeti káxehiko keno'ókoti ákotinemo hunókoku.

Koékuikone.

1 XUÂUM

Inúxoti karta yútoe Xuâum, páhoe

xapa kutípoti Jesus

Enepora koyuhópeti, koánemaka ne pi'âti oko'íkenexoati, víhaxoa “karta yútoe Xuâum”. Ako ipúhika iha Xuâum koatíke yútoe, itea ukeâtinekene “karta yútoe Xuâum” éxeokono. Ápe póhuti Evangelho, enepone inámati ihí-kauvoti koyúhoti koeku Jesus, yútoemaka Xuâum, koánemaka ne Apokálí-pisi.

Hara koati âha ne Xuâum koyúhoinovi yara kártana, kónokea ákoyea omó-tovokoko vokóvo vo'oku ákoyea omótoovovi okóvo Itukó'oviti, koane kónokea vóvoheixea ya uhapú'itike ákotine váhere kixoku vitúkeovo.

Yaneko káxehiko yutoxôa Xuâum ra koyuhópeti, ápe xâne ihíkaxoti itú-keovo ainóvoti kixovókuti ákoti asasá'i nonékuke Itukó'oviti, ne uhá koeti koêkuti apêti yara kúveu mêum, koêkuti noíxone xâne koane sípoe. Ya isó-neunoakehiko, koeku itúkeovo sasá'iti ne Jesus, ako oxéne ápeyea mûyo kuteâti muyo úti, uti xâne yara pok'é, ínapo hako sasá'iko ne Jesus. Énomone íhikaxinohiko neko xâne ápeyea xunáko ne Jesus pohu kutí kó'ieya muyo úti ne mûyo, ákoti itukapu koati muyôti kuteâti muyo úti, uti xâne pahukó-voti. Kóhiyana Xuâum neko hokoti Jesus, puinoâtihiko kutípea neko ihíkau-voti, vo'oku ákoyea itúkapu ukeâti xoko Itukó'oviti, itea itúkeovo ukeâti xoko Okópoti Kristu.

Ápemaka xâne ihíkaxoti ákoyea oxéne sasá'ieya kixoku itúkeovo ne xâne nonékuke Itukó'oviti koeku ápeyeako yara kúveu mêum, vo'oku yusíkoti sasá'-ipeane omíxone, itea kóyeane itúkeovo koêkune xâne hókea váhere úhepune mûyo koeku ápeyeako yara kúveu mêum. Yane kuteâti isóneunoahiko, ako apásika kóyuseyea kixoku itúkeovo ne xâne. Enepohikone xâne koetíneye isóneu, sikovó koéne ya pahunévotike, po'okoâti itúkeovo pohúnetai omíxone xâne itovómo. Kene koxé'u, pó'okoa ákoyea oxéne sasá'ieya kixoku itúkeovo. “Koati kixovókuti íhaene yâye yara kúveu mêum ákoti asasá'i. Ako oxéne ípokeovo” koeti isóneunoa. Itea éxokovi Xuâum itúkeovo koati pahukóvoti nonékuke Itukó'oviti ne xâne ákoti asasá'i kixoku itúkeovo. Ako oxéne sasá'-ieya isóneu yoko omíxone ne xâne koeku váherexea kixoku itúkeovo. Ú'uhapu'i kixínovea yútoe Xuâum kónokea sasá'ieya kixoku vitúkeovo koeku hókea uti Jesus.

Koeku Jesus, enepone Kouhápu'ikinoviti koeku Itukó'oviti, Há'a

1 ¹Hara yundóxinopinoe koêku ne kóyekutine ápeyea ukeátinekene tumú-neke ápeyea ra mêum, enepone ominó'oviti inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku, enepone Évekoaku Itukó'oviti kouhápu'ikinovovi. Eneponê'e, koati kámone úti koyúhoyea, úndi yoko nza'ínehiko, koane noíxone úti ya vukékuke. Koatímaka komómone úti yoko sipó'oe vo'u úti nê'e. ²Koútata'ixovone nê'e, eneponeko ominó'ovitimaka inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku. Noínjoane, koane noíxoanemaka nza'ínehiko, epó'oxo koyúhoane úti koêku ne noíxone úti xokóyoke, koane vetó'okopitinoe koêku neko ominó'oviti inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku, enepone ovóheixoti novo xoko Itukó'oviti, Há'a, enepone koutáta'ixinovovitimaka. ³Enepono noíxonene úti yoko kámonene úti, énomone koyúhoinopinoe úti, motovâti poéhayeane visóneu ikéneke Itukó'oviti ákoti viháxákeakaka. Yoko enepone kó'iyeaneye visóneu, hane úkea xoko poéhayeane visóneu xoko Itukó'oviti, Há'a úti, yoko xoko Jesus Kristu, Xe'éxa. ⁴Yutóxinoake úti ra koekúti kaha'áti úti yupihovó kó'iyea elókeko vokóvo.

Enepono sasá'iko Itukó'oviti, koati kuteâti koeku uhapú'iti

⁵Enepono ihíkavoti kámone úti xoko Kristu, enepone koyúhoinopikemaka úti, énomone ne itúkeovo ainóvoti sasá'iti ne Itukó'oviti kuteâti koeku uhapú'iti. Ako hahákuti xokóyoke. ⁶Enepo vokoyúho poéhapeane visóneu xoko Itukó'oviti ákoti viháxákea, itea vovóheixoti hahákutike, koati semekékexoti úti, epó'oxo ako vitúka ne kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti. ⁷Itea itukapu vovóheixoti uhapú'itike kuteâti koeku Itukó'oviti, koati póhutipone visóneu ikéneke Itukó'oviti ákotine viháxákeakaka, epó'oxo kasása'ikopane itina Jesus, Xe'éxa Itukó'oviti, ne uhá koeti pahúnevo úti.

⁸Enepo vokoyúho ákoyea pahúnevo úti, koati vaupú'ikopovoti. Áko'omaka xoko úti ne kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti. ⁹Itea enepo vokoyúhopinoe Itukó'oviti ne pahúnevo úti, koati motovâti kúveovokono nê'e pónea ítuke, koane kóusokeamo yúho kotúyopinoveamo, koane kasása'ikopinoveamo ya uhá koeti koekúti ákoti aunáti xoko úti. ¹⁰Enepo vokoyúhoa ákoyea pahúnevo úti, koati koyuhoâti úti itúkeovo semékenovo'iti ne Itukó'oviti, epó'oxo áko'o xoko úti ne vitúkea emó'u.

2 ¹Itínoe kutí ngíxone nje'éxaxapa ikéneke Kristu, yundóxinopeakenoe ra koekútihiho maka hákone pehukóvo. Itea enepo áva xâne pahukóvoti, anéko epemínoviti xoko Há'a úti íhae vanúke. Énomone ne Jesus Kristu, enepone ponóvoti kixoku itúkeovo. ²Énomone kasasá'ikopovi ya pahúnevo úti. Yoko haina póhutine pahúnevo úti, itea anékomaka xunáko kasása'ikopea pahúnevo uhá koeti xâne yara kúveu mêum.

³Hane véxea vitúkeovoxo xâne éxoti Itukó'oviti, enepo vitukâ ne páhoenovi. ⁴Enepono xâne koyúhoti éxea Itukó'oviti itea ákoti itukâ ne páhoenovi, koati semékenovo'iti nê'e, epó'oxo áko'o ya xokóyoke ne kaná'uti kixovókuti ukeâti xoko Itukó'oviti. ⁵Itea enepone xâne itukoâti ne páhoenovi Itukó'oviti, koati heu-heú koeti kóusokeovo ya xokóyoke ne ákoyea omótovovi okóvo Itukó'oviti. Hara véxea vitúkeovoxo xe'éxapone Itukó'oviti: ⁶Enepono xâne koyúhoti óvoheixea inámapotike apéyeati ukeâti xoko Kristu, konókoti pónea kixoku itúkeovo kuteâti koeku Kristu.

Pahúkovi Itukó'oviti ákoyea omótovo vokovo po'ínuhiko xâne

⁷Itínoe ákoti omotóva ongóvo, haina inámati koekúti ra páhoenovi Itukó'oviti vitúkea yara yúndoenopinoe. Énomone ne kúxoti páhoenovi Itukó'oviti, kémone ukeáti iná kitipónoe Kristu. Enepone kúxoti páhoenova Itukó'oviti ne xâne itúkea, énomonemaka ne kémone yanekóyoke. ⁸Itea kóyeane itúkeovo inámati yara yúndoenopi, kuteáti koeku iyúseyea xoko ítukeinovi Kristu, koánemaka ya itíkovoke, vo'oku tumúne yóno uké'eyea ne hahákuti koeku uhápu'iyea ne koati kaná'uti uhapú'iti.

⁹Enepone xâne koyúhoti vékea uhapú'itike, itea puvoti po'i xâne, koati hahákutike ovó'iko tukú koeti kó'oyene. ¹⁰Itea enepone xâne ákoti omotóvo okovo po'ínuhiko, koati uhapú'itike óvoheixo, epó'oxo ako ápahuina koekúti ya xokóyoke ikorókoti po'i xâne. ¹¹Kene ne puvoti po'ínu, hahákutike óvoheixo. Koati énomone ixomo véko. Ákomaka exa yónoku vo'oku kutí kôe komítiti koeku vékea hahákutike.

¹²Itínoe kutí ngíxone nje'éxaxapa, yundóxinopinoe vo'oku sasá'ipeane pehú-nevo vo'oku ítuke Kristu. ¹³Itínoe úsotine hóyeno, yundóxinopi vo'oku yéxi neko kóyekutine ápeyea ukeátine tumúneke ápeyea ra mêum. Itínoe inámatiko xâne, yundóxinopi vo'oku koati iteáti seyá'ikopivoa ne Ndeápu.

¹⁴Itínoe kutí ngíxone nje'éxaxapa, yundóxinopinoe vo'oku yéxi Ha'a úti íhae vanúke. Keánenoe, itínoe úsotine hóyeno, yundóxinopinoemaka vo'oku yéxi ne kóyekutine ápeyea ukeáti tumúneke ápeyea ra mêum. Kene itínoe inámatiko xâne, yundóxinopinoe vo'oku xúnati ne iséneu ikéneke Kristu, koane koati óvoheixokune iséneuke ne emo'u Itukó'oviti, epó'oxo íteanoé seyá'ikopivoa ne Ndeápu.

¹⁵Hako itikovo xâne ákoti omotóva okóvo ra kúveu mêum, koánemaka ne kixovókutiya. Vo'oku enepone xâne ákoti omotóva okóvo ra kúveu mêum, áko'o xokóyoke ne ákoyea omótovovi okóvo Itukó'oviti, Ha'a úti. ¹⁶Vo'oku uhá koeti koekúti yara kúveu mêum, kuteáti koeku váhere úhepune muyo xâne, koane íyoevo úke, koane kahá'ayea koekúti kutí'inoke kapayásokovoti, haina ukeáti xoko Ha'a úti íhae vanúke, itea koati íhaene yáye yara kúveu mêum. ¹⁷Yoko enepora kúveu mêum, koánemaka ne uhá koeti kuteáti váhere íyoevo xanéhikoya, uké'etimo. Itea enepone xâne itúkoti ahá'inoa Itukó'oviti, ákomo hunókoku ovópea xoko Itukó'oviti.

Okópoti Kristu

¹⁸Itínoe kutí ngíxone nje'éxaxapa, ye'ékone hunókoku ne uhá koeti koekúti. Kémoanenoe símeamo ne íhaxoneti Okópoti Kristu. Yoko anéyene kurí'uxeovo ne xâne okópoti Kristu. Énomone véxinoa yé'exeovone hunókoku ne uhá koeti koekúti. ¹⁹Yoko enepohikone xâne okópoti Kristu, aínovo ipuhíkopeati xapákuke úti, uti hokoti Kristu, itea haináhiko koati kaná'uti po'ínu úti xoko Kristu nê'e. Eneponi itukápaxo, mani anéyetiko xapákuke úti. Itea ipúhikopinokehiko, motovâti iyúseyea ákoyea ápahuina po'ínu úti xoko Kristu xapákukehiko.

²⁰Kene itínoe, koati ike'íparaxokonoatine ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. Énomone uhá ké'ino yéxi ne kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti.

²¹Haina yundoxínopitinoe vo'oku ákoyea yéxa ne kaná'uti kixovókuti íhae

xoko Itukó'oviti, itea vo'oku yéxi, koane vo'oku yéxi ákoyea ápahuina semekénovo'iti ukeâti ne kaná'utike kixovókuti.

²² Énjakeapea itukóvotiye ne semékenovo'iti? Énomone ne koyuhoâti ákoyea itúkapu Jesus ne Mésiya, páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne. Énomonemaka ne okópoti Kristu, enepone koyuhoâti ákoyea itúkapu kaná'uti ne Itukó'oviti koá-nemaka Xe'éxa. ²³ Uhá koeti koyuhoâti ákoyea itúkapu Xe'exa Itukó'oviti ne Jesus, áko'omaka ne Itukó'oviti ya xokóyoke. Itea enepone koyuhoâti itúkeovo Xe'exa Itukó'oviti ne Jesus, anêkomaka Itukó'oviti, Ha'a úti, xokóyoke.

²⁴ Konókoti óvoheixea iséneuke ne ihíkavoti kémone, ukeâti iná kitipôa. Enepo aváheixa iséneuke nê'e, yovóheixotimo inámapotike apéyeati ukeâti xoko Xe'exa Itukó'oviti yoko xoko Ha'a úti íhae vanúke. ²⁵ Yoko enepone koati yuhóti koyúhoinovike Kristu ákoti aukápapu ikéne, harâ'a, vópeamo xoko Itukó'oviti ákotinomo hunókoku.

²⁶ Enepora yúndoenopinoe, koati koyuhoâti koêku ne xâne kahá'ati kátavokeopinoe. ²⁷ Itea anéye keúhupu'ílikono ukeâti ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, páhoenopinoe Kristu, ákoinoke okónokovo po'i ihíkaxopiti. Enepone keúhupu'ílikono vo'oku íhikexikonoke koeku uhá koêti ra koekúti'hiko, koati kaná'uti koane haina semekénovo'iti. Énomoneikopo yakútipo, kuteâtimaka koêku íhikexikonoke.

²⁸ Kó'oyene itínoe kutí ngíxone nje'éxaxapa, konókoti itúkeovo inámapotike apéyeati ukeâti xoko Kristu yóvoheixonoe, maka hákonemo píkone úti yaneko káxe aukápapu, koane hákonemakamo teyínoké úti, enepone mani kutí'inoke he'oneôvati úti. ²⁹ Koeku yéxi itúkeovo koati ponóvoti kixoku itúkeovo ne Kristu, konokoâtimo yéxi itúkeovo ikó'inamaepomaka Kristu ne uhá koeti xâne ponóvoti kixoku itúkeovo

Koêku ne Itukó'oviti koane ikó'inamaepo

3 ¹ Itíkina iséneuke koeku hána'iko ne ákoyea omótovovi okóvo Itukó'oviti, Ha'a úti, víhaxinokonoke xe'éxapone. Yoko koati kaná'uti vitúkeova. Hane ákoino éxa xanéhiko yara kúveu mêm vitúkopeovo xe'éxapone Itukó'oviti, vo'oku ákoyea éxahiko Itukó'oviti. ² Itínoe ákoti omotóva ongóvo, koati kaná'uti vitúkopeovo xe'éxapone Itukó'oviti. Yoko avo iyúsea ne koépokumo úti seâpa úti ya xokóyoke, itea enepo aukápapune Kristu, véxoa kutipasí koépeamo úti, vo'oku koati noixópatimo úti kuteâtimo koeku kixóvoku nê'e. ³ Uhá koeti xâne apêti kúxone xokóyoke noíxopeamo Kristu, koati yuixóvoti pónea kixoku itúkeovo, maka itúkapune sasá'iti kuteâti koeku itúkeovo sasá'iti ne Kristu.

⁴ Itea uhá koeti xâne pahukóvoti, koati vo'oku ákoyea ituka páhoenovi Itukó'oviti pahúkinovo. Yoko enepone pahúkeovo úti, uti xâne yara poké'e, énomone ne ákoyea vitúka ne páhoenovi Itukó'oviti. ⁵ Yéxoamaka itúkeovo kotuyôpoti pahúnevo úti simínoké ne Kristu yara kúveu mêm. Yoko ako pahúnevo nê'e. ⁶ Uhá koeti xâne ovóheixoti inámapotike apéyeati ukeâti xoko Kristu, ako ávaheixa pahunévotike. Kene uhá koeti ovóheixoti pahunévotike, ako aúrapu'inoa koeku Kristu, koane ákomaka éxa.

⁷ Itínoe kutí ngíxone nje'éxaxapa, hako sikêvo yaúpu'ílikono. Vo'oku enepone xâne ponóvoti kixoku itúkeovo, koati ponóvoti kuteâtimaka koeku Kristu. ⁸ Itea enepone ovóheixoti pahunévotike, koati ovuxe Ndeâpu nê'e.

Vo'oku ukeátinekene tumúneke ápeyea ra mêum, koati pahúkenavoti nêe. Yoko énomone simíno Xe'exa Itukó'oviti yara kúveu mêum uké'exoponea ítuke ne Ndeâpu.

⁹Uhá koeti xâne ikó'inamaepone Itukó'oviti, ákone ávaheixa pahunévotike, vo'oku anêko xokóyoke ne inámati ítúkeovo poréxoake Itukó'oviti. Ákone omótova óvoheixa pahunévotike, vo'oku koati xe'éxapone Itukó'oviti nêe.

¹⁰Hane éxeokono ne xe'éxapone Itukó'oviti koánemaka ne ovóxehiko Ndeâpu: Uhá koeti xâne ákoti oponóvo ítuke, haina xe'éxapone Itukó'oviti. Kúteane-maka koêku xâne puvoti po'ínu, hainámaka xe'éxapone Itukó'oviti.

Konókoti ákoyea omótovokoko vokóvo

¹¹Enepone ihíkavvoti kémone ukeátine inâ kitipónoe Kristu, énomone kónokea ákoyea omótovokoko vokóvo. ¹²Ako yusíka kutí kó'iyea uti Kâim, enepone ítúkoti ahá'inoa Ndeâpu yaneko koepékopo âti mekúke. Ná'ikopo koeti koépekino? Vo'oku koati ákoti aunáti kixoku ítúkeovo ne Kâim. Kene kixoku ítúkeovo neko âti, koati ponóvoti.

¹³Itínoe mbo'ínu xoko Kristu, hako iyipáxova enepo puvâpi xanéhiko yara kúveu mêum ákoti êxa Itukó'oviti. ¹⁴Véxoa ákoyeanemo vanapa ipihóponovokutike, koane ítúkeovo xoko Itukó'oviti vonópomo, vo'oku ákoyea omótovo vokovo po'ínu úti. Itea enepone puvoti po'ínuhiko xâne, koati vekotí'iko xêne yonópoti ipihóponovokutike. ¹⁵Uhá koeti xâne puvoti po'ínuhiko xâne, koati kuteátine xâne koepékoti. Yoko yéxoanoé áko'oyea ne inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku xoko xâne koepékoti. ¹⁶Hane véxea ne kaná'uti seaná-koti, vo'oku ivókinovoti Kristu yaneko kuri'ó kó'iyea uti Itukó'oviti kuruhúke vo'oku úti. Yusikóneikopomaka kuri'ó kó'iyea uti Itukó'oviti, vo'oku po'ínu úti xoko Vúnae, motovátimaka huvó'oxea úti. ¹⁷Enepone apêti apeínoati, itea ákoti okoseâna po'ínuhiko xâne enepo noixôa ápeyea nókone, ná'ikopo kíxoaye ápeyea xokóyoke ne kaná'uti ákoyea omótovokoko vokóvo ukeâti xoko Itukó'oviti? ¹⁸Itínoe kutí ngíxone nje'éxaxapa, enepone ákoyea omótovokoko vokóvo, konókoti vikána'uxea ya xoko kixoku vitúkeovo, kene haina pohú koyuhó kixoâti úti ya vemó'uke.

¹⁹Énomonemo iyúseyea vitúkeovoxo hokoâti ra kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti. Énomonemaka iyúseyea úhepeyeamakamo visóneu nonékuke Itukó'oviti, vexoâti ákoyea vítukaheapu. ²⁰Itukovo vexópovoti vítukohyeovo, ínapoxo hako exôa Itukó'oviti vo'oku éxea uhá koeti koekúti nêe. ²¹Itínoe ákoti omotóva ongóvo, enepo vexápapu ákoyea vítukaheapu, ako píkone úti nonékuke Itukó'oviti. ²²Koáne enepo apê vépemoake, yumópovi, vo'oku vitúkea páhoenovi yoko koekúti hiko ínixone unátiyea. ²³Yoko hara ítukóvo páhoenovi, kutípea uti Jesus Kristu, Xe'éxa, yoko ákoyea omótovokoko vokóvo, kuteátimaka koeku páhoenovi vitúkea. ²⁴Enepone xâne itu-koâti ne páhoenovi Itukó'oviti vitúkea, koati inámapotike apéyeati ukeâti xoko Itukó'oviti óvoheixo, koane anêkomaka Itukó'oviti ya xokóyoke. Hane véxea ápeyea ne Itukó'oviti xoko úti, vo'oku Sasá'iti Omíxone pónevike.

Véxeake ne kaná'uti koyúhoti emo'u Itukó'oviti koáne ne ákoti akaná'u

4 ¹Itínoe ákoti omotóva ongóvo, hako kitípo uhá koeti xâne koyuhoâti ápeyea kouhupu'ikinoake Itukó'oviti, itea yapásika yéxi ítúkeovo koati

ukeâti xoko Itukó'oviti ne yûho, áko'o áko'oyea. Vo'oku êno xâne koyuhóvoti itúkeovo páhoe Itukó'oviti yâtikeneye koyúhoponea xapa xâne kouhupu'iki-noake Itukó'oviti, itea ako akána'u. ²Hanemo yéxi itúkeovoxo ukeâti xoko Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ne yûho: Uhá koeti ihíkavoti koyúhóti íkutipasi-koponeovo xâne yara kúveu mêum ne Jesus Kristu, koati ukeâti xoko Itukó'oviti. ³Kene uhá koeti ihíkavoti ákoti akoéneye, haina ukeâti xoko Itukó'oviti, itea koati ihíkavoti okópoti Kristu nê'e. Yoko kémoanenoe ápeyeamo kuteâti nê'e, epó'oxo anéyene kó'oyene yara kúveu mêum.

⁴Itínoe kutí ngíxone nje'éxaxapa, koati itíponenoe kasása'iuo Itukó'oviti, koane íteanenoe seyá'ikopivoa ne ihíkavoti ómone xâne koyúhóti ápeyea kouhupu'ikinoake Itukó'oviti, itea ako akána'u. Vo'oku enepone ovo'ó koépí-tinoe, xunané'e ya Satánae, enepone pahúkoti xâne yara kúveu mêum ákoti éxa Itukó'oviti. ⁵Enephikone xâne ákoti akaná'u, koyúhóti itúkeovo páhoe Itukó'oviti, hane úkea íhae xapákuke ne xâne yara kúveu mêum ákoti éxa Itukó'oviti. Énomonemaka koyúhóino kixovókuti yara kúveu mêum. Yoko ivávakea yûho ne xâne ákoti éxa Itukó'oviti. ⁶Kene koati uti ikó'inamaepone Itukó'oviti. Yoko enepone éxoti Itukó'oviti, ivávako yuho úti. Itea enepone ákoti itukapu ikó'inamaepo Itukó'oviti, ako ivávaka yuho úti. Énomone véxea itukóvotiye ne hokoâti ne kaná'uti ihíkavoti ukeâti xoko Itukó'oviti, koáne-maka ne xâne hokoâti ne ihíkavoti ákoti akaná'u.

Ako omótovo okovo uhá koeti xâne ne Itukó'oviti

⁷Itínoe ákoti omotóva ongóvo, konókoti ákoyea omótovokoko vokóvo vo'oku koati ukeâti xoko Itukó'oviti ne ákoyea omótovokoko vokóvo. Uhá koeti xâne ákoti omotóvo okovo po'ínuhiko, koati ikó'inamaepone Itukó'oviti, epó'oxo koati kaná'uti éxea Itukó'oviti. ⁸Enepone puvoti po'ínu, ako exa Itukó'oviti, vo'oku enepone Itukó'oviti, ako omótovo okovo uhá koeti xâne. ⁹Éxokovi Itukó'oviti ákoyea omótovovi okóvo yaneko pahúkeaku Xe'éxa, ákoti po'ínu, yara kúveu mêum, motovâti ápeinovi inámapoti apéyeati ukeâti ya xokóyoke vo'oku ítukeinovi Xe'éxa. ¹⁰Enepone koâti kaná'uti seanákoti, haína ne itúkeovo utíne ako omotóvo okovo Itukó'oviti, itea koati Itukó'oviti ako omótovovi okóvo, koane pahúkinovi Xe'éxa poréxopea ésa'i kotúyopea pahúnevo úti.

¹¹Itínoe ákoti omotóva ongóvo, koeku kó'iyeaneye yupíheovo ákoyea omótovovi okóvo Itukó'oviti, yusikóneikopo ákoyeamaka omótovokoko vokóvo. ¹²Ako noixoâti ne Itukó'oviti, itea enepo hákoti motovókoko vokóvo, koati kaná'uti ápeyea Itukó'oviti xoko úti, epó'oxo koati heu-heú koêti kóúsokeovo xoko úti ne kaná'uti ákoyea omótovokoko vokóvo ukeâti xoko Itukó'oviti. ¹³Vo'oku poréxeovea Itukó'oviti ne Sasá'iti Omíxone ovo'ó kó'iyeeovi, énomone véxinoa vóvoheixeane inámapotike apéyeati ukeâti xoko Itukó'oviti, koane véxinoakemaka ápeyea Itukó'oviti xoko úti. ¹⁴Noínjoane ne Xe'exa Itukó'oviti, koánemaka ne nza'ínehiko, noíxoanemaka, epó'oxo koyúhoa úti xapa xâne itúkeovo páhoe Há'a úti yara kúveu mêum kóíteovo xanéhiko ya pahú-nevo. ¹⁵Enepone koyúhóti kutípea itúkeovo Xe'exa Itukó'oviti ne Jesus, koati apêti Itukó'oviti xokóyoke, epó'oxo koati inámapotike apéyeati ukeâti xoko Itukó'oviti óvoheixo. ¹⁶Véxo, epó'oxo kutípoa úti ákoyea omótovovi okóvo ne Itukó'oviti.

Koati kixóvokune ne Itukó'oviti itúkeovo seánati ákoti omotóvo okovo xâne. Enepone xâne ákoti omotóvo okovo po'ínuhiko xâne, koati inámapotike apéyeati ukeâti xoko Itukó'oviti óvoheixo, koane anêkomaka Itukó'oviti xokóyoke. ¹⁷Yanê'e, uha-uhá koetimo kóúsokeovo xoko úti ne kaná'uti ákoyea omótovokoko vokóvo, ákoinokemo píkkone úti nonékuke Itukó'oviti yaneko káxe yuhaíkapavine vo'oku kixoku vitúkeovo. Vo'oku kuteâti kixoku itúkeovo ne Kristu, énomonemaka koéneye kixoku vitúkeovo yara kúveu mêum. ¹⁸Ako píkkone úti koeku ákoyea omótovokoko vokóvo, vo'oku uké'exopo píkea úti ne koâti kaná'uti ákoyea omótovokoko vokóvo. Enepone píkea úti, hane poréxovi pepókexeovo visóneu. Yoko enepone xâne pikôti, áko'o xokóyoke ne koati kaná'uti ákoyea omótovo okovo po'ínuhiko xâne.

¹⁹Hara ákoino omótovokoko vokóvo, vo'oku itúkeovo Itukó'oviti inuxô ákoyea omótovovi okóvo. ²⁰Enepone xâne koyúhóti ákoyea omótovo okovo Itukó'oviti itea puvoti po'ínu, koati semékenovo'iti nê'e. Koeku púvea po'ínu motovâti noíxea, na kíxoaye ákoyea omótovo okovo Itukó'oviti mapini ákoti inixâ? ²¹Yoko koati Itukó'oviti exókovi kónokea ákoyea omótova vokóvo ne po'ínu úti, koeku ákoyea omótovo vokovo Itukó'oviti.

Kúveovo uti Itukó'oviti porexó'ovea víteova ne váhere kixovókuti

5 ¹Uhá koeti kutipoâti itúkeovoxo Mésiya ne Jesus, enepone páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne, koati ikó'inamaepone Itukó'oviti nê'e. Yoko uhá koeti xâne ákoti omotóva okóvo ne Ha'a úti íhae vanúke, enepone ikó'inamaepoviti, ákonemaka omótovo okovo po'ínuhiko xe'éxapone Itukó'oviti. ²Yoko hara véxea ákoyea omótova vokóvo ne po'ínuhiko xe'éxapone Itukó'oviti, ákoyea omótova vokóvo ne Itukó'oviti koane vitúkea ne páhoenovi. ³Enepone kaná'uti ákoyea omótova vokóvo ne Itukó'oviti harâ'a, vitúkea ne páhoenovi. Yoko haina koati tiú'iti koekúti xoko úti vitúkea nê'e. ⁴Vo'oku uhá koeti ikó'inamaepone Itukó'oviti, ítoa sayá'ikopeova ne váhere kixovókuti yara kúveu mêum. Yoko hane porexó'ovi víteova, enepone kúveova úti. ⁵Kutí'ikopo itôa sayá'ikopeova ne váhere kixovókuti yara kúveu mêum? Énomone ne xâne kutipoâti itúkeovo Xe'exa Itukó'oviti ne Jesus.

Mopó'axo exókoviti itukóvotiye ne Jesus

⁶Enepone Jesus Kristu, énomone exókopovo itúkeovo kaná'uti páhoe Itukó'oviti yaneko ahíkokono úneke ya íháke Itukó'oviti, koánemaka yaneko ovokóvo itína kuruhúke. Haina pohúneti ya áhikeovo úneke éxeokono, itea koánemaka ya óvokeovo itína kuruhúke. Enepone Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, énomone exókovi kaná'uko nê'e, vo'oku koati kaná'uti ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. ⁷Enepone koyuhó'inoveati koeku kaná'uko ne kixovókuti vo'oku Jesus, mopó'axo (ya vanúke: Itukó'oviti, Ha'a úti, koánemaka ne Kouhápu'ikinoviti koeku Itukó'oviti, Há'a, koánemaka ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. Yoko póhutinehiko ra mopo'âti. ⁸Koane mopó'amaka yâye yara poké'e exókoveti kaná'uko ne kixovókuti): Énomone ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, yoko áhikeokono Jesus úneke yanekôyoke, koánemaka óvokeovo itína ivokínovovi. Yoko enepone mopo'âti, koati póhutinemaka kixó'ekone yane éxokovike. ⁹Koeku kutípea uti yuhu xâne koyuhó'inoviti koeku noíxone, ínapoxo koati motokeâti kutípeokono yuhu Itukó'oviti. Yoko enepora yuhó'novi Itukó'oviti,

énomone ra éxokovike koêku ne Xe'éxa. ¹⁰Enepone kutipoâti ne Xe'exa Itukó'oviti, éxoa ya xokóyoke kaná'uko ne kixovókuti. Enepone ákoti akutípo yuho Itukó'oviti vo'oku Xe'éxa, kutí kíxoa semékenovo'iti ne Itukó'oviti, ínapo akutípea yûho koêku ne Xe'éxa. ¹¹Yoko eneponé éxokovike Itukó'oviti, harâ'a, poréxeovine inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku, yoko itúkeovo xoko Xe'éxa úkea. ¹²Eneponé kutípoti Xe'exa Itukó'oviti, anékone xokóyoke ne inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku. Itea eneponé ákoti akutípoa ne Xe'exa Itukó'oviti, áko'o xokóyoke ne inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku.

Koêku ne inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku

¹³Yundóxinoake ra koekúti, maka yéxane ápeinopinoe ne inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku xoko Itukó'oviti, itínoe kutípoti Xe'exa Itukó'oviti. ¹⁴Hara kutí'inoke úhepeti visóneu yumópeovimo Itukó'oviti: Itukovo vimoâti ahá'inovike ne vépemoake, ákomo ímakerexeapuvi. ¹⁵Yoko koeku véxea ákoyea ímakerexeapuvi, koati vexoâti itúkinoveamo ne vépemoake.

¹⁶Enepo áva xâne xepákukenoe noíxoti po'i xâne pahúkeovo, ákoti itukapu pahunévoti ákoti omotóva kotúyopeokono, eneponé iyonópoti xâne ipihóponovokutike, yusikóne itúkinoa orásaum, ínamo kasasá'íkapa Itukó'oviti enepo hákoti itukovo pahunévoti ákoti omotóva kotúyopeokono. Vo'oku ápe pahunévoti koetíneye ákoti omotóva kotúyopeokono. Yoko enepo akoéneye pahúnevo ne xâne, ákomo mbahúkapinoe itúkinoa orásaum. ¹⁷Uhá koeti kixoku vitúkeovo ákoti panâpu, koati pahunévoti nê'e. Itea haina uhá koeti pahunévoti ákoti omotóva kotúyopeokono, eneponé iyonópotimaka xâne ipihóponokutike.

¹⁸Uhá koeti xâne ikó'inamaeponé Itukó'oviti, véxea ákoyeane ávaheixa pahunévotike. Koáhati koyonoâtihiho Xe'exa Itukó'oviti. Ako íta Ndeâpu koé-sayuíxea.

¹⁹Véxea vitúkeovo xe'éxapone Itukó'oviti, kene uhá koeti po'ínuhiko xâne, koati xunákoke Ndeâpu óvoheixoiko.

²⁰Véxoanemaka símeane ne Xe'exa Itukó'oviti yara kúveu mêum. Énomone mihe'ókinovi visóneu véxea ne kaná'uti Itukó'oviti. Koati apêti inámati kixoku vitúkeovo ukeâti ya xokóyoke ne kaná'uti Itukó'oviti, koane ukeâtimaka xoko Jesus Kristu, Xe'éxa. Enepora ngixínopike, énomone ne kaná'uti Itukó'oviti, koane énomonemaka ra inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku.

²¹Itínoe kuti ngíxone nje'éxaxapa, hako sikêvo kétavokikono hekópi po'ínuhiko koekúti ákoti itukápa ne koati kaná'uti Itukó'oviti.

Hunókokune.

2 XUÂUM

Pí'ape karta yútoe Xuâum

Koyúhoa Xuâum yara yútoeke itúkeovo xoko “sêno noívokoeppone Itukó'oviti yoko xe'éxaxapa” yóno ra koyuhópeti. Êno xâne ihíkaxovati ra emo'u Itukó'oviti inixoâti itúkeovo imokóvokuti yoko ho'uxínovoti ítuke Itukó'oviti imokóvokutike kixó'eko ne “sêno noívokoeppone Itukó'oviti yoko xe'éxaxapa” koêti. Pohúmea kíxoakune Xuâum fhaxea ya yútoeke ne imokóvokuti yoko ho'uxóvotiya. Itea ápemaka po'ínuhiko ihíkaxovati ne Bíbilea inixoâti itúkeovo koati sêno éxone, yoko xe'éxaxapa ne sêno kíxo.

Enékoa Xuâum ne xanéhiko, yónoku ra koyúhope, kónokea ákoyea omótovokoko okóvo yoko ákoyea akámokenoa ne ihíkavoti ákoti akaná'u, itahíneheotine yara uhá koeti kúveu mêum.

¹Yundóxinopi, undi Xuâum, undi inuxínoti ítuke Itukó'oviti ya imokóvokutike. Mbahúkinopea ra koyuhópeti, iti sêno noívokoeppone Itukó'oviti, keánemaka itínoe xe'éxaxapa ákoti omotóva ongóvo vo'ókuke ne kaná'uti kixovókuti véxone íhae xoko Itukó'oviti. Yoko haina póhutine ûndi ako omótovopinoe okóvo, itea koánemaka uhá koeti po'ínu ûti exoâtine ra kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti. ²Kó'inokeneye, vo'ókuke ne kaná'uti kixovókuti ákotinemo hunókoku xoko ûti.

³Koati vóvoheixokunemo yane uhá koeti únati ítukeinovi Itukó'oviti, Ha'a ûti, yoko Jesus Kristu, Xe'éxa, koánemaka yane hána'iti seánakovi yoko úhepetike isoneûti ukeâti ya xokóyoke, kutí'inoke vovóheixoatimo yane kaná'uti kixovókuti hókone ûti koêkumaka ákoyea omótovokoko vokóvo.

Koati ahá'inovi Itukó'oviti ne ákoyea omótovokoko vokóvo

⁴Êno hána'iti elókeyea ongóvo vo'oku ápeyea xi'ixaxapa ndokópone koati yuixóvati hókea ra kaná'uti kixovókuti hó'e ûti, kuteâti páhoenovi vitúkea ne Itukó'oviti, Ha'a ûti. ⁵Kó'oyene, ngoyuhó'inopiti kónokea ákoyea omótovokoko vokóvo. Yoko haina inámati páhoenovi Itukó'oviti vitúkea ra mbáhoenopi, vo'oku énomone neko inúxoti páhoenovi Itukó'oviti vitúkea ukeátinekene inâ kutipôa ûti. ⁶Yoko enepone kaná'uti ákoyea omótovokoko vokóvo, énomone ne vitúkea páhoenovi Itukó'oviti. Yoko enepone páhoenovi vitúkea, enepone kémone ukeátinekene inâ hekôpo Kristu, énomone ne pahukó'oviti ákoyea omótovokoko vokóvo.

Koêku ne kopoe'akoti íhikaxea emo'u Itukó'oviti

⁷Kó'inokeneye yúndoenopi, vo'oku yupíheovone itóhineheyee xapa xâne kopoe'akexeati isóneu, koyuhó'inoatihiko ákoyea mûyo ne Jesus Kristu

kuteâti muyo ûti. Énomone koéneye kixoku koyúhoyea ne kopoe'akexoti isóneu po'ínuhiko xâne, enepone okópotimaka Kristu. ⁸Neíxapunoe, mará'ínamo évakapu neko vítone vitúkea xepákukenoe, yane êno kóxuna'ixeovo ûti ítukeke Itukó'oviti. Yokóhiyanavonoe, motovâtimaka usó koépea uhá koeti némoeponoemo xoko Itukó'oviti.

⁹Uhá koeti xâne ákoti aváheixa yane ihíkavvoti íhikaxeovike Kristu, enepohikone anu'úkoati vo'oku kutípea po'ínuhiko koekúti ákoti itukapu íhikaxovike Kristu, ako Itukó'oviti xokóyoke. Itea enepone xâne ovóheixoti ya íhikaxovike Kristu, koati apêti Itukó'oviti yoko Xe'éxa Itukó'oviti xokóyoke.

¹⁰Enepo áva xâne simópitinoe ominópiti ihíkavvoti ákoti itukápa ne íhikaxovike Kristu, hako iteíkoa ókea yóvokuke. Muhíkova “Aínapo yáko simênu” hako kixêa. ¹¹Vo'oku koêkuti xâne itaíkoati ókea óvokuke, koati huvo'óxoati yane ítuke ákoti aunáti.

Hunókoku yútoe Xuâum

¹²Mani enó'iko yúndoenopinoe, itea ákone angáha'a pohu yutoxó ngixínopeano, vo'oku ngúxea indóponeopimo. Yane naixákaka ûti, ínamo yuhá'ixakaka ûti maka yupíhapuneoxo elókeko vokóvo.

¹³Yúhoikopinoe ra íhae yâye, enepohikone noívokoemaka Itukó'oviti, pe'ínuhiko xokóyoke.

Hunókokune.

3 XUÂUM

Mopó'ape karta yútoe Xuâum

Enepone xâne yónoku ra koyuhópeti, Ngáyu koéha, hóyeno teyonéti ya imokóvokuti. Iháyu'ikoa Xuâum nê'e, koánemaka po'i hóyeno iháxoneti Ndeméturu. Itea po'i hóyeno koéhati Ndióterefe, sayá'ikoa Xuâum vo'oku ákoyea aúnnati kixoku itúkeovo.

¹Yundóxinopi, undi Xuâum, undi inuxínoti ítuke Itukó'oviti imokóvokutike. Mbahúkinopea ra koyuhópeti Ngayú, iti ákoti omotóva ongóvo vo'ókuke ne kaná'uti kixovókuti véxone íhae xoko Itukó'oviti. ²Enepone koâti émbemino-pike xoko Itukó'oviti, iti ákoti omotóva ongóvo, énomone unátiyeamo píhea ne uhá koeti ítike, koane enó'iyemo xunako miúyo, kuteâti koêku unátiyeaxo kêku ikéneke Itukó'oviti. ³Koati hána'iti elókeyea ongóvo simohíko ne po'ínu úti xoko Jesus, koyúhóti itíkivo koâti ikaná'uxoati héki ne hó'e úti, koane koati hekoâti ne kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti. ⁴Ako po'i elókeko ongóvo hána'iti ya eyéngoxea koêku ne kutí ngíxone nje'éxaxapa ikéneke Itukó'oviti, itúkeovo koati hokoâti ne kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti.

Iháyu'ikokono ne Ngáyu

⁵Iti ákoti omotóva ongóvo, koati únati koekúti ítike. Hane ngíxo vo'oku hivó'oxi po'ínuhiko úti ko'itúkeinoti Jesus. Muhíkova akô'o itukápu yéxone ne po'ínu úti simópiti ko'ítuketi ítuke Itukó'oviti, kóyeane hivó'oxi. ⁶Enepohikonê'e, koyúhópa yáyeke imokóvokutike nonékuke uhá koeti xâne, koêku ne ákoyea omótova yokóvo. Koati únatimo ne kixeku ítike hiva'áxamakamo kuteâti motókeyea kíxeokononeye ne itúkoti ítuke Itukó'oviti. Énomone ákoe-neye ítikeinoa, koeku ukóponea koyúhoponea emo'u Itukó'oviti xapa po'ínuhiko xâne po'íkehiko ipuxóvokuti. ⁷Koati vo'oku ítuke Jesus pihínohiko yâti-keneye. Yoko ako épemahiko xâne ákoti éxa Itukó'oviti huvó'oxea ya nókone, ⁸kónokinoko huvó'oxea úti, motovâti vitúkeovo ha'ínehiko yane kóukoponeahiko ne kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti.

Koêku ne pí'âti hóyeno koéhati Ndióterefe yoko Ndeméturu

⁹Ápe kali yúndoe, mbáhoeno po'ínu úti imokóvokutike yâko, itea enepone Ndióterefe áhati kapáyasokeovo, ako itúkoake neko yúnzo. ¹⁰Enepo nzi-man'é'e yâko, yunzó'ixootimo vo'oku ítuke, vo'oku koyúhoyea koekúti ákoti aunáti vo'ónguke, ákotimaka akaná'u. Haina póhutine nê'e, itea enepo simohíko ne po'ínu úti xoko Jesus, ako paréxa ókokuya, koane sayá'ikomaka

po'ínuhiko xâne imokóvokutike enepo apê kaha'âti poréxea ókoku, ina kopúhikopamaka Ndióterefe ya imokóvokuti. ¹¹Iti ákoti omotóva ongóvo, hako kitipásea ne xâne ákoti aunáti ítuke, itea enepone xâne itúkoti únati, ene héka. Enepone xâne itúkoti únati, koati ikó'inamaepone Itukó'oviti, kene ne ákoti aunáti ítuke, ako exa Itukó'oviti nê'e.

¹²Enepone Ndeméturu, ínixa uhá koeti xâne itúkeovo koati únati ítuke. Hanemaka kouhápu'ikoa kaná'uyea kó'iyeaneye, enepone kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti ipuhíkoti ya kixoku itúkeovo. Kúteanemaka noíxone úti xokóyoke koane yuho úti vo'ókuke, ûndi yoko nza'ínehiko yâyeke. Yoko yéxoa itúkeovo koati kaná'uti ne yuho úti.

Hunókoku yútoe Xuâum

¹³Mani enó'iko yúndoenopi, itea ákone angáha'a pohu yutoxó ngixínopéa. ¹⁴Ngúxoa ákoyeanemo áxu'ikene, noinjópopinimemo. Naixákaka úti, ínamo yuhá'ixakaka úti. ¹⁵Itúkapu úhepetike isoneûti ukeâti xoko Itukó'oviti yovó-heixo. Yúhoikopi ne uhá koeti vínikone yâye. Koáne uhá koeti vínikone yâko, pohú pohu íxea yíhoikinonoa.

Hunókokune.

YÚTOE NJÛDA

Xapákuke ihíkaxovati ra Bîbilea, ape inixoâti itúkeovo ati Jesus xoko êno ne Njûda, enepone yutoxoâti ra koyuhópeti, kuteâti koêku xoko yútoe Márku 6.3, koyuhoâti ápeyea âti ne Jesus koéhati Njûda. Enepora koyuhópeti, hane pahúkoa Njûda xapa uhá koêti neko inúxotihiko kutípoti Jesus nóvo, motovâti usokó kíxoixeahiko yumópeake ne xâne ihíkaxoti ihíkauvoti ákoti akaná'u. Enepora kouhapu'iu Njûda yane yútoeke, kalíhanini kutí'iyea yútoe Péturu yane pí'ape koyúhope.

Koati oposíkoati Njûda kóxunakopea ne hokotíhiko Jesus, kaha'aînoati ikó-'itukexea uhá koêti ne pôneake Itukó'oviti kóxuna'ixeovo ikéneke. Ixíko'okoa-maka Njûda neko hokotíhiko Jesus ákoyea akámokenoa ne xâne kopoe'akoti kixoku ihíkaxea emo'u Itukó'oviti, vo'oku koati motokeâti ipíhoponeokono ne xâne koetíneye ihíkaxea.

¹Yundóxinopinoe, undi Njûda, ovoxe Jesus Kristu, undi po'ínumaka Teâku. Mbahúkinopeano ne koyuhópeti, itínoe iháxiupo Itukó'oviti itúkeovo xe'é-xapone, itínoe ovóheixotimaka ya ákoyea omótovovi okóvo Itukó'oviti, Ha'a úti, itínoemaka kótiu'ikone Jesus Kristu ikéneke. ²Kaúkapainapinoe Itukó'oviti hána'iti seánakovi, yoko úhepeti isoneúti ukeâti xokóyoke, koane ákoyea omótovokokono yokóvo.

Yutóxinoake Njûda ra koyuhópeti

³Itínoe íningone ákoti omotóva ongóvo, ápe inzóneu yundóxinopeano kixoku víteovo ya pahúnevo úti koeku vitúkeovo ainóvoti kuvóvoti Kristu. Itea koati ininjoâti ngónokea injíko'okeopinoe kéxuna'ixivo ketíxi ra kaná'uti hó'e úti, enepone úsotíne ihíkauvoti ákotínemo ipakápu, kûreinovi Itukó'oviti, uti kasá-sa'iupo. ⁴Kó'inokeneye inzóneu, vo'oku ápeyea xâne anavókokoxotíne po'ínu úti hokoti Kristu, ákoti iyusêa ákoyea itúkapu koati po'ínu úti xoko Kristu. Enepohikone xâne ngxíone, mekúne hoénaxokono itúkeovo ipihóponovokutike yonópomo. Koati xâne ákoti aunáti kixoku itúkeovo nê'e, kopoe'akoatimaka ne ihíkauvoti koyuhoâti koêku ne hána'iti seánakovi Vúnae Itukó'oviti ya xoko Kristu. Enepone sasá'ipea pahúnevo xâne ya seánakovi Itukó'oviti, kópo'e'akoa nekôyohiko, koyuhó'inoti xâne ákoyea yuvâti pahúkeovo vo'oku kasása'ikopeamo Itukó'oviti ne pahúnevo. Yane énomone kutí'inoke sikovó koeti itúkea koêkuti váhere úhepune mûyo. Ákohikomaka kaha'a íxa koyúhoyea itúkeovo Únae ne Jesus Kristu, poéhane itukóvo kaná'uti Vúnae, éxotimaka koeku uhá koeti koekúti.

Kaha'aînoviti ákoyea vakútea xâne ákoti kayúseapu mekúke

⁵Hainánoe ákoti yexâ uhá koêti ra koekúti yunzó'inopinoemo yarâ'a, itea kóyeane ngahá'ainopi puyákoponeova yokóvo koêku ne xanéhiko mekúke.

Koítovahiko Vúnae yaneke veyopá ya poké'exa Ejítu, itea ikénepoke, kóyeane koépekexea neko ákoti akutípoa xapákukehiko. ⁶ Kúteanemaka koêku neko ovoxe Itukó'oviti vanúkeke, enepohikone ánju, ákoti auhépe isóneunoa ne inúxoti kixóvoku itúkinoake Itukó'oviti, enepohikone kurí kixoâti ne inúxoti ímoaku Itukó'oviti óvea. Pahúkoa Itukó'oviti nekôyohiko iká'akeokono ákotinemo ipúhikopeaku xapa êno koímaiti hahákuti, kuxoâti símeovomo neko êno hána'iti teyonéti káxe, exákanememo Itukó'oviti yonópeamo ipihóponovokutike. ⁷ Kúteanemaka koêku neko íhae Sódoma yoko íhae Ngómora, enepone kúxoti pitivóko mekúke, koánemaka neko íhae kálíhunoe pitivóko oveâti xêrerekuke. Váherexomaka kixoku itúkeovo kuteâti neko ánjuhiko. Enepohikone xâne, áinovo ákoti kayúsea kixoku itúkeovo, itúkoti úhepune mûyo xoko xâne ákoti itukapu koati mûxone, koane ikóyenochopeovo hóyeno ne po'i hóyeno. Enepone kíxoaku Itukó'oviti ipíhóponea ya yúku, kixínoake-neye itukínoviti íhokoake ne yúku ipihóponovokutike ákotinemo uké'eyeau, motovátimaka píkea uti vitúkea váhere koekúti kó'oyene.

⁸ Kúteanemaka koêku ne xâne ngixínopike kó'oyene kopoe'akoati ne ihíkauvoti kutípone úti. Koati aupú'ikopovoti yane ihíkauvoti íhikaxone, enepone pó'okone itúkeovo kouhupu'ikinoake Itukó'oviti. Vo'oku haina pohúneti síkovó koêti yane itúkea váhere úhepune mûyo, itea ákomaka téya ne pahúkoti-hiko xapákuke, koane váherexinoa yúho ne payásotihikoya, enepohikone mani nókone téyea. ⁹ Itea muhíkova neko koati payásoti ánju inuxínoti po'í-nuhiko ovoxe Itukó'oviti vanúkeke, enepone koéhati Míke, ako kapáyasakapu yaneke okópo Ndeâpu enepo yumopókokohiko vo'oku muyo Muíse iná ivokóvo. Ákomaka váherexina yúho itea: "Itukó'oviti saya'íkapimo" pohu kíxoá. ¹⁰ Kene enepohikone xâne kopoe'akoati ne ihíkauvoti kutípone úti, koémoke'e uhá koeti koekúti ákoti itapána isóneu éxea koêku. Kene ne po'í-nuhiko koekúti éxone, enepone kixoku itúkeovo uhá koeti xâne ákoti íhíkaxoati, yane koekúti-hiko koati kutí kixóvoti itúkeovo hó'openohiko ákoti isóneu, koane koésayu'ixopeovo vo'ókuke.

¹¹ Kotívetimo koêku nekôyohiko, vo'oku koati pahukóvoti isóneu kuteâti Káim mekúke. Epó'oxo vo'oku íyokeovohiko tiúketi, koati ikorókovotimaka pahunénotike, enepone kuteâti pahúnevo Mbaláum mekúke. Koane kuteâti evo Kôre kapáyasokinovo ovoxe Itukó'oviti, koane okópeahiko mekúke, yoko ipíhóponeokono vo'ókuke, kúteanemaka koêku ra hóyenhohiko kó'oyene okópea ne kaná'uti ihíkauvoti, koane ipíhóponeokonono vo'ókuke. ¹² Enepohikone hóyeno, áinovokoxovopinoe he'uxínovo níki, puyakóponovo yokóvo ivókino-vovi Vúnae. Ya xepákuke, hane koéneyehiko kuteâti koeku mopoi ákoti iyusêa huveóke, kohinókoti ivú'eti enepo hupu'íkoa. Ako kalíhuina píkeahiko sayá'ikeokono kaha'ínepinoe níki. Poéhane unako koêku yuíxovo. Hanemaka koéneyehiko kapási kayápe ihunóvoti, kuxokónotinini ómea úko. Kutí koéhikomaka xuve tikóti ákoti há'i ya kaxénake mani itóvope há'i, ipo'érekotinemaka, enepone koati ákotinemo kuxakána há'i pôreu. ¹³ Kutí koéhikomaka êno xúnati ovóxokeovo úne ya mar ákoti kayunúkapu. Kene ne váhere kixoku itúkeovo, kutí koe êno puváhine pípiti koyêti xánena ovóxonevo úne. Koeku kópoe'akeahiko íhikaxea hanemaka koéneye, hékere pihohii koêti, ákotine áka xoko koati mani ókoku. Énomone kouókinoá Itukó'oviti ne iyónopokonoku xapa êno koímaiti hahákuti ipihóponovokutike. Yoko ákonemo ipúhikopeakuya.

¹⁴Eneponoko Enóki, enepone sínguxope ámoripono Âdaum, koati ênoti xoénae tumúneke ápepe ra koekútihiho, koyúhoane kixókonokumo neko xanéhiko ngíxone. Hara koe yúho vo'ókukehiho: “Keno'ókotimo Vúnae Itukó'oviti xané kixoti êno opoíkovoti ánjuna, enepohikone sasá'iti ovóxe íhae vanúke. ¹⁵Simínoti yúhoikoponea uhá koeti xâne koane éxokopea yonópokumo. Exókopatimo motókeyea ipíhóponeokono ne xâne vahéréxoti kixoku itúkeovo vo'oku uhá koeti váhere ítuke, yoko uhá koeti váhere yúho veínoake kapáyasokinovo Itukó'oviti” kôe neko Enóki mekúke. ¹⁶Koati ainóvoti kapáhakenavotihiko, koane ákomaka aúhepe isóneu. Aínovo sikovó koêti ya itúkea váhere úhepune mûyo. Ako áka koyúhoyea koeku ítone itúkea, kapayásokopovoti. Koati éxotimaka kixoku yúho iyúni'ikea po'ínuhiko xâne vo'oku kahá'ayea ítea ne áha xokóyoke.

Enékeake Njûda ne kutípotihiho Jesus

¹⁷Kene itínoe ákoti omotóva ongóvo, puyákanapa yokóvo yúho neko inúxotihiko noívokoe Vúnae Jesus Kristu, enepone íhikauhiko, páhoe koyúhoyea emó'u xapa xâne yanekôyoke. ¹⁸Hara koe yúho: “Yaneko káxehiko ye'éxapune hunókoku ra mêum, apêtimo koemóke'eati ne sasá'iti kixovókuti, itúkotimaka uhá koeti váhere áha itúkea” kôe. ¹⁹Énomone ne xâne haxakéxoti po'ínuhiko úti ya ikéneke Vúnae. Poéhane isoneú kíxone hóko, vo'oku áko'o ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti xokóyoke. ²⁰Kene itínoe ákoti omotóva ongóvo, keúkanapu yara hó'e úti, enepone yupihóvoti sasá'iko. Itíkamaka orásaum ya xunákoke Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. ²¹Koane yíxapumaka itúkeovo áko-yeake omótovovi okóvo Itukó'oviti ne yóvoheixonoe, koêkumaka kíxoixi kóúsokeovomo ne hána'iti seánakovi Vúnae Jesus Kristu, enepone porexóovitimo vitóponea apéyeati ákotinemo hunókoku xokóyoke.

²²Yokóseana ne xâne ákoti koati xunako isóneu ikéneke Vúnae. ²³Hivá'axa íteova ne váhere koekúti. Kutí íxea viyopâti xoko oró'okovoku yúkuke. Kene ne po'ínuhiko xâne, yokóseanamaka, itea yokóhiyanavoa ne váhere kixoku itúkeovo, kutí kixeâti kopití'iti ipovóti kétirinayi sipéki nê'e, pivoâti pehúki-vomaka.

²⁴Koati apêti xunako Itukó'oviti poréxeopinoe ákoyea íkerakapu pahunévo-tike, koane íseopeopinoemo ya hána'iti elókeko yokóvo, sásasa-sásasa keyêti nonékuke ne hána'iti ihayú'iuti úhe'ene yoko itípanevo Vúnae, ²⁵poéhane-maka itukóvo koati kaná'uti Itukó'oviti ákoti po'ínu, poéhanemaka itukóvo Koitóvoviti vo'oku ítukeinovi Jesus Kristu Vúnae. Itúkapu énomone ihayú-'ikakana vo'oku itúkeovo hána'iti ihayú'iuti, koane hána'iti natina úti, ákoti po'ínu kuteâti xunáko yoko úhe'ene. Itúkapu énomonemaka pahukô oukeke uhá koêti, koane énomone xunâ ya uhá koêti, ukeâtinekene tumúneke ápeyea ra kúveu mêum, koane kó'oyene, koánemaka ya uhá koeti káxe ákotinemo hunókoku. Énomoneoxo ákoeneye.

Hunókokune.

APOKALÍPISI

Yútoe Xuâum koyuhoâti koêku ne koekútihiho ya káxehiko keno'ókoti

Enepora koyuhópeti, ápostulu Xuâum yutoxôa. Yaneke yutóxeaku, ika'áko-voti ya Pátimu, kalíke poké'e kukúkeke úne, evótikovoti koyúhoyea inámati ihíkavoti omínovike Jesus. Yoko koati yékotenone ne Xuâum yaneke ika'á-kokono.

Enepora koyuhópeti yútoe, hara pahúkoa xoko seti koeti imokóvokuti ya Âzea. Enekoâti Xuâum neko kutípoti Jesus yane imokóvokutihiko kónokea koúkoponeovohiko ikéneke Jesus, koane ákoyea kamúya'ika isóneu koeku enó'iyea ikoítponoati kotíveti. Koati apêti nâti ya Róma kutí kixopóvoti Itukó'oviti, pahúkoti xanéhiko ipúyukexinoa. Kohiyánati Xuâum neko kutípoti-hiko Kristu, puvâti komúya'ikeamo isóneu vo'oku íkoitoponea kotíveti nâti. Énomone yutóxinoa ra koyuhópeti koxunákeatihiko isóneu.

Koyúhoa Xuâum yara yútoe ne koúhupu'ikinoake Itukó'oviti ya kutí koetíke hopúne. Éxokoa Itukó'oviti uké'exeekonomo ne xunako Satánae, koane itú-keovo Jesus itô hunókokuke. Koyúhoamaka ko'íparayeamo inámapoti apé-yeati ákotinemo hunókoku vanúkeke ne uhá koeti koukóponovotihiko kúveovo Jesus Kristu.

Enepora yútoe Xuâum, vo'oku kixó'ekoa koekútihiho ya káxehiko keno'ó-koti, koekúti mayane he'onóvotiko koeku kó'oyene, ôriti éxea yuhoíkoati ra koyuhópeti kixó'ekone. Itea kóyeane iyúseyea yara koyuhópeti kahá'ainovi Xuâum ákoyea píka ûti ne tiú'iti koekúti keno'ókotimo vo'oku itúkeovo koâti hána'iti teyonéti ne Jesus Kristu, pahúkoti uhá koeti po'ínuhiko payásoti.

1 ¹Enepoyara koyuhópeti, yutóxovoku ne koekútihiho koúhupu'ikone Jesus Kristu, poréxoake Itukó'oviti éxokea ovóxehiko. Énomone ne koekútihiho ákotinemo axu'íkene símeovo kaxena koúsokovope. Yoko ápe ánjuna Jesus, páhoe éxokea ra koekútihiho xoko ovóxe, enepone Xuâum. ²Enepone heú koeti koekúti éxokokonoke, énomone koyúhopo yarâ'a, koêku ra emo'u Itukó'oviti koáne ra kaná'uti kixovókuti koúhupu'ikinoake Jesus Kristu. ³Koati únatimo koêku ne xâne yuhoíkoati ra koyuhópeti, koane kamokénoati, yoko itukoâti páhoenoa ra yutoéti yara koyuhópeti koyuhoâti koêkumo ne káxehiko keno'ó-koti. Vo'oku ákone ahíkapu, simóvotinemo kaxéna koúsokeovoku ra koekútihiho.

Yónoku ra yútoe Xuâum

⁴Itínoe mbo'ínu xoko Vúnae ovâti ra seti koeti imokóvokuti ya poké'exa Âzea, yúnzoikopinoe, undi Xuâum.

Itukó'oviti, enepone kóyekutine ápeyea ukeátinekeneye, enepone apêtikoma yara koeku kó'oyene, koane ákotinemo hunókoku, itúkapu énomone porexópinoe hána'iti seánakopi yoko hána'iti úhepeko isoneûti ukeâti xokóyoke, ukeâtimaka xokóyoke ne Sasá'iti Omíxone, enepone seti koeti kixoku koútata'ixeovo ovóheixoti nonékuke ivátakoku Itukó'oviti natíxea, ⁵yoko ukeâtimaka xoko Jesus Kristu, enepone heú kixoâti koyúhoinovea ne kaná'uti kixovókuti fhae xoko Itukó'oviti, enepone inúxotimaka exépukopo ukópea xapa ivokóvoti, payásotimaka ya uhá koeti po'ínuhiko nâti yara kúveu mêum.

Koati énomonemaka ako omotóvovi okóvo, koane énomonemaka koitóvovi ya pahúnevo ûti yaneko ovokóvo itína kuruhúke. ⁶Poréxovimaka vitúko-peovo óvoku natíxea Itukó'oviti, xâne haxakínovoti sasá'iti ítuke Itukó'oviti, Háa. Itúkapu Jesus Kristu ihayú'ikokono koane énomone payasô ákotinemo hunókoku. Énomone ákoeneye.

⁷Keno'ókopotimo xapa kapási nê'e. Noixópatimo uhá koeti xâne, muhíkova neko yuvorókoati. Yane ínamo iyaína uhá koeti kó'iyevovoku xâne, koêkuti poké'e óvohikoku yara kúveu mêum. Koati kaná'uti kó'iyeanemoye. Koati énomoneoxomo kôe.

⁸“Undíne itukóvo tûri koane hunókoku ne uhá koeti koekúti” kôe ne Vúnae Itukó'oviti. “Ûndi ne kóyekutine ápeyea ukeátinekeneye. Undi apêtikomaka yara koeku kó'oyene, koane ákotinemo hunókoku ámbeyea. Undímaka ne apêti xunáko pahúkea oúke uhá koeti apêti” kôe.

Koeku Jesus noixôa Xuâum

⁹Undi Xuâum, pe'ínunoe xoko Jesus. Kutipasí ngoépinoe ya keítaponivo kotíveti, koáne ya itíkivo xanena Itukó'oviti, koánemaka ya íti víki koêkuti kixékonoku ikéneke Jesus ákoti kemuyá'ika iséneu. Undi iká'aeti ya Pátimu, enepone kali poké'e kukúkeke úne, evóndikokonoti ngoyúhoyea emo'u Itukó'oviti yoko ngóuhapu'ikea ne kaná'uti kixovókuti koyúhoti koeku Jesus. ¹⁰Ya lûmingu, ápe éxokonuke Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, vo'oku koati xúnati njokóyoke nê'e. Apé koéne éno hónoti emo'úti kutí koeti emo'u torombéta oxóvoti, inu'íxoti angéneke. ¹¹Hara kixónu:

—Yitáxamo koyuhópetike ne neíxonemo, ínamo puhukína ne seti koeti imokóvokuti ya pítivokona Éfezu, koáne ya Êzmirna, Pêrgamu, Tiýâtira, Sârade, Filadéufea yoko Laudíseya —kixónune.

¹²Ina na'angénexovo ngomomâ ne yuhoíkonuti. Tokononé koane únge ne seti koeti íhaku yúku ainóvoti ôro. ¹³Yoko koati kukúkeke ne íhaku yúku, ápe ne ikútipasikoponovoviti, uti xâne. Enepone hóyeno nóinjone, hamá koe ípovo hevékuke. Ápemaka hê'e ainóvoti ôro xa'ákuke. ¹⁴Hóhopu-hóhopu kóye ne híyeu tûti. Kutí koe hopú'iko ne koâti sasá'iti evo'i su'úso. Kutí koémaka hopú'iyea imatákoti. Kene úke, kutí koe írúmene yúku. ¹⁵Kene hêve, kutí koe hiyá'iti haváva uhá'iti, enepone koati únati haváva ú'uha koyêti veyeâtine yúku ánahi. Enepone emó'u, kutí koe emo'u éno hónoti mboo koeti úne. ¹⁶Yoko ya pe'úke vó'u éxopeke, ápe seti koeti hékere. Ápemaka ipuhíkeati pahákuke kutí koeti éno heú'iti hána'iti pirítai pí'âti tetúkope. Kene ne nône, ú'uhapu'i-ú'uhapu'i kóye kuteâti koeku uhápu'ine káxe ya itumúkoti. ¹⁷Noínjoâne, íngorokovone nonékuke. Kutí koene ivongóvotine. Ina ipíhoa ne vó'u éxope njokóyoke, koane kíxeonu:

—Hako píke. Undíne itukóvo tûri koane hunókoku ne uhá koeti koekúti. ¹⁸Undi úkeaku ne apéyeati ákotinemo hunókoku. Ivóngovo yanekôyoke, itea enjépukopo ungópea xapa ivokóvoti. Ákonemo hunókoku ámbeyea. Enepone ivókeovo xâne koane pahúkeokono ipihóponovokutike, undíne exêa koêku. ¹⁹Yítáxa uhá koêti ra neíxonemeku, koáne ra koekúti neíxone yara koeku kó'oyene, koánemaka ra neíxoneikomo. ²⁰Enepora he'ono'ú koet'íiko kixó'e-kone, enepone seti koeti hékere neíxone pe'úkuke vò'um énjopeke, koáne ra íhaku yúku ôro, harâ'a: Enepora seti koeti hékere, hane kixó'eko seti koeti inuxínoti itukéti xapákuke ne seti koeti imokóvokuti. Kene ne seti koeti íha-kuhiko yúku ôro, seti koeti imokóvokutihiko kixó'eko —kixónune.

Koyuhópeti páhoenokono xâne imokóvokutike ya pitivóko koéhati Éfezu

2 ¹Ina kixopónumaka:

—Hara ákoe yitóxinoake ne inuxínoti itukéti imokóvokutike ya Éfezu: “Hara koe emó'uinombinoe, undi namukoâti ya pe'úkuke vò'u éxopeke ne seti koeti hékere, undímaka ixómoti yóno xapákuke ne seti koeti íhaku yúku ainóvoti ôro: ²Énjoa ne kixeku itíkivonoe, enepone kixeku ke'ítukeyi ya índukeke ákoyea kemúya'íka iséneu. Énjoa ákoyea síkó íxea ne váherehiko xâne xepákuke itúkea áha itúkea. Énjoamaka hixépinoe ne xâne koyúhoti itúkeovo mbáhoe itea ákoti akaná'u. Koati yexoâti itúkeovo semékenovo'itihiko. ³Koatímaka ipíheta tumúne hékinu ákoti kirikâ, koane êno kéitoponivo kotíveti vo'ónguke, ákoti ivakápu iséneu. ⁴Itea anéye íninjone ovópikunoe: Énomone ne ákoyeane akútea kêkunoe inúxotike, yaneko itikóvoikonoe xâne yupihóvoti ákoyea omótoyonu okóvo. ⁵Puyákapapanaoe yokóvo neko inúxoti kêku, motovâti ínixi ákoyeane melíke'eka kó'oyene. Konókoti ikétivexi iséneuke koane ípeki ne kixeku itíkivo. Yaúkapapunoe itíkopi kuteâti kixeku itíkivo inúxotike inâ hekônu. Kene enepo hákoti keyúseopovo, neíxapu vo'oku unge'éxoatimo ne itíkivo kouhápu'ikoti xâne enepo hákoti ipekôa ne kixeku itíkivo. ⁶Itea anéye koekúti íninjone unátiyêa, énomone ra pívi kixoku itúkeovohiko ne nikolaíta, kuteâtimaka mbúvea.

⁷“Koêkuti kamoâti, ivávaka yuhó'inoa Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ne xanéhiko ya póhutihiko imokóvokuti.

“Enepone itoâti tarú'uxea uhá koêti ra tiú'itihiko koekúti, mborexoâtimo níkea há'i ne tikóti yane óvoku nonéti natíxokuke Itukó'oviti, enepone kixó'êkinoviti únatinoe koekúti vitapána ne inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku xoko Itukó'oviti” ákoe ne yítóenoa —kixónune.

Koyuhópeti páhoenokono xâne imokóvokutike ya pitivóko koéhati Êzmirna

⁸Ina kixopónumaka nê'e:

—Hara ákoe yitóxinoake ne inuxínoti itukéti imokóvokutike ya Êzmirna: “Hara koe emó'uinombinoe, undi tûri koane hunókoku ne uhá koeti koekúti, ûndi ne koépeuti yanekôyo, itea enjépukopone ungópea xapa ivokóvoti: ⁹Énjoa yupíheovonoe kéitoponivo kotíveti, koane ákoyea apeínopiti. Itea po'i koêku, itínoe koati ênoti apeínoati ya nonékuke Itukó'oviti. Énjoamaka itúkoheyea kêkunoe ne koyúhotihiko itúkeovo jûdeu, ikútixapovotihiko koati kaná'uti xanena Itukó'oviti, itea haína. Koatíhiko xanena Satánae. ¹⁰Hákonoe pikêa ne tiú'iti koekúti víkokuikomo. Xepákukenoe, apêtimo kure Ndeápu

ika'ákovokutike, kahá'ati hixópeopinoe. Keitóponovotimo kotíveti kúveu yehi koeti káxe. Itea hákomo kemuyá'iko iséneu, muhíkova okonókovo víki pevótike vo'óngu. Yane ingo'iparaxopopitinoemo kutí koeti koati uhé'ekoti kôroa, enepone inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku njokóyoke.

¹¹“Koèkuti kamoâti, ivávaka yuhó'inoa Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ne xanéhiko yara póhutihiko imokóvokuti.

“Enepone itoâti tarú'uxea uhá koêti ra tiú'itihiko koekúti, ákomo véka ne iháxoneti pí'ape ivokeôvoti, enepone ipíhoponeokono ne xâne ákotinemo hunókoku” ákoe ne yítoenoa —kixónune.

Koyuhópeti páhoenokono xâne imokóvokutike ya pitivóko koéhati Pêrgamu

¹²Ina kixopónumaka:

—Hara ákoe yitóximoake ne inuxínoti itukéti imokóvokutike ya Pêrgamu:

“Hara koe emó'uinombinoe, undi apêti hána'iti pirítauna pí'ati tetúkope, koati heú'iteoxo: ¹³Énjoa ne yóvoku itúkeovo koati óvoku ivátakoku Satánae natíxea, itea kóyeane títiu kéyeyi ingéneke. Ako kurí ixé kívivonu. Ako yaúkapapu ikíni muhíkova koepékokono Ántipa, enepone ovónje koati yuixóvoti koyúhoyea emó'um yanekóyoke ákoti kurí ixá enepo koepékokono yane piti-vóko yóvokunoe, enepone koati óvoku Satánae. ¹⁴Itea anéye íninjone ovópi-kunoe. Énomone ne ápeyea xâne hokoti ihíkavoti kuteâti ítuke Mbalâum mekúke enepo exóko Mbaláki kixoku íkorokea íhae Izarâe ya níkeahiko nikokónoti ikó'iparaxokonoke sánduhiko, koane ítúkea úhepune mûyo xoko xâne ákoti itukapu koati múxone. ¹⁵Anêkomaka xepákukeno kuteâti, hokoâti-hiko ne ihíkavoti ítuke evo nikolaíta. ¹⁶Ikétivexaikopo iséneuke ne pehú-nevo, koane kiríka, vo'oku enepo hákotimo kirikópa, ákomo ingá'akarixapu nzímea xepákuke nzayá'ikoponea ne vaheréxoti ítuke, koane ongópeamaka ya emó'um, enepone kutí koeti hána'iti pirítai.

¹⁷“Koèkuti kamoâti, ivávaka yuhó'inoa Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ne xanéhiko yara póhutihiko imokóvokuti.

“Enepohíkone itoâti tarú'uxea uhá koêti ne tiú'iti koekúti, mborexoâtimo ne koati kaná'uti nikokónoti íhae vanúke, unaétiko koeku kó'oyene, koane mbo-rexoâtimakamo kali hopú'iti mopôî apêti inámati íha yutoxóvotiya, ákoti exá po'i xâne. Poéhanemo ne namukópati exoâmo” ákoe ne yítoenoa —kixónune.

Koyuhópeti páhoenokono xâne imokóvokutike ya pitivóko koéhati Tiyâtira

¹⁸Ina kixopónumaka:

—Hara ákoe yitóximoake ne inuxínoti itukéti imokóvokutike ya Tiyâtira:

“Undi Xe'exa Itukó'oviti, undi apêti úke kutí koeti irúmene yúku. Kene njêve, kutí kôe hiyá'iti haváva koati uhá'iti. Hara koe emó'uinombinoe: ¹⁹Énjoa ne kixeku ítíkivo. Énjoa ákoyea omótova yokóvo ne po'ínuhiko xâne, koane kívivonuxo. Énjoamaka ípihi tumúne hékinu ákoti kirikâ, koane énjoamaka koêku ne ítikeinonu enó'iyean yara koeku kó'oyene yaneko inâ kiti-pónu. ²⁰Itea anéye íninjone ovópi-kunoe. Énomone ne ákoyea seyá'ika ne hokoti kixoku itúkeovo Njezâbe, enepone sêno koyúhoti ítúkeovo páhoe Itukó'oviti koyúhoyea kouhupu'ikinoake Itukó'oviti xapa xâne, itea ákoti akaná'u. Yoko yane kixoku fhikaxea, kátavokoa ne ovónjehiko xoko ákoti itukapu anjá'inoa, koyuhoâti ákoyea yuvâti ítúkea úhepune mûyo ne xâne xoko ákoti

itukapu koati múxone. Enepone sêno, koyúhomaka yusíkea níkea níkokónoti ikó'iparaxokonoke sánduhiko. ²¹Enóne ngúxea ne sêno ikótivexea isóneuke ne pahúnevo koane kuríkopea, itea ako akáha'a kuríkopea ixómoyea kapine hóyehohiko ákoti itukapu íma. ²²Kó'oyene inga'arinexoatimo, ngurikoâtine-makamo ípeke. Mborexoâtimo yupíheovo tiveko koêku, xané ngxoâtihiho ne ímaxeovoke, enepohikone koesáyu'ixoti kixoku itúkeovo xokóyoke. Énomonemo ngxoaneye neko xâne enepo hákoti ikótivexoa isóneuke koane hákotimaka kuríkopa ne pahúnevo, fhikaxoake sêno. ²³Ngoepékexeatimakamo xe'éxaxapa. Yane exoâtimo xanéhiko ya uhá koeti imokóvokuti indúkeovo exoti isóneu xâne koane áha itúkea. Yoko póhutihiko kexé'unoe, mborexó-popeatinoemo ésa'i ne kixeku itíkivo, yusíkoti únati itúkeovo áko'o ákoyea aúnnati ne ítike.

²⁴"Itea ákonemo po'ínu mbáhoenopinoe itíki, itínoe íhae Tiyâtira ákoti haká ne váhere ihíkavoti. Hane ngxo, uhá ketínoe ákoti exá koêku neko koekúti yupihóvoti váherexea, enepone iháxoneti ihíkavoti éxone xanéhiko yupihóvoti hókea Satánae. ²⁵Poéhane émbemopinoe kétiu'ikivo ingéneke tukú koetimo aúngopovope.

²⁶"Koêkuti itoâti vékea uhá koêti ne tiú'itihiko koekúti koane itoâtimaka itúkea ne mbáhoenoa itúkea tukú koeti hunókokuke, mborexoâtimo éxea koêku ne xanéhiko yara kúveu mêm ákoti akutíponu. ²⁷Yoko ákomo íyuhixa natixánehiko. Hanemo koéneye xunako natíxea, kuteâti koeku xâne katatá-kexoti póte ya puló'i haváva, kalike-kaliké kixoâti. ²⁸Kuteâti kíxoaku Nzá'a poréxeonu xunakóti mbahúkea xapa xâne, émononemakamo ngxoaneye ne kutipónuti, enepohikone itoti uhá koeti koekúti. Ínamakamo mbarexáhiho kutí kó'ieya uhápu'ine ne pú'iti hékere xánena ihâroti.

²⁹"Koêkuti kamoâti, ivávaka yuhó'inoa Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ne xanéhiko yara póhutihiko imokóvokuti" ákoe ne yítoenoa —kixónune.

Koyuhópeti páhoenokono xâne imokóvokutike ya pitivóko koéhati Sârade

3 ¹Ina kixopónuikomaka ne Xe'exa Itukó'oviti:

—Enepone inuxínoti itukéti imokóvokutike ya Sârade, hara ákoe yitó-xinoake:

"Undi apêti xokóyoke ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, enepone seti koeti kixoku koútata'ixeovo. Anéyemaka ne seti koeti hékere vo'ónguke. Hara koe emó'uinombinoe: Enjo ítike. 'Enepohikonê'e, ovoxe Itukó'oviti koati koxuná-'ixovotihiko ítukeye Vúnae' kixópinoe po'ínuhiko xâne, itea nonénguke, kutí kénenoe ivokóvotine ákotine oko'ítuke. ²Iyíkapunoe, kéxunakapa ne koekúti motovátiko kóxunakopeovo xepákukenoe, upánini kutí kó'ieya muyá'itine kahá'atine uké'eyea. Vo'oku íninjoa enó'ieya óvaku ne ítike nonékuke Únaem Itukó'oviti. ³Puyákapapanaoe yokóvo neko inúxoti ihíkavoti némoe iná kamôa. Yaúkapapunoe itíki ne inúxoti kémone. Ikétivexa iséneuke ne pehú-nevo koane kiríkapa. Enepo hákotinoemo iyikóvo, kutí ngoetimo ómevoti nzímeopinoe, vo'oku ákonemo kalíhuina yéxi itukóvotiye ôra nzímeamo ingoitoponeopinoe kotíveti vo'oku kixeku itíkivo. ⁴Itea kóyeane ápeyea xâne xepákukenoe yara Sârade ákoti ikapítí'ikapu upánini ákoyea axú'inahiko. Ngaha'ínepoatihikomo nê'e. Koati hóhopu koyétimo ne ípovo vo'oku koati motokeâtihiho ko'ípovoyea kuteâti.

⁵“Enepohikone itoâtimo vékea uhá koêti ne tiú'iti koekúti, hóhopu-hóhopu koyêtimo ípovo. Ákomo kalíhuina ngotúyopea íha yane koyuhópeti yutóxo-voku iha xâne yonópotimo xoko Itukó'oviti. Koane ngoyuhoâtimo nonékuke Nzá'a, koane nonékuke ánuhiko, enepone ovoxe Nzá'a íhae vanúke, itúkeovo koati kaná'uti hokónuti neko xanéhiko.

⁶“Koêkuti kamoâti, ivávaka yuhó'inoa Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ne xanéhiko yara póhutihiko imokóvokuti” ákoe yítóenoa —kixónune.

Koyuhópeti páhoenokono xâne imokóvokutike ya pitivóko koéhati Filadéufea

⁷Ina kixopónumaka:

—Enepone inuxínoti itukéti imokóvokutike ya Filadéufea, hara ákoe yító-xinoake:

“Undi sasá'iti yoko kaná'uti. Undi exoâtimaka itukóvotiye ne motokeâti yonópea natíxokuke Itukó'oviti iháxoneti inámati pítivokona Ndávi. Enepone mínje'oe, ako itoâti exéxopea. Kúteane koêku ne enjéxone, ákomaka itoâti míhe'okopea. Hara koe emó'uinombinoe: ⁸Heú ngíxoá énjea koêku ne íti-kenoe. Hanêko kutí koeti pahapéti mihe'ó koyêti, ímbihone timúnekenoe, ákoti itoâti exéxopea. Énjoamaka kalíhuyea ne xináko, itea kóyeane itíki ne emó'um, mbáhoenopi itíki. Ákonoemaka ítikaheapu ákoyea yéxanu. ⁹Anêko koyúhotihiko itúkeovo júdeu, ikútixapovoti koati kaná'uti xanena Itukó'oviti, itea hane ínzaxeahiko xanena Satánae. Ainóvoti koati semékenovo'itihiko. Enepohikonê'e, indukínoatimo ipúyukexoponeahiko nenékukeneoe, maka éxane ákoyea omótovopinoe ongóvo. ¹⁰Vo'oku yíxivoa itíki ne emó'uinombi mbahukópinoe keúkuponivo ingéneke ákoti kemuyá'ika iséneu, nzuvo'óxo-pitimo víki ne kotíveti koekúti keno'ókotikomo yara heú koeti kúveu mêm hixópotimo xanéhikoya. ¹¹Ákonemo ánu'íkene, aungópovotinemo. Yokóhiyana-vo, koane yokóhiyanamaka ne itéponone ingéneke mará'inamo yévaka ne kutí koeti koati uhé'ekoti kôroa íparaxeopikemo Itukó'oviti sípa ya xokóyoke.

¹²“Enepone itoâti vékea uhá koêti ne tiú'iti koekúti, mborexoâtimo kutí kó'iyea koati xúnati tikóti kotíú'ikoati ne hána'iti imókovoku Únaem Itukó'oviti. Ákomo áhikuxeokonokumo xoko ókoku, koane ákonemo hunókoku óveaya. Yundoxoâtimakamo xokóyoke ne iha Únaem Itukó'oviti, koane iha pítivokona Itukó'oviti, enepone inámati Njeruzálem evesékeati vanúke ukeâti xoko Itukó'oviti. Koane yundóxotimakamo inámati ínza xokóyoke.

¹³“Koêkuti kamoâti, ivávaka yuhó'inoa Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ne xanéhiko yara póhutihiko imokóvokuti” ákoe yítóenoa —kixónune.

Koyuhópeti páhoenokono xâne imokóvokutike ya pitivóko koéhati Laudíseya

¹⁴Ina kixopónuikomaka ne Xe'exa Itukó'oviti:

—Kene enepone inuxínoti itukéti imokóvokutike ya Laudíseya, hara ákoe yítóxinoake:

“Undíne ne ‘Énomone koéneye’ kixonéti, vo'oku ûndi kousóko uhá koeti yuho Itukó'oviti. Undímaka ne motovâti kúveovokono vo'oku heú ngíxoá ngoyúhoyea ne kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti. Undi úkeakumaka ne uhá koeti ítuke Itukó'oviti inâ apê. Hara koe emó'uinombinoe: ¹⁵Énjoa koêku ne ítikenoe ákoyea itíkapu koâti koxuná'ixovoti ingéneke koane hai-ná'iyeamaka haxá keyínuti. Ehá'ani heru'ó ké'yinoe kirí'okopivonu, áko'o

heru'ó ké'iyinoe hexákivonu. ¹⁶ Itea vo'oku itukohí kíxi hékinu, kutí ngixópinoemo koekúti mbahákuke mbúvone, ámburoepomo. ¹⁷ Yoko hara kénoue: 'Enóne apeínonuti, koane enóne ngoúkóponeovo ítuoke Itukó'oviti. Ákone nóngone ikéneke' kénoue. Itea ákonoe yéxa itíkivo yupihóvoti ákoyea aúnnati koèku, koane yupihóvoti nókone. Nonékuke Itukó'oviti kutí kénoue xâne ákoti apeínoati, komítiti koane urapí koèti. ¹⁸ Hukínóvoti injíko'okeopinoe víyi njo-kóyoke ne koekúti hána'iti itópoinopike ingéneke, enepohikone kutí koeti koati únati ôro veyeâtine yúku ánnahi, motovâti itíkopivo ênoti apeínoati nonékuke Itukó'oviti. Víyamaka njokóyoke ne kutí koeti hóhopu koyêti ípevo maka hákone keno'óko ne tíyapana vo'oku yurápiyi. Víyamaka njokóyoke ne kutí koeti ipixáti ipíxexope yúke, motovâti ínixepi nékone ínixi ingéneke. ¹⁹ Nzayá'ikoa ne uhá koeti xâne ákoti omotóva ongóvo, koane énjokoa nókone kó'iyea. Heru'ó íxea yomíxone hékinu. Ikétivexamáka iséneuke ne pehúnevo koane kiríkapa. ²⁰ Hane ngoéneye xâne xe'ó koyêti pahapétike ixómoti ihapápakó vó'u kahá'ati úrukeovo. Koèkuti kamónuti, enepomo mihe'ákinana, urúngovatimoya. Yane kutí koetímó koeku xâne koati ko'ínfkonekokoti inikó kixokókoti níkea.

²¹ "Enepone itoâti vékea ne uhá koeti tiú'iti koekúti, mborexoâtimo ivátakopea njêrerekuke xoko ivándakoku nandíxea, kuteâtimaka ngoèku índea uhá koeti yanekóyoke koane ivándakopea xêrerekuke Nzá'a xoko ivátakoku natíxea.

²² "Koèkuti kamoâti, ivávaka yuhó'inoa Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ne xanéhiko yara póhutihiko imokóvokuti" ákoe yítóenoa —kixónune.

Koeku noíxone Xuâum xoko ivátakoku natíxea Itukó'oviti ya vanúkeke

4 ¹ Ikénepoke nê'e, ápe po'i noínjone, pahapéti mihe'ó koyêti vanúkeke. Ápepomaka emó'u ne yuhó'konuti, enepone ngámone inúxotike. Yoko kutí kôe emo'u torombéta oxóvoti. Hara kixónu:

—Kiná'aka yâkeneye motovâti énjokeopea koèkumo ra koekútihiko káxe-hiko keno'ókoti.

² Yane koati xúnati njokóyoke ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. Poréxonu noínjea ivátakokuti vanúkeke, ivátakoku nâti. Ápemaka nâti vatá koyétiya.

³ Enepone nâti, koati xúnati uhápu'ine ukeâti. Hane koéneye kuteâti koeku uhápu'ine uhé'ekoti uhá'iti mopô, enepone njáspi koáne ne sarâdoniu kixonéti. Ina keno'óko ne hepípi koèti kuteâti úpikove, ínati uháhi, vekeâti xêrerekuke ne ivátakoku nâti. Koati kuteâti uhápu'ine ne uhé'ekoti uhá'iti mopô iháxoneti esmérauda nê'e. ⁴ Eneponeko ivátakoku nâti, ápemaka po'i vinti koaturu koeti ivátakoku payásoti yakukú kixoâti. Ápemaka vinti koaturu koeti xâne teyonéti inuxínoti ítuoke Itukó'oviti ivatákoati. Yoko ainóvoti hóhopuke koyêti ípovo. Póhutihiko, ápe kôroana ainóvoti ôro tutíkuke. ⁵ Ápemaka ipixéneneoti inuí-xoati neko ivátakokuke nâti, yoko hónoti emo'úti, yoko xururúkoti. Nonékuke ne ivátakoku, ápemaka seti koeti yúku irumékoti. Eneponê'e, hane kixó'eko Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, enepone seti koeti kixoku koítata'ixeovo. ⁶ Yoko nonékuke neko ivátakoku nâti, ápe kutí koeti úne ya mar, itea ainóvoti víduru, kutí koeti sásasa koyêti uhé'ekoti uhá'iti mopô iháxoneti kirístau.

Xoko póhutihiko poixô'o ne ivátakoku nâti, kukúkeke póhutihiko poixô'o, ápemaka koaturu koeti ehevókovoti, ko'isónneutimaka kuteâti xâne, yakukú

kixoâti neko ivátakoku nâti. Enepohikonê'e, êno ûke nonékuke koane akéneke. ⁷Enepone inúxoti noínjone, kutí koe líyaum. Kene ne p'ape, kutí koe kali túru. Kene ne mop'ape, hane koéneye konóneyea, hóyeno. Kene ne koáturuxope, kutí koe pú'iti hó'openo ôti koeku ó'iyea, enepone iháxoneti ágea. ⁸Yoko póhutihiko neko koaturu koeti noínjone, aínovo apêti seí koeti kêvi. Êno ûke kevíkuke, opékuke koane oukeke ne kêvi. Káxe, yóti veyóhiko ixó moyea koyúho ákoti áka. Hara kóyehiko:

—Koati sásasa-sásasa-sásasa koyêti ne Vúnae Itukó'oviti, enepone apêti xunáko pahúkea uhá koêti, enepone kóyekutine ápeyea ukeátinekeneye, enepone apêtico yara koeku kó'oyene, koane ákotinemo hunókoku.

⁹Koeku kó'ieaneyea yúho nekôyohiko ihayú'ikoati yoko kahaná'ikeati îha, koane ikoró'ixinovati neko Kóyekutine Ápeyea ákotinemo hunókoku, enepone vatá koyêti xoko ivátakoku natíxea, ¹⁰yane enepone vinti koaturu koeti xâne teyonéti inuxínoti itukéti, ipúyukexohiko xaneâti ísu'okea nône poké'eke nonékuke neko Kóyekutine Ápeyea. Ênomone neko vatá koyêti xoko ivátakoku natíxea. Koeku iháyu'ikea, koánemaka véyeahiko ne kôroana, koane ípiheahiko nonékuke Itukó'oviti xaneâti kíxeahiko:

¹¹—Íti Vúnae Itukó'oviti, koati metokeâti ihéyu'íkikono koane kapáyasokeo-kono ne îhe, yoko iháyu'ikeokono ne êno xináko, vo'oku itúkeovo îti pahukôa ápeyea uhá koêti ra apêti. Koati keha'âti ápeyea uhá koêti ra koekúti, ênomone kutí'ino apêti. Aínovo ítuke pê'u veô'u —koénehiko.

Koyuhópeti apêti hoénaxovopehiko exéxovope, motovâti ákoyea mihe'ókoati

5 ¹Noínjomaka koyuhópeti éxopeke vô'u ne nâti vatá koyêti ivátakokuke natíxea. Enepone koyuhópeti, ápe yutoéti kúveuke yoko meúkeke, yoko ápe seti koeti hoénaxovope exéxovope puvâti míhe'okeokono. ²Noínjoamaka ne êno xúnati ánju kohonókoti emó'u kó'iyea:

—Ápeikopo motokeâti veyópea exéxovope ne koyuhópeti koane míhe'o-kea? —kôe.

³Yoko ako ápahuina xâne ya vanúke, koáne yara kúveu mêum, koánemaka xapákuke ne ivokóvotinehiko motovâti míhe'okea yoko komómoyea ovâti ne koyuhópeti. ⁴Yane koati iyôndi vo'oku ákoyea ápahuina xâne motokeâti míhe'okea yoko komómoyea ovâti neko koyuhópeti. ⁵Yane ápe póhuti yane vinti koaturu koeti xâne teyonéti inuxínoti itukéti kixónuti:

—Hako iyêo. Enepone iháxoneti Líyaum ukeâti xapa amósenopono Njúda, enepone ámoriponomaka nâti Ndávi, ítoane uhá koêti, kutí'inoke motovâti veyópea ne seti koeti hoénaxovope exéxovope ne koyuhópeti yoko míhe'o-kea —kixónune.

⁶Yane noínjoane ne Xe'exa Su'úso kixonéti, enepone ikó'iparaxokonoke Itukó'oviti yaneke porexópo ésa'i kotúyoepa pahunévoti. Yoko ápe ókinekono koepékokono. Seti koe sévereina. Seti koémaka ûke. Aínovo kixo'êkoti Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, enepone seti koeti kixoku koútata'ixeovo, páhoe Itukó'oviti yara uhá koeti kúveu mêum. Xe'ó kóye nonékuke ne ivátakoku nâti kukú-keke neko koaturu koeti ehevókovoti, ko'isóneutimaka kuteâti xâne, yóko'o-maka ne vinti koaturu koeti xâne teyonéti inuxínoti itukéti. ⁷Ina veyopónoa Xe'exa Su'úso kixonéti ne koyuhópeti éxopeke vô'u neko nâti vatá koyêti ivátakokuke natíxea. ⁸Namukoâne ne koyuhópeti, enepohikone koaturu koeti

ehevókovoti, ko'ísoneutimaka kuteâti xâne yóko'o ne vinti koaturu koeti xâne teyonéti inuxínoti itukéti, ipúyukexohiko xaneâti ísu'okea nône poké'eke nonékuke ne Xe'exa Su'ûso kixonéti. Póhutihiko, ápe ómo'ixonehiko huxôe iháxoneti árpa, yoko enovópeti, itukéti ya ôro, puhí koati xêru. Yoko enepone xêru ovâti ne enovópeti, hane kixó'eko orásaunahiko kasása'íupo Itukó'oviti. ⁹Yane ina imokóvohiko inámati akenéti. Hara koéhiko:

—Koati metokeâti nemúki ne koyuhópeti yoko viyópi ne exéxovope, vo'oku itíne neko ivokínovoti xâne. Koati ovokóvoti ne itíne yanekôyoke, ésa'i itúyo-pea pahúnevo xâne, motovâti itúkopeovo xanena Itukó'oviti ne uhá koeti kó'ieovoku xâne, koêkuti iháxakoku úkeaku, koêkutimaka kó'ieovoku yuhôti yûho, koêkutimaka kó'ieovoku neko xâne, koane koêkutimaka poké'e óvohikoku yara kúveu mêm. ¹⁰Énomone itíkohiko xanena Itukó'oviti, haxakínovoti itúkea sasá'iti ituke. Yoko énomonehikomo natixô yara poké'e —koe akéne.

¹¹Ina ngomomâ, ngamone emo'u ákoti yumaxápu ánju yakukú kixoâti ne ivátakoku nâti, yakukú kixoâtimaka neko koaturu koeti ehevókovoti, ko'ísoneutimaka kuteâti xâne, koánemaka ne vinti koaturu koeti xâne teyonéti inuxínoti itukéti. Koati ákoti yumaxápu neko ánju, ákoti itoâti kayúmakexea yé'akeye. ¹²Koatímaka hónoti ne emó'u kó'ieahiko:

—Enepepe Xe'exa Su'ûso kixonéti, isoéti yanekôyoke, enepone ikó'iparaxokonoke Itukó'oviti yaneko porexópo ésa'i kotúyo-pea pahunévoti, koati motokeâti itúkeovo nâti éxoti koeku uhá koeti koekúti. Motókeamaka ikó'iparaxeokono uhá koeti únatinoe koekúti, koane itúkeovo hána'iti ko'éxoneti. Motókeamaka ápeinoa uhá koeti xunakóti koane itúkeovo hána'iti teyonéti yoko hána'iti ihayú'uti ákoti kuteâti. Koati motokeâtimaka kahána'ikeokono îha —koénehiko emo'u ánju.

¹³Yane ngámoanemaka uhá koêti ne koéxokeu Itukó'oviti ya vanúke, koánemaka yara poké'e, koane xapákuke ivokóvotinehiko, yoko úneke ya mar, koane uhá koeti koêkuti óvohikoku. Hara koéhiko:

—Enepepe nâti payásoti ya uhá koêti, enepone vatá koyêti xoko ivátakoku natíxea, énomone kapayásakakana îha, koánemaka îha ne Xe'exa Su'ûso kixonéti. Itúkapu énomonemaka teyokóno koane énomone ihayú'ikakana, koane énomone pahukô uhá koêti, ákotinemo hunókoku —koe yûho ne uhá koeti koéxokeu Itukó'oviti.

¹⁴Yane enepohikone koaturu koeti ehevókovoti, ko'ísoneutimaka kuteâti xâne, hara koéhiko yumópeake:

—Énomoneoxomo ákoeneye —kóyehiko.

Koáne ne vinti koaturu koeti xâne teyonéti inuxínoti ituke Itukó'oviti, ipúyukexohiko xaneâti ísu'okea nône poké'eke nonékuke ihayú'íkoati.

Veyovóne neko hoénaxovope exéxovope ne koyuhópeti

6 ¹Yane noínjoane ne Xe'exa Su'ûso kixonéti, enepone ikó'iparaxokonoke Itukó'oviti yaneko porexópo ésa'i kotúyo-pea pahunévoti. Véyoane ne inúxoti yane seti koeti hoénaxovope exéxovope ne koyuhópeti. Yane ínamaka ngamôa póhuti yane koaturu koeti ehevókovoti, ko'ísoneutimaka kuteâti xâne. Kutí koe êno hónoti emo'u xururúkoti enepo koyûho.

—Yókone —koéne.

²Ina ngomomâ, yane apé koene hopú'oti kámo apêti ivu'íxoati. Enepone ivu'íxoati, ápe xumêna, koane itúkinokono kôroana tutíkuke. Koati pihínoti ítea xapa isukókoti yoko koati itôti.

³Enepone Xe'exa Su'ûso kixonéti, veyoáne ne pí'ape hoénaxovope exéxovope ne koyuhópeti, yane ngámeane emó'u ne pí'ape ehevókovoti, ko'isóneutimaka kuteâti xâne.

—Yókone —koéne.

⁴Yane apé koene po'i kámo harará'oti. Enepone ivu'íxoati, poréxokono uké-'exea úhepeko kóyeku ne xanéhiko yara kúveu mêum, kutí'inoke isukókotihiko koane koepékexokokoti. Poréxokonomaka koati êno hána'iti pirítai neko ivu'íxoti kámo.

⁵Enepo veyoáne Xe'exa Su'ûso kixonéti ne mopó'ape hoenáxovopeti, yane ngámeanemaka emó'u ne mopó'ape ehevókovoti, ko'isóneutimaka kuteâti xâne.

—Yókone —koénemaka.

Ina ngomomâ, yane apé koene hahá'oti kámo. Enepone ivu'íxoati, hane ómo'ixo ihíxopeti vo'ókuke. ⁶Yane ngamone emo'úti kutí'iyea inu'íxoati xapá-kuke ne koaturu koeti ehevókovoti, ko'isóneutimaka kuteâti xâne. Hara koe yûho:

—Enepone ésa'i kali póhuti líturuna tiríku, kohépitimo. Enepone hepíko, kúteanemo yé'akeye námoe xâne ko'itúke ya póhuti káxe. Kúteanemaka ésa'i kali mopo'âti líturuna sévada. Kene azeite yoko víyum, hákomo ikehépixoa —koéne.

⁷Veyoáne Xe'exa Su'ûso kixonéti ne koáturuxope hoenáxovopeti, yane ngámeane emó'u ne koáturuxope ehevókovoti, ko'isóneutimaka kuteâti xâne.

—Yókone —koénemaka.

⁸Ina ngomomâ, yane apé koéne hiyá'oti kámo. Enepone ivu'íxoati, “Pevóti” koéha. Ápemaka oko'íkenexoati. “Óvoku Ivokóvoti” koéha nê'e. Enepone pi'âti, poréxokono koépekexea kali ênoti xâne yara uhá koeti kúveu mêum ya isukókoti, hímakati, arinéti yoko ipúhokovotihiko hó'openo. Enepone xâne koépeu, kúteane yé'akeye eneponi ihaxáka uhá koeti xâne yara kúveu mêum ya mopo'âti iháxakoku, yane mani póhuti iháxakoku koépekexekono.

⁹Yane véyoanemaka ne sínguxope hoénaxovope exéxovope ne koyuhópeti. Hane noínjo ivokínevotihiko opékuke ne áta, imókonoku ne ikó'iparaxokonoke Itukó'oviti. Enepohikone xâne noínjone, aínovo koépeuti vo'oku kutípea emo'u Itukó'oviti, koane vo'oku ákoyea kurí ixa hókea Jesus. ¹⁰Enepohikonêe, kóhonoko emó'u vaúkea. Hara koéhiko:

—Iti Vúnae éxoti koeku uhá koeti koekúti, iti koati sasá'iti koane kaná-'uti, námoye itíkinopinovi vésa'i, ipihéponoati ne xanéhiko yara kúveu mêum ovókoti vitína? —koénehiko.

¹¹Póhutihiko koxé'u nekôyo, pôrekexokonone hopú'iti ípovo, ina pahukókonomaka kali ómomikeako tukú koeti kausákapune yé'akeye po'ínuhiko ovuxe Itukó'oviti koépeutikomo kuteâti kixókonokuhiko.

¹²Yane noínjoa ne Xe'exa Su'ûso kixonéti véyee ne seíxope hoenáxovopeti. Yane apé koéne êno xúnati iyuyôti poké'e. Ípukovomaka ne káxe. Háhaha kóyene kuteâti koeku ipovóti kaháha'ikovope xâne ikotívxoti isóneu ike ivokóvoti. Kene ne kohê, kutí koéne íti harâra'iyee. ¹³Írihikovonemaka ne hékere

poké'eke, kuteâti koeku tonóketi ha'i figu îrihiu xúnati ihunóvoti. ¹⁴Kene ne vanúke, heú koe veyópeovo, kuteâti koeku koyuhópeti atupîri'okokonoti inú-xotike káyukopeovo exéxopeovo enepo kú'uri kixokóno. Enepohikone hána'itinoe mopô, koáne ne kálihunoe poké'e kukúkeke úne, heú koe ahíkuxeovo-hiko óvoku. ¹⁵Ina he'onóvo uhá koeti xâne, enepohikone payásoti koáne ne nâtihiho yara poké'e, koáne ne pahúkotihiho inuxínoti húndaru, koane írî-kuhiko yoko po'ínuhiko apêti xunáko pahúkea, koánemaka uhá koeti akaúti, yoko uhá koeti po'ínuhiko xâne ákoti akutêa koeku akaúti. Hé'onovohiko ya xoko hána'itinoe uhôro yoko xoko uhoróxotihiko xapa hána'iti mopô. ¹⁶Ina vaukóhiko kaha'aînoati íkoro'uxeovahiko ne hána'itinoe koane pú'itinoe mopô, maka hé'anane, puvâti ínixeahiko nâti, enepone vatá koyêti ivátakokuke natíxea vanúkeke, puvâtihihomaka itóponea ímainevo ne Xe'exa Su'ûso kixonéti. ¹⁷Vo'oku símeovone ne hána'iti teyonéti káxe, kaxena ímainevo Itukó'oviti, ímainevomaka Xe'exa Su'ûso kixonéti. Yoko ákonemo xâne iteóvati.

Xanéhiko íhae Izarâe apêti hoénaxope Itukó'oviti inúkuke

7 ¹Ikénepoke neko koekútihiho, noínjonemaka koaturu koeti ánju xe'okó koyêti xokóyoke ne koaturu koeti úkeaku ihunóvoti yara kúveu mêum. Ako síkahiko ihúneovo ne ihunóvoti ukeâti xoko póhutihiko úkeaku. Énomone ákoino ihúnapu ihunóvoti yara poké'e, koáne ya xoko úne ya mar, koánemaka xapa koêkuti xuve tikóti. ²Ina noinjómaka po'i ánju ukeâti xoko úkeaku ihâroti, apêti hoénaxope ne koati kaná'uti Itukó'oviti ya xokóyoke. Eneponêe, vaúkinoa neko po'ínuhiko koaturu koeti ánju porexókonoti koé-sayú'íxea ra poké'e yoko úne. ³Hara kíxoa:

—Hákoxovonoe vahehéxinoa ítike ra poké'e, koáne ra úne, yóko'o ne xuve tikótihiho. Kixá'avo vitúkinoa hoenáxovopeti inúkuke ne ovóxehiko Vúnae Itukó'oviti exókovoti itúkeovohiko koati xanéna —koéne.

⁴Yane ina ngámo koyúhoti yé'akeye ne kixokónotineye inúkuke. Sentu koarentai koaturu koe míli neko xanéhiko, ukeâti uhá koeti iháxakexoku xanéhiko íhae Izarâe. ⁵Enepone iháxakoku Izarâe, amósenopono Njúda, ndusé koe míli ne hoenáxokonotiya. Kúteanemaka yé'akeye ya po'i iháxakoku, enepone amósenopono Rúbi, koánemaka xapa amósenopono Ngâdi. ⁶Kúteanemaka yé'akeye xapa amósenopono Âzer koáne ya po'i iháxakoku, enepone amósenopono Nafitáli, koánemaka xapa amósenopono Manáse. ⁷Yoko xapa amósenopono Simêum, Lévi, yoko Isáka, kúteanemaka yé'akeye. ⁸Koánemaka xapa amósenopono Nzebûlom, yoko amósenopono Yûse, koane amósenopono Mbejámi, kúteanemaka yé'akeye. Nduse koe míli hoenáxokonoti ukeâti póhutihiko iháxakoku neko íhae Izarâe.

Noíxo êno xâne ne Xuâum

⁹Ikénepoke neko koekúti, noínjonemaka koati êno opofókovoti xâne ákoti itoâti kayúmakexea, ukeâti xapa uhá koeti kó'ieovoku xâne, koêkuti poké'e óvohikoku yara kúveu mêum, koêkuti iháxakoku úkeaku, koêkutimaka kó'ieovoku neko xâne, koane koêkuti kó'ieovoku ne yuhôti yúho. Xe'okó kóyehiko nonékuke ivátakoku Itukó'oviti natíxea, koane nonékuke ne Xe'exa Su'ûso kixonéti, enepone ikó'iparaxokonoke Itukó'oviti yaneko porexópo ésa'i kotúyopea pahunévoti. Enepohikonekôyo, hóhopukee kóye ípovo. Ainóvotimaka omó'ixoti tuti exáte. ¹⁰Hara koe kóhonokeaxo emó'u:

—Enepora víteovo ya pahunévoti, koati ukeâti xoko Itukó'oviti, enepone vatá koyêti xoko ivátakoku natíxea, koánemaka xokóyoke ne Xe'exa Su'ûso kixonéti —koénehiko.

¹¹ Yoko xe'okó kóyehiko ne uhá koeti ánju yakukú kixoâtihiho ne ivátakoku Itukó'oviti natíxea, yakukú kixoâtihihomaka neko vinti koaturu koeti xâne teyonéti inuxínoti itukéti, yóko'omaka neko koaturu koeti ehevókovoti, ko'isóneutimaka kuteâti xâne. Ina ipuyúkexohiko xaneâti ísu'okea nône poké'eke nonékuke ivátakoku natíxea ne Itukó'oviti ihayú'íkoti Itukó'oviti. ¹² Hara koéhiko:

—Kaná'uteoxo motókeyea itúkeovo Itukó'oviti ihayú'íkokono. Énomone-maka motokêa itúkeovo êno hána'iti ihayú'iuti, únae uhá koeti exóneti. Énomonemaka motokêa íkoro'ixinovokono, koane itúkeovo hána'iti teyonéti, payásoti ya uhá koêti. Énomonemaka motokêa ápeyea uhá koeti xunakóti xokóyoke, ákotinemo hunókoku kó'ieaneye. Ákoeneyexo —koéhiko.

¹³ Yoko xapákuke neko vinti koaturu koeti xâne teyonéti inuxínoti ítuke Itukó'oviti, ápe póhuti kixónuti:

—Yéxoa itukóvotiyehiko ra hóhopuke koyêti ípovo? Yéxoamaka úkeaku-hiko?

¹⁴ Ina yumombâ:

—Ako énja unaém. Poéhane îti exôa.

Ina kixônu:

—Enephohikorrâ'a, áfnovo vekotíya kaxénake koati hána'iti tiveko koekúti. Hóhopu kóyepinoke ípovo, vo'oku itúkevohiko kasása'iuo itina Xe'exa Su'ûso kixonéti. ¹⁵ Énomone xe'okó kóyeinohiko nonékuke ivátakoku Itukó'oviti natíxea. Káxe, yóti veyóhiko ixómoyea ikó'elokexea okóvo yane sasá'iti óvoku Itukó'oviti. Yoko Itukó'oviti, enepone vatá koyêti ivátakokuke natíxea, anêko xapákuke ixómoti koyonoâhiko. ¹⁶ Ákonemo épekahiko hímakati koane úne. Ákonemo ará'akahiko káxe, koane koêkuti po'i kó'ieovoku kótuti, ¹⁷ vo'oku koyonoâtihihomo Xe'exa Su'ûso kixonéti, enepone ovâti xokóyoke ivátakoku Itukó'oviti natíxea. Énomonemo kouséxinoahiko nókone, porexoâtimaka úhepeko kóyeku ákoti hunókoku, enepone kutí koeti vo'eroo koyêti uke úne ákoti ítikevovoku. Koane kihu'íkopinoinememo Itukó'oviti ne uhá koeti ho'ouke.

Veyovóné ne sétixope hoénaxovope exéxovope ne koyuhópeti

8 ¹ Veyoâne Xe'exa Su'ûso kixonéti ne sétixope hoénaxovope exéxovope ne koyuhópeti, huvemoo koéne ya vanúkeke ovâti meýá koeti ôra. ² Yane noínjone seti koeti ánju xe'okó koyêti nonékuke Itukó'oviti. Póhutihiko nekóyo, poréxokono húxo, enepone torombéta kixonéti.

³ Yane ina keno'óko po'i ánju omoti íhaku xêru, itukéti ya ôro. Xe'ó koéne nonékuke ne áta, imókonoku íparaxokonoke Itukó'oviti. Ina porexókono êno xêru neko ánju motovâti oró'okea nonékuke Itukó'oviti ya xoko áta, enepone ainóvoti ôro. Hane óvo nonékuke ne ivátakoku natíxea Itukó'oviti. Xané kixo orásauna uhá koeti kasása'iuo Itukó'oviti neko xêru koeku oró'okeovo. ⁴ Xoko íhaku xêru pe'úkuke vó'u ánju úkea íkurihea ne oró'oeti xêru simôti xoko Itukó'oviti, xané kixoâti ne orásaunahiko kasása'iuo Itukó'oviti. ⁵ Yane ina namukôa ánju ne íhaku xêru, kopúhikoane ihúveti yúku ukeâti xoko áta, ina

kurikoâmaka xapa xâne yara poké'e. Énomone yanê'e, apé koéne êno xuru-rúkoti yoko emo'útihiho, koane êno ipixéneneoti yoko iyuyôti poké'e.

Oxôvo torombétahiko

⁶Yane enepohikone seti koeti ánju apêti torombétana, koussokovonehiko óxea ne húxo.

⁷Ina óxo torombétana neko inúxoti ánju. Yane apé koéne êno yúku xánena evêke, anahí koeti êno íti, irikóvoti xapa xâne yara poké'e. Êno oro'ókovoti yara kúveu mêum vo'ókuke. Hane koéneye yé'akeye oro'ókovoti, kuteâti eneponi ihaxáka ra kúveu mêum ya mopo'âti iháxakoku, mani póhuti yane mopo'âti iháxakoku oro'okeovo. Kúteanemaka kixókonoku ne tikótihiho koáne ne ngaráma.

⁸Ina oxomáka torombétana ne pí'ape ánju. Yane apé koéne koekúti kuteâti koati hána'iti mopô i xómoti oro'ókovo. Ina kurinó'ekokono úne ya mar. Isáyu-'ixovo poixô'o ne úne yane mar vo'ókuke. Kutí koépone íti. Hane koéneye itóvoku ne koésayu'iu, kuteâti eneponi ihaxáka ne uhá koeti úne ya mar ya mopo'âti iháxakoku, mani póhuti yane mopo'âti iháxakoku isáyu'ixeovo vo'ókuke. ⁹Kúteanemaka koêku yé'akeye ivokóvoti xapa uhá koeti hó'openo ovâti ne úne ya mar. Koánemaka ne hána'iti vatêke uke'éxokonoti vo'ókuke, kúteanemaka yé'akeye.

¹⁰Yane oxone torombétana neko mopó'ape ánju. Ehá'axo óxoá, apé koene pú'iti hékere ínati irúmeko, ukeâti vanúke irikóvoti xoko óvokuhiko úne, koésayu'ixoati. Hane koéneye itóvoku koésayu'iu, kuteâti koeku itóvoku ne úne ya mar koésayu'ixokonoti inúxotike. Énomonemaka koéneye itóvoku koésayu'ixeokono ne huveóhiko, koáne ne ukéhiko úne xoko írino'ekovoku neko hékere. ¹¹Súsuva koyêti koéha ne hékere, yoko súsuva kíxoixo úne xoko írino'ekovoku. Êno xâne ivohíkovoti vo'oku suvá'iko neko úne kosúva'iu.

¹²Yane oxónemaka torombétana neko koáturuxope ánju. Oxoáne, isáyu-'ixovo ne káxe, kohê yoko hékerekohiko. Kuteâti koeku xoko po'ínuhiko koekúti, itúkeovo póhuti yane mopo'âti isáyu'ixeovo, énomonemaka koéneye isáyu'ixeovo uhápu'iyea ne káxe, koánemaka ne hékerekohiko yóko'o ne kohê ya yóti.

¹³Ina ngomomâ, yane apé koene hána'iti hó'openo ôti, enepone iháxoneti âgea, ákoti malíka vékoku ó'iyea ya kuku vanúke. Ngámoa koeku vaúkea. Hara koe yúho vaúko'i:

—Imáko hána'iti tivékomo koêku ne uhá koeti ko'óvokuti yara kúveu mêum kamáne emó'u ne torombéta, óxoneikomo ne mopo'âtihiho ánju ávoti axâ ne húxo.

Oxôvo ne síngxupe torombéta

9 ¹Yane oxónemaka torombétana neko síngxupe ánju. Yane noínjone hékere irikóvoti ukeâti vanúke, yonoti xapa xâne yara poké'e. Ina porexókonoa ánju míhe'okea ne êno upénoti uhôro ínati haháku. ²Mihe'ókoane ánju, ipúhikone kuríhoe kutí koeti íkurihea koati hána'iti oso'íxokuti. Yane ákone aúhupu'i ne káxe. Hahakú koéne kúveu ra mêum vo'ókuke ne kuríhoe ipuhíkeati neko êno upénoti uhôro. ³Ápemaka hána'itinoe vohóho yonoâti ra poké'e, ipuhíkeati xapákuke ne kuríhoe. Poréxokonohiko yutókea xâne. Hane koéneye xunáko yutókea, kuteâti yutókea pitánae yara poké'e.

⁴Ixíko'okokonohikomaka ákoyea kíxoaku ne ngaráma yara poké'e, koáne-maka koêkuti kó'iyevoku nonéti yoko xuvéhiko tikóti. Poéhane xâne ákoti hoénaxovope Itukó'oviti inúkuke pahúkinokonohiko óko'okea. ⁵Ako siká-kanahiko koépekexea neko xanéhiko, itea poréxokono íkoitoponea kotíveti kúveu singu koeti kohê. Enepone ohóne ne ike yutókinge, hane koéneye ohone yutókinge pitánae. ⁶Yaneko káxehiko, yupihóvotimo kahá'ayea ivókeovo ne xanéhiko, itea ákonemo paréxakana. “Ehá'ani ivóngeovo” koetíhikomo, itea ákonemo ivákapuhiko.

⁷Enephikone vohóho, hane koéneye kámo usó koyêtime píhea xapa isu-kókoti. Ya tutíkukehiko, ápe kutí koeti kôroa ainóvoti ôro. Kene nône, kutí koéhiko none hóyeno. ⁸Enepone tûti, kútea híyeu tuti sêno. Kene ne ôe, kutí koe oe koati ipúhokovoti hó'openo, enepone líyaum xixonéti. ⁹Ápemaka oveâti xa'ákuke, lapá'iti haváva, kuteâti ikó'itukeu húndaru yóno xapa isukókoti. Kene emo'u ne kêvi, kutí koe emo'u karósahiko míkoe ákoti yumaxápu kámo ehahíkovoti xapa isukókoti. ¹⁰Enepone íhi yoko yutókope, kúteane yutókope pitánae. Koati apêti xunáko ne íhi óko'okea, koane íkoitoponea kotíveti ne xanéhiko yútoe ovâti singu koeti kohê. ¹¹Ápemaka ánju, natínahiko neko hána'itinoe vohóho exeâti koêku ne êno upénoti uhôro ínati haháku. Ambâtu koéha ya emo'u ebaraíku. Kene Apolíyaum koéha ya emo'u ngerêku. Yoko póhutine kixó'ekone neko pí'âti ihâe. Aínovo kixo'êkoti “koépekoti”.

¹²Yane pihóne ne inúxoti tiveko koekúti. Itea ikénepoke, apêtikomo po'i pí'âti kotíveti koekúti kuteâti.

Oxôvo ne seíxope torombéta

¹³Yane oxónemaka torombétana ne seíxope ánju. Ina ngámo emo'úti inu'íxoati xokóyoke ne koaturu koeti isúlune áta ovoti nonékuke Itukó'oviti. Yoko énomone ne áta ainóvoti ôro, oró'okokonoku ísensu. ¹⁴Eneponeko emo'úti ngámone, hane yúho'ixo seíxope ánju omó'ixoti torombétana. Hara kíxoa:

—Kiríkapa ne koaturu koeti ánju ika'oké koyêti xe'ókuke ne hána'iti huvêo koéhati Eúfarate —kíxoane.

¹⁵Yane kuríkokonone ne koaturu koeti ánju. Yoko mekúne kóusokovohiko, kuxoâti neko ôra, káxe, kohê yoko xoénae motovâti koépekexea xâne yara poké'e. Enepone yé'akeye koépeu, hane koéneye: Eneponi ihaxáka uhá koeti xâne apêti yara kúveu mêum ya mopo'âti iháxakoku, mani póhuti yane mopo'âti iháxakoku koépekexeokono. ¹⁶Yane ngamone emo'úti koyuhoâti yé'akeye ne êno ehahíkovoti kámo apêti ivu'íxoati yonoti xapa isukókoti. Koati ákoti yumaxápu êno míli neko kámo. Pí'a séndu míleaum nekôyo. ¹⁷Yaneko noín-joneke kutí koeti njopúne, ápe kámo koane ivu'íxoatihiko. Yoko ápe oveâti xa'ákukehiko lapá'iti haváva, kuteâti ikó'itukeu húndaru yóno xapa isukókoti. Enepone ikó'itukeu xa'ákuke, ápe háharara koyêtiya, kuteâti koeku yúku, koane hóhonono koyêti, kuteâti koeku honóno'íko uhé'ekoti uhá'iti mopô, enepone iháxoneti sáfira. Ápemaka híhiya koyêti, kuteâti koeku hiyá'íko énxofere. Hanemaka koéneye tûti neko kámohiko, kuteâti koeku tuti líyaum. Yoko ápe yúku ipuhíkeati pahákuke, koane kuríhoe yoko énxofere, enepone ikotúxoateoxo ne yúku. ¹⁸Vo'ókuke neko mopo'âti kotíveti koekúti, yúku, kuríhoe yoko énxofere ipuhíkeati pahákuke neko kámo, énomone koépeke-xino êno xâne. Enepone yé'akeye koépeu, hane koéneye: Eneponi ihaxáka

uhá koeti xâne apêti yara kúveu mêm ya mopo'âti iháxakoku, mani póhuti yane mopo'âti iháxakoku koépekexeokono. ¹⁹Enephikone kámo, pahákuke óvo xunáko yoko ihíkuke. Kene íhi, kutí koe koéxoe. Ápe tuti koéxoeya, yoko énomone veínoa óko'okexea xanéhiko. ²⁰Kene haxa xanéhiko, enepone ákoti ivahíkapu vo'ókuke ne kotíveti koekúti, ako ikátivexa isóneuke ne váhere ítuke, koane ako kuríka. Enepone itúkovoike, énomone ne hókea ndémoniuhiko, koane kúveovo sánduhiko ítuke vo'u xâne, itukéti ya ôro, péhu, kôpere, mopô yoko tikóti, kixovókuti ákoti iníxa, ákotimaka káma, koane ákotimaka yána. ²¹Enephikoneko váhere xâne hokoâti, koati ákoti ikatíveti isóneuke ne itúkeovo koépekenati, koane hokéxokenati, koane ákoti uhéva'uxa kapíneti xâne ákoti itukapu koati múxone, koánemaka ómevoti.

Ánju omó'ixoti kali koyuhópeti

10 ¹Yanê'e, noínjonemaka po'i ánju koati xúnati evesékoti ukeâti vanúke. Yoko kutí koe ko'ipóvoti kapási. Ápemaka kuteâti úpikovoe, ínati uháhi, oukeke tûti. Kutí koeti káxe ne nône. Kene hêve, kutí koémaka ponóvoti irúmene yúku. ²Ápemaka kali koyuhópeti pe'úkuke vò'u vahe'ú koyêti. Xoko úne ya mar ókonuko ne éxope hêve, kene lôpe, xoko movó'iyeku poké'e óvo. ³Ina kohonóko emó'u vaúkea. Koati hónoti ne yúho vaúkea. Kutí koe emo'u líyaum. Ike vaúkine, ápe seti koeti emo'úti koati xúnati kuteâti koeku xururúkoti. ⁴Énomone yanê'e, mani yundoxoâti ne kixó'ekone, itea apé koéne emo'úti ngámone inu'íxoti vanúkeke kixónuti:

—He'ono'ú íxea kíxone ne seti koeti emo'úti koati xúnati kuteâti koeku xururúkoti, kémonemeku. Hako yitoxôa —kixónune.

⁵Yane enepone ánju noínjone, xe'ó koyêti xoko úne ya mar koane poké'eke, koéxepuko vò'u éxope, ponó kixoâti vanúkeke. ⁶Ina koyúho koati emo'úti ákoti aukápapu ikéne. Koyúhoa ya iháke Itukó'oviti, enepone kóyekutine ápeyea ákoti hunókoku, enepone pahukoâtimaka ápeyea ne vanúke, koáne ra poké'e, koáne ne úne ya mar, yoko uhá koeti koékuti apêtiya. Hara koe yúho: —Ákonemo áxu'ikene. ⁷Vo'oku yaneko káxe okoyúhone ne sétixope ánju, enepo kausákapune óxea torombétana, yane kousókovotinemo ne koekúti ákoti exâ xanéhiko mekúke, enepone kouhápu'ikovotine kó'oyene, kuteâtimaka yuhó'inoa Itukó'oviti neko porófetahiko, enepone ovóxe mekúke koyuhó'iyeti emo'ú —koéne.

⁸Ina apépomaka neko emo'úti ngámone, inu'íxoti vanúkeke, yuhó'ikoponutimaka. Hara kixónu:

—Nemúkapana ne kali koyuhópeti imihé'okoti, ómo'ixone ne ánju xe'ó koyêti xoko úne ya mar koánemaka yara poké'e —kixónune.

⁹Embemóponoa ne kali koyuhópeti, hara kixónu:

—Nemúka, ínamo nikêa. Koati súsuva koyêtimo yokóvoike, itea itívetimo pehákuke kuteâti koeku ho'o mópo —kixónune.

¹⁰Ina namungôa ne kali koyuhópeti, ómo'ixone ne ánju. Yane níngoane. Kutí koe itíveyea ho'o mópo mbahákuke, itea nzuiríkoane, koati súsuva koyêti ongóvoike. ¹¹Ina ngixokónomaka:

—Konokoâtiko keyúhoyi kouhápu'ikinopike Itukó'oviti, koéku ne ákoti yumaxápu kó'iyevoku xâne, ákoti tôpi poké'e óvohikoku yara kúveu mêm, ákotimaka tôpi yúho, koánemaka ne nâtihiho —ngixókonone.

Pi'āti ovoxe Itukó'oviti koyuhó'inoati emó'u

11 ¹Ikénepoke ra koekútihiho, ina mborexókono ponóvoti itátane tikóti, ihíxopeti. Ina ngixokóno:

—Pihéne, ihixepanane itóvoku ne témpulu, enepone hána'iti imokóvokuti, koánemaka itóvoku ne áta ováti, enepone imókonoku íparaxokonoke Itukó'oviti. Keyúmakexamakamo yé'akeye ne xanéhiko ihayú'ikoti Itukó'oviti apêti yane hána'iti imokóvokuti. ²Kene kándana nê'e, ávane. Hako ihíxi itóvoku vo'oku poréxokonoane ne xanéhiko ákoti háka Itukó'oviti payásoyea yane Sasá'iti Pitivóko ováti koarentai doi koeti kohê. ³Mbahúkotimo pi'āti ovónje, yoko koyuhoátimo ne ngóuhapu'ikinoake kúveu mili duzentu sesenta koeti káxe. Hanemo ítúko ípovo ko'ixéhiti xáku neko pi'āti ovónje koeku koyúho-yeahiko ngóuhapu'ikinoake —koe Itukó'oviti.

⁴Enepone pi'āti koyúhoti, énomone ne iháxoneti pi'āti xuve olívera, yoko pi'āti íhaku yúku ovoti nonékuke Itukó'oviti, Únae ra kúveu mêm. ⁵Ápe irumékoti yúku ipuhíkeati pahákukehiko, koépekexope koêkuti kaha'áti váherexea ítukeinoa. Énomone kixókononeye koépekeokono ne vahéréxoti ítukeinoa. ⁶Ápehikomaka xunáko neko pi'āti pahúkea ákoyea kêva úko ya uhá koêti neko káxehiko koeku koyúhoyea páhoenoa Itukó'oviti koyúhoyea. Ápemaka xunáko pahúkea sá'iri'okopeovo íti ne úne, koane koésayu'ixea ra poké'e ya ákoti tôpi kó'iyevoku kotíveti koekúti, koêkuti kahá'ayeaku.

⁷Yane enepo kausákane koyúhoyea ahá'inoa Itukó'oviti koyúhoyea, apêtimo hóyeno kutí koeti koati koyuvôrixovoti hó'openo ukeáti ne éno upénoti uhôro. Énomonemo isukóponoati neko pi'āti ovoxe Itukó'oviti, koane itoátimo, koepékoatihikomo. ⁸Hanemo óvoheixo muyóhiko rúvanake ne hána'iti pitivóko, kurúhuxokonokumaka Únae. Yoko koati apêti kixó'ekinovike neko pitivóko íhaxinokonoke Sódoma koane Ejítu. ⁹Enómo xâne yara uhá koeti kúveu mêm, póhutihiko iháxakoku úkeaku, póhutihikomaka kó'iyevoku ne yúho, koane póhutihikomaka poké'e óvohikoku, komomó'iyeti múyo neko pi'āti ovoxe Itukó'oviti ya kúveu mopo'áti káxe, meýá koêti. Ákomo síka xanéhiko ekóxeokono. ¹⁰Yupihovó koetimo elókeko okóvo ne xanéhiko yara kúveu mêm vo'oku koépekeokono neko pi'āti ovoxe Itukó'oviti. Kóyutihikomo, koane iko'íparaxokokotihikomo, vo'oku ya koeku ápeyeako neko pi'áti, koati ikoítponoati kotíveti ne ko'óvokutihiko yara kúveu mêm. ¹¹Itea ikénepoke neko mopo'áti káxe meýá koêti, porexópatimakamo Itukó'oviti ómixekopeovo. Yane exepúkopotinehikomo. Yoko yupihovó koetimo píkea ne noixoátimo. ¹²Yane apé koetimo éno hónoti emó'úti inu'íxotimo vanúkeke, ihaxíkoati neko pi'āti páhoe Itukó'oviti koyuhó'iyeti emó'u. Haramo kixókonohiko:

—Kiná'aka yâkeneye —kixokónotimo.

Yane pihópotinemo vanúkeke neko pi'āti ovoxe Itukó'oviti, xané kixópotinemo kapási. Yoko koati komomo-komomó kixóíxoatimo puvátihiho. ¹³Énomonemo yaneko ôra, apé koetimo éno xúnati iyuyôti poké'e, yoko enómo koésayu'iu yane pitivóko. Hanemo koéneye itóvoku ne koésayu'iu, kuteáti koêku eneponi ihaxáka ne pitivóko ya yehí koeti iháxakoku, yane mani póhuti iháxakoku uké'exeokono. Seti koe mili xâne ivohíkovotimo vo'ókuke neko iyuyôti poké'e. Kene háxa ne xanéhiko, yupihovó koetimo píkea koane iháyui'ikeahikomo xunako Itukó'oviti íhae vanúke.

¹⁴Pihóne ne pí'ape koati kotíveti koekúti. Ákomo áxu'ikene, keno'ókotinemo ne mop'ape kotíveti koekúti.

Oxôvo ne sétixope torombéta

¹⁵Yane enepone sétixope ánju, óxoanemaka ne torombétana. Yane apé koéne êno hónotihiko emo'úti vanúkeke koêti:

—Kó'oyene, Vúnae Itukó'oviti yoko Kristu, enepone páhoe koíteovo xâne, itukôa xunáko pahúkea yara kúveu mêum. Yoko énomonemo natixô ákoti-nemo hunókoku —kôe.

¹⁶Yane enepohikone vinti koaturu koeti xâne teyonéti vataká koyêti xoko ivátakoku natíxea nonékuke Itukó'oviti, ipúyukexohiko nonékuke Itukó'oviti xaneâti ísu'okea nône poké'eke ihayú'ikoati. ¹⁷Hara koéhiko:

—Iti Vúnae Itukó'oviti apêti xunáko pahúkea uhá koêti, itímaka itukóvo ne kóyekutine ápeyea ukeátinekene, koánemaka yara koeku kó'oyene, víkoro'ixinovopi vo'oku iké'itukexi ne hána'iti xináko, koane itíkovone nâti kó'oyene.

¹⁸Koati yupihovó koetínehiko ímaikinovopi ne xanéhiko ya póhutihiko poké'e, koêkuti óvohikoku yara kúveu mêum. Itea simóvone kaxena ipíheponope, kaxena namúkopeamaka ésa'i kixoku itúkeovo ne ivokóvotínehiko, koane kaxena ápeyeamaka námoepo ne yovóxe, enepohikone porófeta koyúhoti yemó'u xapa xâne, yoko uhá koêti ne kesása'íupo, koánemaka ne uhá koeti teyópiti, enepone payásotihiko, koane ákoti apayáso. Koati kaxénanemaka itíkopinoa ésa'i ne xanéhiko koesáyu'ixoti ovâti ra poké'e —koénehiko.

¹⁹Yane imíhe'okone ne sasá'iti kúveu ya vanúke koane iyúseye neko sasá'iti káxau, enepone árkana alíansa. Yane apé koéne êno ipixéneneoti yoko xururúkoti, koane iyuyôti poké'e, yoko êno evêke.

Koeku sêno yoko ndarâgaum

12 ¹Yane apé koene hána'iti iyupánevoti vanúkeke, sêno kutí koeti ko'i-póvoti káxe, koane ápemaka kohê opékuke hêve. Ápemaka kôroana tutíkuke apêti nduse koeti hékereya. ²Ihaíkoti neko sêno. Koati ya'ixoti vo'oku ohóne ne xe'éxa ye'éxovotine ipúhikea.

³Ina apépomaka po'i iyupánevoti vanúkeke, êno hána'iti harará'oti ndarâgaum. Enepone koímaiti hó'openo, seti koe tûti yoko yehí koe sévereina. Aínovohiko apêti kôroana neko tûti. ⁴Ito káhakea ênoti hékere vanúkeke ya íhi, ina kurihíkoa poké'eke. Enepone yé'akeye hékere káhae, hane koéneye: Eneponi ihaxáka ne uhá koeti hékere apêti ya mopo'âti iháxakoku, mani póhuti iháxakoku yane mopo'âti íto káhakea. Yane xe'ó kóyene ne ndarâgaum nonékuke ne sêno ye'ékotíne ipúhikea xe'éxa, kuxeâti ipúhikea ne xe'éxa motovâti níkea.

⁵Yane ipúhikone xe'éxa neko sêno, hóyeno kalivôno. Yoko énomonemo pahukô uhá koeti xâne, koêkuti poké'e óvohikoku yara kúveu mêum. Ákomo itoâti okópea. Ina hú kixokóno omópeokonono ne kalivôno xoko Itukó'oviti ya xoko ivátakoku natíxea vanúkeke. ⁶Kene ne sêno, kohó'ipo ya mêum ákoti apêti xoko koúsokinoake Itukó'oviti óvea, ímoakumaka kátarakea kúveu mili duzentu sesenta koeti káxe.

⁷Yoko ápe isukókoti vanúkeke, Míke yoko po'ínuhiko ánju ha'íne okopâti ne ndarâgaum yoko ánjuhiko ovóxe. ⁸Évokovo ne ndarâgaum yoko ánjunahiko.

Ákone omótovahiko óvea vanúkeke. ⁹Yane kópuhikokono ne hána'iti ndarâgaum. Énomone neko kúxoti koéxoe iháxoneti Ndeâpu, enepone Satánae, enepone yómoti aúpu'ikea uhá koeti xâne yara kúveu mêum. Kuríkokono poké'eke ixané kixókono ánjunahiko.

¹⁰Yane ngamone êno hónoti emo'úti inu'íxoti vanúkeke koêti:

—Kó'oyene, simóvone kaxéna koíteovaku Itukó'oviti ra xanéna, yoko éxokea hána'iti xunáko itúkeovo énomonemo natixô. Kaxénanemaka éxokeovo ápeyea xunáko pahúkea ne Kristu, enepone noíwokoe, vo'oku kópuhikeokone vanúkeke ne Satánae, enepone áhati koyúhoyea itúkeovo pahukóvoti ne po'ínu uti xoko Jesus, koyúhota motókeyea ipíhóponeokonohiko vo'ókuke. Káxe, yóti kíxoixeaneye yúho nonékuke Itukó'oviti. ¹¹Itea ítóanehiko po'ínu úti vo'oku itína ne Xe'exa Su'úso kixonéti, enepone ikó'iparaxokonoke Itukó'oviti yaneko porexópo ésa'i kotúyopea pahunévoti. Ítoanehikomaka vo'oku ikána'uxeahiko emo'u Itukó'oviti ya xokóyoke. Muhíkova inonéxinovohiko pevóti vo'oku ítuke Itukó'oviti, usokó kóyehiko koépekeokono. ¹²Kó'oyene, oránane ápeyea hána'iti elokékoti okovóti vanúkeke. Aélokeneoxo yokóvo uhá ketínoe ovâti ne vanúke. Itea hána'itimo tiveko koekúti yara kúveu mêum, koáne ya xoko mar vo'oku evésekkone ne Ndeâpu xepákukenoe, yoko yupihovó koéne ímaikeovo. Koáhati exoâtine ákoyeane axú'ina kaxena ko'ítukepe.

Koêku ne sêno hokó'ixoane ndarâgaum

¹³Noixoâne ndarâgaum kuríkeokono poké'eke, yane turíxovone hóko'ixea ne sêno koxe'éxati hóyeno kalivôno. ¹⁴Itea hane poréxokono sêno pi'âti kevi hána'iti hó'openo ôti, enepone iháxoneti ágea, motovâti ó'iyea yonópoti ya mêum ákoti apêti. Énomonemo óvoheixo kátarakeokono ya kúveu mopo'âti xoénae meyá koêti xoko ákoyeaku itápana ndarâgaum. ¹⁵Yane ápe koati ênoti úne ikéneke ne sêno, kópuhiu ndarâgaum pahákuke. Kutí koe huvêo ne úne kûre. Mani kaha'aínoati ne sêno má kíxeokono yane úne. ¹⁶Itea huvó'oxokono neko sêno, vo'oku taú kó'iyea ne poké'e, motovâti yonópeaya heú koêti neko úne kutí koeti huvêo, ipuhíkeati pahákuke ne ndarâgaum. ¹⁷Yupihovó koéne ímaikinova ndarâgaum neko sêno. Énomone pihíno isúkoponea haxa amósenopono neko sêno, enepohikone itúkoti páhoenovi Itukó'oviti vitúkea, uti xâne, enepohikone ikaná'uxoatimaka xokóyoke ne kaná'uti kixovókuti omínovike Jesus. ¹⁸Yane xe'ó koéne neko ndarâgaum xapa haríri xe'ókuke ne mar.

Koêku ne pi'âti hóyeno kutí koeti koati koyuvôrixovoti hó'openo

13 ¹Ikénepokemaka ra koekútihiho, noínjonemaka xâne kutí koeti koati êno koyuvôrixovoti hó'openo ukeâti úneke ya mar. Yehí koe sévereina, yoko seti koe tûti. Póhutihiko ne sévereina, áinovó apêti kôroana. Koane póhutihiko tûti, ápe iháya íhaxopeovoke kapáyasokopeovo, kutí kixopóvoti Itukó'oviti. ²Enepepe xâne noínjone kutí koeti êno koyuvôrixovoti hó'openo, hane koéneye koxé'u muyo síni. Kene hêve, kúteane heve úrsu. Kene pâho, kutí koe paho líyaum. Hane porexôa xunakóti ndarâgaum. Poréxoamaka ndarâgaum itúkeovo koati payásoti nâti ênoti xunáko pahúkea. ³Yoko ápe póhuti tûti okó'okovoti xapa po'ínuhiko tûti. Yupihovó koe koêku neko óko'onevo. Mani énomone kutí'inoke ivokóvoti, itea fteova neko óko'onevo, unátipeane. Yupíhova iyúpaxeova uhá koeti xâne yara kúveu mêum,

koane itúkea hókone vo'ókuke. ⁴Enepone ndarágaum kutí kixo Itukó'oviti ne xanéhiko, vo'oku itúkeovo xokóyoke ne ndarágaum úkea xunáko payásoyea neko kutí koeti êno koyuvôrixovoti hó'openo noínjone. Haina póhutine neko ndarágaum kutí kixokóno Itukó'oviti, itea koánemaka neko hóyeno kutí koeti êno koyuvôrixovoti hó'openo. Hara kôe ne xanéhiko yara kúveu mêum vo'ókuke:

—Ápeikopo po'ínu koati xúnati kuteâti xunáko rã'a? Kutí'ikopomo itôa okópea? —koéhiko.

⁵Enepone kutí koeti êno koyuvôrixovoti hó'openo, poréxokono yupíheovo kahána'ikopeovo yane koyúhoyea, koane yupíheovomaka kapáyasokeovo kutí kixopóvoti Itukó'oviti. Poréxokonoanemaka xunakóti pahúkea ya kúveu koarentai doi koeti kohê. ⁶Enepo koyuhóne, yupíhova kapáyasokopeovo, koane koémoke'ekea Itukó'oviti yoko íha, koánemaka óvoku Itukó'oviti yoko uhá koeti ovâti ne vanúke xoko Itukó'oviti. ⁷Poréxokonoamaka isúkoponea ne kasása'iupohiko Itukó'oviti yoko ítea. Poréxokonomaka pahúkea oukeke uhá koeti kó'ieovoku xâne, koêkuti iháxakoku úkeaku, koêkutimaka kó'ieovoku, koane koêkuti koêku ne yuhôti yúho, koane koêkutimaka pok'é'e óvohikoku yara kúveu mêum. ⁸Énomonemo hóko uhá koeti xâne ovâti ra kúveu mêum. Kutí kixoâtihihikomo Itukó'oviti. Énomone neko xâne ákoti yutaxápu íha xoko yutóxovoku iha xâne ákotinemo hunókoku ópea xoko Itukó'oviti. Énomone neko koyuhópeti uso'íyeatinekene ne iha xanéya ukeâtine tumúneke ápeyera ra kúveu mêum, koyúhope ne Xe'exa Su'ûso kixonéti, enepone itukópovoti ikó'iparaxokonoke Itukó'oviti yaneko porexópo ésa'i kotúyopea pahunévoti.

⁹Koêkuti xâne kamoâti, ivávaka rã'a: ¹⁰Apétimo xâne itokónoti iká'akeo-kono, yoko koati konokoâtihihikomo vékea neko koekúti. Apétimakamo xâne koépeuti ya hána'iti pirítai. Yoko koati konokoâtihihikomakamo vékea neko koekúti. Énomone kónokino ákoyea kurí ixa kúveovo Itukó'oviti ne kasása'iupo, koane ákoyea kamúya'ika isóneu ikéneke Itukó'oviti.

¹¹Ina apémaka noínjone, po'ímaka kutí koeti êno koyuvôrixovoti hó'openo ukeâti ra pok'é'e. Pí'a sévereina nê'e. Yoko hane koéneye koxé'u, muyo su'ûso. Itea enepone emó'u, kutipasí koe emo'u ndarágaum. ¹²Kúteane xunáko neko inúxoti xâne noínjone kutí koeti êno koyuvôrixovoti hó'openo, epó'oxo koati ovóxe nekóyo, itukoâti ne páhoenoa itúkea. Yoko enepone pí'ape xâne noínjone, enepone kuteâti koeku komúyoyea su'ûso, koati itokúxeati okóvo ne uhá koeti xâne yara kúveu mêum kutí kíxea Itukó'oviti neko inúxoti noínjone, enepone hóyeno kutí koeti êno koyuvôrixovoti hó'openo, enepone unatípea-timaka óko'onevo mani koépekeokono. ¹³Enepone pí'ape koati koyuvôrixovoti xâne noínjone, enepone kuteâti koeku komúyoyea su'ûso, ito itúkea koekútihihiko ákoti noíxeokonoku, iyupaxó kixoti xanéhiko. Muhíkova iháxikea irúmene yúku ukeâti vanúke evesékoati ra pok'é'e nonékuke xanéhiko, itúkoa nê'e. ¹⁴Énomone aúpu'ikino xanéhiko ovâti ra kúveu mêum, vo'ókuke neko iyupánevoti ítuke nonékuke neko inúxoti koati koyuvôrixovoti xâne noínjone, úkeakumaka xunáko itúkea iyupánevoti. Enepone pí'ape xâne noínjone, enepone kuteâti komúyoyea su'ûso, pahúkoamaka ne xanéhiko yara kúveu mêum ípoyea okóvo neko inúxoti koati koyuvôrixovoti xâne, eneponeko iteôvati ne mani koépekeokono vo'oku óko'onevo ya hána'iti pirítai. ¹⁵Yane poréxokonomaka xunáko itúkea ómixekuyeevo neko ipunéti, okóvo

neko inúxoti koyuvôrixovoti xâne noínjone, kutí'inoke koyúhote neko ipunéti. Yane koépekexo uhá koeti xâne ákoti hakâ, enepohikone ákotimaka kutí ixâ Itukó'oviti. ¹⁶Eneponê'e, pahúkomaka uhá koeti xâne, payásoti koane ákoti apayáso, iríku koane ákoti apeínoati, akaúti yoko po'ínuhiko xâne ákoti akutêa koeku akaúti, itúkinokono hoenáxovopeti éxopeke vô'u, áko'o itukovo inúkuke, ¹⁷motovâti ákoyeane vanéxa koane ákoyeanemaka akávane enepo hákoti itukínokono hoénaxovope íha ne inúxoti koati koyuvôrixovoti xâne, áko'o itukovo númeruna íha.

¹⁸Enepone koekúti, konókoti êno exóneti motovâti éxeokono kixó'ekone. Koêkuti xâne koati ko'isónenti, ivávaka númeruna ne koyuvôrixovoti xâne kutí koeti êno koyuvôrixovoti hó'openo, vo'oku enepone númeruna, koati íha hóyeno kixó'eko. Ênomone ne númeru, seisentu sesentai sei.

Akene koítovonehiko Itukó'oviti

14 ¹Ikénepokemaka nê'e, ina noeménjo, noínjoamaka ne Xe'exa Su'ûso kixonéti, enepone ikó'iparaxokonoke Itukó'oviti yaneke porexópo ésa'i kotúyopea pahunévoti. Yoko xe'ó koyêti oukeke ne hána'iti mopôî koéhati Síyaum. Hane kahá'inehiko, sentu koarentai koaturu koeti mili xâne. Póhutihiko, anêko íha ne Xe'exa Su'ûso kixonéti, yoko íha Há'a, enepone Itukó'oviti, yutoxóvoti inúkuke. ²Yane ngamone emo'úti inu'íxoti vanúkeke. Kutí koe emo'u êno hunôti úne, koane emo'u koati hónoti xururúkoti. Hanemaka koéneye, emo'u óxokena ne oxotíhiko árapa. ³Enepohikoneko sentu koarentai koaturu koeti mili xâne, aínovohiko imokóvoti inámati akenéti koeku xe'okó kóyeya nonékuke ivátakoku Itukó'oviti natíxea, koane nonékuke ne koaturu koeti ehevókovoti, ko'isónentimaka kuteâti xâne, yóko'omaka nonékuke ne vinti koaturu koeti xâne teyonéti inuxínoti ítuke Itukó'oviti. Yoko ako po'i itoâti éxea akéne neko sentu koarentai koaturu koeti mili koítovone Itukó'oviti xapákuke xâne yara kúveu mêum, ákoti itukápahiko. ⁴Enepohikonê'e, aínovo koati sasá'iti, ákoti ikapítí'ikapu ya kapíneyea sêno ákoti itukapu koati yêno. Koêkuti yónoku ne Xe'exa Su'ûso kixonéti, anêko ikéne hokó'ixoa-tihiko. Aínovohiko koítovone Itukó'oviti ya xapákuke xanéhiko yara kúveu mêum, motovâti ítúkeovo haxakínovotihiko Itukó'oviti, koane haxakínovati ne Xe'exa Su'ûso kixonéti, kuteâti koeku haxákinovo Itukó'oviti ne ha'i nonéti, inúxoti itóvo, itukókono ikó'iparaxokonoke Itukó'oviti. ⁵Enepohikonekôyo, aínovomaka ákoti semékekexeaku, ákotimaka óvaku kopítí'íkea.

Emo'u ánju inu'íxoti vanúkeke

⁶Yane ínamaka noínjo po'i ánju. Ako malíka ya kuku vanúke véko koyúhoyea ne inámati ihíkauvoti ákoti uké'eyeaku íhae xoko Itukó'oviti. Xapa xanéhiko yara kúveu mêum koyúhoa, koêkuti poké'e óvohikoku yara kúveu mêum, koêkutimaka iháxakoku úkeaku, koêkutimaka kó'íyeovoku yuhôti yúho, koane koêkutimaka kó'íyeovoku neko xâne.

⁷Koati kohonókoti emó'u kó'íyea:

—Tiya Itukó'oviti, kepáyasakinoemaka íha, vo'oku simóvone kaxena yúhoi-kopeaku Itukó'oviti ne xanéhiko yara kúveu mêum vo'oku kixoku ítúkeovo. Ihéyu'ikamaka Itukó'oviti, enepone pahukoâti ápeyea ne vanúke, koáne ne poké'e, koánemaka ne úne xoko mar, yoko uhá koeti úkeaku úne —koéne.

⁸Yane apé koénemaka po'i ánju. Hara kôe:

—Uké'exokonone ne Mbabílonea. Koati uke'éxokonotine neko hána'iti piti-vóko. Enepone yupíheovo váherexea kixoku itúkeovo koane ákoyea asása'i, hane koéneye koati êno xúnati víyum póneake énoyeova ne uhá koeti xâne, koêkuti pok'é éovohikoku yara kúveu mêum —koéne.

⁹Yane ápemaka po'i ánju, mopóapene. Koati kohonókoti emó'u kó'iyea:

—Koêkuti xâne kutí kixoâti Itukó'oviti ne hóyeno kutí koeti êno koyuvô-rixovoti hó'openo, koáne ne ipunéti okóvo, énomone neko xâne apêtimaka hoénaxovo ne nekôyo inúkuke itukovo vo'ókuke, ¹⁰koati xúnatimo ne ímai-nevo Itukó'oviti ipihápanahiko. Kutí koetímó koati êno xúnati ekâti íyukoake-hikomo Itukó'oviti. Yupihóvotimo koítóponeovo kotíveti nonékuke ne sasá'iti ánjuhiko koane nonékuke ne Xe'exa Su'úso kixonéti. Ipihóponokonotimo ya yúku xané kixoti énxofere, enepone ikotúxoateoxo ne yúku. ¹¹Ákomakamo uké'yeaku kixurihea ne yúku ikoítóponoatihiko kotíveti. Káxe, yóti kó'iyeanemoye koítóponeovohiko kotíveti ákotinemo amámika. Énomonemo kixókono ne uhá koeti xâne hokoâti ne hóyeno kutí koeti koyuvôrixovoti hó'openo yóko'o ne ipunéti okóvo, kutí kixoâtimaka Itukó'oviti. Énomone ne xâne apêtimaka hoénaxovo íha neko hóyeno xokóyoke.

¹²Énomone kónokino kóxuna'ixeovo ne kasása'iuo Itukó'oviti ákoti kamuyá'ika isóneu. Énomone ne itúkotihipo páhoenoa Itukó'oviti itúkea koane kuvóvotihiko Jesus —kôe.

¹³Yane ínamaka ngámo emo'úti inu'íxoti vanúkeke, kixónuti:

—Hara yitáxa: Ukeâti kó'oyene, koati yupihóvotimo unako koêku ne ivohíkovoti kuvóvoti Vúnae —kixónu.

—Koati kaná'uteoxo —kôe ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti —vo'oku moto-vâti ómomikopeahiko ítuke komomíkoati nóvo, koane xané kixopâtimaka ne únatinoo ítuke —kôe.

Koêkumo ne xanéhiko yara pok'é simapúne hunókoku ra mêum

¹⁴Yane ina noéménjo. Hane noínjo kapási hóhopu koyêti yoko vatá koyêtiya ikútipasikoponovoviti, uti xâne. Ápe kôroana tutíkuke ainóvoti ôro. Kene vo'ókuke, ápe ómo'ixone, xopilókoti héheu koyêti. ¹⁵Ápemaka po'i ánju ipuhíkeati xokóyoke ne sasá'iti kúveu vanúkeke. Ina vaukôa neko vatá koyêti xoko kapási. Koati hónoti vaúkea. Hara kíxo:

—Yámane ne xepílokotina motovâti véyeovo ne ha'i nonéti, vo'oku simóvone kaxena veyóvope. Koati itóvotine, konókotine véyeovo —kíxoane.

¹⁶Yane ípíhone xopilókotina yara pok'é ne vatá koyêti xoko kapási, veyoâtine ne ha'i nonéti ovâti ra pok'é.

¹⁷Ína maka ipuhíkea po'i ánju xokóyoke ne sasá'iti kúveu vanúkeke. Ápemaka xopilókotina koati héheu koyêti.

¹⁸Ina apé'ikomaka po'i ánju ipuhíkeati xokóyoke ne áta, enepone imókono iko'iparaxokonoke Itukó'oviti. Yoko énomone exêa koêku ne yúku. Koati hónoti emó'u vaúkea neko po'i ánju omó'ixoati ne heú'iti xopilókoti. Hara kíxo:

—Yáma ne heú'iti xepílokotina. Pihéne ítixea ne kutí koeti putí'uhiko ha'í úva xúveke, vo'oku usó kóyene ítixeovo —kíxoane ánju, koyúhoti koêku ne xanéhiko ovâti ra kúveu mêum.

¹⁹Yane ípihoane ánju ne xopflokotina yara poké'e. Ina veyôa ne kutí koeti ha'i úva xúveke, enepohikone xâne ovâti ra kúveu mêum. Yane kutí kíxoa kurikoâti hána'ítike tángi kótikovoku ho'o úva, kixo'êkoti koati xúnati ímai-nevo Itukó'oviti. ²⁰Enepone kótikovoku úva kixonéti, enepone ipíhpononokoku xanéhiko, meúkeke ya pitivóko óvo. Koati ênoti íti ipuhíkeati. Hane itóvoku upénoko ne íti, poéha méturu meýá kôe, yoko mopó'a séndu kílomituru yónoku húnea neko íti.

Koêku ne ipíhpononopemo Itukó'oviti hunókokuke ra mêum

15 ¹Apé koéne noínjone vanúkeke, koati hána'iti iyupánevoti. Ápe seti koeti ánju exeâti koêku neko seti koeti koati hunókoku ipíhpononope Itukó'oviti, enepone kóusokovope ímainevo.

²Yane ina noínjo koekúti kutí koeti mar, itea haina úne, ainóvoti víduru anahíxovoti yúku. Ápe xâne xe'okó koyêtiya iteóvati neko xâne kutí koeti êno koyuvôrixovoti hó'openo yóko'o ne ipunéti okóvo, koáne ne númiru kixo'êkoti íha. Enepohikoneko xâne, ápehikomaka húxo áropa, poréxoake Itukó'oviti.

³Yoko hane imókovohiko akene Muíse, ovoxe Itukó'oviti nóvo, yoko akéne ne Xe'exa Su'úso kixonéti. Hara koéhiko:

—Imáko itúkinovo koati hána'iti, koane koati motovâti iháyu'ikeokono ne íti, ite, ite Vúnae Itukó'oviti, ite apêti xunáko pahúkea uhá koêti. Koati kaná-'uti, koane koati ponóvoti ne kixeku itfíkivo, ite natina uhá koeti xâne, koêkuti poké'e óvohikoku yara kúveu mêum. ⁴Kutí'ikopomo ako teýapí? Kutí'ikopomakamo ako kapayásaka íhe, ite Vúnae? Vo'oku poéhane íti itukóvo koati sasá'iti. Énomone simínopimo ipúyukexoponea nenékuke ne uhá koeti xâne, ukeâti uhá koeti koêkuti poké'e óvohikoku yara kúveu mêum. Vo'oku koati iyúseoti ne ponóvotinoe íti —koe akéne.

⁵Ikénepoke ne koekútihiho, ina ngomomâ, noínjoane imíhe'okeane ne sasá-'iti kúveu, óvoku ne tabenáku yara vanúkeke. ⁶Enepohikone seti koeti ánju exeâti koêku ne seti koeti ipíhpononope Itukó'oviti, hane ipúhihihikea xokóyo ke neko sasá'iti kúveu. Aínovo ko'ipóvoti líyum, koati hóhopu koyêti ipovóti. Ina uhápu'i neko ípovo. Ápemaka ho'êti, ainóvoti ôro, vekeâti xa'ákukehiko. ⁷Ina apê póhuti yane koaturu koeti ehevókovoti, ko'isóneuti kuteâti xâne, poréxoti enovópeti xoko póhutihiko neko seti koeti ánju. Enepone enovópeti, aínovo ôro, yoko puhí koati ímainevo Itukó'oviti, enepone kóyekutine ápeyea ákoti hunókoku. ⁸Yane kopúhikoa êno úhe'ene Itukó'oviti yoko xunáko neko sasá'iti kúveu. Kutí koe êno kuríhoe ipuhíkone. Yane ákone itoâti úrukeova imókonemo kausákapu ne seti koeti ipíhpononope Itukó'oviti, ómonehiko ne seti koeti ánju.

Seti koeti kixoku koeku ímainevo Itukó'oviti

16 ¹Ina ngámo koati hónoti emo'úti inu'íxoati ne sasá'iti kúveu, yuhó'ixoati ne seti koeti ánju. Hara koe yuhó'inoa:

—Pihéne noe yara kúveu mêum. Yávaka ovâti ne seti koeti enovópeti, enepone ímainevo Itukó'oviti —koéne yuhó'inokono.

²Yane pihóne ne inúxoti ánju óvokea ómone ovâti ne enovópeti. Óvokoane yara poké'e. Yane ipúhihikoane êno koímaitinoe kotíveti uka'áti muyókuke neko xanéhiko apêti hoénaxovo itúkeovo xanéna ne hóyeno kutí koeti êno

koyuvôrixovoti hó'openo, enepohikoneko ipuyúkexinoatimaka ne ipunéti okóvo.

³Yane óvokoane pí'ape ánju ne ómone ovâti ne enovópeti. Xoko úne ya mar óvokoa. Yane sá'iri'okopovone íti ne úneya. Kutí koe itina ivokóvoti neko úne. Heú koe ívohikeovo ovâti neko úne.

⁴Ina ovokoâmaka mopó'ape ánju ne ómone ovâti ne enovópeti. Hane óvokoa ya xoko uhá koeti huvêo yoko xoko óvokuhiko uke úne. Yane sá'iri'okopovonemaka íti ne uhá koêti neko úne. ⁵Ina ngamôa emó'u ne ánju exeâti koêku ne úne. Hara kôe:

—Iti koati ponóvoti yane kixeku ipíheponi xanéhiko, iti kóyekutine ápeyea ukeátinekene koánemaka kó'oyene, iti koati sasá'itimaka. ⁶Koáhati énomonehiko ovokêa ítina ne kesása'iupo, koane ítina ne porófetahiko koyúhoti yemó'u xapa xâne. Vo'oku kixoku ítúkeovo, énomone ítíkinohiko énoyeovo íti, vo'oku koati motokeâti kíxeokononeye —koéne yúho neko ánju.

⁷Ina apê po'i emo'úti ngámone inu'íxoati xokóyoke ne áta, enepone imókonoku ikó'iparaxokonoke Itukó'oviti. Hara kôe:

—Iti Vúnae Itukó'oviti apêti xunáko pahúkea uhá koêti, koati kaná'uti yoko ponóvoti ne kixeku ipíheponi xanéhiko —kôe.

⁸Yane óvokoanemaka koáturuxope ánju ne ómone ovâti ne enovópeti. Xoko káxe óvokoa. Yane ápe xunako káxe oró'okea xanéhiko ya otúko. Yoko kutí koéne otuko yúku. ⁹Yupihovó koe oró'okea xanéhiko neko êno otúko. Yane koati ihákotihiko Itukó'oviti apêti xunáko pahúkea ne kotíveti ipíhoponope. Ákohiko ikátivexa isóneuke ne váhere ítuke, koane ákohikomaka iháyu'ika Itukó'oviti.

¹⁰Ina ovokôa sínguxope ánju ne ómone ovâti ne enovópeti. Hane óvokoa xoko ivátakoku natíxea ne hóyeno kutí koeti êno koyuvôrixovoti hó'openo. Yane hahakú koéne uhá koeti natíxoku, koane arúxukoponea nêne neko xanéhiko vo'oku êno hána'iti tiveko koêku. ¹¹Yane koati ihákotihiko Itukó'oviti íhae vanúke vo'ókuke ne êno tiveko koêkuhiko, koane vo'oku êno úka'a. Ákohikomaka ikátivexa isóneuke, koane ákohiko kuríkapa ne váhere ítuke.

¹²Ínamaka ovokôa seíxope ánju ne ómone ovâti ne enovópeti. Xoko hána'iti huvêo koéhati Eúfarate óvokoa. Yane ítíkovo neko huvêo, kousókinoatine vékoku ne nâtihiho ukeâti úkeaku ihâroti. ¹³Yane noínjonemaka mopo'âti váhere xunakóti ukeâti xoko Satánae. Hane koéneye hána'itihiko verékeke. Pahákuke neko ndarâgaum ipúhikea po'ínu. Kene po'ínu, pahákuke neko hóyeno kutí koeti êno koyuvôrixovoti hó'openo. Kene po'ínu, hane ipúhikea pahákuke neko hóyeno koyúhoti koekúti ávoti simápu kaxéna, itea haináya xunákoke Itukó'oviti itea ya váhereke xunakóti. ¹⁴Aínovohiko ndémoniu, ovóxe Satánae nekôyo. Aínovo ítúkenati iyupánevoti. Hane yonóhiko xokóyoke ne nâtihiho ya uhá koêti ra kúveu mêum, maka ha'úxanehiko, kaha'aínoatihiko usokó kóyeyea ya kaxena okópeaku Itukó'oviti, yane êno hána'iti teyonéti káxe hoénaxone Itukó'oviti, enepone apêti xunáko pahúkea uhá koêti.

¹⁵“Yakámokeno: Nzimotímo kuteâti kixóvoku oméxoti xoko ákoyeaku kuxoâti símea” koe Vúnae. “Koati únatimo koêku ne xâne ixómoti noiméxoponu, enepohikone kutí koeti apêti ípovo muyókuke kuxópoti únae, maka hákone kutí kôe urápiti koane hákonemaka téyapana vo'ókuke” koéne.

¹⁶Yane ho'úxone uhá koeti nâtihiho neko mopo'âti ndémoniu. Ho'úxoane xoko óvoku isukókoti iháxoneti Aramajêdom ya emó'uke ebaraíku.

¹⁷Ina ovokôa sétixope ánju ne ómone ovâti ne enovópeti. Kuku vanúke óvokoa. Yane apé koéne êno hónoti emo'úti inu'íxoati yane ivátakoku Itukó'oviti natíxea xoko sasá'iti kúveu vanúkeke.

—Koúsokovone —koéne.

¹⁸Yane apé koénemaka êno ipixéneneoti koane emo'útihiho yoko xururú-koti. Ápemaka êno xúnati iyuyôti poké'e, ákoti kuteâti ukeâti inâ apê xâne yara poké'e. Koati yupihóvati xunáko, koane ako malíka yónoku ne iyúyoyea poké'e. ¹⁹Mopó'a iháxakoku neko koati hána'iti pitivóko itáhineyeya. Koáne-maka pítivokona po'ínuhiko xâne xoko póhutihiko poké'e óvohikoku yara kúveu mêum, heú koénemaka itáhineyeya. Ênomone kíxoa Itukó'oviti ipíhóponea ne hána'iti pitivóko iháxoneti Mbabílonea. Enepone ipíhóponeake, kutí kôe êno váhere ekâti súsuva koyêti, nókone heú kíxea énoyevahiko. Ênomone koéneye neko koati xúnati ipíhóponepo Itukó'oviti. ²⁰Má koépone neko uhá koeti kálíhunoe poké'e kukúkeke úne koánemaka ne koati hána'iti-noe mopô. ²¹Ápemaka êno pú'itinoe evêke ukeâti vanúke irihíkovoti oukeke neko xanéhiko. Itópono koarenta koeti kílu póhutihiko íyeu neko evêke. Koati ihákotihiko Itukó'oviti ne xanéhiko vo'ókuke neko êno pú'itinoe evêke ipíhóponeake Itukó'oviti. Koati yupihóvati koímaiko neko ipíhóponepo.

Íhokokono sêno ákoti téyapana ne xanéhiko ovâti ne hána'iti pitivóko

17 ¹Ina keno'ókinonu yúhoikoponeonu póhuti yane seti koeti ánju apêti enovópeti ómo'ixone. Hara kixónu:

—Yókone, enjókopeatine kixókonokumo ipíhóponeokono ne ihókoni senohí koeti ákoti téyapana, enepone ivatákoti xoko ênoti úne. ²Hána'iti ikópiti'ikopeovo ne pahúkotihiko ya uhá koêti ra kúveu mêum koeku hokó-peahiko ne váhere kixoku itúkeovo nekôyo. Enepone ákoyea malíka yónoku váherevoko ne ihókoni sêno ákoti téyapana, hane koéneye koati xúnati ekâti póneke uhá koeti xâne yara kúveu mêum. Epó'oxo kutí koénehiko ikohíhiuti uhá koêti ne xâne yara kúveu mêum koeku hokópea váhere kixoku itúkeovo.

³Yane omó kixo ongóvo ne ánju ya mêum ákoyeaku apêti. Ênomone noínjea neko sêno. Hane ivú'ixo êno koyuvôrixovoti harará'oti hó'openo apêti ya uhá koeti mûyo yutoéti kapáyasokopovo, itúkovi Itukó'oviti. Ápemaka seti koeti túti yoko yehí koeti sévereina.

⁴Eneponoko sêno noínjone, koati kalísoti híyeu ne ípovo hararáhiti yoko homomóhiti, koane yupíhova êno iyóyonevo, itukéti ya ôro, koane uhé'ektinoe uhá'iti mopô, yókoma ne iháxoneti pêrula. Yoko ápe enovópeti ainóvoti ôro vo'ókuke, puhí-puhí koeti koekúti yupihóvoti ákoyea aúmati, yoko koekútihiho koati váhere nonékuke Itukó'oviti, enepohikone uhá koeti kixovókuti katávokoti xâne ya hókea Itukó'oviti, enepone kutí koeti koeku sêno katávokoti ima po'i xâne itaíkoati itúkea váhere xokóyoke. ⁵Yoko ápe íha yutoxóvati inúkuke neko sêno apêti he'ono'ú koeti kixó'ekone. Hara koêti neko íha: “Koati hána'iti ne Mbabílonea, úkeaku uhá koeti itukeôvoti kuteâti kixoku itúkeovo ne sêno ákoti téyapana, koane úkeakumaka uhá koeti po'ínuhiko kixovókuti yara kúveu mêum yupihóvoti váherexea nonékuke

Itukó'oviti" kôe ne îha. ⁶Ina noinjôa neko sêno kutí kó'iyea kohíhiti, itea haina vo'oku xúnati ekâti. Koati vo'oku enó'iyea óvokea itína neko kasása'iu-pohiko Itukó'oviti, koáne ne koyúhoti koeku Jesus. Noinjoâne neko koekúti, koati êno hána'iti iyúmbaxeova. ⁷Ina kixônu neko ánju:

—Na koeti yupíhinova iyípxivoa ne koekúti? Ngoyuhó'inopeatine ne he'ono'ú koetí'iko kixó'ekone ne sêno yoko kixó'ekone ne ivú'e, enepone êno koyuvôrixovoti hó'openo apêti seti koeti túti yoko yehí koeti sévereina. ⁸Eneponê'e, ápene yanekôyoke, itea yara koeku kó'oyene ákone iyúsea. Yoko ye'é-xopovotinemaka ipúhikopea xoko êno koímaiti yoko upénoti uhôro ínati haháku iká'akokonoku. Yane uke'éxokonotinemo. Iyupáxovatimo xanéhiko ovâti ra kúveu mêum, enepohikone ákoti yutaxápu îha ya koyúhopeke Itukó'oviti, yutóxovoku îha xâne yonopâti xokóyoke. Yoko enepone ihâe yuto-xóvotiya, ukeátine inâ apê ra mêum usó'iyeaneya. Yupihóvatimo iyúpaxeova xanéhiko naixâ neko êno koyuvôrixovoti hó'openo, enepone apêti yaneko káxehiko pihotíne itea akó'otine iyusêa yara koeku kó'oyene, itea apépotikoma-kamo.

⁹—Enepora ngoyúhoinopikemo kó'oyene, konókoti ênoti exóneti. Harâ'a: Enepone seti koeti túti ne êno koyuvôrixovoti hó'openo, hane kixó'eko seti koeti hána'itinoe mopôî iváta'uxoku ne sêno. Kene ne seti koeti mopôî iváta'uxoku, seti koeti nâti kixó'eko. ¹⁰Ya xapákuke ra seti koeti nâti, pihône singu koêti. Anéye póhuti pahúkoti kó'oyene. Kene po'ínu, avo simápu kaxena pahúkope. Itea enepo simapúne, ákomo axú'ina káxe yónoku pahúkea. ¹¹Kene ne êno koyuvôrixovoti hó'openo neíxone, enepone apêti yaneko káxehiko pihotíne, itea akó'otine iyusêa yara koeku kó'oyene, koati énomone ne oítuxope nâti ahe'ókopati neko sétixope, itea uke'éxokonotinemo nê'e.

¹²—Enepone yehí koeti sévereina neíxone, hane kixó'eko yehí koeti nâti âvoti xunáko pahúkea. Itea porexókonotimo xunáko pahúkea xané kixoa-timo ne kutí koeti êno koyuvôrixovoti hó'openo neíxone, itea ákomo ahíkapu yónoku pahúkeahiko, kutí koetímo kali póhuti ôra ápeyeamo xunáko pahúkea. ¹³Uhá koetíhiko ra yehí koêti, kutikokó koetímo isóneu. Porexópatimo ne payásokohiko yoko xunákohiko pahúkea xokóyoke ne hóyeno kutí koeti êno koyuvôrixovoti hó'openo. ¹⁴Enepohikonê'e, okopâtimo xapa isukókoti ne Xe'exa Su'ûso kixonéti, enepone ikó'iparaxokonoke Itukó'oviti yaneko porexópo ésa'i kotúyopea pahunévoti. Itea enepohikonekôyo, itoâtimo Xe'exa Su'ûso kixonéti, vo'oku énomone itukóvo Únae uhá koeti payásotihiko pahúkoti. Koane koati énomonemaka itukóvo ne koati payásoti nâti ya uhá koeti po'ínuhiko nâti. Koáne yaneko íteaku, kaha'ínepoatimo iháxiupohiko Itukó'oviti, enepohikone hokoâti ákoti kamuyá'ikapu ikéneke.

¹⁵Ina kixonúmaka ne ánju:

—Enepone êno úne neíxone, ivátakoku ne ihókoneti senohí koêti ákoti téyapana, hane kixó'eko êno kó'iyevoku xâne, enepohikone ákoti yumaxápu xâne ya uhá koeti poké'e óvohikoku yara kúveu mêum, koêkúti kó'iyevoku yuhóti, yuhóhiko. ¹⁶Enepone ihókoneti yehí koeti sévereina koáne ne ihókoneti êno koyuvôrixovoti hó'openo, yupihovó koetímo ahúxukinova okóvo nekôyo, enepone senohí koêti ákoti téyapana. Heu-heú kixeâtihi-komo véyee apeínoati nê'e. Kutí kixoa-timo kamahúpikoati. Koane kuteâti kíxoaku ipúhokovoti hó'openo ne ísoe enepo níkeâ nâum, énomonemakamo kíxoaneyee.

Ínamo uke'éxa ya yúku. ¹⁷Koáhathi Itukó'oviti itukínoamo isóneu kutí'inoe kixoâtinemoye. Yoko enepohikoneko pahúkoti, kutikokó koetímó isóneu poréxopea xunáko pahúkea xokóyoke ne ihókoneki éno koyuvôrixovoti hó'openo imókonemo kausákapu uhá koeti yuho Itukó'oviti.

¹⁸—Yoko koati hána'iti pitivóko éxoti koeku uhá koeti pahúkotihiko yara kúveu mêm, ene kixó'eko neko sêno neíxone —kíxoane ánju ne Xuâum.

Kixókonokumo uke'éxakana ne hána'iti pitivóko

18 ¹Ikénepoke ra koekútihiho, noínjone po'i ánju apêti xunáko pahúkea, evesékoti ukeâti vanúke. Uhapu'i-uhapu'í kixo poké'e ne éno úhe'ene uhápu'ine ne ánju. ²Ina kohonóko emó'u vaúkea. Hara kôe:

—Koati uke'éxokonotine ne hána'iti pitivóko iháxoneki Mbabílonea. Itúkopo-vone óvoku uhá koeti kó'iyevoku ndémonihiko, enepohikone ovoxe Satánae itúkoti uhá koeti kó'iyevoku váhere koekúti. Ópokunemaka uhá koeti koêkuti kó'iyevoku hó'openo ôti koati váherehiko koane kotirínaneti. ³Kixínokonoke-neye ne pitivóko vo'oku ákoyea malíka yónoku ne váherevoko xanéhiko ovâti. Koati hána'iti kátavokea po'ínuhiko xâne ya hókea Itukó'oviti kuteâti koeku sêno kátavokea ima po'i xâne itáikoati itúkea váhere xokóyoke. Enepone váherevoko, kutí kôe koati xúnati ekâti íyukoke uhá koeti po'ínuhiko xâne yara kúveu mêm, koêkuti poké'e óvohikoku. Kene ne pahúkotihiko yara poké'e, kutipasí kó'iyeamaka ne kixoku itúkeovo koeku hókea kixóvoku. Koánemaka ne kavânetihiko, koati iríkuxotihiko vo'ókuke ne xâne íhae neko pitivóko, vo'oku yupíheovo ikálisokeovo ya kohépitinoe koekúti —koéne.

⁴Yane ina ngámo po'i emo'úti inu'íxoti vanúkeke. Hara kôe:

—Ítínoe njanéna, ipíhiki ra pitivóko maka hákone kitipásea ya váherevokohiko, epó'oxo maka hákone ke'anépoahiko ya ipíhoponeokonoke, ⁵vo'oku yupíhovone koêku ne váhere kixoku itúkeovo. Kutí koe yupíhóvotine pu'íxeovo ne váherevoko itopónotine vanúke, itúkopinokemo Itukó'oviti ésa'i ne éno váhere ítuke. ⁶Yoko koati konókoti itúkopinokono ésa'i ne váhere ítuke. Kuteâti kíxoaku váherexea ítuke, pi'á ákoe anú'ukea tivéko ne kixókonokumo. Enepone kutí koeti éno xúnati ekâti íyukoke po'ínuhiko xâne, koésayu'ixinokonokehiko, pi'á ákoe kurí'uxeovo xunáko ne íyukokonoke motovâti koésayu'ixeokononokamo. ⁷Kuteâti koeku yupíheovo kapáyasokeovo koane ikálisokeovo ya kohépitinoe koekúti, énomone ákoeneye yupíheovonokamo ipíhoponeokonono kó'oyene koane ikáxu'íyee okóvo. Vo'oku hara koé'epepo isóneupinovo: “Undi kutí koeti seno nâti vatá koyêti xoko ivátakoku natíxea. Ako kalíhuina indúkeovo kuteâti kixéóvovoti sêno ivokóvoti íma. Ákomo kalíhuina véngea tiú'itike koekúti” koé'epepo isóneupinovo. ⁸Itea koati énomonemo kutí'ino simoâti éno hána'iti tiveko koêku ya kúveu póhuti káxe, pevóti, koane hána'iti ikáxu'íyee okóvo, yoko hímakati. Ínamo arapúkuxa yúku, vo'oku koati xúnati ne Vúnae Itukó'oviti, enepone ipihóponoatimo —koéne neko emo'úti ngámone.

⁹Yoko enepone pahúkotihiko yara kúveu mêm kutipáseatihiko ya uhá koeti váhere ítuke koáne ya yupíheovo ikálisokeovohiko, hána'itimo ikótive-xea koêku, koane iyókexinoatimo naixâne ne éno íkurihea ne yúku oropúkuxoati. ¹⁰Ákonemo malíka okínokuhiko komómoyea, pikoâti ne ipíhoponeokonoke, koane kó'iyeahiko:

—Kotíveti, kotíveti koêku ne Mbabílonea, enepone koati hána'iti pitivóko koane yupihóvoti ukóponea. Ako oríko símea ipíhoponeokonoke —koénehiko.

¹¹Iyókexinoatimo uhá koeti kavánetihiko yara poké'e koánemo ikótivexea koêku vo'oku ákoyeanemo vanexeâtihiko ne vâne. ¹²Énomone ne koekúti kuteâti ôro, péhu, yoko uhé'ekotinoe uhá'iti mopô, koáne ne po'i kó'ieovoku, enepone iháxoneti pêrula. Ina apémaka ne kalísotinoe ipovóti líyum, koáne-maka ne koati únati ipovóti homomóhiti, koáne ne po'i kó'ieovoku, enepone sêta uháhiti, yóko'omaka ne koati únati harará'iti ipovóti. Anêkomaka uhá koeti kó'ieovoku koati únatinoe tâpoa, koane uhá koeti kó'ieovoku itukéti ya mârîm, enepone kutí koeti opêti, koane itukéti ya koati únati tikóti yupihóvoti hepíko, yoko ya haváva, koáne ya po'i kó'ieovoku, enepone hiyá'iti haváva, koáne ya uhé'ekoti mopô iháxoneti mármure. ¹³Ina apémaka ne kánela yoko po'ínuhiko kuteâti, enepohikone koughé'ekoti nikokónoti, koáne ne úhetihiko ihopúnati yoko kohépitinoe xêru, enepone iháxoneti ísensu, koane ungoéntu yóko'o ne iháxoneti báusamu. Ina keno'ókomaka kuteâti víyum, yoko azeite, koane koati kalísoti tiríku, yoko po'i kó'ieovoku únatinoe tiríku. Ápe po'ímaka vanêti kuteâti váka, su'ûso, yoko kámo, koánemaka kôretahiko. Muhíkova ápeyea akaútihiko yoko po'i xâne vaneútímaka. Enepone uhá koeti vanêti kuteâti, uké'ene. ¹⁴Hara koe yûho ne kavánetihiko vo'ókuke:

—Itínoemeku ovâti neko pitivóko, áko'one neko êno únatinoe koekúti yopó-si'ixone, koekúti ákoti omotóva yokóvo. Yévokoane uhá koêti neko kalísotinoe koekúti, kixovókuti yupihóvoti úhe'ekoa. Áko'one, uké'ene, koati ákotinemo xepákuke —koénehiko.

¹⁵Enepone kavaneâtihiko neko koekúti, iríkuxeati neko vâne, ákomo malíka okínoaku komómoyea, pikoâti tiveko kixókonoku ne íhae pitivóko, koeku ixómoyea íyoinoa yoko ikótivexea koêku, koánemaka kó'ieya:

¹⁶—Kotíveti, kotíveti koêku ra koati hána'iti pitivóko, enepone kuteâti koeku úhe'ene sêno ko'ipóvoti koati kalísoti híyeu ipovóti líyum, koane po'ínuhiko koati únatinoe ipovóti homomóhiti yoko harará'hiti, kuteâtimaka úhe'ene sêno ênoti iyóyonevo, itukéti ya ôro, yoko uhé'ekotinoe uhá'iti mopô, koáne ne po'i kó'ieovoku, enepone iháxoneti pêrula. ¹⁷Ako oríko uké'exeokono heú koêti neko êno apeínoati —koénehiko.

Yoko ako malíkahiko okínoaku únaehiko hána'iti vatéke komómoyea. Kúteanemaka koêku ákoyea malíka okínoaku komómoyea neko avekoâtihiko, koane ivu'íxoatihiko yoko po'ínuhiko ko'ítuketi ya mar. ¹⁸Koeku noíxeahiko êno íkuriha ne yúku oro'ókoati ne pitivóko, koane kó'ieya yûho vaúkexea:

—Ápeikopo po'i pitivóko kuteâti hána'iko râa? —koéhiko.

¹⁹Ina purapú'ikopovohiko marîpa, koane íyoinoa, yoko ikótivexea koêku, xaneâtihiko kóhonokea emó'u kó'ieya:

—Kotíveti, kotíveti koêku ra hána'iti pitivóko. Koati vo'ókuke ne ko'óvokutiya írikuxinoke uhá koeti únaehiko ne hána'iti vatéke, vo'oku kixoku ikálisoko-peovo neko xâne ya êno kohépitinoe koekúti vanéxone xokóyokehiko —koénehiko.

²⁰Itea itínoe ovâti ne vanúke, aélokene yokóvo vo'oku kixókonoku. Koáne-maka itínoe kasása'iuo Itukó'oviti, aélokenemaka yokóvo, keánemaka itínoe ápostulu, páhoe Itukó'oviti koyúhoyea emó'u xapa xâne, keánemaka itínoe

porófeta koyúhote emu'u Itukó'oviti, vo'oku itúkopinopeane Itukó'oviti ésa'i neko váhere kixópikunoe.

²¹Ina apê koati xúnati ánju eherúkoti mopôi kuteâti itónvoku êno pú'iti mopôi ya au'ókopeti, ina kurikôa úneke xoko mar koane kó'iyea:

—Énomonemo kixókononeye ákoyea íyuhixakana uké'exeokono ne hána'iti pitivóko iháxoneti Mbabílonea. Ákonemo noíxeokonoku. ²²Ákonemakamo emu'u árpa oxóvotiya, koane emu'u po'ínuhiko huxôe kuteâti falaúta yoko torombéta. Ákonemakamo ko'ítuketiya koêkuti kó'ieovoku itukéti. Ákone-makamo emu'u au'ókopeti. ²³Kúteanemaka uhápu'ine yúku kouhápu'ikopeti, áko'onemakamoya, koane emu'u noívu yoko noíva. Enepohikone kaváneti ovâti neko pitivóko yanekôyoke, koati hána'iti iríku ya uhá koeti po'ínuhiko kaváneti yara kúveu mêum. Enepone xâne ovâti neko pitivóko, koésayu-'ixo heú koeti po'ínuhiko xâne yara kúveu mêum. Koati vo'oku ikálisokeovo yoko íríkuxea kutí'inoke itokónoti uhá koeti xâne yara kúveu mêum, koêkuti poké'e óvohikoku. Ehane íyokeovahiko ne kixóvoku yoko ikútipasikeovahiko kixoku itúkeovo.

²⁴Yoko énomone ne pitivóko koati óvokovoku itina porófetahiko koyúhote emu'u Itukó'oviti, koane itina po'ínuhiko kasása'upio Itukó'oviti, yóko'omaka ne itina uhá koeti po'ínuhiko xâne yara kúveu mêum koépeuti kuteâtihiho.

Elokékoti okovóti ya vanúke

19 ¹Ikénepoke ra koekútihiho, ngamone koati êno hónoti emo'úti inu'í-xoti vanúkeke kuteâti emu'u ênoti opoíkovoti xâne. Hara kôe:

—Iháyu'ikakana Vúnae Itukó'oviti. Koati énomone koitóvo xâne. Énomonemaka itukóvo hána'iti ihayú'uti, koane énomone apê uhá koeti xunakóti xokóyoke. ²Koati kaná'uti, koane koati ponóvoti ne ipíhponope. Vo'oku ipíhponoane Itukó'oviti ne xâne ovâti neko hána'iti pitivóko, enepone katávokoti xâne ya hókea Itukó'oviti kuteâti koêku sêno katávokoti îma po'í sêno, itaíkoati itúkea váhere xokóyoke. Koáhati énomone ikopítí'iko uhá koeti xâne yara kúveu mêum ya váhere kixoku itúkeovo. Ipíhponoane Itukó'oviti, itu-kópoinoati ésa'i ne ovóxehiko koépekeu —koe emó'u.

³Ina koepómaka neko emo'úti ngámone:

—Iháyu'ikakana Itukó'oviti. Koáhati ákotinemo hunókoku ipú'ikea íkurihea ne yúku oropúkuxoati ne hána'iti pitivóko —koéne.

⁴Eneponeko vinti koaturu koeti xâne teyonéti inuxínoti ítuke Itukó'oviti, yóko'o ne koaturu koeti ehévókovoti, ko'isóneutimaka kuteâti xâne, ipýu-kexohiko xaneâti ísu'okea nône poké'eke nonékuke Itukó'oviti, enepone vatá koyêti xoko ívítakoku natíxea, koane iháyu'ikeamaka yoko kó'iyeahiko:

—Énomoneoxo kôe. Iháyu'ikakana Itukó'oviti —koéhiko.

⁵Ina apê hónoti emo'úti inu'íxoati xokóyoke ne ivítakoku Itukó'oviti natíxea. Hara kôe:

—Iháyu'ika Vúnae Itukó'oviti ne uhá koeti ovóxe teyoâti, kúteane payásoti-hiko koáne ne ákoti apayáso —koéne.

⁶Yane ina ngámo kutí koeti emu'u ênoti xâne. Kutí koémaka emu'u êno hunôti úne yoko êno hónoti emu'u xururúkoti. Hara kôe:

—Iháyu'ikakana ra Vúnae Itukó'oviti, vo'oku énomone natixô, koane énomone apê xunáko pahúkea uhá koêti. ⁷Aélokeneikopo vokóvo, vimáka'ika,

koane kahána'ikamaka úti ne iha Itukó'oviti, vo'oku simóvone kaxena áyui Xe'exa Su'úso kixonéti, enepone ikó'iparaxokonoke Itukó'oviti yaneko pore-xópo ésa'i kotúyopea pahunévoti. Yoko kutí kôe áyui kasátuxoti. Koane kou-sokovonehiko ne kasása'iupo, enepone ihókoneti noívana. ⁸Enephikonê'e, poréxokonone itúkea koati kalísoti híyeu ipovóti, líyum, ínati uháhi, koati sásasa koyêti —koéne ne emo'úti ngámone.

Yoko enepone koati kalísoti híyeu ipovóti líyum, ípovo neko kasása'iupo Itukó'oviti, énomone ne ponóvoti kixoku itúkeovo.

⁹Ina kixônu ne ánju:

—Yítáxamo râ'a: Koati únati koêku ne iháxiu Itukó'oviti yónea xokóyoke ne áyui Xe'exa Su'úso kixonéti, ihókoneti koeku áyui kasátuxoti.

Ina koe'íkomaka:

—Enephikora emo'úti, aínovo koati kaná'uti emo'u Itukó'oviti —koéne.

¹⁰Ina imbuyúkexo, xaneâti ínzu'okea nônem poké'eke nonékuke ne ánju, inzayú'ikoati. Itea hara kixónu:

—Hako kixevóneye, vo'oku undímaka ovoxe Itukó'oviti kiteâti, kuteâtimaka ne pe'ínuhiko ákoti kurí ixâ hókea ne kaná'uti kixovókuti íhikaxovike Jesus. Ópoeane Itukó'oviti kixéneye.

Vo'oku enepone kaná'uti kixovókuti íhikaxovike Jesus, énomonemaka kuteâti ne uhá koeti éxokoake Itukó'oviti ne porófetahiko koyúhoepa xapa xâne nóvo —kíxoane ánju.

Uke'éxoa Kristu ne Satánae koane uhá koeti ovóxe

¹¹Yane noínjoane kutí kó'iyea mihe'ó koêti ne vanúke. Apé koéne hopú'oti kámo koane ivu'íxoati. Enepone ivu'íxoati, pí'a iha. “Koati Kuvóneti” yoko “Koati Kaná'uti” koéha. Eneponê'e, koati ponóvoti yúhoikopea xâne vo'oku kixoku itúkeovo, koane ponóvotimaka okópea ne nókone okópea. ¹²Enepone úke, kutí koe uhápu'ine irúmene yúku, koane êno kôroana tutfukuke. Ápemaka ihâe yutoxóvatiya, po'i iha, ákoti exoâti, poéhane exôa. ¹³Enepone ípovo, hamá kôe poké'eke, koane kutí kôe yurumúkuvoti xapa íti. Yoko “Évekoaku Itukó'oviti Kouhupu'ikinovovi râ'a” koéhamaka. ¹⁴Enómaka koati opoíkovoti ovóxe íhae vanúke ikéneke, ivu'íxotihiko hopú'oti kámo. Kene ípovohiko, aínovo koati kalísoti híyeu hopú'iti ipovóti líyum, sásasa koyêti. ¹⁵Enepone inúxoti ivu'íxoti kámo noínjone, ápe kutí koeti êno heí'iti hána'iti pirítai ipu-híkeati pahákuke. Énomone veínoa isúkoponea ne xanéhiko yara uhá koeti poké'e yara kúveu mêm, koêkuti óvohikoku ne váherehiko xâne ákoti akutí-poa. Yoko ákomo oxéne íteovahiko. Enepone xunáko natíxea ouke xâne, kutí koetímó katarátaxoti póte ya pulô'i haváva. Kutí kixoâtimakamo okonúkoti úva xoko kótíkokonoku, enepo ipihápanane ne xanéhiko yaneko káxe, kaxé-nake xúnati ímainevo Itukó'oviti, poéhane apê xunáko pahúkea uhá koêti. ¹⁶Enepone noínjone, ivu'íxoati neko hopú'oti kámo, ápemaka íha yutoxóvoti yane hamá koeti ípovo, koánemaka xurókunoke. Hara kôe: “Teyonéti ya uhá koeti nâtihiho râ'a, yoko payásoti ya uhá koeti payásotihiko” kôe ne yutoéti.

¹⁷Yane noínjone ánju xe'ó koyêti xoko káxe, kohonókoti emó'u vaúkea, íha-xíkoti uhá koeti hó'openo ôti ya kuku vanúke. Hara kôe yuhó'ino:

—Kiná'aka, he'úxinapanoe ra kutí koeti hána'iti nikaxóvoti ítuke Itukó'oviti! ¹⁸Niképaninoe nâum ne hána'iti pahúkotihiho, yoko nâum ne inuxínoti

húndaruhiko, koane nâum ne koati payásoti xâne pahúkotihiko, yoko naum kámohiko, koane naum ivu'íxoatihiko, koánemaka naum uhá koeti kó'iyeo-voku xâne, akaúti koane po'ínuhiko xâne ákoti akutêa koeku akaúti, payáso-tihiko koane ákotihiko apayáso —koéne.

¹⁹Yane noínjoane neko hóyeno kutí koeti koati êno koyuvôrixovoti hó'openo, yóko'o ne uhá koeti nâtihiho yara kúveu mêum, koane uhá koeti húndarunahiko ho'uxoké koyêtine, kousókovotinehiko okópea neko ivu'íxoati ne kámo yoko húndaruna. ²⁰Yane iká'akovone ne hóyeno kutí koeti êno koyuvôrixovoti hó'openo. Xané kíxoá ne ovóxe, enepone koyúhoti koekúti ávoti simápu kaxéna, koane itúkotimaka êno hána'itinoe iyupánevoti noné-kuke neko hóyeno kutí koeti êno koyuvôrixovoti hó'openo, enepone porexoâti xunakóti kíxeaneye. Yoko énomone kutí'ino itoâti áupu'ikea ne xanéhiko apêti hoénaxovope ne hóyeno kutí koeti êno koyuvôrixovoti hó'openo xokóyoke. Énomonemaka neko xanéhiko ipuyúkexinoati ne ipunéti okóvo. Yane kuríkokonone neko pi'âti anane Itukó'oviti ukeku yúku ixómoti oro'óko, xánenamaka kuri'úxeateoxo otúko, enepone énxofere kixonéti. ²¹Yoko enepohikone xánena, heú kixókono koépekexeokono yane kutí koeti hána'iti pirítatu ipuhíkeati pahákuke ne ivu'íxoati ne hopú'oti kámo. Yane imátaxeova uhá koeti hó'openo ôti ne nâum ivohíkovoti.

Koeku Satánae ika'ákokono ya kúveu póhuti mili xoénae

20 ¹Yane noínjonemaka ánju evesékoti ukeâti vanúke. Hane ómo xávena neko êno upénoti uhôro yupihóvati koímaiko, ínati haháku. Yoko ápemaka hána'iti korénde ómone. ²Ina namukôa ánju neko ndarâgaum, eneponeko kúxoti koéxoe iháxonetimaka Ndeâpu yoko Satánae. Yane iká'akoane ya kúveu póhuti mili xoénae. ³Kuríkoane kúveuke ne êno upénoti uhôro ínati haháku ina exexôa, koane ípihinoa kotiú'ikoati ne exéxovope, motovâti ákoyeane áupu'iu xapákuke xanéhiko yara kúveu mêum, koékuti poké'e óvohikoku, tukú koeti evesékane neko póhuti mili xoénae. Ikénepoke nê'e, konókotikomo kali kuríkoapeokono itea ákonemo áxu'ikene kuríkopinevo.

⁴Yane noínjonemaka êno ivátakoku nâti. Enepohikone ivatákoati, poréxokono yúhoikopea xanéhiko vo'oku kixoku itúkeovo. Noínjomaka ivokínevoti, eneponeko ovóxehiko Itukó'oviti tetúnoeti vo'oku hókea ne kaná'uti kixovókuti ítuke Jesus koáne ne emo'u Itukó'oviti. Énomone yé'akeye ákoti ipuyúkexina ne hóyeno kutí koeti êno koyuvôrixovoti hó'openo koáne ne ipunéti okóvo. Énomonemaka ne ákoti sikâ yutóxeovo hoénaxovope yúto nekóyo inúkuke áko'o itukovo vo'ókuke. Enepohikonê'e, exépuhikopo ukópea xapa ivokóvoti koane kaha'inepohiko Kristu natíxea yaneke kúveu póhuti mili xoénae. ⁵Enepohikone hâxa ne ivokóvoti, ako exépuhikapa tukú koeti evesékone neko póhuti mili xoénae. Yoko énomone iháxoneti inúxoti exepúkopopeti ukópea xapa ivokóvoti nê'e. ⁶Koati únatimo koêku ne exepúkopotí xapákuke ne inúxoti exepúkopopeti kixonéti, koane koati sasá'itimo nekóyohiko noné-kuke Itukó'oviti, vo'oku iteóvatihikomo ne pí'ape ivokeóvoti kixonéti, enepone ipíhoponeokono ne xâne ákotinemo hunókoku. Yoko énomonehikomo itukóvo ko'itúkeinoti Itukó'oviti yoko Kristu ya sasá'iti ítuke, koane kaha'íneatihikomo Kristu koeku natíxea yara poké'e kúveu póhuti mili xoénae.

Iyónokonoku Satánae ipíhoponeokono

⁷Evesékane neko póhuti mili xoénae, kali kurikópokonotikomo ne Satánae, ipuhíkopeatikomo ne iká'aheixovoku. ⁸Yane pihotínemo aúpu'ikexopeamaka xanéhiko ya póhutihiko pok'é'e óvohikoku yara uhá koeti kúveu mêum. Yoko enepohikone xâne okópoti Itukó'oviti, enepohikone iháxoneti Ngôge yoko Mâgoge, ho'uxoâtihihikomo Satánae, kousókoati iyónea xapa isukókoti. Koati ákotimo yumaxápuhiko, kuteâti koeku yupíheovo ne íyeu haríri ya xe'o úne xoko mar.

⁹Yane noínjoane itáhineheyeane ya uhá koêti yara kúveu mêum. Yakukú kíxoanehiko ne óvohikoku kasása'iupo Itukó'oviti, enepone pitivóko ákoti omotóva okóvo Itukó'oviti. Itea yanê'e, noínjoa iríkeovone yúku ukeâti vanúke. Heú kíxoá uké'exea neko anane Itukó'oviti. ¹⁰Yoko enepone Ndeâpu, enepone aupú'ikoti xanéhiko, kuríkokonone oévoke koekúti kutí koeti hána'iti lâvona, itea ainóvoti irúmene êno kótuti yúku xánena énxofere ikotúxoateoxo neko yúku. Kahá'inea ne hóyeno kutí koeti êno koyuvôrixovoti hó'openo yóko'o ne ovóxe, enepone koyúhoti koekúti âvoti simâpu kaxéna itea haináya xunákoke Itukó'oviti itea ya váhereke xunakóti. Énomonemo óvoheixo íkoi-toponeokono kotíveti, káxe, yóti ákotinemo hunókoku.

Ipihoponope Itukó'oviti

¹¹Noínjonemaka koati hána'iti hopú'iti ivátakoku nâti koáne ne nâti ivatákoati. Yane má koépo ne pok'é'e koáne ne vanúke. Ákonehiko kúxotihiko koekúti. ¹²Yane noínjoanemaka ne uhá koeti ivokóvotine, payásotihiko koánemaka ne ákoti apayáso, xe'ókó koyêti nonékuke neko ivátakoku Itukó'oviti natíxea. Yane ápene koyuhópetihiko mihé'oeti. Ina mihe'ókokonomaka po'i koyuhópeti, yutóxovoku iha xâne yonópoti xoko Itukó'oviti. Enepone ivokóvotihiko ákoti íha yane koyuhópeti, hane exôa kixópokonokumo yutoéti ya po'i koyuhópetihiko koyuhoâti kixoku itúkeovo ne xâne koeku óvea yara pok'é'e. ¹³Enepohikone xâne koépeu úne ya xoko mar, exépuhikopo, koánemaka uhá koeti po'ínuhiko ivohíkovoti, exépuhikopomaka. Pohú pohu kixókonohiko yúhoikopeokono. Yoko kixoku itúkeovo exôa kixókonoku yuhoíkopokonone. ¹⁴Yane enepone pevóti koáne ne ivokóvotihiko ákoti háka Itukó'oviti, kuríkokonone kúveuke kutí koeti hána'iti lâvona, ainóvoti irúmene kótuti yúku. Yoko énomone iháxokono pí'ape ivokeôvoti, enepone ipíhoponeokono ne xâne ákotinemo hunókoku yane kutí koeti hána'iti lâvona ainóvoti irúmene koati kótuti yúku. ¹⁵Koêkuti ákoti yutaxápu íha yane koyuhópeti, óvoku íha ne xâne yonópoti xoko Itukó'oviti, kuríno'ekokono yane kutí koeti hána'iti lâvona ainóvoti irúmene koati kótuti yúku.

Inámapoti vanúke yoko pok'é'e

21 ¹Yane noínjonemaka inámapoti vanúke koane pok'é'e, vo'oku uké'e-pone neko inúxoti vanúke koane pok'é'e. Yoko áko'onemaka ne mar. ²Noínjoamaka ne Sasá'iti Pitivóko, enepone inámapoti Njeruzálem, evesékoti ukeâti vanúke xoko Itukó'oviti, úsotine iyóyokeovo kuteâti koeku iyóyokeovo ârunoe kasâtuxoti okotúmonexotine noívuna. ³Yane ngamone êno hónoti emo'úti inu'íxoati xokóyoke ne ivátakoku Itukó'oviti natíxea. Hara kôe:

—Kó'oyene itúkopane Itukó'oviti óvoku xapákuke ra xâne. Koati ko'ovó-koatinehikomo Itukó'oviti. Áinopovonemo xanena Itukó'oviti epó'oxo koatínemo Itukó'oviti ovâ xokóyokehiko. ⁴Kihu'íkpinoinemo Itukó'oviti uhá koeti ho'ouke ne xanéhiko. Yane ákonemo iyôtiya. Ákonemakamo ivokóvotiya, koane ikaxúneti okovóti, koane kohóneti, vo'oku uké'ene neko kúxotihiko koekúti kuteâti.

⁵Ina apê yúho ne Itukó'oviti, enepone vatá koyêti xoko ivátakoku natíxea. Hara kôe:

—Ingó'ínamakopane ne uhá koeti koekúti —koéne.

Ina kixonú'ikomaka:

—Yítáxa ra koekútihiho vo'oku koati kaná'uti, koane koati motovâti kúveovokono ra emo'útihiho.

⁶Ina koe'íkomaka:

—Kóúsokovone uhá koêti. Undíne itukóvo tûri koane hunókoku ne uhá koeti koekúti. Ũndi turixôa, koane undímaka kousókoa. Kuteâti koêku enôvo úne ne xâne épeu úne, énomonemakamo koéneye kouhepekeokono kóyeku ne xâne oposíkonuti vo'oku ingo'íparaxoatimo inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku, enepone kutí koeti uke úne vo'eroo koyêti ákoti uké'eyeaku.

⁷Eneponexâne itoâti vékea uhá koêti ne koekúti, ingo'íparaxoatimo kuteâti yunz'ínoa. Epó'oxo undínemo itúko únae, koane énomonemo indúko nje'êxa.

⁸Itea pótiti yonópokumo ne xâne pikotíhiko koítoponeovo kotíveti vo'ónguke, koáne ne ákotihiko akutíponu, yóko'o ne yupihóvoti váherexea kixoku itúkeovo. Kúteanemakamo koêku ne xâne koepékoti, koáne ne ákoti téyapana, kapíneti xâne ákoti itukapu koati múxone, koánemaka ne hokéxokenati, yoko xâne hokotímaka po'i hokonéti ákoti itukápa ne kaná'uti Itukó'oviti, koane uhá koeti semékenovo'iti. Hanemo yonópo nekôyohiko xokóyoke ne kutí koeti hána'iti lávona ainóvoti êno kótuti yúku koane énxofere ikotúxateoxo, enepone iháxonetimaka ne pí'ape ivokeôvoti, óvoku ipíhoponeokono xâne ákotinemo hunókoku.

Inámati Njeruzálem

⁹Yane ina keno'ókinonu póhuti yane seti koeti ánju omó'ixoati ne enovópeti puhí-puhí koâti ne kotíveti hunókoku ipíhaponope Itukó'oviti. Hara kixónu:

—Yókone, enjókopeati ne ihókoneti noívana ne Xe'exa Su'ûso kixonéti, enepone ikó'íparaxokonoke Itukó'oviti yaneko porexópo ésa'i kotúyopea pahunévoti —kixónune.

¹⁰Yane omó kixo ongóvo ne ánju ouke koati hána'iti vanúke'exeaku mopô, koane éxokeonoa ne koati Sasá'iti Pitivóko, enepone iháxoneti Njeruzálem, evesékoti ukeâti vanúke xoko Itukó'oviti. ¹¹Uhapu'í kôa ne uhápu'ine Itukó'oviti xokóyoke. Eneponepípxenenekóyeyeahápu'ine, kúteane uhápu'ine koâti uhé'ekoti uhá'iti mopô, kuteâtimakasasá'iko ne uhá'iti mopô iháxoneti njáspi. ¹²Yoko ápe ípi ne pitivóko, koati hána'iti eyékea koánemaka itóvoku yonoti vanúkeke. Nduse koe páhapetea. Póhutihiko ne pahapéti, ápe ánjuya koyonoâti, koane ápemaka ihâe yutoxóvotiya. Énomone íha ne póhutihiko iháxakoku xanena Izaráe yutoxóva. ¹³Ya íyeu úkeaku ihâroti, ápe mopo'âti páhapetea. Koane mopó'amaka ya íyeu úkeaku kótuti, koáne ya íyeu úkeaku kásati, yóko'omaka ya íyeu kíyo'i káxe. ¹⁴Eneponepípi ne pitivóko, nduse kôe

mopôï poéheve. Yoko xoko póhutihiko neko mopôï, yutóxovone iháhiko ne nduse koeti ápostulu. Énomone neko páhoe Xe'exa Su'úso kixonéti, enepohikone páhoe yaneekôyoke koyúhoyea emó'u.

¹⁵Eneponeko ánju yuhó'ixonuti, ápe ómo'ixone, kali eyeévó koeti ihíxopeti, ainóvoti ôro íhixeake ne pitivóko, koánemaka páhapeteahiko, yoko ípi. ¹⁶Kutíkokone itóvoku xêrere ne pitivóko. Ihíxoane ánju ne pitivóko ya íhixope, p'á milli nduzentu koe kílómituru itóvoku. Enepone eyékea, pe'úko yoko itóvoku vanúkeke, kutíkokone. ¹⁷Ihíxoamaka ne ípi. Yoko sesentai koaturu koe méturu pôreu íhixope ne ánju. Yoko enepone íhixope, kúteanemaka koêku pôreu ihíxopeti ikó'itukeumaka xâne yara poké'e. ¹⁸Enepone ípi ne pitivóko, aínovo koati uhé'ekoti ú'uha koyêti mopôï iháxoneti njáspi. Kene ne pitivóko, koati ainóvoti ôro ákoti ánahi, pípixenene koyêti kuteâti koeku sásasa koyêti víduru. ¹⁹Enepone poéheve ípi ne pitivóko, aínovo ákoti tópi kó'iyeevoku uhé'ekotinoe uhá'iti mopôï itúko iyóyonevo. Enepone inúxoti poéheve, aínovo hononó'iti uhá'iti mopôï, enepone iháxoneti njáspi. Kene ne p'ápe, po'í kó'iyeevoku hononó'iko uhá'iti mopôï, enepone iháxoneti sáfira itukóvoye. Kene ne mopó'ape, énomone ne iháxoneti kausêdonea, enepone koati ákoti tópi kó'iyeevoku hômo. Kene ne koáturuxope, esmêrauda itukóvoye, enepone ínati hononó'í uhá'iko. ²⁰Kene ne sínguxope poéheve, hane itukóvoye hararáhiti uhá'iti uhé'ekoti mopôï iháxoneti sarâdoniu. Kene ne seíxope, aínovone háharara-háharara koyêti uhá'iti mopôï iháxoneti sâradiu. Yoko sétixope, kírfólitu itukóvoye, enepone hiyá'iti uhá'iti mopôï. Kene ne oítuxope, hane itukóvoye mbêrilu, enepone hononóhiti mopôï. Kene ne nóvexope poéheve, hiyá'iti uhá'iti mopôï itukóvoye, enepone íhauti tópasíu. Kene ne yéhixope uhá'iti mopôï iháxoneti kirizóparasú itukóvoye, enepone ákoti koati hupáko hononó'iyea apêtimaka kálihunoe hêruru'í hiyá'iti. Kene ónzexope, uhá'iti mopôï iháxoneti yásintu, hiyá'hiti harâra'iyea itukóvoye. Kene ndúsexope, énomone ne homomó'iti uhá'iti mopôï iháxoneti amêtista. ²¹Enepone nduse koeti páhapetea ne pitivóko, aínovomaka uhé'ekoti iyoyónevoti, po'í kó'iyeevoku kuteâti uhá'iti mopôï iháxoneti pêrula. Yoko póhutihiko pahapéti, poéha pêrula herú koeti itúkeokonoke. Enepone parásana ne pitivóko, koati ainóvoti ôro ákoti ánahi, pípixenene koyêti, kuteâti koêku sásasa koyêti víduru.

²²Yane pitivóko, ako nainja hána'iti imokóvokuti. Ako okónokovo vo'oku herú koe xunako Vúnae Itukó'ovitiya exeâti koeku uhá koeti apêtiya, yóko'omaka xunáko ne Xe'exa Su'úso kixonéti. ²³Ákomaka okónokovo koughápu'ikoati ne pitivóko kuteâti káxe yoko kohê, vo'oku itúkeovo êno úhe'ene Itukó'oviti ínati uhápu'í koughápu'ikoa, koánemaka úhe'ene ne Xe'exa Su'úso kixonéti. ²⁴Énomonemo koughápu'ikoa uhá koêti ne xâne ukeâti póhutihiko poké'e, koêkuti óvohikoku yara kúveu mêum. Yoko enepone nâtihiho ukeâti ra kúveu mêum, omâtimo ne payásoko koane úhe'ene yane pitivóko. ²⁵Ákonemo exéxeovoku páhapeteahiko ne pitivóko, vo'oku ákonemo yótiya. ²⁶Uhá koeti nâtihiho ukeâti póhutihiko poké'e, koêkuti óvohikoku yara kúveu mêum, isímoatimo ne payásoko yane pitivóko koane koughé'ekoatimakamo ya itúkeovohiko teyonéti. ²⁷Ákomo úrukeovaku kixovókuti ákoti asasá'i, koane koêkuti xâne ákoti kayúsea kixoku itúkeovo, koane xâne semékenovo'iti. Poéhanemo urúhikopovo ne apêti íha yane koyúhopeke Xe'exa Su'úso kixonéti, enepone namukópoti íha xâne ópotinemo xoko Itukó'oviti.

22 ¹Ina exókonoamaka ánju ne huvêo. Yoko kixo'êkinoviti inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku ne úne ovâti. Pípixenene kóye neko úne, kuteâti koeku koati uh'ékoti uhá'iti mopô, enepone iháxoneti kirístau. Hane ipúhikea ne úne xokóyoke ne ivátakoku natíxea Itukó'oviti yoko Xe'exa Su'ûso kixonéti. ²Kukúke parásana pitivóko véko neko huvêo. Koane xe'ókuke ne huvêo yane pi'âti poixô'o, ene óvo ne xuve tikóti kixo'êkinoveatimaka ne inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku. Enepone há'i ne tikóti, ndusé koe itóvo ya kúveu póhuti xoénae. Poéha itóvo ya kohê. Enepone tutíhiko ne xuve tikóti, énomone kouhépekea kóyeku ne xanéhiko ukeâti póhutihiko poké'e óvohikoku, ákoinokenemo arinétiya. ³Yane pitivóko, ákonemo vaherévokoti omínoti xâne ipíhoponeokono. Koáhati énomonemo óvo ivátakoku natíxea ne Itukó'oviti yóko'o ne Xe'exa Su'ûso kixonéti, yoko ixómotimo ihayú'ikoa ovóxehiko opâti xokóyoke. ⁴Ákonemo hunókoku noíxeahiko Itukó'oviti, koane apétimo iha Itukó'oviti yutoxóvoti inúkukehiko. ⁵Ákonemo yóti. Ákonemakamo okónokovo yúku kouhupu'ikopehiko. Muhíkova uhápu'ine káxe, ákonemo okónokovo, vo'oku Vúnae Itukó'oviti kouhápu'ikoahikomo. Koane kutí koetíhikomo nâti ya xoko Itukó'oviti. Yoko ákomo hunókoku kó'iyeanemoye xokóyoke.

Aúkopovope Jesus

⁶Ina kixonú'ikomaka ne ánju:

—Koati kaná'uti ra emo'úti epó'oxo koati motovâti kúveovokono. Enepone Vúnae Itukó'oviti, enepone pahukoâti ne Sasá'iti Omíxone xapa porófetahiko koyuhó'iyeti emó'u xapa xâne, pahúkone ánjuna éxokoponea ovóxehiko ne koekútihiko ákotinemo axu'íkene ápeyeakumo.

⁷—Ákonemo ánju'ikene, ngayukópovotinemo —koe Vúnae. —Koati únati koêku ne xâne ivavákoati ne yutoéti yara koyuhópeti, koyuhoâti koêku ne koekútihiko apétikomo ya káxehiko keno'ókoti —kôe.

⁸Úndi kamôa ra koekútihiko, undi Xuâum, koane noínjoamaka. Ngamoáne koane noínjoâne ra koekútihiko, imbúyukexone, xaneâti ínzu'okea nônem poké'eke nonékuke ne ánju, koeku itúkeovo koati hána'iti teyonéti. ⁹Itea hara kixónu:

—Hako kixevóneye, vo'oku undímaka ovoxe Itukó'oviti kiteâti, kuteâtimaka ne pe'ínuhiko ikéneke Itukó'oviti, koáne ne porófetahiko koyúhoti emo'u Itukó'oviti, koánehikomaka ne xanéhiko ivavákoati ra yutoéti yara koyuhópeti. Ópoeane Itukó'oviti kixéneye —kixónune.

¹⁰Ina kixonú'ikomaka ne ánju:

—Hako hi'onó'uxoa yutoxóvoti ra koyuhópeti koyuhoâti koêku ra koekútihiko keno'ókotikomo, vo'oku ákone ahíkapu, simóvotinemo kaxéna ápeyeaku ra koekútihiko. ¹¹Enepone ákoti oponóvo ítuke, tumúnemo yóno kó'iyeaneye. Kúteanemakamo ne ákoti akahá'a kasása'ikopeovo, tumúnemakamo yóno kó'iyeaneye. Kene ne xâne ponóvoti ítuke, inamá'axotimakamo koené'eye. Kúteanemakamo koêku ne xâne sasá'iti kixoku itúkeovo, inamá'axotinemo sasâ'i nê'e.

¹²—Ákonemo anjú'ikene, aungópovotinemo —kôe ne Vúnae. —Omombínoatinemo námoepomo ne póhutihiko koxe'u xâne. Yoko kixoku itúkeovo exoâmo námoepo ne póhutihiko. ¹³Undíne itukóvo tûri koane hunókoku ne

uhá koeti koekúti. Undínemaka inuxô ya uhá koêti. Undínemaka exêa hunó-koku ne uhá koeti koekúti. Koáhati undíne turixôa, koane undínemakamo kousókoa —kôe.

¹⁴Koati únati koêku ne xâne hóhopu koyêti ípovo vo'oku itúkeovo kasá-sa'upone Itukó'oviti, maka omótothane níkea há'i ne tikóti kixo'êkinoviti inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku, koáne maka omótothane vékea páhapeteake ne pitivóko. ¹⁵Yoko meúkeke yane pitivóko óvoheixomo ne xâne motokeâti fhaxeokono tamúku, enepohikone yupihóvoti ákoyea aúnnati kixoku itúkeovo, koáne ne hokéxokenati, koáne ne ákoti téyapana kapínati xâne ákoti itukapu koati múxone, yóko'o ne koepékoti, koánemaka ne hokoti koekúti ákoti itukápa ne koati kaná'uti Itukó'oviti, koáne ne uhá koeti yómoti semékekexea ya koyúhoyeake koáne ya kixoku itúkeovo.

¹⁶—Undi Jesus pahukoâti ne ánju, enepone ovónje íhae njokóyoke, koyú-hoinopeano koekúti hiko ya xapa póhutihiko imokóvokuti. Undi ámoripono náti Ndávi. Undi kutí koeti pú'iti hékere ú'uhapu'i koyêti, enepone xánena ihâroti —kixónune.

¹⁷Hara kôe ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti yóko'o ne ihókoneti noívana Jesus, enepohikoneko kutipoâti:

—Kiná'akapane —koénehiko.

Enepone kamoâti ra koekúti, haramaka ákoe:

—Kiná'akapane —ákoemaka.

Ina koe'íkomaka ne Jesus:

—Enepone xâne koati hána'iti nókone ikéneke Itukó'oviti, eopâti kuteâti eópone xâne épeu úne, kená'akapanemaka njokóyoke. Koêkuti xâne kaha'âti, ingo'iparaxoatimo ne inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku, enepone kutí koeti úne vo'eroo koyêti ákoti uké'yeaku —koéne.

Hunókoku yútoe Xuâum

¹⁸Anéyeiko yúnzo, undi Xuâum, yunzó'ino uhá koeti kamokénoati ra yuto-xóvoti yara koyuhópeti koyúhoti koeku káxehiko keno'ókoti. Harâ'a: Enepo áva kuri'úxoati ra yúndoe ya koêkuti koekúti ákoti yutaxápu yara koyuhópeti, kuri'úxinoatimo Itukó'oviti ípíhoponeake nê'e, kutí'ínokemo anu'úkoatimo ne ípíhóponopeti yutoxóvotine yara koyuhópeti, ípíhoponopemo xâne.

¹⁹Koáne enepo áva veyeâti kali poixô'o yutoxóvoti yara yúndoe yara koyuhópeti, koyúhoti koekúti hiko apêtimo ya káxehiko keno'ókoti, tetukoâtima-kamo Itukó'oviti ne mani ípara yane há'i ne xuve tikóti kixo'êkinoveati ne inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku, koáne ne mani ópoku yane sasá'iti pitivóko, koánemaka ne únatinoe koekúti mani námoepo yutoxóvotine yara koyuhópeti.

²⁰Enepone itukoâti yuho râ'a, koyuhoâti uhá koêti ra koekúti hiko yarâ'a, hara kôe:

—Koati kaná'uti ákoyeanemo áxu'ikene ne ngáyukopovope —koéne.

—Énomone ákoeneye. Kiná'akapane, iti Vúnae Jesus —ngoémaka.

²¹Itúkapu hána'itike seánako Vúnae Jesus yóvoheixo, uhá ketínoe.

Hunókokune.

Kóúhapu'ikovoku kíxone ne emo'úti (Vocabulário)

Alôe Atu tikóti itukéti xêru yoko ipixáti. Énomone ómo ne Nikôdemu yanekôyo ahipíxoponoti Jesus xoko ekóxovoku. (Xuâum 19.39)

Ámoripono Ndávi (Filho de Davi) Íhaxeokonoke Kristu, enepone páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne, kúxoixone jûdeuhiko símeamo yanekôyo. (Máteu 12.23-24) Íhaxinokonoke ámoripono Ndávi ne Jesus Kristu, vo'oku itúkeovo ukeâti xapa amósenopono Ndávi, kúxone ne jûdeuhiko natíxeani ya xapákuke kuteâti natíxea neko Ndávi mekúke. (Lúka 1.32) Enepone “Filho de Davi” koêti ya purútuyeke, haina kixo'êkoti itúkeovo koati xé'a Ndávi ne Kristu itea kó'inokeneye, koati kixo'êkoti itúkeovo nâti ne Jesus kuteâti Ndávi, enepone oxú'ikene.

Ápostulu Enepone ápostulu koêti, emo'u ngerêku. Yoko pahoéti koêti ne emo'úti. Áinovo ápostulu neko nduse koeti inúxoti noívokoe Jesus itúkeovo hokoâti, páhoemaka koyúhoyea emó'u xapa xâne. (Lúka 6.13) Ápemaka po'i koéhati ápostulu xapákuke neko kutípoti Jesus mekúke, noívokoemaka koyúhoyea koeku Jesus, kuteâti Mbaranâbe yoko Poûlu. (Átu 14.14; 1 Koríntiu 9.1-2) Itea ákone íhaxeakana ápostulu ne koyúhoti koeku Kristu yara káxehiko símokune úti. Poéhane inâ turixóvo ápeyea koyúhoti koeku Jesus nóvo kó'iyeaneye.

Áta (altar) Oró'okoaku sasedóti ne hó'openo íparaxokonoke Itukó'oviti. Ápe áta ya tabenáku, koánemaka ya témpulu. (Máteu 5.23; 23.19,20) Avô'o ne tabenáku, kuteâti ya kaxénake Nôe yoko Ábraum, ítixo mopôti ya mêum ne xanéhiko mekúke itúkoti oró'okoku hó'openo koépeu, ikó'iparaxoke Itukó'oviti. Yokómomapihimaka **Íparaxokonoke Itukó'oviti** koêti xapákuke ra emo'úti irikóvoti yarâ'a.

Ápemaka po'i kó'iyevoku áta. Énomone ne oró'okovoku iháxoneti ísensu, êno úheti ihópune oro'ókovo, íparaxokonokemaka Itukó'oviti. (Êbereu 9.4) Yoko énomone itúkovo ne Nzakâriya, ha'a Xuaum Mbátita, témpuluke, oro'ókinoti Itukó'oviti ísensu átake yaneko koutáta'ixinova ánju. (Lúka 1.11)

Áyui inámati kohê Áyui jûdeuhiko hó'eke, ya inúxoti kaxena inámati kohê. Yaneko káxe, ápe ikó'iparaxoke Itukó'oviti ne jûdeuhiko. (Númeru 28.11-15; Kolósensi 2.16)

Áyui Páskoa Áyui jûdeuhiko hó'eke, puyákoponeovakuhiko okóvo neko ipuhíkopea Ejítu yaneko koitóva Itukó'oviti ya itúkeovohiko ákau Farão. Yoko ikoyuíxoahiko, koépeko xe'exa su'ûso, nikáhiko yaneko káxe. Kixínioakeneye, puyakóponovatihiko okóvo neko itina su'ûso mekúke, ípihone oxú'ikenehiko páhapeteake óvoku, maka hókone koepékokono xuvé'eti xe'exa yaneko pahukóva Itukó'oviti ne ánjuna koépekexea xuvé'eti xe'exa xanéhiko íhae Ejítu. (Êxodo 12.1-28) Enepone xe'exa su'ûso koépeuti, kixo'êkoti Xe'exa Itukó'oviti yaneko ivokínovovi, uti xâne yara kúveu mêum. Yoko koatímaka kaxena Páskoa enepo ivokóvo ne Jesus mekúke. (Xuâum 19.14; 1 Koríntiu 5.7)

Êrodi Ya Novo Testamento mopó'a hóyeno koéhati Êrodi, ainóvoti nâti.

Enepone **ínúxoti** Êrodi, natina heú koeti poké'exa jûdeuhiko nóvo. Ênomone itukóvo nâti yaneko símeaku Jesus yara kúveu mêum. Koyó'i Êrodi yanekôyoke, puvâti itúkeovomo hána'iti nâti ne Jesus, téyone uhá koeti xâne. Ênomone kahá'ainoa Êrodi koépekea Jesus itea vo'oku ákoyea éxa kó'iyevovoku, pahuko koépekexekono uhá koêti ne káli-hunoe kalivôno yanekôyoke. Yoko ikutíxatimo itoti koépekea Jesus koeku kíxaneyeye ne kálíhunoe kalivôno. (Máteu 2.1-16)

Kene ne **pí'ape** Êrodi, natina Ngalfleya nekôyo. Ênomone pahukô koépekeokono Xuaum Mbátita. (Máteu 14.1-12) Koati xé'a neko ínúxoti Êrodi. Yoko énomonemaka omókono Jesus yúhoikeokono tumúneke kurúhuxeokono. (Lúka 23.5-12)

Kene ne **mopó'ape** Êrodi, natínamaka heú koeti poké'exa jûdeu mekúke, ámorimaka neko ínúxoti Êrodi. Ênomone, pahukô koepé-koti Teâku ya hána'iti pirítatu. Pahúkomaka iká'akeokono Pêturu. (Átu 12.1-23)

Êskiriba Teyonéti hóyeno xapákuke jûdeu ihíkaxoti yútoe Muíse. Ápemaka po'i ihíkavoti, isoneú kíxone êskiribahiko, páhoeno xanéhiko itúkea hó'eke. Yoko íhikaxo ne farízeu itúkeovo nókone xanéhiko itúkea nonékuke Itukó'oviti, itea ako kali yana okóvo êskiribahiko itúkea. (Máteu 23.3-4) Enómaka opósi'ixeahiko íkorokea Jesus ya kixoku yumópea. (Lúka 20.19-20) Vo'oku íkutixapeovohiko sasá'iti ya po'ínuhiko xâne, ako ínixeá Jesus unako koêku, koane sayá'ikea vo'ókuke. (Máteu 23.2-36)

Eunúku Hóyeno kapáxovoti ákotine omotóvo ikóxe'exaxea sêno. Ape hóyeno itukópovoti eunúku motovâti itúkeovo katarákoti yenóhiko nâti, itukovo ihínexapa nâti, vo'oku yane itúkovo koati kohépiti namúkea. (Máteu 19.12; Átu 8.27)

Farízeu Iha iháxakoku xâne ya hó'eke jûdeu. Enepohikonê'e íkutixapovohiko póhutine ponovô hókea ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse. Íkutixapovohikomaka sasá'iti ya po'ínuhiko xâne. Puvómaka xanéhiko ákoti akutêa kixoku hókea yútoe Muíse. Vo'oku isóneupinovo itúkeovo sasá'iti ya po'ínuhiko xâne, koane vo'oku ákoyea itúkapu seánati, koyúhoa Jesus itúkeovomo koati kotíveti ípihoponeokonokehikomo. (Máteu 23.13-36) Êno farízeu okópoti Jesus, po'okoâti itúkeovo katávokopoti jûdeuhiko ya hókea yútoe Muíse. Itea ápe po'ínuhiko

kutipoati itúkeovo Jesus ne koitóvoti xâne, kúxone jûdeuhiko símeamo. (Átu 15.5; 23.6) Yokómomapihimaka **Sadúseu** koêti, poi iháxakoku jûdeu hó'eke, maka neíxane poé'aku kutípone farízeu ya sadúseu.

Hepókoti ya mopô (apedrejar) Kíxoaku jûdeuhiko koépekea ne xâne vahehéxoti ítuke, itukópinoahiko ésa'i váhere ítuke. Kene ne íhae Róma, kuruhú kíxoahiko ne xâne vahehéxoti ítuke. Ako hepáka ya mopô kuteâti kíxoaku jûdeuhiko.

Enepohikone inuxínoti jûdeu hó'eke, kaha'a koépekea Jesus, vo'oku ikutíxatihiko ákoti akaná'u ne yuho Jesus koyuhópovo itúkeovo Xe'exa Itukó'oviti. (Xuâum 10.31-33) Enepone Jesus, koati konokoâti ítúkeovo ya kuruhúke ivókeovo, kene hainá'iyeamo hepokó kixokónoti, kuteâti koêku yûho ya Xuâum 12.32-33. Kene Estêvaum, koati koépeu jûdeuhiko ya mopô upánini ákoyea omótova kó'iyeaneye vo'oku ítúkeovo póhutine íhae Róma exôa kixoku ipíhóponeokono ne xâne. (Átu 7.57-60)

Íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne (Filho do Homem)

Íhaxopeovoke Jesus Kristu yaneko símeaku yara kúveu mêum.

Vo'oku íkutipasikoponeovo xâne ne Jesus, ápe oxéne ivókinova koane koíteova. Upánini ítúkovo koati Xe'exa Itukó'oviti nê'e, itea ako púva íkutipasikeovovi, uti xâne. Koati áhati íhaxopeova ya “undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne” koêti. (Márku 10.45)

Íparaxokonoke Itukó'oviti Ya Velho Testamento, pahúkoa Itukó'oviti ne izraelíta isúke hó'openo, ésa'i kasása'íkopeovo pahunévoti. Yoko enepone kixovókuti mekúke, koati kixo'ékinoviti ítuke Jesus kuruhúke enepo ahe'ókopovi yane mani koépekeokono úti vo'oku váhere vítuke, uti xâne yara kúveu mêum.

Jûdeu Íhaxeokonoke xanéhiko, ámoripono Âbraum xoko Izáki xe'éxa, yoko xoko Njáko ámorí. Enepone Njáko, Izarâe koéhamaka. Ako tôpi íhaxeokonoke ne jûdeuhiko ya Bíbileake. Ápe íhaxeokonoku amósenoxapa Njáko, koane izraelíta, yoko íhae Izarâe, koáne ne ndusé koeti iháxakoku Izarâe, koane xanena Itukó'oviti, yoko êbereu. Áínovone íhaxeokonoke neko jûdeuhiko.

Enepone Vúnae Jesus, jûdeu ítúko koati iyénoxapa vo'oku ítúkeovo seno jûdeu ne Máriya, eno Jesus. Uhá koêti neko hóyeno yutoxoâti ra koyuhópetihiko ya emó'uke Itukó'oviti, áínovomaka jûdeu. Poéhane Lúka ako ítukápa.

Yaneko mekúke, noífovokoxoa Itukó'oviti ne jûdeuhiko ítúkeovo xanéna. Koati hokotíhiko Itukó'oviti inúxotike, kuteâti ya kaxena Njosúe. Itea koeku xu'íkeneyea, koane kuríkopeahiko hókea ne koati kaná'uti Itukó'oviti. Ya Velho Testamento, noíxoa úti ákoyea tôpi hó'epohiko, kuteâti koeku sándu yoko okovo hó'openo. Koati inixoâti Itukó'oviti ákoyea aúmati kixoku ítúkeovo ne jûdeuhiko. Énomone kut'ínoké sikoâti évokeovohiko xapa isukókoti, kaha'áinoatihiko ponópea kixoku ítúkeovo. Êno koítóponeovo kotíveti ne jûdeuhiko mekúke koeku ítúkeovo ákau anáne. Ehane opósikopohikoma Itukó'oviti, koane kuríkopea po'ínuhiko hó'e. Poéhapoane ne koâti kaná'uti Itukó'oviti hokópo. Itea yaneko símeaku Jesus yara kúveu mêum,

kahá'ahiko jûdeu koépekea, vo'oku íkutixeahiko itúkovi Itukó'oviti ne Jesus. Ako akútípoahiko itúkeovo koati kaná'uti Xe'éxa Itukó'oviti.

Yaneko mekúíke, púva jûdeuhiko ne po'ínuhiko xâne ákoti itukapu jûdeu vo'oku ainóvoti pó'itihiko hó'e. Kene koeku turíxeovo ápeyea jûdeu hokópoti Jesus, enepone jûdeu hokopâti, koáne ne ákoti itukapu jûdeu kutípotimaka Jesus, unátipinokoko isóneu exoâti itúkeovo póhu-tiponehiko ikéneke Jesus. (Éfeziu 2.14-18)

Koati payásoti yúhoikovoku jûdeuhiko (Sinédrio; Conselho Superior)

Ho'úxovoku payásotihiko tuti jûdeu kámokenoyea xanéhiko apê koêku. (Máteu 26.59; Átu 22.30) Itea ápemaka po'i payásotihiko éxoti koeku poké'exake jûdeu ukeâti po'íke poké'e, enepohikone íhae Róma. Énomone kuteâti neko Pilátu, koáne ne koati payásoti nâti ya uhá koêti, koéhati Sêza. Énomone payasó'oxo ya poké'exake jûdeu. Ako xunáko ne jûdeuhiko pahúkea koépekeokono ne xâne apêti váhere ítuke, vo'oku íhaehiko Róma exêa koêku. Kaha'áne tutíhiko jûdeu koépekea Jesus, óma xoko Pilátu, exókoati isóneunoa motókeyea koépekeokono, koane epemoâti pahúkea kurúhuxea, vo'oku ako xunako jûdeuhiko koépekea. (Xuâum 18.35) Kúteanemaka koeku kaxénake Poúlu kaha'â tuti jûdeu koépekea Poúlu, kónokoamaka épemea payásoti íhae Róma motó'iyeva koépekeokono. (Átu 24.1-9)

Koperáxinoti nâti Aínovo jûdeu nê'e koperáxinoti íhae Róma, enepone éxoti koeku koekúti ya poké'exake jûdeu. Koati áhatihiko neko koperáxoti ánu'ukea mani yé'akeye kóperau. Yanê'e koêkuti ánu'oe, koati ítukene. Énomone írikuxinoko po'ínuhiko koperáxoti. Koati puvâti po'ínuhiko jûdeu neko koperáxotihiko vo'oku ánu'ukea mani yé'akeye kóperau, koane vo'ókumaka itúkeovo íhae Róma huvó'oxo koeku ko'ítuneino.

Kristu; Mésiya Ya Velho Testamento, koyúhoa Itukó'oviti ápeyeamo páhoe koíteovo xanéna. (Rómanu 1.1-4) Kristu íhaxeokono ya emó'uke ngerêku. Kene ya emó'uke jûdeu, Mésiya íhaxeokono. Itea póhutine kixó'ekone neko pi'âti íhâe, énomone “páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne” koêti. (Xuâum 1.41) Simoné'e ne Jesus, ako éxa jûdeuhiko itúkeovo énomone ne páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne, kúxonehiko símeamo. (Máteu 16.13-17; Xuâum 1.41) Énomone ápeino epemóponoti Xuau Mbatíta itúkeovo kúxonehiko, po'okoâtihiko itúkeovomea ne páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne. (Lúka 3.15; Xuâum 1.19-26)

Enepone íhâe, Jesus koêti, koati iha Xe'exa Itukó'oviti itúkinoake ánju inâ etó'oko Yúse ápeyeamo xe'éxa ne Máriya. (Máteu 1.21)

Enepone íhaxeokonoke ne Xe'exa Itukó'oviti, hará'ahiko: Jesus, koane Kristu yoko Mésiya, koane Jesus Kristu, koánemaka Kristu Jesus. Aínovo íhaxeokonoke. (Átu 18.28; 28.31)

Levíta Aínovo jûdeu amósenopono Lévi. Yoko enepone Lévi, po'i xé'a Njáko, ámori Ábraum. Énomonemaka úkea ne sasedótihiko, xapa xanena Lévi. Kene po'ínuhiko levíta ákoti itukapu sasedóti, aínovo huvo'óxoti sasedótihiko ya imokóvokutike. (Número 3.1-13; Deuteronômio 10.8) Yokómomapihimaka **Sasedóti** koêti.

Mána Nikokónoti ukeâti vanúke, póneake Itukó'oviti neko izaraelíta ya kúveu koarenta koeti xoénae, koeku ixómoyeahiko yôno yaneko mêum

ákoti apêti, ainóvoti pululú'iti ovâ. Yoko hane koéneye ne mána, ake nonéti hóhopu-hóhopu koyêti. (Êxodo 16.14-21; Número 11.7-9; Xuâum 6.31; Êbereu 9.4)

Mar Óvoku êno úne, koati upénoti koane pé'uti ya huvêo. Enepone mar, ako hûna ne úneya. Haina kuteâti koeku úne ya huvêo. Xapa yutoéti ya Novo Testamento, ápe ne Mar-na Ngalíleya, koáne ne Mar iháxoneti Meditêraniu, koáne ne iháxoneti Hararáno'evoti, tarú'oepo evo Muíse ipuhíkopea Ejítu. (Êbereu 11.29)

Enepone Mar-na Ngalíleya, númikuxoku evo Pêturu mekúke. (Máteu 4.18-22) Ápe koímaiyeaku ovósokeovo ne úne enepo apê xúnati ihunóvoti. (Márku 4.35-37) Enepone pe'úko ne Mar-na Ngalíleya, katoze koe kílómituru. Kene Mar-na Tiberíyade (Xuâum 6.1) yoko Mar-na Njenezâre itukóvo po'i fhaxeokonoke ne Mar-na Ngalíleya. (Lúka 5.1)

Enepone Mar-na Meditêraniu, koâti hána'iti ya Mar-na Ngalíleya. Anú'uko koaturu koêti mili kílómituru eyékea. (Átu 10.6) Tarú'uxoa evo Poûlu nê'e koyuhópono emo'u Itukó'oviti po'íke poké'e. (Átu 13.4, 13; 27.1-28.13)

Mbezêbu Po'i iha Ndeâpu nê'e, kixo'êkoti tuti uhá koeti ndémoniu. (Márku 3.22) Yoko Satánae itukóvomaka po'i fhaxeokonoke neko Ndeâpu.

Mésiya Kristu koetímaka nê'e. Yokómomapihimaka **Kristu** koêti.

Míra Atu kali xuve tikóxi itukéti xêru. (Máteu 2.11) Yoko ipixátimaka xánena víyum, ikoxôrixopoti koêkuti ohonéti éopone xâne. (Márku 15.23)

Nârdû Koati êno kohépiti xêru ukeâti xoko poéheveke nonéti yoko káva'oke. (Xuâum 12.3)

Ndeákinu Hóyeno noivókoeti itúkea itukéti imokóvokutike, koane huvó'oxea ákoti apeínoati yoko ivokóvoti îma, koáne ne ikonóko'ixovotihiko. Íhikaxomaka emo'u Itukó'oviti ne ndeákinuhiko. Konókotimaka itúkeovo xâne itípakovoti koane ponóvoti kixoku itúkeovo. (Átu 6.1-10; 1 Timóti 3.8-13)

Ndízimu Tiúketi, áko'o itukovo po'i itúkevo xâne ukeâti xoko apeínoati, háxaeno Itukó'oviti. Yehí yehi kixókono háxakexeokono tiúketi, áko'o itukovo hó'openo koéxokeu, áko'o itukovo íhae isáne, koêkuti áha ne xâne poréxea. Póhuti yane uhá koeti yehí koêti itukóvo íparaxoke Itukó'oviti ne xâne. Énomone kôe ne ndízimu kixonéti. Yaneko mekúke enepo kurikóponokono ndízimuna xâne xoko sasedóti, ikó'itukexokono ya ítuke Itukó'oviti, kuteâti huvó'oxeokonoke ko'ítuketi ítuke Itukó'oviti, koane xâne ákoti apeínoati yoko ivokóvoti îma, yoko koêkuti kixeóvovoti xâne ikonóko'ixovoti. (Deuteronômio 14.29; Máteu 23.23; Lúka 18.12)

Ngerêku Íhaxeokonoke xanéhiko ukeâti poké'e iháxoneti Ngerésea.

(Átu 17.4) Ngêrekumaka koéha emó'u neko xanéhiko. Koyúhoamaka jûdeuhiko ne emo'u ngêreku upánini ako itúkapu koati yúho, vo'oku kalíhanini heú kó'íyee xâne éxea emo'u ngerêku mekúke. (Átu 21.37) Koêkuti yónoku Poûlu koyúhoyea ne emo'u Itukó'oviti, emo'u ngerêku

veínoa. Énomone yutóxinovo ne Novo Testamento ya emó'uke ngerêku.

Nzelóti Iháxakoku jûdeu okópoti íhae Róma, oposíkotimaka kópuhikopea íhae Róma itúkeovo exoti koeku koekútihiko poké'exake jûdeu.

Ôra: kíxoaku jûdeu kayúmakexea ôra Xapa jûdeu, hahamé koêti hunóko ne káxe. Yane turíxopovone inámati káxe. Kene xapákuke úti kó'oyene, ikénepoke kuku yóti turíxopeovo inámati káxe.

Vokómoma Lúka 23.44 “a hora sexta até a hora nona” kôe. Ya po'íke Bíbilea, “meio-dia até as três horas da tarde” kôe. Kó'inokeneye vo'oku po'iti kíxoaku jûdeuhiko kayúmakexea ôra ya utíke. Yane kíxoaku jûdeuhiko kayúmakexea ôra koeku itúkeovo yuponí koêti kouíkea, enepone seíxope ôra, énomone 12 ôra kíxoa úti ya itumúkoti káxe. Ápe Bíbilea hokoti kíxoaku jûdeu kayúmakexea ôra. Kene po'i Bíbilea, kíxoaku úti kayúmakexea ôra hóko, ákoinoke akútikoko koêku. Kene ya xanéke, “itumúkoti” kôe, kuteâti kíxoaku úti kayúmakexea. Itea énomone ne seíxope ôra xapákuke jûdeu.

Palestina Poké'exa jûdeuhiko, enepone ipúhikokumaka Jesus inâ apê yara kúveu mêum. Enepone itóvoku, mayane kuteâti kíxoaku Kidávana ne Hána'iti Mêum ne eyékea. Mopó'a iháxakoku neko Palestina mekúke. Ápe Ngálíleya norte-ke, kene Njúdeya sul-ke. Ina apémaka koéhati Samâriya kukúkeke, óvoku xâne anahíxovoti itína jûdeu xoko ákoti itukapu jûdeu. Yokómomapihimaka **Samâriya** koêti yarâ'a. Ya Velho Testamento, Kanâm íhaxeokono ne poké'exa Palestina. Kene kó'oyene, Izarâe koéhapone.

Pentekósti Áyui jûdeuhiko ya hó'êke véyeakuhiko ha'i tiríku. Sinkoenta kôe káxe ike kóyuinehiko áyui Páskoa, ene íríkeovo ne ayuíti. Koati xapa áyui Pentekósti yanekóyo inâ eveséko ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti xapa kutípotihiko Jesus. (Átu 2.3)

Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse (lei de Moisés) Ikénepoke ipúhikopopea Ejítu ne izaraelíta, éxokoa Itukó'oviti ne Muíse nókone itúkea neko xanéhiko koane pahúkoamaka yutóxea neko koekúti. Enepone yútoe Muíse víhaxone Ponóvoti Kixovókuti, énomone ne inúxoti singu koeti koyuhópeti ya Bíbilea. Ukeâti kaxénake Muíse tukú koeti kó'oyene, énomone hóko ne jûdeuhiko. Énomonemaka yutóxovo ne íháxoneti Dez Mandamentos.

Róma Pitivóko kapitána Ítalea. Koati hána'iti pitivóko yanekóyoke, koá'ikonemaka yara káxehiko símokune úti kó'oyene.

Vo'oku itúkeovo natina Róma itô xapa isukókoti yanekóyoke okôpo íhae Izarâe, koati íhae Róma pahukô xapa jûdeu ya Izarâe ya kaxénake Jesus. Énomone kónokino poréxea jûdeuhiko tiúketi, kóperaxoake natina Róma, enepo símo koperáxoponoati. (Lúka 20.22-25) Vo'oku itúkeovo ne koati payásoti nâti ya Róma koáhati Sêza, enepone íháxonetimaka imperâdo, ne payasô yane po'ínuhiko pahúkoti ya poké'exa jûdeu, énomone omínokono ne Poúlu ya Roma yúhoikoponeovo xoko Sêza.

Rómanu Enepone rómanu koêti, ítuke Róma koêti. Enepohikone kali pahúkotihiko ya kaxénake Jesus yoko kaxénake Poúlu, kuteâti Pilátu,

Êrodi, Fêli yoko Féstu, áínovone kálihunoe nâti opékuke Sêza, enepone natina Rôma payásoti ya uhá koêti.

Enepeone Poûlu, koati jûdeu. Hane úkea ítúkeova xoko êno yoko há'a, vo'oku ítúkevohiko ámoripono Âbraum, úkeaku jûdeuhiko. Kene enepone ítúkevomaka rómanu ne Poûlu, kixo'êkoti ítúkeovo kotí-xone xunako ponóvoti kixovókuti ya Rôma. Yoko kó'inokeneye vo'oku ítea ha'a Poûlu ne koyuhópeti nókone, koyuhoâti ítúkeovo rómanu, kotíxone ponóvoti kixovókuti ya Rôma. Ako véxa kíxoaku ha'a Poûlu ítea ne koyuhópeti, ítúkeovo itoâti vanéxeá, áko'o ítúkeovo íparamea vo'oku ítukeino íhae Rôma. Itea vo'oku ápeyea koyúhope há'a, énomonemaka ápeino ítuke Poûlu koyuhoâti ítúkeovo rómanu. Motóvamaka íhaxeokono rómanu ne po'ínuhiko xâne íhae poké'e íháxoneti kolônia rómána, koeku ítúkeovo xunako ponóvoti kixovókuti íhae Rôma exô koêku yaneko poké'e. Pikókono ne Poûlu koyuhópovo ítúkeovo rómanu yaneko mani yehepóke'exokono, vo'oku ako yusíka ipíhopenekono ne xâne koeku ítúkeovo rómanu enepo hákoti yuhoíkopokono inúxotike. (Átu 16.36-38; 22.25-29) Yokómomamaka **Rôma** koêti.

Sadúseu Íha íháxakoku xâne hó'eke jûdeu. Ako akútípoa sadúseu exépukopea ivokóvoti. Ákomaka akútípo ápeyea ánju. (Átu 23.8) Ya isóneunoakehiko, koati uk'éetine ne xâne enepo ivokóvo. Ako akútípoahiko seópeamo xanéhiko nonékuke Itukó'oviti yúhoikopeokonono vo'oku kixoku ítúkeovo. Kene ne farízeu, po'i íháxokoku yane hó'e jûdeu, kutípoa exépukopeamo ivokóvoti, koane kutípoamaka ápeyea ánjuhiko. Êno sadúseuhiko xapákuke neko payásotihiko xâne yane koati payásoti yúhoikovoku jûdeuhiko, enepo pahukóhiko Jesus koépeekono. (Xuâum 11.47-50)

Samâriya Íháxakoku poké'êxa Palestina kukúkeke Njúdeya yoko Ngálíleya. Koati puvokókoti ne jûdeu yoko íhae Samâriya, vo'oku ákoyea akútíkoko hó'e yoko kixoku ítúkeovo. (Xuâum 4.9) Enepeone jûdeu íhae Izarâe, ako yusíka ko'ímayea koane kóyenoyea po'i kó'ieovoku xâne ákoti itukapu jûdeu. Kene ne íhae Samâriya, anahíxovotine itína jûdeu xoko po'i kó'ieovoku xâne ákoti itukapu jûdeu. Énomonemaka itukóvo po'i puínoake jûdeu ne íhae Samâriya.

Sâputu Káxe koati sasá'itino jûdeuhiko. Koati ho'úxovope kámokenoyea emo'u Itukó'oviti sinânogake. (Lúka 4.16-17; Átu 13.27) Vo'oku ítúkeovo koati teyonéti káxe, ítúkoamaka jûdeuhiko ómomikope. Ako yusíka ko'ítukeyeahiko yaneko káxe. Enómaka po'i ítúkovo xanéhiko ákoti omotóva ítúkeokono ya sâputu. Muhíkova oyé'êkea, ako síkákana. Énomone ákoíno ínixa unáko tutíhiko jûdeu enepo koitóvo ka'aríneta ne Jesus ya sâputu. Ínixoahiko ákoyea teya sâputu ne Jesus, vo'oku ákoyea ámamika. (Márku 2.23-28; 3.1-6)

Xapákuke jûdeu, turíxovone ne sâputu ya hahamé koeti ya síngu káxe tukú koeti hahaméne ya sâputu. (Lúka 23.54; Márku 1.32)

Sasedóti Hóyenohiko amósenopono Áraum, enepone exovi Muíse. Áínovone ukeâtímaka xanena Lévi, po'i íháxakoku jûdeuhiko. Hane ítúkovo koepékoti hó'openohiko íparaxeekonoke Itukó'oviti, yoko oro'ókoti ísensu, enepone úheti íhópune oro'ókokonoti ya témpuluke, kuteâti noíxone úti ya éxetina Nzakâriya. (Lúka 1.8-9)

Ya Novo Testamento, ápe sasedótihiko, ina apê tutíhiko sasedóti koáne ne koati payásoti ya uhá koeti sasedóti. Énomone exôa koêku ne koâti payásoti yúhoikovoku jûdeuhiko ya kaxénake Jesus ne koati payásoti ya uhá koeti sasedóti. (Márku 14.53-64)

Enepone koati payásoti sasedóti, poéha pího ya xoénae úrukeova ne témpulu xoko Kúveu Koâti Yupihóvoti Sasá'iko, omoti itina hó'openo nonékuke Itukó'oviti motovâti sasá'ipea pahúnevo xâne. (Êbereu 9.7) Íhaxokonomaka koâti payásoti sasedóti ne Jesus vo'oku óvokeovo itína kuruhúke kasasá'ikopo pahúnevo xâne. Kene haina itina hó'openo veínoa, kuteâti ne koati payásoti sasedóti xapa jûdeu, itea koati itínane kasasá'ikopo xâne. (Êbereu 9.11-12)

Sévada Nonéti kuteâti tiríku, itea ákoti okohépi ya tiríku. Ituko pâum ne xanéhiko ya sévada mekúke. Koati íhuinovoke xanéhiko ákoti apeínoati ne sévada itúkea pâum nóvo. (Xuâum 6.9; Apokálpisi 6.6)

Sinâgoga Ya póhutihiko pitivóko ya poké'exa jûdeu, ápe sinâgogaya, péti kuteâti imokóvokuti, íhikaxovoku hó'e ne jûdeuhiko. Ápe tutíye, éxoti koeku koekútihiko sinâgogake koane inuxínoati ne itukéti. Itea haina sasedóti nê'e, vo'oku poéhane témpuluke óvo ko'ítukeyea ítuke Itukó'oviti ne sasedótihiko. Ákomaka amákana sinâgogake ne hó'openo képeuti ikó'iparaxokonoke Itukó'oviti, ésa'i itúyopea pahunévoti. Poéhane témpuluke omókono. Yokómomapihimaka ne **Témpulu** koêti.

Uhá koeti sâputu, ho'úxovo ne jûdeuhiko ya sinâgoga, íhikaxoponovoti emo'u Itukó'oviti, enepone Velho Testamento. (Lúka 4.16; Átu 15.21) Koati íhikaxovokumaka kalívonona jûdeu ne sinâgoga, íhikaxovo yúhoikea koyúhópeti, koane yutóxea koane íhikaxeovomaka emo'u Itukó'oviti.

Haina póhutine Izarâe-ke, koati poké'exa jûdeu óvo ne sinâgoga, itea koánemaka ya koêkuti poké'e itóhineoku jûdeuhiko. Mekúke koeku yónea ne evo Poûlu koyúhoyea ne inámati íhikauvoti koyúhóti koeku Jesus ya po'ínuhiko poké'e, hane túmuri sinâgogake. (Átu 13.14; 17.1-2)

Sêza Koati payásoti nâti ya Róma nê'e. Yokómomapihimaka ne **Róma** koêti.

Sirkunsidá koêti (circuncidar) Páhoenokono jûdeuhiko itúkea ya hó'êke, hoénaxovope itúkeovo hokoâtihiko ne koati kaná'uti Itukó'oviti. Koati kaxénake Âbraum turíxeovo yaneko pahukôa Itukó'oviti ne Âbraum kíxene ne xé'ahiko yoko amósenoxapa. (Gênesis 17.9-14)

Enepo itopónone oitu koeti káxe ikene ipúhikine ne hóyeno kalivôno xapákuke jûdeu, konókoti sirkunsidá kíxeokono. Konókoti tetúkeokono koane véyeokono motópu'i kali ípovo ne hóyeno kalivôno. Yaneko kaxena sirkunsidá kó'iyea ne kalivôno, énomonemaka namúkea íha. (Lúka 1.59; 2.21)

Yaneko mekúke tumúneke símea Jesus yara kúveu mêm, itukovo apêti hóyeno ákoti itukapu jûdeu kahá'ati hokópea hó'e jûdeuhiko, konókoti sirkunsidá kíxeokono inúxotike. (Êxodo 12.48) Yokómomapihimaka ne yutoéti kouhápu'ikoti yutóxinovoke **Ngálata**.

Síyaum Koati iha mopôti ovoti ya Njeruzálem nê'e, itea íhaxokonomaka Síyaum ne pítivokona Njeruzálem. (Máteu 21.5) Énomonemaka

ihaxeokono ne vonópokumo vanúkeke xoko Itukó'oviti, uti kutípoti Kristu. (Êbereu 12.22; Apokalípsi 14.1)

Tabenáku Sasá'iti péti ipó ipo kixonéti, itukéti ya kopópoti ipovóti yoko mótoki hó'openo. Yaneke mekúke, ómo'ixoa evo Muíse ne tabenáku koeku yónokexea ya mêum ákoti apêti ipuhíkopeanehiko Ejítu. Koati óvoku Itukó'oviti xapa xanéna mekúke neko tabenáku. (Êxodo 40.38; Átu 7.44-50)

Éxokoa Itukó'oviti ne Muíse kíxoaku itúkea ne tabenáku. Pahúkoa Itukó'oviti itúkino pi'áti iháxakoku. Enepone inúxoti iháxakoku, Sasá'iti Kúveu ihaxeokono. Kene ne po'ínu, Kúveu Koáti Yupihóvoti Sasá'iko ihaxeokono. Ápe kopópoti váhere haxakeáti neko kúveu, pikoáti nóixekono vo'oku itúkeovo koati sasá'iti. Yokómomapihimaka **sasedóti** koéti. Ya Átu 7, anêko exókoveati koêku ne tabenáku.

Témpulu Koati hána'iti imokónokuti ya Njeruzálem, ítuke jûdeuhiko. Énomone ahe'ókopa ne tabenáku, enepone ipó ipo kixonéti péti turixeóvoti kaxénake Muíse. Poéhane ya kaxénake Salúmaum, koati payásoti náti ya Izaráe, enepone xé'a Ndávi, ápeyea ne témpulu. Yane koeku usó'iyea ne témpulu, énomone hunóko ápeyea ne tabenáku. (Átu 7.44-47) Kúteanemaka kixóvoku tabenáku neko témpulu. Áinovo apêti pi'áti sasá'iti kúveu, koane pi'áti áta, koánemaka kopópoti váhere haxakeáti ne Kúveu Koáti Yupihóvoti Sasá'iko. Ápemaka sasedótihiko yoko levíta exeáti koêku, itúkoti ítuke Itukó'ovitiya. Ya tabenáku, koánemaka ya témpulu, omókono hó'openo koépeuti, ikó'iparaxokonoke Itukó'oviti. Poéhane sasedóti motovâ oró'okea ne hó'openo, ómone xanéhiko itúko ikó'iparaxoke Itukó'oviti, ésa'i itúyopea pahunévoti.

Enepone témpulu ya Njeruzálem, kóyekune píheaya ne Jesus. (Lúka 2.41-50; 19.45-48) Koánemaka ne Poûlu, ápe píheaku témpuluke. (Átu 21.26-29) Koati sasá'itino jûdeuhiko ne témpulu. Ako paréxakana xâne ákoti itukapu jûdeu úrukeova. (Átu 21.28) Epó'oxo poéhaxo ne témpulu. Ako po'ínu. Poéhane Njeruzálem óvo. Kene ne po'i hó'úxovoku jûdeu, enepone sinâgoga kixonéti, ako yumáxapu. Póhutihiko pitivóko ápe sinagôgaya. Yokómomapihimaka **Sinâgoga** koéti.

Testamento Enepora koyuhópeti yutoxóvoti emó'uke xâne, Novo Testamento ihaxeokono, vo'oku koyúhoyea inámati kíxoaku Itukó'oviti koíteova ne xâne yara kúveu mêum. Kene ne inúxoti iháxoku Bíbilea, Velho Testamento ihaxeokono. Kó'inokeneye íha, koati koyúhosi kíxoaku Itukó'oviti ne xâne mekúke, porexoáti ponópeovo nonékuke avô'o simápu kaxena ivókinovovi ne Jesus.

Ungoéntu Íhaxeokonoke xêru ikó'itukeu jûdeuhiko mekúke, kuteáti koeku alôe, nârdu yoko mîra.

Exókoviti Vínixoponeaku Koêkuti Emo'úti Vâha Yarâ'a

(Índice de Assuntos)

Âdaum Rm 5.12-21; 1 Ko 15.22,45-49; 1 Tm 2.13-14.

Ákoyea semékekexa úti Xu 8.44; Éf 4.25; 1 Tm 1.8-10; 1 Xu 1.10;
1 Xu 4.20; Ap 21.27; Ap 22.15.

Ákoyea vunáka visóneuke ne váhere ítukeinovi po'i xâne Mt 6.12-15;
Mt 18.15-17,21-35; Mk 11.24-25; Lk 17.1-4; Éf 4.32; Kol 3.14.

Anániya

ima Sáfira Át 5.1-11.

hóyeno íhae Ndamásku Át 9.10-17; Át 22.12-16.

inuxínoti jûdeu hó'eke Át 23.2; Át 24.1.

Aúkopovope Jesus Mt 16.27-28; Mt 24.3,26-44; Mt 25.31-46; Mk 13.24-37;
Lk 12.39-40; Lk 17.22-30; Lk 21.25-28; Xu 14.2-4,18-24; Át 1.11;
Fp 3.20-21; 1 Ts 2.19; 1 Ts 4.15-5.11; 2 Ts 1.7-10; 2 Ts 2.1-15;
Êb 9.27-28; 2 Pê 3.3-13; 1 Xu 2.28; 1 Xu 3.2; Ap 22.7,12,17,20.

Elókeko okovóti Xu 15.11; Xu 16.22-24; Xu 17.13; Át 13.52; Át 16.34;
Rm 14.17; Rm 15.13; Rm 16.19; 2 Ko 7.4; Ngâ 5.22; Fp 1.4; Fp 2.2;
1 Ts 1.6; Êb 12.2; Tk 1.2; 1 Pê 1.8; Njû 24.

Exetínati apêti íhokovoke

kouhápu'íkinoviti ápeinoke exetínati kuteâti Mt 13.10-17;

Mk 4.10-12; Lk 8.9-10;

éxetina koyónoti ítukevo pátarauxa Lk 16.1-9;

pi'âti kó'iyevovoku poéheve péti Mt 7.24-27; Lk 6.47-49;

epémoti pâum Lk 11.5-8;

únati hóyeno íhae Samâriya Lk 10.29-37;

koexépukoti éyevoti péti Lk 14.28-30;

húpiu kasâtuxoti Mt 9.15; Mk 2.19-20; Lk 5.34-35;

pátarauxa yoko ahínoe Lk 17.7-10;

seopó koeti pátarauxa Mt 24.42-44; Lk 12.39-40;

únati yoko váhere ahinoêti Mt 24.45-51; Lk 12.42-46;

koseánakonoti ákoti okoseánapo po'ínu Mt 18.23-35;

noimé'exopoti seópea pátarauxa Mk 13.33-37; Lk 12.35-38;

ahinoêti kohiyákoti tiûketina pátarauxa Mt 25.14-30; Lk 19.11-27;

farízeu yoko koperáxinoti nâti Lk 18.9-14;

kohiyákopeti pâum Mt 13.33; Lk 13.20-21;

áyui nâti kasâtuxo xé'a Mt 22.1-14;

hóyeno kóyuiti ákoti itúkokoŋoke áyui Lk 14.15-24;
xúve figu ákoti há'i Lk 13.6-9;
ipuhíkeati óvoku há'a ákoti kayúsea kixoku itúkeovo Lk 15.11-32;
páhoe há'a ko'ítukeyea xapa nóne úva Mt 21.28-32;
pi'áti hóyeno orevéxoti Lk 7.40-43;
úhiti kutí koeti tiríku Mt 13.24-30,36-43;
yúku kouhápu'íkoti Mt 5.15; Mk 4.21; Lk 8.16; Lk 11.33;
hóyenoŋhiko katarákinoti isáne po'i hóyeno Mt 21.33-46;
 Mk 12.1-12; Lk 20.9-19;
íhikaxovike xuve figu Mt 24.32-33; Mk 13.28-29; Lk 21.29-31;
kalivónohiko ya none ovokúti Mt 11.16-19; Lk 7.31-35;
yehí koeti árunoe apêti yukúna Mt 25.1-13;
tiúketi kovú'e sêno Lk 15.8-10;
moyóniti su'úso Mt 18.10-14; Lk 15.3-7;
pêrula Mt 13.45-46;
namukópeti hôe Mt 13.47-50;
nâti yonoti xapa isukókoti Lk 14.31-32;
ipovóti ihapá'akopeti Mt 9.16; Mk 2.21;
iríku yoko Lásaru Lk 16.19-31;
hóyeno iríku ákoti isóneu Lk 12.16-21;
nopónoti ake nonéti Mt 13.3-9,18-23; Mk 4.2-9,13-20;
 Lk 8.5-8,11-15;
kixoku koeku íhonopea ake nonéti Mk 4.26-29;
ake mostarda Mt 13.31-32; Mk 4.30-32; Lk 13.18-19;
koati únati koekúti inixópononeti Mt 13.44;
ko'ítuketihiko kutikokó kixokónoti námoe Mt 20.1-16;
íhaku víyum Mt 9.17; Mk 2.22; Lk 5.37-38;
hóyeno ákoti téyone yúhoikovoku xâne Lk 18.1-8.

Inámapoti kixóvoku úti ikéneke Itukó'oviti Ngâ 5.22-26; Éf 4.22-32;
 Éf 5.15-21; 2 Pê 1.3-11.

Nókone kó'iyea ne inuxínoti ítuke Itukó'oviti 1 Tm 3.1-13; 1 Tm 4.6-16;
 1 Tm 5.17-22; 1 Tm 6.11-16; 2 Tm 2.1-26; Tít 1.5-9; Tít 2.1-8; Tk 3.1

Iyupánevoti ítuke Jesus

koitóvo ákoti tôpi kó'iyevoku ka'aríneti Mt 4.23-24; Mt 8.16;
 Mt 9.35; Mt 12.15; Mt 14.14,35-36; Mt 15.30-31; Mt 19.2; Mt 21.14;
 Mk 1.32-34,39; Mk 3.9-12; Mk 6.5,53-56; Lk 4.40-41; Lk 5.15;
 Lk 6.18-19; Lk 7.21; Lk 9.11; Xu 2.23; Xu 3.2; Xu 6.2; Xu 12.37;
 Xu 20.30; Át 10.38.

kopúhikopo ndémoniu

mókere komítiti Mt 12.22;
ya Tíru Mt 15.21-28; Mk 7.24-30;
ya Kafanáum Mk 1.23-38; Lk 4.33-37;
íhae Njêraza Mk 5.1-10; Lk 8.26-39;
ya Ngádara Mt 8.28-34;
Mariya Mandálana Mk 16.9; Lk 8.2;
homoêhou Mt 17.14-20; Mk 9.14-27; Lk 9.37-43;
mókere Mt 9.14-27;

sêno ya sinâgoga Lk 13.10-17.

po'íhiko koítovone

Mbatímeu Mt 20.29-34; Mk 10.46-52; Lk 18.35-43;

komítiti ya Mbetâsaida Mk 8.22-26;

pi'âti komítiti Mt 9.27-31;

komití'iyeatinekene Xu 9.1-12;

ahínoe hóyeno íhae Róma Mt 8.5-13; Lk 7.1-10;

ahínoe sasedóti Lk 22.50-51;

momo'ópixoti Lk 14.1-6;

xé'a ko'itúkeinoti nâti Xu 4.46-54;

ka'arínети yúvone lépara Mt 8.1-14; Mk 1.40-45; Lk 5.12-16;

yehí koeti ka'arínети yúvone lépara Lk 17.11-19;

hóyeno timovó'uti Mt 12.9-14; Mk 3.1-6; Lk 6.6-11;

sêno ákoti áka evésekea aríne Mt 9.20-22; Mk 5.25-34;
Lk 8.43-48;

isayú'ixovoti ákoti ehevákapu múyo ya Kafanâum Mt 9.1-8;
Mk 2.1-12; Lk 5.17-26;

hóyeno enóne xoénae ká'arineyeyea Xu 5.1-9;

imose Pêturu Mt 8.14-15; Mk 1.29-31; Lk 4.38-39;

mókere Mk 7.31-36.

koexépukopo ivokóvoti

ihine Njaíru Mt 9.18-26; Mk 5.21-24,35-43; Lk 8.40-42,49-56;

xé'a sêno ya Nâim Lk 7.11-17;

Lâsaru Xu 11.1-44.

po'ínuhiko kó'iyevoku iyupánevoti

ixikôa ne xúnati ihunóvoti Mt 8.23-26; Mk 4.35-41;

yóno inúkuke úne Mt 14.22-25; Mk 6.45-52; Xu 6.16-21;

sa'ir'oko úne ya víyum Xu 2.1-11;

kohiyákoa nika ne êno xâne Mt 14.13-21; Mk 6.30-44;
Lk 9.10-17; Xu 6.1-14;

pí'ape kohiyákoa nika ne êno xâne Mt 15.32-39; Mk 8.1-10;

xuve figu movo'ópotine Mt 21.19; Mk 11.13-14,20;

tiúketi pahákuke hõe Mt 17.24-27;

ênoti hõe námoe evo Pêturu Lk 5.4-10;

pí'ape enó'iyeyea hõe Xu 21.1-11.

Iyupánevoti ítuke po'ínuhiko xâne

ítuke íhikaauhiko Jesus Mt 10.1,8; Mk 6.7,13; Lk 9.2,6; Át 5.12,16;

ítuke ne setentai doi páhoe Jesus Lk 10.9,17-20;

ítuke Filípi Át 8.6,7,13;

ítuke Pêturu Át 3.1-8; Át 9.32-41;

ítuke Poûlu Át 13.9-11; Át 14.8-10; Át 16.16-18; Át 19.11-12;
2 Ko 12.12.

Kúveovo úti Itukó'oviti Mk 11.22-24; Át 6.5; Át 26.18; Rm 1.17;

Rm 3.21-26; Rm 4.5; Rm 5.1-2; Rm 10.17; Êb 11; Tk 5.17-18;

1 Pê 1.3-9; 1 Pê 5.9; 2 Pê 1.1; 2 Pê 1.5; 1 Xu 5.4.

Komuxónekokoti Mk 10.2-12; 1 Ko 7.1-16; 1 Ko 11.1-12; Êf 5.22-33;

Kol 3.18-19; 1 Pê 3.1-7.

Natíxea Itukó'oviti xapa xâne Mt 3.2; Mt 4.17; Mt 5.3,10,19,20; Mt 7.21; Mt 8.11; Mt 10.7; Mt 11.11-13; Mt 13.11,14,21,33,44,45,47,52; Mt 16.19; Mt 18.1,3-4,23; Mt 19.14,23; Mt 20.1; Mt 22.2; Mt 23.13; Mt 25.1; Mk 1.14-15; Mk 4.11,26,30; Mk 9.1,47; Mk 12.34; Mk 14.25; Mk 15.43; Lk 8.10; Lk 9.27; Lk 11.20; Lk 13.18; Xu 3.3-5; Át 1.3; Át 8.12; Át 14.22; Át 19.8; Rm 14.17; 1 Ko 4.20; 1 Ko 6.9-10; Ngâ 5.21; Kol 4.11; 2 Ts 1.5; Tk 2.5; Ap 1.9.

Orásaum

íhikaxeovike Jesus koêku ne orásaum Mt 5.44; Mt 6.5-15; Lk 11.1-13; Lk 18.1-8.

itûko orásaum ne Jesus Mt 14.19,23; Mt 26.36-44; Mk 1.35; Mk 6.46; Mk 14.32-39; Lk 3.21; Lk 5.16; Lk 6.12; Lk 9.18,28-29; Lk 11.1; Lk 22.32,41-45; Xu 17.1-26; Êb 5.7.

yútoe po'ínuhiko ovoxé Itukó'oviti koêku orásaum Rm 8.26; 1 Ko 14.13-15; Êf 6.18; Fp 4.6; Kol 4.2; 1 Ts 5.17; 1 Tm 2.1-2,8; Tk 5.13-18; 1 Xu 5.16; Njû 20.

Pahunévoti nókone kuríkopea ûti Rm 1.18-32; Ngâ 5.19-21; Êf 2.1-4; Êf 4.17-23; Kol 3.5-9,12-16; 2 Tm 3.1-5.

Sasá'iko ûti nonékuke Itukó'oviti Rm 6.19,22; 1 Ko 1.30; 1 Ts 4.3-7; 2 Ts 2.13; 1 Tm 2.15; Êb 12.14; 1 Pê 1.2.

Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti

noíxone ûti xoko Jesus koáne ya íhikaxeovike Mt 1.18,20; Mt 3.11,16; Mt 4.1; Mt 12.18,31,32; Lk 1.35; Lk 4.14,18; Lk 10.21; Xu 1.33; Xu 3.5,6,8,34; Xu 14.16,17,26; Xu 15.26; Xu 16.13; Xu 20.22; Át 1.2,5,8.

noíxone ûti ya Átu Át 2.1-4,17,18,33,38; Át 5.3,9,32; Át 8.15-19,38; Át 11.12,15-17,24,28; Át 13.2,4,9,52; Át 19.1-7.

noíxone ûti ya íhikaxeovike Poûlu Rm 8; 1 Ko 12.1-13; Ngâ 5.16-26.

Seanákoti

seánakovi Itukó'oviti Xu 3.16; Rm 5.5,8; Rm 8.38,39; Êf 1.4; Êf 2.4; 1 Xu 3.1; 1 Xu 4.7-12.

seánakovi Kristu Xu 13.1,34; Xu 14.31; Xu 15.9-10,12; Rm 8.35,37; 2 Ko 5.14; Ngâ 2.20; Êf 3.19; Êf 5.2; Ap 1.5.

ákoyea omótofovokoko vokóvo Mt 5.43-46; Xu 13.34; Xu 15.12,17; Rm 13.10; Ngâ 5.14; 1 Ko 13; Êf 5.2,25-33; 1 Ts 4.9; 1 Pê 1.22; 1 Xu 2.10; 1 Xu 3.14,18,23; 1 Xu 4.11.

Teâku

xé'a Nzebêdeu Mt 4.21; Át 12.2.

xé'a Áfeu Mt 10.3.

xé'a Mâriya Mk 15.40.

ha'a Njûda Lk 6.16.

yutoxoâti ne lívuruna Teâku, enepone ati Jesus koánemaka exovi Njûda Mt 13.55; Át 12.17; Át 15.13; Át 21.18; Ngâ 1.19; Ngâ 2.9,12; Tk 1.1; Njû 1.

Víkoro'ixinovo Itukó'oviti Mt 15.36; Mt 26.27; Át 27.35; Rm 1.21; Rm 14.6; Êf 1.16; Êf 5.20; 1 Tm 4.3-5; 1 Ts 5.18; Ap 11.17.

Leia o Novo Testamento

Janeiro

<i>data</i>	<i>seleção</i>	<i>data</i>	<i>seleção</i>
1	Máteu 1.1–2.12	17	Máteu 12.1-21
2	Máteu 2.13–3.6	18	Máteu 12.22-45
3	Máteu 3.7–4.11	19	Máteu 12.46–13.23
4	Máteu 4.12-25	20	Máteu 13.24-46
5	Máteu 5.1-26	21	Máteu 13.47–14.12
6	Máteu 5.27-48	22	Máteu 14.13-36
7	Máteu 6.1-24	23	Máteu 15.1-28
8	Máteu 6.25–7.14	24	Máteu 15.29–16.12
9	Máteu 7.15-29	25	Máteu 16.13–17.9
10	Máteu 8.1-17	26	Máteu 17.10-27
11	Máteu 8.18-34	27	Máteu 18.1-22
12	Máteu 9.1-17	28	Máteu 18.23–19.12
13	Máteu 9.18-38	29	Máteu 19.13-30
14	Máteu 10.1-23	30	Máteu 20.1-28
15	Máteu 10.24–11.6	31	Máteu 20.29–21.22
16	Máteu 11.7-30		

Fevereiro

<i>seleção</i>	<i>seleção</i>
1 Máteu 21.23-46	15 Márku 1.1-28
2 Máteu 22.1-33	16 Márku 1.29–2.12
3 Máteu 22.34–23.12	17 Márku 2.13–3.6
4 Máteu 23.13-39	18 Márku 3.7-30
5 Máteu 24.1-28	19 Márku 3.31–4.25
6 Máteu 24.29-51	20 Márku 4.26–5.20
7 Máteu 25.1-30	21 Márku 5.21-43
8 Máteu 25.31–26.13	22 Márku 6.1-29
9 Máteu 26.14-46	23 Márku 6.30-56
10 Máteu 26.47-68	24 Márku 7.1-23
11 Máteu 26.69–27.14	25 Márku 7.24–8.10
12 Máteu 27.15-31	26 Márku 8.11–9.1
13 Máteu 27.32-66	27 Márku 9.2-29
14 Máteu 28.1-20	28 Márku 9.30–10.12

Março

<i>seleção</i>		<i>seleção</i>
1 Márku 10.13-31	17 Lúka 2.36-52	
2 Márku 10.32-52	18 Lúka 3.1-22	
3 Márku 11.1-26	19 Lúka 3.23-38	
4 Márku 11.27-12.17	20 Lúka 4.1-30	
5 Márku 12.18-37	21 Lúka 4.31-5.11	
6 Márku 12.38-13.13	22 Lúka 5.12-28	
7 Márku 13.14-37	23 Lúka 5.29-6.11	
8 Márku 14.1-21	24 Lúka 6.12-38	
9 Márku 14.22-52	25 Lúka 6.39-7.10	
10 Márku 14.53-72	26 Lúka 7.11-35	
11 Márku 15.1-47	27 Lúka 7.36-8.3	
12 Márku 16.1-20	28 Lúka 8.4-21	
13 Lúka 1.1-25	29 Lúka 8.22-39	
14 Lúka 1.26-56	30 Lúka 8.40-9.6	
15 Lúka 1.57-80	31 Lúka 9.7-27	
16 Lúka 2.1-35		

Abril

<i>seleção</i>		<i>seleção</i>
1 Lúka 9.28-50	16 Lúka 18.1-17	
2 Lúka 9.51-10.12	17 Lúka 18.18-43	
3 Lúka 10.13-37	18 Lúka 19.1-27	
4 Lúka 10.38-11.13	19 Lúka 19.28-48	
5 Lúka 11.14-36	20 Lúka 20.1-26	
6 Lúka 11.37-12.7	21 Lúka 20.27-47	
7 Lúka 12.8-34	22 Lúka 21.1-28	
8 Lúka 12.35-59	23 Lúka 21.29-22.13	
9 Lúka 13.1-21	24 Lúka 22.14-34	
10 Lúka 13.22-14.6	25 Lúka 22.35-53	
11 Lúka 14.7-35	26 Lúka 22.54-23.12	
12 Lúka 15.1-32	27 Lúka 23.13-43	
13 Lúka 16.1-18	28 Lúka 23.44-24.12	
14 Lúka 16.19-17.10	29 Lúka 24.13-53	
15 Lúka 17.11-37	30 Xuâum 1.1-28	

Maiο

<i>seleção</i>		<i>seleção</i>
1 Xuâum 1.29-51	8 Xuâum 5.24-47	
2 Xuâum 2.1-25	9 Xuâum 6.1-21	
3 Xuâum 3.1-21	10 Xuâum 6.22-40	
4 Xuâum 3.22-4.3	11 Xuâum 6.41-71	
5 Xuâum 4.4-42	12 Xuâum 7.1-29	
6 Xuâum 4.43-54	13 Xuâum 7.30-52	
7 Xuâum 5.1-23	14 Xuâum 7.53-8.20	

	<i>seleção</i>		<i>seleção</i>
15	Xuâum 8.21-30	24	Xuâum 13.31-14.14
16	Xuâum 8.31-59	25	Xuâum 14.15-31
17	Xuâum 9.1-41	26	Xuâum 15.1-27
18	Xuâum 10.1-21	27	Xuâum 16.1-33
19	Xuâum 10.22-42	28	Xuâum 17.1-26
20	Xuâum 11.1-53	29	Xuâum 18.1-24
21	Xuâum 11.54-12.19	30	Xuâum 18.25-19.22
22	Xuâum 12.20-50	31	Xuâum 19.23-42
23	Xuâum 13.1-30		

Junho

	<i>seleção</i>		<i>seleção</i>
1	Xuâum 20.1-31	16	Átu 10.34-48
2	Xuâum 21.1-25	17	Átu 11.1-30
3	Átu 1.1-26	18	Átu 12.1-23
4	Átu 2.1-47	19	Átu 12.24-13.12
5	Átu 3.1-26	20	Átu 13.13-41
6	Átu 4.1-37	21	Átu 13.42-14.7
7	Átu 5.1-42	22	Átu 14.8-28
8	Átu 6.1-15	23	Átu 15.1-35
9	Átu 7.1-29	24	Átu 15.36-16.15
10	Átu 7.30-50	25	Átu 16.16-40
11	Átu 7.51-8.13	26	Átu 17.1-34
12	Átu 8.14-40	27	Átu 18.1-21
13	Átu 9.1-25	28	Átu 18.22-19.12
14	Átu 9.26-43	29	Átu 19.13-41
15	Átu 10.1-33	30	Átu 20.1-38

Julho

	<i>seleção</i>		<i>seleção</i>
1	Átu 21.1-16	17	Rómanu 4.1-12
2	Átu 21.17-36	18	Rómanu 4.13-5.5
3	Átu 21.37-22.16	19	Rómanu 5.6-21
4	Átu 22.17-23.10	20	Rómanu 6.1-23
5	Átu 23.11-35	21	Rómanu 7.1-14
6	Átu 24.1-27	22	Rómanu 7.15-8.6
7	Átu 25.1-27	23	Rómanu 8.7-21
8	Átu 26.1-32	24	Rómanu 8.22-39
9	Átu 27.1-20	25	Rómanu 9.1-21
10	Átu 27.21-44	26	Rómanu 9.22-10.13
11	Átu 28.1-31	27	Rómanu 10.14-11.12
12	Rómanu 1.1-17	28	Rómanu 11.13-36
13	Rómanu 1.18-32	29	Rómanu 12.1-21
14	Rómanu 2.1-24	30	Rómanu 13.1-14
15	Rómanu 2.25-3.8	31	Rómanu 14.1-23
16	Rómanu 3.9-31		

Agosto

seleção		seleção	
1	Rómanu 15.1-21	17	1 Koríntiu 11.2-16
2	Rómanu 15.22–16.7	18	1 Koríntiu 11.17-34
3	Rómanu 16.8-27	19	1 Koríntiu 12.1-26
4	1 Koríntiu 1.1-17	20	1 Koríntiu 12.27–13.13
5	1 Koríntiu 1.18–2.5	21	1 Koríntiu 14.1-17
6	1 Koríntiu 2.6–3.4	22	1 Koríntiu 14.18-40
7	1 Koríntiu 3.5-23	23	1 Koríntiu 15.1-28
8	1 Koríntiu 4.1-21	24	1 Koríntiu 15.29-58
9	1 Koríntiu 5.1-13	25	1 Koríntiu 16.1-24
10	1 Koríntiu 6.1-20	26	2 Koríntiu 1.1-11
11	1 Koríntiu 7.1-24	27	2 Koríntiu 1.12–2.11
12	1 Koríntiu 7.25-40	28	2 Koríntiu 2.12-17
13	1 Koríntiu 8.1-13	29	2 Koríntiu 3.1-18
14	1 Koríntiu 9.1-18	30	2 Koríntiu 4.1-12
15	1 Koríntiu 9.19–10.13	31	2 Koríntiu 4.13–5.10
16	1 Koríntiu 10.14–11.1		

Setembro

<i>seleção</i>		<i>seleção</i>	
1	2 Koríntiu 5.11-21	16	Ngâlata 2.17–3.9
2	2 Koríntiu 6.1-13	17	Ngâlata 3.10-22
3	2 Koríntiu 6.14–7.7	18	Ngâlata 3.23–4.20
4	2 Koríntiu 7.8-16	19	Ngâlata 4.21–5.12
5	2 Koríntiu 8.1-15	20	Ngâlata 5.13-26
6	2 Koríntiu 8.16-24	21	Ngâlata 6.1-18
7	2 Koríntiu 9.1-15	22	Éfeziu 1.1-23
8	2 Koríntiu 10.1-18	23	Éfeziu 2.1-22
9	2 Koríntiu 11.1-15	24	Éfeziu 3.1-21
10	2 Koríntiu 11.16-33	25	Éfeziu 4.1-16
11	2 Koríntiu 12.1-10	26	Éfeziu 4.17–5.2
12	2 Koríntiu 12.11-21	27	Éfeziu 5.3-33
13	2 Koríntiu 13.1-14	28	Éfeziu 6.1-24
14	Ngâlata 1.1-24	29	Filípeni 1.1-26
15	Ngâlata 2.1-16	30	Filípeni 1.27–2.18

Outubro

<i>seleção</i>		<i>seleção</i>	
1	Filípensi 2.19–3.6	8	Kolósensi 3.18–4.18
2	Filípensi 3.7–4.1	9	1 Tesalonísensi 1.1–2.9
3	Filípensi 4.2-23	10	1 Tesalonísensi 2.10–3.13
4	Kolósensi 1.1-20	11	1 Tesalonísensi 4.1–5.3
5	Kolósensi 1.21–2.7	12	1 Tesalonísensi 5.4-28
6	Kolósensi 2.8-23	13	2 Tesalonísensi 1.1-12
7	Kolósensi 3.1-17	14	2 Tesalonísensi 2.1-17

	<i>seleção</i>
15	2 Tesalonísensi 3.1-18
16	1 Timóti 1.1-20
17	1 Timóti 2.1-15
18	1 Timóti 3.1-16
19	1 Timóti 4.1-16
20	1 Timóti 5.1-25
21	1 Timóti 6.1-21
22	2 Timóti 1.1-18
23	2 Timóti 2.1-21

	<i>seleção</i>
24	2 Timóti 2.22-3.17
25	2 Timóti 4.1-22
26	Títu 1.1-16
27	Títu 2.1-14
28	Títu 2.15-3.15
29	Filémom 1.1-25
30	Êbereu 1.1-14
31	Êbereu 2.1-18

Novembro

	<i>seleção</i>
1	Êbereu 3.1-19
2	Êbereu 4.1-13
3	Êbereu 4.14-5.14
4	Êbereu 6.1-20
5	Êbereu 7.1-19
6	Êbereu 7.20-28
7	Êbereu 8.1-13
8	Êbereu 9.1-10
9	Êbereu 9.11-28
10	Êbereu 10.1-18
11	Êbereu 10.19-39
12	Êbereu 11.1-16
13	Êbereu 11.17-31
14	Êbereu 11.32-12.13
15	Êbereu 12.14-29

	<i>seleção</i>
16	Êbereu 13.1-25
17	Teâku 1.1-18
18	Teâku 1.19-2.17
19	Teâku 2.18-3.18
20	Teâku 4.1-17
21	Teâku 5.1-20
22	1 Pêturu 1.1-12
23	1 Pêturu 1.13-2.10
24	1 Pêturu 2.11-3.7
25	1 Pêturu 3.8-4.6
26	1 Pêturu 4.7-5.14
27	2 Pêturu 1.1-21
28	2 Pêturu 2.1-22
29	2 Pêturu 3.1-18
30	1 Xuâum 1.1-10

Dezembro

	<i>seleção</i>
1	1 Xuâum 2.1-17
2	1 Xuâum 2.18-3.2
3	1 Xuâum 3.3-24
4	1 Xuâum 4.1-21
5	1 Xuâum 5.1-21
6	2 Xuâum 1.1-13
7	3 Xuâum 1.1-14
8	Njûda 1.1-25
9	Apokalípisi 1.1-20
10	Apokalípisi 2.1-17
11	Apokalípisi 2.18-3.6
12	Apokalípisi 3.7-22
13	Apokalípisi 4.1-11
14	Apokalípisi 5.1-14
15	Apokalípisi 6.1-17
16	Apokalípisi 7.1-17

	<i>seleção</i>
17	Apokalípisi 8.1-13
18	Apokalípisi 9.1-21
19	Apokalípisi 10.1-11
20	Apokalípisi 11.1-19
21	Apokalípisi 12.1-18
22	Apokalípisi 13.1-18
23	Apokalípisi 14.1-20
24	Apokalípisi 15.1-8
25	Apokalípisi 16.1-21
26	Apokalípisi 17.1-18
27	Apokalípisi 18.1-24
28	Apokalípisi 19.1-21
29	Apokalípisi 20.1-15
30	Apokalípisi 21.1-27
31	Apokalípisi 22.1-21

